

Eesti vanasõnad

II

5001–10000

<http://www.folklore.ee/rl/pubte/ee/evs/evs2>

ISBN 978-9949-544-84-4 (pdf)

Tartu 2016

Trükiis ilmunud:

Eesti vanasõnad. II.

MONUMENTA ESTONIAE ANTIQUAE III

PROVERBIA ESTONICA II

Koostanud:

A. Hussar, A. Krikmann, E. Normann,
V. Pino, I. Sarv ja R. Saukas

Toimetanud:

A. Krikmann ja I. Sarv
Kunstiliselt kujundanud Paul Luhtein

Eesti NSV TA Keele ja Kirjanduse Instituut
Eesti NSV TA Fr. R. Kreutzwaldi nim. Kirjandusmuuseum

Kirjastus "Eesti Raamat"

Tallinn 1983

E-raamatu valmimist toetas:

EKKM14-344 Eesti keele, kultuuri ja folkloori
kasutusala laiendamise ja tutvustamise
elektroonilistel infokandjatel.

Digitaliseerinud: Tallinna Ülikooli akadeemiline raamatukogu

HTML: Diana Kahre

© 2016 EKM Teaduskirjastus

© 2016 EKM FO rahvausundi ja meedia töörühm

**EESTI
VANASÕNAD**

II

191

MONUMENTA ESTONIAE ANTIQUAE

III

PROVERBIA ESTONICA II

KOOSTANUD

A. HUSSAR, A. KRIKMANN, E. NORMANN,

V. PINO, I. SARV JA R. SAUKAS

EESTI VANASÕNAD

II

5001 - 10000

TOIMETANUD
A. KRIKMANN JA I. SARV

TALLINN · KIRJASTUS «EESTI RAAMAT», 1983

Kunstiliselt kujundanud Paul Luhtein

d. $\frac{EB80}{1227} - \frac{EB84}{447}$

VANASŌNAD

5001 - 10000

5001. PAREMA KÄÄGÄ ODA VASTA,
PAHEMA KÄÄGÄ ANNA VÄLJA —
2 var.

A. _____

Kuu (R. Lilhein) — 1 var.

B. Ühe käega võta, teisega anna.
Hel — 1 var.

5002. TEINE KÄSI KANNAB TEIST —
1(6) var.

Wied. ESSr 200, Wied. 181, Kündja nr. 52
(1883) 622, EKMS I 93 ja 94.

Vrd. 4992. Käsi peseb kätt.

5003. ÜHE KÄEGA EI SAA PLAKSUTADA
— 1?(1) var.

?Rõu (Pill).

Vrd. 5004. Ühe käega ei saa sõlme siduda.

5004. ÜHE KÄEGA EI SAA SÕLME
SIDUDA — ?(27) var.

a. Ühe käega ei saa mitte sõlme siduda.
Nigol VKOR⁵ 83, Pöder L ABDr 32 —
?(2) var.

b. _____

E 87, E² 21, Norm. 237, EKMS I 9, II 61 ja
IV 439; ?Vil (Leoke) — ?(22) var.

c. Üks käsi ei päästa ilmaski sõlme lahti.
Norm. 237, EKMS I 9 — ?(3) var.

Vrd. 5003. Ühe käega ei saa plaksutada.

5005. ÜHE KÄÄGA VOIS AINULT LAP-
SEGA NAINA LEIBA MURDA —
2 var.

a. _____

Lüg (Källo) — 1 var.

b. Lapsega naisel on lubatud ühe käega
leiba võtta ja murda.
Lüg (Källo) — 1 var.

Vrd. uk ja kk: Leiba keelati murda ühe käega,
see oli lubatud ainult imetaja naisele, kel-
lel laps süles oli; kui seda keegi teine
tegi, öeldi kohe: «Kas sul on laps rinna
otsas, et sa ühe käega leiba murrad»
(Rap v. Mär).

Vrd. nlj: Põldmäe nr. 3.

Vrd. 650. Kui emal kuus last ümmer, saab ta
veel ühe käega leiba murda.

5006. ÜKS KÄSI EI PESE ÜKSI —
23(30) var.

A_{1a1}. _____

Wied. 194, Kündja nr. 2 (1884) 21, E 88,
E² 21; Sa (anon.) — 1(5) var.

a₂. Üks käsi ei pese mitte üksi.
Sa (anon.) — 1 var.

a₃. Üks käsi ei pese üksi mitte.
Krj — 1 var.

a₄. Üks käsi ep pese üksi ühti.
Krj — 1 var.

b. Ega üks käsi üksi pese.
Kuu — 1 var.

c. Üks käsi üksi ennast puhtaks ei pese.
Hlj — 1 var.

A₂. Ega teine käsi teist üksi pese.
Rap — 1 var.

A₃. Kaua üks käsi ikka peseb.
Krj — 1 var.

Ba. Ega käsi üksi pese, aga ku moleme
peseve, siis saa läbi.
Hls — 1 var.

b. Üts käsi ei mõse konagi kätt, kui
tõist kah ei ole.
Ote — 1 var.

c. Ega üks käsi üksinda ei pese, teine
peab vastu pesema.
Lal — 1 var.

d. Üks käsi ei pese mette üksi, kui teene
ei pese vastu.
Kul — 1 var.

e. No ega teine käsi teist üksi ei pese,
kui teine vasta ei pese.
Tür — 1 var.

f. Ega mudu teene käsi teist ei pese, ku
teene vasta ei pese.
KJn — 1 var.

g. Ega üits käsi ei jõvva mõsta, ku tõine
kah vasta ei mõse.
Saa — 1 var.

- h. Kaua teine käsi üksi peseb, kui teine vastu ei pese.
Kei — 1 var.
- i. Kui kaua üks käsi mõseb, kui teine vastu ei mõse.
Pst — 1 var.
- C. Üks käsi ei pese suud.
Trv — 1(2) var.
- Da. Suud ei saa üte käega mõske, kui tõist man ei ole.
Puh — 1 var.
- b. Ega üits käsi ütsindä suud ei pese, kui teine vastu ka ei pese.
Tt (Veske) — 1 var.
- c. Ega üits käsi suud ütsinda ei mõse, kui teine käsi vastu ei mõse.
Trv — 1 var.
- E. Üks käsi ei pese ilmaski palet puh-taks.
Muh — 1(2) var.
- F. Ega üits käsi muidu tõist ei mõse, ku teine hääd vastu ei tii.
Trv — 1(2) var.
- Vrd. 4992. Käsi peseb kätt.
5007. KÜLL SAAB KÄSIKIVISTKI, KUI VANA VESKIL VARRUD ON — 1 var.
Pal (Saar).
5008. KÄSK ON VAIMULIK, KÄSU TÄIT-MINE AGA LIHALIK — 1(2) var.
Kär (Loiken).
- Vrd. Rooma 7,14: Seft mele teame, et käsk on walmolik; agga minna ollen lihhalik, ja patto alla müdud.
- Vrd. ka ER Kal. (1882) 15. jaanuar, ER Kal (1891) 15. jaanuar, Ristir. Püh. Kal. (1912) 15. jaanuar (kõikjal piibliitsitaadina).
5009. KÄSK ON VANEM KUI INIMENE — u. 20(33) var.
- Aa. _____
Wied. 50, Kündja nr. 35 (1883) 418 — 1(3) var.
- b. Kask on vanem kui inimesed.
EKMS III 745 — 1(2) var.
- Ba. Kask on vanem kui meie.
P. Paavell (Kuu) seletus: «Kasku tuleb täita.»
Kuu, ?Juu v. Vän (Virkus), ?Vän (Tamm-soo), Hää, Trm, Vas — kun? 8(8) var.

- b. Kask on vanem kui me kõik.
Kaa — 1 var.
- c. Kask on vanem kui me oleme.
Hel — 1 var.
- C. Kask ikki vanem ku meie, tend piab austama.
Hää — 1 var.
- D. Kask on vanem kui meie, kask tuleb ära täita.
M. Mäesalu seletus: «Õeld. neile, kes töö-käsu saamisel vastu virisevad.»
Hää — 2 var.
- Vt. 5010 E.
- E. Kask om vanemb kui meie; ole puru-laisk, aga täedä kasku.
Nõo — 1 var.
- Vt. 5010 C.
- F. Ole või purulaisk, aga täida kask ära; kask on vanem ku meie ja leib on ka vanem ku meie.
Hää — 1 var.
- Vt. 5010 D ja 5703 E.
- G. Kask on vanem kui mina, käsule ei tohi vasta hakata.
Sim — 1 var.
- Ha. Kask on vanem kui käsu täitja.
Wied. 51, Kündja nr. 35 (1883) 418; Trv — 2(3) var.
- b. Kask vanem kui käsu täitja.
E 31, E² 54 — ?(5) var.
- I. Kask on vanem kui käsu andja ja käsu täitja.
?Vil (Pallu) — 1(1) var.
- J. Kask on suurem kui käsu andja.
P. Paavell seletus: «Tuleb kuuletuda käsu-taja isikut arvestamata.»
Kuu — 1 var.
- K. Kask on vanem kui käsuandja, kasku piab täitma.
?Lüg (Källo) — 1(1) var.
- L. Kask on vanem ku sii, kis teda läki-tanud.
Kod (Lindvere) — 1 var.
- Vrd. 3489. Kaup on vanem kui meie.
9107. Puu on vanem kui inimene.
5010. KÄSKU PEAB IGAUKS TÄITMA — u. 15(18) var.
- A1. _____
Borm. Mr Kal. (1850) lk-ta — 1(1) var.
- A2. Sa pead kasku täitma.
Vil — 1 var.

- Ba. Ole laisk kui pori, aga täida käsku.
Nõo — 1 var.
- b. Ole porilaisk, aga käsku täeda.
TMr — 1 var.
- c₁. Ole vai purulaisk, käsko piät iks täütmä.
?Räp (Lepson) — 1?(1) var.
- c₂. Ole purulaisk, aga täidä käsk.*
* käsku (Hls)
Hls, San — 3 var.
- c₃. Ole või purulaisk, aga täida käsk ära.
Hää — 1 var.
- d₁. Ole sa puulaisk, aga täida käsku.
Hls (Sulsenberg) — 1 var.
- d₂. Ole puulaisk, aga käsk täida ära.
Hls — 1 var.
- d₃. Ole sa või puulaisk, aga täüda käsk ära.
M. Sarve seletus: üeld., kui külaline ei taha sööma hakata.
Krk — 1 var.
- Ca. Käsk om vanemb ku meie; ole purulaisk, aga täedä käsku.
Nõo — 1 var.
- Vt. 5009 E.
- D. Ole või purulaisk, aga täida käsk ära; käsk on vanem ku meie ja leib on ka vanem ku meie.
Hää — 1 var.
- Vt. 5009 F ja 5703 E.
- E. Käsk on vanem kui meie, käsk tuleb ära täita.
Hää — 2 var.
- Vt. 5009 D.
- F. Ole nii laisk kui oled, aga täida käsk ära.
Põl, SJn — 2 var.
5011. KÄSTAKSE IKKA ENNEM SURMA LAULDA, METTE PÄRAST SURMA — 1 var.
Kul (Eenveer).
5012. KÄSTUT TÕOD TII, ANTUT LEIBÄ SÜÜ — 2(3) var.
- a₁.
Hel (Tomp) — 1 var.
- a₂. Kästut tööd tee, antut leiba süü.
Norm. 104 — 1?(1) var.
- b. Lõigat leib süvväs, kästü tüü tetäs.
Urv — 1 var.
- Vrd. 11793. Tehtud leib süüakse, kasund laps leitakse.
5651. Antud leib süüakse ja andja käsi põlatakse pärast ära.
5013. EI KÄTKIT, EI KÄRA, EI VIBU, EI VIRINAT — 1 var.
Kuu (Volberg).
5014. KÄKKI ON TOAS TULIKSA, VIBU SILMA PISTIJAKSI — 1 kuni 2(3) var.
- a₁.
Koe (Schultz) — 1 var.
- a₂. Kätki toassa tüliksi, vibu silma pista-jaksi.
E² 24 — 1?(1) var.
- b. Kätki toassa tüliksi, vibu silma torka-jaksi.
?San? (Elsen) — 1?(1) var.
- Vrd. ri «Kardab nooriku nuttu»: Kätikut on tuas tüliksi, / vibu silmä pistijaksi (VK III nr. 361).
5015. MIS KÄTKIS KIIGUTADES, SEE HAUDA LASTES — 1 var.
EKMS II 963.
5016. KÄÄDRI KUTSUB [SEITSEKUM-MEND SEITSE] PAARI KEVADE-LINDUSID SIIAPOOLE — 2(3) var.
- a.
Rõu (Gutves) — 1 var.
- b. Käädripäävä nakasõ ütesä paari siia-poole, lämmämaa linnukõisi, lindama.
Rõu (Gutves) — 1(2) var.
5017. [KÄÄDREPÄÄV] TSIAMOLD HIIDE-TÄS AIA TAKKA, TSIGA PEÄT SIS JO ESI HENNÄST TOITMA NAK-KAMA — 3 var.
- A.
Har (Pähn) — 1 var.
- B. Audakejapäävä nakkasõ' tsirgu' mõt-lõma lindamisõ pääle ja sis visatas tsiaruih moro pääle.
Se — 1 var.
- C. Ku kapstamaar'apäävä om kahu, sis om viil [nelikümmend] üüd-päivä kahu; ku om sula, sis visatas jo tsiaruih vällä, sis läft tsiga mutta.
Se — 1 var.
- Vt. 8175 A.

Vrd. 3197. Kui inne kapstmaar'apäivä kattö nädälit heidä äi tsiaruiht vällä, sis heidät pääle kapstmaar'apäivä kats nädälit.

5018. ON KÄÄDRIPÄEV SOE JA
PAIKESEPAISTE, SIIS OTSI KASU-
KAT SUVEKS VALMIS — 1 var.

Rõu (Gutves).

5019. MIS ÜLE KÄÄRI KUKUB, ON RÄT-
SEPA JAGU — 1 var.

Hls (Riiet).

5020. KÖIEGA EI OMMELDA SÄRKI —
1?(1) var.

?Rkv (Aug. Krikmann).

5021. KUI KÖRTI, NII SÖITU — 1 var.

Rõu (Ruga).

5022. KÖRDIGA EI SAA KAUGEMALE
KUI ÜLE AJA HÜPATA, PUDRUGA
SAAB OMMETI TEISE PERESE —
u. 20(31) var.

A_{1a1}. Wied. 74, Kündja nr. 38 (1883) 454 — 1(3)
var.

32. Kõrdiga ei saa kaugemale kui üle
aia hüpata, pudruga saab teise peres-
segi.
EKMS III 203 — ?(1) var.

33. Kõrdiga ei saa kaugemale kui üle
aia, pudruga pääseb teise peresse.
E 41 — ?(1) var.

b. Kõrdiga saab üle aja hüpata, pudruga
saab teise peresegi.*
* peresse
Kuu — 1 v. 2(2) var.

c₁. Kõrdiga üle aia hüpata, pudruga teise
peresse minna.
Tür — 1 var.

c₂. Kõrt üle a'a hüpata, pudru teise
peresse minna.*
* aia (trüklised)
Norm. 161, EKMS II 469; Kos — 1(4) var.

d₁. Jahupudruga saab teise peresse, jahu-
kõrdiga üle aja hüpata.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

d₂. Jahupudruga saab teise peresse, jahu-
kõrdiga saab korra üle aea hüpata.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

A₂. Pudruga saab teise peresse, aga kõr-
diga saab ainult üle aia hüpata ja
juba kõht jälle tühi.
Kuu (Vilbaste) — 1 var.

B. Pudruga saab kord külasse, kõrdiga
saab kord üle aia hüpata.
Jn — 1 var.

C. Jahuleeme kõhutäiega saab üle aia,
hapurokaga teise peresse, siis jälle
tühi.
Vig (Laipmann) — 1 var.

D. Kiisel on kindad kätte panna ja kõrt
üle aja hüpata.
Iis — 1 var.

Vt. 3704 F.

E. Kõrt üle aia hüpata, kiisel kindad
kätte võtta, pudru puid raiuda.
Norm. 161, EKMS IV 930; VNG — 1(3) var.
Vt. 3704 E.

Fa. Putruga saab puusüllale, kõrdiga ei
saa üle ajagi.*
* pudruga; aiagi (EKMS)
EKMS IV 24; Hlj (Leetberg) — 1(2) var.

b. Pudruga sünnib puusüllale minna,
kõrdiga üks kord üle aia hüpata.
EKMS III 203 — 1 var.

c. Pudruga minnakse puusüllale, kõrdiga
hüpatakse korra üle aia.
Hlj — 1 var.
Vt. 3704 H.

G. Jahupudruga saab teise peresse,
jahukõrdiga saab korra nurga taga
käia, hapurokaga saab üle aea minna.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

H. Kiisel on üle aia karata, kõrt üle
aia astuda, aga pudruga läheb juba
heinakaaru peale.
Pal (Maasen) — 1(2) var.

I. Kõrt kannatab korra üle aia hüpata,
kile korra tagasi vaadata.
H. Utsali seletus: «Siis on kõht jälle tühi.»
Pit — 1 var.

Ja. Kõrdi kõhutäiega ei saa rohkem kui
ühe korra üle aia hüpata, siis on kõht
tühigi.
Lai — 1 var.

b. Jahupudru kõhutäis on paljalt üle aia
astumise jaoks.
J. Vaine seletus: jahupuder = kõrt.
Trv — 1 var.

Vrd. 9009. Pudruga saab üle aja hüpata, kõr-
diga külase minna.
3286. Kartulepudruga ei saa kaugemal ku
üle kilvia.

5023. KÖRT ON LEIVA KÜÜDIMEES — 1(3) var.

Norm. 161, EKMS II 469; Hel (Dreverk).

Vrd. 3219. Kapsasupp oli leiva küüdimees.

8760. Piimasupp on leiva liumägi.

5024. KUI KÖSTRI SEAD SÖÖDETUD, SIIS TÜDRUKU NIMI KÄE — 5 var.

A. —

Hls — 1 var.

B. Kui köstri sead söödetud, siis on luba mehele minna.

Saa — 1 var.

C. Kui õpetaja sead söödetud, siis võida abielluda.

Põl (Tustit) — 1 var.

D. Kui tüdruk on kergu sead ära sööt-
nud, võib keelmata poissa öösel ma-
gata.

Põl (Tustit) — 1 var.

E. See on mees, kes kergu sead ära on
söötnud.

Sa (Allas) — 1 var.

Vrd. kk: Nüüd on leerind inimene, papi seäd
söödetud, nüüd võib mehele mennä (Tõs);
Papi sigu söötma 'leeris käima' (Pjg).

5025. KÖSTER ON LUGUDE LUKKU, PAPP ON SONADE SÖLME, EMA
LASTE LAULULAUDA — 1?(1) var.

E MVH 11.

5026. KÄI KÜBARAGA, AUSTA SÜDA-
MEGA — 1(2) var.

Tt (anon.).

Vrd. 7121. Müts pään, hea sõna suun, siis saad
läbi maailma.

5027. KODU KÜTT KÜLMÄ SANNA,
NADO HAUD HALVA VIHA — 1 var.

Rõu (Perli).

5028. EGA KÜLÄ KÖHUTAIEGA KAU-
GELE SAA — 1 var.

Vil (Evert).

Vrd. 5041. Külä köhutäis üle haguse ala.

5029. KUAH KÜLÄH PAL'LO SANNU,
SÄÄL KURI RAHVAS — 1?(1) var.

?Se (Tammeorg).

5030. KUDAS KÜLA MULLE, NÖNDA
MINA KÜLALE — u. 115(152) var.

A_{1a1}. — *

* kuidas (EKMS), kuidas (EKMS; Kuu, Jõe,
Ote), kuida (Jõh, Lüg, Plt, Trm, Trt);
külä (Jõh, Lüg); moole (Põl); ninda (Jõh,
Lüg), nõnna (Trm); ma (Kuu, Põl, Sjn)
EKMS III 338 ja 1128; Jõh, Lüg, Vmr,
Kuu, Jõe, Rap v. Mär (Poom), Põl, Sjn,
Plt, Trm, Trt, Ote — 12(14) var.

a₂. Kuidas küla minule, nõnda mina kü-
lale.*

* kuidas (E; Kuu), kuida (Amb); külä
(Kuu); ninda (Kuu)

E 42, E² 87, Raud VMj 217, EKMS IV 439;
Jä v. Sim (õpil.), Amb, Kuu, Saa, Sjn, Ote
— 8(18) var.

a₃. Kuidas küla minule, nõnda ka mina
külale.

Ti (Suurkask) — 1 var.

a₄. Kuida küla minule, nenda mina külale
vasta.

Wied. 85, Kündja nr. 41 (1883) 490 — 1(5)
var.

a₅. Kuidas külä mulle, nii mina küläle.*

* kuidas (Kuu, Rõu), kuida (Trm, Nõo, Ran),
kudas (Kam, Rõn); külä (Hel, Trm, Trt,
Ote); minule (Kuu, Trm, Ran); ma (Trm)
Kuu, Hel, Trm, Trt, Kam, Nõo, Ran,
Rõn, Ote, Rõu, Tt (S. Veske) — 13(16) var.

a₆. Nagu küla mulle, nõnda mina külale.*

* nenda; ma (Hls)

Rap v. Mär (Poom), Hls, Kam — 3 var.

a₇. Nagu küla mulle, nii mina külale.*

* ma (Rõu, Plv)

Nõo, Rõn, Rõu, Plv — 5(6) var.

a₈. Nigu külä mulle, nii mina küläle.*

* mullõ (Võn, Kam), minulõ (Ote); ma
(Räp)

Võn, Kam, Nõo, Ote, Ote v. San (Tamme-
mägi), Rõu, Räp — 9(10) var.

a₉. Nii kui küla mulle, nii mina külale.*

* külä (Krl, Rõu); mullõ (Rõu); ma (Rõu)
Trt, Kam, San, Krl, Rõu — 8 var.

a₁₀. Kui külä mullõ, nii ma küläle.*

* mulle (Har, Rõu, Vas, Vas v. Se)

Har, Rõu, Vas, Vas v. Se (Sandra), Se —
12(14) var.

a₁₁. Ninda kui küla minul, ninda mina
külale.

Laug. Vestr. 174 — 1(2) var.

a₁₂. Kudas külä miul, ninda mia küläl.

Krk — 1 var.

b₁. Kuidas küla minuga, nõnda mina kü-
laga.*

- * kuida (Wied., Kündja; Põl, Muh), kuda (Kuu, Krj, Põl), kudas (Vig, Mus); külä (Kuu); mooga (Krj, Põl); nenda (Wied., Kündja; Põl, Muh), ninda (Kuu), nõnna (Muh); ma (Krj, Põl)
Wied. 85, Kündja nr. 41 (1883) 490, Norm. 239, EKMS III 997 ja IV 439; Kuu, Vig, Sa — u. 20(27) var.
- b₂. Kuidas küla minuga, nii mina külaga.
Sa (Sepp) — 1 var.
- c₁. Kuidas küla minule, nõnda mina temale.
Pal — 1 var.
- c₂. Kuida küla mulle, nii mina tälle.
Ran — 1 var.
- d. Kuidas küla minuga, nõnda mina temaga.
Kre — 1 var.
- A_{2a1}. Kuida küla sulle, nõnda sina külale.
HJn — 1 var.
- a₂. Nigu küla sullõ, nii sa külale.
Urv v. Krl (Tamm, Pehka) — 1(2) var.
- b. Kuidas küla sinuga, nõnda sina külaga.
Krj — 1 var.
- A_{3a}. Nii kui küla meile, nii meie külale.
Rõn — 1(2) var.
- b. Nagu küla meile, nii me ka külale.
Urv — 1 var.
- B₁. Kuda mina külale, nõnna küla minule.*
* kuidas
Lal — 2 var.
- B_{2a1}. Kuidas sina külale, nõnda küla sinule.*
* kuda (Jõh), kuida (VNg); külä (Jõh); ninda (Jõh, VNg); sulle (Jõh, Kaa)
Jõh, VNg, Rap, Kaa — 4 var.
- a₂. Nagu sina külale, ninda küla sinule.
VNg — 1 var.
- b. Nõnda kui sina külale, nii küla sinule.
Rõn — 1 var.
- *
- C. Kui külä mulle, nii *ma küläle; kui külä mulle kükile, sis ma küläle kápile.
Räp — 1 var.
- D. Niu külä mullõ, nii ma küläle; külä mullõ küllüpäädi, ma vasta vastu-päädi.
Rõu — 1 var.

- E. Kui külä mulle küllükalla, mina vasta sällükalla; kudas küla minule, nii mina külale.
Plv — 1 var.
- Fa. Kui küla mulle külite, siis mina vastu sälite.*
* küliti; seliti (trükised)
Norm. 239, EKMS IV 439; Rāp — 1(3) var.
- b. Ku külä mullõ küllüle, sõs ma küläle sällüle.
Se — 1 var.
- G. Kuidas küla mulle, nõnna mina sulle.
?Kos (Sommer) — 1(1) var.
- Vt. 10498 C.
- Vrd. 5031. Kuidas küla kutsule, nõnda kuts külale.
5076. Kuidas külamees mooga, nenda ma külamehe hooga.
5032. Kuidas külä Reinule, ninda Rein küläle.
11024. Kuidas sõber mulle, nõnda ma sõbrale.
7126. Kudas naaber minule, nõnda mina naabrile.
6792. Nenda kui mina metsale, siis mets mulle.
12334. Kuda tädi minule, nõnna mina tädile.
5031. KUIDAS KÜLA KUTSULE, NÕNDA KUTS KÜLALE — 19(24) var.
- Aa. —*
* kuida (VMr), kuda (Kuu); külä (Saa); kutsile (Kuu), kuitsule (EKMS; VMr), kutsu (Saa)
Norm. 239, EKMS III 997; VMr, Kuu, Tor, Saa, Pal — 10(12) var.
- b₁. Kuda kuts külale, nõnda küla kutsile.*
* kuidas; kutsule (Hps)
Jür, Hps — 2 var.
- b₂. Kuidas kuits külale, nii küla kuitsule.
Kul — 1 var.
- c. Kuidas küla kutsiga, nõnda kuts külaga.*
* kudas (LNg); kuitsuga (Han), kuitsuga (LNg)
Jür, Han, LNg — 3 var.
- d. Kuidas kuits külä vastu, nõnna küla kuitso vastu.
Mar — 1 var.
- B. Kuidas küla koerale, nõnda koer külale.
SJn — 1 var.

- C. Kuidas külaline koeraga, nõnda koer ka külalisega.
Norm. 238, EKMS III 997 ja IV 439; Krj — 1(4) var.
Vrd. 5030. Kudas küla mulle, nõnda mina külale.

5032. KUIDAS KÜLÄ REINULE, NINDA REIN KÜLÄLE — 1 var.

Kuu (R. Lilhein).

- Vrd. 5030. Kudas küla mulle, nõnda mina külale.

5033. KUIS KÜLA, NII TOIT — 1?(1) var.
?Ote (Nugin).

5034. KÜLA ANNAB KÜLMA NÕU, RAHVAS RAUDASE SÜDAME — 11(13) var.

- A_{1a1}. EKMS IV 838; VI, Koe, Rõu — 5(6) var.

- a₂. Küla and külmä nõvvo, rahvas ravvast süänd.
Rõu — 1(2) var.

- b. Küla annab külma nõu ja rahvas annab rauda nõu.
Vai — 1 var.

- A₂. Külä andab külmä miele, rahvas raudase südäme.
Kuu — 2 var.

- B. Külä and iks külmä nõvvu.
Rõu — 1 var.

- C. Küla õppus on külm.
Pst — 1 var.

- Vrd. ri «Salme neiu»: Külla annab külma nouu / Rahvas raudasse süddame (ERI II 75; vt. ka Neus 13 ja Kp I 591/2).

- Vrd. 5036. Küla asjad, külmad asjad.
5077. Külänaase', külmä' keele'.

5035. KÜLA ANNAD, VALLA VÖTAD — 1(3) var.

J. Hünersoni seletus: Iliakasuvõtja kohta.
Norm. 144, EKMS IV 439; Krk.

5036. KÜLA ASJAD, KÜLMAD ASJAD — 1(3) var.

Käi (Sooster).

- Vrd. 5034. Küla annab külma nõu, rahvas raudase südäme.

5037. KÜLAH SÜÜD TUUD, MIS ANDAS, KODO SÜVVÄS, MIS TAHAT — 4 var.

- a. H. Tampere seletus: «Ku kost tulöt ja tõnõ

küsk: «Mis süäl süvvä anti?» — [siis vastatakse nii].»

Se — 1 var.

- b. Kotoh süüt tuud, miä tahat, a küläh tuud, miä andas.

Vas v. Se (Prants) — 1 var.

- c. Koton süüt, mis esi tahat, külän piät tuuga rahu olema, mis andas.
Kan — 1 var.

- d. Kotoh, miä tahat, küläh, miä andas.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

- Vrd. kk: Süüdi ja juudi, müüda viidi, mullõ anda as, nii ma tahaki is (Se).

- Vrd. 313. Ku andas, sis sõõ, ku ei anda, ära võta suu sjssegi.

9700. Rikas sõõb seda, mis ta tahab, vaene sõõb seda, mis tal on.

5038. KÜLA KIIDAB, MOIS LAIDAB, MOIS KIIDAB, VALD LAIDAB — 1(3) var.

Norm. 116, EKMS II 966; VNg (H. Krickmann).

5039. KÜLA KOER ON NIIKAUA HÄÄ, KUI TALE ANDA ON — 1 var.

HMD v. Ris (Treumann).

5040. KÜLA KÖHUTÄIS POOLIK KÖHUTÄIS, KODUNE KÖHUTÄIS TÄIS KÖHUTÄIS — ?(3) var.

- A. E MVH 37 — ?(2) var.

- B. Süü küläh kui hüäste taht, kotoh süüt viil üle ja kött saa täüs.
?Vas v. Se (Sandra) — ?(1) var.

5041. KÜLA KÖHUTÄIS ÜLE HAGUSE AIA — u. 35(41) var.

- A_{1a1}. *
* köhutäis; haotse (Pst)
Pst, TMr — 2 var.

- a₂. Külä köhutäis om üle haotse aia.
Pst — 1 var.

- b. Küla köhutäis on üle hagudest aja karata.
Sjn — 1 var.

- c. Küla köhutäis on mudu üle haguse aia hüpata.
Vil — 1 var.

- d. Küla kõhutäis ei seisa rohkem kui üle hagudest aia karata.
Vil (Suurkask) — 1 var.
- e. Küla kõhutäis ei aita rohkem kui üle hagudest aia korra minnä.
Kõp — 1 var.
- f. Küla kõhutäis ei aita üle hagudest aiagi.
SJn — 1 var.
- g. Küla kõhutäivvega lähed üle haotse aia.
Pst — 1 var.
- h. Küla kõhutäiega saab üle hagasaiä.
Hää — 1 var.
- i. Küla kõhutäiega ei saa rohkem kui üle hagase aia.
M. Mäesalu seletus: «Küla kõhutäis ei kesta kaua.»
Hää — 1 var.
- j1. Küla kõhutäiega ei saa mitte üle haguse aiagi.
Vil — 1 var.
- j2. Küla kõhutäiega ei saa üle haguse aia.*
* hagase (Tor)
E² 83; Tor, Vil — 2(4) var.
- j3. Küla kõhutäiega ei saa üle hagase aia minna.
Saa — 1 var.
- j4. Küla kõhutäiega ei saa keegi üle haguse aia.
Vil — 1 var.
- A2. Oh mis see küla kõhutäis on, käi üle hagase aia, siis on otsas.
Hää — 1 var.
- B. Küla kõhutäiega ei saa üle aastase aia.
SJn — 1 var.
- Ca. Küla kõhutäis on üle aia.
Hls (Söggel) — 1(2) var.
- b. Küla kõhutäis om üle aia karate.*
* on; karata
Krk — 2 var.
- c1. Küla kõhutäis oo üle aja hüpätä.
Vig, Pär — 2 var.
- c2. Küla kõhutäis on ainult üle aja hü-pata.
Kuu — 1 var.
- d. Küla kõhutäis kestab kord üle aia hü-pata.
Hls — 1 var.
- e. Küla kõhutäiega saab korra üle aia hü-pata.
Rap v. Mär (Poom) — 1 kuni 3(3) var.

*

- D. Külasöök om üle hagadest aia karate.*
* on (trüikised; Hls, SJn); hagudest (trüikised; SJn)
Norm. 200, EKMS IV 926; Hls (öpil.), Krk, SJn — 4(6) var.
- Ea. Külasöök on üle aia karata.
S. Karro seletus: «Külasöögist ei saa kõhtu täis.»
Hls — 1 var.
- b. Külasüük um üle aia astu.
Rõu — 1(2) var.

*

- F. Külakostist jätkub ainult üle haohuniku minna.
Pst — 1 var.
- Vrd. kk: Sa ei saa selle kõhutäiega üle haguse aia ka mitte (Vil).
- Vrd. 5042. Küla kõhutäis üle ukse.
5028. Ega küla kõhutäiega kaugele saa.
5042. KÜLA KÖHUTÄIS ÜLE UKSE — 2(5) var.
- a. —
Norm. 199, EKMS IV 926; Vän (E. Tetsmann) — 1(4) var.
- b. Küla kõhutäis aitab vaevalt üle ukse.
Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.
- Vrd. 5041. Küla kõhutäis üle haguse aia.
5080. Külasöök jääb künnisele.
5043. KÜLA KÄTTE, VALD SUHU, KIHELKOND KÖHTU — KÖIK MAHUB MUSTALE RONGALE — 1 var.
Vil (M. Talts).
5044. KÜLA LÄMMI EI KESTA KAUA — 2 var.
- A. —
Saa (Söggel) — 1 var.
- B. Küla söögiga olõõi söönü ja küla lämmäga kavva lämmi.
Se (M. Linna) — 1 var.
5045. KÜLA OM MINNA-TULLA, OMA KODU ELADA — 3(4) var.
- a. —
Hel (Wahlberg) — 1 var.

- b. Küla om minna-tulla, oma kodu ellä-koolda.
Norm. 197; Hel (Wahlberg) — 1(2) var.
- c. Küla on tulla ja minna, kodu koolda ja elada.
Vil (Kala) — 1 var.
- Vrd. 7948. Oma olgu tulla-minna, mitte üten elädä.
5046. KÜLA SAUNAD KÖÖTAKSE KORDAMOÖDA — 14(16) var.
- Aa₁. —
P. Tammepuu seletus: «Ükskord saab üks kolki, teinekord teine.»
Sa, Lai — 4 var.
- a₂. Küla saunad köötakse korda.
Mus, Khk — 2(3) var.
- a₃. Küla saunad köötaks korrastes.
Käl — 1(2) var.
- a₄. Küla saunad köeta kordemese.
Phl — 1 var.
- b. Korra köötse küla saunad.
Krj (Allas) — 1 var.
- Ba. Kordamööda köötaks küla saunad, jõululaupa keigil korraga.
E. Liivi seletus: «Igaüks saab tasu oma tegudele vastavalt.»
Pha — 1 var.
- b. Korra köötse küla saunad, jõululaupa kütavad keik.
Krj? (Allas) — 1 var.
- c. Küla saunad köötakse kordamööda, jõululaupa kütab igaüks ise omale.
Jäm — 1 var.
- d. Kordamööda köetse küla saunad, jõululaupäeval kütab igaüks endale ise.
Pöi — 1 var.
- C. Küla korsnad suitsevad ikke kordamööda.
Mar (Hiemägi) — 1 var.
5047. KÜLAS KÜLM, VÖÖRSIL VILETS — 1?(1) var.
?Saa (Söggel).
5048. KÜLAS TUVI, KODUS SUSI — ? kuni 2(2) var.
- A. —
?Trt (Piir) — 1?(1) var.
- B. Vööraste ees tuvi, omade ees susi.
?Trt (Piir) — 1?(1) var.
- Vrd. 14489. Kes väljas kassike, see kodu koe-rake.

5049. KÜLAS ÖÖ PIKK, KODUS LUHIKE — ? kuni 2(2) var.
- A. —
?Tt (Eisen) — 1?(1) var.
- B. Vööras paigas pikk öö.
?Trt (Eisen) — 1?(1) var.
5050. KÜLA TULEB, KÜLL SAAB; TALU TULEB, TAAS SAAB — 3(4) var.
- Aa. —
EKMS III 614; Jõh (Paurmann) — 1(2) var.
- b. Külä tulö, külät saa; talu tulö, tast jäl' saa.
Rõu (A. Jennes) — 1 var.
- B. Küla tuleb, küll saab; talu tuleb, taas saab; pere tuleb, piabki saama.
Hij (Leetberg) — 1 var.
5051. KÜLL KÜLA KÜLLA TEEB, KUI PEREMEES PALGA MAK SAB — 1 var.
Pär (Lippmann).
Vrd. 5060. Äga küla külla ei anna.
5052. KÜLLÄ JÄÄB KÜLÄSUÜK — 12(15) var.
- Aa. Mis külas sõöd, see külla jääb.
Trv (Pausk) — 1 var.
- b. Külän süüd, küllä jääs.*
* küläh (Vas)
Krl, Vas — 2 var.
- c₁. Külän sei, küllä jäi.
Rõu — 1 var.
- c₂. Külas sõi, külla jäi.
Norm. 200, EKMS IV 926 — ?(2) var.
- Ba₁. Küläsöök jääs küllä.
Hel — 1 var.
- a₂. Küläsöök jääb külla.
San? (Eisen) — 1 var.
- b. —*
* külla — küla
Trv — 4(5) var.
- Ca. Külla jääb külasöök, taade aia tatre puder.
Hel — 1 var.
- b. Külla jääse külasöök, taga aia tatre puder.
J. Kala seletus: «Külasöögiga kaua ei ole.»
Vil — 1 var.
- Vrd. 5050. Külasöök jääb künnisele.
5053. KÜLÄ ELLÄ, KÜLÄ KOOLDA, SUGUVÖSA TULLA-MINNA — 3(5) var.

- a. _____*
* suguvõssa
Norm. 195; Hel — 2(3) var.
- b. Külä ellä, külä koolda, suguvõsa minna ja tulla.
San (Raudsep) — 1 var.
- c. Külä elada, külä koolda, suguvõsa tulla-minna.
EKMS III 927 — ?(1) var.
- Vrd. 7948. Oma olgu tulla-minna, mitte üten elädä.

5054. KÜLÄH KULD, KOTOH KURAT — 1 var.

- Vas v. Se (Sandra).
Vrd. 14489. Kes väljas kassike, see kodu koe-rake.

5055. KÜLÄ KIIL KULLO', UMA MIIL MOISTA' — 4 var.

- a. _____
Se — 3 var.
- b. Külä kiil kõnõlõs, uma miil mõista'.
Se — 1 var.

5056. KÜLÄT SAA KÜLÄTAUS, ÜLE JÄÄ ÜSÄTAUS — 1 var.

Rõu (A. Jennes).

5057. OLGU KÜLAS KUKE KURN EHK KANA KAHJA, IKE KUTSUTAKSE KOOLMEISTER — 1 var.

Lai (Kolluk).

5058. PAREMB UM IKS KÜLÄ ÕNNELE KU KÜLÄ KAHEOLE — 5 var.

- Aa. _____
Plv — 1 var.
- b. Parem küla õnnele kui kahjule.
Plv — 1 var.
- Ba. Jummal juhata küla õnne pääle, hoia küla kahjo pääle saamast.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- b. Jummal' juhada minno külä õnnõ pääle, ei mitte külä kaho pääle.
Vas — 1 var.
- c. Jummal anna, ku saat, külä õnnõ pääle, jummal hoia tuu, kui saat, külä kaho pääle.
Se — 1 var.

5059. SUUR KÜLÄ, SUID PALLO, SISKI VIIL SILMI INÄB — 1(3) var.

- a. _____
M. Linna seletus: «Küläh pallo kõnõldas, a' viil inabä tiidäs.»
Se — 1 var.
- b. Suur küla, suid palju, siiski veel silmi enam.
Norm. 262, EKMS II 398 — ?(2) var.
- Vrd. kk: Sugu suur ja suid pailu 'palju peret, palju sõējaid' (Hää).

5060. ÄGA KÜLÄ KÜLLA EI ANNA — 1 var.

- Vai (Ostrov, Kallas).
Vrd. 5051. Küll küla külla teeb, kui peremees palga maksab.

5061. ÄRA KÜLÄ KUURIMA MINE, KUI KODU KORISTAMATA ON — 1 var.

- Pal (M. Uus).
Vrd. 9374. Pühi enne oma ukseedine puhtaks, siis mine teistel pühkima.
9373. Pühi ennema oma ninaalune ää, siis mine teistel.

5062. ÄRA SA NII KAUAKS KÜLAS JÄÄ, ET KUSEMOLD ALLA TOODAKS — 1 var.

M. Mäesalu seletus: vānasti toodi külalisele mold istme alla, kui õige lahkumiseaeg mõõdas; seda loeti külalisele häbiks.
Hää.

5063. KÜLAKAKK ÄI KOSUTA* — 1(3) var.

* ei (trükised)
Norm. 200, EKMS IV 926; Põi (Rand).

5064. ESMALT ON KÜLÄ LEIB MAGUS, VIIMATE JÄEB HAMBISSE — 1 var.

- Urv (Janson).
Vrd. 5066. Küla leib on magus.

5065. KÜLÄ LEIB EI MASSA OMMA — 1 var.

Kam (Slimus).

5066. KÜLÄ LEIB ON MAGUS — u. 30(58) var.

A_{1a}. _____*

* küla leib (Kuu)
 * Helle 342, Hupel 110, Poromensi EGr. 200, Körber VRMK 37, Wied. 97, Kündja nr. 43 (1883) 513, KAH EKAL 153, Jürjens 26, Norm. 200, EKMS IV 926; Kuu (Lindström), Kaa (Töll), Trv — 4(18) var.

* Küla leib on magus, fremd Brodt schmeckt gut.

- b. Küla leib on magus maitsta.
 Saa (Söggel) — 1 var.
- c₁. Küla leib om magusamb.
 Trv — 1 var.
- c₂. Eks küla leib ole ikka magusam.
 Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.
- d. Küla leib maitseb magusam.
 Stein 35, Wied. 97, Kündja nr. 43 (1883) 513; ?Tt (Kreutzw.) — ?(5) var.
- A₂. Küla leib om latsele kõige magusamb.
 Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- A_{3a1}. Küla leib magusam kui oma.
 E² 79 — ?(1) var.
- a₂. Küla leib on magusam kui oma.
 Tri (Liemann) — 1 var.
- a₃. Küla leib on ikka magusam kui oma.
 Mus — 1 var.
- a₄. Külä leib om iks magusamp kui uma leib.
 Ote (Kroon) — 1 var.
- b. Küla leib maitseb magusam kui oma.
 E 48; VMr (Mastberg) — 1(2) var.
- B_{1a}. Küla leib ikka parem.*
 * ikki (Hää)
 Rap v. Mär (Poom), Hää — 2 var.
- b. Küla leib on ikka parem.
 Rap v. Mär (Poom) — 1 v. 2(2) var.
- B_{2a1}. Külä leib om parep ku oma leib.
 Krk — 1 var.
- a₂. Külä leib ikka param kui oma.
 Khn — 1 var.
- a₃. Küla leib om ikki paremb kui oma leib.*
 * ku (Pst)
 Trv, Pst — 2 var.
- b₁. Küla leib maitseb ikka parem kui oma leib.
 Tt (Suurkask) — 1 var.
- b₂. Küla leib mekib ikke param kui oma leib.
 Tūr — 1 var.

- B₃. Küla leib on ikka parem kui kodu leib.
 Kōp — 1 var.
- C. Aganane küla leib on parem kui oma puhas leib.
 Norm. 200, EKMS IV 926; Lai (Jaama) — 1(3) var.
- D. Külä leib om magusamb, ku ta ka agananō om.
 Vōn (anon.) — 1 var.
- E. Küla leib on magusam, oma leib on tugevam.
 Jjn — 1 var.
- F. Külä sai om ikki magus.*
 * küla; on; ikka (trükised)
 Norm. 200, EKMS IV 926; Trv — 1(3) var.
- G. Küla kost um magusab.
 Rōu (Gutves) — 1 var.

*

- H_{1a}. Vieras leib on magus.
 Kuu — 1 var.
- b. Viera leib on magus.
 Kuu — 1 var.
- H_{2a}. Vōeras leib on magusam kui oma.
 Trm — 1 var.
- b. Vōōra leib maitseb ikka paremini kui oma.
 Pde — 1 var.
- c. Vōōras leib maitseb paremini.
 Jām — 1 var.
- Vrd. 14385. Vōera tare leival oo saja magu.
 5067. Külä leib iks um kos't, et ta aganene um.
 5064. Esmaht on küla leib magus, vimate jāeb hambisse.
 3968. Kodo leib om kōkō magusamp.
 7926. Oma leib kõige magusam.
5067. KULÄ LEIB IKS UM KOS'T, ET TA AGANENE UM — 1 var.
 Vas (Jakobson).
 Vrd. 5066. Küla leib on magus.
5068. EGA KULALISE SUU SARVEST EI OLE — 1?(1) var.
 ?Pal (Karu).
 Vrd. kk: Ega minugi suu sarvest pole tehtud (Jöh).
 Vrd. 10891. Suu ei ole sarvest.

5069. KUI SAADAD KÜLALISE LÄVEST
VÄLJA, SIIS SAADAD KA
LAISKUSE MINEMA — 1 var.

Hel (Treu).

5070. KUI SA KÜLALISEL ÜHE KÖHU-
TÄIE ANNAD, PÖLLUNURK KAS-
VATAB SELLE EEST KAKS ASE-
MEL — 1 var.

Hää (Mäesalu).

5071. KÜLALINE JA NISULEIB LÄHVAD
RUTTU VANAST — 2(4) var.

A. _____*

* lähevad (trükised)

Norm. 199, EKMS IV 926; Pal (E. Uus)
— 1(3) var.

- B. Vieras ja habataigin lähtevad kol-
manel päeval haisema.
Kuu — 1 var.

Vrd. 3669, eriti C: Nisuleib ja kevadine lumi
olla ühed — lõppevad ruttu otsa.

7489. Noored neid ja nisuleib lähevad
ruttu vanaks.

14381. Võeras on kui kala, mis kaua värske
ei seisa.

5072. KÜLALINE OM KAITSE KÕRDA
ARMAS: KUI TULEB JA KUI
LÄHEB — 2 var.

A. _____

Krk (Helimets) — 1 var.

- B. Külaline om katel kõrral armas: sis,
kui tulep, ja sis, kui ärä lätt; kol-
mandal haisep.
Krk (Jürken) — 1 var.

Vrd. 14381, eriti C: Kala ja külaline lähevad
kolme päeva pärast halsma.

7265. Naine on elus kaks korda armas:
siis, ku ta võetak, ja siis, ku ta maetak.

5073. KÜLALISE AU, PEREMEHE VILI
— 4(12) var.

Aa. _____

EKMS II 327; Pär (Kampmann) — 1(2)
var.

- b. Külalise au, pererahva vili.
Meelej. nr. 28 (1887) 223 — ?(7) var.

- Ba. Külalise au, ende asi.
Krk (Sarv) — 1 var.

- b. Külalise au ja ende asi.*
* külalise
Krk (Sarv) — 2 var.

5074. KÜLALISTEL ANNA VEEGA KAR-
TULID JA KUPARAIMI, KAE KAS
VEEL TULEVE — 1 var.

Krk (Helimets).

5075. PALJU KÜLALISI KUSTUTAVAD
LEEMEPAJA ALT TULE ÄRA —
1?(8) var.

Wied. 143, Kündja nr. 48 (1883) 573, E 65,
E² 75, Norm. 199, EKMS II 324.

5076. KUIDAS KÜLAMEES MOOGA,
NENDA MA KÜLAMEHE HOOGA —
2(4) var.

Aa. _____*

* nõnda (Norm.)

Norm. 239; Khk (Thom) — 1(2) var.

- b. Kuidas külaline minuga, nõnda ma
külalise hobusega.
EKMS III 997 — ?(1) var.

- B. Kuidas küla mooga, nõnda ma küla
hooga.
Ans — 1 var.

Vrd. 5030. Kudas küla mulle, nõnda mina kü-
lale.

5077. KÜLÄNAASE', KÜLMÄ' KEELE' —
1 var.

Se (Voolaine).

Vrd. 5034. Küla annab külma nõu, rahvas rau-
dase südame.

5078. KÜLARAHVAS EI TOHI KODU-
RAHVAST MIDAGI TÄÄDA —
1?(1) var.

?Rkv (Aug. Krikmann).

5079. EGA KÜLASÖÖK KÖHUS EI SEISA
— 1 var.

Trt (Piir).

5080. KÜLASÖÖK JÄÄB KÜNNISELE —
u. 25(40) var.

Aa. Kulasöömad künniksele, oma söömad
otsekohe.*

* künnisele (EKMS), künniksel (Jõe)

Wied. 97, Kündja nr. 43 (1883) 513, E 48,
E² 83, EKMS III 1045; Jõe (Tutar) — 2(6)
var.

- b. Oma söömad otsekohe, kulasöömad
künniksel.
Kuu — 1 var.

- c. Kulasõõmad küllili, oma sõõmad otsekohe.
E² 83; ?Saa (J. Kangur) — ?(2) var.
- Ba. Künniksele külasaagid, oma käib otsekohe.
VJg (Ustallo) — 1 var.
- b. Künnikselle küla saagid, ike oma käib otsekohe.
J. Ustallo seletus: «Võeraspidu kohta.»
VJg — 1 var.
- C. Künnilisel külane saak, oma saak on saagikene.
Lai (Kolluk) — 1 v. 2(2) var.
- D_{1a}. Kulasõõm on künniksel.
A. Ploompuu seletus: külas ei saa kõhtu täis.
Kuu — 1 var.
- b. Küläsüöm jääb künniksele.*
* sõõm; künniksillä, künnikselle
Kuu — 4(6) var.
- c. Kulasõõmad künniksel.*
* -sõõmad
Kuu — 2 var.
- d. Küläsüömäd jäävad künnikselle.*
* -sõõmad (trükised); jäävad (trükised; Kuu); künniksele (trükised), künnikselle (Kuu)
Norm. 200, EKMS IV 926; Kuu — 2(3) var.
- D_{2a}. _____*
* künnikselle (Plt), künniksile (Ksl)
Plt, Ksl — 4 var.
- b. Külane sõök künnikselle jääb.
Pal — 1 var.
- *
- Ea. Külaleib künniksel.
Kuu — 1 var.
- b. Külaleib jääb künnikselle.
* künniksille
Kuu — 3 var.
- *
- F. Külärug jääb künniksile.
Kuu — 1 var.
- *
- G. Küla kõhutäis jääb künniksele.
HMD v. Ris (Treumann) — 1 var.
- *
- H. Küläand on künnikseni.*
* küla-; künnikseni (trükised)
Norm. 200, EKMS IV 926; Kuu — 1(4) var.
- Vrd. 5052. Küllä jääb küläsüük.
5042. Küla kõhutäis üle ukse.

5081. KES KÜLE KÖRVETANUD, TUNNEB TULE* — 1?(3) var.
* külje (trükised)
E 35, E² 10; ?Piv (Melzov).
- Vrd. 9169. Kes korra põlend, kardab tuld.
11167. Kes üks kord oma sõrmed põletand, see hoidku, et ta teist korda ei põleta.
10698. Kes supiga suu põletanud, see puhub ka vee peale.
9170. Põlenud laps kardab tuld.
5082. KÜLLILE MEES VÖRKSAMP — 2(7) var.
- a. _____*
* küllile (Stein), küleli (Wied.); võrksamb (Stein, Wied.)
Stein 39, Wied. 98; Võ-Se (Stein) — 1(6) var.
- b. Küllile ollõn miis iks võrksamb.
Rõu — 1 var.
- Vrd. mj AaTh 293 B*.
- Vrd. 2276. Paremb istu ku astu, võrksamb sä-lle ku saisu.
6592. Mees on pitkald virgem kui seisõ.
13494. Vana tatt om lühkva pallo võrksam ku pistü.
5083. KÜLIMITU VARAS PUUAKSE ÜLES, AGA VAKA VARGALE EI TEHTA MIDAGI — 1(3) var.
Norm. 139, EKMS IV 428; KJn v. San (Orgusaar).
5084. MIS KÜLLEN, SII OMA — 1(2) var.
Kam (Simos).
Vrd. 5085. Mis külles, sii õnnes.
5085. MIS KÜLLES, SII ÕNNES — 1 var.
KJn (Koit).
Vrd. 8747. Mis phtas, see õppuses; mis mõõdas, see nurjas.
5084. Mis küllen, sii oma.
5086. EGA KÜLL KÜLLALE KURJA TEE — u. 50(68) var.
- Aa₁. _____*
* küllal (Kui, Hää, Saa, Vil), külläl (Hls), küllüle (Hls); tii (Vil), ei tee (Meelej., Laakm.; Aud, Vän, Hää, Saa, Hls), ei tii (Hls)
Meelej. nr. 36 (1887) 286, Laakm. ER Kas. Kal. (1892) 18, Norm. 231, EKMS IV 424;

Jä, Ha, Kul, Põi v. Muh (õpil.), PÄP, Hls, Vln, Trm — u. 20(34) var.

a2. Ega küll küllale kurja tie.*

* külläl (Saa)

Khn, Saa — 3 var.

a3. Ega küll ei tee küllale kurja.

Vil — 1 var.

a4. Ega küll küllale kunagi kurja ei tee.

Saa (Söggel) — 1 var.

b. Kas küll küllal kurja teeb.

Saa (Tiitus) — 1 var.

c. Kunas küll küllale kurja teeb.

Saa (Söggel) — 2 var.

d. Või küll teeb küllele kurja.

Sa (Veäster) — 1 var.

B. Ega küll küllale kahju ega kurja ei tee.

Vil — 1 var.

C. Ei küll küllale kahju tee.

EKMS III 647 ja 648; Hlj, Kuu — 2(4) var.

Da. Küll ei tee küllale vaeva.

Krj, Põl — 2(3) var.

b. Ega küll ei tehje küllale vaeva.

Mar — 1 var.

Ea. Ega küll küllale paha tie.

Kuu — 1 var.

b. Ega küll küllale paha tee.

?Val (Masing) — 1?(1) var.

Fa. Ega küll küllale liiga tee.*

* ei (Jõh, Kuu); küllale (Kuu); tie (Kuu), ei tee (Jõh, Hel)

Jõh, Lüg, Kuu, Hel — 9 var.

b. Küll küllale liiga ei tie.

Kuu — 1 var.

c. Küll ei tee küllale liiga.

Kaa — 1 var.

G. Mis küll küllale teeb.

Trt? (Hameri) — 1 var.

H. Küll läheb külla peale tarvis.

Ris — 1 var.

I. Ega palju küllale paha tee.

Kuu — 1 var.

Vt. 8309 H.

Vrd. 5831. Ega liig liiale liiga tee.

4486. Ega kuld küllale kahju tee.

5088. Kellel küll on, see küll tahab.

5087. ENNE SAAB KÜLLA KÜLJEST KUI NÄLJA OTSAST — u. 115(171) var.

A_{1a}. Külla küljest enne saab kui nälja otsast.

* Helle 342, Hupel 110, Poromenski EGr. 200, Wied. 101, Kündja nr. 43 (1883) 514, KAH EKAL 153 — 1(14) var.

*
Külla küljest enne saab, kui nälja otsast, see mas il,
da habel man mas.

a2. Külla küljest saab ennem kui nälja otsast.*

* änam kud (Hii)

Stein 36; Hii (Tikerpuu) — 1(5) var.

a3. Külla küllest saab ikki enne kui nälja otsast.*

* küllä; iki; ku; nällä (Krk)

Krk, Pst — 2 var.

a4. —————*

* ennem (Wied., Kündja; Hls, Tür, Tln, Kos, Ris, Kär, Vil, Jäm, Sa, Saa, Pst, Vil, Lai, Kod, TMr), ennem (Jõh, TMr), ennemine (Krk, Vil), ennemalt (Ksi); suab (Plt), soab (Lai), saap (Nõo); küllä (Hls, TMr, Nõo); küllest (Tür, Kos, Ris, Saa, Hls, Pst, Vil, Ksi, Lai, TMr, Trt, Nõo); näljä (Jõh), nällä (Kos), nälla (Ris, Saa, Ksi, TMr), nällä (Saa, Hls, Nõo); otsast (Jõh), otst (Aud)

Wied. ESSr 429, Wied. 33, Kündja nr. 32 (1883) 383, Vig. Lisal. nr. 19 (1890) 152, E² 14, EKMS III 648; ?Jõh (Mets), Hls, Tür, Kos, Ris, Sa, PÄP, Hls, Pst, Vil, TaP, Nõo — u. 35(47) var.

a5. Ennem saab ikka külla küljest kui nälja otsast.*

* ennema ~ ennemini (Põl); soab; kut (Põl)

EKMS III 613 ja 614; ?Juu v. Vän (Vir-kus), Põl, Saa, Krk — 5(6) var.

a6. Enne saa ikki küllü küllest ku nällä otsast.

Krk — 1 var.

a7. Enne saab külla küljest enne kui nälja otsast.

?Tõs (Schantz) — 1?(1) var.

a8. Ennembi saat külla külest kui nälja otsast.

Ote — 1 var.

a9. Ennem saad ikka külla küllest kui nälja otsast.

Hel — 1 var.

a₁₀. Enne külla küljest kui nälja otsast.

Ote (Elsen) — 1 var.

b₁. Enämb saab küllä külist kui näljä otsast.

Kuu — 1 var.

- b₂. Enäm saab ike küllä küljest kui näljä otsast.
Kod — 1 var.
- b₃. Külla küljest saab ikka enam kud nälja otsast.
Rld — 1 var.
- c. Ikka saab rohkem külla küljest kui nälja otsast.
Pai — 1 var.
- d₁. Parem saab külla küljest kui nälja otsast.
Sa — 3 var.
- d₂. Paremb külla küllest kui nälja otsast.*
* küla (Stein), küllä (TMr); külles — otsas (MMg); näljä (MMg), nälä (TMr)
Stein 53; MMg, TMr, Vö-Se (Stein) — 3(7) var.
- d₃. Parem ikka külla külles kui nälja otsas.
Amb — 1(2) var.
- e₁. Ennemb saab külluse küljest kui näljä otsast.
?Jöh (Mets) — 1?(1) var.
- e₂. Enemalt saab külluse küllest kui nälja otsast.
Kse — 1 var.
- f₁. Enne saab külla küljest kui nälja küljest.*
* küllä — nälä (Trv); küljest (Vil, Puh)
Saa, ?Trv (Kosesson), Vil, Puh — 3 v.
4(5) var.
- f₂. Ennemalt saab ikka külla küllest kui nälja küljest.*
* ennemb (Trv, Puh), ennembi (Pst); ikki (Trv, Pst, Puh); küllä (Pst); nälä (Trv, Pst), nälja (Puh)
Hls, ?Trv (J. Johanson), Pst, Puh — 3 v.
4(4) var.
- f₃. Külla küllest saab ikka ennemi kui nälja küllest.*
* küljest (Tös, Trv); ennem (Tös), ennembi (Trv); ku (Trv); nälja (Trv)
Tös, Trv — 4 var.
- g. Ennem saab külla otsast kui nälja otsast.
Meelej. nr. 10 (1887) 78, Laakm. ER Kas. Kal. (1892) 10, E 19, E² 76; Pär (Kampmann), SJn (Johannson) — 2(11) var.
- A_{2a}. Külla küllest saab ikka, aga nälä küllest mitte.
SJn? (Kielas) — 1 var.
- b. Külla küllest saab ikka natukenegi, aga nälja küllest ei saa midagi.
Vil — 1 var.
- c. Külla küljest saab ikka midagi, aga nälja küljest pole midagi võtta.
Trv — 1 var.
- B. Enne saab külla küllest ku nälja kõrvast.
Prn (Lindebaum) — 1 var.
- C. Enämb saad küllä küllest kui nälä veerest.
Ran — 1 var.
- D. Änam saab ikka külla küljest kui nälja nukast.
Käi — 1(3) var.
- Ea₁. Enne saab külla küllest ku nälja näpust.
Hää — 1 var.
- a₂. Külla küljest saab ikka ennemalt kui nälja näpust.
Tön. RP 229 — 1?(1) var.
- b. Ennem tuleb külla küllest kui nälja näpust.*
* enne; küljest (Tor)
Kuu, ?Tor (õpil.) — 1 v. 2(3) var.
- c. Ennemä putus kül[il]ä küllest kui nälä näpust.
J. Tammemäe seletus: «Kus midagi olemas, säält on ikka loota midagi saada.»
Ote — 1 var.
- d. Rohkem saab ikka külla küljest kui nälja näpust.
Hls — 1 var.
- F. Külla kül[il]est saab ikka killu, võta nälja käest natukest.
Kaa — 1 var.
- G. Ennem saad ikka külla küllest saluda kui nälja otsast närida.
Hel (Wahlberg) — 1 var.
- H_{1a}. Parem külla küllest küünistada kui nälja küllest näpistada.
Plt — 1 var.
- b. Ennem saab ikka külla otsast küünista kui nälja otsast näpista.
Hel (Wahlberg) — 1(2) var.
- H_{2a1}. Külla küllest saab küünistada, nälja küllest ei saa näpistadagi.
SJn — 1 var.
- a₂. Küllä küllest saab küünistada, aga nälä küllest ei saa näpistada.
KJn — 1 var.
- a₃. Kül[il]ä küllest saa üks küüdsit, nälä külest saa ai näpistä.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- b. Eks külla küllest saa ikka küünistada, aga nälja käest ei saa näpistada.
Plt — 1 var.

- H_{3a}. Ennemalt saab külla küllest küünega kui nälja otsast näpuga.
Pal — 1 var.
- b. Enne saab külla otsalt küünega enne kui nälja otsalt näpuga.
Pär — 1 var.
- H₄. Külla küllest saab küünegagi, aga nälja küllest ei saa näpugagi.
Jõh — 1 var.
- I_{1a}. Ennem saab külle külest kui nälja otst.
Nõo — 1 var.
- b₁. Ennembi saad külle küllest kui nälja otst.
Ote — 1 var.
- b₂. Ennem saad külle küljest kui nälja otsast.
Hel — 1 var.
- b₃. Ennembi saat iks külle küllest kui näl'la otsast.*
* ennemp; otst (Ote)
M. Tombu seletus: ennem saad oma kui võõra käest.
Hel, Ote — 2 var.
- c. Ennembi külle küllest kui näl'la otst.
Kam — 1 var.
- d. Enam saab külje küljest kui nälja küljest.
Hls v. Pst (Söggel) — 1(2) var.
- e₁. Ennem tuleb külje küljest kui nälju otsast.
Kod (õpil.) — 1 var.
- e₂. Enne tuleb külje külst kui näljo otst.
L. Veldi seletus: «Enne tuleb rikka küljest kui vaese küljest.»
Kod — 1 var.
- I₂. Kui ei saa külle küljest, mine võta nälja otsast.
Sa (Veäster) — 1 var.
- Ja. Ennam saab võtta küllast kui näljast.
?Saa (Söggel) — 1?(1) var.
- b. Innemba kakkes kül[il]ä käest ku' nälä käest.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- Ka. Inembä saat kitsi külest kui nälä otsast.
Vas — 1 var.
- b. Enämb saat kitsi käest kui nälja otsast.
Räp (Poolakess) — 1(3) var.
- L. Paremb kitsi külest saia ku helde näläst.
Räp (Poolakess) — 1 var.

- M. Innep saa kilda külest kild kui nälä otsast süvvä.
?Se (Tammeorg) — 1?(1) var.

*

- Na. Külla juurest võib võtta.
Wied. ESSr 429 — 1 var.
- b. Külla otsast võib alati võtta.
EKMS III 646 — 1 var.
- c. Külla küllest ju saab.
Hää — 1 var.

*

- O. Ennem saab ikka külla küllest kui tühjast tuast.
Vig (Laipmann) — 1 var.
- Vrd. 10092. Saks salvab külla küllest, sant salvab nälja küljest.
7686. Ennemä suab ikka näljä otsast kui küllä küljest.
3915. Ennembi saat kiksi rikka käest kui helde vaese käest.
5088. KELLEL KÜLL ON, SEE KÜLL TAHAB — 2 var.
- a. —
Viil (Leoke) — 1 var.
- b. Kel küll om, sii viil rohkep tahap.
Hls — 1 var.
- Vrd. 5086. Ega küll küllale kurja tee.
8333. Kes palju saab, see rohkem tähab.
5089. KÜLLAST SAAB KÜLÄLE, OHT-
RAST OMA PERELE — 1 var.
- Kuu (Salström).

5090. KÜLLUS AJAB UHKEKS — 1(28) var.

- Aa. —
Wied. 101, Kündja nr. 43 (1883) 514, Kmpm. EL II^s 140, Kmpm. EL III¹⁰ 77 ja 226, E 48, E² 51, EKMS III 646 — 1(23) var.
- b. Küllus teeb uhkeks.
Kmpm. KH² 31, Kmpm. Klr 357 — ?(3) var.
- Ba. Rikkus ajab uhkeks.
?Lai (õpil.) — ?(1) var.
- b. Rikkus teeb uhkeks.
?Viil (Pallu) — ?(1) var.

5091. EGA KÜLMA EI KÜLVETA — 1 var.
Saa (Tuul).

5092. KUI EI KÜLMÄ KÜUNLÄLLÄ, SIIS
MAKSAB MATJUKSELLÄ* — 1(4)
var.

* külma; küünlalla; matjuksella (E)
E MVH 16; Kuu (Odenberg).

Vrd. rl «Ilma tundmine»: Kui pole külma küün-
delalle, / siis on valju vastelalle (ERIA 1:
1 nr. 458).

5093. KUI KÜLM KEVADEL ÖIED ÄRA
VOTAB, SIIS VOTAB TA SÜGISEL
VILJA ÄRA — 2 var.

A. _____
Vil (Nigul) — 1 var.

B. Kui noore puulehe keväje ära külmä-
se, sis kül'mäs sügise ka vili ärä.
Öte — 1 var.

5094. KUI KÜLM KEVÄJEL KONNAKUDU
RIGUB, LOHUB TORM KA
KALAKUDU — 5 var.

a. Rikub külm konnakudu, rikub ka kala-
kudu.
Jõe — 1 var.

b. Rikub külm konnakudu, rikub tuul
kalakudu.
Jõe — 1 var.

c. Kui külm rikub konnakudu, siis torm
rikub kalakudu.
Hlj — 1 var.

d. _____
Kuu — 1 var.

e. Võtab külm kevadel konnakude, siis
rikub torm teisel kuul silgukude.
Sim — 1 var.

5095. KÜLL KÜLM AVITAS SUURI
RÕIVIT KANDA — 2 var.

A. _____
Se (M. Linna) — 1 var.

B. Talvõl nõst'äi' esi' rõivid, siss nõst
külm su' rõiva'.
Se (T. Linna) — 1 var.

5096. KÜLL KÜSIB KÜLMAKENE, AJAB
TAGA HALLAKENE: «MIS SA
TEGID, MEMMEKENE?» — 1 var.

Pal (M. Uus).

Vrd. rl «Kus kõri pani kasuka»: Küsi taga, kül-
makene, / aja taga, hallakene (ERIA 1:2
nr. 1280).

5097. KÜLL ON KÜLM KÜUNLAKUU,
VEEL VALJUM VASTLAKUU —
13(21) var.

A. Näbe näärikuu, külm küünlakuu ja
külm küünlakuu, vali vastlakuu.
VJg — 1 var.

B. Külm küündlakuu, näbe näärikuu, pa-
ras paastukuu.*
* küünlakuu (EKMS)

EKMS 1 612; Hlj — 1(2) var.

C. Külm küünlakuu, vali vastlakuu, pa-
ras paastukuu.
Viid. 111, Mihkla-Parlo-Viidadepp 12 116, ViH.
(1949) 94; Hlj — 1(5) var.

D_{1a1}. _____*

* küüntlakuu: viel (Jõe); valjem (Loorits)
Loorits Vrp 58; Jõe, HJn — 2(3) var.

a₂. Küll on külm küünlakuu, veel on val-
jem vastlakuu.

Norm. 42, EKMS 11 333; Kuu — 1(3) var.

a₃. Küll on külm see küünlakuu, veel val-
jem vastlakuu.
Kuu — 1 var.

a₄. Küll on külm küünlakuu, veel aga
valjem vaslakuu.
Tõs — 1 var.

a₅. Küll on külma küünlakuussa, veel val-
jumb on vastlakuu.
Kad — 1 var.

b. Külm küünlakuu, vali vastlakuu.
Ann — 1 var.

D₂. Kuri küünlakuu ja vali vastlakuu.
Jõe — 1 var.

E. Ehk küll külm on küündlakuu, aga
viel on valjumb vastlakuu, sest ta on
üelnud: «Kui mina oleksin küündlakuu
asemel, siis ma võtaksin hobusevarsad
vatsa ja naise kääd leivaastja.»
Hs — 1 var.

Vt. 8170 O.

*

F. Näbe näärikülm, vali vastla.
Rak — 1 var.

Vrd. kk: Külm küündlakuu ja valj vastlakuu
alles ees (Kuu).

Vrd. 5098. Küll on külm küünlapäe, valusam
viil vaslapäe, tuuletsep viil tuhapäe.

5098. KÜLL ON KÜLM KÜUNLAPÄE,
VALUSAM VIIL VASLAPÄE, TUU-
LETSEP VIIL TUHAPÄE — 1 var.

Hls (Kulbok).

Vrd. 5097. KÜLL on külm küünlakuu, veel valjum vastlakuu.

5099. KÜLMA AHJU JUUREST EI OTSI KEEGI SOOJA — 1 var.

Trv (Pausk).

5100. KÜLMAD JÕULUD, SOOJAD LIHAVÕTTED; ROHELISED JÕULUD, VALGED LIHAVÕTTED — u.
20(43) var.

A. Kui jõulud külmad, siis lihavõtted soead ja kui jõulud soead, siis lihavõtted külmad.
Kul — 1 var.

B. —————
Tlsp. 79 — 1(11) var.

C. Kui rohiliset jõulut, sis omma valget lihavõtet; kui valget jõulut, sis rohiliset lihavõtet.
Plv — 1 var.

Da. Rohelised jõulud, valged lihavõtted. Sõõt Nij. Kal. (1901 ja 1904 detš.), Adamson Kal. (1905) 16; Rap, PJg, Tt (Eisen) — 3(6) var.

b. Rohelised jõulud, valged lihavõttepühad.
Uus As Kal. (1904) 43 — ?(2) var.

c. Rohelised jõulud, valged lihaheited.
Laakm. ER Kas. Kal. (1886) 34 — 1(3) var.

d. Kui jõulu om rohelise, sis lihavõtte om valge.
?Hel (anon.) — 1?(1) var.

E. Kirjud jõulud, valged lihavõtted.
Saa — 1 var.

Fa₁. Kui mustad jõulud, siis valged lihavõtted.
Hel, KJn — 2 var.

a₂. Kui jõulud mustad, siis lihavõtted valged.
Mus — 1 var.

a₃. Kui jõulu musta, sis lihavõtte valge.
Kam — 1 var.

b. Kui on mustad jõulud, siis tulevad valged lihavõtted.
Kuu — 1 var.

G. Jõulus haljas, lihavõttel valge.
Ol. Lisa nr. 11 (1888) 176, Is. Kal. (1904) 212 — 1(6) var.

Ha. Kui jõulude ajal ei ole lund, siis on jälle lumi lihavõttepühadel.
Har — 1 var.

b. Kui jõluaeg maa must ilma lumeta on, on kevade lihavõttepühil lumi maas.
Saa — 1 var.

I. Kui jõulu ajal maa must, sii saada lihavõttepühadel maa must olema.
?Saa (Sõggel) — 1?(1) var.

J. Kui on jõulud lumised, siis on lihavõttepüha kah lumised.
?Saa (Sõggel) — 1?(1) var.

*

K. Kui jõulud mustad, siis nelipühad valged.
VNg — 1 var.

L. Kui jõulud on lumeta, siis nelipühad on lumega.
Vän — 1 var.

Vrd. 14065. Vihmased nelipühid, rasvased jõulud.

5101. KÜLM AHI EI KÜPSETA LEIBA — 2(5) var.

a. —————
Norm. 105; Kaa (Pea) — 1(3) var.

b. Leib ei küpse ilmaski külmas ahjus.
Põj — 1(2) var.

Vrd. 8302. Mida palavam ahi, seda küpsemad leivad.

5102. KÜLM AJAB KÄED PÕUE — 1?(14) var.

Stein 36, Wied. 101, Kündja nr. 43 (1883) 514, Vlg. Lisal. nr. 9 (1890) 71, E 48, E² 12; ?Tt (Kreutzw.).

5103. KÜLM AJAB MEHE REE PEALT MAHA, ISTUB ISE PEALE — 3(12) var.

Aa. —————
* reelt (E, E²)

Wied. 101, Kündja nr. 43 (1883) 514, E 48, E² 12 — 1(8) var.

b. Külma ajab mehe ree pealt maha, ise istub peale.
Norm. 42, EKMS II 333 — ?(2) var.

Ba. Külma istub rees ja mees jookseb järele.
VJg (R. Põldmäe) — 1 var.

b. Külma esi saanis ja mees jookseb maas.
R. Viidebaumi seletus: «Külma ilma puhul öeldavat.»

TMr — 1 var.

B-red. tähenduslik funktsioon võib olla kõnekäänuline.

Vrd. 6566. Mees istub ree pääl, külm kükatab kasuka all.

5104. KÜLMA JÄRGI TULEB SAGEST SOE — 1 var.

Vil (Leoke).

5105. KÜLM JA VILU KEVADE TOOB VIILJARIKKA SÜGISE — 1 var.

Sjn (Linde).

5106. KÜLM KANDE PIDI, HAIGUS INIMESTE PIDI — 1 var.

Trv (Müür).

Vrd. kk: Käl kui külm puid piti.

Vrd. 759. Haigus käib ikka mööda inimesi, ega ta mööda kive-kände või käia.

5107. KÜLM KEBAD — HEA ODRA-AASTA, SOE KEBAD — HEA RUK-KIAASTA* — 1(3) var.

* kevad (trüklised)

Norm. 84, EKMS III 377; Kul (Eenveer).

5108. KÜLM KISUB KINDAD KARMANIST — 1? kuni 4(20) var.

a₁. Wied. 101, Kündja nr. 43 (1883) 514, Norm. 151, EKMS III 604 — 1?(6) var.

a₂. Külm kisub kindad karmanist välja. Stein 36, E 48, E² 12; ?Tt (Kreutzw.) — 1?(5) var.

b. Talv kisub kindad karmanist. Wied. 178, Kündja nr. 52 (1883) 622, Norm. 42, EKMS III 1194 — 1?(4) var.

c. Talv kisub kindad taskust. Wied. 178, Kündja nr. 52 (1883) 622, E² 16 — 1?(5) var.

5109. KÜLM KISUB KÜÜNED, PALAV EI TEE PAHA — 1(2) var.

EPost. nr. 2 (1889) 3; MMg (Ostrat).

5110. KÜLM KUU ON KÜLJELI, SOE KUU ON SELJALI, KURI KUU ON KUMMULI, HEA KUU ON OTSETI, PAHA KUU ON PÜSTI — u. 30(61) var.

Aa. Kuri kuu on kummuli. Hlj, Kos — 2(3) var.

b. Kuu oli kurja kummuli. Kse — 1 var.

Ba₁. Kuri kuu on kummuli, selge kuu on seljali.*

* kummuliste — seljaliste (Kad); selili (Tin)

Kad, Kuu, Tin — 3 var.

a₂. Kuri kuu on kummuli ja selge kuu on seljali. Kuu — 1 var.

a₃. Kuri kuu kummuli, selge kuu selili.* * seljali (Koe, Kuu)

Koe, Pal, Kuu — 4 var.

b₁. Selge kuu on sellali, kuri kuu on kummuli. Hlj — 1 var.

b₂. Selge kuu on seljali, kuri kuu kummuli. Kuu — 1 var.

b₃. Selge kuu seljali, kuri kuu kummuli. Tin — 1 var.

C. Sile kuu seljali, kuri kuu kummuli. H. Krickmanni seletus: «Kui noor kuu seljakille seisab, siis loodetakse ilusaid ilmu, kui kummuli ja terava otstega, siis pahu ilmu.» VNg — 1 var.

D. Kuri kuu kummuli, soe kuu selili. Norm. 37 (< Koe) — ?(1) var.

Ea. Kuri kuu on kummuli, selge kuu seljali, õige kuu otseti. Kuu — 1(2) var.

b. Kuri kuu on kummulla, selge kuu seljellä, õige kuu oialla. Kuu — 1 var.

F_{1a1}. Kuri kuu on kummuli, hea kuu on seljali. J. A. Rehbergi seletus: «Otlus käib ka naister, kohta.» Hlj — 1 var.

a₂. Kuri kuu kummuli, hea kuu seljali. Jür — 1 var.

a₃. Kurri kuu kummalo, hüä kuu sällüle. Rõu (Gutves) — 1 var.

a₄. Kuri kuu kummuli, hea kuu aga seliti. Tt (Elsen) — 1 var.

b. Kuri kuu on kummulli, kuiv ja hia on selite. Lüg (Källo) — 1 var.

c. Hea kuu seljali, kuri kuu kummuli. Kuu — 1 var.

- F₂. Kuri kuu on küürakilõ, hää kuu om sällükilla.
?Räp (Lepson) — ?(1) var.
- G. Kuri kuu kummalõ, hää kuu sällile, lämmi kuu lapõli, külm kuu külleti.
Urv — 1 var.
- Ha₁. Kuri kuu on kummuli, hää kuu seliti, soe kuu serviti, külm kuu küliti.*
* hea (E, E², Jänes-Parlo, Norm.)
Ol. Lisa nr. 11 (1888) 167, Is. Kal. (1904) 203, Reinhold Kal. (1912) 4, E 45, E² 12, Jänes-Parlo 149, Norm. 37 — 1(21) var.
- a₂. Kuri kuu kummuli, hea kuu seliti, soe kuu serviti, külm kuu küliti.
EKMS I 612 ja II 156 — ?(2) var.
- b₁. Kuri kuu, mis kummuli loodud, sant kuu seliti, sooja kuu serviti — mada-las, külm kuu küliti — kõrges.
Sööt Nlj. Kal. (1903 nov.) — ?(1) var.
- b₂. Kuri kuu kummuli, hää kuu seliti, soe kuu serviti ja madalas, külm kuu küliti ja kõrges.
Sööt Aeg Kal. (1907 okt.) — ?(1) var.
- I. Kuri kuu kummuli, soe kuu serviti, külm kuu küliti.
Meos Vaatl. III–IV 141 — ?(1) var.
- J. Selge kuu seljali, hia kuu istuli, kuri kuu kummuli, õel kuu otseti.
Rak — 1(2) var.
- K. Soe kuu selili, kuri kuu kummuli, külm kuu kõrgel, kuiv kuu püsti.
Puh? (I. Sarv) — 1 var.
- L. —
Kul (Nurme) — 1 var.
- M. Selge kuu seljali, külm kuu külleli, sadune kuu otseti.
Hlj — 1 var.
- N. Külm kuu on külleli, selge kuu on seljali, sajune kuu on kummuli.
Kuu — 1 var.
- O. Kui kuu seliti on, — selged ilmad seliti, külmad ilmad küliti.
Rid — 1 var.
- Vrd. uk: Kui kuul teravad otsad on — ja kui kuu ka seliti või püsti on, siis tuleb jälle paari päeva pärast tuult (Kul).

5111. KÜLM KÄSI, SOE SÜDA; SOE KÄSI, KÜLM SÜDA — 2 var.

- A. Külm käsi, sue süä.
Kuu — 1 var.
- B. —
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- Vrd. 4985. Kui kää külma, sis p... lämmi.

5112. KÜLM KÜSIB KÕRI KÄEST KASUKAT — 1?(8) var.

- Stein 36, Wied. 101, Kündja nr. 43 (1883) 514, Norm. 42, EKMS II 333; ?Ti (Kreutzw.).
- Vrd. kk: Kus kurk kasuka pani 'vastus joodiku kaebamisele külma üle' (Ti).
- Vrd. ri «Kus kõri pani kasuka»: Kūsi taga, külmakene, / aja taga, hallakene, / kus see kurku kuue pannud, / kõri karratud kasuka (ERIA I: 2 nr. 1280).

5113. KÜLM KÜSÜS KINDIT, HALL HAHKU KAPUTIT — 3(7) var.

- Aa. —
Norm. 42; Urv (Seen) — 1(2) var.
- b. Külm küsib kindaid, hall hahku kaputit.
EKMS II 333 — ?(1) var.
- Ba. Külm ikka küsib kindu'ud ja tali tallenahkusid.*
* kinda'id (Norm.), kindaid (EKMS); tal-lenahkasid (trükised)
Norm. 151, EKMS III 604; Vig (Laipmann) — 1(3) var.
- b. Külm oli küsind kindaid, tali tallenahkasi.
Kul (Eenveer) — 1 var.
- Vrd. ri «Kus kõri pani kasuka»: Külm aga küsib kindejeda, / tahab talve talokida (ERIA I: 2 nr. 1280).

5114. KÜLM MAI JA MÄRG JUUNI TÄIDAB KELDRID JA AIDAD LAENI — 2 kuni 3(51) var.

- a₁. Jürikuu soe, lehekuu vilu, jaanikuu niiske — täidab talumehe salve ja aida.
Nurmik II 29 — ?(11) var.
- a₂. Jürikuu soe, lehekuu vilu, jaanikuu niiske täidavad talumehe salve ja aida.
Tisp. 107 — ?(4) var.
- a₃. Jürikuu soe, lehekuu vilu, jaanikuu niiske täidavad talupoja salved ja aidad.
Ol. Lisa nr. 11 (1888) 174, Is. Kal. (1904) 210, Reinhold Kal. (1911) 7 — 1(5) var.
- a₄. Oli aprill soe, mai vilu ja juuni niiske, siis saavad salved kuhjaga.
Uue Aja Kal. (1905) 19 — ?(1) var.
- b₁. —
Wied. 101, Kündja nr. 43 (1883) 514, Sak. Lisa nr. 22 (1888) 2, Loorits Vrp 58 — 1?(17) var.

- b₂. Kül m mai ja märg juuni täidavad keldrid ja aidad laeni.
Parijõgi-Reial-Vaigla VI 127 — ?(1) var.
- c. Kül m mai ja märg juuni täidab aidad laeni.
Raud VMj 217 — ?(2) var.
- d. Mai kül m ja juuni märg täidavad aidad ja keldrid.
Vil (Leoke) — 1(2) var.
- e. Kül m lehe- ja märg jaanikuu täidavad keldrid ja aidad laeni.
Ol. Lisa nr. 11 (1888) 174, Is. Kal. (1904) 210, Norm. 85, EKMS III 377 — ?(7) var.
- f. Kül m lehe- ja vihmane jaanikuu pidada viljasalved sügisel laeni täis täitma.
Tõn. Tin. Täht. (1884) 49/50 — ?(1) var.
5115. KÜLM ON HEA KÜLALINE, AGA PAHA PEREMEES — 1 var.
Vil (Leoke).
Vrd. 12174. Tuli ja vesi on head sulased, aga pahad peremehed.
5116. KÜLM ON LAISA KUBJAS — 1(3) var.
Norm. 42, EKMS II 333; Rõu (Leegen).
5117. KÜLM ON VÕORAEMA KÄSI, TUMA ON OMA EMA KÄSI — 1 var.
V. Fuchsi seletus: «Oeld. paiselehe kohta, s. t. paiseleht on ühelt poolt kül m, teiselt poolt tüma.»
Sim.
5118. KÜLM PANEB KEPSU LÖÖMA — 3 var.
a. _____
Rkv (Aug. Krikmann), Saa (Söggel) — 2 var.
b. Kül m panep mehe kepsu lüümä.
Kam (Tamm) — 1 var.
Vrd. 5698. Leib pole küll suur asi, aga paneb ka küllalt kepsu lööma, kui teda ei ole.

5119. KÜLM PANEB LINDUDE AIDA-UKSED LUKKU — 1?(15) var.
a. _____
Stein 37; ?Tt (Kreutzw.) — 1?(3) var.
b. Kül m paneb lindude aidaukse lukku.
Wied. 101, Kündja nr. 43 (1883) 514, E 48, E² 12, Norm. 47 — ?(12) var.

5120. KÜLM PANEB OTSA NAGU PENI — 4 var.
A. _____
Trv (Jõgi) — 1 var.
B. Kül m on suhun-silmin kinni nagu kuri koer.
Saa (Söggel) — 1 var.
C. Kül m ajab nina otsa nagu kuri koer kunagi.
Saa (Söggel) — 1 var.
D. Kül m on kui koer näos kinni.
J. P. Söggeli seletus: «Kange kül m.»
Saa — 1 var.
Võimalik kõnekäänuline funktsioon.
5121. KÜLM TALV, SOE SUVI — u. 10(12) var.
Aa₁. _____
Urv (Toom) — 1 var.
a₂. Kui kül m talv, siis soe suvi.
Vän (õpil.) — 1 var.
a₃. Kui on kül m talv, siis on soe suvi, lis — 1 var.
a₄. Kui talv on kül m, siis suvi soe.
Lai — 1 var.
b. Mida kül mem tali, seda soem suvi.
Ann (Kagovere), ?Ote (õpil.) — 2 v. 3(3) var.
c. Kui kül m talv, siis palav suvi.
Hlj — 1 var.
B. Kui talvel põle kül ma, siis suvel põle sooja.
Koe (Priks) — 1 var.
Ca. Kui talv on kül m, on suvi soe; on talv soe, siis on suvi kül m.
Trt (õpil.) — 1 var.
b. Kui tali on kül m, siis suvi on soe ja kui suvi on kül m, siis tali on soe.
Trt (õpil.) — 1 var.
D. Kui talv on kül m, saab soe suvi; on talvel suur lumi, suvel suur vesi.
Hii (Läti) — 1 var.
5122. KÜLM TEEB JALGU ALLA — 3(14) var.
a. _____*
* jalad (E, E²)
Stein 37, Wied. 102, Kündja nr. 43 (1883) 514, E 49, E² 12; Tt (Kreutzw.) — 1(12) var.
b. Kül m kül m jalad alla tiib.*
* tiib (Trm)
Vil (Nigul), Trm (Särg) — 2 var.

5123. KÜLM TEEB KONDID KERGEKS

— 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

5124. KÜLM TEEB VETE ÜLE SILLAD — 1?(14) var.

Stein 37, Wied. 102, Kündja nr. 43 (1883) 514, E 49, E² 12, Muuk I 138, Muuk-Mihkla II 67, Kask-Puusepp-Vaigla 10; ?Ti (Kreutzw.).

5125. KÜLM TUUL EI TUU SADU — 1 var.

Nõo (Tüklov).

5126. KÜLMÄ JÕULU JA HÄÄ AASTA OMMA VELITSE — 3 kuni 5(20) var.

a. _____*

* külmad; jõulud; hea; on; vennad (Uus As. Kal., VR Kal., Tlsp.; Tt) Uus As. Kal. (1904) 43, VR Kal. (1906) 26, Tlsp. 65 ja 108; Urv, Tt (Eisen) — 3(11) var.

b. Külm jõulukuu ja hea aasta on vennad. Tlsp. 76 — 1?(1) var.

c. Külm ja selge jõulukuu ja häa aasta on vennaksed. Sööt Nij. Kal. (1904 det.), Adamson Kal. (1905) 16 — 2(2) var.

d. Külm detsember ja hea aasta on vennaksed. Laakm. ER Kas. Kal. (1886) 34, Sööt Nij. Kal. (1901 det.), Norm. 86, EKMS III 377 — 1?(6) var.

5127. MIDA KÜLMEM JÕULU, SEDA PALAVAM JAAN — 1 var.

Saa (Söggel).

Vrd. 2341. Kui Jaan palav, siis jõul külm.

5128. MIDA KÜLMEM TALI, SEDA SUUREM LÖIKUS — 1(3) var.

A. _____

Norm. 85; Hls (Söggel) — 1(2) var.

B. Mida külmem tali, seda vähem löikad. EKMS III 377 — 1(1) var.

5129. MIDA KÜLMEM TALV, SEDA MAGUSAM MAHL — 1 var.

KJn (Grauberg).

Vrd. uk: On talvel kange külm, siis saab kevaldel head magusad mahla (Tõs).

5130. PAREMB KÜLM KIVI NURGAS KUI PAHA ÄMM TUAS — 1?(1) var.

?Lüg (Källo).

Vrd. 3943. Paremb kivi nurgas kui pops majas.

5131. PAREM KÜLMAS KÜUNIS KUI VÄGEVAS VÄLJAS — 1 var.

Võn (P. Rootslane).

Vrd. 5279. Paremb laih laudan ku väkev välj pääl.

5132. PAREM KÜLMÄS KUOLEDA KU SUOJAS SURRA — 1 var.

Jõh (Otto).

Vrd. 10588. Paremb sooja surra kui külma koolda.

5133. TAO KÜLMA JA SOOJA RAUDA NII PALJU KUI TAHAD, AGA KOKKUNAD EI HAKKA — 1 var.

HMd v. Ris (Treumann).

Vrd. kk: Tao kui rauda, aga palavaks ta ei läha 'ei anna palumistele järele' (Saa v. Hls).

Vrd. 9570. Tao rauda, kui raud kuum on.

5134. EGAUTS OMA KÜLVI LOIKAP* — 1(2) var.

* igaüks; lõikab (Norm.)

Norm. 74; Kam (Viidebaum).

Vrd. 5150. Mis sa külvad, seda sa lõikad.

5152. Nee, kee külvand, ei leika igakerra oma külvi.

5135. ENNEM OLI SEE OND PARAS KÜLI, KUI VIIS TERA HÄRJA JÄL'LE SEES OND — 8(11) var.

A₁a. Odre tuli külvata üheksa iva härja sõrga. VNg — 1 var.

b. _____
Kul (Eenveer) — 1 var.

c. Paras külv on siis, kui viis tera hobuse jälje sisse mahub. Sim — 1 var.

d. Odra seemne külli olla siis paras, kui viis tera viisu jälli sisse kukkub. Vän — 1 var.

e. Ku külüjä jäl'le sehen [seitse] terä, on paras seeme. Trv — 1 var.

- f. Kui jalajälle seen ütessä terrä om, siss on paras jagu paksuld.
Rõn — 1 var.

A₂. Oder on ütelnud, et temal siis kõige parajasemaks kasvamiseks ruumi on ja suuremalt oma külvajad rõõmutada võib, kui peremees oma jala jälle ruumi sisse kolm tera külvab.
Plv — 1 var.

B. Odre seitse õva härja jälle sisse, kaaru nat hobu saab keelega vetta.
Käi — 1(4) var.

5136. KUIDA KÜLI, NÕNDA VILI — u. 10(81) var.

a. — *

* kudas (E; Hää, Hel), kuidas (E², Norm.; Vil); külv (Jõh); nenda (Wied., Kündja; Hel)

CRJ KLR II 55, CRJ Sak. Kal. Põl. (1880) 214, Wied. 85, Kurrik SÖ 20, Kündja nr. 41 (1883) 490, Tõn. Trt. Täht. (1888) 50, Tõn. LLr 86, Tõn. Täht. (1908 mai, 1909 aug.), Tõn. RP² 216, Vig. Lisal. nr. 20 (1890) 160, OM nr. 1 (1891) 48, Vig. Kal. (1892) 89, Linda nr. 49 (1896) 770, Kodu Kal. (1905) lk-ta, Jung 68, Pet. EKLR I 31, E 42, E² 70, Norm. 74, EKMS III 338 ja 1228; Lüg, Tin, Tor, Hää, Hel (Wahlberg), Vil (Sims), Pil (T. Saks) — u. 10(80) var.

b. Kuda küli, nõnna on koa vilil.
?Kos (Võimula) — 1?(1) var.

Kui kogu esinemuse lättaks ei ole CRJ KLR II, võib oletada alust kuskil Pä ja Vi traditsioonis.

Vrd. 5138. Kuidas külv, nõnda lõikus.

1745. Häda külv kannab häda vilja.

5137. Kuidas külv, nõnda kasv.

5139. Kuidas külv, nõnda palk.

12472. Kuida tõe, nenda villi.

10247. Kudas seeme, nõnda villi.

9085. Kuda puu, nõnda villi.

5150. Mis sa külvad, seda sa lõikad.

7572. Kuidas nooruses küli, nõnda vanaduses villi.

5137. KUIDAS KÜLV, NÕNDA KASV — ?(1) var.

?Kre (Rütel).

Vrd. 5146. Mia külbät, tuu kasus.

5138. Kuidas külv, nõnda lõikus.

5136. Kuida küli, nõnda villi.

5139. Kuidas külv, nõnda palk.

5138. KUIDAS KÜLV, NÕNDA LÕIKUS — u. 65(106) var.

A_{1a}. — *

* kuida (Wied., Kündja; Sa, Trv, Vil, TMr, Tt), kudas (Ris v. Hmd, Rap v. Mär, Kaa), kuida (Jõh, VMr, Kuu, Tin, Sa, Vil, Plt, Äks); ninda (Jõh), nenda (Wied., Kündja; VMr, Vig, Sa, TMr), nõnda (Mus); feikus (Wied., Kündja; Kuu, Vig, Sa, Vil, TMr, Tt) A. Rõõmu (Jõh) seletus: tulemused on head või halvad vastavalt sellele, mida keegi on teinud.

Wied. 86, Kündja nr. 41 (1883) 490, CRJ KLR I⁶ 95, Gr. ELr II 93, Gr. PA² 14, Kuusik KT 203, Rätsep Koduk. 24, Kmpm. Kirjaseadm. 72, Kmpm. KLR II³ 273, Tõn. RP 84, Reiman EK I 278; Jõh, Rak (õpil.), VMr, Jmd (Lunts, õpil.), Kuu, Tin (Pusemann), Juu v. Vän (Virkus), Rap (õpil.), Nis (õpil.), Hmd (õpil.), Hmd v. Ris (Treumann), Rap v. Mär (Poom), Vig (Väll), Sa, Vän, Saa (õpil.), Hls (õpil.), Trv, Vil, Pil, Plt, Vi (Kuuben), Lai (õpil.), Pal, Kod (õpil.), Äks, TMr, Trt (õpil.), Puh, Ran, Ta? (õpil.), Rõu (Pallits), Tt (anon. ja S. Veske) — u. 55(90) var.

b₁. Kuda külv, nii lõikus.
Äks — 1 var.

b₂. Kuis külv, nii lõikus.
Võn — 1 var.

c. Nagu külv, nõnda lõikus.
Põid 66 — ?(1) var.

A_{2a}. Kuidas küli, nõnda lõikus.*

* kudas (E; Pha, Urv), kuida (Vai), kudas; nenda (Val, Pha); leikus (Pha) Jürrm. Täht. (1912) lk-ta, E 42; Val (Masing), Pha (Liiv), Saa (Rägel), Vil (Leoke), ?Trt (õpil.), ?Urv (õpil.), Vas? (R. Viidalepp) — 4 — 7(9) var.

b₁. Kuidas külb, nii lõikus.
?Se (Relli) — ?(1) var.

b₂. Kudas küli, nii on lõikus.
?Vig (Saalist) — 1?(1) var.

A₃. Kudas külid, nenda sa lõikus.*

* Vist eksitus sõnastuses: p. o. kas külid — lõikad v. küli — lõikus.

?PJg (Lussik) — ?(1) var.

Vt. 5150 C.

B. Kuidas seeme, nõnda saak, kuidas külv, nõnda lõikus.

?VMr v. Vig (Prilimets) — ?(1) var.

Vt. 10248 B.

Vrd. KAH Kal. (1898) 18: Kuis külv, nii lõikus järgneb ka — / On põllumeestel teada. /

See järel võime vaheta / Kõik oma elu seada.

Vrd. ka Kmpm. KH 81, Kmpm. KLR 374 ja Kmpm. KLR II° 361.

Vrd. 5136. Kuida külli, nõnda villi.

5137. Kuidas külv, nõnda kasv.

5139. Kuidas külv, nõnda palk.

5166. Nagu künd, nii lõikus.

5139. KUIDAS KÜLV, NÕNDA PALK — 1?(1) var.

EKMS III 1228.

Vrd. 5138. Kuidas külv, nõnda lõikus.

5136. Kuida külli, nõnda villi.

5137. Kuidas külv, nõnda kasv.

12469. Kuidas töö, nõnda palk.

5140. KÜLIJA SÖÖB KUUS KORDA, KARJANE SÖÖB ÜHESE KORDA — 1 var.

Käi (Sooster).

5141. INNE KU' KÜLVÄ TAHAD, PIÄD KA KÜNDMÄ — 1 var.

Se (Savala).

5142. KES KÜLVAB, SEE LÕIKAB, KES EI KÜLVA, SEE EI LÕIKA — 3 kuni 6(9) var.

A. Kes külvab, see lõikab.

Puus. EKGr. 190, Kask-Puusepp-Vaigla 14;

?Kuu (õpil.), ?Saa (Sõggel), ?Trv (Tõber)

— ? — 3(6) var.

B. _____

SJn (Kösler) — 1 var.

C₁. Kes pole külvand, sellel pole ka lei-gata.

Põi (Lesk) — 1 var.

C₂. Kui ei_p julge külvata, siis ei_p ole lõigata.

SJn (Kielas) — 1 var.

Vrd. ka Reiman KTr V 38: Külvaja lõikab.

Vrd. 5150. Mis sa külvad, seda sa lõikad.

5143. KES KÜLVAB TERI, SEE LÕIKAB TERI, KES KÜLVAB AGANAID, SEE LÕIKAB AGANAID — 1?(1) var.

?Võn (Goldberg).

Vrd. 5150. Mis sa külvad, seda sa lõikad.

150. See, kee aganu külvab, leikab uhaku.

149. Kes aganaid külvab, see vilja ei lõika.

5144. KÜLVA HEAD, SIIS KASVAB HEAD — 1(12) var.

a. _____

Wied. 102, Kündja nr. 43 (1883) 514, E 49, E^o 37 — 1(11) var.

b. Külv head, siis kasvab ka head.

Norm. 74 — ?(1) var.

Vrd. Laakm. ER Kas. Käi. (1885) 18: Lootes taeva Looja pääle / Kõlvasid [s]a seemne mulda, / Nõud sa tõstad rõemu-hääle, / Sest sa lõikad puhast kulda. / Tahad hääd sa lõigata, / Pead hääd ka külvama.

Vrd. 8209. Kes paha külvab, veel pahemat lõikab.

387. Kes armastust külvab, see armastust leikab.

5146. Mia külbät, tuu kasus.

5145. KÜLVA SOOLA EHK USU PETISE JUTTU — 1 var.

Krj (Mägi).

Vrd. 7351. Naisterahvast uskuda on nii kui soola külvada.

5146. MIA KÜLBÄT, TUU KASUS — ?(3) var.

?Se (Relli).

Vrd. 5137. Kuidas külv, nõnda kasv.

5149. Midä külvad, tuu leväd.

5150. Mis sa külvad, seda sa lõikad.

5144. Külv head, siis kasvab head.

5147. MIDA HILJEM KÜLVAD, SEDA VÄHEM LÕIKAD — ?(4) var.

Norm. 88, EKMS III 377. Normapni alus-tekst on tagasivildav RH nr. 214 (1950) 1.

5148. MIDA KÜLVAD KEVADEL, SEDA LÕIKAD SÜGISL, MIDA ÕPID NOORES EAS, SEISAB ELUAEG SUL PEAS — u. 40(48) var.

A. _____

Ote (õpil.) — 2 var.

B_{1a1}. Mida külvad kevadel, seda lõikad sügisel.

VMr, Pld, Käi, Plt, Puh, Tt (õpil.) — 6 var.

a₂. Mis sa külvad kevadel, seda lõikad sügisel.

Hel, Trt — 2 var.

a₃. Mida kevadel külvad, seda sügisel lõikad.

HMd — 1 var.

- b. Kuidas külvad kevadel, seda lõikad sügisel.
Trt — 1 var.
- c. Kuidas külvad kevadel, nõnda lõikad sügisel.
Reimann KTr VI 52; Kad — 2 var.
- d. Kes kevadel külvab, see sügisel lõikab.
Saa — 1 var.
- B_{2a}. Mis kevade ei ole külvatud, ei saa sügisel leigatud.
Hel — 1(2) var.
- b. Kes kevadel ei külvab, see sügisel ei lõika.
Ote — 1 var.
- Ca₁. Mis sa õpid noores eas, seisab eluaeg sul peas.*
* ias (Tõn. 1909)
Tõn. Täht. (1909 juuni, 1910 juuni, 1911 detš.), Norm. 177; Rap, Rap v. Mär (Poom), Hls, Ran — 4(9) var.
- a₂. Mis sa õpid noores eas, seisab eluaeg sul peas.
Rap v. Mär (Poom), Kaa — 2 var.
- a₃. Mida õpid noores eas, seisab eluaeg sul peas.
Käi, Plt, Kam, Ote, Tt (õpil.) — 7(8) var.
- a₄. Mida õpid noores eas, eluaeg sul seisab peas.
Pid, Hls — 2 var.
- a₅. Mida õpid noores eas, seisab eluaeg su peas.
Jõh — 1 var.
- a₆. Mida õpid noores eas, see seisab eluaeg sul pääs.
Jõh — 1 var.
- a₇. Mida õpid noores eas, see sul seisab eluaeg peas.
Jõh — 1 var.
- a₈. Mis sa õpid noores eas, see sul seisab eluaeg su peas.
Jõh — 1 var.
- b. Mida õpid noores eas, seisab vanagi peas.
Lüg — 1(2) var.
- c. Mis sa õpid noores eas, hauani sul seisab peas.
Kad — 1 var.
- d₁. Mis sa õpid nooruse eas, surmani sul seisab peas.
Hel — 1 var.
- d₂. Mis sa õpid noores eas, surmani sul seisab peas.
Pid — 1 var.

A. Grenzstein-Piirikivi mõttesalm, mis kirjanduse kaudu üldtuntuks saanud.

5149. MIDÄ KÜLVAD, TUU LEVÄD — 1?(1) var.

?Se (õpil.).

Vrd. 5150. Mis sa külvad, seda sa lõikad.

5146. Miä külvät, tuu kasus.

5152. Mida sa otsid, seda leiad.

5150. MIS SA KÜLVAD, SEDA SA LÕIKAD — u. 40(197) var.

A_{1a1}. Mis külid, seda lõikad.
Vil (R. Kallas v. anon.) — 1(3) var.

a₂. Mis külvad, seda ka lõikad.
Gr. RkOrE II 87 — ?(3) var.

a₃. Mis sa külvad, seda lõikad.
Vil (Metsamärt), ?Trt (õpil.), As (Kuusik) — 2 kuni 6(7) var.

a₄. —*
* leikad (Meves; Amb, Pha)
M. Mäesalu (Hää) seletus: kuidas ise teiste vastu oled, nii teised sinu vastu.

Meves 134, Schneider Kal. (1910) lk-ta; Amb (Kleinmann), Pha? (anon.), Hää, Ran (Raag) — 4(9) var.

a₅. Mis sa külvad, seda ka leikad.*
* lõikad (Krj)
Kuusik KT 203; ?Krj (Kingissepp), ?Kre (Luks), ?Võn (õpil.) — ?(6) var.

a₆. Mis sa külvad, seda sa ka lõikad.
Niggol VKÖR 188, Niggol Lug. 5/6, Pöder L ABR 32, Rätsep Koduk. 89 — ?(27) var.

a₇. Mis sä külväd, sedä lõika.
?Räp (õpil.) — ?(1) var.

b₁. Mida külvad, seda lõikad.
EKMS III 1228; käsikirjatekstid peaaegu eranditult 1920.—1950. aastaist, enamasti õpilastelt; ainuke 19. saj. SJn (Kielas), vist autentne; hllistest kindlaimad autentne Hls (Karro) — väh. 2(35) var.

b₂. Midä külvät, sedä lõikat.
Rõu (Jõgever) — 1 var.

b₃. Mida külvad, seda ka lõikad.
Puus. EÜ I 109; ?Kre (õpil.), ?Kam (õpil.), ?Ote (õpil.) — ?(4) var.

b₄. Mida sa külvad, seda sa lõikad.
Puus. EÜ I 112 — ?(2) var.

b₅. Mida sa iial külvad, seda sa ka lõikad.
?Trt? (õpil.) — ?(1) var.

c. Miä külvät, tuud lõikat.
Rõu — 1 var.

- d. Kedä külväd, seda lõikad.
Hls (Ruubel-Körnitse) — 1 var.
- A_{2a}. Mis sa külvad, sedä sa põimad.
Hurt VVK ABDr 26/27 — ?(1) var.
- b. Mis sa oled külinu, seda pead sa põimma.
Kam — 1 var.
- A_{3a1}. Mis keegi külvab, seda ta leikab.*
* lõikab (VII)
Aud, Vil (Toss) — 2 var.
- a₂. Mis kiegü külvab, seda tema koa lõikab.*
* keegi; ka (Pit)
Kos, Pit (Luu) — 2(3) var.
- b. Mida keegi külvab, seda ta ka lõikab.
?Muh (õpil.) — ?(1) var.
- A_{4a}. Kes mida külvab, see seda lõikab.
Vai (Kasikov) — 1 var.
- b. Kes midä külb, tuu tuud lõikas.
?Se (Relli) — ?(1) var.
- A_{5a}. Mis inimene külvab, seda tema ka lõikab.*
* mida (Tt); ta (Tt); leikab (trükised; Muh)
Sannumetoja IV (1851) 21/22, Plates ER Kal. (1865) 44; Põi (Auss), Muh (Väärtnõu), ?Ti (Relli) — 2 v. 3(5) var.
- b. Mis inimene ial külvab, seda tema ka leikab.*
* ta; lõikab (Kod)
Körber VRMK 52 (viidat. pärinemisele piiblist); ?Kod (anon.) — ?(2) var.
- B_{1a1}. Kuidas külvad, nõnda lõikad.*
* kuidas (Pha), kudas (Kuu); külvad (Kuu); nenda (Vai, Pha), ninda (Kuu); leikad (Vai, Kuu, Pha)
Ü. Tedre (Mär) seletus: õeld. iga asja peale, mis keegi teeb, enamasti kui enesele halba teeb. R. Viidalepa (Vas) seletus: see on agrotehniliselt õige vs.
Kmpm. Kõ 10, Kmpm. KLR 354, Kmpm. A^o 12, Kask-Vaigla-Veski Lõ^o 74, Norm. 74, Vih. (1957) 109; käsikirjalisi tekste sporaadiliselt üle maa, enamasti hilised, väga paljud õpilastelt; arvatavaid autente 19. saj-st näit. Vai (Masing, Feldbach), Pha? (anon.), Trv (Kala), uuemaist Sim (Paalberg), Ann (Kagovere), Kuu (Lindström), Mär (Ü. Tedre, L. Raudsep), Muh (Noot), Trm (Särg), Trt (Saar), Vas? (Viidalepp), Tt (S. Veske) — 15(83) var.
- a₂. Kuida külvad, nõnda ka leikad.
Wolde OkO² 56 — ?(1) var.
- a₃. Kuidas sa külvad, nõnda ka lõikad.
?Trt? (õpil.) — ?(1) var.
- a₄. Kuida sa külvad, nõnda sa ka lõikad.
H. Karelli seletus: kui keegi on teisele paha teinud ja talle selle eest on kätte makstud. SJn — 1 var.
- b₁. Kuda sa külvad, nii sa lõikad.
Gr. SKO II 63 — ?(1) var.
- b₂. Kus's külväd, nii lõikad.
?Plv (õpil.) — ?(1) var.
- c. Kui külvät, nii lõikat.*
* külböt (Se)
Vas, Se (Relli) — 2 var.
- B_{2a}. Kui külvät, nii põimät.
Se (Sonts) — 1 var.
- b. Nigu sa külvat, nii ka põimat.
Ote — 1 var.
- B_{3a}. Kuida küli teed, nenda sa leikad.*
* kuidas; nõnda; lõikad (EKMS)
Wied. ESSr 428, Wied. 86, Kündja nr. 41 (1883) 490, EKMS III 373 — 1(5) var.
- C. Kudas külid, nenda sa lõikus.*
* Vist eksitus sõnastuses: p. o. kas külid — lõikad v. küli — lõikus?
?PJg (Lussik) — ?(1) var.
- Vt. 5138 A₃.
- D. Kuidas külvad, nõnda lõikad, mets nii kajab, kuidas hõikad.
?Käi (Kiisa) — 1?(1) var.
- Vt. 6762 R.
- Vrd. Ol. Lisa nr. 25 (1887) 394: Mis sa külvad, seda lõikad / Oma elu põllu pealt: / Kuidas sina metsa hõikad, / Nõnda kstab vastu sealt (autorina märgitud Jaan Parv). Tuntuks saanud piibli ja koolikirjanduse, eriti vene k. õpikute kaudu; kindlalt autentseid tekste suhtel. vähe, eriti 19. saj. omi; suur osa käsikirjatekstidest õpilastelt (1920.–1950. aastast).
- Vrd. Kal. 6,7: Ärge ekjige mitte, Jummal ei anna ennaft mitte pilkada; jefst, mis innimenne ial külvab, jedda temma ka leikab. Otsese piibliitsitaadina ka näit. ER Kal. (1886 sept.), Risti R Kal. (1902, 1908), Ristir, Püh. Kal. (1908 sept.).
- Vrd. 5136. Kuida küli, nõnda vili.
5142, eriti A: Kes külvab, see lõikab.
5134. Egaüts oma külvi lõikap.
4909. Kes kõverust külvab, see viletsust lõikab.
11183. Kes sädemid külvab, peab leeki lõikama.
3931. Kibi peale külvad, pae pealt lõikad.
5143. Kes külvab teri, see lõikab teri, kes külvab aganaid, see lõikab aganaid.
5149. Midä külvad, tuu leväd.
5146. Mia külbät, tuu kasus.

5151. MIS SÄ KÜLVÄD, SII OM MULD;
MIS SÄ LÖIKAD, SII OM KULD —
1?(1) var.

?Trv (Kosesson).

5152. NEE, KEE KÜLVAND, EI LEIKA
IGAKERRA OMA KÜLVI — ?(1)
var.

?Vir (Aug. Krikmann).

Vrd. 5134. Egaüts oma külvi lõikap.

5153. SIIS KÜLVA SEEMET, KUI PALJA
PERSEGA MULLA PIAL ISTU
VOID — 1 var.

Vän (Jaason).

5154. KUI KÜLVAMISE AJAL RUKIOIL-
MED KÜLVINOODE PUDENEVAD,
SIIS ON HEA ODRAKÜLVI AEG —
1 var.

Hel (P. ja J. Einerid).

Vrd. 9965. Rühäermäs satas külbivakka, sis
panõ külbivakk kaalast arõ.

5155. KÜLVIMEES POLE IIALGI TARK
OLNUD — 2 var.

A. —

HMd v. Ris (Treumann) — 1 var.

B. Põllumees ei saa iks kunagi targaks.
Rüp (Räppo) — 1 var.

Vrd. 9192. Põllumees sügise tark.

5156. ELA KUMME AASTAT VÄHÄMB,
AGA ÄRA OIGA — 1 var.

Jõh (Mets).

Vrd. 14141. Parem viis aastat vähem elada ja
heaste kui viis aastat rohkem ja viirelda.

5157. KEL KUMME KAVALUST KÕRVA
TAGA, SEE PANEB KEIGEPEÄLT
VAGA NAU SILMA ETTE* — 1(4)
var.

* kõigepealt (trükised)

Wied. 52, Kündja nr. 35 (1883) 418; Kaa
(I. Kallas).

Vrd. kk: Tema! on viis kavalust kõrva taga
(Helle 356).

5158. KUMME HÄAD LAST EI MASSA
MITTE ÜTTE KURJA MIIST —
1 var.

Hel (P. ja J. Einerid).

5159. KUMME KORDA KUNNA, ÜKS
KORD LÖIKA — 1 var.

EKMS III 377.

Vrd. 14841. Oheksa korda mööda, üks kord
lõika.

5160. KUMME KÜLLÄ KÜSIMEN, SADA
TALLU TAHTMAN — 1(2) var.

a. —

P. ja J. Einerite seletus: «Kiidab ennast
mõni mehelemineja nelu.»

Krl — 1 var.

b. Kümme küla küsimas, sada talu taht-
mas.

EKMS II 99 — ?(1) var.

Kõnekäänuline funktsioon tõenäoline.

5161. PAREB KUMME PIIRPAUKO KO'
SADA SALASOSSE — 1 var.

Se (Aalik).

5162. PAREMB KUMME KÜTÜ KUI ÜTSI
NADU — 1 var.

kütü : kütü = küdi

Urv (Seen).

5163. PAREM KUMME KORD ENAM ÕPE-
TADA KUI ÜKS KORD VÄHE —
1(3) var.

E² 35; Pst (J. Leppik).

5164. EI SAA KATKISE KÜNA JUURDE
TAGASI TULLA — 1 var.

Iis (Tiitsmaa).

Vrd. mj AaTh 555.

5165. KUIDAS KUND, NÕNDA KASU —
1(2) var.

Norm. 81; Lai (Tammepuu).

Vrd. 4934, eriti B: Kuda kand, nõnda kasu.

5166. NAGU KUND, NII LÖIKUS — 1?(1)
var.

?Vön (Goldberg).

Vrd. 5138. Kuidas külv, nõnda lõikus.

5167. ENAM KUNDAJA KÜBARA KUI
AMETIMEHE HOBENE — 2(4) var.

a. Enam on kündja kübar kui ametimehe
hobune.

Norm. 83, EKMS III 376 — ?(2) var.

- b. —————
Trv (J. Käger) — 1 var.
- c. Enamp om kündja küpar kui ameti-
mehe hobene ehk sõidumehe satul.
Ote (Vaher) — 1 var.
- Vrd. rl «Ei mere- ega metsamehele»; Enam o
põllume'e kübara / kui o ametme'e hobune
(ERIA III:1 nr. 4790).
- 5168. KUNDJAL EI PUUDU MAAD EI KA
SÕUDJAL VETT — 3(14) var.**
- A₁. —————*
* ega pro ei ka (trükised)
E 49, E² 10, Kmpm. EL III¹⁰ 171, Norm.
220; Ráp — 1(11) var.
- A₂. Külab oleks moad kündmiseks ja
merd sõudmiseks.
Põi — 1 var.
- B. Kündjal um maad, sõudjal vett; tegi-
jal tüüd, magahajal und.
Vas v. Se (Prants) — 1 var.
- Vt. 12500 G.
- C. Magajal ei puudu und ega sõudjal
vett.
Kask-Vaigla-Veski III Vö 140 — ?(1) var.
- Vt. 12500 H.
- 5169. KUNDJA POISIL VILE SUUS,
LINNUL METSAS LAUL SUUS —
1 var.**
- Hää (Mäesalu).
- 5170. KUNNA SIIS, KUI KUUST RIIVA-
TAKSE, KAOB OHAKAS JA UMB-
ROHI — 1 var.**
- SJn (Kraut).
- 5171. KUNNIHÄRJAL PÖLE KUUNI —
1 var.**
- A. Ranna seletus: «Vaikne tööriühmaja ei
tiku arvustama kaasiniimesi.»
Põi.
- 5172. KUI KUNNIPÄE ADER VAKKU,
SIS SAAB NELI KORDA MAUKU —
1 var.**
- Hls (E. Tampere).
- 5173. KU KUNNUPÄEVÄL SANT SAUA
MULDA SAAB PISTÄ, TULEB HÄÄ
AASTA — 4(6) var.**
- a. —————
Hls (Reissar) — 1 var.

- b. Kui sant oma saua künnipäeväl mulla
sissi võivet pista, sis tulevet hää
aasta.
Hls — 1 var.
- c. Kui sant oma kepi künnipäeval mulla
sisse võib pista, saab hea aasta tule-
ma.
Pal — 1(2) var.
- d. Kui künnipäeval sant oma kepi kün-
tud mulla sisse võivat pista, siis
tubli vilja-aasta tulevat.
Pal — 1(2) var.
- 5174. KUNNIPÄEVAKS ON VIRGAL MAA
KÜNTUD, AGA LAISK TÖSTAB
VEEL ATRA AIA PÄÄLE — u.
45(61) var.**
- Aa₁. —————
Ol. Lisa nr. 11 (1888) 173, Is. Kal. (1904)
209, Sõõst Aeg Kal. (1907 aprill) — ?(6) var.
- a₂. Künnipäeval om virgal maa üles kün-
net, laisk tõstab adra alla aia pääle.*
* küntud (EKMS); alles (EKMS III)
Norm. 87, EKMS I 51 ja III 377 — ?(4) var.
- a₃. Künnipäev saavad virgal maad kün-
tud, aga laisk aeab alles adra aiale.
Vil (Leoke) — 1 var.
- b₁. Künnipäe, virgal oma juba kik põllu
selle päeväni künnet, laisk ajas alles
atra aia najale.
Hls (Jung) — 1 var.
- b₂. Virgal on juba kõik põllud küntud,
laisk ajab adra aia najale.
Pal (Karro) — 1(2) var.
- b₃. [Künnipäeval] virgal põllud künnetud,
laisk ajab alles atra aeja najale.
Rõu (Kangur) — 1 var.
- c₁. Künnipäe laisk ajab atra aiale, vir-
gal maa küntud.
Vil (Mikk) — 1 var.
- c₂. Künnipäeval ajada laisk atra aia pää-
le, kuna virgal maad küntud olla.
Vil (Evert) — 1(3) var.
- d. Künnipäeval tõstab laisk mees adra
aia pääle, kuna virk juba unustanud
on selle päeva, millal ta kündma oli
hakanud.
Saa (Sõggel) — 1 var.
- B_{1a1}. Künnipäeval tõstab laisk mees adra
aia pääle, virk künnab juba ammugi.
Hls (Sõggel) — 1(2) var.
- a₂. Künnipäeval tõstab laisk mees adra
aia pääle, virk künnab ammugi juba.
Vil (Jaanson) — 1 var.

- a₃. Künnipäeval tõstab laisk mees adra aia peale, virk künnab ammu juba.
Hls (Söggel) — 1(3) var.
- a₄. Künnipäeval tõstab laisk mees adra aia pääle, virk aga künnab ammugi.
Nõo (Sild) — 1 var.
- a₅. Laisk mees viib künnipäeval adra aia pääle, virk künnab ammu juba.
Saa (Söggel) — 1 var.
- a₆. Virk mees künnab ammu enne künnipäevä, laisk a'ab alle adra aija pääle.
Hls (Ilus) — 1 var.
- b. Künnipäeval ajab ka laisk oma adra aia najale, kuna virgad juba ammugi väljal on.
Sjn (Johannson) — 1 var.
- B₂. Künnipäeval viivad laisk mees adra katuseräästa alt välja ja tõstvad aia pääle, kuid virk mees alganud kundi sigadega ühes.
Saa (Söggel) — 1 var.
- B₃. Künnipäeval tõstab laisk miis adra aija pääle, kui tõstel ammu tettu.
Ran (Tamm) — 1 var.
- B₄. Künnipäeval viip laisk oma adra põllu pääle, virk raputap adra mullast puhtaks.
Nõo (Speek) — 1 var.
- C. Künnipäeval tõstab virk adra aia piäle, laisk hakab tedä alles siädma.
KJn (Kaur) — 1 var.
- D₁. Künnipäeval toob virk mees adra põlult ära, aga laisk vast viib.
Kad — 1 var.
- D₂. Kärmas mees toob sahad põllult, laisk mees viib sahad põllule.
Koe (Schultz) — 1 var.
- E_{1a}. Laisk mees lähäb esimest korda kündma, virgad künnavad juba ammu.
Plt (Sander) — 1 var.
- b. Künnipäeval toob laisk miiski adra välla, virk miis künnab ammu.
Trv (Veskemäe) — 1 var.
- E_{2a}. Laisk peremees viib alles künnipäeva öösel sahad põllule, kui teistel juba hulk põldu on küntud.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- b. Künnipäeval ajab laisk mees adra alles aiamaasse, virgal on pool maad juba üleval.
Ote (Miks) — 1 var.
- F_{1a1}. Künnipäe, laisk miis tõstab sis adra edimist korda aia pääle.
Pst — 1 var.
- a₂. Künnupäeval tõstab laisk mees adra aia pääle.
Pst — 1 var.
- a₃. Künnipäeval tõstab ka laisk mees oma adra aia pääle.
Trv — 1 var.
- a₄. Ka laisk meeski tõstab künnipäeval adra aia pääle.
Hls v. Krk (Kase) — 1 var.
- a₅. Künnipäe paneb juba laiskki peremies adra aia piale.
Tor — 1 var.
- a₆. Laisk mees visas künnupäeval adra aia pääle.
Pst — 1 var.
- a₇. [Künnipäev.] sel päeval ajab laisk kah adra aia peale püsti.
Krk — 1 var.
- a₈. Laisk miis aab künnipäeval adra aia nõale.
Trv — 1 var.
- b. Künnupäeval aab ka laisk põllumees adra aia nõale kujume.
Hls — 1 var.
- F₂. Laisk miis igi viskava künnipäeval adra üle aia.
Saa — 1 var.
- F_{3a}. Künnipäe oleva künnimees tõstnud adra aia piale.
KJn — 1 var.
- b. Künnipäeval tõst laisk adra aia piale.
Tt (Veske) — 1 var.
- *
- Ga. Laisk peremees viib alles künnipäeval saha põllule.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- b. Laisk põllumees viib alles künnipäeval saha põllule.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- H. Künnipäev viiva lesknaine adra väljale.
Ksi — 1 var.
- I. [Künnipäev] sant läheb ka adraga põllu peale.
Krk — 1 var.
- J. [Künnipäeval] laisk peremees olle toonu ka oma adrakese tare päält oma kapstamaad kündma.
Puh — 1 var.
- K. Künnipäeval paneb põllumees sahad maa sisse.
Tln — 1 var.

- La. Enne künnipäeva viinud virk põllu-
mees adra põllule.
Vän (õpil.) — 1 var.
- b. See on usin mees, kes adra enne
künnipäeva põllule viib.
Tor — 1 var.
- M. Varane kündja künnab enne künnipä-
va, hiline kündja alles sel päeval.
Tor — 1 var.
5175. MIDÄ KÜNNIPÄEV VÖLGU VÖTT,
TUUD POLD MASS ÄR — 1?(1)
var.
?Rõu (Gutves).
5176. KÜNNIRAUD EI ROSTETA — 1 var.
Puh (Antik).
Vrd. 9569. Sii raud, mes käsil käib, ei ruaseta
ilman.
10266 C: Pruugitud sahk läigib, seisav vesi
halseb.
13375. Vana arm ei roosteta.
5177. MIS SA KÜPSE JUURES VEEL
KÜLMETAD — 5(7) var.
- Aa₁.
A. Ploompuu seletus: «Kui mõnel mõnda
head õnne ehk saaki kuskil saadaval on,
aga ei julge kimpu hakata, kartes, et kahju
saab.»
Kuu — 1(2) var.
- a₂. Mes sa küpse juures külmidäd.
Kuu — 1 var.
- b. Mis küpse juures viel külmetada.
Kuu — 1 var.
- c. Ära küpse juures külmeta.
E. Ploompuu seletus: ei maksa korras oleva
asja juures enam kõhelda.
Kuu — 1 var.
- B. Mis kitse juures külmetad, kui sarved
pius on.
Kos — 1(2) var.
5178. KOST KÜDSÄNU ENAMB TUURES
SAAB — 2 v. 3(5) var.
- a. —
Trv — 1 var.
- b. Mis küpseks läinud, ei see enam vôi
tooreks saada.
Wied. ESSr 433, EKMS II 963 — 1(2) var.
- c. Ei küpse iial tooreks saa.
?Pal (Karro) — 1?(2) var.

5179. ANNA KURIK KÜLLÄ, ISE SORGI
SORMEGA — 1 var.

Kod (Liiv).

Vrd. 5683. Anna perse külasse ja situ ise läbi
küljeluie.

5180. EGA KÜSIJA LAPSELE EI ANTA —
1 v. 2(2) var.

Hlj (Leetberg).

5181. EGA KÜSIJA SUU PEALE EI
LÖÖDA, AGA VÖTJA KÄE PEALE
LÜÜAKSE — u. 240(389) var.

A_{1a1}. Ei küsija suu peale ei lööda mitte,
aga vötja käe peale lüüakse.

* Helle 327/8, Hupel 104, Lindf. (1853) 63
Ks! (1855) 52, Poromenski EGr. 182, CRJ
UAr 34, Nörmann 31, Kõrber VRMK 35,
Kõrber Uus ABDr 9, KAH EKAI 149 —
1(25) var.

*
*«Ei küsija suu peale lööda mitte, aga vötja käe peale
lüüakse, wer lodert der krieg, wer aber selber nimmt, der
schlägt man auf die Finger. (auf des fragenden Mund
wird nicht geschlagen nicht, aber auf des nehmenden Hand
wird geschlagen.)*

a₂. — *

* ei (trükised; Vil); pääle (Plt), piale
Ksi); lüüa (Vil, Lai), lüüda — lüüasse
(Ksi)
Wied. 23, Borm Uus ABDr (1877) 28, Künd-
ja nr. 32 (1883) 382, Kk ABDr (1887) 24,
ABDr (1889) 28, Kmpm. Klr 366, Kmpm.
Klr II⁶ 353, Jürjens 62; Hlj, Vil, Pil, Plt,
Ksi, Lai — 6(21) var.

a₃. Ega küsija suu peale ei lüüä, aga
vötja käe peale lüüasse.
Vig (Getreu) — 1 var.

a₄. Egä küsüje suu pääle ei lüvvä, aga
võtje käe pääle lüvväs.
Krk — 1 var.

a₅. Ega küsüjä suu pääle ei lüvvä, aga
vötja käe pääle lüvväs.
Rõu — 1 var.

a₆. Ega küsija suu piale lüüa, aga vötja
kää piale lüüasse.*
* peale (Muh); kää (Rak, Muh)
Hlj, Rak, Muh — 3 var.

a₇. Ega küsija suu piale ei lööda, aga
vötja kää piale lüüasse kohe.
Koe — 1 var.

- a₈. Ega küsija suu päale lüüa, aga võtja kae päale lüüakse küll.
Hls — 1 var.
- a₉. Ega küsija suu päale lüüa, küll lüüa aga võtja kae päale.
Rak — 1 var.
- a₁₀. Ega küsija suu päale lööda, kuna võtja kae päale lüüakse.
Saa — 1 var.
- a₁₁. Ega küsija suu peale lööda, võtja kae peale lüüakse.*
* küsüje (Krk); pääle (Krk; Ote v. San, Kan), piale (Plt); lüüa (Vig), ei lööda (Amb, Plt, Pal), ei lüüa (Krk), ei lüvvä (Ote v. San, Kan); võtje (Krk); kää (Amb, Plt); lüüasse (Krk, Plt, Pal), lüvväs (Ote v. San, Kan)
Nrv, Amb, Vig, Krk, Plt, Ote v. San (Tammemägi), Kan — 8 var.
- a₁₂. Küsija suu peale ei lööda, aga võtja kae peale lüüakse.*
* pääle (trüksised; VNg, Ris v. HMd, Plt); lüüa (Rak, Vil); kää (Plt); lüüasse (Plt) Kurrik SO 25, Elner Lüh. EKÖ 54, Elner EKÖ 27/8, Jung 55, Norm. 140, EKMS IV 428 ja 439; VNg, Rak, Amb, Ha, PJg, Vil, Plt, Lai, Pal, As (Kuusik) — u. 15(22) var.
- a₁₃. Küsija suu peale ei lööda, vaid võtja kae peale lüüakse.
Wied. 102, Kündja nr. 43 (1883) 514 — 1(2) var.
- a₁₄. Küsija suu peale ei lööda, võtja kae peale lüüakse.*
* küsüje (Krk), küsije (Hel); pääle (Huvit. II; Krj, Krk, Hel, Vil, Äks, Vön, Ran), piale (Plt); lüvvä (Hel), lüvva (Krk, Vön, Ran), lüüa (Vil, Lai, TMr, Ti), lüüda (Vil); võtje (Krk); lüvväs (Krk, Hel, Vön), lüvvas (Krk, Ran), löödäs (SJN)
Huvit. II 215, Huvit. V Iisa 15, E 49; ?Kuu (Jahe), Krj, Krk, Hel, Vil, SJn, Plt, Ta, Ti (Elsen) — u. 15(45) var.
- a₁₅. Küsüja suu pääle ei lüvvä, võtja kassi pääle lüvväs.
Vas (Saar) — 1 var.
- a₁₆. Küsija suu peale ei lööda, aga võtja kae päale saab löödud.
Sa (Allas) — 1(3) var.
- a₁₇. Ega küsija suu päale ial lööda, võtja kae päale lüüakse.
Hls (Söggel) — 1(2) var.
- a₁₈. Kuskja suu pääle ei lüüa kunagi, aga võtja kae päale lüüäs küll.
Pst — 1 var.
- b₁. Võtja kae piäle lüiasse, aga küsija suu piale ei lüüda.
SJn — 1 var.
- b₂. Võtja kae peale lüiakse, aga küsija suu peale ei lüüa.
Lai — 1 var.
- b₃. Võtja kae päale lüvväs, küsije suu päale ei lüvvä.
Trv — 1 var.
- c. Võtja kae päale lüvväs, küsija suu päale ei lüü kiaki.
Nöo — 1 var.
- d₁. Küsija suu päale ei löö keegi, aga võtja kae päale lüüakse.
Hel — 1(3) var.
- d₂. Küsija suu päale ei löö keegi, võtja kae päale lüüakse.
Trv v. Rõu (Siipen) — 1 var.
- d₃. Ega küsija suu päale kiaki ei lüü, võtja kae päale lüvväs.*
* küsüjä; kiä; lüü ei (Rõu)
Ote, Rõu — 2 var.
- e₁. Küsija suu päale ei löö keegi, aga võtja kae päale lööb igaüks.
Krk — 1 var.
- e₂. Küsijä suu piäle ei lüü keski, aga võtja kae piäle lüüb egäüks.
Kod — 1 var.
- e₃. Küsija suu päale ei löö ükski, aga võtja kae päale lööb igaüks.
Hel — 1 var.
- e₄. Küsüje suu päale ei lüü kennigi, võtje kae päale lüü egäüits.
Krk — 1 var.
- f. Küsija suu päale ei lööda, aga võtja kae päale lööb egäüits.
?Trv (Johanson) — 1?(1) var.
- g₁. Ei küsija suu päale lüü kiägi, vaid võtja kae päale.
As (Pint) — 1 var.
- g₂. Küsija suu peale ei löö keegi, võtja kae peale aga küll.
Hls — 1 var.
- h₁. Küsija suu päale ei lüüda, vaid võt-taja kää päale.
Lüg — 1 var.
- h₂. Ega küsija suu peale lööda, vaid võt-ja kae peale.*
* lüüakse pro lööda (VMr)
?VMr (Haus), Amb — 1 v. 2(2) var.
- h₃. Küsija suu peale ei lööda, küll aga võtja kae peale.
Pal — 1 var.

- h₄. Ega küsija suu pääle ei lüüa, aga võtja käe pääle küll.
Krk — 1 var.
- h₅. Kūsijä suu pääle ei lüüä, ottaja kää pääle küll.
Kuu — 1 var.
- i. Kūsija suu pihta ei lõõda, aga võtja käe peale saab lõõdud.
Tt (anon.) — 1 var.
- j. Kūsija suu pihta ei lõõ keegi, aga võtja käe peale igaüks.
LNg — 1 var.
- k₁. Kūsija suu pihta ei lõõda, aga võtja käe pihta lüüakse.*
* kää (Ris)
Ris, Sa, Tor — 8(11) var.
- k₂. Kūsija suu pihta 'p lõõda, aga võttija kää pihta lüüaste.
Jäm — 1 var.
- k₃. Kūsija suu pihta äi lõõda mette, äga võttija kää pihta lüüakse.
Pöl — 1 var.
- k₄. Ega küsija suu pihta ei lõõda, aga võtja käe pihta lüüakse.
SJn — 1 var.
- k₅. Kūsija suu pihta ei saa lõõdud, aga võtja käe pihta saab lõõdud.
Kre — 1 var.
- l. Võttija käe pihta lüüakse, aga küsija suu pihta ei lõõda.
Ans — 1 var.
- m. Võtja käe pihta lüüakse, küsija suu pihta [ei] lõõ keegi.*
* kedagi (Krk)
Krk, Vän — 2 var.
- n. Kūsija suu pihta ei lõõda, vaid võtja käe pihta.
Khk — 1 var.
- o. Kūsijale ei lõõda suu peale, võtjale lüüakse käe peale.
Ann — 1 var.
- p. Ega küsijale suu pihta lõõda, aga võtjale antakse varsti käe pihta.
Tös — 1 var.
- A₂. Kūsija lapse suu pääle ei lõõda, võtja käe pääle lõõdakse.
?Saa (Söggel) — 1?(1) var.
- A_{3a}. Kūsijä suu piäle ei leüä, isevõttaja käe piäle leüässe.
Khn — 1 var.
- b. Ega küsija suu pääle ei lõõda, aga isevõtja käe pääle küll.
Köp — 1 var.
- c. Kūsija suu pihta ei lõõda, aga isevõtja käe pihta lõõdakse.
VMr v. Vig (Priimets) — 1 var.
- A₁. Kes küsija suu pihta lõõb, aga võttija käe pihta lüüakse.*
* võttaja (Kaa), vettaja (Kaa)
Sa — 3(4) var.
- A₅. Kes küsijale suu pihta lõõb, aga isevettijale antakse kää pihta.
Käi — 1(3) var.
- B_{1a1}. Ega kūsijä suu pääle lüüä, vade ottaja käppiie pääle lüüä.
Kuu — 1 var.
- a₂. Ega küsija suu pääle ei lüvvä, ent võtja käpa pääle lüvväs.
Kan — 1 var.
- a₃. Kūsija suu piale ei lüüa, aga võtja käpa piale lüüase.
Iis — 1 var.
- b. Kūsija suu pihta ei lõõda, võttija käpa pihta lüüakse.
Kär — 1 var.
- B₂. Kūsijele äi lõõde suu peele, aga isevettejele lõõde käpa peele.
Phl — 1 var.
- C. Kūsija suu piale ei lüüa, aga varga käpa piale lüüase.
Iis — 1 var.
- D_{1a1}. Kūsija suu peale ei lõõda, aga võtja näpu peale lüüakse.*
* pääle (Nis); lõõdakse (Kad, Vig)
Kad, JJn, Tln, Juu v. Vän (Virkus), Nis (õpil.), Vig (Priimets), SJn — 7(8) var.
- a₂. Kūsija suu pääle ei lüüda, aga võtja näpu pääle lüüässe.
Jöh — 1 var.
- a₃. Ega küsija suu piale lüüda, aga võtja näpu piale lüüakse.
Kuu — 1 var.
- a₄. Ega küsija suu peale lõõda, aga võtja näpu peale lõõda kohe.
Kuu — 1 var.
- b. Kūsija suu peale ei lõõda, aga võtja näpule lüüakse.
JMd — 1 var.
- c. Võtja näpu pääle lüüb egaüits, küsija suu pääle ei lüü kennigi.
Trv — 1 var.
- d₁. Ei küsija suu peale lõõda, võtja näpu peale aga küll.
Kuu — 1 var.
- d₂. Kūsija suu peale ei lõõda, võtja näpu peale aga küll.
Kuu — 1 var.

- e. Kūsiija suu piale ei lōe kiegī, vōtja nāpu piale igaūks.
VMr — 1 var.
- f. Kūsiija suu pihta ei lōōda, aga vōtja nāpu pihta lūūakse.
Vān — 1 var.
- g. Kūsiija suu pihta ei lōō keegi, aga vōtja nāpu pihta antakse kohe.
SJn — 1 var.
- D₂. Kes kūsiija suu pihta lōōb, aga vōtja nāpu pihta lūūakse.
Kār — 1 var.
- D_{3a}. Kūsiija suu pihta āi lōōde, aga isevetjale lūūakse nāpu pihta.
Hii (Tikerpuu) — 1 var.
- b. Kūsiija suu peale ei lōōda, isevōtjale lūūakse nāpu peale.
Rap v. Mār (Poom) — 1 v. 2(2) var.
- Ea. Kūsiija suu peale ei lōōda, aga vōtja kāsī saab rihmata.
EKMS II 348; ?SJn (Ruhs?) — ?(2) var.
- b. Kūsiija suu pihta ei lōō keegi, aga vōtja kāsī saab rihmata.
Aud — 1 var.
- F. Kūsiija suu peale ei lōōda, aga vōtja kāsī saab mōnikōrd valusa hoobi.
MMg — 1 var.
- G. Kūsiijalle vasta suud ei lūūa, vōttaja saab vasta kätt.
Lūg — 1 var.
- H. Kūsiija suu pāāle ei lōō ūkski, aga varga nāpud lūhendakse varssi.
VII (R. Kallas v. anon.) — 1(3) var.
- Vt. 6158 B.
- I. Kūsiija suu piale ei lōōda, varas vōetasse kinni.
TMr (Siil) — 1 var.
- J. Kūsiijā suu ja paluja palge piale ei lūōda, küll aga vōtja nāpu piale.
Kuu — 1 var.
- Ka₁. Ei paluja suu peale lōōda, küll aga vōtja kāe peale.
Kuu — 1 var.
- a₂. Paluja suu peale ei lūūa mitte, küll aga vōtja kāe peale.
Vil — 1 var.
- b. Ei paluja suu pāāle lōō keegi, aga vōtja kāe pāāle lōōb igaūks.
Kuu — 1 var.
- c₁. Vōtja kāe peale lūūakse, aga mitte paluja suu peale.
Wied. 210, Kūndja nr. 4 (1884) 46, E 94, E² 42, EKMS III 51 — 1(5) var.
- c₂. Vōtja kāe peale lōōdakse, aga paluja suu peale ei lōōda.
Kuu — 1 var.
- L. Varga kāe pāāle lūvvās, paljeja suu pāāle lūū ūi' kiāki.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- M. Kūsiijal andas āra, vōtjal lūūās kāe pāāle.
Krk — 1 var.
- Na. Andja kāe pāāle ei lōōda, vōtja kāe pāāle lōōdakse.
Puh — 1 var.
- b. Vōtja kāe pāāle lūūakse, aga andja kāe pāāle ei lūūa.
Rōu — 1 var.
- *
- Oa. Ega kūsiija suu pāāle lōōda ja paluja pāād ei kaku keski.
Plv — 1 var.
- b. Ega kūsiijā suu pāāle ei lūvvā ja paljeja pāād ei kaksata.
Rāp — 1 var.
- c₁. Kūsiijā suuhtō kiā ei lūū', pallōja pāād kiā ei kaku.
Plv — 1 var.
- c₂. Ega kūsiija suuhe keage ei lōō ei ka paljeja pāā keage kaku.
Vō-Se (Stein) — 1(4) var.
- c₃. Egā kūsiijā suuhe keāgi ei lōō, egā paljeja pāā keāgi ei kaku.
Wied. 18 — ?(1) var.
- c₄. Ega kūsiija suhu keegi ei lōō ega paluja pāā keegi ei kaku.
Stein 10 — ?(3) var.
- P_{1a}. Kūsiija suu peāle keāgi ei lōō, kumardaja pead keāgi ei kaku.
TMr? (O. Kallas) — 1 var.
- b₁. Kūsiija suuhte kiā ei lūū, kumardaja pāād kiā ei kaku.
Plv — 1 var.
- b₂. Kūsiija suuhe keaki ei lōō, kumardaja pāād keaki ei kaksata.
Vas v. Se (Sandra) — 1(3) var.
- b₃. Kūsiijā suhu kiā lūū ei, kumardaja pāād kiā kaku ei.
Rōu — 1 var.
- b₄. Ega kūsiijā suuhu kea ei lōō, kumardaja pāād kiā ei kaksata.
Vas (G. Sander) — 1 var.
- c. Kumardaja pāād kiā ei kaku, kūsiija suu pāāle [kiā ei lūū].
Vas — 1 var.

P₂. Kes küsüjä suhtõ lüü vai kumardaja
pääd kakk.
Rõu — 1 var.

Q. Kūsija pähe ei lõõda, kumardaja
pääd ei kakuta.
Rõu — 1 var.

R. Kūsüjale lüvvä_äi päähä, kumardajal
kaksata_äi kaala.
Se — 1 var.

S. Kumardaja pääd kiä ei kaku, palleja
suuhte kiä ei lüü.
Vas — 1 var.

*

S_{1a1}. Kūsija suu peale ei lõõda.*
* päle (Sim, Trm), pääle (Saa, Hls, Trv,
Vln, Puh, Ran, Ote); lüüa (E; Vig, Saa,
Trm), lüvvä (Ote)
Vlg. Lisal. nr. 20 (1890) 160, E² 61, Kask-
Vaigla-Veski III Võ 131, EKMS III 971; VI,
HJn (õpil.), Vig, Saa, Hls, VII, Pal, Trm,
Trt (õpil.), Kam (Relli), Puh (Antik), Ran
(L. Kallas), Ote (Kroon) — 18(36) var.

a₂. Ega kūsija suu peale lõõda.*
* lüüa (E; Kad, Pal); pääle (Puus.)
E 14, Puus. Eü I 32 ja 45, Kask-Puusepp-
Vaigla 113; Kad, VMr, Pai, Pal — 4(9) var.

a₃. Ega kūsija suu pääle ei lõõda.*
* kūsija (Pst), kūsijä (Nõo, Ote), kūsije
(San); peale (trükised), peäle (Ote); ei
lõüda (Pst), ei lüvvä (Nõo, Ote, Saa),
lüvva (Ote)
Kündja nr. 32 (1883) 381, EKMS II 347;
Pst, Aks, Trt, Kam, Nõo, Ote, San —
7(13) var.

a₄. Kūsüjä suu pääle lüvva_äi.
Se — 1 var.

b₁. Kūsija suu pääle ei lõõ kennigi.*
* kūsije (Hel), kūsijä (Võn, Kam); päle
(TMr); ei lüü (TMr, Võn, Kam); keägi
(Hel), keegi (TMr, Võn), kiäki (Võn, Ran,
Kam)
Kõp, Hel, Trv, TaL — 8(10) var.

b₂. Ega kūsüjä suu pääle kiäki ei lüü.*
* kūsijä (Ran), kūsüjä (Urv); kennigi
(Trv), kessegi (Ran); ei lõõ (Trv)
Trv, Ran, Urv, Plv, Rõp — 5 var.

c₁. Kūsija suu pihta ei lõõda.
Mih, Sa, ?Tor (õpil.), ?Hls (õpil.) — 4
kuni 6(6) var.

c₂. Ega kūsija suu pihta lõõda.*
* ei lõõda (Hmd, Mih, Käi)
Kask-Vaigla-Veski I Ak 63; ?Hmd (õpil.),
Mih, Käi, Vän — 3 kuni 4(5) var.

d. Kūsija suu pihta ei lõõ ükski.*
* äi; keskid (Pha)
Sa — 2 var.

e. Kūsija suu pihta kunagi ei lõõda.
Põi — 1 var.

f₁. Kūsija suule ei lõõda.
Trt — 1 var.

f₂. Ega kūsija suule ei lüüa.
Trm — 1 var.

g. Kūsüjä suuhte ei lüvvä.*
* suuhtõ (Se)
Plv, Se — 2 var.

h₁. Kūsüjä suuhte ei lüü kiäki.
Vru (G. Sander) — 1 var.

h₂. Ega kūsija suuhte kea ei lõõ.
Vas — 1 var.

i₁. Kūsijale ei lõõda suu peale.
Wied. ESSr 1094 — 1 var.

i₂. Kūsijale suu peale ei lõõda.
EKMS III 971 — 1?(1) var.

i₃. Kūsüjälle suu pääle ei lüüjä.
Kuu — 1 var.

j. Kūsüjale lüvvä_äi suuhõ.
Se — 1 var.

k₁. Kūsijat ei lõõda suu peale.
Wied. ESSr 1094, EKMS III 971 — 1(2)
var.

k₂. Ega kūsijat suu peale ei lõõda.
Wied. 18 — 1?(1) var.

S_{2a}. Kes küsüjä suu pääle lõõse'.
Rõp — 1 var.

b. Kes kūsija suu pihta lõõb.
?Sa (R. Kallas) — 1?(1) var.

*

Ta. Kūsüjä päähä lüvvä_äi.
Se — 1 var.

b₁. Kūsüjälõ õi lüvvä päähä.
Kam v. Se (Relli) — 1 var.

b₂. Kūsüjälõ päähä lüvvä_äi.
?Se (Tammeorg) — 1?(1) var.

b₃. Kūsüjale lüvvä_äi päähä.
Se — 1 v. 2(2) var.

*

U. Kūsüja suuhõ ei sülgä kiäki.
Rõu (Kanger) — 1 var.

*

V. Paluja suu peale ei lõõda.
Loorits Vrp 104, EKMS III 51 — 1 v. 2(2)
var.

*

- W. Võtja käe peale lüüakse.
Lindenberg HL Kal. (1887) 39; Saa (Söggel)
— 1 v. 2(2) var.

*

- O. Isevõtjale antakse käpa pihta.
Krj — 1 var.

*

- A. Palleja pääd ei kaku keaki.
Plv — 1 var.

*

- Öa. Kumardaja pääd ei kakuta.
Se — 1 var.
- b. Ja kumardaja pääd kea ei kaku.
Vas — 1 var.
- Ü. Kumardaja selga ei lõõda.
TMr (anon.) v. Trt (R. Kallas) — 1(3) var.

5182. KÜSIJA SUU SAAB KÕIGE ILU-
SAMA — 1 var.

R. Viidalepa seletus: «Otlus teisele õuna
andes.»
Tt.

5183. KÜSUJAL KUMME HÄTÄ, TAKA-
OTSJAL TUHAT — 1 var.

Kam? (Reli).

5184. EI KÜSITA, KUI KAUA ON SEDA
TEHTUD, KÜSITA, KES ON SEDA
TEHEND — 4 var.

- a. _____
Hlj (Leetberg) — 1 var.
- b. Ühtegi asja ei küsita, et kui kaua
teda on tehtud, vaid kes teda on tei-
nud.
Pal — 1 var.
- c. Ei küsida, pallu aiga läks, küsidakse,
kis tei.
Saa — 1 var.
- d. Vahest [— — —] ööldakse ka, kes teda
on valmis teinud, aga seda ei küsi
ega ütle keegi, kui kaua teda on teh-
tud.
Jür (Reinson) — 1 var.

5185. KES KÜSIB, SELLELE ANTAKSE —
2 var.

- A. _____
Khk (Kaljo) — 1 var.

- B. Kis küsib, sellel antse; kis koputab,
sellel tehtse lahti.
Vin — 1 var.
- Vt. 4380 C.

5186. KES KUSSE, SII MASS — 1 var.

Rön (Berg).

5187. KES PALJU KÜSIB, SAAB TARGE-
MAKS — 1 kuni 3(22) var.

Aa. _____

* Helle 338, Hupel 108, Poromenski EGr.
194, Stein 27, Wied. 61, Kündja nr. 36
(1883) 431, KAH EKAI 152 — 1(17) var.

*
~~Kes palju küsib, saab targemaks, durch fragen
wird man klug.~~

- b. [Kes küsib], saab targemaks.
Kmpm. KH² 82 — ?(1) var.
- c. Küsija saab targemaks.
Kmpm, KLR 372 ja KLR II⁶ 360 — ?(2) var.
- B. Kes palju küsib, saab palju vastuseid.
?Ann (Kagovere) — ? kuni 2(2) var.

5188. KESSE KÜSIB, SEE KÜLL SAAB;
KES ESI VOTAB, SEE VAESEKS
JÄÄB — ? kuni 2(2) var.

- a. _____
?Saa (Söggel) — 1?(1) var.
- b. Kes küsib, see küll saab; kes ise võ-
tab, see jäetakse ilma.
?Saa (Söggel) — 1?(1) var.

5189. KUDAS KÜSID, NII VASTATAKSE
— 2 kuni 4(5) var.

- Aa. Kuida küsimine, nenda vastutamine.
Körper VRMK 57 — 1?(2) var.
- b. Kuda küsimine, nõnda vastus.
Kas, Talur. Kal. (1902) 62 — 1?(1) var.
- c. _____
Vlg (Saalist) — 1 var.
- B. Kuidas küsitud, nõnda kostetud.
Tor — 1 var.

5190. KÜSU ASI, KUTA TAGASI — 4(6)
var.

- A. _____
Vas v. Se (Sandra) — 1(3) var.

B. Küta külla, küsü asja; käi kodu, ära jäta jälgi haisme.
Hls v. Krk (Kase) — 1 var.

C. Küsü asi, kütä kodu, är jäägü külä-pinki peesitämä.
Rõu — 1 var.

D. Küläline, küüsü' asi, kütä' kodu! Ärä viidä' umma aigu, ei tõsõ aigu!
Urv — 1 var.

5191. KÜSÜ TUU KÄEST, KIÄ PALLU UM KÄÜNÜ, MITTE TUU KÄEST, KIÄ KAVVA UM ELÄNÜ — 9(16) var.

Aa₁. _____
Rõu (A. Jennes) — 1 var.

a₂. Küsi selle käest, kes palju on käinud, mitte selle käest, kes kaua on elanud.
Norm. 269 — ?(1) var.

b. Küsü tuu käest, kes palju käünü, küsüku ui tuu käest, kes kavva elanü.
Rõu — 1(2) var.

Ba. Küüsü käüjä käest, mitte vana käest.
Rõu — 1 var.

b. Ärgo küsigo vanade käest, enge küsi käüja käest.
Võ-Se (Stein) — 1(3) var.

Ca. Enamb tiid pikä tii kõndija kui pikä iä eläje.
Krl — 1 var.

b. Enam teab pika tee kõndija kui pika ea elaja.
EKMS III 571 — ?(1) var.

Da. Küsü käüjalt, ärä küsügu vanalt ei aho pääl istjalt.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

b. Küsi käijalt, ära küsi ahju peal istjalt.
Norm. 269 — ?(1) var.

c. Ära küsi selle käest teed, kes ahjo peal, vaid selle käest, kes käinud.
TMr (anon.) v. Vru (R. Kallas) — 1(2) var.

Ea. Küsü tuu käest, kia ilman pallu um nännu.
Võ — 1 var.

b. Pallõ tiid tuu, kes pallõ nännü, mitte kes vanas elänü.
Räp (Lepson) — 1 var.

Vrd. 5193. Ärgo küsigo tareistjat, küsigo väljaküja käest.

5192. MIS SINU KÄEST EI KÜSITA, SEST PEA SUU KINNI — ? kuni 2(19) var.

Aa₁. _____
Stein 44, Wied. 122, Kündja nr. 46 (1883) 549, E 57, E² 61; ?Tt (Kreutzw.) — 1?(15) var.

a₂. Mida sinu käest ei küsita, sellest pia suu kinni.
Tõn. RP 145 — ?(1) var.

b. Mida sinult ei küsita, sellest vaiki.
Tõn. Täht. (1911 veebr.) — ?(2) var.

B. Ära räägi, mis so kääst ei küsita.
?Pit (Raavel) — 1?(1) var.

5193. ÄRGO KÜSIGO TAREISTJAT, KÜSIGO VÄLJAKÜJA KÄEST — 1(11) var.

a. _____*
* väljakõndija ~ väljakõnja ~ väljakäuja (Võ-Se)
Stein 8; Võ-Se (Stein) — 1(7) var.

b. Ära küsi tareistujat, küsi väljakäija käest.
Wied. 12, Kündja nr. 31 (1883) 370 — ?(4) var.

Vrd. 12072. Kui sa üks kord ümber toa käid, oled targem kui see, kes maas istub.
5191. Küsü tuu käest, kiä pallu um käünü, mitte tuu käest, kiä kavva om elänü.

5194. KELLEL PALJU KÜSIMIST, SEL PALJU KOSTMIST — 1 var.

Põi (Kalju).

5195. KÜTÄ ILMA, KÖRBI LIIMI, KASSU MÄÄNESTKI — 2 var.

A. _____
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

B. Küta ilma, kärbi liimi; avita muid, ole esi hädän.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

Vt. 214 C.
Vrd. 1949. Ega ilma jõua keegi soovaks kütta.

5196. KÜTT OM ALATI NÄLÄTSEMB KUI SANT — 1 var.

Vas (Jakobson).

5197. KÜTT TOIDAB KOERA, AGA KALAMEES EI KASSIGI — 2 var.

a. _____
Vil (J. Lepik) — 1 var.

- b. Kütt toidab koera, aga kalamees ei toida kassigi.
Vil — 1 var.
- Vrd. 3080. Kalamees toidab kassi, kütt ei toida kedagi.
5198. KÜTT TOOB KÜLMAD KINDAD — 1(3) var.
- Norm. 98, EKMS I 695; Vän (Peterson).
5199. ÜTSKI KÜTT JOVVA AI UMMI KATUSO KOLKO KOHENDA — 2 var.
- A. _____
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- B. Küti katusenulgat alati kakenu.
Vas (Jakobson) — 1 var.
5200. KUI KUONLA PÄEVA NÄTÄ, OO HEINU TETA — 1 var.
- Krk (Kivisääk).
- Vrd. uk: Kui küünlapäeval päikene paistab, ei olla järeltuleval suil head heinailma (Pst). Küünlepäiv teretävät neide vanasõna perrä keväjät. Ja kui küünlepäiv pilvine om nink ka sugu päivä näütäs — sis saa hää hainang (Vas v. Se).
5201. KÜNDLELDÄ KERIKOH PATTO OLO_OI', A HUVVÄ KA' SAA_AI' — 1 var.
- Se (Voolaine).
5202. ÄRA PANE KUONALT VAKA ALLA — 1 v. 2(7) var.
- a. _____
Tallor. Post. nr. 7 (1859) 51, Norm. 57 — 1?(6) var.
- b. Ei maksa küünalt vaka alla panna.
Vil — 1 var.
- Vrd. Matt. 5,15: Ei jüta ka ükski künalt, ja ei panne fedda wakka alla, waid küünlajalla peäle, siis paistab temma keikile, kes koias on. Tsiteeritud trükistes kas otseselt (Körber VRMK 51) või ümber sõnastatult (Sannu-metoja II (1849) 90).
5203. KUONAR KARUST, PEOTAUS PAL'-LAST, NÖNDA PEAD VIHTA KÖÜT-ME — 1 var.
- Krk (Grünvald-Univere).
- Vrd. mst: Küünar karvast, pihutäis pallast? 'Viht' (Åks).

5204. KUONARNUKKAGA EI TOHTIND LEIVÄ PIALE VAJOTADA, SEST LEIB ON ENNE MEID ÖLD — 1 var.
- Lüg (Källo).
- Vrd. 5703 B₂b₂: Leib on vanem kui meie.
5688. Leib kõnelnud muiste: «Ei ma sääl majas pikalt püsi, kus mind lauda vastu lõigatakse ehk mulle küünarnukk pääle pandakse.»
5205. KUONARNUKK KÜLL LIGI, AGA HAMMUSTADA EI SAA — 3 var.
- a₁. _____
Tür (A. B-n) — 1 var.
- a₂. Küünarnukk on ligi, aga hammustada ei saa.
A. Källo seletus: «Iga asja ei saa, mida tahad.»
Lüg — 1 var.
- b. Küünarnukk on küll ligi, aga suhu ei saa.
Vän (Jaason) — 1 var.
5206. KUONLAKUISE SULA VASTAB VASTLAKUU ÄRA — 2(21) var.
- Aa. _____*
- * kuuse (Ol. Lisa, Is. Kal., E)
Wied. 102, Kündja nr. 43 (1883) 514, Ol. Lisa nr. 11 (1888) 171, Is. Kal. (1904) 206, E 49, E² 18, Norm. 40, EKMS I 612, III 1194 ja 1229 — 1(15) var.
- b. Küünlakuu sula võtab vastlakuu ära.
Ol. Lisa nr. 11 (1888) 171, Is. Kal. (1904) 207 — ?(5) var.
- B. Kui küünlakuu sula, siis vastlakuu külm ja vastab ära.
Vng — 1 var.
- Vt. 5210 C.
5207. KUIDA KUONLAKUU EES, NENDA PAASTUKUU KA TAGA — 1 var.
- Sa (Kleuren).
5208. KUI KUONLAKUUS KUUSEOKSAD PUDENEVAD, HAKKAB LUMI PAASTUKUUS SULAMA — 3(7) var.
- A₁a₁. _____
Ol. Lisa nr. 11 (1888) 171, Is. Kal. (1904) 207 — 1(2) var.
- a₂. Pudenevad küünlakuus kuuseokkad, siis hakkab lumi paastukuus ju sulama.
Sööt Aeg Kal. (1907 veebr.) — ?(1) var.

- b. Kui küünlakuul kuuselt nõelad pude-
nevad, hakkab paastukuul lumi mine-
ma.
Sõit Nlj. Kal. (1900 veebr.) — ?(1) var.
- A₂. Kui küünlakuul kuuseokkad pudene-
vad, hakkab nelja nädala pärast lumi
sulama.
Adamson Kal. (1905) 15 — ?(1) var.
- Ba. Kui kuuseogajas langeb, läheb lumi
teises kuus.
Kuu — 1 var.
- b. Kui talvel millalgi ogajad varisevad,
kõige enam kuuseogajad langevad, on
teisel kuul selsamal ajal sula.
Kuu — 1 var.
- Vrd. 5209. Kui küünlakuus kuuseokkas lume pial,
siis on paastukuus vee pial.
6764. Kui mets kolmat korda okast rabab,
siis kuu aega hiljem läheb lumi maast ära.
4755. Kui kuuskede nõelad lumele kukuvad,
sis on sula tulemas ja kevad kah.
3660. Kui kevadel sula ilmaga kuuseohakad
lume peal on, siis ei olevat reeteel enam
pikka pera.
6769. Ku mõts ennast vara ära puhastab,
okse maha aab, sis tuleb varane keväde.
2363. Kui januaarikuul mets okka maha
viskab, siis jäeb veebruaril täiskuu päeva
kätte, kui veebruaril täiskuu päevä kätte
jäeb, siis võtab külm sügise villä ää.
5209. KUI KUUNLAKUUS ON KUUSE-
OKKAS LUME PIAL, SIIS ON
PAASTUKUUS VEE PIAL — 6 var.
- A. Kui kuusenõelad enne küinlapäeva
lume peal, siis peale küinlapäeva vee
peal.
Plv — 1 var.
- B_{1a}. ————
Jõh (Timotheus) — 1 var.
- b. Kui küinlakuu kuusehappus lume peal,
siis pidavad paastukuus vee peal ole-
ma.
Saa — 1 var.
- B₂. Kui veebruarikuul kuusõnõgla lumõ
pääil omma, sis märtsikuul omma vii
pääil.
Räp — 1 var.
- Ca. Kui ütäl kuul kuusõnõgla lume pääil,
sis tõõsõl kuul saisva vii pääil.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- b. Kui üte kuu puunõglad lumõ pääil
ummava, sis olevad tõõsõ kuu vii
pääil.
Vas — 1 var.
- Vrd. 5208. Kui küünlakuus kuuseoksad pudene-
vad, hakkab lumi paastukuus sulama.
5210. KUI KUUNLAKUUS SULA, SIIS
PAASTUKUUS KÜLM, AGA KUUN-
LAKUUS KÜLM, SIIS PAASTU-
KUUS SULA — 4(9) var.
- Aa. ————
Hää (Mäesalu) — 1 var.
- b. Küünlakuu sula toob paastukuul kül-
ma ja küünlakuu külm toob paastu-
kuul sula.
His — 1(2) var.
- Ba₁. Ku veebruaril sula, sis märtsil külm.*
* kui; veebruaril; siis (trükised)
Norm. 40, EKMS III 1194; Rõu — 1(3) var.
- a₂. Kui veebruaris sula, siis märtsis külm.
EKMS II 333 — ?(1) var.
- b. Kui veebruar soe, on märts külm.
Edu Kal. (1910) 7 — ?(1) var.
- C. Kui küünlakuu sula, siis vastlakuu
külm ja vastab ära.
VNg — 1 var.
- Vt. 5206 B.
- Vrd. 7746. Kui näärikuul sula teeb, on küünla-
kuu külm.
5211. KUUNDLAKUU KÄIB KATUSE-
HARJA KAUDU, OOLEKUU KÄIB
AIAVITSA ALUST KAUDU — 1(4)
var.
- a. ————*
* hoolekuu (trükised)
Norm. 37, EKMS I 1091; Käl (Sooster) —
1(3) var.
- b. Küünlakuu käib katuseharja kaudu,
hoolekuu käib aiavitsa kaudu.
EKMS II 166 — ?(1) var.
5212. KUUNLAKUU KÜLM TOOB SOOJA
SUI — 4 var.
- A. ————
Sa (V. Mägi) — 1 var.
- B. Külm küünlakuu, soe suvi.
Trt (Eisen) — 1 var.
- C. Mida külmem küünlakuu, siis saab
seda soojem suve järgnema.
Saa (Söggel) — 1 var.
- *
- D. Küünlakuu sula toob suise põua.
Sa (V. Mägi) — 1 var.

5213. ON KUUNDLAKUUS NÖNNA
PAELU SULA, ET LUMI ÜMMER
PIITSAKIILE HAKKAB, EI VÖTA
KÜLM SUIVILLA — 1 var.

Vän (Peterson).

5214. KUI KUONLABA VIHMA SAJAB,
TILKUVAD PÖLLUMEHE SILMAD
VETT — 1 var.

Pha (Ester Liiv).

5215. KUI KUONLAPÄEVA AJAL SULA
ON, SAAB SULANE ÖLUT TEHA,
AGA KUI SULA EI OLE, SIIS EI
SAA KA PEREMESKI ÖLUT TEHA
— 1 var.

MMg (Lille).

- Vrd. 5217, eriti E: Kui küündlapäeval kukk saab
räästa alt juua, siis saab peremees ja su-
lane ölut, aga kui härg saab räästa alt
juua, siis saab peremees ja sulane vahuta-
vat ölut.

5216. KUI KUONLAPÄEVAL NII PALJU
PÄEVA PAISTAB, KUNI RAHA
MAAST ÜLESSE SAAB VÖTTA, SIIS
SAAB IKKA EESTULEVA SUVEL
HEINU — 1(2) var.

2His (Söggel).

- Vrd. 12287. Kui tõnisepäeval nii paljugi päikest
paistab, et mees näeb hobuse selga hüpata,
siis tuleb kena aeg.

5217. KUI KUONLAPÄEVAL NII PALJU
SULA ON, ET KUKK JUUA SAAB,
SIIS SAAB ÜKSI SAKS ÖLUT, AGA
KUI HÄRG JUUA SAAB, SIIS SAAB
KA TALUPOEG ÖLUT — u. 25(26)
var.

- A₁. Kui kukk saab küünlapääv räästa alt
juua, siis mees ei saa mihklipääv
vaadi alt.

Gressel (1837) lk-ta — 1(2) var.

- A₂. Kui küünlapäeva ajal saab härg rääs-
ta alt juua, siis mihklipääva ajal ei
saa mees vaadi alt juua.

D. Pruhli seletus: talvine suur sula ennus-
tab vaest vilja-aastat.

Hlj — 1 var.

- B. Kui küünlapäeval nii suur sula, et
härg juua saab, saab mihklipäeval ölut
juua.

A. K. Feldbachi seletus: mõeldud on head
odrasaaki.

Vai — 1 var.

- C. Kui küünlapäeval räästad purikas on
ja härg räästa alt juua saab, siis tu-
leb viljarikas suvi, peremees istub siis
laua ots ja õllekapp on laua peal.

Pal (Maasen) — 1(2) var.

Vt. 5234 D.

- Da. Kui küünlapäeval nii suur sula on, et
räästa all üksnes kukk juua saab, saab
saks üksi tuleval aastal hädad vilja,
kui aga nii suur sula on, et härg
räästa alt juua saab, saavad kõik vilja.
Lai — 1 var.

- b. Kui küünlapääv aal nõnda palju vett
räästa all one, et kukk nokaga suas
võtta, siis suas saks ölut, aga ku nõn-
da palju vett one, et härg suas rüü-
bata, siis suas muamiis kua ölut.

Kod — 1 var.

C₁.

Trm (Sommer) — 1 var.

- c₂. Kui küünlapäeval kukk räästa alt juua
saab, siis saab üksi saks ölut juua,
saab aga härg räästa alt juua, siis võib
ka talupoeg ölut juua.

Trt — 1 var.

- d. Kui härg küünlapäeval katukserästa
alt juua saab, siis saab juba talupoeg
ölut teha, aga kui kukk juua saab, siis
saab mõisnik ölut teha.

MMg — 1 var.

- e. Kui talvel küündlapäeva sula veike
on, nii et kukk juua saab, siis saab
mõisnik üksi teisel talvel ölut juua,
aga kui nii suur on, et härg juua
saab, siis saab nii palju odre, et ka
talupoeg võib ölut teha.

Pal — 1 var.

- E. Kui küündlapäeval kukk saab räästa
alt juua, siis saab peremees ja sulane
ölut, aga kui härg saab räästa alt
juua, siis saab peremees ja sulane
vahutavat ölut.

Trm — 1 var.

- F. Kui küünlapäeval sula läbi nii palju
ainult kanad juua saavad, siis saavad
talupojad sel aastal ölut, aga kui
ainult kanad juua saavad, siis saavad
ainult saksad ölut juua.

Trm — 1 var.

- G. Kui küünlasula ajal kukk räästa alt
juua saab, siis saab saks ölut teha,

aga kui juba härg juua võib, siis võib talupoeg õlut teha.

Pal — 1 var.

- H. Kүүнтлакуус kui härg saab viest-loi-sost rüüpada, sis saab talupoig ka õlut jõulul, kui vaide kukk saab võt-tada, sis saab mõisnik üksi.

Lüg (Källo) — 1 var.

- I. Kui kukk saab kүүнлакуус juua, siis saavad saksad juua, kui härg saab räästa alt juua, siis saavad talupojad juua.

Pal — 1 var.

- J. Kui kүүнлалакуу sees sula on, nii et härg räästa alt rüüpada saab, siis saavad vaesedki õlut juua, kui aga nii vähe, et aga kukk nokaga saab, siis saavad õlut üksnes saksad.

Jõh — 1 var.

- K. Kui kүүнтлакуус härg saab katuseräs-tä alt rüüpada, sis saab vaine ka õlut rüüpada, kui kukk nokaga, sis rikas üksi.

Lüg (Källo) — 1 var.

- L. Kui kүүнлалакуу kana majarässä alt juoda saab, siis saab sel uassal saks üksi õlut juada, aga kui härg kua rässä alt juoda saab, siis saab talu-poeg kua juoda.

MMg — 1 var.

- M. Kui härg joob veebruarikuus tilke vett, siis talupoeg saab alati õlut juua.

Sim — 1 var.

- N. On veebruarikuus suur sula, nii et vett räästa all härg juua võib, siis saab sel aastal iga vabadik õlut juua, selleperast et sel aastal odrad õige head kasvavad, kui aga sula on, nii et kana ja hane räästa alt vett juua saada võivad, saavad üksi mõisnikud õlut juua.

Vai — 1 var.

- O. Kui veebruarikuus kukk saab räästa alt juuva, siis saab rikas mees õlut keeta ja juuva, aga kui pull saab juuva, siis saab iga mees õlut keeta ja juuva.

TMr — 1 var.

- P. Kui madisepäev kana saab räästa alt juua, siis saab saks õlut, kui härg saab räästa alt juua, siis saab talu-poeg õlut.

Lai — 1 var.

- Q. Kui härg vastlapäeva sulaga räästa alt juua saab, siis saab talumees juua, kui aga ainult kukk vastlapäeva su-

laga räästa alt juua saab, siis saab saks juua.

Trm — 1 var.

*

- R. Kui kүүнлапәeval nii suur sula on, et kukk räästa alt juua saab, on sak-sal odre, on rohkem sula, et härg juub, siis ka talupojal odre.

Trm (E. Soodla) — 1 var.

- Vrd. 5222. Kui kүүнлапәәva ajal saab härg räästa alt juua, siis maarjapäeva ajal ei saa kukki.

5218. Kui kүүнлапәeval nii sula on, et kukk saab katuseräästa alt juua, siis rikuvad kevadel liiad vihmasajud viljapolde.

10955. Kui suurel reedel ja lihavõtte esi-mesel pühäl nii pailugi vihma saab, et kukk korra nokaga tuareasta alt juua saab, siis on veel lootust leiba soada, aga kui niigi pallut vihma ei saa, siis ei ole leiba loota.

5215. Kui kүүнлапәeva ajal sula on, saab sulane õlut teha, aga kui sula ei ole, siis ei saa ka peremeeski õlut teha.

12011. Tilguve enne jüripäevä räästā, saab santki õlut juuva.

5218. KUI KÜÖNЛАПӘEVAL NII SULA ON, ET KUKK SAAB KATUSE-RÄÄSTA ALT JUUA, SIIS RIKUVAD KEVADEL LIID VIHMASAJUD VILJAPOLDE — 3 var.

A.

Mus (Taev) — 1 var.

B.

Ku kүүнлөпәävä om sula ja saa kanolõ juuva, sis saa ai hüä suvi. Se (Tammeorg) — 1 var.

C.

Kui maarjapäeval nõnda palju sula-vett on, et kana räästa alt juua saab, siis on kõik see kevade vihmasadu oodata.

Pal — 1 var.

Vrd.

5217. Kui kүүнлапәeval nii palju sula on, et kukk juua saab, siis saab üksi saks õlut, aga kui härg juua saab, siis saab ka talupoeg õlut.

5219. KUI KÜÖNЛАПӘEVAL TALVE SEL-JALUU MURDMATA JÄÄB, SIIS TULEB KÕLM KEVADE, KUI AGA MURTUD SAAB, SIIS TULEB SOE KEVADE — 1 var.

Trm (Õunapu).

- Vrd. 12296. Tõnisepäeval murtakse talve selg katki.

5220. KUI KUONLAPÄEVAL OLE TII
LUMMO UJA, SAAVA HAAN'A
KOLKSOST USSO — 1 var.

Lut (Voolaine).

Vrd. 6267. Kui madiksepäev teine teeroobas umbe
tuisand ja teine lahti on, siis saab teist
vilja üks ja teist ei saa; kui mõlemad
umbes, siis saab mõlemad vilja, kui mõle-
mad lahti, siis ei saa kumbagi vilja.

3198. Kui kapstmaarjapäeval lumi üle tee
tuisata, siis ei pidada peremes mitte põhu-
ga pillama, sest siis ei tulla mitte vara
kevade.

5221. KUI KUONLAPÄEV PÄE PAISTAB
JA SELGE ON, SIIS OELDSE, ET
HUNT VAHIB KEVADE AIA TAGA
— 1 var.

O. Sapase seletus: «See tähendab, et siis
pikk kevade om ja palju loomi nälja ära
sureve.»

His.

5222. KUI KUONLAPÄÄVA AJAL SAAB
HÄRG RÄASTA ALT JUUA, SIIS
MAARJAPÄÄVA AJAL EI SAA
KUKKKI — u. 190(270) var.

A_{1a}. Kui enne küünlapäeva härg saab rääs-
ta all juua, siis ei saa kukk pärast
maarjapäeva.

* Helle 340, Hupel 109, Poromenski EGr.
197, Laakm. Mr Kal. (1862 veebr.), KAH
EKAI 153, Muuk-Mihkla III 133 — 1(13) var.

Kui enne küünla päeva härg saab räästa alua,
stis ei sa kuk pärast Maria päeva, ein nasser Winter
macht einen truden Sommer oder kalten Frühling.

b. Kui enne küünlapäeva härg räästa alt
juua saab, siis ei saa pärast maarja-
päeva kana oma nokka kasta.

* konn pro kana (Stein)

Stein 32, Wied. 76, Kündja nr. 39 (1883)
466, Ol. Lisa nr. 11 (1888) 171, Is. Kal.
(1904) 207, Reinhold Kal. (1911) 3, Raud
VMJ 217, EKMS I 612 — ?(19) var.

A_{2a1}. Kui küünlapäeva ajal härg räästa alt
juua saab, siis maarjapäeva ajal ei
saa mitte kukk.

Jür — 1 var.

a₂. Kui küündlapäeval härg riasta alt
juua saab, siis maarjapäev ei saa
kukki.

Amb — 1 var.

a₃. Kui küünlapäev aal härg räästa alt
juua saab, siis ei saa maarjapäeval
kukki.

Kuu — 1 var.

a₄. Hlj (Pruhl) — 1 var.

a₅. Kui küünlapäeval härg saab räästa
alt juua, siis maarjapäev ei saa kukk.
Kõp — 1 var.

a₆. Kui küünlamaarjapäeval härg räästa
alt juua saab, siis ei saa paastumaar-
japäeval kukk räästa alt juua.
Loorits Vrp 58, Parijõgi-Reial-Vaigla VI
128 — ?(5) var.

a₇. Kui küünlapäeval saab härg räästa
alt juua, siis maarjapäeval ei saa kukk
ka juua.
Vän — 1 var.

a₈. Kui küünlapäeva ajal saab härg rääs-
ta alt juua, siis maarjapäeva ajal ei
saa kukk räästa alt juua.
Hlj — 1 var.

a₉. Kui küünlapäeva aeg saab härg juua,
sis ei saa maarjapäeva aeg kukki
juua räästa alt.
Sjn — 1 var.

a₁₀. Saab küünlapäeval härg juua, siis ep
saa paastumaarjapäeval räästa alt
kukk juua mette.
Kaa — 1 var.

a₁₁. Kui küünlapäeval härg räästa alt juua
saab, siis pole paastumaarjapäeval nii
palju, et kukk saaks.
Khk — 1 var.

a₁₂. Kui küünlamaarjapäeval härg joob
räästa alt, siis paastumaarjapäeval ei
saa kukk säält juua.
Kaa — 1 var.

a₁₃. Joob härg küünlapäeval räästa all,
ei saa paastumaarjapäeval kukk.
Kel — 1 var.

a₁₄. Kui on küünlapäevas räästa alt härja
juua, siis maarjapäeval ei ole kuke
juuagi.
Kse — 1 var.

b. Kui küünlapäeval nii palju vett räästa
all on, et härg juua saab, ei saa
maarjapäeval kukk jänu kustutada.
Phl — 1 var.

c. Kui küünlapäev saab härg räästa all
juua, ei saa maarjapäev kukk näkata
mitte.
Tt (Vestr.) — 1 var.

- d. Joob küünlapäev härg räästa alt, siis ei saa maarjapäev kukk sealt tilka.
Juu — 1 var.
- e. Kui küünlapäeval härg räästa alt joob, ei saa maarjapäeval kukk sealt nokaga tilka.
Tt (Eisen) — 1 var.
- f. Kui härg saab küünlapäev räästa alt juua, siis kukk ei saa nokaga maarjapäeval.
Gressel (1837) 1k-ta — 1(2) var.
- g. Kui härg küünlapäeval suuga räästa alt juua saab, siis ei saa maarjapäeval kukk nokaga juua.
VJg — 1 var.
- h₁. Kui küünlapäeval härg räästa alt saab juua, siis ei saa paastumaarjapäeval kukk nokkagi kasta.*
* pääval; nokka (Krj)
Ol. Kal. (1893) lisa 28, Uus As Kal. (1902) 6; Krj (Mägi), Trv (Tober) — 2 v. 3(10) var.
- h₂. Kui küünlapäeval saab härg räästa alt juua, siis maarjapäeval ei saa kukk nokkagi kasta.
Tln — 1 var.
- h₃. Kui härg küünlapäeva ajal räästa alt juua saab, ei saa kukk paastumaarjapäeval nokka kasta.
Kär — 1 var.
- h₄. Kui härg küünlapäeva aegus räästa alt juua saab, siis ei saa kukk paastumaarjapäeva aegus nokkagi kasta.
Kär — 1(2) var.
- i. Kui küünlapäeval härg kaarte alt juua saab, siis kukk ei saa maarjapäeval piiskagi.
Hei — 1 var.
- j. Kui küünlapäeval saab härg juua kadukse alt, siis maarjapäeval ei saa kukki.
Jõe — 1 var.
- k. Kui küünlabe aega härg räästa alt juua saab, siis ep saa kukk oolmest paastumaerebe aega tilkagid.
Käi — 1(4) var.
- l. Ku küünlapäeva aeg härg räästa alt juua saab, siis ei saa maarjapäeva aeg kukk väl'läs nokka kasta.
VII — 1 var.
- m. Kui küünlepäeva aegus nii palju sula on, et härg saab räästa alt jänu juua, siis ei saa maarjapäeva aegus kukk veel õuest juua.
Mär — 1 var.
- n. Ku küündlepäevän saa härg juuva vett ilmast, sös maaripäevän ei saa mitte kukk ka juuva.
Kr — 1 var.
- o. Kui küünlapäeval härg õuest juua saab, siis paastumaarjapäeval ei saa kukk ka mitte.
Hil (Meiust) — 1 var.
- p. Kui küündlapäeva ael härg lohust juua saab, siis ei saa kukk maarjapäeval rasta alt.
Hls v, Krk (Kase) — 1 var.
- q₁. Kui küündlapäeval vett saab härja juua, siis ei saa maarjapäeval kuke juua.
Trv — 1 var.
- q₂. Kui küündlepäeva aigu häräle juuva saa, sös saa ai kapstamaarjapäeva aigu viil kikkalögi ei.
Vas — 1 var.
- q₃. Kui küünlapäeval saab härg juua, siis maarjapäeval ei saa kukki juua.
Rak — 1 var.
- q₄. Ku küünlapäe saab härg juua, maarjapäe ei saa kukk juua.
Hls — 1 var.
- q₅. Kui härg küünlapäeva ajal juua saab, siis ei saada kukk veel paastumaarjapäevalgi.
Jäm — 1 var.
- q₆. Kui küünlapäe aegu härg juua saab, siis paastumaarjapäe aegu p'saa kukki juua.
Krj — 1 var.
- q₇. Kui küünlapäeval on nii soe, et härg saab juua, siis maarjapäeval ei saa kukk juua.
Rak — 1 var.
- q₈. Kui küünlapäeva aegas saavad härjad juua, siis maarjapäeval kukk ei saa.
Rid — 1 var.
- q₉. Ku küündlepäe saave härjä juua, sis maarjapäe ei saa kuke juua.
Pst — 1 var.
- r. Kui küünlaba aegu nii sula on, et härg juua saab, siis paastumaarjaba on nii külm, et kukk äi saa tilka vett kätte.
Emm — 1 var.
- s. Kui küünlapäeval saab vett härja juua, siis ei saa paastumaarjapäeval seda mitte kuke nokka kasta olema.
Hls (Söggel) — 1(6) var.
- A₃. Kui küünlapäeval härg räästa alt juua

saab, siis ei saa maarjapäeval kukk
ega kana.

Kad — 1 var.

- A_{4a1}. Kui küündlepäeval härg rāsta alt
juuva saab, ei saa maarjapäeval kana-
gi.

Nõo — 1 var.

- a₂. Kui küünlapäeva ael härg saab rāsta
alt juua, siis ei saa maarjapäeva
ael kanagi.

Jõh — 1 var.

- a₃. Kui küünlapäeval saab härg rāstast
juua, siis maarjapäeval ei saa kanagi.

Hel — 1 var.

- a₄. Kui küünlapäeval saab härg rāsta
alt juua, siis paastumaarjapäeval ei
saa kanagi rāsta alt juua.

Aks — 1 var.

- a₅. Küünlamaarjapäeval saab härg rāsta
alt juua, paastumaarjapäeval ei saa
kana rāsta alt juua.

Sa (Veāster) — 1(2) var.

- b₁. Kui küünlapäev härg rāsta alt juua
saab, siis ei saa paastumaarjapäeval
kana tilkagi.

Tlsp. 76 (< Trm) — 1(7) var.

- b₂. Kui küünlabā härg rāsta alt juua
saab, āi saa kana paastumaarjabā til-
kagid, nii külm on siis.

Pha — 1 var.

- b₃. Kui küünlaba saab härg rāsta alt
juua, siis paastumaarjaba saa kana
sealt tilka vett.

Rei — 1 var.

- c₁. Kui küünlapäeva ajal nii suur sula
on, et härg rāsta alt juua saab, siis
olla paastumaarjapäeva ajal nii kange
külm, et kana ei saa rāsta alt noka-
ga vett kätte.

Kad — 1 var.

- c₂. Kui küünlap[äeval] härg rāsta alt
juua saab, ei saa kana nokiga vett
maarjap[äeval]: keik on külmand.

Krj — 1 var.

- c₃. Kui küünlapäe härg reasta alt juua
võib, siis ei saa sealt maarjapäeval
kanagi nokaga võtta.

Jür — 1 var.

- c₄. Kui härg küünlapäeval rāstast juua
saab, siis ei saa kana maarjapäeval
nokagagi võtta.

Tin — 1 var.

- d₁. Kui küünlapäeval härg rāsta alt

juua saab, ei saa kana paastumaarja-
päeval nokka kasta.

Kaa — 1 var.

- d₂. Kui küünlapäeval saab härg rāsta
alt juua, siis ei saa kana maarjapäeval
sealt nokka kasta.

Vai — 1 var.

- d₃. Härg joob küünlapäeval rāsta alt,
kana ei saa maarjapäeval kuskilt nok-
ka kasta.

E MVH 17 — ?(1) var.

- e. Kui küünlapäivil härg saab rāstä alt
rüübätä, siis ei saa maarjapäivil säält
kanagi.

Jõh — 1 var.

- f. Kui küünlapäivil härg katusõ alt juua
saasõ, sõs ei saavat kapstmaarjapäivil
kanagi katusõ alt.

Plv — 1 var.

- g. Kui küünlapäeval härg väljast juua
saab, siis ei saa maarjapäeval seda
kana.

Hel — 1 var.

- h₁. Kui küünlapäeva aeg härjal juua, siis
maarjapäeva aeg mitte kanalgi.

Hää — 1 var.

- h₂. Kui küünlapäeva aeg härg juua saab,
siis maarjapäeval ei saa kanagi.

Iis — 1 var.

- h₃. Kui küünlapäiv saab härg juuva, sis
ei saa kapstmaarjapäiv kanagi juuva.

Plv — 1 var.

- h₄. Küüntläpäival saab härg juuva, siis
maarjapäivil ei saa kanagi.

Lüg — 1 var.

- h₅. Kui küünlapäeval sula on ja härg
juua saab, siis on maarjapäeval külm
köva, nii et kanagi juua ei saa.

Trt? (õpil.) — 1 var.

- A₅. Kui härg küünlapäe rāsta alt juua
saab, siis ei saa tui maarjapäeval nok-
kagi likes teha.

Vil — 1 var.

- A₆. Kui küünlapäeval hobune juua saab,
ei saa maarjapäeval kana vett katsu-
dagi.

Krk — 1 var.

- B_{1a}. Saab küündlapäeval juba härg reasta
alt juua, siis ei saa sealt maarjapäe-
val kukk; saab küündlapäeval sealt
vaevalt kukk juua, võib maarjapäeval
sealt härg juua.

Amb — 1 var.

- b. Kui küünlapäe härg rāsta alt juua
saab, siis maarjapää ei saa kukki,

aga kui küünlapää kukk juua ei saa, siis maarjapää saab härg.
Hlj — 1 var.

- c. Kui küünlamarjapäeval härg räästa alt juua saab, siis ei saa paastumarjapäeval kukk räästa alt juua, ei saa aga küünlamarjapäeval kukk räästa alt juua, siis saab paastumarjapäeval härg räästa alt juua.
Jäm — 1 var.

- B₂. Saab küünlapäeval vett härja juua, siis ei saa maarjapäeval kuke juua, ei saa aga küünlapäeval kukegi juua, siis on maarjapäeval härja ujuda.
Vil — 1(2) var.

- B₃. Ku küünlapäeva aeg härjal juua, sis maarjapäeva aeg kukel juua, aga ku küünlapäeva aeg kukel juua, siis maarjapäeva aeg härjal juua.
Hää — 1 var.

- C. Kui küünlapäe ei saa kukk juua, siis paastumarjapäe saab härg juua.
Muh — 1 var.

- D. Küünlapää saab kana juua, paastumarjabe härg.
Krj — 1 var.

- Ea. Kui küünlapääv saab kana juuva, siis maarjapääv ei saa härg.
MMg — 1 var.

- b. Ku küünlepääva saa kana juuva, sis kapstamaar'apävä saa ai härg juuva.
Se — 1 var.

- F. Kui küünlapäeval on kuke juua, siis maarjapäeval ei ole kana juua.
Trv — 1 var.

- G. Kui küünlapäev härg räästa alt juua saab, siis ei saava maarjapäev kusa-gilt, olla suur veepuudus.
Juu — 1 var.

- H. Kui küünlapäeval kukk saab nokka kasta, siis maarjapäeval härg saab sõrga kasta.
Pär — 1 var.

- I. Kui küünlapäeval sula, siis kukk ei saa paastumarjapäeval nokka kasta.
Ans — 1 var.

- J. Kui küünlapäeva ajal nii külm on, et kana nokaga vett kätte ei saa, siis olla paastumarjapäeva ajal soe.
Kad (Kivl) — 2 var.

*

- K. Kui küündlapäivä ajal nii sue on, et härg rääste alt juua saab, siis madik-sepäivä ajal ei saa kanagi.

Kuu — 1 var.

- L. Küünlapääval saab kukk juua, vastla-pääval härg juua.
VNg — 1 var.

*

- Ma. Kui kikas küünlapäeval räästa alt juua saab, saab härg lihahiite.
Rõu — 1 var.

- b. Lihahetel saab härg katuse kaarte alt juua, kui kukk küünlapäev kaarte alt joob.
Har — 1 var.

- N. Kui küünlapäeva ajal kukk juua saab, siis jüripäeva ajal kukk juua ei saa.
Hlj — 1 var.

- Oa. Kui küünlapääval härg räästa alt vett saanud juua, siis ei ole paastukuus kukk mitte tilkagi saanud.
Rõu (J. Kangur) — 1 var.

- b. Kui härg küünlapäeval maast juua saab, siis paastukuul ei saa ka mitte kanagi.
Hls — 1 var.

- P. Kui lihahetel saab härg katuseräästa alt juua, siis on paastukuu nii külm, et kukk sealsamas noka otsagi ei saa vette kasta.
Trt — 1 var.

- Q_{1a1}. Kui härg küündlakuu sees räästa all juua saab, siis paastukuul ei saa mitte kukk.
VMr — 1 var.

- a₂. Kui küünlakuu saab härg räästa alt juua, siis paastukuu ei saa mitte kukk juua.
Pee — 1 var.

- b. Saab küünlakuus räästa alt härg juua, siis paastukuus ei saa kukk tilka.
As (Vehm) — 1 var.

- c. Joob küünlakuus härg räästa alt, siis ei leia paastukuus enam kukk sealtilka juua.
Sannumetoja VII (1860) 112 — 1 var.

- d. Kui küünlakuu sees nii palju sulatab, et härg katuseräästa alt juua saab, siis ei sulata paastukuu sees niigi palju, et kukk katuseräästa alt juua saaks.
Ris — 1 var.

- e. Kui küündlekuul härg kaartõ alt juuva saa, sõs ei saa paastukuul kiskaski juuva.
Rõu — 1 var.

- f₁. Kui küünlakuus saab härg juua, siis paastukuus ei saa kukki.
Vil — 1 var.
- f₂. Kui küünlakuul saab härg juua, siis paastukuul ei saa kukk juua.
Koe — 1 var.
- f₃. Kui küündlakuul härg saab juua, siis ei saa kukk paastukuus juua.
Trv v. Rõu (Siipen) — 1 var.
- f₄. Kui küündlakuul härg juua saab, ei saa paastukuul kukk juua.
Trv v. Rõu (Siipen) — 1 var.
- f₅. Kui küündlakuul saava härä juuva, siis paastukuul ei saa kukki juuva.
Plv — 1 var.
- f₆. Kui küündlekuul saave härja juuva, siis paastukuul ei saa kuke juuva.
Trv — 1(2) var.
- f₇. Kui küündlekuul saap härja juuva, siis ei saa paastukuul kikkagi juuva.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- f₈. Kui küündlekuul saab härja juuva, siis paastukuul ei saa kuke juuva.
Pst — 1 var.
- f₉. Kui küündlekuu om härja juuva, siis paastukuu ei ole kukegi juuva.
Plv — 1 var.
- g₁. Kui küünlakuul saab vett härja juua, siis paastukuul ei saa mitte kuke juua.
TMr — 1 var.
- g₂. Kui küünlakuul vett härja juua, siis ei ole paastukuul kuke juua.
Er Pereh. Kal. (1898) 54 — 1?(1) var.
- g₃. Om küündläkuul vett härja juuva, sõs ei saa paastukuun kuke juuva.
Trv — 1 var.
- g₄. On küünlakuus vett härja juua, siis p ole vahest paastukuus kuke juua.
Sjn — 1 var.
- g₅. Kui küünlakuul vett saab härjal juua, siis ei saa paastukuul kukelegi.
Trv — 1 var.
- h₁. Kui küünlakuul nõnda suur sula on, et härja juua saab, siis ei saa paastukuul kuke juua.
Vil — 1 var.
- h₂. Kui küünlakuu sehen on sula, et vett saab härja juuva, siis paastukuu sehen ei saa kuke juuva.
Pst — 1 var.
- h₃. Kui küünlakuul nii palju sula teeb, et härjal juua saab, siis ei ole paastukuul nii palju mitte, et kukel saab.
Pst — 1 var.
- Q₂. Kui küündlakuul härg räästa alt juua saab, siis paastukuul ei saa kukk ega kanagi.
Tür? (õpl.) — 1 var.
- Q_{3a1}. Kui küünlakuus saada härg räästa alt juua, siis paastukuus ei saada kanagi.
Rap — 1 var.
- a₂. Kui küüntlakuul härg saab räästa alt juuva, siis paastukuul ei saa kanagi.
Lüg — 1 var.
- b. Joob küünlakuul härg räästa alt, siis ei saa kana juua paastukuul.
VNg — 1 var.
- c₁. Saab küünlakuul härg räästa alt juua, siis ei saa paastukuul kana nokka kasta.
Sõet Aeg Kal. (1907 veebr.) — ?(1) var.
- c₂. Kui küündlakuus härg räästa alt juua saab, siis ei saa kana paastukuus nokka kasta.
Juu — 1 var.
- d. Kui küünlakuul härg räästa alt juua saab, siis paastukuus ei saa kana väljast veetilka.
Rak — 1 var.
- e. Kui küündlekuul härg kaarde alt juuva saa, siis ei saa paastukuul kana.
Ote — 1 var.
- f₁. Kui küündlakuul saab härg juuva, siis paastukuul ei saa kana juuva.
Rõn — 2(3) var.
- f₂. Kui küünlakuul saab härg juua, siis paastukuul ei saa kanagi.
Kam — 1 var.
- f₃. Kui küündlekuul härg juua saab, siis ei saa paastukuul kanagi.
Nõo — 1 var.
- f₄. Saab küündlekuul härg juuva, siis ei saa paastukuul kanagi.
Nõo — 1(3) var.
- g. Küüntlakuul härg kui juob kõhutäie, siis kana ei saa nokaga paastukuul.
Lüg (Källo) — 1 var.
- h₁. Kui küündlakuu sees saab härg suuga vett võtta, siis ei saa paastukuu sees kana nokaga vett võtta.
Ksi (Pruuli) — 2 var.
- h₂. Kui küünlakuus saab härg suuga vett võtta, siis ei saa paastukuus kana nokaga vett võtta.
Norm. 40, EKMS III 1194 — ?(2) var.
- i. Saab küündlekuul härg juuva, ei saa paastukuul kanagi nokka kasta.
?Hel — 1?(1) var.

- Q₄. Kui küünlakuul härja juua, siis märtsikuul ei ole kuke juua.
Hls — 1 var.
- Q_{5a1}. Kui küündlakuul härg rästa alt juua saab, siis ei saa märtsikuul kanagi.
Plv — 1 var.
- a₂. Kui küünlakuus härg juua saab räasta alt, siis märtsikuus ei saa kanagi.
Tür — 1 var.
- b₁. Kui küünlakuus härg juua saab, siis märtsikuus ei saa kanagi juua.
TMr — 1 var.
- b₂. Kui küünlakuus saab härg juua, siis märtsikuus ei saa kana juua.
Krk — 1 var.
- e. Ku küünlakuu saa härg juua, siis märtsikuu ei saa kanagi vett.
Krl — 1 var.
- Q_{6a1}. Kui veebruarikuul härg rästa alt juua saab, siis ei saa märtsikuu kukki sealt juua.
Tt (Vilberg) — 1 var.
- a₂. Kui veebruarikuus saab härg rästa alt juua, siis märtsikuus ei saa kukki.
Koe — 1 var.
- b. Kui veebruarikuul saa härg juuva, siis saa ai märtsikuul kikkalõgi.
Rõu — 1 var.
- c. Kui veebruarikuus on sula, nii et härg juua saab, siis märtsikuus ei saa kukk ka räasta alt juua.
?Khn (Teder) — 1?(1) var.
- d. Kui veebruarikuul saa sulatedu vett här'ä juuva', siis märtsikuul ei saa mette kikka juuva.
San — 1 var.
- e. Kui veebruaris saab härg juua, siis märtsis ei saa kukk.
Äks — 1 var.
- Q_{7a}. Kui veebruarikuus saab härg juua, siis märtsikuus ei saa kana juua.
Trt — 1 var.
- b. Veebruaris härjal juua, märtsis mitte kanalgi.
Hää — 1 var.
- Q₈. Kui küünlakuul saab härg juua, ei saa vastlakuul kukk juua.
Ksl (Sturm) — 1 var.
- Q₉. Kui küünlakuul saab kukk juua, siis vastlakuul saab härg juua.
Ksl (Sturm) — 1 var.
- Q₁₀. Kui küünlakuul ei saa kukk juua, ei saa vastlakuul härg juua.
- Ksi (Sturm) — 1 var.
- Q_{11a}. Kui küünlakuus kukk räasta alt juua saab, siis saab paastukuus härg.
SJn — 1 var.
- b₁. Kui küünlakuu paljalt kuke juua saab, siis saavat paastukuu härja juuva.
Krl — 1 var.
- b₂. Kui küünlakuul on kuke juua, siis paastukuul on härjä juua.
KJn — 1 var.
- Q₁₂. Kui küündlakuus kuke juua saab, siis ei saavat paastukuus härja juua.
Vil — 1 var.
- Q₁₃. Ku küündlekuul saa ai kikkalõ juuva, siis saa paastukuu härg küllalt juuva.
Rõu — 1 var.
- Q₁₄. Kui küünalkuul kukk räasta alt juua saab, siis ei saa ta paastukuul nokkagi niisutada.
Vil (Leoke) — 1 var.
- Q₁₅. Kui härg saab juua veebruarikuus, siis ei saa juua märtsikuus.
JMd — 1 var.
- Q₁₆. Kui küünlakuus on härja juua, siis märtsikuus pole kassigi juua.
SJn — 1 var.
- R_{1a}. Kui küündlakuus räasta alt härja juua vett saab, siis ei saa paastukuus kuke juuagi, aga kui küünlakuus kuke juua saab, siis saab paastukuus ka härja juua.
Vil (Leoke) — 1 var.
- b. Kui küünlakuul saab vett kuke juua, siis paastukuul saab härja juua; kui küünlakuul saab härja juua, siis paastukuul ei saa kukegi juua.
Vil (Leoke) — 1(2) var.
- c. Kui küünlakuus ei saa kukk räasta alt juua, siis paastukuus saab juba härg, aga kui küünlakuus saab härg, siis paastukuus ei saa kukki.
Pil — 1 var.
- R₂. Kui küünlakuus saab härg juua, siis paastukuus ei saa kukki juua; kui küünlakuus saab kukk juua, siis paastukuus ei saa härg juua.
VJg — 1 var.
- R₃. Kui küündlekuul saa härg juuva, ei saa paastukuul kanagi juuva; kui küündlekuul ei saa kanagi juuva, saa paastukuul joba härg juuva.
Ote — 1 var.
- R₄. Kui küünlakuul härg juua saab, siis ei

- saa paastukuul kanagi; ei saa aga küündlakuul kumbki, siis saavad paastukuul mõlemad juua.
Puh — 1 var.
- R₅. Kui sula ilmaga küündlekuul härja juua, siis paastukuul kuke juua ja ümberpööratud.
Ran — 1 var.
- R₆. Kui küündlakuul saab kukk räästa alt juua, siis märtsikuus saab härg, aga kui küündlakuul saab härg, siis märtsis ei saa kukk.
Amb — 1 var.
- R₇. Kui küündla vanalkuul kukk tuareasta alt juua soab, siis soab härg vastla vanalkuul juua, aga soab härg küündla vanalkuul juua, siis ei saa kukk vastla vanalkuul änam juua, siis tuli külm kebad.
Koe — 1 var.
- S. Ku paastukuu saa kikka' juuva', sis saa ai märtsikuu härä' juuva'.
?Vas (Ojansuu) — 1?(1) var.
- S. Kui näerikuus saab härg juua, siis küündlakuus ei saa kukki juua.
Tin — 1 var.
- Z_{1a}. Kui näerikuul härg räästa alt juua saab, siis ei saa märtsikuul kanagi.
Plv — 1 var.
- b. Kui näerikuus saab härg juua räästa alt, siis märtsis ei saa kukk võtta nokaga.
?Tt (õpil.) — 1?(1) var.
- Z₂. Kui jaanuaris härg räästa alt rüübata saab, siis märtsis ei saa kukk nokagagi.
?Pjg (õpil.) — 1?(1) var.
- Z. Kui kukk pidi uueaasta aegas juua saama, siis härg pidi lihavõtte aegas juua saama; kui härg sai uueaasta aegas juua, siis kukk sai lihavõtte aegas juua.
Kul — 1 var.
- T. Kui kukk vastlapäeval tilkadest juua saab, siis saab härg maarjapäeval vee-august juua.
Noa — 1 var.
- U_{1a}. Kui enne maarjapäeva saab vett räästa alt härja juua, siis pärast maarjapäeva ei saa kuke juua.
Tor — 1 var.
- b₁. Kui enne maarjapäeva nii palju sula on, et härg räästa alt juua saab, siis ei saa pärast maarjapäeva kuke juua.
Pjg — 1 var.
- b₂. Kui enne maarjapäeva on nii palju sula, et räästa all on härjal juua, siis päale maarjapäeva ei ole kukelgi juua.
Vän v. VII (õpil.) — 1 var.
- c. Kui enne maarjapäeva saab härg räästa alt juua, ei saa pärast maarjapäeva kukk nakata.
Wied. ESSr 647 — 1 var.
- d. Saab härg enne paastumaarjapäeva juua, siis ei saa kukk pärast paastumaarjapäeva nokkagi kasta.
Mih — 1 var.
- e₁. Enne maarjapäeva härja juua, peale maarjapäeva ei ole enam kukel juua.
Pjg — 1 var.
- e₂. Enne maari saave härja juuva, perän maari ei saa kukeki juuva.
Krk — 1(2) var.
- e₃. Enne maarjapäeva said härjad juua, peale maarjapäeva polnud kukel juua.
Hel — 1 var.
- e₄. Kui enne maari saava härja juua, perän maari ei saa kukegi juua.
Norm. 40 — 1?(1) var.
- e₅. Kui enne maarjat saavad härjad juua, pärast maarjat ei saa kukeki juua.
EKMS III 1194 — 1?(1) var.
- e₆. Kui enne maarjapäeva härg juua saab, siis peale maarjapäeva ei saada kuke juua.
Rõu — 1 var.
- U₂. Kui enne maarjapäeva härg räästa alt juua saab, ei saa pärast maarjapäeva kana nokka kasta.
E 42, E² 18 — 1?(3) var.
- U₃. Enne maarjad härja juua, pärast maarjad kuke juua.
Vän — 1 var.
- U₄. Enne maarjapäeva on mõnikord hobusel ja härjal juua, päale maarjapäeva mitte kukelgi juua.
Tin — 1 var.
- V. Kui maarjapäeval härg räästa alt juua saab, siis jüripäeval ei saa juua kanagi.
Kuu — 1 var.
- W. Kui maarjapäe härg saab räästa alt juua, siis jüripäe kukk ei saa räästa alt juua; kui maarjapäe kukk saab räästa alt juua, siis jüripäe härg saab räästa alt juua.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- *
- O. Oudakeiah ku saa kikkalõ juuva', sös sorokasvetah saa här'äle; ku oudakeiah

saa ai kikkalõ, sõs sorokasvetah ka
saa ai kinkõlõ.
Vas — 1 var.

A. Ku' sorokasvetpääväl saa kikka juvva',
sis kapstmaar'äpäävä saa jo härä
juvva'.
Se — 1 var.

Ö. Ku aläakseiast saa kukõ juvva', sis
oudakeiast saa härä juvva'.
Se — 1 var.

U. Kikas juu viiristikul vett kaartõ alt,
härg küündlepäiv.
Lut — 1 var.

*

Xa. Kui viiel saab vitsi juvva, siis ei saa
kuuel kukegi juvva.
Räp — 1(2) var.

b. Ku viiendal kuul saa vitsi juvva, sõs
ei saa kuvvõndal kuul kikas juvva.
Mihkla-Parlo-Viidalepp I² 116; Kan (Loo-
dus) — 1(2) var.

Vrd. 5217. Kui küünlapäeval nii palju sula on,
et kukk juua saab, siis saab ükski saks
õlut, aga kui härg juua saab, siis saab
ka talupoeg õlut.

8177. Paastumaarjapäev oli kord ütelnud:
«Kui küünlapäev härja nina peale kuseb,
siis ma'p kuse kuke nina pealegi.»

2358. Kui jaanipäeval saab härg juua, siis
mihklipäeval ep saa lammas juua.

8983. Poornapäävä saa jo häräle juvva'
kaartõ alt.

13709. Varasel kevadel, kui härg enne jüri-
päeva rohtu süüa saab, tuleb pärast jüri-
päeva ette, et tui ei saa nokkida külma
pärast.

5223. KU KÜNDLEPÄÄVÄ KAHR AR'
KÄÄND TÖÖSÖ KÜLE, SIS SAA
RUTTU KEVVÄI JA ILLOS KEVVÄI,
KU KÄÄNÄ AI, SIS SAA HALV
KEVVÄI — 1 var.

Se (Tammearg).

Vrd. 3300. Karu läheb mihklipäeval pessa, küün-
lapäeval käänab teise külje, maarjapäeval
tuleb enne päeva välja.

5224. KÜNDLASE LAUPA LOODAJE
PÄHKED — 2 var.

A. ———
Põh (Trull) — 1 var.

B. Kui küünlapääva õösel kõvasti tuiskas,

siis oli loota head pähkeastad: küün-
lapää õöse tuisuga pähketakk kargas.
Krj (Grepp) — 1 var.

5225. KÜLL KÜUNLAPÄIV KUSUB, MES
MARDIL MAATI* — 1(4) var.

* -päev; küsib; mis (E MVH)

E MVH 16; Kuu (Odenberg).

5226. KÜNDLEPÄÄVÄ KÄÄND TII TÖÖSÖ
KÜLE — 1 var.

Se (M. Linna).

Vrd. 5237. Küünlapäev on juba talve külje pääl.

5227. KÜNDLEPÄÄV OMMÖ EDIMÄNE
KEVÄJÄ PRAASKNIK — 2 var.

a. ———
Se (Põhi) — 1 var.

b. Küündlepäiv om suvõ edimäne
praasnik.
Se — 1 var.

5228. KÜNDLAPÄEVAL LÜÜAKSE KÜL-
MAL ÜKS SÄRV PEAST ÄRA —
1 var.

Rap v. Mär (Poom).

Vrd. 12296. Tõnisepäeval murtakse talve selg
katki.

5229. KÜNDLEPÄIV JUUSK KÜLMÄL
ÜTS SILM VETT — u. 40(48) var.

A. Tõnnispäiväl nakas tsial tõne silm
jõba vett jooksmas.
Ote v. San (Tammemägi) — 1 var.

B_{1a}. ———
Räp (Voolaine) — 1 var.

b. Küünlapäeval hakkab ju külmal üks
silm vett jooksmas.
Räp — 1(2) var.

c. Tol päeval [= küünlapäeval] hakkavat
külmal teine silm vett jooksmas.
Hel — 1 var.

d. Küünlapäeval hakkavat külmal teine
silm tilkuma.
Vil — 1 var.

B₂. Küünlepäevast hakkab ilmal tõne silm
vett jooksmas.
Hls — 1 var.

B_{3a1}. Küünlepäeväst hakkab päeval tõne
silm vett jooksmas.
Krk — 1 var.

- a₂. Künnapäevast hakkab päeval teine silm vett jooskma.
Krk — 1 var.
- a₃. Künnapäevast hakkas päeval teine silm vett jooskme.
Krk — 1 var.
- b. Pääle künnapäevä hakkab päeval teine silm vett jooskme.
Hls — 1 var.
- B₄. Künnapäeval tilgub seal teine silm vett.
Trt — 1 var.
- B_{5a}. Kündlepäeval nakkava teene silm vett jooskma.
Ran — 1 var.
- b. Künnapäevast hakkab teine silm vett jooskma.
Hls — 1(2) var.
- c. Pääle künnapäevä nakkas tõõnõ silm tsilkma.
Rõu — 1(2) var.
- C₁. Künnapäeval murtakse külmal seljaluu katki ja külmal hakkab üks silm vett jooskma.
Võn — 1 var.
- C₂. Künnapäeval murretakse külmale kael, sest sellest päevast hakkab päikese mõjul teine silm vett jooskma.
Saa — 1 var.
- Vt. 12296 J₁—J₂.
- D_{1a}. Kui külmä süä lahki lätt, nakkas tõõnõ silm vett jooskma.
Kam — 1 var.
- b. Siis [= künnapäeval] läks külma süda lõhki ja külmal hakkas üks silm vett jooskma.
TMr? (õpil.) — 1 var.
- D₂. Kündlepäivil lüvväs külmä süä lahki, tõne silm nakap vett jooskma.
Nõo — 1 var.
- D₃. Künnapäeval lõhkeb külma süda, päikese silm hakkab natuke vett voolama.
Räp — 1 var.
- Vt. 5234 C₁—C₃.
- E. Kündlepäiv nakas olõkõrs lummõ süümä, külmä süä lätt lahki, külmäl nakas üks silm vett jooskma.
Räp — 1 var.
- Vt. 6279 F ja 5234 D.
- F₁. Künnapäevast kõrs hakkab lund vihkama, teene silm minevat vesiseks.
Tor — 1 var.
- F₂. Kündlapäeval hakkab õlekõrs juba

- lund vihkama ja talv hakkab ühe silmaga juba nutma.
Vai — 1 var.
- Vt. 6279 E₁—E₂.
- Ga. Kündlepäe kääneb karu pesän tõise külle, sis hakkab ilmal teine silm vett jooskma.
Hls — 1 var.
- b. Kündlapäeval käändvad kahr pesas teise külle ja sis hakkavad ka talvel teine silm vett jooskma.
Võn — 1 var.
- c. Pääle kündlepäevä üteldäs: karu käänap tõse külle ja nakkap joba õene silm vett jooskma.
Kam — 1 var.
- Vt. 3300 D₃.

*

- H₁. Künlakuul jooseb päikesel teine silm vett.*
* jookseb (trükised)
Norm. 42, EKMS III 1194; Hls — 1(4) var.
- H₂. Künlakuu üks silm jookseb vett.
Elva (Eisen) — 1 var.
- I. Kündlekuul läab katik külmä selg ja temä üits silm hakab vett jooskma.
Hel — 1 var.
- Vt. 12296 F.

*

- J. Juba madisepäeva ilmal teine silm vesine.
Tõs — 1 var.
- K. Madisepäevast lähab ilmale teene silm vesiseks, siis hakkavad kõik kõrred ja käbad lund vihkama.
Vän — 1 var.
- Vt. 6279 O.
- L. Madisepäev hakasse puupulga ja sita-julga lumme vihkama, talve süda olevat murtud, teene silm joosnu vett.
Hel — 1 var.
- Vt. 6279 P ja 5234 K.

*

- M. Maarjapäe hakkab Mari silm vett jooskma.
Pst — 1 var.
- N. Paastukuul jookseb üks silm rähma ja teine vett.
Norm. 40, EKMS III 1194 ja IV 912; Pa — 1(4) var.

*

O₁. Vastla vanakuu hakkab vesistama, vanakuu silm hakkab vesistama.
Tür — 1 var.

O₂. Vastla teine silm vesine.
Vän — 1(2) var.

O₃. Vastlapäeval on ilmal teine silm vesine.
Vän — 1 var.

O₄. Vastlapäevast hakkava talve teine silm vett joosma.
Hää — 1 var.

Vrd. kk: Püikesel hakkab tõine silm vett jooksema 'kevade' (Trv).

Vrd. 2737. Jõulukuu ütles: «Ma olen küll külm, aga üks jalg lonkab.» Näarikuu ütles: «Ma olen kõige külmem.» Künulakuu ütles: «Ma oleksin veel külmem, aga üks silm jookseb vett.»

8170. Paastukuu ütelnud künulakuule: «Oleks mina sinust olema, ma võttaks kõik põnnpead pörandale, naese kued leevaastja ja koeraküsed künnisele, aga ma ei saa, mu teine silm jookseb vett.»

11554. Ku talve üks silm ära nutab, siis tuleb veel kõva külm vahapääl, ku talve teine silm ka nutma hakkab, siis tuleb kevadi.

5230. KÜNDLEPÄIV TSIGA LÄTS KÕRVA PAISTMA — 7(8) var.

A. Tinnispäevä nakasõ jo ilma keväjä poolõ minema, sis nakas jo tsiga kõrva paistma päevä käeh.
Vas v. Se (Prants) — 1 var.

Ba. Ráp (Voolaine) — 1 var.

b₁. [Künulapäiv] ka nakat tsiga joba kõrva paistma.
Plv — 1 var.

b₂. Siga hakata ka sellest päevast [= künulapäevast] kõrva paistma.
Plv — 1 var.

c. Kündlepäeval paestab siga kõrva.
Ran — 1 var.

Ca. Künulapäeval hakkavad päikene juba teist kõrva paistma.
Saa — 1 var.

b. Künulapäevast võib juba vastu päeva kõrva paista.
Hls — 1(2) var.

Vrd. 12293. Tennuspäiv nägi tsiga päeva talvaheär.

5231. KÜNDLEPÄÄVÄL TERETAS TALV KEVAJÄT — 1?(1) var.

?Vas v. Se (Sandra).

5232. KÜNDLEPÄÄVÄ VÕIT JO KASUGA AR MÜVVÄ, TSIGAND MUU KASUGA AR, NO OLO, OI INÄP VAIJA — 2 var.

A. Se (Tammeorg) — 1 var.

B. Kündlepäevä ommõ joh külmä süä lõhki, müü tsõkand kaskat.
Se (Põhi) — 1 var.

Vt. 5234 I.

5233. KÜUNLABÄ LASTAKSE VANG LAHTI — 1 var.

A. Paivel seletus: «Vangiks nimetatakse õllekeha õllega, mis jõuluks tehtud ja künlabä laubaõhta lahti tehakse.»
Kaa.

5234. KÜUNLAPÄEVAL LÄHEB KÜLMA SÜDA LÕHKI — u. 50(57) var.

A_{1a1}. Mihkla-Parlo-Vildebaum I 94, Vliid. 94, Vih. (1949) 94, EKMS III 1194; Äks, Trt — 2(6) var.

a₂. Kündlepäiväl lätt külmä süä lahki.*
* kündle- (Norm.; Ran), kündlepäiväl (Rõu), künklepääväl (Plv); lääb (Ran), läväd (Plv); süä (Ran); süa (Plv); lahku (Plv)

Norm. 42; Ran, Ote v. San (Tammemägi), Rõu, Plv — 4(5) var.

a₃. Kündlepäiv lätt külmä süä lahki.*
* kündlepäiv (Se); läät (Räp); lahke (Räp); Päss 176; Räp, Se — 4 var.

a₄. Kündlepäiväl lätt külmä süä lahki.*
* künle- (Kan), kündle- (Se), künde- (Se); lahke (Se)
Kan, Se — 4 var.

a₅. Kündlepäivän lätt külmä süä lahki.
Ote — 1 var.

a₆. Künlapäevas läheb külmä süda lõhki.
MMg — 1 var.

a₇. Künlapäev, sel päeval läheb külmä süda lõhki.
Plv — 1 var.

a₈. Sõs [= künlapäeval] lätt külmä süä lahki.
Urv, Se — 2 var.

- b₁. Kündlepäävä aigu lätt külma süa lahki.
San — 1(2) var.
- b₂. Kündlepääva aeg peab ju külma süda lõhki minema.
TMr — 1 var.
- c₁. Kündlepäeval minna külma süda lõhki.
Rõu — 1 var.
- c₂. Külma süa läävet küündlepääval lahki.
Kan — 1 var.
- c₃. Ka minna selle päevaga [=küündlepäev] külma süda lõhki.
Plv — 1 var.
- d. Kündlepäeval läheb külma süda lahti.
Puh — 1 var.
- e. Kündlepäiv lätt külma süa katske.*
* küündlepäävä; katski (Se)
Räp, Se — 2 var.
- A_{2a1}. Kündlepäeval lüüakse külma süda lõhki.*
* küündlepäeval (Pst), küündlepäeval (Ran), küündlepäival (Ote); lüüb (Pst), lüvväs (Ran), lõõdavat (Ote); külma (Ran); süda (Ran), süa (Ote); lahki (Ran, Ote)
Vän, Pst, Ran, Ote — 4 var.
- a₂. Kündlepäiv lüü külma süame lahki.
Kan — 1 var.
- b. Kündlepäävä aigu lüvväs külma süa lahki.
Kam — 1 var.
- A₃. Kündlepäe murd külmal süame.
Hel — 1 var.
- A₄. Kündlepäeval külma süda lõhki.
Ote — 1 var.
- B_{1a}. Kündlepäeval läheb talvel süda lõhki.
Rõu — 1 var.
- b. Kündlepäeval räägitakse: talve süda läks lõhki.
Äks? (õpil.) — 1 var.
- B₂. Kündlepäiv lõõvat talve süame lahki.
Kam — 1 var.
- C_{1a}. Kui külma süa lahki lätt, nakas tõnõ silm vett juuskma.
Kam — 1 var.
- b. Siis [=küündlepäeval] läks külma süda lõhki ja külmal hakkas üks silm vett jooksmas.
TMr? (õpil.) — 1 var.
- C₂. Kündlepäivil lüvväs külma süa lahki, tõne silm nakap vett juuskma.
Nõo — 1 var.
- C₃. Kündlepäeval lõhkeb külma süda, päikese silm hakkab natuke vett voolama.
Räp — 1 var.
- Vt. 5229 D₁–D₃.
- D. Kündlepäiv nakas olõkõrs lummõ süüma, külma süa lätt lahki, külmal nakas üks silm vett juuskma.
Räp — 1 var.
- Vt. 5279 F ja 5229 E.
- E. Kündlepäävä läävat külma sälg katski ja külma süa lahki ja käändvad kahr tööso küle.
Vas — 1 var.
- Vt. 12296 L ja 3300 D₇.
- F. Kündlepäävä lätt külma süa lahki ja mämm käänd tööse küle.
Se — 1 var.
- Vt. 3300 D₂.
- G. Kündlepäeval lähevad külma süda lõhki ja siga nägevad päeva taevase ära.
Plv — 1 var.
- Vt. 12293 D.
- H. Kündlepää külma sälg lätt katski, külma süa lätt lahki.
Vas — 1 var.
- Vt. 12296 K.
- I. Kündlepääva ommõ joh külma süa lõhki, müü tsõkand kaskat.
Se — 1 var.
- Vt. 5232 B.
- J. Tõniseapäval läheb külma süda lõhki.*
* tõniseapäval (JJn)
Nrv, JJn — 2 var.
- K. Madisepäev hakasse puupulga ja sitajulga lummeh vihkama, talve süda olevat murtud, teene silm jooksnu vett.
Hel — 1 var.
- Vt. 6279 P ja 5229 L.
5235. KÜNDLEPÄEVAST SEITSE SIKKU, KAHEKSA KARJA, KÜMMET KÜNDI, ÜKSTEISTKÜMMEND JÜRIPÄEVA; JÜRIPÄEVAST ÜHEKSA JAANI, JAANIST NELI JAAGUPI, JAAGUPPÄEVAST [KUUS] MIHKLIPÄEVA, MIHKLIPÄEVAST [KUUS] MARTI, MARDIST KAKS KÄTRI, KÄDRIST [NELI] JÕULU, JÕULUST KUUS KÜNDLEPÄEVA] — u. 145(194) var.
- A_{1a1}. Kündlepäevast seitse seasse, kaheksa karja, kümme kündi, üksteistkümme jürgi.*

- * sigusse ~ sikku (Rak), seosse (Tür); jüripäeva (Rak), jüripäeva (Tür)
Ol. Lisa nr. 11 (1888) 171, Is. Kal. (1904) 207, Sõõit Nlj. Kal. (1901), Sõõit Aeg. Kal. (1907 veebr.), Reinhold Kal. (1912) 3; Rak (Eisen), Tür (Viidebaum) — 3(12) var.
- a₂. Künnapäevast loetud seitse seosse, kaheksa karja, kümme kündi ja üks-teist jüripäeva.
Tür — 1 var.
- a₃. Künnapäevast loetud [seitse] nädalat siusse, [kaheksa] karja, [kümme] kündi, [üksteist] jüripäeva.
Lai — 1 var.
- a₄. Vanad inimesed lugesid [künnapäevast] seitse seosse, kaheksa karja, kümme kündi, üksteiskümme jüripäeva.
Tür — 1 var.
- b₁. Vana rahvas arvab aega künnapäevast edasi järgmiselt: seitse sikku, kaheksa karja, kümme kündi, üksteiskümme jüripäeva.
Jür — 1 var.
- b₂. Künnapäevast rehkendavad vanad inimesed [seitse] nädalat sikku, [kaheksa] karja, [kümme] kündi, [üksteist] jüripäeva.
Jür — 1(2) var.
- c₁. Künnapäevast loetakse seitse sikku, kaheksa karjalasku, kümme kündi, üksteiskümme jüripäeva.
Vän — 1 var.
- c₂. Kündlepäevast om säitse tsikka, katessa karjalasingule, kümme kündi, üitstõistkümme jüripäeva.
Vön — 1 var.
- c₃. Künnapäevast [seitse] seosse, [kaheksa] karjalaskmisesse, [kümme] kündi, [üksteist] jüripäeva.
Pal — 1 var.
- c₄. Künnapäevast loetakse nädalaid seitse siasse, [kaheksa] karjalaskmisesse, kümme kündi ja [üksteist] jürisse.
Tin — 1 var.
- d₁. Künnapäevast lugunädalad [seitse] sikku, [kaheksa] karja, [kümme] kündi, [üksteist] näd[alat] jürgi.
Hag — 1 var.
- d₂. Künnapäevast hakkavad lugunädalad: seitse sikku, kaheksa karja, kümme kündi, üksteiskümme jüripäeva.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- d₃. Künnapäevast algasid lugunädalad, siis loeti nädalaid künnapäevast hakates: seitse sikku, kaheksa karja, kümme kündi, üksteiskümme jüripäeva.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- e. Künnapäevast jääb nädalid seitse siguri, kaheksa karjalaskmisi, kümme kündi ja üksteiskümme jüripäeva.
MMg — 1 var.
- f. Künnapäevast [seitse] sääse, [kaheksa] karja, [kümme] kündi ja [üksteist] jüritöö seadus.*
* sääse — ilmne viga, peaks olema: seasse ~ seosse; jüritöö seadus — ilmne viga, peaks olema: üksteist jürisse ~ jürgi (töö seadus).
E MVH 16 — ?(1) var.
- g₁. Vanasti arvati aega nii: et seitse seosesse, kaheksa karjalaskmisesse, kümme kündi ja üksteist jüripäeva.
Koe — 1 var.
- g₂. Seitse siguri, kaheksa karjalaskmise-päeva ja kümme kündi, üksteiskümme jüripäeva.
Trt — 1 var.
- h. Kümme kündi, üksteiskümme jürgi, seitse seosse, kaheksa karjalasku.
EKMS III 1165; Hlj — 2(3) var.
- i. Kündlepäivän loetas nädalit: üitstõistkümme jüripäivä, kümme kündi, katessa karja, säitse tsikku.
Nõo — 1 var.
- A₂. Nädalad loetas künnapäevast nõnda: seitse siguse, kümme kündi, üksteiskümme jürgi, kaksteiskümme karjalaskupäeva.
Kad — 1 var.
- A_{3a}. Seitse sigu, kaheksa karjalaskmist, kümme kündi.
* Helle 353, Hupel 115, Poromenski EGr. 215, KAH EKAI 157, Uus As Kal. (1904) 23 — 1(12) var.

* *Seitse siggo, kaheksa karja-laskmist, kümme kündi, von Marien find 7. Wochen, da man Schweine aus-treibt, 8. Wochen, da das Vieh in die Karje geht, und 10. da man anfängt zu pflegen.*

- b. Säitse (nädalat pärast maarjapäeva) tsiku, katessa karjalaskmist, kümme kündi.
Laakm. Mr. Kal. (1862 märts) — ?(1) var.
- c. Seitse siga, kohe karjalaska, kümme künd.*
* lasta (EKMS)
Stein 56, Wied. 163, Kündja nr. 50 (1883) 597, EKMS III 378 — ?(7) var.

- d. Künnapäevast arvatakse [kümme] künnipäeva, [seitse] nädalit sikupäeva ja [kaheksa] nädalit karjalaskmispäeva.
J. P. Söggeli seletus (?): «Sikupäeva peetud kevade algul, siis ei ole sikkusid sellest päevast enam käest sõdetud.»
?Saa — 1?(1) var.
- A_{4a}. Kündlepäevast om [kümme] nädalit künü, a [katessa] kar'alasenguhe.
Se — 1 var.
- b. Arvatud kündlepäevast kümme nädäli kündmise ajale ning katessa karja laskmisele.
Krl — 1 var.
- c. Kündlapäivast kümme nädalit kundi ja katessa karjalaskmisele.
Krl — 1 var.
- A₅. Talve talsipühist um kümme nädalit künü, katõsa karjalaskmiste.
Rõu (Gutves) — 1 var.
- A₆. Künnapäevast [kaheksa] näd[alat] karjalasku, sealt [kümme] kundi ja [üks-teist] jüripäeva.
Trm — 1 var.
- A₇. Künlast saab [kümme] (nädalat) kundi, [üks-teist] jürgi.
EKMS III 460 (< Kuu) — 1 var.
- A₈. Künlast saab [seitse] (nädalat) sigusse.
EKMS III 460 (< Kuu) — 1 var.
- A₉. Künlast saab kaheksa (nädalat) karjalasku.
EKMS III 460 (< Kuu) — 1 var.
- B₁. Künlast [rütsa] ürki-türki, katsa karjalaskmiseni, [seitse] sikku.
ürki-türki = öitsiajani
Trv — 1 var.
- B_{2a}. Lehasteist loetas: seitse sekku, katsa karjalaskmisesse, ütsä ürki-türki, kümme kundi.
Trv — 1 var.
- b. Seitse sikku, katessa karjalaskmisesse, ütessa ürki-türki, kümme kundi.
Trv — 1 var.
- c. Seitse sikku, kaheksa karjalaskmise, kümme künü ja ühessa ürri-türri.
M. Veske seletus: «Nädalad künnapäevast jüripäevani.»
Tt — 1 var.
- B_{3a}. Künlebest jääs säedse nädalit siasongermude, katesse karjalasengude, ütessa üü-türki, kümme kundi, ütöisku jüripäevä.
Hel — 1 var.
- b. Künnapäevast arvatakse seitse siasongermuste ja kaheksa karjalasenguste, üheksa ürguste (hakatuste), kümme kundi, üksteiskümmend ürgen türki.
Rõu (Leegen) — 1 var.
- B₄. Jaanuarist hakati lugema: üheksa ütti, kümme kundi, kaheksa karjalaskmisse.
Pil — 1 var.
- B₅. Öhessa üppi ja kümme kundi, seetse sikku ja kahessa karjalaskmesse.
Sjn — 1 var.
- B_{6a}. Vanarahva ajaarvamine: künnapäevast on seitse nädalat seasongermusse, kaheksa karjalasku, üheksa härja huiku, kümme kundi, üksteist jüripäeva.
Viid. 111, Mihkla-Parlo-Viidadepp I² 117 (< Vän) — ?(2) var.
- b. Künnapäevast arvatakse aega: seetse sikku, kaheksa karjalasku, üheksa härja hoiku, kümme kundi, üksteiskümmend nädalat jüripäeva.
Vän — 1 var.
- c. Künnapäevast on seitse sikku, kaheksa karjalasku, üheksa härja huiku, kümme kundi, üksteiskümmend nädalat jüripäeva.
?Vän (E. Tetsmann) — 1?(1) var.
- d. Seitse sikku, kaheksa karjalasku, üheksa härja huiku, kümme kundi, üksteiskümmend nädalit jüripäeva.
Vän (E. Tetsmann) — 1 var.
- B₇. Vanad inimesed loevad nädalid: jõulust [kuus] künnapäeva, künnapäevast [seitse] siugu, [kaheksa] karjalaskmisele, [üheksa] härja hüüru, [kümme] kundi, [üks-teist] jüripäeva.
Pil — 1 var.
- B₈. [Künnapäevast] säitse tsikka, katõssa kar'alasenguhe, ütessä öütsi, kümme kundi.
Räp — 1(2) var.
- C₁. [Künnapäevast] üksteiskümme jürgi, kümme kundi, üheksa härja õrina, kaheksa karjalasku, seitse siusse, kolm kuke võtme.
VJg — 1 var.
- C₂. Künnapäevast kümme kundi, [seitse] sikku, [kaheksa] karjalaskmisesse, [kolm] kukke, [üheksa] ööd-päeva jüripäeva.
VII (Leoke) — 1 var.
- C_{3a}. Künnapäevast peale: kolm kukke, seitse siugu, kaheksa karjalasku, kümme kundi, üksteiskümmend jürgi.
Kad — 1 var.

- b. Künnapäevast on nädalaid [kolm] kukke, [seitse] siguje, [kaheksa] karjalasku, [kümme] kündi, [üksteist] jürgi. Loooris Vrp 58, Parijogi-Reial-Vaigla VI 127; Hlj (Pruhl) — 1(6) var.
- c. Künnapäevast on kolm kukke, seitse sigu, kaheksa karjalasku, kümme kündi, üksteist jürgi. Kad — 1 var.
- C₄. Künnapäevast jäeb kaks nädalid kanasse, kolm kukke, seitse siusse, kaheksa karjalasku, kümme künnisse, üksteist jüripäevasse, Tln — 1 var.
- C_{5a}. Künnapäevast hakatakse lugema: kolm kanasse, seitse seasse, kaheksa karjalaskmisepäeva, kümme kündi, üksteist jüripäeva. Jjn — 1 var.
- b. Kündlepäevast jääsi [kümme] nädalid kündi, [kaheksa] karjalasingude, [seitse] tsikku, [kaks] kannu. San — 1 var.
- c. Kuidas ennemuiste orjapõlve ajal aega arvati: künnapäevast kolm kanasse, seitse siguje, kaheksa karjalasku, kümme kündi, üksteistkümmet jürgi. Kad — 1 var.
- d. Kündlepäevast arvatakse lugunädalid, mil aal loomade võti kätte antakse ja loeti: seitse nädalid seosse, kaheksa karja ja kümme kündi ja üksteistkümmend jüripäeva ja kolm kanasse. Koe (Schultz) — 1 var.
- e. Künnapäevast hakkasid lugema: [kaks] kanasse, [seitse] seosse, [kaheksa] karjalasmesese, [kümme] kündi, [üksteist] jüripäeva. Jjn (Ouner) — 1 var.
- f. Künnapäevast kuus kanadesse, seitse sigusse, kaheksa karjalasku, kümme kündi ja üksteistkümmet jürgi. Kuu — 1 var.
- C₆. Künnapäevast kaks nädalat kana võtmesse, seitse sigurisse. Lai — 1 var.
- C₇. Künnapäevast kaks nädalat kana võtmesse ja seitse nädalat sigurisse ehk sea võtmesse; neil päevadel antud kanadele ja sigadele võti kätte; pere-mehel ei olnud tarvis neid toita. Lai — 1 var.
- Vt. 6275 I₂ ja 6237 K₀.
- D₁. Kündlepäevast kats kannu, viis vette, säitse tsikka, katõssa karjalaskmiste. Urv — 1 var.
- D₂. Kündlepäeväl jääs viis nädalit vessi, katõsa karjalasõnguhe, kümme kündu. Vas v. Se (Prants) — 1 var.
- D₃. Viis viguri, seitse siguri, kaheksa karjalaskmiseni, [üksteist] jüripäeva. A. Artise seletus: «Vanarahvas arvab künnapäev 5 nädalat vastlap., 7 nädalat maarjapäevani jne.» MMg — 1 var.
- E₁. Kündlepäevast viis vette, kuus konna, säitse tsikka, katsa karja, kümme kündü, üitstõist jüripäeva. Kam — 1 var.
- E₂. (Peräst kündlepäivä arvati aigu nädalide kaupa:) üts midägi, kats kannu, viis vessi, kuus kussi, säitse tsikku, katõssa karjalasõnguhe, ütessä öütsi, kümme kündü. Urv — 1 var.
- F₁. Künnapäevast jäävad nädalid: viis vessi, kuus kurge, seitse sigu, kaheksa karjalasengu, kümme kündi, üksteistkümmend jüripäeva ja kaks kaaspäeva. Vas (Kuuben) — 2 var.
- F₂. Vanarahvas arvsiva kündlepäivast aiga paastomaarjapäivani viis nädalid vessi, kuus nädalid kurge, säitse nädalid tsikke, katesa nädalid karjalasengohe, ütessa nädalid öütse, kümme nädalid kündi. Röp — 1 var.
- *
- G₁. Künnapäevast seitse sikku, katesse karjalaskmises, ütesse öö türki, kümme kündi, ütsteistku jüripäeva, jüripääst ütesse jaani, jaanist neli jaakapäeva, jaakapäevast kolm Helme laate, Helme laadest kuus mihklepäeva, mihklepäevast kuus märdipäeva, märdipäevast kaits katri, kadrast neli tallistepühis, tallistepühist kuus kündlepäeva. Trv — 1 var.
- G_{2a}. — Tor — 1 var.
- b. Künnapäevast [kümme] kündu, [üksteist] jürgu, [seitse] sikku ja [kaheksa] karjalasku; künnipäevast [ühheksa] ööd-päeva jüripäeva ja [kümme] nädalat jaani, jaanist [neli] jaagupisse ja [seitse] lau-

ritsas, lauritsast [seitse] mihhklisse, mihhklit [kuus] marti, mardist [kaks] katri, kadrist [neli] toomasse ja toomast [kuus] küünlasse.

Edasi XI (1917) 40 — 1 var.

- c. Kündlapäevast seitse sikk, kahessa karja, üksteistkümmend jüripäeva, jüripäevast ühessa jaani, jaanist neli jaaguppäeva, jaaguppäevast ühessa mihklepäeva, mihklepäevast kuus marti, mardist kuus jõulu, jõulust kuus küündlapäeva.

Tor — 1 var.

- G_{9a}. Mihhklipäevast kuus nädalad marti, mardist kaks kadrina, kadrinast neli jõulu, jõulust kuus küünlapäeva, küündlapäevast seitse siguri, kaheksa karjalaskmisi, kümme kundi ja üksteistkümmend jüripäeva.

MMg — 1 var.

- b. Mihhklipäevast kuus marti, mardist kaks katri, kadrist neli jõulu, jõulust kuus küünlapäeva, küündlapäevast seitse maarjapäeva; seitse sikk, kaheksa karjalaskmisse, kümme kundi ja üksteistkümmend jüripäeva.

Vil — 1 var.

- c. Mihhklipäevast kuus marti, mardist kuus jõulu, jõulust kuus küündlapäeva, küündlapäevast seitse sikk ja siält ühessä üüd ja ühessä päevä jüripäevä.

KJn — 1 var.

- d. Mihhklest [kuus] marti, mardist [kaks] katri, kadrist [neli] jõulu, toomast [kuus] küündles, küündles [kümme] kundi, [seitse] sikk, [kaheksa] karilasis, künnüst [ühiksa] ööd-päeva jüripäevas, [kümme] näd[alal] jaani, jaanist [neli] jaakas.

Pst — 1 var.

- e. Mihhklepäevast [kuus] nädalt marti, mardist [kaks] katri, kadrist [neli] jõulu, jõulust [kuus] küündlapäevas, küündlapäevast kümme kundi, [seitse] siamaarjapäevas, [kaheksa] karjalaskmises, [kümme] jaanipäevas, jaanist [neli] jakkapäevas, jakkapäevast [ühiksa] mihklepäevas.

Hls — 1 var.

- f. Mihhklepäevast [kuus] nädalt marti, mardist [kuus] jõulu ehk [kaks] katri, jõulust [kuus] küündlapäevas, küündlapäevast [seitse] siamaarjapäeva ehk [kaheksa] karjalaskmises ehk [kümme] kundi, künnüst [kümme] jaani, jaanist

[neli] jaakapäeväs, jaakapäevast [ühiksa] mihhklepäeväs.

Hls — 1 var.

- G_{4a}. Jõulust [kuus] küünla, küünlast kümme kundi, [üksteist] jürgi, [kaheksa] karjalasku, [seitse] sigu; jürist [ühiksa] jaani, jaanist [viis] jaapi, jaapist [ühiksa] mihkli, mihhklit [kuus] marti, mardist [kuus] nädalad jõulu ja aasta täis.

Hlj — 1 var.

- b. Jõulust kuus küünles, küünlest kaits tõnises; küünlest seitse sikka, katse karjalasku, kümme kundi, säält ütese ööd-päeva jüripäevas, jüripäevast katse jaani, jaanist neli jaaku, jaagust kaits lauri, laurist kaits pärtles, pärtlest kaits mihhles, mihhklest kuus marti, mardist kaits katri, kadrist neli jõulu, jõulust üits uueaastes.

Krk — 1 var.

- c. Jõulust kuus nädalat küündla, küündlast kümme kundi ja kaksteistkümmend jürgi, jürist [ühiksa] jaani, jaanist [neli] jaakopi, jakobist [kaheksa] mihkli, mihhklit [kuus] marti, mardist kaks katri ja kadrist neli jõulu.

Vai — 1 var.

- d. Jõulust [kuus] nädalid küündlapäeva, küündlapäevast [kümme] nädalid künnipäeva, küündlapäevast [seitse] nädalid sikupäeva, küündlapäevast [kaheksa] karjalaskmisepäeva, küündlapäevast [üksteist] nädalid jüripäevas, jüripäevast [ühiksa] nädalid jaanipäeva, jüripäevast [üksteist] nädalid seitsmevennapäevas, jüripäevast [kolmteist] nädalid jaakapäevas, jaanipäevast [neli] jaakapäevas, jaakapäevast [ühiksa] nädalid mihhklepäeva, mihhklepäevast [kuus] nädalid mardipäeva, mardipäevast [kaks] nädalid kadripäeva, kadripäevast [neli] nädalid jõulu.

Saa (Söggel) — 1 var.

- e. Jõulust küündlapäeva kuus nädalad, küündlapäevast maarjapäeva setse nädalad, sialt lueta sis kaheksa karjalaskmisesse, üheksas härja örinasse, kümme tuleb kundi sialt härja örinast, üksteistkümmend jürgi.

VMr — 1 var.

- f. Jõulust [kuus] küünla, küünlast [seitse] sigusse, [kaheksa] karjalasku, [kümme] kundi, [üksteist] jürgi ja ongi kevade käes.

EKMS I 6 (< Kuu) — 1 var.

- G₅. Toomast kuus nädalid küündlapäeva, küündlapäevast seitse sikk, kaheksa

karjalaskmises, kümme kündu, künnust ütessa ööd-päeva jüripäevas, jüripäevast ütessa nädalid jaani, jaanist neli jaakapäeva, jaakapäevast kaks nädalad lauritsesse, lauritsest [kaks] nädalid parkmises, parkmisest viis mihkles, mihklest kuus märti, märdist kaks katri, kadrist neli jõulu, jõulu viimatse pühast kolm tõnisepäeva.
Hls v. Rrk (Kase) — 1 var.

G₆. Nääripäevast [neli] päeva kolmekuningasse, kolmekuningapäevast [neli] nädalat küünlapäeva, küünlapäevast aga [seitse] nädalat sikkku, [kaheksa] nädalat karjalaskmisesse, kümme nädalat kündi ja [üksteist] nädalat [neli] päeva jüripäeva, jüripäevast aga [ühheksa] nädalat jaani, jaanist [neli] nädalat jakobisse, jakobist [kaks] nädalat lauritsasse, lauritsast [kaks] pärtlisse, pärtlist [viis] nädalat mihklisse, mihklist [kuus] nädalat märti, märdist [kaks] nädalat kadriinasse, [neli] nädalat toomapäeva, toomast [neli] päeva jõulu ja jõulust nädal nääripäeva.
Vil — 1(2) var.

H₁. Kündlepäevast seitse nädalit sikkku, katesse karjalaskmises, kümme kündu, künnust kümme nädalit jaanipäevasse, jaanist neli jaakapäevä, jaakapäevast kümme mihklepäevä, mihklepäevast üits nädal hengi, hengist nädal märti, märdist kaits katri, kadrist neli tuumapäevä, toomapäevast [kuus] küündlepäevä.
Trv — 1 var.

H₂. Küündlepäevast jääs kümme nädalit künnipäivä, üitstõist nädalit jüripäivä, säädse maarjapäivä ja katossa nädalit karjalaskmispäivä, künnipäivast jääs ütessä üüdpäivä jüripäeväne ja kümme nädalit jaanipäiväne, jaanipäevast jääs neli nädalit jakopepäivä ja säädse nädalit lauritsapäivä, lauritsapäevast jääs säädse nädalit mihklepäeväne, mihklepäevast jääs kuus nädalit märdipäeväne, märdipäevast jääs kaks nädalit kadripäeväne, kadripäevast jääs neli nädalit tuumapäeväne ja toomapäevast jääs kuus nädalit küündlepäevä.
Räp (Lepson) — 1(2) var.

I₁. Mihklest [kuus] märti, märdist kaits katri, kadrist neli jõulu, jõulust kuus künnles, künnlest kümme kündu, seitse sikkku, kaheksa karjalasku, künnust

ühheksa ööd-päeva jüripäevas, jürist kaheksa jaani, jaanist neli jaaku, jaagust kaits lauri ja laurist kaits pärtles [— — —], pärtlest viis mihkles.
Krk — 1 var.

I₂. Jõulust [kuus] nädalat küünlapäevani, [kaheksa] karjalaskmiseks, [kümme] kündi, [ühheksa] ööd-päeva jüripäevaks, [kümme] jaani, paastumaarjapäevast [neli] jüripäevani, jüripäevast [ühheksa] jaanipäevani, jaanipäevast [neli] jaagupäevani, jaagupäevast [kaks] lauritsapäevani, lauritsast [kaks] pärtli, pärtlist [viis] mihkliini, mihklist [kuus] marti, märdist [kaks] kadrisse ja kadrist neli jõulu.
EKMS I 105 — 1 var.

J. Künnlast kaks vastlasse, kümme kündi, üksteistkümme jürisse, ja kaksteistkümme karjalaskmisesse; mihkkipäevast kuus märdipäeva, märdist kaks kadrisse, märdist kuus jõulu, jõulust kuus künnlasse.
Trt (Mälson) — 1 var.

K₁. Toomapäevast küünlapäeva on [kuus] nädalit, küünlapäevast maarjapäeva [seitse] nädalat, karjalaskmisesse [kaheksa] nädalat ja künnipäeva [kümme] nädalat, [— — —], künnipäevast jüripäeva [ühheksa] ööd-päeva, jaanipäeva [kümme] nädalat, jaanist [neli] jakobipäeva, [neliteist] mihkkipäeva, mihkkipäevast [kuus] nädalat märdipäeva, [kaksteist] nädalat toomapäeva ehk umbes jõulu.
Sjn — 1 var.

K₂. Toomapäevast küünlapäeva on [kuus] nädalit, küünlapäevast on [ühheksa] ütti ja [kümme] kündi, seitse sikkku ja kaheksa karjalasku, künnipäevast jüripäeva [ühheksa] ööd-päeva, jaanipäeva [kümme] nädalat, jaanist [neli] jakobipäeva, [neliteist] mihkkipäeva, mihkkipäevast [kuus] nädalat märdipäeva, [kaksteist] nädalat toomapäeva ehk umbes jõulu.
Sjn — 1 var.

L. Jõulust kolm tõnisesse, tõniseist kaks künnlasse, künnlast kolm kanusse, millal perenaine kanadele pidi võtme kätte andma ehk seega pidid kanad ise omale peatoidust väljast leidma, künnlast seitse seosse, millal peremees pidi sead murule enda peatoiduse otsimisele laskma, künnlast kaheksa karjalasku, millal härg pidi nii rammus

olema, et hakkas üürgama, üksteist jüri-jürnakusse.

Sim v. Koe (Kaal) — 1 var.

Vt. 6275 I₃ ja 6237 K₁.

- M. Jõulust [kuus] küündla, küündlast viis vessi, kuus, kon konn kutta läks, seitse sikk, kaheksa karjalasengu, kümme künnipäeva, üksteist jüripäeva, jürist jaani olli üheksa külvinädalat.

Elva (P. Berg) — 1 var.

*

- N. Jõuluni on mihklipäevast kakstisnd nädalid, mardist kuus, kadnapäevast neli ja siis tuleb Lutsna luuaga, Toomas ahjuhargiga ja jõulud on käega katsuda.

Krj — 1 var.

Vt. 6444 K.

* *

- O_{1a}. Mihklipäevast marti [kuus] nädalat, mardist kadrise [kaks] nädalat, kadrist jõulu [neli] nädalat, jõulust küünlapäeva [kuus], küünlapäevast [seitse] nädalat paastumaarjapäeva, paastumaarjapäevast [neli] jüripäeva, jüripäevast [üheksa] jaanipäeva, jaanipäevast [neli] jaakupäeva, jaakupäevast [neli] pärtlipäevasse, pärtlipäevast [viis] mihklipäevasse.

Krj — 1 var.

- b. Mihklipäevast oli kuus nädalat marti, mardist kaks kadrise, kadrist neli jõulu, jõulust kuus küünlapäevasse, küünlapäevast seitse pastumaarjapäässe, pastumaarjapääst neli jüripäässe, jüripääst üheksa jaanipäässe, jaanipääst neli jaagapäässe, jaagapääst kaks laratsepäässe, laratsepääst kaks pärti, pärdist viis mihklipäässe.

Mus — 1 var.

- c. Mihklipäevast kuus nädalat marti, mardipäevast kuus jõulu, jõulust kuus küünlapäeva, küünlapäevast seitse maarjapäeva, maarjapäevast neli jüripäeva, jüripäevast üheksa jaanipäeva, jaanipäevast seitse lauritsapäeva, lauritsapäevast seitse mihklipäeva.

Loorits VrP 58, Parljõgi-Reial-Vaigla VI 127; Rid — 1(8) var.

- d. Mihklit kuus marti, mardist kuus jõulu, jõulust kuus küünlapäeva, küünlapäevast seitse moariapäeva, moariapäevast neli jüripäeva, jüripäevast üheksa jaanipäeva, jaanipäevast [nelisteist] mihklipäevä.

Juu — 1 var.

- e. Mihklit kuus marti, mardist kuus

küünlapäeva, küünlapäevast seitse maarjapäeva, maarjapäevast neli jüripäeva, jüripäevast üheksa jaanipäeva, jaanipäevast neli jaagupisse, jaagupist üheksa mihklisse.

Tor — 1 var.

- f. Mihklipäevast on kaksteistkümmend nädalit jõulu, jõulust kuus nädalit küünlapäevani, küünlapäevast seitse nädalit maarjapäeva, maarjapäevast neli nädalit jüripäeva, jüripäevast üheksa nädalit jaani, jaanist neli nädalit ja kaks päeva jakobipäeva, jakobipäevast üheksa nädalit mihklipäeva.

Vän — 1 var.

- O_{2a}. Mihklipäevast on kuus nädalat märdipäeva, märdipäevast on kuus nädalat jõulu, jõulust on kuus nädalat küünlapäeva.

Trt — 1 var.

- b. Mihklit [kuus] marti, mardist [kuus] toomasse, toomast [kuus] küünlapäevasse.

Kad — 1 var.

- O₃. Mihklit kuus märdipäeva, märdist kaks kadrise, kadrist kuus jõulu, jõulust kuus küünlapäeva, küünlapäevast kümme kündi.

Trm (P. Berg) — 1 kuni 3(3) var.

- P_{1a}. Mardist kuus jõulu, jõulust kuus küündla, küündlast seitse maarja, maarjast neli jürgi, jürist ühikse jaani, jaanist seitse lauritsa, lauritsast seitse mihkli, mihklit kuus marti.

Kuu — 1 var.

- b. Märdist kaks kaedrina, kaedrinast neli jõulu, jõulust kuus küünlapäeva, küünlapäevast kümme jüripäeva, jüripäevast kümme jueni, juenist kuus juagapi, juagapist üheksa mihkli, mihklit kuus märti.

Kod — 1 var.

- P_{2a}. Märdipäevast loetakse kaks nädalit kadripäeva ja kuus nädalit jõuludeks.

Saa — 1 var.

- b. Märdipäevast kaks katri ja kadrist neli jõulu.

Rõu — 1 var.

- c. Märdist kuus nädalat jõulu.

Rõu — 1 var.

- P₃. Mardist kaks katri, kadrist neli jõulu, jõulust kuus küünlapäeva, küünlapäevast kaheksa maarjapäeva.

Hel — 1 var.

- Q. Toomabast [kuus] küündlebäks, küündlebast [seitse] maarjabäks,

maarjabast [neli] juribäks, juribast [üheksa] jaanibäks, jaanibast [neli] jakobibäks, jakobibast [viis] pärtlibäks, pärtlibast [viis] mihklibäks, mihklibast [kuus] mardiks, mardest [kaks] kadribäks, kadribast [neli] toomabäks.
Ris — 1 var.

Ra. Joulust [kuus] küünlapäeva, küünlapäevast [kümme] kündu, künnust [kümme] jaani, jaanist [neli] jaakapäeva, jaakapäevast [üheksa] mihkkipäeva, mihklist [kuus] märti, märdist [kaks] katri, kadrist [neli] jõulu.
Saa (Söggel) — 1(3) var.

b. Joulust kümme künnipäeva, künnist kümme jaanipäeva, jaanist pool viiet jaagupäeva, jaagupäevast pool ühesat mihklepäeva, mihklepäevast kaks-teistkümmet jõulu.
KJn — 1 var.

c. Joulust [kuus] nädalat küünlapäevani, küünlapäevast [seitse] nädalat maarjapäeva, maarjapäevast [neli] nädalat jüripäeva, jüripäevast [kaheksa] nädalat jaanipäeva, jaanipäevast [neli] nädalat jaakapäeva, jaakapäevast [kuus] nädalat Helme laate, Helme laadest [kuus] nädalat mihkkipäeva, mihkkipäevast [kuus] nädalat märdipäeva, märdipäevast [kaks] nädalat kadripäeva, ja kadripäevast [neli] nädalat jõuludeni.
Hel — 1 var.

d. Jouluss kuus küünlapäevä, küünlapäeväss seitse muarjapäevä, muarjapäeväss üheksä juanipäevä, juanist puul viidet juagapi, juagapiss üheksa mihkkipäeva, mihkliss kuus märti, märdiss kaks kadrina, kadrinass neli jõulu.
Kod — 1 var.

e₁. Joulust kuus küündlä, küündlät seitse maarja, maarjast neli jurgi, jurist üheksa jaani, jaanist pualviit jaagupe, jaagupest pualviit mihkli, mihklist kuus marti, mardist kaks kadrina, kadrist neli jõulu.
Jöh — 1 var.

e₂. Jõolus kuus küünlapäevä, küünlapäeväss seitse muarjapäevä, muarjapäeväss neli jüripäevä, jüripäeväss üheksa juani, juaniss puul viidet juagopi, juagopiss üheksä mihklisse, mihkliss neli märti, märdiss kaks kadrina, kadrinass neli jõulu.
Kod — 1 var.

e₃. Joulust kuus nädalat küündlapäeva, küündlapäevast seitse nädalat maarjapäeva, maarjapäevast neli nädalat

jüripäeva, jüripäevast üheksa nädalat jaanipäeva, jaanipäevast poolviit nädalat jaagopipäeva, jaagopipäevast üheksa nädalat mihkkipäeva, mihkkipäevast kuus nädalat mardipäeva, mardipäevast kaks nädalat kadripäeva ja kadripäevast neli nädalat jõulu.
Trm — 1 var.

f. Joulust [kolm] nädalat tönisepäeva, tönisepäevast [kaks] nädalat küünlapäeva, küünlapäevast [seitse] nädalat maarjapäeva, maarjapäevast [neli] nädalat jüripäeva, jüripäevast [üheksa] nädalat jaanipäeva, jaanist [neli] nädalat jaakapäeva, jaakapäevast [üheksa] nädalat mihkkipäeva, mihkkipäevast [kuus] nädalat märti, märdist [kaks] nädalat katri ja kadrist [neli] nädalat jõulu.
Aks — 1 var.

g. Joulust [üks] nädal nääri, näärist [üks] kolmekuningasse, kolmekuningast [neli] küünlapäeva, küünlapäevast [seitse] maarjapäeva, maarjapäevast [neli] jüripäeva, jüripäevast [üheksa] jaanipäeva, jaanipäevast [neli] jaagupäeva, jaagupäevast [kaks] lauritsapäeva, lauritsapäevast [seitse] mihkkipäeva, mihkkipäevast [kaks] kadripäeva ja kadripäevast [neli] jõulu.
Vän v. Vil (öpil.) — 1 var.

h. Joulust kuus küünlapäeva, küünlapäevast seitse maarjapäeva, maarjapäevast neli jüripäeva, jüripäevast üheksa jaani, jaanist neli jaakobipäeva, jaakobipäevast üheksa mihkkipäeva, mihklist kuus marti, mardist kuus jõulu.
Tor — 1 var.

i₁. Joulust kuus küündlä, küündlät seitse maarja, maarjast neli jurgi, jürist üheksä jaani, jaanist seitse lauritsa, lauritsast seitse mihkli, mihklist kuus marti, mardist kuus jõulu.
Kuu — 1 var.

i₂. Joulust kuus kündlä, kündlät seitse maarja, maarjast neli jurgi, jürist üheksa jaani, jaanist seitse lauritsasse, lauritsast seitse mihkli, mihklist kuus marti, mardist kuus jõulu.
Kuu — 1 var.

i₃. Joulust [kuus] nädalat küünlabässe, sellest [seitse] paastumaarjabässe, sellest [neli] jüribässe, sellest [üheksa] jaanibässe, sellest [viis] oolebässe, sellest [neli] mihklibässe, sellest [kuus] marti, sellest [kuus] jõulu.
Khk — 1 var.

- j₁. Jõulust kuus nädalat küünlapäeva, küünlapäevast seitse maarjapäeva, maarjapäevast neli jüripäeva, jüripäevast üheksa jaanipäeva, jaanipäevast neliteist mihklipäeva, mihklipäevast kuus mardipäeva, mardipäevast kuus jõulu.
Hag — 1 var.
- j₂. Jõulust oli küünlapäeva [kuus] nädalat, küünlapäevast maarjapäeva [seitse] nädalat, maarjapäevast jüripäeva [neli] nädalat, jüripäevast jaanipäeva [üheksa] nädalat, jaanipäevast mihklipäeva [neliteist] nädalat, mihklipäevast mardipäeva [kuus] nädalat, mardipäevast jõulusse [kuus] nädalat.
Lal — 1 var.
- j₃. Jõulust [kuus] nädalat küünlapäeva, küünlapäevast [seitse] nädalat, maarjapäeva, maarjapäevast [neli] nädalat, jüripäeva, jüripäevast [üheksa] nädalat, jaanipäeva, jaanipäevast [neliteist] nädalat, mihklipäeva, mihklipäevast [kuus] nädalat, mardipäeva ja mardipäevast [kuus] nädalat jõulu.
Trm — 1 var.
- j₄. Jõulust kuus küünlapäeva, küünlapäevast seitse paastmaarjapäeva, paast- maarjapäevast neli jüripäeva, jüripäevast üheksa jaanipäeva, jaanipäevast neliteist mihklipäeva, mihklipäevast kuus marti, mardist kuus jõulu.
Mär — 1 var.
- k₁. Jõulust [kuus] nädalad küündlapäeva, küündlapäevast [seitse] nädalad paastumaarjapäeva, paastumaarjapäevast [neli] nädalad juripäeva, juripäevast [üheksa] nädalad jaanipäeva, jaanipäevast [kolmeteist] nädalad ja [viis] päeva mihklipäeva, mihklipäevast [kuus] mardipäeva, mardipäevast [kaks] kadripäeva, kadripäevast [neli] nädalad jõulu.
VII — 1 var.
- k₂. Jõulust kuus küünlapäeva, küünlapäevast seitse maarjapäeva, maarjapäevast neli jüripäeva, jüripäevast üheksa jaanipäeva, jaanipäevast neliteist mihklipäeva, mihklipäevast kuus marti, mardist kaks kadrisse, kadrist neli jõulu.
Han — 1 var.
- l. Jõulust [kuus] nädalat küünlapäeva, küünlast [kümme nädalat] kundi, künnlast [seitse nädalat] maarjapäeva, maarjast [neli nädalat] jüripäeva, jürist [üheksa nädalat] jaanipäeva, jaanist [seitse nädalat] lauritsapäeva, lauritsast [seitse nädalat] mihklipäeva, mihk-
- list [kuus nädalat] mardipäeva, mardist [kaks nädalat] kadripäeva, kadrist [neli nädalat] jõulupühadeni.
Hag — 1 var.
- m. Jõulust [kuus] küündlapäevani, küündlapäevast seitse maarjapäevani, maarjapäevast kaheksa kundi, künnust [üheksa] ööd-päeva jüripäevani, künnülpäevast kümme jaanipäevani, jaanipäevast neli jaakapäevani, jaakapäevast üheksa mihklipäevani, mihklipäevast kuus marti, mardist [kuus] jõulu.
Hs — 1 var.
- n. Jõulust kümme küündlā, küündlast kümme kundi, künnist üks jurgi, jurist üksä jaani, jaanist poolviet jaagopi, jaagopist poolviet pärtli, pärtlist viis mihkli, mihklit kuus marti, mardist kaks katri, katriist neli jõulu.
Lüg — 1 var.
- o. Jõulust loevad küünlapäeva kuus nädalat, küündlapäevast üksteist nädalat jüripäeva, jüripäevast üheksa nädalat jaanipäeva, jaanipäevast [üheksa nädalat] mihklipäeva, mihklipäevast kuus mardipäeva, mardipäevast [kuus] jõulu.
VNg — 1 var.
- S. Küündlast kümme kundi ja künnist kümme jaani, jaanist üheksa nädalt mihklepäeva, mihklepäevast kaksteist jõulu ja jõlust kuus küündlasse.
Hs — 1 var.
- Ta. Juribast [seitse] jaanibasse, jaanibast [seitse] lauritsabasse, lauritsabast [seitse] mihklibasse, mihklibast [kuus] marti, mardist [kuus] jõulusse, jõulust [kuus] küündlabasse, küündlabast [seitse] maarjabasse, maarjabast [neli] juribasse.
Rld — 1 var.
- b. Jüripäevast [üheksa] nädalit jaanipäeva, jaanipäevast [neliteist nädalit] mihklepäeva, mihklepäevast kuus nädalit marti, mardipäevast kuus nädalit jõulu, jõlust [kuus nädalit] küündlapäeva, küündlapäevast [seitse] nädalit maarjapäeva, maarjapäevast [neli] nädalit jüripäeva.
Juu — 1 var.
- Ua. Jaanipäevast [kuus] jakappäeva, jakappäevast [kaks] lauritsapäeva, lauritsapäevast [kaks] nädalt pärtlepäeva, pärtlest [kuus] mihklepäeva, mihklest [kuus] marti, mardist [kaks] kadrisse, kadripäevast [neli] jõulu, jõulust [kuus]

küünlapäeva, küünlapäevast [seitse] maarjapäeva, maarjapäevast [kolm] jüripäeva, jüripäevast [2], lihadepühast [kuus] suvistesse.

Vil — 1 var.

- b. Jaanist üheksa mihklisse, mihklist kuus marti, mardist kuus jõulu, jõulust kuus küünla, küünlast kaks vastla, vastlast seitse lihavõttesse, lihavõtettest kuus või seitse nelipühisse, nelipühist neli jaani.

Lai — 1 var.

- V. Suurõst maarjapäevast um kuus nädalit mihklipäeva, mihklipäevast kuus marti, mardipäevast kuus nädalit talsipühhi, talsipühist kuus nädalit küündlepäivä, küündlepäevast um kuus nädalit jaanipäivä ehk haan'amaarjapäivä, siält kuus näd[alit] suurdõ maarjapäivä.

Rõu (Gutves) — 1 var.

- O. Jakappäevast kats näd[alat] lauritsahe, lauritsast [kuus] näd[alat] mihklihe, mihklist [kuus] näd[alat] märti, mardist [kuus] näd[alat] talsipühhi.

Rõu (Gutves) — 1 var.

- A. Lauritsast kaks pärtli, pärtlist viis mihkli, mihklist kuus marti, mardist kaks katri, kadrast neli jõulu, jõulust kuus küünlapäeva, küünlapäevast seitse maarjapäeva, maarjapäevast neli jüripäeva jne.

Hel — 1 var.

5236. KÜÜNLAPEVA SULA JA MARETAPEVA PÕUD ON NÄLJA EMA — u. 10(62) var.

Aa₁. — *

* -pää (Wied.); küünlapäevä; maretapäevä (Kod); mareti (Reinhold Kal., Raud, EKMS); põudad (Tlsp.); emä (Kod)

Wied. 102, Kündja nr. 43 (1883) 514, Ol. Lisa nr. 11 (1888) 170, Sõet Nij. Kal. (1901 ja 1904 veebr.), Is. Kal. (1904) 206, Adamson Kal. (1905) 15, Reinhold Kal. (1911) 3, E 49, E² 18, Tlsp. 107, Raud VMJ 217, EKMS I 612; Kod — 2(30) var.

- a₂. Küünlapäeval sula, maretapäeval põud on nälja ema.

E MVH 16 — ?(1) var.

- b. Maretapäeva põud ja küünlapäeva sula on nälja emad.

Võn — 1 var.

- c. Küünlapäeva sula, maretapäeval põud ehk nälja ema.

?Tin (Jürjev-Kallus) — 1?(1) var.

- d. Küünlapäeva sula ja mareti põud on nälja ema.

?Mar (Randfeldt) — 1?(1) var.

- e. Küünla sula ja mareta põud on nälja ema.

Nurmik 111 95 — ?(6) var.

- f. Küünlakuu sula ja maretapäivä põuat on nälja ema.

?Räp (Sulengo) — 1?(1) var.

- B. Põud maretipäeval ja sula küünlapäeval tähendab nälja-aastat.

Ol. Lisa nr. 11 (1888) 175, Is. Kal. (1904) 211 — 1(2) var.

- C. Küünlapäeva sula ja maretapäeva põud panevad põllud leinama.

Er Perek. Kal. (1898) 54 — ?(1) var.

- D. Suur, liiga suur küüntlasula — sie on näljā emä.

?Lüg (Källo) — 1?(1) var.

- Ea. Maretapäeva põud on nälja ema.

?Tin (Keller) — 1?(1) var.

- b. Maretepäevä põud om nälä imä.

?Räp (Lepson) — 1?(1) var.

- F. Maretipäeva põud toob nälga.

?Vän (Tammsoo) — 1?(1) var.

- Ga₁. Maretapäeva kuiv ja pööripäeva sula toovad nälga.*

* mareti- (Sõet)

Ol. Kal. (1893) Lisa 26, Sõet Nij. Kal. (1901 juuni), Sõet Aeg Kal. (1907 juuli) — 1?(8) var.

- a₂. Maretipäeval kuiv ja pööripäeva sula toovad nälga.

Sõet Nij. Kal. (1900 juuli) — ?(1) var.

- b. Maretipäeva kuiv ja pööripäeva sula toob nälga.

Sõet Nij. Kal. (1904 juuni), Adamson Kal. (1905) 15 — ?(2) var.

- H. Põud mardipäeval ja sula küünlapäeval tähendab nälja aastat.

Reinhold Kal. (1912) 8 — ?(1) var.

- I. Mardipäevä kuju ja pööripäevä sula toove näljä-aasta.

?Hel (anon.) — 1?(1) var.

- J. Pööripäeva sula ja küünlapäeva päikesepaiste toovad nälga.

MMg — 1 var.

Vrd. 2362. Jaanuarikuu sula om nälja ema.

5237. KÜÜNLAPEV ON JUBA TALVE KÜLJE PÄÄL — 2 var.

A. —

Äks (Krimp) — 1 var.

B. Kündlepäiv küle pääl, Tennüs talvõ harä pääl.

Kan — 1 var.

Vt. 12302 B.

Vrd. 5226. Kündlepäivä käänd tii tööse küle.

5238. KÜUNLAPÄEV VIIMNE JÖUL — 1 var.

Jõe (Kaasik).

5239. KÜUNLA- JA PAASTUMAARJAPÄE-
VADE VAHE ÜTELDAKSE KÕIGE
KEHVEM OLEVAT: KASS SÜUA
SIIS KA RATSUID TUHLID — 1 var.

Jäm (Usin).

5240. KÜORAKAT PARANDAB ÜKSNES
HAUD — 4 v. 5(9) var.

Aa1. _____
Norm. 216; Trt — 1(4) var.

a2. Kүүrägäst parandab ainuld haud.*

* küürakat; ainult (Kam)

Kuu, ?Kam (Relli) — 1 v. 2(2) var.

b. Kүүrakal pole muud rohtu kui haud.
Kaa — 1 var.

B. Lombakat parandab ainult haud.
Ils — 1 var.

C. Hunti parandab haud.

?Kam (Relli) — ?(1) var.

Vrd. kk: Haud parandab 'inimeste kohta, keda ei saa mitte mingisuguste vahenditega mõjutada'. (Vän).

5241. IGALÜHEL KASVAVAD KÜUNED
OMA POOLE — u. 30(38) var.

A1a1. _____*

* omale (E)

M. Silla seletus: igaüks püüab omakasu, varandust.

E 25, E² 31; Trm — 1(3) var.

a2. Igaühel kasvavad küüned enese poole.
E² 31, Kask-Vaigla-Veski 1 Ak 31 — ?(2) var.

b. Igal inimesel on küüned oma poole kasvanud.

V. Truuvi seletus: «Iga inimene katsub juba loomulikult enam enese poole kiskuda.»

VJg — 1 var.

c1. Igalühel on küüned oma poole.*

* igaühel (Trm, Mär); küüned (Kuu, Lal); oo (Mar); eese (Mar)

Kuu, Mar (Hliemägi), Trm, Lal — 5 var.

c2. Igaühel ikka küüned oma poole.
Lal — 1 var.

c3. Igalühel küüned ike oma poole.
Hlj — 1 var.

c4. Eks igaühel küüned oma poole.
?Vän (Tammsoo) — 1?(1) var.

c5. Küüned on igaühel oma poole.
Rak — 1(2) var.

c6. Igaühel küüned enda poole.
Lal — 1 var.

c7. Igal küüned oma poole.
Kul — 1 var.

d. Igal inimesel on küüned oma poole.
J. A. Reepärgi seletus: omakasupüüdliku kohta.
Hlj — 1 var.

e. Kõigil on küüned oma poole.
Rap — 1 var.

f. Eks igaühel ole küüned omapidi.
Pit — 1 var.

g. Igaühel küüned oma poole kõveras.
Kaa — 1 var.

A2. Igal mihel on küüned oma poole, naisel küla poole.
?Rkv (Aug. Krikmann) — 1?(1) var.

Ba. Iga inimese sõrmed kisuvad oma poole.
Jöh — 1 var.

b. Igalühel on sõrmed oma poole.
?Se? (Tammepuu) — 1?(1) var.

c1. Igaühel on sõrmed oma poole konksus.
Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.

c2. Igaühel on sõrmed konksus oma poole.
Aks — 1 var.

c3. Igaühe sõrm on oma poole konksus.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

d1. Igalühel on sõrmed oma poole kõverad.
Nis — 1 var.

d2. Igalühel sõrm oma poole kõver.
Rap — 1 var.

e. Egal inemisel omma sõrmõ hindä poolõ kõvõra.
Räp — 1 var.

f. Inimesel on sõrmed ikka oma poole kõveras.
Krj — 1 var.

- C. Igaühel näpud oma poole kõveras.
Vän — 1 var.
- D_{1a1}. Siku sarved selja poole, igaühe küü-
ned oma poole.
Pde — 1 var.
- a₂. Siku sarved on selja poole, igaühe
küüned oma poole.
VMr (Mastberg) — 1 var.
- b. Egäl küidse endä poole, sika sarve
säl'lä poole.
Ran — 1 var.
- D₂. Kiskja küüdse enda poole, sika sarve
säl'lä poole.
Kam — 1 var.
- D₃. Igalühel küüned oma poole, siku sar-
ved seina poole.
Kuu — 1 var.
- Vt. 7849 C₁-C₃.
- Vrd. kk: Sõrmed oma poole kõverad 'omakasu-
püüdja kohta' (Rak).
- Vrd. 5244. Kullil küüned ikka oma poole.
5943. Linnul kisub nokk ikka oma poole.
8555. Peni händ om perse poole.
5242. KEL KUUDSE KÜLMETÄSE, KÜLL
TUU KINDA KÄTTE VOTT — 1(6)
var.
- a. _____
Norm. 52; Plv (J. Keerd) — 1(2) var.
- b. Kelle küüned külmetakavad, küll see
kindad kätte võtab.
E 32, E² 12, Puus, Eü 1 112 — ?(4) var.
5243. KUI PÖLE KUUNTEL SIBLIMIST,
SIIS PÖLE NOKAL NOKKIMIST —
1 var.
- Rap v. Mär (Poom).
- Vrd. 3141. Kuda kana siblib, nõnna kana nokib.
5244. KULLIL KUUNED IKKA OMA
POOLE — 1?(1) var.
- ?Vig (Prilmets).
- Vrd. 5241. Igalühel kasvavad küüned oma poole.
5245. KÜLL KUUDSE' KUUNUSSE' JA
HAMBA HAARUSO', KOST VÄHÄGI
VÕIMALIK — 1 var.
- Se (Raud).
5246. KES KUUTU KOERA ON NÄINUD
EHK MEESTERAHVA NUTTU —
2 var.
- A. _____
MMg (Tenter) — 1 var.

- B. Meeste nuttu ja küütü koera näikse
harva; siiski ikke meesterahva nuttu
enemalt kui küütü koera.
Pal (M. Uus) — 1 var.

5247. LAADITAJA LÖHNATAS, SAATJA
SOIMATAS — 1 var.

Vas v. Se (Sandra).

5248. JO LAASTUST TUNNETA MEIST-
RI* — 1(2) var.

* tuntakse; meistrit (Norm.)

Norm. 55; Jõh (Otto).

Vrd. 12565. Tüüst tutas tegijät.

5249. KUI LAASTU ON, SIIS PADA EI
KÜLMETA — 1(6) var.

- a₁. _____
Wied. 79, Kündja nr. 39 (1883) 467, E 43, E²
12, Norm. 51 — 1(3) var.
- a₂. Kui laastu on, ei pada siis külmeta.
Norm. 81 — ?(2) var.
- b. Kui on laastu majas, ega siis katel
külmeta.
E MVH 10 — ?(1) var.

5250. LAASTUTULI JA LAENULEIB EI
KESTA KAUA — u. 60 (116) var.

Aa₁. _____*

* -tuld — -leiba (Reiman); lastu- — laa-
nu- (Võ); lainu- (Vän, Hää, Vil); kestä
(Vil); kavva (Võ), kauaks (Hls)
E 49, E² 77, Puus, EKGr. 183, Puus, Eü 1
94, Reiman EK 1 277, Kask-Vaigla-Veski I
Ak 20, EKMS IV 439; ?Jõh (õpil.), ?Amb
(Kleinmann), ?Kuu (Jahe), ?Mih (Piile),
?Kse (M. Reimann), PJg, Vän, Hää, Hls,
Vil, ?SJn (Mikkor), Trm, Võ (anon.) —
u. 15(27) var.

a₂. Laenuleib ja laastutuli ei kesta kaua.*

* lainu- (Lüg, Hls); kavva (Lüg)

Lüg, Kuu, ?Vil (Villsaar), ?Juu v. Vän
(Virkus), Hls — 3 kuni 5(6) var.

a₃. Laastutuli ega laenuleib ei kesta kaua.
?Kos (Eriksohn) — 1?(1) var.

a₄. Laastutuli ja laenuleib — need ei
kesta kaua.
Vig (Lalpmann) — 1 var.

a₅. Lastutuli ja laenuleib ei kesta kuiki
kavva.
Ote — 1 var.

a₆. Laastutuli ja laenat leib ei kesta
kaua.
Hel — 1 var.

- b₁. Laastutuli ja laenuleib ei kesta kau-
gele.*
* lainu- (Jõh)
EKMS IV 439; Jõh, Hlj — 2(3) var.
- b₂. Laenuleib ja laastutuli ei kesta kau-
gele.
Plt (Saks) — 1 var.
- c. Lastutuli ja laenuleib ei küüni kaua.
Kam — 1 var.
- d. Laastutuli ja lainuleib ei iga kaua.
Emm — 1 var.
- e. Laastutuli ja laenuleib ei pia kaua
vasta.
Kuu — 1 var.
- f₁. Laastutuli ja laenuleib ei kesta pika-
le.*
* pitkale (Wied., Kündja; Kuu), pikalt
(EKMS; PJg)
Malm 18, Wied. 104, Kurrik SO 23, Kündja
nr. 43 (1883) 514, Einer Lüh. EKO 65, EKMS
IV 439; VJg, Kuu, Rap v. Mär (Poom), Prn
(õpil.), Ksi, Pal — 6 v. 7(31) var.
- f₂. Laenuleib ja laastutuli ei kesta pikalt.
EKMS I 1183 — 1 var.
- f₃. Lainuleib ja lastutuli ei kesta pik-
kele.
Kuu — 1 var.
- f₄. Laenuleib ja laastutuli ei kesta kuigi
pikkale.
Rak — 1 var.
- f₅. Laenuleib ja laastutuli — see ei kesta
pikale.
Rap — 1 var.
- f₆. Loastutuli, laenuleib — ei nied kesta
pikale.
Kuu — 1 var.
- g. Lainuleib ja lastutuli ei püsü pik-
kele.
Kuu — 1 var.
- h. Lastutuli egä lainuleib ei uladu pik-
kele.
Kuu — 1 var.
- i. Laastutuli ja laenuleib ei ole pitkalt.
Wied. 104, Kündja nr. 43 (1883) 514 — 1(3)
var.
- j. Laenuleib ja lassutuli ei kestä kedägi.
Kod — 1 var.
- Ba. Laastutuli ja laenuleib lõpevad ruttu.
JJn — 1 var.
- b. Lastutuli ja lainuleib loppevad ruttu.
Kuu — 1 var.
- C. Laenuleib ja lastutuli — vat need läh-
vad jälle siva edasi.
Kul — 1 var.
- D₁a. Laastotuli ja laenoleib oo üks.
Mar — 1 var.
- b. Laenat leib ja laastutuli on ühesugu-
sed.
Emm — 1 var.
- c. Laastutuli ja lainuleib.
Plt (I. Wöhrmann) — 1 var.
- D₂a. Laenuleib ja laastutuli.
Wied. 102, Kündja nr. 43 (1883) 514; TMr
(Herms) — 1(6) var.
- b. Laenuleib ja laastutuluke.
Hlj — 1 var.
- *
- E. Kulutuli ja laenuleib ei kesta kaua.
Kul — 1 var.
- Fa. Õletuli ja laenatud leib ei kesta kaua.
Pal — 1 var.
- b. Olgist tuluke ja laenuleib en kesta
pikala.
VNg (Aug. Krikmann) — 1 var.
- c. Oletuli ja laanatu leib ei püsü kavva.
Räp — 1 var.
- *
- G. Laastutuli ja litsi armastus ei kestä
kavva.
?Ote (Kroon) — 1?(1) var.
- *
- H. Veetud vesi ja laenatud leib lõpevad
ruttu.
EKMS IV 439; JJn (Oberg) — 1(2) var.
- *
- Ia. Laenuleib ei kesta kaua.
Puus. EKGr. 16; ?Jõh (õpil.), ?Ann (õpil.)
— ?(3) var.
- b. Laenatud leib ei kesta kaua.
Kask-Vaigla-Veski I Hõ 63; Rak? (Traat) —
1(2) var.
- J. Laenuleib on lühike.
As (Kuusik) — 1 var.
- *
- K. Laastutuli ei kesta kaua.
Norm. 213; ?Jõh (õpil.) — 1?(2) var.
- L. Amme palk ja surma pärandus, loas-
tutuli ja laenuleib — nemad ei kesta
kaua.
Juu — 1 var.
- Vt. 1875 D.

- M. Surnu ärv ja amme palk ja laastutuluk on üks.
HMD v. Ris (Treumann) — 1 var.
Vt. 1875 C.

5251. EGA SELLEPÄRAST LAAT PIDAMATA JÄE, ET ÜKS MUSTLANE PUUDUB — 2(8) var.

- A. _____
Kul (Samet) — 1 var.

- Ba. Üte juudi peräst ei jää laat pidamata.
Vru (Jõgeva) — 1(6) var.

- b. Ühe juudi pärast ei jää laat pidamata.
E 87 — ?(1) var.

5252. LAADALT HOBUSE OSTMINE JA METSAST JÕULUKUUSE OTSIMINE ON RASKE AMET — 1 var.

- M. Mäesalu seletus: «Valik suur, otsustamine raske.»
Hää.

5253. KÜLL LABIDAS MAKSAB — u.
20(22) var.

- A_{1a}. Küll laabidas tasub.
Jäm (Kuldsaar) — 1 var.

- b. _____*

- * labid (Trm)
L. Püssi (Mar) seletus: «Kis ei jõua võlga ää maksa mette, selle kohta öötässe»;
Th. Saare (Khn) seletus: «Kõnekäänd lootuse võla kohta.»
EKMS IV 439; Rap v. Mär (Poom), Mar, Hps, Krj, Khn, PJg, VII, Trm, Tt (D. H. Jürgenson) — 9(10) var.

- c. Labidas maksab kõik.
Norm. 115; Kaa (Tõll) — 1(2) var.

- d. Labõdi maksab.
Khn — 1 var.

- e. Lapju tasub.
Puh — 1 var.

- A₂. Külap lasn maksab.
Hii (Tikerpuu) — 2 var.

- A₃. Küll raudlapju massap.
A. Tamme seletused: 1) «Surmaga on kõik tasa»; 2) «Oeldi, kui võlglane olli vanas jäänu, es jõvva massa.»
Kam, Ran — 2 var.

- B₁. Kabeli kell ja raudlabi kautavad vela.
Kuu — 1 var.

- B₂. Küll kirkukell ja raudlabidas maksab.
T. Öunpuu seletus: maksujõuetu võlgniku kohta.
Kaa — 1 var.

- C. Eks labidas maksa, küll kerikukell kingib.
Lüg (Källo) — 1 var.
Fraasi tähendus võib olla enamašti kõnekäänuline.

- Vrd. kk: Jääb labida maksa (Sa).

5254. EGA LAEN LONGATES LÄHE — 1 var.

- E. Tarveli seletus: «Laenu ei tule kunagi vähemaga tasuda; enne anda ikka pisut rohkem tagasi.»
Hlj.

- Vrd. 5258. Laen tuleb longates kodu.

5255. HOIA LAENU EEST: EI TULE KEEGI SIND TAGA OTSIMA — 1(3) var.

- Pha? (anon.).

5256. LAEN ON IGAKORD LAUSA VÕLG — 1?(12) var.

- Stein 40, Wied. 102, Kurrik SÖ 25, Kündja nr. 43 (1883) 514; ?Tt (Kreutzw.).

5257. LAEN ON KERGE ANDA, AGA RASKE TAGASI SAADA — 4 v.
5(23) var.

- Aa₁. _____
Stein 40, Wied. 102, Kündja nr. 43 (1883) 514; Tt (Kreutzw.) — 1(8) var.

- a₂. Laen on kerge anda, raske tagasi saada.
Pöld 59, Kask-Puusepp-Vaigla 135 — ?(2) var.

- a₃. Laen kerge anda, raske tagasi saada.
E 49, E² 77, Huvit. V Lisa 15 — ?(6) var.

- b. Laenu on kerge anda, aga raske tagasi nõuda.
Tõn. Täht. (1911 veebr.), Norm. 143, EKMS IV 439 — 1?(4) var.

- Ba. Kerge anda, rasse saia.
A. Krooni seletus: «Kerge on teisele raha laenata, aga raske tagasi saada.»
Ote — 1 var.

- b. Hää on anda, aga raske kätte saada.
TMr (P. Berg) — 1 var.

- c. Esiti on hia anda, pärast paha kätte saada.
Koe (Schultz) — 1 var.
- Vrd. kk: Kerge laenama, aga tagasi maksuma on kuri (Hel).
5258. LAEN TULEB LONGATES KODU — 3(5) var.
- Aa. _____
Plt (G. Wöhrmann) — 1 var.
- b. Laen tuleb longates tagasi.
Plt (I. Wöhrmann) — 1 var.
- B. Laen tuleb longates koju, naer tuleb nutuga koju.
Norm. 143, EKMS IV 439; Kul (Kruus) — 1(3) var.
- Vt. 7134 B.
- Vrd. 5254. Ega laen longates lähe.
5259. LAENAJA LEIAB ENAM LAITUST KUI TÄNU — 1?(10) var.
- Wied. 102, Kündja nr. 43 (1883) 514, E 49, E² 77; ?Tt (Kreutzw.).
- Vrd. 5299. Laimaja leiab enam laitust kui tänu.
5260. LAENAJA ON SÖBER, TAGASI-NÕUDJA VAENLANE — u. 25(98) var.
- Aa. _____ *
- * laenutaja (Kask-Vaigla-Veski); oo; vaendlane (Pär)
Stein 40, Kask-Vaigla-Veski L⁵² 24; Pär (Lindebaum), Tt (Kreutzw.) — 2(8) var.
- a₂. Laenaja on sõbr, aga tagasinõudja on vaenlane.
Wied. 102, Kurrik SÖ 25, Kündja nr. 43 (1883) 514, Raud VMj 217 — ?(10) var.
- a₃. Laenaja sõber, tagasinõudja vaenlane.*
* laenaja — vainlane (Ote, Rõu)
E MVH 7, E 49, E² 77, Kask-Vaigla-Veski I Hõ 39, Jänes-Parlo 118; ?Ote (Kroon), Rõu (Pallits) — 1 — 3(9) var.
- a₄. Laenule andja on sõber, tagasinõudja on vaendlane.
Tõn. Täht. (1911 märts) — ?(2) var.
- b. Kui laenule annad, siis oled sõber, kui tagasi nõuad, siis vaenlane.
Tõn. RP 145 — ?(1) var.
- c₁. Sõbr oled, kui laenad, vaenlane, kui kätte küsid.
Wied. 170, Kündja nr. 51 (1883) 610 — 1(3) var.
- c₂. Sõber, kui laenad, vaenlane, kui kätte küsid.
E 78, E² 30 — ?(8) var.
- d. Kui lainad, õled sõber, tahad kättä, õled vaidlane.
?Jõh (Mets) — 1?(1) var.
- e. Sõber, kui laenad, vaenlane, kui tagasi tahad.
Norm. 143, EKMS IV 439; Plt (Luu) — 1(6) var.
- Ba. Sõbrale laenad, vaenlase käest saad.
Wied. 171, Kündja nr. 51 (1883) 610, EKMS IV 439; Krj (Allas) — 1(5) var.
- b. Sõbrale laenad, vaenlaselt nõuad.
E² 30 — ?(3) var.
- c. Sõbrale lainad, vainlase käest nõuad kätte.
Vil (Nigul) — 1 var.
- Ca. Sõber võttes, vaenlane tagasi viies.*
* sõbr (Wied., Kündja)
Wied. 171, Kündja nr. 51 (1883) 610, EKMS IV 439; Tt (Kreutzw.) — 1(5) var.
- b. Sõber võttis, vaenlane tagasi viis.
Stein 57 — ?(1) var.
- D. Sõbrale annad, vihamees toob tagasi.
Pha? (anon.) — 1(3) var.
- E. Võlgu andja sõbör, võla nõudja vainlanõ.
Vru (G. Sander) — 1(2) var.
- F. Andja on sõber, tagasinõudja vihamees.
Norm. 143; ?Vän (Tammsoo) — 1?(2) var.
- G. Laenaja on sõber, tagasinõudja on kurjategija.
Vln (Ratas) — 1 var.
- H. Laenaja on sõbr, aga laenu pärija on vaenlane.
Wied. 102, Kündja nr. 43 (1883) 514, EKMS IV 439 — 1(3) var.
- I. Tahad sõpra, anna võlgu; tahad vihamiest, siis küsi taga[s].
Lüg (Källo) — 1 var.
- Vt. 11056 C.
- * *
- J_{1a}. Lainaja hea mees, omada tagasiküsiija paha mees.
VMr (V. ja G. Lurich) — 1 var.
- b. Hea mees laenaja, paha mees kättenõudja.
Norm. 143, EKMS IV 439; Vig (Eisen) — 1(3) var.
- J₂. Kes võlgu annab, on hää mees, kes võlga nõuab, on paha mees.
Puus. EKGr. 190 — ?(1) var.

- Ka₁. Andja hea mees, tagaajaja paha mees.
Wied. 6, Kündja nr. 31 (1883) 370 — 1(4) var.
32. Andja on küll hea mees, aga tagaajaja paha mees.
OM nr. 2 (1890) 88 — ?(1) var.
- b₁. Andja hea mees, tagasinõudja paha mees.
E 10, E² 41, Põld 7, EKMS I 146 ja IV 439 — 1?(6) var.
- b₂. Andja on hea mees, tagasinõudja paha mees.
Kask-Vaigla-Veski Lõ 25 — ?(1) var.
- L. Andja hää mees, võtja halb mees.
Võn — 1 var.
- M. Andja hea mees, tagasitahtja sita mees.
Põl — 1 var.
- N. Kui annad, oled hea mees, aga lähäd oma taga otsima, oled vaenlane.
As (Kuusik) — 1 var.
- O. Hää miis, ku' annat, koer, ku' tagasi küüsit.
Rõu — 1 var.
- Vt. 4519 D.
- P. Ku annat, sõs olet hää miis, ku tagasi nõuat, sõs olet kurat.
Räp — 1 var.
- Vt. 4519 B.
- Q. Kel anda on, see hea mees.
VMr (V. Lurich) — 1 var.
- Vrd. Körber VRMK 45: Sõber, kui sa temale laenad, ja vaenlane, kui sa tagasi küsid (prantsuse vanasõnade peatükist); W. Norm. ÖL 135: Siis on sõber, kui laenab, aga kui oma laenu peab tasuma, kõige suurem vihamees.
- Vrd. 11056. Tahad sõbrast lahti saada, siis laena sõbrale raha.
11836. Kes teisele lainab, korjab enesele vihamehl.
287. Andja hea mees, kandja sita mees.
296. Andes oled vend, aga suades vaenlane.
11008. Anna, oled sõber, mine otsima, siis käid ilma kübarata.
5261. EGA SEST LAENATUD SELTSIST IKKA SELTSI SAA — 1 var.
Mus (E. Tampere).
5262. LAENA HÄDA AJAL, MAKSA KA OIGEL AJAL — 1 var.
Khk (Thom).

Vrd. Vil. Kal. (1864 aug.); Laina ligemale sel ajal, kui temal tarvis on, ent tasu ka omale ligemisele kätte õigel ajal. Vrd. ka Marpur 74: Laina omale lähembale sel ajal, kui temal tarvis on, ent sina tõine anna ka lähembale jälle tagasi, mes tema sinule om lainanu.

Vrd. 4392. Korja õigel ajal, siis on sul häda ajal.

5263. LAENA NII KAUA TEISTELE, KUI ISE LAENAMA LÄHÄD * — 1?(13) var.

* lähed (trükkised)

Stein 40, Wied. 102, Kündja nr. 43 (1883) 514, E 49, E² 77, EKMS IV 439; ?Ti (Kreutzw.).

5264. LAENA ROOG KULASE, ISE PANE HAMBAD VARNA * — 1(4) var.

* külasse (trükkised)

Norm. 143, EKMS IV 439; Kaa (Tõll).

Vrd. 8683. Anna perse külasse ja situ ise läbi küljelule.
13752. Vargal alati hambad varnas.

5265. LAINATUD LEIB EI OLE MAGUS — ? kuni 2(2) var.

A.

?TMr (Siil) — 1?(1) var.

B. Laenatud leib ei lähä alla.

?TMr (Siil) — 1?(1) var.

Vrd. 11232. Ette sõõdud leib on kibe.

5266. LAENAMINE ON HÕLPSAM KUI KÄTTE TOOMINE — 1?(10) var.

Stein 40, Wied. 102, Kündja nr. 43 (1883) 514, Norm. 143, EKMS IV 439; ?Ti (Kreutzw.).

5267. KES LAEVAGA RIIDLEB, SEE ELU KAUTAB * — 1(2) var.

* kaotab (Norm.)

Norm. 100; Kaa (Tõll).

5268. KUI LAEV MEREL HUKKA LÄHEB, SIIS ON MAA PÄÄL TARKU PALJU — 1(2) var.

EKMS I 189; Hlj (Leetberg).

Vrd. 6721. Kui mere peal häda, siis maa peal altajaid küll.

5269. LAEV MOISTAB TUURI — 1 var.

Wied. ESSr 615.

5270. LAIV EI VOI HENDA TUULE
VASTA SÄADA — 1(3) var.

Norm. Cl. 28.

5271. MINE SIIS VIIL LAEVA EHITAMA,
KUI UPUTUS KÄES — 1 var.

Vil (Jüri Täht).

Vrd. 6039. Ära tee lootsikut, kui vesi perse puutub.

5272. SUUR LAE IKKI RASKE PÖÖRDA
— 7 var.Aa₁. _____

M. Mäesalu seletus: suur ettevõtte raske täita.

Hää — 1 var.

a₂. Suur lae raske pöördä.

Hää — 1 var.

b₁. Suur lae ikki raske pöörama.

Hää — 1 var.

b₂. Suur lae raske pöörama.

Hää — 1 var.

c. Suur lae ikki raske liigutada.

Hää — 1 var.

B. Oota, kunas suur laev pöörab.

M. Mäesalu seletus: liiga aeglase, pikaldase tegemise kohta.

Hää — 2 var.

Vrd. 8373. Suur palk on ikki raske tõsta.

5273. SUUR LAEV MINGU MERDE,
LOOTSIK JÄÄGU RANNA LIGI —
1 kuni 3(26) var.

a. _____*

* laiv (Trt, Vör, Kal.); merele (Huvit., Norm., EKMS III); randa (E, E², Huvit., Norm., EKMS III)Trt. Vör. Kal. (1837) 47, Wied. 174, Kündja nr. 51 (1883) 611, E 79, E² 86, Huvit. II² 113, Norm. 54, EKMS III 992 ja IV 439 — 1(24) var.b. Suured laevad võivad rohkem kanda,
aga veikesed sõiduriistad peavad en-
nast kalda ligi hoidma.

Laakm. Mr Kal. (1862) 41 — 1?(1) var.

c. Suured laevad võivad julged olla,
veikesed lootsikud piavad ranna lähe-
dale hoidma.

Laakm. ER Kas. Kal. (1891) 20 — 1?(1) var.

5274. SUUR LAEV TARVITAB SUGAVAD
VETT — 1 var.

Tln (Pusemann).

5275. LAGE SOO — LAGUND REGI,
JOOBNUD NAENE — NUTJA LAPS
— 3(7) var.

A. _____*

* naine (Päss)

Päss PJs 560; Sa (Allas) — 1(4) var.

B. Baaba juubunu, sis latse ikva.

Päss 177 (< Lut) — 1(2) var.

C. Imä juubunu, sis latse ikva.

Päss 177 (< Lut) — 1 var.

Vrd. rl «Sajatused»: [— —] nutur laps ja joo-
dik naene (ERIA III: 3 nr. 6893).Vrd. ns: Pikk õõ ja kibe töö, nuttur laps ja
lagund kätki 'peiuipoisi soov pulmas'
(VNG).Vrd. 3160. Katkeja kan[g]as, karjus laps ja joo-
dik mees — nende eest peab paluma, et
nende küüsi äi satu.5276. EI SAA ÜLE LAE HÜPATA — 1(2)
var.

Norm. 54 (< Tln), EKMS III 992.

5277. LAHJAST HÄRJAST JÄÄB NUGA
EEMALE — 1?(2) var.

Norm. 61; ?Hlj (Lepp-Viikmann).

Aluseks ilmselt mingi trükis, vrd. näit.
Virul. Lisa nr. 41 (1888) 655: Lahjast här-
jast jääb nuga eemale (türgi vs tõlge);
sama Vlg. Lisal. nr. 23 (1889) 181, P Löbu-
lisa (1890) 129.5278. LAIH VÄGEVÄGA VELIDZE', MAKÖ
MÖROGA — 1 var.

laih = lahja

Se (Ojansuu).

5279. PAREMB LAIH LAUDAN KU
VÄKEV VÄLA' PÄÄL — u. 45(113)
var.A_{1a1}. _____** parõmb (Lut); lai (Ote), lahja (Plv);
laudah (Wied.; Vas v. Se, Lut); kui (trüki-
sed; Ote, Plv, Vas v. Se, Lut); vägev
(Wied.); vällä (Wied.; Lut), vällä (Ote),
vällä (Stein), välja (Vas v. Se)A. Sanga (Lut) seletus: «Õeld. sügisel ho-
buse kojutoomisel.»Stein 50, Wied. 149; Ote, Vö, Vö-Se
(Stein), Lut — 9(18) var.

- a₂. Paremb om laih laudan ku väkev vällä pääl.
Har — 1 var.
- a₃. Parem lahja laudas kui vägev väljas.*
* lautas (VNg, Tõs, Pär, SJn); väljal (VNg)
Wied. 145, KAH Loe 19, Kündja nr. 48 (1883) 573, E 67, EKMS II 1289 ja IV 670; VNg, Tõs (Niemann), Aud (Jagor), Pär (Kampmann), Saa (Tuul), SJn (Kapp), Lai (Asper), Trm, MMg, Ti (Kreutzw.) — u. 10(23) var.
- a₄. Parem lahja laudan ku vägev väljan.
Kod — 1 var.
- a₅. Paremb laih laudah ku väkev väläh.
Plv — 1 var.
- a₆. Parem on lahja laudas kui vägev väljas.
Meelej. nr. 22 (1887) 175, Wolde OkO² 12, Laakm. ER Kas. Kal. (1892) 14 — ?(8) var.
- a₇. Paremb laudan lahja kui vällän vägevät.
Ote — 1 var.
- a₈. Ennem olgu lahja lautas kui vägev väljas.
S. Linnu seletus: «Üteldi nii loomade koh-ta, kui hunt põllult mõne ära viis.»
Tõs — 1 var.
- b. Parem kõhn laudan kui vägev vällan.
Rõn (anon.) — 1(2) var.
- A₂. Sügüse inäb laih laudah ku keväjä väkev vällä pääl.
Se — 1 var.
- Ba. Parem lahja lautas kui lihav met-ses.*
* paremb (Kuu); lahi (Willmann, Wied., Kündja; Hlj, Kuu); laudas (Gressel, Wied., Kündja, KAH, E, Muuk-Mihkla, Norm., EKMS IV; Hlj, Kuu), laadas (KJn)
* Helle 350, Hupel 114, Willmann 39, Lindf. (1788) lk-ta, Gressel (1856) 54, Poromenski EGr. 211, Körber Uus ABDr 11. Wied. 145, Kündja nr. 48 (1883) 573, KAH EKAl 156, E 67, E² 75, Muuk-Mihkla I 101, Norm. 232, EKMS III 515 ja IV 424; Hlj, Ha, Sa, KJn — 12(46) var.

**Paremb lahja laudas, kui lihavam metses, lieber das gewisse fürs ungewisse, oder: hab ich ist besser als hart ich.*

- C. Parem lahja laudas kui lihav väljas.*
* lahi (Hlj)
Hlj, Pal (Maasen) — 3(4) var.
- Da. Parem luu laudas kui liha metsas.
Krk — 1 var.
- b. Parep om luu laudan ku liha mõtsan.
Krk — 1 var.
- E. Parem lahja laudas kui mitte mida-gi.
?Lai (Tammepuu) — 1?(1) var.
- F. Ennemine olgu ta lahjas lautas kud lihavas metsas.
Kaa — 1 var.
- Vrd. 5131. Parem külmas küünis kui vägevas väljas.

5280. PAREM LAHJA RAHU KUI RAM-MUS TÜLI — 6(19) var.

- A. —
Wied. 145, Kündja nr. 48 (1883) 573, EKMS III 492 — 1(5) var.
- B. Parem lahja rahu kui rasvane riid.
Wied. 145, Kündja nr. 48 (1883) 573, E 67, E² 50, EKMS III 492 — 1(7) var.
- C. Vilets rahu on parem kui tubli riid.
Kam (Relli) — 1 var.
- D. Halb rahu on parem kui hää tüli.
Nõo (Mootise) — 1 var.
- E. Parem on lahja rahu kui rasvane kohus.
Koe (Schultz) — 1 var.
- F. Parem must rahu kui valge viha.
Vas v. Se (Sandra) — 1(4) var.
- Vrd. Meelej. nr. 9 (1879) 434: Parem lahja lahkus kui rikas riid (soome vs tõlge).

5281. KES LAHKE, SIE LAISK, KES TIGE, SIE TEGIJÄ — 2 var.

- a. —
Kuu (R. Lilhein) — 1 var.
- b. Kes tige, see teeb tööd, kes lahke, see laisk.
Kuu — 1 var.

5282. LAHKE PERERAHVAS JA SOE TUBA MEELDIB KOIGILE — 1?(1) var.

- ?Vil (Kala).
- Vrd. kk: Soe tuba, lahke pererahvas.
- Vrd. 10584. Kussa soe tuba, sääl ka lahke pere-rahvas.

5283. LAHKE SILM LEIAB SÖPRU — 1 var.

- As (Kuusik).

Vrd. 5285. Lahke suu teeb palju sõpru.
9527. Rahuline süda ja rõõmus nägu kogub omale palju sõbru.

5284. LAHKE SUU JA LAHKE MEEL
KÄIB MAAILMA LÄBI — ? kuni
2(3) var.

A. —
Norm. 245; ?Amb (Kuusik) — 1?(2) var.

B. Lahke suu ja lahke käsi käib maailma läbi.
?Vig (Aitsam) — 1?(1) var.

Vrd. 9022. Puhas suu, puhas käsi käib maailma läbi.
7121. Müts pään, hea sõna suun, siis saad läbi maailma.

5285. LAHKE SUU TEEB PALJU SÕPRU
— u. 15(36) var.

A_{1a1}. Lahke suu teeb enesele palju sõbru,
* Masing ABD 17, ABDr (1883) 19 — ?(2) var.

*
Lahke suu teeb enesele palju sõbru.

a₂. —
* sõbru (JJn)

Meelaj. nr. 12 (1887) 95; JJn, Pär (Kampmann) — 2(11) var.

b. Lahke suu toob palju sõpru.
EKMS III 995 — ?(1) var.

c. Lahke suu leiab palju sõpru.
Norm. 244, EKMS I 408, Vih. VER 187; VMr (A. Elken), Rap v. Mär (Poom), Vig (Väli), Kod (Nõu) — 5(10) var.

d. Lahke suu saadab palju sõpru.
Hls (Riit) — 1 var.

A_{2a1}. Lahkel suul palju sõpru.
Vig (Lalpmann) — 1 var.

a₂. Lahkel suul on palju sõpru.*
* palju (EKMS)
EKMS III 1032; VII — 1 v. 2(2) var.

b. Lahkel suul on laialt sõpru.
VMr — 1 var.

Ba. Hea suu teeb palju sõpru.
VIR (Aug. Krikmann) — 1 var.

b. Hea suu leiab head sõpra.
Kel — 1 var.

c. Hüva suu sigidab sepru.
Rak v. VNg (Aug. Krikmann) — 1 var.

C. Kel libe suu, sel palju sõbru.
Amb (Klemmer) — 1 var.

Vt. 5783 B.

*

D₁. Hea jutt toob palju sõbru.
?VII (Suurkask) — 1?(1) var.

D₂. Hea kõne toob palju sõbru.
?VII (Suurkask) — 1?(1) var.

E. Suur suu saat sällatävvve, lahke suu sõpru.
Urv — 1 var.

Vt. 10918 G.

Vrd. SIir. 6,6: Lahke suu teeb ennefele palju sõbro, ja se keel, mis hästi moistab räki-da, woib paljo häid kõnnefid kõnnelda.

Vrd. 5283. Lahke silm leiab sõpru.
9527. Rahuline süda ja rõõmus nägu kogub omale palju sõbru.

5286. LAHKE SÕNA AITAB ROHKEMB
KUI VITS — 1 var.

Trv v. Rõu (Silpsen).

Vrd. 2204. Isa sõna enam kui ema vits.

5287. LAHTINE SUU EI JÄÄ NÄLGA —
?(6) var.

Virul. Lisa nr. 41 (1888) 654, Vig. Lisal. nr. 23 (1889) 181, E² 20. Türgi vanasõna tõlge.

5288. LAHTINE UKS JA LAHKE RAHVAS
KUTSUVAID KÜLALISED KOKKU —
1?(1) var.

?Rkv (Aug. Krikmann).

Vrd. 8629. Peremehe hea sõna kutsub külalisi sisse.

5289. LAHTISED SILMAD JA KINNINE
SUU EI TEE KELLEGI KAHJU —
3 kuni 5(8) var.

Aa. —
?Hlj (L. Lepp-Viikmann) — 1?(1) var.

b. Lahtised silmad ja kinnine suu pole veel kellegile kahju saatnud.
Mickwitz Kal. (1910) lk-ta — 1?(1) var.

B. Kui tahad ilmas läbi saada, siis pea suu kinni ja silmad lahti.
VNg — 1 var.

C₁. Silmad ja kõrvad hoia lahti, aga suu pea kinni.
Gr. SKO II 77 — ?(1) var.

C₂. Keel pea kinni, silmad-kõrvad lahti.
Hel — 1(3) var.

D. Silmad pead enne lahti tegema kui suu.
HMD v. Rls (Treumann) — 1 var.

Vrd. 4297. Pea ennast kolmest kinni: käed, suu ja perse, siis saad ilmast hästi läbi.
10461. Silmad selged ja suu lahti, siis on kätel kerge.
12779. Tütarlapsel olgu suu kinni, aga kõrvad lahti.

5290. PAREM LAHUS JA RAHUS — 1 var.
lis (Vilbaste).

5291. EI PEA ENNAST LAIEMALE LAOTAMA, KUI INIMENE ON — 3 v.
4(49) var.

A.

* Helle 328/9, Hupel 104, Poromenski EGr. 183, Beitr. XI 149, Stein 12, Wied. 25, Kündja nr. 32 (1883) 382, KAH EKAI 149, Norm. Cl. 21 — 1 v. 2(21) var.

*
Ei pea ennast laiemale la - utama kui inimene on, man muß sich strecken nach der Deffe. (man muß sich nicht breiter ausbreiten, als der Mensch ist.)

Ba. Ei või laiemale lautada, kui käed annavad.

* Helle 330, Hupel 105, Beitr. XI 156, Poromenski EGr. 185, Wied. 29, Kündja nr. 32 (1883) 382, KAH EKAI 150 — 1(12) var.

*
Ei või laiemale lautada kui käed annavad f. Ei pea ennast ie.

b. Ei või laiemale lautada, kui käed ulatavad.

Stein 14, Wied. 29, Kündja nr. 32 (1883) 382, Norm. 54, EKMS III 992; ?Tt (Kreutzw.) — ?(11) var.

Ca. Ei või laiemal lautada, ku käed annavad, ei või kõrgemal lennata, kui tiivad kannavad.

Hää — 1 var.

b. Ei või laiemale laotada, kui käed kannavad ega kõrgemale lennata, kui tiivad kannavad.

E MVH 24 — ?(4) var.

Vt. 5748 J.

Vrd. 5292. Ei või laiemalt istuda, kui perse ulatab.
4854. Kus sa ikka kõrgemale saad sittuda, kui perse ulatab.

5292. EI VÕI LAIEMALT ISTUDA, KUI PERSE ULATAB — 1(3) var.

Wied. 29, Kündja nr. 32 (1883) 382.

Vrd. 5291. Ei pea ennast laiemale laotama, kui inimene on.

4854. Kus sa ikka kõrgemale saad sittuda, kui perse ulatab.

5293. ENAM RUUMI LAIAS ILMAS KUI KITSAS KEHAS — 2 var.

a.

Aks (Blaubrik) — 1 var.

b. Laias jõlmas ikka rohkõm ruumi kui kjõtsas kõhtus.

S. Saare seletus: peeretamise kohta.

Khn — 1 var.

5294. KEL LAI LAUK PEAS ON, SEL ON LAHKE JA HEA ELU, KEL KITSAS LAUK, SEL KIBE JA VAEVALINE ELU — 1 var.

Jür (Saalverk).

5295. LAGJA ESI, LAISA LATSE, OTSA SAA, SIS KITETAS — 1 var.

Vas v. Se (Sandra).

Vrd. 675. Laka ett laidõtas, ku viirde saias, sõs kitetäs.

5296. LAJAD KÄED TEGEMAS, LAI SUU SÖÖMAS — 5(6) var.

A.

MMg — 1 var.

B. Kus tuhandad käed tegemas, sääl on ka tuhandad suud söömas.
Trv v. Rõu (Siilpsen) — 1 var.

*

C. Suured käed tegemas, lai perse laramas.

MMg — 1 var.

D. Kel laiad käed tegemas, sel lai perse laarimas.

Hlj — 1 var.

E. Suured käed teha, suur p... lorrada.
Käi — 1(2) var.

Vrd. 10916. Suur suu sööman, lag'a perse sitman.
4999. Mis uma käsi käänd, tuu uma suu süü.

5297. MIDA LAIEM KALTS, SEDA PRISKEM POISS — 6(11) var.

A.

* meda; laiemb; priskemb

Nõo — 2(4) var.

- Ba. Mida laiem kalts, seda riskem mees.
Trv — 1 var.
- b. Mida laiem kaats, seda uhkem mees.
Tin — 1 var.
- Ca. Mida laiem püks, seda priskem poiss;
mida lühem undruk, seda ilusam tüd-
ruk.
Meelej. nr. 10 (1886) 80, Kreutzb. Kal.
(1906) 17 — 1(3) var.
- b. Midä lühemb hündrik, sedä ilusemb
tündrik; midä laiemb kals, sedä priskem
poiss.
San (K. Gross) — 1(2) var.
- Vrd. 6169. Midä lühem, sedä uhkem.
5298. KES LAIALT OTSIB, SEE LAHJA
LEIAB — 1 var.
Kam (Slimus).
5299. LAIMAJA LEIAB ENAM LAITUST
KUI TÄNU — 1(9) var.
Stein 40, CRJ H I 161; ?Ti (Kreutzw.).
Vrd. 5259. Laenaja leiab enam laitust kui tänu.
5300. KES LAIMAB, SELLEL HÄND
PERAN, KUNA LAIMATAVAL EI
OLE HÄDA MIDAGI — 1(1) var.
?Saa (Söggel).
- Vrd. 2771. Jüretäväl jääse' luu'ki, jüräjäl ei jää
luid kah.
5301. KES LAINI JOUDAB LUGEDA —
1 var.
laini = laineid
Kuu (Kroonström).
5302. LAINETAB LAURITSAPÄEVAL
VESI, SAAB TUISUNE TALV —
?(10) var.
Tlsp. 78, Nurmik III 96, Kask-Puusepp-
Vaigla 131.
5303. EGA LAISA NAHK EI NURISA —
1 var.
Kam (Simos).
5304. EGA LAISK LAISKA SALLI —
1 var.
Plt (G. Wöhrmann).
5305. EGA LAISKU EI KÜLVETÄ EGA
KONTÄ, NEMÄ KASVAVA ESI —
3(4) var.

- Aa. _____
Ran — 1 var.
- b. Laisku ei künneta, ei külveta, eski
kasusõ.
Vas v. Se (Prants) — 1 var.
- B. Vedelejad kasvavad külmata.
Johanson Kal (1911) lk-ta — ?(1) var.
- C. Ulle ja laisku ei külveta, ei künneta,
siski neid iki sigines.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- Vt. 6002 E.
5306. KES KÕIGE LAISEM LUBAMA, ON
TIHTI TULISEM TEGEMA — 2(3)
var.
- a. _____
Rak (Tamm) — 1(2) var.
- b. Kes kõige laisem lubamas, on kõige
tulisem tegema.
ER Kal. (1885) 99 — 1 var.
- Vrd. 8321, eriti C: Kes palju lubab, see vähe
teeb; kes aga vähe lubab — palju teeb.
5307. KES LAISA LAPSED TOIDAB, KUI
VIRKASI POLE — 1(2) var.
Norm. 225; HJn (M. Neumann).
- Vrd. 5312. Küll laisk kah oma latse toit, hilla-
kendä elätes.
5308. KIE ON LAISK JA MAIAS, SIE ON
KA TIIRANE — 2 var.
- A. Kis laisk, see on koa maias.
Kos — 1 var.
- B. _____
Lüg — 1 var.
5309. KIS LAISK, SEE ON KOA UNINE
— ?(9) var.
- a. _____
Gr. RkOrE II 90; ?Kos (Võimula) — ?(5)
var.
- b. Kes laisk on, see on ka unine.
Nigol Lug. 18 — ?(1) var.
- c. Kes on laisk, see on ka unine.
Kuusik KT 204 — ?(3) var.
5310. KU LAISK OLT LATSÖPOLVÖST
SAANI, SÖS NÄLGÄ NÄED, KU
VANAS SAAD — 1 var.
Rõu (A. Jennes).

5311. KÕIK LAISAD KIITVAD SEDA
MAAD, KUS POLE TARVIS TEHA
TÖÖD — 1 var.

Jõh (A. Hallik).

5312. KÜLL LAISK KAH OMA LATSE
TOIT, HILLAK ENDÄ ELÄTES — u.
20(24) var.

A_{1a1}.

San (K. Gross) — 1(2) var.

- a₂. Laisk kah uma latsõ toit, helläk inda
elätäs.

Urv — 1 var.

- a₃. Küll laisk oma latse toit ja hillak
hinda elatas.

Räp — 1 v. 2(2) var.

- b₁. Hillak iks henda elatas, laisk oma
latse toit.

Võn — 1 var.

- b₂. Hillak indä iätäs, laisk uma latsõ
toit.

Urv — 1 var.

- A_{2a}. Küll laisk latse toit, hillak pere elä-
täs.

Ote — 1 var.

- b. Egä laisk latse toidab, hillak pere elä-
táp.

Nõo — 1 var.

- c. Küll laisk latse toit, hillak pere pida.
Ote — 1 var.

- A_{3a1}. Kes laisa lapsed toidab ehk hillaku
pere elatab.

Ksi — 1 var.

- a₂. Kes sii laiska lapsed toidab, hillaku
pere elatab.

Ksi — 1 var.

- a₃. Kissi laisa lapsed toidab, hillukese
pere elatab.

Koe — 1 var.

- b. Kes laiskade lapsed toidab ehk hilise
pere elatab.

Pal — 1 var.

- A_{4a}. Laisk kasvatab lapsi, hiline pere toi-
dab.

Beitr. III 112 (< Kod) — 1(3) var.

- b. Laisk kasvatab lapsi, hiline pere ela-
tab.

EKMS II 416 — 1 var.

- c. Hilluke pere elatab, laisk lapsed kas-
vatab.

Rap — 1 var.

- A₅. Hiline pere elatab, laisk lapsed katab.
MMg — 1 var.

- B. Laisk naine latse toit ja ihnus pere
imetas.

Ote — 1 var.

- C. Laisk uma latse toit, virk hindä elä-
täs.

Võ (Schmidt) — 1 var.

- D. Küll laisk latse toit ja muu pere mee-
litas.

Ote — 1 var.

- E. Küll rikas oma leiva sööse ja laisk
omad lapsed toidab.

Plv — 1 var.

- Vrd. 11701. Tasane pea toidab, hilluke pere ela-
tab.

1269. Küll hillak hindä ravitsõs, tuhnäk
uma pää toit.

5307. Kes laisa lapsed toidab, kui virkasi
pole.

12933. Usin läheb hukka, kärme läheb
kärna, aga hilluke elab ikka.

5313. LAESAL ON ALATI AEGA KÜLL —
1 var.

Rap v. Mär (Poom).

- Vrd. 5314. Laesal põle ilmaski aega.

5314. LAESAL PÖLE ILMASKI AEGA —
1 var.

Rap v. Mär (Poom).

- Vrd. 5313. Laesal on alati aega küll.

5315. LAISA KARJATSE KANNIKAD
SÜIAKSE ÄRA — ?(1) var.

Lindenberg HL Kal. (1887) 39.

- Vrd. 9856. Rumala karjatse kanikas süiakse
ikka ära.

7731. Nällase karjase kannika ikka sööb
koer.

5316. LAISAL ALATI LÕUKOER RISTI
TEE PIAL. — 1 var.

Plt (G. Wöhrmann).

5317. LAISAL ALATI PÄIV PIKK, PÄX
PÖDELIK — 1(3) var.

Norm. 223, EKMS II 416; Vas v. Se (Sand-
ra).

5318. LAISALE TEENIJALE ANTAKSE
IKKA [— — —] TUKU TUU, JAO
LEIB — 1 var.

J. Semml seletus: «S. o. määratud töö ja
sööb.»

Plv.

5319. LAISAL IKS LAG'A ÖNN — 1 var.

Vas (Jakobson).

Vrd. 5328. Laisal on alati õnne.

5320. LAISAL IKS SUVI LÄMMI JA TALV
KÜLM, KÄPP KÄRNÄN JA MAA
KÜLMÄNÜ — 1(3) var.

Norm. 223, EKMS II 416; Ote (Speak).

Vrd. kk: Ta nuriseb nigu tsiga: kona maa kül-
man, kona kärs kärnan (Rön).Vrd. 8237 D_{13a}: Laisa[l] seal mitu viga: puhu
kärs haige, teise maa külmmand.5321. LAISAL INEMISEL AIG OTAV, EI
KALLIS — 1 var.

Vas (Jakobson).

5322. LAISA LINNA EI LEITA KUSKIL —
8(17) var.A_{1a1}. *

* kusagil (trüklised)

A. Ploompuu seletus: kui mõni paha põlve
kartes mitu kohta läbi katsub.E 49, E² 40, Kask-Vaigla-Veski Lõ² 32; Kuu
— 1(6) var.a₂. Ega seda laesa linna leita kusagil.
H. Volbergi seletus: üeldakse laiska tööle
virgutades.
Kuu — 1 var.a₃. Laisa linna ei leita.
Kuu — 1 var.b₁. Ei laisa linna ole kuskilgi.
Norm. 222, EKMS II 415; Rak — 1(3) var.b₂. Laisa linna ei ole kuskilgi.
Vai — 1 var.b₃. Laisa linna põle kuskil.
Kuu — 1 var.c. Laisa linna pole olemas.
Plmp. EKik II 15; ?Tor (õpil.) — ?(2) var.A₂. Kus on laisa linn?
N. Otto seletus: üeldakse sellele, kes ker-
gelt tahab kõiki häid asju saada, käes ole-
vat aga halvaks pannes.
Jõh — 1 var.B. Laisa linna ja kärbse pesa põle kus-
kelt leida.
Hää — 1 var.5323. LAISAL JALAD LIHVA-LAHVA,
TUIMAL JUUKSED TUSTAKUS —
1 var.

Hls (Riilet).

Vrd. ri «Tunnen tulma»: Tuimal tutsaku juuse,
/ laisal pää lagunu (VK IV 206); Tuimal
tutti otsa lessa, / laisal jalad lihva-lahma
(H II 21, 90/1 (12) < Tor).Vrd. 12106. Tuimal om pää tudsauunu, laisal
pää ladsauunu.

5324. LAISAL JALA' LAONU — 1 var.

laonu = lagunud, korrast ära
Se (Kirss).

5325. LAISAL LAI LAGIPAİK — 2 var.

A. Trv (Ungerson) — 1 var.

B. Laisal inimesel om lai lagipaik; kur-
ja[l] om musta silmäkulmu; vehatsel
om vesitse silmä; kel paelu puna, sel
kah paelu paha; kurjal inimesel om
jälle teräv päälagi.
Trv (Ungerson) — 1 var.

Vt. 14034 F.

5326. LAISAL OM KATS SÖPRA: UNI JA
TÜHI KÖTT — 1 var.

Vas v. Se (Sandra).

5327. LAISAL ON AIATEIVAD VERSTA-
POSTID — 1 var.

Rap v. Mär (Poom).

5328. LAISAL ON ALATI ÖNNE — 1 v.
2(2) var.

A. Lüg — 1 var.

B. Laisal õnne igapäev.
?Hls (Söggel) — ?(1) var.Vrd. 5361. Laisk koer, hea õnn.
5319. Laisal iks lag'a õnn.5329. LAISAL ON HIGI SÖÜES, VILU
TÖÖD TEHES — 1 var.

Kõp (Vilbaste).

Vrd. 5382. Laisk sööma, siis särgile, tööle, siis
kasukas selga; virk sööma, siis kasukas
selga, tööle, siis särgile.5330. LAISAL ON KÖIK TÖÖ RASKE —
1(6) var.Aa. TMr (anon.) v. Vru (R. Kallas) — 1(3)
var.

- b. Laisal inimesel on ka kõige kergem töö raske.
?Vil (Suurkask) — ?(1) var.
- B₁. Laisal on kõik töö raske, aga hoolsal kerge.
W. Norm. OL 134 — ?(1) var.
- B₂. Laiskus teeb keik asjad raskeks, aga usindus kergeteks.
Laakm. Mr Kal. (1862) 36 — ?(1) var.
5331. LAISAL ON SADA VABANDUST, KADEDAL PAILU KAEVAMEST — 1 var.
Koe (Schultz).
5332. LAISAL ON SUUR ÕIGUS — 1 var.
Võn (P. Rootslane).
5333. LAISAL PALJU LAITJAID, VIRGAL PALJU KIITJAID — 1(6) var.
- Aa. —
Saa (Söggel) — 1 var.
- b. Laiska [laidetakse] ja virka kiidetakse.
Muuk I 166, Muuk-Mihkla III 129 — ?(2) var.
- Ba. Töömeest kiidetakse, laiska laidetakse, ?Vän (Tammsoo) — ?(1) var.
- b. Kui laiskled, siis saad laita, kui tööd teed, saad kiita.
?Kre (õpil.) — ?(1) var.
- C. Laisale saab ikka laide osaks.
Puus. KH II¹¹ 69 — ?(1) var.
- Vrd. 12417 D: Töö ei toida kedagi, aga laiska laidetakse.
14235. Virka kitä, laiska laida, hädä hällita, kurja hurjuta.
5334. LAISAL PALLO PÜHÄPÄIVI — 2 var.
- A. —
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- B. Laisal pallo pühapäivi: laisal kõrd kõtt haige, päiv pää haige.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- Vrd. 5374. Laisk otsib peremeest, kes tal nädalis seitse pühapäeva annab.
5335. LAISAL PERNAESEL SÜÜB SISKI PERE SÖÖMÄTÄ, EHK KÜLL PUU PARASIL JA LEIB LAUDIL, TERÄ PAAN JA TULI ALL — 1(5) var.
- a. —
Nõo (Tüklov) — 1(3) var.
- b. Laisal perenaisel jääb siiski pere söömata, ehk küll puu parsil ja leib laudil, tera pajas ja tuli all.
Norm. 223, EKMS II 416 — ?(2) var.
- Vrd. kk: Ei saa pirdu parsile egä puid ahju (San).
5336. LAISAL POLE KUSKIL KOHAS HEA — 1 var.
JJn (Oberg).
5337. LAISAL RIST TEE PÄÄL, HÄDA HÄLLIN * — 1(3) var.
* peal; hällis (trükised)
Norm. 224, EKMS II 416; Nõo (Amberg).
5338. LAISAL TULEP VESI AHJO — 1 var.
Vas (Lenzius).
Vrd. kk: vesi ahjun 'häda käes' (Ote).
5339. LAISAL UM SÖKLINÖ SÖRMTUÜ, KÄRNÄNE KÄSITUÜ — 1(3) var.
- a. —
Rõu (A. Jennes) — 1 var.
- b. Laisal on sõklinõ sõrmtöö, kärnane käsitöö.
Norm. 223, EKMS II 416 — ?(2) var.
5340. LAISAL UNI MAKUS, KITSIL KOPEK KALLIS — 2 var.
- A. —
Vas — 1 var.
- B. Laisa uni on alati magus ja tema peapadi pehme.
Aud — 1 var.
- Vrd. 12862. Ullil uni makus, targal tüü kallis.
5341. LAISAL VOODIS, VIRGAL HAUAS AEGA — 1 v. 2(5) var.
Norm. 221, EKMS II 416; Hel, Tt (anon.).
Vrd. 865. Haudas aega puhata.
5342. LAISA MEHE PÖLLU PEÄL KASVAB UMBROHI JA NÖGESED — 1(4) var.
Pha? (anon.).
5343. LAISA MEHE SÖRMED ON VEDELAD, EI JOUA PIDADA — 1(4) var.
Pha? (anon.).

5344. LAISA NAESE TÖÖ JÄÄB TEGEMATA, AGA LAPSEGA NAESE TÖÖ EI JÄÄ TEGEMATA — 1 var.

MMg (Tenter).

5345. LAISAST SAAB HEA KUBJAS JA VARGAST HEA REHEPAPP — 8(10) var.

- Aa. Laisast saab hää kubjas.*

* hea (Amb)

H. Krickmanni (VNg) seletus: laisk on karme sundima.

VNg, Amb — 3 var.

- b. Laisast tüülistest saab kõige kurjamb kupjas.

Jõh — 1 var.

- c. Kige laisembest inimesest saa kige paremp kubijas, sii kik kunsti tund.

Hel — 1 var.

- B. Kige suurembest vargast saa kige paremb rihepapp, ta kik varguse kunsti tund, ta tõsel varaste ei lase.

Hel — 1 var.

- Ca. _____

Norm. 117, EKMS II 966; Kir — 1(3) var.

- b. Laisast saab hea kubjas ja vargast saab hea vaht.

Tor — 1 var.

5346. LAISA TÖÖ — NAGU KANA HAUD MÄDAMUNA PEAL — 1 var.

Amb (Münther).

5347. LAISA TÖÖPÄEV ON IKKA HOMME — 2 v. 3(30) var.

- a1. _____

Puus. KH II¹¹ 27, Puus. Eü I 21, Puus. KA V—VI (1939) 88 ja 124, Kask-Puusepp-Vaigla 238 ja 245, Norm. 222, Vih. VER 186, EKMS II 416; Trv — 1 v. 2(17) var.

- a2. Laisa tööpäev ikka homme.

E 49, E² 40, Nurmik II 220, Puus. Eü I 92 — 2(10) var.

- a3. Laiska tööpäiv on ige huome.

?Kuu (Lindström) — 12(1) var.

- b1. Laisk ei tee täna, vaid lükkab homseks.

Jänes-Parlo 114 — 2(1) var.

- b2. Laisk tõukab kõik homsest.

Lüg (Källo) — 1 var.

5348. LAISA ÖÖ OM VÄEGA KALLIS — 1 var.

Ote (Grossschmidt).

5349. LAISKADELE ON TÄID LOODUD — 12(4) var.

- a. _____

?Ris (Holts) — 12(1) var.

- b. Laiskadele täid loodud.

E MVH 81, Nurmik II 220 — 2(3) var.

Vrd. uk: Täid on sellepärast loodud, et inimesed laisaks ei läheks (Vil).

Vrd. muist Aa 70 ja Loorits LMS 103.

5350. LAISKA EI SALLITA, TÖÜTEGIJAT EI PÖLATA — 1(2) var.

Trv (Vaine).

5351. LAISKA TAU KU VAIA VASTU OKSA PUUSSE — 3(5) var.

- A1. _____

Hää — 1 var.

- A2. Laiska sulast sunnitas kui vag'a vasta ossa saina.

Nõo — 1(3) var.

- B. Laiska sunni nagu taela tao seinä.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

Vrd. kk: Aja nägu vaia vasta oksa puusse 'laisa kohta' (Hää); Alje kui vakja saina 'laisa lapse sõnakuulmisele sündimise kohta' (Vas v. Se); Aja nigu toorest vak'a saina (Kan); Sind aja kui lepast vaia seinä (San).

5352. LAISK EI PEA LEIBA KINNI, VIRGAL KOTT JA KOTT OM TÄÜS — 14(33) var.

- Aa1. _____

* ei peä; leibä (Har)

Huvit. I² 47; Kõp, Har, Võ-Se (Stein) — 3(4) var.

- a2. Laisk ei pea leiba kinni, virgul kott ja kõht täis.

Wied. 103, Kündja nr. 43 (1883) 514, E 49 — 2(6) var.

- a3. Laisk ei pea leiba kinni, virgal kõht ja kott täis.

E MVH 24, Muuk-Mihkla III 18 — 2(2) var.

- a3. Laisk ei pea leiba kinni, virgal kõht ja kott on täis.*

* kott (As)

E² 40, Kask-Vaigla-Veski I Hõ 39; As (Pint) — 1(4) var.

- a₅. Laisk ei peä leibä kinni, virgal kött ja kott om täüs.
Krl — 1 var.
- a₆. Laisk ei piä' leibä kinni'; virgal kött ning kott om täüs.
Urv — 1 var.
- b. Laisk ei pea leiba kinni, virgal kött ja kott om käen.
Kam — 1 var.
- c. Laiskus ei piä leibä kinne, virgal kött ja kott om täüs.
Krl — 1 var.
- Ba. Laisk ei pea leibä süüma, virgal kött ja kott om täüs.
Kan — 1 var.
- b. Laisk ei piä leibä süümä, virgal kött ja kott täüs.
Plv — 1 var.
- Vt. 5397 D.
- C. Laisk ei viisi tööda tetä, virgal kott ja kött om täüs.
Rõu — 1 var.
- D₁. Hooletus on orja oma; laisk ei pea leiba kinni, virgal kött ja kott on täis.
E 23, E² 47, Jänes-Parlo 116, Puus. KH II¹¹ 13, EKMS I 508; Kam (Küle) — 1(8) var.
Kõikides trükistes esineb M. J. Eiseni redigeeringuna orja ema pro orja oma.
- D₂. Hooletus om orja elu; laisk ei pea leiba kinni, virgal kott ja kött om täis.
Ote — 1 var.
- D₃. Hooletus om kurja orjus; laisk ei pea leiba kinni, virgal kött ja kott om täis.
Aks — 1 var.
5353. LAISK EI TOHE LEIBA SÜÜA, LEIB EI OLE MUIDU LEIDA — 1 var.
Hää (Müesalu).
5354. LAISK HOBUNE ON PAKS — 1 var.
Krk (Sarv).
5355. LAISK HOBUNE VEAB PIITSA SUNNIL — ?(6) var.
- a. —
Kmpm. KH 39, Norm. 223 — ?(4) var.
- b. Piitsa antakse laisale hobusele, vitsa alpide seljale.
Tõn. RP 163 — ?(2) var.
- Vrd. 14228. Virga hobusega piitsa ei ole tarvis.
5356. LAISK HOBU VEAB SUURE KOORMA — 1 var.
Jäm (Usin).
5357. LAISK HOBONÕ EI TII INDÄLE KUNAGI LIIGA — 1 var.
Ote (Kroon).
5358. LAISK IKKA LANGU LEIAB — 1 var.
Amb (Prälits).
Vrd. 5364. Laisk leiab teise laisa.
5359. LAISK INEMINE OM TÕSE INEMISE RISU — 1 var.
Kam (Tamm).
5360. LAISK KANA LASTE VAIVADA — 1 var.
Vas v. Se (Sandra).
5361. LAISK KOER, HEA ÖNN — 11.
10(23) var.
- a. —
Wied. 103, Kündja nr. 43 (1883) 514, E 49, E² 40 ja 96; Vän, SJn, TMr — 3(13) var.
- b₁. Laisal koeral hea önn.
?Vän (Tammsoo), Tor, SJn — 2 v. 3(4) var.
- b₂. Laisal koeral olevat hää önn.
Vil — 1 var.
- b₃. Laisal koeral on hea önn.
Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.
- b₄. Laisal koeral ikka hea önn.
Vil — 1 var.
- c. Laisal koeral vahest hää önn.
Vil — 1(2) var.
- d. Laesa koeral ka kord önn.
Vän — 1 var.
- Vrd. 8221. Paha koer, parem önn.
5328. Laisal on alati önn.
5362. LAISK KUER LÄHTEB KÄRNÄ — 2(4) var.
- A. —
Kuu — 1 var.
- B. Laisk peni lätt kärnä.*
* läheb; kärnä (trükised)
Norm. 224, EKMS II 416; Vas v. Se (Sandra) — 1(3) var.

5363. LAISK LAPS PARSIL, HEA LAPS LOEB RAAMATUT — 6(7) var.

- a.
Amb, Pil — 2 var.
- a2. Laisk laps parsil, hea loeb raamatut.
Körber KR I (1854) 8, Körber Kirj. L II 68 — 1(2) var.
- b. Laisk laps magab laudil, aga hea loeb raamatut.
Kär — 1 var.
- c. Paha laps parsil, hea loeb raamatut.
Rap v. Mär (Poomi) — 1 var.
- d. Hää laits loeb, laisk haigutab ahju pääl.
Trv — 1 var.

5364. LAISK LEIAB TEISE LAISA — 1(2) var.

Saa (Ramberg).
Vrd. 5358. Laisk ikka langu leiab.

5365. LAISK LUBAB, VIRK TEEB — 1 var.

Amb (Kleinmann).

5366. LAISK LUUD EI PÜHI ILMASKI TUBA PUHTAKS — 1 var.

Hlj (Rehberg).

5367. LAISK LÖPÖS VILÄSALVÖGE AR — 1(3) var.

- a.
Se (F. Ilvik) — 1 var.
- b. Laisk lõpeb viljasalvegi ära.
Norm. 223, EKMS II 416 — 2(2) var.
- Vrd. 9810. Rott surõb viljasalvõ kua ää.
11878. Teine elab kivikangru otsas, teine ei ela, ehk oleks ta ninapidi viljasalves.

5368. LAISK LÄÄB SUIL VILUSSE, TALVEL AHJU PAISTELE — 1 v. 2(22) var.

- a. *
* lähte (Kuu), läheb; suvel (trüklised) Meelej. nr. 22 (1887) 174, E 49, E² 40, Nurmik II 220, Norm. 222, EKMS II 416; Kuu (Lindström), Pär — 1 v. 2(16) var.
- b. Laisk läheb suvel ahju, talvel ahju peale.

E 49, E² 40; ?Võn (P. Rootslane) — 2(4) var.

- c. Laisk suvel vilus, talvel ahju pääl.
?Lüg (Källo) — 2(1) var.
- d. Laisk on talvel ahju peal, suvel põõnab põõsa vilul.
?Vil (Leoke) — 2(1) var.

5369. LAISK LÄÄÄI KÜTETOHE SANNA KAH — 2 var.

- a.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- b. Laisust kõkõ laisõmb, kiä kütetohe sanna ei lää.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

5370. LAISK, MINE SIPELGA JUURE — 2(2) var.

- A.
Tallor. Post. nr. 7 (1859) 51 — 2(1) var.
- B. Kes ei viitsi tööd teha, põõrgu silmad sipelga poole.
?Pha? (anon.) — 2(1) var.
- Vrd. Op. sõn. 6,6: Minne fippelka jure, jinna laifki wata temma wiifid ja fa targaks. Piiblitähedases sõnastuses (tihti päritoluviitega) ka näit. Marpur 76, ABDr (1849) 13/14, ABDr (1865) 14, Körber VRMK 50, Tõn. RP 161.
- Vrd. ka Er Perek. Kal. (1898) 50, Niggol Lug. 16.
- Vrd. AaTh 280 A.
- Vrd. lk: Teeb tööd sipelga viisi 'teeb kürmesti tööd' (Saa).

5371. LAISK OMAN SÄNGUN NII KUI USS OMME HINGI PÄÄL — 1 v. 2(2) var.

- a.
Plv (Roht) — 1 var.
- b. Laisk one õma sāngi pial nagu uks õma hingede pial.
?Kod (Lindvere) — 12(1) var.
- Vrd. Op. sõn. 26,14: Nenda kui uks käib hingihakide peäl, nenda laifk omma sāngi peäl.
- Vrd. ka Körber VRMK 50 (piiblitäitaadina).

5372. LAISK OOTAB, KUNNI PÄÄV LOOJA LÄHÄB * — 12(13) var.

* kuni (trüklised alates Wied.); päev (trüklised); läheb (trüklised alates Wied.) Stein 40, Wied. 103, Kündja nr. 43 (1883) 514, E 49, E² 40, Muuk-Mihkla III 27, EKMS II 416; ?Tt (Kreutzw.).

Vrd. ri «Laisk ootab õhtut»: Laisad ootid õhta'ada, / vedel päeva veerevad (ERIA II:1 nr. 2252).

5373. LAISK OPATAS ÄRÄ, KURJA EI JOUA KUIGI OPATA — 1 var.

Vas (Jakobson).

5374. LAISK OTSIB PEREMEEST, KES TAL NÄDALIS SEITSE PÜHA-PÄEVA ANNAB — 1 var.

SJn (Saar, Silmer).

Vrd. 5334. Laisal pallo pühapäivi.

5375. LAISK OTSIB ÕNNE ILMAST, AGA USIN TIIB ISIOMA JÕUST — 3(5) var.

a. _____
Hää (Mäesalu) — 1 var.

b. Laisk ootab õnne mujalt tulevat, aga usin valmistab seda enesele ise.
Tõn. Täht. (1909 veebr.), Tõn. RP 306 — 1(3) var.

c. Laisk ootab rõõmu teistelt, usin valmistab enesele ise.
Pal — 1 var.

5376. LAISK PALUB SURMA, VARAS KURJA ILMA — 4 v. 5(7) var.

Aa₁. _____
Norm. 138, EKMS IV 428; Pär (H. Martinson) — 1(3) var.

a₂. Laisk palub surma ja varas kurja ilma.
Saa (Söggel) — 1 var.

b₁. Laisk ootab surma, varas kurja ilma.
M. Mäesalu seletus: «Õeld. sel puhul, kui keegi soovib surma või mingil põhjusel sadu või tuult; vargad käivat kurja ilmaga, kui iga hing katuse alla hoiab.»
Hää — 1 var.

b₂. Laisk ootab surma, varas ootab kurja ilma.
Hls (Söggel) — 1 var.

B. Põllumees palub hääd ilma, varas palub kurja ilma.
?Hls (Söggel) — 1?(1) var.

5377. LAISK PETAB MONEKORRA USINAT — 1(23) var.

A. _____
Stein 40, Wied. 103, Kündja nr. 43 (1883) 514; ?Tt (Kreutzw.) — 2(10) var.

B. Rutul pole leent, maial pole osa; küll laisk petab usinat.

* Helle 352, Hupel 115, Beitr. XI 156, Poromski EGr. 214, Wied. 159, Kündja nr. 49 (1883) 586, KAH EKAI 157, EKMS II 417 — 1(13) var.

*
Rutul pole leent, maial pole osa, küll laisk petab usinat, eile mit Weile.

Vt. 6342 C ja 9889 C.

Vrd. 5392. Ega laiskus ennast petta ei lase.

5378. LAISK POLE SEDA VETT VÄÄRT, MIS LEBA SISSE PANNAKSE — 2 var.

a. _____
Vän — 1 var.

b. Laisk inimene ei maksa seda vett, mis leiva sees.
Jöh — 1 var.

Vrd. kk: Ta ei ole selle vee väärt, mis ta leiva sees sööb (Wied. 176).

5379. LAISK SIGA TÕNGAB PEALE PÄEVA — 8(13) var.

A_{1a1}. _____
Aud — 1 var.

a₂. Laisad siad tongivad ikki pääle päeva.
Hää — 1 var.

b. Laisk siga tustib alati pärast päevaloojat.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

c. Laisk siga tongib öösel.
Hää — 1 var.

A₂. Halva sia songive ütsinda pääle päevä veerikut.
Trv — 1 var.

A₃. Siga song iks perän päevä.
Hel — 1 var.

B₁. Sant siga sööb pärast päeva.
E 75, E² 94; Ris — 1(4) var.

B₂. Laisk siga sööb pärast päeva.
Norm. 222, EKMS II 410; Hmd v. Ris (Treumann) — 1(3) var.

Vrd. kk: Nagu sant siga; peale päevalooja ametis (Kul).

Vrd. 10340. Kes siga ei tõngu päeval, see tõngub öösel.
1097. Kui hää sea magave, siis halva songive.

5380. LAISK SULANE ON HÄRG SÖÖMA, AGA TÄI TÖÖLE — 1 var.

Rap v. Mär (Poom).

Vrd. kk: Härg sööma, aga täi tööle (Rap v. Mär); Täi eest teeb tööd, härja eest sööb (Kul); Sööb nagu härg, teeb tööd nagu täi (Hmd v. Rls); Veab kui täi, sööb kui härg (Vän); Kirbu tegema, hārga sööma (MMg).

Vrd. 1845. Kes härg sööma, see verisarv vi-dama.

5381. LAISK SUSI EI SAA LAMMAST — 2(9) var.

A.

E 49, E² 40, Kask-Vaigla-Veski I Ak 26, Norm. 224, Vih. (1957) 109; Vö (anon.) — 1(7) var.

B. Kes laasalõ soelõ lamba veese.*

* laisalo (Norm.)

Norm. 225; Plv — 1(2) var.

5382. LAISK SÖÖMA, SIIS SÄRGILE, TÖÖLE, SIIS KASUKAS SELGA; VIRK SÖÖMA, SIIS KASUKAS SELGA, TÖÖLE, SIIS SÄRGILE — 1 var.

Iis (Roobere).

Vrd. 5329. Laisal on hīgi süües, vilu tööd tehes.

5383. LAISK TAHAB, ET IKKA ÕO OLEKS — 1(3) var.

TMr (anon.) v. Vru (R. Kallas).

5384. LAISK TEEB IKKA LAUPA ÕHTU — 3(14) var.

Aa.

Wied. 103, Kündja nr. 43 (1883) 514, E 49, E² 40; Tt (Raun) — 1(10) var.

b. Laesu tüeaeg ond laupa õhta.

Khn — 1 var.

B. Keik laisad laupa õhtu latsis.*

* kõik; lauba (Norm.)

Norm. 223; Saa — 1(3) var.

5385. LAISK TEEB OMETI AEG-AJUTI, AGA HOOLETU EI TEE MILLALGI — 7(15) var.

a₁.

Norm. 227, EKMS I 509; Krj — 1(5) var.

a₂. Laisk teeb aeg-ajati, aga hooletu ei tee iialgi.

Vll — 1 var.

a₃. Laisk teeb aeg-ajuti, hooletu ei tee ilmaski.

Jām — 1 var.

a₄. Laisk teeb aeg-ajuti, hooletu ei iialgi.

E MVH 23 — ?(1) var.

b₁. Laisk teeb aeg-ajuti, hooletu_p tee pooliskid.

Kaa — 1 var.

b₂. Laisk teeb ajuti, aga hooletu ei tee poolegi.

Sa (Veäster) — 1 var.

c. Laisk tieb vahetevahelgi, huoletu ei millagi.

?Lüg (Källo) — ?(1) var.

d. Laisk tege vähegi, huoletu ei tie midägi.

Kuu (R. Lilhein) — 1 var.

e. Laisk teeb ometi aeg-ajuti, aga hooletu ei tee midagi.

Krj — 1(3) var.

Vrd. 1491. Hooletu on hullem kui laisk: laisk teeb natuke, aga teeb valmis, hooletu jätab puhas poolele.

5386. LAISK VAHIB PÄÄVA SILMI, VIRK VAHIB TÖÖ SILMI — 1 var.

VNg (H. Krickmann).

Vrd. 9314, eriti E: Päiline vaatab päeva peale, aga peremees vaatab töö peale.

5387. MIDÄ LAISK EI VÕI, VOIP VIRK KÜLL — 1 var.

Kam (Simos).

5388. MILLAL LAISK LAISKA NAERAB — 1 var.

VNg (H. Krickmann).

5389. MILLAL LAISK TUOD TEGEB? TALVEL EI TARGE, SÜGUSEL ON SUURED TUULED, KEVÄJEL PALJU VETT JA SUVEL LIIGA PALAV — 3(5) var.

A.

targema = välja kannatama

Kuu — 1 var.

B. «Millal ma tööd võin teha,» ütles laisk. «Kevadel liig suur vesi, sügise pori, sui ilmad väga soojad, talve liig külmad.»

Kod. Kal. (1882) lisa 96 — 1 var.

C. Millal laisk saab tööd teha: talvel tuisune, kevadel vesine, suvel soe, sügisel sopane.
Trt (Eisen) — 1(2) var.

D. Laisal igal ajal oma viga: suvel liig soe, talvel liig külm, toas liig umbne, õues liig tuuline.
?Trt (Eisen) — ?(1) var.

Vrd. Undritz MJ 90/1 ja Klemmer Elusal. Kal. (1904) 21 — soome vs.

Vrd. rl «Millal saan omile»: Sügisel vied sügäväd, / keväjel vuod vägeväd, / suve tie on suisuline, / talve tie on tuisuline (VK III nr. 10).

5390. PAREM ON LAISKA PETTA KUI VIRKA VIHASTADA — 1(2) var.

SJn (Kapp).

5391. KIA LAISELDEH ELÄS, TUU KAADSULDA KARGAS — 3(6) var.

A. Hoolelda elät, kaadsulda kargat.
Norm. 227, EKMS I 508; Vas v. Se (Sandra) — 1(3) var.

B. _____
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

C. Laisk eläs leeväldä, käu ilma kaadsulda.
Norm. 225; Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.

Vrd. 1478. Ku hoolõta olt, sis kängätä käüt.
5397. Laiskus ei anna leiba.

5392. EGA LAISKUS ENNAST PETTA EI LASE — 5(7) var.

a. _____
Kos (Wiedemann) — 1(2) var.

b₁. Lase ei laiskus hennast är' pettä.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

b₂. Laiskus ei lase ennast petta.
Vil (Suurkask) — 1 var.

c. Ärge iialgi laiska petke, laisk ennast petta ei lase.
Kul — 1 var.

d. Ega laiskust ei saa petta.
Krk — 1 var.

e. Petä äi laiska kiägi.
?Rou (Gutves) — ?(1) var.

Vrd. kk: Ma püüan laiska petta, ei lase laiska ennast petta (Helle 346).

Vrd. 5377. Laisk petab mõnekorra usinat.

5393. HOIDKE LAISKUSEST, LAISKUS OO KÕIGE KURJA JUUR — 4 var.

A₁a. _____
Vig (Prilmets) — 1 var.

b. Laiskus on kurjuse juur.
KAH Täiel. VKOr 121 — 1 var.

A₂. Laiskus ja hooletus on kurja juur.
NP (1913) 17 — 1 var.

B. Laiskus on kõige paha asja juur.
Vig (Altsam) — 1 var.
Kujund kurja juur on kasutatav mitmesugustes kontekstides kõnekäänuna.

Vrd. 9500. Rahaahnus on kõige kurja juur.
5407. Laiskus on kõige kurja hakatus.

5394. KES LAISKUST ARMASTAB, SEE ÕNNE EI LEIA — 1(3) var.

Norm. 222, EKMS II 416; Trm (Sild).

Vrd. 2936. Kes kahju kardab, see õnne ei leia.

5395. KES LAISKUST TAHAB PIDADA, PEAB ENNE PALJA JALU LUMES KÄIMA — 1 var.

JJn (Oberg).

5396. LAISKUS AJAB LAENAMA, TUI-MUS TUHKA TAMMUMA — 1(2) var.

Kär (Loiken).

5397. LAISKUS EI ANNA LEIBA — 7(10) var.

Aa. _____
Jannau Lüh. Kram. 113; Trv (Kala) — 2(4) var.

b. Laiskusega ei saavutata leiba.
Kask-Vaigla-Veski III VÕ 137 — ?(1) var.

Ba. Laisalõ ei saa leibä.
Se — 1 var.

b. Laisal leiba ei ole.
Lal — 1 var.

C. Laisk ei pea leiba sööma.
As (Kuusik) — 1 var.

Da. Laisk ei pea leibä süüma, virgal kött ja kott om täüs.
Kan — 1 var.

b. Laisk ei peä leibä süümä, virgal kött ja kott täüs.
Plv — 1 var.

Vt. 5352 B.

Vrd. 5391. Kia laiseldeh eläs, tuu kaadsulda kargas.

**5398. LAISKUS EI OLE KUSKILT
PÄRALT — 1(2) var.**

Mus (J. Miller).

Vrd. 3287. Kartus ei ole kuskilt päralt.

**5399. LAISKUS JA HOOLETUS KÖNNI-
VAD KÄSIKÄES — ?(1) var.**

? Saa (Söggel).

Vrd. 5400. Laiskus ja hooletus on vennaksed.

5402. Laiskus käib näljaga käsikääs.

**5400. LAISKUS JA HOOLETUS ON VEN-
NAKSED — 2(5) var.**

Norm. 227, EKMS I 509; Rap v. Mär (Poom).

Vrd. 5405 B₁: Laiskus ja hooletus on kehvuse vennad.

5399. Laiskus ja hooletus kõnnivad käsi-
käes.

14722. Onnetus ja holetus on vennad.

**5401. LAISKUS JA NÄLG ON ÜHE KÜLA
LAPSED — 1 var.**

Hel (Wahlberg).

Vrd. 5405 A₃: Laiskus ja nälg on ühe ema lap-
sed.

**5402. LAISKUS KÄIB NÄLJAGA KÄSI-
KÄÄS — 1 var.**

Lüg (Källo).

Vrd. 5399. Laiskus ja hooletus kõnnivad käsi-
käes.

**5403. LAISKUS KÄÜP PIKKAMISI EEN,
VAISUS TULEB KERGESTE PERRA
— u. 5(58) var.**

A_{1a1}.

Trt. Vör. Kal. (1837) 47 — 1 var.

a₂. Laiskus käib pitkamisi eel, vaesus
tuleb kermeste järele.*

* pikkamisi (Kurrik, E, EKMS); karmelt
(E)

Wied. 103, Kurrik SÖ 25, Kündja nr. 43
(1883) 514, E 50, E² 41, EKMS I 1216 ja
II 416 — 1(9) var.

a₃. Laiskus käib pikkamisi eel, vaesus tu-
leb pikkamisi järele.
EKMS I 56 — ?(1) var.

b₁. Laiskus käib ees, vaesus tuleb järele.
Huvit. II 215, Nurmik III 95 — ?(27) var.

b₂. Laiskus käib ees, vaesus tuleb taga
järele.
Puus. KH III¹² 79, Norm. 224 — ?(9) var.

c₄. Laiskus ies, vaesus taga.
?Lüg (Källo) — ?(1) var.

A_{2a}. Laiskus käib pikkamisi ees, kehvus tu-
leb karmesti järele.
EKMS II 416 — ?(3) var.

b. Laiskus pikkamisi eel, kehvus karmesti
kannul.
Huvit. V Lisa 15 — ?(1) var.

A₃. Laiskus käib eel, viletsus tuleb järele.
Puus. Eü I 22/23 — ?(1) var.

B₁. Laiskus käib nii tasa, et vaesus teda
alati kätte saab.
Borm Mr Kal. (1858) lk-ta — 1 var.

B₂. Laiskus käib tasahiljukesti, nii et nälg
teda pea kätte saab.
Kad — 1 var.

C₁. Vaesus käib laiskuse järel.
Hel (Wahlberg) — 1(2) var.

C₂. Vaesus kõnnib kermeste laiskuse jal-
gade sees.
?Hel? (anon.) — 1?(1) var.

Vrd. 12635. Uhkus käib eeli ja vaesus takka
järele.

**5404. LAISKUS ON ELU PIKENDAJA —
1 var.**

Kul (Eenveer).

Vrd. 3462. Katus on maja iga, laiskus on mehe
iga.

**5405. LAISKUS ON KEHVUSE VEND —
u. 10(89) var.**

A_{1a}.

Kmpm. Klr 90, Kmpm. Klr I⁴ 98, Kmpm.
Klr II⁶ 33 ja 342, Kmpm. EL II⁸ 36, Tõn.
Tähtr. (1911 jaan.), Norm. 224, EKMS II
416 — 1(42) var.

b. Laiskus on vaesusõ veli, tüü rikkusõ
esä.
?Urv (Siil) — ?(1) var.

c₁. Laiskus ja nälg on mõlemad vennak-
sed.
Norm. 224, EKMS II 416; Koe (Schultz) —
1(3) var.

c₂. Nälg laiskuse vend.
VLk — 1 var.

A₂. Laiskus on puuduse poolvend.
Ann (O. Nilmemägi) — 1 var.

A_{3a}. Laiskus om nälä emä.*
* nälja
Vas — 2 var.

b₁. Laiskus on vaesuse ema.
?Vän (Tammsoo) — ?(1) var.

- b₂. Laiskus on igavuse ja vaesuse ema.
Edu Kal. (1906) 183 — ?(1) var.
- A_{4a}. Laiskus on kehvuse isa.
Hls (õpil.) — 1 var.
- b. Laiskus on nälja isa.
Põl (Tustit) — 1 var.
- A₅. Laiskus ja nälg on ühe ema lapsed.
Hel (Wahlberg) — 1(3) var.
- B₁. Laiskus ja hooletus on kehvuse vennad.*
* hooletus (Kuu)
Wied. 103, Kurrik SÖ 25, Kündja nr. 43 (1883) 514, Sak. Lisa nr. 22 (1888) 2, Kmpm. KLR II² 45, E 50, E² 40, Nurmik II 220; Kuu — 1 v. 2 (31) var.
- B₂. Laiskus ja hooletus on kehvuse vanemad.
Trt. Vör. Kal. (1842) 50 — 1 var.
- Vrd. 13169. Vaesus on laiskuse seltsimees.
5400. Laiskus ja hooletus on vennaksed.
5401. Laiskus ja nälg on ühe küla lapsed.
5406. LAISKUS ON KURADI PEAPADI —
u. 65(88) var.
- A_{1a}. _____*
* oo (Phl); pia- (Jõh, Pld), pää- (Phl, Päl, Vil, Kod, TaL, Vö)
Jannau Lüh. Kram. 113, Körber VRMK 42, Wied. 103, Kündja nr. 43 (1883) 514. Laakm. ER Kas. Kal. (1887) 62, E 50, E² 41; üleskirjutusi ebaühtlaselt üle maa — u. 45(59) var.
- b₁. Laiskus on vanakuradi peapadi.*
* pää- (Pst)
Lindenberg HL Kal. (1887) 38; Kuu, Vig, Krj, Tor, Pst, Trt — 6(11) var.
- b₂. Laisk inime on vanakuradi piapadi.
Sjn — 1 var.
- c. Laiskus on vanakurja peapadi.
Rõu — 1 var.
- d. Laiskus on kurjavaimu peapadi.
Noa, Rei — 2 var.
- e. Laisk on kurjavaimu pealuse padi.
Emm — 1 var.
- f. Laiskus on vanapagana peapadi.
Saa (õpil.), Vön — 2 var.
- g. Laiskus on vanahalva pääpadi.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- h. Laiskus on õeluse peapadi.
Rap — 1 var.
- i. Laiskus on pahareti peapadi.
OM nr. 1 (1887) 50; Ris — 2(3) var.

- A₂. Laiskus om vanakuradi pääasõ.
Se — 1 var.
- B₁. Uni on kuradi peapadi.
Juu — 1 var.
- B₂. Suur magaja om vanakuradi piapadi.
Pst — 1 var.
- C. Tõõhimu on õnne ema, vedelus on vanakuradi pääpadi.
Sirvil. (1899) 54 — ?(2) var.
- D. Kuld on kurjuse juur, aga kurjus on kuradi peapadi.
?Hls (õpil.) — ?(1) var.
- Vrd. Willmann 132: [— —] ning nenda on laiskus kurrati pea paddi.
- Vrd. 2063. Ilus naine on kuradi pääpadi.
4877. Kõrts on kuradi pääpadi.
13256. Vale on kuradi peapadi.
5407. LAISKUS ON KÕIGE KURJA HAKATUS — 2(3) var.
- a. _____
Sjn — 1(2) var.
- b. Laiskus on kõige kurjuse hakatus.
Vig — 1 var.
- Vrd. 5408. Laiskus on patu nakatus.
5393. Hoidke laiskusest, laiskus oo kõige kurja juur.
5408. LAISKUS ON PATU NAKATUS —
1(2) var.
- a. _____
Trv — 1 var.
- b. Laiskus on selge patu algus.
?Vän (Tammsoo) — ?(1) var.
- Vrd. MM Täht. (1911) 27: Laisklemine on kõigi pattude algus; ja sunnitöö — nende lõpp.
- Vrd. 5407. Laiskus on kõige kurja hakatus.
5409. LAISKUS ON RUMALUSE ORI —
?(2) var.
- E² 41; ?Pal (Karro).
- Vrd. 11672. Tarkuse ori on rumalus.
5410. LAISKUS UNEST HAEGUTAB, USINUS SUUD MAEGUTAB — 1 v. 2(3) var.
- a. _____
?Vän (Peterson) — 1?(1) var.
- b. Usinus suud maigutab, laiskus alles haigutab.
?Saa (J. Kangur) — ?(1) var.
- c. Laisk alles haigutab, usin juba maigutab.
Hää — 1 var.

Vrd. J. V. Jannsen, Eesti Lauulik 130: Siis kui laiskus aegutab, / usinus suud maegutab...

Vrd. ka Kmpm. KH 85.

Vrd. kk: Ei haiguta ega maiguta 'haige kohta' (Hää).

Vrd. 1248, eriti B: Hiline vares haigutab, varane vares maigutab.

5411. LAITAJAID ON KÜLL, AGA VÕTA KOOREM OMA SELGA, TALU ESITE JA LAIDA SIIS TEIST — 1(9) var.

Aa. _____

Wied. 103, Kündja nr. 43 (1883) 514, E 50, E² 60 — 1(7) var.

b. Laitjaid küll, tegijaid vähä; võta koorem oma kanda, paras siis on laita teist.
E MVH 24 — ?(1) var.

B. Talu esiti ja laida siis.
Norm. 258 — ?(1) var.

5412. EI LAIDETE LAST, VAID LATSE KASVATAJAT — 2 var.

A. _____

Krl (Meltsas) — 1 var.

B. Ärä laida latsekõist, laida latse kasvatajat, kes lask latsel laiselde, pikäl küllel küünüte.
Krl — 1 var.

5413. ÄRA LAIDA LEIBA EGA KIIDA KOHTU — 1?(11) var.

a. _____

E 12, E² 65, Kask-Vaigla-Veski I Ak 7; ?Hls (Söggel) — 1?(10) var.

b. Ära laida leiba.
Kask-Puusepp-Vaigla 30 — ?(1) var.

5414. LAIDUSÖGA ELÄT LATSÖST SAANI', KITTUSÖGA EI SAA' SANNA KERESSE MANU — 1 var.

saani' = saadik; keresse = kerise
Urv (Seen).

5415. KUIDAS LAKE, NÖNDA KOER; KUIDAS PEREMEES, NÖNDA NIN-
ALUNE — 1 var.

Pil v. SJn (Muns).

Vrd. 4126. Kuida koer süüa saab, nenda koer haugub.

5416. EGA LAKKATAMINE VALLA-
MAKSU ALLE EI KÄI — 1 var.

lakkatamine = naermine
Jõh (Mets).

5417. EGA LAMMAS HUNTI MURRA —
1(3) var.

J. Nurme seletus: «Ega eestlane parunist jagu saa.»

Norm. 133, Vih. VER 185; Kul.

5418. ENEMUISTU LAMAS UOLLOV
PAATTANU: «LAS POK'Ä KEIK,
BÖT RÖNDU ALA LAS D'ÄTTÄ
PÜGAMÄDE. UN ZÖS ÄLÄ KIÄÜT-
TÄGA STRING'IGA, BÖT LAS
KIÄÜTTÄGA ÜÜGA» — 1 var.

Lei (Niilus).

5419. IGA LAMMAS TUNNEB OMA
TALLE — 1(3) var.

Norm. 168, EKMS II 438; HMD v. Rls
(Treumann).

5420. KUI LAMMAS IGA PÄEV NII
PALJU HEINU SAAB, KUI TA
VILL, MIS NIITES SAAB, SIIS TA
POLE VEEL PISKU SÖÖMAGA
OLNUD — 1 var.

Sa? (Veäster).

5421. KUI LAMMAS KOLM KORD
SÜGISE ORASEL SAAP SÜVVA, SIS
PANDVÄT JÖULUNI VASTA —
1 var.

TMr (Mägi).

5422. KUI LAMMAS PÜGAMISE AJAL
SITUB, SIIS SIGINEB, KUI
KUSEB, SIIS KAHANEB — 1 var.

Pär (J. Laarmann).

5423. KUS LAMMAS NIIDETAKSE, SEAL
KARV KARISEB — 1(27) var.

a). _____*

* käriseb (Hupel, Poromenski, Stein); sääl
(Stein)

* Helle 344, Hupel 111, Poromenski EGr.
202, KAH EKAL 154, Stein 38 — 1(12) var.

*
Das Lammes nidetakse, seal Karv kariseb, wo
Hels geßenen wird, da fallen doch immer Späne.

- a₂. Kus lammast niidetakse, seal karv käriseb.
Wied. 92. Kündja nr. 42 (1883) 502 — 2(3) var.
- b. Kus lammast niidetakse, sinna langeb villu maha.*
* lammast (Stein); senna (Wied., Kündja) Stein 38, Wied. 92, Kündja nr. 42 (1883) 502, E 46, E² 93, Kask-Vaigla-Veski L⁶ 73; ?Tt (Kreutzw.) — 2(12) var.

5424. KUVVA LAMMAST PÖETÄ_ÄI, TUU MÄÄKÜ_ÜI — 7(12) var.

- a. —
Se — 5(10) var.
- b. Mis tuu lammast määg, kuvva põetä_äi.
Se — 1 var.
- c. Mis määgide, ku põetä_äi.
Se — 1 var.

5425. LAMBAD ON LAIAL VÄLJAL, HUNT METSAS PÖÖSAS — 1(3) var.

Sa (R. Kallas v. anon.).

5426. LAMBAD PEAVAD MURET NÄGE-MA, KUI MUSTAD TALLE ON — 1(2) var.

Wied. ESSr 653; Tt (Vestr.).

5427. LAMBA NÄGU, HUNDI HAMBA* — 1(3) var.

* hambad (Norm.)

Norm. 253, EKMS IV 345; Krk (Kunimägi).

Vrd. kk: Lamma nahk ja hundi hammad (VII);

Lamba nahk, aga hundi hambad (Trm).

Vrd. 13199. Vaga nägu, hundi hambad.

5429. Lamma nägu, hundi tegu.

1604. Hundi hambad on alati lambavillades peidus.

5428. LAMBET PÖETAS KEVÄJÄ KESÄLE, SÜGÜSE SULGO — 1 var.

Se (Sõrmus).

Vrd. 7560. Noorelkuul nurme, vanalkuul varju.

5429. LAMMA NÄGU, HUNDI TEGU* — 5(35) var.

* lamba (trükised; Sim, Lai)

Wied. 103, Kündja nr. 43 (1883) 514, E 50, E² 98, Muuk I² 139, Puus. KH III¹² 79, Muuk-Mihkla II 53 ja 67, Norm. 253, EKMS

IV 345; Sim (Joonuks), VII (Takk), Lai (õpil.), TMr (Herms), Ran (L. Kallas).

Vrd. 5427. Lamba nägu, hundi hamba.

13192. Pealtnäha vaga lammast, seest kisk-ja hunt.

2068. Ilus nägu, paha tegu.

13198. Vaga nägu, kuri tegu.

7675. Kuida nägu, nõnda tegu.

5430. LAMMAS ON, KES ENNAST NIITA LASEB — 1 kuni 3(3) var.

A. —
?Tõs (H. Anniko) — 12(1) var.

B. Ole lammast ja lase ennast pügada, kes tahab.
?Trv v. Rõu (Siipen) — 12(1) var.

C. Lambad peavad niidetud saama.
A. Leski seletus: rikaste lollide petmise kohta.
Põl — 1 var.

Vrd. 5435. See lammast niidetakse, kellel villad on.

5431. LAMMAS PIDAND UTLEMA, ET «KUI MINU JALAD NIIDU AJAL VILLASE PAELAGA SIUTA, SIIS MA IKKA VILLA ANNAN, AGA KUI KÕVA JA VALJU PAELAGA SIUTA, SIIS ANNAN KARMI VILLA» — 1 var.

Jõe (Tutar).

5432. LAMMAS SÖÖB TALVEL OHERDI-AUGU LÄBI KOORMA HEINU ÄRA — 27(31) var.

A. Lammast sööb koorma heinu aastast läbi uherdiaugu ära.
Vig (Saalist) — 1 var.

B_{1a1}. —
Ann (Kagovere) — 1 var.

a₂. Lammast süü läbi oherdimulgu talvõl kuurma hainu är.
Rõu — 1 var.

b₁. Lammast sööb terve koorma heinu läbi oherdiaugu talves ära.
Han — 1 var.

b₂. Lammast süü talves läbi oherdiaugu kuurma hainu ära.
TMr — 1 var.

c₁. Lammast sööb läbi uherdiaugu talve sees koorma heinu ära.
Krk — 1 var.

- c₂. Lammas sõõb koorma heinu läbi oherdiaugu talve sees ära.
M. Mäesalu seletus: «Lambale kuulub ka kasina toitmise juures koorem heinu.»
Hää — 1 var.
- c₃. Lammas süüb kuurma heinu talve se-
hen ära läbi oherdiaugu.
Hls — 2 var.
- c₄. Lammas sõõb talve sees läbi oherdi-
augu koorma heinu ära.
Trv — 1 var.
- d. Lammas sõõb talise aja sihes läbi
oherdiaugu koorma heina ää.
E. Liivi seletus: «Kuigi lammas on väike
loom, tarvitab ta üsna palju toitu.»
Pha — 1 var.
- e₁. Lammas sõõb koorma heinu talve
jooksul läbi oherdiaugu ära.
Põl — 1 var.
- e₂. Lammas sõõb talve jooksul läbi uher-
diaugu koorma heinu ära.
Saa — 1 var.
- f₁. Lammas sõõ talve pääle läbi oherdi-
mulgu koorma hainu ära.
Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.
- f₂. Talve pääle sõõp lammas läbi oherdi-
mulgu koorma hainu ära.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- g. Lammas sõõb talvega koorma heinu
läbi uherdiaugu ära.
Pal — 1 var.
- h₁. Lammas sõõb läbi oherdiaugu ühe tal-
vega koorma heinu ära.
VMr — 1 var.
- h₂. Lammas sõõb läbi oherdiaugu koor-
ma heinu ühü talvega ää.
Tõs — 1 var.
- h₃. Lammas sõõb ühe talvega koorma hei-
nu läbi uherdiaugu ära.
Vil — 1 var.
- i₁. Lammas peab koorma heinu läbi oher-
diaugu ee sõõma.
Khk — 1 var.
- i₂. Üks lammas peab sõõma läbi uherdi-
augu koorma heinu talves ära.
Trm — 1 var.
- j₁. Lammas võib talvel koorma heinu läbi
oherdiaugu ära süüa.
Norm. 97, EKMS II 428; Ans (Peeters) —
1(4) var.
- B₂. Lammas lubanu talvega kuurma hainu
läbi oherdimulgu ära süvvä.
Nõo — 1 var.
- B₃. Lammas süü läbi uherdimulgu talvege
kuurma hainu ära, lõpes siski manu.
Hel — 1 var.
- B₄. Lammaski peab läbi oherdiaugu koor-
ma heinu talvel ära sõõma, mis siis
muud loomad veel rääki.
Pal — 1 var.
- B₅. Lammas süüb talves kaks koormad
heinu läbi oherdiaugu ära.
Sjn — 1 var.
- C. Lammas sõõb saadu heinu läbi uherdi-
augu talvega ära.
MMg — 1 var.
- Vrd. kk: On peenikene tükki, lähab kas oher-
diaugust läbi (Saa).
5433. MIS LAMMAS HUNDIGA KAUPLEB
— 2 var.
- a. —————
Vig (Laipmann) — 1 var.
- b. Mis kaupa hunt tallega teeb.
Vig — 1 var.
5434. OLE AGA LAMMAS, SIIS ON
HUNDIGI TURJAS — 2—3(32) var.
- Aa₁. —————
Stein 48, Wied. 135, Kündja nr. 48 (1883)
572, Sak. Lisa nr. 22 (1888) 2, E 61, E² 98,
Norm. 104, EKMS I 114; Tt (Kreutz.) —
1(17) var.
- a₂. Ole lammas, siis on hundid turjas.
Rootsl. Elut. Kal. (1901) 19 — ?(3) var.
- a₃. Oled lammas, siis on hundid turjas.
Tõn. Täht. (1911 märts) — ?(2) var.
- a₄. Oled lammas, siis on hundid sul tur-
jas kinni.
Tõn. RP 145 — ?(1) var.
- b. Oled lammas, hundid kuklas kinni.
?Tt (Eisen) — ?(1) var.
- Ba. Kus lammas, sääli hundi hammas.
?Vil (Täht) — ?(1) var.
- b. Oled lammas, kallal sul hundi ham-
mas.
?Tt (Eisen) — ?(1) var.
- Ca. Kes ennast lambaks teeb, seda sõõvad
hundid.
Mihkla-Parlo-Viialepp I² 113, Vih. (1949)
93; Kaq (A. Tõll) — 1(4) var.
- b. Kes ennast teeb lambaks, seda sõõvad
hundid.
Körber VRMK 46 — ?(2) var. Körberil esi-
neb see fraas prantsuse vanasõnade pea-
tükis. Võimalik, et kõik käskkirjalised va-

riandid kajastavad Kõrberist lähtunud sekundaarset traditsiooni.

- Vrd. Ol. Lisa nr. 19 (1887) 295: Kes on liiga vaga lammast, / seda murrab hundi hammas (A. M. Saar).

5435. SEE LAMMAS NIIDETAKSE, KELLEL VILLAD ON — 12 kuni 14(38) var.

Aa₁. Wied. 165, Kündja nr. 50 (1883) 598 — 1(5) var.

- a₂. Seda lammast põetse, kel villa on.*
* püetasse; kellel (Trm)
E 76, E² 93; ?Trm (Särg) — 1?(5) var.

- a₃. Seda lammast põetakse, kellel on villa.
Kask-Vaigla-Veski Lõ 69 — ?(1) var.

- a₄. Eks seda lammast põeta, kellel villa annab mõõta.
Norm. 102, EKMS IV 727 — ?(3) var.

- a₅. Seda lammast pügada, kel villa on.
Puh — 1 var.

- b. Seda lammast võib niita, kellel villa on.
J. Ööveli seletus: «Sellelt võib raha võtta, kellel on. Öeld. kauplemise kohta.»
Tõs — 1 var.

- c₁. Seda lammast sünnib niita, kel villa on.
Hij — 1 var.

- c₂. Eks seda lammast sünni ikke niita, kel villa seilas on.
Koe (Schultz) — 1 var.

- B. Ju seda lammast niidetakse, keda niita sünnib.
Meelej. nr. 36 (1887) 286, EKMS I 187 ja IV 439; Pär (Kampmann) — 1(7) var.

- C. Niida lammast, keda sünnib niita.
Aud (Jagor) — 1 var.

- D. Mis viga villaga lammast niita.
Amb — 1(2) var.

- E. Püä, kos villa om.
Rõu — 1 var.

- Fa. Mis sest lambast niita, kellel villa ei ole.
Rak — 1 var.

- b. Seda lammast ei saa niita, kus villa ei ole.
Trm — 1 var.

- G. Mis sa paljast lambast niidad? Niida seal, kus villu peal on.*
* sealt (E)

Wied. 121, Kündja nr. 6 (1883) 549, E² 93, EKMS I 207 — 1(5) var.

- H. Mis sa paljast lammast niidad.*

* lambast (Nurmik)

E MVH 82, Nurmik II 71 — 1?(2) var.

- Vrd. 5430. Lammast on, kes ennast niita laseb.

5436. ÄRA LASE LAMMAST SINNA, KUS HUNDID ULUVAD — 1 var.

Pal (Saar).

5437. LANGEJALE LEITAKSE KÜLL LUKKAJAT, AGA EI TOUSJALE TÕSTJAT — 1 var.

JJn (Pitka).

- Vrd. 12333. Kes touseb, sedä tueda, kes langeb, sedä lükkä.

5438. ANNA LAPSELE ARMU JA HIRMU — u. 10(26) var.

Aa₁.

Stein 7, Wied. 6, Kurrik SÖ 25, Kündja nr. 31 (1883) 370, Norm. 174, EKMS I 1057; Tt (Kreutzw.) — 1(16) var.

- a₂. Anna lapsele hirmu ja armu.
Trv v. Rõu (Siipen) — 1 var.

- a₃. Lapsele anna hirmu ja armu.
Aud, Kod — 2 var.

- b. Anna lapsel hirmu, anna ka armu.
Juu — 1 var.

- c. Ku latsele annat hirmu, sõs anna armu kah.
Räp — 1 var.

- d. Lapsel tuleb anda hirmu, lapsel tuleb anda armu.
Saa — 1 var.

- B. Anna hirmu ja armu, siis kasvab laps inimlikult.
?Vil (Pallu) — 1?(1) var.

- C. Last kasvata nagu koerakutsikast: anna hirmu ja anna armu.
Koe — 1 var.

- D. Kasvata poega hirmul ja armul.
Saa — 1 var.

- E. Anna hirmu ja armu.
Räp — 1 var.

- Vrd. kk: Sääli anti talle hirmu ja armu (Trt).

5439. EGA LAPSED KANNUST EI KASVA EGA PUUST EI PUDENE* — ?(4) var.

* kannust kasva; puust pudene (E)
E² 24; ?Saa (Sõggel).

5440. EGA LAPSE PERÄ TUO TEGE-
MATA JÄE — 1(1) var.

?Lüg (Källo).

Vrd. 5441. Ega lapse pärast adra ajale jäe.

5441. EGA LAPSE PÄRAST ADRA AJALE
JÄE * — 1(5) var.

* ader aiale jää (trüüsed)

Norm. 166, EKMS II 437; Amb (Kleinmann).

Vrd. kk: Ei sen pärast atra aiale jää 'üellä
tühjä kahju kohta' (Kuu); Ei jäe sinu
pärast kellegi ater aia piäle (Kod).

Vrd. 5440. Ega lapse perä töö tegemata jäe.
12583. Ega tüdruku pärast adra ajale jää.
8079. Ega ühe orja pärast adra aja peale
ei jäe.

5442. EGA LAPSE SUU OLE SARVEST
— 1(1) var.

?Kuu (Jahe).

Vrd. 10891. Suu ei ole sarvest.

5443. EGA LAPSE SUU EI VALETA —
1 var.

As (J. Reimann).

Vrd. nlj: «Väeti ei tea valetada» (Lätt nr. 268).

Vrd. 5481. Lapsed ja narrid räägivad tõtt.

5444. EGA LAST VÕI PESUVEEGA
VÄLLA VISATA * — 1(3) var.

* välja (Norm., EKMS)

E. Poomi seletus: «Ühe kõlvatu pärast ei
või tervet rahvast vihata.»

Norm. 215, EKMS IV 775; Rap v. Mär.

5445. EGA LATS SÖÖDÄ ÄI VANOMBIT,
VANOMBA SUÜTVÄ LATSI — 1(3)
var.

a.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

b₁. Ega laps ei sööda vanemaid, vane-
mad söödavad last.

Norm. 172 — ?(1) var.

b₂. Ega laps ei sööda vanemaid, vane-
mad söödavad lapsi.

EKMS III 437 — ?(1) var.

5446. EGA VÄIKE LAPS KOHE EI
JOOSE — 1 var.

Pee (Vildebaum).

5447. EI LAPS NII RUTTU UNUSTA, MIS
ISE KOKKU PUNUS TA — ?(2) var.

Norm. 177; ?Rap v. Mär (Poom).

A. Grenzsteini mõttesalm (EKMSA 1875,
83).

5448. ENNEM IKKA LAPS KUI VASIKAS
— 1 var.

Tln (Bernstein).

5449. ENNE PANE LAPSELE TIKUGA
TULD SUHU KUI TILK VIINA —
1(1) var.

?Mih (Piile).

5450. IGA LAPSE TARVIS ON LEIB LOO-
DUD — 3 var.

A.

Trv (Müür) — 1 var.

B. Igal lapsel on enne sündimist jumal
leiva muretsenud.

Saa — 1 var.

*

C. Iga lapse jaoks on oma osa olemas.
Saa — 1 var.

Vrd. 2514. Annab jumal lapse, annab ka lapse
leiva.

5451. IGA LAPS TULEB OMA ÕNNEGA
— 1 var.

EKMS III 1062.

Vrd. 2514. Annab jumal lapse, annab ka lapse
leiva.

5452. Igal lapsel oma õnn, seitsmes laps
on õnnelaps.

5452. IGA LAPSEL OMA ÕNN, SEIT-
MES LAPS ON ÕNNELAPS — 2 var.

a.

Kod (Lindvere) — 1 var.

b.

Igal lapsel oma õnn.

Lai (Tammepuu) — 1 var.

Vrd. 5451. Iga laps tuleb oma õnnega.

5453. JOUAKS LAPSED KASVATA, ET
SAAKS KÄTT PITKEMAKS JA
JALGA LÕHEMAKS — 1 var.

Jür (Angelus).

Vrd. kk: Saab käed pitkema 'bei der Geburt

eines Sohnes, welcher bei der Arbeit helfen wird' (Wied. 162).

Vrd. 5561. Lats um jo pikem ku käsi.

5454. KELLE LAPS, SELLE NIMI — u. 60(79) var.

Aa. _____*

* kene — sen (Kuu), kellel — sellel (Krj), kelle — sellel (Vig); laits (Trv, Krk), lats (Hel, Plv); nime (Juu v. Vän, Trv, Vil, TMr, Tt)

H. Krickmanni seletus: «Müüja peab hinna nimetama.»

Wied. 53, Kündja nr. 35 (1883) 418, E MVH 78, E 33, E² 22, Norm. 140; Vi, Amb, Koe, Ha, Lā, Krj, Saa, Pāl, Vil, Plt, TaP, Plv, Tt (Kielas) — u. 55(66) var.

b₁. Kelle laps, see paneb nime.
Hel, Trv v. Rõu (Slipsen) — 2(4) var.

b₂. Ke[l] lats, küll too nime pand.
J. Sandra seletus: «Kelle kaup, küll see hinna ütleb.»
Vas v. Se — 1(2) var.

c. Kelle laps, siis see annab ka oma lapsele nime.
Plt (Luu) — 1 var.

B. Kelle laits, selle nimi, kelle kaup, selle hind.*
* laps (trükised; Vil)
Norm. 140, EKMS I 1099; Hls (Sulsenberg), Vln (Ratas) — 2(5) var.

C. Kelle poeg, selle nimi.
?Tõs (Schantz) — 1?(1) var.

5455. KES AINUST LAST RAATSIB LUUA — 1 v. 2(12) var.

a. _____
Stein 25, Wied. 55, Kündja nr. 36 (1883) 430, E MVH 77, Raud VMj 217; ?Tt (Kreutzw.) — 1?(11) var.

b. Kes ainust last lüüa tähib.
Vän (E. Tetsmann) — 1 var.

5456. KES LAPS VANEMAT LÖÖB, SELLE KÄSI EI MÄDANE HAUAS ÄRA — 6 var.

Aa. _____
TMr (Tildur) — 1 var.

b₁. Kes oma vanemat lüü, tolle käsi mädänävet mullan ära.
Ote — 1 var.

b₂. Kes oma vanembile lüü, selle käsi mulda i mädäne.
Hel — 1 var.

B. Kes oma isa ehk ema lööb, selle käsi ei mädanevat hauas ära, aga kes oma vanemaid jalaga löönud, selle jal kasvavat hauast välja.
As (Kuusik) — 1 var.

C. Kiä vanemat uma käega lüü, tuu käevars ja hius pääluu külest mädäne ei havvah ar.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

Vt. 7860 B.

D. Kes oma vanemaid on löönud, selle käed ei mädane ialgi hauas ära, ehk nad kasvavad nõnda pikaks, et hauast välja ulatavad.
Rei — 1 var.

Vt. 2207 E.

Vrd. 13141. Kes vaestlast lööb, selle käed lüüvad lämpli, jalad jämpli.

5457. KESSE LAPSE PILLI JARELE TANTSIB — 2(4) var.

Aa. Ei või laste pilli tantsida.
Wied. ESSr 817, EKMS II 1046 — 1(2) var.

b. Ei või laste pilli järele tantsida.
EKMS II 1046 — ?(1) var.

B. _____
Hlj (Reepärg) — 1 var.

Vrd. 620. Ema pilli järele tantsib pere.
8837. Ega iga pilli järele saa tantsida.

5458. KOH LATSE', SEAL LAASTU, KOH POISI, SEAL PUU — 2 var.

A. _____
Se — 1 var.

B. Koh poisi, sääl puu, koh latsõ, sääl lastu.
F. Ilviku seletus: «Setä üteliäs nõidõ inemiste kotsel, kedä veiga virgast peetäs.»
Se — 1 var.

Vrd. 5467. Kui on lapsi leivasööjaid, siis ka lapsi lastutoojaid.

5459. KUI LAPSED JA NARRID LAADALE LÄHVAD, SIIS TEENIVAD KAUPMEHED HEAD HINDA — ?(2) var.

Körber VRMK 62. Peatükis «Vana rahva mõistusõnad.»

5460. KUI LAPSELE SÖRM ANTAKSE, SIIS TAHAB TA TERVET KÄTT — 1(2) var.

Pst (Lensin).

Vrd. 4588. Anna kurjale sõrm, siis võtab ta terve käe.

5461. KUI LAPS MAJAS, PEAB ÜHEKSA SILMA ÜHE ASEMELE OLEMA — 1 var.

HMd v. Ris (Treumann).

5462. KUI LAPS NUHTLUSE KÄTTE SAAB, SIIS SULUB SUU KINNI* — ?(4) var.

* sulgab; kikki pro kinni (Stein) Stein 33, Wied. 79, Kündja nr. 39 (1883) 467. Trükkiste aluseks on ilmselt Kreutzwaldi tekst «Kui laps nuttuse kätte saab, siis sulgub suu kinni», mida on ebaõigelt redigeeritud. Kreutzwaldi tekst on tõenäoliselt tagasi viidav Hupeli kaudu Hellele (lk. 341 nr. 206, käesolev väljaanne nr. 5463).

5463. KUI LAPS SAAB, MIS TA NUTAB, EI TA SIIS ENAM NUTA — 1(14) var.

a. * Helle 341, Hupel 110, Poromenski EGr. 198, Wied. 79, Kündja nr. 39 (1883) 467, KAH EKAI 153 — 1(9) var.

* Kui laps saab mis ta nuttab, ei ta siis enam nuta; ta, wenn Kinder ihren Willen freigen, so find sie fromm.

b. Kui laps saab, mis ta nutab, siis jääb ta vait. Stein 33, Wied. 79, Kündja nr. 39 (1883) 467 — ?(4) var.

c. Kui laps nuttuse kätte saab, siis sulgub suu kinni. ?Ti (Kreutzw.) — ?(1) var.

Vrd. 5712. Mis leiba laps nutab, seda ta saab.

5464. KUI LAPS UPPUNUD, SIIS EI AITA TEDA ENAM VEE EEST HOIDA — 1 var.

Sannumetoja I (1848) 198.

Vrd. 2906. Siis lähed kaevule kaant tegema, kui laps juba uppunud on.

5465. KUI LAST KARISTAD, SIIS ÄRA KAHETSE PERRA — 1(4) var.

a. Plv (Tamm) — 1 var.

b. Kui last karistad, siis ära pärast kahetse. E 43, E² 24 — ?(3) var.

5466. KUI OMA LAPSED ÜLES KASVATAD, SIIS ON EMA VÕLG TASUTUD — 1 var.

Hää (Mäesalu).

5467. KUI ON LAPSI LEIVASÖÖJAJD, SIIS KA LAPSI LASTUTOOJAJD — 1(11) var.

Aa. _____*

* laastu- (trükkised)

E 43, E² 24, Nurmik II 147, Kask-Vaigla-Veski III Vö 131; Plv (Tamm) — 1(9) var.

b. Kui on lapsi leivasööjajd, siis on lapsi laastutoojajd. EKMS II 438 — ?(1) var.

B. Kus on lapsi leivasööjajd, seal ka lapsi laastutoojajd. Norm. 167 — ?(1) var.

Vrd. 5458. Koh latse', seal laastu, koh poisit, seal puu.

5468. KUI SA ELAD LASTE SEAS, HOIA OHJAD OMA KÄES — 1 var.

Hää (Mäesalu).

Vrd. 2200. Isa, pea kübar peas. kunni elad laste seas.

618. Ema, pea tanu peas, kuni elad laste seas.

5469. KUI VEEL LAST EI OLE, PEAB MEEST HULLEM HOIDMA KUI MÄHKMES LAST — 1 var.

Hää (Mäesalu).

5470. KU LATSE PESSÄ ÄI' SIS LATSOH PESVÄ EIS — 1 var.

Se (Aalik).

5471. KU LATSO L ISÄ ÄRÄ KOOLÖS, SIS KAOS TÄL PUUL ARMU ÄRÄ, A KUI IMÄ ÄRÄ KOOLÖS, SIS KAOS TÄÜS ARM ÄRÄ — 1 var.

Plv (Tamm).

Vrd. 2212. Kui isa sureb, siis on lapsed poolvaesed, kui ema, siis täisvaesed.

5472. KUS LAPSE HÄDA, SEAL VANEMA SODA — 1(4) var.

Norm. 168, Vih. VER 187, EKMS II 438; Tür (Vildebaum).

5473. KUS LAPSI, SEÄL LEIBA — 4 kuni 5(13) var.

A. Kellel lapsi, sellel leiba.
Kuu — 1 var.

Ba. — *

* seal (trüklised)

Wied. 92, Kündja nr. 42 (1883) 502, Norm. 168, EKMS II 438; Kaa — 1(9) var.

b. Kus palju lapsi, seal palju leiba.
?Rön (Elsen) — 1?(1) var.

C. Kus suitsu, seal sooja; kus lapsi, seal leiba.
Rap, Saa — 2 var.

Vt. 10649 K.

Vrd. 2514: Annab jumal lapse, annab ka lapse leiva.

5474. KUS LAPSI, SEAL VANU — 1 var.
Vän (Peterson).

5475. KUS LINNUD PESITLEVAD, SEAL ON KA POEG NÄHA* — 1?(3) var.

* pesitsevad (trüklised)

Norm. 165, EKMS II 438; ?Tös (Schantz).

5476. KUST KIK LATSE EMAJÕE VEERDE SAAVA — 3—5(22) var.

a. —

* Hupel 111, Porominski EGr. 203, MMg — 2(5) var.

*
"Für die kleine Emma, die weisse Säue, hört, nicht alle Kinder kommen an den Embel, d. i. nicht alle haben solches Glück"

b. Kust kõik lapsed Emajõe ääre saavad.*

* äärde (Hel)

Wied. 96, Kündja nr. 42 (1883) 503; ?Hel (Wahlberg) — 1?(5) var.

c. Kus kõik lapsed Emajõe kaldale saavad.
Stein 38, Wied. 92; ?Tt (Kreutzw.) — 2(4) var.

d. Ega kõik lapsed saa Emajõe kaldale.
Wied. 18, Kündja nr. 32 (1883) 381, E 14, E 24, Puus. Eü I 21 — 1?(7) var.

e. Ega igauks laps saa Emajõe kaldalle.
VMr (V. Lurich) — 1 var.

5477. LAITS NUURUSEST NÖRK, VANA VANADUSEST JÖVVETU — 2(3) var.

A. —

Nõo (Speek) — 1 var.

B. Vana väetike, noor nõrgake.
SJn (Johannson) — 1 var.

C. Kõik oleme noorena nõrgad ja vanana väetid.

KAH EKL 43 — ?(1) var.

Vrd. kk: Oks vanast väeti, teine noorest nõrk (Wied.).

Tavaline on kõnekäänuline esinemus.

Vrd. 13464. Vana noorest nõrgem.

5478. LAITS SAAB LAADELT SAIA JA PERAN LAADET PESSA — 4(6) var.

Aa. —

Rön (Käärrik) — 1(2) var.

b. Laps saab laadal saia, aga pärast laata peksa.

Vil v. Trv (Kala) — 1 var.

Ba. Latse lääve laadale, ta'ave laadal tantsi, pärast saave pessa.
Trv — 1 var.

b. Latse läävä laadale, tahave laadal tantsi, pärast laata saave pessä.
Pst — 1 var.

c. Lapsed lähevad laadale, tahavad laadal tantsida, piks-peks pärastpoole.
E MVH 8 — ?(1) var.

5479. LAPSE ARU ON NAGU VANA KASUKANÄRU — 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

Vrd. 13403. Vana inimese aru om kui vana kaskunäru.

5480. LAPSE ASE, KOERA ASE — 2 var.

a. —

Kuu — 1 var.

b. Lapse ase ja koera ase.

A. Ploompuu seletus: «Lapsel ei pruugi head magamiseaset olla.»

Kuu — 1 var.

Vrd. 5493. Lapse jalad — kuera jalad.

5505. Lapse nahk ja koera nahk.

5495. Lapse külm ja koera nalg on üks.

5481. LAPSED JA NARRID RÄÄGIVAD TÖTT — 4 kuni 5(9) var.

A_{1a1}. —

EPost. Kal. (1875) 142; ?Pst (Lensin) — 1?(3) var.

a2. Lapsed ja narrid ütlevad tött.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

b1. Lapsed ja lollid räägivad tött.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

- b₂. Lapsed ja lolid ütleavad tött.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- c. Narr ja lats kõnelese õiget.
Räp (Poolakess) — 1 var.
- A₂. Lapsed ja narrid tohivad üksi tött
rääkida, aga keegi muu.
Sannumetoja I (1848) 156 — ?(1) var.
- B. Narrid ja lapsed räägivad tött, aga
petavad ka vahest.
Wolde Öko² 13 — ?(1) var.
- Vrd. 5482. Lapsed ja narrid usuvad, et kahe-
kümne rublale ja kahekümne aastale otsa
ei saa.
5443. Ega lapse suu ei valeta.
5482. LAPSED JA NARRID USUVAD, ET
KAHEKÜMNE RUBLALE JA KAHE-
KÜMNE AASTALE OTSA EI SAA —
?(8) var.
- Aa. Lapsed ja narrid usuvad, et kahe-
kümne rublal ja kahekümne aastal
jal otsa ei ole.
W. Norm. UVKÖr 61 — ?(1) var.
- b. _____
Wied. 104, Kündja nr. 43 (1883) 514, E. 50,
E² 24 — ?(4) var.
- B. Lapsed ja narrid usuvad kõike.
Norm. 250, EKMS IV 250 — ?(3) var.
- Vrd. 5481. Lapsed ja narrid räägivad tött.
5483. LAPSED KUNNAVAD ISA-EMA
PÖLDU — 1 var.
Jõe (Pahlberg).
5484. LAPSED LAPSIDA TEGEVAD
VANEMILE VASTUKSISTA — 1 var.
VNg (R. Pöldmäe).
5485. LAPSED ON ABIELU PALK —
1 var.
Rap v. Mär (Poom).
- Vrd. 5526. Laps on abielu side.
5486. LAPSED ON KAHEJALGSED
NOIAD — 1 var.
Kod (Liiv).
5487. LAPSED ON LINNUD: SAAVAD
SULED SELGA, ONGI LÄINUD —
2 var.
- A. _____

Nrv (Sirdnak) — 1 var.

- B. Lapsed kodu ku linnupojad pesas, aga
ku tiivad juure saavad, lendavad ku
noored linnud laiali.
Hää (Mäesalu) — 1 var.
- Vrd. kk: Sai suled selga 'sai iseseisvalt elama,
oma käe peale' (Trt).
5488. LAPSED ON VAESE VARANDUS —
12(20) var.
- A_{1a}. _____
Norm. 104, Vih. (1957) 108, EKMS IV 298;
Vän (Tammsoo) — 1(5) var.
- b₁. Lapsed on vaese inimese varandus.
Jõh — 1 var.
- b₂. Lapsõd ollõ vaesõ inimese varandus.
Khn — 1 var.
- c. Lapsed on vaeste inimeste rikkus.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- d. Latse om kehvä inemise rikkus.
San — 1 var.
- e. Latse om kehvä inemise vara.
San — 1 var.
- A₂. Kehväl inemisel ei ole muud rikkust
ku latse.
San — 1 var.
- Ba. Palju lapsi vaese inimese varandus.
Pha? (anon.) — 1(3) var.
- b. Palju lapsi vaeste inimeste varandus.
Norm. 167, EKMS II 439 — ?(2) var.
- c. Hulk lapsi on vaese inimese vara.
Vän — 1 var.
- C. Vaesel lapsi palju, lapsed vaese
varandus.
Kod — 1 var.
- D. Kehva varandus on kenad lapsed.
Saa — 1 var.
- E. Vaese varandus on lapsed, rikka
varandus on raha ja vara.
Saa — 1 var.
- Vt. 9739 I.
5489. LAPSED ON VANEMATE USU VILI
— 1 kuni 3(3) var.
Rap v. Mär (Poom).
5490. LAPSEGA NAISTE EGA VARSAGA
HOOSTEGA EI PEETA KOHTA —
1 var.
Kul (Eenveer).
- Vrd. 13856. Varsaga mära ja lapsega naene on
üks.

5491. LAPSE HÄDA JA KOERA HÄDA OLEVA ÜKS JA SEESAMA — 1 var.

M. Mäesalu seletus: «Tühise põhjuse pärast hädaldamine.»

Hää.

Vrd. 5495. Lapse külm ja koera nälg on üks.

5492. LAPS EI TOHI LEEVALE HÄBI TEHA, LEIB TEEB TEENEKORD LAPSELE HÄBI — 2 var.

A.

E. Poomi seletus: «Leivale häbi tegemine seisab selles, kui laps leiab leiva seest miski võõra asjakese, kas põhukõrrekese või puulaastukese, mis kogemata leivajahudesse sattunud, kui laps seda valju häälega sööma ajal räägib või teistele näitab, siis ta teeb leivale häbi. Leib teeb jälle lapsele häbi, kui lapsel kogemata söömalaus ehk teiste laste seltsis peetus tuleb, siis teised naeravad teda.»

Rap v. Mär — 1 var.

B. Ära tee leivale häbi, teinekord leib teeb sulle häbi.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

Vrd. nlg: E 36776 < Pär.

Vrd. 7400. Ära narri toitu, toit tasub teinekord seda tagasi.

5493. LAPSE JALAD — KUERA JALAD — 6 var.

A.

* koera (Kuu)

Hlj, Kuu — 3 var.

Ba. Lapse jalga ja kuera jalga on kerge.

Kuu — 1 var.

b. Lapse jalga ja kuera jalga on kerged.

Kuu — 1 var.

C. Lapse jalad koeraga koos.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

Vrd. 5512. Laps ja koer ei väsi lialgi.

5505. Lapse nahk ja koera nahk.

5480. Lapse ase, koera ase.

5495. Lapse külm ja koera nälg on üks.

5494. LAPSE KOHUS OM PEA MÖISTET — 1(2) var.

Trv (Vaine).

5495. LAPSE KÜLM JA KOERA NÄLG ON ÜKS — u. 45(54) var.

A₁a. Lapse külm — koera nälg.

Lai — 1(2) var.

b₁. Lapse külm ja koera nälg.
C. Allase (Krj) seletus: «Ühed mõlemad kerged kannata.»
Han, Krj — 2(4) var.

b₂. Lapse külm ning koera nälg.
Sa (Holzmayer) — 1 var.

c₁. Lapse külm ehk koera nälg.
Vig, Kaa — 2(3) var.

c₂. Lapse külm või koera nälg.
HJn — 1 var.

A₂. Latse külma või peni nälga.
Trv — 1 var.

B₁. Koera nälg ja lapse külm on üks.
Wied. 70, Kündja nr. 38 (1883) 454; Krj — 1(3) var.

B₂a.

K. Lepa (Mus) seletus: «Laps äi ütle, et tal külm on, äi taha, ta parem kannatab; nõnda koer ka, ta'p tunne, kui tal kõht tühi on.»
Norm. 166, EKMS II 438; Jür, Kuu, Vig, Sa, Aud — 7(10) var.

b. Lapse külm ja koera nälg, see on üks.
Kul — 1 var.

c. Lapse külm ja koira nälg, nee on üks.
O. Grepl (Krj) seletus: «Egas laps sedamoodi külma tunne nagu vana inime. Vinub korra küll, et on külm, aga säälsammast pole külma änam kuskis. Säätsammuti on ka koira näljaga.»
Krj — 1 var.

d. Lapse külm ja koera nälg on ühed.
Sa — 2 var.

e. Lapse külm ja koera nälg olla üks.
Jäm — 1 var.

f. Lapse külm ja koera nälg üeldakse üks olevad.
Tor — 1 var.

B₃a. Lapse külm ja koera nälg on ühesugused.*

* oo (Vig)

Hmd v. Rls (Treumann), Vig — 2 var.

b. Lapse külm ja koera nälg öeldakse ühesugused olema.
P. Tammepuu seletus: «Vananimene ei jõua nii palju külma kannatada kui laps. Koer kannatab nälga niisama palju kui laps külma.»
Lai — 1 var.

B₄. Lapse külm ja koera nälg on ükskõik.
Krj — 1 var.

C. Koera nälg ja lapse külm, need on alati.
Rap v. Mär (Poom) — 2 var.

- D. Lapse külm ja koera nalg ei paista välja.
Käi — 1 var.
- E. Kes lapse külma või koera nalga teab.
Saa (Söggel) — 1 var.
- F. Lapse külm või koera nalg, kes seda enni kuulnd on.
Emm — 1 var.
- G₁. Lapse külm ja koera nalg — kis seda usub.
Tor — 1 var.
- G₂. Koera nalg ja lapse külm — ei kästa uskuda.
Wied. 70, Kündja nr. 38 (1883) 454 — 1(2) var.
- *
- H₁. Lapse nalg või koera külm.
Trt — 1 var.
- H₂. Koera külma või lapse nalga nüüd.
M. Mäesalu seletus: «Mõlemad ei kaeba tõsiselt, unustavad ruttu oma häda, see läheb ruttu mööda.»
Hää — 1 var.
- I_{1a}. Lapse nalg ja koera külm, see oo üks.
PJg — 1 var.
- b. Lapse nalg ning koira külm üteldakse üks olevad.
E. Liivi seletus: «Laps ei tunne kõhutühjust ega koer külma.»
Pha — 1 var.
- I_{2a}. Koera külm ja lapse nalg on ühed.
A. Ranna (Põl) seletus: «Ei jõua rahuldada.»
Kaa, Põl — 2 var.
- b. Koera külm ja lapse nalg oleva üks.
M. Mäesalu seletus: öeldud «sel puhul, kui kaasatunud koerad põllu ääres lõdisesid».
Hää — 1 var.
- c. Koera külm ja lapse nalg, see üks ja seesamma.
Hää — 1 var.
- J. Koera külma või lapse nalga nüüd võib tähel panna.
Hää — 1 var.
- K. Kis koera külma või lapse nalga võib uskuda.
Hää — 1 var.
- L. Ei ole sellest viga, kui koer külma käes väriseb või laps tühja kõhtu kaebab.
?TMr? (Eisen) — ?(1) var.

- Vrd. kk: Tede häda või koera nalg, need on ühesugused (Saa).
- Vrd. 5491. Lapse häda ja koera häda oleva üks ja seesama.
12828. Tütruksa külma ja koera nalga äi usta.
5500. Lapsel on koera soe juures.
5505. Lapse nahk ja koera nahk.
5480. Lapse ase, koera ase.
5493. Lapse jalad — kuera jalad.
5512. Laps ja koer ei väsi lialgi.
5513. Laps ja koer on ühesugused.

5496. LAPSELE NUGA VÕI KARJATSELE RAHA* — 1(10) var.

* karjasele (Meele, EKMS)
Meele, nr. 13 (1887) 101, Norm. 124, EKMS II 546; Pär (Kampmann).

Vrd. 5572. Mis teeb laps nuaga.

5497. LAPSEL KALA NINA ALL; KES LAPSELE KALA ANNAB — 11(14) var.

- A. _____
Pal — 1 var.
- B. Kes lapse pärast randa või kassi pärast kalale lähib.
HJn — 1 var.
Vt. 3392 F.
- Ca₁. Kesse lapse pärast randa ehk kitse pärast lakka läheb.*
* kes (Rak)
Norm. 166, EKMS II 436; HJ, Rak, JJn — 3(5) var.
- a₂. Kes lapse pärast randa läheb ehk kitse pärast lakka.
Jöh, Kad — 2 var.
- a₃. Kes lapse pärast randa läind ehk kitse pärast lakka.
Amb — 1 var.
- a₄. Kes on enne lapse pärast randa ehk kitse pärast lakka läinud.
Pee — 1 var.
- b. Kis kitse pära lakka läheb ehk lapse pära randa.
Jöh — 1(2) var.
- c. Ei kitse pärast menda lakka ega lapse pärast randa.
HJ — 1 var.
Vt. 3392 H.
- Vrd. 3391. Kes kassile kala annab.

5498. LAPSEL LAPSE ARU — 2 kuni 3(8) var.

A. _____

- Norm. 166, EKMS II 439; Hls (Söggel) — 1(5) var.
- B. Lapsel on lapse meel.
Krj (Allas) — 1 var.
- C. Lapsel lapse meel, lapsel lapse aru.
?Saa (Söggel) — 1?(1) var.
- D. Lapsel on lapse meel, rumalal on rumal keel.
Kask-Vaigla-Veski Lõ 21 — ?(1) var.
5499. LAPSEL ON KEISRI ÕIGUS — 1 var.
Ote (P. Berg).
5500. LAPSEL ON KOERA SOE JUURES — 7 var.
- Aa. Latsel om kutsike lämmi.
Vas v. Se (Sandra), Se — 2 var.
- b. Latsöl kutsige lämmi.
Vas — 1 var.
- B. _____
Tln (J. Keller) — 1 var.
- Ca. Noore inimesel koera soe juures.
E. Poomi seletus: «Õeldi siis, kui noor inimene külma ilmaga kerges riides välja läks.»
Rap v. Mär — 2 var.
- b. Noore inimesel koera soe.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- Vrd. 5495. Lapse külm ja koera nälga on üks.
12628. Tütru külm ja koera nälga äi üsta.
5501. LAPSEL ON UNI MAGUSAM KUI SAI — 1 var.
Kuu (A. Ploompuu).
- Vrd. 12901. Uni maitseb lapsel magusam kui vanal.
12903. Uni on kõige suurem sõber lastele.
12904. Uni on magusam kui mesil.
12581. Töötegitse uni om magus.
5502. LAPSEL SABA KOORMAKS — 3 var.
- a. _____
E. Poomi seletus: «Õeldi selleks, et lapsel tööd ega muret pole.»
Rap v. Mär — 1 var.
- b. Lapse saba koormaks.
Jõh — 1 var.
- c. Ah, mis lapsel tarvis, lapsel saba koormaks.

- E. Poomi seletus: õeldi siis, kui laps tahtis paremat toitu.
- Rap v. Mär — 1 var.
- Vrd. kk: Sel inimesel on saba koormaks 'inimese kohta, kellel hea põli' (Trt).
- Vrd. 3362. Kassil saba koormaks.
11186. Salul saba koormaks.
10177. Sandil saba koormaks.
5503. LAPSEL VALUTAB SÕRMEOTS, EMAL VALUTAB SÜDA — 9(36) var.
- A_{1a1}. _____
Wied. 104, Kurrik SÖ 25, Kündja nr. 43 (1883) 514 — 1(10) var.
- a₂. Lapsel valutab sõrmeots, emal süda.
E 50, E² 24 — ?(10) var.
- b. Lapsel valutab sõrm, emal süda.
Tõn. RP 45, E² 23, Norm. 168, EKMS I 323 ja II 439; Mih, Hää, Kam (Relli) — 3(11) var.
- c. Kui latsel valutab sõrm, sis emäl valutab süda.
Ran — 1 var.
- d. Latsõ sõrm valtas, imä süä haltas.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- A₂. Latsel haltas sõrm, vanembaal söä.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- B. Lapsel tilgub sõrm verd, emal süda.
Kam (Relli) — 1 var.
- C. Lapsel sõrm haige, emal süda.
Nõo — 1 var.
5504. LAPSE MÄNGIASI ON PUUPULK JA SITAJULK — 2(8) var.
- A. _____
Wied. 103; Tt (Kreutzw.) — 1(3) var.
- B. Lapse mänguriistad on puupulk ja kuusekäbi.
Kod (Lindvere) — 1 var.
- C. Lapse mängiasi on puupulk.*
* mänguasi (Norm., EKMS)
Kündja nr. 43 (1883) 514, Norm. 167, EKMS II 439 — ?(4) var.
5505. LAPSE NAHK JA KOERA NAHK — 7 var.
- Aa. Lapse nahk ja kuera nahk ei karda külma.
Kuu — 2 var.
- b. Lapse nahk ja kuera nahk ei tunne külma.
Kuu — 1 var.

B. _____*

* kuera (Kuu)

Jõh, Kuu, Tt (anon.) — 3 var.

C. Lapsel on koera nahk.

Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.

Vrd. 5493. Lapse jalad — kuera jalad.

5480. Lapse ase, koera ase.

5495. Lapse külm ja koera nälk on üks.

5506. LAPSEST KASVAB HILJEMINE
JÄLLE LAPSEVANEM* — 1?(13)
var.

* hiljamine (Wied., Kündja), hiljemini (Kurrik, Norm.), hiljem (E)

Stein 40, Wied. 104, Kurrik SO 25, Kündja nr. 43 (1883) 514, E² 24, Norm. 176; ?Tt (Kreutzw.).5507. LAPSEST KASVAB MÕNIKORD
VANEMATELE VAENLANE —
1?(7) var.

Wied. 104, Kündja nr. 43 (1883) 514, Norm. 173; ?Tt (Kreutzw.).

5508. LAPSETA NAINEN ON KU OLE-
KUBU — 1?(1) var.

?Lüg (Källo).

5509. LAPS HEA HEINAAJAL, KALLIS
KAERALEIKU AJAL, PÕRGULINE
PULMA AJAL — 5(8) var.A. Hää on, ku laps tuleb heenaajal.
Kod (Lindvere) — 1 var.B. Hää laps oli heinaajal, kallis kaera-
leiku ajal.H. Krickmanni seletus: «Siis saab ema
lapsel rinda andes vähe puhata.»

VNg — 2 var.

C. _____*

* -lõigu (trüklised)

Norm. 165, EKMS II 438; VNg — 1(4) var.

D. Hea, kui laps on heina-aal, veel parem
rukkileiku aal, aga vii ta põrgu pulma
aaks ja sealauta sööma-aaks.
Jõe — 1 var.5510. LAPS IKKI NÄGUSAM, KU TASKU
ÕOL — 1 var.M. Mäesalu seletus: «Mingi ehte või uue
riide passimise puhul.»

Hää.

Vrd. 5525. Laps nägusam, kui nina tatine.

5511. LAPSI ON, RUUBLID EI OLE —
2 var.a. _____
Vil (Leoke) — 1 var.b. Lapsi on küll, aga rublasid ei ole.
Vil — 1 var.5512. LAPS JA KOER EI VÄSI IIALGI
— 3(5) var.A. _____
Norm. 167; Rei — 1(2) var.B. Kes seda kuulnd, et laps ja koer väsi-
vad.

Hii (Remmelkor) — 1 var.

C. Kes seda kuulnud, et laps väsind on
ehk koeral nälk.

Hlj (Reepärg) — 1(2) var.

Vrd. 5495. Lapse külm ja koera nälk on üks.
5493. Lapse jalad — kuera jalad.5513. LAPS JA KOER ON ÜHESUGUSED
— 1?(1) var.P. Tammepuu seletus: «Kuhu koer läheb,
sinna läheb ka laps.»

?Lai.

Vrd. 5495. Lapse külm ja koera nälk on üks.

5514. LAPS JA LOLL TAHAVAD KIITA
JA KASS TAHAB SILITADA —
1 var.

TMr (Vildebaum).

5515. LAPS JUOKSEB ALT VIHMA —
1 var.

Kuu (Lindström).

5516. LAPS KANNAB SENI POKUTAT,
KUNI EMA ELAB — 1 var.

Lut (Voolaine).

5517. LAPS, KEL SÕNA SUUS, JALG
ALL — 1(4) var.

Wied. 103, Kündja nr. 43 (1883) 514.

5518. LAPS KÄTKIS, LEIB KAPPIS —
2(11) var.

A. _____*

* kapsi (trüklised)

Wied. 103, Kündja nr. 43 (1883) 514, Norm.
168, EKMS II 438 ja III 1062; Kaa —
1(10) var.

- B. Titt kätkis, kakk kappis.
E. Reinarti seletus: «Iga lapse jaoks on maailmas leiba ja ruumi.»
Kaa — 1 var.
- Vrd. 2514. Annab jumal lapse, annab ka lapse leiba.
5519. LAPS LAAST VANEMA KÜLJEST — 2(4) var.
- A. —
Norm. 176, EKMS I 1058; Vig (Laipmann) — 1(3) var.
- B. Laps laast kõrvatse kõrvast.
E. Poomi seletus: «Õeldakse selle kohta, kui mees ehk naine on teise kõrvast surnud ja järeljääja peab lapse abiga tööd edasi tegema.»
Rap v. Mär — 1 var.
- Vrd. 5527. Laps on enam kui laast.
5520. LAPS LABANE, TUSS TOIMINE — 1(2) var.
- EKMS III 110; Hlj (Leetberg).
- Vrd. kk: Lapsed labased, pe-d pasased (Rap v. Mär).
5521. LAPS LANGEV VANA SOO POOLE — 1 var.
- A. Saareste seletus: «Lapsel on suguvõsa sarnadust.»
EKMS III 736.
5522. LAPS NARMUS, KOER KARVUS — 4(6) var.
- A₁. Koer kasvab karvus, laps kaltsus, pärast mehel meelt peas küll.
E. Poomi seletus: Õeln. keegi peremees, kui naine kurnud, et ei jõua lastele nii palju uusi riideid teha, nagu nad kulutavad.
Rap v. Mär — 1 var.
- A₂. Laps kasvab kaltsus, koer karvus, pärast mehel meelt peas küll.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- B. —
LNg — 1 var.
- C. Laps narmus, siga karvus.
E 50, E² 24; Tõs (Schantz) — 1(3) var.
5523. LAPS NOOREM, JALG KERREM — 27(34) var.
- A. Laps noorem, jalg kärmem.
E 50, E² 24 — 2(3) var.
- B_{1a}. — *
- * nuaremb (Iis), nuoremb (Rak), nuorem (Kuu); kergemb (Iis, Rak, Kuu)
E. Poomi (Rap v. Mär) seletus: «Õeldi, kui kasti last vanainimese eest kuhugi minna.»
EKMS II 438; Jõh, Iis, Rak, VMr, Amb, JJn, Koe, Kuu, Rap v. Mär, Pil — 15(17) var.
- b. Laps noor, jalg kerge.
P. Tammepuu (Lai) seletus: «Seda õeldakse lapsele, kui teda saadetakse mõnda asja ajama.»
VNg, Rak, Lai — 3(4) var.
- B₂. Laps noorem, kints kergem.
Tor, Saa — 2(3) var.
- Ca. Laps noorem, koer kergem.*
* nuorem; kuer (Kuu)
E. Veskisaare (KJn) seletus: Õeld. kui käs- takse nooremat inimest midagi teha.
Kuu, Jür, Rap v. Mär (Poom), Mar, KJn — 5 var.
- b. Laps nooremaks, koer kergemaks.
M. Viidalepa informandi (?) seletus: «Et lapsel kerged jalad, peab vanama test minema.»
Muh — 1 var.
- D. Laps noorem, kirp kergem.
Jäm — 1 var.
- Vrd. kk: Sa laps noorem, teine jalg kergem, too mulle seda ehk seda (Kuu).
- Vrd. 7499. Noorel kerge jalg.
5524. LAPS NUTAB, KUI PESTAKSE, PÄRAST MAGAB MAGUSAMAST — 1 var.
- Pal (M. Uus).
5525. LAPS NÄGUSAM, KUI NINA TATINE — 8 v. 9(11) var.
- A₁. —
H. Krickmanni seletus: «Naljakombel mõnda mustust vabandades.»
EKMS III 166; VNg — 1 v. 2(3) var.
- A₂. Laps hoopis näust laiem, kui nina tatine.
Pal — 1 var.
- B₁. Nii latse omma moodun, kel pää kär- näne ja nõna hästi tatitse.
Krl — 1 var.
- B₂. Laps nägusam, kui pää kärnas on.
H. Krickmanni seletus: «Pilkamine.»
VNg — 1 var.
- C_{1a}. Mees nägusam, kui piip suus, naine nägusam, kui laps süles, ja laps nägu- sam, kui nina tatine.
Koe — 1 var.

- b. Meest peeti nägusaks, kui piip suus, naist, kui laps süles, last, kui nina tatine.
Amb — 1 var.
- C₂. See olevat väga moodis, kui mehel piip suun, naisel laits sülen ja latsel nōna tatiga.
Rōn — 1(2) var.
- Vt. 6587 B₁—B₂.
- D. Miis moodun, kui piip suun; naene moodun, kui lats sülen; lats moodun, kui pää kārnan.
Hel — 1 var.
- Vt. 6587 C.
- Vrd. 11708. Tatlisem nina, targem laps.
5510. Laps ikki nägusam, ku tasku õõl.
5526. LAPS ON ABIELU SIDE — 1 var.
Kul (Eenveer).
Vrd. 5485. Lapsed on abielu palk.
5527. LAPS ON ENAM KUI LAAST — u. 25(34) var.
- Aa. Laps enam kui laast.*
* ānam (Kār); kui (Krj, Pha, Saa)
M. Jōgi (Kār) seletus: «Kui laps midagi kasku täidab.»
Sa, Saa (Sōggel) — 5 var.
- b. —————*
* ānam; kut
A. Tustiti (Pōi) seletus: «Sest lapsest on loota abi.»
Sa — u. 10(14) var.
- c. Laps ikka ānam kui laast.*
* ikki (Hāā); enam (trūkised; Kuu, Kre, VII, Pōi)
A. Sēpa (VII), T. Kalbuse (Tor) ja M. Māesalu (Hāā) seletused: õeld., kui laps töö juures veidi aitab.
E² 24, EKMS II 438; ?Kuu (Jahe), Sa, Tor, Hāā — 6 kuni 7(9) var.
- d. Laps on ikka ānam kui laast.*
* enam kui laast (Norm.; Kuu, Juu v. Vān)
Norm. 167; ?Kuu (Jahe), Pōi, ?Juu v. Vān (Virkus) — 1—3(4) var.
- Ba. Enam ikka laps kui laast.
Muh — 1 var.
- b. Enam one ike laps kui last.
Kod (Liliv) — 1 var.
- Vrd. 5519. Laps laast vanema küljest.
7925. Oma laps on lapsuke, telse laps on laastuke.
5528. LAPS ON PEREKONNA PEEGEL — 1 var.
Krj (Briedis).
5529. LAPS ON VANAINIMESE AHV — 1 var.
Rap v. Mār (Poom).
5530. LAPS RUMAL, ILM KAVAL — 1(2) var.
Pst (Raudsep).
5531. LAPS RÄAGIB SIIS, KUI KANA KUSEB — u. 40(47) var.
- A_{1a1}. Laps räägib, kui kana kuseb.
Rei, Emm — 2 var.
- a₂. —————
Aug. Krikmanni, G. Vilbaste jt. seletused: õeldi, kui laps v. noor inimene tahtis vanade jutu vahele kaasa rääkida.
VNg? (Aug. Krikmann), Tin, Jūr, Rei, Kaa, Trm — 7 var.
- b. Laps räägib siis, kui kanad kusevad.
VMr — 1 var.
- c. Lapsed räägivad siis, kui kana kuseb.*
* ku (Lüg)
E. Metsa (Jōh), A. Källo (Lüg) ja J. Reepärgi (Hlj) seletus: õeldakse, kui lapsed püüavad vanainimeste jutu vahele rääkida.
Jōh, Lüg, Hlj — 4 var.
- d. Lapsed räägivad siis, kui kanad kusevad.*
* riagivad (Iis)
EKMS II 439; Jōh, Iis — 2(4) var.
- e. Laits kõnõlas siss, ku kana kusõs.*
* laits; kõneleb; kui; kuseb (Ran)
Ran, Urv — 2 var.
- f. Laitsõ kõnõlõsõ, ku kana kusõs.
Urv — 1 var.
- A_{2a}. Laps rääkigu siis, kui kana kuseb.
E. Poomi seletus: õeldi tütarlastele, kes püüdsid vanainimeste jutu sekka rääkida (vrd. red. G).
Rap v. Mār — 3 var.
- b. Lapsed reakigu siis, kui kana kuseb.
Jūr — 1 var.
- c. Lapsed rääkigu siis, kui kanad kusevad.
VNg, VMr — 2 var.
- d₁. Laits kõnelgu, kui kana kuses.
Ote — 1 var.

- d₂. Laits kõnelgu siis, kui kana kuseb.
Nõo — 1 var.
- d₃. Laits sis kõnelgu, kui kana kuses.
Ote, Kan — 2 var.
- A_{3a1}. Siis võib laps rääki, kui kana kuseb.
Sim — 1 var.
- a₂. Laps võib siis rääkida, kui kana kuseb.
Kos — 1 var.
- b. Lapsed võivad siis rääkida, kui kana kuseb.
L. Villenthali seletus: öeldakse lapsele, kui ei taheta, et ta end vanemate inimeste vahele topiks.
Nis — 1 var.
- c. Siis on lastel luba vanainimeste jutu vahele kõnelda, kui kanad kusevad.
Lai — 1 var.
- A_{4a}. Laps ei tohi muul ajal rääkida, kui kana kuseb.
Amb — 1 var.
- b. Laits ei tohi enne kõnelda, kui kana kuseb.
Ran — 1 var.
- *
- B. Laits kõneleb siis, kui kass muneb ja kana kuseb.
Nõo — 1 var.
- C. Lapsel põle muul ael õigus rääkida, kui kana kuseb ja surnu peeretab.
Phl — 1 var.
- D. Laps peab üksi siis reekima, kui kana kuseb ja vanainimene peereb.
Hii (Tikerpuu) — 1 var.
- *
- E. Latse kõnele ve sis, ku kukk kuseb.
S. Läti seletus: «öeldi lastele, kui need täiskasvanute jutu vahele segasid.»
Hls — 1 var.
- F. Laps räägib siis, kui koer kuseb.
Pai — 1 var.
- *
- G. Laps rääkigu siis, kui kukk peeretab.
E. Poomi seletus: öeldi poisslastele, kes püüdsid vanainimeste jutu sekka rääkida (vrd. red. A_a).
Rap v. Mär — 1 var.
- H. Laps räägib siis, kui hani peeretab.
EKMS II 438 — 1 var.
- I. Laps räägib, kui surnu peeretab.
Emm — 1 var.

- J₁. Laps rääkigu siis, kui vanainimene peeretab.
Hlj — 1 var.
- J₂. Kui vanainimene pieretab, siis võivad lapsed rääkida, aga mitte nende jutu vahele.
Rak — 1 var.
- Vrd. kk: Sa räägi siis, kui kana kuseb 'öeldi lastele, kes vanade jutu vahele räägivad' (Amb); Siis kui kanad kusevad 's.t. ei millalgi — öeldi laenaja kohta, kellelt tagasimaksmist ei loodetud (Hää); Teie rääkige siis, kui kanad peeretavad 'öeldakse, kui lapsed end vanainimeste jutusse segavad' (Jõh); Sa räägi siis, kui surnu sõõb ja kana kuseb 'öeldi, kui laps palju vanainimeste jutu vahele rääkis' (Krj); Sina kõnele sis, ku kass kusele lätt ja kana kirk 'öeldi, kui laps vanainimeste juttu segas' (Plv).

5532. LAPS SUREB SEE AEG ÄRA, KUI VANA INIMENE JOOB — 1 var.

G. Treumanni seletus: lapsele peab enne juua andma kui vanainimesele.
HMD v. Rls.

5533. LAPS — TÜDRUKUL HÄBI, NAISEL AU — 1 var.

Plv (Loorits).

5534. LAPS ÜTELND VANASTI: «KUI MINA HAMMID TIIN, SIIS PIAN MA VIHELDA SUAMA, VÕI KAS PÕLETAGE KIRVEVARS AHJUS ÄÄ, KUI MUUD EI OLE» — 8 var.

- A. —
Plt (T. Sander) — 1 var.
- Ba. Kui lapsele hambad tulevad, siis pead teda vihtlema, vanarahvas ütelnud: «Kui muud pole, siis kas või pesukurikad ahju panna, aga vihtlemist peab ikka saama.»
Rap (Viidebaum) — 1 var.
- b. Vanad inimesed rääkind, et laps ise üteld: «Kui muud põle, siis vanad kurikad ahju ajada ja vihelda.»
Rap (Viidebaum) — 1 var.
- C. Pisike titake rääkind muiste: «Kui ema teaks, kui hea saunaleil hamba tulemisele on, ta lõhuks oma oki ää ja kütaks moole sauna.»
Põl — 1 var.
- D. Lats oll vanast ülnü: «Kui mullõ hamba tulõva, kütke mullõ sauna vai

kistavarristki, ku inäp muialt olõõi kütä.»

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

- E. Ennemuistisel ajal [on] veikene laps oma emale ütelnud: «Kui sa teaksid, kui suur valu mul on, siis kütaksid sa koonlalauad ja kehervarred ära ja teeksid mulle sauna.»
Nrv (Sirdnak) — 1 var.

- F. Väikene lats ütelnü vanast: «Kui mul hamba tulõva, sõs kütke sauna, kui puid ei olõ, sõs kas viisrähäkideka, mis tii veerest lõüäte.»
Plv — 1 var.

- G. Kõik asjad reekind, titt reekind ka, kui ta sündind: «Kui ema teaks, kudas ma sauna tahaks, ta korjaks põllega raagu ja kütaks.»
Käl — 1 var.

5535. LASTE JAGU PERMANDU RAGU — 2 var.

- a. E. Lindströmi seletus: «Oeldakse laste viinaosa kohta.»
Kuu — 1 var.

- b. Lapse jagu permanduragu.
Kuu — 1 var.

5536. LASTE LAUD ON KÖRGE — 1(2) var.

E. Poomi seletus: kui vanemad laste toita on.

Rap v. Mär.

- Vrd. 637. Emäle om laste leib kõrgen.
14360. Kõrges on võõral laudil leib, veel kõrgemale tõstetakse.

5537. LASTE LAUD PÖRMANDUL — 1 var.

Vas v. Se (Sandra).

5538. LASTE LEIB JÄÄB KURKU KINNI — 1 var.

Krk (Helimets).

- Vrd. 5565. Lastõ leib om vallus süvvä.
8929. Poigõ leib lätt risti kaalast alla, mehe leib piuta.

5539. LASTE LEIB ON LIIVANE — 3 var.

Trv, Pal, Tt (S. Veske).

- Vrd. 5565. Lastõ leib om vallus süvvä.

5540. LASTEST TUNTAKSE VANEMAID — 3—4(6) var.

A.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

B. Vanemaid tunnukse lastest.*

* tuntakse

Rap v. Mär (Poom) — 2 var.

C. Laste huu[l]delt tuntakse vanemaid.
?Vil (Pallu) — ?(1) var.

D. Ilmasi tunnukse tuulest, vanemaid lapse huulest, peremeest pere hoolest.
CRJ Sak. Kal. Pöl. (1880) 215 — 1?(2) var.

Vt. 8642 C.

5541. LAST HOIA KU HINGE, A RAPUTA KU UIBOT, SIS SAA LAT'S — 1 var.

Se (Raud).

5542. LAST KASVATA TANGUGA JA NAPSUGA — 1(3) var.

Sa (anon.) v. Vru (R. Kallas).

Vrd. kk: Naps ja tang (Vil).

5543. LAST UNEST UNESSE, NEITSIKÄST TÖÖST TÖÖSSE — 1 var.

Kuu (Esken).

5544. LATSE AND OM ARMAS, LATSE SONA OM VALUS — 1 var.

Ote (Silde).

5545. LATSEGE NAISE TÖÖ ON JÖUTSE — 2 var.

Krk (Sarv).

5546. LATSE IKKU PANDA AI LAVVA PÄÄLE — 3(5) var.

a1.

Norm. 166; Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.

a2.

Lapse itku ei panda laua peale.
EKMS II 438 — ?(1) var.

b.

Ega latse ikku panda ai lavva pääle, ei laudu pääle.

J. Sandra seletus: laudu pääle = riululle.
Vas v. Se — 1 var.

c.

Lasõ latsõl ikkõ, ega latsõ ikku kia lavva pääle panõõi.
Rõu — 1 var.

5547. LATSE KÖTU ALT JOOSK TUUL — 3 var.

a. —————
J. Tammemäe seletus: «Laps ei tahagi süüa.»
Ote v. San — 1 var.

b. Latsõ kötu alt puhk tuul.
M. Linna seletus: «Vanõmba pilkasõ' latsi sõõgiga.»
Se — 1 var.

c. Latsil käüse tuul alt kötu.
V. Pino informandi seletus: «Meil esä õks ütlet' nii, latsilõ nik(u)' jätetä äs egast kot(u)sõst jako, egast sõõg(i)st' val nii.»
Se — 1 var.

Vrd. kk: Tema kötu alt joosk tuul 'tema võib ilma sõõmata olla' (San); Timä nõna alt juusks tuul (Kam).

Vrd. 12246. Tuul jookseb külalise jala alt.

5548. LATSE KÜNNES OM KERGE MASSA — 5(11) var.

- a. —————*
* lapse; on (trükised; Saa, Krk); maksa (Krk), maksta (trükised; Saa)
J. P. Sõggeli (Saa) seletus: «Kui lapsele väha ära antakse, laps on sellega rahul.»
E 50, E² 24, Norm. 187, EKMS II 438; Saa, Krk, Trv — 4(10) var.
- b. Latse künnes kerge massa.
Krk — 1 var.

5549. LATSELE LAULDA, MÖRSJA MÖISTKU — u. 50(91) var.

- Aa₁. —————*
* lapsele (trükised), latsilõ (Ote, Se); lauldakse (trükised), laulõtas (Se); mörsa (Se); möistkõ (Se)
Wied. 104, Kündja nr. 43 (1883) 514, E 50, E² 24; Ote, Rõu, Plv, Võ (Schmidt), Se — 7(16) var.
- a₂. Latsele lauldas ja mörsja möistke.
Stein 41; Võ-Se (Stein) — 1(7) var.
- a₃. Lapsele lauldakse, mörsja möistku ise.
Kmpm. KH 32; ?Kuu (Vilbaste) — ?(4) var.
- a₄. Lapsele lauldakse, aga mörsjale möista.
Plv (Tamm) — 1 var.
- a₅. Latsele lauldas, mörsja peab möistma.*
* peäd (Vas)
Trt, Vas — 2 var.

b. Latsilõ lauldas, mörsja möistku.*
* latsile; mörsä; möestkõ, möistke
Rõu — 5(6) var.

c₁. Kui latsile lauldas, mörsja möistku.
?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.

c₂. Ku latsilõ lauldas, sõs mörsja möist.
Rõu — 1 var.

d₁. Mis lapsele lauldakse, seda mörsja möistku.
Trt (R. Kallas v. anon.) — 1(3) var.

d₂. Mis latsele lauldas, tood mörsja möistku.
?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.

d₃. Mis lastele lauletas, seda mörsja möistku.
Kan — 1 var.

Ba₁. Latsele laustas, mörsja möistku.
Võn — 1 var.

a₂. Latsilõ laustas, mörsä möistkõ.
Vas v. Se (Prants), Se — 2 var.

a₃. Latsilõ laustas, a mörsja möistku.
Se — 1 var.

a₄. Latsele lausutas, mörsja peab möistma.
TMr — 1 var.

b. Latsile laustas, mörsja möistku.*
* lapsile (EPost.)
EPost. nr. 16 (1886) 3; Plv (Rocht) — 1(2) var.

c. Mis latsele laustas, tood mörsja möistku.
Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.

C. Latsilõ üteldäs, mörsja möistkõ.
Se — 1 var.

Da₁. Last kästäs, mörsja möistku.*
* kästässe (Vil), kästakse (Norm.), kästas (Vas); möistke (Vas)
Norm. 179; Vil, Võ — 6(7) var.

a₂. Last kästakse, mörsja piab möistma.*
* kästas (Ote), kästäs (San); piat (Ote), piät (San)
MMg, Ote, San — 3(4) var.

b₁. Kui last kästas, sis mörsja möistke.*
* kästakse; sis; möistku (Wied., Kündja, Rootsl.)
Stein 39, Wied. 79, Kündja nr. 39 (1883) 467, Rootsl. Elut. Kal. (1901) 15; Võ-Se (Stein) — 1(11) var.

b₂. Ku last kästäs, sis mörsja möistku.
Urv — 1 var.

b₃. Ku last kästas, mörsja möistkõ.
Vru (G. Sander) — 1(2) var.

- c. Last kästas, mōrsja mōistab.*
* kästās (Nōo, Rōu); mōrsä (Rōu); mōistap (Nōo), mōist (Rōu)
His, Nōo, Rōu — 3 var.
- d. Lapsi kästakse, mōrsja mōistab.
San — 1 var.
- E. Last küsitakse ja mōrsja peab mōistma.
Vil — 1 var.
- Fa. Karjapoissi küstās, mōrsja piä mōistma.
Hel — 1 var.
- b. Karüst kästās, mōrsja mōist esigi.
Rōu — 1 var.
- G. Peret pessetse, latsi laanitse, mōrsja peab isi mōistma.*
* pekstakse — laanitakse (EKMS); ise (trü-kised)
Norm. 179, EKMS III 115; Pst — 1(3) var.
- H. Kassi karistatakse, küll mōrsja mōistab.
EKMS I 1093 ja III 219 (< Vō) — 1(2) var.
- I. Mōrsja mōistab meelega.
Puh — 1 var.
- Vrd. 8041. Umale tütrele kõneldas, vōõras mōistku.
5550. LATSELE PANET RINNA SUUHTE, MIS SA MEHELE SAAT TETÄ — 1 var.
J. Poolakessi seletus: «Suureh ei mōo imä oppus.»
Räp.
Vrd. 621. Ema pistab rinna suhu, aga ei pista meelt päha.
5551. LATSEL KÄRNÄ, VAS'KAL VAGLA, VARSAL NÖL'G — 1(4) var.
a. —
Norm. 206; Hel (Tomp) — 1(3) var.
b. Lapsel kärnad, vasikal vaglad, varsal nōlg.
EKMS III 1298 — ?(1) var.
5552. LATSE SITT HAIS KA ILMA SIBU-LATA — 3 var.

- b₂. Latse sitt hais ilma sibulalda.
Vas — 1 var.

5553. LATSE IKKEN KASVAS, VANA OJA-TEN ELÄS — u. 40(64) var.

- Aa. —*
* laits (Ote, San); ikkōh (Urv), ikkōh (Plv); kasvab (Ote, San), kasus (Kan, Urv, Plv, Vō, Se); ujatōn (Ote, Urv), ujaten (Kan), ojatōh (Plv); eläb (Ote), elab (San), elas (Ote, Kan, Plv)
Hel, Ote, San, Kan, Urv, Plv, Vō (Schmidt) — 15(16) var.
- b₁. Vana ojaten elas, lats ikken kasus.
Norm. 203; Plv (Rocht) — 1(2) var.
- b₂. Vana oiates elab, laps itkedes kasvab.
EKMS IV 400 — ?(1) var.
- c. Lats nutten kasvas, vana ojaten eläs.
Nōo (Päss) — 1(2) var.
- d. Lapsed nuttes kasvavad, vanad oiates elavad.
Puus. Eü I 77 — ?(1) var.
- e₁. Vana oiaten elab ja laps nutten kasvab.
Tin (Wiedemann) — 1 var.
- e₂. Vana oiates elab ja laps nuttes kasvab.
Trt — 1 var.
- f₁. Lats ikkōh kasus, vana ohkih eläs.*
* kasup — eläp; oihkih, ohkeh
Se — 4(5) var.
- f₂. Lats ikken kasvas, vana uhaten eläs.
Ote? (Maasen) — 1 var.
- g. Vana oihkih eläs, lats ikkōh kasus.
Se — 1(5) var.
- h. Latsō ikkōhn kasusō, vana oihkihn eläse.*
* latse (Rōu, Vas v. Se); ikkōh (Rōu, Vas v. Se), ikken (Rōu), ikkeh (Vas v. Se); kasus (Rōu, Vas v. Se); oihkih (Rōu, Vas v. Se), oihkin (Rōu); elase (Rōu, Vas v. Se)
Rōu, Vas v. Se (Sandra, Prants) — 7(8) var.
- i. Laps nuttes kasvab, vana ohates elab.
Mihkla-Parlo-Viidebaum I 93, Viidebaum-Parlo-Mihkla 93, Viid. 109, Muuk-Mihkla I 19 — ?(5) var.
- j. Laps nuttes kasvab, vana hōigates elab.
Vōn (J. Rootslane) — 1(2) var.

- B. Lats ikkõn kosuvat ja vana ojahän elävät.
Plv (Tamm) — 1(2) var.
- C. Latsil ikk, vanul oihk.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

*

- D. Noor nuttes kasvab, vana ojates elab.
Plv — 1 var.

*

- E. Laits ikken kasvab, ema ojaten elab.
Rõn — 1 var.

* *

- Fa. Lats ikkõn kasus, vana oihkin koolõs.
Rõu — 1 var.

- b. Laps kasvab nuttes, vana sureb ohatēs.
Krj — 1 var.

*

- G. Vana õks ohkõn koolēse, noorõ ikkõn kasuse.
Se — 1 var.

- H. Noor nuttes kosub, vana soigudes sureb.
Hii (Tikerpuu) — 1 var.

* * *

- I. Laps ep kasva karjumata, vana'p sure soigumata.*
* ei kasva — ei sure (trükised)
Norm. 203, EKMS IV 400; Käl — 1(5) var.

5554. LATS IKK VÄIST, IMMÄ IKK LAST — 3(12) var.

- a1. _____*

* imä (Stein), emä (Wied., Norm.)
Stein 41, Wied. 104, Norm. 168; Vö-Se (Stein) — 1(9) var.

- a2. Laps itkeb väist, ema itkeb last.
EKMS II 438 — ?(1) var.

- b. Lats ikk väist, esi ikõt last.*
* iket (Vas v. Se)
Rõu, Vas v. Se (Sandra) — 2 var.

5555. LATSILDA NAANE UM NIGU OSSALDA PUU — 1 var.

ossalda = oksata
Vas v. Se (Prants).

5556. LATSIL OLÕ ÕI LIHAVOTÕ NII KALLIS KU ÜMA IMÄ — 1(4) var.
Se (Oinas).

5557. LATS PAL'LO, MUNNE VEIDI — 3(4) var.

- Aa. _____

Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.

- b. Pal'lo latsi, veedü munõ.
Rõu — 1 var.

- B. Kanno pal'lo, munnõ veidü'.
Se — 1 var.

5558. LATS LÄHKOHE NÄGE, KAVVÕ-DÕHE MÄLEHHÄS — 2 var.

- A. _____

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

- B. Lats kauedehe mäletas.
Vas — 1 var.

5559. LATS OM MEHE ESÄ, MEHEPOJA VANAESÄ — 1 var.

Se (Kaiv).

5560. LATS SATAS MAALE — PANDAS PADI ALA, VANA SATAS MAALE, VISATAS AGIL ALLA — 5(7) var.

- A. Laps ei saa kukkudes haiget, Jeesuke paneb käe ette.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

- B. Kui suur laps kukub, saab ta haiget, aga pisike laps, kes kukub jala pealt, ei saa haiget, ingel paneb padja alla.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

- C1. Kui vanainimene kukub — kivi all, kui noor või laps, siis padi.
Kul — 1 var.

- C2a. _____

ägil = äke
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

- b. Laps kukub maha — pannakse padi alla, vana kukub maha — visatakse äke alla.
Norm. 206, EKMS IV 439 — ?(2) var.

- D. Joodikule ja väikse lapsele jumal paneb käe ette, et nad kukkudes haiget ei saa.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

Vt. 2419 D.

Vrd. kk: Ingel pani padja alla 'õeldi' siis, kui keegi kukkus, ilma et oleks suurt viga saanud' (Rap v. Mär).

Vrd. uk: Lastele pidi ingel ikka padja alla panema, nad kukuvad kergeste, aga vanad inimesed on juba patused, nelle ei pane igakord ingel patja alla, sellepärast nad kukuvad mõnikord luud katki. See on nelle patu karistuseks nähtud (Rap v. Mär).

5561. LATS UM JO PIKEM KU KÄSI — 1 var.

J. Gutvesi seletus: «Toob piibule tuld.» Rõu.

Vrd. 5453. Jõuaks lapsed kasvata, et saaks kätt pitkemaks ja jalga lõhemaks.

5562. LAT'S UM TARO ILO, PÖRSS UM MURO ILO — 1(4) var.

a. _____*
Võ (Schmidt) — 1 var.

b. Laps on tare ilu, põrsas muru ilu. Norm. 165, EKMS II 438 — ?(3) var.

Vrd. 1044. Hää tütrik maja au, halv tigo.

5563. LATSÕ KOOLJA LÖUDAS LÄVE ALT — 5 var.

A. _____*
* latse; ald (Vas)
Vas, Se — 2 var.

Ba. Laste lautsi läve all.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

b. Latsõ lautsi läve all.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

c. Latse lautsi om läve all.
J. Sandra seletus: «Mõistusõna latse surmast ja tõbest.»
Vas v. Se — 1 var.

5564. LATSÕ KUULJA NAARD LAUTSIL KAH — 6(8) var.

Aa. _____*
* latse koolja
Vas v. Se (Sandra) — 2(4) var.

b. Latse koolja naarahas viil lautsil kah. Se — 1 var.

Ba. Lats naard lautsil kah.*
* lautse' ka'

E. Kirsi seletus: «Oeldud kaltseks karja-lapsele, kelle kõhuvalu teised pidasid teesk-luseks, kuna ta karjast koju jätetuna ometi ei püsinud süngis.»
Se — 2 var.

b. Lats lautsild ka naard.
Se — 1 var.

5565. LASTO LEIB OM VALLUS SÜVVA — 1 var.

Ote (Palm).

Vrd. 5539. Laste leib on liivane.
14373. Võera leib on valus süüa.
5538. Laste leib jääb kurku kinni.

5566. LATSÕ KÄSI JA SÜA UM KERKE TÄUTÄ — 1—2(5) var.

Aa. _____
Rõu (A. Jennes) — 1 var.

b. Lapse käsi ja süda on kerge täita. Norm. 167 — ?(1) var.

c. Lapse süda ja käsi on kerge täita. EKMS II 438 — ?(1) var.

B. Lapse käsi on pea täidetud, lapse viha on pea vaigistud.
Körber VRMK 62 — 1?(2) var.

5567. LATSÕL LAT'S, KANASÕL KAT'S — 1 var.

Urv (Seen).

Vrd. 5578. Sõni ikki laps, kui teine laps käe.

5568. LASTO TÕBI LAUTSEL — 1 var.

F. Ilviku seletus: «Setä üteldas väikeste lastõ kotsel, kes vaechtõ pääl jääs haigõst ja varste jälke naartva.»
Se.

5569. MILLAL LAPSE PERSSEST ENNE PÄEV PAISTAB — 1 var.

VMr (A. Elken).

5570. MIS LAPS VÄLJA RÄAGIB, SEDA ON TA VANEMATE JUURES KODUS KUULU — 1(2) var.

a. _____
Pil (Keller) — 1 var.

b. Mis laps väljas räägib, seda on ta kodus vanemate juures kuulnud.
Er Perek. Kal. (1898) 50 — ?(1) var.

Vrd. 5571. Mis laps väljas kuuleb, seda ta kodu kõneleb.

5571. MIS LAPS VÄLJAS KUULEB, SEDA TA KODU KÕNELEB — 1 var.

Krj (Mägi).

Vrd. 5570. Mis laps väljas räägib, seda on ta vanemate juures kodus kuulud.
4879. Mida kõrtsis kõneled, seda külas kuuled.

5572. MIS TEEB LAPS NUAGA — 1(2) var.

E MVH 85; Võn (P. Rootslane).

Vrd. 5496. Lapsele nuga või karjatsele raha.

5573. PALJU LAPSI, LAIAD SILMAD — u. 65(111) var.

Aa. _____*

* pali (Lüg, VNg, Rkv), pallu (Hlj, Rak, Rap v. Mär), pailu (Amb, Koe), paelu (Vän, Tor)

Tähenduse seletusi. A. Kello (Lüg): mõtleb, mida lastele ette anda ja selga panna; E. Poom (Rap v. Mär): õeldi lastele, kui nad emalt leiba ootasid; J. Öövel (Tõs): kus kõnelemise juures ei või kõik pealt kuulata.

Wied. 143, KAH Loe 19, Kündja nr. 48 (1883) 573, Meelej. nr. 23 (1887) 181, Vig. Lisal. nr. 25 (1889) 200, E 65, E² 75; VI, Jä, Ha, Rap v. Mär, Vig, PÄP, Pil, Plt, Pal — u. 30(60) var.

a2. Palju lapsi ja laiad silmad.*

* paelu (Tõs)

JMd, Tõs — 2 var.

b. Palju lapsi, kõigil laiad silmad.

A. Ploompuu seletus: kui lapsed väga palju toitu kulutavad või kui neile midagi jagatakse.

Kuu — 2 var.

c. Pal'lu latsi, lastõl laja silmä.

Kam — 1(3) var.

d. Kus pallu latsi, sääl laia silmä.

Krk — 1 var.

e. Lastel laja silma.

Ote — 1 var.

f. Ilma latsil laja silma.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

B. Pali lapsi, laiad silmad, suid äre rääd-gigi.

?VNg v. Rak (Aug. Krikmann) — ?(1) var.

C. Latsil laja silmä, vaskil vaiva sõra.

vaib: vaiva = terav

Rõu — 1 var.

Da. Palju latsi, laia kõrva.*

* pallu (Hää, Trv), pallu (Hls, Krk, Trv); lapsi (Tõs, Hää, Saa, Hls, Trv, Vil, Vru); laiad (Tõs, Hää, Saa, Hls, Trv, Vil); kõrvad (Tõs, Hää, Saa, Hls, Trv, Vil)

M. Mäesalu (Hää) seletus: kul ei taheta kolmandate juuresolekul kõnelda. Analoomiliselt seletavad ka G. Anniko (Tõs), M. Heilmets (Krk), A. Wahlberg (Hel) jt.

Pä, VIP, Vru — u. 20(30) var.

b. Ilman pal'lu latsi, latsil laaja kõrva.*

* laija

Kan — 2 var.

c1. Ilma lapsed, laiad kõrvad.

Saa — 1 var.

c2. Ilma lastel laiad kõrvad.

Saa — 1 var.

E. Ilma latsil laja silmä, helle kõrva.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

F. Palju lapsi, laiad lõuad.

Saa, Vil — 2(3) var.

G. Palju lapsi, laiad silmad ja lõuad.

Amb — 1 var.

Vrd. kk: Tassa, siin om pallu latsi, latsil laja kõrva (Hel).

Vrd. rl «Mardisandl laul»: [— —] pallu lapsi, laiad silmad (ERIA I:2 nr. 786).

Vrd. 11001. Suvõl umma selge silmä, helle kõrva.

5574. PAREP LAITS LATAKUN KU INIMENE HILBAKUN — 1 var.

Hls (Reissar).

5575. ROHKEM LAPSI MAJAS, ROHKEM ISSAMEIESID — 3(4) var.

Aa. _____

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

b. Mida rohkem lapsi, seda rohkem isameiapalvid.

Kär — 1 var.

B. Palju lapsi, palju issameiet, palju issameiet, palju õnnistust.

Körber VRMK 61 — 1(2) var.

5576. SAADA LATS SAUNIKOHE, POODA PUDI LIUSIKOHE. SAATKO OI LAST LAVVA TAADO — 1 var.

puutma: pooda = pudendama, pudi tege-

ma; liusik = liud

Rõu (A. Jennes).

5577. SEENI LATSE PÄAKE SILLE, KUNI EMA SILMA VALLA — 4(7) var.

Aa. _____

Puh (Arak) — 1 var.

b. Seni lapse peake sile, kuni ema silmad valla.

Norm. 170, EKMS II 439 — ?(3) var.

B. Seni laste pea sile, kuni ema persen henge.

Trv — 1 var.

- C. Kel om emä, sel om pää sille.
Rõn — 1 var.
- D. Seni kui vanema silma lahti, seni lapse perse ika leige.
TMr — 1 var.
- Vrd. kk: Seni so peake sile, seni kui mo persen hinge (Trv).
- Vrd. 7319. Nenda kaua naese pää sile, kui mehe rinnus hinge on.
5578. SONI IKKI LAPS, KUI TEINE LAPS KÄE — 4 var.

- Aa. _____
Juu (Talts) — 1 var.
- b. Naesterahvas on ikka seeni laps, kunni tal ise laps on.
Rõu (Leegen) — 1 var.
- c. Seni laps, kui ise lapse valmis teeb.
Rid (Hilemägi) — 1 var.
- B. Senis ike tüdrukuke, ku tüdrukukesel esi titake.
Hls (Sulsenberg) — 1 var.
- Vrd. kk: Kui kaua ta ikke laps on, vist nii kaua, kui ise lapse saab (Amb).
- Vrd. 5567. Latsõl lat's, kanasõl kat's.

5579. ÄRA ENNE LAPSE KINGI ÄRA VISKA, KUI JALG MEHE SAABAST KANDA JOUAB — 1 var.
Kuu (A. Ploompuu).

5580. ÄRA HAKKA LASTE ORJAKS — 1 var.
JJn (Oberg).
- Vrd. 26. Abielurahvas on teineteisele abiks loodud, ei mitte teineteisele orjaks pandud.

5581. LAPSÖTEGEMINE MTE POLO KUN'TS, AGA LAPSÖ KASVATAMINE OND KUN'TS — 3 var.
- A. _____
Khn (S. Saar) — 1 var.
- B. Last saada on kerge, aga lapse kasvatamine pole kerge.
Kuu — 1 var.
- C. Kunts pole kapsa kasvatamine, aga kunts on lapse kasvatamine.
Kam — 1 var.

5582. KOS LAPULINE KUSES, SENNA NOSESSE NOGESE, KOS KAASIK KUSES, SENNA KASUSE KAPSTA — 2 v. 3(9) var.

- Aa. _____
Stein 28; Võ-Se (Stein) — 1(6) var.
- b. Koh lapuline kusõs, sinnä nõgõsõ nõsõsõ, a kohe kaasik kusõs, sinnä kasusõ kapsta.
?Vru (G. Sander) — 1?(1) var.
- c. Kus lapuline kuseb, senna tõusevad nõgesed, kus kaasik kuseb, senna kasvavad kapsad.
Wied. 92 — ?(1) var.
- B. Koe kaasika kusesi, sinna kapsa kasusi.
R. Põldmäe seletus: «Kaasikad viidi pulma ajal alamaa peale kusele.»
Urv — 1 var.
- Vrd. rl «Kuhu kaasikud kusevad»: Kohe kaasigõ kusõssõ — / sinnä kapsta kasusõ... (ERIA III: 2 nr. 6241).

5583. LARATSEJAL ON ALATI LAI SUU — 1 var.
Aud (Tarkpea).

5584. TAHAD LATVA RONIDA, HAKKA TÜVEST PÄALE* — 1(2) var.
* peale (EKMS)
EKMS I 125; Hel (Kaalep).
- Vrd. 10941. Mls suureks tahab saada, hakkab madalalt peale.

5585. KUS LAUA PEAL, SEAL KA LAUA ALL — 2(3) var.

- a. _____
Hls v. Pst (Söggel) — 1(2) var.
- b. Koh lavva pääl, sääl lavva all.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

5586. LAUD KOGUB LATSI, KURN ROOVID — 3(5) var.

- Aa. _____
Hls (Reissar) — 1 var.
- b. Kurn kogub rõivaid, laud kogub lapsi.
EKMS III 127 — 1 var.
- Ba. Laud kogub lapsi.
Norm. 168, EKMS II 439 — ?(2) var.
- b. Küll laud lapsi kogub.
Saa — 1 var.

Vrd. 8711. Pesuküna korjab pesu ja pulmalaud inimesi.

5678. Küll leib latsi lööd.

5587. ÕGAS LAUD SÜÜOI SÜÜKI, KU ESI SÜÜOI — 1 var.

M. Linna seletus: «Ajagu ui vasta, ku' süü-
ke tuvvas lavalõ.»

Se

5588. LAUGU MEHED VARASTAVAD MÄRA SEEST VARSA KA ÄRA — 1 var.

K. Lepa seletus: Karja kihelkonnas Laugu
külas olid suured vargad.

Krj.

Vrd. 8170. näit. Aa: Paastukuu on ütle nud
küünlakuule: «Kui mina sinu asemel olek-
sin, siis võtaks ma ära hobuse vatsa varsa
ja naise käed leevaastjasse, mina aga nüüd
ei või, sest mul jookseb üks silm rähma,
teine vett».

5589. ENAM LAUKU SÕAS KUI ÜKS LAUK — 17(27) var.

Aa.

* Helle 331, Hupel 106, Porominski EGr.
186, Wied. 32, Kündja nr. 32 (1883) 383,
KAH EKAI 150 — 1(9) var.

* Ennam laudõsõas furaõs laud es find mehr bunte Rü-
be als eine. (mehr Biegen (Herde) im Reiege als eine
Bieffe.)

b. Enam lauku sõas kui üks.
Stein 15 — 2(1) var.

B_{1a}. Sõah olõõi üts hall.
Se — 1 var.

a₂. Ega üts hall sõan ei ole.
J. Jalajase seletus: «hall = hobune.»
Võn — 1 var.

b₁. Kas üts hall sõan um? *
* om (Vas v. Se)
Rõu, Vas v. Se (Sandra) — 3 var.

b₂. Kas sis üts hall sõah om? *
* um (Vas v. Se)
Plv, Vas v. Se (Prants) — 2 var.

b₃. Kas sõah üts hall om?
Se — 1 var.

c₁. Kas üts hall sõan või kaits?
Trv — 1(2) var.

c₂. Kas üts hall sõan om vai kaits?
Nõo — 1 var.

c₃. Või sõan üts hall või kaits?
Trv — 1 var.

d. Sõas on mitu halli.

R. Viidebaumi seletus: mingis asjas võib
olla mitu süüdlast.

TMr — 1 var.

e. Mitu hall sõdan om?
Kod — 1 var.

B₂. Olõõi üts hall sõah õi, sääal om mito.
Se — 1 var.

Ca. Egas üts hall ilman ei ole.
Nõo — 1 var.

b. Kas ilmah üts hall om.
Se — 1 var.

5590. SELLE LAULU LAULA, KELLE LAUA ALL JALAD — 4 var.

Aa.

Saa (Karro) — 1 var.

b. Kelle lavva all jala, tollõ laulu laala.
Räp (Lepson) — 1 var.

B. Kelle laua all jalad, selle poole sa
hoia.
Vil (Sims) — 1 var.

C. Kelle laua all sul jalad, selle sõna
pead kuulama.
Trv — 1 var.

Vrd. kk: Tollõ lavva all oma jala', kelle leiba
ta sõõse, 'geldakse kaitse all olemise kohta'
(Räp).

Vrd. 5657. Kelle leiba ma sõõn, selle laulu ma
laulan.

14697, näit. Bb: Hea on, kui on jalad oma
laua all.

5591. SÄÄL, KON LAULU LAULDAS, SINNÄ ISTKEM MAHA, KURJA INEMESE LAULU JO EI TAHA — 1?(5) var.

A.

?Võ-Se (Stein) — 1?(1) var.

B. Kus lauldaks, aset võta sa, ei kurjal
laulud õnnista.
Kuusk KT 200; VJg (Ustallo) — 2(3) var.

C. Kui inimene laulab, siis mine tema
juurde: tal ei ole mitte kurje mõtteid
peas.

?Rkv (Haav) — 2(1) var.

Vrd. vellerism: «Kus lauldakse, sinna istu
maha.» ütles vana Hants ja istus õrillase
pessase (Nrv).

5592. LAULATAMINE ON ILMA VIIS, ELAMINE ON NII, KUIDA SÕNA SÜNNIB — 3 var.

Aa.

Plv (Tamm) — 1 var.

- b. Abielu niu sõna sünnis, laulamine ilma viis.
Rõu (Ruga) — 1 var.
- B. Lugemine ja laulamine on ilma viis, sest abielu võib igauhega pidada.
Hel (Martin) — 1 var.
5593. EI LAULIK LAULA RAHATA EGA PÄASTA KEELT KILINGITA * —
?(4) var.
- * killingita (EKMS)
E 16, E² 74, EKMS II 453; ?Tt (Eisen).
- Vrd. rl «Laulikule palka»: Ei mina rahata laula, / suud ei kullata kuluta (ERIA I:1 nr. 282—283).
- Vrd. 9465. Raha maksab laulmine, kulda suu kulutamine.
5594. EGA ÜKSI LAULDES VÕI ELADA — 1(2) var.
- E² 83, EKMS I 307.
5595. EGA KÕIK EI OLE LAULULINNUD, KEL HIILGAVAD SULED — 1 var.
- Põi (Truu).
- Vrd. 3584. Ega kenal laululinnud igakord ilusat kuube ei leita.
5905. Kuidas linn, nõnda suled.
5596. LAUBANE PÄIV ON ÜHE OTSAGA — 1 var.
- Reitsniku seletus: «Kie pääle päiväluoja tōōd tieb, sie ei ole ristlinimine.»
Lüg.
5597. LAUBASEL PÄÄVAL TULEB PÄIKE NII KAUKS IKKA PILVE TAKKA VÄLJA, ET MEES SAAB HOBUSE SELGA HÜPATA — 1 var.
- Noa (Ennist).
- Vrd. 12287. Kui tõniseapäeval nii paljugi päikest päistab, et mees näeb hobuse selga hüpata, siis tuleb kena aeg.
5598. KES LAUBAOSTA VISTLEB, SEDA JUMAL NUSTLEB — 1 var.
- Kod (Bergmann).
5599. LAUPAÕHTA VIHTLED OMA VEREGA, RIEDE ÕHTA PIIMAGÄ — u. 20(24) var.

A_{1a}. —

- T. Saare seletus: «Laupäeva õösel ei tohi vihelda. Tanili Tiit vihelnud laupäeva õösel, nõudes olnud veri.»
Khn — 1 var.
- b. Vihtlemene oleva reede rõõsa piimaga, poolb'ba puhta verega.
Hää — 1 var.
- c. Reedi õhtu vihud rõõsa piimaga, aga lauba õhtu paksu verega.
Vil — 1 var.
- d. Kes lauba õhtu vihtlevad, need peavad verega vihtlema, ja kes reede õhtul vihtlevad, need peavad rõõsa piimaga vihtlema.
MMg — 1 var.
- A_{2a}. Kis reede õhtu peseb, see peseb piimaga, kis laupäe õhtu peseb, see peseb verega.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- b. Ku reedi õhtu perän pääva mõsed, sõs mõsed ku rõõsa piimage, ku laube õhtu perän päävä mõse, sõs mõsed ku verege.
Hls — 1 var.
- Ba. Reede saunas käies viheldakse ristiveega, laupa õhtul verega.
Tri (Eisen) — 1 var.
- b. Vihtmene olevat reede ristiveega, aga poolba puhta verega.
Rõn — 1 var.
- c. Kui laupäeva õhtul viheldakse, siis pestakse verega, aga kui reede õhtu, siis püha ristimise veega.
MMg — 1 var.
- d. Ka puulba es mindä sanna, selleperäst et puhta verega vihutavat, ent riidi ristiviiga.
Nõo (Tüklov) — 1 var.
- e. Reede r'stiveega, poolba puhta verega.
Rõn (Käärik) — 1 var.
- f. Riidih puhta ristiviiga, laubäh puhta solgi verega.
Plv — 1 var.
- C. Laupäeva õhtu viheldakse verega, reedi õhtu rõõsa piimaga, aga neljapäeva õhtu puhta veega.
Pal (Maasen) — 1(2) var.
- D. Kui neljapäeva õhtu sauna vihtlema mindavat, siis viheldavat meega, kui reede õhtu, siis rõõsa piimaga, kui lauba õhtu, siis viheldavat paksu verega.
Ote — 1 var.
- E. Kes laupäeva õhtu pääle päeva loojamineku saunas käib, see peseb Jeesuse

verega, kes neljapäeva õhtu, see rõõsa piimaga, teisipäeva õhtu veega.

TMr — 1 var.

- F. Saunah peat reede käüma, nelapäev uhat mädaga, poolpäev] verega.
Tt (Hurt) — 1 var.

- Ga. Laupäeva õhtul pärast päevalooded ei tohi sa enam vihelda, sest siis sa vihtled Jeesuse verega; ennem võid sa pühapäeva hommiku vihelda, kui sul varemalt seks aega ei olnud, siis vihtled sooja piimaga.
Nrv (Sirdnak) — 1 var.

- b. Parema on pühapä hommiku vihelda kui lauba õhta, lauba õhta viheldasse verega, aga pühapä rõõsa piimaga.
Lai — 1 var.

*

- H. Kes laupäeva õhtu enne päikeseeveeru vihtuda, need vihtuda verega, kes aga pärast vihtuda, need verega.
Vil (Evert) — 1(2) var.

- I. Kui lauba õhtu perast päeva sauna mintakse, siis olla veepang verepang ja viht lihakints.
Ote — 1(2) var.

- J. Kui laupäeva õhtul peale pööramineku saunas käid, sis vitsakimboga ennast vihud ja verega pesed.
Võn — 1 var.

- Vrd. uk: Laupäeva õhta lõpetase aigsaste tüü äla ja mennäse sauna. Pääle päeva luudet ei vihlada enam, sest siis ei ole vesi enam vesi, vaid veri (Lüg).

5600. LAUPÄEVA ÕHTUL SAAB [KOLM] HEAD SOOJA ASJA: SOOJA SAUNA, SOOJA PUDRU JA SOOJA EITE — 1 var.

Amb (Eplik).

5601. LAUPÄEVAÕHTUNE KÜLALINE JA ESMAPÄEVAÕHTUNE VARAS — SEE ON UKSKOIK — 1(1) var.

?Saa (Söggel).

- Vrd. 13892. Vastlapäeva varas ja küünlapäeva külaline ei olevat põllumehele kunagi meelt mööda, sest mõlemad viivad talust, juurde ei toovad midagi.

5602. LAURITS EI SALLI TULD MAJAS — 1(1) var.

?Tt (Elsen).

5603. LAURITS ILMU JAHUTAB — 1(1) var.

?Nõo v. Rõn (Elsen).

5604. LAURITS JA PÄRT NÄITAVAD TEI-NETEISELE HAMMAST — 1 var.

T. Juurika seletus: «On lauritsepäeval külm, siis on ka pärdipäeval; ei ole aga esimesel, siis ei ole ka teisel.»
Tor.

5605. LAURITS LAOTAB LEHTI, PÄRTEL PÖÖRAB PÄID — u. 130(168) var.

A_{1a1}. *

* Laarits (Plt, Lai, Kod), Laaritse (Sim), Laur (Päl); lautab (Iis), laotes (Päl), laatab (Kod); lehed (Khn); Pärt (Khn, Plt); pöör (Päl), pöörab (Kod), püürab (Kod); pääd (Vil), piad (Plt), piäd (Kod)
EKMS I 612; Iis, Sim, Rap v. Mär (Poom), Khn, Päl, Vil, Plt, Lai, Kod — u. 10(14) var.

- a2. Laurits laotab lehti ja Pärtel pöörab päid.
EKMS I 984; Hls — 2 var.

- a3. Laurits laotab lehta, aga Pärt pöörab päid.
Pal (H. Karu) — 1 var.

- a4. Küll Laurits lehte lautab ja Pärtli pöörab pääle.
Krl — 1 var.

- a5. Laurits laotab lehti, Pärtel pöörab päässe.
Hlj — 1 var.

- a6. Laurits laotab lehte, Pärtel pöörab pead.
HJn, Trt — 2 var.

- b1. Pärtel pöörab päid ja Laurits laotab lehti.
Rap (öpl.) — 1 var.

- b2. Pärtel püerab piad, Laurits laotab lehte.
Hlj — 1 var.

- c. Laurits lehti laotab, Pärtel päid pööritab.*
* lehti; Pärtel (Krl)
Gressel (1841) lk-1a; Krl — 2(3) var.

- d1. Laurits laotab lehti, Pärtel piirib päid.
Hls — 1 var.

- d2. Laur lauts lehti ja Pärk piir päid.
Krk — 1 var.

- e. Laurits laotab lehti ja Pärtel päärib päid.
VJg — 1 var.
- f₁. Laurits laotab lehed, Pärt käänab päid.*
* Laarits; lehta (Tür), lehti (trüklised)
Mihkla-Parlo-Viildalepp I² 116, Muuk-Mihkla-Tedre IV 35, Vih. (1949) 94; Koe, Pit — 2(5) var.
- f₂. Laurits laotab lehti ja Pärt käänab päid.
Hls — 1 var.
- g. Pärtüs käänd pähe ja Laarits laotas lehe.
Kan — 1 var.
- h. Laarits laotab lehti, Pärt keerab päid.
Pee — 1 var.
- i. Laurits laotab lehta, Pärt käärab päid.
Pil — 1 var.
- j. Pärt keerab päid, Laarits lautab lehta.*
* lehti (Vän)
Pee, Vän — 2 var.
- k. Pärtel päid käärib, Laurits lehed laotab.
VNg — 1 var.
- l. Laarits lehti lautab ja Pärtel piäd keerotab.
Kod — 1 var.
- m. Laurits laots lehti, Pärtel vaatep päid.
Krk — 1 var.
- n. Laurits laotab lehti, Pärtel kasvatab päid.
Hls — 1 var.
- o. Laurits laotab lehed, Pärtel paneb pääd otsa.
Saa (õpil.) — 1 var.
- p. Laurits lautab lehed laiali, Pärtel koolotab pääks.
Tln — 1 var.
- q. Laurits lehed lautab, Pärtel pead punub.
Jõe — 1 var.
- r. Laurits laotab alles lehti, Pärtel hakkab päid keerama.
Rap — 1 var.
- s. Laur laotes lehti, Pärk hakkas päid pärkme.
Krk — 1 var.
- A_{2a1}. Laurits lahutab lehe, Pärt pöörab pea.*
* Laarits (Sim, Pil v. Trm); lehta (Sim, Pil v. Trm); pead (Sim), päid (Pil v. Trm)
- Sim, Pil (Söödur) v. Trm (Ounapuu), Ksi — 3(5) var.
- a₂. Laurits lahutab lehte ja Pärtel pöörab pead.*
* leste; püöräb; peäd (Kod)
Trm, Kod — 2 var.
- a₃. Laurits lehte lahutab ja Pärtel piad püerab.
Hls — 1 var.
- b. Pärtel pöörab päid, Laarits lahutab lehta.*
* Laurits (Viid.); lehti (trüklised)
Mihkla-Parlo-Viildebaum I 94, Viid. 111; Sim — 1(3) var.
- c₁. Laurits lehti lahutab, Pärt päid pööratab.*
* Laarits (Kad); lehtida (Kad), lehte (Hlj, Kuu); Pärtel (VNg, Hlj, Kad, Kuu); päida (VNg), pead (Hlj), peada (Kad)
Norm. 90, EKMS I 43; VNg, Hlj, Kad, Kuu, Saa — 5(7) var.
- c₂. Küll Laurits lehte lahutab ja Pärtel pead pööratab.
MMg — 1 var.
- c₃. Laarits lehti lahutab, aga Pärtel pead pööratab.
Kad — 1 var.
- c₄. Laurits lahutab lehti, Pärtel päida pööratab.
VNg — 1 var.
- c₅. Laarits lehteda lahutab, Pärtel peada püöritleleb.
Hlj — 1 var.
- d. Laurits lahutab lehti, Pärtel päärib päid.
VJg — 1 var.
- e. Laurits lahutab lehti, Pärtel käänab päid.
Rön (Elsen) — 1 var.
- f₁. Laurits lahutab lehti, Pärtel käerib päid.*
* Laarits; kiärib (VMr), käärib (EKMS)
EKMS III 465 ja IV 952; Vai, VMr — 2 v. 3(4) var.
- f₂. Laurits lehti lahutab, Pärtel pea käärib.
Rak — 1 var.
- g₁. Laurits lahutab lehte, Pärtel keerab pääd.
Lal — 1 var.
- g₂. Laurits lehte lahutab, Pärtel pead keerab.*
* pääd (Trm), plad; kierab (Hlj)
Hls, Hlj, Trm — 4 var.

- h. Pärtel keerab pead, Laurits lahutab lehed.
Sim — 1 var.
- i. Pärtel pää keeritab, Laurits lehti lahutab.
Jõh — 1 var.
- j. Laurits lahutab lehti, Pärt kasvatab päid.
Pai v. TÜR (Siun) — 1 var.
- A_{3a}. Laurits laob lehti, Pärtel käärib päid.
Jõh — 1 var.
- b. Laarits laob lehti ja Pärt piirab päid.
Koe — 1 var.
- c. Laurits laob lehti, Pärt pöörab päid.
Pit — 1 var.
- A₄. Laurits loep lehti ja Pärtel pöörab päid.
Räp — 1 var.
- A₅. Laurits laasib lehti, Pärtus pöörab päid.
Kan — 1 var.
- A₆. Laurits laseb lehti, Pärt pöörab päid.
Pit — 1 var.
- A₇. Laarits loob lehti, Pärt pööras päid.
Hls — 1 var.
- A_{8a1}. Laurits laiutab lehti, Pärtel pöörab päid.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- a₂. Laurits lehti laiutab, a Pärtel piäd pöörab.
Kod — 1 var.
- b₁. Laurits lehti laiutab ja Pärtel piad keerutab.
Kod — 1 var.
- b₂. Laarits lesti laiutab ja Pärtel pead kierutab.
TMR? (Viidebaum) — 1 var.
- A₉. Laurits lehte kasvatab, Pärtel pead pöörab.
Jõe — 1 var.
- A₁₀. Laurits laotab lehed laiali, Pärtel tõmmab pealt kokku.
E MVH 17 — ?(1) var.
- A₁₁. Pärtel käärib päid, Laurits lehti.
Jõh — 1 var.
- A₁₂. Laurits lehe laia, Pärtus käänd pääs.
?Rõu (Gutves) — 1?(1) var.
- B_{1a}. Laurits laotab kapsalehed laiali, Pärtel kääneb pääks kokku.
Ol. Lisa nr. 11 (1888) 175, Sõõr NJ. Kal. (1901 aug.), Is. Kal. (1904) 211, Reinhold Kal. (1911) 5 — 1(8) var.
- b₁. Labõrits laotas kapstalehe, Pärtus käänd pää.
Urv v. Krl (Seen) — 1 var.
- b₂. Laurits lautab kapsalehta, Pärtel keeras peasi.
Jür (Saalverk) — 1 var.
- b₃. Laurits lautab kapstalehti, Pärtel kääneb kapsail päid.
Rõu (Pill) — 1(2) var.
- c. Pärt keerab kapsapäid, Laarits laotab lehti.
Pee — 1 var.
- d. Laurits lautab kapsalehti, Pärtel pöörab päid.
Kos — 1 var.
- e. Laurits lautab kapsalehti, Pärtel käärib päid.
Rak — 1 var.
- f. Laurits pidi alles kapsalehti laotama, Pärt pidi pääd kokku panema.
Krk — 1 var.
- g. Laurits lautab kapsalehta, Pärtel paneb päid.*
* laotab; kapsalehti (trükised)
Loorits VrP 59, Parijõgi-Reial-Vaigla 128; Vai (O. Kallas) — 1(6) var.
- h. Laurits hakkab kapsalehti lautama, Pärtel päid käärima.
Rak — 1(2) var.
- B_{2a}. Laurits lahutab lehti kapsastel, Pärtel pöörab päid.
Rak — 1 var.
- b. Laurits lahotab kapsalehti, Pärtel keeras kapsapäid.
Vai — 1 var.
- c. Laurits lahutab kapsalehte ja Pärtel keerutab pead.
Trm — 1 var.
- C. Laurits laotab kapsapiad ja Pärtel puiab piad.
KJn — 1 var.
- D_{1a}. Laarits laotab ja Pärt pöörab päid.
Vil — 1 var.
- b. Laurits laotas ja Pärtel käänd pähe.
Kan — 1 var.
- D₂. Laurits lahutab ja Pärtel pöörab.
T. Klipuse seletus: «Lauritsapäeval käinud perenaesed kapsalehti lahutamas ja pärtillapäeval pööramas.»
Lai — 1 var.
- D₃. Kui Laurits laiutab, siis Pärtel pööritab.
H. Pono seletus: «Kui lauritsapäeval kap-

sas lehti hästi laiali ajab, siis pärtlipäeval
pöörab pääd.
Lal — 1 var.

D₄. Kui Laurits laastab, siis Pärt pärib.
Sjn — 1 var.

E_{1a}. Lauritspäivän laotase kapstalehti ja
pärtuspäivän käänsse pääd.
Nõo — 1 var.

b. Lauritspäiväl laotava kapstalehte ja
pärtuspäiväl käänsse pääd.
Ote — 1 var.

c. Laaritspäiv laotas lehe', pärtlipäiv
käänsse pääd.
Kam — 1 var.

d. Lauritsepäev laotab lehti, pärtlepäev
kasvatav pääd.
His — 1 var.

E₂. Lauritspäiv lahutab kapsalehed laiali,
pärtlipäiv keerab kapsapääd.
Vai — 1 var.

F₁. Laaritsapää lahutab kapsalehti, Pärt
pöörab juba päid.
Plt — 1 var.

F₂. Kapst lautap lauritspäival lehti, pärt-
lispäival käänsse pääd.
Kan — 1 var.

F_{3a}. Usutas, et kapstapää enne ei kasva,
kui lauritspäival laotab lehti ja pärt-
lispäival käänsse pääd.
Nõo — 1 var.

b. Pärtlipäeval pöörab kapsas pääd ja
lauritsapäeval laotab lehti.
Aks — 1 var.

F₄. Lauritsapäeval kapsad lahutavad lehe
laiali ja pärtlipäev käärib.
Trm — 1 var.

G. Lauritspäevan laotab kapsas pääd,
pärtlipäevan käänsse kapsas pääd.
Puh — 1 var.

H. Kapsaid peab enne pööripäeva maha
istutama, siis sügise Pärtel pöörab
head pead, iseäranis, kui Laurits lehed
on laiali lahutanud.
Pal (M. Uus) — 1 var.

I. Laurits lipib, Laurits lapib, Pärtles pa-
neb pää sisse.
Hää — 1 var.

*

J. Jakob peksab kapsastele laiad lehed,
aga Pärtel käänsse nad pääks kokku.
Sõit Nlj. Kal. (1901 juuli), Sõit Aeg Kal.
(1907 juuli) — 2(2) var.

*

Ka. Laarits lakub lammast, Pärtel pöörab
piad (kapsapias).
Pal (Univere) — 1 var.

b. Laurits lakub lamba, Pärtel pöörab
kapsapea.
Pal (Karma) — 1 v. 2(2) var.

*

L₁. Laurits lahutab lehti.*

* lehta (Tln)
Lüg, Tln — 3 var.

L₂. Laurit laotab lehti.
Ann — 1 var.

L₃. Laurits laiutas lehti.
Ann — 1 var.

L₄. Laurits laotab kapsalehti.
Räp — 1 var.

L₅. [Lauritsapäeval] kapsad lautavad lehti.
Sjn — 1 var.

*

M₁. Pärt pöörab kapsapäid.
Ann — 1 var.

M₂. Pärtel paitab päid.
Ann — 1 var.

M_{3a}. Pärtel käänsse joh pääd.
San — 1 var.

b. Pärtel pidi kapsapäid hakkama kee-
rama.
Mär — 1 var.

M₃. Kapsas hakkab alles pärtlipäeval piad
keerama.
Amb — 1 var.

N. Pärtlipäev keerutab kapustapää kokku
ja tuub edimesse külma.
Trv — 1 var.

*

O. Jaagup jahib rukistega, Pärtel pää-
kaapsastega, Laurits lehti lahutab.
Hää — 1 var.

*

P. Pärtmisepäe lähab humalal viimane
viha sisse ja kapsad hakkavad piad
kasvatama.
Sjn — 1 var.

Vt. 9329 B.

*

Q. Laurits lehti lahutab, Pärtel pead pöö-
ritab, aga mihklipäeva õösel kasvab

veel nii palju, et ajab katki villase lõnga.

Kuu — 1 var.

Vt. 6827 I.

Vrd. 2299. Jakap käänd kapstapaid.

5606. LAURITS LAUSUB: «KOODID KÄTTE!» — 1?(1) var.

?Nõo v. Rõn (Eisen).

5607. LAURITS TOOB ESIMESI HALGE — 4 kuni 5(13) var.

Aa.

Wied. 104, Kündja nr. 43 (1883) 514 — 1(4) var.

b. Laurits toob esimese halge.

Ol. Lisa nr. 11 (1888) 175, Is. Kal. (1904) 211, Reinhold Kal. (1912) 9 — 1?(6) var.

c. Lauritsapäeval tuleb esimene hall.

Trv — 1 var.

Ba. Kui labõritsepäava üüse halla ei tulõ, sõs ei tulõ inne ku väikumaarjapääva üüse.

Vas — 1 var.

b. Edimäne hall um ümbre labõritsp[ääv], ku sõs halla olõ ei, sõs um hall ümbre maarjapäävä ja ku ümbre maarjap[ääv] olõ ei, sõs um ümbre mihklip[ääv].

Rõu — 1 var.

5608. LAURITS TULEB, LAUD SELJAS, PÄRT TULEB, PUSA PEOS — 4 var.

a₁.

A. Miku seletus: «Oeld. sügisese loomatapmise hooaja tuleku kohta.»

Vil — 1 var.

a₂. Laarits tuleb, laud sellas ja Pärt tuleb, pusa peos.

L. Kõõgerdali seletus: «See on vanasti lamaste niidu kunts.»

Vil — 1 var.

b. Pärtlipäe tuleb, pusuke peon, lauritsapäe, lauake seljan.

A. Miku seletus: vt. red. a₁.

Vil — 1 var.

c. Laurits tuleb lauaga ja Pärtel pui-suga.

Sjn — 1 var.

Vrd. 6443. Mart tuleb, hanl kaenlas.

7829. Olev tuleb, tapab soku, Laurits lamba ehk kitse.

5609. LAURITS TULETAB ODRALOIKUST MEELDE — 1?(1) var.

?Nõo (Eisen).

5610. LAURITS VÕTAB PEALT, PÄRT PISTAB PEA PÕHJA — 1 var.

L. Pärli seletus: «Algavad õökülmad». Rap.

Vrd. 2336. näit. I: Laurits võtab püti, Pärt kaks.

5611. LAUR KUSIB PEREMEHE KÄEST: «KAS SIEME KOTTIS?» — 7(9) var.

A. Perk küsib: «Kas seeme kottis on?»

Aud (Tarkpea) — 1 var.

B_{1a}.

Tor — 1 var.

b. Lauritsapäeval käib Laur mööda talusid ringi ja küsib igal pool: «Kas seeme juba kotis?»

?Ti (Eisen) — 1?(1) var.

c. Lauritsepäe küsib: «Kas rugi seeme kottis?»

Tõs (Schantz) — 1 var.

d. Laurits küsib: «Kas vili on kottis?»

Var (Vaarmann) — 1 var.

B₂. Lauritsapäeval peab olema rukkiseeme kottis, külümiseks valmis.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

C. Laurits küsib: «Kas seeme kottis?» — Pärtel ütleb: «Pillu peale!»

Han — 2 var.

D. Mihkel küsib: «Kus mu lambad?» —

Mart küsib: «Kus on haned?» — Laur

küsimine: «Kas seeme kotis?» — Jüri kü-

sib: «Kus mu mahlakannud?»

?San (Eisen) — 1?(1) var.

5612. KUI ENNE LAURITSAPÄAVA IJÄTÄB, PERÄSS LAURITSAPÄAVA ENAM EI IJÄTÄ — 1 var.

Kod (Univere).

5613. KUI ENNE LAURITSPAIVA JA PÄRTLIPAIVA VAHEL KOLMA EI TULE, SIS EI TULE ENNE MIHKLIPAIVA — 2 var.

a.

Nõo (Amberg) — 1 var.

- b. Kui laaritspäivä ja pärtlise vahel külma ei tule, sis ei tule enne mihklipäiva.
Nõo (Amberg) — 1 var.

5614. LAURITSAPÄEVA KOLM TÄHENDADA KA RAUDJAAD ETTE — 1 var.

Vän (Erm).

5615. LAURITSAPÄEVAL HÄDALEIB, OLEVIPÄEVAL ÕIGE LEIB — 2(3) var.

A. _____

Kse (H. Tampere) — 1 var.

B. Jaakobipäeval leigatakse hädaleiba, olevipäeval õiget leiba.
Han — 1(2) var.

Vt. 2295 I.

Vrd. 2306. Jaakobipäeval jahuleem, olevipäeval uus leib.

2297. Jaagup toob suure kaku, Olev kõva kannika.

5616. LAURITSAPÄEVAL PEAB LAISAL MEHEL SEEMEREHE ÜLEVAL OLEMA — 3 var.

Aa. _____

VNg (õpil.) — 1 var.

b. Lauritsapäeval on juba laisalgi seemneri üleval.
Rak (Tamm) — 1 var.

B. Jaanipäevaks tuli kesaküünd lõpetada, jaagupipäevaks kesa kordusküünd ja lauritsapäevaks pidi laisalgi rukkikülv lõpetatud olema.
VJg (Lepiku) — 1 var.

5617. LAURITSAPÄEV ANNAB ÕUNALE MAITSE — 22(23) var.

A₁a. _____

Hel (Vallaste) — 1 var.

b. Lauritsapäeval pannakse õunale hea maik sisse.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

c. Lauritsepäeval luuakse õunale magu.
Hel — 1 var.

d. Lauritsepäeval luuakse õuntele magu juure.
Vil — 1 var.

e. Lauritsapäev olnud iseäranis selles tähtjas, et sellel päeval õunadele maitse juure loodud.
Vil — 1 var.

A₂. Lauritspäivän antas ubinile magu.
Nõo — 1 var.

A₃. Lauritsapäev paneb õunale haisu manu.
Trv — 1 var.

Ba. Jakapäevast tulev õuna maitse manu.
Hls — 1 var.

b. Jaakapäeval õetse õõnal maik juure tulema.
Kõp — 1 var.

c. Ja jälle peab jaaguppäe õõnal maegu sisse panema.
Vil — 1 var.

C. Pärtlipäeval pidada õunadele magu manu lõõdama.
Trv — 1 var.

*

D. Lauritsepäeval luuakse õunade ja marjadel magu manu.
Pst — 1(2) var.

E. Lauritsapäevast saanik lõõvad kaalele ja ubinile magu manu.
Trv — 1 var.

F. Lauritsepäeval luuakse õunadele, kartohvlidele ja kaalidele täielik magu juure.
Vil — 1 var.

G. Lauritsapäeval luuakse õuntele, kartulitele ja kõigil muul aia- ja puuviljal maik juure.
Pst — 1 var.

H. Lauritsapäeval luuakse aiaviljal nagu porgantitel, kaalidel, nairitel, õuntel jne. magu juurde.
Pst — 1 var.

I. Just lauritsepäeval saavad puuvili igaks täielise maitse.
Trv — 1 var.

J. Lauritsepäe, kikel vil'läl lüvväss sis magu manu.
Pst — 1 var.

K. Vana jaakabä luvvas marjel, õuntel, kardultel, sibultel maik manu, purgant ka om lirts alle enne jaakabäevä.
Krk — 1 var.

L. Jaakapäevast pidi õuntel ja marjadel maik manu tuleme.
Krk — 1 var.

- M. Jakobipäeval saavad õunad ja kartulid maigu.
Hls — 1 var.
- N. Jakuppäeval tuleb kartulile kartuli mekk manu.
Võn — 1 var.
- Vrd. uk: Laaritsepäeval võis hakata õunu sööma, õunad olid valmis (Vil).
5618. LAURITSAPÄEV TOOB ESIMESE VALGE ÕO — 2 var.
- a. —
Rõu (Pill) — 1 var.
- b. Laurits tuu edimäse tulevalgõ.
Rõu (Gutves) — 1 var.
5619. LAURITSAPÄAVAST HAKKA METS ANAM POLEMA, SIIS VOIB TULD METSA TEHA — 1 var.
Rei (Ennist).
5620. KUI LAUTAS SÖNNIKUT, SIIS AITAS LEIBA — 2(5) var.
- Aa. —
SJn (Saabas) — 1 var.
- b. Kui sõnikut laudas, siis leiba aitas.
Saa (Langholts) — 1 var.
- B. Kui on laudas sõnnikut, siis on ka aidas vilja.
Virul. Lisa nr. 24 (1888) 381 — 2(3) var.
Vene vanasõna tõlge.
5621. KUI LAUT PUHAS, SIIS PÖLD KA PUHAS — 1 var.
M. Mäesalu seletus: «Kui laudas pole sõnnikut, pole põllul vilja.»
Hää.
5622. KUS LAUDAS, SEAL LAUDA TAGA — u. 130(172) var.
- A_{1a1}. —*
* lautas (Krj, Vän, Hää), lautes (Vän); sial (MMg), sääl (Krj, Hää)
Wied. 93, Kündja nr. 42 (1883) 502; VMr, Krj, Vän, Hää, KJn, MMg — u. 10(12) var.
- a₂. Kos laudan, sääl lauda takan.*
* kon (Võn, Rõu); laadan (Võn, Nõo); taka (Nõo), taga (Nõo)
TaL, Rõu — 6(8) var.
- a₃. Koh laudah, sääl lauda takah.
Vas — 1 var.
- a₄. Kus laudas, seal lauda taga ka.*

- * lautas (Krj, Saa); sääl (Krj), sääl (Krj, Saa, Trv)
Hlj, Jõe, Krj, Saa, ?Trv (J. Johanson) — 5 v. 6(6) var.
- a₅. Koh laudah, sääl lauda takah kah.*
* sääl (Vas)
Vas, Vas v. Se (Sandra) — 2(3) var.
- a₆. Kus laudas, sääl on ka lauda taga.*
* lautas; koa (Põl); seal (Hls)
Põl, Hls, Plv (Tamm) — 3 var.
- a₇. Kus lautas, seal on lauda taga.*
* seäl; oo (Krj)
Krj, Põl — 2 var.
- a₈. Kus lautas, sääl ka lauda taga.
Kaa — 2(3) var.
- a₉. Kus on laudas, sääl on lauda taga.*
* lautas (Sa); seal (Wied., Kündja; Ti)
Stein 38, Wied. 93, Kündja nr. 42 (1883) 502; Khk, Kaa, Põl, Pal (Maasen), Ti (Kreutzw.) — 5(11) var.
- a₁₀. Kus on lautas, seäl laada taga koa.
Juu — 1 var.
- a₁₁. Kos om laudah, sääl om lauda takah kah.
Vas v. Se (Sandra) — 1(3) var.
- a₁₂. Kus laudas on, seal on lauda taga ka.
Wied. ESSr 467, EKMS IV 762 — 1(2) var.
- a₁₃. Kun laudan om, sääl om ka lauda takan.*
* kos (Vas)
Räp, Vas — 2 var.
- a₁₄. Kus on laudas, sääl on lauda taga ka.*
* lautas; seal (Sim, Sa); koa (Põl)
Hlj, Sim, Sa — 4 var.
- a₁₅. Kus on laudas, sial on kua lauda taga.*
* seal; ka (EKMS; Ran)
EKMS II 453; Hls, Ran — 2(3) var.
- a₁₆. Kos om laodah, sääl om kah laoda takah.
?Räp (Lepson) — 1?(1) var.
- b₁. Ku laudah, sis lauda takah.
Se — 1 var.
- b₂. Kui laudas, siis lauda taga.
Rap — 1 var.
- b₃. Kui om laadan, siis laada taka.
Puh — 1 var.
- b₄. Kui on laudas, siis on lauda taga.
Trt — 1 var.
- b₅. Kui on laudas, siis on lauda taga ka.*
* lautas (Khk)
Jür, Khk — 2 var.

- b₆. Kui on lautas, siis on ka lauda taga.
Krj — 1 var.
- b₇. Kui om laudah, sis om ka lauda takah.
?Räp (Lepson) — 1?(1) var.
- b₈. Kui laudan om, sis om ka laoda taka.
Hel — 1 var.
- b₉. Ku laadah om, sōs om ka laada takah.
Räp — 1 var.
- b₁₀. Kui on lauda sees, siis on ka lauda taga.
Hlj — 1 var.
- c. Kus oo lautas, siis oo lauda taga ka.
Mus — 1 var.
- d. Noh, kui on laudas, siis saab lauda taha ka.
P. Tammepuu seletus: «Kui on tallesi palju, siis saavad säält hulgest mõnedki otsa.»
Lai — 1 var.
- e. On lautas, on ka lauda taga.
Ha (Kanketer) — 1 var.
- f₁. Kel laudas, sel lauda taga.*
* kellel — sellel (Saa, Hls, Krk); lautas (Juu v. Vän), laudan (Krk), laadan (Kod); laada (Kod)
Juu v. Vän (Virkus), Saa, Päl, Lai, Kod, Tt (S. Veske) — 7 var.
- f₂. Kel laudan, sel lauda taka kah.
Hel — 1 var.
- f₃. Kellel lautas, sellel ka lauda taga.
Jäm — 1 var.
- f₄. Kel om laudan, sel om kah lauda taga.
S. Läti seletus: «Oletse sis, ku mõni loom otsa saab.»
Hls — 1 var.
- f₅. Kellel on laudas, sellel on ka lauda taga.
Krk — 1 var.
- f₆. Kel lauda sees, sel lauda taga.*
* ees (E²)
E 32, E² 74; Hls (Söggel) — 1(4) var.
- f₇. Kellel lauda sehen, sellel lauda ehen, Hls (Söggel) — 1(2) var.
- A₂. Kes lauda sees, see lauda taga.
Kad (Klvi) — 1(2) var.
- A₃. Mis lauda ees, see lauda taga.
Amb (Neublan) — 1 var.
- A₄. Kui on laudas, siis on ka lauda taga; kui ei ole laudas, ei ole ka lauda taga.
A. Rootalu seletus: nihästi loomakahju kui

- ka muu varanduse kohta: kui on vara, võib ka õnnetus juhtuda.
Hlj — 1 var.
- A₅. Kos ei olõ laodah, sääl ei saa olla kah laoda takah.
?Räp (Lepson) — 1?(1) var.
- A₆. Kun laut om, sääl om laudatagune, TMr (anon.) v. Vru (R. Kallas) — 1(3) var.
- Ba₁. Kus luid lautas, seal lauda taga.*
* laudas (Kul), lautes (Vän), laadas (Pal); seäl (Vig); laada (Mär, Rap v. Mär, Vig, Pal), laoda (Aud)
Amb, Rap v. Mär (Poom), Lä, PäP, Pal — 14 var.
- a₂. Kus luid laudas, seal lauda taga ka.
E 46 — 1?(1) var.
- a₃. Kus luid lautas, sääl lauda taga ka.
HMD v. Rls (Treumann) — 1 var.
- a₄. Kon luud laudan, sääl lauda tagan ka.
San — 1 var.
- a₅. Kus luid lautas, seäl kua laada taga.
Vig — 1 var.
- a₆. Kus luid laudas, seal on ka lauda taga.
EKMS I 1002 — 1 var.
- a₇. Kus oo luid lautas, seal oo lauda taga koa.
Mar — 1 var.
- a₈. Kus luid laudas, seal neid ka lauda taga.
Wied. 92, Kündja nr. 42 (1883) 502 — 1(3) var.
- a₉. Kus luid lautas, seal on neid lauda taga ka.
Jür (Suurkask) — 1(2) var.
- a₁₀. Kus on luid lautas, seal oo neid ka lauda taga.*
* laudas; on (Meelej.)
Meelej. nr. 26 (1887) 206; Pär — 1(8) var.
- a₁₁. Kus luid lautas, seal luid lauda taga.
Ann (Kagovere) — 1 v. 2(2) var.
- a₁₂. Kus luid lautas, seal neid koa laada taga.
?Mar (Hilemägi) — 1?(1) var.
- a₁₃. Kus luid laudahn um, lõudās neid kah lauda takahn.
Rõu (Gutves) — 1 var.
- a₁₄. Kus luid lautas, seal luid lauda taga ka.*
* laudas (trükised)
Wied. 92, Kündja nr. 42 (1883) 502; Rls — 2(4) var.

- a₁₅. Kus luu lautas, seal lauda taga.
SJn? (Klelas) — 1 var.
- a₁₆. Kus luu lautas, seal luu lauda taga.
SJn, Tt (Veske) — 3 var.
- b₁. Kui luid laudas, siis luid lauda taga.*
* lautas (Saa)
Norm. 231; Saa, Tt (Eisen) — 2(3) var.
- b₂. Kui on luid lautas, siis on lauda taga
koa.
Kos — 1 var.
- b₃. Kui luid on laudas, siis luid ka lauda
taga.
Amb — 1 var.
- c₁. Kellel luid laadas, sellel luid laada
taga.
J. Raidla seletus: «Kis luumi piab, sel on
kah loomaõnnetusi.»
KJn — 1 var.
- c₂. Kel luu laades, sel luu laada taga.
Koe — 1 var.
- c₃. Kellel luu lautas, sellel luu lauda
taga.
Pst — 1 var.
- d. Luid laudas, luid lauda taga.
Pal (Karu) — 1(3) var.
- Ca₁. Kus on luomi laudas, siel on neid
lauda taga ka.*
* loomi (Norm.)
Norm. 92; VNg (Grube) — 1(3) var.
- a₂. Kus loomi laudas, seal on ka lauda
taga.
EKMS I 1002 — 1?(1) var.
- a₃. Kus loomi laudas, seal lauda taga
ka.
?Saa (J. Kangur) — 1?(1) var.
- b. Kui loome laudas, siis lauda taga ka.
Vil (Nigul) — 1 var.
- D. Kus loom lautas, seal luu laada taga.
SJn — 1 var.
- Ea. Kus lammaid lautas, sial ka lauda
taga.
Kel (Kriitmäe) — 1 var.
- b₁. Kui lambid lautas, siis lambaid lauda
taga ka.
Tor — 1 var.
- b₂. Kui lambaid laudas, siis lambaid lau-
da taga ka.
Norm. 231, EKMS IV 424 — 2(2) var.
- F. Kellel kari laudas, sellel ka kondid
lauda taga.
Vil (Kala) — 1 var.

- Vrd. 39. Kus ajas, seal aja taga.
210. Kus aitas, sääl aida taga.
12073. Kus toa sees, seal toa taga.
10205. Kos sarvi sainan, sääl luid lauda
taga.

5623. EGA LEELOST LEIBA SAA, EGA LAUL KATA LAUDA — II. 10(22) var.

- A_{1a1}.
E MVH 10 — 1(3) var.
- a₂. Ega lielust leiba saa, ega laulu lauda
kata.
Kuu (R. Lilhelm) — 1 v. 2(2) var.
- a₃. Leelost saa õi leibä, laul kata õi lau-
da.
Norm. 200 — 2(1) var.
- a₄. Leelust saa ei leiba, laul kata ei lau-
da.
EKMS IV 930 — 2(1) var.
- b. Leelo ei anna leiba ega laul ei kata
lauda.
MMg (Mägiste) — 1 var.
- c. Leelo ei anna meile leiba, laul ei kata
lauda.
Vas — 1 var.
- A₂. Leelo ei anna leibä, laul õi kata lauda,
ku tööd ei tee.
Se — 1 var.
- B. Leelost ei saa leiba teta, kaivust ei
saa kakku kasta.
Saa (Sögge) — 1 var.
- C. Laulust lauda ei kaeta, sõnust ei teh-
ta söömaaega.*
* ei teha (E; Tt)
E 50, E² 83, Kask-Vaigla-Veski I H⁵ 48,
Norm. 200, EKMS IV 929; ?Tt (Eisen) —
1?(8) var.
- D. Laulust lauda ei kaeta, sõnast saia ei
sõtkuta.
Räp (Eisen) — 1 var.
- E. Ilu ei saa patta panna ega lauluga
lauda katta.
Trt (Piir) — 1 var.
- Vt. 2029 M.
- F. Ei saa leelost leibä.
Vas — 1 var.
- Vrd. ri «Laul laua peal» ja «Laul antud aja-
vilteks» (ERIA I:1 nr. 254–259).
- Vrd. 5845. Liivast ei saa leibä ega savist sala.

5624. EGA LIIM LATSİ LAOTA_{AI} — ?
kuni 2(2) var.

A. _____

?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.

B. Ega leib latsi laota_{ai}.

?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.

Vrd. 10035. Sakkõpudõr laota_{ai} latsi, vettel külh.

5625. KELLE POOLD LEEM, SELLE
POOLD KA LUSIK — 1 var.

Trv (Meos).

5626. LIIM KIIB ÕHTANI, SANTI UUTAB
HOMMUKUNI — 1 var.

MMg (G. Jürgenson).

5627. LEEMEKULP JA AHJUHARK, SEE
ON NAISTE SOJARIIST — 1 var.

Kuu (J. Ploompuu, H. Rebane).

5628. LEHEKUU VIHMA VALMISTAB
PÖLDU POIMAMISELE — 1(3) var.

Norm. 85, EKMS III 377; Trv (Ungerson).

5629. EGA LEHM TEA, ET PÜHAPÄÄV
ON — 3(4) var.

A. _____

Vru (R. Kallas) v. Tt (anon.) — 1(2) var.

B. Palju tiab punik pühapääväst.

Kod — 1 var.

C. Mis täab siga oma surmast või kõst-
re lehm pühapäeväst.

Hää — 1 var.

Vrd. kk: Sa ei tiia sellest midägi enämb kui
kõstre lehm pühäst päeväst (Hel).

Vrd. 10351. Mis teab siga pühapäeväst.

5630. EI SÄÄLT TULE MIDAGI VÄLJA,
KUI LEHM HÄRGA LAKUB —
2 var.

a. _____

Krk — 1 var.

b. Ei sest tule midägi välja, ku lehm
lakub härga; asja saab siis, ku härg
lakub lehma.

Krk — 1 var.

Vrd. 5645. Mis mass lehmä lakmine, kui härg
ei häälitse.

5631. HOITKU SEDÄ LEHMÄ POIGA
TEGEMEST, KES LAKMATA JÄTT
— 1 var.

Hel (Habicht).

Vrd. kk: Kago om lakmalda' vasik 'väga la-
base kohta' (Se).

5632. HULL, KUI LEHM LÖHKUMA
HAKKAB — 1 var.

H. ja J. Volbergi seletus: kui sünnib mi-
dagi iseäralikku ja imetust äratavat.
Kuu.

5633. IGA LEHM NOOLIGU ISE OMA
VASSIKA — 1 var.

K. Lepa seletus: kui mõni tahab oma töö-
s tehtud vea jätta teise p~~ar~~andada.
Krk.

5634. KEST LEHM KASUS, PIDI JO VÄI-
KULT VASIK OLEMA — 1(3) var.

a. _____

kest = kellest

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

b₁. Kellest lehm kasus, pidi jo väikult
vaik olema.

Norm. 54 — 2(1) var.

b₂. Kellest lehm kasvab, peab juba väik-
selt vasikas olema.

EKMS III 992 — 2(1) var.

5635. KUIDA LEHM, NONDA VASIKAS *
— 1?(8) var.

* kuda (Stein); nenda (Wied., Kündja)

Stein 32, Wied. 86, Kündja nr. 41 (1883)
490; ?Tt (Kreutzw.).

Vrd. 5636. Kus lehm, seal on vasikas.

5636. KUS LEHM, SEAL ON VASIKAS —
1(17) var.

a. _____*

* sääl (KAH)

* Helle 344, KAH EKAI 154 — 1(3) var.

* Kus lehm, seal on vasikas, kalbisch Kind hängt im
mer an der Mutter.

b. Kus lehm, seal vasikas.

Hupel 111, Poromenski EGr. 202, Wied. 92,
Kündja nr. 42 (1883) 502, Norm. 165, EKMS
II 438 — 2(14) var.

Vrd. 5635. Kuida lehm, nõnda vasikas.

5637. LEHMA SORT ON SALVES — 1 var.

M. Mäesalu seletus: «Söötmisest oleneb saagiland.»
Hää.

5638. LEHMAST SAAB VANANDEL
VEEL LIHA JA NAKKA — 1?(6)
var.

Stein 40, Wied. 105, Kündja nr. 43 (1883)
514; ?Tt (Kreutzw.).

Vrd. 10708. Sureb hobu, maksab nahk.

5639. LEHMGITÖSTAB SABA ÜLESSE,
KUI VEEST LÄBI LAHEB — 1(4)
var.

Norm. 150, EKMS IV 948; Lai (Kolluk).

5640. LEHM LÜPSAB SUUST, KANA
MUNEB NOKAST — u. 165(304) var.Aa₁. — *

* lüpsab (Jõh, Saa), nüssab (Krk), nüss
(Ote); mune (Ote); nokist (Krk)

* Helle 345, Hupel 112, Poromenski EGr.
203, Malm 10, Stein 40, Lindenberg ATT
16, Wied. 105, CRJ Sak. Kal. Pöl. (1880)
215, Kurrik 7, Kündja nr. 43 (1883) 514,
Tõn. Trt. Täht. (1888) 51, Tõn. LLr 87,
Tõn. Täht. (1909 mai), Tõn. RP² 216, Vig.
Lisal. nr. 17 (1890) 136, KAH EKAI 154,
Tander 42, E 52, E² 21, Huvit. II 215,
Huvit. V Lisa 15, Mihkla-Parlo-Viidalepp I²
113, Jänes-Parlo 110, Vih. (1949) 92, Norm.
96, EKMS I 943 ja II 475; VI, Jä, Ha, LÄ,
Sa, Pä, VI, Ta — u. 65(174) var.

* Lehm lüpsab suust, kana munneb nokast, kas
den man das Vieh füttert, nachdem hat man profit da-
von. (die Kuh milcht aus dem Munde, die Henne legt
Eier durch den Schnabel.)

a₂. Lehm lüpsab suust ja kana munneb
nokast.*

* lehem; lüpsab (Kod); munib (Jõe)
Jänes-Parlo 110, Kask-Vaigla-Veski Lõ² 65;
Jõh, Iis, Koe, Pde, Tür, Jõe, Han, LNg,
Jäm, Vän, His, Kod, Ran — 13(15) var.

a₃. Lehm lüpsab suust, kana nokast.*

* nüssap; nokist (TaL)
Jõe, Kaa, TaL (Kihu), As (Pint) — 4 var.

a₄. Suust lehm lüpsab, nokast kana mu-
neb.*

* lüpsa; mune (Hlj)
VNg, Hlj — 2 var.

a₅. Suust lehm lüpsab ja nokast kana
munneb.

Sim — 1 var.

b₁. Kana munneb nokast, lehm lüpsab
suust.

Wied. 46, Kurrik SÖ 25, Kündja nr. 35
(1883) 418, EKMS II 475; Nrv, Val, Hlj,
Kad, Koe, Pai, Kuu, Tln, Juu v. Vän (Vir-
kus), Vig, Krj, Mus, Hel, Trv, Kod, Trt,
Puh — u. 20(30) var.

b₂. Kana munneb nokast ja lehm lüpsab
suust.*

* munib; nogast; lüpsab (Kuu)
Koe, Kuu, Jür, Krl — 5 var.

B. Lehm lüpsab ninast, kana munneb no-
kast.

Pha, Pil — 2 var.

Ca. Lehm lüpsab sarvest, kana munneb no-
kast.

Vil — 1 var.

b. Lehm lüpsab sarvest, kana munneb
nokast.*

* sarvist (As)
Vil, As (Kuusik) — 2 var.

c. Kana munneb nokast, lehm lüpsab sar-
vest.

E² 93; Tt (Eisen) — 1(2) var.

d. Kana munneb nokist, lehm nüssab sar-
vist.

Puh — 1 var.

D. Lehem lüpsab kiäless ja kana munneb
nokass.

Kod — 1 var.

Ea. Lehm lüpsab mokast, kana munneb no-
kast.

Vil, Äks — 2 var.

b₁. Kana munneb nokast, lehm lüpsab mo-
kast.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

b₂. Kana munneb nokast, aga lehm lüpsab
mokast.

Trm — 1 var.

Fa. Lehm nüssap suust, kana loop vasa-
rast.*

* nüss; luu (Se)
Rõu, Se — 2 var.

b. Lehm suust nüss, kana vasarast loop.
Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.Ga. Lehm nüssap suust, kana munneb
ninast.

Krk — 1 var.

b. Kana munneb ninast, lehm nüssap
suust.*

* munneb — nüssab (Krk)
Krk — 3 var.

- H. Lehm lüpsab suust, kana muneb nokast, hobene viab vangert.
?TMr (Sill) — 1?(1) var.
- I. Lehm nüss suust, kana munõs nokist ja härg vida üsast.
?Trt (Sill) — 1?(1) var.
- J. Lehm lüpsab suust, hani nokist.
?Tõs (Schantz) — 1?(1) var.
- K. Lehm lüpsab suust, põld kasvab karja-aiast.
Norm. 86; Jäm (Usin) — 1(3) var.
- L. Lehm lüpsab suust.
Borm Mr Kal. (1865) Ik-ta, Er Mön. Kal. (1871) 55; VJg, Sa (Veäster), Vän, Trv — u. 5(7) var.
- M. Kana muneb nokast.
Trv, Kam, Ote — 3 var.
- *
- a₂. Ei lehm lüpsa sarvest, ei kana mune nokast.
Elva (Paurson) — 1 var.
- a₂. Ei lehm lüpsa sarvest, ei kana mune nokast.*
* ega — ega; sarvist (Rõu)
MMg, Rõu — 2 var.
- b. Lehm ei lüpsa sarvist, kana ei mune nokast.
Ksl — 1 var.
- c₁. Kana ei mune nokast, lehm ei lüssa sarvest.
Plt — 1 var.
- c₂. Kana ei mune nokast ega lehm ei lüpsa sarvest.
Plt — 1 var.
- c₃. Ega kana nokast ei mune ega lehm sarvest ei lüssa.
Pst — 1 var.
- c₄. Ei mune kana nokast, ei lüpsa lehm sarvest.
TMr — 1 var.
- Oa₁. Lehm ei nüssä sarvist, kana ei mune nõnast.
Trv — 1 var.
- a₂. Ega lehm sarvist ei lüpsa ega kana nina alt ei mune.
Trv — 1(2) var.
- b. Kana ei mune ninast, lehm ei lüpsa sarvest.
Trv — 1(2) var.
- c. Kana ei mune nõnast ega lehm ei nüssa sarvist.
Trv — 1 var.
- P. Lehm ei lüpsa sarvist, kana ei mune varbist.
Aks — 1 var.
- Q. Lehm ei lüpsa sarvest, kana ei mune hännast.
Hää — 1 var.
- R. Kana ei mune kaalast, lehm ei nüssa sarvist.
Hel — 2 var.
- S. Kana munes küll kaalast, lehm ei nüssä sarvest.
Hel — 1 var.
- T. Lehm ei nüssä mokast, kana ei mune nokast.
E. Püssi seletus: «Sõõtes saad piima ja mune.»
San — 1 var.
- U. Lehm ei nüssä suust, kana ei mune nukist.
Trv — 1 var.
- V₁. Ega lehm sarvest ei lüpsa, vaid suust.
As (Pint) — 1 var.
- V₂. Egas lehm sõrast ega sarvest lüpsa, vaid suust.
Vil — 1 var.
- Ö₁. Ega lehm sõrust ega sarvist lüpsa.
Trv — 1(3) var.
- Ö_{2a}. Ega lehm sarvist ei lüpsa.
Norm. 96, EKMS II 475; Trv — 1(3) var.
- b. Ega lehm sarvest ei lüpsa.
Kana — 1 var.
- Ä. Kana ei munõ persest, a nokast.
Ote — 1 var.
- Ö. Ega kana nõnast ei mune ega tiiva alt.
Trv — 1(2) var.
- Ü. Härg ei lüpsa sarvist, kana ei mune nokast.
Loorits Vrp 35; ?Pst (Sögge) — 1?(3) var.
- Vrd. 10921. Suust nüss suvinõ lehm, indä takast talvinõ.
3107. Ennem saab kana nokast ku lehma suust.
5641. LEHM ON KA ÜHE SILMÄ
PÄRAST PIME — 1?(3) var.
Wied. 105, Kündja nr. 43 (1883) 514.
5642. LEHMÄL PIKK KEEL, ÄR LAKK
PERZE — 1 var.
Lut (Voolaine).

5643. LEHM ÜLNÜ: «MA LÄÄ SÕS LÄBI
MÄÄ SUU, KU PERNAANE MULLO
NIIGI PALLO JUVVA AND, ET EGA
KORD, KU LEIBA KÜDSA, UMA
KÄE TSIAJOOGI SISSE MÖSK» —
1 var.

Kan (Loodus).

5644. MIS LEHMÄ NISAST TSILKAHAS,
TUU KEELE PÄÄLE LIPSAHAS —
1 var.

Se (Vabarna).

5645. MIS MASS LEHMÄ LAKMINE, KUI
HÄRG EI HÄÄLITSE — 1 var.

Kan (Tedder).

Vrd. 12973. Mes see ute huikamine, kui see
pässil pääd ei pööra.

5630. Ei säält tule midagi välja, kui lehm
härğa lakub.

5646. OLEKS LEHMAL KA VANAEMA,
VAATAKS VASIKA JÄRGI — 1 var.

M. Mäesalu seletus: «Vastatakse hädaldami-
sele «Oleks...»»

Hää.

5647. OLEKS LEHMAL UDARA ASEMEL
SOORU, OLESKI HÄRG — 1?(1)
var.

Aug. Krikmanni seletus: öeldakse vastuseks
sellele, kes räägib tihti «oleks...».

?Rak.

5648. LEHMASÖNNIK ON JUMALA-
SÖNAST VÄGEVAM — 1 var.

M. Proodeli seletus: «Vili kasvab väetamise
tõttu, mitte jumalasõna tõttu.»

Iis.

Vrd. nlj Raudsep 147.

Vrd. 10569. Sitt on põllumehe jumal.

2613. Jummal um suurõmb kui sitt.

5649. LEHED OHINAL PUUSSE, TERAD
OHINAL MAASSE — 1 var.

Hel? (anon.).

Vrd. 6761. Kuida mets ruttab, nõnda põllumees
ka.

5650. LEHTPUUD RAIUTAKSE NOOREL-
KUUL, OKASPUUD VANALKUUL —
8 var.

A₁a₁.

Jõe (Grünthal) — 1 var.

- a₂. Lehtepuid raiutakse noore-, okaspuid
vanalkuul.

Pil — 1 var.

- b. Vanalkuul on hää okaspuud maha
võtta, noorelkuul lehtpuud.

VNg — 1 var.

- A₂. Lehepuu noorel- ja okaspuu vanal-
kuul.

Aks — 1 var.

- B. Lehtpuud raiutakse nooreskuus ja
okaspuud täiekuu aegu.

Phl — 1 var.

- Ca. Nõglapuu lõigatas vanakuu kuivaga,
lehepuu noorõkuu kuivaga.

Urv — 1 var.

- b. Nõglapuu raiutud vanakuu ja lehtpuu
noorekuul kuival.

Urv v. Krl — 1 var.

- c. Lehepuud peab raiuma noorekuu kui-
vaga, okaspuud vanakuu kuivaga.

Krl — 1 var.

- Vrd. 13559. Vanalkuul raiutakse lehtpuu, noorel-
kuul okaspuu.

11575. Tamme raiutakse noorekuuga, maja-
või tulpuud vanaskuus.

5651. ANTUD LEIB SÕUAKSE JA ANDJA
KÄSI PÖLATAKSE ÄRA — 1 var.

Rap v. Mär (Poom).

Vrd. 5012. Kästut tüüd tii, antut leibä suu.

5652. EGA LEIB OLE VÕSAST VÕETUD
EGA KASE OKSIST KAKUTUD —
1?(9) var.

a. —————*

* okstest (E MVH); katkutud (trükised)
E MVH 72, E 14, E² 79; ?Saa (Söggel) —
1?(7) var.

- b. Pole leib võsast võetud ega kase oks-
test katkutud.

Muuk I 166, Muuk-Mihkla III 128 — 1?(2)
var.

5653. ENNEP OLGU SUUTAIS LEIBA
POOLES KUI TÖLI MAJAS — 1 var.

Nõo (Sild).

5654. IGAL LEIVAL ISE MAGU —
1? kuni 2(2) var.

A.

Hmd v. Ris (Treumann) — 1 var.

- B. Iga pere leival oo ise meks sees.
?Mar (Hiemägi) — 12(1) var.

5655. IGAÜKS PIAB LEIVA IEST HIAD
TEGEMA — 1 var.

Jõh (Mets).

5656. KASTA LEIBA NII KAUA, KUI AHI
MÄRJAKS LÄHEB — 8 var.

- A₁. —
M. Pohka seletus: «Ahju all mõeldakse ikka
otsaesist.»
Trt — 1 var.

- A_{2a}. Nii kaua sõtku, kui ahjuotse märg
on.
Sim — 1 var.

- b. Leiba piap nii kastme, et ahjuots likes
lääb.
Hls — 1 var.

- c. Nii kavva kasta leibä, kui ahoots lätt
likõs.
Räp — 1 var.

- B. Leiba kasteti seni, kui otsalaud like.
Hls (õpil.) — 1 var.

- C. Leiba peab ikka nii kaua sõtkuma, kui
sein märjaks läheb.
H. Tarkini seletus: leiba sõtkutakse nii
kaua, kui sõtkuja higiseks saab.
Khk — 1 var.

- D. Leiba kästakse sõtkuda nii kaua, kui
räästad tilguvad.
E. Poomi seletus: leiba sõtkutagu nii kaua,
kui pea rätiku all märjaks läheb, rätiku
äär on see katuse räästas.
Rap v. Mär — 1 var.

- E. Leiba sõtku nii kaua, kui tualagi vett
tilgub ja leib vastu kõneleb.
Pal (Maasen) — 1 var.

Vt. 5713 B.

- Vrd. kk: Võtab ahju otsa märjaks 'võtab pea
märjaks' (KJn); Ahju ots märg 'pea higli-
ne' (Plt).

Vrd. nlj AaTh 1445*.

- Vrd. 5738. Leivaraasu otsi nii kaua kui ahjuots
märg.

5657. KELLE LEIBA MA SÖÖN, SELLE
LAULU MA LAULAN — u. 45(73)
var.

Aa₁.

Wied. 53, Kündja nr. 35 (1883) 418, E MVH
30, E 33, E² 79, Raud VMj 217, Mihkla 70;
Sa (Allas), Pst (Raidla) — 2(15) var.

- a₂. Kelle leiba söön, selle laulu laulan.
?Vig (Aitsam), Urv (Kriisa) — 1 v. 2(2)
var.

- b₁. Kelle leiba sööd, selle laulu laulad.*
* leibä (Hel, Rõu); sööd (Jõh), süüd (Hel),
süüt (Rõu); laolad (Hel), laalad (Plt)
E. Metsa (Jõh) seletus: «Alluv sõltub üle-
musest.»

EKMS I 126; Jõh, Vig (Primets), Sa
(anon.), Pal, Hel, Plt, Rõu — 7(9) var.

- b₂. Kene leibä sööd, sen laulu ka laulad.
Kuu — 1 var.

- b₃. Kelle leiba sa süüd, selle laulu lau-
lad.
TMr (Kool) — 1 var.

- b₄. Kelle leiba sa sööd, selle laulu sa lau-
lad.
Kaa, Sa (R. Kallas), Krk, Trm, ?Kam
(Relli) — u. 5(8) var.

- c₁. Kelle leiba sa sööd, selle laulu piad
laulma.*
* leibä; sööt; plat; laulme (Krk)
Val, Juu v. Vän (Virkus), Krk — 7 var.

- c₂. Kelle leiba sa sööd, selle laulu pead
sa laulma.
Krk, Hel, Trv — 4(5) var.

- c₃. Kelle leiba sa sööd, selle laulu sa
pead laulma.*
* sina
Lai (Tammepuu) — 2 var.

- c₄. Kelle leiba sööt, selle laulu pead laul-
ma.
Krk — 1 var.

- d₁. Kelle leiba sööd, selle laulu laula.
PJg, Trt (õpil.) — 1 v. 2(2) var.

- d₂. Kelle leiba sa sööd, selle laulu laula.
Kuu — 1 var.

- d₃. Kelle leiba sa sööd, selle laulu sa
laula.*
* süüd (Pst)
Pst, Vil — 2 var.

- e. Kelle leiba ta sööb, selle laulu ta lau-
lab.
Hls (Söggel) — 1(2) var.

- B. Kelle leiba sa süüd, selle laulu sa
lüüd.
Kod — 1 var.

- C. Kelle leiba Ats süüb, selle laulu ta
laalab.
Ksi — 1 var.

- D. Kelle leiba sööd, selle lugu laula.
Kuu — 1 var.

- Ea. Kelle leiba sööd, selle sõna kuule.
Hls — 1 var.

- b. Kelle leiba ma sõõn, seda ma ka kuulen.
Pödder LVKGr. 94 — 1?(1) var.
- F. Kelle leiba sa sõõt, selle rada peab ka tallama.
Trv — 1 var.
- G. Kelle leiba sa sõöd, selle [poole] pead hoidma.
Pha? (anon.) — 1 var.
- Ha. Kelle leiba ma sõõn, selle pilli järele ma tantsin.
Wied. 53, Kündja nr. 35 (1883) 418, E MVH 30 — 1(3) var.
- b. Kelle leiba ma sõõn, selle pilli tantsin.
E 33 — 2(3) var.
- I. Kelle leiba sa sõöd, selle pilli sa lõöd.
Jäm — 1 var.
- J. Kelle leiba ma sõõn, selle lauda ma pesen.
TMr — 1 var.
- Vrd. 12445. Kelle tüüd sa tied, selle laulu sa laulad.
9599. Kelle rees sõidad, selle laulu laulad.
5590. Selle laulu laula, kelle laua all jaulad.
8839. Kelle pilli puhud, selle tantsu tantsid.
5658. KELLE LEIB, SELLE ÕIGUS — 1?(5) var.
Norm. 119, Vih. (1957) 108, Vih. VER 185, EKMS III 1255; ?Vän (Tammsoo).
Vrd. 2699. Kel jõud, sel õigus.
5659. KELLEL ON LEIBA, SELLEL ON KA KOTTI — 1?(1) var.
?Saa (Söggel).
5660. KES LEIBA NAERAB, SEE NAERAB ISEENAST — 1?(1) var.
?Saa (Söggel).
5661. KES LEIBA TAGA EI AJA, SEDA AJAB LEIB TAGA — 1 var.
SJn (Evert).
Vrd. nlj: H III 31, 474 (1) < Jür.
Vrd. 12456. Kes tõöd taga ei aja, teda ajab töö taga.
5662. KES LEIVAGA KERJAMA LÄHEB, TULEB TÜKIGA TAGASI, AGA KES TÜKIGA LÄHEB, TULEB LEIVAGA TAGASI — 1(2) var.
Rak (Jürjev).

5663. KES LEIVA PIALE EI LEBA, SEST LEIVAMEEST EI SAA — 9(10) var.
- A_{1a}. —
Rak (Lilienbach) — 1 var.
- b. Kes leivä pääle ei leba, sie leivämiheks ei saa.
Kuu — 1 var.
- c. Ega sest leivamiest saa, kes leiva peale ei leba.*
* sellest; leivameest (EKMS)
EKMS II 808; Hlj — 1(2) var.
- A₂. Kes süömä pääle ei leba, pole leivamies.
Kuu — 1 var.
- B_{1a}. Kes seitse tundi leiva peale ei leba, sellest leivameest ei saa.
Kuu — 1 var.
- b. Kes mitte seitset tundi iga leiva peale ei leba, sellest ei tulegi leivameest.
Kuu — 1 var.
- B₂. Sie ei ole leivämies, kes puold tundi leivä pääle ei leba.
Kuu — 1 var.
- C. Kes leiba luusse ei lase, sest leivameest ei saa.
Jür — 1 var.
- D. Leivä pääle pidäb lebama.
Kuu — 1 var.
- Vrd. 5734. Ei sie ole leivämies, kes seitse tundi leivä pääle lebab.
5664. KES TIID, KIÄ KESVÄTSE LEEVÄ SÜÜ, KARATSO KARASKI KAST — 2 var.
- A. —
Rõu (Orrav) — 1 var.
- B. Kes tiid, kia kesvätse leevä süü.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
5665. KIMMÄS LEIB KIVI ALL, KALG KANDS KANNU ALL — 1 var.
Se (T. Linna).
5666. KOHKI OLO_ÖI LEIB KOORÖLDA — 4 var.
- a₁. —
Se — 1 var.
- a₂. Ölö_öi' kohki leib koorölda'.
Se — 1 var.
- b. Kohki' saa_ai' koorölda leibä.
Se — 1 var.

c. Kõigih leib koorõga.

Se — 1 var.

Vrd. kk: Ega mi leibke olõ õi ilma koorõlda (Se).

5667. KUI JUBA LEIB LÄKS, SIIS LAS MINNA KA KANNIKAS — 1(2) var.

EKMS I 666 ja II 748.

Vrd. 12060. Kui on läinud trumm, siis mingu ka pulgad.

5668. KUI LEIB JA SILK OM MAJAH, SIS NÄLGÄ ÕI OLO — 2 var.

A. _____

Kam (Relli) — 1 var.

B. Ei siis pole ikka kõht tühi mette, kui kala-leib laual on.

Krj (Toomessalu) — 1 var.

Vrd. 5669. Kui leib ja taar majas, siis ei ole nälga.

5669. KUI LEIB JA TAAR MAJAS, SIIS EI OLE NÄLGÄ — 1 v. 2(2) var.

A. _____

?Saa (Sõggel) — 1?(1) var.

B. Kui leib majas on, siis on asi korras. ?Pai (Viide) — 1?(1) var.

Vrd. 10608. Kui sool ja leib käes, siis ei sure inimene nälga.

5668. Kui leib ja silk om majah, sis nälgä õi olõ.

5670. KUI LEIB KÄES, KUUSE ALL PAREM KUI AADAMAL PARADISI ATAS — ?(3) var.

a. Kui leib käes on, siis on kuuse all parem kui esimesel inimesel Adamal paradiisi aias seedri ja palmide all. ?Vil (Suurkask) — ?(2) var.

b. _____

E MVH 9 — ?(1) var. Aluseks tõenäoliselt Suurkase tekst.

5671. KUI LEIB LÄBI KÄIB, SIIS HAK-KATE JALGEGA PILLAMA — 1(2) var.

Wied. 80, Kündja nr. 39 (1883) 467.

5672. KUI LEIB ON LUKU TAKKA, SIIS TÕO AJA TAKKA — 1 var.

aja = ala

O. Jõgeveri seletus: siis ei tehta enam tõõd, kui leiba ei ole.

Khk.

5673. KUI LEIB OTSAS, SIIS TEE PODISID — 5 var.

A. Kui leib otsas, siis tee õllepodi. Kaa (Tõll) — 1 var.

Ba. _____

Kär (Sõmer) — 1 var.

b. Kellel ei ole leiba, see tehku podisid. Mus — 1 var.

C. Kui sul on nälg, siis tee podisid. Mus — 1 var.

D. Kui nälg käes, siis tee saiapodisid. Põl — 1 var.

Vrd. kk: Õpeta oma poeg podisi sööma, aga pole tarvis mind õpeta (Sa).

5674. KO OLO ÕI LEIBÄ, SIS PIÄ' SAAJO; KO OLO ÕI PUID, SIS RAO' TARRO — 2(4) var.

Aa. _____*

* ku (Norm.)

Norm. 188; Se (Pino) — 1(2) var.

b. Kui ei ole leiba, siis pea saaju; kui ei ole puid, siis raiu tare. EKMS III 232 — ?(1) var.

B. Kui leevä puudus, sis nakka saaju pidama. Vas (Jakobson) — 1 var.

Vrd. 9030. Kui piät puhtit, siis jääs leevä-pallu, a kui raot maija, sis saa lasta.

5675. KUS LEIBA, SÄÄL LEIVAKÖRVAST — 2 var.

a. _____

Saa (Sõggel) — 1 var.

b. Saab leiba, saab leivakörvast ka. TMr (Siil) — 1 var.

5676. KU UM LEIB AAD'AH, KALA' TULOVA' AAD'A ALA — 1 var.

aad'ah = aidas

Lut (Voolaine).

5677. KÜLLAP LEIB TÕOD TEEB — 1(3) var.

Wied. 97, Kündja nr. 43 (1883) 513.

5678. KÜLL LEIB LATSI LÕUD — 5—8(9) var.

Aa₁. _____

Rõu, Vas v. Se (Sandra) — 2(3) var.

- a₂. Küll leib lapsi leiab.
Plv — 1 var.
- b. Küll leib lapsi toob.
?Vän (Tammsoo) — 1?(1) var.
- Ba. Küll leib iks latsi lõud, ent latse ei saa iks leevä mann.*
* leevä mann — Wiedemannil ilmne eksitus, p. o. leevä manu.
Wied. 99 — 1 var.
- b₁. Küll leib lapse leiab, aga laps ei leia alati leiba.
?Vän (Tammsoo) — 1?(1) var.
- b₂. Küll leib latsi lõud, latsõ õnnõ lõv-
vää äi leibä.
?Se (Tammeorg) — 1?(1) var.
- C. Küll leib lapsi leiab, küll laps leiba näeb.
Plv — 1 var.
- Vrd. 5679. Küll leib saab sõoja, sai saab sõtku-
kuja.
5586. Laud kogub latsi, kurn rõõvid.
5679. KÜLL LEIB SAAB SÕOJA, SAI
SAAB SÕTKUJA — u. 10(32) var.

Aa₁. _____
* Helle 342, KAH EKAI 153 — 1(6) var.

*Küll leib saab sõja, sai saab sõtkuja, roenn man nup
Drobt hat, Quecher frigt man wol.*

- a₂. Küll leib saab sõoja, sai sõtkuja.
* Hupel 110, Poromenski EGr. 200, Wied.
100, Kündja nr. 43 (1883) 514, E 48, E²
79, Muuk-Mihkla-Tedre IV 102 — ?(11) var.

*
*Küll leib saab sõja, sai saab sõtkuja, roenn man nup
Drobt hat, Quecher frigt man wol.*

- b. Küll leib saab sõojat, sai sõtkujat.
?Pär (Rosenplänter), Vil (Leoke) — 1 v.
2(2) var.
- B. Küll leib saab sõojale, sai sõtkujale.
Stein 36, Wied. 100, Kündja nr. 43 (1883)
514; ?Tt (Kreutzw.) — 1?(6) var.
- C. Küll leib tegijaid saab ja sai sõtku-
jaid.
Amb (Kleinmann) — 1 var.
- D. Küll kari karjast saab ja sai sõkku-
jaid.
SJn (Kapp) — 1 var.
- E_{1a}. Küll leib saab sõojat.
Vil (Leoke) — 1 var.

- b. Küll leib sõojaid leiab.
Hij, Aks — 2 var.
- E₂. Küll leib sõojat leiab ikke ennemalt
kui sõoja leiba.
Pal — 1 var.
- E₃. Kui on peremehel leiba, küll sõojaid
saab.
Noo — 1 var.
- Vrd. 5678. Küll leib latsi lõud.
12478. Küll tõe tegijaid leiab.
5680. LEEVÄKENE, SOOLAKONO MAA-
ILMA KINNIPIDAJA — 1 var.
Se (Voolaine).
5681. LEIBA HAMMUSTA KAHE HAM-
BAGA JA LIHA ÜHE HAMBAGA —
1 var.
Tin (Wiedemann).
5682. LEIBA SÕÖ, ÕIGUST TEE — 2—
4(9) var.
- A. _____
Lindenberg ATT 2; Hij (Leetberg) — 1 v.
2(4) var.
- Ba. Soola-leiba sõõ, õigust tee.
Lindenberg ATT 49 — 1?(4) var.
- b. Suola-leiba süõ, aga õigust tie.
JJn (Pitka) — 1 var.
- Vrd. Gr. RkÖr II 46/84: Leiba-soola sõõ, aga
heade inimeste sõna kuule; Gr. RkÖr II
111/167: Leiba-soola sõõ, tõtt räägi (lõika);
Kuusik KT 29: Sõõ soola-leiba, aga räägi
tõtt — vene vanasõnade tõlked.
- Vrd. 11789. Tee, mis õigus on.
5683. LEIB EI HALV NAAN'E: LEEBÄ ÄÄ
SUUT ÜLE NÄDAL'I, A NAIST OLE
JIA JUVVA, I ÄR JELLA' — 1 var.
jia = ea < iga; juuva i = ei jõua
Lut (Sang).
5684. LEIB HAINAAOST — 13 v. 14(14)
var.
- A. _____
Se (Pino) — 1 var.
- Ba. Leibä hoedas haenaaes.
Ran — 1 var.
- b. Leib hoietas haanäaas.
Räp (Lepson) — 1 var.
- C. Sõõge nüüd toitu, hoidke leib heina-
ajaks.
Tõs — 1 var.

- C₂. Hoia leiba hainagust, siis sööd leiva äär'.
Se — 1 var.
- Da₁. Leib hoia hainajas.
Nõo — 1 var.
- a₂. Hoia leiba heenaajaks.*
* heina (Vän)
Rap v. Mär (Poom), Vän, Sjn — 3 var.
- b. Hoidke leiba heenaajaks.
Pal — 1 var.
- c. Jätä leib heinaajas.
Kaa, Vil — 2 var.
- E. Hoiame leiba hainagust, elame inne pudruga.
Se — 1 var.

*

- F. Ära söö võid, või hoiakse heinaajaks.
?Trv (õpil.) — 1?(1) var.
- Vrd. kk: Ma hoiän leiba heinaajaks (Rap v. Mär).
- Vrd. 1182. Ei heinaaéal ole aega leiba teha.

5685. LEIB JALA ALLI, KIBI HAMMA ALL — 1?(1) var.

H. A. Schultzi seletus: «Kis leiba jalaga tallab ehk leivatüki piale astub, tähendab seda, et tast nällane inimene soab.»
?Koe.

5686. LEIB JA SILK TÖÖMEHE PALK — 1?(1) var.

?TMr (Siil).

Vrd. 5700. Leib, silk ja hapu taar on talomehe igapäevane toit.

5687. LEIB JA SUUL ONE PEREMIIS MAJAN — 1 var.

Kod (Tanning).

Vrd. 5695. Leib on peremees.
9825. Rukis on maja peremees.

5688. LEIB KÖNELNUD MUISTE: «EI MA SÄÄL MAJAS PIKALT PÜSI, KUS MIND LAUDA VASTU LOIGATKSE EHK MULLE KUONAR-NUKK PÄÄLE PANDAKSE» — 1 var.

Vil (Nigul).

Vrd. 5204. Küünarnukkaga ei tohtind leivä piale vajotada, sest leib on enne meid öld.

5689. LEIB OLÖI' MINNIJ, KIISLA OLÖI' IMA — 1 var.

Päss 176 (< Lut).

5690. LEIB OM KÄSKEN ENNAST MÖHKE KASTJAST SILUDA JA LUBANU AHJU PANNES ESI ENNAST SILUDA — 1 var.

Trv (Ungerson).

5691. LEIB OM LEEME ALL — 1 var.

Üleskirjutaja seletus: kui supi kõrvale leiba küsitakse.

Kan.

Vrd. 12796, eriti P: Ualeemel leib põues.

5692. LEIB OM ÜTELNU: «ÄRGE PANGE MIU MITTE KATE PUU VAHELE, KUI ÄRÄ OLEN KASTETU» — 1 var.

Trv (Ungerson).

5693. LEIB ON ISA, AGA VEEKENE ON EMA — 1?(1) var.

?Rön (Berg).

5694. LEIB ON KIBE KÄTTE SAADA, AGA MAGUS SOUA — 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

5695. LEIB ON PEREMES — 5 var.

Aa.

HMD v. Ris (Treumann) — 1 var.

b. Hapu leib on peremees.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

B. Leib on pääasi, ta om söögi perremiis.

Se (Voolaine) — 1 var.

C. Ku leib majah, siss peremiis ka majah, leibä jää'äi', siss peremiist ka jää'äi'.
Se — 1 var.

D. Leib om maja perremiis.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

Vrd. 5687. Leib ja suul one peremiis majan.
9825. Rukis on maja peremees.

5696. LEIB ON TUHJA KÖHU KÖRVU-LINE — 1?(1) var.

?Vil (Kala).

5697. LEIB ON VAESE MEHE SAI —
1(4) var.

a. _____
Norm. 156, EKMS II 505; Hel (K. Puu-
sepp) — 1(3) var.

b. Leib vaese sai.
E² 79 — 2(1) var.

5698. LEIB POLE KÜLL SUUR ASI,
AGA PANEB KA KÜLLALT KEPSU
LÖÖMA, KUI TEDA EI OLE —
2(3) var.

A. _____
Pst (J. Leppik) — 1(2) var.

B. Kui leib on majas, ei lase lugugi, aga
kui ei ole, paneb mehe kepsu lüüma.
Jõh — 1 var.

Vrd. nlj; ERA II 116, 378 (6) < Pst.

Vrd. 5118. Kül m paneb kepsu lööma.
7704. Nälg paneb mehe kepsu lüüma.

5699. LEIB REEKIND, ET TAHAB
KASTMIST SAADA, KUI AHJUST
VÄLJA VÕETAKSE — 13(14) var.

A. _____
Käi (Ennist) — 1 var.

B. Soojad leivad ahjus palunud: «Kui
meid ahjust välja võetakse, siis kastke
meid veega.»
Tor — 1 var.

C. Kui leiva ahjust välja võtad, siis peab
kolm korda sõrmedega vett peale pa-
nema, seda on leib vanal aéal isi käs-
nud.
TMr — 1 var.

D. Leib öelnud: «Kui mind ahju paned,
kasta ikka enne mu silmad märjaks,
teen selle su hammastele tagasi.»
Kos — 1 var.

*

E. Leib olla ka vanasti jutustan, kui ta
ahjust ära võetud, ütlen ta: «Kastke
siis ikka ka minu südame kohta, kui
te mind ahjust ära võtate; kui te mind
laua päale panete, siis pöörake mo
pale sõojate poolt ära.»
Mus — 1 var.

F. Kui leib ahjust välja võetakse, siis
kastetakse leib märjaks; leib oleva
enne kõelnud ja käskinud sedaviisi
oma südand jahutada.
KJn — 1 var.

G. Kui leivad ahjust välja võetakse, siis
pannakse tilk vett kesk leiba, sest va-
nast ütelnud leib talle ikka südame
kohta vett panna.
Pal (Kitznik) — 1 var.

*

H. Leib oli muiste ahju pannes ütlen-
d: «Kui mind ilma ristimata ahju pan-
nakse, siis on mool pala, ristige mind
ikka äel!»

A. Toomessalu seletus: «Sest ajast haketud
siis levale märkisi päale tegema ja neid
tehakse siin veel praegus. Üks teeb kolme
sõrme otsaga kolm auku koos, teine pistab
jälle esimese sõrmega üks ühe augu. Me-
nes peres on jälle seajala kont, misse
otsaga tehakse märk leiva päale. Meni teeb
keskele ainult ühe märgi, teine jälle teeb
kolm sõukest märki ridastikku teise teise
otsa ja ühe siis jälle keskpaiga päale.»
Pöi — 1 var.

I. Leib öelnud: «Kui mind ahjust välja
võetakse, siis kõrbub mu süda sees
nagu Jeesusel risti peal, [sellepärast]
pane mulle ahjust võttes kohe peoga
külma vett peale.»
Hel — 1 var.

*

J. Leib on ütlend: «Kui te mind ahju
panete, siis andke moole üks tilk vett,
ja kui te mind ahjust ää võtate, siis
andke moole jälle üks tilk vett.»
Jaa — 1 var.

K. Leib üteln muiste: «Param jäetagu
mind ahju pannes kastmata, aga kui
mind ahust välja võetse, siis mol oo
pala, siis ma taha kasta suaja.»
Loorits Vrp 46; Muh — 1(2) var.

La. Leib ütlen ühekorra: «Enne ahjupa-
nemist antesse moole nii palju vett
ning pärast väljavõtmist ep anta kee-
leotsa peelegid.»
Khk — 1 var.

b. Leib oli ütlen, et kui teda ahju pan-
nakse, siis saan nii pailu liutada, kui
ahjust välja oli võõtud, siis pole tilka
antud mitte.
Krj — 1 var.

5700. LEIB, SILK JA HAPU TAAR ON
TALOMEHE IGAPAEVANE TOIT —
2 v. 3(4) var.

A. _____
Kam (Rehli) — 1 var.

- B. Silku, leibä ja taari taka otsa oo töömehe toit; sis oo terbis heä ja kehä kõba; lihad-võid oo linnasakstele.
? Vig (Prilmets) — ?(1) var.
- C. Silk, leib talupoja toit, hambad haljad, kõht terve.
Amb (Tannenthal) — 1 var.
- D. Raim ja leib om p[rii]-inimese toit.
? Trv (H. Kallas) — 1?(1) var.
- Vrd. 10440. Silk, leib ja raavivesi — nied on saarlase toit.
5686. Leib ja silk töömehe palk.
- 5701. LEIB, SUUL, TULI, VESI — KÖKÖ VANÕMBA' — 2 var.**
- A. _____
Se (Loorits) — 1 var.
- B. Leib ja sool om vana.
Räp (Lepson) — 1 var.
- Vrd. 5703. Leib vanem.
13983. Vesi on vanem kui tuli.
- 5702. LEIB SÜÜ AR' HAMMO SÄLÄST — 1 var.**
Se (T. Linna).
- 5703. LEIB VANEM — u. 15(26) var.**
- A. _____
Wied. 105, Kündja nr. 43 (1883) 514 — 1(3) var.
- B₁. Leib on vanem kui inime.
Amb (Kleinmann) — 1 var.
- B_{2a}. Leib on vanemb kui sina.
Ils — 1 var.
- b₁. Leib vanem kui meie.
E 51, E² 79 — ?(3) var.
- b₂. Leib on vanem kui meie.*
* vanemb (Jöh)
Reiman EK I 277; Jöh, Hlj, Jür, Häa — 4(5) var.
- b₃. Eks leib ole vanem kui meie kõik.
Kel — 1 var.
- C. Ega leiva vasta või panna, leib on vanem kui meie.
P. Paaveli seletus: «Vastatakse, kui kutsutakse sööma.»
Kuu — 1 var.
- Da. Leib ikka vanem kui mina, peab ikka leiba austama.
Vän — 1 var.
- b. Austa leiba, leib on vanem kui meie kiegj.*
* keegi (trüklised)

Norm. 160, EKMS II 505 ja IV 21; SJn (Johannson) — 1(4) var.

- E. Ole või purulaisk, aga täida käsk ära, käsk on vanem ku meie ja leib on ka vanem ku meie.
Hää — 1 var.
- Vt. 5009 F ja 5010 D.

*

- Fa. Toit ikka vanem kui inimene.
Norm. 152, EKMS IV 24; Rap v. Mär (Poom) — 1(3) var.
- b. Söök on vanem kui inime.
Koe (Schultz) — 1 var.
- G. Toitu ei tohi ninastada, toit vanem ku meie.
Hää — 1 var.
- Vrd. 5701. Leib, suul, tuli, vesi — kõkö vanõmba'.
9107. Puu on vanem kui inimene.
12178. Tulle ar süläku, tuust om suur patt, tuli om vanemb sinno.
3489. Kaup on vanem kui meie.
5724. Lein on vanem kui meie.
5204. Küünarnukkaga ei tohtind leivä plale vajotada, sest leib on enne meid öld.
12026. Toit on enam kui meie.
- 5704. LEIB VÕIB MAJAS OLLA, SUITS PEAB MAJAS OLEMA — 3 var.**
- A. _____
Hää (Mäesalu) — 1 var.
- B. Leib võib majas olla, tubakas peab majas olema.
Hää (Mäesalu) — 1 var.
- C. Ilma leivata viel suab läbi, aga suit-suta ei sua.
Trm — 1 var.
- Vrd. 14118. Viin peab olema, leib võib olla majas.
- 5705. LEIB ÜTELNUD, KUI TEMA KAA-PEPÄTSIK AHJUST VÄLJA VÕETAKSE, EI TOHI SEDA NUAGA LOIGATA, SEST SIIS LÄHEB PARIS LEIB AHJUS PRAGUSID TÄIS — 1 var.**
Hel (Martin).
- 5706. LEIB ÜTELNUD: «SEE ON PATT, KUI TERAVALKS IHUTUD NOAGA ESMALT MIND LOIGATAKSE; IKKA PEAB ENNE NOAGA PUUD LOIKAMA, SIIS ALLES MIND» — 1 var.**
Vil (Nigul).

5707. LEIVA JUURES KA HIIRED ELA-
VAD — 1 var.

VMr (A. Elken).

• 5708. LEIVA NÄLG ON SUUREM KUI
SÄLG — 1?(1) var.

?Krkj (Mägi).

5709. LEIVA SUUTÄIS KÖHU TÄITEKS,
RAHAKOPIK TARBE TASUDA —
1 var.

JJn (Oberg).

5710. LEIVA ÄPARDUS ON NÄDALA
KAHI, VILJA ÄPARDUS — AASTA
KAHI, NAISEVÖTMISE ÄPARDUS
ON ELUAEGNE KAHI — 1(3) var.

Norm. 182; EKMS I 12; Hlj (Leefberg).

5711. LEIVÄTÄ EI SAA LÄBI, AGA SAIA
PIAB KA SAAMA — 1 var.

A. Källo seletus: mehel oli endal naine,
aga vahel «kargas» teisega.
Lüg.

5712. MIS LEIBA LAPS NUTAB, SEDA
TA SAAB — 1 var.

Tt (anon.).

Vrd. 5463. Kui laps saab, mis ta nutab, ei ta
siis enam nuta.

5713. NII KAUA LEIB KASTETI, KUNI
LEIB HAKKAS VASTU KÖNELEMA
— 2 var.

A. _____

EKMS II 518 (< Rõu) — 1 var.

B. Leiba sõtku nii kaua, kui tualagi vett
tilgub ja leib vastu kõneleb.

Pal (Maasen) — 1 var.

Vt. 5656 E.

5714. SAAD LEIBA, SAAD KA SOOLA —
1 var.

VMr (V. ja G. Lurich).

5715. SOOJA LEIBA ANTAKSE HEA
KÜLAJUTU EEST — 1 var.

Rap v. Mär (Poom).

5716. TÖKK LEIBA TASKUS ON PAREM
KUI SULG KÜBARA PEAL — 2 var.

a. _____

Sannometoja V (1856) 160 — 1 var.

b. Parem tökk leiba taskus, kui sulg kü-
bara külges.

Vig (Aitsam) — 1 var.

5717. ÖGA_S LEIB LAUDA MURRA_AI —
1 var.

M. Linna seletus: leiba on vaja rohkem
lahti lõigata.

Se.

5718. ÄRÄ IKKU LEIBA, IKE HAMBIT —
2(5) var.

A. _____

Ärä ikku = Ära nuta

Vas v. Se (Sandra) — 1(4) var.

B. Ikku_{ui} leibä, ikõ' leeväsüüjet.

Se — 1 var.

5719. LEID ON VÕORA MEHE OMA —
1?(1) var.

?Saa (Söggel).

Vrd. 7928. Oma leitud, võeras varastud.

14325. Võlg võõra oma.

12308. Tõutus on teise mehe oma.

5720. IGAÜKS LEIAB OMA — 1 var.

A. Kagovere seletus: «Abiellumise kohta.»
Ann.

Vrd. 7846. Igalühel oma armas.

8145. Igaüks otsib oma, ega võõrast keegi
võta.

5721. KUI LÖVVÄT, RÖOMUSTAKU_UI;
KU' KAOTAT, KAHIKU_UI — 2 var.

A. _____

Se — 1 var.

B. Ko lövvät, sis olku_{ui} veiga rõõmsa,
a ko kaotat, sis ka olku_{ui} veiga paha-
nõ.

Se — 1 var.

5722. EHK ON LEIKI LEIVASTAGI, SUU-
REMB TUSK VEEL TUBAKAST —
2 var.

a. _____

Kad (Seemann) — 1 var.

- b. Küll on leiku leivasta, veel suurem tusk on tubakast.
Amb — 1 var.

5723. KES LÖULI IEST ON ENNE RAHA MAKSAND — 1 var.

E. Matvei seletus: «Öeldakse, kui saunas käimise eest raha pakutakse.»
Kuu.

5724. LEIN ON VANEM KUI MEIE — 1 var.

M. Uusi seletus: viheldes peab iga viha-löögi kohta «aitäh!» ütleva ja ennast sõna-des ja tegudes hästi üleval pidama.
Pal.

Vrd. 5703, näit. B₂b: Leib vanem kui meie.

5725. LÖUN ÜTE PERÄST LÄTT NII-SAMA VÄLLÄ KUI UTSÄ PERÄST — 3 var.

Aa. _____

Ote (Palm) — 1 var.

- b. Vihtku [üits] vai [ütessä], löun lätt iks omma viisi.
Ote (Slide) — 1 var.

- B. Sann jahup üte peräst niisamu kui ütsa peräst.
Vas — 1 var.

5726. LEISIK LIIVA JA NAEL KARVU SÖÖB IGA INIMENE AASTAS ÄRA — 6(7) var.

Aa. _____

Hlj (Leetberg) — 1 var.

- b. Leisik liiva ja kaks naela karvu sööb iga inimene aastast ära.*

* leisik (EKMS)

EKMS IV 23; Hlj (Leetberg) — 1(2) var.

- B. Kui kaks puuda karvu ning leosikäs liiva ää süedüd ond, siis tulõb sürm.
Kh — 1 var.

- C. Söö enne leisikas liiva ja puud karvu ära, siis võid surema hakata.

T. Wiedemanni seletus: nii öeld. sellele, kes räägib, et ta surra tahab.

Kos — 1 var.

- D. Tünder tuhka ja kaks naela karvu peab ää sööma, mudu ei saa surra.

M. Krüppelmanni seletus: «Alati ei saa head süüa, vahel tuleb leppida ka halve-maga.»

Rap — 1 var.

- E. Inimene peab oma eluaegas söömaga seltses ära sööma naal rauda, leisk karvo, tünder tuhka ja liiva segames-te.

Rid — 1 var.

5727. PAREM LEIVAKOORUKE KODU NÄRIDA KUI SAIA SÜÜA VÕORA JUURES — 1 kuni 5(16) var.

Aa. _____*

* leivakoorukest (E, EKMS)

Wied. 145, Kurrik SO 22, Kündja nr. 48 (1883) 573, E 67, EKMS I 1307 ja II 1289 — 12(8) var.

- b. Parem leivakoorukest kodu nārida kui võõrsil saia süüa.

E² 88, Kask-Vaigla-Veski Lõ 29 — 3(3) var.

- c. Parem oma kodu leivakoorikut nārida kui võõrsil saia süüa.

?Trm (Särg) — 1(1) var.

- B. Oma leib enam kui võõra sai.

?TMr (Siil) — 1(1) var.

- C. Paremb kodo kooriku ku külä saia sarviku.

?Vas v. Se (Sandra) — 12(1) var.

- D. Umah kotoh leib magusab ku võõra puul nisuleib.

Se (Põhi) — 1 var.

- E. Uma must leib om magusamb ku tõsõ valgõ.

?Vas v. Se (Sandra) — 12(1) var.

Vrd. 8029. Uma imä leib um magusam kui võõ-ra imä sai.

5728. KUI LEIVAKOTT ENDAST, KES SIIS NÄLGA KANNATAB — 12(1) var.

J. Gutvesi seletus: abielunaise ja -mehe vahekorra kohta.

?Rõu.

5729. LEEVÄKOTIGA JÄÄ ÄI NÄLGÄ, RAHAKOTIGA JÄÄT NÄLGÄ — 1(3) var.

a. _____

Se (M. Linna) — 1 var.

- b. Leivakotiga ei jää nälga, rahakotiga jääd nälga.

Norm. 142, EKMS III 489 — 2(2) var.

5730. EI KANNA SA LEEVÄKOTTI, LEEVÄKOTT KAND SINNU — 1 var.

Har (Hanimägi).

5731. ÄRA MINE IKKA TEISE LEIVA-
KUNASSE SITALE — 2 var.

- a. _____
Amb (Neublau) — 1 var.
- b. Ärä tõise leivaasti sittale hakka.
A. Källo seletus: «Tahab tõise tüökõhta saada.»
Lüg — 1 var.

5732. KUNAS LEEVÄLAPJU ISONÖS,
KUNAS TAARIPULK JANONÖS —
1(5) var.

- a. _____
Rõu (Perli) — 1(3) var.
- b. Mil leivalabidas isuneb ehk taaripulk
jänuneb.
E MVH 82 — ?(2) var.
- Vrd. 4524, näit. A:b: Kunas kulp isone ehk
taaripulk janone.

5733. LEIVALÖIKAJA PIDADE KOLM
SÄRKI AASTAS SAAMA, TEISED
KAKS SÄRKI — 1 var.

Kse (H. Tampere).

5734. EI SIE OLE LEIVÄMIES, KES
SEITSE TUNDI LEIVA PÄÄLE
LEBAB — 2 var.

- a. _____
Kuu (Lindström) — 1 var.
- b. Kes seitse tundi leiva peale lebab, see
leivamees ei ole.
EKMS II 419 — 1 var.
- Vrd. 5663. Kes leiva piale ei leba, sest leiva-
meest ei saa.

5735. LEIVANÄLG ON SUUR, SEDA SUU-
REM VEEL VEENÄLG — 3 var.

- A. _____
Rkv (Aug. Krikmann) — 1 var.
- B. Joogijanu on raskem kannatada kui
söögiisu.
TMr (Viidebaum) — 1 var.
- C. Enam kannatab inimene sööginälga
kui jooginälga.
Saa (Söggel) — 1 var.
- Vrd. 10270. Enne võib olla seitse päeva söö-
mata kui ühe päeva joomata.

5736. EGA LEVÄPALAKE PAHA 'I TEE —
1(2) var.

Trv (Valne).

5737. IGAÜKS PIAB OMA LEIVAPALU-
KEST KINNI PIDAMA — 1 var.

Rak (Lilienbach).

5738. LEIVARAASU OTSI NII KAUA,
KUI AHJUOTS MÄRG — 1 var.

Sim (Joonuks).

Vrd. 5656. Kasta leiba nii kaua, kui ahi mär-
jaks läheb.

5739. MAHA VISAT LEVÄRAAS IKEB
[SEITSE] AASTAT TAGA — 1(2)
var.

J. Valne seletus: «Kes leivapalukese maha
kukkuda laseb, peab teda kohe jälle üles
võtma ja talle suud andma.»
Trv.

5740. VÄIKE LEIVÄRÖÖMUKONE — INI-
MESE RÖÖMUKONE — 1 var.

röömukene = raasukene vms.
San (Päss).

5741. LEK MAASS MOAKEELE, LAKU
PERSET SAKSAKEELE — 1 var.

Se (M. Jennes).

5742. LENNUST EI VÕI VEEL IGAT
LINDU ÄRA TUNDA — 1?(1) var.

?Jür (Luu).

5743. EI SAA INNE LINNATA, KU SIIVA
KASUSO — 1 kuni 4(8) var.

Aa1. _____
?Rõu (Gutves) — 1?(1) var.

a2. Ei saa enne lennata, kui tiivad kas-
vavad.
Norm. 54, EKMS III 902 — ?(2) var.

b. Ära enne lendu mine, kui sul veel sii-
vu ei ole.*
* tiibu (Norm.)
Norm. 69; Pst (Raudsep) — 1(3) var.

c. Ära lenna enne, kui sul suled on kas-
vanud.
Körber VRMK 56 — 1?(1) var.

B. Lind ei tõuse lendu ilma siibita.
?VNG (Aug. Krikmann) — 1?(1) var.

Vrd. 10019. Sabata linnul on raske lennata.
5923. Lind ei või kõrgemale lennata, kui
tiivad kannavad.
5748. Ära lenda kõrgemale, kui tiivad kan-
navad.

5744. LENDAV LIND SAAB HEBEME,
MAGAJA MITTE MIDAGI — 1?(9)
var.

a. Lendav lind saab setugi, magaja mitte
midagi.

Undritz MJ 90 (esitatud soome vs tõlkena),
Norm. 76 — 2(8) var.

b. —————
?Kuu (Salström) — 1?(1) var.

Vrd. 11814. Tegija saab setugi, magaja mitte
midagi.

11804, eriti C₂: Tegijäl ting, magahajal
midagi (= 11813 B₂).

5745. LINNAKU TSIRK KUI PALLO
TAHT, UTSKÖRD IKS MAALE
SUOMÄ TULE — 1?(1) var.

?Vas v. Se (Sandra).

5746. MIS VIGA LENNATA, KU VANE-
MAD SULED SELGA PANNU —
1 var.

M. Mäesalu seletus: «Nende kohta, kis
vanemate varandusega elavad või päranda-
duse saanu.»

Hää.

Vrd. 5747. Vigaks siis lenda, kui suured suled
seljas.

5747. VIGAKS SIIS LENDA, KUI SUU-
RED SULED SELJAS — 1 var.

Hlj (Kungur).

Vrd. 5947. Mida rohkemine lind sulgi saab, seda
kõrgemine saab ta lennatud.

5746. Mis viga lennata, kui vanemad suled
selga pannu.

5748. ÄRA LENDA KÕRGE MALE, KUI
TII VAD KANNAVAD — u. 90(150)
var.

A_{1a1}. —————*

* ärä (Kuu, Ran), ää (Vig), är (Rõu);
lenna (Iis, Sjn), lennä (Kuu), lendä (Ran),
lennaku (Räp), linnaku (Rõu), linnaku ul
(Rõu); kõrgemalle (Iis, Rap, Krk), kõrg-
emalle (Kuu), kõrgemase (Han), kõrgem-
bale (Ran), korgembale (Räp); ku (Kõp);
siivad (Kuu), siiva (Ran, Räp, Rõu), siivad
(MMg); kandavad (Kuu), kandvad (Han,
Vän), kandva (Räp, Rõu), kannava (Ran),
ei kanna (Rei, Saa)

KAH Loe 18, Jänes-Parlo 137, Kask-Vaigla-
Veski I Ak 80, EKMS III 1077 ja 1215; Iis,
Ann, Kuu, Rap, Vig, Han, Kää, Rei, Pöl,

Vän, Tor, Saa, Krk, VI, Ksi, MMg, Trt,
Ran, Rõu, Räp, Tt (S. Veske) — 35(46)
var.

a₂. Ära kõrgemale lenda, kui tiivad kan-
navad.*

* ää; ei kanna (Sim)

Tõn. Täht. (1908 märts, 1909 jaan., 1910
märts, 1911 det.); Iis, Sim, Koe, VII —
4 v. 5(10) var.

a₃. Ära korgemalle lennä, ku siivad kan-
davad.

Kuu — 1 var.

a₄. Ära lenda kõrgemale, kui su tiivad
kandvad.*

* kannavad (Kask-Puusepp-Vaigla)

W. Norm. OL 135, Kask-Puusepp-Vaigla 21
— 2(2) var.

a₅. Ärges lennake kõrgemale, kui teie tii-
vad kannavad.

Jänes-Parlo 168 — 2(1) var.

b. Ära kõrgemale lenna, kui tiivad anna-
vad.

Krj — 1 var.

c. Ära kõrgemalle lenna, kui tiivad kan-
natavad.

Hlj — 1 var.

d₁. Ää kõrgemaks lenna, kut tiivad ulata-
vad.

Pha — 1 var.

d₂. Ärä lenda kõrgembale, kui siiva ei
küüni.

Puh — 1 var.

A_{2a}. Ära katsu kõrgemale lennata, kui tii-
vad kannavad.

Wied. 11, Kündja nr. 31 (1883) 370, E 12,
Raud VMj 219, Mihkla I 70; Kaa, Pöl —
2(14) var.

b₁. Kõrgemalle ära püüa linnata, kui tii-
vad kannavad.

Tln — 1(2) var.

b₂. Ära püüa lennata kõrgemale, kui tii-
vad kannavad.

Jõh (õpil.) — 1 var.

b₃. Ära püüa kõrgemale linnata, kui tii-
vad kandvad.*

* lennata (Hel, VII)

Kär, Vän, Hel, VII — 4 var.

b₄. Ära püüa kõrgemale lennata, kui su
tiivad kannavad.*

* Ära püüa mitte (VMr); linnata (Juu v.
Vän)

VMr, Juu v. Vän (Virkus), Nis (õpil.) —
3 var.

- b₅. Ärä püüdku kõrgempa linnata, ku siiva kanva.
Räp — 1 var.
- b₆. Ärä püüa kõrgemale lenda, kui siivad enam ei kanna.
Sjn — 1 var.
- b₇. Ärä püüa nõnda kõrgese lennätä, ku siivä ei kanna.
Pst — 1 var.
- c₁. Ärä püüa kõrgemasse lennata, kui siivad ulat[avad].
Sjn — 1 var.
- c₂. Ärä püüa kõrgemalt lennata, kui siivad ei ulata.
Trv — 1 var.
- d. Ärä igatse kõrgemale lennata, kui su tiivad kannavad.
Kre — 1 var.
- A₃. Ärä püüa kõrgemale, kui tiivad kannavad.
Krj — 1 var.
- A₄. Ärä lenda, kui tiivad ei kanna.
?Jöh (õpil.) — 1?(1) var.
- B_{1a1}. Ei või kõrgemale lenda, kui tiivad kannavad.*
* lennata (trükised); kut (Sa)
Stein 13, Wied. 29, Jürjens 29; Sa (Allas),
?Pst (Lensin), Tt (Kreutzw.) — 2 v. 3(9) var.
- a₂. Kõrgemale ei või lennata, kui tiivad annavad.*
* kannavad (E)
Wied. 75, Kündja nr. 38 (1883) 455, E 41 — 1?(3) var.
- b₁. Kõrgõmbahe või i linnätä, kui siiva ei küünü.
Vas — 1 var.
- b₂. Ega kõrgemale või lennata, kui tiivad ulatavad.
Trv (Johanson) — 1 var.
- c. Ei tohi kõrgemale lennata, kui tiivad kannavad.
Lüg — 1 var.
- d₁. Kõrgemale ei saa lennata, kui siivad kannavad.
VII — 1 var.
- d₂. Ei saa kõrgemale lennata, kui tiivad kannavad.
Kuu — 1 var.
- d₃. Ei saa kõrgemale lennata, kui tiivad ei kanna.
Plt — 1 var.
- d₄. Ega kõrgembale ei saa lennätä, kui tiiva kannava.
Rön — 1 var.
- d₅. Ega sa kõrgemal ei saa lennata, ku su tiivad kannavad.
Hää — 1 var.
- e. Ega ikke ei sua kõrgemalle lennata, kui tiivad võtavad.
Trm — 1 var.
- f. Ei keegi või kõrgemale lennata, kui tiivad kandvad.
Kuu — 1 var.
- g. Keegi ei või kõrgemale linnata, kui tiivad andvad.
Kaa — 1 var.
- h. Keegi ei saa kõrgemale lennata, kui tiivad kannavad.
Kuu — 1 var.
- i. Kiegi ei jaksa kõrgemale lennata, kui tiivad kannavad.
Kuu — 1 var.
- B₂. Inimene ei või kõrgemalle lennata, kui tiivad kannavad.
Tür — 1 var.
- C. Ega ika kõrgemale ei lenda, kui tiivad kannavad.
Kel (Kriitmäe) — 1 var.
- D. Massa ai korgõpa linnada, ku siiva kandva.
Rõu — 1 var.
- Ea. Lenda kõrgemale, kui tiivad annavad.
Wied. 105, Kündja nr. 43 (1883) 514 — 1(3) var.
- b. Mine kõrgemale, kui tiivad annavad.
Wied. 105, Kündja nr. 43 (1883) 514 — 1(3) var.
- F. Tahaks ikka kõrgemase linnata, kui tiivad andvad, no kus sa ikka saad.
Kaa (Toomessalu) — 1 var.
- G. Keegi ei pea kõrgemale lendama, kui suled kannavad.
Wied. 67, Kündja nr. 37 (1883) 443 — 1(3) var.
- H. Ei tohi kõrgemale lennata, kui pea kannab.*
* püü (Stein)
Stein 13, Wied. 27, Kündja nr. 32 (1883) 352, Norm. 234; Tt (Kreutzw.) — 1(8) var.
- I. Ei või kõrgemale lennata, kui jumal laseb lennata.
Wied. 29, Kündja nr. 32 (1883) 382; Pär (Rosenplänter) — 1(3) var.
- Ja. Ei või laiemal lautada, ku käed annavad, ei või kõrgemal lennata, ku tiivad kannavad.
Hää — 1 var.

- b. Ei või laiemale laotada, kui käed kannavad, ega kõrgemale lennata, kui tiibad kannavad.
E MVH 24 — ?(4) var.
- Vt. 5291 C.
- Vrd. kk: Ta lendab kõrgemase, kui tiivad kannavad (Wied. 176).
- Vrd. 5923. Lind ei või kõrgemale lennata, kui tiivad kannavad.
12003. Kõik tiivad äi kannu ühe kõrgusele.
5743. Ei saa inne linnata, ku silva kasusõ.
5749. LEPAPUU HÜVA PUU: PÖLEB ISE, PUHUB TEIST — 1 var.
MMg (Jakobson).
5750. LEPAURVAD — LEIVAUURVAD, KASEURVAD — KESVAURVAD, HAAVAURVAD — KAERAURVAD, JAMEDAD OMARGUSED LEPAURVAD — NÄLJAURVAD — 9 var.
- A. Haavaurvad — odraurvad, kaseurvad — kaeraurvad, sarapuuurvad — nisuurvad, pajuurvad — oaurvad.
Prn (õpil.) — 1 var.
- B. ———
Hel (Treu) — 1 var.
- C. Leppaurvad — leivaurvad, kaseurvad — kaeraurvad, haaveurvad — odraurvad.
Jür — 1 var.
- D₁. Kaseurvad — kaeraurvad, leppaurvad — leivaurvad, kuusekäbid — kartulista.
Hlj — 1 var.
- D₂. Kui lepal on head urvad — rukis hea, kui kasel head urvad — kaer hea, kui kuuksel head käbid — kardulisaak hea.
VMr — 1 var.
- E. Lepaurvad — leivaurvad, kaseurvad — kaeraurvad.
JJn (Pitka), Ann — 3 var.
- F. Kõivuurga — leivaurva.
Puh — 1 var.
- Vrd. uk: Tuleb kukulind lehtedega, siis saab vähe vilja; tuleb ta aga raagus puul, siis palju (Ol. Lisa nr. 11 (1888) 174).
5751. LEPIKUS ON LEIBÄ KÜLL, PAJUS PALLU RAHADA — ?(1) var.
?Saa (P. Kangur).

5752. KES LEPLIK HÄÄGA, SEE LEPLIK PAHAGA * — 1?(3) var.
* heaga (trüklised)
E 35, E² 38; ?Saa (Söggel).
5753. LEPP ON OONES SÜDAMEGA — 1?(1) var.
?Saa (Söggel).
5754. LEPI SINA SÖBRAGA, SIIS JUMAL LEPIB SINUGA — 2 var.
- a. ———
Koe (Schultz) — 1 var.
- b. Lepi sina vennaga, siis jumal lepi sinuga.
Koe (Schultz) — 1 var.
5755. LESEPOLI VAENE, VAESELAPSE ELU HALE — 1 var.
Kul (Eenveer).
5756. ELA LESE MEHE KÕRVAL NAGU VANA KANNU KÕRVAL — 1?(1) var.
?Saa (Söggel).
- Vrd. kk: Vana ku kand (Rõu); Vanamoor just nagu va künd, ei sure sõge ära (Kuu).
- Vrd. rl «Vana kaasa kõrval külm»: Nii om vana mehe kõrval, / kui vana kannu kõrval (ERIA III:3 nr. 6498).
5757. KES LESE HÄDA NÄEB VÕI LESE KURBTUST KUULEB — 1?(1) var.
?Saa (Söggel).
5758. KES OTTAB LESE KOLME LAPSEGA, OTTAB NELI VARAST MAJASSE — 1 var.
Kuu (Lindström).
5759. KIE LESE PÖLLU HARIB, SIE TAIVARIIGI PERIB — 8 kuni 10(10) var.
- A. ———
A. Källo seletus: «Mies, kie käib leske megalamas, ütleb enesekaitseks, kui tõised taida narritavad.»
Lüg — 1 v. 2(2) var.
- B_{1a}. Kie lese augu harib, sie taivariigi perib.
Lüg (Källo) — 1 v. 2(2) var.

- b. Kes lese auku harib, see taevariiki pärib.*
 * kis — sii (Vil)
 Hag, Krj, Vil — 4 var.
- B₂. Kes teese auku harib, see taevariiki pärib.
 Kul (Eenveer) — 1 var.
- C. Kes leske ihu harib, sie taevariigi perib.
 Kuu (Lindström) — 1 var.
- Vrd. 10148. Kes sandi kotti koopas, sii taeva-riiki saa.

5760. LESED LÜKKAVAD POISTE TAGA
 — 1?(1) var.
 EKMS II 898.

5761. LESE NAESE KARTULAMAA OM
 KOLDEKIVI ALL JA LINALIGU
 TAARIAANI ALL — 1 var.
 Trv (Feldfebel).

5762. LESE NAISE VAKK EI VÄHENE —
 1 var.
 Aud (H. Tampere).

5763. LESE VALU KUNASNUKI OTSAS
 — 1?(1) var.
 ?Tln (Einbluth).

5764. LESJA NAESE ELU OM NÕNDA
 HALB NAGU AHJUKURU ATMINNE
 — 2 var.

A. _____
 Trv (Sikk) — 1 var.

B. Lesja naese elu om nõnda halb kui
 lamba kaala pügamine.
 Trv (Sikk) — 1 var.

Vrd. 178. Ahjunuka atmine, lamba kaala püga-
 mine, latse perse pühkmine olevat kõige
 halvemad tüüid ilman.

5765. LESK MEES JA LÕIGATUD KOER
 ON ÜKS — 2 var.

a. _____
 Mär (Pillberg) — 1 var.

b. Lesk mees nagu lõigatud koer.
 Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

5766. LESK MEES JA SOENDUD SUPP
 ON ÜHESUGUSES VÄÄRTUSES —
 2 var.

a. _____
 Rak (J. Laarmann) — 1 var.

b. Lesk mees nagu soendud supp.
 Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

Vrd. 7338. Naesõmehe pill nao soendõt supp.

5767. LESK MEES NAGU PÖITUD SUKK
 — 1 var.

Rap v. Mär (Poom).

5768. LESK NAESE ON NAGU LAUDA-
 UKSE PAKK IGALÕHELE KÄIA
 — 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

Vrd. 5770. Lesk naine kui madal aed, kust kõik
 üle lähvad.

5769. LESK NAISE JA KARTULID ON
 SAARNASED, SEST NEIE MUGU-
 LAD ON MULLA ALL — 1 var.

Lüg (Källo).

Vrd. mst: Mis vähe on lesknaise ja kardule
 vahel? 'Ei mingid vahet, sest mõlemil on
 munad muldas' (Tln).

5770. LESK NAISE KUI MADAL AED,
 KUST KÕIK ÜLE LÄHVAD —
 7 var.

Aa₁. _____
 Emm (Ennist) — 1 var.

a₂. Lesk naine on kui madal aed, kellest
 igaüks üle läheb.
 Kär (Sömer) — 1 var.

b. Lesk on kui madal aed, millest igaüks
 üle saab.
 Vän (Tammsoo) — 1 var.

c₁. Lesk naine on kui madal aed, millest
 kõik üle saavad.
 Vän (Tammsoo) — 1 var.

c₂. Lesk naine nagu madal aed, kust iga-
 üks üle astub.
 Emm (Ennist) — 1 var.

B. Lesk naine kui madal aed: sealt astu-
 vad igaüks üle.
 Rel (Ennist) — 1 var.

C. Ajad on lesel madalad: igaüks astub
 üle sinust.
 Vän (Viidebaum) — 1 var.

Vrd. 5772. Lesk naine on nagu tuulest aetud aed.
6256. Madalast alast astub igaüks üle.
5768. Lesk naene on nagu laudaukse pakk, igaühele käia.

**5771. LESK NAINEN ON JUBA ARMAS-
TUSE KOOLIS OLN — 1?(1) var.**

?Krj (Toomessalu).

**5772. LESK NAINEN ON NAGU TUULEST
AETUD AED — 1 var.**

Noa (Ennist).

Vrd. 5770. Lesk naine kui madal aed, kust kõik üle lähvad.

**5773. LESK ON KATUSETA HOONE —
2(16) var.**

A.

Wled. 105, Kündja nr. 43 (1883) 514, E 51, E² 26, Norm. 193, EKMS IV 837 — 1(15) var.

B. Lesk naine on kui katuseeta tuba.

Emm (Ennist) — 1 var.

Vrd. rl «Kõik tuuled peale tulevad»: Nõndap oli vaene leskenaine, / kui oli hoone katuse-
seta (ERIA II:2 nr. 3328).

**5774. LESK ON KURI LEPITADA, MEHE
NAENE MEELITADA — 3 v.
4(5) var.**

A. Lesk on kuri lepitada.

H. Krickmanni seletus: «Ei ole hää lesEGA paari minna.»

VNG — 1 var.

Ba.

Trm (Sirel) — 1(2) var.

b. Leske on kuri lepitada, mehe naista meelitada.

Pal (Maasen) — 1 var.

C. Ära võta leske naista, / lesk on kuri lepitada, / võta naine neidudest / ja osta täkust hobune.

E MVH 5 — 1?(1) var.

Vt. 7330 D.

Vrd. rl «Ära võta leske»: Ära sina võta leske-
naista — / lesk on kuri lepitada, / mehe-
naine meelitada (ERIA III:1 nr. 4504).

**5775. LÄNGE OM LÄSÄLE MINNA,
LÄNGEM VEEL LÄSÄ LEEMI
SÜVVÄ — 2 var.**

A.

Vas (Tint) — 1 var.

B. Läng om küll läzaga maada', läng läza leevä süvvä'.
Se (Voolaine) — 1 var.

Vrd. rl «Läila on lesele minna»: Lääilä iks um läsäle minnä, / läälä läsä kõrval maada
(ERIA III:1 nr. 4846).

**5776. PAREM LESE LEIVAKÜNA KUI
POISI JA TÜDRUKU VARA —
1(2) var.**

SJn (Kapp).

**5777. PAREM ON IKKA LESK NAENE
KUI LAPSEGA TÜDRUK — 1?(1)
var.**

?Saa (Söggel).

Vrd. 13618. Vanatüdruku nimi on ikka ausam kui varsaga tüdruku nimi.

**5778. LEST ON KÄINA MEESTE KÖHU-
PAIK — 1 var.**

E. Ennisti seletus: Käina mehed käivad ikka Kõpust lesti ostmas.

Rel.

**5779. LIBAHUNDI SÖPRUS KOERAGA
EHK RIKKA SÖPRUS VAESEGA —
3(8) var.**

a.

Norm. 103, EKMS IV 298; MMg (Lätt) — 1(3) var.

b. Mis rahu om libal soel piniga ehk rik-
kal vaesega.

Plv (Tobre) — 1 var.

c. Mis rahu om rikkal vaesega ehk hun-
dil koeraga.

Norm. 103, Vih. VER 184, EKMS III 614;
Pär — 1(4) var.

Vrd. Sltr. 13,23: Mis rahho on libba-hundil
koeraga? ja rikkal waejega?

**5780. EGA LIBE KALA PEOS SEISA —
1(2) var.**

Hls (Söggel).

**5781. LIBEDA HEAD SÖNAD SÖÖVAD
TEDA ENNAST — 1 var.**

Krj (Allas).

**5782. LIBEDA JÄE PEÄLE ÄRA MINE
MITTE MÄNGIMA — 1(4) var.**

Pha? (anon.).

5783. LIBE KEELEL OM PALJU SÖPRU — 2 v. 3(13) var.

A_{1a}. Libe keel teeb palju sõbru ja paha sõna murrab vōōra kae.
Wied. 106, Kündja nr. 43 (1883) 514 — 1?(5) var.

b₁. Libe keel teeb palju sõpru ja paha sõna murrab vōōra vae.
E² 61 — 2(1) var.

b₂. Libe keel teeb palju sõpru, paha sõna murrab vōōra vae.
E MVH 24 — 2(1) var.

A₂. Libe keel teeb palju sõpru.
Kmpm. KH 76, Kmpm. KLR 373, Kmpm. KLR II² 360 — 2(3) var.

A₃. Nōo (Tüklov) — 1(2) var.

B. Kel libe suu, sel palju sõbru.
Amb (Klemmer) — 1 var.

Vt. 5285 C.

Vrd. 975. Hea sõna vōidab vōōra vae.

5784. LIBE KEEL MAKSAB IKKA KAERA-VAKA — 1 var.

Amb (Münther).

5785. LIBE KEEL ON KAVAL PETIS — 1?(10) var.

a. Stein 40, Wied. 106, Kündja nr. 43 (1883) 514, E 51; ?Ti (Kreutzw.) — 1?(9) var.

b. Libe keel kaval petis.
E² 61 — 2(1) var.

5786. LIBE KEEL, TIGE MEEL — u. 20(168) var.

A_{1a}. *

* kiel; mīel (Kuu)

Wied. 106, Kündja nr. 43² (1883) 514, Elner Lüh. EKO 67, Rätsep Koduk. 22, Kmpm. KH: 30, Kmpm. KLR 356, Pet. Ah 32, Jung 70, Tõn. RP 121, Põld 56, Nurmik III 95, Huvit. V Lisa 15, Reiman EK I 276, Norm. 253, EKMS III 135 ja IV 345; Kuu (Vilbaste, Lindström), Kaa (Pea), VII (Koit), ?Lai (õpil.), ?Trm (õpil.), TMr (Sii), Plv (Musto); enamik autentseld käsikirjatekste hilised — 7(39) var.

b. Keel libe, meel tige.
CRJ KLR II 56, Wied. 67, Kurrik SO 20, Kündja nr. 37 (1883) 443, E 32; ?Tin (Juurik), Tin (Grünthal), ?Lä (Suurkask), Muh (Tuul), Tor (Nuut), Hls (Jung), Hls v. Pst (Söggel) — u. 5(41) var.

A_{2a}. Libe keel, kel tige meel.
Sirvil. (1898) 58 — 2(1) var.

b. Kellel libe keel, sellel tige meel.
Hls (Söggel) — 1(4) var.

c. Kel kiil libe, sel miil tige.
Hel (Elnerid) — 1 var.

A₃. Mida libedam keel, seda tigatedam meel.
Tõn. RP 279 — 2(1) var.

B. Libe keel, kibe meel.

* Gös. 490, Wied. 106, Kündja nr. 43 (1883) 514, KAH EKAI 88 ja 89, E 50, E² 61 — 1(7) var.

*
**die Zunge spricht von, das Herz cave,
Libbe Keel / Bibbe meel.**

C. Libe keel, kare meel.

Stein 40, Wied. 106, Kod. Kal. (1881) Hsa 107, Kurrik 7, Kündja nr. 43 (1883) 514; ?Ti (Kreutzw.) — 2(12) var.

D. Libe keel, tume meel.
Puh (Antik) — 1 var.

E. Kade meel, libe keel.
Puh (Antik) — 1 var.

F. Libe keel, petis meel.
?Mih (Piile) — 2(1) var.

G. Libe keel, herikse meel.*

* lipō (Rõu); kiil (Nõo, Ote, Rõu); heritse (Hupel, Marburg, Poromenski, Meves, Niggol; VI, Nõo, Ote, Rõu), herise (Wied., Kündja, KAH, Norm.); miil (Nõo, Ote, Rõu)

* Helle 345, Hupel 112, Marburg 71, Beitr. XI 154, Poromenski EGr. 203, Meves 133, Wied. 106, Niggol VKOR 188, Kündja nr. 43 (1883) 514, KAH EKAI 154, Laug. Vestr. 176, Norm. 254, Norm. Cl. 29, EKMS I 223; VI (Kuuben), Nõo (Tüklov), Ote (Nuglin), Rõu (Orrav) — 5(50) var.

*
**Libbe Keel, heritse meel, Heritsemunde, Seiler
Herzen.**

H. Libe keel, kelmi meel.

Stein 40, Wied. 106, Kündja nr. 43 (1883) 514; ?Ti (Kreutzw.) — 2(5) var.

I. Kel libe keel, sel ussi meel.
?Jõh (õpil.) — 2(4) var.

Vrd. kk: Libe keel ja tige meel (Krk); Keel libe, aga meel on tige (Pha?).

Vrd. Willmann 28: Arra kuule selle fanna, kel-
lel tiggē meel ning libbe keel on (Jutu
«Kaarn ning Rebbane» moraalina).

- Vrd. Laakm. Mr Kal. (1863 märts): Kõik sala-
likku pelgä sa, / Kel libe keel, sel kuri
meel; / Küll mõnel mehel vali hää, / Ja
avitap siski armuga.
- Vrd. Trt. Vör. Kal. (1837) 45: Ära kuulgo libe-
dat keelt, ära usko kitjat: kui kitap, sis
petap.
- Vrd. alb: Hoia libeda keele cest, / tema eksitab
igameest (Plv).
- Vrd. 5788. Libe meel ja tige keel ajavad õig-
lase kotti.
5790. Lipe kiil, helde miil.
5787. Libe keel, viha sana.
10445. Eest silma libe, taga selga tige.
5787. **LIBE KEEL, VIHA SANA** — 1?(3)
var.
?Hls (Söggel).
- Vrd. 5786. Libe keel, tige meel.
5788. **LIBE MEEL JA TIGE KEEL AJA-
VAD ÕIGLASE KOTTI** — 1?(1) var.
?Plt (Luu).
- Vrd. 5786. Libe keel, tige meel.
5789. **LIBE TEE PANEB JALA LIBISEMA**
— 4(13) var.
- A. —
Stein 40. Wied. 106. Kündja nr. 43 (1883)
514; Tt (Kreutzw.) — 1(8) var.
- B_{1a}. Libeda tee peal komistab ruttu.
Amb — 1 var.
- b. Libe tee pääl on kerge komistama.
Hls (Söggel) — 1(2) var.
- B₂. Libe jää pääl on kerge komistama.
Hls (Söggel) — 1(2) var.
5790. **LIPE KIIL, HELDE MIIL** — 1 var.
Vas (Masing).
- Vrd. 5786. Libe keel, tige meel.
5791. **LIPE KIIL OM LÖIMIH JA KUDE-
HIH** — 1 var.
Vas v. Se (Sandra).
- Vrd. kk: Ta um löimih ja kudõih 'inimese
kohta, 'kes väle ja kärmäs, keda kõikjale
saab' (Plv).
- Vrd. 2254. Ku' esi löime omma, küll külä koe
and.
5792. **MIDA LIBEDAM, SEDA SUUREM
VAENDLANE** — 1?(1) var.
?Mus (J. Miller).

5793. **LIBEKEELNE ON SÜDAME VARAS**
— 1 var.
As (Pint).
5794. **KUI LIBLIK TULE PÄÄLE LENDAB,
KORVETAB TA OMAD TIIVAD** —
1?(1) var.
?Trv v. Rõu (Slipsen).
5795. **NÄED VALGET LIBLIKAT KEVA-
DEL ESITI, SIIS ON VAENULINE
ELU; NÄED KIRJU — KIRJU ELU;
NÄED MUSTA — MURELIK ELU;
NÄED KOLLAST — KOIGE PAREM
ELU** — u. 35(35) var.
- A. Kevadel esimest liblikat näed: kui kir-
ju, siis kirjud päevad; rohelist, siis
rõõmupäevad; kollast, siis kurvad päe-
vad; musta, siis murepäevad; valget,
siis vaevapäevad.
Lüg (Källo) — 1 var.
- B. Kui kevade esimest korda valged lib-
likat näed, tähendada hää; kui kõl-
last, siis kahju; kui punast, siis süda-
mevalu; kui kirjud, siis kiusatust; kui
musta, siis muret.
Try — 1 var.
- C₁. Kui kevadi esimest korda liblikad
näed: on ta siis must, tuleb sel aastal
paelu muret, haigust ja ka surma; on
ta valge, siis tähendab ta hiad elu ja
tervist; kollane tähendab kah hiad;
kirju liblikas tähendab kirju elu, aga
mitte just halba.
KJn — 1 var.
- C₂. Kui kevadel näed kõige enne valget
liblikat, siis saab hää elu; kui kollast
liblikat — kah hää ja kiiresti edasi-
jõudev elu; kirjut liblikat nägijal
on vaevaline ja kirju elu ja musta liblika
nägijal mureline elu.
Har (õpil.) — 1 var.
- C₃. Kui näed kevad[el] esimest korda kir-
ju liblika, saad palju raha, aga elu on
kirju; valget liblikat näed, saad palju
piima; kollane saadab võid; kui musta
näed, saad muret.
San — 1 var.
- C_{4a}. —
Trm — 1 var.
- b. Kui kevade esimesena näha kollast
liblikat, siis on elu kuldne; kui valget,
siis vaevaline; kui kirjut, siis on' elu

kirju ja mureline; must liblikas toob surma.

Rap — 1 var.

- C₅. Näet musta liblikut edimast kõrda, saab mureline aasta; kirriv liblik — muutlik, kirriv elu; valge liblik — õnnetu aasta; kollane liblik — haiguse aasta.

Kan (Väggi) — 1 var.

- D_{1a1}. Kui esimene kord kevade kirju liplika näed, siis on sel aastal kirju elu; kui valged, siis vaeviline elu; kui kollast, siis hea elu.

Vai (Torpan) — 1 var.

- a₂. Kui kirjut liblikut näed, siis on kirju elu; kui valget, siis vaevane; kui kollast, siis hääd.

TMr — 1 var.

- b. Valged liblikud kevadel esimest korda näha tähendab vaevaelu, kirju liblikas kirjud elu, aga kollane liblikas head elu.

Sim — 1 var.

- c. Kui kevadel kõige enne kollast liblikud näed, siis on sel aastal hüva ja kollane elu; kui valged näed, siis on vaevane elu, ja kui kirjud näed, siis on kirju elu.

MMg — 1 var.

- d₁. Kollane — kuldne elu; valge — valurikas elu; kirju — kirju elu.

A. Karlsfrei seletus: suve ennustamine kevadel liblikate järgi, eriti karjalaste poolt.

Vän — 1 var.

- d₂. Kevadel esimesena nähes kollast liblikat, tuleb kuldne elu, valget — vaene, ja kirjut — kirju elu.

?Tür? (õpil.) — 1?(1) var.

- e. Kevadel esimesena kollast liblikat nähes on järgneval aastal kollane elu oodata, kirjut liblikat nähes kirju elu ja valget liblikat nähes vaeviline elu ees oodata.

Mus — 1 var.

- f. Kui kevadel nähakse kollast liblikat, esimest korda, siis tulevat suvel kuldne elu; kui nähakse kirjut liblikat, siis tulevat karjaelu; kui aga nähakse valget liblikat, siis tulevat vaevaelu.

?Ote (õpil.) — 1?(1) var.

- g. Kevadel esimesena kollast liblikat näha tähendab õnne, kirjut liblikat nähes tähendab kirjut elu, valge liblikas tähendab vaeva.

Ti (M. Niggol) — 1 var.

- h. Kui kevadel näed esimest korda kirjud liblikat — seiklusrikas elu sel aastal; valged liblikat — vaeviline elu sel aastal; kollast liblikat — kuldne elu sel aastal.

TMr — 1 var.

- i. Kui kirjud [liblikat] esimesena näed, saab kirju elu, seiklusrikas suvi; valge liblik tähendab vaest elu ja palju vaeva; kollane liblikas on kõige parem, töötab lõbusa suvi — leiba saab küllalt ja mett ka.

Vru — 1 var.

- j. Valge liblik — vaene (vaevarikas) elu; kollane liblik — kena elu; kirju liblik — kirju elu.

KJn — 1 var.

- k. Näed sa esimeseks kevade kirju liblika, siis on keik see aasta sinu elu kirev; näed sa valge, siis on sinu elu keik see aasta vaene; näed sa aga esimeseks kollase, siis on sinu elu kõlav, kõigiga kooskõlas.

?Kel (Kriitmäe) — 1?(1) var.

- D₂. Kui kirju liblikka nääd esimesest, siis on sul ies vilets suvi; kollane liblikas on hia, valge on vaiviline.

Lüg (Källo) — 1 var.

- D₃. Kui kevadel kõige enne näed valget liblikat, siis on hää elu; kirjut — kirju elu; kollast — keskmine elu.

Kam (õpil.) — 1 var.

- D₄. Kirju liblik — kirju elu; valge liblik — hää elu; kollane liblik — kahtlane elu.

A. Miku seletus: «Missugust liblikut kevadel kõige enne näeb, niisugune on nägija elu saabuval suvel.»

Vil — 1 var.

- D₅. Liblikas kevadel esimesena nähtud: kirju — vilets aasta; valge — õnne; kollane — rikkust ja kuldset elu.

Sim — 1 var.

- Ea. Kui kevadel näed kõige enne kirju liblikad — kirju aasta, musta liblikad — mureaasta, kollast — hea aasta.

SJn — 1 var.

- b. Kui kevadel esimene nähtud liblik on kollane, siis elu suvel on kuldne, kirju liblika korral kirju ja must liblik toob murerikast elu.

?Tür? (õpil.) — 1?(1) var.

- F_{1a}. Valge liblik — rõõmus suvi; kirju liblik — kirju suvi; must liblik — murelik suvi.

J. Raidla seletus: «Õeldi siis, kui kevadi esimest korda liblikat nähti.»

KJn — 1 var.

- b. Kui keväjä edimält kiriväd libligad näed, sis saavad tuu suvi väeva vilets ja kirriv elo; kui valgöd näed, siis saavad hüä elo; kui musta näed, sis saavad murõlik elo.

Vas — 1 var.

- c. Kui kevadel näed esimeseks valge liblika, on rõõmu ja head edu kogu töödes terve suve; on aga liblikas kirju, on kirjut tulevikku oodata; näed esimeseks musta liblika, on suuri muresi oodata.

Mar (Hilemägi) — 1 var.

- F₂. Kes esimest kord kevadel kirjut liblikut näeb, saab kiiduline suvi, must mureline, valge vaeviline suvi.

Rõu? (õpil.) — 1 var.

- G. Näed sa enne jüripäeva kirjud liblikad, olla su elupäevad viletsad ja kirjud; näed valged — head ja õnnelikud.

Amb — 1 var.

- H₁. Kui kirjud liblikast kevadel esimeseks näed, siis kirju elu; kui kollast näed — kuldne elu.

Amb — 1 var.

- H₂. Kui kollast liblikast kevaden näed, siis on kahju, pole su elu suvel suurem asi, kirju liblikas tähendas hääd.

Hel — 1 var.

- I. Kirriv liblik' kituliblik', must liblik murõliblik'.

Se — 1 var.

- Vrd. 14780. Hall ämblik õnneämblik, must ämblik mureämblik.

5796. KUS LIBU, SEAL LIPA — 1 var.

SJn (Kapp).

5797. KÜLL LIDU NII KAUA POISTEGA LIBITSEB, KUI LITSEKS LÄHÄB* — ?(2) var.

* lipitseb; litsiks; saab (Wied.)

Wied. 100; ?Tt (Kreutzw.).

5798. KUI LIGI, SIIS PUSKAB; KUI KAUGEL, SIIS AMMUB — u. 15(20) var.

- a. _____*

* puskab (E), puseb (EKMS)

Wied. 80, Kündja nr. 39 (1883) 467, E 43, EKMS I 1098; Kuu — 3(6) var.

- b. Kui kaugel, siis ammub; kui ligi, siis puskab.*

* ligidal (VMr)

VMr (Mastberg), Rak, Kuu — 3 var.

- c. Kui ligi, siis puskleb; kui eemal, siis ammub.*

* puskab (Hlj), puseb (EKMS); iemal (Hlj)

EKMS I 161; Hlj — 2 v. 3(3) var.

- d. Kui kaugel, siis ammub; kui ligi, siis mürkab.

JJn — 1(2) var.

- e. Kui kaugel, siis ammub; kui ligi, siis kaevab.

Rak, Han — 2 var.

- f. Kui ligi on, siis müksäb; kui kaugel on, siis muugib.

A. Källo seletus: muugima = ammuma; siin igatsema.

Lüg — 1 var.

- g. Kui on kaugel, siis ammuda; on aga ligidal, siis mõürädä.

E. Lindströmi seletus: «Kaugel olijat igatsetakse, ligidal olijaga riieldakse.»

Kuu — 1 var.

- h. Kui ligi on, siis iniseb; kui kaugel, siis igatseb.

Lüg (Källo) — 1 var.

- i. Kui on ligidal, siis vihkab; kui kaugel, siis ammub taga.

Lai — 1 var.

5799. PAREM LIGIDALT TAGASI TULLA KUI KAUGELT KAHETSEDA — 1(4) var.

- a. _____
Ris (õpil.) — 1 var.

- b. Paremm ligidalt tagasi kui kaugelt kahetseda.

E 67, E² 78, EKMS I 863 — ?(3) var.

5800. TEE LIGEMISELE NÕNDA HEAD, ET ISE HÄDA SISSE JÄED — 3 var.

- a. _____
Vig, Tor — 2 var.

- b. Tee ligimisel nõnna head, et isi häda sisse jäed.

Vig — 1 var.

- Vrd. 1103. Kui sa teed teisel head, saad sitta vastu pead.

5801. ANNA' LIHA ELÄJÄLE, LATS VÕI KUIVOB KA' OLLA' — 1 var.

Se (T. Linna).

5802. KES LIHA OTSIB. SEE KONDI LEIAB — 16(25) var.

Aa₁. — *

* Ievab (Põl)

Norm. 156; Sa — 9(11) var.

a₂. Kes liha otsib, kondi leiab.
Põl — 1 var.

b. Liha otsib, kondi leiab.
E 51, E² 81 — 2(2) var.

c₁. Liha otsid, kondi leiad.
Wied. 106, Kündja nr. 43 (1883) 514 — 1(6) var.

c₂. Otsid liha, leiad kondi.
Põl — 1 var.

d. Kes liha otsib, see kondid leiab.
Põl — 1 var.

B. Kes liha otsib, see kondi saab.
Khk — 1 var.

Ca. Kes liha otsib, sii luu lõuab.
Plv — 1 var.

b. Kes liha ots, tuu luu lõud.
Plv — 1 var.

5803. KU LIHA UM LOPNU, SIS LOPKU LUU KAH — 1 var.

Vas v. Se (Prants).

Vrd. 12060. Kui on läinud trumm, siis mingu ka pulgad.

5804. KUS LIHA KÜDSÄS, SÄÄL RASU SILGUS — 8(12) var.

A. —

A. Wahlbergi seletus: «Kus palju tehakse, sealt võib ikka midagi ära näpata.»
Hel — 3(4) var.

Ba. Kos küdsäs, sääl tsilgus.*
* kus (Trt), kon (Ote)
Trt, Ote — 3 var.

b. Kus küpseb, senna tilgub.
Wied. 92, Kündja nr. 42 (1883) 502; TMr (Herms) — 1(4) var.

C. Kon keedetäs, sääl tsilgatus.
Rõu — 1 var.

Vrd. 11770. Kun tetäs, sääl tilgub.

5805. LIHA EI KASVA KONDITA EGA PUU OKSTETA — 14—15(46) var.

Aa₁. —

C. Allase seletus: «Kõne tugi kauba juures.»

Wied. 106, Kündja nr. 43 (1883) 514; Sa — 1(7) var.

a₂. Liha ei kasva kondita ega puu oksata.
E MVH 21, E 51, E² 81, Norm. 266, EKMS I 319 — 2(9) var.

b₁. Puu ei kasva oksata ega liha kondita.

Wied. 155, Kündja nr. 49 (1883) 585, E 72, E² 90; Kaa (I. Kallas) — 1(7) var.

b₂. Puu ei kasva ilma oksata, liha ei kasva ilma kondita.
EKMS III 523; Krj (Allas) — 1(4) var.

b₃. Puu ei kasva oksteta ega liha kontideta.

Muuk I 139, Muuk-Mihkli II 53 ja 66, Kask-Puusepp-Vaigla 146 — 2(4) var.

B_{1a}. Uheke liha ei ole kondita.
Kär — 1 var.

a₂. Ükski liha pole kondita.*
* ei ole
Kaa — 2(3) var.

b₁. Ega liha ilma kondita kasva.
HMD v. Ris (Treumann), Hää — 2 var.

b₂. Ega liha ilma kontideta kasva.
Tõs (õpil.) — 1 var.

b₃. Liha ei kasva kondita.
Puus. KH II¹ 87, Puus. Eü I 49 — 2(2) var.

B_{2a}. Liha ei kasva luudeta, vaid koos luudega.
Plt (Luu) — 1 var.

b. Ega liha luuta ei ole.
As (Pint) — 1 var.

C. Kus on konte, sääl on ka liha.
?Võn (P. Rootslane) — 12(1) var.

D_{1a}. Ükski puu ei ole ilma oksata.
Mus — 1 var.

b. Puu ei kasu ilma oksata.
Krj — 1 var.

D₂. Kua puu tuu ossõlda om.
M. Linna seletus: «Üldäs sis, ku' mõni tsüra ots ilma vialda tütrikku.»
Se — 1 var.

Vrd. 5809. Lihal oo kont ja kalal oo okk, aga tuuhvel üks selge toiduke.

5806. LIHA EI KÕLBA SOOLATA JA LATS ILMA VITSATA — u. 20(35) var.

A_{1a}. —

Räp (Poolakess) — 1(3) var.

a₂. Liha ei kõlba soolata ja laps vitsata.
E 51 — 2(7) var.

a₃. Liha ei kõlba soolata ega laps vitsata.
E² 81 — 2(1) var.

- a₄. Kõlba ei liha soolata nii lats vitsata.
Rõu — 1 var.
- b. Liha ei kõlba soolata ega laps kasva vitsata.
TMr — 1 var.
- A₂. Lats ei kõlba hirmuta, liha ei kõlba soolata.
As (Pint) — 1 var.
- B_{1a}. Liha lätt hukka soolalda' ja lats ilma vitsalda'.
Se — 1 var.
- b. Lats lätt ilma vitsata hukka, aga liha lätt ilma soolata hukka.
Plv — 1 var.
- B_{2a}. Liha lätt soolalda', lats hirmulda' hukka.
Rõu — 1 var.
- b₁. Liha lätt hukka soolalda, lats ilma hirmulda.
Rõu — 1 var.
- b₂. Liha läheb hukka soolata, laps ilma hirmuta.
Norm. 169, EKMS II 439 — ?(2) var.
- c. Liha lätt soolada' hukka, lats lätt hirmuda' hukka.
Se — 1 var.
- d. Liha läheb soolata hukka, laps hirmuta raisku.
Plv — 1 var.
- e. Lats lätt hukka hirmuta, liha lätt hukka soolata.
Ote — 1 var.
- C. Inimene lätt ilma hirmute, liha ilma soolata hukka.
Nõo — 1 var.
- D. Liha ei saa ilma soolata, laps ei saa ilma hirmuta.
Võn — 1 var.
- E. Liha ei seisa ilma soolata, laps ilma peksmata.
VII — 1(2) var.
- F. Vits on lapsele nii kui sool lihale.
VII — 1 var.
- G. Süük ei kõlba soolata, laps ei kasva vitsata.
TMr — 1 var.
- Ha. Liha ei seesa soolata.
Kod — 1 var.
- b. Liha läheb hukka, kui soola ei saa.
Äks — 1(2) var.
- c₁. Liha ilma soolata lätt hukka.
Ote — 1 var.
- c₂. Liha lätt soolata hukka.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

- *
- I. Liha lätt ilma soolata hukka ja inemine kah, kui ta ei usu.
Kam — 1 var.
- Vrd. kk: Või, selle lihale on soola tarvis (Rõu).
Vrd. 14191. Vili ei kasva vihmata, lats ei ilma vitsata.
2156. Inemine lätt ilma tüüta hukka kui liha ilma soolata.
5807. LIHA KONDI ÜMBERT, NAIN
NABA ALT KEIGE MAGUSAM —
7 v. 8(10) var.
- Aa.
Sa (O. Kallas) — 1 var.
- b. Liha on kondi pealt magus, naene naba alt.
Trt (R. Kallas v. anon.) — 1(3) var.
- c. Kondi ümber on liha magus, naba alt on naine armas.*
* ümbert
VNg v. Rkv (Aug. Krikmann) — 1 v. 2(2) var.
- B. Rohi on põõsa ja naine puusa alt magus.
Sjn — 1 var.
- Vt. 4320 D.
- Ca. Siia oemõalunõ ning naesõ nabaalunõ ollõ kõegõ param.
Khn — 1 var.
- b. Naise naba alt ja siia oime alt kiige paremad.
Rid — 1 var.
- c. Siia oemõalunõ ndasama hiä nao naesõ nabaalunõ.
Khn — 1 var.
- Vrd. 7513. Noori piiga ja värski kala on monus mekki.
6097. Iki luud om liha makus, äo tullõh tütrik armas.
5808. LIHA KÄSK KÄIB VAIMU KÄSU VASTU — 1 var.
Wied. ESSR 251.
5809. LIHAL OO KONT JA KALAL OO OKK, AGA TUHVEL ÜKS SELGE TOIDUKE* — 1(3) var.
- * on (trüklisõ); okas (EKMS)
Norm. 163, EKMS IV 23; Han (Einbluth).
Vrd. 5805. Liha ei kasva kondita ega puu okseta.
3075. Ütski kala ei ole luulda, inemine süülda.

5810. LIHA LÖPES LÖEGATEN, KALA LÖPES KAKATEN, A MUNA — ÜTE SUUT, TOIST SAAT — 1 var.

Ote (Silde).

5811. LIHA MAJA TALLITUS, PERE-NAESE PARANDUS — 1 var.

Pit (Kukk).

5812. LIHA ON KARTULI ABI — 1 var.

Lüg (Källo).

5813. LIHATA VOIB INIMENE ELADA, EI MITTE LEIVATA — ?(17) var.

a.

Stein 40, Wied. 106, Kündja nr. 43 (1883) 514, Norm. 160, EKMS II 505 ja IV 23; ?Tt (Kreutzw.) — ?(11) var.

b. Lihata võib elada, ei leivata.

E 51, E² 83 — ?(6) var.

5814. LIHA TOOB LIGIDALE, KAPSAD VIIVAD KAUGELE — 6 v. 7(16) var.

Aa.

Wied. 106, Kündja nr. 43 (1883) 514, E 51, E² 81; ?Hää (Mäesalu) — 1 v. 2(11) var.

b. Liha tule ligemale, kapsasupp mene kaugele.

Hlj (Leetberg) — 1 var.

B. Kapsta kaussi kaugemale, liha liuda ligemale.

Nõo (Sild) — 1 var.

Ca. Liha ligi, kapsad kaugel, vorsttiots otsekohe.

Lai — 1 var.

b. Liha ligi, kapsta kaugel, vorsttiots otsekohe.

Ote v. San (Tammemägi) — 1 var.

c. Liha ligemale, kapsa kaugemale, vorsttiots mine otsekohe.

Puh (õpil.) — 1 var.

5815. LIHA TOORES LIHUTAB, KALA TOORES KAUTAB — u. 35(82) var.

A₁a. Liha uus lihutab, kala uus kautab.

* Helle 345, Hupel² 160, Poromenski EGr. 204, Neus 235, Wied. 106, Kündja nr. 43 (1883) 514, KAH EKAL 154 — 1(11) var.

* Liha uus lihutab, Kalla uus kautab, Fleisch mag nur Meuter-gahr seyn, so schadet nicht, aber Fisch muß gut gefocht seyn.

- b. Liha uudis lihutab, kala uudis kautab.
Wied. 106, Kündja nr. 43 (1883) 514 — 1?(2) var.

A₂a₁. — *

* lihuda — kaotab (Käi); lehutab (Khk); kaotab (Norm., EKMS; Kaa, MMg)

Stein 40, Wied. 106, Kündja nr. 43 (1883) 514, Norm. 162, EKMS I 1887, II 541 ja IV 23; Jür, Käi, Sa, Hel (Wahlberg), MMg, Tt (Kreutzw.) — u. 10(26) var.

- a₂. Liha toorus lihutab, kala toorus kautab.

Trm — 1 var.

- b₁. Liha toores leutab, kala toores kautab.*

* liutab (Tander; Jõh, VJg, Amb, Vig), leotab (Prn)

V. Truuvi (VJg) seletus: «Toores liha ei riku tervist, vaid kosutab, kuna toores kala tervisele kahjulik on.»

Wied. 106, Tander 35, Kündja nr. 43 (1883) 514; Jõh, VJg, Amb, Tür, Vig, Vän, ?Prn (Rosenplänter) — 6 v. 7(14) var.

- b₂. Liha tuares liutab ja kala tuares kautab.

Iis — 1 var.

- b₃. Liha toores leotes ja kala toores kaotes.

Trv — 1 var.

- c. Kala toores kautab, liha toores liutab.*

* kaotab (Vil); leotab (Vil)

Meelej. nr. 13 (1887) 101; Pär (Kampmann), Vil (Leoke) — 3(7) var.

- d. Liha toores liigutab, kala toores kautab.

Pal — 1 var.

- e. Liha toores kosutab, kala toores kautab.

Kär — 1 var.

- A₃. Lihatoit lihutab, kalatoit kaotab.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

- A₄. Liha suolane lihutab, kala suolane kautab.

Hlj — 1 var.

- A₅. Liha leotab inimest, kala kaotab.

HMD v. Ris (Treumann) — 1 var.

- Ba. Leiva toores lihutab, kala toores kaotab.*

* leivä (TMr), leevä (Trv); lihuts — kaotab (TMr)

Trv, Pst, TMr — 3 var.

- b. Leiva toores leotab, kala toores kaotab.*

* levä (Trv), leiba; leutab — kautab (trü-kised)

Wied. 105, Kündja nr. 43 (1883) 514; Trv, TMr — 2(6) var.

c. Leva tooras lihutes, kala tooras kaha-tes.

Krk — 1 var.

d. Kala toores kautab, leiva toores lihu-tab.*

* kaotab (Norm.)

Norm. 162; ?Trv (Rennit) — 1?(2) var.

e. Leva toores tõusutep, kala toores kao-
tep.

Krk — 1 var.

f. Kala toores kaotab, leiva toores toe-
tab.

Krk — 1 var.

5816. [PAREM] LIHA LIUAS, [KUI]
LEEM VARDAS — 1 var.

Vil (Leoke).

Vrd. mst: Liha liuas ja leem vardas? 'Inimene
lootsikus yee peal' (Vil).

5817. POOLKEENUD LIHA KÜLALISTE
TOIDUS* — 1(3) var.

* toit (EKMS)

Wied. 154, Kündja nr. 49 (1883) 585, EKMS
II 324.

Vrd. 12990. Uus küps võõra roog.

11744. Poolleli keenud teemehe roog.

5818. KUI LIHAHEIDE REETEE ÄRA
HEIDAB, SIIS OLLA HEAD VILJA-
AASTAD OODATA — 1(2) var.

Hls (Söggel).

5819. KU LIHAHEITE SUVE POOLE KAR-
GAB, SOS OM HÄÄ AASTA —
1 var.

Trv (Ungerson).

5820. LIHAHEITE KONDVET JA OTSVET
NOORT KUUD JA TOISIPEST
PÄEVA TAGA — 1 var.

Krk (Sarv).

5821. LIHAHEITES PEAB REGI ÄRA
HEITMA — 3 var.

Aa. _____

San (Koolmeister) — 1 var.

b. Vanast heedetü lihahiitel regi ärä.
TMr — 1 var.

B. Vastlapäeval või lihaheitel heidetas
regi ärä ja liha kõrvale.

Nõo (Sild) — 1 var.

Vrd. 7652. Kas nädal enne maarjapäeva ehk
nädal peale maarjapäeva on regi lakas.

242. Aleksei jah riivehmre' vällä, rattavehm-
re sisse.

5822. KES LIHAHIMUS ELÄB, SII RAS-
VANÄLGÄ SUREP — 1 var.

Krk (Sarv).

5823. LIHALEENT LIIPA PEALT, KALA-
LEENT KAAPA PÕHJAST — 13(25)
var.

A₁a. _____*

* liint (Pal)

Wied. 106, Kündja nr. 43 (1883) 514, Norm.
162, EKMS II 463, 469 ja III 1040; Vän,
Pal — 2(8) var.

b. Lihaleent liibata pealt, kalaleent kaa-
bata põhjast.

Wied. 106, Kündja nr. 43 (1883) 514, E² 80;
Kuu (S. Lilhein) — 2(6) var.

c₁. Lihaliient limpsi piealt, kalaliient kaa-
pa põhjast.

Tor — 1 var.

c₂. Lihaleent limpsa pealt, kalaleent kaa-
pa põhjast.

EKMS I 887 ja II 541; Pal (E. Uus) —
1(3) var.

d. Kalaleent kaapa põhjast, lihaleent
limpsa pealt.

Pal (M. Uus) — 1 var.

A₂. Lihaleent limpsa pealt, kalasuppi kaa-
pa põhjast.

Kuu — 1 var.

A₃. Lihasuppi lipsi päält, kalasuppi kaabi
põhjast.

Hää — 1 var.

Ba. Lihaleem, siis limpa pealt, kalaleem,
siis kaapa põhjast.

Han — 1 var.

b. Kui lihaleem, siis limpa päält, kui
kalaleem, siis kaapa põhjast.

Tor — 1 var.

c. Kui lihaliem, siis liipa päält; kui kala-
liem, siis kaapa põhjast.

Kuu — 2 var.

Vrd. 8759. On piimasupp, oura põhjast; on
lihasupp, kurni päält.

5824. LIHALIK ARMASTUS SAADAB
VALU — 1?(1) var.

?Pha? (anon.).

5825. LIHALIK IKKA LIBISEB — 8(10)
var.

- Aa. _____
E. Poomi seletus: lapsega tüdruku kohta.
Rap v. Mär — 1 var.
- b. Lihalik libiseb ikki.
Vän — 1 var.
- B₁a. Patune libiseb ikka.
Vän — 1 var.
- b. Pias patane ei libastu.
Plv — 1 var.
- c. Piäs tuu patane kihä ei libastu.
Kam — 1 var.
- B₂. Mis sa teed, patuse käest libiseb ikka.
D. Jaksoni seletus: «Joodik ütleb oma
vabanduseks.»
Kaa — 1 var.
- C. Pias patane libastus, ku veri vommel-
das.
Urv — 1 var.
- D. Kanamunad veerevad pesast, sedap
siis patune inimene ei libise.
Wied. 46, Kündja nr. 35 (1883) 418 — 1(3)
var.
- Vt. 6898 A₃.

5826. KEELA LIHAST KOERA LUISE AIA
TAGA, KUI TIKUB INIMESI
PUREMA — 1 var.

Pal (Karro).

Vrd. mst: Punane koer haugub luisse aia taga?
'Keel' (HMD).

5827. LIHANE KEEL LÕIKAB LUISE
KAELA — u. 40(108) var.

A₁a₁. _____*

* Leikab (Helle — Körber, Wied. — Meelej.;
Noa, Krj, Tõs, Pär), leigab (Jäm, Põl);
luuse (Meelej. — KAH EKAI; Põl, Trv),
luutse (Hel)

* Helle 345, Hupel 112, Beitr. II 90, Celak.
72, Poromenski EGr. 203/4, Körber VRMK
37, Körber Uus ABDr 10, Stein 40, Wied.
106, Kündja nr. 43 (1883) 514, Meelej. nr.
22 (1887) 174, Vlg. Lisal. nr. 12 (1890) 96,
Laakm. ER Kas. Kal. (1892) 14, KAH
EKAI 154, E 51, Norm. 261, EKMS II 215
ja 398; Noa, Käl, Sa, PÄP, Hel, Trv —
14(69) var.

* Lihane keel leikab luisse kaela, ein böß Maul schneidet wie ein scharf Messer. (eine fleischharte Zunge zer-
schneidet einen harten Hals.)

- a₂. Lihane kiil lõikab luisse kaala.
Vil (Nigul) — 1 var.
- a₃. Lihast kiel lõikab luuse kaela.
Jõh — 1 var.
- a₄. Lihane kiil lõikas luutse kaala.
Ote — 2 var.
- a₅. Lihanõ kiil lõikas ar luutsõ kaala.
Se — 1 var.
- a₆. [— —] inimestel on lihane keel,
aga leikab luisse kaela.
* Willmann 128 — 1?(1) var.

*
innimestel on lihhane
keel, agga ta leikab luisse kaela.

- b₁. Lihane keel lõikab luisse kaela maha.
E² 61 — 1?(6) var.
- b₂. Lihane keel leikas luutse kaala maha.
Võ-Se (Stein) — 1(3) var.
- b₃. Tõsõ lihanõ kiil lõikas luutse kaala
maha.
Ote — 1 var.
- c₁. Lihane kiil lõikas luutse kaala kats-
ki.*
* Lihanõ (Se); luutse — luutsõ (Vas v. Se,
Se); katske (Se)
Vas, Vas v. Se (Sandra), Se — 5(6) var.
- c₂. Lihanõ kiil lõikas luutsõ kaala joba
katski.
Räp — 1 var.
- c₃. Lihatsõ keelega lõigaht luutsõ kaala
katski.
Se — 1 var.
- d. Lihane keel lõikab luutse kaala õkva
läbi.
Kam — 1 var.
- e. Lihane keel tapab luisse kaela.
Wied. 106, Kündja nr. 43 (1883) 514; ?VII
(Leoke) — 1 v. 2(4) var.
- f₁. Lihane keel raiub luisse kaela.
?Mus (Kaasik) — 1?(1) var.
- f₂. Küllap lihane keel võib luisse kaela
raida.
Laug. Vestr. 176 — 1 var.
- g. Lihane keel raiub luisse kaela maha.
Laug. Vestr. 175 — 1 var.

- A₂. Lihane kiil võtt lihatse kaala maaha.
Vas — 1 var.
- A₃. Lihanõ kiil lõikas kaala katski.
Se — 1 var.
- A₄. Keel raiub luise caela.
Khk — 1 var.
- B. Üks lühikene keel rikub lühise kail[a].*
* lühikese caela (KAH EKAI 89)
* Gös. 489, KAH EKAI 87 ja 89 — 1(3) var.

* Die Zunge ist ein klein Stied/
Aber sie kan große Stene verderben/
Der lühikene keel/
Rikub lühise kail.

*

- C. Lihane kiil lõikas luitsõ lõõri läbi.
Se — 1 var.
- Vrd. Op. sõn. 25,15: Pitka melega wolb würsti
meltada, ja pehme keel murrab luid katki.
Korduvalt tsiteeritud trükistes (ER Kal.
(1880. aug., 1886 juun., 1890 juul., 1895
juul.), Risti R Kal. (1902, 1908), Ristir.
Püh. Kal. (1907 aug., 1908 juun.)).

5828. KES ÜHE VEIKESE LIHATUKI
SALAJA ÄRA VIIIB, SEE VIIKS KA
TAIE HARJA ÄRA, KUI TA JOUAKS
— 1?(2) var.
- Wied. 65, Kündja nr. 37 (1883) 442.

5829. MIS LIHAVAST KANAST HUVVA,
KU' MUNAKUURTKI EI LUU —
1?(3) var.

- a. _____
?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.
- b. Mis lihavast kanast kasu, kui muna-
koortki ei loo.
Norm. 224, EKMS II 416 — 2?(2) var.

Vrd. 3430. Mis sest kasu, kui lehm palju piima
annab, aga jalaga ümber lööb.

5830. VÄGA LIHAV ELAJAS LÄHEB
KÄRNASEKS — 1(5) var.

- a. _____
Wied. 205, Kündja nr. 4 (1884) 45, Norm.
109, EKMS I 1002 — 1(4) var.
- b. Väga lihav loom läheb kärna.
E 92 — 2?(1) var.

5831. EGA LIIG LIALE LIIGA TEE —
2 var.

- a. _____
Kuu (Vilbaste) — 1 var.
- b. Ega liig liiale kurja tie.
Jõe (Vilbaste) — 1 var.
- Vrd. 5086. Ega küll küllale kurja tee.
5976. Ega liisä liiga tie.

5832. LIIG EI TEE IAL HEAD — 1?(2)
var.

* Arvelius 45, Dullo (1828) Ik-ta.

Liig ei tee ial head.

5833. MIS LIIAST, TUU KUR'AST —
1 var.

Plv (Velken).

5834. MIS LIIG ON, SEE ON LIIG —
3 var.

- a. _____
Wied. ESSr 509 — 1 var.
- b. Mis liig, see on liig.
Sannumetoja VI (1857) 163 — 1 var.
- c. Mis liig, on liig.
Sannumetoja VII (1860) 42 — 1 var.

5835. LIIGJULGEL ON KURI OTS —
4(6) var.

- a. _____
TMr (anon.) v. Vru (R. Kallas) — 1(3)
var.
- b. Ülijulgel kuri ots.
As (Kuusik) — 1 var.
- c. Ülijulgele saa kuri ots.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- d. Julgel om kuri ots.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- Vrd. 2494. Julgele soele saa ruttu ots.

5836. LIIGJULGUS LUKKAB MERE
PÕHJA, KĒLMUS KELDRI — 1?(14)
var.

- a. _____*
* keldrisse (E², EKMS)

Wied. 107, Kündja nr. 43 (1883) 514, E 51, E² 51, EKMS I 760 — 1?(12) var.

- b. Liigjulgus lükkab mere põhja, kehnus kukutab keldrisse.
E MVH 24 — ?(1) var.

- c. Liiga suur julgus viib mehe mere põhja.
Kask-Vaigla-Veski III Vö 13 — ?(1) var.

5837. LIIGLIHAL PEON UM INÄMB AVVU KU KULDSÖRMUSÖL SÖR- MÖN — 1? kuni 3(4) var.

- a₁. _____
?Rõu (Ruga) — 1?(1) var.

- a₂. Liiglihal pihus on enam au kui kuld-
sõrmuksel sõrmes.
Laakm. ER Kas. Kal. (1889) 13 — 1?(2)
var.

- b. Higil pihus on enam au kui kuldsõr-
muksel sõrmes.
Laakm. ER Kas. Kal. (1889) 13 — 1?(1)
var.

5838. LIIGTARKUS EI TEA MIDAGI — 1 var.

Lüg (Tagam).

- Vrd. alb: Liig palav arm ei kesta kaua, / liig
hele tuli kustub pea, / liigsõbrus leiab pea
haua, / liigtarkus midagi ei tea (Hlj).

- Vrd. 11715. Kes palju teab, ei tea midagi.
12873. Suur ul'lus ja ülearvu suur tarkus
omma' ütehää'.
11669. Liig suur tarkus teeb inimese peast
lolliks.

5839. ESTEKS HEA LIIGUTADA, PÄRAST PAHA KIIGUTADA — 1(2) var.

Kos (Wiedemann).

- Vrd. rl «Tuhulaul»: Miks sa lasksid liigutada,
/ laps on kuri kiigutada (ERIA III: 3 nr.
6618).

5840. LIIGUTET PUU EI HALJENDA — 10(30) var.

- A. _____*

* liigutud (Stein, Wied.), liigutatud (Künd-
ja, E, Norm.)

Stein 41, Wied. 107, Kündja nr. 43 (1883)
514, Vlg. Lisal. nr. 9 (1890) 71, E 51,
Norm. 197; Vö-Se (Stein) — 1(19) var.

- B_{1a}. Ei veerev kivi sammelda, ei liigutav
puu haljenda.
Amb, Sjn — 2(3) var.

- b. Ei veerdja kivi sammelda, ei liikja
puu ei haljenda.
Aks — 1 var.

- c. Ei viirvä kivi sammõlta, ei liikva puu
ka haljenda.
Räp — 1 var.

- d. Ei viirja kivi sammelda ja liigut puu
ei haljenda.
Kod — 1 var.

- e. Ega veerev kivi sammelda ja liikuva
puu ei haljenda.*
* veerva — liikva (Ote)
Pst, Ote — 2(3) var.

- B₂. Kuiv puu ei haljenda ega veerja kivi
ei sammelda.
Vil — 1 var.

- B₃. Ei kiitsva puu haljenda, ei viirvä kivi
sammelda.
Räp — 1 var.
Vt. 13914 G₁-G₃.

5841. MIS LIIGUB, SEE KULUB — 11(17) var.

- Aa₁. _____
Kuu, ?Juü v. Vän (Virkus), Mär, ?Mar
(Hiemägi), Krj, Hää, Trm — väh. 5(7)
var.

- a₂. Mes liikub, sie kulub.
Kuu — 1 var.

- a₃. Mis liigup, sii kulup.
Kam — 1 var.

- b. Mis iial liigub, see ka kulub.
Vil — 1 var.

- B. Kaik, mes liikub, sie kulub, aga moni
asi ei kulu ka.
Kuu — 1 var.

- C. Mis liigub, see kulub; mis mõõda, see
unub.
PJg — 1 var.

- Vt. 7106 C.

- D. Mis elab, see liigub; mis liigub, see
kulub.
E 56, E² 83; Trm (Sild) — 1(5) var.

5842. LIIMITUD EI OLE VEEL LIIDE- TUD; LIIM LÄHEB LAHTI, AGA SALAPULK PEAB — 1?(7) var.

Lindenberg ATT 26, EKMS IV 820.

5843. EGA LIISA LIISUT EI TUNNE — 3(15) var.

- a. _____
Wied. 18, Kurrik SÖ 22, Kündja nr. 32

(1883) 351, E 14, E³ 52, Norm. 127 — 1(11) var.

- b. Ega Lilla Liisut ei tunne.
TMr (anon.) v. Vru (R. Kallas) — 1(3) var.
- c. Ega Madis Matsi enam tunne.
Lüg (Källo) — 1 var.

5844. LIIVA JUMAL POLE ILMAS TÄNU SAANUD — 1 var.

Hmd v. Ris (Treumann).

5845. LIIVÄST EI SAA LEIBÄ EGA SAVIST SAIA * — 1(2) var.

* liivast; leiba (Norm.)

Norm. 105; Trv (Ungerson).

Vrd. 5623. Ega leelost leiba saa, ega laul kata lauda.

5846. LIIV TEGE SAVI SIKKES — 3(5) var.

- a. Liiv teeb seda sauva sitkeks.
* Gös. 478, KAH EKAL 88 ja 89 — 1(3) var.

*
Sand mach den Leim zähe (streff)
Liib teeb sedda Sauwa sitker (Parris).

- b. See liiv teeb seda sauvi kareks.
* Gös. 401 — 1 var.

*
der Sand mach dem Leim Streff /
Se liib teeb sedda Sauwa kareks / e sitker.

- c. _____
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

5847. LILL HÄITSES AO PÄÄLE — 4 var.

- Aa. _____
Se — 2 var.
- b. Lill häitses iks ao pääle.
J. Sandra seletus: «Tütarlats ehitas hennast noorel eäl.»
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- B. Hain häitses ao pääle.
V. Pino seletus: «Ko nuurt tütrikko tahtas mehele anda' ja säetäs.»
Se — 1 var.

5848. KUI LINA HEINAMAARJAPÄEVAL KONNA RINDU ULATAB, VOIB VEEL HEAD LINA SAADA — 3 kuni 4(4) var.

- Aa. _____
Kuu (õpil.) — 1 var.
- b. Kui heinamaarjapäeval konna rinda lina on, saab veel küll linu.
Hlj — 1 var.
- c. Kui süödilnad heinamaarjapäiväl viel konna kurgust saadikki ulatavad, siis tuleb sielt ige viel linu.
Kuu — 1 var.

*

- B. Kui mõni aasta paastumaarjapäeval rukis nii on kasvanud, et konna selja kinni katab, kui konn rukkis hüppab, siis on sel suvel loota hädä leivaaastat.

?Saa (Söggel) — 1(1) var.

Vrd. kk: Pikk villi, konna rindu (VII).

5849. KUI LINA JAANIPÄEVAKS SUKAVARDA PITKUSEKS KASVAB, SIIS KASVAB HEA PITK LINA — 2 var.

- a. _____
Jür (Saalverk) — 1 var.
- b. Kui lina jaanipäevaks sukavarda pikkune on, siis võib sügiseks veel häid linu saada.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

5850. LINA ANNAB NAHKPUKSID JALGA — 1 var.

EKMS II 594.

Vrd. 2893. Kaer ütlen: «Kui mind kua sõnnikumuia piale tehtaks, aaksin ma pereme'le nahkpüksid jalga».

5851. LINAD KAKUD KANNU VEEREST, VILLA EI SAA KIVI OTSAST — 1 var.

TMr (Viidebaum).

Vrd. 8275. Paklane kasvas pajun, aga villane ei vinnu laudaski.

5852. LINA EI TEE KEDAGI PÖLLUMEEST RIKKAKS — ?(3) var.

Lindenberg ATT 41, Vig. Lisal. nr. 24 (1881) 1.

5853. LINA ENNE JOULU EI PALA — 1 var.

Nõo (Grünstamm).

5854. LINA KÄSNÜD VAATAMA TULLA
JUAGUPIPÄÄVÄL — 2 var.

A. _____
Kod (Univere) — 1 var.

B. Lina 'i käse ennest enne kaema tulla
kui jaaniben.
jaaniben = jaanipäivan = jaanipäeval
Hel (Tomp) — 1 var.

5855. LINA KÜLVETÄS NOORÖKUUGA
HOMMUKU, VANAKUUGA ÖDAKU,
KU EI PAISTA KATTÕ PÄIVÄ TAI-
VAN KÖRRAGA, MUIDU LÄTT LINA
HUKKA — 1 var.

Urv (Relgo).

5856. LINAL OM ÜTESÄ SURMA —
1 v. 2(2) var.

A. _____
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

B. Linal ütesa hukkaminekit.
?Vas v. Se (Sandra) — 1(1) var.

Vrd. rl «Lina elulugu»: tuhat surma sulle too-
du, / sada surma sulle saadu ... (ERIA
II:1 nr. 1876).

5857. LINA LÄHEB SEISTES KULLAKS,
VILL LÄHEB MULLAKS — 10(14)
var.

Aa1. _____
Jür, Käl — 2 var.

a2. Seistes läheb lina kullaks, vill mul-
laks.
Krj — 1 var.

a3. Lina läheb seistes kullaks, vill mul-
laks, kui kaua seisab.
Pöl — 1 var.

a4. Lina läheb kullaks, vill mullaks.
Norm. 84, EKMS II 595; Han (Einbluth) —
1(3) var.

b. Vill läheb mullaks, lina läheb kullaks.
Kul — 1 var.

c. Linad lähevad seistes kullaks, villad
mullaks.
EKMS IV 439; Noa (Lievoh) — 1(2) var.

d. Lina muutub seistes kullaks, aga vill
mullaks.
Mih — 1 var.

B. Vill läheb seistes sitaks, lina siidiks.*
* lähüb (SJn)
Amb, SJn — 2(3) var.

5858. LINA OLI KORD LAUSUNUD:
«PÄIKE MU PAISUTAB, VIHLM
VENITAB, POUD POLETAB PERIS
ARA» — 1 var.

Trv (Kala).

5859. LINA RIÄKINUD ENNEMUSTE:
«MIND PIAB MUDAAUKU LINA-
PESASSE PARAJA KUIVA MUA
SISSE TEHTAMA» — 1 var.

Ksl (Nurk).

Vrd. 9961. Rügä tuhka, tögü multa.

5860. LINA RÖÖMUSTADA JA KURVAS-
TADA KASUMISE AIGO PERE-
MIIST SÄITSE KORDA — 2 var.

A. _____
Plv (Tamm) — 1 var.

B. Lina oma terve kasvamise ajal röö-
mustada ja kurvastada üheksal kõrral
oma külvajad, palunud aga oma kis-
kujad mitte kohe kiskumise järele
ligusse panna, vaid ennemaks kolmeks
päevaks põllule kiuvu kinnituseks jät-
ta, mille põhjusel ta kolm aega enam
riidena peremeest võida teenida.
Plv (Tamm) — 1 var.

5861. LINA TOOB LIIA HOOLE, PÖLL
TOOB PÖLVINI MURETA — 1(3)
var.

E MVH 22; ?Tt (Elsen).

Vrd. rl «Pagan võtku põllepõlve»: põll toob
põlvile mureta, / tanu pane hoole otsa ette
(ERIA III:3 nr. 6390).

5862. LINA ÄESTA NII KAUA, KUI MAA
HIIVALE LÄHEB — 1 var.

EKMS I 1069.

5863. LINA ÜTELNUD: «KUI PEREMEE-
MINU NII PALJU ÄESTAB, ET
MINUL PEA OTSAS HULL ON, SIIS
KASVAN MINA HEA; VÄHESE
ÄESTUSE TAGAJARJEL KASVAN
VAENE» — 1 var.

Lai (Tammepuu).

5864. PAREM LINA PEENIKENE,
PAKSU KÜLVATAKSE, PÖLVILI
KISTAKSE — 1(4) var.

A. _____
Lindenberg ATT 41 — 1(3) var.

- B. Paksu külvatakse, põlvili kistakse.
Vlg. Lisal. nr. 24 (1881) 1 — ?(1) var.

5865. TUUST LINAST SAA VIIL ASI,
KOST JAKAPÄÄVALGI HAINA-
RUAGA ÜLE VOIT MINNA — 2 var.

- A. ———
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- B. Lina ütles õt: «Must võit viil jaka-
päeva aigu hainakuurmaga üle min-
nä, sis ka, ku ma nakka kasuma,
kasu viil tõisilõ järgi.»
Se (M. Ilvik) — 1 var.

5866. LINALINNU JALG TALLAB MERE-
JÄÄ PURUKS — 13 kuni 15(48) var.

- A. Lõokesed sõtkuvad lume väljadel; linavästrikud, haniased tallavad jää ära ja jõed lahti: kägu laulab lehed puusse ja konnad krookuvad kesvad kasvama.
Tlsp. 109, Nurmik II 214 — 1(14) var.
- B. Lõoke sõtkub lume väljadel, kuldnook vilistab veed jooksmas, pääsuke pärib puud lehte, kägu kukub külvi mulda, õöbik hõiskab viljad voogama.
Reiman EK I 278 — ?(1) var.
- Ca. Linavästrikud tallavad jõed lahti, lõokesed sõtkuvad lume väljadel.*
* sõtkuvad (Adamson Kal.); lumed (Sõöt Nlj. Kal. (1904))
Sõöt Nlj. Kal. (1901 ja 1904 märts), Adamson Kal. (1905) 15 — ?(3) var.
- b. Linavästrikud tallavad jõed lahti, lõokesed sulatavad lume väljadel.
Ol. Lisa nr. 11 (1888) 171, Is. Kal. (1904) 207, Reinhold Kal. (1912) 4 — 17(12) var.
- D. Kui linavästrik kevadel ilmub, siis sõtkub ta jää katki ja kui see vara sünnib, siis kasvab hää lina.
Ol. Kal. (1893) — 17(5) var.

E_{1a1}. ———
LNg (Ennist) — 1 var.

- a₂. Linalind tallab mereia katki.
Aud — 1 var.
- b. Linavästrikud tallavad jõede jää kevadil sisse.
Tln — 1(2) var.
- E₂. Linavästrik sõtkub viimatse jää.
KJn — 1 var.
- E₃. Kuklikud tievad jõe iatsele raod sisse; linavästrik, kis kure jalge pial tuleb, tallab iatse minema.

- J. Tilga seletus: kuklikud v. kuplikud on pisikesed tilvadega märdikad.

Tor — 1 var.

Vt. 5874 G.

*

- Fa. Linaänilane põrutab jää pudevasse.
Trv — 1 var.
- b. Kui linavästrik on siin, siis tuleb kevad, sest linavästrik põrutab jää.
Har — 1 var.
- c. Linavästrik on ialõhkuja.
Trm — 1 var.
- d. Ennemalt öeldi, et linavästrik on jää-põrutaja.
Kul — 1 var.
- G. Kui kevade linalind välja tuleb, siis üheksa õõ ja päeva pärast lükkab ta oma põlvega linna jõe jää maha; kui linna jõgi maas on, siis üheksa õõ ja päeva pärast lükkab esimene pääsuke oma põlvega merejää minema.
H. Anniko seletus: linna jõgi = Pärnu jõgi.
Tõs — 1 var.
- Ha. Linalind lööb oma hännaga merejää purus, üheksa õõ ja päeva pärast langeb linna jõgi maha.
Tõs — 1 var.
- b. Västriku lõhkuvat oma pika sabaga iatse puruks.
Pit — 1 var.
- Vrd. kk: Lumelautaja linavästrik on jo väljas, nüüd tuleb täleste sul (Vil).
- Vrd. 5872. Kui linavästrik enne jüripäeva jää katki sõtkub, siis kasvab sellel aastal hirmus hea lina.

5867. LINALUU EI KARDA KEDAGI,
ISTUB VIIL NOORIKU NUPU PIAL
— 4 var.

- A. ———
MMg (Mägiste) — 1 var.
- B. Linaluu om veel lubanu pruudi pää pääl tandsi.
P. Roose seletus: «Lina seest viimast luud on ka linarabajal võimata välja rabada.»
San — 1 var.
- C. Linaluu olli vanast ütelnu: «Liibke, loobke minno kui taht, ma iks mõrsja pää pääl istu.»
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- D. Vanast linaluu kõnõli: «Minu hot' ka-kutas ja kaabitas, sada tööd, viisküm-

mend imet, kuuskümmend kummõtid
— ma õks saisa noorigu nuku otsah.»
Se — 1 var.

5868. LINAMAAD ÄESTATAKSE NII
KAUA, KUNI HOBUSED ÄRA
VÄSIVAD — 2(10) var.

- a. Ol. Lisa nr. 11 (1888) 173, Is. Kal. (1904) 209 — 1(8) var.
b. Lina äästa nii kaua, kui hobune ära väsib.
Kuu (Einstruck) — 1 var.
c. Lina lase nii kaua äestada, kuni hobune ees ja mees taga ära väsivad.
Sõõt Nlj. Kal. (1901 mai) — ?(1) var.

5869. LINAPOLDU KÜNTAKSE SIIS, KUI
VILU PITK ON — SIIS ON LINAL
PITKA KIUDU — 2(5) var.

- A. Sa (Jakson) — 1 var.
B. Linu külitaks siis, kui vilu kasvab, siis linad ep jää lühikeseks.
J. Soosteri seletus: vilu kasvab = pärast lõunat.
Käi (Sooster) — 1(4) var.

5870. KUI LINASIEME ÕLI KÜLVETU,
SIS PIDI NINDA KAUA ÄÄSTAMA
LINAMAAD, ET HOBUSERAUA
AUKUSI MAA PÄÄLE EI JÄAND,
NINDA KÕVAST — 1?(1) var.

?Lüg (Källo).

5871. LINASEEMNES SIGIMA, KANA-
POJAS KADUMA — 1 v. 2(4) var.

- a. O. Schantzi seletus: lammaste kohta.
Norm. 97, EKMS III 798; Tõs — 1(3) var.
b. Lammast on linaseemnes signema, kanapojas kaduma.
A. Saareste seletus: «[Lammast on] kerge signema, aga kerge ka surema.»
EKMS II 428 — 1?(1) var.

5872. KUI LINAVÄSTRIK ENNE JÜRI-
PÄEVA JÄÄ KATKI SOKUB, SIIS
KASVAB SELLEL AASTAL HIRMUS
HEA LINA — 1 var.

Vil (Jüri Täht).

Vrd. 5866. Linalinnu jalga tallab merejää puruks.

5873. LINAVÄSTRIK MINEVAT SOOJALE
MAALE KURE TIIVAL — 3(4) var.

- A. KJn (Grauberg) — 1 var.
B. Linavästrik pidada kure jala peal siit maalt võerale maale rändama.
Vän — 1 var.
C. Kurg toob linalinnu oma jala pääl soojalt maalt kevade siia ja viib ta sügise jälle ää.
Krj — 1(2) var.
Vi. 5874 F.

5874. LINAVÄSTRIK TULEB KURE
TIIVA ALL KEVADE SOOJALT
MAALT SIIA — 14 kuni 15(17) var.

- Aa₁. Val (Feldbach) — 1 var.
a₂. Linavästrik tuleb kure tiiva all meie maale kevadel.
Sim — 1 var.
a₃. Västrikt tulevat kure tiiva all.
Plt — 1 var.
b. Kui kevadel kurg meie maale tuleb, siis toob ta linavästrikku oma tiiva all ka seia.
Jür — 1 var.
c. Linavästrik tuleb üle mere kuretiiva-dega.
Kul — 1 var.
d. Änilene tule kure siiva kondi pääl vällä.
Hel — 1 var.
e. Linavästrik lendab siia kure tiiva peal.
Iis — 1 var.
B. Linavästrikust arvatas, et ta kure sella piäl kebadi soealt maalt siia rändama.
SJn — 1 var.
C. Linavästrik peab kure jalgade peal soojalt maalt siia tulema.
Amb — 1 var.
D. Linavästrikud tulevad meie maale kure kannal peal.
Kel — 1 var.
Ea. Häniline istub kevade võõramaal tul-lan kure hännä pääl.
Hls — 1 var.
b. Häniline istub tulles kure hännä peal.
Hls v. Pst (Söggel) — 1(2) var.
c. Pääsuke tuleb meie kure hännä pääl ?Saa (Söggel) — 1?(1) var.

F. Kurg toob linalinnu oma jala pääl soojalt maalt kevade siia ja viib ta sügise jälle ää.
Krj — 1(2) var.

Vt. 5873 C.

G. Kukklind tievad jõe iatsele raod sisse; linavastrik, kis kure jalge pial tuleb, tallab iatse minema.
Tor — 1 var.

Vt. 5866 E.

Vrd. uk: Kured on juba sii, siis on linalind koa, ta tulla kure sääre peal (Põl).

5875. EGA LIND ENNE POIGI PESAST VÄLLA EI VOI VIHA, KUI NEIL VEEL SULGI SELAN EI OLE — 1 var.

Trv (Jakobson).

5876. EGA LIND PESAN LENDAMA EI OPI — 6(7) var.

Aa. —

Pst (Raudsep) — 1(2) var.

b. Ükski lind ei lenda pesas.
Hää — 1 var.

c. Ükski lind ei õpi pesas lendama.
Hää — 1 var.

Ba. Ega pesas lendama ei õpita.
Hää — 1 var.

b. Keegi ei õpi pesas lendama.
Hää — 1 var.

C. Kui lind ikka pesasse jääb, siis ta ei õpi ilal ise lendama.
Sannumetoja III (1850) 150 — 1 var.

5877. EGA SUUR LIND VÄIKESTE PUUDE EI LINDA — 2(5) var.

a. — *

* väikesesse; puusse; ei lenda (trükised)
Norm. 250, EKMS IV 221; Kan (Väggi) — 1(4) var.

b. Suur lind ei lenda väikese puu pääle.
Saa (Mäesalu) — 1 var.

5878. EI LINNUKANE LEIVAST HUOLITSE — 1 var.

Kuu (Kronström).

Vrd. 5920. Lind ei muretse kunagi homse päeva ette — elab ka ära.

5879. EI LINNUST LENDAVAST, EI KALAST KARGAVAST, EI PIIAST NAURAVAST SAA MIDÄGI HUAD — 4(6) var.

Aa.

Kuu — 1 var.

b. Hüad ei pia tulema: ei piiast naurajast, ei kalast kargajast ega linnust lendävast.

Kuu — 1 var.

c. Ei linnust lendäjast, ei kalast kargajast, ei piiast naurajast.
Kuu — 1(3) var.

B. Ei kalast kargajast ega piiast pilkajast tule hüäd.
Kuu — 1 var.

5880. EI OLÕ LINNUSTKI ASJA, KIA ILUSAHE LAULDA MOIST — 2 var.

a.

Vas (Jakobson) — 1 var.

b. Olõ õi linnustki asja, kia ilosahe laulda mõist.
Se (Tammearg) — 1 var.

5881. IGA LIND HOIAB OMA PESA POOLE — 1?(1) var.

?Vil (Niggol).

Vrd. 5916. Lind armastab oma pesakest ja laps oma kodukest.

5919. Lind ei lenda mitte oma pesa juurest kaugele.

5893. Iga lind tunneb oma pesa.

5912. Kus lind lendab, säält pesa leiad.

5882. IGA LIND HOIAB OMA SELTSI — 4 — 8(8) var.

A.

Kul — 1 var.

Ba. Iga lind hoiab oma liiki.

Kul — 1 var.

b. Iga lind armastab oma liiki.
Kaa — 1 var.

C. Iga lind leiab omasuguse ülesse.
E. Poomi seletus: «Oeldakse abiellujate kohta.»
Rap v. Mär (Poom) — 1—3(3) var.

D. Ütesuguste sulgiga tsirgu lõudva ütstõisi.
?Ote (Kroon) — 1?(1) var.

E. Iga lind on oma suguga.
?Kei (Kriitmäe) — 1?(1) var.

Vrd. 1911. Igamees oma seltsiga.

5883. IGA LIND KANNAB OMA SULED
— u. 15(22) var.

A_{1a1}. ————— *

* omad (Kaa)

Kaa, Muh, Aud, Trv — 4(5) var.

a₂. Iga lind kannab oma sulgi.
Hää — 1 var.

b. Iga lind kannab oma ehmeid.*
* chteid (Pöi), ehmed (Mus)
Mus, Pöi — 3 var.

c. Iga lind piab omad suled kandma.*
* sulga (SJn)
Vil, SJn — 2 var.

A₂. Iga lind oma ehtega.
Krj — 1 var.

B_{1a}. Iga lind piab seuksi sulgi kandma,
kui jõud kannab.
Pär (Kampmann) — 1 var.

b. Iga lind piab sähardusi sulgi kandma,
kui jõud jaksab.
Meelej. nr. 34 (1887) 271 — ?(3) var.

B₂. Iga lind jõuab omad suled kanda.
Pal — 1(2) var.

C. Linnul suled jõudu mööda, mees kannab
kuube mailse mööda.
?Rid (Hilemägi) — ?(1) var.

D. Iga lind kannab oma suled, iga härg
oma iket, iga inimene oma risti.
M. Mäesalu seletus: «Õeldi lastele, kes
nurisesid, et raske elada on.»
Hää — 1 var.

Vt. 7850 C.

E. Iga lind kannab oma suled, iga härg
viab oma koorma.
Hää — 1 var.

*

F. Aus lind omaga, kergats korjab teste
kääst sulgi, nõnda inimene kah.
Hää — 1 var.

Vrd. 5948. Mis lind see on, kes oma sulgi ei
jõua kanda.
5899. Igal linnul omad suled.

5884. IGA LIND KANNAB SEUKSI SULGI
JA IGA MEES SEUKEST KUUBE,
MIS TA VÄÄRT ON — 1 var.

Hää (Mäesalu).

Vrd. 5899. Igal linnul omad suled.
6528. Kuidas mees, nõnda vammus.

5885. IGE LIND LAULAB OMA MUODI
— 1 var.

Kuu (Univere, Tanning).

Vrd. 5900. eriti B: Iga lind laulab oma viisil.
5896. Igal linnul oma laul.

5886. IGA LIND LINDAB SINNAPOOLE,
KUS NOKK NÄITAB — 1 var.

Tõs (Laan).

Vrd. mst: Kuspoole kõik linnud lendavad?
'Sinna, kus nokk näitab' (Kõp).

Vrd. 5895. Igal linnul nokk ettepoole.
5928. Lind lendab noka järgi, aga inime
piab elama mõistuse järgi.

5887. IGA LIND OMA LAULU JÄRELE —
1?(1) var.

?Tõs (Schantz).

Vrd. 5936. Lindu tuntakse laulust.
5896. Igal linnul oma laul.

5888. IGA LIND PEAB OMA MUNA
HAUDUMA — 6(23) var.

Aa₁. —————

Gr. SKO II 96 — 1(13) var.

a₂. Iga lind peab oma muna ise hauda-
ma.
Sim — 1 var.

b. Iga lind haudub isi oma munad.
Hää — 1 var.

B. Iga lind muneb oma munad ise.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

Ca. Egä lind havvus oma muna, mõni aga
havvus kao muna.
Trv — 1(2) var.

b. Iga lind haub oma muna, mõni lind
haub kao muna.
E MVH 21 — ?(2) var.

D. Ega lind haub oma muna, kägu võtab
tõise oma.*
* Iga; teise (trükised)
E 25, E² 32; Trv — 1(3) var.

5889. IGA LIND PEAB OMA SULGEDEGA
RAHUL OLEMA — 2(3) var.

A. —————

M. Mäesalu seletus: «Õeldakse sellele, kes
oma rilette pärast nuriseb.»
Hää — 1 var.

B. Aus lind on oma sulgedega rahul,
kerglane kerjab tõiste kääst ilusa-
maid.
SJn (Kapp) — 1(2) var.

Vrd. 5899. Igal linnul omad suled.
5905. Kuidas lind, nõnda suled.

5890. IGA LIND PÖLE PÄÄSUKE — 3 var.

A. _____

Saa (Mäesalu) — 1 var.

Ba. Ega iga lind põle pääsuke, mõni on kiskja kull.

Hää (Mäesalu) — 1 var.

b. Iga lind poie pääsukene, vaid tihti kull.

Võn (J. Rootslane) — 1 var.

5891. IGA LIND SAAB OMA LAULU EEST SÜÜA — u. 25(72) var.

A. _____

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

B_{1a1}. Lind saab laulu eest, inimene töö eest.*

* saab (Amb), suab (Plt), saa (Trv); laulu (Pha), laulu (Plt); eest (Amb), iist (Saa); inime (Juu v. Vän, Saa, Plt); töö (Amb) CRJ KLR III 201, Tõn. Tln. Täht. (1887) 47, Tõn. Täht. (1909 nov., 1910 aug.), Tõn. RP 81, Jung 62 ja 70, Norm. 79; Amb, Juu v. Vän (Virkus), Pha? (anon.), Põl (Truu), Tor (õpil.), Saa (P. Kangur), Hel, Trv, KJn, Plt, Trt (Liemann) — u. 15(55) var.

a₂. Lind saab oma laulu eest, inimene oma töö eest.

?Saa (Söggel) — 1?(1) var.

b. Lind saab süüa laulu eest, inimene töö eest.

?His (õpil.) — 1?(1) var.

c₁. Sirk saab laulu iist, inimene töö iist. Tõs (G. Anniko) — 1 var.

c₂. Tsirk saa laulu iist, ineminõ tüü iist. Se (T. Linna) — 1 var.

Vt. 2131 C₂.

B₂. Inimene saab töö eest, lind laulu eest.*

* inime (JJn)

Kmpm. KLR I^o 123 ja II° 340/1, E 27, E² 19; JJn, Kos, Kär (Sömer) — 3(11) var.

Vt. 2131 C₁.

C. Lind saab laulu eest, sant saab laulu eest, inimene saab töö eest.

VJg (Ennuse) — 1 var.

Vt. 2131 D ja 10189 B.

Vrd. 14743, näit. G₂: Kukk saab süla laulo eest. 5936. Lindu tuntakse laulust.

5892. IGA LIND SÄEB ENNAST TUULE JÄRGI — 1 var.

M. Mäesalu seletus: iga inimene talitab olude kohaselt.

Hää.

5893. IGA LIND TUNNEB OMA PESA — 1?(1) var.

?VMr (Mastberg).

Vrd. 5881. Iga lind hoiab oma pesa poole.

5894. IGA LINNUL OMA LEND, IGA LAPSEL OMA TÖÖ — 1 kuni 2(4) var.

A. _____*

* Igal (trüklised)

Norm. 51, Vih. (1957) 108, Vih. VER 185; Hää (Mäesalu) — 1(3) var.

B. Egal tsirgul omma lendmist, egal lil-
lil omma häitsmist.

?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.

Vrd. 5904. Kudas lind, nõnda lend.

5895. IGA LINNUL NOKK ETTEPOOLE — 1?(1) var.

?Trt (Elsen).

Vrd. 5886. Iga lind lindab sinna poole, kus nokk näitab.

5896. IGA LINNUL OMA LAUL — u. 120(216) var.

A_{1a1}. _____*

* egal (Krk, Röp), egäl (Khn, Rön, Vas);
ljonnul (Khn); uma (Röp)

Kuusik KT 201, Kmpm. KH 34, Pet. Hs I 38, Jung 29, Puus. KKH I^o 8, Pimp. EKik II 11; VI, Ann, Ha, Vig, Phl, Sa, Khn, ?His (õpil.), Krk, Trv, Vil, SJn, KJn, Plt, Pal, Trm, Vön, Puh, Rön, ?Ote (õpil.), Har, Röp, Vas, ?Ti (Kreutzw.) — u. 40(59) var.

a₂. Igal linnul on oma laul.*

* igäl (Kuu); lennul (Mar); oo (Kuu, Mar)

Pet. Hs I 38; Kuu, Juu v. Vän (Virkus), ?Mar (Hliemägi) — 2 kuni 4(4) var.

b. Igal linnul ise laul.*

* egäl (Hupel, Poromenski, Norm. Cl.); ist (Nörmann; Trv), esi (Hupel, Poromenski, Norm. Cl.; Vil)

* Helle 333, Hupel 106, Poromenski EGr. 188, Nörmann 31, Stein 19, Wied. 37, KAH EKAI 150, Jürjens 20, Raud VMJ 216, Mihk-

la 70, Norm. Cl. 20; ?Mär (O. Ojasson),
?Mar (Hilemägi), Hel, Trv, KJn — 5—
8(27) var.

*Jgga linnulise laul ein jeder redet mit ihm der
Schmadel gemacht ist, den Vogel erkennt man am Ge-
sang. (jedem Vogel aparter Gesang.)*

- A₂. Iga lind laulab oma laulu.
Mar (Hilemägi), Vän (Tammsoo), Hää
(Mäesalu) — 3 var.
- A_{3a}. Õgal tsirgul esi laul.
?Se (Tammeorg) — 1?(2) var.
- b. Õgal tsirgul uma laul.
Se — 1 var.
- B₁. Igal linnul oma laul, igal laulul oma
viis.
?Mar (Hilemägi), Hää (Mäesalu) — 1 kuni
2(2) var.
- B₂. Egäl tsirgul oma laul, egäl laulul oma
viis.
?Rön (Berg) — 1?(1) var.
- C_{1a}. Igal linnul oma laul, igal mehel oma
viis.
Körper Kirj. L II nr. 98, Körper USKÖr I
14/15, Malm 10, Kurrik 6, VP Aabits (1883)
lk-ta; Rak, Amb. ?Tin (Keller), ?Muh
(Väärtnõu), ?Sa (R. Kallas), Vön
(J. Rootslane) — 4 kuni 8(37) var.
- b. Igal mehel oma viis, igal linnul oma
laul.
Koe, Kos, ?Mih (Perkson), ?As (Plnt) —
2 kuni 4(7) var.
- c. Igal linnul oma laul, igal mehel ise
viis.
VJg — 1 var.
- d. Igal mehel ise viis; igal linnul oma
laul.
Hel — 1(2) var.
- e. Igal linnul ise laul, igal mehel oma
viis.
EKMS I 332 — 1 var.
- f. Igal linnul ise laul, igal mehel ise
viis.*
* egäl; esi (Hls)
Körper VRMK 36, Norm. 210, EKMS I 332;
Tös, Hää, Hls, ?Vil (Leoke) — u. 5(10) var.
- g. Igal mehel ise viis, igal linnul ise
laul.*
* isi (Hls)
Jürjens 36; Hls, Hel — 3 var.
- C₂. Egal mehel esi viis ja egal tsirgul esi
laul.
Võ-Se (Stein) — 1 var.

- C₃. Egalütel uma viis, egal linnul uma
laul.
Rõu — 1 var.
- C₄. Egal linnul oma laul, egal inimesel
oma viis.
Trv — 1 var.
- Vt. 6494 C₁—C₄.
- Da. Ega linnul oma laul, egal mehel oma
meel.
Krj — 1 var.
- b. Igal linnul ise laul, iga mehel ise
meel.
Trv v. Rõu (Siipsen) — 1 var.
- Vt. 6499 D.
- E. Igal linnul oma laul, igal mehel oma
mõte.
Hää — 1 var.
- Vt. 6493 B.
- F. Iga linnul isi laul, iga mehel isi
jutt.
Hää — 1 var.
- Vt. 6496 B.
- Ga. Igal linnul oma laul, igal mehel oma
mood.
Krj, VII — 2 var.
- b. Igal mehel oma mood, igal linnul oma
laul.*
* egal (Hls)
Aud, Hls — 2 var.
- Ha. Iga linnul ise laul, iga mehel ise
viis, igas talus ise taar.
?Kaa (M. Kallas) — 1?(1) var.
- b. Igal mehel isi viis, igal linnul isi
laul, igas talus isi taar.
Saa (Tiltus) — 1 var.
- Vt. 11504 V ja 6494 D.
- I. Igal mehel oma viis, igal linnul oma
laul, igas peres isi viis, teises peres
teine taar.
Pil — 1 var.
- Vt. 11504 W; 6494 E ja 11883 D.
- J. Igal majal oma viis, igal linnul oma
laul, igas talus oma taar.
Tür — 1 var.
- Vt. 6358 C; 11504 Ö.
- K_{1a}. Igal linnul oma laul, igal talul oma
taar.
Vig (Eisen) — 1 var.
- b. Igas talus oma taar, igal linnul oma
laul.
Aud (õpil.) — 1 var.
- c. Igal linnul oma laul, igal talul isi
taar.
Mih (Pille) — 1 var.

- d₁. Igal linnul ise laul, igal talul ise taar.
Hel — 1 var.
- d₂. Igal linnul isi laul, igas talus isi taar.
Hää — 1 var.
- e₁. Igal talul isi taar, igal linnul isi laul.
Vil — 1 var.
- e₂. Egän talun esi taar, egäl linnul esi laul.
Rõu — 1 var.
- f. Igäl linnul oma laul, igäl talul tõne taar.
San — 1 var.
- K_{2a}. Egän talun uma taar, egäl tsirgul uma laul.
Urv — 1 var.
- b. Õgal tsirgul uma laul, õgal talol esi taar.
Se — 1 var.
- c. Õgal tsirgul uma laul, õgal talol tõõ-nõ taar.
Se (Tammeorg) — 1 var.
- Vt. 11504 T₁—T₂.
- L. Igal linnul ise laul, igal kellal ise heal, igas talus ise taar, igal inimesel ise viis.
Wied. 37, Kündja nr. 34 (1883) 406 — 1(4) var.
- Vt. 11504 U.
- M. Igal linnul oma laul, igal talul oma viis.
Jõe — 1 var.
- Vt. 11506 C.
- N. Igal linnul oma laul, igal talul oma taba.
Kuu — 1(2) var.
- Vt. 11505 H.
- O. Igal linnul oma laul, inimesel oma taba.
?Lüg (Källo) — 1?(1) var.
- Pa. Igal linnul ise laul, igal maal ise viis.
E 25, E² 100, Puus. Eü I 94 — 1?(3) var.
- b. Igal linnul oma laul, igal maal ise viis.
VJg — 1 var.
- c. Igal maal oma viis, igal linnul oma laul.
?San (Raudsep), ?Rõu (Pill) — ? kuni 2(2) var.
- Vt. 6185 C.
- Q. Igas külas oo omad viisid, igal linnul omad laalud.
?Mar (Hilemägi) — 1?(1) var.
- R. Igal linnul ise laul, igal lapsel oma viis.
?Saa (Söggel) — 1?(1) var.
- S. Igal linnul oma laul, igal talul oma nimi.
Jõe — 1 var.
- T. Igal linnul oma laul ja igal rahval omad nimed.
Körber KR I 24 — 1?(1) var.
- U. Igal linnul oma laul, igal rahval oma kiel.
Jõe — 1 var.
- V. Igal linnul isi laul, igal asjal kaks otsa.
Tür — 1 var.
- Vt. 423 E.
- Wa₁. Igal linnul oma laul, igal lollil oma lõbu.
Sim — 1 var.
- a₂. Igal linnul ise laul, igal lollil oma lõbu.
Sim — 1 var.
- b. Igal lollil oma lõbu, igal linnul ise laul.
Sim — 1 var.
- Vt. 5999 C.
- Ö. Igal linnul oma laul, igal parmul oma pirin.
Kuu — 1 var.
- Ä. Egal linnul oma laul, egal lillet oma ehe.
Krj — 1 var.
- Ö. Igal pillil ise hääl, igal linnul ise laul.
Tõn. RP² 180 — 1?(1) var.
- Ü. Igal linnul oma laul, igal inimesel oma tüü.
?Lüg (Källo) — 1?(1) var.
- X. Igaühel oma amet, igal linnul oma laul.
?Kam (Relli) — 1?(1) var.
- Vrd. Igal linnul oma laulu, / sugu mõõda su-liskuube (Kp VI 231).
- Vrd. 5909. Kuidas lind, nõnda laul.
5900. Igal linnul on oma viis.
5885. Ige lind laulab oma muodi.
5936. Lindu tuntakse laulust.
4472. Iga kukel isi lauluhääl.
5887. Iga lind oma laulu järele.
5998. Igal lollil oma laul.
6498. Igal mehel oma laul.

5897. IGAL LINNUL OMA NOKK — 3 kuni 4(5) var.

Aa.

Krj (Grepp) — 1 var.

b. Igal linnul oo oma nokk.

?Mar (Hilemägi) — 1?(1) var.

B. Iga linnul on nokk.

Golotusov 52 — 2(1) var. Vene vanasõna tõlge?

C. Igal linnul oma nokk, karjub isi oma eest.

M. Mäesalu seletus: «Igaüks kostab enese eest.»

Hää — 1 var.

D. Igal linnul oma nokk, laulab noka järgi.

Hää — 1 var.

Vt. 5926 C.

5898. IGAL LINNUL OMA RÖÖM — 1?(1) var.

N. D. UA (1895) 9.

5899. IGAL LINNUL OMAD SULED — u. 10(16) var.

A.

Sannumetoja VII (1860) 60, Norm. 145; ?Mar (Hilemägi), Sa, Trv, SJn, ?Pal (Karro) — u. 10(15) var.

B. Igal linnul omad ehted.

EKMS IV 682 — 2(1) var.

Vrd. 5905. Kuidas lind, nõnda suled.

5937. Lindu tuntakse sulgedest.

5889. Iga lind peab oma sulgedega rahul olema.

5883. Iga lind kannab oma suled.

5884. Iga lind kannab seuksil sulgi ja iga mees seukest kuube, mis ta väärt on.

5900. IGAL LINNUL ON OMA VIIS — 6 kuni 9(14) var.

A₁a₁.

CRJ KLR I 141, Pet. EKLR I 67 — 1(3) var.

a₂. Igal linnul oma viis.

Trv, ?Pal (Karro) — 1 v. 2(4) var.

b. Igal linnul ise viis.

SJn — 1 var.

A₂. Egäl tsirgul uma viis.

Ote, Vas — 2 var.

Ba. Iga lind laulab oma viisil.

Kask-Vaigla-Veski III Vö 83 — 2(1) var.

b. Iga lind laulab ise viisil.

Hää — 1 var.

c. Iga lind laulab ise viit.

?Vän (Tammsoo) — 1?(1) var.

C. Egal linnul esi viis, egal mehel esi mõttõ.

?Rõu (Gutves) — 1?(1) var.

Vi. 6493 C.

Vrd. 5896. Igal linnul oma laul.

5885. Ige lind laulab oma muodi.

5918. Lind ei laula viisita.

5901. KAUGELE LIND OHE TIIVAGA LINNUL — 3(5) var.

A. — *

* lendab (trükkised)

Norm. 54, EKMS III 992; Hmd v. Rls (Treumann) — 1(3) var.

B. Kuhu lind lendab, kui tiibad lõigatud.

Trt (Elsen) — 1 var.

C. Ega lastu tiivadega lind ei lenda ega roogitud kana õrrele ei hüppa.

As (Pint) — 1 var.

5902. KUDA LIND, NÕNDA JÕUD — 1 var.

Hää (Mäesalu).

Vrd. 5906. Kudas linnu jõud, nõnda linnu pesa.

5903. KUDAS LIND, NII KOA POEG * — 1?(4) var.

* kuidas; ka (trükkised)

Norm. 175, EKMS I 1058; ?Mar (Hilemägi).

5904. KUDAS LIND, NÕNDA LEND — 1 var.

Hel (Keernik).

Vrd. 5884. Iga linnul oma lend, iga lapsel oma töö.

5905. KUIDAS LIND, NÕNDA SULED — 23(32) var.

Aa. Kuidas lind, nõnda sulg.*

* kudas; nenda (Aud)

Aud, VI (Kuuben) — 2 var.

b. Kudas lindu, nõnda sulge.

Rõn — 1 var.

c. — *

* kudas (Rap, Vän, SJn), kuda (Pal, Kod), kuida (Vil); nõnna (SJn, Pal, Kod), na (Mär, Kul)

Rap, Rap v. Mär (Poom), Kei, Kul, Vän, Vil, Sjn, Pal, Kod — 9 var.

B. Kuda lind, nindä hebemed.*

* ninda

Kuu — 2(4) var.

C. Määne tsirk, sääne putsai.

Lut — 1(2) var.

Da. Kuidas lind, nõnda sulg; kuidas rahvas, nõnda rõõvas.*

* rõivas (trükised)

Norm. 147, EKMS III 604; Pst — 1(3) var.

b. Kuidas lind, nõnda sulg; kuidas rahvas, nõnda riie.

Muh — 1 var.

c. Kudas rahvas, nõnda riie; kudas linnud, nõnda suled.

Hää — 1 var.

Vt. 9529 B.

E. Kudas inimene, ninda riie; kudas lind, ninda sulg.

Tt (Veske) — 1 var.

Vt. 9529 C.

F₁. Nigu lindu, nii laulu; nigu tsirk, nii sulg.

Rõu — 1 var.

F_{2a}. Kui lindu, nii laulu; kui tsirku, nii pudsajit.*

* pudsajaid (EKMS)

Norm. 147, EKMS II 606, 917 ja III 603; Rõu — 1(5) var.

b. Nii kui lindu, nii laulu; kui tsirku, nii pudsajat.

Rõu — 1 var.

Vt. 5909 T₁—T₂.

G. Kus lindu, sääl sulgi; kus härge, sääl sõrga; kus meest, sääl mõlku.

Hää — 1 var.

Vt. 1854 J.

Vrd. 5899. Igal linnul omad suled.

5937. Lindu tuntakse sulgedest.

5595. Ega kõik ei ole laululinnud, kel hiilgavad suled.

5889. Iga lind peab oma sulgedega rahul olema.

5906. KUDAS LINNU JÕUD, NÕNDA LINNU PESA — 3 var.

Aa.

Hää (Mäesalu) — 1 var.

b. Kudas linnul jõudu, nõnda pesa ehitab.

Hää (Mäesalu) — 1 var.

B. Kudas lind, nõnda laul; kudas jõud, nõnda pesa.

Hää (Mäesalu) — 1 var.

Vt. 5909 R.

Vrd. 5902. Kuda lind, nõnda jõud.

5908. Kudas linnul mõistust, nõnda pesa ehitab.

5907. KUDAS LINNUL HÄÄLT, NÕNDA TA LAULAB — 2(24) var.

a₁. Nõnda kui linnu hääl on, nõnda ta laulab.*

* nenda (Helle, Hupel, Poromenski, Wied., Kündja); heäl (Helle, Hupel), heal (Poromenski, Wied., Kündja); om (Norm. Cl.); temä (Norm. Cl.)

* Helle 348, Hupel 113, Poromenski EGr. 208, Wied. 130, Kündja nr. 47 (1883) 561, KAH EKAL 155, Norm. Cl. 29 — 1(11) var.

*
Nõnda kui linno heäl on, nõnda ta laulab, den
kennt man am Gesang.

a₂. Nõnda kui linnu hääl, nõnda ta laulab.*

* heal, nenda (Wied., Kündja)

Stein 46, Wied. 130, Kündja nr. 47 (1883) 561, E 60, E² 100 — ?(10) var.

b.

* kudas (trükised)

Norm. 55, EKMS III 992; Hää — 1(3) var.

Vrd. 5909. Kudas lind, nõnda laul.

5908. KUDAS LINNUL MÕISTUST, NÕNDA PESA EHITAB — 1 var.

Hää (Mäesalu).

Vrd. 5906. Kudas linnu jõud, nõnda linnu pesa.

5909. KUIDAS LIND, NÕNDA LAUL — u. 155(267) var.

A_{1a1}. *

* kui (Gös.), kuida (Celak., Wied., Kündja, Rätsep Kk, Norm., EKMS; Vig, Sa, Vl, Ran), kuida (CRJ, Stein, Rätsep EEH; VMr, Koe, Ha, Sa, Vl, Kod, Tt), kudas (E; Jür, Emm, Sa, Pü, Vil); nii (Gös.; Vig, Rrj), nõnna (Koe, Kod), ninda (Kuu, Krk, Pst), nenda (Celak., CRJ, Wied., Kündja; Sa, Hel, Tt)

* Gös. Animadv. 272, Celak. 69, CRJ KLR I 35, Stein 32, Wied. 86, Kündja nr. 41 (1883) 490, KAH EKAL 87, Rätsep Koduk. 63, Rätsep EEH II 99, E 42, E² 100, Nurmik I 65, Mihkla-Parlo-Viidaalepp I² 114, Reiman EK I 278, Puus. KA V—VI (1939)

161, Norm. 54, EKMS III 992; üleskirjutusi üle maa, v.a. Vö, Se; hõredalt Ta — u. 80(141) var.

*
Ein jeder Vogel singet seinen Gesang/ kui lind/ ni laul.

a2. Kuidas lindu, nõnda laulu.*

* kuida (Kmpm.; Val, As); ninda (Val) Kmpm. KH: 38, EKMS IV 439; Val, Plv, As (Kuusik) — 3 v. 4(5) var.

a3. Kui lindu, nii laulu.

* Hupel 106, Marpurg 70, Poromenski EGr. 188; San, Vas, Vas v. Se (Sandra) — 4(8) var.

*
Ein Lindo ni laulo, väest. jeder Vogel hat seinen eignen Gesang.

a4. Kuida lind, nõnda ka laul.
Saa (Söggel) — 1 var.

a5. Kuda lind, nii ta laul.
Gr. SKO II 63; VMr (Mastberg) — 1 v. 2(3) var.

b1. Nagu lind, nõnda laul.
Rätsep Koduk. 20; Trt (õpil.) — 2 var.

b2. Nagu lindu, nõnda laulu.*
* nil ku (Rõu); nii (Ote, Rõu)
Rätsep Koduk. 40; Ote, Rõu — 3 var.

c. Ninda kui lindu, ninda om laulu.
Nõo — 1 var.

d. Ninda lindu, seda laulu.*
* midä; sedä (Räp)
Wied. 114, EKMS II 917 ja IV 439; Iis, VNg, Räp — 4(8) var.

A2a. Nigu tsirk, nii laul.
Ote — 1 var.

b1. Kuis tsirk, nii laul.*
* kui (Se)
?Rõn (Berg), Se — kuni 3(3) var.

b2. Kui tsirku, nii laulu.*
* tsirko (Vö-Se)
Vö-Se (Stein), Se — 2(3) var.

c1. Määne tsirk, sääne laul.
Se — 10(12) var.

c2. Määnest tsirku, säänest laulu.
Se — 1 var.

B. Kudas lind, nõnda laul; kudas laul, nõnda viis.
Hää — 1 var.

Ca. Mida lindu, seda laulu; mida talu, seda taari.

Stein 45, CRJ H I 161; Pär (Kampmann), Vö-Se (Stein) — 2(9) var.

b. Kui lindu, nii laulu; kui tallo, nii taari.
Vru (G. Sandra) — 1(2) var.

c. Kudas lind, nõnda laul; kudas talu, nõnda taar.
Hää — 2 var.

Vt. 11507 D.

D. Kuidas pere, nõnda pudi; kuda lind, nõnda laul.
?Mar (Hiemägi) — 1?(1) var.

E. Mida lindu, seda laulu; mida maad, seda marja.
Org 19 — 1 var.

Vt. 6188 C.

F1a1. Kui maa, nii viis; kui lind, nii laul.
* Gös. 272, Wied. 80, Kündja nr. 39 (1883) 467, KAH EKAI 86 ja 88 — 1(6) var.

*
Ein jedes Land hat seine Weise/ kut mah/ ni wißß/
kui lind / ni laul.

a2. Kuida maa, nenda viis; kuida lind, nenda laul.*
* kuda (KAH), kudas (Hää), kuidas (Muuk-Mihkla-Tedre, Norm., EKMS); nõnda (KAH, Sander, Muuk-Mihkla-Tedre, Norm., EKMS; Hää)

* Helle 340, Hupel 109, Beitr. XI 158, Poromenski EGr. 197, KAH EKAI 153, Sander I 68, Muuk-Mihkla-Tedre IV 79, Norm. 210, EKMS I 332; Hää — 3(19) var.

*
Kuida ma nenda wiis, kuida lind nenda laul
lāndliich, āttliich.

b. Kuda lind, nõnda laul; kuda maa, nõnda viis.
Trt — 1 var.

c. Nigu lindu, nii laulu; nigu maad, nii viisi.
Ote — 1 var.

F2. Kuitao maa, niida viis; kuitao tsirk, niida laul.
Marpurg 71 — 1 var.

Vt. 6189 B1-B2.

G. Kuda maa, ninda taba; kuda lind, ninda laul.
Lüg (Källo) — 1 var.

H. Kuida maa, nõnda kombe; kuida lind, nõnda laul.
?Hls (Jung) — 1?(1) var.

- 1a. Kuidas lind, nõnda laul; kuidas maa, nõnda mood.
Kul — 1 var.
- b. Kui maa, nii mood; kui lind, nii laul.
?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.
- c. Kui maad, nii muudu; kui lindu, nii laulu.
Saa — 1 var.
- d. Mida maada, seda moodo; mida lindu, seda laulu.
Võn — 1 var.
- Vt. 6187 B.
- Ja. Kuidas lind, nõnda laul; kuidas maa, nõnda maner.
maner = maneer?
Val — 1 var.
- b. Kuidas maa, nõnda maner; kuidas lind, nõnda laul.
Rak — 1(2) var.
- c. Kuda maa, nenda maner; kuda lindu, nõnda laulu.
Val — 1 var.
- Vt. 6190 B.
- K. Nigu lindu, nii laulu; nigu maad, nii rahvast.
Kan — 1 var.
- Vt. 6193 B.
- L. Kuidas maad, nõnda keelt; nagu lind, nõnda laul.
?Trt (õpil.) — 1?(1) var.
- M. Kuidas lind, nõnda laul; kuidas rahvas, nõnda keelt.
Lal — 1 var.
- N. Nii kui lindu, nii laulu; nigu esi, nii elu.
Norm. 78; Ote — 1(2) var.
- O. Nigu lindu, nii laulu; nigu rõõmu, nii rõivast; nigu ellu, nii ehtet.
Ote — 1 var.
- Vt. 590 F.
- P. Kudas lind, nenda laul; kudas inime, nenda ehe.
Põl — 1 var.
- Q. Kuda lind, nenna laul; kuda mees, nenna mekud.*
* kuidas — nõnda
Amb — 2 var.
- Vt. 6511 B.
- R. Kudas lind, nõnda laul; kudas jõud, nõnda pesa.
Hää — 1 var.
- Vt. 5906 B.
- S. Kuda kand, nenda võsu; kuda lind, nenda laul.
Juu, Hel — 2 var.
- Vt. 4934 R.
- T₁. Nigu lindu, nii laulu; nigu tsirk, nii sulg.
Rõu — 1 var.
- T_{2a}. Kui lindu, nii laulu; kui tsirku, nii pudsajit.*
* pudsajaid (EKMS); nigu (Rõu)
Norm. 147, EKMS II 606, 917 ja III 606;
Rõu — 1(5) var.
- b. Nii kui lindu, nii laulu; kui tsirku, nii pudsajat.
Rõu — 1 var.
- Vt. 5905 F₁–F₂.
- U. Kuda lind, nanna laul; kuda kana, nanna muna.
Koe (Schultz) — 1 var.
- Vt. 3142 B.
- V. Kuidas lind, nõnda laul; kudas Taavet, nõnda Saul.
Kul — 1 var.
- Vrd. 5896. Igal linnul oma laul.
5907. Kudas linnul häält, nõnda ta laulab.
939. Hea lind laulab head laulu ja paha lind laulab paha laulu.
5925. Lind laulab kielelasi.
5910. Kuidas lind, nõnda lugu.
5936. Lindu tuntakse laulust.
6059. Kuidas lugu, nõnda laul.
5910. KUIDAS LIND, NÕNDA LUGU — 1?(1) var.
?JMd v. Amb (õpil.).
Vrd. 5909. Kuidas lind, nõnda laul.
5911. KUIDAS LIND, NÕNDA PUUR — 2 kuni 5(7) var.
- Aa. _____*
- * nõnna (Vän)
Põl (Tustit), ?Vän (Tammsoo) — 1 kuni 3(3) var.
- b. Nii kuidas lind, na puur.
Kul (Eenveer) — 1 var.
- B. Iga linu kohaselt on puur.
?Mar (Hilemägi) — 1?(1) var.
- C. Linu järel on ka puur.
Meves 135 — ?(2) var.
5912. KUS LIND LENDAB, SÄÄLT PESA LEIAD — 1(2) var.
Norm. 265; Hää (Mäesalu).

- Vrd. 5881. Iga lind hoiab oma pesa poole.
5931. Lind seni lendab, seni kui ta pesa leiab.

5913. KÕIK LINNUD EI LENNA ÜHE KÕRGUSEL — 4 var.

A. ————— *

* lenda (Mar); kõrguse (Krj)
Mar (Hilemägi), Krj, Khk — 3 var.

B. Iga lind ei lenda kõrgesse.
Kul — 1 var.

- Vrd. 12003. Kõik tiivad äi kanna ühe kõrgusele.
5915. Kõik linnud ei saa ühe korraga lendama.
5914. Kõik linnud ei lenda ühule poole.

5914. KÕIK LINNUD EI LINDA ÜHULE POOLE — 1 var.

Tõs (Laan).

- Vrd. 5913. Kõik linnud ei lenna ühe kõrgusel.

5915. KÕIK LINNUD EI SAA ÜHE KORRAGA LENDAMA — 7 kuni 8(24) var.

- Aa. Ega kõik linnud ühe hoobiga lendama ei saa.
Wied. 18, Kündja nr. 32 (1883) 381; Pär (Rosenplänter) — 1(4) var.

b₁. —————
Meelej. nr. 34 (1887) 271; Pär (Kampmann) — 1(9) var.

b₂. Ega kõik linnud korraga lendama saa.
E 14 — ?(1) var.

b₃. Ega kõik linnud saa korraga lendama.
E² 100 — ?(1) var.

b₄. Kõik linnud ei saa ühe korraga lendu.
Muh — 1 var.

b₅. Kõik linnud ei saa ühtlasi lendu.
Krj — 1 var.

c. Kõik linnud ei lähe ühe korraga lendu.
Norm. 211 — ?(1) var.

d. Ega keik linnu üte kõrrage lendu tõusta ei saa.
Krk — 1 var.

e. Keik linnud ep saa ka ühes seltsis lindma end.
J. S. Soosteri seletus: «Laisa vabandus.»
Käi — 1(3) var.

Ba. Kõik linnud ei lenda ühel ajal.
Põl — 1 var.

b. Linnud ei lenna kõik korraga.
?Vil (Leoke) — ?(1) var.

- Vrd. 5913. Kõik linnud ei lenna ühe kõrgusel.
12003. Kõik tiivad ei kanna ühe kõrgusele.

5916. LIND ARMASTAB OMA PESAKEST JA LAPS OMA KODUKEST — 4 kuni 6(37) var.

A₁. —————
Norm. 196; Hää (Mäesalu) — 1(2) var.

A₂. Igal linnul pesa armas, igal lapsel kodu kallis.
Kask-Vaigla-Veski I Hõ 75 — ?(1) var.

Ba₁. Igal linnul on oma pesa armas.
?Pst (Lensing), TMr (Herms), ?Ote (õpil.) — 1(3) var.

a₂. Igal linnul oma pesa armas.
E 25, E² 100, Puus. EKGr. 18, Puus. KA V—VI (1939) 21, Huvit. V Lisa 15, Norm. 196; ?Hps (Lalpmann), Kaa (Pea), Põl. ?Vil (Jaanson) — 2 kuni 4(13) var.

b₁. Igal linnul on oma pesa meele järele.
Gr. SKÖ II 94 — ?(10) var.

b₂. Igal linnul oma pesa meele järele.
E² 88 — ?(4) var.

*

C. Iga hing igatseb oma pesa järele.
?Vil (Leoke) — ?(1) var.

D. Igaüks armastab oma kodukohta ja eluaset.
?Vil (Leoke) — ?(1) var.

E. Inimesel on oma kodu armas.
?Lüg (Källo) — ?(1) var.

F. Oma kodu on ikka kõige kallim.
EKMS II 1286 — ?(1) var.

- Vrd. Kõrber VRMK 46: Igal linnul on oma keige kenem (prantsuse vanasõnade peatükis).

- Vrd. 5881. Iga lind hoiab oma pesa poole.
7935. Oma maa on armas igaühale.

5917. LIND EI HEIDA OMA SULGE KUNAGI ÄRA — 1(2) var.

Trv (Pausk).

- Vrd. 5939. Linnud heidavad sulgi, loomad karva.

5918. LIND EI LAULA VIISITA — 2(3) var.

a. —————
Hää (Mäesalu) — 1 var.

- b. Ega linda ilma viisita laula.
Hls v. Pst (Söggel) — 1(2) var.
Vrd. 5900. Igal linnul on oma viis.

5919. LIND EI LENDA MITTE OMA
PESA JUUREST KAUGELE — 2(10)
var.

- a₁. _____
Wied. 106, Kündja nr. 43 (1883) 514 —
1(6) var.
- a₂. Lind ei lenda pesa juurest kaugele.
E 51, E² 100 — ?(3) var.
- b. Lind ei lenda pesast kaugel.
Hää (Mäesalu) — 1 var.
- Vrd. Siir. 27,9: Linnud wotwad asfet omma
[elt]i jure, ja tödde tulleb jälle nende
jure, kes [edda] noudwad.
- Vrd. 5881. Iga lind hoiab oma pesa poole.

5920. LIND EI MURETSE KUNAGI
HOMSE PÄEVA ETTE — ELAB KA
ARA — 1 var.

- Pal (Jaanus).
Vrd. 1468. Küll homne päe muretseb ise enese
eest.
5878. Ei linnukane leiväst huolitse.

5921. LIND EI SITU OMA PESSÄ — 12—
13(19) var.

- Aa. _____
Trv (Kosesson) — 1 var.
- b. Ükski lind ei situ oma pesa.
Trv (Parts) — 1 var.
- c. Ega lind pessä ei situ.
Trv — 1(2) var.
- Ba. Mis lind see, kes pesa situb.
Hls — 1 var.
- b. Mis lind sii, ken pessä situb.
Trv — 1(2) var.
- C. Rumal linnuke see, kes oma pesa
situs.
Trv — 1(2) var.
- D. Sii om sitt lind, kes pessä tiib.
Trv — 1 var.
- E. Ära ole sii lind, kes vanasse pesa
situs.
Trv — 1(3) var.

*

- F. Siga ei situ kunagi oma pessä.
Trv — 1 var.

*

- G. Ega susi omma pesa ei s...tu.
Vön (Mootisse) — 1 var.
- H. Ega susi oma pesa ei situ ega seal ei
murra, kus pesa ja päevil on.
Sa (R. Kallas) v. TMr (anon.) — 1(2) var.
Vt. 1596 G.

*

- I. Ega koer oma pesasse ei kükita.
Saa (Söggel) — 1 var.
- J. Ega mustlane kodust varasta, ega re-
bane pesa roojasta.
?Hls (öpil.) — 1?(1) var.
- Vrd. kk: Sa oled see siga, kes oma pesä ära
situs. (Krk).
- Vrd. 11640. Tark lind situb ka vahel pesasse.
839. Haragal om küll pikk hand, aga ta
oma hanna pääle ei situ.

5922. LIND EI TEA, KUS TA LASTAS;
KALA EI TEA, KUS TA PUUDAS;
NEIU EI TEA, KUS TA VIIAS —
15(23) var.

- A₁a₁. _____
Sak. Kal. (1880) Lisa 83 — 1(4) var.
- a₂. Lind ei tea, kus teda lastaks; kala ei
tea, kus teda püütaks; neid ei tea, kus
teda viidaks.
E MVH 11 — ?(3) var.
- b. Lind ei tiia, kus lastas; kala ei tiia,
kus püüdäs; tüdruk ei tiia, kohe viias.
Rõu (Gutves) — 1 var.
- c. Lind ei tää, kunas tend lastaks; kala
ei tää, kunas tend püütaks; tüdruk ei
tää, kunas ta viidaks.*
* ei tea; ta (Norm.)
Norm. 184; Hää — 1(2) var.
- A₂a. Tsirk ei tiia, konnõs ta lastas; kala ei
tiia, konnõs ta püüdäs; tüdruk ei tiia,
koes ted viiäs.
Rõu — 1 var.
- b. Tsirk tiia_äi, kunas lastas; kala tiia_
_äi, kunas tä püvvetäs ja tüdruk tiia_äi,
kunas mehele viiäs.
Se (Tammeorg) — 1 var.
- A₃. Lind ei tää oma lasejat, kala oma
püüdjat, tüdruk oma võtjat.
M. Mäesalu seletus: «Mehelemlnek tuleb
äkki ku linnupael.»
Hää — 1 var.

- B. Kala ei tää, kun ta süvväs; lind ei tää, kun ta lastas; näiu ei tää, kos ta viiäs.

Trv — 1 var.

- C_{1a1}. Lind ei tea, kus taad lastas; neid ei tea, kus taad viias.*

* teda; lastakse — viiakse (EKMS)

EKMS II 99; Hel — 1(2) var.

- a₂. Lind ei tiia, kos ta lastas; näid ei tiia, kos ta viias.

San — 1 var.

- b. Lind ei tiia, kos ta lastas ja tüdruk ei tiia, kos ta viias.

Trv — 1 var.

- c. Lind ei tiia, kohes tema lastas; tütrik ei tiia, kohes tema mehele viias.

Vas — 1 var.

- C_{1a1}. Lind ei tiia laskjat, tütrik ei tiia võtjat.

Võn — 1 var.

- a₂. Lind ei tea laskjad, tütrik võtjad.

TMr — 1 var.

- b. Lind ei tea, kes laseb; tüdruk ei tea, kes võtab.

Vän (Tammsoo) — 1 var.

*

- D. Puu ei tea, kus ta langeb ja neiu ei tea, kuhu ta viias.

Vil (Kala) — 1 var.

- Vrd. r1 «Neiu saatus teadmata»: Kala ei tiia, kon ta süvväs, / lind ei tiia, kon ta lastas (ERIA III:1 nr. 4806).

5923. LIND EI VÕI KÕRGEMALE LENNATA, KUI TIIVAD KANNAVAD — u. 40(80) var.

Aa₁. —————*

* ei või mitte (Hls); lenda (Sa), lennada (Saa), lennätä; ku (Kod); siivad (Saa, Kod)

Malm 2, Wied. 106, Kündja nr. 43 (1883) 514, E¹ 51, E² 100; Rak, Tln, Khk, Sa (R. Kallas), Saa, Hls, Kod — 8(27) var.

- a₂. Lind õi või korgebõlõ linnadõ, kui siiba' ei kann'a.

Krl — 1 var.

- a₃. Lind ei või kõrgemale lennata, kui tiivad teda kandvad.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

- a₄. Ei või lind kõrgemale lennata, kui tiivad kannavad.

* Helle 331, Hupel 105, Willmann 85, Poromenski EGr. 185, Nörmann 15, Wied. 29, Kündja nr. 32 (1883) 382, KAH EKAI 150, Norm. Cl. 22 — 1 v. 2(16) var.

*

Ei voi lind kõrgemale lenda kui tiivad kannavad, man fan nicht höher fliegen als einem die Fittige gewachsen. (Vogel kan nicht: * als ihn die Flügel tragen.)

- a₅. Ega lind kõrgemale või linnata, kui tiivad kannavad.

Koe — 1 var.

- b. Ega lind või kõrgemale lenda, kui tiivad teda viivad.

Põi — 1 var.

- c. Ei lind või kõrgemale lennata, kui tiivad andvad.

Kaa — 1(2) var.

- d₁. Lind ei saa kõrgemale lennata, kui tiivad kannavad.*

* kandvad (Vig)

Kuu, Vig — 3(4) var.

- d₂. Ega lind kõrgemale saa lennata, kui tiivad ei kann'a.

Võn — 1 var.

- e. Lind ei saa kõrgemale lennata, kui tiivad ulatavad.

Kul — 1 var.

- f. Ükski lind ei saa kõrgemale lennata, kui siivad kannavad.

Trm — 1 var.

- g. Keegi lind ei või kõrgemale lennata, kui tiivad kannavad.

Pil — 1(2) var.

- B_{1a}. Ega lind kõrgemale lenda, kui tiivad kannavad.

Norm. 54; Tür, ?Jür (Petroff) — 1 v. 2(3) var.

- b. Lind ei lenda kõrgemale, kui tiivad andvad.

?Tõs (Schantz) — 1?(1) var.

- c. Ükski lind ei lenda kõrgemale, kui tiivad kannavad.*

* kandvad (Krj)

Kuu, Krj, Tõs — 3 var.

- d. Ega ükski lind ei lenda kõrgemale, kui ta tiivad kannavad.

VMr — 1 var.

- B₂. Lind ei lenda kõrgemas, kui tiivad kannavad, aga inime ei ole nõnda tark.

Hää — 1 var.

Ca. Iga lind lendab nii kõrgele, kui tiivad kannavad.*

* ninda (Jöh); kõrgelt (SJn)

Jöh, Kuu, SJn, Pit, ?Ksl (Pruuli) — 5(6) var.

b. Iga lind lendab nii kõrgele, kui tiivad annavad.*

* kõrgelt; andvad (Emm)

Koe, Emm — 2 var.

D. Kas lind kõrgemas lennab, kui tiivad kannavad.

SJn — 1 var.

*

E. Lind ei või kaugemale lennata, kui tiivad kannavad.

Wied. 106, Kündja nr. 43 (1883) 514 — 1(2) var.

F. Ega lind kaugemale lenda, kui tiivad kannavad.

EKMS III 992 — 1?(1) var.

*

G. Ega vares kõrgemale või lennata, kui tiivad annavad.

Pil — 1 var.

Vrd. 5748. Ara lenda kõrgemale, kui tiivad kannavad.

5743. Ei saa inne linnata, ku silva kasusõ.

12003. Kõik tiivad äi kannu ühe kõrgusele.

5924. LIND KIRJU, INIMESE ELU VEEL KIRJUM — u. 15(27) var.

A_{1a}.

E 51, E² 100, Puus. Eü I 54; VII — 1(6) var.

b₁. Lind mõtsan kiriv, inimese elu viil kirivam.

Nõo, ?Räp (Eisen) — 1-2(2) var.

b₂. Lind on metses kirju, aga inimese elu on veel kirjum.

Ris — 1 var.

c. Metsalind kirju, veel kirjum on inimese elu.

Norm. 266; Aud — 1(2) var.

A₂. Tsirk om kiriv, inimese elu veel kirevämp.

Urv — 1 var.

Ba₁. Ähn om kiriv, veel kirivämp om inimese elu.

Ote — 1 var.

a₂. Rähn on kirev, veel kirevam on inimese elu.

Norm. 266 — 1?(1) var.

a₃. Rähn on kirev, veel kirevam inimese elu.

EKMS I 319 — 1?(1) var.

a₄. Ähn on küll kirju, aga inimese elu on veel kirjum.

Hls (Söggel) — 1(2) var.

a₅. Ähn om kirriv, kirivämp viil inimese elu.

Ote — 1 var.

a₆. Ähn on kirriv, inemisõ elo viil kirivämp.

Se — 1 var.

a₇. Kirriv om ähn, viil kirivamb inimese elu.

Ote — 1 var.

b. Rähn on kirju, aga elu on veel kirjum.

Trt (Eisen) — 1 var.

c. Ähn om kirriv, ilmaelo viil kirivämp.

Kan — 1 var.

C_{1a}. Elopäävä' ommava kirivä' ko' hähn.

Se — 1 var.

b. Inimese igä om kirriv kui hähn.

Se — 1 var.

C_{2a}. Inimese elu on kirev nagu rähni kõhu-alune.

?Kam (Relli) — 1?(1) var.

b. Inimese elo um kirriv ku hähnäperse.

Rõu (Gutves) — 1 var.

C₃. Inimese elu on kirjum veel ku rähni ke tee ääres.

Hää — 1 var.

Vrd. kk: Lind on küll kirju, aga elu on sääi veel kirjum (Saa).

Vrd. 2160. Inimese elo um kirriv ku uahäfermes.

5925. LIND LAULAB KIELELASA — 6(8) var.

A₁. Iga lind laulab oma keelega.

* Gõs. 449, KAH EKAI 87 ja 89 — 1(3) var.

*
Jeder Vogel singt seinen Gesang /
Iga lind laulab omma keele ka.

A_{2a}.

Kuu — 1 var.

b. Ige lind laulab kieleldäsä.

Kuu — 1 var.

B. Lind laulab keelelāsä, maa eläb viisilāsä.

Kuu — 1 var.

- C. Ilm elab viisiläsä, lind laulab kiele-näsä.
Kuu — 1 var.
- D. Egä tsirk laul oma keele perrä.
Kan — 1 var.
- Vrd. 5926. Lind laulab nii, nagu nokk on siatud.
5909. Kuidas lind, nõnda laul.
5926. LIND LAULAB NII, NAGU NOKK ON SIATUD — u. 10(15) var.
- Aa₁. _____
Koe (Priks) — 1 var.
- a₂. Lind laulab, nagu nokk on seatud.
Norm. 54; Kuu — 1(3) var.
- b. Lind laulab, nagu nokk on kasvanud.
Kuu — 1 var.
- c₁. Lind laulab nõnda, nagu talle nokk on loodud.
Vlg — 1 var.
- c₂. Iga lind laulab nõnda, kudas tal nokk on loodud.
Hää — 1 var.
- c₃. Iga lind laulab, nindagu talle nokk on loodud.
Jõh — 1 var.
- Ba₁. Iga lind laulab nii, nagu jumal talle noka on annud.
?Khn (Teder) — 1?(1) var.
- a₂. Iga lind laulab, kuidas jumal talle noka annud.
E 100 — 1?(2) var.
- b. Äks iga lind laula ikka nõnda, kut jumal tale noka loonud on.
A. Ranna seletus: «Noka all on mõeldud arukust.»
Põl — 1 var.
- c. Kudas jumal noka loonud, nõnda lind laulab.
Hää — 1 var.
- C. Igal linnul oma nokk, laulab noka järgi.
M. Mäesalu seletus: «Igal inimesel oma jutt.»
Hää — 1 var.
- Vt. 5897 D.
- D. Tsirk nii laul, kui nokk kand.
Plv — 1 var.
- Vrd. 7461. Nigu nokk, nii laul.
5925. Lind laulab kielelase.

5927. LIND LEIAB TERAGI, KU TA OTSIB — 3 var.

- A. _____
M. Mäesalu seletus: kui keegi kaebab, et ta midagi üles ei leia, s. t. et tera on ometi välke, aga siiski leitakse kätte.
Hää — 1 var.
- Ba. Tegija käed leiavad tööd, otsija lind leiab tera.
Hää — 1 var.
- b. Tegija käed leiavad tööd, hoolas lind leiab tera.
Hää — 1 var.
- Vt. 11808 B.

5928. LIND LENDAB NOKA JÄRGI, AGA INIME PIAB ELAMA MOISTUSE JÄRGI — 1 var.

- Hää (Mäesalu).
Vrd. 5886. Iga lind lindab sinna poole, kus nokk näitab.

5929. LIND LÄHEB, SULG JÄÄB — 1?(1) var.

?Vil (Leoke).

5930. LIND SAAB SELLEST SAANUKS, MIS TA NOKAGA TOOB — 5 var.

- a₁. _____
Hää (Mäesalu) — 1 var.
- a₂. Lind saab sellest saanuks, mis ta oma nokaga toob.
Hää (Mäesalu) — 1 var.
- a₃. Iga lind saab sellest saanuks, mis ta nokaga toob.
Hää (Mäesalu) — 1 var.
- a₄. Iga lind saab sellest saanuks, mis ta oma nokaga toob.
Hää (Mäesalu) — 1 var.
- b. Sellest saad ikki saanuks, mis sa oma nokaga tood.
Hää (Mäesalu) — 1 var.

5931. LIND SENI LENDAB, SENI KUI TA PESA LEIAB — 2(4) var.

- Aa. _____
Pst (Raudsep) — 1 var.
- b. Seni linnuke lendab, kunj ta pesa leiab.
Norm. 189 — 1?(2) var.

- B. Lind laulab seni, kui pesa valmis, siis jätab järele.
Tor — 1 var.
Vrd. 5912. Kus lind lendab, säält pesa leiad.
5932. LIND TAHAB KÕRGEHALT LENNATA, KALA OTSIB SÜGAVAMAT VETT — 1 var.
Kam (Relli).
Vrd. 3051. Kala otsib, kus sügavam, inimene, kus parem.
5933. LIND TOOB NOKAGA JA TOIDAB OMA PERE, AGA MEES TOOB KOORMAGA JA EI TOIDA OMA PERET — 1 var.
M. Mäesalu seletus: joodiku pereisa kohta. Hää.
5934. LINDU KIIDETAKSE LAULUST, INIMEST TEUST — 2(3) var.
A. _____
Hää (Mäesalu) — 1 var.
B. Linda kitetas laulust, inimest kombist.
Rõn — 1(2) var.
Vrd. 5936, eriti B, näit. B₁: Lindu tunnukse laulust, inimest tegudest.
12441. Ikki töö ja teu järgi tuleb kiita, mitte pilli ja piu järgi.
2151. Inimesi tuntakse nende tegudest.
5935. LINDU LÜKKAB TUUL, MEEST MEEL — 2 var.
a. _____
Hää (Mäesalu) — 1 var.
b. Lindu lükkab tuul, aga meest lükkab meel.
Hää (Mäesalu) — 1 var.
5936. LINDU TUNTAKSE LAULUST — u. 10(23) var.
A₁a₁. _____*
* tunneda (Kuu), tundas (Ote)
Vai, VNg, Kuu, Ote — 4 var.
a₂. Lindu tuntakse tema laulust.
Vil (Leoke) — 1 var.
b₁. Laulust tunneta lindu.
VIR (Aug. Krikmann) — 1 var.
b₂. Laulust tuntakse lindu ära.
Körber VRMK 42 (rubriigis «Ladina keele ehk Rooma rahva vanad sõnad») — ?(3) var.
- A₂. Igat lindu tunnukse tema laulust.
?Tt (anon.) — ?(1) var.
A₃. Tunne laulust linnukest.
?Kam (Relli) — ?(1) var.
B₁. Lindu tunnukse laulust, inimest tegudest.
Norm. 75; ?Plt (Luu) — 1?(5) var.
Vt. 2151 E₁.
B₂. Lindu laulust ja inimest teust; hääd hääst ja halba halvast.
Hää (Mäesalu) — 1 var.
Vt. 2151 E₂.
C. Meesta tuntaks tegudest, laanes lindu lauludest.
?Hls (õpil.) — ?(1) var.
Vt. 2151 E₃.
D₁. Lindu tuntakse laulust, meest sõnast.
?Juu v. Vän (Virkus) — ?(1) var.
D₂. Meest tuntakse kõnest, lindu laulust.
?Mar (Hilemägi) — ?(1) var.
D₃. Lindu tuntakse laulust, inimest kõnest.
Hls — 1 var.
D₄. Laulust tunnete lindu, juttust inimest.
?Rak? (Aug. Krikmann) — 1?(1) var.
Vt. 6621 C₁—C₄.
E. Säigemista tunneti naist, sanasta meesta ja laulust lindu.
?VIR (Aug. Krikmann) — 1?(1) var.
Vt. 6621 D.
Vrd. ka Kmpm. KLR 369 ja Kmpm. KLR II° 358.
Vrd. 5909. Kuidas lind, nõnda laul.
5896. Igal linnul oma laul.
5937 D: Meest tuntakse tegudest, lindu sulest.
5934. Lindu kiidetakse laulust, inimest teust.
5891 B₁a: Lind saab laulu eest, inimene töö eest.
2143 B, näit. B₁a: Inimene on loodud tööd tegema ja lind laulma.
5887. Iga lind oma laulu järele.
5937. LINDU TUNTAKSE SULGEDEST — 8(16) var.
Aa. Iga lind tunnukse omast sulgest.
Beitr. XI 158, Pachmann ABD (1862) 15, Wied. 36, Kündja nr. 34 (1883) 406; Pär (Rosenplänter) — 1(6) var.
b. Lindu tunnukse ta sulgist.
SJn (Kapp) — 1(2) var.
C₁. _____
Kuu — 1(3) var. Võimalik, et saksa keelest lähtunud hilline traditsioon (vrd. Gr. SKO II 7).

- c₂. Lindo tutas sulgist.
Rõn — 1 var.
- B. Iga lind tunnukse oma ehmetest.
Pha? (anon.) — 1 var.
- C. Lindu tuntakse tema sulgedest, hunti tema karvast.
Vil (Leoke) — 1 var.
- Vt. 1621 B.
- D. Meest tuntakse tegudest, lindu sulest.
Sjn — 1 var.
- Vt. 2151 E₄.
- E. Lindu ei vaadata mette laulu järele, vaid sulgest.
Kul — 1 var.
- Vrd. 5955. Ära vaata lindu sulgist, vaata laulust.
5905. Kuidas lind, nõnda suled.
5899. Igal linnul omad suled.
2048. Illus om tsirk sulgi järgi, inimene mõistuse järgi.
4110. Koer tuntas karvast.
5936. Lindu tuntakse laulust.
5938. LIND ÄRATAB OMA POEGA LAULUGA, VAENELAPS ÄRATADAKS PIITSAGA — 2 var.
- a. ———
Hää (Mäesalu) — 1 var.
- b. Lind äratav oma poega lauluga, vaenelaps ärkab nutuga.
Hää — 1 var.
5939. LINNUD HEIDAVAD SULGI, LOOMAD KARVA — 1 var.
- M. Luu seletus: «Mõni inimene, keda vahetatakse kõige halvemaks ja pahemaks peetakse, on see kõige parem inimene, sest tema on oma halbdust muutnud.»
Pit.
- Vrd. 5917. Lind ei heida oma sulge kunagi ära.
5940. LINNUD METSES LAULAVAD, LAPSED ILUSA ISA OUE PÄÄL — 1 var.
- M. Mäesalu seletus: lapsed laulgu oma noores eas.
Hää.
5941. LINNUD PÜSSIL PÜÜETAKSE, / LÕHI NOODAL NÕUETAKSE, / KALA VÕRGUL VÕETAKSE — 1 kuni 2(5) var.
- A. ———

- E MVH 12, RI ja Kalevala 88 — 1?(2) var.
- B. Hunt on püssil püüetava, / karu raua! katsutava, / vähk võrgul võetava.
E MVH 11, RI ja Kalevala 87 — 1?(3) var.
- Vrd. ri «Neid pole püssil püütav»: Lind on püssil püüetava, / lohi noodal nõuetava, / kala võrgul võetava (ERIA III:1 nr. 4450; vt. ka nr. 4451—4452).
- Vrd. 3052. Kala püütakse mõrraga, tütarlast kihladega.
5942. LINNUD RIIDLEVAD KA TAEVA ALL, MIS ASI SEE INIMESTELGI ON — 4 var.
- Aa. Linnud ka riidlevad — mis neil jagada on.
M. Mäesalu seletus: nii vabandatakse väikesi igapäevaseid pahandusi.
Hää — 1 var.
- b. ———
M. Mäesalu seletus: öeldud kahluse vabanduseks.
Hää — 1 var.
- c. Linnud taeva all nokivad üksteist, nõnda tuleb maa pääl inimestel ka.
M. Mäesalu seletus: öeld. tülitsejatele, s. t. iga väikest asja ei maksa vihaks võtta.
Hää — 1 var.
- B. Munad pesas veervad, linnud oksal toksavad.
A. Ranna seletus: pahandusi tuleb ette ka parimate sõprade vahel.
Põj — 1 var.
- Vt. 6898 N.
- Vrd. 12067. Tsirgul om ka süä, taplõsõ mõnikõrd nilgu pudsaja tsingelese.
5943. LINNUD KISUB NOKK IKKA OMA POOLE — 1 var.
- Hel (Martin).
- Vrd. 5241. Igalühel kasvavad küüned oma poole.
5944. LINNUD LINNU MURE. INIMESEL INIMESE MURE — 1(3) var.
- Norm. 267, EKMS II 935; Hää (Mäesalu).
5945. LINNU PÄÄS OLEVA VÄHEM MOISTUST KU MEHE P-SES — 2 var.
- A. ———
Hää (Mäesalu) — 1 var.

B. Kana pääs oleva vähem mõistust ku mehe p-ses.

Hää (Mäesalu) — 1 var.

Vrd. 872, eriti E: Ahvena peas on rohkem kui vaese mehe kõhus.

5946. LINNU TEE TAEVA ALL JA POISI TEE NEITSI JUURE ON JÄLGE-DETA — 5—7(11) var.

Aa. _____

Emm — 1 var.

b. Linnu tee taeva all ja peiu tee neu juurde on jälgita.*

* juure (Kul)

Norm. 180, EKMS I 161; Amb (Münther),

?Kul (Samet) — 1 v. 2(4) var.

Ba. Linnu tee on tundmata ja peiu tee on jälgita.

Hää (Mäesalu) — 1 var.

b. Peiu tee on jälgita ja linnu tee taeva all tundmata.

Hää (Mäesalu) — 1 var.

*

C. Laeva tee on mere peal, kotka tee on taeva all, mau tee on kalju peal ja mehe tee on neitsi juure.*

* mao (EKMS)

EKMS II 99; ?Vig (Aitsam) — ?(2) var.

D. Madude tee on kaljudel, laeva tee mõõda merd, noortemeeste tee läheb neidude poole.

?Sim (Viirmann) — 1?(1) var.

E. Linnu tee taeva all, laeva tee mere peal ja nooremehe tee neu juure pea mette patt olema.

Rei (Ennist) — 1 var.

Vrd. Op. sön. 30, 18—19: Need kolm asja on mulle wägga immeks ja nelli on, mis ma ei tea: Kotka te taewa al; mao te kaljo peäl; laewa tee ke'k merre peäl; ja mehhe te neit'i juure. Vrd. ka Tark. 5, 10—11.

5947. MIDA ROHKEMINE LIND SULGI SAAB, SEDA KÖRGEMINE SAAB TA LENNATUD — 1 kuni 2(2) var.

A. _____

Körber KR I 39 — 1?(1) var.

B. Mida rohkem linnul sulgi seljas, seda kõrgemal ta lendab.

Amb — 1 var.

Vrd. 12003. Kõik tilivad äi kanna ühe kõrgu-sele.

5747. Vigaks siis lenda, kui suured suled seljas.

5948. MIS LIND SEE ON, KES OMA SULGI EI JOUA KANDA — u. 30(74) var.

A₁a₁. _____

Amb, Vil, Pilt, Pal, Äks — 5(6) var.

a₂. Mis lind see, kes oma sulgi ei jõua kanda.*

* sii (Trv)

Hls, Trv — 3(4) var.

a₃. Mis lind sa oled, kui oma sulgi ei jõua kanda.

Koe — 1 var.

b₁. Mis lind see on, kes ei jäksa oma sulgi kanda.

Amb — 1 var.

b₂. Mis lind see on, kes sulgi ei jaksa kanda.

Trm — 1 var.

b₃. Mis lind see on, kes oma sulgi ei jaksa kanda.

Rak — 1 var.

c. Mis lind see on, kes oma sulgegi ei kanna.

Pil — 1 var.

d. Mis lind see on, kes oma ehmid ei kanna.

?Sa (Allas) — 1?(1) var.

A₂a. See on vaene lind, kes oma sulge ei kanna.*

* sulgi (Mus)

* Helle 353, Hupel 115, Poromenski EGr. 216, Beitr. II 90, Celak. 226, Körber VRMK 38, Körber Uus ABDr 11, KAH EKAL 157, Norm. Cl. 30; Mus (Miller), Tt (anon.) — 3(26) var.

* Se on waenelind, kes omma sulge ei kanna. das muß er sich schaaß seyn, das seine Wolle nicht tragen kan.

b. See on vaene lind, kes oma sulgi ei jõua kanda.

Stein 56, Wied. 166, Kündja nr. 50 (1883) 598, E 76; ?Tt (Kreutzw.) — ?(13) var.

c₁. Vaene lind see on, kes sulgi ei jaksa kanda.

Hlj — 1 var.

c₂. Vaene lind, kes sulgi ei jaksa kanda.

Rak, Kuu — 2 var.

c₃. Vaene lind, kes oma sulgi ei jaksa kanda.

E² 100 — ?(2) var.

- d. See on ju vilets lind, kes oma sulgi ei kanna.
Sirvil. (1899) 53 — 1 var.
- e. Vilets lind, kes oma sulgi ei jõua kanda.
Norm. 60; Kos — 1(2) var.
- f. Vilets lind, kes sulgigi ei jaksa kanda.
Kuu — 1 var.
- g. Vilets lind, kes enese sulgi ei suuda kanda.
Tõn. Täht. (1911 juuni) — ?(1) var.
- A₃. Vilets lind, kes ei viitsi oma sulgi kanda.
Jõe — 1 var.
- A₄. Vaene lind see, kes siibi ei jaksa kanda.
Hlj — 1 var.
- A₅. See on vaene lind, kel oma suled kanda pole.
Tõs — 1 var.
- A₆. Mis lind see on, kes oma sulgedega rahul ei ole.
Pal — 1 var.
- Ba. Kadunud lind, kes suled kaotab.
Põl — 1 var.
- b. Kadunud lind, kes ehmed kaotab.
Põl — 1 var.
- C. Laisk lind, kes ei kanna oma ehed.
Sa (Allas) — 1(3) var.
- Vrd. 5883. Iga lind kannab oma suled.
14991. Üks lind üksi ei jõua tiivu kanda.
5949. MIS LIND VÄLLÄN, TAHT PUURI;
MIS PUURIN, TAHT VÄLLÄ —
1(3) var.
- a. _____
Plv (Vildebaum) — 1 var.
- b. Mis lind väljas, tahab puuri; mis puuris, tahab välja.
Norm. 211, EKMS I 332 — ?(2) var.
- Vrd. 3059. Kes kala mõrran, tuu taht vällä;
kes vällä, tuu taht mõrda.
5950. NEID LINDU ON KERGE PUUDA,
MIGÄ MADALAST LENDÄVÄD —
1 var.
Kuu (R. Lilhein).
5951. SENI ON LINDU LAHJUKANE, KUI
ON PERE PIENIKÄNE — 6(14) var.
- Aa₁. _____
* lahjukene; peenikene (trüklised)
S. Hirrendi seletus: suure lastekarja vane-
mad ei rikastu enne, kui lapsed sääri-
le saavad.
Norm. 168, EKMS II 439; Kuu — 2(6) var.
- a₂. Seni lindu lahjukane, kui on pere pienikäne.*
* lahjukene; peenikene (E)
E MVH 6; Kuu — 1(3) var.
- a₃. Senni lindu lahjukene, kunni pere peenikene.
Rl ja Kalevala 89 — ?(1) var.
- b. Senni lindu lahjukene, kunni pojad pienikesed.
Hlj — 1 var.
- c₁. Senni lindu lahjukene, kunni pojad pisikesed.
Hlj — 1 var.
- c₂. Seni lindu lahjukene, kui pojad pisikesed.
EKMS III 120 — ?(1) var.
- B. Siis on lind lahke, kui pojad peened.
Val — 1 var.
5952. SUUR LIND, SUUR PESA —
3—4(6) var.
- A. _____
Niggol VKÖR 98; Äks — 2(4) var.
- B. Veike lind, veike pesa.
Tln (Pusemann) — 1 var.
- C. Kui tsirgukest, nii tsirgu pesäkest.
?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.
- Vrd. 8707. Suur pesa, suur pere.
5953. ÄRA ENNE LINDU ÄRA SOO, KUI
KÄTTE SAAD — 2(9) var.
- A. _____
KAH Loe 18 — 1(8) var.
- B. Ära enne lindu ära keed[a], kui ta käes ei ole.
Trv — 1 var.
- Vrd. 8989. Ärä vuoli praevarrast, kui lindki viel metsäs.
10692. Ära enne sulgi nopi, kui lind käes on.
5954. ÄRA LINDU LENNUST PÜINA —
1 var.
Trv (Pausk).
5955. ÄRA VAATA LINDU SULGIST,
VAATA LAULUST — 7 kuni 10(10)
var.
- Aa₁. _____

M. Mäesalu seletus: «Inimest vaata ta olekust, mitte ehetest.»
Hää — 1 var.

a₂. Ära vaata lindu sulgist, vaid laulust.*

* sulgedest (Pöi)
Vai, Pöi — 2 var.

b. Ära vaata linnu sulgi, vaata ta laulu.
Hää — 1 var.

c. Ära hinda lindu sule järele, vaid laulu järele.
?Mar (Hiemägi) — 1?(1) var.

B. Kaegu ui tsirku pudsast, kae laulust.
Se — 1 var.

*

Ca. Lindu ei tunta mitte sulgedest, vaid laulust.
Pär — 1 var.

b. Lindu tuntakse laulust, mitte sulgedest.
?Vän (Tammsoo) — 1?(1) var.

D. Laulust lindu kuuldakse, nimest meest tuntakse.
?Trt (Eisen) — 1?(1) var.

E. Iga lindu ei või mitte tema sulge järele kiita ega laita.
Sannumetoja VI (1857) 84 — 1 var.

Vrd. 5937. Lindu tuntakse sulgedest.

5956. ÜKS LIND LENNAB KEIK MAA-ILMA LÄBI, ÜKS KEEL, ÜHED SULED* — 1(5) var.

* lendab (trükkised); kõik (Wied., Kündja), kõige (E)
Wied. 195, Kündja nr. 2 (1884) 21, E 88, E² 100; TMr (Herms).

5957. ÜKS LIND, MIS VARBLASEKS LOODUD ON, SEST EI SAA IIALGI ÖÖBIKKA — 2 v. 3(4) var.

Aa. _____
Wied. 195, Kündja nr. 2 (1884) 21 — 1(2) var.

b. Iind, mis varblaseks loodud, ei või ilmaski õpikuks saada.
Kre (Rüttel) — 1 var.

B. Ei kull õpikuks saa, ehk ta ka hall on.
?Kei (Kriitmäe) — 1?(1) var.

Vrd. Puus. Eü I 113: Varblane ei saa kanaarilinnuks, kuigi ta kollaseks värvida.

5958. LINIK KATT NAASE HIUSSIT, KATA_AI NAASE HÄPU — 1?(1) var.

?Vas v. Se (Sandra).

5959. PAREMB IKS LINIKEH KUI VANI-KOH — 1 var.

Se? (Aun).

5960. EGA LINN LIIAKSE MÄÄ ALL OLE — 1 var.

S. Meringu seletus: öeldakse, kui tahetakse rõhutada, et mõni asi polegi nii lähedal.
Kuu.

5961. KES LIGI LINNA ELAB, SEE SOOLANÄLGA SUREB — 1 v. 2(30) var.

a.

* Helle 337/8, Hupel 108, Poromenski EGr. 194, Stein 26, Wied. 59, Kündja nr. 36 (1883) 431, KAH EKAI 152, EKMS II 614 — 1(17) var.

* *Des liggi linna ellab, se sola nälga sureb, die Scherfster haben allemal die schlimmsten Schup. (wer nahe bey der Stadt lebt, der findet Seltes Hunger.)*

b. Kes linna ligi elab, see soolanälga sureb.

Wied. 59, Kündja nr. 36 (1883) 431, Jürjens 70, E MVH 31, Norm. 59 — 1?(13) var.

Vrd. rl «Rikkad soolanäljas»: Ligi linna näd eläväd, / soolanälgä näd surevad (ERIA II: 2 nr. 2584).

5962. KUI LINN LANGES, SIIS LANGES KA ALEV — 1 var.

Trv (Kala).

Vrd. 5963. Ku linn eläb, siis eläb alev kah.

5963. KU LINN ELÄB, SIIS ELÄB ALEV KAH — 6(7) var.

Aa₁. _____*

* sis (Pst)

Trv, Pst — 2 var.

a₂. Kui linn elas, siis elas ka alev.
Trv — 1 var.

a₃. Elab linn, elab alev ka.
Trv — 1(2) var.

b. Laske linn elada, siis elab ka alev.
Vil — 1 var.

- B. On linnul leiba, siis on ka alevil leiba.
Saa (Söggel) — 1 var.
- Vrd. 5962. Kui linn langes, siis langes ka alev.
5968. Mis liin esi mass, kui kõik alevale ära ütles.
5964. LIINAH OM HULLOP KU LAANÖH — 2(4) var.
- A. —
Norm. 127; Se — 1(3) var.
- B. Liina essüde kergempä ku mõtsa.
Se — 1 var.
- Vrd. 1746. Häda liinan, häda laanen, häda kalvalate veliste seen.
5965. LIINA VARÖS OLÖ_OI KUNAGI NÄLÄNE — 1 var.
- Vas v. Se (Sandra).
5966. LINNA SADA HOOPI POLE NII VALUSAD KUI KÜMME MOISA — 1 var.
- S. 'Linnu seletus: «Peksmise kohta orja-ajal.»
Tõs.
5967. LINN ON IGA PÄEV UUS — 1 var.
- HMD v. Ris (Treumann).
5968. MIS LIIN ESI MASS, KUI KÖIK ALEVALE ÄRA ÜTLES — 1(2) var.
- J. Sandra seletus: «Meister õpipoisile.»
Vas v. Se.
- Vrd. kk: Siis olgu alevin teeda, mes suure liinan sünnib (Nõo).
- Vrd. 5963. Ku linn eläb, siis eläb alev kah.
5969. ÄRA TEE LINNA LAGELE MAALE — 2 var.
- A. —
VII — 1 var.
- B. Ära tii liina lagedahe maale ja tapa pōtra nõglaga ära.
Kan — 1 var.
- Vt. 7617 B.
- Vrd. kk: Liina tege ar lagõhõllõ maalõ 'V. Pino seletus: «Ko kiä hinnäst veiga pal'lo kõnõlõs ja kitt ja kõkkõ tupa tetä.» (Se)
Kõnekäänuna esinemine tavalisem kui vana-sõnana.
5970. EGA KÖIK LINNUKOERAD OLE, MONI ON IKKA KARJAKOER — 1 var.
- VMr (A. Elken).
- Vrd. 5971. Ei linnukoerast karjakoera saa.
5971. EI LINNUKOERAST KARJAKOERA SAA — 1 var.
- Trt (Piir)
- Vrd. 5970. Ega kõik linnukoerad ole, mõni on ikka karjakoer.
1611. Hundist ei saa karjakoera.
5972. LINNUMESI KEELE PÄÄL, USSI-VIHA KEELE ALL * — 1(4) var.
- * peal (trüklised)
Norm. 254, EKMS IV 345; Kär (Jank).
- Vrd. 6747. Mesi suus, sapp südames.
10898. Suu lin mesi, säilitakan lä.
5973. KU LINNUPARVEDEL KEVADI TULLES PIKEM RIDA MAA POOL, SIS ON SELLE SUI MAA RIKKAM KUI MERI, AGA KU PIKEM RIDA MERE POOL, SIS ON MERI RIKKAM KU MAA — 1 var.
- Hää (Mäesalu).
5974. KUS LINNUPESA ÜLEVEL, SÄÄL SITAHUNIK ALL — 1 var.
- Hää (Mäesalu).
5975. LIRVAKE, KUI LINNA LÄED, KULLAKE, KUI KOJU TULED — 1 var.
- Kam (Relli).
5976. EGA LISÄ LIIGA TIE — 1 var.
- Kuu (R. Lilhein).
- Vrd. 5831. Ega liig liiale liiga tee.
5977. IGA L... KIIDAB OMA V... — 11(12) var.
- a. — *
- * igä (Lüg, Kuu), egä (Ran); kitab (Ran)
Lüg, Kuu, Krj, Lai, Ran — 6 var.
- b. Iga lits kiidab oma riista.
Saa — 2 var.
- c. Iga lits kiidab oma auku.*
* kitab (Saa)
Juu v. Vän (Virkus), Saa — 2 var.
- d. Iga lits kiidab oma asja.
Vän — 1 var.

5978. IGAL LITSIL OMA LAUL, IGAL LOLLIL OMA LOOD — 1 var.

Hlj (Reepärg).

- Vrd. 5999, eriti Ca; Igal linnul oma laul, igal lolliil oma lõbu.
5998. Igal lolliil oma laul.

5979. KES LITSI LÄHÄB LINUTAMA* — 1?(4) var.

* lähleb (trükised)

Stein 26, Wied. 59; ?Tt (Kreutzw.).

5980. KUI LITSID LINNA LÄHÄVAD, SIIS ON TURUKAUP ODAV* — 2(5) var.

* lähavad (trükised)

Stein 33, Wied. 80; ?Tt (Kreutzw.).

5981. KUNAS LITSI PERSE TÄIS SAANUD — 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

Vrd. 11477. Tahtja p... ei saa täis.

5982. LITS JA RÄTSEP PEAVAD VANA-
DUSES UUT AMETIT ÖPPIMA — 1 var.

S. Karro seletus: «Esimene jääb vanaks ja rätsepa moed jäävad vanaks.»
Hls.

5983. LITS JA UUR ON ÜHESUGUSED:
PARANDA NEID ELUAJA — 1 var.

Kul (Eenveer).

- Vrd. 4275. Kolm asja, kelledest tuleb eemale hoida, oo: püss, pill, uur, hoor.
12978. Uur on hooa sarnane — mõlemad kulutavad raha.

5984. LITS KOKUTAB, MEES TEEB — 1?(1) var.

?Vig (Aitsam).

- Vrd. 4624. Kuri miis kokutab, hää miis annab ära.

5985. LITS OMA AMETIT MAHA EI JÄTA — 1 var.

Kul (Samet).

5986. LITS ON TÜDRUKU LIIGNIMI — 1 var.

VNg (H. Krickmann).

Vrd. kk: Lits sinu liignimi, hoor sinu oma nimi, määra sinu mehe nimi 'sõim' (Koe).

5987. LITS TEENIP PERSEGA — 1 var.

Ran (A. Tamm).

5988. ÜKS LITS LÜPSAB ENAM KUI
ÜHEKSA LEHMA — 1 var.

Jäm (Kuldsaar).

5989. KUI TAHUD LIUGU LASSA, PIAD
KA KELKA VIDÄMÄ — 1(3) var.

a.

Kuu (Lindström) — 1 var.

b. Armastad sina liugu lasta, siis armasta ka kelku vedada.

Pödder LVK Gr. 97 — 2(1) var.

c. Kui saaniga tahat liuget laske, siis armasta ka saani vedada.

?Plv (Tobre) — 2(1) var. Ilmselt tõlge mingist venekeelsest trükisest.

5990. LOBASUUL ON KOERA SUU, AGA
JÄNESE SÜDA — 1 v. 2(8) var.

Aa.

?VII (Suurkask) — 1?(2) var.

b. Lobasuul koera suu, jänese süda.
E 51, E² 61 — 2(4) var.

B. Soe suu, jänese süda.

Hel (Wahlberg) — 1(2) var.

5991. LOBASUU TEEB PALJU PATTU — 1(3) var.

Sa (R. Kallas v. anon.).

5992. LOBISEJA SUU SAAB LAPSI,
SEISJA SUU SAAB SAIA — 1 var.

MMg (Tenter).

5993. LIIG LOBISEMINE HÄÄ EI OLE,
VAIT OLEMINE KURJA EI TEE — 2(3) var.

a.

Rõn (Käärlik) — 1(2) var.

b. Palju lobisemine ei ole hää, vait olemine ei tee kurja.

Trt (õpil.) — 1 var.

5994. LOHAKAS NAINES ASTUB ÜLE
LUUA, KORRALIK NAINES EI ASTU
ÜLE OLEKORREGI — 1 var.

Iis (Roobere).

Vrd. 7336. Võta sie naise, kelle luuvavarre
maast üles tõstab.

12629. Tüdruk ei tohi üle ölekõrre astuda.

5995. LOJUSE PÖHU PUUDUS ON
NÄLJA EMA — 1 var.

HMD v. Ris (Treumann).

5996. EGA LOLLIPÖISSI MÖISA VÖETA
— 1 var.

Plv (Pähn).

Vrd. 1573. Hullu last ei paluta pulma.

5997. HAKA LOLLIGA VÄIDLEMA VÖI
VASIKAGA VÖEDU JOOSMA —
15 var.

A. _____

Vlg (Prilimets) — 1 var.

B. Mine narrige väidleme või vaskage
võitu jooksmale.

Hel — 1 var.

C₁. Mine hulluge sõtta või vasikute võitu
juuskmale.

Krk — 1 var.

C₂. Mine nüüd hulluge maad jagame, vas-
kage võitu jooksmale.

Hel — 1 var.

D. Mine rumalaga kõnelema ehk vasikaga
võidu jooksmale, üts täis kõik.

TMr — 1 var.

E. Kas minna lolliga riidlema ehk vasi-
kaga võidu jooksmale, see tähendab ühte
ja sedasama.

MMg (õpil.) — 1 var.

F₁. Kas rumalaga väelda ehk vasikaga
võidu joosta on ükskeik.

Hlj — 1 var.

F₂. Rumalaga väelda või vasikaga võidu
joosta on üks ja seesamma.

Hää — 1 var.

Ga. Rumalaga väelda on sama hea kui
vasikaga võidu joosta.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

b. Rumala inimesega väelda on niisama
hää kui vasikaga võitu joosta.

Krk — 1 var.

H. Rumalaga äiendada või vasikaga võitu
joosta on asjata vaev.

Krk — 1 var.

I. Lolliga väelda või vasikaga võidu
jooksmale.

Hää — 1 var.

J. Ulliga saa ai kõnõlda, õi vasigõga'
võitu joosta.

Se — 1 var.

K. Pareim vasikaga võidu jooksmale kui nar-
riga väelda.

VMr — 1 var.

L. Hakka nüüd lolliga väidlema või sea-
ga võidu jooksmale.

Pee — 1 var.

Suurem osa üleskirjutusi k. s. 20.—50. aas-
taist. 19. saj-st pärit ainult B (Hel), D
(TMr), F₁ (Hlj) ja K (VMr).

Vrd. kk: Sinuga väelda või vasikaga võidu
jooksmale (Ann).

Vrd. 7465. Noomi tarka, ta parandab, aga ära
õpeta rumalad ja ära jookse vasikaga
võitu.

7249. Naestega väidlemine on kui vasikaga
võidu jooksmine.

6861. Muhulasega väelda või vasikaga vöi-
du joosta, see teeb ühe välja.

2690. Hakka juudiga juttu aama ehk vasi-
kaga võidu jooksmale.

2414. Mene nüüd joobnuga väidlema ehk
vasikaga võidu jooksmale.

13873. Mine nüüd vasikaga võidu jooksmale.

9853. Mine rumalaga väidlema, võta näda-
lane lebakott selga.

7381. Narriga ei maksa väelda.

5998. IGAL LOLLIL OMA LAUL — 1 var.

E. Krikmanni seletus: «Üks ajab oma joru,
teine hakkab oma joru ajama, igaüks on
tark omaette.»

Sim (A. Krikmann).

Vrd. 5999. Igal lollil oma lõbu.

5596. Igal linnul oma laul.

5978. Igal liisil oma laul, igal lollil oma
lood.

5999. IGAL LOLLIL OMA LÖBU — u.
15(19) var.

Aa. _____ *

* igäl (Krl), egä (Khn)

A. Miku (VII) seletus: uueim üldtuntud
üht selle kohta, kui keegi on teinud mi-
dagil ebasüdasat või niisugust, mis ütleja
meeltest on mõtetu. E. Krikmanni (Sim) se-

letus: «Kui üks inime tieb tühja asja, mis põle midagi väärt.» J. Sarapuu (Krl) seletus: inimeste kohta, kes tegid, mida tseled ei teinud ega soovinud.

Sim, Khn, VII, Kam (Relli), Ote (õpil.), Krl (õpil.) — 6 v. 7(8) var.

b. Igal lollil on oma lõbu.*

* iga (Kuu)

I. Krikmanni (Sim) seletus: «Kui kiegil midagi räägib, siis naerab ise oma juttu tükki aega järele, aga see jutt põlegi midagi.»

Sim, Kuu — 2 var.

Ba₁. Lollil lõbu omast käest.

Nurmik II 38; Krj (Ohakas) — 1 v. 2(2) var.

a₂. Lollil lõbu oma käest.

Põi — 1 var.

a₃. Lollil on lõbu omast käest.

O. Grep (Krj) seletus: mõni pahur v. jõhker inimene teeb hulle tempe v. klusab teisi ja tunneb ise sellest lõbu.

Krj, VII — 2 var.

b. Lollil oma käest lõbu.

Krj — 1 var.

Ca₁. Igal linnul oma laul, igal lollil oma lõbu.

Sim — 1 var.

a₂. Igal linnul ise laul, igal lollil oma lõbu.

Sim — 1 var.

b. Igal lollil oma lõbu, igal linnul ise laul.

Sim — 1 var.

Vt. 5896 W.

Kõik üleskirjutused hõlised (varaseim 1938), ka Sa-lise B-redaktsiooni omad. Otlus tänapäeval väga populaarne, tuntud arvatavasti üle maa; sinne esindus suhteliselt vähe.

Vrd. 5898. Igal lollil oma laul.

5978. Igal lollil oma laul, igal lollil oma lood.

12529. Tõõ on lollil lõbu.

6000. KES LOLL SÜNDIDES, SEE LOLL SURRE — 2 var.

Hlj, Ksl (õpil.).

Vrd. 6015. Mis loll õhta, see loll hommiku.

6014. Loll sureb lollil surma.

13023. Kes on vaene sündinud, see vaesena ka sureb.

6008. Loll jääb ike lollis.

6001. KOS PALLU LOLLE PATRAMAS, SÄAL ÕIGE MIIS OM VAIKIMAS — 1 var.

Nõo (Sild).

6002. LOLLE EI KÜNTE EGA KÜLVATA, NAD KASVAVAD ISE — u. 35(83) var.

Aa₁. Ei hullu künä ega külvata, küll see sünnib muidu.*

* külvata (Vestr.)

* Helle 327, Hupel 104, Čelak. 210, Lindf. (1853) 64, Poromenski EGr. 181, KAH EKAI 149, Laug. Vestr. 176 — 1 v. 2(22) var.

*
Ei hullu künä ega külvata, küll se sünnib muidu,
Unkraut wächst wol selbst. (ein Narr wird nicht gepflügt
noch geädet, er entsteht wol sonst woher)

a₂. Ei hullu künä ega külvata, küll see sünnib ise.

Jürjens 60 — ?(1) var.

b₁. Ei hullu külvata ega künä, hull sigineb muidugi.

Stein 11, Wied. 28, Kündja nr. 32 (1883) 382 — ?(7) var.

b₂. Ei hullu küllita ega künä, hull sigineb iseenesest.

Tõn. RP 213 — ?(1) var.

b₃. Ei hullu külvata ega künä, hull sigineb isegi.

E 16 — ?(1) var.

b₄. Ega hullu külvata ega künä, hull sigineb isegi.

Muuk 1² 166, Muuk-Mihkla III 128 — ?(2) var.

b₅. Ei hullu külvata ega künä, hull sigineb enesest.

E² 37 — ?(1) var.

b₆. Ei hullu künä ega külvata, hull sigineb isegi.

Sim — 1 var.

b₇. Ullõ ka kiäki ei künnä', õi külvä', nä siginene eiski.

Se — 1 var.

c. Hulle ei külvata ega künneta, neid saab muidugi.

Trv — 1 var.

d₁. Ega hullu ei külveta, ei künneta, hull kasvab esigi.

TMr — 1 var.

- d₂. Ullõ õi külbetä, õi künnetä, ulli eski kasusõ.
Se (Relli) — väh. 1(4) var.
- d₃. Ul'lõ künnetä', õi külbetä', ulli' eski kasusõ'.
Se — 1 var.
- d₄. Ulle künnetä_äi', külvetä_äi', eiske' kasusõ'.
Se — 1 var.
- d₅. Ullõ künnetä, ei külvetä', eiske kasusõ'.
Se — 1 var.
- d₆. Ullõ' ei künnetä, ei külvedä, eiske kasusõ ku' seene' mõtsa all.
Se — 1 var.
- d₇. Kes hulla külv ehk künde, too kasup esi kui suitsas.
Võn — 1 var.
- d₈. Ullõ ka kiäki ei kunnä', õi külvä', nä kasusõ eiski.
Se — 1 var.
- e. Ul'l ei künna eiga külva, ull esi kasus.*
* ega; ise kasvab (Wied., Kündja)
Stein 65, Wied. 189, Kündja nr. 2 (1884) 21;
?Võ-Se (Stein) — 1?(7) var.
- f. Ei hullu künä ega külvata.
?Sa? (anon.) — ?(2) var.
- Ba₁. —
Trt (Piir), Ote (õpil.) — 2(3) var.
- a₂. Lollisi ei künä ega külvata, näd kasvavad ise.
Tln (Võimula) — 1 var.
- a₃. Lolle ei künä ega külvata, neid kasvab isegi.
Trm — 1 var.
- a₄. Ega lolle künä ja külvata, nemad kasvavad ise.
Hel — 1 var.
- a₅. Lollisid ei künä ega külvata, nemad kasvavad ise justkui metsas seened ülesse.
Lai — 1 var.
- b₁. Lolle ei külita, lollid kasvava esi.
?TMr (Siil) — 1?(1) var.
- b₂. Ega lollisid ei külvata, nemad kasvavad ise.
Lai — 1 var.
- c. Lollisid ei külvata ega künä.
Trm — 1 var.
- Ca₁. Rumalaid ei künä ega külvata, nad siginevad ise.*
* külita (Vig)

Norm. 60, EKMS III 663; Amb, ?Vig (Priimets) — 1 v. 2(4) var.

- a₂. Rumalaid ei künä, ei külvata, rumalad sigivad iseenest.
Nrv — 1 var.
- b. Rumalad ei ole künä ega külvatud, vaid ise kasvavad.
Jõh — 1 var.
- Da₁. Narrisi ei künä ega külvata, need siginevad ise.
Rak — 1 var.
- a₂. Ei narra künä ega külvata, nad siginevad ise.
JJn — 1 var.
- a₃. Narri ei künä ega külvata, narr sigineb ise.
?Amb (Kleinmann) — 1?(1) var.
- b₁. Narri ei külveta, ei künä, narr kasvab esi.
Krk — 1 var.
- b₂. Narri ei külveta, ei künä, nad kasvavad ise.
Kam — 1 var.
- b₃. Narrisi ei künä, ei külvata, nad kasvavad kui seened.
Trt — 1 var.
- c. Narrisid ei külvata ega lõigata, nad kasvavad ise.
?Vig (õpil.) — ?(1) var.
- d. Narrisid ei künä ega külita, siiski on kõik kohad täis.
Plt — 1 var.

*

E. Ulle ja laisku ei külveta, ei künä, siski neid iki sigines.

?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.

Vt. 5305 E.

Vrd. kk: Ei künä ega külveta, aga siginevad kui sitaseene (Krk).

6003. LOLLE PEAB IKKA OLEMA, MUIDU EI PANDA TARKU TÄHELE — 1 var.

HJn (A. Vilbaste).

Vrd. 14223. Kust virku muidu ära tuntas, ku laisku ei ole.

6004. LOLLI JUTT VÕI SIA SITT ON ÜKS JA SEESAMMA — 1 var.

Hää (Mäesalu).

Vrd. kk: Temä jutt vai tsia sitt — tuu om üitskõik (Ote).

- Vrd. 2477. Juonud pilajutt ehk siasitt — sie on ükskõik.
13409. Vana jutt, sea sitt, murra jupid pooleks, üks hals mõlemail.
10113. Salajutt val salasitt.
6005. LOLLIL LOLLI ÖNN — 2 kuni 3(3) var.
Krj (Lepp).
Vrd. 6006. Lollil on önnne.
6006. LOLLIL ON ÖNNE — 5 var.
Aa. _____
Trm — 1 var.
b. Lollil on ikki önnne.
KJn — 1 var.
c. Lollidel on önnne.
Vän (Tammsoo) — 1 var.
B. Lollil hea elu önn.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
C. Lollil veab ka vahest.
Kul (Samet) — 1 var.
Vrd. 6005. Lollil lollil önn.
11633. Tark elab aruga, rumal önnega.
2582. Jumal loonu lollikse ja lollil häa önnakse.
6007. LOLLI NISU ÖITSEB — 1 var.
Nurmik II 38.
Vrd. kk: Tema nisu öitseb hästi (Saa).
6008. LOLLI JÄÄB IKE LOLLI — ?(1) var.
?TMr (Sill).
Vrd. 6000. Kes loll sündides, see loll surres.
6015. Mis loll õhta, see loll hommiku.
6014. Loll sureb lollil surma.
1557. eriti d: Lollil ei tee ütski vägi targas.
6009. LOLLI, KES KÖHUTÄIE ÄRA TEE-
NIB — 1 var.
H. Ernesaksa seletus: öeldi talgute töö koh-
ta.
Hmd.
6010. LOLLI MEES TEEB SOJA MAJA,
TARK MEES TEEB KULMA MAJA
— 2 var.
A. _____
Krj (Toomessalu) — 1 var.
B. Rumal mees teeb soema toa kui tark;
rumal paneb sammalt, tark teeb tihti.
Hmd v. Rls (Treumann) — 1 var.

6011. LOLLI PEA ON KERE NUHTLUS — 5 var.

- A. _____
Sim — 2 var.
- Ba. Loll pää on p...se nuhtluseks.
Hää (Mäesalu) — 1 var.
b. Loll pää on p...sel nuhtluseks.
M. Mäesalu seletus: «Eksimuste eest saab peksa.»
Hää — 1 var.
C. Loll pea nuhtleb inimest.
A. Källo informandi seletus: «Ei tie niigu vaja, sis saab kahju.»
Lüg — 1 var.
Üleskirjutused aastaist 1938–1965.
Vrd. 6012. Loll piä annab kerele vatti.
8462. Mis ei ole peas, see peab jalus olema.

6012. LOLLI PIÄ ANNAB KERELE VATTI — 2 var.

- Khñ (T. ja S. Saar).
Vrd. 6011. Loll pea on kere nuhtlus.
12869. Ul' pää, jalal pal'lo vaiva.
8452. Kui ei ole piad otsas, anna aga jalgudele valu.
12868. Ul' pää anna ai jalolõ puhkuist.
3603. Kerge pea annab jalgadele tööd.
8462. Mis ei ole peas, see peab jalus olema.

6013. LOLLI SAAB KIRIKUS KA PEKSA — u. 105(123) var.

- A_{1a1}. _____*
* soab (Kuu); kerkus (Kaa), kerkun (Ran); koa (Kuu, Mih), kah (Ran); peksta (Rak), pessä (Ran)
Rak (õpil.), Kuu, Juu v. Vän (Virkus), Rap, Mih, Han, Sa, Vän, Ran — 11 var.
a₂. Loll saab ka kirikus peksa.*
* peksta (Kuu)
J. Kala seletus: «Loll kaotab igal pool oma osa.»
EKMS III 663; Kuu, Ha (Kanketer), Vil v. Trv (Kala) — 3 v. 4(4) var.
b₁. Loll saab kirikuski peksa.*
* soab (Kuu), saa (San); kirguski (Kuu), kirikungi (San); peksta (Hlj), peksä (Lüg, Kuu), pessä (San)
Kask-Vaigla-Veski I Hõ 46; Lüg, Hlj, Kuu, San — 5(6) var.
b₂. Loll saab peksta kirikuski.
?Elva (Eisen) — 1?(1) var.

- b₃. Lollid saavad kirikuski peksa.
Koe — 1 var.
- c. Loll saab kirikus peksa.
?Hls (õpil.) — 12(1) var.
- A₂. Loll saab kirikungi tappa.
Trv — 1(3) var.
- B_{1a1}. Rumal saab kirikus ka peksa.*
* rummal (Rõn, Ote v. San, Krl); saa (Rõn, Ote, Krl, Se); kirikun (Krk), kerkun (Ote, Krl), kerkun (Rõn, Ote v. San), kerkon (Se); kah (Ote, Ote v. San, Krl); pessä (eL)
EEdu Kal. (1905) 113; Rak (Jürjev), Tln (Pusemann), Juu v. Vän (Virkus), Rap v. Mär (Poom), Vig, Mär (Hilemägi), Vän (Tammsoo), Hls (Söggel), Krl, SJn, Lai, Pal, Rõn (Berg), Ote, Ote v. San (Tammemägi), Krl, Se (Kaiv) — 18(19) var.
- a₂. Rumal saab ka kirikus peksa.*
* saap (Rõn); kerkun (Ran, Rõn); peksta (Vai), pessa (Rõn), pessä (Ran)
E. Poomi (Rap v. Mär) seletus: selle kohta, kes end igas asjas tüsata laseb.
Vai (Masing), Rap v. Mär, Pal (Karro), Puh, Ran, Rõn — 6(7) var.
- a₃. Rumala saava kerkun kah pessä.
Ran — 1 var.
- b. Rumal saab kirikuski peksa.*
* saa (Ote); kerikuski (Jõh), kirikuski (Kuu), kerkungi (Ote); peksä (Kuu), pessä (Ote)
Puus. Eü 1 28, Kask-Puusepp-Vaigla 33; Jõh, Kuu, Hää, Ote — 4(6) var.
- c. Rumal saab ka kirikuski peksa.*
* suab kua (Ksi)
Vil (Suurkask), Ksi — 2 var.
- B₂. Rumal saab kirikus ka nuhelda.
Vig (Pulst) — 1 var.
- C_{1a}. Ull saa kerkoh ka pessä.
Se — 2 var.
- b. Ul'i saa kerkohke pessä'.
Se — 1 var.
- c. Ulli pestas kerkoh kah.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- C_{2a}. Ul'i saa kerkoh ka tappa.
Se (Reili) — 1 var.
- b. Ul'i saa kerkohki tappa.
Se — 1 var.
- Da. Narr saab kirikus ka peksa.
Plt (Luu) — 1 var.
- b. Narr suab kua kirikuski peksa.
Ksi — 1 var.
- E. Turak saa kerikohke pessä'.
Se — 1 var.

- F. Tohm saab kirikus ka peksa.
Han — 1 var.
- G. Juhm suab kua kirikus peksa.
?Tõs (G. Anniko) — 12(1) var.

*

- H. Rumal saab kirikus peksa ja kiriku taga.
Aks — 1 var.
- I. Rumal saab kirikus peksa ja kõrtsis.
Tür — 1 var.
- J. Loll saab igal pool peksa, kirikus ja kõrtsis.
SJn — 1 var.

*

- K_{1a1}. Loll saab kirikus peksa, tark ei kõrtsiski.*
* kerikus (TMr)
TMr, Trt — 2 var.
- a₂. Loll saab kirikus peksa, tark saa kõrtsuski.
Kul — 1 var.
- a₃. Loll saab kirguss peksä, tark ei saa kõrtsiski.*
* kirikus; peksa; kõrtsiski (Koe)
Koe, Kuu — 2 var.
- b₁. Loll saab kirikuski peksä, tark ei kõrtsiski.
?Vig (Prilmet) — 12(2) var.
- b₂. Loll saab kerikuski peksta, tark ei saa kõrtsiski.*
* suab (Trm), saa (Ote); kirikuski (Vln), kerkungi (Ote); peksa (Vln, Trm), pessä (Ote); kõrtsingi (Ote)
Rak, Vln (Ratas), Trm, Ote — 4 var.
- c. Loll saab kirikus peksa, tark ei saa kõrtsiski peksa.
?Elva (õpil.) — 12(1) var.
- d. Loll saab kerikuski, tark ei saa kõrtsiski peksa.
Jõh — 1 var.
- K₂. Tark ei saa kõrtsis peksta, loll saab kirikuski.
?VJg (õpil.) — 12(1) var.
- L. Loll saab peksu kirgussagi, oige mies ei saa kõrtsisagi.
Kuu — 1 var.
- M_{1a1}. Rumal saab kirikus peksa, tark ei kõrtsuski.*
* kõrtsiski (E²)
E 74, E² 37 — 2(5) var.

- a₂. Rumal saab kirikus peksa, tark mitte kõrtsiski.
Plt — 1 var.
- a₃. Rumal saab kirikus peksta, aga tark mitte kõrtsiski.*
* peksa (Päss)
Päss PJs 559; VMr (Mastberg) — 1(2) var.
- a₄. Rumal saab kirkus peksa, tark ei saa kõrtsiski.*
* kõrtsuski (Nrv)
Nrv, Vil (Pallu), Pal (Maasen) — 3 var.
- a₅. Rumal saab kirikus peksa, aga tark ei saa kõrtsiski.
Lai — 1 var.
- b. Rumal saab kirikus peksa, aga tark ei saa kõrtsiski peksa.
LNg — 1 var.
- c₁. Rumal saab ka kirikus peksa, tark mitte kõrtsiski.
Norm. 239 — ?(1) var.
- c₂. Rumal saab kirikus ka peksa, tark ei saa kõrtsiski.
Krk — 1 var.
- c₃. Rumal saab kirikus ka peksa, aga tark ei saa mitte kõrtsiski.
Hää — 1 var.
- d. Rumal saab kirikuski peksta, tark ei saa kõrtsiski.*
* kerikuski peksa (Pal)
Sim, Pal (Maasen) — 2 var.
- e. Rumalad saavad kirikus peksta, targad ei saa kõrtsiski.
Pil (Saks) — 1 var.
- f. Rumal saab ikke kirikuski peksa, tark lähäb kõrtsi, ei saa sialgi.
Ksi — 1 var.
- M₂. Tark ei saa kõrtsingi, rummal saap kerkongi pessa.
Vön — 1 var.
- M₃. Rumal saab kirikus peksa, tarka ei puudu ka kõrtsis keegi.
Tös — 1 var.
- N. Rumal saab kirikuski peksa, mõistlikusse ei puudu kõrtsiski keegi.
Hel — 1 var.
- *
- O. Rumal mees saab kirikus ja kõrtsis peksa, tark aga mitte kusagil.
?Jõh (õpil.) — ?(1) var.
- P. Rumal saab kirikuski peksa, tark ei kuskilgi.
Trm — 1 var.

- Q. Rumal saab kesk kerikut peksa, tark ei saa tii pialgi.
Pal — 1 var.
- R. Loll saab kirikus kah peksa, kuna õige hõlma keset tüli kah keegi ei hakka.
?Hls (Söggel) — ?(4) var.
- Vt. 14555 K.
- S. Lollid saavad kerkus peksa ja targad saavad kohtus peksa.
Krk — 1 var.
- Vrd. 9882. Rumalust peab pekstama.
12056. Tossike saab kirikus ja kõrtsis peksa.
13084. Vaene saab kerkungi pessä.
4102. Koer saab kirikuski peksa.
6014. LOLL SUREB LOLLI SURMA —
1?(1) var.
?TMr (Stil).
Vrd. 6000. Kes loll sündides, see loll surres.
6008. Loll jääb ike lollis.
6015. MIS LOLLI OHTA, SEE LOLLI HOMMIKU — 11 kuni 14(21) var.
- A_{1a}. _____
Rak, Kuu, Lai — 3(5) var.
- b₁. Kes loll õhta, sie loll hommiku.
Rak — 1 var.
- b₂. Kes loll õhtul, see loll hommikul.
Tri (Piir) — 1 var.
- c. Kis loll õhta, see loll homiku, ei see soa targaks peksteski.
?Koe (Schultz) — 1?(1) var.
- A_{2a}. Kis loll homiku, sie on koa loll õhtu.
Kos — 1(3) var.
- b. Loll hommikul, loll õhtul.
E² 37 — ?(2) var.
- B_{1a1}. Mis hull õhta, sie hull hommiku.
Hij — 1 var.
- a₂. Mis hull õhtu, see hull homiku.
Tür — 1 var.
- b. Kes hull õhtul, see hull hommikul.
?Tri? (Eisen) — 1?(1) var.
- B₂. Hull hommikul, hull õhtul.
?Tri? (Eisen) — 1?(1) var.
- C. Kes narr õhtu, see narr hommiku.*
* kis (SJn); õhta (JJn, SJn); sie (SJn), homiku (JJn), hommiko (SJn)
Amb (Kleinmann), JJn, SJn — 3(4) var.
- Vrd. 6000. Kes loll sündides, see loll surres.
6008. Loll jääb ike lollis.
4165. Mis koer õhtul, see koer homikul.
1574. Hullule anna sada huupi, ei sii talle mõju.

6016. MIS ON LOLL LAPS, SEST EI SAA MIDAGI MEEST, AGA MIS OSKAB VALLATUST TEHA, SEE PÄRAST KA VIITSIB TÖÖD TEHA — 1(3) var.

Wied. 120, Kündja nr. 46 (1883) 549, EKMS II 439.

Vrd. 7480. Kui noor inimene ei ole uhke ja laps ei ole vallatu, siis ta on lollakas.

6017. NÄÜDÄ LOLLILE NÄPPÜ JA SIE NAURAB ENDÄS LOHKI — 1 var.

Kuu (Kronström).

6018. EGA LOMBAK LUUKURIT EI SAA TOETADA — 1?(1) var.

P. Tammepuu seletus: «On mõlemad kehvad, siis ei saa teist aidata.»
?Lal.

6019. LOODETUUL ON TAEVALUUD — 23(39) var.

Aa. — *

* loodetuul (Kuu), loedtuul (Tln)

E. Ennisti seletus: «Kui pilves on ja loodetuul hakkab puhuma, see ajab pilved laiali ja tuleb ilus ilm.»

Wied. 107, Kündja nr. 43 (1883) 514, E 51, E² 11, Norm. 38, Vih. (1957) 109, Vih. VER 188, EKMS I 617 ja IV 115; Kuu, Tln, Hii, Põl, Muh — 18(34) var.

- b. Loodetuul olla taevaluud.

Krj — 1 var.

- c. Loodetuul, taevaluud.

Muh — 1 var.

- d. Taivaluud on loodetuul.

Jõh — 1 var.

- B. Ohtane tuul on taevaluud.

V. Metstaki seletus: «Kui tuul pöördub ohtusse, jääb sadu järele.»

Vig — 1 var.

- C. Loedtuul on taevaluud, keskhumiktuul

on mere reha.

Rid — 1 var.

Vt. 4957 B.

Vrd. 6020. Loodetuul pühib taevast.

9132. Põhjatuul taevaluud.

6020. LOODETUUL PÜHIB TAEVAST — 1 var.

Kuu (Kleesment).

Vrd. 6019. Loodetuul on taevaluud.

9131. Põhjatuul on pilvede pühkija tuul.

6021. KUI LUOJA LUOB HINGEKESE, SIS KA EINEKESE — 1 kuni 3(3) var.

a. —
Lüg (Källo) — 1 var.

b. Kui jumal luob henge, sis luob ka eine.

?Lüg (Källo) — 1?(1) var.

c. Kui issand annab hingekeese, siis ka leivakeese.

?Lüg (Källo) — 1?(1) var.

Vrd. 2514. Annab jumal lapse, annab ka lapse leiva.

6022. LOOJA TÖÖ OLGU LAITMATA — 2(4) var.

A. —
Käl (Sooster) — 1(3) var.

B. Ära laitku looja tööd. Mes tema teep, om häste tett.

Trt. Vör. Kal. (1838) 58 — 1 var.

Vt. 2656 D.

6023. MES LUOJA LUOB, SIDÄ TUOJA TUOB — 9(12) var.

A_{1a1}. — *

* sedä

E. Lindströmi seletus: öeld. lapse sündimisel.

Kuu — 2 var.

- a₂. Mis looja loob, seda tooja toob.*

* see (VNg)

VNg (Aug. Krikmann), Hlj — 2(3) var.

b. Mis luoja loob, seda piab tuoja tuoma.

Kuu — 1 var.

- A₂. Seda tooja toob, mis looja loob.

E 76; Hlj — 1(3) var.

- B_{1a}. Kuda looja loob, nõnna tooja toob.

Rak — 1 var.

b. Kuida looja loond, ninda tooja toond.

Jõh — 1 var.

- B₂. Ninda tooja tuu, kuda looja luu.

TMr — 1 var.

Vrd. 6033. Mis loodud, saab kodu toodud.

6024. KUI LOOKA LIIG KOKKU TÖMMA-TAKSE, SIIS PEAB TA VIIMAKS PRAKSATAMA — 2(6) var.

A. —
Wied. 80, Kündja nr. 39 (1883) 467, Norm. 265 — 1(4) var.

- B. Kui sa vibu liig pingule tõmbad, läheb vibu katki.
Norm. 265; Trv v. Rõu (Siipsen) — 1(2) var.
- Vrd. Kmpm. KH 81: Mis tingimisel peab look viimaks praksatama.
- Vrd. 4908. Liig kõverdamine toob mürdmist.
6025. ANNA LOOMALE SÜÜA, EI SIIS LOOM VÄSI — 1?(1) var.
?Trv v. Rõu (Siipsen).
6026. KUIDA SA LOOMA TOIDAD, NENDA TA VEAB — 1(10) var.
- a. —————*
- * kudas — nõnda (E), kuidas — nõnda (Kask-Vaigla-Veski)
Wied. 87, Kündja nr. 41 (1883) 491, E 45, Kask-Vaigla-Veski Lõ 75 — 1(7) var.
- b. Kuidas looma toidad, nõnda ta veab.
E 80, Norm. 153, EKMS IV 23 — ?(3) var.
6027. LOOMAL OLGU IKKA LOOMA ARU JA INIMESEL INIMESE ARU — 1 var.
Krj (Toomessalu).
6028. LOOM TUNNISTAB LOOJA AU EHK HÄBI — 1?(3) var.
Wied. 107, Kündja nr. 43 (1883) 514.
6029. LUOMAL LUOMA MIEL — 1 var.
Lüg (Salu).
6030. LUOM ANNAB, AGA MAJA VÕTAB — 1?(1) var.
?Lüg (Källo).
6031. KES LOOND, SEE LUNASTAB — 1 var.
Tln (Grünthal).
6032. LUOB JUMAL LUOMA UUEST, SAADIK SIIS ENDIST EI ELÄDÄ — 1 var.
Kuu (J. Mikiver).
6033. MIS LOODUD, SAAB KODU TOODUD — 2(10) var.
- a. —————*
- Vlg. Lisal. nr. 13 (1891) 104, EKMS I 695 — 1(9) var.
- b. Mis loodud, see kottis koju toodud.
A. Toomessalu seletus: «Mis inimese elus on ette nähtud, see tuleb ükskord ikka kätte.»
Krj — 1 var.
- Vrd. 8165. Saa ai sis paari, ku olõ õi jäos luud.
6023. Mes luoja luob, sidä tuoja tuob.
6034. LOOMAKAHJU ON SUUREM KUI INIMESEKAHJU — 1 var.
Trt (Piir).
6035. LOOMAKIIL ON ÕELND, ET «KUI MA LOOMA PISTAN ESIMISE KORRA, SIIS TÕSTAB SABA, TEISE KORRA, SIIS LÄHEB PAIGAST ÄRA, KOLMANDA KORRA, SIIS PANEB TUHATNELJA MINEMA» — 1 var.
Jõe (Tutar).
6036. ÄRA LOODA TEISE PEALE KUI SIKK SARVE PEALE — 1—3(8) var.
- A. —————*
- * nagu (E)
E 12; Vil (Sims) — 1(3) var.
- Ba. Ära looda enese peale nõnda kui sikk sarve peale.
?Plt (Luu) — 1?(3) var.
- b. Ära looda ende pääle nagu sikk sarve pääle.
?Trv (H. Kallas) — 1?(2) var.
- Vrd. kk: Tema loodab sinu peale kui sikk sarve peale (Vil).
- Vrd. 2113. Inimene läab õnne peale, sikk sarve pääle.
6037. LOOTSIGUGA ÜLE MERE ÄR EI SÕIDA — 1 var.
Vas (Jõgeva).
6038. VÕTA SIHTPUULT LOOTSIKUST VÕI SÄÄLTPUULT LOOTSIKUST, VESI OM IKKI VESI, SH OM ÜITS OMA PUHA — 4 var.
- A. —————*
- Üleskirjutaja (?) seletus: «Naisterahvad on kõik ühesugused, pole üks parem kui teine.»
Krk — 1 var.

- B. Võtad siitpoolt paati vett või sealt-poolt, üks merevesi ikka.
HJn — 1 var.
- C. Võta siitpoolt paati või säältpoolt paati, üks kama ta kõik.
Saa — 1 var.
- D. Üits jumala and ta puha, kas võta siitpoolt paati või säältpoolt paati.
Saa — 1 var.

6039. ÄRA TEE LOOTSIKUT, KUI VESI
PERSE PUUTUB — 4(13) var.

- Aa. —————
Vil (R. Kallas) — 1(3) var.
- b₁. Ära hakka lootsikut tegema, kui vesi p-e külge puutub.
E² 10, EKMS I 455 — 2(2) var.
- b₂. Ära siis enam lootsikut tegema hakka, kui vesi perse külge puutub.
?Khn (Teder) — 2(1) var.
- c. Hakka siis lootsikud tegema, kui jo vesi perse puudub.
SJn — 1 var.
- B. Ära mine sis lootsikut tegema, kui sul vesi jo taga om.*
* ju (trükkised)
Norm. 70, EKMS I 455; ?Ran (Raag) — 2(3) var.
- C. Siis ei maksa vened teha, kui vesi külje all on.
Võn (J. Rootslane) — 1(2) var.
- D. Kui varas aitas on, siis hakkab alles koera kasvatama, kui vesi perse tuleb, alles paati tegema.
Vän — 1 var.
- Vt. 4021 D.
- Vrd. kk: Kui vesi juba perse ulatab, siis hakkab alles lootsikut tegema (VII); Nüüd sa teed lootsikud, ku sul vesi ju perses on (VII).
- Vrd. 5271. Mine siis viil laeva ehitama, kui uputus käes.
12850. Mine siis veel ojuma, kui vesi persen om.
4028. Ei kuer enne ujuma hakka, kui vesi perse puudub.
10020. Siis on saba vaja, kui vesi persses.

6040. KES LOOTUST TOISE PÄALE
PANEB, SELLE LOOTUS LÄÄB
LUHTA — 2(3) var.

- a. —————
Pst (Raudsep) — 1(2) var.

- b. Kes oma lootust teiste peale paneb, sel ei ole kasu ning õige nõu.
* Willmann I — 1 var.

*
Kes omma lootust teiste peale paneb,
sel ei ole kasu ning õige nõu.

6041. LOODUS EI JÄTÄ KEDÄGI
HÄBISSE — 12(1) var.

loodus = lootus
?Urv (Viidebaum).

6042. LOOTUS ON IKKA LOOJA PEAL*
— 2(4) var.

* peale (Lai)
Krj (Allas), Lai (Tammepuu).

6043. LOOTUS ON KA HEA MEES —
1 v. 2(10) var.

- a. —————
Wied. 107, Kündja nr. 43 (1884) 514 — 1(4) var.
- b. Lootus on hea mees.
Wied. 107, Kündja nr. 43 (1883) 514, E 51 — 12(3) var.
- c. Lootus hea mees.
E² 44 — 2(3) var.
- Vrd. 12307. Tootus ka hea mees.

6044. LORIJAL LOUVAD, KUULJAL KOR-
VAD — 1 var.

Jõh (Paurmann).

6045. LOSSIKONN NIIDAB VILLA,
TORNIKONN HOIAB JALGU —
1 var.

lossikonn — parun; tornikonn — kiriku-
õpetaja
L. Männiksoo seletus: kirik sidus rahvast
usuga, parun koormas maksudega.
Var.

6046. MIS LUBA TEHA KUNINGAL,
POLE LUBA ALAMAL — 12(1) var.

?Nõo (Elsen).
Vrd. 14895. Mis ühele lubatud, on teisele kee-
latud.

6047. LUBADUSTEGA EI SAADA KAU-
GELE — 12(1) var.

?Jür (Luu),

6048. KÜLAP LUBATUD PIA SAAB —
1 var.

Rak (Lillienbach).

6049. MIS LUBATUD, SEE IKKA
OODATA — 1 var.

As (J. Reimann).

6050. ÄRA LUBA ENNE, KUI OLED
JÄRGE MÖTELNUD — 1(3) var.

Pha? (anon.).

6051. EGA LUBAMINE MEEST VAESEKS
TEE — ? kuni 2(2) var.

a. _____
?Trt (Eisen) — 1?(1) var.

b. Ega lubamine veel vaeseks tee.
?Trt (Eisen) — 1?(1) var.

6052. EI AITA LUBAMINE, VAID TEGE-
MINE — 1 var.

Lüg (Källo).

Vrd. 6055. Mis lubamine maksab, kui tegemine
puudulik.

6053. JUBA LUBAMINE ON KA VÖLG —
1 var.

Saa (P. Kangur).

6054. LUPAMINE OM PUUL KOHUT —
1 var.

Räp (Voolaine).

6055. MIS LUBAMINE MAKSAB, KUI
TEGEMINE PUUDULIK — 1?(4) var.

Wied. 119, Kündja nr. 46 (1883) 549, EKMS
IV 128.

Vrd. 6052. Ei aita lubamine, vaid tegemine.
3716. Ei kiitmine maksa midagi, kui tege-
mine puudulik.

6056. KEL POLE LUPJA, SEE PEAB
SAUEGA OMA MUURI TEGEMA —
1?(6) var.

a. _____
Körber VRMK 60 — 1?(2) var.

b. Kel lupja ei ole, peab saviga müürima.
Gr. SKÖ II 62 — ?(4) var.

6057. KES ROHKEM LOEB, SEE ROHKEM
TEAB — 1 kuni 2(4) var.

a. _____
Wied. 63, Kündja nr. 37 (1883) 442 — 1(3)
var.

b. Kes palju loeb, see palju teab.
?As (Pallu) — 1?(1) var.

6058. LOETUD RAHA EI KEELA VARGA
KÄPPA — 1?(10) var.

Stein 41, Wied. 107, Kündja nr. 43 (1883)
514, Kmpm. KH 76, E 51, E² 58, EKMS III
1156; ?Tt (Kreutzw.).

6059. KUIDAS LUGU, NÕNDA LAUL —
1 var.

Tt (S. Veske).

Vrd. 5909. Kuidas lind, nõnda laul.

6060. NII LUGU KUI NÕUDMINE —
1(3) var.

Wied. 131, Kündja nr. 47 (1883) 561, EKMS
III 1098.

6061. KUI LUIGED MADALALT LENDA-
VAD, SIIS TULEB MADAL TALV,
KUI LUIGED KÕRGELT LENDA-
VAD, SIIS TULEB SÜGAV TALV —
u. 35(40) var.

Aa1. _____
Hlj (Lootus) — 1 var.

a2. Kui luiged madalalt lähvad, siis tuleb
madal talv, kui kõrgelt, siis sügav.
Plt — 1 var.

a3. Läksid [luiged] madalast lendes, siis
madalat, kui kõrgest lendes, siis süga-
vat talvet.
Pöi — 1 var.

a4. Kui luiged sügisel madalalt lendavad,
siis üteldakse madal vähese lumega
talv tulema, kui kõrgelt lendavad, siis
tuleb sügav rohke lumega talv.
Rak — 1 var.

a5. Kui luiged sügisel madalalt lendes ära
lähvad, tuleb madal talv, kui kõrgelt
lennavad, siis tuleb sügav talv.
Rak — 1(2) var.

a6. Kui luiged sügisel lahkudes madalalt
lendavad, siis tuleb madal tali, kui
nad kõrgelt lendavad, tuleb sügav tali.
Ann — 1 var.

- a₇. Kui luiged sügisel ära minnes madalast lähevad, siis tuleb madal tali, aga kui kõrgest lähevad, tuleb sügav tali.
Jür — 1 var.
- b₁. Kui luiged soojale maale minna kõrgelt lendavad, tuleb sügava lumega talv, kui madalalt, siis madal talv.
Lai — 1 var.
- b₂. Kui luiged sügise kõrgelt ära lähvad, tuleb sügav talv, kui madalalt, siis madal talv.
Iis — 1 var.
- b₃. Kui luiged lähevad kõrgelt, tuleb sügav tali, kui aga madalalt, siis madal tali.
Vän (õpil.) — 1 var.
- b₄. Kui luiged ära minnes kõrgest lendavad, siis tuleb talvel sügav lumi, kui madalast, siis madal lumi.
Hlj — 1 var.
- Ba. Kui luiged sügisel madalasti lähevad, siis tuleb madal tali.
Tlsp. 96 (< Rõu) — 1(2) var.
- b. Kui luiged sügisel kõrgelt lendavad, tuleb sügav talv.
Lai — 1 var.
- c. Kui luiged kõrgelt liäväd, saas sügav talv.
Kod — 1 var.
- *
- Ca₁. Kui sügise kured lähvad madalalt, siis on madal talv, kui kured kõrgelt lähevad, tuleb sügav talv.
Trm — 1 var.
- a₂. Kui kured sügisel madalalt ära lendavad, siis tuleb madal tali, aga kui kõrgelt, siis tuleb sügav tali.
KJn — 1 var.
- a₃. Kui kured lähvad madalalt, siis on madal talv, kui kõrgelt, siis sügav talv.
Nis — 1 var.
- b₁. Kui kured sügisel väga kõrgelt lähevad, siis tuleb väga sügav talv, kui aga madalalt lähevad, siis ka madal talv.
Pal — 1 var.
- b₂. Kui sügisel kured kõrgelt lendavad, siis tuleb sügav lumi, madalalt — madal.
Tt (õpil.) — 1 var.
- b₃. Kui kured kõrgelt lendasid, siis arvati tulevat sügav talv, kui madalalt, siis madal.
KJn — 1 var.
- b₄. Lendavad kured ära minnes kõrgelt, tuleb sügav talv, on nad madalas, tuleb madal talv.
Muh — 1 var.
- c₁. Kui sügise kured kõrgel lennaten ära soojale maale lääve, siis saavet sügav talv, kui madalet, siis õhukene talv.
Krk — 1 var.
- c₂. Kui kured kõrgelt lendavad, tuleb sügav talv, kui aga madalalt, siis õhuke.
TMr — 1 var.
- Da₁. Kui kured madalalt lendavad, tuleb madal talv.
Khñ — 1 var.
- a₂. Kui kured lähvad siit ära madalast, siis madal talve.
Jõe — 1 var.
- a₃. Kured lähvad sügise madalalt, saab madal talv.
Iis — 1 var.
- a₄. Kui kured madalalt ära lendavad, siis tuleb madal, vähe lumega ja soe talv.
Nrv — 1 var.
- a₅. Lendavad aga [kured] madalas, tuleb madal talv.
Tln — 1 var.
- b₁. Kui kured sügisel kõrgel lennates ära lähevad, siis tuleb sügav talv.
Trm — 1 var.
- b₂. Kui kure sügisel kõrgelt lähevad, tuleb sügav talv.
Hel — 1 var.
- b₃. Kui kured sügise kõrgelt minnä, siis tuld sügav tali.
Var — 1 var.
- *
- E₁. Kui linnud sügise madalalt lähevad, tuleb madal tali, aga kui kõrgelt lähevad, tuleb sügav tali.
Hää — 1 var.
- E₂. Kui linnud kõrgest lähevad, siis ööldakse sügav talv tulema.
Jõe — 1 var.
- F. Kudas süguse linnu lääve, ninda tuleb tali: kui kõrgest, siis kole, ku madalast, siis sügav.
Krk (Sarv) — 1 var.

G₁. Kure lähava — kuri ilm, hani lähava — hall tuleb, luiga lähava — lumi tuleb; kui nad madalast lendava, tuleb paks tali, ja kui na kõrgest lendava, kõle tali.
Pst — 1 var.

G₂. Kure lääve — külm tuleb, hani lääve — hall tuleb, luiga lääve — lumi tuleb; lääve na poha kõrgest — sügav tali tuleman, lääve madalast — õhuke tali.
Trv — 1 var.

G₃. Kui linnud sügisel kõrgest lähavad, siis tuleb sügav talve, aga kui nad madalast lähavad, siis tuleb madal tali; lähavad hanid — tulevad hallad, lähavad luigid — tuleb lumi.
KJn — 1(2) var.

Vt. 4574 P₁—P₂.

Vrd. uk: H II 74, 825 (8) < Trm.

Vrd. 9807. Kui rotid teevad pesa nabra otsa, tuleb sügav talv, kui nabra põhja, siis madal.
4568. Kui kured kõrgelt lähevad, siis peab rukkid adra alla tegema, kui madalalt, siis äkke alla.

6062. LUISKA JA NIIDA, LUIISK AEGA EI VIIDA — u. 10(58) var.

a₁. — *

* niidä-viidä; aiga; 'i (Trv)
CRJ Sak. Kal. Pöl. (1880) 214, Gr. ELr II 93, Tõn. Trt. Täht. (1888) 50, Tõn. LLr 87, Tõn. Täht. (1909 juuli), Tõn. RP² 216, Norm. 91, EKMS I 437; Amb (Eplik), Jõe, Trv, Vil, Lai (õpil.) — 6(31) var.

a₂. Luiska ja niida, ega luisk aega ei viida.
?As (Pallu) — 1?(1) var.

b. Luiska ja niida, luiskamine aega ei viida.*

* niidä-viidä; luiskamine (Pst)
E 52, Nurmik II 71, Kmpm. EL II³ 189, Huvit. II 148, Huvit. V Lisa 15; Pst (Kõõgerdal), Ksi (P. Berg) — 2 v. 3(24) var.

c. Luiska ja niida, ega luiskamine aiga ei viivite.
Hls (Sulsenberg) — 1 var.

d. Luiska ja niida, ega luiskamine aega viida.
Äks — 1 var.

6063. ÄRA LUISKA ENNE HEINAAEGA — 1(2) var.

Norm. 69; Amb v. JMd (õpil.).

6064. LUISKAMINE OM SUUREP KUNST KUI NIITMINE — 1 var.

Hls (Sulsenberg).

6065. LUKK ON LOOMA VARI — u. 15(19) var.

Aa. — *

* luoma (Hlj, Rak)

Hlj, Rak, Rap v. Mär (Poom), Kul (Samet) — 7(8) var.

b. Lukk on ainult looma vari.

Norm. 140, EKMS IV 428 — 2(2) var.

c. Lukk looma vari.

M. Priimeisa seletus: «Hobusevargad õelnud nii.»

VMr — 1 var.

B. Lukk on luoma vari, mitte varga vari.
?Lüg (Källo) — 1?(1) var.

Ca₁. Lukk on looma vari, ei ole inimese vari.

EKMS II 695; Amb (Klemmer) — 1(2) var.

a₂. Lukk on luoma vari, inimese vari sie ei ole.

Kuu — 1 var.

b₁. Lukk on looma vari, ega see inimest pea.

E. Poomi seletus: «Vargate ütlus.»

Rap v. Mär — 1 var.

b₂. Lukk on luoma vari, ei sie inimest pidä.

Kuu — 1 var.

D. Lukk on aga loojukse vari, inimese eest ei hoia ühtigi.

Rak — 1 var.

E. Lukk elaja vari.

Vän (Peterson) — 1 var.

6066. SEE LUKK EI TOHI KUNAGI LAHTI OLLA, KUS PALJU KÄSI KALLAL KÄIVAD — 1 var.

Vil (Leoke).

6067. KUI LUMEHANG ENNE PAASTU-MAARJAPÄEVA KAKS NÄDALAD KOERA KANNAB, SIIS KANNAB LUMEHANG PÄÄLE PAASTUMAAR-JAPÄEVA KAKS NÄDALAD HÄRGA — 1 var.

Saa (Söggel).

Vrd. 14848. Üheksa üüd-pääva enne maarjad koera-kassi hang, üheksa üüd-pääva pärast maarjad hobuse-härja hang.

6071. Kui lumi inne kapstmaarja kätte nädalit ei lää, sös lätt pääle kapstmaarjapääva kats nädalit.

6068. EGA LUMI KÕIK LAGEDALE LANGE — ?(14) var.

- a. —
?Tt (Kreutzw.) — ?(1) var.
- b. Ega lumi kõik lagedale ei lange.
Stein 9, Wied. 19, Kündja nr. 32 (1883) 381 — ?(10) var.
- c. Ega kõik lumi lange lagedale.
E 14, E² 12, Norm. 137 — ?(3) var.

6069. EHK KÜLL LUMI JA JÄE ÄRA SULAVAD, TALVIST TEED TUNNUKSE SIISKI — 1 var.

Amb (Kleinmann).

6070. ESIMESE MAI LUMI KAALUB RIIA LINNA KULLA ÜLES — 1 var.

Lüg (Källo).

Vrd. 14044. Ennejaanlipäevane vihm on änam väärt kui Riia linn.

6071. KUI LUMI INNE KAPSTMAARJA KATTE NÄDALIT EI LÄÄ, SÖS LÄTT PÄÄLE KAPSTMAARJAPÄÄVA KATS NÄDALIT — 5(6) var.

- a₁. —
Plv (Tobre) — 1(2) var.
- a₂. Kui lumi enne paastumaarjapäeva [kaks] nädalat minema ei hakka, siis ei lähe ta ennem kui jälle [kahe] nädala pärast pääle paastumaarjapäeva.
Plv (Tamm) — 1 var.
- a₃. Kui lumi enne kapstmaarjapäeva kaks nädalat päeva käes ei hakkavat ära minema, siis saada ta kaks nädalat pärast kapstmaarjapäeva tegema.
As (Vaabel) — 1 var.
- b. Kui enne maarjapäeva kaks nädalad lumi pole ära läinud, siis seisab ta maarjapäevani ehk sagetaste ka pärast maarjapäeva kaks nädalat.
Trv v. Rõu (Sihsen) — 1 var.
- c. Kui suurvesi enne maarjapäeva kahte nädalit Emajõkke ei jõuva, siis pidavat ta pääle maarjapäeva kahte nädalit ikka säääl olema.
Krl (Sõöt) — 1 var.

Vrd. 6067. Kui lumehang enne paastumaarjapäeva kaks nädalad koera kannab, siis kannab lumehang pääle paastumaarjapäeva kaks nädalad hārga.

6072. Kui lumi inne kapstmaarjapäivä kats nädalit ei lää, sis lätt pääle kats kiidsen ja viidsen.

6072. KUI LUMI INNE KAPSTMAARJAPÄIVÄ KATS NÄDALIT EI LÄÄ, SIS LÄTT PÄÄLE KATS KIIDSEN JA VIIDSEN — 4 kuni 6(6) var.

- Aa. Ei kohise suured veed enne paastumaarjapäeva kahte nädalat, siis [viisteist] nädalat pärast (jõulust arva-tes) lähevad nad vingudes.
Tlsp. 78 — 12(1) var.
- b₁. Ku lumõsulamisest suurõvi inne kapstmaarjapäiva kattõ nädälid kahisa_{ai}, sis viiäs pääle kattõ vinguhn, kiidsuhn.
?Rõu (Gutves) — 12(1) var.

b₂. —
Kan (Vägg) — 1 var.

c. Kui lumi inne kapstmaarjapäivä kareldeh ei lää, sis lätt pääle kapstmaarjapäivä vinguh ja kiidsuh.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

B. Kui kaheteistkümmel kevadised suurveed ei kahise, siis viieteistkümmel lähevad vingudes, kiunudes, pahanduses.

J. Gutvesi seletus: «Talsipühi perämätsest pühast um kolmkümmend nädalit jakobpäiva, see poolõs teha, siis saab viisteist.»

Rõu — 1 var.

C. Ku pääle küündlepäävä lumi viiedäl nädälil vinguh lää_{ai}, sis lätt katsatal karõldõh.

Vas v. Se (Prants) — 1 var.

Vrd. 9592. Kui realsad mitte enne paastumaarjapäeva kaks nädalat tasa ei kao, siis kaovad nad pääle paastumaarjapäeva kaks nädalat kisendades.

6071. Kui lumi inne kapstmaarja kätte nädalit ei lää, sös lätt pääle kapstmaarjapäeva kats nädalit.

6073. KUI LUMI TULEB SÜGISEL LEHTEDE PEALE, SIIS TULEB TA KA KEVADEL LEHTEDE PEALE — 2 var.

- A. —
SJn (Metsamärt) — 1 var.

- B. Kui lumi sajab läbi puude lehte, siis ta ka läbi puude lehte läheb.
Mär (õpil.) — 1 var.
6074. KUI LUND SAJAB LEHTEDELE, SIIS TULEVAD MUSTAD JÕULUD — 1?(1) var.
?TMr (Eisen).
6075. LUMEGA TULEB TALI, VEEGA LÄHEB — 1?(1) var.
?Vil (Niggol).
6076. LUMI KUONLAKS, VIHMA JURIKS — 1 var.
Puh (Moodis).
6077. LUMI LUIKE TIIVA ALL — 15(22) var.
- Aa. —
Hlj, Kuu — 2 var.
- b. Lumi luike siive all.
Kuu — 1 var.
- Ba₁. Lumi on luike tiiva all, halle hane nenäs.
Kuu — 1 var.
- a₂. Lumi luige tiiva all, hallad hane ninas.
Norm. 48 — 2(5) var.
- b. Halla on hane ninassa, lumi luige tiiva all.*
* halle (Hlj, Jõe); ninasse (EKMS); luike (Hlj, Jõe)
EKMS I 611; Hlj, Jõe — 3(4) var.
- c. Hallad on hane ninassa, lumi luige tiiva all.
Kad — 1(2) var.
- Ca₁. Hall hane nokas, lumi luike tiiva all.
Kuu — 1 var.
- a₂. Halla on hane noka all, lumi luige tiiva all.
Hlj — 1 var.
- b. Halu tuleb hane nokast, lumi luige tiiva all.
Kuu — 1 var.
- D. Hallad hane jala all, lumi luike tiiva all.
Kuu — 2 var.
- E. Hani hanna all om hall, luiga hanna all lumi.
Vas v, Se (Sandra) — 1 var.
- F. Lume luige tiiva all, halla hane tiiva all.
VNg — 1 var.
6078. LUMI LÄHEB KAHE KUU PÄRAST PEALE ESIMEST METSA VARI LANGEMIST — 2 var.
- A. —
EKMS II 890 — 1 var.
- B. Peale esimest vari tuleb ühe kuu pärast teine vari, siis ühe kuu pärast läheb lumi.
EKMS II 890 — 1 var.
6079. LUMI ON REE RASV — 3 v. 4(9) var.
- Aa. —
Põl (Tustit) — 1 var.
- b. Värske lumi on ree rasv.
Saa (Söggel) — 1 var.
- c. Ennejõulune lumi on kui rasv reele.
Tln (Keller) — 1 var.
- B. Lumi on reele rasvaks ja vankrile pigiks.
Norm. 94, EKMS II 703, III 548 ja IV 417; ?Saa v. Hls (Söggel) — 1?(6) var.
Vrd. kk: reerasv 'lumi' (Amb).
Vrd. mst: Mis on ree rasv? 'Lumi' (Åks).
Vrd. 3929 F. Ilmas pole kolme asja: rill pole rasva, linnul piima ega kassil ranglisa.
6080. SAA AI LUMOST PUTRU KIITÄ, LIIVAST KÕUST TETA — 1(3) var.
- a. —
Norm. 157; Rõu (Joosik) — 1(2) var.
- b. Saa ei lumest putru keeta, liivast kōit teha.
EKMS IV 24 — 2(1) var.
Vrd. mj AaTh 1174.
6081. LUPAKAS NAERAB HILBAKAST — 2 var.
- a. —
Hää (Mäesalu) — 1 var.
- b. Lupard naerab hilbakast.
Hää (Mäesalu) — 1 var.
6082. LUIITSAGA LUBATAS, KULBIGA VOETAS — 6(7) var.
- A₁a₁. —
Kan, Plv — 2 var.
- a₂. Lusikaga lubatakse, kulbiga võetakse.
EPost. nr. 15 (1886) 3 — 2(1) var.

- b. Luitsaga lubatas, kulbiga vöödõtas.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- A₂. Ku luitsaga lubatas, sis kulbiga võta.
Vas v. Se (Prants) — 1 var.
- B. Luitsaga lubatas, kulbiga astutas mano.
Kan — 1 var.
- C. Ahnõlõ luitsaga võtta luba, a kulbiga haard.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- Vrd. kk: Aru lusikaga ant ja kulbiga tagasi võet (Pst); Lusikaga annab, kulbiga võtab (Sjn).
- Vrd. 6084. Lusigaga laina, kulbiga anna tagasi.

6083. LUIITS OM KALLIS SÖÖGI AIGU — 4(5) var.

- Aa. —————*
- * lusik; on; aegu (Norm.)
Norm. 73; Se (Savala) — 1(2) var.
- b. Luits ommõ söögi aost kallis.
Se — 1 var.
- c. Söögi aigu om luits kallis.
Se — 1 var.
- B. Lusikat on söömise ajal tarvis.
M. Mäesalu seletus: «Inimene olgu õigel ajal kohal.»
Hä — 1 var.

6084. LUSIGAGA LAINA, KULBIGA ANNA TAGASI* — 2(22) var.

- A. —————
- Kuu (R. Lilhein) — 1 var.
- B. Ülekohus ei seisa kotis; mis lusikaga võetud, tuleb kulbiga tasuda.
Wied. 197, Kündja nr. 2 (1884) 22, Kas. Talur. Kal. (1897) 63, EKMS IV 725 — 1(4) var.
- Vt. 15116 D.
- C. Mis lusikaga võetud, tuleb kulbiga tasuda.
E 56, E² 77 — ?(17) var.
- Vrd. 6082. Luitsaga lubatas, kulbiga võetas.
8741. Mis peoga võetud, tuleb külilimfuga tasuda.
2432. Joodikule antakse kulbiga.

6085. LUSTIPIDU AJAB MÕNIKORD KURJA IDU — ?(25) var.

- Aa. —————*
- * mõnekorra (E, E²)

Stein 41, Wied. 108, Kündja nr. 43 (1883) 515, Tõn. LLr 112, E 52, E² 18, Norm. 200, EKMS III 141; ?Tt (Kreutzw.) — ?(19) var.

- b. Lustipidu ajab sagedaste kurja idu.
Tõn. RP 216, Tõn. Täht. (1912 veebr.) — ?(2) var.
- B. Mida rohkem lustipidusid, seda enam pahanduse idusid.*
* enam (Tõn. Täht. 1908)
Tõn. Täht. (1902) Ik-ta ja (1908) 37 — ?(2) var.
- C. Pikad pidud on paha idude ja lora juttude edendajad.
Tõn. Täht. (1909 okt.) — ?(2) var.

6086. LUSTJAS PANEB SALVELE PUU PEALE, AGA KASTEHEIN VOTAB MAHA — 1(3) var.

Norm. 90, EKMS III 422; Aud (Tarkpea).

6087. KUI LUDIGAS ENÄMB NAISE KALLALE EI LÄHE, ON NAINE VANA — 1 var.

Kuu (Lindström).

6088. LASE LUTIKAS PRAO VAHELE, KATSU, KUDAS KÄTTE SAAD — 1 var.

M. Mäesalu seletus: vastumeelset kaastööriisest on raske lahti saada.
Hää.

6089. KES NO LUTSUST LUU PIDÄ, KU HAUG JO HANDA PITE KÄEHN UM — 1 var.

Võ (Schmidt).

- Vrd. 3707. Kes klissa kirja paneb ehk lutsu luusse arvab.

6090. KÜLL LUTS LOEB, LATIKAS LAA-LAB — 1(3) var.

- a. —————
- M. Tarumi seletus: «Kui vanast ei õskand lugeda, siis veedi õpetajale aga kala, ise aga õeldi.»
Lätt nr. 451; Iis — 1(2) var.
- b. Küll luts loeb ja latik laulab.
Norm. 178 — ?(1) var.
- Vrd. 9120. Küll põtraliha lueb ja linnumagus laulab.
9437. Küll raha raamatu luge, küll mesi meele mõist.

6091. LUTSU KUEVE TÖNISEPÄEVA
ÜMMER — 3 var.

a. —————
Krk (Kivisäk) — 1 var.

b. Lutsud [koeve] tönissepäevä aal.
Hls — 1 var.

c. Lutsud koevad tönissapäeva aeg ja
lähväd siis mõrdä.
Vil — 1 var.

Vrd. uk: Tönisepäev üteldi olevad lutsu ema
päev, sel päeval võetavad lutsu ema välja
ja lõppeda lutsu kudemise aeg ning sel-
lega ka lutsu püüdmine selleks talveks
(Vil).

Vrd. 12295. Tönisepäeval läinud lutsul pletid
lahti.

6092. LUTSU MAKSA JA MAUALUSED,
KHISSEL JA KARTULIPUDRU —
VAT SIE ON KOIGE PAREM ROOG
— 1 var.

Hls (Proodel).

6093. ÄRA VOTA LUTSU SABAST —
1 var.

A. Raadla seletus: öeld. kahetsedes, kui
asjaajamisel petisega on kergeusklik ol-
dud.

Rõu.

Vrd. 7310. Naist sõnast, lutsu sabast.

6094. LUTS ON LAMMASTE LUGEJA —
1 var.

K. Lepa seletus: «Vanad inimesed niitsid
lambad ikka enne lutsnapäeva ära.»

Mus.

Vrd. rl «Laevahukk»: [— —] kiiss peale kir-
jutas, / luts oli kirja lugejaks (ERIA II:
1 nr. 2079).

6095. KIK LUU JA KONDI VANAL
PROGISESE — 1 var.

San (Päss).

6096. KÜLL LUU LIHA LÖUD — 16(36)
var.

Aa. —————

J. Hünersoni (Krk) seletus: «Iki om pa-
rep suur kehn ku vähik rammune luum.»
Krk, Kan, Vas — 3 var.

b₁. Küll luu liha löüdvä'.

M. Linna seletus: «Nuur ineminõ vai elläl
või viil rammu minnä, ku häste süvvä
saa.»

Se — 1 var.

b₂. Küll luud liha leiavad.

Norm. 206, EKMS I 366 — ?(2) var.

B. Luu löüd õks liha, a liha lõvva_{ai}
luud.

?Vas v. Se (Sandra) — ?(2) var.

C. Küll luu liha leiab, kui aga muidu
tervid on.

Pal — 1 var.

D. Küll luu liha leiab ja liha jälle verd.

Pal — 1 var.

*

E. Küll luu liha saab.*

* küllap

Trv — 2 var.

*

Fa. Küll luu liha kasvatab.

EKMS III 1296; Lüg (Källo), Kuu — 2 v.
3(3) var.

b. Luu kasvatab liha jälle.

Khn — 1 var.

G. Luu kasvatab liha, aga liha ei kas-
vata luud.

Wied. 108, Kündja nr. 43 (1883) 515, E 52,
E² 81, EKMS III 1296 — 1(8) var.

H. Külap luu liha kasvatab, kui aga
süda süüa võtab.

Hls — 1 var.

I. Küll luu liha kasvatab, kui aga ter-
vis tuleb.

Hlj — 1 var.

*

Ja. Kui kont terve on, küllap kont liha
kasvatab.*

* küllap (Norm., EKMS), külap (Wied.,
Kündja)

Wied. 78, Kündja nr. 39 (1883) 467, Norm.
206, EKMS I 366; Jaa — 1(7) var.

b. Kui kont terve, küll kont liha kasva-
tab.

E 43, E² 81 — ?(2) var.

K. Liha kasvatab konti, kont kasvatab
liha.

Hmd v. Ris (Treumann) — 1 var.

6097. LIKI LUUD OM LIHA MAKUS, AO
TULLOH TÛTRIK ARMAS — 7(10)
var.

- A. —
Se (Pino) — 1 var.
- Ba. Ligi luud liha makus, ao tullõh naa-
ne armas.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- b. Ao tullen naine armas, ligi luud liha
makus.
Vas — 1 var.
- C. Luu man om liha makus, naise man
om uni armas.
San — 1 var.
- Da. Ligi luud liha armas, ao tullen uni
armas.
Kan — 1(2) var.
- b. Ao tulleh uni armas, ligi luud liha
makus.
Vas v. Se (Sandra) — 1(3) var.
- Vt. 4251 C.
- E. Ligi luud om liha makus.
Plv (Tobre) — 1 var.
- Vrd. 5807. Liha kondi ümbert, naine naba alt
keige magusam.
4320. Kondi ümber liha hää, põõsa ümber
rohi hää.

6098. LOE LUID JA ARVA HAMBaid;
ÄRA LOE TEISE LOOMI — 2 var.

- A. —
Jõh (Paurmann) — 1 var.
- B. Lue luid ja arva hambaid.
Hlj — 1 var.

6099. LUU JA LIHA LUSTI TÄIS, PERE-
MEHE LEIBA KÕHT TÄIS — 3(5)
var.

- A. —
Norm. 121, EKMS III 1255; Vän (Jaason)
— 1(3) var.
- B. Kõht peremehe leiba täis, perse kura-
di rõõmu täis.
Rap v. Mär (Poom) — 2 var.

6100. KUI SAAD ÜLE LUVVA, SIS ÜLE
LUVVA VARRE KA — 2 var.

- a. —
Lüg (Källo) — 1 var.
- b. Kui saad üle luvva, siis [üle] varre
ka.
Lüg (Källo) — 1 var.

Vrd. 4132. Kui saad üle koera, siis saad üle
saba ka.

6101. KUST SAAB LUUDA, SÄÄLT SAAB
VÖRU KA — 1 var.

Hlj (Leetberg).

6102. PANE UUE LUUALE VÖRU EHK
SUURE SUUGA INIMESELE ARU
— 1 var.

VNg (Aug. Krikmann).

6103. LUU-KONDID VALITSEJALE —
u. 85(114) var.

Aa. —

* Helle 345, Hupel 112, Poromenski EGr.
204, Wied. 108, Kündja nr. 43 (1883) 515,
KAH EKAL 154 — 1(7) var.

*
*Luu-kondid valitsejale, mer ja langevad, freige bis
Knochen.*

- b. Luu-kondid veerevad valitsejale.*
* luud-kondid (Wied., Kündja)
Stein 41, Wied. 108, Kündja nr. 43 (1883)
515 — 2(6) var.
- c₁. Luu-kont jääb valitsejale.*
* jäeb (Kad, VMr, Amb, Jür, Nis, Han,
SJn, Pal); valitsejalle (VMr, Kuu), valit-
sejal (Han), valijale (Kad, Rkv, VMr),
valijalle (Kuu, Pal)
A. Krikmanni (VNg), J. S. (Kad), E. Luig-
la (Kod) seletused: elukaaslase valimise
kohta: pole hea liiga palju valida; J. Saal-
värgi (Jür) seletus: liigse valimise kohta.
Vi, Jä, Ha, Rap v. Mär (Poom), Han,
SJn, Pal, Kod — 19(20) var.
- c₂. Valitsejale jääb luu-kont.
Lüg — 1 var.
- c₃. Luu ja kont jääb valijale.
Jõe — 1 var.
- c₄. Luu-kont jääb ikka valitsejale.*
* jäeb (Jõe); ikke (Koe), ikki (Vil); vali-
jalle (Koe), valitsejalle (Vil)
Koe, Jõe, Rap v. Mär (Poom), Vil — 5
var.
- d. Luu-kont valitsejale.*
* valitseja[le] (Rak), valitsejal (SJn)
Hlj, Kad, Rak, SJn — 4 var.
- e₁. Luu-kont saab valitsejale.
Lindenberg HL Kal. (1887) 39; Rak, TMr
— 3(4) var.

- e₂. Valitsejale saab luu-kont.
As (Kuusk) — 1 var.
- f. Valitseja saab luu-kondi.
TMr — 1 var.
- B₁. Luu-kont saab liha valitsejale.
Kod — 1 var.
- B_{2a}. Luu saa liha valitsejale.
Plv — 1 var.
- b. Luu lõvvab ikke liha valitseja.
Nõo — 1 var.
- c. Luu liha valitsejalle.
Tt (anon.) — 1 var.
- C. Luu liha valitsejalle, kuor leivä alga-
jalle.*
* valitsejale (E MVH), valetsejal (Kuu),
valijale (E, E²), valijalle (Kuu); koor (E
MVH)
E MVH 6, E 52, E² 51; Kuu — 4(9) var.
- Da. Luu-kont valitsejale, pool perset põl-
gajale.
J. Remmelga ja P. Tammepuu seletused:
elukaaslase liigse valimise kohta.
Lai — 2 var.
- b. Kont valitsejale, pool perset põlga-
jale.
Trm — 1 var.
- Vt. 8477 B.
- Ea. Luu saab liha valitsejal, pool perset
põlgajalle.
Rõn — 1(2) var.
- b. Perse pool saab põlgajale ja luu liha
valitsejale.
Jõh — 1 var.
- Vt. 8477 C.
- F. Luu-kont korjajallõ, puul p... põlga-
jallõ.
Se (Aun) — 1 var.
- Vt. 8477 D.
- G. Luu-kont jäeb valitsejale, pajupõesas
põlgajale.
Jür — 1 var.
- H. Luu-kont valitsejalle, kapa põhi põl-
gajalle.*
* valitsejal — põlgajal (Vän)
Tür, Vän — 2 var.
- Vt. 9125 B.
- I. Põhi saab põlgajale, luu-kont valijale,
naese ots naerjale.
Vig (Getreu) — 1 var.
- Vt. 9125 C.
- Ja. Luu-kont jäeb valitsejale, põlend
kont jäeb põlgajale.*
* jäeb; valitsejalle — põlgajalle (Kos)
Amb, Kos — 2 var.
- b. Luu-kont jääb valijale, põlend kont
põlgajale.
Norm. 186 — 2(1) var.
- *
- Ka. Luu saa liha seletajale.
Ote — 1 var.
- b. Luu jääb liha seletäjale.
Puh — 1 var.
- L. Luu saa liha seletäjale, pool perst
põlgjale.*
* seletajale (Ote, Urv), seletaja (Kan);
puul (Ote, Urv)
Ote, Kan, Urv — 4 var.
- Vt. 8477 E.
- M. Liha seletäjale saab luu, peki otsjalõ
puul perst.
Kam — 1 var.
- *
- Na. Luu-kont kolijalle.
H. Raidi seletus: «Paelu valitseja kohta.»
Sjn — 1 var.
- b. Luu-kont jääb kolijale.
Hls (Jung) — 1 var.
- Oa. Luu-kont saab kolitsejale, varsajalg
valitsejale.
VII (Leoke) — 2 var.
- b. Luu-kont saab ikki kolijalle, varsa-
jalg valitsejale.
Ran (Raag) — 1 var.
- Pa. Luu-kont kolijalle, vana viisk valitse-
jale.
Ksl — 1 var.
- b. Luu-kont saab kolijale, vana viisk
saab valijale.
Hij — 1 var.
- c. Luu-kont jääb kolijale, vana viisk va-
litsejale.
Pal (Maasen) — 1(3) var.
- Q. Luu-kont jääb kolijalle, inetu hia ot-
sijalle.
H. A. Schultzi seletus: nende kohta, kes
valivad liigalt elukaaslasi.
Koe — 1 var.
- R. Luu-kont jääb kolijale, hea asja otsi-
jale.
Ksl (õpl.) — 1 var.
- S. Näpud jäävad jägajale, luu-kondid ko-
lijale.
Ksl — 1 var.
- Vt. 2365 E.

- Sa. Kontjalg saab kolajale.
VMr (J. Elken) — 1(2) var.
- b₁. Kontjalg jääb koljale.*
* koljal (Tin)
?Tin (Keller), Pil (Bock) — 1 v. 2(2) var.
- b₂. Kontjalg jääb ikka kolijale.
Plt (Luu) — 1 var.
- b₃. Eks kontjalg jää ikka kolijalle.
Plt (Luu) — 1(2) var.
- c. Kontjalg kooljale.
E MVH 81 — ?(1) var.
- Ta. Kontjalg kolijalle, varsajalg valitsejale.*
* kolijale (Norm.; Plt); valitsejale (Norm.), valijale (Plt)
Norm. 186; Pil, Plt — 2(3) var.
- b₁. Kontjalg jääb kolijale, varsajalg valijale.
?Khn? (Teder) — ?(1) var.
- b₂. Kontjalg jääb kolijal ja varsajalg jääb valijal.
Amb — 1 var.
- c. Kontjalg saab kolijale, varsajalg valitsejale.
Plt — 1 var.
- U. Kontjalg saab kolijale, poole perset põlgajale, varsajalg valitsejale.
Plt — 1 var.
- V. Kontjalg kolijale, varsajalg valitsijal, põlend koorike põlgajal.
SJn — 1 var.
- O. Vana saab valitsejale, luu-kont koristajale.
VNG — 1 var.
- Vrd. 13848. Vari jääb valitsejale, pesa põhi põlgajale.
6104. LUTSAPÄÄ ÖÖ ON NII PITK, ET KOTKAS KUKUB PUUST MAHA — 17 kuni 18(19) var.
- A. Nigulapäev peab kõige pikem öö olema, siis kotkas kukub puust maha, ta küüned väsivad ära.
Khk — 1 var.
- B_{1a}. Lutsnapää ööse kukub kotkas puu otsast maha.
Sa (Holzmayer) — 1 var.
- b₁.
Mus (Lepp) — 1 var.
- b₂. Lutsijapää ööse kotkas kukkuda puu otsast maha: öö olla nii pitk.
Mus — 1 var.

- c. Lutsnapää oli üheksa päeva enne jõulut, see olla kõige pitkem öö, siis kotkas kukkuda ka puu otsast maha.
Krkj — 1 var.
- d. Luutsinapäeval olevat öö kõige pikem: kotkas ei olevat jõudnud seda pikka ööd ära magada ja olevat puu otsast maha kukkunud.
Aks — 1 var.
- e. Luutsinapäeva öösel kukkus kotkas kolm korda puust maha.
Lüg — 1 var.
- f. Sel [= lutsina] ööl kukkunud kotkas kolm korda puu otsast maha magamise ajal.
Lal — 1 var.
- B₂. Lutsinaöö pidi nii pikk olema, et ronk kolm korda puust maha kukub.
Kad — 1 var.
- C_{1a}. Rahva jutu järele kukub pikemal ööl [pööripäeval] kotkas puu otsast maha.
Aks — 1 var.
- b. Vanainimeste üteluse järele kukub talvise pööripäeva ööl kotkas kuuse otsast maha, sest ei jõudvat ära magada nii pikka und.
Hel — 1 var.
- c. Kõige pikem öö talvisel pööripäeval arvatakse nii pikaks, et kotkas seda ei jõua välja magada, vaid puust maha kukub.
Plt — 1 var.
- d. Talvise pööripäeva öö on nii pikk, et kotka küüned väsivad magades ära ja kotkas kukub oksalt maha.
Prn — 1 var.
- C₂. Ennejõuluse pööripäeva kohta öeldakse, et vares kukub kolm korda öö sees puu otsast maha.
Kul — 1 var.
- C₃. Talve pööripäeva öö olevat ninda pikk, et kukk sadavet õrrelt ja kotkas kuuse otsast maha, ei jõudvet ära magada.
Krk — 1 var.
- D. Enne jõulu olla ööd nii pitkad, et kotkas kukub puust maha.
VNG — 1 var.
- Ea. Kolmekuningapäeva ööl peab ka kotkas puu otsast maha kukkuma.
Kündja nr. 1 (1883) 10 — 12(2) var.
Lähtub Wied. 349 toodud saksakeelsest tekstist.

- b. Kolmekuningapääva öösse kukub kotkas puu otsast maha.
Tt (anon.) — 1 var.
- Vrd. kk: Mul on pitk meel kui lutsinapää öö (Krj); Ega täna ööse omete lutsinapää öö ei ole (Krj).
6105. LÖDUS TÕÖ, LÖNTSAK SÖÖK — 1 var.
M. Veske seletused: lödus = laisk; löntsak = ladus (flüssig).
Tt.
Vrd. 1694. Hõlp töö, hõlp leib.
6106. KIE LÖHUB, SIE PARANDAB — 1?(1) var.
?Lüg (Källo).
Vrd. 9600, eriti red. A₂: Kes ree rikub, see ree parandab.
6107. LEIGATUD LAPS HOIAB NUA EEST — 2 kuni 8(24) var.
A. — *
- * lõigatud (Vig); noa (Wied., Kündja, Vig. Lisal., EKMS)
Wied. 105, Kündja nr. 43 (1883) 514, Meelej. nr. 23 (1887) 181, Vig. Lisal. nr. 25 (1889) 200, EKMS I 1314; ?VMr (A. Elken), ?Vig (Eisen), Pär (Kampmann) — 1 kuni 4(17) var.
- B. Lõigatud laps kardab nuga.
E 51, E² 47, Norm. 230, EKMS I 1018; Rap v. Mär (Poom) — 1 kuni 4(7) var.
6108. LÕIGATUD LEIB EI SÜNNI ENAM KOKKU — u. 50(87) var.
Aa₁. —
- Hel (Wahlberg), Puh (Antik) — 2(3) var.
- a₂. Ega lõigatu leib inämb kokko ei sünnü.
Räp — 1 var.
- a₃. Lõigatud leib ei sünni ühte.*
* lõigatu; ütte (TMr v. Vru)
Trm, TMr (anon.) v. Vru (R. Kallas) — 2(4) var.
- a₄. Lahtilõigatud leib ei sünni ühte.
Vil (Leoke) — 1 var.
- b. Leigatud leib ei sünni enam ühte.*
* lõigatud (Laakm.), lõigat (Vas); sünnü; inämb; ütte (Vas)
Meelej. nr. 26 (1887) 206, Laakm. ER Kas. Kal. (1892) 14; Pär (Kampmann), Vas (Jakobson) — 2(13) var.
- c₁. Lahti lõigatud leib ei hakka enam ühte.
Vän (Peterson) — 1 var.
- c₂. Ega leigatud leib enam ühte hakka.
Tln (Puusemann) — 1 var.
- d₁. Lõigatud leib ei hakka enam kokku.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- d₂. Lõigatud leib ei hakka kokku.
M. Mäesalu seletus: «Pettusega või valega sassi aetud vahekorrad ei muutu endiseks.»
Hää — 1 var.
- d₃. Lahtilõigatud leib ei hakka enam kokku.
Räp — 1 var.
- c. Lahtilõigatud leib ei lähe enam kokku.
R. Viidebaumi seletus: «Lahku läind inimesi on raske uuesti kokku sobitada.»
TMr — 1 var.
- f. Lahtilõigatud leib ei kasva enam kokku.
E² 79 — ?(2) var.
- g. Leib, mis lahti lõigatud, ei sünni enam ühte.
Kmpm. KH 75 — ?(1) var.
- h. Leib, mis kord lahti lõigatud, ei hakka hästi ühte.
H. Laipmanni seletus: sõpruse v. teenistuse kohta.
Vig — 1 var.
- i. Leib, mis katki lõigatud, ei hakka enam kokku.
HMD v. Rls (Treumann) — 1 var.
- j. Tuu leib, mis lahti lõigatud, ei sünni enam kokku.
TMr — 1 var.
- k. See leib, mis leivast lahti leigatud, ei sünni enam leiva külge.
Sa (Veäster) — 1 var.
- l. Kui leib lahti lõigatud, ega siis enam kokku ei hakka.
PJg — 1 var.
- m. Või lahtilõigatud leib enam ühte hakkab.
Vän — 1 var.
- n. Kes lahtilõigatud leiba enam ühte paneb.
Pil — 1 var.
- o. Ega see leib enam kokku ei sünni, mis ükskord ära on lõigatud.
Räp — 1 var.
- p. Kuida see leib enam ühte hakkab, mis kord katki saanud.

- Wied. 87, Kündja nr. 41 (1883) 491 — 12(4) var.
- q. Kui leib kõrd katki murtud, ei hakka ta enam kokku.
Jõh — 1 var.
- r. Pooleks lõigatud leib ei hakka enam kokku.
Khn (Teder) — 1 var.
- s. Läbi leigatud leib ei taha enam kokku pakkuda.
Wied. 105, Kündja nr. 43 (1883) 514 — 1(2) var.
- t. Ega lahtilõigatud leib enam peale paigale ei sünni.
TMr (Herms) — 1 var.
- Ba₁. Lõigat kanik ei sünni leiva pääle.
Pst — 1(2) var.
- a₂. Ega lõigat kanik enamb leiva pääle ei sünni.
Pst — 1 var.
- b. See leivakannikas, mis on ära leigatud, ei sünni kokku liimida.
Wied. 165, Kündja nr. 50 (1883) 598 — 1(3) var.
- c. Kannikas, mis ju terve leiva küljest on ära lõigatud, ei hakka enam sinna külge.
Tln (Keller) — 1(2) var.
- Ca₁. Lõigat kikk enab sünnü üi leevä pääle.
Vas v. Se (Prants) — 1 var.
- a₂. Lõigat kikk ei sünnü enamb leiva külge.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- a₃. Lõigat kikk sünnü üi inäp leevä külge.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- b₁. Ega tuu kikk inäp leevä pääle sünnü üi, miä är um lõigat.
Rõu — 1 var.
- b₂. Ega tuu kikk ei sünni leiva pääle, mis ära om lõegatu.
Plv — 1 var.
- b₃. Ei sünni sii kikk enamb leiva pääle tagasi, mis kord ära lõigat.
Trv — 1 var.
- b₄. Sünnü ei tuu kikk inäp leevä pääle, miä är um lõigat.
Rõu — 1 var.
- c. Lõigat kiku ei sünni enam leiva juurde tagasi.
Vil (Suurkask) — 1 var.
- d. Ega lahtilõigatud kikk enam tagasi leiva pääle'i sünni.
Trv — 1 var.
- e. Ega lõigat kikk enam pätsi pääle sünni.
Norm. 242; Pst — 1(3) var.
- f. Lõigat leiväkikk sünnü üi inäp leevä-pätsi mano.
A. Oinas-Tammeoru seletus: «Kes mehele om lännü, sünnü üi inäp kodo.»
Se — 1 var.
- Da. Lahtileigatud viilukas ei kasva enam kokku.*
* lõigatud (E)
Wied. 103, Kündja nr. 43 (1883) 514, E 49, E² 79 — 1(6) var.
- b. Ei sa leigatud viilokad enam leiva külge pane.
Sa (Allas) — 1 var.
- c₁. See viilukas, mis leivast saab leigatud, ega see kokku enam ei hakka.*
* viiluke
Wied. 166, Kündja nr. 50 (1883) 598 — 1 v. 2(4) var.
- c₂. See viilukene, mis saab leivast leigatud, ega see kokku enam ei hakka.
Wied. ESSr 1377 — 1 var.
- d. See viilukas enam leiva külge ei passi, mis oo ära loegatud.
R. Viidalepa seletus: «Kus oled kord elama asunud, seal ela.»
Muh — 1 var.
- e. Ära leigatud viiluke ei hakka mitte kinni.
Wied. 12, Kündja nr. 31 (1883) 370 — 1(4) var.
- E. Lõigat leib sünnü üi pätsi mano, nii mehele lännü naane kodo.
Se (Tammeorg) — 1 var.
- Vrd. 8973. Puolidetud leivast ei saa enamb ter-
vet leiba.
12755. Tütar mehele lauladatud on nagu kikk leivast ära leigatud.
6109. ÄRA LEIKA OMA NINA MAHA, ET
SEEGA NÄGU VIHASTADA — ?(3)
var.
- a. _____
?Vig (T. Pulst) — ?(1) var.
- b. Ära lõika umma nõnna maaha, kui näko pahandada tahad.
?Räp (Lepson) — ?(1) var.
- c. Ära lõika oma nina peast ära, et oma nagu vihastada.
EKMS III 664 — ?(1) var.
Aluseks ilmselt mingi leidmata trüklallikas.

- Vrd. 7445. Kes oma nina rikub, on ka silmnäü teutand.
6373. Ära pane oma maja põlema, et seega kuud vihastada.
6110. ÄRA LÕIKA SÄÄLT, KUS SA EI OLE KÜLÜNU — 2 var.
- a. _____
Krk — 1 var.
- b. Ära sealt leika, kus sa pole külvand. Hlj — 1 var.
- Vrd. kk: Ta tahtis säält leigata, kuhu ta ei olnud külvand (Kreutzw.).
6111. KES LÕIKUSE AJAL UND ARMAS-TAB, SAAB LEBAST LAHTI* — 1 kuni 2(4) var.
- * Ielvast (trükised); kis (Rap v. Mär)
Norm. 226, EKMS IV 248; Rap v. Mär (Poom).
6112. LEIKUSEL ON KANAD KURDID — 1?(7) var.
- a. _____
Wied. 105, Kündja nr. 43 (1883) 514 — 1?(5) var.
- b. Lõikuse ajal on kanad kurdid. E 51, E² 70 — 2(2) var.
6113. KUIDA MÕÖDA LÕNGAD ON, NENDA KANGAS KA — 1 v. 2(5) var.
- A. _____
Wied. 86, Kündja nr. 41 (1883) 491 — 1(4) var.
- B. Kuida lõng, nõnda riie. W. Norm. ÖL 6 — 1?(1) var.
6114. EGA' LÕO SITA PÄÄL LEIBÄ KASU'UI', KU LEHMÄ SITTA SAA'AI' — 2 var.
- A. _____
Se (Voolaine) — 1 var.
- B. Kui lõokese sitaga põldu rammutada, sellest õiget vilja saada ei ole. Lai (Tammepuu) — 1 var.
6115. KUI LÕOKE ALLES PÄRAST MAARJAPÄEVA TULEB, SIIS EI SAAVAT RÜKKID KA ENNE JAKOB-PÄEVA LÕIGATA — 1 var.
- VII (Jüri Täht).
6116. KUI LÕOKE KEVADI JUBA LUME ALT KOLM LIIVATERA KÄTTE SAAB, PIDADA ÄRA ELAMA — 1 var.
- SJn (Adelson).
6117. KUI LÕOKE KUONDLAKUUL LAULMA HAKKAB, TULEB KÜLM KEVADE; TULEB TA PAASTUKUUL NÄHTAVALLE, SIIS SAAB SOE KEVADE — 4 var.
- A. _____
Pst (Reevits) — 1 var.
- Ba. Tuleb lõoke küünlakuus välja, siis saab külm kevade tulema. Hls — 1 var.
- b. Kiur kui pidi küüntlakuus laulama, sis pidi tulema külm kevad. Lüg — 1 var.
- c. Kui kuld nokad küünlakuu sees välja tulevad, siis olla veel külma oodata. Hls — 1 var.
6118. KUI SAA LÕO LÕORI, SIS SAA KÄO KUKKU — 1 var.
- M. Tombi seletus: kui seni jõuad loomi elus pidada, kui lõokesed laulma hakkavad, siis jõuad seni ka, kui kägu kukkuma hakkab.
Hel.
6119. KU' LÕIVOKONÕ TULÕ VARRA VÄLLÄ, MAARTAKUUH, SAA VIIL LÕIVÕ TALV — 1 var.
- Se (Tammeorg).
6120. KUULED ESIMESE LÕOKESE HOMIKUL, ON HOOLEKUDU, KES ÕHTUL, SIIS ÕNNEKUDU — 1 var.
- Piv (Tamm).
- Vrd. 1438. Hommikune hoolekägu, lõuna leinakägu, õhtu õnnekägu.
6121. LÕOKE LAULAB PÄÄLE JAANI LEINALAULU — 1 var.
- Trv (Ungerson).
6122. LÕOKE ON UTLEND: «ENNE MINA MITTE EI LOULA, KUI MÄTAS POLE LAHTI» — 1 var.
- Rei (Espenberg).

Vrd. 6967. Muusträästas on seda ka siis ütelnud, et «Niipea kui mätas lahti, siis ma olen paradisiis».

6123. LÖÖKE TOOB LÕUNALEIVA — 1 var.

M. Säre seletus: «Sel ajal on juba päev sedavõrd pikem, et talust antakse juba ka lõuna ajal süüa.» Trm.

6124. LÖÖKE TOOB LÕUNASOOJA, PÄÄSUKES TOOB PÄEVASOOJA, ÖÖBIK TOOB ÖÖSOOJA — u. 80(198) var.

A_{1a1}. *

* ööpik (Kmpm. KLr I¹ ja EL II, Raud KL I; Jõe, Hää, Plt); lõukä (Rak), lõuke (Jõe, Hää); tuob (Rak, Jõe); -sooja (Rak, Jõe); pääsukä (Rak), pääsukene (SJn); pääva- (Rak, Rap v. Mär); ööbik (Jõe); üö- (Rak, Jõe)
Kmpm. KLr II⁶ 72, Kmpm. EL II³ 68, Kmpm. EL IV² 17, Kmpm. EL III¹⁰ 181, Raud KL I 57, Reiman KTr V 55, Reimann EK I 278, Mihkla-Parlo-Viidaldepp I² 114, Vih. (1949) 93, Vih. (1951) 92, Vih. (1952) 92, Vih. (1954) 99, Vih. (1957) 109, Vih. VER 188; Rak, Ann, Jõe, Rap v. Mär (Poom), Hää, SJn, ?Plt (Palm), Pal, Trm — 9 kuni 10(62) var.

32. Lõoke toob lõunasooja, pääsuke toob päevasooja, ööbik vast toob öise sooja. RI ja Kalevala 88 — ?(1) var.

33. Lõoke toob lõunasooja, pääsuke toob päevasooja, ööbik see toob öösooja.*
* ööpik (Nurmik)
Nurmik I 125; ?Kad (õpil.), Kam — 1 kuni 2(4) var.

34. Lõoke see toob lõunesooja, pääsukene päävasooja, ööpik see toob öösooja.*
* ööpik (Sander)
Sander I 69; Jõe, Võ-Se (Stein) — 2(7) var.

35. Lõoke toob lõunasooja, pääsuke päevasooja, ööpik toob öösooja.*
* lõuke (Wied., Kündja), leukane (Kuu); tuob (Kuu); lõune- (Wied., Kündja); sooja (Kuu); pääsukene (Wied.), pääsükäne (Kuu); pälava- (Kuu); ööbik (Kuu); üö- (Kuu)
Wied. 107, Kündja nr. 43 (1883) 514; Kuu, ?San (Kuusik) — 1 kuni 2(9) var.

36. Lõoke toob lõunesoea, pääsuke toob päevasoea, ööbik öösoea.*
* lõoke; toob; lõuna-; -sooja; -päeva; öö- (EKMS)
EKMS I 1198; KJn — 1(3) var.

27. Lõoke toob lõunasooja, pääsuke päevasooja, ööbik öösooja.*
* lõune- (Kurrik, E)
Kurrik SÖ 22, E 52, E² 100; Hel — 1(4) var.

28. Lõoke toob lõunasooja, pääsuke päevasooja ja ööpik öösooja.
Pal — 1 var.

29. Lõoke toob sooja lõune, pääsukene sooja päeva, ööpik aga sooja öö.
E MVH 18 — ?(3) var.

30. Lõoke toob sooja lõuna, pääsukene sooja päeva, ööpik sooja öö.
Ol. Lisa nr. 11 (1888) 173, Is. Kal. (1904) 209 — ?(2) var.

31. Lõoke toob sooja lõuna, pääsuke toob sooja päeva, ööpik sooja öö.
Reinhold Kal. (1911) 6 — ?(1) var.

32. Lõoke toob sooja keskpäeva, pääsuke sooja päeva, ööpik sooja öö.
Ol. Kal. (1893) 26 — ?(6) var.

33. Lõoke toob lõunasooja, ööpik see toob öösooja, pääsuke toob päevasooja.
Huvit. II 83, Norm. 48 — ?(6) var.

34. Lõoke toob lõunasooja, ööbik toob öösooja, pääsuke toob päevasooja.
Urv — 1 var.

35. Pääsuke toob päevasooja, ööpik toob öösooja, lõuke toob lõunasooja.*
* tuu; päävä-; üü-; lõoke (Ote)
Jäm, Ote — 2 kuni 3(5) var.

36. Pääsuke toob sooja päeva, ööpik sooja öö, lõoke sooja lõuna.
Uus As Kal. (1904) 29 — ?(2) var.

37. Pääsuke toob sooja päeva, ööpik see toob sooja öö, lõoke aga sooja lõune.
Sõet Nlj. Kal. (1904 mai) — ?(1) var.

38. Pääsuke toob sooja päeva, ööpik see sooja öö, lõoke aga sooja lõune.
Adamson Kal. (1905) 15 — ?(1) var.

39. Pääsuke toob päevasooja, lõuke toob lõunasooja, ööbik toob öösooja.*
* tuob (Lüg); päeva- (Lüg, Rak); lõoke (Lüg, Rak)
Lüg, Rak, Trm — 3 var.

40. Pääsuke tuu päävasooja, lõoke lõunasooja, ööbik öösooja.
Ote — 1 var.

41. Pääsuke tõi päevasooja, lõoke tõi lõunasooja, ööpik see tõi öösooja.
SJn — 1 var.

42. Pääsuke toob sooja päeva, lõoke sooja keskpäeva, ööpik sooja öö.
?Pst (Lensing) — 12(1) var.

- g₁. Ööbik toob öösooja, pääsuke toob päevasooja, lõoke toob lõunasooja.
Mär — 1 var.
- g₂. Üäbik tuub üüsuaja, piäsuke tuub päävasuaja, lõivoke tuub lõunesuaja.
Kod — 1 var.
- A_{2a}. Lõiv tuu lämmä hummogu, pääsläne lämmä päävä, sisas suvõ.
Norm. 48 — ?(2) var.
- b. Lõokõnõ tuu lõunalämmä, pääsläne tuu päävälämmä, ööbik tuu üülämmä.
Urv — 1 var.
- c. Pääsõkõnõ tuu päävälämmä, sisask tuu üülämmä, lõokõnõ tuu lõunalämmä.
Se — 1(2) var.
- B. Lõoke toob lõunasooja, pääsuke toob päevasooja, ööbik see toob öösooja, kägu kevade sõnumid.
?Hij (õpil.) — 1(1) var.
- C_{1a1}. Lõuke toob lõunesooja, pääsuke toob päävasooja, kägu toob suve sõnumid.*
* lõoke (EKMS), louke (VNg), lõukä (Hlj), leuke (Hlj); tuob (Hlj); pääsukene (Jõh), pääsukä (Hlj), piäsuke (Kuu); päeva- (EKMS; VNg); -suoja (Hlj); tuob (Hlj); suvã (Hlj); sonumi (VNg)
EKMS I 612; Jõh, VNg, Hlj, Kad, Kuu — 8(11) var.
- a₂. Lõoke toob lõunasooja, pääsuke toob päevasooja, kägu suvesõnumida.
Kad — 1 var.
- a₃. Lõuke toob lõunesooja, pääsukene päevasooja, kägu toob suve sõnumid.
Rak — 1(2) var.
- b. Pääsuke toob päävasooja, lõuke toob lõunasooja, kägu toob suvesõnumid.
Hlj — 1 var.
- C₂. Pääsuke toob päävasooja, lõoke toob lõunasooja, kägu kõige sui sooja.
Tür — 1 var.
- C₃. Lõuke toob lõunatuule, pääsu päipaiste, kägu kukkub suve sisse.
?Rak (Aug. Krikmann) — 1?(1) var.
- D_{1a1}. Lõoke toob lõunasooja, pääsuke toob päevasooja.
Raud VMj 218 — ?(4) var.
- a₂. Lõoke toob lõunasooja, pääsuke päevasooja.
Vän — 1 var.
- b. Lõoke toob lõunasooja, piäsuke päeva palavad.
Koe — 1 var.
- c. Lõuke toob lõuneleiba, pääsuke toob päävasooja.*
* -leiva (Pal)
Pal — 2(3) var.
- D₂. Lõövokene toop lõunelämmind, sisask see toop öösoojat.
Laakm. Mr Kal. (1863 juuni) — ?(1) var.
- E₁. Kägu toob suvesõnumid, pääsukene päävad soojad.
Kieser. Täht. (1899) 10, KAH Kal. (1899) 10 — ?(2) var.
- E₂. Pääsukene toob päävasooja, kägu kõige suve sooja.
VNg — 1 var.
- F. Kägu toob sooja päeva, ööbik sooja öö.
Trt — 1 var.
- G. Pääsuke toob päevasooja, lõoke toob lõunasooja.
VMr — 1 var.
- H_{1a1}. Pääsuke toob päevasooja, ööbik aga toob öösooja.
Kuu — 1 var.
- a₂. Pääsuke toob päevasooja, ööbik toob öösooja.
Jäm, Vil — 2(3) var.
- a₃. Pääsuke toob päävasooja ja ööbik toob öösooja.
Vän — 1 var.
- a₄. Pääsukene tuua päevasooja, ööpik tuua öösooja.
Mih — 1 var.
- a₅. Pääsuke toob ikka päävasooja, ööpik toob öösooja.
Kei — 1 var.
- a₆. Pääsuke toob päevasooja, ööpik öösooja.
Trv — 1 var.
- b₁. Peasuke toob päävad soojad, ööpik toob ööd soojad.
Jür — 1 var.
- b₂. Pääsuke toob sooja päeva, ööpik sooja ööda.
SJn — 1 var.
- c. Kui pääsuke toob päeval sooja, siis ööpik toob öösel sooja.
?Saa (Söggel) — 1?(1) var.
- d. Ööpik toob öösooja, pääsuke toob päevasooja.
Nõo — 1 var.
- e. Ööbik sooja ööda, pääsuke palavad päeva.
SJn — 1 var.

- H₂. Kui pääsuke väl'las, tuleb päävasooja,
kui õõbik väl'las, tuleb õõsooja.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- H₃. Pääsläne tuu lämmä pääva, sisas
suvõ.
Rõu — 1 var.
- Ia. Pääsuke toob päävasooja.
Koe, Hps, Trm, Ta (õpil.) — 4 var.
- b. Kui pääsuke lendab, toob päevasooja.
Prn — 1 var.
- J. Pääsuke toob sooja ja veel [kolm]
päeva külma.
Trm — 1 var.
- Ka₁. Õõbik tuub sooja üü.
Pst — 1 var.
- a₂. Õõbik toob õõsooja.
Koe, Ote — 2 var.
- b. Õõbik arvatakse toovat õõsooja.
Ta (õpil.) — 1 var.
- La₁. Lõuke see toob lõunesooja.
Stein 41 — ?(3) var.
- a₂. Lõoke toob lõunasooja.
Koe, Rld, Ta (õpil.) — 3 var.
- b. Lõoke toob kevadel lõunasooja.
Ote — 1 var.
- c. Kui lõoke lendab, siis toob lõunasooja.
Prn — 1 var.
- Vrd. rl «Linnud toovad ilmad»: Lõuke toob lõu-
nesooja, / pääsuke toob päevasooja, / kagu
toob suvesõnumeid (ERIA 1:1 nr. 519);
Pääsuke toob päävasooja, / õõbik toob õõ-
sooja, / kagu kõige suisooja, / lõoke toob
lõunesooja (ERIA 1:1 nr. 520).
- Vrd. 14816. Õõbik laulab õõlaulu, kuldnokk lau-
lab koidulaulu, lõoke laulab lõunalaulu.

6125. LÕO LÕIKAB RIHMAD JA KURG PANEB KÄRNAD — 2 var.

- A. _____
V. Eenveere seletus: «Kevade aeg üeldi
lastele.»
Kui — 1 var.
- B. Lõo lõikab rihmad ja kurg annab
saapad.
V. Eenveere seletus: kevadel tahavad lap-
sed paljajalu käia, jalad lähevad katki.
Kui — 1 var.

6126. LÕO SITUB, LÕO LEIKAB — 16(51) var.

- Aa. _____
* lõu (Tõs, Vän), lõgu (Sjn); lõikab
(EKMS; Tõs, Sjn)
Sannumetoja IV (1851) 51, PPost. nr. 6

(1857) 49, EKMS III 377 ja IV 439; Rkv,
Tõs, Vän, Sjn — 5(9) var.

- b₁. Lõu sittab, lõu leikab.
Wied. 107, Kündja nr. 43 (1883) 514 — 1(3)
var.
- b₂. Lõukene sittab, lõukene leikab.
Wied. ESSr 544, Wied. 107, Kündja nr. 43
(1883) 514 — 1(3) var.
- c₁. Lõo situtud, lõo lõigatud.*
* sitatud (EKMS)
EKMS IV 439; TMr — 1(2) var.
- c₂. Lõu sitatud, lõu leigatud.
Wied. 107, Kündja nr. 43 (1883) 514 —
?(2) var.
- d. Kui lõa situb, siis lõa lõikab.
PJg — 1 var.
- Ba₁. Lõu ramutus, lõu lõikus.*
* lõo (CRJ); rammutus (trükised)
CRJ Sak. Kal. Põl. (1880) 214, Tõn. Trt.
Täht. (1888) 50, Tõn. Täht. (1909 juunil),
Tõn. RP 219; Rak — 2(8) var.
- a₂. Lõo rammu, lõo lõikus.
Puh — 1 var.
- b. Lõuke rammutab, lõuke lõikab.*
* lõo (Norm.)
Vlg. Lisal. nr. 24 (1881) 1, Norm. 86 —
1(3) var.
- c. Lõukene rammutanud, lõukene leikab.
Wied. ESSr 544 — 1 var.
- C. Kus lõuke rammutab, seal ta ka am-
mutab.*
* lõoke (E)
Wied. 92, Kündja nr. 42 (1883) 502, E 46,
E² 100 — 1(6) var.

*

- D. Lõgu ramutab, kagu leikab.
Pär — 1 var.
- E. Kagu rammutab, lõukene leikab.*
* lõoke, lõo; lõikab (EKMS)
Meelej. nr. 37 (1887) 295, EKMS III 377 ja
IV 439 — ?(11) var.
- Vrd. kk: Ni pallo sai maalõ väke, ku tsirk lin-
nahtõh tsilgahut (Se); Taevaalune lind on
seda põldu oma sõnnikuga väetanud (Rõu).

6127. TULEB LÕOKE KEVÄDE VANAKUU OTSÄ SEHEN VÄLLÄ — LÕHIKE LÄMMI KEVÄDE, NOOREKUU SEHEN — KÜLM PIKÄLINE KEVÄDE — 17 kuni 18(25) var.

- Aa₁. Kui lõokene tule noorelkuul, tule külm,
kui vanalkuul, saa lämmi kevväi.
San — 1 var.

- a₂. Kui lõoke vanakuu otsas välja tuleb, siis saab soe kevade, kui noorekuu otsas, siis külm kevade.
Krl — 1 var.

a₃. Trv (Aadu Rull) — 1 var.

- b. Kui lõoke vanakuul välja tuleb, saab lühike kevad, tuleb ta aga noorelkuul, siis pikk kevad.
TMr — 1 var.
- c₁. Kui lõokõne noorelkuul valla tule, sis vindse, kui vanal, sis hää kevväi.
Ote — 2 var.
- c₂. Kui [lõoke] vanakuul valla tule, on hää kevade, noorelkuul, halv kevaja.
Kan — 1 var.
- c₃. Tulep lõokene vanakuul valla, sis saavad hää kevvai, kui noorelkuul, sis väega visa ja vinge.
Rõn — 1 var.
- d. Kui kevaja lõukese vanakuul vällä tuleva, sis läit ruttu ilm keväjälle, ent kui noorelkuul, sis om enne viil mitu talve.
Kan — 1 var.
- e. Ku lõõvõkõsõ vanakuuga tulõva, sis tulõva hüä ao, ku noorõlkuul, sis halva ao ja külm kevväi.
Rõu — 1 var.
- f. Kui lõokest edimäne kõrd vanakuul näitäs, sis saap hää kevväi, kui noorel, siis halb.
Nõo — 1 var.
- g₁. Kui kiur vanakuul esimest laulu tieb, siis piab soe kevade tulema, kui aga noorelkuul, siis külm kevade.
Jõh — 1 var.
- g₂. Kui lõokese laulu esimest korda kevadel noorelkuul kuulidakse, kuulutab laul külma kevadet ette, kui vanakuul, sooja kevadet.
Nõo — 1 var.
- Ba. Tuleb lõoke vanakuuga, saab hea suvi, tuleb noore kuuga, siis halb.
Rid — 1 var.
- b. Tuleb lõokene vanakuuga, saab hää suvi, tuleb ta noore kuuga, siis ei ole tal meie maal veel mitte peatust: ta läheb ära, et siis halba aastat kaasa tuua.
Adamson Kal. (1905) 15 — ?(1) var.
- c. Tulevad lõokesed küünlakuus vanakuul, toovad nad häid sõnumeid rik-

kast suvest, kui noorelkuul, siis halbu sõnumeid vaigest viljasaagist.
Sõöt Aeg Kal. (1907 veebr.) — ?(1) var.

- Ca. Kui lõoke noorekuu otsa siihen vällä tule, saa vinge kevväi.
Ote — 1 var.
- b. Kui lõoke noorekuu sehen vällä tuleb, sös om külm kevade ja vilu suvi.
Trv — 1 var.
- D. Kui lõoke vastla vanakuul välja tuleb, tuleb vali kevad.
Kad — 1 var.
- Ea₁. Kui lõokesed küünlakuus vanakuul tulevad, siis toovad nad häid sõnumeid.
Ol. Lisa nr. 11 (1888) 171, 1s. Kal. (1904) 207 — ?(2) var.
- a₂. Kui lõokesed veebruaris vanaskuus tulevad, siis toovad nad häid sõnumeid.
Nurmik II 181 — ?(1) var.
- b. Kui lõokene küünlakuu sees vanakuu ajal ilmub, toob ta hää sõnumi — kuulutab viljakat aastat.
Sõöt Nlj. Kal. (1900 veebr.) — ?(1) var.
- c. Tulevad lõokesed küünlakuus vanakuu ajal, toovad nad sõnumid rikkast vilja-aastast.
Sõöt Nlj. Kal. (1901 veebr.) — ?(1) var.
- F. Kui küündla vanakuul lõuke valla tuleb, siis tuleb kurg vastla vanakuul vällä ja tuleb hia kebade, aga tuleb lõuke alles vastla vanakuul valla, siis tuleb kurg alles mahlakuul valla ja tuleb vilu kebade.
?Koe (Schultz) — ?(1) var.

6128. KES LÕPETAB ILMAST TÖÖ VOI MEREST VEE — 1 var.

His (Karro).

Vrd. 11812. Tegijal tüü ei lõpe millaskl.

6129. EGA LÕPUL PÄRA EI OLE * — 4(11) var.

* pole (Amb)

G. Klemmeri seletus: «Kui juba miski asi lõppemas, siis ei maksa enam päragi järele jätta.»

EKMS II 748; Amb, Kuu, Jõe.

Vrd. 6136. Lõppemisel pole vara.

6130. EGÄ LOPPU EI TULE, KUI LOPPU ISE PÄÄLE EI TIE — 1 var.

Kuu (Lindström).

6131. LOPPU ÄRÄ UODA, SIIS SIE LÄHTEB KAUGEMALLE — 1 var.

Kuu (Kronström).

6132. LÖPP HEA, KÕIK HEA — u.
20(45) var.

Aa. —————*

* lopp (Kuu); hia (Sim, Trm), hää (Kuu), hää (Pal, Puh); kaik (Kuu)

Kuusik KT 210, E² 15, Reiman EK I 277, Norm. 71; Sim, Kuu, Juu v. Vän (Virkus), ?Pha (Kuusk), Plt (Palm), Pal (Karma), Trm, Puh, Ote (öpl.) — u. 10(21) var.

b₁. Kui lopp hää, siis kaik hää.

Kuu — 1 var.

b₂. Kui lõpp hea, siis kõik hea.

?Rön (Kaupmees) — 1?(1) var.

b₃. Kui lõpp hää on, siis on kõik hää.

Trv — 1 var.

c. Lõpetus hea, kõik hea.

Gr. SKO II 38; ?Hps (Laipmann), ?Trv (Toss) — ? kuni 2(8) var.

Ba. Ots hää, kõik hää.*

* hea (E, Huvit.); kiik (ELS)

ELS 112, E 63, E² 15 ja 38, Huvit. V Lisa 16; Rõu, Rāp, Vas v. Se (Sandra) — 3(10) var.

b₁. Um ots hää, um kõik hää.

Rõu (Gutves) — 1 var.

b₂. Om ots hää, sis om kõik hää.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

C. On hakatus hää, siis on kõik hää; on hakatus halb, siis on ka lõpp halb.

?Saa (Söggel) — ?(1) var.

Vrd. 1099. Kui kõik hää, om ots ka hää.

6133. LÖPP ON KÕIGE ASJA KROON —
?(5) var.

Kuusik KT 210, E² 15.

6134. KUI ON LÖPNUD LÕIKUSE, SIIS ON LÖPNUD LÕUNELEIB — 1 v.
2(2) var.

a. —————

MMg (Jürgenson) — 1 var.

b. Kui lõppes lõikus väljal, siis lõppes meie lõuneleib.

?Lüg (Källo) — 1?(1) var.

Vrd. 6242. Maarjapäev toob keskhommiku ja rukkivihki viib keskhommiku.

6135. SIIS ON KÕIK LÖPPEND, KUI KAKS KÄTT RINNA PEAL — 1 var.

Tln (Truuv).

Vrd. 12427. Ei tõi enne lõpe, kui kaks kätt rinde peale saab.

6136. LÖPPEMISEL POLE VARA — 4(6)
var.

a. —————

E MVH 81; Kad (Kivi) — 1(3) var.

b. Ega loppumise vara ole.

R. Lilheina seletus: «Oeldakse siis, kui millegi lõppemise vastu ei saa midagi parata.»

Kuu — 1 var.

c. Lõppemisel pole ilmaski vara.

Kad — 1 var.

d. Ega lõpul enämb vara vaja õle.

Jõh — 1 var.

Vrd. 6129. Ega lõpul pära ei ole.

6137. KEL HEAD LÕUAD, SEL ÕIGUS
— 3 kuni 5(5) var.

A. —————

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

Ba. Kel vägi, sel võimus; kel kukkur, sel kohus; kel head lõuad, sel õigus.

Rap v. Mär (Poom) — 1 kuni 3(3) var.

b. Kel kukkur, sel kohus; kel vägi, sel võimus; kel head lõuad, sel õigus.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

Vt. 14434 D.

Vrd. 10856. Kel suuremb suu, tuul suuremb õigus.

6138. LÕUNAT VÕID SÜUA RIKKA MAN,
ÕHTU MAGA VAESE MAN —
1(5) var.

Norm. 109, EKMS IV 298; Vru (R. Kallas) v. Tt (anon.).

6139. LÕUNATUUL SAJAB, PÕHJATUUL
KÕVIB — 1 var.

Ä. Siila seletus: «Sügisel lõunatuule järel tuleb ikka sadu (vihma, lund), põhjatuule järel külma.»

Trm.

6140. JÄRGNEV LÄBITILKUMINE SAJU
AJAL JA RIIAKAS NAINEN ON ÜHE-
SUGUSED — 3 kuni 4(5) var.

Aa. —————

Kuu — 1 kuni 2(3) var.

- b. Riikas naine on hullem kui järgne läbitilkumine.
Võn (Hildebrand) — 1 var.
- B. Paha naine on kui läbitilkuv katus saju ajal.
Sim (Vilrmann) — 1 var.
- Vrd. Op. sön. 27,15: Järgne läbitilkumine fao alal, ja riakas naene, need on ühhefuggu-fed.
- Vrd. ka Op. sön. 19,13.
- Vrd. 7205. Kui naene joob ja katus läbi jookseb, see on kõige pahem lugu.
6141. LÄHKOHE PANT, KAVVONDÖST VÖTAD — 1(8) var.
Se (Oinas).
6142. LÄHEMÄNE VÖÖRAS PAREB KU KAVVÖLINÖ UMANÖ — 5(9) var.
- Aa₁. Paremb lähemäne külamees kui kavveline omane.
Vas v. Se (Sandra) — 1(3) var.
- a₂. Parem lähimine külamees kui kaugene omane.
Norm. 195, EKMS III 927 — 2(2) var.
- b. Lähemäne külamiis om inämb kui kavveline umane.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- Ba. —
Se — 1 var.
- b. Lähemäne vööras om armap kui kavvölinö uma.
Se — 1 var.
- C. Paremp om lähemänne vööras ku kavvöline sugulanö.
F. Ilviku seletus: «Lähemätse vööraga saat alate kokko, a kavvölitse sugulasöga ei saa kõgö kokko.»
Se — 1 var.
- Vrd. 11032. Parem söber, mis ligi, kui vend, mis kaugel.
13924. Veli velele om hullömb ko külämiis.
6143. PAREM ON LEIDA LÄHKRIKIVI MERELIIVALT KUI HÄÄD NAIST KIRIKUPLATSILT — 1?(1) var.
?Rak (Aug. Krickmann).
- Vrd. 7331. Vöta naine heenakaarelt, aga mitte kirikuteelt.
6144. EI LÄHU TÄÖS SAA — 1 var.
lähü = ahnitseja, täitmatu
Kuu (Kronström).
- Vrd. 182. Ahne kõht ei saa ilal täis.
6145. LÄMMI AHI EI TIIÄ MIDÄGI, MIS KÜLM VÄLLÄN TEGI * — 1(2) var.
* tege (Norm.)
Norm. 108; Ote (Kukrus).
6146. MIS LÄMMI KÄSI ON ANNUD, SEDA KÜLM KÄSI ENAM EI VÖTA — 1(3) var.
Norm. 143, EKMS IV 439; Sjn (Ruhs).
- Vrd. 307. Anna suoja käega.
6147. PAREMB OM LÄMMIND MÜVVA KUI OSTA — 2 var.
- a. —
Rõu (Raudsepp) — 1 var.
- b. Paremb suuja müüa ku osta.
Kod — 1 var.
- Vrd. 126. Parem aega müüa kui osta.
6148. LÄNSTUUL LÄHEB MEHEGA MAGAMA — 5 v. 6(6) var.
- A. —
VNg (Aug. Krickmann) — 1 var.
- B₁. Läänetuul heidab magama ja põhjatuul paneb püksid sohu.
Kuu — 1 var.
- B₂. Pohituul paneb üöse püksit jalga, länsuul heidab mihega magama.
Jõe — 1 var.
- Vt. 9128 B₁—B₂.
- C. Loodetuul läheb mehega magama.
H. Krickmanni seletus: «Vaikib öhta ära.»
VNg — 1 var.
- D. Meretuul lähteb mihega magama.
Kuu — 1 var.
- E. Vaikib öhtuks tuulekene, tuleb ilus ilmakene — läheb mehega magama.
?Lüg (Källo) — 1?(1) var.
- Vt. 13224 B.
6149. KIS LÄÄPA KÄIB, SEE TALLAB REATEE — 1 var.
Rap v. Mär (Poom).
6150. LÄNNE TAAT SELITÄB — 1 var.
A. Salströmi seletus: «Öeldakse, kui tuul läände keerab, sest läänetuul toob alati selge taeva.»
Kuu.

6151. KULL LÕOJA MEES PUUD SAAB
— 1(5) var.

A. —————
Pär (H. Martinson) — 1 var.

B. Kes tõisi lüüa tahab, leiab kergeste
(ühe) kivi.

Gr. SKO II 38 — ?(4) var.

6152. LÕOJAL ON SUUD, AGA VASTU-
LÕOJAL METTE — 1 var.

SJn (Adelson).

Vrd. 6157. Lüümine um kiildü, vastalüümine
lubatu.

13896. Vastahakkamene on loodud.

6153. LÕOJAL TULO, OI UND, LÕUDAVAL
TULO UNI — 1 var.

Vas v. Se (Sandra).

6154. KUS ON LÕOKI, SÄÄL ON SAAKI
— 1 var.

Hää (Mäesalu).

6155. MIDA ROHKEMB LÕUA, SEDA
TIHKEMBAS LÄHEB — 1 var.

Puh (Viidebaum).

6156. ÄRA LÕO JOODIKUT, SIIS LÕOB
JUMAL SIND — 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

Vrd. 2424. Joodik om jumalal armas.

6157. LÕUMINE UM KIILDÜ, VASTA-
LÕUMINE LUBATU — 3(4) var.

A. —————*

* lõõmine; om; keeltu; vastu- (Vas v. Se)
Rõu, Vas v. Se (Sandra) — 2 var.

B. Lõõmine keelatud, vastulõõmine keela-
mata.

VMr — 1 var.

C. Lõõmine on keelatud, kuid vastulõõ-
mine on veel rohkem keelatud.

?Saa (Söggel) — ?(1) var.

Vrd. 6152. Lõõjal on süüd, aga vastulõõjal
mette.

13896. Vastahakkamene on loodud.

6158. VAHEL LÜHENEVAD VARGA
NÄPUD — 1—2(4) var.

A. —————

?Tõs (Schantz) — 1?(1) var.

B. Kõsija suu pääle ei lõõ ükski, aga
varga näpud lühendatakse varssi.
VII (R. Kallas v. anon.) — 1(3) var.

Vt. 5181 H.

Vrd. 13759. Vargal on pikad näpud.

6159. KAUAS LÜHIKE LAUL LAULET
VÕI VAESE HENG VOET — 15(27)
var.

Aa₁. —————

Trv — 2(3) var.

a₂. Kauas lühikest laulu lauldas või vae-
se henge võetse.

Pst — 1 var.

b. Kauaks lühike laul vältab või vae-
se hing võetakse.

Vil — 1 var.

c. Peas sii lühike laul lauled või vae-
se heng võet.

Trv — 1 var.

B. Kui kava vae-
se heng võetse.

Pst — 1 var.

Ca₁. Kauaks lühikest laulu laulad või vae-
se vara jagad.

E 31, E² 15, Puus. EKGr. 16, Kask-Vaigla-
Veski III Vö 140 — ?(5) var.

a₂. Kauaks lühike laul lauldud või vae-
se vara jagatud.

EKMS IV 298 — ?(1) var.

b. Kauas lühike laul laulet või vae-
se vara jagat.

Norm. 106; Trv (Parts) — 1(2) var.

Da. Kui pea see lühike laul lauldud.

Wied. 81, Kündja nr. 40 (1883) 478 — 1(4)
var.

b₁. Kui pia sie lühike lugu lauletud on.

Rak — 1 var.

b₂. Pia lõhike lugu lauldud suab.

Plt — 1 var.

b₃. Pea lühikene lugu lauldud saab.

Trm — 1 var.

c. Peas lühikene lugu lauletud ei saa.

Trm — 1 var.

*

Ea. Pias tühi tants tantsitud ehk lühike
laul lauletud.

Kad — 1(2) var.

b. Pia tühi tants tantsita ehk lühike lugu
lauldakse.

Hlj — 1 var.

F. Piaks lühikene lugu lauletud on.

Kuu — 1 var.

Vrd. kk: Egas lühikesed laulud ole pikad (Marj).

6160. LÜHIKE AU, SUUR HÄBI —
1(7) var.

Wied. 108, Kündja nr. 43 (1883) 515, E 52,
E² 46, EKMS I 211.

Vrd. 14456. Pareim velke au kui suur häbi.

6161. LÜHIKE JA JÄME — AUGU-
TÄITJA, PIKK JA PEENIKE —
SÜDAMEROOM — 6(7) var.

Aa₁. —
Hlj (Rehberg) — 1 var.

a₂. Lühike jäme — augutäidis, pikk pee-
nike — südamerõom.
His — 1 var.

a₃. Lühikäne ja jäme on augutäide,
pikk ja pien on süameriem.
Kuu — 1 var.

b. Pikk ja peenike — see oo südame-
rõom, lühike ja jäme — see oo augu-
täide.
Kul — 1 var.

Ba. Lühik jämme om augutäidis, pikk
peenik süamekinnitus.
Krk — 1 var.

b. Pikk peenik om süamekinnitus, lühik
jämme augutäidis.
Krk — 1 var.

C. Pikk m... oo südamerõem, lühike
jämme muidu augutäide.
?Rid (Hilemägi) — ?(1) var.

Vrd. 8800. Mis pikk, see peenike, mis jäme, see
lühike.

6162. LÜHIKE JA JÄME PEAB ENAM
VASTU — 1?(1) var.

?Rõu (Gutves).

6163. LÜHIKE JUUS, PIKK MEEL —
2 var.

A. —
Ote (Ois) — 1 var.

B. Naesterahval pitkad juuksed ja lühi-
kene aru; meesterahval lühikesed
juuksed ja pitk aru.
Jõh — 1 var.

Vt. 7348 L.

6164. LÜHIKE LÜKKAB SELLE AJAGA,
KUI SUUR ALLES KOOGUTAB —
2 var.

a. —
Kuu (J. Ploompuu) — 1 var.

b. Selle ajaga juba lühike lükkab, kui
suur alles koogutab.
EKMS II 771 — 1 var.

Vrd. 14458. Seeni üks väikene vasigõ juut, ku
suur suu mõsk.

6177. Seni lühike võtab marja maasi, kui
pitk kummardab.

6165. LÜHIKESED JALAD TEEVAD TEE
PIKAKS — 1?(1) var.

EPost. nr. 15 (1886) 3.

Vrd. kk: Tee sant ja jalg lühike (Wied. 183).

6166. LÜHIKESE KARVAGA HOBU JA
PIKA KARVAGA LEHM, NEE ON
LOOMAD — 1 var.

Käi (Ennist).

6167. LÜHIKESED JUUKSED, KERGE
MEEL — 4 var.

Aa. — *

* lühikesed (Tür)
Tür, VII — 2 var.

b. Lühike juuks, kerge meel.
Pil — 1 var.

B. Tütrugul pikä hiusse, lühike miil;
poesil lühikese hiusse, kerge miil.
Hel (Tomp) — 1 var.

Vt. 7348 K.

6168. LÜHKENE SUVI, PIKK TALV —
1?(1) var.

?Se (Tammecorg).

6169. MIDA LÜHEM, SEDÄ UHKEM —
1 var.

P. Ariste seletus: «Hiidlased rääkivat nii
seelikust.»

Khn.

Vrd. 5297, eriti C: Mida laiem püks, seda pris-
kem pois; mida lühem undruk, seda lü-
sam tüdruk.

6170. PAREMB LÜHIKE LORI KU PIKK
PALVE — 1(2) var.

Trv (Vaine).

Vrd. 11110. Parem paar sõna südamest kui pikk palve peast.
6176. Parem on lühike lõpetus kui pikk lori.

6171. PAREMB LÜHIKE SURM KUI PIKK PIINAMINE — 1 var.

Kam (Silmus).

6172. PAREMB LÜHIKESELT JA HUASTE KU PIKALT JA HALVASTO — 1 var.

Rõu (Ruga).

6173. PAREM LÜHIKE JAMME NÄLG KUI PIKK PEENIKE NÄLG — 6(7) var.

Aa₁. Ote — 1 var.

a₂. Parem ikka lühike ja jäme nälg kui pikk ja peenike.
Tor — 1 var.

b. Lühikene ja jäme nälg on parem kui pikk ja peenike.
Saa — 1 var.

B. Parem lühikene nälg kui pikk nälg.
Kuu — 1 var.

C. Parem lühike nälg kui pikk piin.
VNg — 1 var.

D. Parem on pikk kui lühikene.
SJn — 1(2) var.

Vrd. 8803. Parem pikk ja peenike nälg kui lühike ja jäme nälg.

6174. PAREM ON LÜHIKE KANGAS KOOTUD, KUI PIKK KEARITUD JA KUDUMATA — 1(2) var.

Norm. 72; Koe (Schultz).

6175. PAREM ON LÜHIKE LÕPETUS KUI PIKK HAKATUS — 1(4) var.

Norm. 72, EKMS I 125; SJn (Kapp).

Vrd. Kog. 7,8: Parrem on ühe asja viimne ots, kui ta hakkatus...

Vrd. 6176. Parem on lühike lõpetus kui pikk lori.

6176. PAREM ON LÜHIKE LÕPETUS KUI PIKK LORI — 1(2) var.

SJn (Kapp).

Vrd. 6175. Parem on lühike lõpetus kui pikk hakatus.

6170. Parem lühike lori kui pikk palve.

6177. SENI LÜHIKE VÕTAB MARJA MAAST, KUI PIKK KUMMARDAB — u. 25(72) var.

A_{1a1}. — *

* pikk (Ksl)

* Helle 353, Hupel 115, Porominski EGr. 216, Körber VRMK 38, Körber Uus ABDr 11, Wied. 164, Kündja nr. 50 (1883) 597, KAH EKAI 157; Ksl — 2 v. 3(17) var.

*
Senni lühike võtab marja maast, kui pikk kummardab, kleine Leute sind oft geschildet als große.

a₂. Seni lühike võtab marja maast, kuni pikk ennast kummardab.
?Tõs (Oövel) — 1(1) var.

a₃. Senni võtab lühike marja maast, kui pikk kummardab.*
* sõnis (Vil); võtab (Kaa); kunni pikk (Kaa)

Stein 56, Wied. 164, Kündja nr. 50 (1883) 597, Sak. Lisa nr. 22 (1888) 2, Vig. Lisal. nr. 9 (1890) 71, E 76, E 81; Kaa (Tõll), ?Vil (Nigul), ?Tt (Kreutzw.) — 1 kuni 3(21) var.

a₄. Lühike võtab seni marja maast, kuni pikk kummardab.
EKMS II 771 — ?(1) var.

a₅. Lühike võtab sonni marja maast, kuni pikk ennast kummardab.
Krj — 1(3) var.

b. Nii kavva võtt lühikene marea maast ärki, ku pikk viil kumardas.
Rõu — 1(2) var.

A_{2a}. Lühike lipsas seni marja maast, kuni pikk painutab.
Hel (Wahlberg) — 1(3) var.

b. Lühike võtt marja maast ära, seeni kui pikk painutas.
TaL (Kihu) — 1 var.

B₁. Seeni võtt väikene marja maast, kooni pikk maaha paintas.
?Se (Tammeorg) — 1(1) var.

B₂. Kuni pikk kumardab, võtab veike marja maast.
Trv (Pausk) — 1 var.

C. Senigu suur kumardab, seni võtab til-luke marja maast ülesse.
Trv (Kil) — 1 var.

D. Nii kavva võtt matal maast marja ära, ku pikk kumardas.
?Räp (Poolakess) — 1(1) var.

Ea₁. Seni võtt matal maast marja, ku korgõ kumardas.

A. Kure seletus: «Lühikese kasvu õigustus.»

Urv — 1 var.

a₂. Seeni matal marja maast võtt, kooni korge kumardas.

Vas v. Se (Sandra) — 1(4) var.

a₃. Matal nii kavva marja maast äräki võtap, kui korge kumardas.

Räp — 1(2) var.

a₄. Matal võtt nii kavva marja maast äräki, ku korge viil kumardas.

Plv — 1 var.

b₁. Madal võttis maast marja, kui kõrge veel kumardas.

Vru (anon.) — 1 var.

b₂. Madal võtab maast marja, kui kõrge veel kumardab.

?Sjn (Ruhs) — 1(1) var.

c₁. Seeni võtt matal marja, kooni korgõ kumardas.

Rõu — 1 var.

c₂. Seeni matal marä võtt, kui korgõ kumardas.*

* marja (Urv, Plv); nika = niikaua (Plv); ku (Plv)

Urv, Plv, Vas — 3 var.

d. Kunas korgõ kumardas, seeni matal marja võtt.*

* kuni (Rõu)

Urv, Rõu — 2 var.

e₁. Senni kui kõrge kumardab, võtab madal marja ära.

Tln — 1 var.

e₂. Niikaua kui kõrge kumardab, võtab madal marja ära.

Kuu — 1 var.

F. Seeni võtab pikk inimene pirru parsilt ära, enne veel kui madal inimene manu küünitab; madal inimene võtab jälle enne marja maast, kui kõrge veel kumardama hakkab.

Plv — 1 var.

Vt. 8826 C.

Vrd. 6254. Enne saab madal marja maast, ku kõrge lähe taevast.

6164. Lühike lükkab selle ajaga, kui suur alles koogutab.

6178. Kuhu LUKATAKSE, SINNA LAHEDE; Kuhu TOMMATAKSE, SINNA TULED — 1 var.

Vän (Tiitsmaa).

Vrd. 6179, eriti red. D, näit. D_{1a}: Kuidas lükkad, nõnda läheb; kuidas tõmbad, nõnda tuleb.

6179. KUIDAS LÜKKAD, NÕNDA LÄHEB — u. 100(199) var.

A_{1a1}. — *

* kuidas (VMr v. Vig, Pee, Mus, Khk, Trv, Vil, Sjn), kuda (Jõh, Lüg, VMr, Koe, Kuu, Kos, Vig, Vil, Plt, Trt, Kan), kudas (Põl, Kõp, Sjn); lükkad (Jõh, Lüg), lükkat (Kan), lükkat (Trv); nõnda (Mus), nenda (VMr, Pee, Vig, Khk, Khn, Trt), ninda (Jõh), nindä (Lüg), nõnna (Kos, Plt), nanna (Koe), nil (Trt); lähäb (Jõh, Lüg, VMr, Koe, Sjn), lähäb (Khn, Trv, Kõp, Trt), lähäp (Kan), lihäb (Põl), lääb (Gressel; Vig, Trv, Vil, Sjn), läeb (VMr v. Vig, Vil)

Gressel (1883) 52, Vlg. Lisal. nr. 13 (1891) 104, Habicht E Kal. (1895) 42, Pet. Ah 31 ja 40, Kmpm. KH² 30, Kmpm. KLR 357, Kmpm. KLR I⁶ 123, Kmpm. KLR II⁶ 341, Jung 68, Nurmik III 95, Puus. KH II¹¹ 104, Puus. Eü I 112, Kask-Vaigla-Veski I Hõ 55 ja I Ak 16, Huvit. V Lisa 15, Jänes-Parlo 126, Kask-Puusepp-Vaigla 144, Norm. 75; Vai, Jõh, Iis, Lüg, VNG (õpil.), Rak (õpil.), VMr, Amb, Koe, Pee, Kuu, Kos, Tln (Pusemann), Juu v. Vän (Virkus), Vig, Sa, Khn, Vän, Saa, Trv, Vil, Kõp, Sjn, Plt, Pal, Trt, Kan, As (Kuusik), Ti (S. Veske) — u. 50(94) var.

a₂. Kuda lükkad, nenda lääd.*

* kuidas; nõnda; lähed (Rõu)

Hel (Wahlberg), Rõu (Pallits) — 2(3) var.

a₃. Kuda lükkab, nõnda läheb.*

* kuidas (Krj)

Krj, Kaa — 2(3) var.

b₁. Kuida sa lükkad, nenda läheb.

Wied. 87, Kündja nr. 41 (1883) 491 — 1(2) var.

b₂. Kudas sa lükkad, nõnda see läheb.

Borm Prn. Er Kal. (1889) lk-ta — 7(1) var.

b₃. Kuidas sa lükkad, nõnda ta läheb.*

* kuidas; nenda; lääb (Tt)

Pär, Vil (Toss), Tt (Pihlak) — 3 var.

c₁. Kuda lükkad, nii läheb.

Trm — 1 var.

c₂. Kuda lükkad, nii ka läheb.

Jjn (Pitka) — 1 var.

d. Nagu lükkad, nõnna läheb.

Tmr — 1 var.

- e. Nii ku lükkäd, nii lätt.*
* kui; lükkät; lähäp
Rõu — 2 var.
- A₂. Nõnda läheb, kuidas lükkad.
Puus. EKGr. 131 — ?(1) var.
- B. Kuis litsut, nii lätt.*
* nigu
?Ote (Kroon) — ?(2) var.
- Ca₁. Kuida tõukad, nenda läheb.
Kaa (I. Kallas) — 1 var.
- a₂. Kuidas tõukan, nõnda läheb.
?Võn (õpil.) — 1?(1) var.
- b. Nii kui toukat, nii lätt.
Har — 1 var.
- *
- D_{1a1}. Kuidas lükkad, nõnda läheb; kuidas tõmbad, nõnda tuleb.*
* kuida (Wied., Kündja; Kuu, Kaa, Tor, Saa, Sjn, Lai), kuida (Iis, Hlj, VMr, Krk, Pil, Ksi, Kod), koda (Trv), kudas (E; Kuu, Mär, Mih, TMr); lükkad (Kod), lügid (Kuu); nõnda (Kaa), nenda (Wied., Kündja; Hlj, Tor), ninda (Kuu), nõnna (Iis, Ksi, TMr), nenna (Mih), na (Mär); lähäb (Iis, Mih, Ksi, TMr), lähab (Saa, Krk), lähte (Kuu), lääb (Hls, Trv, Lai), läb (Kod); tõmmad (E; Iis, Hlj, Kuu, Mär, Mih), tõmbed (Hls), tõmbad (Kaa), tembad (Kuu)
CRJ KLR II 55, Wied. 86, Kas. Talur. Kal. (1880) 42, Kündja nr. 41 (1883) 490, Jung 55, Tõn. Täht. (1910 märts), Tõn. RP 361, E 42, E² 83, Huvit. I² 47, Kask-Vaigla-Veski Lõ² 74 ja 96, Puus. KA V—VI (1939) 124, Norm. 75; Iis, Hlj, VMr, Amb (Kleinmann), Kuu, Rap v. Mär (Poom), Khk (Schillart), Kaa, Mih, Vän, Tor, Saa (Söggel), PÄL, Trv, Sjn, Pil, Ksi, Lai, Pal, Kod, TMr (Siil) — u. 25(65) var.
- a₂. Kuida lükkad, ninda läheb; kuidas tõmbab, ninda tuleb.
Jõh — 1 var.
- a₃. Kuda lükkad, nõnda läheb; kuda tõmban, nõnda tuleb.
Trm — 1 var.
- a₄. Kuda lükkäd, nõnna lähäb; kuda tõmmad, nõnna tulevad.
A. Univere informandi seletus: «Ütted, kui vilgused ja lipsused lõngad one kanga lõemes. Kõik ei ole lõeme keträjäd, lips lähäb katki ja viik lähäb katki.»
Kod — 1 var.
- a₅. Kuida lükkab, nõnda läheb; kuidas tõmbad, nõnda tuleb.
Kaa — 1 var.

- a₆. Nii kuidas lükkad, nii läheb; nii kuidas tõmbad, nii tuleb.
Trt — 1 var.
- b. Kuidas sa lükkad, nõnda lähab; kuidas tõmbad, nõnda tuleb.
Krk — 1 var.
- c. Kuidas lükkad, siis nõnda läheb ja kuidas tõmbad, siis nõnda tuleb.
?Plt (Luu) — 1?(1) var.
- d. Nii kuidas lükkad, nii läheb; nii kuidas tõmbad, nii tuleb.
Trt — 1 var.
- D₂. Kudas tõmmad, nõnna tuleb; kudas lükkad, nõnna lähäb.*
* kuidas (JMd, Jaa); tõmbad (JMd, Jaa); lähäb (JMd)
JMd (Lunts, õpil.), Tër (R. Viidalepp), Jaa (õpil.), ?Pal (Karro) — 4 v. 5(5) var.
- E. Kudas lükkad, nõnda läheb; kudas tõukad, nõnda tuleb.
Tõn. Täht. (1909 dets.) — ?(1) var.
- F. Kuidas lükkad, nõnda lääb; kuidas jätab, nõnda jääb.
Gr. ELR II 93 — ?(3) var.
- Vrd. 6178. Kuhu lükkatakse, sinna lähed; kuhu tõmmatakse, sinna tuled.
13650. Nenda vanker jookseb, kui sa takka lükkad.
6180. LULU PUU ON KIVELE KISKUJA, REEVA PUU VADE ONNELIGULT VAHELT MENIJA — 1 var.
Kuu (Odenberg).
6181. LUPSJA LEHM PERET PEAB, AHER PERET ÄRA AJAB — 1(4) var.
Lindenberg ATT 16.
6182. LUSIPUU OLGU OLENA LEPAIN, SIIS IGAB IHNIMESE PÖLVE — 1 var.
VNg (Aug. Krikmann).
Vrd. kk: Vikatil on ehk lepa lüsi? 'pillkavalt, sest küsija teab niitjal süü olevat' (Kad).
6183. EGA MAAST INÄP KIIKI MAALE EI SATA — 1 var.
Vas v. Se (Sandra).
6184. IGAL MAAL ISE MANER — 1?(1) var.
?Tt (Kreutzw.).
Vrd. 6190. Kuida maa, nõnda maner.

6185. IGAL MAAL ISE VIIS — u. 5(15)
var.

- Aa. —————
Stein 19, EKMS II 782; Tt (Kreutzw.) — 1(5) var.
- b. Igal maal oma viis.
E² 9, Muuk-Mihkla III 90 — 2(3) var.
- B. Igal maal ise viis, igas kohas ise kombed.
VJg — 1 var.
- Ca. Igal linnul ise laul, igal maal ise viis.
E 25, E² 100, Puus. Eü I 94 — 1(3) var.
- b. Igal linnul oma laul, igal maal ise viis.
VJg — 1 var.
- c. Igal maal oma viis, igal linnul oma laul.
?San (Raudsep), ?Rõu (Pill) — ? kuni 2(2) var.
- Vt. 5996 P.
- Vrd. 6189. Kuida maa, nenda viis.
11506. Igas talus ise viis.
13236. Igas vallas oma viis.
6358. Igas maeas oma viis, igas maeas oma hais.

6186. KEIK MAA EI KANNA IGASUGU
VILJA — 1 kuni 3(24) var.

- Aa. —————
* Helle 336, Hüpel 107, Poromenski EGr. 192, Wied. 74, Kündja nr. 38 (1883) 454, KAH EKAI 151, E 41 — 1(14) var.

*
Keik maa ei kanna igga sagguvilja, ein lant rädgt nichradet.

- b. Kik maa ei kanna ütesugust vilja.*
* köik (Wied., Kündja)
Marburg 70, Wied. 74, Kündja nr. 38 (1883) 454 — 1(3) var.
- c. Ega köik maa igasugu vilja ei kanna.
?Hel (Wahlberg) — 1(1) var.
- d. Iga maa ei kanna igasugust vilja.
E² 9, Norm. 77 — 2(3) var.
- B. Iga pöld ei kanna igasugust vilja.
E² 9 — 2(2) var.
- C. Köik maa ei kanna mitte marju.
?Saa (Sitzka) — 2(1) var.

6187. KUDA MAA, NÖNDA MUUD —
5 kuni 6(8) var.

- Aa. —————*
* kudas (E)
E 44, E² 9; Krk — 1(3) var.
- b. Kui maad, nii muudu.
Ote — 1 var.
- Ba. Kuidas lind, nõnda laul; kuidas maa, nõnda mood.
Kul — 1 var.
- b. Kui maa, nii mood; kui lind, nii laul.
?Vas v. Se (Sandra) — 1(1) var.
- c. Kui maad, nii muudu; kui lindu, nii laulu.
San — 1 var.
- d. Mida maada, seda moodo; mida lindu, seda laulu.
Võn — 1 var.
- Vt. 5999 I.
- Vrd. 8579. Igal perel ise mood.
6190. Kuida maa, nõnda maner.
6189. Kuida maa, nenda viis.

6188. KUIDA MAA, NENDA MARJAD —
4(23) var.

- A. —————*
* kuidas — nõnda (E, Norm., EKMS), kudas — nõnna (KJn)
Wied. 86, Kündja nr. 41 (1883) 490, E 44, E² 9, Norm. 210, EKMS II 778 ja III 377; KJn — 2(12) var.
- B. Mida maad, seda marja.
Stein 45, Wied. 114, EKMS II 917 ja IV 439; V5-Se (Stein) — 1(10) var.
- C. Mida lindu, seda laulu; mida maad, seda marja.
Org 19 — 1 var.
- Vt. 5999 E.

6189. KUIDA MAA, NENDA VIIS — u.
10(40) var.

- Aa. —————*
* kuda (Stein); nõnda (Stein; Tt)
Čelak. 338, Stein 32, Wied. 86, Kündja nr. 41 (1883) 490; ?Tt (Kreutzw.) — 1(6) var.
- b. Ninda kui maad, ninda om viisi.
Nõo — 1 var.
- B1a1. Kui maa, nii viis; kui lind, nii laul.
* Gös. 272, Wied. 80, Kündja nr. 39 (1883) 467, KAH EKAI 86 ja 88 — 1(6) var.

*
*ein jedes land hat seine Weise/ kui mah/ ni viihs/
kui lind / ni laut.*

- a₂. Kuida maa, nenda viis; kuida lind, nenda laul.*

* kuda (KAH), kudas (Hää), kuidas (Muuk-Mihkla-Tedre, Norm., EKMS); nõnda (KAH, Sander, Muuk-Mihkla-Tedre, Norm., EKMS; Hää)

* Helle 340, Hupel 109, Beitr. XI 158, Porominski EGr. 197, KAH EKAI 153, Sander I 68, Muuk-Mihkla-Tedre IV 79, Norm. 210, EKMS I 332; Hää — 3(19) var.

* Kuida maa nenda viis, kuida lind nenda laul, ländliq, fitliq.

- b. Kuda lind, nõnda laul; kuda maa, nõnda viis.

Trt — 1 var.

- c. Nigu lindu, nii laulu; nigu maad, nii viisi.

Ote — 1 var.

- B₂. Kuitao maa, niida viis; kuitao tsirk, niida laul.

Marpurg 71 — 1 var.

Vt. 5909 F₁—F₂.

- C. Teisel maal teine viis.

Wied. 182, Kündja nr. 52 (1883) 622, E 83 — 12(5) var.

Vrd. 6185. Igal maal ise viis.

13912. Määne viir, sääne viis.

6187. Kuda maa, nõnda muud.

6190. Kuida maa, nõnda maner.

6190. KUIDA MAA, NÕNDA MANER — 7(11) var.

A. — *

* kuda (Stein; MMg); maanera (Vai), maner (MMg)

Stein 32, Wied. 86; Vai, MMg, Tt (Kreutzw.) — 3(6) var.

- Ba. Kuidas lind, nõnda laul; kuidas maa, nõnda maner.

Vai — 1 var.

- b. Kuidas maa, nõnda maner; kuidas lind, nõnda laul.

Rak — 1(2) var.

- c. Kuda maa, nenda maner; kuida lindu, nõnda laulu.

Vai — 1 var.

Vt. 5909 J.

- C. Kuidas känd, nõnda võsu; kuidas kuusk, nõnda kasu; kuidas tamm, nõnda tõru; kuidas maa, nõnda manner.

Pil (Bock) — 1 var.

Vt. 4934 S ja 11574 D.

Vrd. 6187. Kuda maa, nõnda muud.

6189. Kuida maa, nenda viis.

6184. Igal maal ise maner.

6191. KUIDA MOA, NII MURRE — 1 var.

Kod (anon.).

6192. KUIDAS MAA, NÕNDA LINA — 1 var.

Nis (Alver).

6193. KUIDAS MAA, NÕNDA RAHVAS — 1 v. 2(2) var.

A. —

?Mar (Hliemägi) — 12(1) var.

- B. Nigu lindu, nii laulu; nigu maad, nii rahvast.

Kan — 1 var.

Vt. 5909 K.

6194. KUI MAA ÕITSEB KEVADEL, SIIS SAAB RÄIME — 12(1) var.

?Vil (Leoke).

6195. KUI MAA ÕITSEB, SIIS ON KÕIGE PAREM KÜLVIAEG — 13 kuni 14(14) var.

a₁. —

Rap v. Mär (Poom) — 1 kuni 2(2) var.

- a₂. Kui maa õitseb, siis on küliaeg.

Krj — 1 var.

- a₃. Kui maa häitses, sis om hää külbiaig.

Se — 1 var.

- b. Kui mua õetsõb, siis olla külütund.

Khn — 1 var.

- c₁. Kui maa õitseb, siis peab olema hea külvata.

Kuu — 1 var.

- c₂. Kui maa õitseb, siis on paras aig küvida.

Pst — 1 var.

- c₃. Kui maa õitseb, on hää küvida.

Vil — 1 var.

- d. Kui maa õitseb, siis on paras küli teha.

Vil — 1 var.

- e. Kui mua õitseb, siis on hea viljategemine.

Plt — 1 var.

- f. Kui maa õitseb kevadel, siis on kõige parem aeg viljasi maha teha.
Jür — 1 var.
- g. Ku maa äitseb, sõs om paras tõugu tetta.
Trv — 1 var.
- h. Kui maa kolmat korda kevade õitseb, siis on kõige parem aeg tõuvilja külda.
Lal — 1 var.
- i. Siis on paras aeg seemet teha, kui maa õitseb.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
6196. KUIS MAA, NII MAJA; KUIS PÖLLU, NII PÖRSA — 1?(1) var.
?Rõu (Gufves).
Vrd. 7954. Oma põld, oma pörsas.
6197. KU MAA ENNE HAL'LES LÄÄ KU MÖTS, SIS TULEVET RIKAS SUVI — 1 var.
Krk (Hünerson).
6198. KÜLL MAA PÖÜRJÄMMI KANDAB — 1 var.
A. Kronströmi seletus: «Maa sigitab loomi.»
Kuu.
6199. MAAD KÜNTAKSE MITU KORDA, AGA SEEMET KÜLVATAKSE ÜKS KORD — 2(15) var.
Aa. _____
Wied. 111, Kündja nr. 44 (1883) 524 — 1(3) var.
b. Maad küntakse mitu korda, seemet külvatakse üks kord.
E² 9, Kask-Vaigla-Veski III Vö 123, Kask-Vaigla-Veski Lõ² 29 ja 65, Norm. 87, EKMS I 125 ja III 377 — ?(9) var.
B. Kümme korda künta, üks kord külvata.
Norm. 87; Trm (Sommer) — 1(3) var.
6200. MAAD OLEVAT SIIS PARAS KÜNDMA HAKATA, KUI ADRA-RAUA JALGI ENAM ÜMBERPÖÖRDUD MULLAL NÄHA POLE — 1 var.
Vil (Nigul).

6201. MAA EI ANNA MAGADES — 1(3) var.
Norm. 83, EKMS III 377; TMr (Sill).
6202. MAA KÜNDJALE LÖÖ KIVIGA PÄHÄ, NIIDO NIITIJALE ANNA PALA LEIBA — 2(10) var.
A. _____*
* kündjat; niitjale (Wied.)
Stein 45, Wied. 110; Vö-Se (Stein) — 1(9) var.
B. Maa kündje om malga väärt, niidu niitje levä väärt.
J. Hünersoni seletus: «Maa om kerge künda, aga hein om raske niita.»
Krk — 1 var.
Vrd. 11406. Sügüsetsele rüä sökjallõ andas muru leibä, keväjätsele visatas kiviga kukruhe.
6203. MAALE MURDUNU PUU PIAT MUIDOGI KUIJOMA — 1?(1) var.
?Vas v. Se (Sandra).
6204. MAA MUUJÄ HÄÖS ÄRÄ, MAA OSTJA LATT RIKKAS — 2(3) var.
A. _____
Norm. 127; Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.
B. Maa müüjä häös ar, maa ostja häö_öi.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
6205. MAA NUTAB, KUI TA JÄÄB SONNIKUTA — 1(6) var.
a. _____
Wied. 110, Kündja nr. 44 (1883) 524 — 1(3) var.
b. Maa nutab, kui ta sõnnikuta jääb.
Sak. Lisa nr. 22 (1888) 2 — ?(3) var.
6206. MAA PEAL OLLA SEITSE HULLU: SÖÖMAHULL, JOOMAHULL, TÖÖHULL, LAISKUSEHULL, RAHAHULL, NÄLJAHULL JA RIUHULL — 1 var.
Põl (Tustit).
6207. MAA PEETAS PETTUSEGA KINNI — 1(11) var.
Stein 45, Wied. 111, Kündja nr. 44 (1883) 524; Vö-Se (Stein).
Vrd. 8729. Pettusega maja peetas, võlsiga naa-ne võetas.

6208. MAA PEREMEES EI OLE MITTE SEE, KES ÜMBER UIDAB, VAID SEE, KES ADRA TAGA KÄIB — ?(8) var.

Kuusik KT 207, Norm. 128. Vene vanasõna tõlge.

6209. MAA PUHUN OM LEIB — 2(4) var.

a₁. _____
Hel (Tomp) — 1 var.

a₂. Maa põues on leib.
Norm. 82, EKMS III 377 — ?(2) var.

b. Mullas on leib.
TMr — 1 var.

Vrd. 9011. Pudrul leib puun.

6210. MAA PÕUES EI OLE ÜHTEGI VAEVA — 1(20) var.

a. _____
* Helle 346, Hupel 112, Poromenski EGr. 204, Wied. 111, Kündja nr. 44 (1883) 524, KAH EKAI 154 — 1(12) var.

* *Maa pões ei ole ühtegi vaeva, im Tode lan men recht ruhen.*

b. Maa pões ei ole inimesel enam vaeva.*
* pões (Stein)

Stein 41, Wied. 111, Kündja nr. 44 (1883) 524 — ?(6) var.

c. Mulla pões ei ole inimesel enam vaeva.
E² 9 — ?(2) var.

6211. MAA RÄAGIB ISE ENDA EEST KEVADEL — 1 var.

Rõn (Viidalepp).

6212. MAA SÜLES ON MAGUS MAGADA — 1?(14) var.

a₁. _____
Stein 41, Wied. 111, Kündja nr. 44 (1883) 524, E 52, Puus. KA V–VI (1939) 123; ?Tt (Kreutzw.) — 1?(9) var.

a₂. Maa süles magus magada.
RI ja Kalevala 88 — ?(1) var.

b. Maa pões magus magada.
E² 9 — ?(1) var.

c. Mulla pões magus magada.
E² 9 — ?(3) var.

Vrd. Tõn. RP 253: Maa rüppes on magus magada, ei seal ole enam vaeva ega valu.

6213. MITTE MAA EI SIGITA VILJA, VAID TAEVAS — ?(21) var.

a₁. _____
Niggol VKOR² 159 — ?(12) var.

a₂. Ega maa vilja sigita, vaid taevas.
E 14, E² 9, EKMS I 611, III 376 ja 401 — ?(7) var.

b. Ega maa vilja sigita, taevas sigitab.
E MVH 70 — ?(1) var.

c. Mitte maa ei kasvata leiba, vaid taevas.
EKMS III 401 — ?(1) var.

6214. MUA ANNAB, MUA VOTAB — 1 var.

Khn (S. Saar).

6215. PAREMP MAAN KUI SUUREN PUUN — 2(9) var.

A. _____
Stein 53, Wied. 145, Kündja nr. 48 (1883) 573; Vö-Se (Stein) — 1(8) var.

B. Paremp maas istuda kui korgest kukkuda.
Krj — 1 var.

6216. EGA MAAILMA TÕÖD JOUA LOBETADA — 9(10) var.

A_{1a}. _____
Kuu (Salström) — 1 var.

b. Ega kaiki tööd jōua ilmas lobetada.
Kuu — 1 var.

c. Egas ilmast ikke tööd ära ei lõpetada.
Vän — 1 var.

d. Ega tööd jōua lõpetada.
Lüg — 1 var.

A₂. Kis ilma tūō lõpetab.
Muh — 1 var.

B. Tee küll, mis sa teed, ega sa maailma tööd ei lõpetada.
Sa (anon.) — 1(2) var.

C. Ennem saad isi otsa, kui tööd jōuad lõpetada.
KJn — 1 var.

D. Tapa vai hinnast ar', tūū jääs üks perrä tegijät.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

- E. Kes tüü ar' joud tetä, tüü om olnu inne meid ja jääs perrä meid.
Se — 1 var.

Vrd. 11812. Tegijal tüü ei lõpe millaski.

6217. KES MAAILMA USUB, SELLELE MAAILM KURJA TASUB — 1(2) var.

Wied. 60, Kündja nr. 36 (1883) 431.

6218. MAAILM LÄHEB VANEMAKS JA PÄÄV-PÄÄVALT IKKA TARGEMAKS — 2 kuni 3(12) var.

Aa₁. — *

* päev-päevalt (trüklised)

Wied. 110, Kündja nr. 44 (1883) 524; Tt (Kreutzw.) — 1(4) var.

- a₂. Maailm läheb vanemaks ja päev-päevalt targemaks.

Stein 41 — ?(2) var.

- b. Maailm lähäb vanemaks ja ikka targemaks.

Hls? (Jung) — 1 var.

- c. Maailm läheb vanemaks, inimesed targemateks.

E 52, E² 35 — ?(4) var.

- B. Maailm läheb targemaks.

?Vil (Leoke) — 1?(1) var.

Vrd. 13357. Mida vanemaks saad, seda targemaks jääd.

2111. Inimene läheb aasta vanemaks, kaks targemaks.

6219. MAAMEES KEEDAB MERI VETT JA JÄRV KALA. RANNAMEES — MERI KALA JA JÄRV VETT — 1 v. 2(6) var.

a. —

Wied. 110, Kündja nr. 44 (1883) 524, Norm. 162, EKMS IV 930 — 1(4) var.

- b. Maamees paneb meri vett ja järv kala, rannamees — meri kala ja järv vett.

Wied. 110, Kündja nr. 44 (1883) 524 — 1?(2) var.

Vrd. kk: Meri vett, järv kalu (Trv).

6220. KUI MAAMESILANE VÄLLES, SIIS ON SUUR RÄIM MERES — 2 var.

a. —

Vän (Peterson) — 1 var.

- b. Kevade, kui sitikas ja maamesilane näha on, siis on räime ka võrgo pötkur.

Sa (Veäster) — 1 var.

6221. MAAPIND KATAB KÕIK KÕVERUSED KINNI — 3 v. 4(13) var.

Aa. — *

* maa (E²)

Stein 41, Wied. 111, Kündja nr. 44 (1883) 524, E 52, E² 9; Tt (Kreutzw.) — 1(10) var.

- b. Maapind matab kõik kurjused kinni.

?Hls (Jung) — 1?(1) var.

- B. Muld matab kõik.

Puh — 1 var.

- C. Aig süüb kõik ja haud katap perä-mätse.

Ran — 1 var.

6222. MAARJAST IGE MAA MAGUSAKS LÄHTEB — 1 var.

Kuu (Esken).

6223. MAAR'AMAA VASTA VOTT, PANÕ HOT MIDA KUULJALO ÜTEH HAUDA — 1 var.

Se (M. Linna).

6224. KUDAS ILM MAARJAPÄE ÖÖSI, NÕNDA ON VEEL [NELIKÜMMEND] ÖÖD JA PÄEVA — 1 var.

Hää (Mäesalu).

Vrd. 8174. Kui paastumaarjapäeva öösel külmab, külmab veel [nelikümmend] ööd.

6225. KUI ENNE MAARJAPÄEVA JÕED JOOKSEVAD, SIIS PÄÄLE MAARJAPÄEVA KÜLMAVAD KINNI — 4 var.

- Aa. Kui enne maarjapäeva ojad jooksevad, siis pääle maarjapäeva kinnitab.

Hls — 1 var.

b₁. —

Trm (Slid) — 1 var.

- b₂. Jooseve maarjapäevän jõe, sis külmäve na peräst kinni.

Hel — 1 var.

- B. Kui küünlapäeval jõed jooksevad, siis paastumaarjapäeval külmavad kinni.

Tisp. 76 — 1 var.

Vrd. 8172. Kui enne paasumuarjapäevä vesi üle tii juakseb, siis pääle muarjapäevä vassab jälle ärä.

6226. KUI ENNE MAARJAPÄIVÄ MUNA PESÄS, SIIS SOE, VARANE KEVAD — 1 var.

Lüg (Källo).

6227. KUI MAARJAPÄEVAKS PEDE
PEIPSISSSE LÄHEB, TULEB HÄÄ
SUVI — 1 var.

TMr (õpil.).

6228. KUI MAARJAPÄEVAKS VEEOTSAD
KOKKU JOOKSEVAD, TULEB HÄÄ
KEVAD — 2 var.

a. Hel (Treu) — 1 var.

b. Jooseve viiotsa [maarjapäevaks] kok-
ku, tuleb hää kevade.

Hel — 1 var.

Vrd. 6244. Maarjapäivil piävat viiotsa joba kok-
ku saama.

6229. KUI MAARJAPÄEVAL [KOLM]
ÕÖD KÜLMAD ON, SIIS TULEB
KÜLM KEVADE — 3 var.

Aa. Koe (M. Lepik) — 1 var.

b. Paastumaarjapäev, kui kolm õöd
külma on, tuleb külm kevade.

Koe — 1 var.

B. Enne maarjapäivä, ku kolm õöd om
külmänü, sis ei saa' hää suvi.

Har — 1 var.

Vrd. 8174. Kui paastumaarjapäeva õösel kül-
mab, külmab veel [nellikümmend] õöd.

6230. KUI MAARJAPÄEVAL LUMI KATU-
SEL, SIIS JÜRIPÄEV HANGED AIA
ÄÄRES — u. 45(57) var.

Aa₁. Kui paastumaarjapäeval hanged katu-
sel on, siis on jüripäeval hanged aia
ääres.

Tlsp. 77 (< Trm) — 1 var.

a₂. Kui paastumaarjapäeval on hanged
katusel, siis jüripäeval hanged aia
ääres.

Sim (Lippus) — 1 var.

a₃. Kui maarjapäevän hange katuse pääl,
sis jüripäevän hange aia veeren.

Hel — 1 var.

b₁. Kui kapstmaarjapääv lumõhang ka-
tusõ pääl, sis jüripääv aidveeren.

Vas — 1 var.

b₂. Kui maarjapäev lumehanged katusel,
sis jüripäev hanged a'a jäeres.

Trm — 1 var.

c. Kui maarjapäeval hanged katusel, siis
on nad jüripäeval aia all.

Hää — 1 var.

- Ba. Kui maarjapää lumi katusel, siis jüri-
päev] hang aia ääres.

Vän — 1 var.

b₁. — *

* maarjapäe — jüripäe (Rap v. Mär),
muarjapääväl — jüripääväl (Kod); jüripäe-
val (Trm); jäären (Kod)

VNg, Rap v. Mär (Poom), Pal, Trm, Kod
— 6 var.

b₂. Kui maarjapäeval lumi katusel, on jü-
ripäeval veel hanged aia ääres.

Ote — 1 var.

b₃. Kui maarjapäe on lumi veel katusel,
sis jüripäe on hanged aia ääres.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

b₄. Kui paastumaarjapääva aegus lumi
katuse pääl, siis on jüripääva aegus
hanged aja ääres.

Kär — 1(2) var.

b₅. Kui paastmaarjapäivil on lund katu-
sel, siis jüripäivil on hanged aia ääres.

Jöh — 1 var.

b₆. On maarjapääval lund katusel, on jü-
ripääval hange aia ääres.

Tln — 1 var.

b₇. Kui paastumaarjapäeval lund katusel
on näha, siis jüripäeval on hanged aia
ääres.

Vän — 1 var.

b₈. Kui maarjapäeval veel lund katussel
on, siis on jüripäeval veel hanged aia
all.

Vai — 1 var.

b₉. Kui maarjapäeval veel katustel lund
on, siis on jüripäeval veel aia ääres
hanged.

Noa — 1 var.

b₁₀. Kui maarjapääv lund katustel, siis
jüripääv hanged aia ääres.

VNg — 1 var.

Ca₁. On lumi maarjap[äeval] veel katusel,
sis on juri[päeval] veel aia ääres.

Kan — 1 var.

a₂. Kui lumi maarjapäeval katuksel, siis
on ta juri[päeval] aia ääres.

Rõu — 1 var.

a₃. Kui lumi kapsamaarjapäeval katuksel,
sis on ta jüripäeval aea ääres.

Plv — 1 var.

a₄. Kui kapstmaarjapääväl om lumi katu-
sõ pääl, sis jüripääväl viil aidveereh.

Se — 1 var.

- b. Kui kapstamaar'apääväl om lumi katusõ pääl, siis om juripääväl aia all.
Se — 1 var.
- c. Kui maarjapääval veel katuse peal lund on, siis saab jüripääval veel lumi aedade ääres maas olema.
Kündja nr. 12 (1883) 142 — ?(2) var. Saksa keelse teksti tõlge (Wied. 355).
- d. Ku kapstmaarjapäävä lumõnarmõs katusse pääl um, sis um jüripäävä viil aidveereh.
Vru (Sander) — 1 var.
- D. Um kapstmaarjapääväl katusõ pääl lummõ, sõs um jüripääväl aidveeren ja perve all iks lummõ löüdüä.
Rõu — 1 var.
- E₁a. Ku lumi kapstmaarjapäävä katusõ otsan, sõs um jüripäävä mäe otsan.
Kan — 1 var.
- b₁. On paastumaarjapääval katuse peal lumi, siis on veel jüripääval mägede peal.
Tlsp. 77 — ?(5) var.
- b₂. Kui kapstmaarjapääval lumi katussel om, sis om jüripääval lumi mägedel.
Plv — 1 var.
- b₃. On maarjapääval katusel lumi, on ta jüripääval veel mägedelt leida.
Sõõt Nlj. Kal. (1901 märts) — ?(1) var.
- b₄. On maarjapääval katusel lumi, siis ei kao ta jüripääval veel mägedeltki.
Sõõt Nlj. Kal. (1904 märts), Adamson Kal. (1905) 15 — ?(2) var.
- c. Kui maarjapääval lumi katuse pääl olnu, sis arvatud, ei jüripääval kiige korgemba mäe otsan lumi olevet.
Krl — 1 var.
- E₂. Kui kapsamaarjapääval lumi hoonete katuste peal veel alles olla, siis olla ka kaks nädalat pärast jüripääva kinkude peal lund näha.
As (Vaabel) — 1 var.
- F₁a₁. Kui maarjapääval lund katusel, siis on seda jüripääval maas.
Amb v. JMd (õpil.) — 1 var.
- a₂. Kui maarjapääval lumi katussel, siis on ka jüripääval lumi maas.
Trv — 1 var.
- b. Oli maarjapääval lumi katuksel, siis arvati jüripääval lumi maas olevad.
Trv — 1 var.
- F₂. Kui palju maarjapääval lund katusel, nõnna palju on jüripääval lund maas.
MMg — 1 var.
- G. Kui maarjapääval lund katusel on, siis on ka jüripääval veel lund.
SJn — 1 var.
- H₁. Kui maarjapäävaks katussed lumest puhtad on, siis jüripäävast ka aia-ääredki.
Jõh — 1 var.
- H₂. Kui maarjapääväl lume enam katusse piäl ei ole, siis jüripääväl enam vana lund kua ei ole, aga piäle jüripäävä sadab nimelt lumelotso.
Kod — 1 var.
- Ia. Kui paastumaarjas lund katusel, on jüris veel hangi aia ääres, kui aga katused puhtad, [siis] ka jüris puhtad.
San (Elsen) — 1 var.
- b. Kui maarjapäävaks on katused lumest puhtad, siis saab ka jüripäävaks hanged aa jaarest ära; ei ole maarjapääval katused lumest puhtad, siis ei sula jüripäävaks hanged aa jaarest koa ära.
Koe (Schultz) — 1 var.
- c. Kui maarjapääval lumi katusel, siis on jüripääv hang aia ääres; kui maarjapääv ei ole lund katusel, ei ole jüripääv hange aia ääres.
Ksi — 1 var.
- *
- J. Kui madiksepääval veel lumi katuksel, siis on jüripääval veel hanged aja ääres; kui madiksepääv katuksed puhtad, siis on jüripääv maa paljas.
Hij — 1(2) var.
- *
- K. Kui lihaheite aigu lumi katusse pääl om, sis om lihavõtte aigu kah.
San — 1 var.
6231. KUI MAARJAPÄEVAL NÕNDA PALJU PALJAST MAAD ON, ET LAMMAS KAHE TALLEGA PÄÄLE MAHUB, SIIS EI JÄÄ LAMMAS ENAM NÄLGA — 1 var.
- Vil (Kala).
- Vrd. 1342, eriti E: Kui lamba naha laiult paljast maad jo om, sis ei koole enam lambas nälga.

6232. KUI MAARJAPÄEVA ÕÖL HOBUSE-SITT ÄRA HÄRMATAB, EI VÕTA KÜLM VILJA SÜGISE ÄRA — 2(3) var.

A. ———
Ksi (Sturm) — 1(2) var.

B. Kui vana maarjapäeva homikul nii palju külma on, et hobuse mudidel väljas uutsikas päälle tuleb, siis suviljaraased külma ei näe.
Hää (Müesalu) — 1 var.

Vrd. 2796, eriti E: Kui jüripäeval halle hobusesõnnigugi pääl on, siis ei võta külm sügise vilja ära põllul.

6233. KUI MAARJAPÄEVA ÕÖL KÜLM KANAMUNA VÄLJAS LÕHKI LÕÖB, SIIS TULEB KÜLM KEVADE — u. 60(66) var.

Aa₁. Om maarjapäevän nii külm, et kanamuna üüsi ära külmab, tuleb viil nelikümmend päevä külmä.
Hel — 1 var.

a₂. Kui maarjapäeva õöse külm kanamuna lõhki lõõb, siis on külma nelikümmend õõd-päeva veel.
Vil — 1 var.

a₃. Kui maarjapäeva üüsi nii palju külmetab, et külm kanamuna lõhki lüüb, siis külmetab viil [nelikümmend] üüd-päeva.
Vil — 1 var.

b₁. Kui maarjapäeva õösi kanamuna väljas ära külmetab, siis pidavat selle järele veel [nelikümmend] õõd külma tulema.
Pst — 1 var.

b₂. Kui vana maarjapäeva õösi nii külm on, et kanamuna väljas lõhki külmetab, siis oleja veel nelikümmend päeva külm.
Hää — 1 var.

c₁. Kui maarjapäeva üüsi külm kanamuna puu- või haoriida otses lõhki lõõb, siis külmetab viil nelikümmend üüd-päeva.
Vil — 1 var.

c₂. Kui paastumaarjapäeva laupäeva õösel kanamuna aiateiba otsas jäätub, siis kestavad külmad ilmad veel nelikümmend õõd-päeva.
Lüg — 1 var.

d. Kui [kapstmaarjapäevä] üül nii külm om, et kanamuna, mis kaarde veere

all om, ära külmäs, siis saavat viil [nelikümmend] päivä ja üüd külmä.
Võn — 1 var.

e. Kui maarjapäevä õõd mõlemad külmetäb, ninda et kanamuna veravasamba otsas katki lõõb, siis on selle järel viil nelikümmend õõkülma viel ies.
Jõh — 1 var.

B_{1a}. ———
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

a₂. Kui maarjapäeva õösel külm kanamuna väljas ära võtab, siis tuleb külm kevade.
Sjn — 1 var.

b₁. Kui külm maarjapäeval kanamuna riida peal ära lõhub, siis on külm kevade.
Rak — 1 var.

b₂. Kui maarjapäeva õösi külm kanamuna väljas riida peal ära võtab, siis tuleb külm kevade.
Sjn — 1 var.

c₁. Kui paastumaarjapäeva õöse külm kanamuna õue posti otsa jäe paneb, siis on külm kevade.
Jõh — 1 var.

c₂. Kui maarjapäevä õösel muna posti otsas lõhki lüüb, siis külm kevade.
Lüg — 1 var.

B₂. Kui paastumaarjapäeva õösel külm kanamuna õue veel ära võtab, seisab veel kaua külm.
Pil — 1 var.

B₃. Ku kanamuna kapstmaarjapäevä kaartõ ala ää külmäs, sõs külmäs jüripäevä katusõ otsa.
Kan — 1 var.

C. Kui kevade maarjapäeva aeg kanamuna puuriida otsas lõhki külmetab, siis saama külma suvet.
Sjn — 1 var.

D_{1a}. Kui paastumaarja õösi külm rikub kanamuna, võtab suvel hall vilja.
San — 1 var.

a₂. Kui maarjapäeva külm võtan kanamuna, siis võtab ka vilja.
Vän — 1 var.

b. Kui maarjapäeva õöl külm kanamuna välja ära võtab, siis võtab külm sügise vilja.
Ksi — 1(2) var.

- c₁. Kui maarjapäeval külm võtab kanamuna puuriidasse, siis võtab külm ka vilja.
Aks — 1 var.
- c₂. Kui maarjapäeva öösel nõnda palju külma on, et kanamuna riida otsa peal ära võtab, siis saab selle aastal külm vilja võtma.
Tor — 1 var.
- c₃. Kui maarjapäeva öösi külm kanamuna puuriida otsas lõhki lõõb, siis võtab külm sel aastal vilja.
Vän — 1 var.
- c₄. Kui paastumaarjapäival kanamuna puuriida otsan lahki külmetab, siis saavet suvel vilja külmamist olema.
San — 1 var.
- c₅. Kui maarjapäeva ööd nõnda külmad on, [et] külm kanamuna riida pääl lõhki lõõb, siis võtab külm tuleval suul vilja.
Sjn — 1 var.
- c₆. Kui maarjapäeval öösel külm riida peale pandud kanamuna lõhki lõõb, siis võtab külm suvel vilja ära.
Vän — 1 var.
- c₇. Kui külm maarjapäeval muna riida otsa peal lõhki lõõb, siis võtab ta ees-tuleval suul ka vilja ära.
Vän — 1 var.
- c₈. Kui külm maarjapäe üüsi kanamuna riida otsas ära võtab, siis rikub sui külm vil'la.
Vän — 1 var.
- c₉. Lõõb külm maarjapäeva öösel kanamuna õues riida pääl lõhki, võtab külm suvel vilja.
Tln — 1 var.
- c₁₀. Kui külm vana maarjapäeva öösi kanamuna puuriida otsas lõhki lõõb, tulevad sügisel külmad ilmad, mis vilja hävitavad.
Vän — 1 var.
- d. Lõõb maarjapäeva ööse külm pinu peal kanamuna katki, siis võtab ta ka sügise vilja ära.
Juu — 1 var.
- e. Kui maarjapäeval külm võtab kanamuna pessa, siis võtab vil'la ka.
Ksi — 1 var.
- D_{2a}. Kui külm maarjapäeva õhtul kanamuna lõhki lõõb, võtab külm suivilja ära.
Vän — 1(2) var.
- b₁. Kui maarjapäeva öösel nii külm, et kanamuna lahki lõõb, siis võtab külm suivilja ära.
Trv — 1 var.
- b₂. Kui maarjapäeva öösel külm nii kange oli, et kanamuna lõhki lei, siis arvati külm suivilja ära rikkuvat.
Trv — 1 var.
- c. Lüüb külm maarjapäeva üüsel kanamuna puuriidale ära võtab, siis võtab suivilja ää.
Vän — 1 var.
- D₃. Kui kapsamaarjapäeval külm kanamuna puuriidale ära võtab, siis võtab ta sügisel keeduvilja.
TMr — 1 var.
- D₄. Kui maarjapäeva külm kanamuna lõhki jõuab lüüa, jõuab ta ka mihklipäeval kartulid maasse külmetada.
Jõh — 1 var.
- D_{5a}. Kui maarjapäeva homikul külm kanamuna lõhki lõõb, võtab külm rukkid ära.
Vän — 1(2) var.
- b. Kui paastumaarjapäeva hommikul nii külm on, et kanamuna puuriida pääl ära külmetada, siis külmeda rukkid ettetuleval aastal ära.
Hls — 1 var.
- E. Kui maarjapäeva ööse nii palju külmetab, et kanamuna katki lähab, siis tulevad halb vilja-aasta.
Hls — 1 var.
- *
- Fa. Kui külm maarjapäeva öösel kanamuna väljas lõhki lõõb, tuleb külm kevad; kui ei lõõ, tuleb soe kevad.
Vän — 1 var.
- b. Kui maarjapäeva öösel külm haopinu otsa pandud muna lõhki lõõb, tuleb külm kevad; ei lõõ — soe.
Tor — 1 var.
- c. Kui kapsamaarjapäeva öösel nii kange külm olla, et kanamuna katuse peale ära külmeda, siis saada hall sügisel tõuvilja ära külmetama; aga olla sel öösel sula, siis ei olla seda mitte karta.
As (Vabel) — 1 var.
- d. Kui külm maarjapäeva öösi kanamuna haohuniku otsas lõhki lõõb, tuleb külm kevadi; on aga mõlemad maarjapäeva

ööd soojad, saab soe kevadi olema ja ei ole karta, et külm suivilja rikkuma saab.

Pil — 1 var.

*

Ga. Kui paastumaarjapäeval kanamuna lõhki ei külm, siis ei ole kevadel öökülmi karta.

Rõu — 1 var.

b. Kui paastumaarjapäeva õhtul välja pandud muna hommikul veel terve on, siis ei ole kevade öökülmi karta.

Tlsp. 77 (< Rõu) — 1(4) var.

c. Kui maarjapäeva öösi muna väravaposti otsas ää ei külmeta, siis tuleb soe kevade.

Tln — 1 var.

* *

H₁. Kui maarjapäeva laupäeva öösel nii kõva külm on, et kanamuna lõhki lõõb, siis tuleb hea aasta.

PJg — 1 var.

H₂. Kui paastumaarjapäeva öösel nii palju külmetab, et kanamuna puuriida päale ära külmetab, siis saada sellel suvel hää tatre aasta olema.

Saa — 1 var.

Ia. Kui kapstamaarjapäival külm puuriida pääl kanamuna lahki lüü, sis saa hää suvi.

Ote — 1 var.

b. Kui kevadil maarjapäeva öösi nii palju külma on, et kanamuna õues riida pääl ära külmetab, siis saada soe ja ilus suvi tulema.

Pär — 1 var.

Ja. Kui paastumaarjapäeva öösi nii külm [on], et külm kanamuna katki lõõb, tuleb pikk soe sügis.

Trt (Eisen) — 1 var.

b. Kui külm maarjapäeva öösi kanamuna ää võtab, siis tuleb pikk soe sügise ja ei tule lund millalgi.

Ksl — 1 var.

K. Kui maarjapäeva varahommik on nii külm, et kanamuna külmub, siis ei võta külm sügisel suvilju.

Pä (õpl.) — 1 var.

* *

L. Kui enne kündlapäeva nii külm on, et kanamunad pesas puruks teeb, siis saab soe kevade olema.

Vai — 1 var.

M. Jüripäev, kui hommikul kanamuna puuriidal katki külmetanud, loodetud sooja suvet.

Saa — 1 var.

N. Kui kevade külm kanamunad ära võtab, siis võtab ka sügisel odrad ära.

SJn — 1 var.

O. Maarjapäa peab vares esimese muna munema, kui külm selle muna lõhki lõõb, siis on külma suve oodata, jääb tema aga terveks, siis on meil sooja suve oodata.

Tor — 1 var.

Vt. 6238 M.

Vrd. 6249. Pärast maarjapäeva ei lõhu külm enam kanamuna ära.

6234. KUI MAARJAPÄEVÄN HÄRG
RÄSTÄ ALT JUUVVA SAAB, TULEB
HÄÄ VILLÄ-AASTA — 6(7) var.

Aa.

Hel — 1 var.

b. Paastumaarja vaadatud ilma: kui härg räästa alt juua saanud, siis tulnud hää vilja-aasta.

Trt — 1 var.

Ba. Kui küünlakuul nii suur sula, et härg räästa all juua võib, tuleb viljarikas aasta.

Sim — 1 var.

b. Küünlapäeval härg räästa alt juua saab, siis kasvavad eesttuleval aastal heaste odrad.

Tõs — 1 var.

*

C. Kui küünlapäeval kukk juua saab, siis tuleb hea viljasaak.

Lüg — 1 var.

*

D. Kui küünlapäeval räästad purikas on ja härg räästa alt juua saab, siis tuleb viljarikas suvi, peremees istub siis laua ots ja õllekapp on laua peal.

Pal (Maasen) — 1(2) var.

Vt. 5217 C.

6235. KUI MOARJAPÄEVA ESIMENE ÕÕ
ON KÜLM JA TEINE ÕÕ SOE, SIIS
RIKUB KÜLM SÜGISE TALIVILJA;
KUI MOARJAPÄEVA ESIMENE ÕÕ
ON SOE JA TEINE ÕÕ KÜLM, SIIS
RIKUB KÜLM SUIVILJA SEL AAS-
TAL; ON AGA MOLEMAD ÕÕD
KÜLMAD, RIKUB KÜLM MOLEMID
— SUI- JA TALIVILJA; ON AGA
MOLEMAD ÕÕD SOOJAD, SIIS EI
RIKU KÜLM SÜGISE VILJA —
1? (1) var.

?Koe (Schultz).

6236. MAARJAPÄEVA HOMMIKUL
PIDAND KAARNA PESAS LEI-
DUMA ÜKS KULDMUNA — 1 var.

Sim (Viidebaum).

6237. MAARJAPÄEVAL ANTAKSE SIGA-
DE VÕTI KÄTTE — u. 70(84) var.

A₁. Maarjapäival andvat loodus esi siale
söögikambri võtmed kätte, nenda et
pereema siaküna kaarde alt võivat
välja laske heita, sest et teda siad
enamb ei tarvitavat.
Krl — 1 var.

A_{2a}. [Kapstamaarjapäev], tseale antakse ka
sellest päevast iseene toitmiseks võti
kätte, see on, et saagu nüüd ise otsi-
des põllult toidust.
Plv — 1 var.

b₁. Maarjapäe antaks sigade võti kätte.*
* maarjapää (Amb)
Amb, Hää — 2 var.

b₂. Moarjapää antakse sigade võti juba
kätte.
Koe — 1 var.

b₃. Sigade võti antakse maarjapää kätte.
Tür — 1 var.

*

b₄. —————*
* maarjapäeväl (Hls), maarjapääval
(Ksl); andas (Hls), antase (Ksl)
Hls, Ksl — 3(4) var.

c₁. Maarjapääval anti sigade võti kätte.
Hls — 1 var.

c₂. Maarjap[äeval] anti kätte sigade võti.
Hää — 1 var.

c₃. Sigade võti anti kätte maarjapäeval.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

c₄. Sigade võti anti maarjapäev kätte.
KJn — 1 var.

d. Maarjapäeval antavat sigade võti
kätte.
Krk — 1 var.

e. Maarjapäevast andada sigade võti
kätte.
Rap — 1 var.

f. Muarjapäävän antse sigadele võti
kätte.
Kod — 1 var.

g. Paastumaarjapäeval anti sigadele võti,
otsigu ise toitu, talust ei saanud.
Trm — 1 var.

h. Maarjapäevast pidi sigadele võti kät-
te antama.
Krk — 1 var.

i₁. [Paastumaarjapäeval] antakse sigade-
le võti kätte.
Vön (öpil.) — 1 var.

i₂. [Maarjapäeval] sigadele antakse võti
kätte, siga ei sure väljas enam nälga.
Trt (Eisen) — 1 var.

i₃. Maarjapäev, [— — —] sel päeval anti
sigadele võti kätte, et pidivad nüüd
peale selle ise omale toidust otsima.
Tös — 1 var.

j. Maarjapäivil andas tseale võti kätte,
[— — —], sis võip tsiga omast käest
süüvä, täl oma aidavõti käen.
Ote — 1 var.

k. Paastumaarjapa seale antud võti kät-
te, pidand ise hakkama omale maast
toitu otsima.
Emm — 1 var.

l₁. Paastumaarjapäev anti seale võti.
H. Tarkini seletus: «See tähendab, siga
lasti välja, et mingi ise sööma.»
Khk — 1 var.

l₂. Maarjapäeval anti seale võti kätte.
Khk — 1 var.

m₁. Paastumaarjapääst anti seale veti
käde, siis pole seale änam süüa anda
olnd.
Krl — 1 var.

m₂. Seale anti maarjapäevast võti kätte,
et siis siga võis juba välja tuhnima
minna.
TMr — 1 var.

n. Pastumareb[st] antaks sea veti käde.
Käl — 1 var.

o. Sea võti antakse paastumaarjapäävast
kätte, et ise ennast peab toitma.
Sa (Veäster) — 1 var.

- A_{3a}. Sigade võti saab maarjapääval kätte.
Tor — 1 var.
- b. Maarjapäe sead said võtme kätte.
Vän — 1 var.
- c. Paastumaarjapäev saavad sead oma võtme kätte.
SJn — 1(2) var.
- A_{4a}. Kapstmaarjapääv antavat tsiale võti puusa pääle.
Kan — 1 var.
- b. Kapstmaarjapäiv pantavat tseale võti puusa pääle.
Plv — 1 var.
- c. Maarjapäeval panti emmiselle võti puusa päle.
KJn — 1 var.
- B. Maarjapäevast antakse tüdrukutele ja sigadele võti kätte.
Jür — 1 var.
- Vt. 6246 E.
- C. [Maarjapäeval] anti sigadele ja poistele võtmed kätte.
H. Tammuri seletus: «Poisid võisid siis esimest korda ehale ja sead kesale minna.»
Trt — 1 var.
- Vt. 6246 G.
- D₁. Vanast anti maarjabä sigade ja kanade võti kätte, et siis pidid ise toitu otsima.
Pil — 1 var.
- D₂. [Maarjapäev,] sel päeval anti kanadele, sigadele ja kitsedele ette võti, siis saavad nad ise omale toitu muretseda.
?Hls (õpil.) — 1(1) var.
- D₃. Kanadele antakse maarjapäevast võti kätte ja jüripäevast antud siis seale võti kätte, et läheks juba tuustima.
Tür — 1 var.
- Vt. 6275 P₁-P₂.
- E. [Maarjapäev], kukele ja siale antakse võti kätte.
Trv — 1 var.
- Vt. 6275 Z.
- Fa. Madisepäeval antakse kanadele võti kätte, maarjapäeval sigadele.
Viid. 111, Mihkla-Parlo-Viildalepp 12 117 (< Pal) — 2(3) var.
- b. Madisepäev antakse kanale võti kätte, maarjapäev seale.
HMD — 1 var.
- c₁. Madiksepää antakse kanade võti kätte, maarjapääval sigade võti kätte.
Rak — 1 var.
- c₂. Madisepäeval antakse kanade võti kätte ja maarjapäeval sigadele.
As (Owner) — 1 var.
- d. Kanade võti antavat madisse-, sigade võti maarjapääval kätte.
Trv — 1 var.
- e. Sigade võti anti kätte maarjapääval, kanade võti madisepääval.
Pit — 1 var.
- f. Paastumaarjapäeval antud sigadele võti kätte, madisepäeval antud kanade võti kätte.
Trt — 1 var.
- Vt. 6275 F.
- G. Kukk saab oma võetme madisepääval kätte, siga maarjapääval.
Vän — 1 var.
- Vt. 6275 L.
- H. Küünlapääv antakse kanale võti kätte, maarjapääv seale.
Gressel (1837) lk-ta — 1(2) var.
- Vt. 6275 T.
- I. Madisepäeval antakse kanadele võti kätte, maarjapäeval tüdrukutele ja sigadele.
Pal (Maasen) — 1(2) var.
- Vt. 6275 G ja 6246 F.
- J. Madisepäevast antase kana võti kätte, ta peab ise ennast toitma, ja uss pöörab ennast maa siis teise külje peäle, sea võti antakse paastu ette.
Sa (Veäster) — 1(2) var.
- Vt. 6288 I ja 6275 E.
- K₁. Maarjapääval antakse sigade võti kätte ja madisepääval kanade võti; maarjapäävast saadik ei sure emis [seitsme] pörssaga enam aja ja hange vahel ära.
Juu — 1 var.
- Vt. 6275 I ja 6241 E.
- K₂. Küünlapäevast kaks nädalat kana võtmesse ja seitse nädalat sigurisse ehk sea võtmesse; neil päevadel antud kanadele ja sigadele võti kätte: peremehel ei olnud neid tarvis toita.
Lal — 1 var.
- Vt. 5235 C₇ ja 6275 J₂.
- K₃. Jõulust kolm tönisesse, tönisest kaks küünlasse, küünlast kolm kanusse, millal perenaine kanadele pidi võtme kätte andma ehk seega pidid kanad ise omale peatoidust välist leidma, küünlast seitse seosse, millal peremees pidi sead murule enda peatoiduse otsimisele laskma, küünlast kaheksa kar-

jalasku, millal härg pidi nii rammus olema, et hakkas üürgama, üksteist jüri — jürnakusse.

Sim v. Koe (Kaal) — 1 var.

Vt. 5235 L ja 6275 L.

L_{1a}. Paastumaarjapäeval antakse seale toiduvõti kätte, maarjapäevast ei sure põrsastega emis enam aja ei hange vahele nälga.
Krj (Mägi) — 1 var.

b. Sia võti antasse paastumaarjapäe kätte, üeldasse, et sellest päävast saadik ei pia emmis viie põrsaga aia ja hange vahele mette änam ära surema.
SJn — 1 var.

c. Paastumaarjapäeva ajal piab sigade võti kätte antama, siis ei surra siga [seitsme] põrsaga enam aja äärde ära.
Kad — 1 var.

d. Paastumaarjapäev antakse sigade võti kätte, siga seitsme pojaga ei sure enam aia ja hange vahel nälga ära.
SJn — 1 var.

e. Maarjapäeval antakse seale võti kätte; mingi [kaheksa] põrsaga ise toidust otsima; ka ei pea ta enam aja ega hange vahele ära lõppema.
Pil — 1 var.

L_{2a}. [Paastumaarjapäeval] antakse sigadele võti kätte, sest siga ütleb: «Maarjapäevast pandagu mind seitsme põrsaga aja ja hange vahele, ma ei sure mitte ära, toidan ennast ja oma põrsaid ka.»
Wied. 354, Kündja nr. 12 (1883) 141 — 12(4) var.

b. Maarjapäeval antakse sia võti kätte, sest siga lubanud pärast m[aarjapäeva] ennast seitsme põrsaga aa ja hange vahel toita.
Kad — 1 var.

c. Maarjapäevast sigade võti antakse kätte, siis peavad sead ise endid toitma; emis luband oma kümne põrsaga siis aea ja hange vahele minna ja endid ise toita.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

Vt. 6241 C₁–C₂.

M_{1a}. Maarjapäeval antase sigade võti kätte, aga vana emisele antase veel kili mit vilja seitsme põrsaga aia ja hange vahele ligi söögiks.
Ksl — 1(2) var.

b₁. Maarjapäevast antakse sigade võti kätte, siis toedab vana emis ennast seitsme poega aea ja hange vahel ära, aga tellib külimitu rukkid veel ligi.
Vän — 1 var.

b₂. Seal antasse maarjapäev võti kätte, pandas külimit rukkid aia ja hange vahele ja lükatas seitsme pojaga sulust välja aia ja hange vahele; siis nad toidavad ennast ja ei lõpe enam ära.
Trt — 1 var.

c. Maarjapäeval antakse sigadele võti kätte, emis läheb seitsme põrsaga, vakk rukkid kaasas.
HJn — 1 var.

M_{2a}. Maarjapäeval antasse ka sigade võti kätte, sest ükskord olla sigade esiema (emis) lubanud maarjapäeval juba seitsme põrsaga aja ja hange vahele minna, aga peremees pidanud täle veel vaka kaeru kaasa andma.
PJg — 1 var.

b. Maarjapäe antase sigade võti kätte [— — —], sigadele ei anta nüüd änam kottu süüa, piavad isi otsima, poegade emmis palub veel külimitu odre aia ja hange vahele.
Tor — 1 var.

Vt. 6241 D₁–D₂.

N. Puasumuarjapäeval antasse sigade võti kätte, vanas üelnud siga: «Kui hobese naha suurune tükk paljas muad one, siis võin mina oma seitsme pojaga ära elada.»
MMg — 1 var.

Vt. 659 C.

*

Oa. Tõnisepäeval antavet sigadel võti kätte, s. o. tõnisepäevast saandik piav sia esi süvvä otsme.
Krk — 1 var.

b. Tõnisepäe antakse sigadele võti kätte.
Vän — 1 var.

*

P. Siga saab jüripäeval võtme kätte.
Pal — 1 var.

*

Q. Ka antavad tsialõ [jüripäeval] salv kätte, mille vallalõ tegemises kapst-maarjapäeval joba võti antu.
Plv (Tamm) — 1 var.

Vrd. 3194. Kapstmaarjapäävæn saa tsia nõna vallale.

6238. MAARJAPÄEVAL MUNEB VARES ESIMISE MUNA — u. 35(46) var.

Aa₁.

* — *

* maarjabä (Hlj); -pääval (Tln)
Mihkla-Parlo-Viidebaum I 94, Viid. 111,
Muuk-Mihkla-Tedre IV 37, Vih. (1949) 94;
Hlj, Tln, Tt (Eisen) — 3(7) var.

a₂. Maarjapääval muneb vares esimese muna pesasse.
Trm — 1 var.

a₃. Paastumaarjapääval vares muneb esimese muna pessa.
Sim — 1 var.

a₄. Vares muneb maarjapäival esimese muna.
Lüg — 1 var.

a₅. Vares munevat [maarjapääval] esimese muna.
Pal — 1(3) var.

b. Maarjapääval paneb vares esimese muna pesasse.
Aud — 1 var.

c. Paastumaarjapääva hommikul teeb vares esimese muna.
Noa — 1 var.

d₁. Paastumaarja homiku muneb vares esimese muna.
Sa (V. Mägi) — 1 var.

d₂. Vares munevat [paastumaarjapää] hommikul edimäse muna.*
* muned; -pääva; esimese (Nrv)
Nrv, Hls — 2 var.

d₃. Paastumaarjapääva hommikul muneb vares oma pesasse esimese muna.
Amb — 1 var.

e₁. Maarjapääva homikul muned vares esimese muna.*
* hommiku (Rak); muneb (Hlj, Rak)
Hlj, Rak, Tür — 3(4) var.

e₂. Maarjapääva hommikul vares munevat esimese muna.
Juu — 1 var.

e₃. Maarjapääva hommiku munevat vares esimese muna pessa.
KJn — 1 var.

e₄. Ka munevat vares maarjapääva hommikul oma esimese muna.
PJg — 1 var.

f. Varane kevade on, siis vares muneb maarjaba homingu esimese muna.
LNg — 1 var.

g. Maarjapää homiku varesel esimese muna pesas.
Tpr — 1 var.

h. Kapstumaarjapäival muneb vares edimäse muna.
Nõo — 1 var.

i. [Paastumaarjapääva] õhtul pidi vares munema esimese muna.
Koe — 1 var.

j. Vares muneb maarjapääva öösi esimese muna.
Koe — 1 var.

B. [Madisepääval] muneb vares [— —] esimese muna.
Kad — 1 var.

C. Korp toob paastumaaripeks pojad välja, vares muneb aga paastumaaripe homiku esimese muna.
Krj — 1 var.

D. Ühed ütlevad, et vares [maarjapääval] esimese pesarao kohta paneb, ja teised, et esimese muna muneb.
Krj — 1 var.

Vt. 13830 D.

E. Paastumaarjapääval alustas vares pesa tegemist ja suurel reedel munes ta pesasse esimese muna.
VJg — 1 var.

Vt. 13830 H.

F₁. Kui vares tieb pesa, paneb esimese palgi maarjabä paigale, sis jüripäival muneb esimese muna.
Lüg — 1 var.

F₂. Paastumaarjapääval toob vares esimese kõrre pesasse ja jüripääval muneb esimese muna.
Jäm — 1 var.

F₃. Vares viib maarjapää esimese rao pesasse ja jüripää muneb esimese muna.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

Vt. 13830 G₁-G₃.

G. Vares paneb esimese palgi paigale küünlapääval ja esimese muna maarjapääval ju sisse.
Tln — 1 var.

Vt. 13830 I.

H. Vastlapääval toob vares kõrvest pesapõhja, maarjapääval muned vares esimese muna.
Jõe — 1 var.

Vt. 13830 E.

I. Matsapääval vares paneb paigale esimese pesaalgil ja maarjapääva homingu muneb esimese muna.

- Han — 1 var.
 Vt. 13830 F.
- J. Madisepäeval viib vares oma pesa jaoks esimese rao või muneb esimese muna.
 Loorits VrP 78 — ?(2) var.
 Vt. 13830 J.
- K. Usuti ka, et vares maarjapäeval esimese muna oma pesa muneb ja juba ristipäeval pojad ristsele viib.
 Prn — 1 var.
 Vt. 13826 B.
- L. Maarjapäev kaaren ristib oma lapsi ja vares muneb esimese muna.
 Kei — 1 var.
 Vt. 10956 H.
- M. Maarjapäa peab vares esimese muna munema, kui külm selle muna lõhki lööb, siis on külma suve oodata, jääb tema aga terveks, siis on meil sooja suve oodata.
 Tor — 1 var.
 Vt. 6233 O.
- Vrd. 6245. Maarjapäa hommiku muneda ronk esimese muna pesasse.
 3654. Kui hia kebade tuleb, siis muneb koarn oma esimese muna küindlapäava homiku juba pesasse ja vares maarjapäava homiku; aga kui sant kebade on, siis muneb koarn alles maarjapäava homiku oma esimese muna ja vares jüripäava homiku.
6239. MAARJAPÄEVAL SAAB VAREKSE-VETTA — 1 var.
 G. Viibaste märkus: «Uteluse mõtet ei osata seletada; kuulnud Soomest toodud naiste käest.»
 Jõe.
6240. MAARJAPÄEVAST MEES LIHA-VAAGNALE JA HÄRG HEINASOI-MELE — 1 var.
 Hlj (Rehberg).
6241. MAARJAPÄEVAST SÖÖDAB EMIS SEITSE PÖRSAST AJA JA HANGE VAHEL ÄRA — u. 45(60) var.

- A_{1a}. Maarjapäeval võib juba emmis pörs-
 tega aja ja hange vahele minna.
 PJg — 1 var.
- b. Kui siga maarjapäeval valla saab, siis
 toedab ennast ja seetse pörsast ära.
 KJn — 1 var.

- c. Maarjapäevast läheb siga seitsma pör-
 saga aja ja hange vahele.
 Loorits VrP 58, Parijõgi-Reial-Vaigla VI
 127; Hlj (Pruhl) — 1(5) var.
- d. —
 Vän (E. Tetsmann) — 1 var.
- e. Maarjabast emis pidi seitse pörsast
 hange ja aea vahel üles kasvatama.
 LNg — 1 var.
- f. Maarjapäeval emmis [seitsme] pörsaga
 aja ja hange vahele.
 Trv — 1 var.
- g. Ka peab maarjapäeval nii soe olema,
 et siga seitsme pojaga aja ja hange
 vahelt süüa saavad.
 Aud — 1 var.
- h. Ku maarjapäev mööda, sis upudets
 siga valla üle hange seitsme pojage.
 Trv — 1 var.
- i. Paastumaarjapäeval visatakse emmis
 kahetöiskümne pojaga üle hange met-
 sa, siis ei ole söötmist enam tarvis.
 Hls — 1(2) var.
- j. Maarjapäeval võida juba emmist küm-
 ne pojaga aja taha visata.
 Vil — 1(3) var.
- k. Maarjapäeval läheb juba siga seitsme
 pörsaga omale toitu otsima.
 Kad — 1 var.
- A_{2a}. Ku maarjapäev mööda, sis uputets
 siga vällä üle hange.
 Hel — 1 var.
- b. [Maarjapäeval] siga viskas hange aja
 taha.
 ?Pst (õpil.) — 12(1) var.
- A_{3a}. Paastumaarjabä hoomiku siga oli üt-
 lend, et ta leheb pörsastega aja ning
 hange vahele ning ta äi sure änam
 ära.
 Khk — 1 var.
- b₁. Siga üteld: «Pidage mind ommetigi
 nii kaua kui maarjapäevani, siis lähen
 oma seitsme pojaga a'a ja hange va-
 hele enese eest muretsema.»
 Jür — 1 var.
- b₂. Kevadi siga ütles, kui teda maarja-
 päevast pannakse [seitsme] pörsaga
 hange ja aja vahele, siis tema toidab
 oma pörsad ära.
 Tor — 1 var.
- b₃. Emmis ütelnud: «Maarjapäevast võite
 mind seitsme pörsaga hange ja aja
 vahele visata ja ma elatan pörsad ja

- ennast kuni sügiseni ilma teie söögi-
ta.»
VII — 1 var.
- b₄. [Paastumaarjapäeval] ütleb siga:
«Maarjapäevast pantagu mind seitsme
pörsaga kas aia ehk hange vahele, ma
ei sure siiski ära, toidan ennast ja
omad pörsad ära.»
Kod — 1(2) var.
- b₅. Maarjapäeva ütleb emmis peremehele:
«Saada mind nüüd seitsme pörsaga
aja ja hange vahele, sügiseks tulen
tagasi suurena.»
?Mar (Hiemägi) — 1(1) var.
- c. Emis luband maarjapäevast seitsme
pörsaga aia ja hange vahele minna.
Koe — 1 var.
- d. Siga olev ütelnud: kui teda pärast
maarjapäeva katetõiskümne poeaga aia
ja hange vahele visatav, temä sös
enäm ära oma poigega ei koolvat.
Trv — 1 var.
- e. Siga lubanud paastumaarjapäival [ka-
heteistkümne] pojaga aia taade minna
ja ei jää enam nälga.
Nõo — 1 var.
- B₁. Siga ütles maarjapäeval: «Lähen aia-
hange vahele, aga tahan kaks vakka
kaeru ligi saada.»
PJg — 1 var.
- B_{2a}. Siga ütelnud, et kui temale anda
maarjapäeva hommikul kõrva täis ruk-
kid, siis tema läheb seitsme pörsaga
hange vahele ja toidab end ise ära.
Sim — 1 var.
- b. Emis olla see päev [maarjapäeval]
ütelnud: panna temale [seitse] pörsast
ja anda kõrva täis rukkid ning saata
lumehange sisse, tema seal siis ei sure.
Lai — 1 var.
- B₃. Emis luband maarjapäevast [seitsme]
pörsaga metsa minna ja endid toita,
kui talle aga iga päev veel kõrva täis
rukkid antakse.
Jür — 1 var.
- B₄. Maarjapäeval emiksele kõrv odre täis
ja hange vahele, sest päevast alates
peab siga omale juba ise toidupoolist
otsima.
JMd — 1 var.
- B₅. Emmiselle, kellel seitse pörsast on,
antakse veel külimit odre aa ja hange
vahele, siis piab ta mättalle saama,
aga orikalle ei anta änam kedagi.
Koe (Schultz) — 1 var.
- B₆. Emis lubanud maarjapäevast saadik
ennast seitsme pörsaga aia ja hange
vahele toita, aga orikas kaubelnud ene-
sele veel külimitu jahu.
Tor — 1 var.
- B₇. Orikas palund, et talle jüripäeva hom-
miku veel natuke jahu jooki antaks,
aga emis luband juba maarjapäevast
seitsme pörsaga aia ja hange vahele
minna.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- B₈. Peale maarjapäeva ööldakse: emmisel-
le, kellel seitse pörsast on, antakse
veel külimit odre aa ja hange vahele,
siis piab ta mättalle saama, aga ori-
kalle ei anta änam kedagi.
Koe (Schultz) — 1 var.
- C_{1a}. Paastumaarjapäeval antakse seale toi-
dudvõti kätte, maarjapäevast ei sure
pörsastega emis enam aja ei hange
vahele nälga.
Krj — 1 var.
- b. Sia võti antasse paastumaarjapäe kät-
te, üeldas, et sellest päevast saadik ei
pia emmis viie pörsaga aia ja hange
vahele mette änam ära surema.
SJn — 1 var.
- c. Paastumaarjapäeva ajal piab sigade
võti kätte antama, siis ei surra siga
[seitsme] pörsaga enam aja äärde ära.
Kad — 1 var.
- d. Paastumaarjapäev antakse sigade võti
kätte, siga seitsme pojaga ei sure enam
aia ja hange vahel nälga ära.
SJn — 1 var.
- e. Maarjapäeval antakse seale võti kätte,
mingu [kaheksa] pörsaga ise toidust
otsima; ka ei pea ta enam aja ega
hange vahele ära lõppema.
Pii — 1 var.
- C_{2a}. [Paastumaarjapäeval] antakse sigadele
võti kätte, sest siga ütleb: «Maarja-
päevast pandagu mind seitsme pörsa-
ga aja ja hange vahele, ma ei sure
mitte ära, toidan ennast ja oma pör-
said ka.»
Wied. 254, Kündja nr. 12 (1883) 141 —
1(4) var.
- b. Maarjapäeval antakse sia võti kätte,
sest siga lubanud pärast [maarjapäeva]
ennast seitsme pörsaga aa ja hange
vahele toita.
Kad — 1 var.
- c. Maarjapäevast sigade võti antakse
kätte, siis peavad sead ise endid toit-

ma; emis luband oma kümne pörsaga siis aea ja hange vahele minna ja endid ise toita.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

Vt. 6237 L₁–L₂.

D_{1a}. Maarjapääval antase sigade võti kätte, aga vana emisele antasse veel kili- mit vilja seitsme pörsaga aia ja hange vahele ligi söögiks.
Ksi — 1(2) var.

b₁. Maarjapäävast antakse sigade võti kätte, siis toedab vana emis ennast seitsme poega aea ja hange vahel ära, aga tellib külmetu rukkid veel ligi.
Vän — 1 var.

b₂. Seal antasse maarjapääv võti kätte, pandas külmit rukkid aia ja hange vahele ja lükatasse seitsme pojaga su- lust välja aia ja hange vahele; siis nad toidavad ennast ja ei lõpe enam ära.
Trt — 1 var.

b₁. Maarjapäävast antakse sigade võti kätte, emis läheb seitsme pörsaga, vakk rukkid kaasas.
HJn — 1 var.

D_{2a}. Maarjapääval antasse ka sigade võti kätte, sest ükskord olla sigade esi- ma (emis) lubanud maarjapääval juba seitsme pörsaga aja ja hange vahele minna, aga peremees pidanud tale veel vaka kaeru kaasa andma.
PJg — 1 var.

b. Maarjapääv antase sigade võti kätte, [— —] sigadele ei anta nüüd änam kottu süüa, piavad isi otsima, poega- dega emmis palub veel külimitu odre aia ja hange vahele.
Tor — 1 var.

Vt. 6237 M₁–M₂.

E. Maarjapääval antakse sigade võti kätte ja madisepääval kanade võti; maarjapäävast saadik ei sure emis [seitsme] pörsaga enam aja ja hange vahel ära.
Juu — 1 var.

Vt. 6275 I₁ ja 6237 K₁.

F. Paastmaarjapäävast antakse kana võti kätte ja emis seitsme pörsaga aia ning hange vahel.
Sa (Klauren) — 1 var.

Vt. 6275 Q.

*

G. Künnipäävast saadik ei ole enam siga- dele süüa antud, siis võida emmis seitse porsast aja ja hange vahel ära sõõta.

Vän — 1 var.

Vrd. kk: Peab aja ja hange vahele minema 'ei ole temal kohta kusagil' (Kad).

Vrd. 6284, eriti O: Madisepääval tõusevad kõik loomad ja sitikad ja putukad elusse, ka- nad lastakse välja ja antakse neile keva- deni seakõrva täis teri.

6242. MAARJAPÄEV TOOB KESKHOM- MIKU JA RUKKIVIHK VIIB KESK- HOMMIKU — u. 15(46) var.

Aa₁.

Wied. 111, Kündja nr. 44 (1883) 524, Ol. Lisa nr. 11 (1888) 171, Is. Kal. (1904) 207, Reinhold Kal. (1911) 4, Norm. 43, EKMS I 1198 ja III 215 — 1(13) var.

a₂. Maarjapääv toob keskhommiku, rukki- vihk viib keskhommiku.
E MVH 17, E 52, E² 18 — 2(5) var.

b. Maarjapääv toob keskhommiku söögi, kuni rukkivihk ta ära viib.
Sööt Aeg Kal. (1907 märts) — 2(1) var.

B_{1a}. Tuhkapääv toob keskhommiku, rukki- vihk viib keskhommiku.
?Pil (Söödur) v. ?Trm (Õunapuu) — 1(3) var.

a₂. Tuhkapääv toob keskhommiku, rukkivihk viib.*
* tuob (Tor)
Vän, Tor — 2 var.

b. Rukkivihk viib keskhommiku, tuhka- pääv toob.
Vän — 1 var.

B_{2a}. Tuhkapääv toob söögiunc, rukkivihk viib söögiunc.
Norm. 43, EKMS I 1198; SJn (Adelson) — 1(4) var.

b. Rukkivihk viib, tuhkapääv toob une.
Hls — 1 var.

B₃. Tuhkapääv toob, rukkivihk viib.
G. Volmersoni (Tor) seletus: «Oeld. kesk- hommikuse magamise kohta.»
Juu v. Vän (Virkus), Tor, Pär (õpil.) — 3(4) var.

B₄. Mis tuhka toob, seda vihk viib.
Tor — 1 var.

C₁. Jüripääv toob söömaune, rukkivihk viib.
Hää — 1 var.

C₂. Juri toob ja Jaagup viib vihuga.
M. Mäesalu seletus: «Söögiune kohta öeldi.»
Hää — 1 var.

C₃. Juri toob ja Jaak viib.
Hää — 1 var.

D. Jüripäev tuob keskhommiku, Pärtel viib keskhommiku.
Lüg (Källo) — 1 var.

*

E. Söömaund toob künnitöö, rükivihk viib ta ära.
Saa (Sitzka) — 1 var.

Fa. Rukkivihk viib keskhommiku.
Ol. Lisa nr. 11 (1888) 175, Is. Kal. (1904) 211 — 1?(5) var.

b. Rukkivihk viib söögិតunni.
?Vän (Tammsoo) — 1?(1) var.

Vrd. uk: Jüripäevast tavaliselt algavad talu-
inimesil nn. söömaund ja lõpevad jakobi-
päevaga (Saa).

Vrd. 6134. Kui on lõpnud lõikuse, siis on lõp-
nud lõunaleib.

9848. Rukkivihk viib prüukostileba, lina-
kolge lõunaune.

4570. Kui kured sügisel ära lähevad, siis
nemad võtavad ühe söömaaja talurahva
käest kaasa.

9354. Pääsläne tuu üte söögilaos.

6243. MAARJAPÄEVÄS LÄÄB PÄE HANGE
JA OM SÄÄL ÖHESSA ÖÖD-PÄEVA,
SÄÄLT LÄÄB TA VETTE JA OM
SÄÄL JÄLLE ÖHESSA ÖÖD-PÄEVA,
SIIS TULEB VIIST VÄLLÄ JA HAK-
KAB MAAD KUIVATAMA — u.
15(21) var.

A_{1a}. Pääle paastumaarjapäeva kestavad
hanged veel üheksa ööd-päeva aia
ääres, ja seda aega kutsutakse hange-
ajaks.
Saa (Söggel) — 1 var.

b. Kapsamaarjapäeval algab hangeaeg,
siis läheb päike [üheksaks] ööks-päe-
vaks hange.
Trt (Elsen) — 1 var.

A₂. Kaks nädalat enne ja kaks nädalat
pääle maarjapäeva on hangeaeg.
Sjn — 1 var.

B. Maarjapääväl lääb päev vette ja om
sõs ütessa ööd-päävä viin.
Trv — 1 var.

C. Üheksa päeva pärast maarjad saab
päe vette, siis visatakse kuum kibi
kausse.

Vän (T. Tetsmann) — 1 var.

Vt. 8175 U.

D. Paastumaarjapäevast [üheksa] päeva
enne maarjapäeva ja [üheksa] päeva
peale maarjapäeva on lumehange aeg,
siis läheb päev vette; veel [kuus] päe-
va vette, pärast edasi on veel koera-
hange aeg.
Tor — 1 var.

Vt. 14848 F.

Ea. Üheksa päeva enne maarjapäeva ja
üheksa päeva pääle maarjapäeva on
hangede aeg; siis läheb päev vette.
A. Kaarnamäe seletus: «Päeval sulatab ja
ööl külmetab, saab hommikuti igalt poolt
üle hangede käia.»
Vän v. VII — 1 var.

b. Kui [üheksa] ööd-päeva peale paastu-
maarjapäeva läheb päike hange taha
looja, siis niisama palju aega vette ja
alles siis tulevad soojad päevad.
Tlsp. 77 — 1(3) var.

c. Üheksa päeva ja ööd peale [paastu-
maarjapäeva] läheb päikene lumehan-
ge, ja see hüütakse hangeaeg, selle
peale läheb tema niisama kaua aja
peale vette, ja see hakkab soojaks mi-
nema.
Kündja nr. 12 (1883) 142 — 1?(2) var.

d₁. Maarjapäevast läheb päike hange,
säl on üheksa üüd-päeva, teine ühek-
sa üüd-päeva on viis, siis hakkab alles
maad kuivatama.
VII — 1 var.

d₂.
Hls (Relssar) — 1 var.

d₃. Paastumaarjapäeval läheb päikene
hange ja on siis [üheksa] ööd-päeva
hanges, sealt tuleb välja, lähäb vette
ja on ka seal [üheksa] ööd-päeva; kui
siis sealt välja tuleb, läheb ilm kui-
vale.
Hls (Söggel) — 1(3) var.

e. Ühessa üöd-päeva enne maarjapäeva
saab päe hange, ühessa üöd-päeva
pärast maarjapäeva saab päe vette.
Tor — 1 var.

F. Maarjapäevast lähäb päike hange, on
üheksa ööd-päeva hanges, hangeist lähäb
vette, on üheksa ööd-päeva vees,
tuleb veest välja, on üheksa ööd-päeva

poris, porist tuleb välja ja läheb rohu sisse.

Hls v. Rrk (Kase) — 1 var.

- G₁. Maarjapäevast minevad päe hange, olevad [üheksa] ööd-päeva hanges, hangest minevad päe vette ja olevad vees [üheksa] ööd ja päeva, veest minevad tuulde ja olevad [üheksa] ööd-päeva tuules.

Hls — 1 var.

- G₂. Maarjapäevast läab päe hange, jüripäevast läab vette ja pääle jüripäeva tuulde.

Hls (Tanning) — 1 var.

- Vrd. kk: Nüüd on päike hanges, aga õhessa päeva pääle vana-maarjapäeva tuleb päike hangest välla, sis läheb soojaks (Hää).

6244. MAARJAPÄIVÄL PIÄVÄT VHIOTSA JOBA KOKKU SAAMA — 3 var.

- a. _____
Ote (Tammemägi) — 1 var.

- b. Maarjapäeval üteldi jälle veeotsad meren koos olema.

R. Preismanni seletus: siis on lumi juba sulanud ja jää läinud ning jõed ja ojad kõik merre kokku voolanud.

Hel — 1 var.

- c. Maarjapäeväs pidivä viisoone kokku saama.

Ran — 1 var.

- Vrd. 6228. Kui maarjapäevaks veeotsad kokku jooksevad, tuleb hää kevad.

6245. MAARJAPÄÄ HOMMIKU MUNEDA RONK ESIMISE MUNA PESASSE — 4 var.

- Aa₁. _____
PJg (Reinson) — 1 var.

- a₂. Paastumaarjapää hommiku muneda ronk esimese muna pesasse.

PJg — 1 var.

- B. Suurel reedel muneb ronk esimese muna.

Vil — 1 var.

- C. Ronk munevad [paastumaarjapäeval] esimese muna ja suure reede hommikul viivad pojad ristimisele.

Saa — 1 var.

Vt. 10956 F.

- Vrd. 6804. Metshane teeb pastumaerebe humigu esimese muna.

2793. Jüripäeval muneb teder esimese muna.

6238. Maarjapäeval muneb vares esimese muna.

6246. MUARJAPÄÄVÄN ANTSE POOSTE JA TÜDRIKITELE VÖTI KÄTTE — 14(15) var.

- Aa. _____

Kod (Liiv) — 1 var.

- b. Poistel ja tüdrukutel anti maarjapäivä aig vöti kätte.

TMr — 1 var.

- c. Muarjapääväl antse poesale ja tüdrikille vöti kätte: võevad juba väljan magada.

Kod — 1 var.

- d. Tüdrukute ja poiste vöti anti kätte maarjapääväl, siis võisid minna välla magama.

Plt — 1 var.

- e. Maarjapääväl saavad poisid ja tütrid vötimised käde, see on, et võivad lakka magama mennä.

Kuu — 1 var.

- Ba. Maarjapääväl antase ka tüdrukute vöti kätte, et võivad lakka magama minna, puistus õlgi ühes.

Ksi — 1 var.

- b. Maarjapäeval antakse tüdrukutele vöti kätte, et nad välja ulu alla magama võivat minna.

PJg — 1 var.

- c. [Maarjapäevast] antakse tüdrukute vöti kätte, siis peab tüdruk võima õuehoo-nes magada.

Kad — 1 var.

- C. Maarjapäeval anti kanal vöti kätte ja tüdrukul vöti kätte.

Kod — 1 var.

Vt. 6275 S.

- D. Tüdrukutele antakse vöti maarjapäeval, aga kanadele madiksepäeval kätte.

JJn — 1 var.

Vt. 6275 H.

- E. Maarjapäevast antakse tüdrukutele ja sigadele vöti kätte.

Jür — 1 var.

Vt. 6237 B.

- F. Madisepäeval antakse kanadele vöti kätte, maarjapäeval tüdrukutele ja sigadele.

Pal (Maasen) — 1(2) var.

Vt. 6275 G ja 6237 I.

- G. [Maarjapäeval] anti sigadele ja poistele vötimised kätte.

Trt — 1 var.

Vt. 6237 C.

- H. Taivaminemisepäivil andas poistele võti kätte näiu manu nakata käima. Nõo (Speek) — 1 var.
- Vrd. uk: Maarjapäevast läksid tüdrukud lakka magama. Siis läksid poisid tüdrukutele võtti viima. See oli nali. Lõigati puust võti ja viidi see; mõnele viidi pool alarõigast, lõikas mõne sombi sisse. See viidi tüdrukutele, üldi: «Säh, siin on võti ja sellega peab uks lahti saama, kui tuleme.» Tüdruk võttis võtme vastu ka. See oli nali. Poisid käisid summaga (TMr).
- Vrd. 2791. Jüripäeval anta tüdrukutele ja sulastelle passid käde ja nad võivad menma lakka magama.
6247. Maarjapäevast lähäb Kihnu tüdruk laut magama ja haug lähäb ojase.

6247. MAARJAPÄEVAST LÄHÄB KIHNU TUDRIK LAUTA MAGAMA JA HAUG LÄHÄB OJASE — 1 var.

Khn (T. Saar).

- Vrd. 6246. Maarjapäevän antse pooste ja tüdrikutele võtti kätte.

6248. PÄRAST MAAREPÄED REGI KOORMAKS JA PÄRAST MIHKLIKÄED VANKER KOORMAKS — 1 var.

Hii (Tikerpuu, Kõrvne).

6249. PÄRAST MAARJAPÄEVA EI LÖHU KÜLM ENAM KANAMUNA ÄRA — u. 10(18) var.

- Aa. Paastumaarjapäevane külm ei löhu enam kanamuna.
Saa — 1 var.

- b₁. Pärast maarjapäeva ei löhu külm enam kanamuna.

Ol. Lisa nr. 11 (1888) 171, Is. Kal. (1904) 207, Reinhold Kal. (1912) 4 — 1(5) var.

- b₂. Pääle paastumaarjapäevane külm ei löhu enam kanamuna ära.
MMg — 1 var.

- b₃.
Vil (Nigul) — 1 var.

- b₄. Pärast maarjapäeva ei löhu külm mitte enam kanamuna.
Hag — 1 var.

- c. Peale paastumaarjapäeva külm ei löe enam kanamuna katki.
Emm — 1 var.

- d. Külm, mis peale paastumaarjapäeva on, ei külmeta kanamuna enam ära.
Hls — 1 var.

- e. Pärast m[aarjapäeva] külm enam kanamuna ei riku.
Kad — 1 var.

- Ba. Pärast maarjapäeva ei külma mitte enam kanamuna ega kartulid katuse alla ära.
Sõöt Aeg. Kal. (1907 märts) — ?(1) var.

- b. Pärast paastumaarjapäeva ei löhu külm enam kanamuna ega võta kartulid katuse all.
Tlsp. 100 — 1?(2) var.

- C. Künnapäev murrab talve seljalu katki ja maarjapäeval ei külma enam kanamuna lõhki.
Võn — 1 var.

Vt. 12296 I.

*

- D. Pärast maarjapäeva ei külmeta vesi enam hoone sees ära.
Vil — 1 var.

- E. Kapstmaarjapäevä külmä äi midägi inäp katuse alla ära.
Rõu — 1 var.

- Vrd. 6233. Kui maarjapäeva ööl külm kanamuna väljas lõhki lõõb, siis tuleb külm kevade.

6250. IGA MAASIKAS PÖLE KARU PERSES — 1 var.

Trt (Siil).

- Vrd. kk: Just ku maasik karu persen (Krk).

- Vrd. 3862. Kirp koera perses, maasikas karu perses.

6251. MAASIKAS EI KASVA RABASOOS — 1 var.

TMr (Viidebaum).

- Vrd. alb: Ei maasik kasva müdasoos / ega kaasik pilliroos, / ei igast puust kasva ploomipuud / ega igast nelust küljeluud (Vän).

6252. MAASLAMAJAT EI LÖÖDA — 6 v. 7(14) var.

- Aa₁. Lamajat ei lööda.
Norm. 260, EKMS I 189; ?Kuu (Jahe), Hls — 1 v. 2(4) var.

- a₂.
Loorits EKGr. 142, Kask-Vaigla-Veski Lõ 26 ja 32; Krl — 2(5) var.

- b₁. Maasolijat ei lööda.
EKMS II 786 — 1 var.

- b₂. Maasoliija ei lüüjä.
Kuu — 1 var.
- c. Kes maas on, seda ei lõõda.
Meves 137 — ?(2) var.
- B. Maaholõjat lüvvä ei tohi, om Piitre
Suurõ säädüs.
Räp (Lepson) — 1 var.
Käskkirjalised tekstid k. s. 30.—60. aastaist.
Tänapäeval vist ülemaaliselt populaarne,
eriti sageli Aa₂; üleskirjutusi disproportsio-
naalselt vähe.
6253. TULEB MAATAGUNE, EI ENÄMB
MERETAGUNE — 1 var.
Kuu (Lindström).
Vrd. 6691. Tuleb mees meretagune, ei touse tur-
vaalune.
6254. ENNE SAAB MADAL MARJA
MAAST KU KÕRGE TÄHE TAEVAST
— u. 25(60) var.
- A_{1a}. Madal mees saab enne maasika maast
kui kõrge tähe taevast.
Wied. 109, Kündja nr. 44 (1883) 524, Tõn.
LLr 113, Mäesepp 14; ?Pit (Palm) — 1 v.
2(10) var.
- b₁. Madal saab maasika maast enne kui
kõrge tähe taevast.
Tõn. Täht. (1909 aprill) — 1?(4) var.
- b₂. Madal saab enne maasika maast kui
kõrge tähe taevast.*
* enim (Rap v. Mär)
Tõn. RP 20, Tõn. Täht. (1910 mai ja 1911
okt.); Rap v. Mär (Poom) — väh. 1(6) var.
Poomi tekst võib esindada ka sekund. tra-
ditsiooni.
- b₃. Ennemb saab madal maast mantsika
kui kõrge tähe taevast.
Kuu — 1 var.
- A_{2a}. Madal mees saab enne marja maast
kui kõrge tähe taevast.
Wied. 109, Kündja nr. 44 (1883) 524 — 1(2)
var.
- b. — *
- * kui (trüklised)
Norm. 251, EKMS IV 221; Hää — 1(3) var.
- c. Madal ulatab marja ennem kui kõrge
taevast tähe.
S. Karro seletus: «Inimese kasvu kohta
õeldud.»
Hls — 1 var.
- A_{3a1}. Madal saab marja maast, kõrge ei
saa tähte taevast.
Krk — 1 var.
- a₂. Madal saab iki marja maast, aga
kõrge ei saa taevast tähte kätte.
Krk — 1 var.
- b. Madal saab marja kätte, kõrge ei saa
taevast tähte kätte.
Hls — 1 var.
- Ba. Madal mees saab enne marja maast
kui pitk tähe taevast.
Wied. 109, Kündja nr. 44 (1883) 524 —
1?(2) var.
- b₁. Madal saab marja maast ennegu pikk
tähe taevast.*
* ennemb kui
Kuu — 1 v. 2(2) var.
- b₂. Ennem saab madal marja maast kui
pikk tähe taevast.
Kul — 2 var.
- c. Ennem nopib ikka madal maast marja
kui pikk taevast tähe.
EKMS IV 936 — ?(1) var.
- Ca. Ennem võtab lühike marja maast kui
pikk tähe taevast.*
* enne
Wied. 33, Kündja nr. 32 (1883) 383, Raud
VMj 216 — 1(5) var.
- b. Ennem saab lühike marja maast kui
pikk tähe taevast.
?VII (Pallu) — 1?(1) var.
- D₁. Ennem saab veike maasika maast kui
suur tähe taevast.*
* väike (EKMS)
EKMS IV 680; Hps — 1(2) var.
- D_{2a}. Ennem saab väike mammu maast kui
suur tähe taevast.
Nurmik II 147; ?Kuu (õpil.) — 1 v. 2(5)
var.
- b. Enne ige vähikä marja maast kui suur
tähe taevast.
Kuu — 1 var.
- D_{3a}. Veike saab maast marja kätte, aga
suur ei saa taevast tähte kätte.
Hls (Söggel) — 1 var.
- b. Väike inime võtab marja maast, aga
suur ei saa taevast tähte.
?Ris (õpil.) — 1?(1) var.
- E. Pisike võtab ikke marja maast ära,
aga suur ei saa tähte taevast ilmaski
kätte.
Jür — 1 var.
- F. Pisike soab ikka moast ennema mida-
gid käde kut pitk pilvist.
Põl — 1 var.

- G. Madaluke soab ikka ennema marja maast kut pitk pulga puust.
Põl — 1 var.
- H. Väike võtab maast maasika.
Har (Lätt) — 1 var.
- I. Madal mees saab maasika.
?Pst (Suurkask), ?Pal (Karu), ?Räp (Lepson) — ?(3) var. Ilmselt seni tundmata trükisest.
- Vrd. kk: Ega sa oma pikkusega tähte taevast kätte saa (HMD v. Rls).
- Vrd. 6258. Madal mets saab enne maasika kui kõrge.
6177. Seni lühike võtab marja maast, kui pitk kummardab.
8826. Seenil pikk pirru võtab, kui lühike lümitab.
14458. Seenil üks väikene vasigõ juut, ku suur suu mõsk.
8801. Mis see pitk siin pilvest võtab, maapõuest peavad kõik saama.
6255. KUI MADAL TALI, TULEB VILU SUI — 1 var.
Rap (Viidebaum).
6256. MADALAST AIAST ASTUB IGAÜKS ÜLE — u. 85(120) var.
- A_{1a1}. —
VMr, Trv v. Rõu (Siipen), Ksi, TMr, Tt (anon.) — 5 var.
- a₂. Üle madala aia astub igaüks.
Norm. 193, EKMS 1 114; Hää, Trm — 3(6) var.
- a₃. Madalamast aiaast astub igaüks üle.
VMr — 1 var.
- b₁. Kõige madalamast aiaast astub iga-mees üle.
Tt (Kielas) — 1 var.
- b₂. Madalast aiaast astub iga-mees üle.
Trv v. Rõu (Siipen) — 1 var.
- c. Üle madala aia tahab igaüks astuda.
Krk — 1 var.
- d₁. Üle madala aia astutas ikke.
TMr — 1 var.
- d₂. Madalast aiaast, sest astutakse üle.
Saa — 1 var.
- d₃. Eks madalast a'ast astuta ikka üle.
JJn (Pitka) — 1 var.
- A_{2a}. Madalast aeast on kerge üle astuda.*
* aiaast (Saa)
Kul, Saa — 2 var.

- b. Madalast aiaast astutakse kergesti üle.
Hls — 1 var.
- A_{3a1}. Kus aed madal, sealt astub igaüks üle.
Rap v. Mär (Poom) — 2 var.
- a₂. Kus aed madalam, sealt astub igaüks üle.
Rap — 1 var.
- a₃. Kus madalam aed, sialt astub igaüks üle.
Pal — 1 var.
- b₁. Kust aed madal, säält astutakse üle.*
* kus (Kos); sealt (trükised), sialt (Kos) Norm. 106, Vih. (1957) 108, Vih. VER 185; Kos, SJn — 2(5) var.
- b₂. Kust aed madal, säält üle astutakse.
Hls — 1 var.
- b₃. Kus aed madal, sealt astutakse ikka üle.
Kul — 1 var.
- b₄. Kus madal aed, säält astutakse üle.
Rõu — 1 var.
- b₅. Kust aed madalam, sealt astutakse üle.
SJn — 1 var.
- b₆. Kus madalam aed, sialt astutakse üle.
Pal — 1 var.
- b₇. Kus madalam aed, siealt astutakse ikke üle.
Tor — 1 var.
- c₁. Sealt astub igaüks üle, kust aed kõige madalam.
SJn — 1(2) var.
- c₂. Igaüks astub sialt üle aia, kust aed madal on.
Plt — 1 var.
- d. Säält, kust aed madalam on, püüab iga-mees üle astu.
Hel — 1(2) var.
- A₄. Kost aed madal, säält hõlpsa üle astu.
Nõo — 1 var.
- B. Nõgusama koha peale valgub ike vesi ja kust aed madalam, sealt astutasse üle.
Vig — 1 var.
- Vt. 13971 D.
- C_{1a}. Igaüks sealt üle aia läheb, kus madal koht on.
Kad — 1 var.
- b₁. Kust aed madal, sealt võib igaüks üle minna.
Jür — 1 var.

- b₂. Kus aed madal, sealt läheb igaüks üle.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- b₃. Kus madalam aed on, sealt läheb igaüks üle.
Lai — 1 var.
- c. Kust aid kiikse madalam, säält läheb egaüks üle.
Hil (Tikerpuu) — 1 var.
- d. Kus aed madal, sealt läheb igaüks julgeste üle.
Pee — 1 var.
- e. Kost madalamb aid, säält mindäs üle.
Rõu — 1(3) var.
- G_{2a}. Kust aed madal, sealt on hea üle minna.
Vil — 1(2) var.
- b. Paremsäält üle minna, kus aed madal on.
Ris — 1 var.
- c. Igalühel on sield hüä üli mennä, kus aid madal on.
Kuu — 1 var.
- d. Eks sealt ole hea üle minna, kus aed madal on.
Ris — 1 var.
- D_{1a}. Kust aid madal, sealt keib igaüks üle.
E. Ennisti seletus: «Seda öeldakse lase-
naise kohta.»
Pihl — 1 var.
- b. Kust aed madal, sealt käivad keik üle.
Sa? (Veäster) — 1 var.
- c. Üle madala aea käivad kõik.
Sa (R. Kallas v. anon.) — 1(4) var.
- d. Madalast aiast käiakse ikka üle.
Jin — 1 var.
- D_{2a}. Üle madala aja on igalühel hea käia.
Rak — 1 var.
- b. Kus aed madal, sealt hõlpus üle käia.
VJg — 1 var.
- E₁. Kus aed madal, sealt tuleb igaüks üle.
Ann — 1 var.
- E₂. Kust on aid madal, sield on kerge üle tulla.
Kuu — 1 var.
- F_{1a}. Madal aed laseb hõlpsast üle hüpa-
ta.*
* hõlpsaste (Wied., Kündja)
Stein 41, Wied. 109, Kündja nr. 44 (1883)
524; Tt (Kreutzw.) — 1(7) var.
- b. Kust aed kõige madalam, sealt tahab igaüks üle hüpata.
Körper VRMK 43 — ?(2) var. Vene vana-
sõnade rubriigis.
- c. Kus aed madal, sealt hüppab igaüks üle.
VNg — 1 var.
- d. Sielt hüppab igaüks üle, kus madal aid on.
Kuu — 1(3) var.
- F₂. Eks madala aea peale hüppa igaüks.
Jõh — 1 var.
- G₁. Igaüks ronib sealt üle aia, kust aed madalam on.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- G₂. Kus aed madalam, sealt hõlpsam üle ronida.
Vig — 1 var.
- H. Kui aed madal, siis on kerge üle saada.
Saa v. Hls (Söggel) — 1 var.
- I. Kus madalam aed, sealt ikka üle.
E MVH 81 — 12(1) var.
- J. Üle madala aia lähevad keik.*
* kõik (EKMS)
EKMS I 114; Sa (Allas) — 1(4) var.
- K. Üle madala aja jooksevad kõik.
Kaa — 1 var.
- L_{1a1}. Madalast aiast kargas egaüts üle.
Wied. 109; Vö-Se (Stein) — 1(4) var.
- a₂. Üle madala aia kargas egaüt's.
Urv — 1 var.
- b₁. Madalast aiast kargase kõik üle.
Plv — 1 var.
- b₂. Üle madala aia kargase kõik.
Kan — 1 var.
- c₁. Üle madala aia üks karatas.
Räp — 1(2) var.
- c₂. Madala aia üle üks karatas.
Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.
- d. Kos madalam aid, siält karatase üle.
Kod — 1 var.
- e. Kos kõige madalam aid, siält karatase üle.
Kod — 1 var.
- L_{2a}. Üle madala aja um egaütel kerge ka-
rada.
Vö (Schmidt) — 1 var.
- b. Üle madala aia um egaütel hää ka-
rada.
Vö (Schmidt) — 1 var.

- L_{3a}. Madala aia pääle kargas õgaüts.*
 * egaüts (TaL)
 TaL (Kihu), Se — 2 var.
- b. Madala aia pääle kõik kargasõ'.
 Se — 2 var.
- c. Madala aia pääle karatas.
 Puh — 1 var.
- d. Madala aia pääle iks karatas.
 Rāp — 1 var.
- e. Madalamba aia pääle iks inembā karatas.
 Rōu, Vas — 2 var.

*

- Ma. Madalast mulgust käib igaüks üle.
 Norm. 106; Amb — 1(2) var.
- b. Madalast ajamulkust astub igamees üle.
 Tln — 1 var.
- N. Kus auk ees, seal astutakse üle.
 Sa (anon.) — 1(2) var.
- O. Igaüks astub sellest laidest üle, mis madalam on.
 MMg — 1 var.
- Vrd. 5770. Lesk naine kui madal aed, kust kõik üle lähvad.
 4850. Mis kõrge on, sest mine mööda, mis madal on, sest astu üle.

6257. MADAL MAA, SUURED LAINED * — 1(8) var.

* laened (Wied., Kündja)

A. Saareste seletus: «Tähtsusefta asi e. tühine isik, aga suur kõmu.»
 Wied. ESSr 441, Wied. 109, Kündja nr. 44 (1883) 524, EKMS II 211 ja 403; Tt (Vestri.).

Vrd. 14432. Vägeva veega ei tee laeneid mitte.

6258. MADAL METS SAAB ENNE MAA-SIKA KUI KÕRGE — ?(4) var.

E 52, E² 14.

Vrd. 6254, eriti A₁: Madal mees saab enne maa-sika maast kui kõrge tähe taevast.

6259. MADAL ULU AJAB TULE KIIREST KATUKSELE * — 1(7) var.

* kikkast pro kiirest (Stein — Ilmself trükkiviga); katusele (Wied., Kündja)
 Stein 41, Wied. 109, Kündja nr. 44 (1883) 524; Tt (Kreutzw.).

6260. MIDA MADALAM MAJA, SEDA MAGUSAM LEIB — 3(11) var.

A.

E 54, E² 78, Kask-Puusepp-Vaigla 22; Trv (Parts) — 1(8) var.

Ba. Madal majake, magus palake.

Trv — 1(2) var.

b. Madal maja, magus pala; uhke huune, hull rahvas.
 Krk — 1 var.

6261. MADALUS MAJA EHITAB, KÕRKUS JUUKSEDKI KÕRVETAB — 1(5) var.

a.

E MVH 25; Plv (Melzov) — 1(4) var.

b. Madalus majad ehitab, kõrkus hiuksedki hävitab.

RI ja Kalevala 88 — ?(1) var.

6262. KUI MADISE TUUL OLI MAA POOLT, SIIS PUHUS TA MERESSE KALADEKS, KUI TA OLI MERE POOLT, SIIS MAALE USSIDEKS — 1 var.

LNg (Tiitsmann).

6263. MADIS JÄÄD TEEB, MADIS JÄÄD LAHUTAB — 3 kuni 4(10) var.

A.

Loorits Vrp 80; Kad (Noor) — 1(2) var.

B. Madis rikub merejäe ehk rakentab.

VNg — 1 var.

Ca. Madis murrab ehk toob jeäd.

Gressel (1838) lk-ta — 1(2) var.

b. Madis toob jääd ehk murrab jääd.

Tisp. 77 — ?(2) var.

c. Madisepäev toob või murrab jääd.

Kündja nr. 8 (1883) 95 — ?(2) var. Wied.

352 on antud tekst esitatud saksa keeles.

D. Madis murrab jääd.

?Rön v. San (Elsen) — 1(1) var.

6264. MADIS KAES PÖLLUTOORIISTA ÜLE, A LAISK PERREMIIS KAE EI — 1 var.

Rōu (Gutves).

6265. KUIDAS MADISEPÄEVAL TUUL,
NII ON KALASAAK — 1 var.

A. Kõrvi seletus: «Kuhu randa tuul merelt
pääle puhus, säält sai kevadel rohkesti
kalu.»
Phl.

6266. KUI MADIKSEPÄÄVAL KATUKSED
LUMEST PUHTAD, SIIS TEEB
JÜRIPÄÄVAKS MAA PALJAKS —
1 var.

Hlj (Lauck).

6267. KUI MADIKSEPÄÄV TEINE TEE-
ROOBAS UMBE TUISAND JA TEINE
LAHTI ON, SIIS SAAB TEIST VILJA
ÜKSI JA TEIST EI SAA; KUI MÖLE-
MAD UMBS, SIIS SAAB MÖLE-
MAD VILJA, KUI MÖLEMAD
LAHTI, SIIS EI SAA KUMBAGI
VILJA — 5(6) var.

Aa. _____*

* madisepäev; teerööbas; tuisanud; mõle-
mat (Loorits)

Loorits Vrp 80; Rak (Pender) — 1(2) var.

b. Kui madisepäeval tuiskab nii, et ree-
jäljed täis on, tuleb hia viljaaasta, kui
üks jälg täis tuiskab, tuleb keskmine
viljaaasta, kui aga sugugi ei tuiska —
vilets viljaaasta.
KJn — 1 var.

c. Kui madisepäeval nii tuiskab, et ree-
roopad lund täis on, olla hea vilja-
voos, kui teinegi reeroobas üksi lund
täis on, olla veel ikka viljasaaki loota,
pole aga kumbki reeroobas madisepäe-
val lund täis, siis olla viljasaak vä-
hene.
Kad — 1 var.

B. Kui vastlapäeval nii paljugi lund sa-
jab ja tuiskab, et teine reejalase ase
lund täis saab, siis kasvab üksi tal-
vevili hea, aga kui mõlemad reejalase
asemed lund täis saavad, siis kasva-
vad mõlemad viljad head sel aastal.
Jür — 1 var.

C. Kui tuhkapäe tuiskas nii, et sai ree-
jäljed täis, siis tuli suvi hia viljaga
ja linaga, kui teine jalase jälg tuis-
kab tuhkapäe täis, aga teine ei tuis-
ka, siis teist vilja suab, aga teist ei
sua.
VMr — 1 var.

Vrd. 8982. Kui poornapäevä tuiskas ja aase
lummõ üle tii, siis piät vil eläjilõ üts kuur-
ma süüta rohkõp olõma.

6268. Kui madiksepääv veel üle ölekõrre
lund sajab, siis on pool lund veel taevas.

5220. Kui küünlapäeval üle tii lummõ uja,
saava haan'a kõlksõst ussõ.

6268. KUI MADIKSEPÄÄV VEEL ÜLE
ÖLEKÕRRE LUND SAJAB, SIIS ON
POOL LUND VEEL TAEVAS —
13(17) var.

A_{1a}. Kui madiksepäiväl üle olekorre lund
sadab, siis pool talve taevas.
Kuu — 1 var.

b₁. _____
Kad (Kleinmann) — 1 var.

b₂. Kui madiksepäeval lund üle ölekõrre
sajab, siis peab pool lund veel taevas
olema.
Amb — 1 var.

c₁. Kui madiksepäeval nii pailu lund sa-
jab, et üle ölekõrre saab, siis olla
veel pool lund taevas.
Jür — 1 var.

c₂. Kui madisepäeval sajab veel niipalju
lund, et üle ölekõrre ulatab, siis on
pool lund alles taevas.
Rap — 1 var.

d. Kui madiksepäeval pool ölekõrt lume
sisse sajab, on pool lund taevas.
Kad — 1 var.

e₁. Kui madiksepäeval nii palju lund sa-
jab, et ölekõrre kinni katab, siis on
pool lund veel taevas.
Kad — 1 var.

e₂. Kui madisepäeval nii palju lund sa-
jab, et ölekõrre maas kinni katab, siis
on pool lund alles taevas.
Pii — 1 var.

f. Sajab madiksepäeval lund nii palju,
et ölekõrre kinni katab, siis peab pool
lund veel sadamata olema.
Hlj — 1 var.

A₂. Kui madiksepääv kord üle ölekõrrega
lund sadada, olla veel pool lund tae-
vas; kui sugugi ei saja, siis ei sadada
sel talvel enam lund.
Amb — 1 var.

Ba. Kui madisap[äeval] niigi paelu tuis-
kab, et üle ölekõrre veereb, siis on
veel üheksa tuisku sel kevadil.
Vän — 1 var.

- b. Kui madisepäeval nii palju tuiskab, et õlekõrs lumega kattub, on kevadeni üheksa tuisku oodata.
Loorits Vrp 79; Vän — 1(5) var.

*

- C. Kui maarjapäeva ööse nii palju lund sajab, et üle õlekõrre tuleb, peab veel pool lund taevas olema.
Ris — 1 var.

- Vrd. 6267. Kui madiksepäev teine teeroobas umbe tuisand ja teine lahti on, siis saab teist vilja üksi ja teist ei saa; kui mõlemad umbes, siis saab mõlemad vilja, kui mõlemad lahti, siis ei saa kumbagi vilja.
12099. Kui tuhkapäeval nii palju lund sadanud, et õlekõrre ära katnud, siis öölnud vanarahvas: kevade poole sajab veel nii palju, et õlevihu ära katab.
6277. Madisepäeval on pool lund taevas.
6270. Kui madisepäeval lund sajab, siis on pool selle talist lund alles taevas.
6271. Kui madisepäeval tuiskab, siis on veel [üheksa] tuisku ees.

6269. KUI MADISEPÄEVAL KANA VÕTME KÄTTE SAAB [— — —], SIIS SAADA KA KÕIK TEISED LOOMAD VÕTME KÄTTE, KUI AGA KANA MITTE, SIIS TEISED KA MITTE — 3 var.

- A. G. Volmersoni seletus: kanale võti kätte, s. o. «kui õue juba nii ära sulanud on, et kana süüa lelab.»
Tor — 1 var.

- B. Kui madisepäeval saab kana nokkida, siis see aasta [saab] iga elajas õigel ajal oma võtme kätte.
Trm — 1 var.

- C. Kui kanad [madisepäeval] oma võtme-ga süüa ei saa, siis ei saa ka sead [paastumaarjapäeval].
SJn — 1 var.

- Vrd. 6275. Madisepäeval antakse kanade võti kätte.

6270. KUI MADISEPÄEVAL LUND SAJAB, SIIS ON POOL SELLE TALIST LUND ALLES TAEVAS — 4 var.

- A. Ja kui sel päeval [= tönisepäeval] sadune on, siis tuleb veel pool lund juure.
Ris — 1 var.

- B. Kui küünlapäeval sajab lund, on pool lund veel taevas.
Muh — 1 var.

- Ca. Jür (Saalverk) — 1 var.

- b. Kui madisepäeval lumme satas, satas viil tollevõrra lumme maha, kui palju joba ära sadanu om.
Ote — 1 var.

- Vrd. 6277. Madisepäeval on pool lund taevas.
6268. Kui madiksepäev veel üle õlekõrre lund sajab, siis on pool lund veel taevas.

6271. KUI MADISEPÄEVAL TUISKAB, SIIS ON VEEL [ÜHEKSA] TUISKU EES — 2 var.

- a. Vän (õpil.) — 1 var.

- b. Peale madisepäeva võis veel seitse tuisku tulla, neist veel kolm piitutiusd.

- VJg (Lepiku) — 1 var.
Vrd. 14845. [Üheksa] tuisku pärast madiksepäeva, siis on soe suvi.
6268, eriti B: Kui madisepäeval niigi pae-lu tuiskab, et üle õlekõrre veereb, siis on veel üheksa tuisku sel kevadil.

6272. KUI MADISEPÄEV VIHMANE ON, TULEVAD KARTULID KRAAVI KALDALE TEHA, ON AGA ILUS ILM, VÕIB KRAAVI PÕHJA TEHA * — 1(4) var.

* sajune pro vihmane (Loorits)
Loorits Vrp 80; Tor (õpil.).

6273. KUI MADISSEPÄEVAL SAEAB, SIIS ON PAELU MARJU JA MARDIKID — 18(20) var.

- A. Kui tuhkapäev lund sajab, siis tuleb hea marja- ja seeneaasta ja palju sääski ja parme.
Kõp — 1 var.

- B_{1a}. Ku madisepäe sadas, sis, saava pailu seeni ja marju ja sääski ja parmu.
Hää — 1 var.

- b. Kui madisepäeval sajab, tuleb hää marja-, mardika- ja putuka-aasta.
Koe — 1 var.

- c. Madisepäeva sajust [— — —] saab matiki ja marju.
Hää — 1 var.

- d. KJn (Kaur) — 1 var.

- e. Madisepäevasest sajust oletati marja- ja mardikarikast suvet.
Saa — 1(3) var.
- f. Kui madisepäe sadab, saab marju sel aastal pal'lu või tuleb pal'lu mardikit.
Krk — 1 var.
- B₂. Kui madisepäe lund sadade, siis sadade kõik mutikad-matikad maha.
E. Põldre seletus: «Siis teese aasta söövad kõik vilja ää.»
Aud — 1 var.
- B_{3a}. Kui matsepääva lund sajab, siis sajab sui ussisi.
Tln — 1 var.
- b. Kui madisepäeval sajab, siis sajab kapsausse.
Tõs — 1 var.
- B₄. Madisepäeval kui sadas, sadas marju maha.
Ann — 1 var.
- C. Matsapää, uss pöördi sel pääval teise külje ja kui sel pääval vihma sajab, sajab ussisi ülevalt maha, söövad kaapsud ää.
Krk — 1 var.
- Vt. 6288 D.
- D. Kui madisepääv lund ei saja, siis peab sääski ja parme väga vähe olema ja veel, kui päiv paistab nii kaua aega, et mees võib hobuse selga hüpata, siis peab väga hea sui ja hea heinaaeg sel tuleval suvel olema; aga kui rändsa sajab, siis peab palju parme olema ja kui peent lund sajab, siis peab palju sääski olema.
Tt (Vardja) — 1 var.
- Vt. 12287 F₁.
- Ea. Madisepääval peavad keik putukad elu saama; kui sel pääval lume sadab, siis peab suvel putukaid palju signema.
Aks — 1 var.
- b. Sel päeval [= madisepäeval] tõusta putukad hinge ja kui lund sadada, olla neid suvel liig palju.
Aud — 1 var.
- c. Kui madiksepää sajab, siis tuleb suvel palju sääski ja parmusi, sest madiksepää luuasse kõige putukatele hinged sisse.
Hlj — 1 var.
- d. Kui madisepäeval lund sajab, saab palju mutikaid, sest madisepäeval ärkada nemad unest ülesse.
Pär — 1 var.
- Vt. 6284 L.
- F. Kui lihaheitel lumme satas, siis satas martkit ja maukesi.
Ote — 1 var.
- Vrd. uk: Madisepäe vaadati, et kui kangeste sadas, siis tuleb parme palju (Pst).
6274. MADISEPÄEV AJAB ULUAUGUD LUND TÄIS — 1 var.
uluauugud = olviaugud
Jõh (Mets).
6275. MADISEPÄEVAL ANTAKSE KANADE VÕTI KÄTTE — u.
100(156) var.
- A_{1a}. Madisepäev annab kanale võtme kätte.*
* madisepäiv (Jõh)
E² 18, Norm. 92, EKMS 1 943; Jõh (Mets), Iis — 2 v. 3(9) var.
- b. Madisepäev andis ka kanale võtme kätte.
Hls v. Krk (Kase) — 1 var.
- A₂. Madis annab kanadele võtmed kätte.
Val — 1 var.
- A_{3a1}. Madiksepääv antakse kana võti kätte.
Hlj — 1 var.
- a₂. Madisepääval antakse kana võti kätte.*
* madisepäeval (Pal), madisepäval (MMg)
Pil, Pal, MMg — 3 var.
- b₁. Madiksepää antakse kanade võti kätte.*
* madisepää (Tür), madisepäe (Tor), madisepäev (SJn), madisepääv (Ksi)
Kad, Amb, Tür, Tor, SJn, Ksi — 6(7) var.
- b₂. —*
* madiksepäeval (Jõe, HJn)
Sim, Jõe, HJn, SJn, Plt — 5 var.
- b₃. Kanade võti antakse madisepääval kätte.
PJg — 1(2) var.
- c. Kanade võti anti kätte madisepäeval.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

- d. Madisepäeva ajal piab kanade võti kätte antama.
Kad — 1 var.
- e. Madisapäävast antakse kanade võti kätte.
Vän — 1 var.
- f. Madisepäevast antada kanade võti kätte.
Rap — 1 var.
- g₁. Madisepäev, siis antakse kanade võti kätte.
E. Poomi seletus: «Kanadele ei anta enam süüa, peavad endid ise väljast toitma.»
Rap v. Mär — 1 var.
- g₂. Madisepäev, sel päeval antakse kanade võti kätte.
Pst — 1 var.
- g₃. Madisepäev on ka sellepärast õige tähtjas päev, et siis kanade võti kätte antavat.
Hls (Söggel) — 1(3) var.
- h₁. Madisepäeval antakse kanal võti kätte.
Wied. ESSr 1399 — 1 var.
- h₂. Madisepäeval andas kanal võti kätte.
Hls — 1 var.
- h₃. Madisepäeval antakse kanale võti kätte.
Gressel (1837) Ik-ta, Wied. 109, Kündja nr. 44 (1883) 524, Ol. Lisa nr. 11 (1888) 171, Is. Kal. (1904) 207, Reinhold Kal. (1912) 3, Raud VMj 218, Muuk-Mihkla I 85 — 1(15) var.
- i₁. Madisepäeval antakse kanale võti kätte ja saadetakse ta ise teri otsima.
Sööt Aeg Kal. (1907 veebr.) — ?(1) var.
- i₂. Kanale antasse võti madisepäeval kätte ja kui kana ennast saab toita, siis saab igaüks oma võtmega ennast toita.
Trt — 1 var.
- j₁. Madisepäev antakse kanadele võti kätte.
Pal — 1(2) var.
- j₂. Madisepäev anti kanadele võti kätte.
TMr — 1 var.
- j₃. Madisepäeval antakse kanadele võti kätte.*
* madisepäeval (Val), madiksepäeval (Rak), madiksepäeval (Jür); antasse (Trm); kanadele (Val, Rak)
- Loorits Vrp 78; Val, Rak, Jür, Vil, Trm — 5(6) var.
- j₄. Madisepäeval antakse kanadel võti kätte.
Vil — 1 var.
- j₅. Madisepäeval anti kanadele võti kätte.
Hls — 1 var.
- j₆. Madisepäeval anti kanadele võti.
Trm — 1 var.
- j₇. Madisepäeval anti kanadel võti kätte.
Rõu (J. Kangur) — 1 var.
- k. Madisepäeval antavat kanadel võti kätte.
Krk — 1 var.
- l₁. Madisepäeval antas kanadele võti kätte.
Krk — 1 var.
- l₂. Madisepäeval antse juba kanadele võti kätte.
Kod — 1 var.
- m. Madisepäeval antakse kanadele võti kätte.
Vän — 1 var.
- n. Madisepäeval pidi kanadele võti kätte antame.
Krk — 1 var.
- o. Madisepäev, ka kanadele anti nendel päevadel võti kätte.
Kär — 1 var.
- p. Madisepäeval ei anna enam pere-naene kanadele süüa ega juua, siis antavat kanadele võti kätte.
Tür — 1 var.
- A_{4a}. Madisepäeval antakse kanale aidavõti kätte.
EKMS III 459; ?Vön (Moodis) — ? kuni 2(2) var.
- b. Madisepäeval antakse kanale aidavõti kätte ja saadetakse ta ise keedist otsima.
Sööt Nij. Kal. (1903 veebr.) — ?(1) var.
- c. Madisepäeval antakse kanadele aidavõti kätte.
Rõu (Gutves) — 1 var.
- d. Madisepäeval antavat kanadele aidavõti kätte.
Saa — 1 var.
- A₅. Madisepäeval andas võti kanal puu-sa päale.
Hls — 1 var.
- A_{5a}. Kana saab madisepäeval võtmed kätte.
Lüg — 1 var.

- b. Madisepäival saavad kanad võtmed kätte.
Jõh — 1 var.
- c. Madiksepää saavad kanad võtmed kätte ja võivad õue menna.
Hlj — 1 var.
- d. Madiksepäivast saavad kanad votti-med käde.
Kuu — 1 var.
- Ba. Madisepäevast antavat kanade võti kätte ja kõrred hakkavat lume vihkama.
Krk — 1 var.
- b. Madisepää õõldi: nüüd hakkavad kõik raokesed ja kõrrekesed lund vihkama.
Plt — 1 var.
- Vt. 6279 M.
- C. Madisepäe loodaks matikatel hengisse, siis antaks kanade võti kätte.
Hää — 1 var.
- Vt. 6284 N.
- D. Madisepää antakse kanade võti kätte ja madu pöörab omale teise külle.
Koe (Schultz) — 1 var.
- Vt. 6288 H.
- E. Madisepäevast antase kana võti kätte, ta peab ise ennast toitma, ja uss pöörab ennast maa sees teise külje peale, sea võti antakse paastu ette.
Sa (Veäster) — 1(2) var.
- Vt. 6288 I ja 6237 J.
- Fa. Madisepäeval antakse kanadele võti kätte, maarjapäeval sigadele.
Viid. 111, Mikkla-Parjo-Viildalepp I 117 (< Pal) — 2(3) var.
- b. Madisepäev antakse kanale võti kätte, maarjapäev seale.
HMD — 1 var.
- c₁. Madiksepää antakse kanade võti kätte, maarjapäeval sigade võti kätte.
Rak — 1 var.
- c₂. Madiksepäeval antakse kanade võti kätte ja maarjapäeval sigadele.
As (Ouner) — 1 var.
- d. Kanade võti antavat madise-, sigade võti maarjapäeval kätte.
Trv — 1 var.
- e. Sigade võti anti kätte maarjapäeval, kanade võti madisepäeval.
Plt — 1 var.
- f. Paastumaarjapäeval antud sigadele võti kätte, madisepäeval antud kanade võti kätte.
Trt — 1 var.
- Vt. 6237 F.
- G. Madisepäeval antakse kanadele võti kätte, maarjapäeval tüdrukutele ja sigadele.
Pal (Maasen) — 1(2) var.
- Vt. 6237 I ja 6246 F.
- H. Tüdrukutele antakse võti maarjapäeval, aga kanadele madiksepäeval kätte.
Jjn — 1 var.
- Vt. 6246 D.
- I₁. Maarjapäeval antakse sigade võti kätte ja madisepäeval kanade võti; maarjapäevast saadik ei sure emis [seitsme] pörssaga enam aja ja hange vahele ära.
Juu — 1 var.
- Vt. 6237 K₁ ja 6241 E.
- I₂. Künnapäevast kaks nädalat kana võtmesse ja seitse nädalat sigurisse ehk sea võtmesse; neil päevadel antud kanadele ja sigadele võti kätte: pereinemel ei olnud neid tarvis toita.
Lal — 1 var.
- Vt. 5235 C₁ ja 6237 K₂.
- I₃. Joulust kolm tönisesse, tönisest kaks künnapäev, künnapäev kolm kanusse, millal perenaine kanadele pidi võtme kätte andma ehk seega pidid kanad ise omale peatoidust väljast leidma, künnapäev seitse seosse, millal peremees pidi sead murule enda peatoiduse otsimisele laskma, künnapäev kaheksa karjalasku, millal härg pidi nii rammus olema, et hakkas üürgama, üksteist jüri-jürnakusse.
Sim v. Koe (K. Kaal) — 1 var.
- Vt. 5235 L ja 6237 K₃.
- J_{1a1}. Madisepäe antse kuke võti kätte.
Sjn — 1 var.
- a₂. Madiksepäeval antakse kuke võti kätte.
Kad — 1 var.
- b. Madiksepäevast antakse kuke võti kätte, peab ise toitu otsima.
Loorits Vrp 58; Hlj — 1(2) var.
- c. Madisepäeval antakse kukel võti kätte.*
* madisapäeval; antas (Trv)
Trv, VII — 2(3) var.
- d. Madisepäevast antakse kukele võti kätte, peab ise toitu otsima.
Parijögi-Reial-Vaigla VI 127 — 2(4) var.
- e. Madisepäeval antakse kukele võti kätte.
Trv, VII — 2 var.

- f. Madissapäeval antavat kukele võti kätte.*
* madissapäevan; antav (Trv)
Trv, Vil — 2 var.
- g. Madisep[äev], siis antakse kukele võti kätte.
Rap — 1 var.
- J₂. Madisepäeval antakse kukele kanade võti kätte.
Vil — 1 var.
- J₃. Madisepäeval saab kukk võtme kätte.
VNg — 1 var.
- K₁. Madiksepäeval saab kukk võtmed puusa.
Kad — 1 var.
- K₂. Madisepäeval pidada kukel võti jalgu panema ja kanadega välja saatma toidust otsima.
Hls — 1 var.
- K₃. Madisepäeval keidetas kikkale võti siiva külge.
Puh — 1 var.
- L. Kukk saab oma võetme madisepäeval kätte, siga maarjapäeval.
Vän — 1 var.
- Vt. 6237 G.
- M₁. Madisepäeval antakse kukele kuke võti kätte ja sellest päevast peale hakkavad ölekõrred lund vihkama.
Hlj — 1 var.
- M₂. Madisepäeval ants kukele võti kätte, aia-veer läheb juba pal'las, lumi hakkab kõrt vihkama.
Hls — 1 var.
- Vt. 6279 N₁—N₂.
- *
- N. Madisepäeval hakkavad kõik kõrred lund vihkama ja kõik putukad tõusevad hinge ja kuke ja kana võti saab kätte.
Tor — 1 var.
- Vt. 6284 M ja 6279 L.
- * *
- O_{1a}. Paastmaarjapäeval antakse kanale võti kätte.
Nrv — 1 var.
- b. Maarjapäeval antakse kanale võti kätte.
Sim — 1 var.
- c. Kevadel maarjapäevast antakse kanadele võti kätte.
Hää — 1 var.

- O₂. Kana saab maarjapäeval võtme kätte.
Pal — 1 var.
- O₃. Maarjapäevast on kanade võti käe.
Vän — 1 var.
- O₄. Kanadele andas maarjapäeval aidavõti kätte.
Vil — 1 var.
- P₁. Vanast anti maarjabä sigade ja kanade võti kätte, et siis pidid ise toitu otsima.
Pil — 1 var.
- P₂. [Maarjapäev], sel päeval anti kanadele, sigadele ja kitsedele ette võti, siis saavad nad ise omale toitu muretse-da.
?Hls (õpil.) — 1?(1) var.
- P₃. Kanale antakse maarjapäevast võti kätte ja jüripäevast antud siis seale võti kätte, et läheks juba tuustima.
Tür — 1 var.
- Vt. 6237 D₁—D₂.
- Q. Paastmaarjapäevast antakse kana võti kätte ja emis seitsme pörsaga aia ning hange vahel.
Sa — 1 var.
- Vt. 6241 F.
- R. Maarjapäeval antud kanadele kätte aedavõti ja köidetud sigadele selga oma ruhi.
Hel — 1 var.
- Vt. 3195 B.
- S. Maarjapäeval anti kanal võti kätte ja tüdrukul võti kätte.
Kod — 1 var.
- Vt. 6246 C.
- *
- S. Kukul anti aidavõti maarjapäeval kätte, et pidid ise hakkama vällast süv-vä otsme.
Hls — 1 var.
- Z. [Maarjapäev] kukele ja siale antakse võti kätte.
Trv — 1 var.
- Vt. 6237 E.
- * *
- Z. Kanadel andas küünlepäe võti kätte.
Hls — 1 var.
- T. Küünlepäev antakse kanale võti kätte, maarjapäev seale.
Gressel (1837) lk-ta — 1(2) var.
- Vt. 6237 H.

*

- U. Künnapäeval viidi viimast korda kukele teri ja anti võti kätte, siis pidi ta ise otsima süüa.
Krk — 1 var.

* *

- V. Tuhkapäeval tehakse tuhakaraskid, ka antakse sel päeval kanade võti kätte.
Pst (Söggel) — 1(2) var.

*

- W. Tuhkapäeval andakse kukele aidavõti kätte.
Lai — 1 var.

* *

- O. Tõnisepäeval anti kanadele võtmed kätte ja läksid väljast omale ise süüa otsima.
Trm — 1 var.

* *

- A. Tuumapäe kukk andis kanadel võtme kätte.
VII — 1 var.

- Vrd. 2792. Jüripäeval anti kätte loomade võti. 6269. Kui madisepäeval kana võtme kätte saab [— —], siis saada ka kõik teised loomad võtme kätte, kui aga kana mitte, siis teised ka mitte.

6276. MADISEPÄEVAL LOIGATAKSE LÕUKESKE KEEL LAHTI, ET SEE PEA LAULMA HAKKA — 3(5) var.

- A. _____
Loorits VrP 78; Phl (Kõrv) — 1(3) var.
- B. Vastla vanakuu kuivatab kaevupohjad ehk ottab leukase keele lahti.
Kuu — 1 var.

- C. Paavlipäevast hakkavad kõik heinakõrred, rohi ja maa lund vihkama ja Paavel viskab külma kivi allika ja sooja meresse, toob esimesed suilinnud välja ja Mats leikab lõukese keele lahti.
Krk — 1 var.

- Vt. 6279 A ja 8175 N.

6277. MADISEPÄEVAL ON POOL LUND TAEVAS — 17(19) var.

- A. Tõnisepäe on veel pool lund taevas.
Hää — 1 var.

- B_{1a1}. _____
Noa (Mensas) — 1 var.

- a₂. Madisepäeval on pool lund veel taevas.
Ans v. Jäm (Kolk) — 1 var.

- a₃. [Madisepäeval] pool lund on veel taevas.
Loorits VrP 78; SJn — 1(2) var.

- b. Matsepäevast olla veel pool lund taevas.*
* matsapäest (Pöi)
Jäm, Pöi — 2 var.

- c. [Madisepäev], sel päeval arvatakse veel pool lund taevas olema.
Kos — 1 var.

- d. Madisepäeval olla pool talvist lund veel taevas.
Phl — 1 var.

- e. Madisepäeval on pool lund veel tulemata.
Vän — 1 var.

- f. Ka peab madisepäeval alles pool osa lund sadamata olema.
Tõs — 1 var.

- B₂. Madisepäeval pool lund taevas, pool maas.
Phl — 1 var.

- Ca. Madisepäevast olla pool talvet taevas.
Saa — 1 var.

- b. Matisepäevast saadik piab veel pool talvet taevas olema.
Kär — 1 var.

- D. Matsepäevast on pool lund taevas, siis peab kiik veiste põhk pooleks olema, siis hakkavad kiik mustad prügid lund vihkama.*
* madisepäevast; kõik (Loorits)
Loorits VrP 80; Phl — 1(2) var.

- Vt. 12299 M ja 6279 Q.

- E. Madisepäevast olla pool lund alles taevas, siis ka vissatada soe kivi kaevuse ja külm allikase.
Krk — 1 var.

- Vt. 8175 T.

- F. Matsepäeval pöörab uss ennast teise külje päale; pool lund on alles taevas.
Emm — 1 var.

- Vt. 6288 F.

- G. Madisepäavast massakad pöörde teise külje peäle ja pool talvet tule veel maha.

Sa (Allas) — 1 var.

Vt. 6446 C.

- Vrd. 6270. Kui madisepäeval lund sajab, siis on pool selle talist lund alles taevas.

6268. Kui madiksepäav veel üle ölekörre lund sajab, siis on pool lund veel taevas.

6278. MADISEPÄEAVAST HAKKAB UUS LUMI VANA SÖÖMA — 7(16) var.

Aa.

Kul (Eenveer) — 1 var.

- b. Madisepäeval sadanud värske lumi saavad vana lume sööma.

J. P. Söggeli seletus: «Sellest päevast hakkab lumi päikse käes juba sulama.»

Saa — 1 var.

- c. Madise lumi sööb vana lund ära.*

* lume (Kündja)

Gressel (1838) lk-ta, Kündja nr. 8 (1883) 94 — 1(4) var. Wied. 351 on antud tekst saksakeelses tõlkes.

- d. Lumi, mis pärast madisepäeva sadab, sööb endist väga palju eest.

Vil — 1 var.

- Ba. Jürikuu lumi tuleb talvist lund sööma.

Sööt Aeg Kal. (1907 aprill); Oige Kal. (1908 aprill), Tlsp. 101 — 2(4) var.

- b. Jürikuu lumi tuleb vana lund sööma.

Gorb. Kal. (1912 aprill) — 2(1) var.

- c. Jürikuu lumi tuleb lund sööma.

Gorb. Kal. (1911 aprill) — 2(1) var.

- C. Värske lumi kevadel sööb vana lume ära.

Vil — 1 var.

- D. Pärast-matsapäevane lumi hakkada teist vanat lund vihkama.

Jäm — 1 var.

- E. Kevadine lumi, mis tuleb, on sööjaks vanale lumele ja tähen[dab] määle korda sõnni väetust.

Trv — 1 var.

Vt. 3670 D.

- Vrd. kk: See lumi tuli teist sööma (Rap).

- Vrd. 6279. Madisepäev hakkavad kõrred lund vihkama.

13325. Enne vana lumi maast ära ei lähe, kui teine tuleb Järele: teine viib teise ära.

6279. MADISEPÄEV HAKKAVAD KÖRRED LUND VIHKA — n. 90(135) var.

- A. Paavlipäavast hakkavad kõik heina-

körred, rohi ja maa lund vihkama ja Paavel viskab külma kivi allika ja sooja meresse, toob esimesed suilinnud välja ja Mats leikab lõukese keele lahti.

Krj — 1 var.

Vt. 8175 N ja 6276 C.

- B. Teniksepäeval hakkab olekors lund vihkama.

VNg — 1 var.

- C₁. Tõnisepäeval murdus talve seljäluu katki, ölekõrs hakkas lund vihkama.

Kod — 1 var.

- C₂. Tõnisepäeval hakkavad ölekõrred ja vitsaraud lund vihkama, sest et sel päeval talve selg katki lähäb.

Iis — 1 var.

Vt. 12296 B₁-B₂.

- C. Kүүntlakuul hakkab ölekõrs jo lund vihkama.

A. Källo seletus: «Lumi sulab, ölekõrs tuleb nähtavale.»

Lüg — 1 var.

- D_{1a1}. Kõik kõrrekesed vihkavad pärast kүүnlapäeva talve.*

* kүүnlapäeva (Stein)

Stein 31; Tt (Kreutzw.) — 1(3) var.

- a₂. Kõik kõrred vihkavad pärast kүүnlapäeva talve.*

* talvet (Kündja, Ol. Lisa, E; Hag)

Wied. 73, Kündja nr. 38 (1883) 454, Ol. Lisa nr. 11 (1888) 171, Is. Kal. (1904) 207, Reinhold Kal. (1912) 3, E 41, Raud VMJ 217, Norm. 42, EKMS III 1194; Hag — 1(21) var.

- b. [Kүүndlepäe] kõrs hakkab lume vihkama.

Hls — 1 var.

- c. Kүүndlapää, sest päavast hakkab iga vitsaroag lund vihkama.

Koe — 1 var.

- d. Mis kõrrökönö, mis raaksökönö, to nakkas jo kүүndlepäavast lummö söömä.

Se — 1 var.

- e. Kүүndlapäiväl nakava purukese ja ölekõrre lumme süümä.

Nõo — 1 var.

- D₂. Pärast kүүnlapäeva hakkab talv kõrt kartma.

Nurmik III 95 — 12(5) var.

- E₁. Kүүnlapäevast kõrs hakkab lund vihkama, teene silm minevat vesiseks.

Tor — 1 var.

- E₂. Kündlapäeval hakkab ölekõrs juba lund vihkama ja talv hakkab ühe silmaga juba nutma.
Val — 1 var.
- Vt. 5229 F₁—F₂.
- F. Kündlepäiv nakas ölekõrs lummõ süüma, külmä süa lätt lahki, külmäl nakas üts silm vett juuskma.
Räp — 1 var.
- Vt. 5234 D ja 5229 E.
- G. Kündlapäeval om lōo sitt lume pääl, sōs nakas lumi kõrt vihkame.
Krk — 1 var.
- Vt. 6286 B.
- H. Peetribest hakkavad puuraad ja heinakõrred lund vihkama ja sööma.
Käi — 1(4) var.
- I_{1a1}. Madisepäeval hakkab kõrs lund vihkama.*
* madisepäeval (Tōs): lume (Hls)
Tln, Tōs, Hls — 3 var.
- a₂. Madisepäeval nakab kõrs lume vihkama.
Nōo — 1 var.
- a₃. Madisepäeval pidi kõrs hakkama lund vihkama.
Aud v. Tor (õpil.) — 1 var.
- a₄. Madisepäeval iga kõrs hakkab lund vihkama.
Rap — 1 var.
- a₅. Matsapäevast peale vihkab iga kõrs lund.
Jäm — 1 var.
- a₆.
Plt (Kukk) — 1 var.
- a₇. Madisepäeval hakkavad kõrred lund vihkama.
Vig — 1 var.
- a₈. Madisepäevast kõrred hakkavad lund vihkama.*
* matsepäevast (Kir)
Rap v. Mär (Poom), Kir — 2 var.
- a₉. Ka hakkava sellel päeval [= madisepäeval] ka kõrred lund vihkama.
Vil — 1 var.
- a₁₀. Ka sel päeval hakkavad kõrred lund vihkama: see on madisepää.
Ksl — 1 var.
- b₁. Madisepäeval hakkab ölekõrs lund vihkama.
Jōh — 1 var.
- b₂. Madisepäevast saadik hakkab ölekõrs lund vihkama.
Rak — 1 var.
- b₃. Pääle madisepäeva hakkavad ölekõrred lume vihkama.
MMg — 1 var.
- c. Sest päevast [= madisepäevast] saadik hakkavad kõrred ja aganad, mis maas on, lund vihkama.
Kündja nr. 8 (1883) 95 — 1?(2) var. Wied. 352 toodud saksakeelse teksti tõlge.
- d₁. Madisepäevast piavad öle- ja heinakõrs lund vihkama.
Kuu — 1(2) var.
- d₂. Madiksepäevast hakkavad keik ölekorred ja heinakorred vihkama lund.
Jōe — 1 var.
- e. Madisepäevast hakkavad rohukõrred, lehed jne. lund vihkama.
Tor — 1(2) var.
- f. Ka hakata sest päevast [= madisepäevast] ölekõrred ja puupulgad lund vihkama.
Tür — 1 var.
- g. Madisepäevast hakata ölekõrred ja puuhargid lund vihkama.
Rap — 1 var.
- h. Madisepäeval hakkavad puuraud ja heinakõrred lund vihkama.
Aud — 1 var.
- i. Pärast madisepäeva hakkavad ölekõrred ja raud lund vihkama.
Tln — 1 var.
- j. Kui madisepäev mööda, siis hakkavad kõik kõrred ja prügid lund vihkama.
Plt — 1 var.
- k. Madisepäevast pidid kõik prügid, heina- ja ölekõrred luba saada lund vihkata ja vähendada.
Mär — 1 var.
- l. Madisepäeval pulgad, oksad, ölekõrred vihkavad lund.
Hlj — 1 var.
- m. Sellest päevast [= madisepäevast] saadik hakkavad kõik kõrrekesed ja puud lund vihkama.
Loorits Vrp 78; SJn — 1(3) var.
- I_{2a}. Madisepäevast hakkavad kõik ölekõrred ja s...nonnid lund vihkama.
Kad — 1 var.
- b. Madisepäeva ajal peavad sitatükid ja ölekõrred hakkama jo lund vihkama.
VNg — 1 var.
- I_{3a1}. Madisepäeval hakkavad puupulgad ja sitajulgad lund vihkama.
Lüg, Kei — 2 var.

- a₂. Puupulgad ja sitajulgad hakkavad madisepäavast lund vihkama.*
* madisepäeval (EKMS)
EKMS III 459; Hlj — 1(2) var.
- a₃. Madiksepäevast hakata puupulgad ja sitajulgad lund vihkama.
Jür — 1 var.
- a₄. Madisepäevast peale hakkavad kõik puupulgad ja sitajulgad lund vihkama.
Jür — 1 var.
- a₅. Pärast madiksepäeva hakkavad kõik asjad lund vihkama, puupulgad ja sitajulgad.
Kad — 1 var.
- a₆. Madisepäavast juba puupulk ja sitajulk hakkavad juba lund vihkama.
Tür — 1 var.
- b. [Madisepäeval] hakkavad puupulgad ja sitajunnid lund vihkama.
HJn — 1 var.
- c. Madisepäevast hakkavad kõik puupulgad ja sitajupid lund vihkama.
Ans v. Jäm (Kolk) — 1 var.
- d. Madisepäeval hakkavad puupunnid ja sitajunnid lund vihkama.
Pal — 1 var.
- I_{4a}. Madisepäeval hakkavad puud lund vihkama.
Kad — 1 var.
- b. Madiksepäevast hakkavad kõik puud ja raod lund vihkama.
Kos — 1 var.
- c. Kui madisepäev mööda, siis hakkavad kõik purud ja puutükikesed lume vihkama.
Plv — 1 var.
- I₅. Matsapäevast pääle hakkavat kõik asjad: kivid, kännud, pulgad, maa ja üldse kõik asjad ning olevused talve vihkama.
Khk — 1 var.
- I₆. Päev hakab lund vihkama vana madiksepäeva aal.
Jõe — 1 var.
- I₇. Madisepäevast saatik vihkab lumi kõiki kiva ja kande.
Hls v. Pst (Söggel) — 1(2) var.
- I₈. Matsabest hakkab lumi ikka kõiki asju kartma.
Pöi — 1 var.
- J_{1a}. Madisepäeval tõusevad kõik putukad hinge ja kõik kõrred vihkavad lund.
Aud — 1 var.
- b. Madisepäeval luuakse putukatele hing sisse ja kõrred hakkavad lund vihkama.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- c. Madisepäeval hakkab leht ja puu lund vihkama ja mutukad ja putukad ärkama ülesse suve vastu.
Pil — 1 var.
Vt. 6284 K.
- J₂. Madisepäavast hakkavad ussid ja kärbsed hinge tõusma, puuksad ja rohukörred hakkavad lund vihkama.
Ris — 1 var.
Vt. 6284 H.
- K₁. Matsepäeval putukad käänavad teist külge ja ölekörred hakkasid siis lund vihkama.
Var — 1(2) var.
Vt. 6446 E.
- K₂. Siis [= madisepäeval] pöörvad ka kõik ussid ja roomajad teise külje pääle ja maa ja muld hakkada kõik lund ja jääd vihkama.
Krj — 1 var.
Vt. 6288 E.
- L. Madisepäavast hakkavad kõik kõrred lund vihkama ja kõik putukad tõusevad hinge ja kuke ja kana võti saab kätte.
Tor — 1 var.
Vt. 6284 M ja 6275 N.
- Ma. Madisepäevast antavat kanade võti kätte ja kõrred hakkavat lume vihkama.
Krk — 1 var.
- b. Madisepäa ööldi: nüüd hakkavad kõik raokesed ja kõrrekesed lund vihkama, kanadele anti võti kätte.
Plt — 1 var.
Vt. 6275 B.
- N₁. Madisepäeval antakse kukele kuke võti kätte ja sellest päevast peale hakkavad ölekörred lund vihkama.
Hlj — 1 var.
- N₂. Madisepäe ants kukele võti kätte, aia veer läab juba pal'las, lumi hakkab kõrt vihkama.
Hls — 1 var.
Vt. 6275 M₁—M₂.
- O. Madisepäevast läheb ilmale teene silm vesiseks, siis hakkavad kõik kõrred ja käbad lund vihkama.
Vän — 1 var.
Vt. 5229 K.

- P. Madisepäev hakasse puupulga ja sita-
julga lumme vihkama, talve süda ole-
vat murtud, teene silm jooksnu vett.
Hel — 1 var.
- Vt. 5234 K ja 5229 L.
- Q. Matsepäevast on pool lund taevas, siis
peab kiik veiste põhk pooleks olema,
siis hakkavad kiik mustad prügid lund
vihkama.*
* madisepäevast; kõik (Loorits)
Loorits Vrp 80; Phl — 1(2) var.
- Vt. 6277 D ja 12299 M.
- R. Om tuhk- ja madispäiv müüda, sis-
nakava puupordike ja maamardike
lume vihkama.
Nõo — 2(4) var.
- S. Tuhkapäeval nakanuva kõik pulgakese
ja putuka lume vihkama.
Puh — 1 var.
- S. Taliharjapäeval läheb talv pooleks,
sellest päevast peale hakkavad puud ja
põõsad lund vihkama.
Kuu — 1 var.
- Vt. 12294 S.
- Z. Taliharjapäeval saab talve hari mur-
tud, siis kõrred hakkavad lund vihk-
ma.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- Vt. 12296 N.
- Za₁. Käädripäävä nakkasõ kõik olõkõrrõkõ-
sõ lummõ käärmä.
Rõu (Guives) — 1(2) var.
- a₂. Käädripääväl nakkasõ ja olõkõrreki
lummõ käärmä.
Rõu — 1 var.
- b₁. Käädripäeval hakkavad õlekõrred lund
sõõma.
Rõu — 1 var.
- b₂. Pääle kårdlepäävä nakkasõ oiõkõrrõgi
lummõ süümä.
Rõu — 1 var.
- c. Käärdepääväl, ku panõt nuia lummõ,
sõs nakas tokk jo lummõ süümä.
Vas — 1 var.
- T₁. Kevade peräst pööripäeva nakava hei-
nakõrrekse, puuputuka ja maamardika
kik lume vihkama.
Trv — 1 var.
- T₂. Kui märdikuul tuu käänak mööda
lätt, [— —] kõik kõrrekese nakkava
lumme jo vihkama.
Kam — 1 var.
- U. [Maarjapäeval] kõrs hakkab lund vih-
kama.
Pst — 1 var.
- V. Maripäävän hakavet õlekõrre lume
vihkame ja külmakaal murdas katski.
Krk — 1 var.
- Vt. 12296 O.
- W. Jüripäeval hakkab kõrs lund vihkama.
Rak — 1 var.
- O. Lihaheitest hakavet kõrre lume vihk-
me.
Krk — 1 var.
- Vrd. 6278. Madisepäevast hakkab uus lumi vana
sõõma.
6280. MADISEPÄEV, MIHKLIPÄEV JA
MARDIPÄEV ON ALATI ÜHE
PÄEVA PEAL — 1(2) var.
Loorits Vrp 78; Vän (E. Tetsmann).
Vrd. 2724. Jõul ja jaan on ühe koha peal.
2716. Jouluaat ja hiivanuut on ühel nädälä-
päiväl.
6281. MADISEPÄEV RISU JA RAKMETA
— 1 var.
VNg (Nordmann).
6282. MADISEPÄIVÄ TUISK ON
PUGEJA — 1 var.
Jõh (Mets).
6283. MADISEPÄÄVAL PEAVAD KÖIK
TALVEUND MAGAJAD LOOMAD
ULESSE ÄRKAMA — 4 v. 5(5) var.
- Aa. —
Saa (Kase) — 1 var.
- b. Madisepäävast tõusevad kõik maga-
jad üles, kes talveund magavad.
Hlj — 1 var.
- c. Keik loomad, mis talveund magasid,
ärvavad sel päeval [= madisepäeval]
elusse.
?Rõu (J. Kangur) — 1?(1) var.
- B. Tõniseapäeval ärvavad loomad talve-
unest ellu, karu pöörab teist külge.
Jõe — 1 var.
- Vt. 3300 C₂.
- C. Käändlepäiv, sel päeval tulevat kõik
loomad ellu.
San — 1 var.
6284. MADISEPÄÄVAL PEAVAD KÄRP-
SED, USSID JA MUUD VEIKED
ELUKAD HINGE TÕUSMA — u.
45(50) var.
- A_{1a}. [Madisepäev] nõeluss tõuseb hinge.

Kos — 1 var.

- b. Madisepäevast ussid ajasid hinge.
Mär — 1 var.
- c. Ussid tõusevad madisepäeval hinge.
A. V. Körvi seletus: öeldi madisepäeval, siis korjati ära vokikoonlad ja vardad, et suvel usse ei näeks.
Pee — 1 var.
- d. Ja ussid siis hakkavad mätastes ka hinge tõusma madisepäeval.
Tür — 1 var.
- A_{2a}. Madisepäev peetakse ussi äratamise päevaks.
Ris — 1 var.
- b. Matsepääv pidi olema usside ülestõusmise pääv.
Hhk — 1 var.
- B₁. Ja uss saab luba tulla maa seest päevalgele [maajapäeval].
Tln (Kriitmäe) — 1 var.
- B₂. Maajapäeval loodavat pikale usside hing sisse.
Vil — 1 var.
- B₃. Paastumaajapäeval on juba ussil luba välja ilmuda, sest paastumaajapäeval ärkab uss unest, kuna sügise ussi-maajapäeval läheb uss magama.
Kel (Kriitmäe) — 1 var.
- Vt. 12971 C₃.
- C₁. Siu' tulõva' jüripäev ussõ.
Lut — 1 var.
- C₂. Jüribest tulad ussid maa seest välja ja pärdist lähtvad maa sisse, mis pä-rast pärdi maa pääle jäävad, nee on pahategijad.
Rel — 1 var.
- Vt. 12971 B₁.
- D. [Käädrepäev], sellel päeval luuakse usside elu sisse.
Krl — 1 var.

*

- Ea. _____
VNg (H. Krickmann) — 1 var.
- b. Madisepäeval tõusta kõik loomad, nii kui ussid, sipelgad, kärbsed ja muud satikad, mis talveunes uinuvad, elule.
Tor — 1 var.
- c. Madisepäeva ajal keik maud, putukad, massakad ja muud loomakesed, mis vasta talvet maa sisse pugend, omast talvisest uimusest jälle peavad ärka-ma ja liikuma hakkama.
Gressel (1838) lk-ta — ?(2) var.

F. Madisepäeval tõusevad kõik loomad ja mardlased, kis talveund magavad, hinge.
Vän — 1 var.

G. Kevadesel madisepäeval lõpeb karude, usside, putukate jm. loomade talveuni.
EKMS III 459 — ?(1) var.

Vt. 3300 K.

H. Madisepäevast hakkavad ussid ja kärbsed hinge tõusma, puuoksad ja rohukõrred hakkavad lund vihkama.
Ris — 1 var.

Vt. 6279 J₂.

*

Ia. Mutukad ärkavad sel päeval [= madisepäeval] talveunest.
Loorits Vrp 78; SJn — 1(2) var.

b. Madisepäeval hakkavad kõik elama: sääsed, parmud, kõik mutukad ja putukad.
Tln — 1 var.

c. Madisepäeval hakkama kõik mutukad elama, kes viljaseemne ää söövad.
Plt — 1 var.

d. Madisepäeval tuleb sääskede, kärbsede ja kõiki mutukatel juba elu sissi.
Tõs — 1 var.

e. Madisepäeval pidada puuputukatele ja määrmardikatele elu sisse loodama.
Trv — 1 var.

f. Madisepäeval luuvase keige mutukate, kärbsede ja kõigi niisuguste loomade hinged sisse.
Ksl — 1 var.

g. Madisepäeval putukad ja matukad ajavad hinge.
Mär — 1 var.

h. Madisepäeval tõusta kõik kärbsed ja parmud hinge.
VMr — 1 var.

i. Ka sääsed, kärbsed ja parmud peavad madisepäeval hinge tõusma.
Kad — 1 var.

j. Madisepäevast pidi kõige kärbsede ja putukatele hinged kätte antud saama.
Mär — 1 var.

k. Madisepäeval tõusevad kõik putukad ellu.
SJn — 1 var.

l. Madisepäeval tõusevad kõik loomad ja sitikad ja putukad elusse.
Jür — 1 var.

- m. Madisepäeval tulevad kõik putukad elusse.
Trv — 1 var.
- n. Madisepäeval tõusta kärbsed elusse ja liigutada parmud.
Tõs — 1 var.
- J. [Madisepäev.] sest päevast hakata kõik kärbsed ja putukad elama ja kõik mardikad pöörata teist külge.
Tür — 1 var.
- Vt. 6446 B.
- Ka. Madisepäeval tõusevad kõik putukad hinge ja kõik kõrred vihkavad lund.
Aud — 1 var.
- b. Madisepäeval luuakse putukatele hing sisse ja kõrred hakkavad lund vihkama.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- c. Madisepäeval hakkab leht ja puu lund vihkama ja mutukad ja putukad ärkama ülesse suve vastu.
Pil — 1 var.
- Vt. 6279 J.
- La. Madisepäeval peavad keik putukad elu saama; kui sel päeval lume sadab, siis peab suvel putukaid palju signema.
Aks — 1 var.
- b. Sel päeval [= madisepäeval] tõusta putukad hinge ja kui lund sadada, olla neid suvel liig palju.
Aud — 1 var.
- c. Kui madiksepää sajab, siis tuleb suvel palju sääski ja parmusi, sest madiksepää luuasse kõige putukatele hing sisse.
Hlj — 1 var.
- d. Kui madisepäeval lund sajab, saab palju mutikaid, sest madisepäeval ärkada nemad unest ülesse.
Pär — 1 var.
- Vt. 6273 E.
- M. Madisepäevast hakkavad kõik kõrred lund vihkama ja kõik putukad tõusevad hinge ja kuke ja kana võti saab kätte.
Tor — 1 var.
- Vt. 6279 L ja 6275 N.
- N. Madisepäe loodaks matikatel heng sisse, siis antaks kanade võti kätte.
Hää — 1 var.
- Vt. 6275 C.
- O. Madisepäeval tõusevad kõik loomad ja sitikad ja putukad elusse, kanad las-

takse välja ja antakse neile kevadeni seakõrva täis teri.
Jür — 1 var.

*

- Pa. Maarjapäeval loodavat kärblasele hing sisse.
Vil — 1 var.
- b. Kärbsetele tulevad [maarjapäeval] hing sisse.
Pst (õpil.) — 1 var.
- *
- Ra. Käärlesepäeval pidive kärblase eläme tuleme.
Hel — 1 var.
- b. Käärlesepäeval luuakse kärblasele hing sisse.
Hel — 1 var.

*

- S. Tõnisepäevast tuleb putukatele hing sisse.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- Vrd. uk: E Stk 27, 78 (18) < Pee; väga lai uk-line traditsioon.
- Vrd. 6241, eriti B.: Siga ütelnud, et kui temale anda maarjapäeva hommikul kõrva täis rukkid, siis tema läheb seitsme pörssaga hange vahele ja toidab end ise ära.

6285. MATSAPÄE HUMIKU SAJAB KALU, PÄRAST LÖUNAT HUSSISI — 1 var.

Hil (Tikerpuu).

6286. MATSEBEST LEOGESE SITT HANGES — 2 var.

- A. _____
Käi (Sooster) — 1 var.
- B. Künnapäeval om lõo sitt lume pääl, sõs nakas lumi kõrt vihkame.
Krk — 1 var.
- Vt. 6279 G.
- Vrd. 4728. Kuu seisab kure sitt, kaks kuud lõo sitt hange peal.

6287. MATSEPÄEST JÄEB MÜTS KANNU OTSA — 1 var.

G. Tikerpuu seletus: lumi sulab kannu kõrvalt, kannu otsa jääb veel lund.
Phl.

Vrd. 4935. Kui känd seitse kübarat kannab, siis tuleb viljarikas aasta.

6288. MATSEPÄEVAL PÖÖRAB USS
TEISE KÜLJE — u. 25(31) var.

A. Paavlepäev, huss pöörab pesas teise külje.*

* paavlipäev; uss (EKMS)

EKMS III 458; Phl (Ariste) — 1(2) var.

*

Ba. Matsapäe madu keerab teise külje.

Muh — 1 var.

b. ———*

* madisepäeval (Phl)

Pee, Phl — 2 var.

c. Matsepää uss keerab teise külje peele.

A. Kuke seletus: «Siis ep tohi puid koju tuua, siis suvel pallu usse seel; ep tohi piima süüa, kärmsed see kallale.»

Jäm — 1 var.

d. Uss pöörab ennast matsepäeval teise külje peele.

Kär — 1 var.

e. Ussid pööravad matsupäeva teise külje.

Krj — 1 var.

f. Sel päeval [= matsapäeval] pööravad ka ussid teise külje oma magamispai-kades.

Kaa — 1 var.

g. Matsapest pööravad ussid teise külje.

Pöi — 1 var.

h. Madisepäeval peavad ussid teise külje pöörama.

Rid — 1 var.

i. Madisepäeval keerata uss teist külge.

Kaa — 1 var.

j. Matsapää, uss pöördab sel päeval teise külje.

Krj — 1 var.

k. Matsabe pidada ussid ennast teise külje peele pöörma.

Kaa — 1 var.

l. Matsepääv on usside päev, sel päeval pööravad ussid maa sees teise külje peale.

Jäm — 1 var.

m. Madisepäeval peavad ussid end maa sees teise külje peale pöörma.

Kär — 1 var.

C_{1a}. Karu pidavat sel päeval [= madisepäeval] omas pesas teist külge pööra-

ma ja teist kappi imema hakkama ja ka ussid maa sees külge pöörama.

Loorits Vrp 78; Pal (Karu) — 1(3) var.

b. Sellel päeval [= madisepäeval] peavat karu oman pesän toist kappi imeme nakkama ja uisa maa sehn toist külge kääme.

Hls — 1 var.

Vt. 3300 E₃.

C₂. Sel päeval [= madisepäeval] pöörab ennast uss ja karu teise külje peale pesas.

Pjg — 1 var.

Vt. 3300 E₄.

D. Matsapää, uss pöördab sel päeval teise külje ja kui sel päeval vihma sajab, sajab ussisi ülevalt maha, söövad kaapsud ää.

Krj — 1 var.

Vt. 6273 C.

E. Siis [= madisepäeval] pööravad ka kõik ussid ja roomajad teise külje päale ja maa ja muld hakada kõik lund ja jääd vihkama.

Krj — 1 var.

Vt. 6279 K₂.

F. Matsepäeval pöörab uss ennast teise külje päale; pool lund on alles taevas.

Emm — 1 var.

Vt. 6277 F.

Ga. Matsapääst on tali pooleks, siis uss pöörab teise külje.

Krj — 1 var.

b. Sel päeval [= matsapäeval] pöörab madu ennast maa sees teise külje päale ja pool talvet ehk ta uneaega on möödas.

Kaa — 1 var.

Vt. 12294 O.

H. Madisepää antakse kanade võti kätte ja madu pöörab omale teise külje.

Koe — 1 var.

Vt. 6275 D.

I. Madisepäävast antakse kana võti kätte, ta peab ise ennast toitma, ja uss pöörab ennast maa sees teise külje peale, sea võti antakse paastu ette.

Se (Veäster) — 1(2) var.

Vt. 6275 E ja 6237 J.

*

J. Uss peab omale sel päeval [= tuhkapäeval] teise külje kääma.

Trv — 1 var.

*

K. Käädril[äeval] liigutasõ hinnäst kõik talvõunõ magaja eläjä, niu kahru, siu nink tõesõ sellesaarnatse eläjä nink käändvä tõist külge.

Rõu — 1 var.

Vt. 3300 T.

Vrd. uk: RKM II 3, 35/6 (56) < Kär.

6289. MATSUPÄEV MURRAB TALVE VOIMUSE — 1 var.

Hii (Eisen).

6290. MADU OM KURI KONNA NUHKLEMA — 3(4) var.

A. _____

Ote, Kan — 2(3) var.

B. Küll vares on kuri konna nuhtlema.
Nõo — 1 var.

6291. MADU POETAB NAHA, AGA EI POETA PAHA — 11(56) var.

A_{1a1}. _____

Stein 41, Wied. 109, CRJ H I 161, Kündja nr. 44 (1883) 524, E MVH 21, E 52, E² 39, Nurmik I² 167, Nurmik II 176, Kmpm. EL III² 50, Norm. 216; Tt (Kreutzw.) — 1(35) var.

a₂. Madu poetab naha, ei poeta mitte paha.
Saa (Sitzka) — 1 var.

b. Madu poetab küll naha, aga ei jäta paha.
Tõn. Täht. (1906) 44 ja (1909 juuni, 1910 veebr., 1911 veebr.), Tõn. RP 154 — 2(10) var.

c. Madu jätab naha, aga ei kaota paha.
?Tln v. Mär (Ojasson) — 2(1) var.

A_{2a}. Uss poetab naha, aga ei poeta paha.
Mus — 1 var.

b. Uss poetab küll naha, aga mitte paha.
Pär (Kampmann) — 1 var.

c. Uss jätab küll naha, aga mitte paha.
Hls (Jung) — 1 var.

B₁. Hunt poetab naha, aga ei poeta paha.
Pst — 1 var.

B₂. Susi poetab naha, aga ei poeta paha.
HMD (õpil.) — 1 var.

*

Ca. Uss ajab kesta küll, aga teud on ikka endised taal.

Põl — 1 var.

b. Uss ajab küll eesele uie kesta, aga amet jääb ikka vanaks.

Põl — 1 var.

c. Uss heidab kesta, aga kombeid ta ei muuda.

Rei — 1 var.

d. Uisk ajab küll kevadel vana naha maha, aga süda jääb ikka endiseks.

Vil — 1 var.

Vrd. Gr. Ms 21: Rebane küll muudab karva, / Uss aab kesta kergesti. / Aga ära sellest arva, / Et ka muutub vennike.

Vrd. mst: Naha kaotab, paha ei kaota? 'Uss' (Trm).

6292. EGA MAGAJALE PÄTS PÄHIT- SEDE EI TULE — 5(8) var.

Aa₁. _____*

* päitsesse (trükkised)

Norm. 226, EKMS II 808 ja IV 246; Ote -- 1(4) var.

a₂. Ei magajal tule päts päitse.
TMr — 1 var.

b. Maaten ei tule pätsi pähitse.
Võ (Schmidt) — 1 var.

Ba. Magajal ei õle pätsi pähitse ega lakkõ leibä laudun.

Kan — 1 var.

b. Magamine ei anna pätsi pähitsehe, ei lakke leibä laudulle.

Kan — 1 var.

Vrd. 6302. Magajal päts päitsen.

1011. Hääl lapsel päts pähitse, pahal lapsel paha pääl.

6293. KES MAGAJA KASSI SUHU SITUB — 5 var.

a₁. _____*

* kis (Emm)

E. Ennisti seletus: laisk inimene ei saa midagi.

Hii — 2 var.

a₂. Kes magaja kassi sohe situb.*

* kesse

Jäm — 2 var.

b. Kis magaja kassele söömäst soho sosseb.

Phl — 1 var.

Vrd. 2612. Jummal tulõ õi suuhtõ sitalõ.

6294. **MAGAJA IHU OM ILUS, SAISJA
KIHA OM SIRGE** — 1 var.

Ote (Kukrus).

6295. **MAGAJA KASS EI PUUA HIIRI** — 1 var.

VJg (Ustallo).

Vrd. 6297. Magaja kassi suhu ei jookse hiir.

6296. **MAGAJA KASSILE JOOSEB
VAHEST KA HIIR SUHU** — 14(17)
var.

A_{1a1}. Magajale kassile jookseb hiir suhu.
Ann (O. Niinemägi) — 1 var.

a₂. Magaja kassile jookseb hiir suhu.
Tln — 1(2) var.

b. Magajal kassil jookseb ikka hiir suhu.
Hls — 1 var.

c₁. Ka makajalõ kassilõ juusk hiir suuhtõ.
Räp (Lepson) — 1 var.

c₂. Magaja kassile tuleb ka vahel hiir
suhu.
Tõs — 1 var.

c₃. Plt — 1 var.

c₄. Magaja kassi suhu jookseb vahel ka
hiir.
Lüg — 1 var.

c₅. Magaja kassi suhu jookseb ka mõni-
kord hiir.
Pee — 1 var.

A₂. Magaja kassilegi jookseb vahel rott
suhu.
Norm. 226; ? Vän (Tammsoo) — ?(2) var.

A_{3a}. Magaja kassi perse jookseb ka hiir.
Kuu — 1 var.

b. Magaja kassile joosevad hiirid perse.
SJn — 1 var.

B. Laasäle kassilõ juusk ka hiir suuhtõ.
Räp (Lepson) — 1 var.

C. Pimedale kassile jookseb ka hiir suhu.
Amb (Freimann) — 1 var.

D. Magaja suhu jooseb hiir.
VMr — 1 var.

E. Pime kana leiab tera ja magaja kas-
sile jookseb hiir ka suhu.
Jõe — 1 var.

Vt. 8867 D.

Vrd. kk: Ooda nii kavva, kooni magajale kas-
sile hiir suuhe tule (Vas).

Vrd. 6297. Magaja kassi suhu ei jookse hiir.

6297. **MAGAJA KASSI SUHU EI JOOKSE
HIIR** — u. 230(340) var.

A_{1a1}. — *

* joose (Sim, Rei, Hls, VI, Lai), jookse
(Kuu)

Stein 41, Wied. 109, Kündja nr. 44 (1883)
524, Huvit. V Lisa 15; VI, Jä, Kuu, Tln,
Rei, Sa, Pär, Hls, VI, TaP, Vön, As (Kuu-
sik), Tt (Kreutzw.) — u. 40(54) var.

a₂. Ega magaja kassi suhu ei jookse hiir.
?Kul (Reinson) — 1?(1) var.

a₃. Ei magaja kassi suhu jookse hiir.
?Kuu (Jahe), ?Pld (õpil.) — ?(2) var.

a₄. Magaja kassi suhu ei jookse hiirt.
E 52, E² 71, Nurmik II 220 — ?(10) var.

a₅. Ega magaja kassi suhu jookse hiirt.
Vän — 1 var.

a₆. Magaja kassi suhu ei jookse mitte
hiired.
Hel (Wahlberg), VII (Leoke) — 2(4) var.

a₇. Magaja kassi suhu ei jookse hiired.
SJn — 1 var.

a₈. Magaja kassi suhu ei jookse hiiri.
Wied. 109, Kündja nr. 44 (1883) 524 —
1(2) var.

b₁. Magaja kassi suhu hiir ei jookse.*

* jookse (Kuu), joose (Hää)

Lindenbergh HL Kal. (1887) 23; Jõh, Kuu,
?HMD (õpil.), Hää, Tt (S. Veske) — u.
5(8) var.

b₂. Ega magaja kassi suhu hiir ei jookse.
Wied. 19, Kündja nr. 32 (1883) 381, Norm.
226, EKMS II 808 ja IV 246; Vai, Hlj,
Amb, ?HMD (õpil.), Lai, Trm, Nõo, Tt
(Veske) — u. 10(18) var.

b₃. Ega magaja kassi suhu hiir jookse.*

* jookse (Lüg, Kuu), joose (Rap v. Mär)
Vi, Amb, Kuu, ?HMD (õpil.), Rap v. Mär
(Poom), Plt (Luu), Lai — 8(11) var.

b₄. Ei magaja kassi suhu hiir jookse.*

* jookse (Kuu)

Nrv, VMr, Kuu — 4 var.

b₅. Ega magaja kassi suhu hiirt jookse.
Kos — 1 var.

b₆. Ega magaja kassi suue hiirid jookse.
Vän — 1 var.

c. Ega hiir magaja kassi suhu jookse.
Vil — 1 var.

d. Hiir ei jookse magaja kassi suhu.
SJn — 1(2) var.

e₁. Magajale kassile ei jookse hiir suhu.*

* magaja (Tõn.; Jõh, Ha, Lää, Hls, Trv,

- Plt, Ta, Tt), magajalle (Meelej.); joose (Lih, Hls, Vi, TMr)
Meelej. nr. 14 (1885) 61, Tõn. LPr 5, Mihkla-Parlo-Vildalepp 12 114, Muuk-Mihkla-Tedre IV 36, Vih. (1949) 93; Vi, Ha, Lā, Hls, Vi, TaP — u. 20(48) var.
- e2. Magajale kassile ei jookse hiir suvve.*
* suuhe (Vas)
Ote, Vas — 2 v. 3(3) var.
- e3. Magajalõ kassilõ ei joosõ hiir suuh-tõ.*
* joosõ õi; suhu
Se — 3(4) var.
- e4. Magajal kassil ei jookse hiir suhu.*
* magajel; joose (Krk)
VJg, PJg, Krk, Pst, Trv, Vi (Kuuben) — 8(9) var.
- e5. Ei magaja kassile jookse hiir suhu.
VNg — 1 var.
- e6. Magajal kassil ei jookse hiirt suhu.
Vig (Getreu) — 1 var.
- e7. Magajale kassile ei jookse hiired suhu.
KAH Loe 19; Kaa — 2(4) var.
- e8. Magajal kassil ei jookse hiired suhu.
Trv, Vil, TMr — 3 var.
- e9. Magaja kassile ei jookse mitte hiir suhu.
Kos — 1 var.
- f1. Magaja kassile hiir suhu ei jookse.
Kul, Lai — 2 var.
- f2. Magajal kassil hiir suhu ei jookse.
VLk — 1 var.
- f3. Ega magajale kassile hiir suhu jookse.*
* magaja (Ha, Pal); joose (Ksi)
E: 72, Reiman EK I 277; Kuu, Tin (Puuse-mann), ?Vän (Utrov), TaP — 5(7) var.
- f4. Ega magajale kassile hiir suhu ei joose.*
* jookse (Plt, Pal, Trt, Tt); suuh-te (Räp)
Trv, Vil, Plt, Pal, Trt, Räp, Tt (anon.) — 7(8) var.
- f5. Ega magajalõ kassilõ hiir suhvõ joo-sõ õi.
Rõu — 1(2) var.
- f6. Ega magajal kassil hiir suhu ei jookse.*
* suue; joose (Saa)
Saa, Trv — 2 var.
- f7. Ei magajale kassile hiir suhu jookse.
Plmp. EKIk II 27; ?Vän (Utrov) — ?(2) var.
- g. Ega hiir ei jookse magaja kassile suhu.
Kod — 1 var.
- h1. Magaja kassi suhve ei joose kunagi hiir.
Urv — 1 var.
- h2. Magajalõ kassilõ joosõ õi kunake hiir suhtõ.*
* ei joose; suhu (Kan), suhtõ (Se)
Kan, Se — 3 var.
- h3. Magajalõ kassilõ lāā āi kunagi hiir suuhu, ku efijs püüvā āi.
Se — 1 var.
- i1. Magaja kassi suhu ei õle millagi hiir juast.
Jõh — 1 var.
- i2. Ei magajal kassile jookse millagi hiir suhu.
Hlj — 1 var.
- j1. Magaja kassi suhu ei jookse iial hiir.
Han — 1 var.
- j2. Ega magaja kassi suhu jookse iialgi hiir.
Pil — 1 var.
- j3. Magajal kassil ei jookse hiir iialgi suhu.
Vil — 1 var.
- k. Ei magaja kassi suhu jookse ilmaski hiir.
?HMD (õpil.) — ?(1) var.
- l1. Magaja kassi suhu ei jookse ükski hiir.
Muh — 1 var.
- l2. Magaja kassi suhu äi kuku ükskit hiir.
Käi — 1 var.
- m. Ega magaja kassi suhu hiir ikka ei jookse.
Hlj — 1 var.
- n1. Ega magajale kassile hiir isi suhu ei jookse.
Trt — 1 var.
- n2. Ega magajale kassile hiir ise suhu jookse.
Vil — 1 var.
- o. Magaja kassile jookseb harvaste hiir suhu.
Aks — 1 var.
- p. Önn, ku magajel kassil hiir juusk suhu.
Trv — 1 var.
- A2a1. Magaja kassi suhu ei jookse rott.*
* suvve; joose (Ote)

- Juu v. Vän (Virkus), ?Hmd (õpil.), Lā, Sa, ?Ote (Kroon) — u. 10(11) var.
- a₂. Magaja kassi suhu mtō juōsō rott.
suhu mtō = suhu mitte
Khn — 1 var.
- a₃. Ei magaja kassi suhu jookse rott.*
* suue (Vän); joose (Rap v. Mär, Vän)
Rap v. Mär (Poom), Pöi, Vän, ?SJn
(Adelson) — 3 v. 4(4) var.
- a₄. Ei magaja kassi suhu ei jookse mitte rott.
Wied. 23, Kündja nr. 32 (1883) 382 — 1(2) var.
- a₅. Magaja kassi suhu ei jookse rotti.
E 52, E² 71; Rei — 1(6) var.
- b₁. Magaja kassi suhu rott ei jookse.*
* joose (Ran)
Vig (Priimets), SJn, Puh, ?Ran (L. Kal-
las) — 3 v. 4(4) var.
- b₂. Ega magaja kassi suhu rott ei joo-
se.
Puh, Ran — 2 var.
- b₃. Egas magaja kassi suhte rott äi
joose.
Krj — 1 var.
- b₄. Ega magaja kassi suhu rott joose.
Rap — 1 var.
- b₅. Magaja kassi suhu rotid ei jookse.
Khk — 1 var.
- b₆. Ega magaja kassi suhu roed ei j[oo]-
se.
PJg (Lussik) — 1 var.
- c. Magajale kassile ei jookse rott suhu.
Kaa — 1(2) var.
- d. Ega magaja kassile rott suhu jook-
se.*
* joose (Hmd v. Ris)
Hmd v. Ris (Treumann), Rap v. Mär
(Poom) — 2 var.
- e. Magaja kassi sohu ei jookse iial rott.
?Hmd (õpil.) — 12(1) var.
- f₁. Magaja kassi sohu ei joose ilmas
rott.
Ris — 1(2) var.
- f₂. Ega magaja kassi suhu rott ilmaski
ei joose.
Vig (Saalist) — 1 var.
- f₃. Ega rott ilmaski ei jookse magaja
kassi suhu.
SJn — 1 var.
- f₄. Ega magaja kassil rott ilmaski suhu
ei jookse.
Aud — 1 var.

- g. Magaja kassi suue ei jookse ükski
rott.
Pär (J. Pulst) — 1(2) var.
- h₁. Magaja kassi suhu ei tule rott.
Kaa — 1 var.
- h₂. Magaja kassi suhu ei tule mitte rott.
Pöi — 1 var.
- i. Millal magaja kassi suhe enne rott
kukkun on.
Krj — 1 var.
- A_{3a1}. Magaja kassi perse ei jookse hiir.
?Vil (Suurkask), KJn — 1 v. 2(3) var.
- a₂. Ega magaja kassi perse jookse hiir.
Köp — 1 var.
- b₁. Magaja kassi perse hiir ei jookse.
Saa — 1 var.
- b₂. Ega magaja kassi perse hiir juokse.
Hlj — 1 var.
- c₁. Magaja kassile ei jookse hiir perse.
Hls — 1 var.
- c₂. Magajal kassil ei joose hiir perse.
Krj — 1(2) var.
- d. Ega magajel kassil hiir perse ei joose.
Krj — 1 var.
- e. Ega hiir magaja kassi p...e ikki joo-
se.
Köp — 1 var.
- A₄. Ega magaja kassile rott perse poe.
Hmd v. Ris (Treumann) — 1 var.
- A₅. Magaja kassile ei jookse iialgi hiir
kurku.
Kad — 1 var.
- A₆. Ega magajale kassile hiir hammaste
vahele jookse.
Vil — 1 var.
- B_{1a}. Laisa kassi suhu hiir ei jookse.
?Trt (õpil.) — ?(2) var.
- b₁. Laisale kassile ei joose hiir suuhte*.
* suuhhe (Har), suhu (Hel, Vö); jookse
(Röu)
Hel, Vö — 4 v. 5(5) var.
- b₂. Laisalõ kassilõ ei joosõ hiir suuhõ.
Röu — 1 var.
- b₃. Laisalõ kassilõ joosõ õi hiir suuhõ*.
* suhõ (Röu), suuhõ (Röu), suuhõ (Vas)
Vö — 4 var.
- c. Joosõ ei laisalõ kassilõ hiir suuhõ.
Röu — 1 var.
- d₁. Laisal kassil hiir suhu ei joose.
Krj — 1 var.

- d₂. Ega laisale kassile hiir suhte ei joo-
se.
Plv — 1 var.
- e. Laisa kassile ei joose kunagi hiir
suhte.
Vas — 1 var.
- f. Laisale kassile lää_äi hiir suuhe.
Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.
- B_{2a1}. Laisalõ kassilõ joosõ_õi rott suhu.
Vas — 1 var.
- a₂. Ega laisa kassile ei joose rott suvve.
Ote (Kroon) — 1 var.
- b. Ega laisale kassile rott suuhe ei joose.
Räp — 1 var.
- c. Laesale kassile ei joose rott konagi
suvve.
Ote — 1 var.
- d. Laisale kassile ei joose ka mitte rott
suvve.
Plv — 1 var.
- B_{3a}. Ega laisa kassi perse hiir ei joose.*
* ei (Krk)
Päl — 2 var.
- b₁. Kunas laisa kassi perse hiir juusk.
Krl — 1 var.
- b₂. Kunas laisa kassi persele hiir juusk.
Krl — 1 var.
- Ca. Haegutaja kassi suhu ei jookse mitte
hiired.
Wied. 3, Kurrik SO 25, Kündja nr. 31
(1883) 369 — 1(6) var.
- b. Haegutaja kassi suhu ei jookse hiired.
Sjn (Kapp) — 1(2) var.
- D₁. Magaja suhu ei jookse hiir.
VNg (õpil.) — 1 var.
- D₂. Magaja suhu rott ei jookse.
Vlg. Lisal. nr. 12 (1890) 96 — 1(2) var.
- E. Jooskjal rebasel on alati sitik suus,
aga laisale kassile ei joosõ hiir suuhtõ.
Urv v. Krl (Tamm, Pehka) — 1(2) var.
- Vt. 2461 B.
- Vrd. 6296. Magaja kassile jooseb vahest ka hiir
suhu.
6295. Magaja kass ei püüa hiiri.
14031. Vihane kass ei saa ütteri rotti ärä
murda.
6298. MAGAJA KOERAL SUUR PEA,
JOOKSJA KOERAL LAI SELG —
2(8) var.

- a₁.
Wied. 109, Kündja nr. 44 (1883) 524 — 1(4)
var.

- a₂. Magajal koeral suur pea, jooksjal koe-
ral lai selg.
E 52, E² 71 ja 96 — ?(3) var.
- b. Magaja koeral lai pää, joosjal lai
sälg.
Hiil (Tikerpuu) — 1 var.

6299. MAGAJA KOER EI TABA VARAST — 1?(22) var.

Stein 41, Wied. 109, Kündja nr. 44 (1883)
524, Kmpm. KH 74, Kmpm. KLR 372, Kmpm.
KLR II^s 360, E 52, E² 71 ja 96, Kask-Vaig-
la-Veski Lõ² 29, Norm. 226, EKMS II 416,
508 ja IV 247; ?Tt (Kreutzw.).

6300. MAGAJAL IKI ÜITS SILM VALLA — 1 var.

Trv (Kill).

6301. MAGAJALLE PIAALUST — 5 var.

A. _____*

* magajale
Jõh (Otto) — 2 var.

Ba. Magajal kergitakse peaalust, külakäi- jale jäetaks jagu. Trm — 1 var.

b. Magajale kergitatakse peaalust ja kü- lalisele pannakse pärastst. Lai — 1 var.

Vt. 12312 Qa ja b.

C. Tegijälle tüöd, magajalle peaalust. Kuu — 1 var.

Vt. 12500 V.

6302. MAGAJAL PÄTS PÄITSEN — 3 var.

Aa. _____

Räp — 1 var.

b. Magajal om päts pähütseh. Räp — 1 var.

B. Vihastaja saab vitsa, magajale pan- take päts pähitsese. Plv — 1 var.

Vt. 14036 B₂.

Vrd. 6292. Ega magajale päts päh[i]tsede ei tule.
12898. Üni and süvvä.
1011. Hõäl lapsel päts pähitses, pahal lap-
sel paha pääl.

6303. MAGAJAL VÄHEM PATTU — 1 var. VLk (Verlis).

6304. **MAGAJA REBANE EI PÜÜA**
ÜHTEGI KANA — 3 kuni 6(30) var.

A_{1a1}.

Gr. SKÖ II 40, E MVH 21 — 1(17) var.

a₂. **Magaja rebane ei püüa kana.**

Norm. 226, EKMS II 808 ja IV 247; Tõs (Oövel) — 1(4) var.

b. **Ega magaja rebane kana kinni ei püüa.**

Laakm. ER Kas. Kal. (1891) 12 — 12(1) var.

A_{2a}. **Ükski rebane unes kana kinni ei võta.**

Wied. 197, Kündja nr. 2 (1884) 22, E 89, E² 99 — 1(4) var.

b. **Ega rebane uneh kanna kinni ei püv-
vää.**

?Räp (Poolakess) — 12(1) var.

B. **Laisk repän ei püvvä kunagi kann
kinni.**

?Vas v. Se (Sandra) — 12(1) var.

C. **Magav rebane ei taba saaki.**

?Kam (Relli) — 2(2) var.

6305. **MAGAJAT LÖVI ÄRA ÄRATA MITTE**
ÜLES — 2(7) var.

Niggol VKÖR⁵ 48, Pöder L ABDr 31.

Vrd. ka KAH Täiel. VKÖR 146 (v. k.).

6306. **MILLAL MAGAJA PERSEST PÄÄ**
TÖÖTEGIJA PEALE PAISTAB —
 1 var.

pää = päike

Rap v. Mär (Poom).

Vrd. kk: No kas tema perssest päike paistab?
 'kui kellestki liiga lugu peetakse' (Pit).

6307. **MIS MAGAJAJA TIID?** — 1 var.

Vas v. Se (Sandra).

6308. **EI MAGA KÕIK, KEL SILMAD**
KINNI — 1 v. 2(5) var.

a.

Körber VRMK 54, Norm. 254, EKMS III
 720 — 1(4) var.

b. **Ei maga kõik silmad, mis kinni on.**

?Tt (Jung) — 2(1) var.

6309. **ENNEM MAGAS KUUSE MAN,**
ENNEM KUI VANAPOISI MAN —
 1 var.

Tt (Veske).

Vrd. kk: Enne mina magan kodu koera man,
 enne kui vana tidiruku man (Saa).

Vrd. ri «Ennem kivi kui poist juures»: Ennem
 heida kivi juure, / kivi juure, kännu juu-
 re; / ennem kui hullu poist juure (ERIA
 III: 1 nr. 4286).

6310. **KES MAGAB, SEE ON VAENE** —
 1(12) var.

Aa.

Wied. 60, Kündja nr. 36 (1883) 431, Norm.
 227; Pär (Rosenplänter) — 1(4) var.

b. **Kes magab, see vaene.**

E 35, E² 72, Kask-Vaigla-Veski I Hõ 13 —
 2(4) var.

B. **Kes laiskleb, on vaene.**

Kmpm. EL III¹⁰ 246 — 2(4) var.

6311. **KES PALJU MAGAB, SAAB PALJU**
KAHJU — 1(3) var.

Pha? (anon.).

Vrd. Op. sõn. 20,13: Ärra armasta und, et ja
 kehvaks ei ja; te lahti ommad filmad,
 siis jaad ja leiba kül.

6312. **KUI SA MAGAD SEITSE TUNDI,**
ÄRA ENAM HIMUSTA; VÄHEMA-
GA SAAD KA LÄBI, LASTEL
KULUB KAHEKSA — 4 var.

a.

Kuu — 1 var.

b. **Kui sina magad seitse tundi, enam ära**
himmusta; vähemaga saab ka läbi,
lastel kulub kaheksa.

Krj — 1 var.

c. **Kui sa magad seitse tundi, ära roh-**
kem himusta; vähemaga saab ka läbi,
lapsel kulub kaheksa.

Vln — 1 var.

d. **Kui sa magad seitse tundi, ära enam**
himusta — lastel kulub kaheksa.

Sim — 1 var.

Kõik olemasolevad tekstid 1950-ndaist —
 1980-ndaist aastatest.

6313. **MAGAB MANTEL, EI MAGA**
MANTLIALUNE — 1 var.

PJg (Reinson).

Vrd. 6314. Magab põosas, ei maga põosaalune.

6315. Magab saba, ei maga sabaalune.

6314. **MAGAB PÕOSAS, EI MAGA**
PÕOSAALUNE — 1 var.

Jür (Kr. Põldmäe).

Vrd. 6313. Magab mantel, ei maga mantlialune.

6315. Magab saba, ei maga sabaalune.

6315. MAGAB SABA, EI MAGA SABA-
ALUNE — u. 20(56) var.

Aa. Magab saba, ei sabaalune.
Amb, Tt (anon.) — 3 var.

b. —————*

* sava- (Wied., Kündja; Hlj)

H. Krickmanni (VNG) seletus: «Salalik.»
O. Hintzenbergi (Amb) seletus: «Välispidise
oleku ega vaikuse järele ära tee otsust.»
E. Poomi (Rap v. Mär) seletus: «Peeru ja
tossu laskmise kohta.»

Wied. 109, Kündja nr. 44 (1883) 524, EKMS
III 89; VNG, Hlj, Amb, Rap v. Mär —
7(13) var.

c. Magab saba, aga ei maga sabaalune.*
* sava- (Rak)

Rak, Kuu (Jahe), Tt (anon.) — 3 var.

Ba. Magab soba, ei sobaalune.
Kuu — 1 var.

b. Magab sõba, ei maga sõbaalune.*

* seba (Helle), soba (Kuu)

* Helle 345, Hupel 112, Beitr. XI 158, Po-
romenski EGr. 204, Wied. 109, Kündja nr.
44 (1883) 524, KAH EKAI 154, E 52, E* 71,
Norm. 254, EKMS I 1061, II 808 ja IV 345;
Kuu, Han — 3(23) var.

*
Magab sõba, ei maga sõbaalune, *ie* schlafen
nicht alle, die die Augen zu haben. (*es* schläft die Decke
nicht schlafend unter der Decke.)

c. Magab sõba, aga ei maga sõbaalune.
Stein 41, Wied. 109, Kündja nr. 44 (1883)
524; ?Tt (Kreutzw.) — ?(5) var.

d. Sõba magab, ei sõbaalune.
F. J. Wiedemanni seletus: «Von Einem
welcher sich schlafend stellt und unter der
Decke horcht.»
Wied. ESSr 1070 — 1 var.

e. Sõba magab, aga sõbaalune ei maga.
Trt (Viidalepp) — 1 var.

C. Vaga sõba, kuri sõbaalune.*

* n a r i (Steinil trükiveana)

Stein 67, Wied. 199, Kündja nr. 3 (1884) 33,
Norm. 254, EKMS III 720; ?Tt (Kreutzw.)
— ?(6) var.

Vrd. 6314. Magab pōōsas, ei maga pōōsaalune.

6313. Magab mantel, ei maga mantilaalune.
4096. Koer magab, saba kuulab.

6316. MAGADES EI LEIA KEDAGI
LEIBA — ?(32) var.

A. —————*

* keegi (trükised)

Stein 41, Wied. 109, Kündja nr. 44 (1883)
524, E 52, E* 71, Muuk I* 134, Kask-Puu-
sepp-Vaigla 55, Puus. KA V—VI (1939)
21, Norm. 227, EKMS II 416; ?Tt
(Kreutzw.) — ?(19) var.

B₁. Ei ükski leia magades leiba.

Stein 13, Wied. 28, Kündja nr. 32 (1883)
382; ?Tt (Kreutzw.) — ?(9) var.

B₂. Ei ükski leia magades leiba ega saa
tõõta süüa.

OM nr. 2 (1890) 86, Tõn. RP 179 — ?(2)
var.

Vt. 12442 C.

C. Ega magamine kellegile leiba ei
anna.

?Trv v. Rõu (Siipsen) — ?(1) var.

D. Maast ei saa leiba magades ega uud-
set uinudes.

?Saa (Söggel) — ?(1) var.

Vrd. 6317. Magades ei saa keegi süüa.

6317. MAGADES EI SAA KEEGI SÜÜA
— 1?(1) var.

?Hls (Jung).

Vrd. 6316. Magades ei leia kedagi leiba.

6318. MAHA JÄÄVAD MAGATUD PRUU-
DID, ENNEAEGU ARMASTATUD
— u. 20(26) var.

A_{1a}. —————*

* enneaega armastatud (Rak)

Rak, Kuu — 3 var.

b. Maha jäävad keik magatud neiid,
enneaega armastud.

Pal (Maasen) — 1(2) var.

c. Maha jääb magatud naine, enneaegu
armastatud.

Hlj — 1(2) var.

d. Maha jäävad magatud naised ja
enneaegsed armukesed.

Lai — 1 var.

A_{2a}. Maha jääse maatedu, enneaiga ar-
mastedu.*

* enneaigu (Vas)

Ote, Vas — 2 var.

b. Maha jäetäs maatõdu' ja inneaigu
armastõdu'.

Urv — 1 var.

- A₃. Maha jääse maadu, inneagu ihadu.
Rõu — 1 var.
- B. Maha jääb maatu, kodu jääb kositu, enneagu armastedu.
Puh — 1 var.
- Ca. Kodu jäävad kositud, maha jäävad magatud neiud.
Lai — 1 var.
- b. Magatud pruut jäetakse maha, kositud pruut tuuakse koju.
Mär (Ojasson) — 1 var.
- Da. Hukka läävä hoietava', maha jääse maatava'.
Rõu — 1 var.
- b. Hukka lätt hoietav, maha jääs maatetav.
Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.
- c. Maha jääse maatava, hukka läävä hoietava.
Rõu — 1(2) var.
- d. Halvas läävä kõik hoietava, maha jääse kõik maatava.
Vas — 1 var.
- E. Hukka lätva hoiõdu, maha jääse maatu, pärast saa olinõ umas, agananõ armsas.
Rõu — 1 var.
- Vt. 8046 B.
- F. Maha jäässe maatu neiu, pervile peetu neiu.
Ote — 1 var.
- G. Maha jäässe man maatu, kõrvale kõneldu.
Kan — 1 var.
- Ha. Magataja pruut ikka maha jäeb.
Kuu — 1 var.
- b. Maha jäävad magatud neiud.
MMg — 1 var.
- Vrd. ri «Maha jäid magatud pruudid»: Maha jäid magatud pruudid, / koju jäid kositud neiud, / enneagused asemed (ERIA III: 1 nr. 4161).
6319. MAKA MAGAHUSÕ AIGU, OLÕ ULLEN ULLEN OLEGI AIGU — 15(20) var.
- A. _____
Rõu (Ruga) — 1 var.
- B_{1a1}. Tee tööd töö ajal, maga magamise ajal.*
* maka (Ote)
Amb, Plt, Ote — 3 var.
- a₂. Tee tööd töö aéal ja maga magamise aéal.*
* ajal (Trv)
Saa, Trv — 2 var.
- b. Tee tööd töö tegemise ajal ja maga magamise ajal.
Vil — 1 var.
- c. Tee tööd töö ajal, magada saab muidugi magamise ajal.
Saa — 1 var.
- B₂. Tee tegemise ajal, maga magamise ajal.*
* aal (Trv v. Rõu), aéal (Trt v. TMr)
Norm. 68; Trv, Trv v. Rõu (Siipsen), Trt (R. Kallas) v. TMr (anon.) — 3(8) var.
- B_{3a}. Tii tüüd sis, ku tüü aeg, maga sis, ku magamise aeg.
Köp — 1 var.
- b. Siis maga, kui magamise aeg, aga siis tee tööd, kui töö aeg on.
Mus — 1 var.
- Vt. 12492 F₁—F₃.
- C₁. Tee tööd töö aal, aa jüttu jütu aal, maga magamise aal, siis so leib ei lõpe.
Koe (Schultz) — 1 var.
- C₂. Sõõ sõõgi aeg ja tee tegemise aeg, aga maga, kui magamise aeg on.
Aks — 1 var.
- Vt. 12492 H₁—H₃.
6320. MIDA ENAM MAKAT, SEDA ENAM TAHAT — 2 var.
- A. _____
Puh (Andresson) — 1 var.
- B. Mida kauem maga, seda rohkem und on.
Amb — 1 var.
6321. EGA MAKAMINE MIDÄGI SISSE EI TII — 1 var.
- Räp (Poolakess).
6322. MAGAMESE PEALT POLE KEEGI MATTI SAAND — 2(4) var.
- A. _____
Vig (Prilmets) — 1 var.
- Ba. Saa ai unõst hunikot, magamisest matitäüt.*
* saa i; hunnikut; magamisõst (Norm.)
Norm. 226; Se — 1(2) var.

- b. Saa ei unest hunnikut, magamisest matitait.
EKMS IV 247 — ?(1) var.
Vt. 12910 C.

6323. MAGAMESEST EI SAA KOTTI
PANNA — 1 var.

SJn (Johannson).

6324. MAGAMISÖGA PANÕ_OI MAJJA —
1 var.

Se (Savala).

6325. KEÄ MAKE, TUU TIKE — 2(4) var.

- a. _____
Vas v. Se (Sandra) — 1(3) var.

- b. Kes make, see tike.
Vas — 1 var.

Vrd. 6333, eriti B: Kes om makõ, tuu sakõ.

6326. KES MAUGA METLEB, SIE VAST
JOULUKS TAIPAB, MIDÄ SUVISTE
AJAL ÜTLEB — 1 var.

Kuu (Lindström).

6327. MAGU MÜÜJAL, MAGU OSTJAL
— 17 v. 18(31) var.

Aa₁. _____*

* müüjal (Nõo)
Wied. ESSr 563, Wied. 110, Lindenberg ATT
68, Kündja nr. 44 (1883) 524, Kmpm. KH 31
ja 43, E 53, E² 73, EKMS I 1043; VMr, Kos,
HMD v. Ris (Treumann), Trv, Nõo, Tt
(anon.) — 6 v. 7(20) var.

- a₂. Magu müüjale, magu ostjale.
Aud — 1 var.

- a₃. Magu olgu müüjal, magu ostjal.
Vas v. Se (Sandra) — 2 var.

- a₄. Magu müüjal, magu ostjal olgu.
As (Pint) — 1 var.

- a₅. Olgu magu müüjal ja magu ostjal.
Trv (Kill) — 1 var.

- b. Magu ostjal, magu müüjal.*
* ostjal (Trm)
Amb, Vän, Pär, Trv, Trm — 5 var.

- B. Magu andjal, magu saajal.
Vän — 1 var.

Vrd. kk: Teeme nõnda, et magu müüjal ja magu
ostjal (Vän).

6328. KES KÕIK MAGUSAD MAITSEB,
SEE KÕIK KIBEDAD KANNATAB —
u. 25(44) var.

A_{1a1}. _____*

- * kie — sie (Lüg)

A. Källo (Lüg) seletus: armastada hea, aga
last sünnitada valus. M. Priimetsa (VMr)
seletus: teinekord võib tulla headusest hal-
ba v. suurest õnnest peetumusi.
Vlg. Lisal. nr. 31 (1881) 1, Norm. 200 ja
266, EKMS I 308 ja IV 935; Lüg, Rkv, Sim,
VMr — 6(11) var.

- a₂. Kes kõik magusad maitseb, sie ka
kõik kibedad kannatab.

Jõh — 1 var.

- a₃. Kes kõik magusat maitseb, see kõik
kibedat kannatab.
Lindenberg ATT 68; Rak (Tamm) — 1 v.
2(6) var.

- a₄. Kes kõike magusat maitseb, see kõi-
ke kibedat kannatab.
P. Tammepuu seletus: selle kohta, kes
koduse eluga rahul pole ja võõrsile rän-
dab, kus tal väga palju kannatada tuleb.
Lai — 1 var.

- b. Kis kõik magusad maitseb, see kõik
kibedad kannab.
Lai — 1 var.

- c. Kes kõik magusad maitseb, see kõik
kibedad katsub.*
* kis (Pit)

J. Sturm (Ksi) seletus: ei või kõiki asju
tahta.
Pit, Ksi — 2 var.

- d. Kes kõik magusad maitseb, see kõik
kibedad kaitseb.
?Lai (õpil.) — ?(1) var.

- A_{2a1}. Kes magusat maitseb, see kibedat
kannatab.
Lai — 2 var.

- a₂. Kee magusa maitseb, see kibeda kan-
nadab.
Rkv v. VNg (Aug. Krikmann) — 1 var.

- b. Kes magusat maitsap, see kibedat
kannab.
San — 1 var.

- c₁. Kes magusat maitseb, see kibedat kat-
sub.
SJn — 1 var.

- c₂. Kes magusat maitseb, see katsub ka
kibedat.
M. Luu seletus: sel, kes on hea elu peal,
tuleb kunagi ka halbu päevi üle elada.
?Pit — 1?(1) var.

- B. Kie magusa ei maitse, sie kibeda ei kannata.
A. Källo seletus: sünnitaja parastamiseks.
Lüg — 1 var.
- C₁. Kes kõik magusad maitseb, peab kõik kibedad kannatama.*
* magusat — kibedat (trükised)
Wied. 59, Kündja nr. 36 (1883) 431; ?Tt (Kreutzw.) — 1?(3) var.
- C₂. Kes magusat maitseb, peab kibedat kannatama.
Stein 26 — ?(1) var.
- D₁. Kes keik magusad tahab mekkida, piab kibedad kannatama.
Hij — 2 var.
- D_{2a}. Kes magusat tahab maitseada, peab kibedat kannatama.
Kse — 1 var.
- b. Kes tahtub magusa maitseada, sie täüdü kibeä kannata.*
* täüdü kibejä
Kuu — 2 var.
- c. Tahad magust maitseada, kibedat siis kannata.
?Vil (Leoke) — ?(1) var.
- *
- Ea. Kes tahab magusad naist, see peab kibedad kannatama.
?Saa (Langholts) — ?(1) var.
- b. Kes tahab magusat naist, peab kibedat kannatama.
EKMS I 12 — ?(1) var.

*

- F. Kes kalle kannab, see magusad maid-sab.
Urv — 1 var.
- Vt. 3085 D₁.
- G. Kiä kalgõ ei kann, tuu magusat ei maitsa.
Rõu — 1 var.
- Vt. 3085 D₂.
- Vrd. 3684. Kes kibedat kannatab, see magusat maitseb.

6329. MAGUS MAITSEB IGAL MEHEL — 1 var.

As (Kuusik).

6330. MAGUS PETAB MAIA ÄRA — 14(28) var.

a₁. _____

Wied. 110, Kündja nr. 44 (1883) 524, Sirvil. (1898) 59, E 53, E² 81; Põl (anon.) — 1(6) var.

a₂. Magus petab maiast.*
* majast (Wied., Kündja)

Wied. 110, Kündja nr. 44 (1883) 524; Sa (Schmidt) — 1(5) var.

a₃. Magus petab maia.
Norm. 135; Kul, Sa — 10(15) var.

a₄. Magus maia petab.
Ans — 1 var.

b. Magus asi petab maia.
Kär — 1 var.

Vrd. 6742. Meega püütakse maiast.

6331. MIDA MAGUSAM JUTT, SEDA LÖBUSAM AEG — 1?(2) var.

?Hls (Söggel).

6332. ÄRA OLE MAGUS, ET SIND EI SÖÖDA, ÄRA OLE MORU, ET SIND EI POODA — 3 var.

a.
O. Niinemäe seletus: «Hoiatus, et ei tohi ei liiga mahe ega ka terav olla.»
Ann (O. ja M. Niinemägi) — 2 var.

b. Ära ole liiga magus, siis söövad teised sind ära, ära ole väga kibe, siis sülitavad nad su pääle.
Rap (õpil.) — 1 var.
Ilmselt hiline, kirjandusemõjuline.

6333. KEL MAGÕHUST, TUUL SAGÕHUST — 3 var.

A.
A. Jänesso seletus: «Kui muni ineminõ väga magõhõhe kõnõlõs, sis üldäs.»
Se — 1 var.

B. Kes om makõ, tuu sakõ.
Se? (Relli) — 1 var.

C. Koh om magõhust, sääl om ka sagõhust.
Se — 1 var.

Vrd. 6325. Keä make, tuu tike.

6334. MAG'AS RAHAKOTI LAG'AUS — 1(4) var.

Stein 45; Vö-Se (Stein).

6335. MAHAJÄETUD LEIB LÄHÄB TAGAJÄREL MAGUSAKS — 1 v. 2(12) var.

a. _____*

* läheb (trükised)

Stein 42, Wied. 110, Kündja nr. 44 (1883) 524; Ti (Kreutzw.) — 1(6) var.

b. Mahajäetud leib läheb magusaks.

Wied. 110, Kündja nr. 44 (1883) 524, E 53, Puus. EKGr. 16, Puus. Eü 1 92 — 1?(6) var.

6336. MAHAKALLADUD VETT EI SAA ENÄMB ÜLES OTTADA — 1 var.

Kuu (Lindström).

6337. MITUS SINNA MAHUB, MIS ENNE ALT TAIDETUD — 1?(1) var.

E MVH 85.

6338. SINNE, KUHU MAHUB SADA SOLDATI, EI MAHU ÄMM EGA MINIA KAHEKESTI — 1?(1) var.

?Lüg (Källo).

6339. EGA MAHUTU MAHU ELAMA — 1?(2) var.

E MVH 72; ?Saa (Söggel).

6340. KUI MAI OM KÜLM JA KARE, SIS TÄUS OM AIT JA TARE — 1 var.

Se (Pöllula).

6341. EGA MAIALT MAGUSA TÄU — 1 var.

G. Vilbergi ja K. Viljaku seletus: ei raatsi midagi teisele anda.

Kuu.

6342. EI MAIAL OLE OSA EGA NÄLJATSEL LEENT — 2(44) var.

A. — *

* näljasel (Stein, KAH, E, EKMS II 815)
* Helle 328, Hupel 104, Poromenski EGr. 182, Stein 11, Wied. 24, Kündja nr. 32 (1883) 382, KAH EKAI 149, E 16, E² 76, Norm. 164, EKMS II 536 ja 815 — 1(30) var.

* Ei maial ole osa, ega näljasel leent, gut-schmecken macht Dettel-Süß. (ein Räucher hat keinen Theil, auch ein Hungeriger nicht Suppe.)

B. Rutul ei ole leent, maial ei ole osa, hädalisel asjal pole hända taga.

EKMS II 665/6 — 1?(1) var.

Vt. 1801 Gb ja 9889 Gb.

C. Rutul pole leent, maial pole osa, küll laisk petab usinat.

* Helle 352, Hupel 115, Beitr. XI 156, Poromenski EGr. 214, Wied. 159, Kündja nr. 49 (1883) 586, KAH EKAI 157, EKMS II 417 — 1(13) var.

* Rutul pole leent, maial pole osa, küll laisk petab usinat, eile mit Weile.

Vt. 9889 C ja 5377 B.

6343. MAIALE ON KÕIK MAGUSAD, SEALIHAD JA KANAMUNAD — 1 var.

J. Saalvergi seletus: «Kui keegi paremat toitu tahab, siis üeldakse.»

Jür.

Vrd. 1737. Hädaga peab kõik ära sööma: sealihad ja kanamunad.

499. Edevale hea, maiale magus.

6344. MAIAS IKS MAO PALOTAS — 11 v. 12(30) var.

A_{1a1}. — *

* majas (Ote), mak'as (Urv); palutas (Ote, Urv), pulutas (Stein — ilme trükiviga) Stein 45; Ote, Urv, Võ-Se (Stein) — 3(8) var.

a₂. Maias ikka mau põletab.*

* mao (Norm.)

Wied. 110, Kündja nr. 44 (1883) 524, Norm. 164 — 1?(4) var.

a₃. Majas mao palutas.*

* palotas (Vru)

Rõu, Vru (Sander) — 2(3) var.

b₁. Mak'jal magu põleb.

Võn (P. Rootslane) — 1 var.

b₂. Mak'jal mago palas.

Se — 1 var.

b₃. Mak'jal iks mago palas.

Kan, Plv — 2(3) var.

A₂. Maius mao põletab.

E 53, E² 81, Kask-Vaigla-Veski I Hõ 48, Huvit. V Lisa 15, EKMS II 816; TMr (Vil-debaum) — 1 v. 2(8) var.

B. Mak'jal mago palas, kõrgil kõtt kujos.

Räp (Poolakess) — 1(2) var.

6345. MAIAS INIMENE TAHAB HIAD
PAREMA PIALE — 1 var.

Hlj (Rehberg).

Vrd. kk: Pane head paremale peale (Amb).

Vrd. 1104. Kui sul hää on, ära siis enamb paremad otsi.

6346. MAIAS, KES SÖÖB LIHA LEIVÄGÄ
— 1 var.

Kuu (Kronström).

6347. MAIAS MAITSEB KÕIK JA
KÄRITU KATSUB — u. 15(28) var.

Aa. Käritudale katsu, maiale maitse, hää
laps seisab ilma.

SJn (Adelson) — 1(2) var.

b. Kärituma katsu, maia maitse, hea lapsel ilma olla.

SJn (Kielas) — 1 var.

c. Kärsitumale kaitse, maiale maitse, hää
laps seisab isegi ilma.

?Rap (õpil.) — 1?(1) var.

B_{1a1}. — *

* kärsitu (Hää)

M. Mäesalu seletus: öeldi siis, kui vallatu jõmpsikas vanemalt mehelt vopsu kuklasse sai.

Wied. 110, Kündja nr. 44 (1883) 524, Kmpm. KH 31; Prn (Rosenplänter), Hää (Mäesalu) — 3(9) var.

a2. Maias maitseb ikki kõik ja kärsitu katsub.

Hää — 1 var.

a3. Maias maitseb kõik, käritu katsub.

Norm. 164, EKMS II 816 — ?(2) var.

a4. Maias maitseb, käritu katsub.*

* maitseb (Tor); kärsitu (E; VMr)

E² 81; ?VMr (Prilimets), Tor, Vig — 2 v. 3(4) var.

b1. Kärsitu katsub, maias maitseb.

SJn (Kapp) — 1 var.

b2. Käritu katsub ja maias maitseb.

Hää — 1 var.

B2. Mis maias maitseb, seda käritu katsub.

Saa — 1 var.

B3. Maiale maida, käritudale katsuda.

Han — 1 var.

B4. Käritu katsub, maritu maitseb.

Saa (P. Kangur) — 1 var.

C1. Maias ei pääse mekkimast.

Lüg (Källo) — 1 var.

C2. Maias maitseb mõnda.

HMd v. Ris (Treumann) — 1 var.

D. Maias kaiki magedad mekki.

Kuu (R. Lilhein) — 1 var.

6348. MAJAS MAGO SAAT SANTMA —
1 var.

Vas v. Se (Sandra).

6349. MIS MAIAS OTSIB, SEDA MAIAS
LEIAB — 1 var.

Rap (Uustalu).

6350. VÕI EI MAIZI MAALE MINNÄ,
PÄIZI PÄAD VETTE TSUZATA —
1 var.

O. Kalda seletus: «Kuhu pääsed, pead elama.»

LMr 134.

6351. EGA MAIT MAJA EI PEA, EGA
SUUR SUSI EI SÖÖDA — 1 var.

Trv (Ungerson).

6352. MAITSE ÜLE EI VAIELDA — 4—
5(5) var.

A. — *

* vaiella (Kuu)

Muuk I 134; Kuu, Hel, Ote — 3—4(4) var.

B. Maitse on meki asi ja selle üle ei vaielda.

Hää — 1 var.

Eesti traditsioonis hiline.

Vrd. ka Kreutzb. Kal. (1906) 107: Maitsega ei maksa vaielda.

6353. KUI MAITSEB TÖÖ, SIIS MAITSEB
KA LEIB — ?(1) var.

?Saa (Söggel).

Vrd. 12458. Kes tööd teeb, see leiba leiab.

6354. ÄRA MAITSE KÕIKI, MIS EI
SUITSE — 1?(1) var.

?Krij (V. Mägi).

Vrd. 10659. Kuda suitseb, nõnda maitseb.

6355. MAIUS AJAB MERIHÄRJÄ VERKU
— 1 var.

Kuu (Salström).

6356. ÄRA HARINE MAIUST AJAMA:
ÜKS NAENE SOOB ÄRA UHEKSA
LEHMA KOORE — 1(2) var.

Räp (Poolakess).

6357. IGAL MAJAL OMA MALK — 1(8)
var.

- a. _____
Pär (Kampmann) — 1 var.
b. Igal majal on oma malk.
Meelej. nr. 10 (1887) 78 — ?(7) var.

6358. IGAS MAEAS OMA VIIS, IGAS
MAEAS OMA HAIS — 3 var.

- A. _____
Emm (Ennist) — 1 var.
B. Igas talus ise taar, igas majas ise
viis.
Rap — 1 var.
Vt. 11504 I.
C. Igal majal oma viis, igal linnul oma
laul, igas talus oma taar.
Tür — 1 var.

- Vt. 5896 J; 11504 Ö.
Vrd. 11506. Igas talus ise viis.
6185. Igal maal ise viis.
13236. Igäs vallas oma viis.

6359. KOH MAJAH JO VANATÜTRIK OM,
SINNÄ' IMP OLO_OI PINNI VAJA
— 6 v. 7(7) var.

- Aa₁. _____
Se (Pino) — 1 var.
a₂. Koh vanatütrik majah, säääl pinni õi
olõ vaja.
Se (Relli) — 1 var.
a₃. Vanatüttek jääs majja, olõ_oi pinni
vaja.
Se — 1 var.
b. Koh vanatütrik om kodo jäänü, säääl
pinni pidägu_u.
Se — 1 var.

- c. Kui vanatüttek eloh, sis pinni ei olõ
vaja pitä.
Räp (Lepson) — 1 v. 2(2) var.

- B. Ku tüdär kakskümmend viis aastat
vana, egä sis änäm koera talusse tar-
vis põle.
Vil (Nigul) — 1 var.

Vt. 2917 I.

6360. KUDA MAJA, NÖNNA KATUS —
1(2) var.

Kos (Wiedemann).

6361. KUI ON MAJAST MEND SUOL,
LÄHTEB LEIBKI — 1 var.

Kuu (Lindström).

- Vrd. 6362. Kui puudub majas tüö ja huol, sis
kaub lauvalt leib ja suol.

6362. KUI PUUDUB MAJAS TÜÖ JA
HUOL, SIS KAUB LAUVALT LEIB
JA SUOL* — 2?(2) var.

* hool — sool; kaob

?Lüg (Källo).

Võib-olla pärit mingist tundmata trükialli-
kast.

- Vrd. 6361. Kui on majast mend suol, lähteb
leibki.

6363. KU MAJAS PEREMEEST PÖLE,
SIS MAJAL PÖLE ILU — 2 v. 3(3)
var.

- Aa. _____
Hää (Mäesalu) — 1 var.

- b. Kui peremeest pole majas, siis maja
ilu otsas.
Hel — 1 var.

- B. Kui põle talul peremeest, sis oo maja
kord kadund.
?Vig (Prilimets) — 1?(1) var.

- Vrd. 8660. Ku perenaist põle majas, siis maja
ilu põle ilus.

8596. Kui peremeest majas ei ole, ei ole
otsa ega aru kuskil pool.

8605. Kui peremees ei ole kodu, siis on
viis vaja.

6364. MAIA ALOSTA' KOVA AOGA',
RIISTAPUU RAOTE PEHMEGA'
— 1 var.

Plv (Kirss).

6365. MAJA EI HAKATA MITTE HARJA
PEALT TEGEMA, VAID MAA
PEALT — 2 var.

- A. _____
JJn (Ober) — 1 var.

- B. Ega keegi enne katust ehita, kui sei-
nad valmis.
VMr (V. ja G. Lurich) — 1 var.

6366. MAJA EI TEHTA NÕELAGA, VETT
EI KANTA SÕELAGA — 2(3) var.

a. ————
Norm. 74 (< Kuu) — 1(2) var.

b. Pole mõtet sõelaga vett kanda.
Vil (Tiik) — 1 var.

Vrd. kk: See (tõõ) on nagu sõelaga vee kand-
mine.

Vrd. alb: Ei tuba tehta nõelaga, / ei vett ei
kanta sõelaga, / ei merel minda maruga, /
ei mõllata või karuga (A 4026 (5) < Lai).

Vrd. 13960. Kui kaua vesi ikka sõelas seisab.

6367. MAJA ILMA NAESETA KUI PERE
ILMA KASSITA; MAJA ILMA
MEHETA KUI ÕUE ILMA KOERATA
— ?(23) var.

A. ————*

* naiseta (E², Norm., EKMS)
Kõrber VRMK 44, Wied. 110, Kündja nr. 44
(1883) 524, E 53, E² 89, Norm. 189, EKMS
II 822, 857 ja 1112 — ?(21) var.
Kõrberil vene vanasõnade peatükis.

B. Maja ilma naiseta kui pere ilma kas-
sita.

Mihkla-Sõõt 268 — ?(2) var.

Vrd. 3346. Ilma kassita ja ilma naeseta ei õle
maja.

6368. MAJA KOERATA ON NAGU UKS
TABATA — 1?(1) var.

?Saa (Sõggel).

Vrd. 4033. Hea koer, ta on ikka maja lukk.

6369. MAJA OLO ÕI KORVIKÕSÕS
KUTTA — 3 var.

a. ————
Rõu (Gutves) — 1 var.

b. Ole ei majategemine korvi kudamine.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

c. Ega majahitamine pole korvi punu-
mine.

Kam (Relli) — 1 var.

Vrd. 6375. Ega majahitamine ole koerale kuudi
kokkuklopsimine.

6374. Ega majahitamine ei ole kübara ker-
gitamine.

6370. MAJA RAHU ON MAJA RÕOM —
1?(4) var.

Norm. 239, EKMS III 492; ?Jõh (õpil.).

Vrd. 9918. Rõõm on rahu tütar.

6371. MAJA RAHU TULEB MAJA PERE-
NAISEST — 2(3) var.

Hlj (L. Lepp-Vilkmann), Rak (Jürjev).

6372. SEDA MAEA POLEGI, KUS POLE
NUKI NURINAT — 1 var.

Sa? (Veäster).

6373. ÄRA PANE OMA MAJA PÕLEMA,
ET SEEKA KUUD VIHASTADA —
?(2) var.

EKMS III 664; ?Vig (T. Pulst).

Aluseks ilmselt mingi leidmata trükiallikas.

Vrd. 6109. Ära leika oma nina maha, et seega
nägu vihastada.

6374. EGA MAJAEHITAMINE EI OLE
KÜBARA KERGITAMINE — 1 var.

Kod (Ertis).

Vrd. 6369. Maja olõ õi korvikõsõs kutta.

6375. Ega majahitamine ole koerale kuudi
kokkuklopsimine.

6375. EGA MAJAEHITAMINE OLE KOE-
RALE KUUDI KOKKUKLOPSIMINE
— 1 var.

Kam (Relli).

Vrd. 6369. Maja olõ õi korvikõsõs kutta.

6374. Ega majahitamine ei ole kübara ker-
gitamine.

6376. MIS MAJAPIDAMINE SEE ON, MIS
ILMA PERENAESETA PEETAKSE —
1?(2) var.

a. ————
?Trv v. Rõu (Silpsen) — 1?(1) var.

b. Mis majapidamine see ilma perenai-
seta on.
E MVH 84 — ?(1) var.

6377. EGA SEE EI MAKSA, MIS EI
KAVVA KESTA: PAREM TUKEV JA
TULUS KUI ÕRN JA ILUS — 1 var.

MMg (Lätt).

6378. MAKSA KOPIK POISILE, AGA
MINE TEE IKKA ISI ÄÄ — 15 var.

Aa₁. ————

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

- a₂. Maksa kopik poisile, viimaks mine tee ikka ise ää.
Rap v. Mär (Poom) — 2 var.
- a₃. Maksa kopik poisile, siiski mine tee ise ää.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- a₄. Maksa poisile kopikas ja tee siiski ise.
Kad — 1 var.
- a₅. Maksa kopik poisile, tee ise ära.
Pär (Kampmann) — 1 var.
- a₆. Maksa poisile kopikas ja tee parem ise.
Kuu (Jahe) — 1 var.
- b₁. Anna kopkas poisile ja tee ise.
R. Põldmäe seletus: «Kui laps kedagi sun-
dis, siis öeldi nii.»
Jür — 1 var.
- b₂. Anna kopikas poisile ja tee ise ära.*
* kopik (PJg)
Kuu, PJg — 2 var.
- c. Anna kopkas poisile ja otsi ise.
R. Põldmäe seletus: «Kui keegi käseb teist
otsida, midagi teha.»
Jür — 1 var.
- d₁. Anna poisile kopik ja mine ise.
HJn — 1 var.
- d₂. Anna kopik poisile ja mine isi.
Tln — 1 var.
- B. Maksa kopik teisele, tee ise hea mee-
lega.
Amb (Tannenthal) — 1 var.
- C. Ega minu poiss sinu sulane ole; mak-
sa poisile kopkas ja tee ise.
Rap (Pärt) — 1 var.
- Vt. 12593 B.

6379. MASJA MIIS SAA EGAL AJAL LAINATA — 1?(1) var.

?Vas v. Se (Sandra).

6380. MIS EI MAKSA RAHAGA, SEDA EI MAKSA NAHAGA — 2(4) var.

- A. —
Trm (anon.) v. Trt (R. Kallas) — 1(3)
var.
- B. Parema maksa rahaga kui nahaga.
Trm (Sommer) — 1 var.
- Vrd. kk: Küll tasutus üks plät saama, kas raha
vai nahaga (Kan).
- Vrd. 9680. Rikas maksab rahaga, vaene maksab
nahaga.

6381. PÄÄLE MASSAT PÄÄLE ASTUT; PÄÄLE VOTAT MAALO ASTUT — 1 var.

Rõu (Kanger).

6382. ÄRA MAKSA KURJA KURJAGA — u. 10(48) var.

Aa. — *

* ärä (Kuu)
Kmpm. KLr 90, Kmpm. KLr I 97, Kmpm.
KLr II° 33, Kmpm. EL II° 36, Tõn. Täht.
(1911 jaan.); Hlj (Lauck), Kuu (Salström)
— 2(32) var.

b₁. Ära tasu kurja kurjaga.
Puus. EKGr. 171; Lüg, Juu v. Vän (Vir-
kus) — 2(9) var.

b₂. Ära kurja kurjaga tasu.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

c. Kurja ei tasuta kurjaga.
Tt (S. Veske) — 1 var.

d. Kurja ei kästa kurjaga tasuda.
?Koe (Schultz) — 1?(1) var.

e. Kurja ei sünni ialgi kurjaga vastata.
?Koe (Schultz) — 1?(1) var.

B. Ära tasu kurja kurjaga ega halba hal-
vaga.
?Ote (õpil.) — 1?(1) var.

Ca. Ära massa hääd kurjaga, aga kurja
hääge.
San — 1 var.

b. Parep kurja hääge tasude ku kurjaga.
Krk — 1 var.

Vt. 4657 B.

Vrd. 1. Peetr. 3,9: Ärga makske mitte kurja kur-
jaga, ehk sõimamisest sõimamisega, ... 1.
Tess. 5,15: Katske, et ükski kurja kurjaga
ühhelegi ei maksa, waid noudke ikka sed-
da head takka, ... Rooma 12,17: ... ärga
makske ühhelegi kurja kurjaga; noudke
häid asjo keikide innimeste nähhes. Kõik
korduvalt kirjanduses tsiteeritud.

Vrd. 4647. Kurjaga kurja äi ärstita.

6383. MALGAGA MOEDETUD, TEIBAGA TASUTUD — 1 var.

Põl (Rand).

6384. MALK OM KEHVA INIMESE PALK* — 1(3) var.

* on (trükkised)
Norm. 123, EKMS III 1255; Hel (Treu).

6385. VÕTA MALK JA MAKSA PALK* — 2 var.

* massa (Rõn)

Ksi, Rõn.

Vrd. 6452. Võta matt ja saada sant ja maksa sandi laulu palk.

4075. Koera palk on malk.

6386. EGA MANNI MEMMEST PARAM EI OLE* — 1(3) var.

* pole (TMr)

TMr (anon.) v. Vru (R. Kallas).

6387. KUDAS MANN, NÖNNA MARI — 1 var.

SJn (Raid).

6388. KUI MARDIPÄEVAL HANGED AEDE TASA ON, SIIS TULEB KEVADEL RÄIMESAAK — 2 var.

A.

Pär (Kampmann) — 1 var.

- B. Kui enne marti läbi aja tuiskab, tuleb hea räimesaak.

Aud (Pihlakas) — 1 var.

6389. KUI MARDIPÄEVAL JÕED KINNI, SIIS KA MAARJAPÄEVAL — 6 var.

A_{1a}.

Tt (õpil.) — 1 var.

- b. Kui mardipäevän jõel jää pääl, sis om ka maarjapäevän pääl.

Hel — 1 var.

- c. Kui martis jõgi lahti, maarjapäeval jõgi kinni.

Ksi — 1 var.

- A₂. Mitu nädalat enne ehk pärast marti jõgi kinni läheb, nii mitu nädalat pärast ja enne maarjapäeva läheb jõgi lahti.

Tor — 1 var.

- Ba. Kui mardipäeva ajal jõgi külmetand, siis lihavõtte ajal jõgi külmetanud.

Vän (õpil.) — 1 var.

- b. Kui mardipäevaks juba jõed kinni on, siis on nad peale lihavetepühade veel kinni.

Pil — 1 var.

- Vrd. 828. Kui hani enne mardipäeva üle jõe läheb, siis on maarjapäeval jõgi kinni.

6396. Kui mardipäevä järv vallalõ, sis jõripäevä kah.

6390. KUI MARDIPÄEVAL KÄNNUL KUBAR PÄAS ON, SIIS KA MAARJAPÄEVAL — 1 var.

P. Johannson: «See tähendab pikka talvet.» SJn.

6391. KUI MARDIPÄEVAL SÕEL SELGELT LOOJA LÄHEB, SIIS TULEB HÄÄ VILJAAASTA — 23(29) var.

Aa.

Ol. Lisa nr. 11 (1888) 176, Is. Kal. (1904) 212, Reinhold Kal. (1911) 12 — 1(3) var.

- b. Kui mardipäeval põhjasõel heledalt alla läheb, tuleb hää aasta.

Ol. Kal. (1893) 26 — 7(3) var.

- c. Kui taevasõel mardispäeva maha läheb, siis saab head aead.

TMr — 1 var.

- d. Kui sõel enne märti maha läheb, tuleb hää aeg.

Vil — 1 var.

- Ba. Kui sõel enne kadrinapäeva hakkas maha käima, siis tuli hea aasta.

Sim — 1 var.

- b. Kui taevasõel kadripäevaks maha läheb, siis on hea viljasaak sel aastal.

Tln — 1 var.

- c. Sõelast räägib rahvas: kui ta katripäävast maha läheb, siis tuleb teise aasta hää aeg.

Krj — 1 var.

- Ca. Kui sõel jõuluks õhtuse akku looja lääva, siis saava viljarikas aasta.

Saa — 1 var.

- b. Kui sõgõl inne talsipühi inne valgõt maha lätt, sis saava hüä ao.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

- c. Kui taevasõel enne jõulu enne koitu maha käima hakkab, siis tuleb väga hea viljaaasta.

MMg — 1 var.

- D_{1a}. Kui enne talliste pühi neli nädalit aiga enne päiva sõgel maha lätt, sis saa hää suvi.

Ote — 1 var.

- b. Kui neli nädalit enne jõulu tähesõgla inne päevä tõsõmist maha lääva, sis loodetas hääd aastaaiga saavat.

Plv — 1 var.

- c. Kui tähtekogu sõel enne jõulu neli nädalat enne homiku koitu taeva rin-

gist kaub ehk nagu üteldakse alla lähab, siis on hea.

Hel? (anon.) — 1 var.

- D₂. Kui sõgel enne tallistepühi neli nädälit maha lätt, sis saavat hää suvi.
Ote — 1 var.

- E_{1a}. Kui sõgöl inne talsipühi neljä nädälit inne päivä maalõ lätt, sis saava hää ao, a kui ta tuulaiga päävä kätte jääs, sis pelätäs halvü aigu tulövat.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

- b. Kui taivasõgla ja kooditähed inne talsipüühi nellä nädälit nagasõ valgõni maha käümä, sis ollöv hüäd ao, aga kui ei käu, sis ollöv halvat aod.
Vas — 1 var.

- E_{2a}. Kui sõel enne joulut enne koitu hakkab maha käima, siis tuleb hea aeg, aga kui ta koiduga seltsis üles jääb, siis tuleb vaene aeg.
Krj — 1 var.

- b. Ku hüä aestak, sös nakkasõ sõgla', koodi' talsipühis maaha käümä, a ku kehv aestak, sös jääse' üles.
Se — 1 var.

*

- F. Kui sõel martis maha lähäb ja marjapäävä aegus ehasse tuleb, siis on sui hea aeg.
Pjg — 1 var.

- Ga. Kui sõel kadripäevaks koidu ajaks maha läheb, siis jõuab ta maarjapäevaks ehasse, siis tuleb hea viljaaasta.
Jür — 1 var.

- b. Kui sõel kadripäevaks koidu ajaks maha läheb homikul, siis ta jõuab maarjapäevaks õhtul ehasse, see tähendab head viljalist aastat.
Jür — 1(2) var.

- H. Kui kaks nädalat enne jõulut sõel koidu aaks ja kaks nädalat enne maarjapäeva ehasse maha läheb, siis tuleb hea kevade.
Kos — 1 var.

- I. Kui koodid-rihad mardi ajal hommiuks maha lähevad, siis on head vilja-aastad oodata, lähevad nad jõuluks maha, siis on veel paremaid aastaid oodata.
Pst — 1 var.

*

- J. Kui maarjapäeval sõel ehasse läheb, peab olema ilus kevad.
Jõe (õpil.) — 1 var.

- Vrd. 2732. Kui joulul Seul koidu otsaks maha lähäb, siis saab maarjapäiväks ehasse.

2733. Kui jõulu esimese püha hommokul pälv, aotäht ning kuu kõik kolm ütekõrraga näta on, sis tulevat tõise aasta hää viljarikas aasta.

11075. Kui Sõel kadripäeval enne päikesetõusu maha lääb, siis ei võta külm järgmisel sügisel vilja ära.

2877. Kui kadripäevaks enne valged põhjasõel maha läks, siis olid maarjapäevaks viied lahti.

2816. Kui jüripääväs sõgla- ja kooditähed õdagutse aoga maaha nakasõ käümä, sis tuu keväjä pläd vara tõugu tegemä, aga kui tähed viitvä, sis võit tegemisega ka viitä.

6392. KUI MARDIPÄEVAL TEE TOLMAB, SIIS JURIPÄEVAL KA PIAB TOLMAMA — 1 var.

Vän (Reier).

6393. KUI MARDIPÄEVAL VÕI KADRI-PÄEVAL UUED ON LITSI MOODI, SIIS ON HEA KALASAAK, KUI ON PEALE KADRI-PÄEVAL UUED, SIIS TULEB KALASAAK PEALE JAANIPÄEVA — 1 var.

uuded = härmatis

Phl (Päss).

6394. KUI MARDIPÄEV MÄTTAD LUMEST PALJAD ON, SIIS PEAVAD MÄTTAD KA MAARJAPÄEVAL LUME ALT VÄLJAS OLEMA — 1 var.

Noa (Liewoh).

6395. KUI MÄRDIPÄEVAL LUMI KATUS-TE PÄÄL, SIIS LIHADE-PÜHADE AEG KAH — 18(19) var.

Aa₁.

Pst (Saar, Slimer) — 1 var.

a₂.

Ku märdipäevan lumi katusse pääl om, sis om lihade-pühade aal kah.
Pst — 1 var.

- a₃. Kui mardipäeval lumi katusel, siis ka lihavõttepühal.
Trm — 1 var.
- a₄. Kui mardipäeval on lumi katuksel, siis peab vanainimeste arvamise järel lihavõtte [ajal] ka lumi katuksid katma.
Iis — 1 var.
- b₁. Kui mardipäeval katusse küljed lume- ga kaetud on, siis saab ka lihavõtte- pühadel katusse küljed lume all seis- ma.
Pst (Söggel) — 1(2) var.
- b₂. Kui mardipäeval lumi katusse külje pääl on, siis saab ka lihavõttepühadel katusse küljed valged olema.
Pst (Söggel) — 1 var.
- c₁. Kui mardipäeval katused lumest val- ged, siis ka lihavõtteks.
PJg — 1 var.
- c₂. Kui mardipäeval katused lumest val- ged on, saada nad lihavõttepühil nii- sama valged olema.
Hel — 1 var.
- c₃. Kui mardipäeval ju katused lumest valged, siis on nad ka veel lihavõttel valged.
Pal — 1 var.
- c₄. Kui mardipäeval katused juba lumest valged olla, olla nad ka lihavõttepüha- de aegus alles valged.
Pst — 1 var.
- B₁. Kui mardipäeval olid katuse küljed valged, siis lihavõttepühadel katsivad hanged aiaääri.
Saa (Söggel) — 1 var.
- B_{2a1}. Kui on mardipäeval lumi katusel, siis on jüripäeval hang aja ääres.
Jõh — 1 var.
- a₂. Kui mardipäeval lumi katusel, siis jüripäeval hang aja ääres.
Vän — 1 var.
- b₁. Kui mardipäeval lumi katusel, siis on jüripäeval hanged aja ääres.
Pal — 1 var.
- b₂. Kui martipää lumi katusel oli, siis jüripää on hanged aja ääres.
Koe — 1 var.
- C. Kui mardipääv on maja katused puh- tad, siis jüripääv ajaääred puhtad; kui mardipääv katused hanges, siis jü- ripääv ajaääred hanges.
Amb — 1 var.
- D. Kui mardipääval hanged aja ääres on, siis on lihavõttes kua.
Pit — 1 var.
- E. Valged katused mardis, valged katu- sed lihavõttes.
Ti (Eisen) — 1 var.
6396. KUI MÄRTIPÄÄVA JÄRV VALLALÖ, SIS JÜRIPÄÄVA KAH — 1 var.
Vas (Jakobson).
Vrd. 6389. Kui mardipäeval jõed kinni, siis ka maarjapäeval.
6397. MARDIPÄIV JA MIHKLIPIIV ON VENNAKSED JA KATRIPÄIV ON NEIE ÖDE — 1 var.
Jõh (Mets).
Vrd. 2871. Kadri olla Mardi naine, aga Lutsi olla sõsar.
6398. MARDIPÄÄV MART TEGEVA SÖILAGA OLUT — 1 var.
Ksl (Sturm).
6399. MARDI- JA KADRISANDI VAHEL EI NIIDETA LAMBAID — 7 v. 8(9) var.
- A. ————
MMg (M. Pool) — 1 v. 2(2) var.
- B₁. Santide vahel ei lastud lambid püga- da.
Aks — 1 var.
- B_{2a}. Kahe sandi vahel ei ole hea lambaid niita, siis toovad lambad kirjud tal- led.
Pal — 1(2) var.
- b. Lambaid ei tohi kahe sandi vahel mit- te niita, sest siis saab nende seas pal- ju santisid.
Pal — 1 var.
- c. Kahe sandi vahel ei või mitte lambid niita, siis jäävad lambad põduraks ja toovad vigased talled.
Pal — 1 var.
- C₁. Märdi- ja kadrinapääva vahel ei nii- deta lambid, siis sandid kannavad villa ära.
Pal — 1 var.
- C₂. Märt ja Kadri viivad villad oma vahel ära, selleperast peab enne mardipäeva lambad ära pügama.
TMr — 1 var.

6400. MARET ANNAB HÄDALEIBA, JAA-
GUP SUURE KAKU — 15 kuni
17(55) var.

Aa₁.

* Jakob (Ol. Lisa, Is. Kal., Reinhold Kal.;
Tin); -leiva (Norm.; Mar)

Ol. Lisa nr. 11 (1888) 175, Is. Kal. (1904)
211, Reinhold Kal. (1911) 8, Mihkla-Parlo-
Viidebaum I 94, Viid. 111, Vih. (1949) 94,
Norm. 44; Rak, Tin, Mar — 4(15) var.

a₂. Maret annab hädaleiba, Jakob aga
suure kaku.

Sõõt Nlj. Kal. (1901 ja 1904 juuli), Adam-
son Kal. (1905) 16, Sõõt Aeg Kal. (1907
juuli) — ?(4) var.

a₃. Maret annab hädaleiba, Jakob annab
suure kaku.

Uus As Kal. (1906) 31, Uue Aja Kal. (1906)
19, Pvl. Kal. (1907) 19 — ?(3) var.

b. Maret annab hädaleiba, Jakob toob
suure kaku.*

* hädaleiba; Jaagup (TMr)
Loorits Vrp 59, Parijõgi-Reial-Vaigla VI
128; TMr — 1(6) var.

c₁. Maret and jo hädaudsõit, a Jakob and
suurõ kukli.

Norm. 89 — ?(2) var.

c₂. Maret annab ju hädaudset, aga Jaa-
gup annab suure kukli.

EKMS III 422 — ?(1) var.

d. Maret annab aituma-leivä, aga Jakob
kakkab suure kaku.*

* aituma-leiva; Jaagup (EKMS)
Norm. 90, EKMS III 422 — ?(3) var.

B. Maret annab hädakakku, Jaagup jagab
suure leiva.

E MVH 17 — 1?(1) var.

C. Maret annab hädaleiva, Jaagup annab
päris pulli.

Hää — 1 var.

D. Maret annab näljaleiba, Jakob annab
suure pätsi.

Hls — 1 var.

E. Maretapääv toob häda, kooni Jaakub
toob suure kaku.

Sa — 1 var.

F_{1a}. Maret and jo hädaleevä kätte.

?Rüp (Lepson) — 1?(1) var.

b. Maretapäävast saab hädaleiba ma-
jasse.

Käi — 1 var.

F₂. Maretabäest saab manas leiba.

H. Tarkini seletus: manas = mõni.
Khk — 1 var.

G₁. Jaakob toob suure kaku.

Krj — 1 var.

G₂. Jaagup annab uudseleiva.

Nõo — 1 var.

H. Kui Madli annab hädaleiba, siis annab
Joagup suure kaku, ei anna Madli
hädaleiba, ei anna ka Jaagup suurt
kaku ammugi.

Koe — 1 var.

Ia. Madleke toob hädaleiba ehk kooki,
Jaago toob suure kaku.

Gressel (1841) Ik-ta — 1(2) var.

b₁. Madeleena annab hädaleiba, Jaagup
annab suure kaku.*

* Magdaleena (Kündja); Jaagu (Wied.)
Wied. 109, Kündja nr. 44 (1883) 524, EKMS
III 482 — ?(3) var.

b₂. Madleena annab hädaleiba, Jaagup
suure kaku.*

* Madeleena (E)
E 52, E² 19 — ?(3) var.

c. Maarja-mahtaleenapäev see toob häda-
leiba, jaagupipäeval saab suure kaku.

Ans — 1 var.

d. Madeleena annab hädakooki, Jaagu
annab suure kaku.*

* magdalena; Jaagup (Kündja)
Wied. 109, Kündja nr. 44 (1883) 524 —
?(2) var.

Vrd. 2331. Jaan tule, kands kandli all, Jakup
tule, päts pää otsan.

2325. Jaan jakuga, Jakob pätsiga.

2316. Jaak tuleb, kakk kaenlus, Ool taga,
oinas selgas.

6404. Maret tuleb mageda leivaga, Jaagup
hapu leivaga.

6408. Maredebest saab hädaleiba, oolebest
rugikaku.

6401. MARET KUSEB IKKA — 1 var.

Emm (Ennist).

Vrd. kk: Vanad inimesed kirusid, kui marete-
päeval sadas: Mare auk on lahti, nüüd
tuleb vihma alati (Kaa).

Vrd. 6409. Maretapäe on vesine päe.
2868. Kadri hakkab kusele, aga Andres pis-
tab pulga ette.

6402. MARET KULIB TUHKA HEINA
SISSE — 3 var.

A.

SJn (Johannson) — 1 var.

B. Maretipää külvab Maret tuhka heina.

Koe (Schultz) — 1 var.

- C. Nagu Maret tuhka heina sisse külvab, nii pistab Jakob oma raudnaela heina. SJn — 1 var.
Vt. 2300 P.

6403. MARET TULEB KOOGIKOTIGA, JAKOB TOOB KÕVA KANNIKA — 1 var.

Juu (Lemberg).

- Vrd. 2295, eriti H: Jaak tuleb koogikotiga, Laur laia leivaga, Pärt peaviljaga.

6404. MARET TULEB MAGEDA LEIVAGA, JAAGUP HAPU LEIVAGA — 1 var.

Hag (Lätt).

- Vrd. 6400. Maret annab hädaleiba, Jaagup suure kaku.

6408. Maredebest saab hädaleiba, oolebest rugikakku.

6405. ENNE MARETAPÄEVA KINDLASTI PEAB ADRA MULLASEKS TEGEMA — 1 var.

Muh (Noot).

6406. KUI MARETAPÄÄ KUI ON, SIIS TUHLI SILM JÄÄB VESISEKS — 1 var.

Krj (Lepp).

6407. KU MARETIPÄEVA AEG KUIV ON, SIS ON PÜLL TAHKE — 1 var.

M. Mäesalu seletus: «Häda käes, teeb rukkid enneaegu valmis.»

Hää.

- Vrd. kk: pull tahke 'häda käes' (Hää).

6408. MAREDEBEST SAAB HÄDALEIBA, OOLEBEST RUGIKAKKU — 1 var.

Käl (Sooster).

- Vrd. 6400. Maret annab hädaleiba, Jaagup suure kaku.

6404. Maret tuleb mageda leivaga, Jaagup hapu leivaga.

6409. MARETAPÄE ON VESINE PÄE — 1 var.

Vil (Mikk).

- Vrd. 6401. Maret kuseb ikka.

6410. MARETAPÄEST SAADIK KADUVAD PARMUD ÄÄ — 5–6(6) var.

Aa1.

Krj (Toomessalu) — 1 var.

a2. Maretepäevast kaduvad parmud. Kaa — 1 var.

a3. Maretepääväl kaosõ ka joba parmu ärä. ?Rüp (Lepson) — 12(1) var.

b. Saanud maretapää mööda läind, siis hakkavad parmud ää kaduma. Mus — 1 var.

c. Maretepäev [— — —] kaduvad parmud ää ehk jäävad uimaseks. Sa (Allas v. anon.) — 1 var.

B. Maretapääv 13. juulil, sest päävast saadik kaduvad parmud ära, säesk aga kiitleb: «Parm pask maretapäini, mina aga mees olen mihkklipäini.» Põi — 1 var.

Vt. 8411 M.

- Vrd. 8410. Parm jääja maretapäävast saadik pümeks.

6411. EGAL MARJAL OMA MAGU, EGAL ADRAL OMA VAGU — 2 kuni 4(21) var.

A. ———*

* Igal (trükised)

Norm. 214, EKMS I 332; Krj. ?Pal (Karro) — 1 v. 2(8) var.

B. Igal nõmmel ise nimi, igal õunal ise magu. Rütsep Koduk. 23 — 12(1) var.

C. Igal nõmmel ise nimi, igal marjal ise magu. Wied. 38, Kurrik SÖ 25, Kündja nr. 34 (1883) 406, Org 17, E 25, E² 81 — ?(11) var.

D. Kes keik nõmmel kontsib ja keik marjad maitseb; iga nõmmel ise nimi, iga marjal ise mago. Sa (anon.) — 1 var.

Vt. 7631 B₂.

- Vrd. Ol. Lisa nr. 17 (1885) 259.

6412. KEN KAIK MARJAD MAITSEB, SEN KAIK NÄLJAD NÄEB — 2(5) var.

a.

Kuu (Odenberg) — 1(3) var.

b. Kes kõik marjad maitseb, see kõik nälgjad näeb. Hls (Söggel) — 1(2) var.

- Vrd. 9361. Kes kõik pühad peab, see kõik nälgjad näeb.
 9395. Kes kõik püü'ud püüdäb, see kõik nälgjad nägeb.
 4866. Kes kõik kõrred kõntsib, see kõik nälgjad näeb.
 4543. Kes kõik kunstid piab, see kõik nälgjad näeb.
 12450. Kes kõik tüü tege, tuu kõik nälg näge.
 6416. Kes kõik marjad maitseb, see kõik sood solgib.

6413. KES KEIK MARJAD MAITSEB, SEE KEELE KÖRVETAB — 1 var.

Aud (Tarkpea).

- Vrd. 6416. Kes kõik marjad maitseb, see kõik sood solgib.

6414. KES KÕIK MARJAD MAITSEB, SEE KÕIK KARJAD KAITSEB — 1—3(3) var.

Saa (Söggel).

- Vrd. 3087, eriti B: Kes kaitseb kõik karjad, see maitseb kõik marjad.

6415. KES KÕIK MARJAD MAITSEB, SEE KÕIK KIBEDAT KA KATSUB — 1 var.

Jür (Luu).

- Vrd. 6416. Kes kõik marjad maitseb, see kõik sood solgib.

6416. KES KÕIK MARJAD MAITSEB, SEE KÕIK SOOD SOLGIB — 1?(5) var.

Vlg. Lisal. nr. 13 (1891) 104 (A. Madisson).
 7631, eriti A_{1a}: Kes kõik sood solgib, see kõik marjad maitseb.

- Vrd. 6415. Kes kõik marjad maitseb, see kõik kibedat ka katsub.
 6412. Ken kõik marjad maitseb, sen kõik nälgjad näeb.
 6413. Kes keik marjad maitseb, see keele kõrvetab.

6417. MARI EI KUKU ENNE PUUST, KUI TA KÜPS ON — u. 15(33) var.

Aa₁. Amb — 1(2) var.

- a₂. Ega mari enne maha kuku, kui küpseks saand.
 Tür — 1 var.

- a₃. Ega mari enne puust kukku, kuni ta küps ei ole.
 Hel — 1 var.

- a₄. Ega mari enne puust maha lange, kui küps on.
 P. Paurmanni seletus: ega laps enne ilma-le sünni, kui seatud aeg täis.
 Jõh — 1 var.

- a₅. Ega mari maha ei lange enne, kui ta küpseks saanud.
 Wied. 19, Kurrik SO 25, Kündja nr. 32 (1883) 381 — 1(6) var.

- a₆. Ega mari enne maha lange, kui küpseks saand.*
 * saanud (E²)
 E 14, E² 81 — 2(2) var.

- a₇. Ega mari enne maha ei sata, kui ta kütse ei ole.
 Nõo — 1 var.

- b₁. Ükski mari ei sada enne maha, ku ta valmis ei ole.
 Trv — 1 var.

- b₂. Mari ei kuku enne maha, kui ta valmis on.
 Vil (Leoke) — 1 var.

- b₃. Mari ei kuku enne maha, kui valmis.
 Vil (Leoke) — 1 var.

- c. Ega mari maha ei sada enne, kui aig tuleb.
 Pst — 1 var.

- Ba. Kui mari saab küpseks, siis ta maha kukub.
 Wied. 80, Kündja nr. 39 (1883) 467 — 1(2) var.

- b₁. Kui mari saab küpseks, siis ta langeb.
 Norm. 264, EKMS 111 338 — 2(3) var.

- b₂. Kui mari küps on, siis langeb maha.
 MMg — 1 var.

- c₁. Kui mari kütsähäs, küll sis maha tsilgahas.
 Norm. 264; Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.

- c₂. Kui mari kütses saap, küll sis esiki tsilgahas.
 Vas v. Se (Sandra) — 1(3) var.

- c₃. Kütse mari tsilgahas esiki maha.
 ?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.

- Ca. Ega õun enne kukku, kui küps.
 E MVH 70 — 1?(2) var.

- b. Ega õun enne ei kuku, ku ta küps on.
 Vil (Ratas) — 1 var.

- Vrd. kk: Sel nakab mari maha sadama 'sünnitust ootava naise kohta' (Trv).

- Vrd. 14184. Iga vili saab omal aial küpseks.

6418. MARI ON MAO LOPUTIS — 1 var.

A. Ranna seletus: marju süües alles tekib õige isu tusedama toidu järele.
Põl.

6419. «MUUD MARJA, MUSTA MARJA, SITKE MARJA, SITTA MARJA, PIHLAPUU MARJA, PRIISKET MARJA, TAAD SAA TSÄUKA TSÄLGUTA,» KAHR LAULIS NII — 1 var.

Se (Voolaine).

Vrd. 3299. Karu lauld ükskord nii: «Poh, poh, poh, poh, pohlamarjad, sitad sinikud, vat mu kallid pihlakad.»

6420. ON PALJU MARJU, SIIS PALJU VILJA — 1 var.

Sim (Böckler).

Vrd. 6423. Kui marjasaak rohke, siis viljasaak veike, on marjasaak veike, siis viljasaak rohke.

6421. KÕIK EI MAHU MARJAMAAL, MUIST PEAB JÄÄMA KARJAMAAL — u. 125(275) var.

Aa₁. Ei keik mahu marjamaale, muist peab ikka karjamaale.*

* kõik (Poromenski, CRJ, Wied., Kündja, Jung; HMD v. Rls)

* Helle 327, Hupel 104, Beitr. XI 150, Neus II 236, Lindf. (1855) 52, Poromenski EGr. 181/2, CRJ Klr I 84, Körber VRMK 35, Körber Uus ABDr 9, Wied. 23, Kündja nr. 32 (1883) 382, Jung 28; HMD v. Rls (Treumann) — 2(30) var.

*
Ei keik mahu marjamaale, muist peab ikka karjamaale, wir können nicht alle gleiches Elend haben. (nicht alle haben Raum zum Weeren-Lande, mancher muß immer zum Viehstift-Lande) [ich halten.]

a₂. Kõik ei mahu marjamaale, muist peab ikka karjamaale.*

* ikke (Ksl)

Malm 2, Gressel (1876) 40; ?Jür (Petrov), Juu v. Vän (Virkus), Ksl — u. 5(16) var.

a₃. Ei kõik mahu marjamaale, muist peab jääma karjamaale.

Rätsep Koduk. 37, E 16, Nurmik II 154, Huvit. I 47, Huvit. V Lisa 14, Puus. EÜ I 95, EKMS III 709; Kuu, Vig (Eisen), Trv, VII, Tt (S. Veske) — 7(22) var.

a₄. ————— *

* marjasmaale — karjasmaale (Kos); keik (Saa), kik (Hls); piab jäema (Tõn. RP; Pil), piab jäämä (Jõh), piab jäämä (Pal); piab (Jõh, Lüg, Iis, Kuu, Hls, Trm); jäema (Saa)

L. Tarkini (Khk) seletus: «Kõik ei saa elada külluses, osa peab leppima ka kehve-malt.»

Vlg. Lisal. nr. 24 (1881) 1 ja nr. 17 (1890) 136, Tõn. RP 329, E 80, Reiman EK I 276, EKMS I 319; Vi, Jä, Ha, Rap v. Mär (Poom), Sa, Saa, Hls, Pil, Sjn, TaP — u. 35(57) var.

a₅. Kaik ei mahu marjamaale, muid pi-dab jäämä karjamaale.

Kuu — 1 v. 2(2) var.

a₆. Mahu kõik ei marjamaale, muist peab jääma karjamaale.

RI ja Kalevala 88 — 12(1) var.

a₇. Mahu ei kõiki marjamaale, muist peab jääma karjamaale.

?Võn (õpil.) — 1?(1) var.

a₈. Kõik ei mahu marjamaale, muist peavad jääma karjamaale.

Jäm, Puh — 2 var.

a₉. Ei kõik mahu marjamaale, muist jääb ikka karjamaale.*

* jääb (Tõn. RP, Jürjens); kaik (Kuu); äi (Põl)

Stein 11, CRJ H I 161, Org 13, Ilmjarv Uus ABDr 40, KAH EKAI 149, Sander 68, Tõn. RP 247, Jürjens 25, Raud KL I 57, Kmpm. EL IV 291; Koe, Kuu, Põl, ?Hel (Wahlberg), Plt (Luu), Lai (Tammepuu) — 5 v. 6(42) var.

a₁₀. Egas kik ei mahu marjamaale, muist jääb iki karjamaale.

Krk — 1 var.

a₁₁. Kõik ei mahu marjamaale, muist jääb ikka karjamaale.*

* jääb (Rap, Trm, Pal); ikke (Jõh, Mih, Kod), ikki (Krk, Hel); kik (Krk, Hel); karjasmaale-marjasmaale (Sjn)

Gr. ELr II 42, Norm. 266, EKMS IV 757; Jõh, Kad, Amb, Rap, Mih, Mus, Krk, Hel, Vil, Sjn, Plt, Trm, Pal (Karro), Kod, ?Puh (õpil.), Rõu (Pallits) — u. 20(40) var.

a₁₂. Kõik ei mahu marjamaale, muist jäävad ikka karjamaale.

Krj, Põl — 2 var.

a₁₃. Keik ei mahu marjamaale, muist jääve karjamaale.*

* kõik; jäävad (VNg)
VNg (õpil.), Pst — 2 var.

- a₁₄. Ei keik mahu marjamaale, muist jäävad karjamaale.
Pha? (anon.) — 1 var.
- a₁₅. Ega kõik ei mahu marjamaale, muist jäävad karjamaale.
Hel — 1 var.
- b₁. Ei kõik mahu marjamaale, mõni jääb karjamaale.
Vil (Pihlap) — 1 var.
- b₂. Ei kõik mahu marjasmaale, mõni jääb ka karjasmaale.
SJn — 1(2) var.
- b₃. Kõik ei mahu marjamaale, mõni jääb ka karjamaale.*
* jääs kah (Ote)
Võn, Ote — 2 var.
- b₄. Ei mahu kõik marjamaale, mõni jääs üks karjamaale.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- b₅. Ega kõik mahu marjamaale, üks mõni jää karjamaale.
Rak — 1 var.
- b₆. Kõik ei mahu marjamaale, mõni peab jääma karjamaale.*
* piab (TMr); piät jäämä karjamaalõ (Urv)
Hel (Piirimees), ?TMr (Siil), Urv (Siil) — 1 kuni 3(4) var.
- b₇. Ega kõik marjamaale ei mahu, mõned peavad ka karjamaale jääma.
?Vig (Udras) — 1(1) var.
- b₈. Kõik ei mahu marjamaale, mõni ka karjamaale.
SJn (Kietas) — 1 var.
- b₉. Kõik ei mahu marjamaale, mõned jäävad karjamaale.
Nrv, Puh — 2 var.
- c₁. Ega kõik mahu marjamaale, muist peavad minema karjamaale.
Hlj — 1 var.
- c₂. Kõik ei mahu marjamaale, muist peab minema karjamaale.
Kaa (Tõll) — 1 var.
- d. Kõik ei mahu marjamaale, muist saab ikka karjamaale.
?Tln (Keller) — 1(3) var.
- e. Keik ei mahu marjasmaale, muga peab ka karjasmaale.
Vil — 1(2) var.
- f₁. Kõik ei mahu mitte marjamaale, osalt peab ka karjamaale minema.
Puh — 1 var.
- f₂. Ei kõik mahu marjamaale, osast saab ka karjamaale.
Laakm. Mr Kal. (1863 aug.) — 1(1) var.
- f₃. Kiik ei mahu marjamaale, osast saab ka karjamaale.
Rüp — 1 var.
- g. Kõik ei sünni marjamaale, muist peab jääma karjamaale.
?Jõh (õpil.), Trt — 1 v. 2(2) var.
- h. Kõik ei jõua marjamaale, muist peab jääma karjamaale.
Hls (Söggel) — 1(2) var.
- i. Kõik ei või mitte marjasmaale, mõni peab ikka karjasmaale.
?Kaa (I. Kallas) — 1(2) var.
- j₁. Ei saa kõik marjamaale, muist peab jääma karjamaale.
Hls (Söggel) — 1 var.
- j₂. Kõik ei sua marjamaale, muist peab jääma karjamaale.
Pit — 1 var.
- k₁. Saa ai kõik mar'amaalõ, mõni jääs kar'amaalõ kah.
Se — 1 var.
- k₂. Ei saa kõik marjasmaale, mõni saab ka karjamaale.
Vän — 1 var.
- l. Kõik ei saa mitte marjamaalõ, osast piab ka karjamaalõ minemä.
Ote — 1 var.
- m. Või kõik saavad marjamaale? muist ikka karjamaale.
Wied. 209, Kündia nr. 4 (1884) 46 — 1(2) var.
- n. Kõik ei pääse marjamaale, muist peab jääma karjamaale.
Vän — 1 var.
- o. Keik ei ela mitte marjamaal, mõned ka karjamaal.
TMr (Herms) — 1 var.
- p. Ega kõik või marjamaal elada, mõni peab ka karjamaal elama.
Wied. 18, Kündja nr. 32 (1883) 381 — 1(3) var.
- q. Keik ei ole marjamaal, muist on ka karjamaal.
?Tt (anon.) — 1(1) var.
- B. Kõik ei mahu marjamaale, muist peab jääma karjamaale.
Ann (Kagover) — 1 var.
- C. Kõik ei mahu maarjamaale, muist jääb ikka karjamaale.
?Vig (Odén) — 1(1) var.
- Da₁. Ei kõik mahu marjamaale.*
* ega (Pet.)
Pet. Ah 63, Jung 59, 70 ja 79 — 1(4) var.

- a₂. Kõik ei mahu marjamaale.
Linda nr. 23 ja 24 (1897) 346 — 1?(1) var.
- b. Kõik ei saa marjamaale.
?Elva (Paurson) — 1?(1) var.
- E. Kar'amaal elas inämb rahvast ku mar'amaal.
?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.
- F. Iga pää äi saa olla marjamaal, vahest peab jääma karjamaale.
E. Liivi seletus: «Kõik pole õnnepäevad, on ka halb.»
Pha — 1 var.
- G. Kõik ei ole marjamaa, muist on ka karjamaa.
Pit — 1 var.
- Vrd. 6422. Marjamaalt karjamaale on mulgud maas, aga karjamaalt marjamaale on tuul vastu.
- 6422. MARJAMAALT KARJAMAALE ON MULGUD MAAS, AGA KARJAMAALT MARJAMAALE ON TUUL VASTU — 1 var.**
- Var (Männiksoo).
- Vrd. 6421. Kõik ei mahu marjamaale, muist peab jääma karjamaale.
- 6423. KUI MARJASAAK ROHKE, SIIS VILJASAAK VEIKE, ON MARJASAAK VEIKE, SIIS VILJASAAK ROHKE — 1 var.**
- Ris (Niinas).
- Vrd. 6420. On palju marju, siis palju vilja.
- 6424. KUI MARDI KÜLM ON, SIIS KADRI KUSEVAD SEE LUBJAT — 1 var.**
- Käi (Ariste).
- Vrd. 2868. Kadri hakkab kusele, aga Andres pistab pulga ette.
- 6425. KUI MART KAPSIB KASUKAGA, SIIS KADRI RIPSIB RIIDEGA — 7 kuni 8(45) var.**
- Aaj. — *
- * kopsib (Ol. Lisa, Is. Kal., Sõõt Nlj. Kal. (1904), Reinhold Kal., E², Muuk-Mihkla) Wied. 80, Kündja nr. 39 (1883) 467, Ol. Lisa nr. 11 (1888) 176, Sõõt Nlj. Kal. (1901; 1902 ja 1904 nov.), Is. Kal. (1904) 212, Adamson Kal. (1905) 16, Reinhold Kal. (1911) 12, E 43, E² 19, Nurmik I 151, Puus. KH II¹¹ 19, Muuk-Mihkla III 31, EKMS I 612; ?Trt (Eisen) — 1 kuni 2(31) var.
- a₂. Kui Mart kapsib kasukaga, Kadri ripsib riidega.
Norm. 41, EKMS III 1194 — ?(3) var.
- b₁. Kui Mart mängib kasukaga, siis Kadri ripsib riidetega.
Uus As Kal. (1906) 39, Uue Aja Kal. (1906) 27, Pvl. Kal. (1907) 27 — ?(4) var.
- b₂. Mart mängib kasukaga, Kadri ripsib riidega.
Ann — 1 var.
- c. Kui Mart upsib kasukaga, siis Kadri upsib riidega.
E MVH 18 — ?(1) var.
- B. Kui Mart käib kasukaga, siis Kadri kuuega.
Krj — 1 var.
- C. Kui Märt marsib pastaldes ja särgi väel, siis Kadri kapsib kasukas.
KJn — 1 var.
- D. Kui Kadri kopsib kasukaga, siis jõul valge kuuega.
KJn — 1 var.
- E. Kui Märt kobib kasukat, siis Kadri kuseskeleb.
Rõu — 1 var.
- Vt. 2868 Y.
- F. Mart mängib kasukaga.
Ann — 1 var.
- Vrd. 6427. Kui Märt käib mudas, Kadri kahutuse pääl.
- 6426. KUI MART MUST JA MÄRG, SIIS KADRI KÖVA JA KÜLMETANUD — 1 var.**
- Hää (Mäesalu).
- Vrd. 6427. Kui Märt käib mudas, Kadri kahutuse pääl.
6431. Kui Märt sulatab, siis Kadri külmetab, kui aga Märt külmetab, siis Kadri sulatab.
- 6427. KUI MÄRT KÄIB MUDAS, KADRI KAHUTUSE PÄÄL — 2(3) var.**
- A. —
Saa (Söggel) — 1 var.
- B. Kui Mart sopsib sopaga, siis Kadri kapsib kahu pealt.
EKMS I 612; Vig — 1(2) var.
- Vrd. 6425. Kui Mart kapsib kasukaga, siis Kadri ripsib riidega.
6426. Kui Mart must ja märg, siis Kadri kõva ja külmetanud.

6428. KUI MÄRT MURRAB, SIIS KADRI
ANNAB JÄRELE, AGA KUI KADRI
MURRAB, AGA ANDRES EI ANNA
IALGI JÄRELE — 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

- Vrd. 2875. Mis Kadriid lahti sulatavad, seda ti-
nutab Andres kinni.

6429. KUI MÄRT MUST, SIIS KA LIHA-
VÖTE MUST, KUI MÄRT VALGE,
SIIS LIHAVÖTE KA VALGE — u.
10(11) var.

Aa. _____

Hls v. Krk (Kase) — 1 var.

- b. Kui mart lumine on, siis on kebade
lihavõttepühad koa lumised, on aga
mardipäa must moa, siis on kebade
lihavõttepühad koa musta muaga.
Koe (Schultz) — 1 var.

- Ba. Kui mardis must, siis on ka lihavõtte-
pühade aegus must.
Vil (Suurkask) — 1 var.

- b. Kui mardipäev must, siis ka lihavõtte
mustad.
Sjn — 1 var.

- c. Kui mart musta maa ajal, siis lihavõtte
ka musta maa ajal.
?Emm (Perv) — 1?(1) var.

- d. Märdipäeval must maa, siis on liha-
võttepühil ka must maa.
Trv v. Rõu (Siipen) — 1 var.

- Ca. Kui mart valge maa sees on, siis liha-
vettepühil ka valge maa sees.
Käl (Sooster) — 1 var.

- b. Kui mardipäev on valge, siis on üles-
tõusmisepühad lumised.
Tln — 1 var.

- c. Kui sügisel märdipäe lumine, siis ke-
vade lihadepühad aig ka lumine.
Krk — 1 var.

- d. Kui märdipäeval lumi maas om, siis
om ka lihavõtte ajal lumi maas.
Trv — 1 var.

- D. Ku märdipäev lumine ehk must om,
sis om lihavõtte siandesama.
Hls — 1 var.

6430. KUI MÄRT MÄDA, SIIS KADRI
HULLEM — 1 var.

Trt (õpil.).

- Vrd. 6439. Märt määndab, Kadri kaandab, Si-
mun tel silda soie pääle, Niklus needab,
Toomas tore miis sõidab üle.

6431. KUI MÄRT SULATAB, SIIS KADRI
KÜLMETAB, KUI AGA MÄRT KÜL-
METAB, SIIS KADRI SULATAB —
3 var.

Aa. _____

Trt (õpil.) — 1 var.

- b. Kui Märt kahutab, siis Kadri sulatab,
aga sulatab Märt, siis kahutab jälle
Kadri.

Saa — 1 var.

- B. Kui mardipäe külm, siis kadripäe sula
ja Andres pistab aani ette.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

Vt. 2868 G₅.

- Vrd. 6426. Kui Mart must ja märg, siis Kadri
köva ja külmetanud.

2878. Kui kadrinapäeval sula, siis olla and-
reksepäeval jälle külma.

6442. Mart tinutab, Kadri sulatab.

6435. Mardi sula lühendab talve iga, Kadri
sula kinnitab külmi käsi.

6432. KU INNE MÄRTI LEHT PUUST,
SÕS TULO KEVÄJÄ HAIN AIGSAHE
MÕTSA — 1 var.

Plv (Semm).

6433. MARDIKS TEHTI IKKA MAKKI JA
KADRIKS KÄKKI — 2 var.

Aa. _____

Emm (Ennist) — 1 var.

- B. Märdipäeval saab mähkapätsi, kadri-
päeval saab kapakalja, Andres annab
aega pidu pidada.

Saa — 1 var.

- Vrd. uk: Mardiks tehti makki, Mart tuli siis
makki saama (Käl).

6434. MARDIS MAUK VALMIS, JÕULUS
JÕMP SELGAS, KÜUNLABAS KÜLG
MAAS, PAASTUS PAIK PERSSIS —
2 var.

a. _____

M. Arsti seletus: «Riie kulus ju ruttu.»

Kir — 1 var.

- b. Jõulus jõmm selgä, küündlapäaväs
külg maha, paastus paik perssi.

Vig — 1 var.

- Vrd. 7194. Enni olid naised nii virgad, et Mar-
dil sai mauk kaela visatud.

6435. MARDI SULA LÜHENDAB TALVE
IGA, KADRI SULA KINNITAB
KÜLMI KÄSI — 1?(1) var.

?VNg (Aug. Krikmann).

- Vrd. 6431. Kui Märt sulatab, siis Kadri külmetab, kui aga Märt külmetab, siis Kadri sulatab.

6436. MART KÜSIB: «KAS OO LINAD
LIPSITUD, KAS OO TAKUD
TONGATUD» — 1 var.

Tor (Jüri Tilk).

6437. MART MAADLÖS, APREL' NAKKAS
JO PAISTMA — 1 var.

Se (Pino).

6438. MART MAHUTAB, KADRI LAHU-
TAB — 1?(1) var.

M. J. Eiseni seletus: «Mart toob lund, Kadri sulatab.»

?Trt.

- Vrd. 6442. Mart tinutab, Kadri sulatab.

6439. MÄRT MÄÄNDAB, KADRI KAA-
NADAB, SIMUN TEI SILDA SOIE
PÄÄLE, NIKLUS NEEDAB, TOOMAS
TORE MIIS SOIDAB ÜLE — u.
150(197) var.

- A_{1a1}. Märt määtab, Kadri kangutab.*

* määteb (Hel), määndab (Trv); kanguteb (Hel), kangutab (Trv)

Hel, Trv — 3 var.

- a₂. Märt määtab ja Kadri kangutas.
Võn — 1 var.

- b. Kui Märt määtab, siis Kadri kangutab.*

* ku; määntab; sös (Trv)

Hel, Trv — 2(3) var.

- c. Kadri öelnud, et kui Märt määtab, siis mina kangutan selle mäa kinni.
Hel — 1 var.

- A₂. Kui Mart mädandab, siis Kadri kangutab ja kui Kadri mädandab, siis Mart kangutab.
Vil — 1 var.

- A₃. Kui Märt määtes, sis Kadri kangutes, kui Märt kangutes, sis Kadri kuses.
Trv — 1 var.

Vt. 2868 O₁.

- A₄. Kui Märt määndab, siis Kadri kangutab, kui aga Märt kangutab, siis Kadri kuseb.

Trv — 1 var.

Vt. 2868 O₂.

- A_{5a1}. Märt määtes, Kadri kangutes, Simm tege silla soie pääle.
Hel — 1 var.

- a₂. Mart mäetab, Kadri kangutab, Siim teeb silla soie peale.
EKMS I 612 — ?(1) var.

- b. Märt määtes, Kadri kangutes, Simm tege sojedele silla pääle.
Hel — 1 var.

- A₆. Märt määndab, Kadri kangutab, Andres arutab, Siim teeb silla pääle.*
* määndab; tiib (Trv)
Trv — 2 var.

- A₇. Märt määndeb, Kadri kanguteb. Andres arutab, Nigulas needib.
Hel — 1 var.

- A₈. Märt määtab, Kadri kakses.*
* määtab; kaksös (Se)
Plv, Se — 2 var.

- A_{9a}. Märt määtab, Kadri kaksös, Nikul neet kinni.*
* määtab; Kadörna; niit (Räp)
Plv, Räp — 2 var.

- b. Märt tulõ määtab, Katörna kaksös, nigulapäiv niit kinni.
Plv — 1 var.

- c. Kuid Märt määtab, Kaderna kaksab ja nigulapäev neetib.
Plv — 1 var.

- A_{10a}. Märt määtab, Katre kaksös, Nikul nõgõl.
Räp — 1(3) var.

- b. Küll Märt määtab, Kaderna kakses, [— — —] küll Nikul nõgõl.
Räp — 1(2) var.

- A₁₁. Märt määtab, Kadri kakseb, Nigul needib, Toomas tombib.
Võn — 1 var.

- A_{12a}. Märt määtab, Kadri kakkas, Nikul nõgõl kinni, Toomas pand tutu pääle.
Räp — 1 var.

- b. Märt määtab [— — —], Kadri kakkas [— — —], Nikul nõgõl kinni [— — —], Toomas tege tutu otsa ja talv on valmis.
Räp — 1 var.

- A₁₃. Märt määtab, Kadri karastab, Siimun teeb silda suude pääle, madalate maa-de pääle.
TMr — 1 var.
- A₁₄. Märt määtab, Kadri karastab, Nigul needab, Siimon teeb silda soode pääle, madalate maade pääle.*
* Siim (Norm., EKMS); peale (EKMS)
Norm. 41, EKMS III 1194; TMr — 1(4) var.
- A₁₅. Märt määtab, Kadri karastab, Nigul naklas, siis om talv käen.
Rüp — 1 var.
- A₁₆. Märt määndab, Kadri kuivab.
Rõu — 1 var.
- A₁₇. Märt määtab, Kadri kõvatab, Siimun teeb silda suude pääle, madalate maa-de pääle.
TMr — 1 var.
- A₁₈. Märt määtab, Kadri kaotas.*
* Mart (Adamson Kal.); määndab (trüklised), määtab (Koe), määndes (Krl), määtab (Rõu); Kadri (trüklised; Koe, Krl, Rõu), Katre (Kan), Katr (Har), Kadõrmas (Vas), Kadõrna (Se); kaotab (trüklised; Koe), kaotes (Krl), kautap (Rõu)
Sõöt Nij. Kal. (1901 ja 1904 nov.), Adamson Kal. (1905) 16; Koe, Kan, Krl, Har, Rõu, Vas, Se — 8(11) var.
- A_{19a}. Märt määtab, Kadri kaotas, Simmun teeb silda soode pääle, matalade maa-de pääle.
Ote — 1 var.
- b₁. Kui Märt ei mäeta, sis Kadri kaotas, Simmu sääd silda.
Wied. 80 — 1 var.
- b₂. Kui Märt ei mäleta, siis Kadri kaotab, Siim seab silda.
EKMS I 612 — 2(1) var.
- A₂₀. Märt iks viil määtab, Kadõrna kaotas, a Toomas, tuu niit üle kõgõ katusõ.
Vas — 1 var.
- A_{21a}. Märt määtab, Kadri kaotõs, Nigul niit kinni.
Rõu — 1 var.
- b. Märtipäeva üteldud talve määtabas, Kadrid kautajas, nikluspäiva kinniniid-jas.
Krl — 1 var.
- A₂₂. Märt määndab, Kadri kaotab, Andres arutab, Nigulas needib.*
* Mart (Nurmik)
VR Kal. (1906) 24, Nurmik I 151 — 1(3) var.
- A₂₃. Märt määndas, Kadri kahandas.
Urv — 1 var.
- A₂₄. Märt määnteb, Kadri kahanteb, Siim tege silla.
Hls v. Krk (Kase) — 1 var.
- A₂₅. Märt määndab, Kadri kahutab.*
* määtab (Vlg)
Trf, Vlg — 2 var.
- A₂₆. Märt mäendab, Kadri kahutab, Toomas teeb õige külma.
Aks — 1 var.
- A₂₇. Märt määtab, Katre kahutas, Simmun tegi silla soie pääle.
Rõn — 1 var.
- A₂₈. Mart määndab, Kadri kahutab, Andrus harutab, Nigulas needib kõik kinni, simunapäev teeb sildu suurte soode peale.
Rõn v. San (Eisen) — 1 var.
- A₂₉. Mart määtes, Katre kahutes, Andrus harutes, Siimun tegi silla, Nigul niit kinni, Toomas tork, Simpsuun sõit üle.
San — 1 var.
- A₃₀. Kui Märt määndab, sis Kadri kahutab, kui Märt külmetab, sis Kadri nakab kusele.
Ran — 1 var.
Vt. 2868 O₃.
- A₃₁. Kui Märt määtes, sis Kadri kaagutes, Siim tege silla suu pääle.
San — 1 var.
- A₃₂. Märt määtab, Kadri kaotas, Nigulas niit, Toomas tore miis sõit üle.
San — 1 var.
- A₃₃. Ote (Normann) — 1 var.
- A₃₄. Märt määtab, Kadri kusep, Simmun tiip silda, Niklus needib kinni, Toomas tore miis sõidab.
Nõo (Speek) — 1 var.
Vt. 2868 S.
- A₃₅. Märt määtab, Kadri kusõs [— —], Niklus niit, Toomas tulõ tõsõ hobõ-sõga üle.
Kam — 1 var.
Vt. 2868 V₃.
- A₃₆. Märt määtab, Kadri kusõs, Nikul niit, Toomas torõ poiss toukas üle.
Rõu — 1 var.
Vt. 2868 V₃.
- A₃₇. Märt määtab, Kadri kuses, Nikotemus niit kinni, Toomas tõukas torre kübä-raga üle.
Kan — 1 var.

- Vt. 2868 V₂.
- A₃₈. Kadri nakkas kusõlõ, Mikul niit kinni, Toomas torrõ miis tõugas üle.
Urv — 1 var.
- Vt. 2868 U.
- A₃₉. Märt määtas, Kadri kusõs, Nikul nõgõl kinni.
Räp — 1 var.
- Vt. 2868 W₁.
- A₄₀. Märt määtas, Kadri kusõs, Nikul tino-
tas kinni.
Räp — 1 var.
- Vt. 2868 W₂.
- A₄₁. Märdipäev määtavat, kadernapäev ku-
sevat, nigulapäev needvat kõik kinni.
Plv — 1 var.
- Vt. 2868 W₃.
- A₄₂. Märt määndab, Kadri kuseb, Andres
paneab pulga ette, Nigulas needib kin-
ni.
TMr — 1 var.
- Vt. 2868 J.
- A₄₃. Siimukene sillutab, Märdikene mään-
dab, Kadri kuseb koguni lahti.
Vil — 1 var.
- Vt. 2868 O.
- A_{44a}. Märt määtäp, Kadri kusep.
Nõo — 1 var.
- b. Märt määtab, Kadri kusetab.
Nõo — 1 var.
- Vt. 2868 A.
- A₄₅. Ku Märt määr, sis Kadri kuses.
Rõu — 1 var.
- Vt. 2868 Z₁.
- B. Märt mäng, Kadri kuses, Toomas sõit
tõllaga üle.
Ote — 1 var.
- Vt. 2868 T.
- C₁. Niklus nõgel, Toomas tomp.
Võn — 1 var.
- C₂. Nigulas needib kinni [— — —], Too-
mas tõukab torukübaraga üle.
Kan — 1 var.
- C₃. Toomas torre mees ehitab silla, Nigul
niit kinni.
Kan — 1 var.
- C. [— — —] Kadri kusõp, [— — —] And-
res aitab tagant külma poole, [— — —]
Nigul needib veele kaaned peale,
[— — —] Toomas koputab kepiga vee-
kaaned üle [— — —].
Plv — 1 var.
- Vt. 2868 N.

- Da. Siimun tei silla, Niklus niitse, Toomas
sõitse torõda hobõsõga üle.
Kam — 1 var.
- b. Siimun tei silla, Niklus niitse, Toomas
sõitse uhkõ hobõsõga üle.
Kam — 1 var.
- E₁. Jaanipäevän visatas edimäne kivi vette
ja jakappäevän tõene kivi, mihklepae-
van kolmas ja omgi külm käen ja Si-
mun tiib silda, Toomas tinutab, Nigul
needab.
Ran — 1 var.
- Vt. 3332 L₅.
- E₂. Jaan viskab jahe kivi vette, Jakup vis-
kab tõese, Mihkel viskab kolmanda
kivi, sis nakkab Simun silda tegemä,
Nigul needab, Toomas tinutab.
Ran — 1 var.
- Vt. 3332 L₆.
- F. Siimon tege silla, Toomas, tuu jälle
sõitvat tõrõhidõ hobõstõga üle ja kaes,
kas um kõva.
Vas — 1 var.
- Ga. Siimon tege silla, Nigul niit kinni.
Kan — 1 var.
- b. Siiman tulõ tege silla ja Neeklus tulõ
neet kinni.
Har — 1 var.
- c. Siimon sääd silla, Nikul lüü nakluga
kinni.
Vas — 1 var.
- d. Siim teeb sillad soode peale, Nigulas
needib kinni.
Viid. 94 (< Koe), Mhklä-Parlo-Viidebaum
I 94, Vilh. (1949) 94 — 1? (3) var.
- e. Nigulas needab jõe kinni, Simun teeb
silla pääle.
Puh — 1 var.
- Ha₁. Simmun tege silda suie pääle, mada-
lite maie pääle.
Rõn — 1 var.
- a₂. Siimon tege silda soie pääle ja mada-
lidõ maie pääle.
Vas — 1 var.
- b. Simun tiib silda suu pääle.
Ran — 1 var.
- c. Siimon jõede sillad ehitab.
Tt (Eisen) — 1 var.
- d. Simun sillutab teed.*
* Siim (EKMS)
EKMS III 463; VNg — 1(2) var.
- I. Nigul olla kõik kinni neetnud.
Plv — 1 var.

- J. Andres harutab, Toomas toetab.
Hää — 1 var.
- Ka. Andres arutab, Nigulas needab kinni.
Trt — 1 var.
- b₁. Kui Andres alles arutab, siis Nigul
needib.
Saa — 1 var.
- b₂. Kui Andres alles arutab, siis Nigul
juba needib.
Saa — 1 var.
- c. Andres peab aru, mõtleb järele, kas
külma või sooja, Nigul needib kinni.
Ann — 1 var.
- L. Simunapäeval hakkab külm jõe silda
tegema, Andres arutab, kui tugevad
need sillad tulevad teha, Nigul needib
kinni kõik kohad.
Aks — 1 var.
- M. Andrus harutab, Siim sirutab, Too-
mas toores mees toob jõulud.
EKMS I 611 — 1 var.
- Vt. 322 J.
- N. Katri va tüütu ajab lume maast vällä,
Simu tieb silda, Nigulas needib kinni.
Lüg — 1 var.
- O. Kadri katab maa, Nigulas needib kin-
ni.
Oige Kal. (1908 nov./dets.), Gorb. Kal.
(1911 ja 1912 nov.) — ?(3) var.
- P. Nigul needis sood ja toomapäeval tuli
õlleristad korda seada.
VJg — 1 var.
- R. Mart teeb silda, Nigulas needib.
Vai — 1 var.
- S. Kui Nigulas teeb silda, siis Toomas
needib.
Vai — 1 var.
- T. Siim tege silla, Plidre pand pulga
ette, Toomas topp kinni.
Räp — 1 var.
- Vt. 2868 Z.
- U. Mart määtab, siis Kadri katab, Siimon
teeb sillad soode pääle, Andres haru-
tab ülesse.
Trv — 1 var.
- V_{1a}. Mart matab, Kadri katab.
Khk, Aud — 2 var.
- b. Ei ole mattan Märt ega kattin Kadri
maad lumege, sis ei ole jõulu aal kah
lume.
?Hel (Lillimägi) — 1?(1) var.
- V₂. Mart matab, Katri katab, Nigulas
needib, Katri kusele hakkab, sis And-
res paneb aani ette.
Lüg — 1 var.
- Vt. 2868 L.
- V₃. Mart matab, Kadri katab, Siim teeb
silda.
Trt — 1 var.
- V_{4a1}. Mart matab, Kadri katab, Andres tu-
leb taga, harutab.
Gressel (1841) lk-ta — 1(2) var.
- a₂. Mart matab, Kadri katab, Andres tu-
leb ja harutab.
E MVH 18 — 1?(2) var.
- a₃. Marti matab, Kadri katab, tuleb And-
res ja harutab.
RI ja Kalevala 88 — ?(1) var.
- b₁. Mart matab, Kadri katab, Andres ha-
rutab.
SJn, Rõu — 2 var.
- b₂. Mart matab, Kadri katab, Andres ha-
rutab üles.*
* ülese (Saa)
Jäm, Saa — 3 var.
- b₃. Mart matab, Kadri katab, Andres ha-
rutab kõik üles.
Krj — 1 var.
- b₄. Mart matab ja Kadri katab ja And-
res harutab kõik üles.
Krj — 1 var.
- c. Mis Mart matab, Kadri katab, seda
Andres harutab.
Aud (õpil.) — 1 var.
- d₁. Kui Mart matab ja Kadri katab, siis
Andres harutab.
SJn — 1 var.
- d₂. Kui Mart matvad ja Kadri katvad,
sis Andres harutavad ülese.
Saa — 1 var.
- V_{5a1}. Mart matab, Kadri katab, Andres ha-
rutab, Nigulas needab.*
* Märt (Ran); needib (Adamson Kal., Rein-
hold Kal.), needäb (Ran)
Ol. Lisa nr. 11 (1888) 176, Is. Kal. (1904)
212, Adamson Kal. (1905) 16, Reinhold Kal.
(1912) 12; Ran — 2(12) var.
- a₂. Mart matab, Kadri katab, Andres ha-
rutab ja Nigulas needib.
Sõöt Aeg Kal. (1907 nov.) — ?(1) var.
- b. Mart matab, Kadri kaotab, Andres
harutab ja Nigulas needib.
Sõöt NIJ. Kal. (1901; 1902 ja 1904 nov.) —
— ?(3) var.

- V_{6a}. Märt matab, Kadri katab, Siim teeb silla pääle, Andres harutab.
Vil — 1(2) var.
- b. Mart matab, Kadri katab, Siimon teeb sillad soode pääle, Andres harutab ülesse.*
* peale (Tt)
Hls, Tt (anon.) — 2 var.
- c. Mart matab, Kadri katab, Andres harutab ülesse, Siim teeb soole sillad peale.
Tor — 1 var.
- V₇. Mart matab, Kadri katab, Andres harutab, Toomas pistab punni ette.
Tor — 1 var.
- Vt. 2868 P.
- V₈. Mart matab, Kadri katab, Andres harutab ülesse, Peeter pistab pulga ette.
Tür — 1 var.
- Vt. 2868 Q.
- V₉. Mart matab, Kadri katab, Andrus harutab, Lutsi pühib luuaga puhtaks.*
* Andres; Lutsia (Krj)
Krj, Sa (Holzmayer) — 2 var.
- V_{10a}. Mart matab, Kadri katab, Andres harutab, Luutsna pühib luuaga, Toomas tuiskab taga täis.*
* Luutsina (trükised)
Vliid. 94, Mihkla-Parlo-Viidebaum I 94, Muuk-Mihkla I 19 ja 39, Vih. (1949) 94;
Kaa — 1(6) var.
- b. Mart matab, Kadri katab, Andres harutab, Luts viib luuaga, Toomas tuis-kab.
Ans — 1 var.
- c. Mart matab, Kadri katab, Andrus harutab, Toomas tuiskab, Luts pühib luuaga ää.
Kre — 1 var.
- Vt. 12034 D.
- V₁₁. Mart matab, Kadri katab, Lutsi pühib luuaga kokku ja Toomas tuiskab taga tooripuuga laiali.
Khk — 1 var.
- Vt. 12034 C.
- V₁₂. Mart matab, Kadri katab, Andres harutab, Toomas topib, Siim teeb sillad peale, Peeter pistab pulga ette.
PJg — 1 var.
- Vt. 2868 S.
- V_{13a}. Mart matab ja Kadri katab, Andres harutab ja Toomas toristab, Pieter püstab pulga ette.
Tor — 1 var.
- b. Märt matab, Kadri katab, Andres harutab, Toomas toristab, Peeter pistab pulga ette.
Loorits Vrp 59 — ?(1) var.
- Vt. 2868 R.
- V₁₄. Mihkel mõtleb, Mart matab, Kadri katab, Andrus harutab, Nigulas niisutab, Toomas tuiskab.
Krj — 2 var.
- Vt. 12034 E.
- V₁₅. Mihkel mõtleb, Siim sillutab, Mart matab, Kadri katab, Andres harutab, Nigul nihutab, Toomas tõukab jõulud kätte.
?Tln (Eisen) — 1?(1) var.
- O_{1a}. Simo silda teeb, miska Mart maale tuleb.
Nrv — 1 var.
- b. Simun sillad ehitab Mardile maale tulla.
Kuu — 1 var.
- O₂. Siim tieb sillad soide pääle, madalate maide pääle Märdi marssi, Kadri käia.
Vil — 1 var.
- O₃. Simun tegeb silda Mardile maale men-nä; Kadri hakkab kusele, Andres pistab aani ede.
Kuu — 1 var.
- Vt. 2868 H₂.
- O₄. Siimon teeb Mardile silda, Mart ehitab, Kadri lahutab, Kadri kuseb, Andres pistab aani ette.
Hlj — 1 var.
- Vt. 2868 H₄.
- O₅. Simu tieb silda, Mart tuleb maale, Katri kuseb kaela, Andres paneb pulga ette.
Jöh — 1 var.
- Vt. 2868 H₁.
- O₆. Simun tuleb sood siluma, Märt peale mängima, Kadri hakkab kusele, Andres pistab punni ette.
KJn — 1 var.
- Vt. 2868 H₃.
- Ä₁. Mart matab, Kadri kuseb.
Jäm — 1 var.
- Vt. 2868 Z₁.
- Ä₂. Mart mattab, Kadri kuseb, aga Andres pistab punni ette.
Juu — 1 var.
- Vt. 2868 K₄.
- Ä₃. Mart matab, Katri hakkab kusele, Andres paneb pulga ette.
Lüg — 1 var.
- Vt. 2868 K₃.

- A₄. Kadri kuseb, Andres paneb pulga ette, Nigul needab kinni.

Koe — 1 var.

Vt. 2868 I.

- A₅. Katri hakkas kusele [— —], Toomas paneb siis Katrile pulga ette [— —], Nigulas needib Katril pulga kinni.

Jõh — 1 var.

Vt. 2868 O.

- Ö. Mart matab, Kadri katab, Andres paneb pulga ette.

Ris — 1 var.

Vt. 2868 M.

- Vrd. ri «Simunapäiv»: Ma tii silda suude pääle, / madalide maade pääle (H II 56, 548 (4) < TMr).

- Vrd. 6430. Kui Märt mäda, siis Kadri hullem.
6441. Mart teeb sillad soode peale, mada-
lema maade peale.

2773. Juri tegi silla, Mikul naklas.

6444. Mart tuleb matriga, Kadri kadaga, Andrus ahjuhargiga, Lutsi luuavarrega, Toomas tooripuuga.

6440. MART ON ÜLE MAA JA KADRI ÜLE KARJA — 6 v. 7(7) var.

Aa₁.

J. Teearu seletus: mardipäev on meeste püha, selle pidamisega taotleti põllutöödele õnnestumist, kadripäeval kui naistepühäl taotleti edu karjale.

EKMS III 464; Saa — 1 v. 2(2) var.

- a₂. Mart üle maa ja Kadri üle karja.
Hää, Hls — 2 var.

- a₃. Mart üle maa, Kadri üle karja.
Saa — 1 var.

- b. Mart käib üle maa ja Kadri üle karja.
Hää — 1 var.

- B. Tonis keige toura päeva, Katri keige karja päeva.

Jõe — 1 var.

- Vrd. uk: Kadri[päeva] peeti karja kasus (KJn).

6441. MART TEEB SILLAD SOODE PEALE, MADALEMA MAADE PEALE — 1 var.

SJn (Kielas).

- Vrd. ri «Mardisandi laul»: Mart teind sillad soode peale, / madalate maade peale (ERIA II: 2 nr. 788); vrd. ka ri «Laevasõit» (ERIA II: 1 nr. 2067).

- Vrd. 6439. Märt määndab, Kadri kaandab, Simun tei silda sole pääle, Niklus needab, Toomas tore miis sõidab üle.

6442. MART TINUTAB, KADRI SULATAB — 2 var.

a.

Hää (Mäesalu) — 1 var.

- b. Mart see tinutab, Kadri määndab.
TMr — 1 var.

- Vrd. 9332. Pärtli raju ja kadrisula ei jäänud ühelgi aastal tulemata, jõulu- ja küünla-sula oota aga iga aasta asjata.

6431. Kui Märt sulatab, siis Kadri külmetab, kui aga Märt külmetab, siis Kadri sulatab.

6438. Mart mahutab, Kadri lahutab.

2875. Mis Kadrid lahti sulatavad, seda tinutab Andres kinni.

6443. MART TULEB, HANI KAENLAS — 1 var.

Rap (Pärt).

- Vrd. 12041. Toomas tuleb, toopi kaindlassa.

5608. Laurits tuleb, laud seljas, Pärt tuleb, pusa peos.

6444. MART TULEB MATRIGA, KADRI KADAGAGA, ANDRUS AHJUHARGIGA, LUTSI LUUAVARREGA, TOOMAS TOORIPUUGA — 23 var.

- Aa. Mart tuleb kaseotstega, Kadri kadakatega, Lutsi luuavarrega, Andres ahjuhargiga, Toomas tooripuuga.
Kär — 1 var.

b.

Khk (Tarkin) — 1 var.

- c. Toomas toorepuuga, Lutsi luuaga, Andrus ahjuhargiga, Kadri kadaga, Mart matraga.
Khk — 1 var.

- B. Mart käis kaseokstega, Kadri kadakatega, Luts luuaga, Toomas tooripuuga.
Kaa — 1 var.

- C. Kadri tuleb kadakatega, Lutsi luuaga, Andreas ahjuhargiga ja Toomas tooripuuga.
Kär — 1 var.

- Da. Luutsi tuleb luuavarrega, Toomas tooripuuga, Andrus ahjuhargiga.
Khk — 1 var.

- b. Lutsi käib luuaga, Toomas tooripuuga, Andrus ahjuhargiga.
Kaa — 1 var.

- c. Lutse luuaga, Toomas tuli tooripuuga ja siis tuli Andrus ahjuorgige.
Kre — 1 var.

- d. Toomas tuleb toobripuuga, Lutsi see pühib luuaga, Andrus äigab ahjuhargiga.
EKMS III 464 — 1 var.
- e. Toomas tooripuuga, Andrus ahjuhargiga, Lutsi luuavarrega.
Khk — 1 var.
- E. Kadri käis ikka kadakaga, Mart mataga.
Kaa — 1 var.
- F. Luutsi tuleb luuaga, Toomas toovripuuga järele.
Krj — 1 var.
- G. Andrus ööti ikka hargiga käivad.
Krj — 1 var.
- Ha. Luts tuleb, luud seljas.
A. Kõrvi seletus: «Nii hirmutati lapsi.»
Käi — 1 var.
- b. Lutsid tulavad, luud selgas.
Krj — 1 var.
- c. Luutsi tuleb luuaga.
Khk — 1 var.
- I₁a. Toomas tuleb tooripuuga.
Krj — 2 var.
- b. Toomas käib, tooripuu selgas.
Krj — 1 var.
- I₂. Toomas tuleb toobriga.
M. J. Eiseni seletus: «See tähendab õllepruulimise toobrit.»
TMr — 1 var.
- I₃. Toomapäeval tehakse enamiste jõuluks õlut, sest siis tassida Toomas toobriga õlut juure.
Jür — 1 var.
- J. Kadri istub Mardi süles, Toomas tuleb tooripuuga, Andrus ahjuhargiga.
Kär — 1 var.
- Vt. 2869 B.
- K. Jõuluni on mihhklipäevast kakstisnd nädalid, mardist kuus, kadrapäevast neli ja siis tuleb Lutsina luuaga, Toomas ahjuhargiga ja jõulud on käega katsuda.
Krj — 1 var.
- Vt. 5235 N.
- Vrd. 6439, eriti V₁₁: Mart matab, Kadri katab, Lutsi pühib luuaga kokku ja Toomas tuiskab taga tooripuuga laiali.
6445. MART OHTA, KATRI HOMMIKU — 1 var.

Ilj (Leetberg).

Vrd. 2337. Jaan õhta, Maarja hommiku.

6446. KÕIK MATAKAD PÖÖRVAD MADI-SEPÄEVAL TEISE KÜLJE PEALE ENNAST — 10(11) var.

Aa.

Han (A. Reimann) — 1 var.

b. Matsapäe metsa matikad pöördä teist külge.

Kse — 1 var.

c. Madisepäeval ööldakse kõik mardikud teist külgi pöörvad.

Kul — 1 var.

d. [Putukad ja matakad] peavad matsepäevast teist külge keerama.

Klr — 1 var.

e. Madisepäeval pöörvad putukad teisele küljele.

PJg — 1 var.

f. Madisepää kärbsed pidid pöörama teist külge.

Kul — 1 var.

B. [Madisepäev] sest päevast hakata kõik kärbsed ja putukad elama ja kõik mardikad pöörata teist külge.

Tür — 1 var.

Vt. 6284 J.

C. Madisepäevast massakad pöördä teise külje peäle ja pool talvet tule veel maha.

Sa — 1 var.

Vt. 6277 G.

D. Talvisel matsapäeval putukad pööravad teist külge, neil on pool talvet veel magada.

Han — 1 var.

Vt. 12294 P.

E. Matsepäeval putukad käänavad teist külge ja õlekõrred hakkasid siis lund vihkama.

Var (õpil.) — 1(2) var.

Vt. 6279 Ki.

Vrd. uk: ERA II 195, 367 < Klr.

Vrd. 3300. Karu läheb mihhklipäeval pessa, küünlapäeval käänav teise külje, maarjapäeval tuleb enne päeva välja.

6447. KUI MATS SÖÖB, SIIS KA MATS TEEB — 1—2(4) var.

A.

Norm. 153, EKMS IV 23; ?Äks (J. Johanson) — 12(3) var.

B. Kui Hans hästi sööb, siis Hans ka häste teeb.

Tt (Pihlak) — 1 var.

Vrd. 6449. Mis Mats teeb, seda Mats sõõb.
11239. Kes sõõb, see teeb.

6448. MATSI MUREH MUIST, KU' ÖNNE
ESI ELLÄ SAA — 1 var.

Vas v. Se (Sandra).

Vrd. kk: See põle matsi mure, hārra isi kirja-
mees 'ütlēs targem lollima õpetuse peale'
(Rāp v. Mār); See põle maamatsi mure,
mis linnamees lehмага teeb 'küsimusele:
mis sellega teed?' (Hää).

6449. MIS MATS TEEB, SEDA MATS
SÕÖB — 14(15) var.

A₁. — *

* mia: tege; tuud; süü (Vas v. Se)
Pst, Äks (J. Johanson), Vas v. Se (Sand-
ra) — 4(5) var.

A_{2a1}. Mats teeb, Mats sõõb.

Vān (E. Tetsmann), Saa (Söggel) — 2 var.

a₂. Mats teeb ja Mats sõõb.

P. Tammepuu seletus: rikaste peremeeste
ütlus, s. t. tööline teeb ja sõõb kõik ise
ära.

Lai — 1 var.

b. Matsid teevad, Matsid sõõvad.

LNg — 1 var.

B₁. Mis Ats teeb, selle Ats sõõb.

VMr — 1 var.

B₂. Ats teeb, Ats sõõb.

VMr — 1 var.

Ca. Hans teeb, Hans sõõb.

J. Kala (Vil v. Trv) seletus: palgapere teeb
töö ja sõõb kõik ära.

Vil v. Trv, Puh — 2 var.

b. Hans teeb, Hans sõõb kah.

Sim — 1 var.

D. Mis Hans teeb, seda Juss sõõb.

Hls — 1 var.

Vrd. 6447. Kui Mats sõõb, siis ka Mats teeb.

12376. Mis täambä tiid, tuu hummõn süüd.

6450. MIS MATS TEEB, SEDA MATS
VASTAB — 1 var.

Vil (Leoke).

6451. MATIGA VOETAKSE, VAKAGA
SAADAKSE — 1 var.

Vai (Masing).

6452. VÖTA MATT JA SAADA SANT JA
MAKSA SANDI LAULU PALK —
3(13) var.

Aa. Vöta matt, saada sant.

Hls — 1 var.

b. Vöta matt ja saada sant.

TMr — 1 var.

B.

E MVH 95, E 94, E² 30, Nurmik II 147,
Norm. 79; Plt (Luu) — 1(11) var.

Vrd. 6385. Vöta malk ja maksa palk.

6453. MATUSE ÜTELDAS RÖÖMUPÄIVÄ,
RISTIKETSE KURBUSEPÄIVÄ —
1 var.

Rāp (Jagomann).

6454. MEEKAUPMEES LAKUB MÖNE-
KORRA OMA SÖRMI — 1?(3) var.

Wied. 111, Kündja nr. 44 (1883) 524.

6455. KELLE MEEL LAHKE, SELLE
KEEL KERGE — 1 var.

Kuu (Einstruck).

6456. KEL MEEL, SEE MÖTELGU
JÄRELE — 1 var.

EKMS V 997.

6457. KES KÖIKIDE MEELE PÄRAST
TAHAB OLLA, EI JÕUA ÜHEGI
MEELE PÄRAST OLLA — u. 10(35)
var.

A_{1a1}.

CRJ Klr II 56, Wied. 59, Kündja nr. 36
(1883) 431, Norm. 245 — 1(17) var.

a₂. Kes kõiki meele pärast tahab olla, ei
jõua kellegi meele pärast olla.*

* kõikide (E), kõike (Sak. Kal.)

Sak. Kal. (1880) lisa 83, E 35, E² 43 —
?(4) var.

a₃. Kes kõigi miile pärast tahab olla, ei
jõvva olla kelleki miile pärast.

TMr (Siil) — 1 var.

a₄. Kes kõikide meele pärast tahab olla,
see ei saa ühegi meele pärast olla.

Lai — 1 var.

a₅. Kes kige meele järgi tahab olla, ei
jõua ütegi meele järgi olla.

Trv — 1 var.

- a₆. Kes igauhe meele järele tahab olla, ei saa ühegi meele järele olla.
Trv — 1 var.
- b₁. Kis kõikide meele järele püüab olla, ei saa kellegi meele järele.
Vig — 1 var.
- b₂. Kes kõikide meele järele püüab teha, see ei saa kellegi meele järele.
Jäm — 1 var.
- b₃. Kes keige meele pärast püüab olla, see ei saa ühegi meele pärast.
Pha? (anon.) — 1(3) var.
- A₂. Kes teeb keikide tahtmist, ei saa kellegi tahtmist.
Sannumetoja III (1850) 60 — 12(1) var.
- B. Kes igauhe meele järgi tahab olla, langeb viimaks kõikide naeru alla.
Sak. Lisa nr. 18 (1895) 143; ?Vil (Suurkask) — ?(2) var.
- C. Kes kõikidele meeldida tahab, peab paljuga rahul olema.
Is. Kal. (1905) lisa 158 — 12(1) var.
- D. Kes kõigi miile perast tahab olla, sureb enneaigu ära.
?TMr (Sill) — 12(1) var.
- Vrd. Tõn. RP 259: Kes igauhe sõber tahab olla, ei ole kellegi sõber (Pfeffel).
Kmpm. KH 85: Kes kõikide sõber on, pole mitte minu sõber.
- Vrd. 368. Klä kõiki armastas, tuu jouna ke-dägi armasta.
6458. KUS MEELE PUSIMUST, SEAL POLE VÄSIMUST — ?(3) var.
CRJ KLR II 125, Wied. 92, Kündja nr. 42 (1883) 502.
6459. MEELEGA MÖTLE, MES KEELEGA SA KONELET — 1 var.
Grents. (1815) [36].
6460. MEELEGE MÖTELDES MÖNDA MUUD, SAA KÄTTE, EI MASSA MIDÄGI — 1 var.
Hel (Tomp).
6461. MEELEKENE MERE TAKAH, SURMAKONO SÄLÄ TAKAH — 6 v. 7(17) var.

Aa₁. _____
Lut (Voolaine) — 1 var.

- a₂. Meelekene mere taga, surmakene selja taga.
Norm. 207, EKMS III 952 — ?(2) var.
- b. Meel' mere takah, a surm säl'ä takah.
Lut (Sang) — 1 var.
- B. Mõtted mere taga, surm selja taga.*
* sel'la (Hää)
HMD v. Ris (Treumann), Hää — 2 var.
- Ca. Mõtted mägede taga, aga surm selja taga.
Kuusik KT 202 — ?(3) var. Vene vana-sõna tõlge.
- b. Mõtted mägede taga, surm selja taga.
Mihkelson 32, Tõn. RP 190 — ?(3) var.
- Da. Mõtted mägedel, surm õladel.
Gr. RkÖrE II 94; ?Kos (Wiedemann) — 12(3) var. Kos tekst esindab ilmselt sekundaartraditsiooni.
- b. Mõttõd mäki takah, surm ola takah.
Se (Kits) — 1 var.
- E. Mõte tua taga, surm selja taga.
Hää (Mäesalu) — 1 var.
- Vrd. 14799. Oõ ees, surm selja taga.
6462. MEELETU MEES JA MEHETA NAINEN EI SAA ILMASKI OIGE JÄRJELE — 1 var.
JJn (Ober).
6463. MEEL MÖOTLÖS MEHELE, SILMAKESE' SIKULO — 1 var.
Lut (Voolaine).
Vrd. 6467. Miil on mehele minnä', silmi olõ õi sitalõ minnä'.
6464. MIDA MEEL MÖTLEB, SEDA SUU ÜTLEB — 3 kuni 6(6) var.
- Aa. _____
Tõn. RP 189 — 1 var.
- b. Mis meel mõtleb, seda suu räägib.
As (J. Reimann) — 1 var.
- c. Kellest meel mõtleb, sellest suu räägib.
Saa (Söggel) — 1 var.
- B. Mis miil mõtlõs, toda süa ütles.
?Kam (Reli) — 12(1) var.
- C. Mida meel mõtleb, seda suu sülgab.
?Saa (Söggel) — 12(1) var.
- D. Mida inimene mõtleb, seda räägib ta suu.
?Saa (Söggel) — 12(1) var.
- Vrd. 6468. Mis meele peal, see keele peal.

6465. MIELI KUERAL SAUNALÖÖLUS — 2 var.

- a. _____
S. Hirrendi seletus: kui poisid tüdrukuid kräunutavad ja need protesteerivad, kuid teisalt sliski tahavad.
Kuu — 1 var.
- b. Mielil kueral saunalööülü.
Kuu — 1 var.

6466. MIEL IKÄ MIHELE, MIEL IKÄ MIHELT ÄRA — 1 var.

- Kuu (J. Miklver).
Vrd. 6467. Miil om mehele minnä', silmi olõ õi sitalõ minnä'.

6467. MIIL OM MEHELE MINNÄ', SILMI OLOÕI SITALÕ MINNÄ' — 18(19) var.

- Aa₁. _____
Se — 1 var.
- a₂. Miil om mehele minnä, a silme olõ õi sitalõke minnä.*
* sitalõgi
V. Rannaste seletus: tüdruk tahab juba mehele minna, kuid ise ei oska mingit tööd teha.
Se — 2 var.
- a₃. Meel mehele minnä, silmi ei ole sitalõgi minna.
Vas — 1 var.
- a₄. Meel on küll mehele minna, aga pole silmi sitalõ minna.
Sa (Veäster) — 1 var.
- a₅. Meel oleks pees mihele minna, silmi pole pees sitalõ minna.
Jäm — 1 var.
- a₆. Meel ikka peas mehele minna, aga silmi pole peas sitalõ minna.
Tür — 1 var.
- b₁. Silmi põle peas sitalõ minna, juba meel peas mehele minna.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- b₂. Silmi põle peas sitalõ minna, aga meel peas mehele minna.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- c₁. Meeleke om mihele minnä, silmi i ole sitalõ minnä.
Hel — 1 var.
- c₂. Meelekene om mehele minnä', silmi olõ õi sitalõgi minnä'.
Kam (Relli) — 1 v. 2(2) var.

- c₃. Meelekene mehele minnä', silmi olõ õi sitalõgi minnä'.
Se (Tammeorg) — 1 var.
- c₄. Meeleke mehele minna, ei ole silmi sitalõ minna.
Hls — 1 var.
- d₁. Miil-mõte mehele minnä, silmi ei ole sitalõ minnä.
Hls — 1 var.
- d₂. Miel-mõte mehele minna, põle silmi sitalõgi minna.
Tor — 1 var.
- d₃. Miel-mõtõ mehele minnä, omal põlõ silmi sjõtõlõgi minnä.
Khn — 1 var.
- e. Mehele, ika mehele minna, silmaksid pole sitalõgi minna.
Vil (Suurkask) — 1 var.
- B. Oli sul meel peas mehele minna, siis olgu sul silmad peas sitalõ minna.
Han — 1 var.
- Vrd. kk: Sul ole ei silmi sitalõgi minnä, a meelekene om mehele minnä (Vas v. Se).
- Vrd. 6466. Miel ikä mihele, miel ikä mihele ära.
6463. Meel mõõtlõs mehele, silmäkese siikulõ.

6468. MIS MEELE PEAL, SEE KEELE PEAL — u. 40(88) var.

- Aa₁. _____*
* mes (Kod); miele — kiele (SJn); pääl (Tln, Hls, Hel, Trv, Vil, Trm, Se), pieal (SJn), pial (Plt), pläl (Kod); sil (Hel, Trv, Kod), sie (SJn)
Meves 135, Niggol VKÖR 188, Pöder L ABDr 29 ja 35, Kuusik KT 210; VJg, Tln, Vig (Valdt), Hls, Hel, Trv, Vil, SJn, Plt, ?Trm (Öunapu), Kod, Se — u. 20(66) var.
- a₂. Mis meele pääl, tuu keele pääl.*
* miä; too (Vas v. Se)
Rõu, Rääp, Vas v. Se (Sandra), Se — 5 var.
- b. Mis meeles, see keeles.
Gr. RkÖRE II 87; ?Plt (Luu), Ote (Parts) — 2 v. 3(6) var.
- c. Mis meelel, see keelel.
Ote — 1 var.
- Ba. Mingest metleb miel, sest räägib kiel.
Kuu — 1 var.
- b. Mida mõtleb meel, seda räägib keel.
Saa (Söggel) — 1 var.
- c. Millest unistab meel, sellest kõneleb keel.
?Trm (Öpil.) — 1?(1) var.

- C. Millest meel mõlgub, sellest keel kõlk-sub.
Rõu — 1 var.

*

- Da. Mida ei ole meeles, seda ei ole keeles.

Saa (Sõggel) — 1 var.

- b. Kui ei ole meeles, siis ei ole keeles.
Saa (Sõggel) — 1 var.

- c. Mis meelest, see keelest.
Sjn — 1 var.

*

- E. Mis keele peal, see meele peal.*

* pääl (Vil)

Aud, Trv, Vil — 3 var.

- Vrd. kk: Keele pääl om, a meele pääle ei tulõ' (Se).

- Vrd. 3535. Ma so keeles, sa mo meeles,
6464. Mida meel mõtleb, seda suu ütleb.
11652, eriti C: Mis targal meele peal, see joobnul keele peal.

6469. MIÄ MEELEST, TUU ARVUST — 1 var.

Rõu (Treu).

6470. PARANDA MEELT, TALTSUTE KEELT — 1 var.

Puh (Antik).

6471. PAREMB MEELE TAGA KUI KEELE EEN — 1 var.

Kan (Tedder).

6472. SINNE MEEL SITTIKÄL, KUHU PERSEKÄRBASEL — 1 var.

J. Eskeni seletus: õeldakse rumalale, kes targema järele käib.
Kuu.

6473. KÕIK MUU PEA MEELES, UNE-KOTIKE UNETA — 1 var.

J. Kala seletus: «Noorele naisele, kellel veike laps on.»
Vil.

- Vrd. 12918. Unusta uni, mäleta mälu, pea noor mees meeles.

6474. MEELETÜS OM SAAGI TODA OSSA, MILLE PÄÄL ESI ISTUD — 1 var.

Ote (Kroon).

6475. ÄI OLE MEITE OMA MEELEVAL-DAS OLLA TERVE VOI HAIGE — 1 var.

Vil (Koit).

6476. AINULT NEED SAAVAD MEHELE, KES ON OSAVAD NING SÖLMIVAD KUUSEOKKA SÖLME — 1 var.

Kad (Böckler).

- Vrd. rl «Kulla põlemine»: [— —] aganast see keeras kõle, / lõi sõlme kanamunasta (ERIA II: 1 nr. 2146); vt. ka rl «Imetegija» (ERIA III: 1 nr. 4069 — 4071).

6477. ARU MIIST, KELLE ANTAS, VAENE MIIS, KELT VOETAS — 2(3) var.

A.

aru = haruldane, harv
Rõn (Käärrik) — 1(2) var.

- B. Sii ond ning siit suab, aru mies, kellele andassõ.
Khn — 1 var.

6478. EGA MEES MIDAGI EI MAKSA, MEHE RAHA MAKSA — 1 var.

Hää (Mäesalu).

6479. EGA MEEST KUTSUTA PULMA, KUKKUR KUTSUTAKSE — 5(21) var.

Aa.

Wied. 19, Kündja nr. 32 (1883) 381, Norm. 188 — 1(5) var.

- b. Ega meest pulma kutsuta, kukkur kutsutakse.
E 14, E² 74, EKMS III 232 ja 614 — ?(10) var.

- B. Rahakott kutsuda pulma, vade ei miest.
Kuu (R. Lilhein) — 1 var.

- C. Ega inimesi pole vaja pulma, vaid kukkurt.
Hel — 1 var.

- D. Miest manada, rahakotti kutsuda.
Kuu — 2(4) var.

6480. EGA MEEST KUUEST EI TUNTA — 1 var.

Hls (Sõggel).

6481. EGA MEHE KÜBARAT LUKATA,
AGA TÜDRUKU PÄRG LUKATAKSE
MAHA — 3 v. 4(10) var.

Aa₁.
Wied. 19, Kündja nr. 32 (1883) 381 — 1(3)
var.

a₂. Ega mehe kübarat lükata, tüdruku
pärg lükatakse maha.
E 14, E² 28 — ?(4) var.

b. Ega mehe küpär maaha ei sata, tüt-
riku perg satas maaha.
?Räp (Poolakess) — 1?(1) var.

B. Mehe kübärät touka ai kiäke maalõ.
Se — 1 var.

C. Ega poisi kübäräd ei või keägi maha
tõugata.
Vas — 1 var.

6482. EGA MEHE PÄÄ OMETI KAPSTA-
PÄÄ EI OLE — 1 var.

G. J. Treumann's seletus: «Ta mõistab.»
HMD v. Ris.

6483. EGA SA ENNE MEHEKS SAA, KUI
VAU ÜLE POLLU AJAD — 1 var.

JJn (Oberg).

6484. EI LASÕ INÄP MIIS MAGADA EI
ABIKAAS KOSUDA — 1 var.

Urv (Seen).

6485. EI OLE MEES ALATI LAUA PEAL,
VAID VAHEST KA LAUA ALL —
1 var.

VJg (Ustallo).

6486. EI OLE MEEST, EI OLE MEELT;
EI OLE PUKSI, EI OLE PERSET —
?—2(2) var.

A.
?Pär (Söggel) — 1?(1) var.

B. Ei ole meest, ei ole meelt, ega kahte
kummagid.

?Saa (Söggel) — 1?(1) var.

Vrd. 6499. Igal mehel oma meel.
6544. Kui on mees meelega järel, siis tee
püksid perse järel.

6487. EI OLE MEHEL MEELT PÄÄS,
POISIL POLE POOLT ARU — 1 var.

Amb (Klemmer).

Vrd. ri «Humal hõikas»: Võtan meele meeste
peasta, / tanud targa naiste peasta, / poo-
led meeled polste peasta (ERIA I:2 nr.
1213).

Vrd. 532. Ega eläjal millt pään ei ole.

6488. EKS MIES IKKE NAISE SAA, AGA
EGA TÜDRIK KIITA VOI, ET
MEHELE SAAB — 3 v. 4(4) var.

Aa. Mees saab naese, aga naene meest ei
saa.
?Mar (Hiemägi) — 1?(1) var.

b.
Iis (Timotheus) — 1 var.

B. Miis saab iki naist.
SJn — 1 var.

C. Olgu mees missugune, naise saab ikka.
Ann — 1 var.

Vrd. 8941. Olgu poiss kolmest kohast õleside-
mega kinni, ikka saab naise.

6682. Olgu mees ühe jalaga ja ühe silma-
ga, naise saab ta ikka.

6681. Olgu mees puujalaga, poole puusaga,
naise saab ta ikka.

6680. Olgu mees kurt ehk tumm, naise saab
ta ikka.

9377. Kellel püksid jalas, küll see naise
saab.

13574. Vanapoiss saab ikka naese.

6489. ELÄB MIES AJALASA — 1 var.

Kuu (Lindström).

6490. ESMALT VÕTAB MEES PITSI,
PÄRAST PITS MEHE — 1 kuni 3(7)
var.

a.
Päss PJs 559, Norm. 201, EKMS III 245;
?Ran (L. Kallas) — 1 v. 2(6) var.

b. Esiti võtt mees pitsi, pärast võtab pits
mehe.

?KJn (Taresaar) — 1?(1) var.

Vrd. 2475. Joo viina, aga ära lase viinal ennast
juua.

6491. HULL ON MEESTE RIID, VEEL
HULLEM NAESTE RIID — 1 var.

HMD v. Ris (Treumann).

6492. IGAL MEHEL ISE ARU — 2—3(5)
var.

A.
Hel (Wahlberg) — 1(3) var.

B. Igalühel oma aru.

Pet. EKLr I 143 — 1 var.

C. Teisel mehel on ikka teine aru.

?Saa (Söggel) — 1?(1) var.

Vrd. 1670. Olgu hunt ehk karu, igalühel oma aru.

6674. Nõnda, kuidas see mees, nõnda see aru.

6670. Mitu meest, setu aru.

424. Igal asjal on oma aru.

6493. IGAL MEHEL ISE MÖTTED —
5 kuni 8(26) var.

Aa.

Stein 19, Vig. Lisal. nr. 9 (1890) 71, E 25, E² 59, Puus. Eü I 94, Norm. 210, EKMS I 332; ?Vig (Eisen), Saa (Söggel), Tt (Kreutzw.) — 2 kuni 3(17) var.

b. Igaühel ise mõtted.

E² 59 — ?(1) var.

c. Igal mehel oma mõte.

Pet. Ah 35 — 1?(2) var.

B. Igal linnul oma laul, igal mehel oma mõte.

Hää — 1 var.

Vt. 5896 E.

C. Igal linnul esi viis, egal mehel esi mõttõ.

?Rõu (Gutves) — 1?(1) var.

Vt. 5900 C.

D. Igal mehel isi mõte, igas talus isi taar.

Vig (Prlimets) — 1 var.

Vt. 11504 H.

E. Kuidas mees, nenda mõte.

Sa (R. Kallas v. anon.) — 1(3) var.

Vrd. 6499. Igal mehel oma meel.

6494. Igal mehel isi viis.

6495. Igal mehel omad kombad.

6494. IGAL MEHEL ISI VIIS — u.
35(104) var.Aa₁. — *

* ise (trüksid)

* Helle 333, Hupel 106, ABDr (1811) 21, ABDr (1849) 9, ABDr (1865) 10, Poromenski EGr. 189, Meves 134, Niggol VKOR 188, KAH EKAL 150; ?Val (Masing), ?Trv (Rennt), As (J. Reimann) — 2 kuni 4(24) var.

a₂. Egal mehel esi viis.

* Hupel 106, Marburg 70, Poromenski EGr. 189, Norm. Cl. 20 — 1?(7) var.

* Igga mebbel ise wiis, res.] Jeder hat seinen eignen Sinn (so viel Worte,
? egal mebbel eel wiis, blyet] so viel Sinnem.)

b. Igal mehel oma viis.

Sõõt Pa 5; ?Val (Masing) — ? kuni 2(2) var.

B. Igal mehel ise viis, egal naisel ise nali.

Trv v. Rõu (Siipsen) — 1(2) var.

C_{1a}. Igal linnul oma laul, igal mehel oma viis.

Körber Kirj. L II nr. 98, Körber USKÖr I 14/15, Malm 10, Kurrik 6, VP Aabits (1883) lk-ta; Rak, Amb, ?Tin (Keller), ?Muh (Väärtnõu), ?Sa (R. Kallas), Võn (J. Rootslane) — 4 kuni 8(37) var.

b. Igal mehel oma viis, igal linnul oma laul.

Koe, Kos, ?Mih (Perkson), ?As (Pint) — 2 kuni 4(7) var.

c. Igal linnul oma laul, igal mehel ise viis.

Vng — 1 var.

d. Igal mehel ise viis, igal linnul oma laul.

Hel — 1(2) var.

e. Igal linnul ise laul, igal mehel oma viis.

EKMS I 332 — 1 var.

f. Igal linnul ise laul, igal mehel ise viis.*

* egäl; esi (Hls)

Körber VRMK 36, Norm. 210, EKMS I 332; Tõs, Hää, Hls, ?Vil (Leoke) — u. 5(10) var.

g. Igal mehel ise viis, igal linnul ise laul.*

* isi (Hls)

Jürjens 36; Hls, Hel — 3 var.

C₂. Egal mehel esi viis ja egal tsirgul esi laul.

Võ-Se (Stein) — 1 var.

C₃. Egalütel uma viis, egal linnul uma laul.

Rõu — 1 var.

C₄. Egal linnul oma laul, egal inimesel oma viis.

Trv — 1 var.

Vt. 5896 C₁-C₄.

Da. Iga linnul ise laul, iga mehel ise viis, igas talus ise taar.

?Kaa (M. Kallas) — 1?(1) var.

* Igga mebbel ise wiis, viel Köpfe viel Sinne. (ei nem jeden sein eigener Sinn.)

- b. Igal mehel isi viis, igal linnul isi laul, igas talus isi taar.
Saa (Tiitus) — 1 var.
Vt. 5896 H ja 11504 V.
- E. Igal mehel oma viis, igal linnul oma laul, igas peres isi viis, teises peres teine taar.
Pil — 1 var.
Vt. 5896 I; 11883 D; 11504 W.
- Fa. Igas talus isi taar, iga mehel oma viis.
Vän — 1 var.
- b. Igal mehel isi viis, igas talus isi taar.
Hls (Jung) — 1 var.
Vt. 11504 G.
- Vrd. 11506. Igas talus ise viis.
6499. Igal mehel oma meel.
6495. Igal mehel oma kombed.
6493. Igal mehel ise mõtted.
- 6495. IGAL MEHEL OMAD KOMBED — 1?(1) var.**
?Vän (Tammsoo).
Vrd. 6494. Igal mehel ise viis.
6499. Igal mehel oma meel.
6493. Igal mehel ise mõtted.
- 6496. IGAL MEHEL OMA JUTT — 2 var.**
A. _____
Krj (Grepp) — 1 var.
- B. Iga linnul isi laul, iga mehel isi jutt.
Hää — 1 var.
Vt. 5896 F.
- Vrd. 6498. Igal mehel oma laul.
4830. Kuidas kõne, nõnda mees.
- 6497. IGAL MEHEL OMA KOORM — 1?(1) var.**
O. Grepl seletus: igal on oma mured.
?Krj.
- 6498. IGAL MEHEL OMA LAUL — 2 var.**
A. _____
Krj (Grepp) — 1 var.
- B. Kuidas mees, nõnda laul.
Khk — 1 var.
- Vrd. 6496. Igal mehel oma jutt.
5896. Igal linnul oma laul.
- 6499. IGAL MEHEL OMA MEEL — 6(8) var.**
Aa. _____
Krj — 1 var.
- b. Igal mehel ise meel.
Saa (Söggel) — 1 var.
- B. Igal mehel ise meel, igal naisel ise aru.
Saa (Söggel) — 1 var.
- C. Mitu pääd, nii mitu miilt, egäl mehel esi miil.
Rõu (Perli) — 1(3) var.
Vt. 8466 C.
- Da. Ega linnul oma laul, ega mehel oma meel.
Krj — 1 var.
- b. Igal linnul ise laul, iga mehel ise meel.
Trv v. Rõu (Siipsen) — 1 var.
Vt. 5896 D.
- Vrd. 6494. Igal mehel isi viis.
6493. Igal mehel ise mõtted.
6495. Igal mehel omad kombed.
8886. Piske mees, piske meel.
6520. Kuida meheke, nenda meeleke.
6486. Ei ole meest, ei ole meelt; ei ole püksid, ei ole perset.
- 6500. IGAL MEHEL OMA MURE — 2—4(4) var.**
Aa. _____
Mar (Hiemägi), Krj (Grepp) — 2 var.
- b. Igalühel oma mure.
Rätsep Koduk. 68 — 1?(1) var.
- B. Ilma mureta ei ela keegi.
KAH EKGr. 125 — 1?(1) var.
- 6501. IGAL MEHEL OMA ÖNN, IGAL ÖNNEL OMA ÖIGUS — 1?(1) var.**
?Krj (Grepp).
Vrd. 9913. Igal rõõmul oma õigus.
- 6502. IGA MEES ON OMA NAISE SIGA: SOOB ÄRA KOIK LOBID, MIS NAINA TEEB — 1 var.**
Hää (Mäesalu).
- 6503. IGA MEES TUNNEB OMA SÖPRA — 1 var.**
Kaa (Paas).
Vrd. 11044. Sõber tunneb sõpra.
- 6504. IGA MEHELE OMA — u. 10(55) var.**
A₁a. _____

Beitr. I 13 ja XI 155, Wied. 36, Kündja nr. 34 (1883) 406; Pär (Rosenplänter) — 1(9) var.

b. Igaühele oma.
Kmpm. KH 34; ?Trm (Ounapuu) — ? kuni 2(3) var.

c. Igale jäägu oma.
TMr (Siil) — 1 var.

d. Igaühele jäägu tema oma.
Wied. 37, Kündja nr. 34 (1883) 406 — 1(3) var.

A₂a. Igal mehel oma.
Hää (Mäesalu) — 1 var.

b. Egal olgu oma.
TMr (Siil) — 1 var.

c. Igalühel olgu oma.
Kas. Talur. Kal. (1887) 51 — ?(1) var.
Antikse (Cicero) fraasi «Suum cuique» tõlge või vaste.

B. Iga mehel olgu oma osa.
Krj (Allas) — 1(3) var.

Ca. Jumal jagab igaühele oma osa.*
* igaleühele (E)

* Helle 335, Hupel 107, ABDr (1811) 26, ABDr (1849) 13, ABDr (1865) 14, Poromenski EGr. 190, Nörmann 15, Stein 21, Wied. 43, Kündja nr. 34 (1883) 407, Körber KR I 10 ja 43, KAH EKAI 151, E 28, E² 103, Kmpm. KLR I^a 123 ja II^a 340 — 1(30) var.

* **Jummal jagab igaschele omma osa, SÖtt gibt einem jeden sein beides Theil.**

b. Jumal jagagu igaühele oma osa.
Jannau Lüh. Kram. 102 — ?(1) var.

D. Kuis jummal om sinu osa jaganu, nii peat sa rahul olema.
Plv (Vildebaum) — 1 var.

E. Loob jumal inimese, siis ta loob tal oma osa ja jau kah.
Hää (Mäesalu) — 1 var.

Vrd. 1. Kor. 12,11: Agga fedda keik teeb se üks ja sefamma Waim ja jaggab iggaühhele omma, nenda kui temma tahhab.

6505. IGA MEHE PEAS ON MÜTS, AGA IGA MÜTSI ALL EI OLE MEEST — 1?(1) var.
?Hel (Martin).

6506. JÄÄ MEHEKS, ÄRA SÖIDA ELUAJA KELGUGA — 1(2) var.
Hmd v. Ris (Treumann).

6507. KES MEES SIIN, SEE MEES SEAL — 28(62) var.

Aa₁. — *

* kis (Tür, Aud, Vil); mies (Rak, Khn), miis (Hel, Vil); siin(n) (Khn, Aud); sie (Rak, Khn), sii (Hel, Vil); sääl (Rak, Hmd v. Ris, Hel, Trv, Vil), säel (Kaa), siäl (Khn)
Wied. 60, Kündja nr. 36 (1883) 431, E 35, E² 26, Puus. EKGr. 18, Puus. KH III¹² 78, Norm. 56; Nrv, Rak, Amb, Tür, Kuu, Hmd v. Ris (Treumann), Kaa, Khn, Aud, Hls, Hel, Trv, Vil, SJn — u. 15(37) var.

a₂. Kes mies siin, sie ka sääl.
Lüg — 1 var.

a₃. Kes siin mees, see on seal mees.*
* sii(n); o(n) (Sa)
Wied. 63, Kündja nr. 37 (1887) 442; Sa (Allas) — 1(4) var.

a₄. Kes mees sii, seo seal koa mees.
Pöi — 1 var.

a₅. Kes siin mees, see sääl ka mees.
Krj, Kaa — 2 var.

a₆. Kes on siin mees, see on ka seal mees.
Muh — 1 var.

b. Miis siin, miis sääl.
Vil — 1 var.

c₁. Kes mees siin, see mees seal, see mees igal pool.
E² 25; Koe (Schultz), Nöo (Eisen), TI (Eisen) — 3(7) var.

c₂. Kes mees siin, see mees sääl ja see on mees igal pool.
Hls (Söggel) — 1 var.

B. Kes mees ühes kohas, see ka mees teises kohas.
Wied. 60, Kündja nr. 36 (1883) 431, Kurrik SÖ 22 — 1(6) var.

C. Kes mees maal, see mees linnas, kes lits maal, see lits linnas.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

Vrd. 6852. Kes molgus siin, sie molgus siel.
1877. Kes härä siin, see härä sääl.

6508. KES MEES SÖÖB, SEE MEES KA JOOB — 2 var.

A. —
Muh (M. Viidalepp) — 1 var.

B. Las mies sööb ja juob, siis on elus.
Lüg (Källo) — 1 var.

6509. KES MEES TEGEMAS, SEE MEES SAAMAS — 1 var.

Vän (Peterson).

- Vrd. 11759. Kes teeb, see saab, kel põle teha, sel põle saada.

6510. KIS MEES SUÜGIVAHES [SADA] TEEVAST KÄE OTSAS ÄRA VAHENDAB, SEE VOIB NAESE VOTTA — 5(8) var.

Aa. _____

Vän — 1 var.

- b. Kis söömavahe [viiskümmend] teibast käe pääl vahedaks teeb, võib naist võtta.

Hää — 1 var.

- B. Kes mees aiateiba käes ära teritab, ilma et teda kuhugi vastu paneb, see saab peremehe tütre naeseks.

Pal — 1 var.

- C. Kui poiss käe otsas kolm koormat aiateibaid ära teritab ja kolm päeva linaharja otsas istub, võib koduväiks minna.

Trt (Pliir) — 1 var.

Vt. 2277 C.

- Da. Kui poiss käe otsen koorma teibid ära teritab ja tüdruk seasoolikse ära harib, sõs arvates na inimeste kirja.

Trv — 1 var.

- b. Kui poiss käe otsas koorma teibaid ära teritab ja tüdruk seasoolikse ära harib, siis arvatakse nad inimeste kirja.

Norm. 178, EKMS II 99 ja 857 — ?(3) var.

- Vrd. 177. Kes ahjuluuda mõistab siduda, kotikangast kududa ja seasoolikaid pöörata, see on meheleminemiseks küps.

6511. KUDA MEES, NONDA MEKUD — 8 v. 10(10) var.

Aa. _____*

* kuidas (EKMS), kuidas (Amb); mies (Hlj, Amb); nõnda (Hlj), nenna (Amb) mekud = rõivad
EKMS III 604; Hlj, Kad, VMr, Amb — 5—6(6) var.

- b. Kuidas mees, nõnda meku.

meku = kits? (J. Valdur)

J. Valduri seletus: «Oeldakse ka rahakoti kohta, hobuse rakendamise kohta.» (?)

?Kad — 1?(1) var.

- B. Kuda lind, nenna laul; kuda mees, nenna mekud.*

* kuidas — nõnda

Amb — 2 var.

Vt. 5909 Q.

- C. Kudas mees, nõnda mekud; kuda pütt, nõnda tekkel; kudas kibu, nõnda kõrv; kudas pada, nõnda kaas.

Hlj — 1 var.

Vt. 13230 F ja 3193 B.

Vrd. 6528. Kuidas mees, nõnda vammus.

6512. KUDA MEES, NONDA VARI — 1 var.

Kaa (Töll).

6513. KUDA MEES, NENDA ÖNN KA — 1 var.

VII (Kolm).

Vrd. 3316. Karune mees, sile önn.

8210. Mida pahem mees, seda parem önn.

6580. Mees must, önn valge.

3581. Mida suurem kelm, seda kuldsem önn.

6514. KUDA MIES, NONNA HILBUD — 1(3) var.

a. _____

Hlj (Klaas) — 1 var.

- b. Kuida mees, nõnda hilbud.*

* kuidas (EKMS)

Norm. 147, EKMS III 604 — ?(2) var.

Vrd. 6528. Kuidas mees, nõnda vammus.

2253. Kuda ise, nõnda hilbud.

6515. KUDAS MIES, NII VORSTITÜKK — 3(5) var.

Aa. _____*

* kuidas mees

Vig — 2 var.

- b. Kudas mees, nõnda vorstitükk.

Vig (Eisen) — 1(2) var.

- B. Vorstitükk mehe järele.

E MVH 95 — ?(1) var.

6516. KUDAS MIES, NINDA SEBRA — 1 var.

Kuu (Lindström).

6517. KUIDA MEES MÖTLEB, NENDA MEES RÄÄGIB — 3(14) var.

A. _____*

* kuda — nõnda (Kas. Talur. Kal., Einer Lüh. EKÖ), kuidas — nõnda (Einer EKÖ)

Wied. 86, Kündja nr. 41 (1883) 490, Kas. Talur. Kal. (1880) 42, Einer Lüh. EKÖ 70/1, Einer EKÖ⁴ 70; Sa (I. Kallas) — 1(12) var.

Ba. Kuda mõeldasse, ninda üöldasse.
Jõh (Mets) — 1 var.

b. Mida mõtled, toda ütled.
Kam — 1 var.

6518. KUIDA MEES, NENDA TEUD —
5 kuni 6(6) var.

A_{1a}. ————
Sa (Veäster) — 1 var.

b. Kuida mees, nõnda mehe teod.
Saa (Söggel) — 1 var.

A₂. Missugune inimene, niisugused ka ta teud.
?Vig (Aitsam) — 1(1) var.

B₁. Kuida mees, nõnda töö.
Sa (R. Kallas), TMr — 2 var.

B₂. Kuida inimene, nenda ka tema töö.
Pöi (Verliin) — 1 var.

Vrd. 6707. Kuidas meister, nõnda töö.
2150. Inimese teud käivad järele.

6519. KUIDA MEES, NÖNDA MÜTS —
u. 20(52) var.

Aa. ————*

* kuidas (Jõh, Kuu, Jõe, Pil), kudas (SJn), kuda (Kär, Puh); mies (VMr, Kuu, Jõe); ninda (Kuu, Jõe), nõnna (SJn) Jõh (õpil.), VMr, Kuu, Jõe, Krj, Kär, SJn, Pil (Saks), Puh — 10(11) var.

b. Kuidas mees, nõnda mehe müts.
Amb — 1(2) var.

B. Kui meest, nii kübarad.
?Vru (G. Sandra) — 1(2) var.

C_{1a}. Kui miist, nii kübärät; kui katlat, nii kaast.
Rõu — 1 var.

b. Kui meest, nii kübarat; kui katelt, nii kaant.
Norm. 147, EKMS III 603 — ?(2) var.

Vt. 13230 P.

C₂. Kaas poti perrä, müts mehe perrä.
Rõu — 1 var.

Vt. 13230 Q.

*

D. Kudas Jüts, nõnda müts.*

* kuida (Norm.), kuidas (EKMS) Norm. 147, EKMS III 603; ?Lüg (Källo), VMr (J. Elken), ?Vil (Pihlap) — ? kuni 3(7) var.

b. Kuidas Jütsid, nõnda nende mütsid.
Puus. KH II¹¹ 25 — ?(3) var.

Ea₁. Kaas poti järgi, müts Jütsi järgi.*
* järele (Niggol; As), järele (Norm., EKMS) Meves 136, Niggol VKÖR 189, Norm. 147, EKMS III 603; ?Vil (Toss), As (J. Relmann) — ? kuni 3(18) var.

a₂. Kaas poti järele ja müts Jütsi järele.
Päss PJs 560; ?Tõs (Öövel) — 1(2) var.

b. Müts Jütsi järele, kaas poti järele.*
* järele (Trv, SJn) EKMS II 194; Trv, SJn — 2 v. 3(3) var.

Vt. 13230 R.

Vrd. 8451. Kuida pea, nõnda kübar.
7674. Kuida nägu, nõnda müts.
6526. Kuidas mees, nõnda särk.

6520. KUIDA MEHEKE, NENDA MEE-
LEKE — 1 var.

Tt (Pihlak).

Vrd. 6499. Igal mehel oma meel.

6521. KUIDA MIES, NINDA NIMI —
3 var.

Aa. ————
Jõh — 1 var.

b. Kuidas mees, nõnda nimi.
Krj — 1 var.

B. Kuda inimene, nõnna nimi.
Jõh — 1 var.

Vrd. 1. Samuel 25,25: ... jefst kui ta nimmi,
nenda on ta isje...

Vrd. 6529. Kuidas mehe nimi, nõnda mehe au.
7437. Nigu nimme, nii milst.

6522. KUIDA MIES, NINDA REGI —
1 var.

Kuu (R. Lilhein).

6523. KUIDA MEES, NENDA PALK* —
1(7) var.

* kudas (E), kuidas (E²); nõnda (E, E²) Wied. 86, E 44, E² 25, Puus. Eü I 115.

Vrd. 4118, eriti D: Kuidas küllaline, nõnda sõök;
kuidas poiss, nõnda palk; kuidas koer, nõn-
da malk.

12469. Kuidas töö, nõnda palk.

6524. KUIDAS MEES, NÖNDA HOBUNE
— 2 var.

a. ————
Vil (Takk) — 1 var.

- b. Nigu miis ja huul, nii hobõnõ.
Ote (Kroon) — 1 var.
Vrd. 8648. Peremiist tundas hobõsõst.
6525. KUIDAS MEES, NÕNDA MOOT —
3(4) var.
- a. _____*
* kuda; mits (Kod)
EKMS IV 439; Kod, Ran (L. Kallas) — 2(3)
var.
- b. Nagu mees, nõnna mõet.
TMr — 1 var.
Vrd. 12357. Täis mees, täis mõõt.
6526. KUIDAS MEES, NÕNDA SÄRK —
1?(1) var.
- ?Vän (Tammsoo).
Vrd. 6519. Kuida mees, nõnda müts.
6689, eriti B: Suur mees, suur särk.
6527. KUIDAS MEES, NÕNDA VAGU —
1?(1) var.
- ?Pal (Karu).
6528. KUIDAS MEES, NÕNDA VAMMUS
— 1 v. 2(5) var.
- A. _____*
* kuida (Norm.)
Norm. 147, EKMS III 604; Khk — 1(4) var.
- B. Kuda Mats, nõnna vammus.
?Vig (Priimeis) — 1?(1) var.
Vrd. 6514. Kuda mies, nõnna hilbud.
6511. Kuda mees, nõnda mekud.
5884. Iga lind kannab seuksi sulgi ja iga
mees seukest kuube, mis ta väärt on.
6529. KUIDAS MEHE NIMI, NÕNDA
MEHE AU — 1(3) var.
- TMr (anon.) v. Vru (R. Kallas).
Vrd. 6521. Kuida mies, ninda nimi.
6530. KUI MEES HEA, PISTA TAL ÜKS
SILM ÄRA; KUI PAHA, KAKS
SILMA — u. 35(41) var.
- Aa₁. _____
- A. Jungi seletus: pruudiema õpetab mõr-
jat: heale mehele võid pooled asjad süda-
me pealt ära rääkida, halvate mitte mi-
dagil.
Pil — 1 var.

- a₂. Kui hea mees, pista üks silm ää, kui
paha, siis kaks silma ää.
Jür — 1 var.
- a₃. Kui hea mees on, pista üks silm ära,
kui paha mees, pista kaks.
Amb — 1 var.
- a₄. Kui hea mees, püsta üks silm, kui
paha mees, püsta kaks silma.
Tõs (Schantz) — 1 var.
- b₁. Kui hea mees, siis pista üks silm väl-
ja, kui paha mees, siis pista mõlemad
välja.
Jõe — 1 var.
- b₂. Kui hea mees, pista üks silm väl'la,
kui paha mees, pista mõlemad silmad.
E. Poomi seletus: «Naine varjaku mehe
eest, kui ta võerast tööjõudu palga eest
omale abiks võtab.»
Rap v. Mär — 1 var.
- b₃. Kui hea mees, pista üks silm peast
välja, kui paha mees, pista mõlemad
silmad.
E. Poomi seletus: naine tehku head mehe
teadmata.
Rap v. Mär — 1 var.
- b₄. Kui hea mees, pista üks silm peast,
kui paha mees, pista silmad mõlemad.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- b₅. Kui hea mees, pista üks silm ära, kui
paha, mõlemad.
Amb — 1 var.
- b₆. Kui hää mies, pista silm, kui paha,
pista mõlemad.
Kuu — 1 var.
- c₁. On mees hea, pista üks silm peast,
on ta paha, pista mõlemad silmad.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- c₂. On hia mees, pista üks silm piast ära,
on paha, pista mõlemad.
Hij — 1(2) var.
- c₃. On hea mees, pistan ühe silma peast
ää, on paha, pistan mõlemad.
Sa (E. Kallas) — 1 var.
- d. Hää mehele pista üks silm välja, pa-
hale kaks.
HMD v. Ris (Treumann) — 1 var.
- e. Hial mehel pista üks silm väl'la, pa-
hal mõlemad.
Pit — 1 var.
- f₁. Hää! mehel pistetes üits silm, pahal
kaits silmä väl'lä.
Trv — 1(2) var.

- f₂. Heal mehel pistetakse üks silm, pahal pistetakse kaks silma välja.
E MVH 22 — ?(1) var.
- B_{1a1}. Kui hää mees, siis pista üks silma, aga kui halb mees, siis pista kaks silma välja.
Tt (anon.) — 1 var.
- a₂. Kui sul hea mees on, siis püsta üks silm välja, kui halv, siis kaks.
Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.
- a₃. Kui hää miis, pistä üts silm vällä, kui halb, sis kats silmä.
Hel — 1 var.
- b. Kui on hea mees, siis pista üks silm välja, kui halb, siis mõlemad.
Jõh — 1 var.
- c. Ku hia miis, siis torka üks silm piast, ku halb, siis kaks.
Kod — 1 var.
- B₂. Kui hää miis, sis pista üits silm vällä, kui halb miis, sis kaits silma, ja viimast sõna ära mehele konagi kõnele.
Nõo — 1 var.
- C. Kui hea mees, siis pistetakse üks silm peast, kui sant, siis [kaks] silma.
Rap — 1 var.
- D_{1a}. Kui hää mees, siis pista üits silm, kui kuri, siis kaits silma.
Tt (Veske) — 1 var.
- b. Heal mehel pista üks silm, kurjal kaks silma.
Pal — 1 var.
- c. Hää mehel tsuska üts silm vällä, kurjal kaits.
Ote — 1 var.
- d₁. Hää mehel tsuska üts silm vällä, kurjal mehel mõlemba.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- d₂. Hää mehel tsuska üks silm välja, aga kurjal mõlemba.
Räp — 1 var.
- e₁. Hää mehel pistetse üits silm vällä, kurjal pistetse kaits silmä vällä.
Hls — 1 var.
- e₂. Hää mehel pistets üits silm kinni, kurjal kaits.
Krk — 2 var.
- e₃. Heal mehel pistetakse üks, kurjal kaks silma.
Hel — 1 var.
- f. Hää mehel tsusatas üts silm, kurjal kats.
Plv — 1 var.

g. Hää mehel tsusatas üts silm, kurjal mõlemba.
Plv — 1 var.

D₂. Heal pistan ühe silma, aga kurjal mõlemad.
Pal — 1 var.

E. Kui kuri mees, siis pistä üits silm, kui hää mees, sis pistä kaits silmä.
Tt (Veske) — 1 var.

*

F. Kui on hea mees, siis jäta silmad alles, kui on paha mees, torka mõlema.
Kuu — 1 var.

* *

G. Heal mehel pigistatakse üks silm kinni, halval mõlemad.
Hlj — 1 var.

6531. KUI MEES JOOB, PÕLEB POOL MAJA; KUI NAINA JOOB, TERVE MAJA — 8 v. 9(17) var.

- A_{1a1}. Kmpm. KLR I^o 123, Kmpm. KLR II° 340, E 43; ?Tt (Eisen) — 1 v. 2(4) var.
- a₂. Kui mees joob, põleb pool maja; kui naine joob, põleb terve maja.
Emm (Meiusl) — 1 var.
- a₃. Kui mees joob, siis põleb pool maja; kui naine joob, siis põleb terve maja.
Norm. 193 — ?(1) var.
- a₄. Kui mees joob, siis põleb pool maja; aga kui naine joob, siis põleb terve maja.
Plt (Luu) — 1 var.
- a₅. Kui mees joob, siis põleb pool maja; aga kui naene joob, põleb terve maja.
Saa (Söggel) — 1 var.
- b. Miis juu, puul maija palas; naine juu, kõik maja palas.
Vas — 1 var.
- A_{2a}. Kui mees joodik, põleb pool maea; kui naine, siis terve.
Phl (Ennist) — 1 var.
- b₁. Om miis joodik, palas pool maija ärä; om naane joodik, palas kogoni terve maja ärä.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- b₂. On mees joodik, põleb pool maja ära; on naine joodik, põleb kogu maja ära.
Päss PJs 560 — ?(2) var.

- C₁. Mees joodik, pool maja põlenud; naine joodik, kogu maja põlenud.
E² 56 — ?(2) var.
- C₂. Mees joodik, pool maja põlenud; naine joodik, terve maja põlenud.
EKMS I 727 — ?(1) var.
- B. Joob mees majas, põleb maja ühest küljest; joob naine ka, põleb kahest küljest.
Põl v. Muh (õpil.) — 1 var.
- Vrd. 2469. Joob mees, laguneb maja; joob naene, jääb järele veel maja ase.
6532. KUI MEES MAGAB, SIIS ON PERSE PEREMEES — 2 var.
- A. _____
Jäm — 1 var.
- B. Magades perse on peremies.
Amb — 1 var.
6533. KUI MEES POLE MEELE JÄREL, SIIS SAADA TALUKAS TAKKA JÄREL — 1(2) var.
Han (A. Reimann).
- Vrd. 6544. Kui on mees meele järel, siis tee püksid perse järel.
6534. KUI MEES TOOB KÜLL HÄRGIGA KOJU, AGA NAENE VIIB KINDAGA VÄLJA, TULEB MAJALE IKKA OTS* — 1(2) var.
* härgadega; naine (Loorits)
Loorits Vrp 35; HmD v. Ris (Treumann).
Vrd. 7260. Naine jõuab põllega rohkem välja kanda kui mees koormaga sisse vedada.
6535. KUI MEES ÜLE AISA LÖÖB, SEE ON NAGU AKNAST VÄLJA SÜLJATA, AGA KUI NAINA ÜLE AISA LÖÖB, NAGU AKNAST SISSE SÜLJATA — 1 var.
Hää (Mäesalu).
6536. KUI MEHELE SAA, SÕS RITKA MÖROS, KURUSLAUDA KURAS — 1 var.
ritk = rõigas; kuruslaud ~ kurslauk = küüslauk või murulauk
Plv (Tobre).
Vrd. 6746 Ab: Kosilane — mesi, mees — ritk.
6537. KUI MIIS NAISE SÖNA EI KUULA, OO PERSES KÕIK — 1 var.
Vig (Treu).
6538. KUI MIIS SATAS, TULO JÄLLEGI ÜLES, KUI NAISTORAHVAS SATAS, TUU EI SAA KUNAGI UMMA AVVU TAGASI — 1?(2) var.
- a. _____
?Vas (Jakobson) — 1?(1) var.
- b. Langenud naisterahvas ei saa mitte enam tõusta oma ausse.
?Vil (Pallu) — ?(1) var.
6539. KUI MUIDU MIHELE EI SAA, KÜLL SIIS PERSENUODAGA IGE SAAB — 1 var.
Kuu (Lindström).
6540. KUI MÖESTAD MEHEGÄ MAGADA, SIIS MÖESTA KUA MEHEGÄ ELADÄ — 1 var.
Khñ (S. Saar).
Vrd. 6704. Mehele minna pole kunts, aga suurem kunts on mehega elada.
6541. KUI OLED MEES, SIIS PEA MEHE ARU — 1 var.
Rak (Raud).
6542. KUI OLED MEES, SIIS PEA MEHE AU — 1 var.
Puh (Andresson).
Vrd. 6655. Miis ei olegi miis, kes mehe sõna ei pea.
6543. KUI ON HIA MIES, SIIS NÄITA PIHU SIEST, KUI ON PAHA, SIIS KÄÄ PÄÄLT — 4 v. 5(5) var.
- A₁. _____
A. Källo seletus: «Hia mehe ies ei õle salaja asja.»
Lüg — 1 var.
- A₂. Hea mehele näita pihu seest, pahale pihu pealt.
Rak — 1 var.
- A₃. Hea mehele näita pihu pealt, halvale käe pealt.
VNg — 1 var.
- B. Mehele näita käepäalist, mitte pihu siest.
Lüg (Källo) — 1 v. 2(2) var.

6544. KUI ON MEES MEELE JÄREL, SIIS TEE PÜKSID PERSE JÄREL — 8(9) var.

Aa.

Han (A. Reimann) — 1(2) var.

- b₁. Kui on mees meele järele, teen ta püksid perse järele.

Aug. Krikmanni seletus: nooriku ütlus.

Koe — 1 var.

- b₂. Kui on mees meele järele, siis teen püksid perse järele.

Aug. Krikmanni seletus: «Noorikuks saaja neiu omaette.»

VNg — 1 var.

- c. Kui on mees meele järele, teen talle püksid puuski järele.

Aug. Krikmanni seletus: «Naisrätsep omaette.»

Rkv — 1 var.

- B. Võta mees meele järgi, sis tee püksi perse järgi; ku mees ei ole meele järgi, tee püksi ku lobuski.

Krk — 1 var.

*

- C. Kuat suka siirt mõõda, sis saat mehe miilt müüda.

Ote (Nugin) — 1 var.

- D. Oleks mo mees mo meele järel, ma teeks sukad sääre järel, kindad käsi-varre järel.

E. Poomi seletus: «Mini ütlus.»

Rap v. Mär — 1 var.

- E. Kua kinnas kätt piten, sukk kua siirt piten, siss saa miis miilt piten; kuad kindad ku kesväkoti, suka kuad ku soolakoti, kes tiid, mäanes siss miis saa.

Rõu (Pallits) — 1 var.

- Vrd. r1 «Kui mees on meelepärane» (ERIA III: 3 nr. 6436–6640).

- Vrd. 6533. Kui mees pole meele järel, siis saada talukas takka järel.

6486. Ei ole meest, ei ole meelt; ei ole püksi, ei ole perset.

6545. KUI ON MEES RAHUL, SIIS ON KA JUMAL RAHUL — 1 var.

H. Böckleri seletus: «Lapse äramagamise juures on lugu nõnda.»

Sim.

6546. KUI SA IKKA MEES OLED, EI SIIS SITU KESKI SINU PÄHA — 1 var.

Jõh (Paurmann).

6547. KUI SA MEES OLED, SIIS ÄRA LOBISE LAMBAPOISTEGA — 2(3) var.

a.

Mus (J. Miller) — 1(2) var.

- b. Kui sa mees oled, siis ära lobise karjapoistega.

Khk (Kerg) — 1 var.

6548. KUI MIIS NAISO HÄA SAASO, SÕS SAASO KU LIINA TÄUVVE HÄAD, AGA KU HALVA NAISO SAASO, SÕS SAASO KU VIIS PAARI KURJU HÄRGI, MIS IKKEH UMMAVA: ÜTS TÕMBAS SAMMU EDESI JA TÕNÕ TÕMBAS TAGASI — 1(2) var.

a.

Plv (Keem) — 1 var.

- b. Kui mees naise hea saab, siis saab kui linna täie head, aga kui halva naise saab, siis saab kui viis paari kurje härgi, kes ikkes on: üks tõmbab sammu edasi ja teine tõmbab tagasi. EKMS I 12 — ?(1) var.

6549. KU MIIS JOODIK OM, TODA EI PANDA TÄHELE, A KU NAANE JOOSO, SÕS TIID KOIK ILM — 1 var.

Räp (Karopun).

- Vrd. 1566. Hull on meeste joomine, veel hullem naeste joomine.

6550. KU MIIS MIIL'VÄ, SIS NAANE NAARVA — 4(16) var.

Aa₁.

Räp (Voolaine) — 1 var.

- a₂. Kui mees om meelva, sis naine naarva.

Vas v. Se (Sandra) — 1(4) var.

- b. Kui mees een meelva, sis naine takan naarva.

Räp (Poolakess) — 1(3) var.

- c. Kui mees meeldiv, siis naine naerev. Norm. 190, EKMS II 843 ja 1112 — ?(3) var.

- d₁. Om miis meelukas, sis naane naarukas.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

- d₂. On mees meelikas, siis naine naerukas.

Norm. 190, EKMS II 843 ja II 1112 — ?(3) var.

- B. Mees meelekas, naine napakas.
?Saa (Söggel) — ?(1) var.

6551. KU MIIS TAKAN OM, SIS LÄTT
KOIK HÄSTE — 1 var.

Kam (Stimus).

6552. KUS MEHEL HEA, SEAL HOBUSEL
KA HEA — 1 var.

Saa (Karro).

6553. KÜLL MEES OMA MEHE TUNNEB
— 5—6(14) var.

- A. Stein 36, Wied. 100, Kündja nr. 43 (1883)
514, E 48, E² 25; Ti (Kreutzw.) — 1(9) var.

- B. Mees tunneb ikka mehe.
Aud — 1 var.

- C. Mees pida meest.
Hls (Meomuttel) — 1 var.

- D. Mees tunneb meest, koer koera.
Vän — 1 var.

Vt. 4144 H.

- E. Mees tunneb mehe, mägi ei tunne
mäge.

Krj (V. Mägi) — 1 v. 2(2) var.
Vrd. 13926. KÜll vend venna tunneb.

6554. LÄTSI MEHEL, LÄTSI KU LINNA,
OLI ÄRÄ LÄNNU, OLI KU SITAL
KÄUNU — 2 var.

- a. Krk (Sarv) — 1 var.

- b. Ku ma lätsi, sis lätsi ku linna, ku ma
ärä oli lännu, sis oli ku sital käunu.
M. Sarve seletus: «Noorik oli ütelnud.»
Krk — 1 var.

Vrd. kk: Lääb ku linna, tuleb ku sitalt (Trv).

6555. MEES AJAB PILLI, AGA NAENE
SUREB NÄLGÄ* — ?(5) var.

* naine (Norm.)

Körber VRMK 43, Norm. 191, EKMS I 15;
?Kaa (Töll). Körberil vene vanasõnade
peatükis.

6556. MEES ALUMINE KARP, NAENE
PEALMINE KARP — 1?(4) var.

Wied. 113, Kündja nr. 44 (1883) 525.

6557. MEES ANNAB MEHELE NÕU,
NAINE HUKUTAB NAIST TAGA —
4(10) var.

- a. Norm. 242, EKMS II 1112 ja III 942; Sa
— 3(8) var.

- b. Mees annab mehele head nõu, naene
hukutab naest kurjale tööle.
Krk (V. Mägi) — 1(2) var.

Vrd. 6623. Mees usub mehe häda, naene ajab
naese riidu.
7243. Naeselõ üks nõo piät, mis sa me-
hele tiit.

6558. MEES ARVATAKSE MÜTSIST,
NAINE TANUST — 1(15) var.

- Aa. * meest — naest (Wied., Kündja, Norm.,
EKMS); naene (Stein)
Stein 42, Wied. 114., Kündja nr. 44 (1883)
525, Norm. 147, EKMS III 604; Ti
(Kreutzw.) — 1(9) var.

- b. Mees tuntakse mütsist, naine tanust.
E 53, E² 26 — ?(5) var.

- B. Meest arvatakse habemest, naist tun-
takse tanust.
Tõn. RP 175 — ?(1) var.

Vrd. 7119. Mütsita mees mõistuset, tanuta
naene tahtmiseta.

6559. MEES EI AUSTA KUUBE, VAID
KUUB AUSTAB MEEST — 1 var.

Vil (Kolm).

6560. MEES EI OLE MUUD KU HAO-
KUBU JA AGANAKOTT — 1 var.

Krk (Praakli).

6561. MEES EI PEA MITTE SUOMIST
OOTAMA, VAID SUOMINE PEAB
MEEST OOTAMA* — 1(3) var.

* suomist — sömine (trüklised)

Norm. 155, EKMS IV 23; Hij (M. S.).

6562. MEES IKKA, KES RÄÄGIB, AGA
TITE, KES ÜLES RÄÄGIB —
1 kuni 3(6) var.

- a. Sa (I. Kallas) — 1 var.

- b. Mees ikka, kes räägib, aga lits, kes
üles räägib.*

* villits pro liits (Kündja)

Wied. 113, Kündja nr. 44 (1883) 525 — 1?(3) var.

- c. Mees, kes räägib, narr, kes üles räägib.

E 53, E² 25 — 1?(2) var.

6563. MEES IKKA NIME SEES PEAB OLEMA — 1?(1) var.

Wied. ESSr 669.

6564. MEES ILMA HABEMETA OO SEDASI KUI SANT ILMA KOTI JA KEPITA — 1?(1) var.

?Mar (Hilemägi).

- Vrd. kk: keppi ja kotti pärima 'vaeseks jääma' (Vln); Ta põles nii paljaks, et ei jäänud muud üle kui kepp ja kott (Kuu).

6565. MEES ILMA NOUTA KUI KÄRBES TORVA SEES JALGUPIDI — 1?(1) var.

?Pal (Karro).

- Vrd. kk: Kinni nagu kärbes tõrvas (Amb); Hädas nagu kärbes tõrvapottis 'õeldakse siis, kui keegi mõne töö ja ettevõttega hakkama ei saa' (Mär).

6566. MEES ISTUB REE PÄÄL, KÜLM KOKITAB KASUKA ALL — 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

- Vrd. 5103. Külm ajab mehe ree pealt maha, istub ise peale.

6567. MEES JA MÖÖT, NAINA JA KAKS — 6 var.

- A. Mees ja mõet, naine ja natuke.
Sjn (Leinsoo) — 1 var.

- B. Rõn (Viidalepp) — 1 var.

- C. Mees ja pits, naine ja kaks.
Rõn (Viidalepp) — 1 var.

- D. Mis miis, tuu tops, mis naane, tuu kats.
Räp (Lepson) — 1 var.

- E. Miis ja mõöt.
Kam, Nõo — 2 var.

Vrd. 12357. Täis mees, täis mõöt.

6568. MEES JOOB JA MEES TOOB — 1 var.

Hää (M. Martinson).

6569. MEES, KES HOBUST HOIAB, HOIAB KA NAIST — 2 var.

- a. Hls (Karro) — 1 var.

- b. Kes hobust hoiab, hoiab naist ka.
Lüg (Källo) — 1 var.

Vrd. 1400. Lõõ hobust, hoiab naist.

3347. Kaitsa kassi, hoiab hobest, siis oled hää miis naaselõ.

6888. Mulk hoiab hobust rohkem kui naist.

6570. MEES, KES MAK SAB, LOLL, KES LUBAB — 1 var.

Amb (Prallits).

Vrd. 1091. Kes hää lupaja, tuu kehv masja.

6571. MEES, KES MUIGAB, LITS, KES NAERAB — 1 var.

Kaa (Tõll).

6572. MEES, KES PETAB, NARR, KES PETTA LASEB — u. 5(18) var.

Aa¹.

Wied. 113, Kündja nr. 44 (1883) 525, Kmpm. Kirjaseadm. 73, E MVH 51, E² 59; TMr (Hermis) — 1(12) var.

- a₂. Mees, kes petab, narr, kes laseb petta.
Reiman EK I 276 — 1?(2) var.

- b. Mees, kes pettäb, kelm, kes laskeb.
Kuu — 1 var.

- B. Aus mees, kes oskab petta, koer-kelm, kes laseb petta.

Hmd v. Ris (Treumann) — 1 var.

- C. Loll on, kes ennast kaapida laseb.
?Tõs (G. Anniko) — 1?(1) var.

- D. Loll, kes ennast lollist petta laseb.
Kos — 1 var.

Vrd. 8563. Pini, kiä pett, perse, kiä petta lask.

6573. MEES, KES SAAB, LITS, KES LASEB — u. 30(37) var.

Aa.

* miis (Hel), mies (Kuu, Vig); kis (Vig); saa; lask (Hel)

M. Mäesalu (Hää) seletus: «Seda ütles jutustaja varandusliku üleiõmisme kohta, algupäraselt käib see poiste ja tüdrukute vahetorru kohta.»

Kuu, Tln, Juu v. Vän (Virkus), Vig, Hää, Saa, Krk, Hel — u. 10(12) var.

- b. Lits, kes laseb, mees, kes saab.
Saa — 1 var.

- c₁. Mees, kes saab, lits, kes annab.*
 * mies (Kuu), miis (Vil, Kam); suab (Pöi);
 saa — and (Kam, Ote); andab (Kuu)
 E. Lilvi (Pha) seletus: «Õeldi inimeste koh-
 ta, kes oma võlgasi ei tasu.»
 Kuu, Mar (Hiimägi), Pha, Pöi, Sa, Tõs,
 Vil, Kam, Ote — 10(11) var.
- c₂. Sie on mies, kie saab, lits, kie annab.
 A. Källo seletus: «Poisil ei öld süüd, tütrik
 õli süüdi, kui laps tuli.»
 Lüg — 1(2) var.
- d. Miis, kis jõuab, lits, kis laseb.
 Tor — 1 var.
- Ba. Poiss, kes saab, l...s, kes annab.
 Vil — 1 var.
- b. Poiss, kes paneb, lits, kes laseb.
 Ran — 1 var.
- Ca. Mees, kes saab, hatt, kes annab.
 EKMS III 901 — 12(1) var.
- b. Miis, kä saa, hatt, kä and.
 Rõu — 1 var.
- c. Mees, kes saa, hatt, kes and.
 Hel — 1 var.
- D. Mees, kes saab, tühi, kes annab.
 Krj — 1 var.
- E. Mees, kes saab, ulak, kes ilma jääb.
 Vil (Leoke) — 1 var.

*

- F. Mees, kes petab, lits, kes laseb petta.
 Krj — 1 var.
- G. Poiss, kiä pett, lits, kiä lask.
 Rõu — 1 var.
- H. Poiss, kiä pett, rummal, kiä lask.
 Rõu — 1 var.
- Vrd. 8563. Pini, kiä pett, perse, kiä petta lask.
6574. MEES KOIDUGA MERELE, PÄE-
 VAGA ÖHTSELE — 2 var.
- a. —————
 Krj (V. Mägi) — 1 var.
- b. Mees koiduga merele, päevaga koduse.
 Krj (V. Mägi) — 1 var.
6575. MEES KÖRTSES RIKAS, KODU
 VAENE — 1 var.
 Hii (Tikerpuu).
6576. MEES MAGAB, ASE VALVAB —
 2(4) var.
- a. —————
 Sa (Allas) — 1(3) var.

- b. Ase magab, mees valvab.
 Sa (Veäster) — 1 var.

6577. MEES MEES, SÖNA SÖNA — 1 var.

VMr (V. Lurich).

- Vrd. 6618. Meest peetaks sõnast.
 6621. Meest tunnukse tema sõnadest.

6578. MEES MEHE VASTA — u. 90(118) var.

Aa₁. —————*

* mies (Trm); vastu (Vil)
 Vil, Trm, Puh — 3 var.

- a₂. Mees on ikka mehe vastu.
 Vil — 1 var.

- b. Mees võtab mehe vastu.
 Wied. ESSr 1401 — 1 var.

- B. Mees mehe vastu, kaks meest kahe
 vastu.*
 * vasta (E)
 E 53, E² 25; Hls — 2(5) var.

C_{1a1}. Mees mehe vastu, kaks meest kuradi vastu.*

* mies (JJn, SJn), miis — mihe (SJn, Plt,
 Kam); vasta (JJn, Koe, Kuu, Hls, Vil, SJn,
 Plt, Trt, Kam)
 E² 25, EKMS IV 723; JJn, Koe, TÜR, Kuu,
 Tln, Juu v. Vän (Virkus), Rap v. Mär
 (Poom), Mar, Krj, Hls, Trv, Vil, SJn, Pil,
 Plt, Trt, Kam — u. 30(32) var.

- a₂. Mees mehe, kaks meest kuradi vastu.
 EKMS IV 723; TÜR — 1(2) var.

- a₃. Mees mehe vastu, aga kaks meest ku-
 radi vastu.*
 * vasta (SJn)
 VMr, Pst, Vil, SJn, Äks — 5(6) var.

- a₄. Mees mehe vasta, aga kaks kuradi
 vasta.
 Jõh — 1 var.

- a₅. Mees mehe vasta, kaks kuradi vasta.*
 * mies — mihe (Kuu), miis — mehe (Ote);
 vastu (Val, Hls); kurati (VMr)
 Val, Hlj, Rak, VMr, Kuu, Hls, Ote — 9(12)
 var.

- a₆. Mees meest vastu, kaks meest kuradi
 vastu.
 Vig — 1 var.

- a₇. Miis miist vasta, kaits miist kuradi
 vastu.
 Ote — 1 var.

- b. Mees mehega, kaks kuradiga.
 VNg, Lai, Pal — 3 var.

- C₂. Mees mehe vastu, [kaks] vana kurja vastu.
?Trt? (Eisen) — ?(1) var.
- C₃. Mees mehe vastu, kaks kurja vaimu vastu.
?Trt? (Eisen) — ?(1) var.
- D. Mees mehe vastu, kaks meest kuradi vastu ja kaks kuradid kurja naise vastu.
His (Karro) — 1(2) var.
- E. Miis miist vastu, kats miist kavest vastu.
P. ja J. Einerite seletus: kavest = naist.
Krl — 1 var.
- F. Miis miist vastu ja sõna sõnna vastu ja kat's kalgõ vastu.
Se — 1 var.
- Vt. 11136 B.
- Ga₁. Mees mehe vastu, kaks meest karu vastu.*
* vasta (Amb)
Mihkla-Parlo-Vildalepp I² 112, Norm. 47, EKMS IV 723; Amb — 2(6) var.
- a₂. Mees meest vastu, kaks mees[t] karu vastu.
Hel — 1 var.
- b. Miis miist vastu, kats vana kahru vastu.
Võn — 1 var.
- Ha. Mees mehe vastu, kaks meest kassi vastu.*
* miis; kats; vasto (Plv)
Meelej. nr. 22 (1887) 175, EKMS IV 723; Krj, Aud, Hää, Plv — 4(13) var.
- b₁. Mees meest vastu, kaks meest kassi vastu.*
* kaits (Rõu)
Rap v. Määr (Poom), Plt, Trv v. Rõu (Siip-
sen) — 3 var.
- b₂. Miis miist vastu, kaits miist kassi vastu.*
* kaks (Hää)
Hää, Kam, Ote — 3 var.
- I. Mees mehe vastu, kaks meest kassi vastu, kolm koera vastu.
Pär — 1 var.
- Ja. Mees mehe vastu, kaks meest maki vastu.
Sa — 9(13) var.
- b. Mees mehe vastu, aga kaks meest maki vastu.
Khk — 1 var.

Ka. Mees mehe vastu, hammas hamba vastu.
Saa — 1 var.

b. Mees mehe vastu ja hammas hamba vastu.
Saa — 1 var.

Vt. 10485 E.

Vrd. kk: Miis miist vastu, kats miist minnu vastu (Urv).

Vrd. 14994. Üks mies on ige üks mies, kaks meest voitlevad ka kuradiga vastamisi.

6579. MEES MUST, LEIB VALGE — 2(13) var.

a.

Hupel² 161, Poromenski EGr. 204, Stein 42, Wied. 113, Kündja nr. 44 (1883) 525, Norm. 81 — 1(12) var.

b. Must mees, valge leib.
Aud — 1 var.

Vrd. 6589. Mees on must ja mullakarva, leib on saksa saja karva.

6957. Must töö, valge leib.

6580. Mees must, õnn valge.

6580. MEES MUST, ÖNN VALGE — 1(9) var.

Hupel² 161, Poromenski EGr. 204, Stein 42, Wied. 113, Kündja nr. 44 (1883) 525.

Vrd. 6513. Kuda mees, nenda õnn ka.

6579. Mees must, leib valge.

3587, eriti G: Mees must, meel tark, rahakukkur kuulus, jahuvakk valge.

6581. MEES MÖISTUSED A OM KUI HOBENE PÄIDSETEDA — 1 var.

Ote (Grossschmidt).

Vrd. 6584. Mees mõtteta nagu härg kütqueta.

6582. Mees mõistuseta on kui laev tüürita.

6582. MEES MÖISTUSETA ON KUI LAEV TÖÜRITA — ? kuni 2(4) var.

A.

?TMr (anon.) v. ?Vru (R. Kallas) — 1?(3) var.

B. Inemine ilma pääta om kui laiv ilma tüürita.

?Ote (Kroon) — 1?(1) var.

Vrd. 6581. Mees mõistuseta on kui hobene päidseteda.

6584. Mees mõtteta nagu härg kütqueta.

6616. Meest mõõdetakse mõistusest.

6583. MEES MOTLEB JA RÄÄGIB, NAIN
RÄÄGIB JA EI MOTLE — 1?(1) var.

?VNg (Aug. Krikmann).

6584. MEES MÖTTETA NAGU HÄRG
KÜTKETA — 1(2) var.

Loorits Vrp 35; Amb (Münther).

Vrd. 6581. Mees mõistuseda om kui hobene
pääseteda.

6582. Mees mõistusetä on kui laev tüürä.

6585. MEES ON NAISE KAUNIKE,
NAIN MEHE KAUNIKE — 1 kuni
2(3) var.

a. Tt (Vestr.) — 1 var.

b. Mees naese kaunikene, naene mehe
kaunikene.*

* naine — naise (EKMS)

Wied. ESSr 226, EKMS I 158 — 1?(2) var.

6586. MEES NUTAB NII KAUA NAIŠT
PEALE SURMA TAGA, KUI KIISLI-
PADA TULELT MAHA VOTES
PÖRANDAL KEEB — 1 var.

Lai (Eichenbaum).

Vrd. 7313. Naist võib nii kaua peksada, kui tu-
lelt võetud kõrdipada maas veel keeb.

986. Hia naene leinab nii kaua meest taga,
kui supipada piale tulelt mahavõtmise keeb.

6587. MEES NÄGUSAM, KUI PIIP SUUS;
NAIN NÄGUSAM, KUI LAPS
SÜLES — u. 20(31) var.

A₁a₁.

E 53, E² 25, Norm. 165, EKMS II 439; Jür
(Saalverk), Khk, Plt — 3(12) var.

a₂. Mees nägisam, kui piip ees; naene siis
jälle nägusam, kui laps süles.
Kul — 1 var.

b. Mies piibuga nägüsamb, naine lapsega
ilusamb.
Kuu — 1 var.

c. Mees on ilusam, kui piip on suus; nai-
ne on ilusam, kui on laps süles.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

d. Mees mehisem piibuga, naine nagu-
sam lapsega.
Pal (Karma) — 1 var.

A₂. Kaks nägusat asja on maa pääl ole-
mas: piibuga mees ja lapsega naene.
Vö (Schmidt) — 1 var.

A₃a. Miis moodun, piip suun; naene moo-
dun, lats sülen.
Hel — 1 var.

b. Mees moodus, kui piip suus; naane
laadis, kui laps süles.
Rõu (Leegen) — 1 var.

A₄a. See ei ole naene, kellel last ei ole;
see ei ole mees, kellel piipu ei ole.
?Saa (Söggel) — 1?(1) var.

b. See ei ole kellegi naene, kellel last
süles ei ole, ja see ei ole kellegi mees,
kellel piipu suus ei ole.
?Saa (Söggel) — 1?(1) var.

B₁a. Mees nägusam, kui piip suus, naine
nägusam, kui laps süles, ja laps nä-
gusam, kui nina tatine.
Koe — 1 var.

b. Meest peeti nägusaks, kui piip suus,
naist, kui laps süles, last, kui nina
tatine.
Amb — 1 var.

B₂. See olevat väga moodis, kui mehel
piip suun, naisel laits sülen ja latsel
nõna tatiga.
Rõn — 1(2) var.

Vt. 5525 C₁—C₂.

C. Miis moodun, kui piip suun; naene
moodun, kui lats sülen; lats moodun,
kui pää kärnän.
Hel — 1 var.

Vt. 5525 D.

D. Mees nägus, kui piip suus; naine nä-
gus, kui laps süles; tüdruk nägus, kui
kärnäd persses.
Plt — 1 var.

E. Siis olla kõige ilusam sõita, kui vank-
rel varss kõrvas, mehel piip suus, nai-
sel laps süles.
Tür — 1 var.

F. Mees nägusam, kui piip suus; naene
nägusam, kui rätik pääs.
?Saa (Söggel) — 1?(1) var.

G. Kui piip suus, siis mees moodsam.
VMr (Mastberg) — 1 var.

H. Pane piibunosu hamba, siis on mies
nägusamb.
Ils — 1 var.

Vrd. kk: Tieme suitsud nena alla, siis on mies
täielikumb (Ils).

Vrd. 7242. Naesel on asjas laps, mehel on asjas
piip.
6634. Mehel piip suus, näust palju lalem.

6588. MEES ON KUUE SAANUD, EGA KUUB EI OLE MEEST SAANUD — 1(3) var.

a. ————
Norm. 149; Nis (Neumann) — 1(2) var.

b. Mees on kuue saanud, aga kuub ei ole meest saanud.
EKMS III 604 — ?(1) var.

Vrd. 1943. Eks ihu ikka rilet saa, aga ega riie ihu saa.
9483. Raha põle inimest saand, inime on raha saand.

6589. MEES ON MUST JA MULLAKARVA, LEIB ON SAKSA SAIA KARVA — 2 var.

A. ————
MMg — 1 var.

B. Miis one musta, miil one tarka, leib one saksa saia karva.
Kod — 1 var.

Vt. 3587 H.

Vrd. 6579. Mees must, leib valge.

6590. MEES ON NAGU KUUSEPAKK, VAHETEVAHEL PRAKSUB, NAINEN ON NAGU HAAVAHALG, ALATI SISISEB — 2 var.

A. ————
Iis (Tarum) — 1 var.

B. Mehe tahtmine olevat ku kadaje põõsa põlemine, naise tahtmine hõõguvat ku saarepuu.
Krk (Sarv) — 1 var.

Vrd. 8943. Poisi himu on — pista peutäis õlga põlema, tüdrukul nagu käisest tükki ja odra-pää ehk tuli toores puus.

6701. Meesterahva meel on üks kergitus kergeid õigl, naise meel aga ahjutäis tooreid halge.

6591. MEES ON NAISE PEA — u.
25(35) var.

Aa. ————*

* mies (Jõh); oo (Pär); naese (Körber; Pär, Saa, Vil); pia (Jõh), pää (Saa, Hel, Vil, Ran)
Körber VRMK 52; Jõh, Lüg, Pär, Saa, Hel (õpil.), Vil (Pallu), Ran (L. Kallas) — 8(9) var.

b. Eks mees ei ole naese pea.
Sannumetoja IV (1851) 163 — ?(1) var.

B_{1a}. Mees on naese pea, naene mehe kroon.
Krk (Mägi) — 1 var.

b. Mees on naese pea, naene mehe kroon on.
Sannumetoja IV (1851) 162 — ?(1) var.

c. Mees naese pää, aga naene mehe kroon.
EPost. Kal. (1877) 113 — ?(1) var.

B₂. Mees on naise pää ja naine võib oma pääd pöörata.
Hää — 1 var.

B₃. Mees on naise pää ja naine võib oma pääd kammida, nõnda kudas ta tahab.
Hää — 1 var.

C_{1a}. Mees naise pea, naine mehe kael.
Trt (Päär) — 1 var.

b. Mees on naise pää, naine mehe kael.
Ran (L. Kallas) — 1 var.

C_{2a1}. Mies olla naise pia, aga naine olla mehe kael, mis seda piad pöörab.
Muh — 1 var.

a₂. Mees on naise pää, aga naine on see kael, mis pääd pöörab.
Hää — 1 var.

b₁. Mees on naise pea, aga naine on mehe kael ja pöörab pead sinna, kus ta tahab.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

b₂. Mees on naise pea, naine mehe kael; pea pöörab sinna, kuhu kael tahab.
Jõh — 1 var.

b₃. Mees on naise pea ja naine mehe kael, võib pöörata pead, nagu tahab.
Emm — 1 var.

c. Mees on naise pea, naine mehe kael; kuhu kael pöörab, sinna pea ka.
Vil — 1 var.

d. Mees naise pea, naine mehe kael; kos kael kääneb, sinna pää väänab.
Hel — 1 var.

D. Mees on naise pea ja naine olema talle hea, aga naine võib oma peaga teha, mis tahab — kasta tulle või vette.
Hls (Karro) — 1 var.

E₁. Mees on naise pea ja naine mehe meelehea.
Jaa — 1 var.

E₂. Mees om loodu naese pääs, aga tüdruk poisi meelehääs.
Ote — 1 var.

Fa. Mees on naise pea, võta vemmäl ja vea.
EKMS I 12 — 1 var.

- b. Mees oo naese pea, naisel põle muud kui vea.
Mar (Hilemägi) — 1 var.
- G. Mees on naese pea, sellega ka naese ori.
?Vlg (Krinal) — ?(1) var.
- H. Mees on naise pea ja naine on heeringa pea.
Emm — 1 var.
- I₁. Mees olgu pää, naene tema süda.
Hel (Wahlberg) — 1(2) var.
- I₂. Õnnelik see abielu, kus mees peaks ja naine südameks.
?Vlg (Lemmerkänd) — ?(1) var.

*

- J. Peremees perekonna pea, aga perenaine pere hing ja süda.
?Tor (Miihlaste) — ?(1) var.
- Vrd. Ristir. Püh. Kal. (1908) 53: Heas abielus on mees küll naese pea, aga naene mehe süda (Fr. Rückert).
- Vrd. Eves. 5,23: Seft mees on naese Pea, nenda kui Kristuske on kogodusfe Pea ... 1. Kor. 11,3: Agga ma tahhan, et teie peate teadma, et Kristus on iggaühhe mehhe Pea, agga mees on naese pea, ja Jummal on Kristusfe pea.
- Vrd. kk: Toi mehel om uma pää, a' naase kaal, kohe naane taht, sinnä käänd (Se).
- Vrd. nlj: Põldmäe nr. 490.
- Vrd. 6630. Mehel naise pää, naisel lamba pää.

6592. MEES ON PITKALD VIRGEM KUI SEISO — 1(2) var.

Rõn (anon.) v. Vru (R. Kallas).

- Vrd. 2276. Paremb istu ku astu, võrksamb sällile ku saisu.
5082. Küllile mees võrksamp.

6593. MEES ON SÖNN SURMANI — 8 var.

a. —————*

* mies (Lüg, Hlj, Kuu); sönni (Lüg) Lüg, Hlj, Kuu, Rap, Trm — 6 var.

b. Mies on surmani sönni.*

* mees; sönn (Krj)
Lüg, Krj — 2 var.

6594. MEES ON VABA, KUI NAINES KOLM KOOSTA VARRE TÄIT EEMAL ON — 2 var.

A. —————

Jäm (Kuldsaar) — 1 var.

- B. Kui mees elada naisest kolm kulbi varre täit kaugel, siis olla naisel kõik lubatud.
Põl (Tustit) — 1 var.

6595. MEES ON VEEL NII KAUA MEES, KU TA VEEL JOUAB KUKKE HÄNNAST KINNI HOIDA — 1 var.

M. Mäesalu seletus: «Meeste sugukihu kohta.»
Hää.

- Vrd. mst: Millal on maamees vana? 'maamees on siis vana, kui ta enam kuke hännast kinni ei jõua hoida' (Hää).

6596. MEES ON VIHANE, MÜRISTAB, / NAINES VIHANE, NÖRISTAB — ?(1) var.

Ri ja Kalevala 88.

6597. MEES PEAB SÖNA PIDAMA, KAS VÕI JALG ALT MAHA — 1 var.

Ann (O. Niinemägi).

6598. MEES PIAB MEHE HOABI — 2(18) var.

Aa. —————

Pär (Kampmann) — 1 var.

- b. Mees kannatab mehe hoobi.
Meelej. 37 (1887) 295, Norm. 259, EKMS I 189 — ?(14) var.

c. Oled mees, kannad mehe hoobi.
E MVH 86 — ?(2) var.

- B. Mees annab hoopi, mees kannab hoopi.
VNG — 1 var.

6599. MEES PIIBUTA KUI NAINES TANUTA — 1 var.

Ha (Kanketer).

6600. MEES PULMAS, HOBUS PÖRGUS — u. 75(100) var.

A₁. Mees kõrtsis, hobune põrgus.*

* kõrtses; hobu (Hil)
Päss PJs 560, E² 57, EKMS I 728; Hil (Tikerpuu), Trt — 2(6) var.

A₂. Peremees kõrtsus, hobu põrgus.
Rei — 1 var.

B_{1a1}. —————*

* mies (Lüg, Kuu, Vlg, Tor), miis (Vil, Sjn, Pal); pulmes (Ris, Vlg, Tor); hobo (Lüg), hobune (Hlj, VJg, VMr, Pde, Ha,

- Rap v. Mär, Vig, Mih, Vän, Saa, Hls, Plt, Lai, Pal), hobone (Ris), hobene (Vig, SJn) Kuusik KT 204, E 53, E² 25, Norm. 94 ja 189, EKMS I 476 ja III 232; Vi, Pde, Ha, Lä, Mus, Pha, PÄP, Hls, Hel, Vil, SJn, Plt, Lai, Pal — 40(45) var.
- a2. Mees pulmas ja hobu põrgus.*
* hobune (Tür)
Tür, Emm, Mus — 3 var.
- a3. Mees pulmas, aga hobune põrgus.
Hlj — 1 var.
- a4. Mees on pulmas, aga hobu on põrgus.
Kär, Pil — 2 var.
- b. Mehed pulmas, hobused põrgus.
Kos — 1 var.
- c. Hobune põrgus ja mees pulmas.
Jõe — 1 var.
- d. Mees läheb pulma, aga hobune põrgu.
Tor — 1 var.
- B2a. Peremees pulmas, hobu põrgus.*
* peremilis (Krk, Trv, Kod, Ran); pulmes (Hää); pulman — põrgun (Krk, Trv, Kod, Ran); hobene (Trv, Kod, Ran)
Pal, Kul, Hää, Krk, Trv, MMg, Kod, Ran, Tt (anon.) — 9(11) var.
- b. Peremilis pulmas, aga hobune põrgus.
Kod — 1 var.
- B3. Peiupoisid pulmas, peiupoiste hobused põrgus.
Pär (õpil.) — 1 var.
- B4. Kui inimene pulmas, siis hobune põrgus.
Pil — 1 var.
- B5a. Ise pulmas, hobu põrgus.*
* hobune (Meelej.; Iis, Rak, Plt), hobone (Jöh); isi (Plt)
Meelej. nr. 13 (1887) 101; Iis, Jöh, Rak, Pär, Hää, Plt — 6(15) var.
- b. Isi pulmas, aga hobune põrgus.
Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.
- C1. Miis saajan, hobene põrgun.
Trv — 1 var.
- C2. Peremees om esi sajah, hopen põrguh.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- D. Miis om hähih, hopõn põrguh.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- *
- E. Mees pulmas, hobu surmas.
Sa — 3(5) var.
- *
- F. Peremees pulmas, hobune postis.
Põl — 1 var.
- Vrd. mj: H IV 6, 642 (57) < TMr.
6601. MEES PÖRGU, NAENE KURAT, LAPSED VAESSED VAEVA ALL — 1 var.
Krk (V. Mägi).
6602. MEES PUUAB HÜLJEST, AGA HÜLJES PUUAB MEEST KA — 5 v. 6(19) var.
- Aa. Norm. 99; Sa (Noor) — 1(3) var.
- b. Mees püüab hülget, aga hülge püüab ka meest.
Wied. 113, Kündja nr. 44 (1883) 525 — ?(3) var.
- c. Mees püüab hülgest ja hülges püüab meest.
Wied. ESSr 1272 — 1?(1) var.
- d. Mees püüab hülget, hülge meest.*
* hüljes — hüljest (E², EKMS)
E 53, E² 25, EKMS I 589; ?Tt (Elsen) — ?(4) var.
- e. Mees püüab hülgit, hülgi püüab meest.
HMD v. Ris (Treumann) — 1 var.
- B. Mees püüab merd, meri püüab meest.
Wied. 113, Kündja nr. 44 (1883) 525, Norm. 99; Krj (Allas), Kaa (I. Kallas), Sa (Noor) — 3(7) var.
6603. MEES SAAB MEHEGA KOGU, AGA MÄTAS ÄI SAA MÄTTAGA KOGU — 1 var.
K. Lepa seletus: «Õeldakse, kui lubatakse heategu tasuda.»
Krk.
- Vrd. 6604. Mees saab mehega kokku, mägi ei saa mäega kokku.
6691, eriti K: Mäe tagant mees ikka tuleb, aga mäta alt enam ei tule.
6604. MEES SAAB MEHEGA KOKKU, MÄGI EI SAA MÄEGA KOKKU — u. 55(82) var.
- A1a1. E 53, E² 25, Puus, KH II¹¹ 83; Sa, Trt (õpil.) — 4(10) var.
- a2. Mees saab mehega kokku, aga mägi ei saa mäega kokku.
* mihega; mäega (Khk)
Norm. 198; Sa — 7(11) var.
- a3. Mees saab mehega kokku, mägi ei saa mäega.
Krk — 1(2) var.

- a₄. Mees saab mehega kokku, aga mägi ei saa mäega.
Jäm, Pha, Muh — 3 var.
- a₅. Mees saab mehega küll kogu, aga mägi 'p saa mäega kogu.
Mus — 1 var.
- a₆. Mees saab ikka mehega kokku, aga mägi ei saa mäega kokku.
Sa (Veäster) — 1 var.
- a₇. Mees saab mehega kokku, aga mägi ei saa enam mäega kokku.
Mus — 1 var.
- a₈. Mees saab mehega kokku, aga mägi ei saa mitte mäega kokku.
Krj, Ans — 2(3) var.
- a₉. Mees saab mehega kokku, aga mitte mägi mäega.
Kär — 2 var.
- a₁₀. Mees saab kokku mehega, aga mägi ei saa mäega kokku.
Elva (Eisen) — 1 var.
- a₁₁. Mees saab küll kokku mehega, aga mägi ei saa kokku mäega.
Tt (Söggel) — 1 var.
- b. Mägi 'p saa mäega kogu, aga mies saab mihega kogu.
Khk — 1 var.
- A₂. Äks mees saa mehega ikka ennema kogu kut mägi mäega.
Pöi — 1 var.
- A₃. Mägi mäega vea 'i ütte, mees mehega ütte läävä.
LMr 134 — 1 var.
- A₄. Mägi lää õi viirde ütte, mihe lääve ütte.
Lut (Päss) — 1 var.
- Ba₁. Mägi saa_{ai} mäega kokko, ineminõ inemisõga saava kokko.
Se — 1 var.
- a₂. Mägi saa_{ai} mäega kokko, a ineminõ saa inemisõga kokko.
Se — 1 var.
- a₃. Mägi ei saa mäega kokku, aga inemene saab küll inimesega.
?Tt (Suurkask) — ?(1) var.
- a₄. Mägi saa_{ai} mäega kokko, inemine inemisega õks saa.
Se — 1 var.
- a₅. Mägi saa ei mäega kokko, inemine üks saa inemisega.
Vas v. Se (Sandra) — 1(3) var.
- a₆. Mägi ei saa mäega kokku, inemene saab ikka inimesega.
E² 19, EKMS I 652 — ?(4) var.
- a₇. Mägi ei saa mäega, inemine saa inemisega üks kokku.
Krl — 1 var.
- a₈. Mägi mäega saa_{ai} kokko, ineminõ inemisõga või kokko saia'.
Se (Relli) — 1 var.
- b. Mägi mäega saa_{ai} kokko, a ineminõ saava.
Se (M. Ilvik) — 1 var.
- c₁. Inemine saa inemisega kokko, mägi ei saa mäega kokko.
?Räp (Lepson) — 1?(1) var.
- c₂. Inemine üks inemisega saa kokko, mägi mäega saa ei'.
Se — 1 var.
- c₃. Inemene saab ikka inimesega kokku, ei saa mägi mäega kokku.
EKMS II 60 ja III 868 — 1?(2) var.
- c₄. Inemine saab ikke inemisega kokko, ei saa mägi millagi mäga kokko.
Jöh (Paurmann) — 1 var.
- c₅. Inemine saa inemisega kokku, mägi mäega ei kunagi.
Võ (Schmidt) — 1 var.
- d. Mäed ei saa mitte kokku, aga inimesed saavad küll.
Sannumetoja V (1856) 165 — 1 var.
- C. Ei mäed ja künkad kokku saa, aga inimesed.
Wled. 24, Kündja nr. 32 (1883) 382 — 1(3) var.
- D. Org ja mägi ei saa mitte kokku, aga inimesed juhtuvad küll kokku.
Körber VRMK 54 — 1?(2) var.
- E. Mägi saab mäigegi kokku, sis sõber ei saa sõbrage kokku.
Krl — 1 var.
- F. Mägi ei saa mäe juurde.
Meos Vaatl. III–IV 107 — ?(1) var.
- G. Kivi ei saa kiviga kokko.
Plv — 1 var.
- Ha. Kivi ei saa' kivi mano, mägi ei saa' mäe mano, inemine saa õks inemisega kokko.
Räp — 1 var.
- b. Kivi ei puudu kivisse ega mägi määsse, aga inemene puutub inemisega kogu.
Kuu — 1 var.

- I. Miis mehega saab kokku, aga kivi ja kannu ei saanuva kokku.
Ran — 1 var.
- J. Kivi ja kannu ei saa üitstõsega kokku, inemine saa inemisega üks kokku.
Ote — 1 var.
- K_{1a}. Kivi ei saa kiviga kokku, aga inemine saab inemisega ikki kokku.
Hää — 1 var.
- b. Kivi ei saa kivi juure, inimene inimese juure saab ikki.
Hää — 1 var.
- c. Inemine saasõ inemisega kokko, a kivi ei saa' kiviga kokko.
V. Raua seletus: «Oeldakse jumalagajätmisel.»
Räp — 1 var.
- K_{2a}. Kivi saa kiviga kokku, misperast inemine inemisega kokku ei saa.
Ote — 1 var.
- b. Kivi saab põllul teise kiviga kokku, miks siis ei peaks maa pääl elavad inimesed kokku puutama.
Vil — 1 var.
- c. Kivi puutub kiviga kokku, mis veel siis inimesed.
Lai — 1 var.
- Vt. 3933 D.
- L. Teine jõe äär teise jõe äärega kokku ei saa, aga inimene saab inemisega ikki.
Hää — 1 var.
- M. Inimene saab inemisega kokko, aga puu puuga ei saa.
?Lüg (Källo) — 1?(1) var.
- N. Inimene saab inimese juure küll.
Hää — 1 var.
- Vrd. ka Sannumetoja V (1856) 157.
- Vrd. 6603. Mees saab mehega kogu, aga mätas äi saa mättaga kogu.
2130. Inimene saab ikka inemisega kogu, aga kalm äi saa änam kalmuga.
6605. MEES SAAB NAESE, AGA LAPSED EI SAA EMA — u. 30(77) var.
- Aa₁. Isa küll saab naese, aga lapsed ei saa ema.
* Helle 334, Hupel 107, Porominski EGr. 189, Wied. 40, Kündja nr. 34 (1883) 407, KAH EKAl 151 — 1(19) var.

* *Isa küll saab naese, aga lapsed ei sa emma, der Vater frieght wol wieder eine Frau, aber die Kinder keine Mut-
ter.*

- a₂. Isa saab küll naise, aga lapsed ei saa ema.*
* naese (Wied., Kündja, E); suab; es sua (Muh)
Stein 20, Wied. 40, Kündja nr. 34 (1883) 407, E 27, E² 22, Nurmik II 122; Muh, Tõs (Oövel) — 2(18) var.
- a₃. Isa saab küll naise, lapsed ei saa ema.
Jürjens 25 — 1?(1) var.
- a₄. Isa saab naese, aga lapsed ei saa ema.
Wied. 40, Kündja nr. 34 (1883) 407 — 12(2) var.
- b. Esä saase küll naase, latsile üks inämb immä ei saa.
?Räp (Poolakess) — 12(1) var.
- c. Isa saab teese naese, aga lapsed ei saa teist emat.
Sjn — 1 var.
- d. Isa saab naese, aga lapsed mitte ema.
TMr — 1 var.
- B_{1a1}. — *
- * mies (Jõh, Lüg), miis (Kod); naise (E², EKMS; Jõh, Lüg, Kuu, Elva); emä (Lüg) Wied. 113, Kündja nr. 44 (1883) 525, E 53, E² 25, EKMS III 120; Jõh, Lüg (Källo), Kuu, Kaa, Aud, Kod, ?Elva (Eisen) — 6 v. 7(16) var.
- a₂. Miis saab küll naese, aga latse ei saa emäd.*
* mees; lapsed; ema (Sa)
Sa (Ed. Kallas), Trv — 2 var.
- a₃. Miis saa küll naese, latse i saa enäp emmä.*
* naase; saa ai; inäp; immä (Vas v. Se)
Hel, Vas v. Še (Sandra) — 2 var.
- a₄. Miis saa hinele külh naase, a latsõ saa ai immä.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- a₅. Mees saab uue naise, aga lapsed ei saa ema.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- a₆. Mees saab naese, aga laps ei saa ema.
Väi (E. Tetsmann) — 1(3) var.
- b. Mees saab naise küll, aga lapsed ema ei saa.
Hää — 1 var.
- c₁. Mees saab naese jälle, ega lapsed ema saa.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

- c₂. Mees saab omale naise jälle, ega lapsed omale ema saa.
Rei — 1 var.
- c₃. Mees saab uue naise jälle, ega lapsed enam ema saa.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- d₁. Eks mies ikke naise saa, aga ega lapsed enamb ema saa.*
* mees; ikka; enam (Norm.)
Norm. 171; Iis — 1(2) var.
- d₂. Eks mees saa naist, aga ega lapsed ema saa.
Tür — 1 var.
- e. Külap mees uue naese saab, aga ei laps uut ema saa.
HMD v. Ris (Treumann) — 1 var.
- B₂. Mees saab küll teise naese, tütar ei ema ilmaski.
?Saa (Söggel) — 1?(1) var.
- Vrd. 7274. Naine saab mehe, aga lapsed ei saa isä.
6649. Mies saab ikke naise: sureb esimine, saab tõise.

6606. MEES SAAB NAESETA, AGA NAEENE EI SAA ILMA MEHETA MITTE LÄBI — 1 var.

Kaa? (V. Mägi).

- Vrd. 7272. Naine piab üksi maja, aga vähä mehi, kile üksi piab.

6607. MEES SIIS KOERA EI SÖÖDA, KUI TA JAHTI LÄHEB — 2 var.

- a. _____
Hel (Sillaste) — 1 var.

- b. Ega mees siis koera ei sööda, kui ta jahti läheb.
Hel (Sillaste) — 1 var.

- Vrd. 4189. Ara sööda siis koera, kui hunt karjas on.

6608. MEES SILMAS, VÖLG MEELES — 26(38) var.

- Aa₁. _____
E 53, E² 26; Käl (Sooster), San v. KJn (Orgusaar) — 2(6) var.

- a₂. Miis silmän, völg meelen.*
* mees (Trv, Kan); silman (Kan); silmäh — meeleh (Vas v. Se, Vas); silmäh — meeeln (Vö)
Hel, Trv, Vö, Se — 12(14) var.

- b₁. Mees silmin, völg meelen.
Hel (Wahlberg) — 1(3) var.
- b₂. Mees silmis, völg meeles.
Hel (Puusepp) — 1 var.
- c. Kui mees silmas, siis völg meeles.
Trv (Parts) — 1 var.

- B. Mees silman, völg nōnan.
Plv (Tobre) — 1 var.

- Ca₁. Mees silmas, völg südames.
Hls (Söggel) — 1(3) var.

- a₂. Miis silmän, völg söämen.
Trv (Vaine) — 1(2) var.

- b. Miis silmin, völg süämen.*
* mees (Krk)
PÄL — 3(4) var.

- c₁. Miis silma ehen, völg südamen.
Hls — 1 var.

- c₂. Miis silmä iin, völg süämen.
TMR (Mägi) — 1 var.

*

- D. Susi silmäh, völg meeleh.
Plv (Semm) — 1 var.

6609. MEES SUREB, SONA JÄEB — 2(5) var.

- A. _____*
* jääb (trükised)

Norm. 255, EKMS II 215 ja IV 924; Amb (Freimann) — 1(4) var.

- B. Mies mend, sana jäänd.
Kuu (R. Lilhein) — 1 var.

- Vrd. 7440. Nimi jääs elämisest ütsindä perrä.

6610. MEES SÖDIB SÖNAGA, HÄRG SARVEGA — 1 var.

Hää (Mäesalu).

- Vrd. 6619. Meest sõnast, härğa sarvest.

11617. Targad sõdivad sõnadega, rumalad rusikatega.

6611. MEES TANTSIB NAESE PILLI JÄREL — 2 var.

- a. _____
Saa (Söggel) — 1 var.

- b. Miis tantsib naise pilli.
Trv — 1 var.

- Vrd. kk: Tantsib teise pilli järele (Jür).

- Vrd. 11586. Ara tansi naise pilli järele.
8666. Perenaese pilli järele tantsib terve pere.
8837. Ega iga pilli järele saa tantsida.

6612. MEES TEEB MEHE TÖÖ JA AJAB MEHE JUTTU — 1 var.

Amb (Pralits).

6613. MEES TEEB NAESE NATUKE PAHEMAKS, NAESE MEHE NATUKE PAREMAKS — 1?(1) var.

Sannumetoja VII (1860) 12.

6614. MEEST EI TUNTA HABEMEST — 1 var.

Vän (Peterson).

6615. MEESTE RÖÖM ON VANA MATT JA UUT VÖTTA — 4 var.

Aa.

VNg (Aug. Krikmann) — 1 var.

- b. Meeste meelehüva on vana matta ja uut vōtta.

Rkv (Aug. Krikmann) — 1 var.

- c. Nindapali mies rōõmu tunneb, kui vana mattab ja uue vōttab.

Lüg (Källo) — 1 var.

- B. Naene matta, tiene vōtta: las kirikukellad hüeda.

SJn — 1 var.

- Vrd. 7263. Naine matta ja teine vōtta kosutavad inimest, hobune matta ja teine osta kaotavad inimest.

13447. Vana matta — vasikas tappa, uus vōtta — lehm saada.

12401. Täna vana mattab, homme uue vōttab.

6616. MEEST MÖÖDETAKSE MÖISTUSEST — 1?(14) var.

Aa.

E 53, E² 26, Huvit. V Lisa 15, EKMS II 858; ?Saa (Söggel) — 1?(8) var.

- b. Meest mõistusest mõõdetakse.

Norm. 65, Vih. VER 186, EKMS III 1214 — ?(4) var.

- B. Mehi mõõdetse mõistuse järel, naisi otsitse ilu järel.

?Saa (Söggel) — ?(1) var.

- C. Mehi mõistusest mõõdetesse, naisi kotis kositesse.

?Saa (Söggel) — ?(1) var.

- Vrd. Op. sön. 12,8: Meest kideetakse temma mõistuse järrele; agga kes kõwwera südamega on, ei sa mikski pandud.

- Vrd. 6582. Mees mõistusest on kui laev tüürita.

6697. Ära vaata mehe suurust, vaid vaata mehe mõistust.

6617. MEEST OTSUSTATAKSE MITTE TEMA SÖNADE, VAID TEGUDE JÄRELE — 1?(1) var.

EKMS III 1270.

6618. MEEST PEETAKS SÖNAST — 2(5) var.

Aa.

Hää — 1 var.

- b. Sanast miest piedä.

Kuu — 1 var.

- B. Sönast meesta sõlmitakse.

Tön. Täht. (1908 aug. ja 1909 sept.) — ?(3) var.

- Vrd. 6621. Meest tunnukse tema sõnadest.

6619. Meest sönast, hārga sarvest.

2154. Inemeist peetās sōnna pītih, a hōbōst peetās uihilōiga pītih.

6620. Meest sönast, naist sabast.

6577. Mees mees, sõna sõna.

6619. MEEST SÖNAST, HÄRGA SARVEST — u. 280(507) var.

A_{1a1}.

* miest (Jõh, Hlj, Kuu, Trm), miest (eL); sanast (Kuu); hārgā (Jõh, Kuu, Hel, Pst, San, Se); sarvōst (San, Se)

A. Källo (Lüg) seletus: «Ütlus kindla kauba puhul.» H. Sillaste (Hel) seletus: «Mis lubatud, peab täitma.» A. Pikamäe (Pst)

seletus: «Mees peab sõna pidama.» F. Ilviku (Se) seletus: «Seo tähentās tuud, õi miest ustas, ku tä lupa.» A. Ranna (Põi)

seletus: «Kui sa oma sõna ei pea, siis oled veis.»

Vlg. LisaI. nr. 31 (1881) 1, Kmpm. KH 42 ja 72, Kmpm. Klr 90 ja 359, Kmpm. Klr I 98, Kmpm. Klr II² 33 ja 348, Kmpm. EL³ 36, Freymann 215, Põld 59, Möller 162, Huvit. V Lisa 15, Norm. 131, EKMS II 673, IV 128, 250 ja 727; suurem osa käsikirjatekste k.s. 20.—60. aastast, paljud õpilasteilt, sporaadiliselt üle maa, kõige enam Vi ja VII alalt; 19. sajandist vaid Jõh, VJg, Tūr, Tln (Juurik), Vig (Lalpmann), Hel, Vön — u. 60(139) var.

- a₂. Meest sönast, hārga sarvist.*

* miest (Kuu), miest (SJn, Krl), meess' (VMr); sanast (Kuu); hārgā (Kuu, Krl), hōrga? (Kod)

P. Piirimehe (Hel) seletus: «Kui oled andnud lubaduse, siis tuleb ka seda täita.»

S. Joametsa (VII) seletus: «Mees peab oma sõna pidama.»

Elner Lüh. EKO 68, Tön. Täht. (1911)

- jaan.), Tõn. RP 51, Jänes-Parlo 110 ja 111; enamik käsikirjatekste k.s. 20.—60. aastaist, neist arvatavaid autentseid Amb, JMd, Ann, Kuu, Pld, Hls, Krk, Hel, Vil, Pal, Kod, Trt, Võn, Krl; 19. sajandist vald VMr, Vän (E. Tetsmann), SJn, Pil, Puh — u. 20(37) var.
- b₁. Meest sõnast ja hārga sarvest.
?Võn (õpil.) — 1?(1) var.
- b₂. Miist üks sõnast ja hārgā sōrvōst.
Se — 1 var.
- b₃. Meest sõnast ja hārga sarvist.
Lih (Kreek), Emm (Ennist) — 2 var.
- c₁. Meesta sõnast, hārga sarvest.
Kuusik KT 205; Sim (Joonuks), Ta? (õpil.) — 2(6) var.
- c₂. Meesta sõnast, hārga sarvist.*
* miesta (Lüg), miista (Kod); hārgā (Lüg)
A. Källo (Lüg) informandi seletus: «Kui lubad midagi tõise vasta, sis tuleb ka täitā.»
Lüg, Ann, ?Tor (õpil.). Kod; kõik tekstid hilisaegead — 3 v. 4(5) var.
- c₃. Meesta sõnast, hārga sarvesta.
?Elva (õpil.) — 1?(1) var.
- c₄. Meest sõnasta, hārga sarvista.
Vil (R. Kallas v. anon.) — 1(2) var.
- d. Meest sõnasta, hārg sarvista.
Vai (Tarum) — 1 var.
- e₁. Mees sõnast, hārga sarvest.
Rak (õpil.), VJg (õpil.), HMD (õpil.), Pld (õpil.), Kul, Urv v. Krl (Tamm, Pehka); enamik tekste k. s. 20.—30. aastaist — 6 var.
- e₂. Mees sõnast, hārga sarvist.
?Jõh (õpil.) — 1?(1) var.
- f₁. Mees sõnast, hārg sarvest.
Hls, Jür, SJn, VI (Kuuben), MMg; kõik 19. sajandist — 5 var.
- f₂. Mees sõnast, hārg sarvist.
Rak (Jürjev) — 1 var.
- A_{2a1}. Sõnast meest, hārga sarvest.
E MVH 41, E² 62; ?Jõh (õpil.) — ?(3) var.
- ā₂. Sõnast meest, hārga sarvist.
Puh (Antik) — 1 var.
- b₁. Sõnast miist, sarvest hārga.*
* meest (trükkised)
Meelej. nr. 9 (1879) 434 (soome vs tõlkena), E 78; Hls (Sulsenberg) — 1?(3) var.
- b₂. Sõnast meesta, sarvest hārga.
?Vlg (Elsen) — 1?(1) var.
- b₃. Sanasta meesta, sarvista hārga.
Rkv? (Aug. Krikmann) — 1 var.
- A_{3a1}. Hārga sarvest, meest sõnast.*
* hārgā; miist (San)
L. Raudsepa informandi (Mär) seletus: «Kui on midagi lubatud, siis tuleb seda ka pidada.»
Wied. 13, Kündja nr. 33 (1883) 393, Bergm. 16; Mär, San — 3(6) var.
- ā₂. Hārga sarvist, meest sõnast.*
* miest (Trm)
Kmpm. Kirjaseadm. 9; Nrv, Pha (Kuusk), Trm, Puh — 4(5) var.
- ā₃. Hārga sarvest, meesta sõnast.
Räitsep Koduk. 89; ?Pal (õpil.) — ?(2) var.
- b. Hārg sarvest, mees sõnast.
Kk ABD^r (1887) 12 — ?(1) var.
- B_{1a1}. Meest peetakse sõnast, hārga sarvest.*
* miist (eL, Kod); peetasse (Plt, Åks), peetaks (Hls), peetas (Stein; Trv, Ote, Kan, Rõu, Vas), peetās (Rõu, Rāp, Se), plitās (Võn), peedes (Trv), peetse (Han), pldetās(s)e (Kod), peatakse (VII); sõnast (Sa), sanast (Rõu); hārgā (Trv, Kod, Võn, Ote, Rāp, Se); sarvōst (Se)
Stein 45, Lindenberg ATT 75, Gr. ELr 1 70, Gr. LLr 1 29, Loorits Vrp 35, Muuk-Mihkla I 90; Hlj (T. Lepp-Viikmann), Rap v. Mär (Poom), Han, ?Phl (õpil.), Sa, Tor, Hls, Hel, Trv, Vil, Plt, Kod, Åks, Trt (õpil.), Võn, ?Rõn (Berg), Ote, VÕ, Se, Ti (anon.) — u. 35(50) var.
- ā₂. Meest peetakse sõnast, hārga sarvist.*
* miest (SJn), miist (eL); peedakse (Pil, Piv), peetasse (SJn), peetase (Plt), peetaks (SJn), peetas (Trv, Ran), plitās (Rõu), peetes (Hel), peets (Krk); sanast (Kaa), sõnast (Kaa); hārgā (Krk, Hel); sarbist (SJn)
Hupele 165, Vlg. Lisal. nr. 10 (1890) 80, Mihkla-Parlo-Viialepp 12 116, Vih. (1949) 93; Vai, JJn, Tin (Soans), Rap v. Mär (Poom), Krj, Kār, Kaa, Vän, Saa, Krk, Hel, Trv, Pst, VII, SJn, Pil, Plt, Lai, Trm, Ran (Tobber), Rõu, Piv, As (Kuusik) — u. 30(43) var.
- b₁. Meest peetse sõnast ja hārga sarvest.*
* miest (Muh), miist (Hls); pietse (Muh), peetas (TMr); hārgā (Hls)
Han, Muh, Hls, TMr; kõik 1930-ndaist aastast — 4 var.
- b₂. Meest peetakse sõnast ja hārga sarvist.

- P. Tammepuu (Lai) seletus: «Mees pidagu oma sõna.»
Sa (Veäster), SJn, Lai — 4 var.
- c₁. Meest peetakse sõnast, aga hārga sarvest.
Tln (Pusemann), Rāp — 2 var.
- c₂. Meest peetakse sõnast, aga hārga sarvist.
Pōi, Vil, SJn — 3 var.
- d. Miist peedās sõnast ja hārgā sarvōst kinni.
Rāp — 1 var.
- e. Meest peetakse sõnast kinni, hārga sarvest.
Kaa — 1(2) var.
- f. Miist peetas sõnast, hārg sarvist.*
* meest (VII, San); peetakse (VII)
VII, Trv, San — 3 var.
- g₁. Mees peetas sõnast, hārga sarvest.*
* miis (Plv); peetakse (Rid)
Rid, San, Plv (Tobre) — 3 var.
- g₂. Mees peetakse sanast, hārga sarvist.*
* peeta (Hlj); sõnast (Hlj, Jūr)
Hlj, ?Jūr (Petroff), Khn — 2 v. 3(3) var.
- h. Mees peetakse sõnast, aga hārga sarvest.
Muh — 1 var.
- i₁. Mees peetakse sõnast, hārg sarvest.*
* miis (Rōu); peetas (Rōu), peetās (Rōu),
peetakse (Jām); sarvōst (Rōu)
Wled. 113, Kündja nr. 44 (1883) 525; Mär,
Krj, Jām, SJn, Rōu — 7(9) var.
- i₂. Mees peetakse sõnast, hārg sarvist.*
* peetaks (Kei), peetse (TMr)
Jōe, Kei, Aud, TMr — 4 var.
- j₁. Mees peetakse sõnast ja hārg sarvest.
Wled. 113, Kündja nr. 44 (1883) 525 — 1(2) var.
- j₂. Miis peetās sõnast ja hārg sarvist.
Vas — 1 var.
- j₃. Miis peedās sõnust ja hārg sarvist.
Krl — 1 var.
- k. Mees peetakse sõnast, aga hārg sarvist.
Saa — 1 var.
- B_{2a}. Meest pea sõnast, hārga sarvest.
Pha — 1 var.
- b. Meest pea sõnast kinni, hārga sarvest.
Vōn — 1 var.
- B_{3a}. Meest peetas sõnast nagu hārga sarvist.
Trv — 1 var.
- b. Mees peetakse sõnast kinni nagu hārg sarvest.
Krj — 1 var.
- B_{4a}. Sõnast peetakse meest, hārga sarvist.
Hupel: 165, Poromenski EGr. 215, Kōrber
VRMK 38, Kōrber Uus ABDr 11 — 1(11) var.
- b. Sõnast peetakse mees, sarvest hārg.
Wied. 171, Kündja nr. 51 (1883) 610 — 1(2) var.
- B_{5a1}. Hārga peetakse sarvest, meest sõnast.*
* hārgā (Urv, Se); peetas (Urv), peetās (Se); sarvōst (Se); miist (Se)
Krj, SJn, Lai, Urv, Se — 5 var.
- a₂. Hārga peetakse sarvist, meest sõnast.*
* hārgā (Krk); peetasse (Plt), peetaks (Rap), peets (Krk); miest (Plt), miist (Krk)
Malm 18, Kurrik 7, VP Aabits (1883) lk-ta, Lään. Täht. (1900) lk-ta; VJg, Rap, Krk, Plt — 4(24) var.
- b. Hārga peetakse sarvist ja meest sõnast.
Krj — 1 var.
- c₁. Hārga peetakse sarvest, aga meest sõnast.
MMg — 1 var.
- c₂. Hārga peetakse sarvist, aga meest sõnast.
?Saa (Ramberg) — ?(1) var.
- d. Hārga peetas sarvist, nenda meest sõnast.
?Tt (anon.) — 1?(1) var.
- e. Hārg peetakse sarvist, mees sanast.
Kār (Sōmer) — 1 var.
- f. Hārga peetakse sarvest kinni, meest aga sõnast.
Mār — 1 var.
- B_{6a1}. Meest peetakse sõnast, hārga peetakse sarvest.
Juu, Krj — 2 var.
- a₂. Meest peetakse sõnast, hārga peetakse sarvist.
Trt — 1 var.
- b. Miist peetes sõnast ja hārgā peetās sarvest.*
* peetas; sõnas; hārja (Vōn)
O. Hildebrandi (Vōn) seletus: «Mees peab oma sõna pidama.»
Vōn, Nōo — 2 var.
- B₇. Miis peap sõnast ja hārg peap sarvest.
Vō-Se (Stein) — 1(2) var.

- C. Meest veedas sõnast, aga härja sarvist.
Räp — 1 var.
- D. Meest sõlmitakse sõnust, härja sarvist.
Saa — 1 var.
- Ea₁. Meest peetakse sõnast, härja veetakse sarvest.
Koe — 1 var.
- a₂. Meest peetakse sõnast, härja veetakse sarvist.
M. Mäesalu seletus: öeldud kokkuleppe tegemisel.
Hää — 1 var.
- b₁. Meest sõnast peetakse, härja sarvest veetakse.
VMr — 1 var.
- b₂. Meest sõnast peetakse, härja sarvist veetakse.
Sim, Saa, Krl; kõik 1930-ndaist aastast — 3 var.
- b₃. Meesta sõnast peetakse, härja sarvist veetakse.
Raud KL I 57 — ?(14) var.
- F. Meest peetakse sõnast, härja hoitakse sarvest.
Koe — 1 var.
- G₁. Miist sõnast peetasse, härja sarvõst seotassõ.
Urv — 1 var.
- G₂. Mees sõnust seotas, härjä sarvest peetäs.
Har — 1 var.
- H. Meesta sõnast sõlmitakse, härja sarvest veetakse.
?Lai (õpil.) — ?(1) var.
- I. Meest sõnast sõlmitakse, härja sarvest põimitakse.
?Trt (õpil.) — ?(1) var.
- J_{1a1}. Härja sarvist seutakse, meesta sõnast sõlmitakse.
Org 20 — ?(3) var.
- a₂. Härja sarvist seotakse, meest sõnast sõlmitakse.
?KJn (Taresaar) — ?(1) var.
- a₃. Härjä sarvist seotasse, meesta sõnuist sõlmitasse.
Lüg (Bachmann) — 1 var.
- b. Sarvist härja seotakse, sõnast meesta sõlmitakse.*
* seutakse (Wled., Kündja), siutakse (Kurrik); meest (Elner)
Wled. 161, Kurrik SO 25, Kündja nr. 50 (1883) 597, Elner Lüh. EKO 68, Kmpm.

KLr II² 44 (Kp-tsitaadina), Norm. 131, EKMS IV 727 — ?(12) var.
Vrd. Kp X 260/1 ja 314/5.

- J_{2a1}. Miest sõnasta sõlmita, härja sarvista siutis.
Jõh (Otto) — 1 var.
- a₂. Meest sõnast sõlmitakse, härja sarvist seotakse.
?HMD (õpil.), ?Plt (Palm) — ?(2) var.
- b. Meest sõlmitakse sõnast, härja siutakse sarvist.
Tõn. RP 175 — ?(1) var.
- c. Sõnast meesta sõlmitakse, sarvist härja seotakse.
?Vil (Leoke) — ?(1) var.
- d. Sõnast meesta sõlmitakse, härja sarvist siutakse.
Tõn. RP 254 — 1(2) var.

*

- K_{1a}. Meesta sõnast, härjä sarvist, hobusta õhjuist.
Lüg — 1 var.
- b₁. Meest peetakse sõnast, härja sarvest, hobust ohjast.
Vil — 1 var.
- b₂. Mees peetakse sõnast ja härja sarvest ja hobu ohjast.
PJg — 1 var.
- c. Meest peetaste sõnast, härja sarvist ning hobust suuvaljatest.
Jäm — 1 var.
Vt. 2154 C₃.
- K_{2a}. Meest peetakse ikka sõnast, hoost ohjast, härja sarvest.
Kul — 1 var.
- b. Mees peetakse sõnast, hobune ohjast, härj sarvest.
HMD, HMD v. Ris (Treumann) — 2 var.
Vt. 2154 C₁.
- K₃. Hoost ohjast, härja sarvest, meest sõnast.
Rak — 1 var.
Vt. 2154 C₂.
- L. Miest sanast, härjä sarvist ja laeva ankrust.
Kuu — 1 var.
- M. Härja sarvist, meest sõnast, aga neiid patsist.
?Tõs (G. Anniko) — ?(2) var.

N. Meest sõnast, härğa sarvest, naist sabast.

Mar — 1 var.

Vt. 6620 B.

O. Meest sõnast, härğa sarvest, naist nabast ja lehma sabast.

Ran (L. Kallas) — 1 var.

Pa. Meest sõnast, härğa sarvest, naist nabast, aga kust itse tuleb pidada.

Kod (õpil.) — 1 var.

b. Meest sõnast, härğa sarvest, naist nabast, aga kust litse.

Kod (õpil.) — 1 var.

Q. Miis peetäs sõnast, härğ kõüdetäs sarvist, a tsika ei saa kostki võtta.

Plv — 1 var.

*

Ra₁. Meest tunnuks sõnast, härğa sarvest.

Krj — 1(3) var.

a₂. Meest tuntakse sõnast, härğa sarvest.

Trm — 1 var.

b. Meest tuntakse sõnast ja härğa sarvist.

Wied. 114, Kündja nr. 44 (1883) 525 — ?(4) var.

Vt. 6621 B₁.

*

S. Meest sõnast, lehma sarvest.

Põl (Tustit) — 1 var.

T₁. Meest sõnast, sikka sarvest.

Ol. Lisa nr. 1 (1885) 16 (pealk.) — ?(1) var.

T₂. Mees peetakse sõnast kui soku sarvest kinni.

Krj — 1(3) var.

Vrd. alb: Meesta sõnast, härğa sarvest, / õpetati juba vanast, / aga tänini veel praegu / otsitakse ilmaaegu, / kas ei leiduks mõnda leidu, / millest pidada võiks neidu (Kuu).

Vrd. 6618. Meest peetaks sõnast.

7310. Naist sõnast, lutsu sabast.

6610. Mees sõdib sõnaga, härğ sarvega.

11133. Sõna seob meest.

6620. MEEST SÕNAST, NAIST SABAST — 3 var.

A.

VMr, Amb — 2 var.

B. Meest sõnast, härğa sarvest, naist sabast.

Mar — 1 var.

Vt. 6619 N.

Vrd. 6621 D. Sälgemista tunneta naist, sanasta meesta ja laulust lindu.

7310. Naist sõnast, lutsu sabast.

324. Kes püüdb angerjast savast ehk naist sanast, jääb kalgist ilma.

6618. Meest peetaks sõnast.

6621. MEEST TUNNUKSE TEMA SÕNAST — 5—7(19) var.

A.

Aud (Tarkpea) — 1 var.

B_{1a1}. Meest tunnuks sõnast, härğa sarvest.

Krj — 1(3) var.

a₂. Meest tuntakse sõnast, härğa sarvest.

Trm — 1 var.

b. Meest tuntakse sõnast ja härğa sarvist.

Wied. 114, Kündja nr. 44 (1883) 525 — ?(4) var.

Vt. 6619 R.

B_{2a}. Meest tuntakse sõnast, härğa sõrast.

Jõh — 1 var.

b. Meest tuntakse sõnast ja härğa sõrast.

Wied. 114, Kündja nr. 44 (1883) 525 — ?(2) var.

C₁. Lindu tuntakse laulust, meest sõnast.

?Juü v. Vän (Virkus) — ?(1) var.

C₂. Meest tuntakse kõnest, lindu laulust.

?Mar (Hilemägi) — ?(1) var.

C₃. Lindu tuntakse laulust, inimest kõnest.

Ilis — 1 var.

C₄. Laulust tunnete lindu, juttust inimest.

?Rak? (Aug. Krikmann) — ?(1) var.

Vt. 5936 D₁—D₂.

D. Sälgemista tunneta naist, sanasta meesta ja laulust lindu.

?Vir (Aug. Krikmann) — ?(1) var.

Vt. 5936 E.

E. Puud tunnuks tema viljast ja inimest tema sõnadest ja tegudest.

Sannumetoja VII (1860) 40 — ?(1) var.

Vt. 9102 B ja 2151 C.

F. Riidest ei tunta veel meest, vaid meest tunnuks sõnast.

?Saa (Söggel) — ?(1) var.

Vrd. 6618. Meest peetaks sõnast.

6620. Meest sõnast, naist sabast.

6577. Mees mees, sõna sõna.

6622. MEES TÖÖTA NAGU NAENE VÖÖTA — 1(3) var.

Norm. 223, EKMS II 416; Trv (Jakobson).

Vrd. 12785. Tütarlaps tööta on nagu teekäija ilma vööta.

6623. MEES USUB MEHE HÄDA, NAENE
AJAB NAESE RIIDU — 1 var.

Krj (V. Mägi).

Vrd. 6557. Mees annab mehele nõu, naine hukutab naist taga.

6624. MEES VANANDAB MITU KORDA
NAEST — 1 var.

Wied. ESSr 1304.

6625. MEES VEITSI KORJAS, NAIN
HUISKO PILLAS — 1 var.

Tt (anon.).

6626. MEES ÜTLEB MEHE SÖNA —
1 var.

Rap v. Mär (Poom).

6627. MEHE ILU JA KOTI JÄMEDUS,
SEE ON ÜKS — 1(5) var.

a. Trm (Sild) — 1 var.

b. Mehe ilu ja koti jämedus on üks.
E 53, E² 25, EKMS II 858 — ?(4) var.

6628. MEHE KONT MAKSAB RAHA —
1 v. 2(24) var.

a. * Helle 346, Hupel 112, Porominski EGr.
205, Stein 42, Wied. 111, Kündja nr. 44
(1883) 524, KAH EKAI 155, Norm. 55, EKMS
I 785 — 1(17) var.

*
Mehe kont maksab rahha, fromme Männer find
rar. (Manns-Knochen kosten Geld.)

b. Mehe kont maksab ikka raha.
Wied. 111, Kündja nr. 44 (1883) 524, E 53,
E² 25, Laug. Vestr. 176, EKMS II 706 —
12(7) var.

6629. MEHEL LÄÄS, MIIS EI VÖTA;
NAISES SAAS, SAAJA EI TETÄ;
KODUN KURDAS, POISS EI JÄTÄ
— 2 var.

A. Krk (Sarv) — 1 var.

B. Mehele os lännü, miis ei vöta; kodu os
jäänü, kos'ä ei jätä.
Rõu (Kanger) — 1 var.

Vrd. ri «Kuhu pean minema»: Mihele menisin,
mies ei oda, / kuo jääksin — poiss ei jäädä
(ERIA II:1 nr. 2427).

6630. MEHEL NAISE PÄÄ, NAISEL
LAMBÄ PÄÄ — 1 var.

Rõu (Raadla).

Vrd. 6591. Mees on naise pea.

6631. MEHEL ON MEHE SÜDA — 7(16)
var.

Aa. Wied. 112, Kündja nr. 44 (1883) 524; Kuu
(Vilbaste), Trm (Särg) — 3(5) var.

b. Mehel mehe süda.
E 53, E² 25 — ?(6) var.

c. Mehel ikka mehe süda.
Vän, Pal (Karma) — 2 var.

B. Mehel õks mehe süä: muud saa_{ai}, sis
taarige lask juuskma.
Se — 1 var.

*

C. Mehel mehe meel.
His (Söggel) — 1(2) var.

Vrd. nlj: Põldmäe nr. 492.

6632. MEHEL ON ÜHE ÖÖGA ÜHEKSA
ÜKSE TAGA LUBA KÄIA, SENI KUI
TA ALLES OIGE ÜKSE ÜLESSE
LEIAB — 4 var.

A. Plt (Luu) — 1 var.

B. Käigu poiss vai üheksa ukse suud ära
ühe ööga, aga naise tema ikka saab,
aga tüdruk peab ootama, niikaua kui
järele tullakse.
Lai (Tammepuu) — 1 var.

C. Mees võib seitsekümmend seitse suitsu
ära käia ja saab ikka naise, aga nai-
sel seda võimu ei ole.
Lai (Tammepuu) — 1 var.

D. Mehel on hobune ees, piits peos, võib
ühe ööga ühessa tua eest ära käia: talu
keelab, teine annab.
Sjn — 1 var.

Vt. 11514 C.

Vrd. kk: Kui poiss ühel ööl käis seitsmes kohas
kosjas, see oli poisil seitse suitsu (As).

Vrd. 8941. Olgu poiss kolmest kohast öleside-
mega kinni, ikka saab naise.
8189. Kui pada pärast söögi kiitmist tühjas
jäets, sis juuskvat üte üüge ütese tareläve
läbi.

6633. MEHE LOOMAST ON NÄHA, MIS
TA ON — 1(3) var.

Pha? (anon.).

6634. MEHEL PIIP SUUS, NÄUST PALJU LAIEM — 3(5) var.

a. TMr (anon.) v. Vru (R. Kallas) — 1(3) var.

b. Mehel kohe nägu laiem kui piip suus. Pal (M. Uus) — 1 var.

c. Siis on nägu laiem, kui piip suus on. VNg (H. Krickmann) — 1 var.

Vrd. 6587, eriti G: Kui piip suus, siis mees moodsam.

6635. MEHE NUPP MAKSAB KA MIDAGI — 1?(1) var.

?Plt (Luu).

6636. MEHE POEG NÄÄB MÕNDA — 4(12) var.

a. *

* näeb (trükkised; Tõs)

Wied. 111, Kündja nr. 44 (1883) 524, E 53, E² 25, Norm. 213, EKMS I 760; Kaa, VII, Tõs — 3(11) var.

b. Mehe poeg näeb maa pääl mõnda. Aud — 1 var.

Vrd. 2141. Inime näeb ilmas mitu.

7663. Mõnda näeb, kes koera 'ea' veel elab. 3459. Ken kaik katsub, sie monda nägeb. 6652. Mihe poig, rüä poig, hobese poig — nii pläve kik kannateme.

6637. MEHE RUSIKAS ON MAGUSAM KUI MEELUSIKAS — 1(22) var.

* Helle 346, Hupel 112, Poromenski EGr. 205, Stein 42, Wied. 111, Kündja nr. 44 (1883) 524, KAH EKAI 155, E 53, E² 25.

*

117ehhe rusifikas on maggusam kui mee lusifikas, die Schläge des Liebhabers meynens recht gut. (des Mannes Faust ist süßer als ein Honig-Vöffel.

Vrd. rl «Miks panid kurjale»: [— —] mehe rusik metevakka, / kaasa kämmel kaku-kõrva (ERIA III : 3 nr. 6480).

6638. MEHEST SAAB MEES — ? kuni 2(10) var.

a. Stein 42, Wied. 112, Kündja nr. 44 (1883) 524; ?Tt (Kreutzw.) — 1?(6) var.

b. Mehest kasvab mees. Wied. 112, Kündja nr. 44 (1883) 524; ?Tt (Kreutzw.) — 1?(4) var.

6639. MEHEST SAAB VEEL NIIKAUA ASJA, KUI SUHKUR SUUS ÄRA SULAB, AGA NAISEST EI SAA KAUEM KUI NEL'LAKÜMNE VIIIE AASTANI — 2 var.

A.

M. Mäesalu seletus: «Sigimisevõime kohta; kuni suhkur suus ära sulab = kui veel soe, elav on.» Häa — 1 var.

B. Vanamees tahtvet naist seni, ku vöi veel suhu ära sulavet. Krk — 1 var.

Vrd. mst: Millal on meremees vana? 'Meremees on siis vana, kui tal lumi keele all enam ära ei sula' (Häa).

Vrd. 7268. Naine on siis viel naine, kui vöi suus sulab. 7270. Naine on viel naine, kui kusi lume sulatab.

6640. MEHE SUGULASED ON KUI JÄNESSE TAGUMINE JALG — ? kuni 2(2) var.

A.

?Lüg (Källo) — 1?(1) var.

B. Mehe sugulane on tagumine kuera jalg, naise sugulane — esimene jalg. ?Lüg (Källo) — 1?(1) var.

Vrd. kk: Mis sugulane ta viil om: hundi tagumine jalg (ku kolmas, nelläs põlv om) 'väga kaugelt sugulane' (Krk).

Vrd. 6654. Mihe sugulane um ku tõprarasvaga ruug.

6641. MEHE SÜDA NAISE PÕUES — 1?(1) var.

?Ann (Kagovere).

6642. MEHE VÄGI ON TARKUSES — 1 var.

Lai (Tiidu).

6643. MEHE ÖNN ON NAISE SÜLES — 1?(1) var.

?JMd (Lunts).

6644. MEHI EI PEA MITTE LOETAMA, VAID KAAJUTAMA — 1(30) var.

a.

Wied. 112, Kurrik SÖ 23, Kündja nr. 44 (1883) 524 — 1(6) var.

b. Mehi ei pea loetama, vaid kaajutama. Einer Lüh. EKO 68, E 53, E² 25, Puus.

- EKGr. 16, 212 ja 223, Puus. KH III⁶ 66 ja II¹¹ 103, Puus. EÜ I 109, EKMS IV 711 — ?(22) var.
- c. Mehi ei pea loetama, neid peab kaalutama.
Jänes-Parlo 111 — ?(1) var.
- d. Ära mehi loe, vaid kaalu.
E² 65 — ?(1) var.
6645. MEHILDE MESI, NAISILDE VÖSI — 9(14) var.
- a. _____*
- * mehelde (Vas); naeselde (Stein)
Stein 45; Kan, Vas, Vas v. Se (Sandra),
Võ-Se (Stein) — 4(9) var.
- b. Mehite mesi, naisite vösi.*
* vöi (Puh)
Puh, Röp — 2 var.
- c. Mehilda mesi, naisilda vöid.
Ply (Semm) — 1 var.
- d. Mehilte um mesi, naisiltõ vöisi.
Vas v. Se (Prants) — 1 var.
- e. Mehilde om mesi, naisilde om vösi.
Ply — 1 var.
6646. MIES, KES IHKAB OMALE RAHUNDUND ELU, SIE OTTAGU OMALE NAINNE VAI OSTAGU OMALE LAEV — 1?(1) var.
?Kuu (Lindström).
6647. MIES, KES MÄDA MURRAB — 1 var.
Kod (Grossschmidt).
6648. MIES ON TULI, NAINNE ON TAGUD — 1 var.
E. Lindströmi seletus: öeld. ägeda abielupaari kohta.
Kuu.
Võimalik väljendi kõnekäänuline funktsioon.
Vrd. kk: Üts om tuli, tõine kataij (Vas v. Se).
6649. MIES SAAB IKKE NAINNE: SUREB ESIMINE, SAAB TÖISE — ?(1) var.
?Lüg (Källo).
Vrd. 6605. Mees saab naese, aga lapsed ei saa ema.
6650. MIEST NING LEIBÄ TAHTVAD KÕIK — 1 var.
Khn (S. Saar).

6651. MIHELE, EI LEIVÄKANNIGALE — 1 var.
Kuu (Kronström).
Vrd. 6663. Mine mehele, mingu ui rüäkuhjale.
6652. MIHE POIG, RÜÄ POIG, HOBESSE POIG — NII PIÄVE KIK KANNA-TEME — 1 var.
Hel (Tomp).
Vrd. 6636. Mehe poeg nääb mõnda.
6653. MIHE SANA OLGU KALJUKINDEL — 1 var.
Kuu (R. Lilhein).
6654. MIHE SUGULANE UM KU TÕPRASVAGA RUUG — 12(15) var.
- A_{1a}. _____
Võ (Schmidt) — 1 var.
- b. Mis mehe sugulase' omma': tõprarasvaga roog.
Krl — 1 var.
- c. Mehe sugulased on kui tõprarasvaga roog.
Norm. 196, EKMS III 927 — ?(2) var.
- d. Mehe sugulane on kui külm tõprarasvaga roog.
As (Pint) — 1 var.
- A₂. Mehe sugulane on kui külm tõpraliha-ga roog.
Võn (Pint) — 1 var.
- Ba. Mehe sugulise om ku tõprarasvaga kapuste.
Krk (Sarv) — 2 var.
- b. Mehe sugulased naese sugulaste vasto otsego tõprarasvaga kapsad.
A. Wahlbergi seletus: «Kapsad saavad ikka keedetud searavaga, aga mitte tõprarasvaga.»
Hel — 1(2) var.
- c₁. Naene ütleb: «Mehe sugulased on nagu tõprarasvaga kapused.»
Saa v. His (Söggel) — 1 var.
- c₂. Mehe sugulased olla niisugused nagu tõprarasvaga kapsad.
Saa (Söggel) — 1 var.
- C₁. Mis mee mehe sugulase om kah? Nagu tõprarasvaga kapusta. Aga naese sugulase om nagu searavaga kapusta.
Tt (Veske) — 1 var.
- C₂. Mehe puult sugulase omma tõpraliha-

ga keedet kapuste ja naise puult sugu-
lase sealihaga keedet kapuste.
Vän — 1 var.

*

D. Tõpralihaga kapsad on kui mehe su-
gulasel.

A. Kuubeni seletus: mõlemad on halvad.
VI — 1 var.

Vrd. 6640. Mehe sugulasel on kui jänese tagu-
mine jalg.

6655. MIIS EI OLEGI MIIS, KES MEHE
SÕNA EI PEA — 1—2(9) var.

Aa. —————

Trv (Vaine) — 1(2) var.

b. See mees ei olegi mees, kes mehe sõna
ei pea.

E 76, E² 62, Puus. EKGr. 30 ja 193, Puus.
V—VI (1939) 161 — ?(6) var.

B. Kes sõnna ei pia, ei ole väärt mehe
nimmege kandma.

?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.

Vrd. 6693. Tuu om üks miis, kiä sõnna pidä,
tuu ole ei paabagi, kiä sõnna ei pia.

6542. Kui oled mees, sis pea mehe au.

6656. MIIS EI OLE MIIPOTT, MIIS OM
VAPSIGUVAKK — 5 var.

A. —————

Krk — 1 var.

B. Egas mees pole meepott ega talu tae-
variik.

Krk — 1 var.

Ca. Egas mees pole meepott.

Hls — 1 var.

b. Egas mees pole mõni meepott.

Krk — 1 var.

D. Ega mees ei ole mõni meepott ega või-
leiva kanikas, mees on meheke.

Saa — 1 var.

6657. MIIS EI TOIDA TUUD, VAID TUU
MIIST* — 1(3) var.

* mees(t); tõe(d) (trüklised)

Norm. 100, EKMS I 138; Trv (Ungerson).

Vrd. 265. Ammet toidab ikka mehe.

6658. MIIS, KES NIME KANNAB, LITS,
KES NIME ANNAB — 1 var.

Kod (Grossschmidt).

6659. MIIS KÄEH, NE MIIL'GE PÄÄH —
1 var.

miil'ge = meelgi

V. Pino seletus: siis on hea, kui mehe
oled.

Se.

Vrd. 9482. Raha pungah, miilgi pääh.

6660. MIIS LÄTT TII PÄÄLE, VÖTT
KALMU KAALA; NAINES LÄTT
NULKA, VÖTT KALMU KAALA —
3(15) var.

A₁a₁. —————*

* mees; tee; ja naine; nukka (Stein)

Stein 45, Norm. 208; Vö-Se (Stein) — 1(8)
var.

a₂. Mees läheb tee peale, võtab kalmu
kaela, naine läheb nurka, võtab kalmu
kaela.

EKMS III 949 ja 952 — ?(2) var.

b. Mees läheb teele, võtab kalmu kaela,
ja naene läheb nurka, võtab kalmu
kaela.

Wied. 113, Kündja nr. 44 (1883) 525, EKMS
I 564 — ?(3) var.

A₂. Naene lää nurka, [kalmu] kaalan; miis
lää tii pääle, kalmu kaalan.

Hel — 1 var.

B. Mees lähab teele, teadmada, kas taga-
si tuleb; naine lähab nurka, teadmada,
kas enam üles tõuseb.

Hel — 1 var.

Vrd. kk: Naine lät's nulka, võt't kalme üteh
(Wied. ESSr 195).

Vrd. rl «Meremehe teadmata saatust»: Merimees
läks merele, / kallista kala järele, / võttis
kaasa kalmukutsud, / surmasukkad vöö va-
hele (ERIA II:1 nr. 1998).

6661. MIIS UM LAIV, KIÄ KODO TUU,
NAANE LIIN, KOH SAISMA JÄÄS
— 3 kuni 5(8) var.

Aa. —————

Rõu (Orav) — 1 var.

b₁. Miis um laiv, kes kodo vidä, naanõ
liin, kes saisma jääs.

Rõu (Pallits) — 1 var.

b₂. Mees on laev, kes koju veab, naine
liin, kes seisma jääb.

Norm. 191, EKMS II 858 ja 1112 — ?(3)
var.

B. Mees om laiv, naine liin.

Vas (Lenzius) — 1 var.

C. Mees on laev, naine liin, naine maja
õnn.

Laakm. ER Kas. Kal. (1889) 5 — 1?(1) var.

- D. Üks on laev, mis sisse toob, teine linn, mis seisma jääb.
?Trt (Päär) — 1?(1) var.
6662. MIIS VANNUB NAESE, NAENE
VANNUB LATSE — 1 var.
Trv (Kill).
6663. MINE MEHELE, MINGU UI
RÜAKUHJALE — 13(19) var.
- Aa₁. — *
* minke' (Vas), min' (Se); rüakuhälö (Vas),
rüakuhälö (Se)
Vas, Se — 5(7) var.
- a₂. Mine iks mehele, mingu ui rüakuhja-
lõ.
J. Gutvesi seletus: rukkikuhl = rikkus.
Rõu — 1(2) var.
- a₃. Mine mehele, ära mine rüakuhjale.
Vas — 1 var.
- a₄. Mine mehele, ar minko rüakuhälö.
Se — 1 var.
- a₅. Mine mehele, mitte rüakuhjale.
Norm. 186; Vas v. Se (Sandra) — 1(3) var.
- b. Mingu ui rüakuhale, mine mehele.
V. Aaliku seletus: «Kui mehel tarka pääd
olõ õi, sis rikkus ei tähendä midäge.»
Se — 1 var.
- c₁. Mehele minnakse ja mitte rüakuhjale.
Plv — 1 var.
- c₂. Mehele minnakse, aga mitte rukkikuh-
jale.
E MVH 83 — 2(1) var.
- B. Min' mehele, minku ui rüakuhälö: rüa-
kuhi läit oisa, miist saa elost aast.
Se — 1 var.
- C. Ega sa läha viljakotile ega viljakuh-
jale, sa läät mehele.
Plv — 1 var.
- Vrd. 6651. Mihele, ei lelväkannigale.
6664. MINE MEHELE, TAHTKU UI
TALOPOJALE — 1 var.
Vas (Jakobson).
6665. MIS MEES MÖTLEB, SEDA NAIN
ÜTLEB — 1 var.
Kaa (õpil.).
6666. MIS MEES OTSIB, SEDA MEES
LEIAB — 9(26) var.
- Aa. — *
* levab (VII)
Sa — 7(12) var.
- b. Mis mees otsib, seda ta leiab.
Sa (Veäster) — 1 var.
- B₁. Mis inimene otsib, seda ta leiab.*
* mida (Puus.)
Meelej. nr. 7 (1887) 54, Kmpm. KH 76,
Puus. EKGr. 186 ja 190 — 2(6) var.
- B_{2a}. Mis inimene otsib, seda ta leiab, mis
ta näha tahab, seda ta näeb.
Wied. 118, Kündja nr. 46 (1883) 549, E:
44 — 1(6) var.
- b. Mis inimene otsib, seda ta leiab, mis
ta näha tahab, seda näib.
E 56 — 2(1) var.
- Vrd. ka Kmpm. KLR II⁷ 351 ja Reiman KTr
VI 36.
- Vrd. 8147. Kes otsib, see leiab.
8151. Mis keegi otsib, seda ta leiab.
6667. MIS MEES SÖÖB, SEDA MEES
VEAB KA — 1?(2) var.
EKMS III 31 ja 1046.
- Vrd. 11242, eriti B: Kes mees sööb, see mees
vääb.
1844, eriti A: Mis härg sööb, see härg
veab.
6668. MIS NUUD MEHEL VIGA ELADA,
KUI KOHT HEA — 1 var.
Trv v. Rõu (Siipen).
6669. MIS SA MEHEST MÖNITAD JA
NAASEST NAARAT — 1 var.
Ote (Ois).
6670. MITU MEEST, SETU ARU —
3(5) var.
Pet. Ah. 34, Pet. A² 54; Põi (Rand).
Vrd. 6492. Igal mehel ise aru.
6671. MÖNI MEES TEEB NÕUGA ENAM
KUI TEINE JOUGA — 1?(1) var.
?Vil (Suurkask).
Vrd. 7634. Enam tehakse nõuga kui jõuga.
6672. MÖNI MIIS MASS SULASEH SADA
RUUBLEIT, PEREMEHEH MASSA AI
TINGAGI — 1—3(3) var.
Vas v. Se (Sandra).
Vrd. 2026. Ilo mass küll sada rubla, teco ei
massa tingagi.

6673. NII KAUA, KUI MEES JOUAB
HUMALAKABA MAAST ULES
TOSTA, NII KAUA PEAB TEMA
VEEL MAJAS VALITSEMA — 1 var.
Tõs (Öövel).

6674. NÕNDA KUIDA SEE MEES, NÕNDA
SEE ARU — 2 kuni 3(4) var.

- A. —
Saa (Söggel) — 1(2) var.
B. Kuidas mees, nõnda mõistus.
Põli (Tustit) — 1 var.
C. Igal mehel oma arvamine.
Saarl. Uus Kal. (1885) 65 — 1?(1) var.
Vrd. 6492. Igal mehel ise aru.
8886. Pisike mees, pisike meel.

6675. OLE ISE MEES, PEA TEINE MEES
MEHEKS KA — 4 kuni 6(65) var.

- Aa₁. — *

- * isi (Beitr.)
* Helle 349, Hupel 114, Beitr. XI 154, Porom-
menschl EGr. 209, Körper VRMK 38, Körper
Uus ABDr 10 — 1(20) var.

*
*Alle ist mees, pea teine mees meheks ka, man mag
Niemand neben sich verachten.*

- a₂. Ole ise mees, pea teist meest meheks
ka.
Wied. 135, Kündja nr. 48 (1883) 572 — 3(3)
var.

- b₁. Ole ise mees, pea teine mees ka me-
heks.*
* pia (Meelej.), ja pea (Rootsl.)
Stein 48, Meelej. nr. 23 (1885) 125, Rootsl.
Elut. Kal. (1901) 19, Norm. 238, EKMS IV
439 — 1(11) var.

- b₂. Ole esi miis ja pia tõist miist kah
mehes.
Ote — 1 var.

- b₃. Ole ise mees, pea ka teist meest me-
heks.
E 61 — 1(1) var.

- b₄. Ole esi mees, pea tõine mees mehes.
Laakm. Mr Kal. (1862 det.) — 1(1) var.

- c₁. Ole ise mees, pea teine ka meheks.
Sander I 68 — 1(7) var.

- c₂. Ole ise mees ja pea tõist ka meheks.
?Tt (anon.) — 1(2) var.

- c₃. Ole ise mies, pea teist kua meheks.*
* mees; ka (Tt)
Muh, ?Tt (Eisen) — 1 v. 2(2) var.

- c₄. Ole ise mees, pea ka teist meheks.
KAH EKAI 156, E² 25; VII — 1(6) var.
c₅. Ole ise mees, pea ka teisi meheks.
EKMS I 222 — 1(1) var.

- B. Kes ise mees, see peab ka teist me-
heks.
?Hls (Söggel) — 1(1) var.

- Ca. Tahad ise mees olla, siis pia ka teisi
meheks.
Tõn. Täht. (1911 mai) — 1(2) var.

- b. Tahad ise mees olla, siis pea ka teist
meheks.
Loorits Vrp 65, Parijõgi-Reial-Vaigla VI
201 — 1(7) var.

- Vrd. kk: Sina arvad ennast küll üksinda me-
heks, tõised on ka mehed (Trv v. Rõu).

- Vrd. 6676. Ole isi mees, siis peavad sind ka
teised meheks.

6676. OLE ISI MEES, SIIS PEAVAD SIND
KA TEISED MEHEKS — 1?(1) var.

?Rap v. Mär (Poom).

- Vrd. 6675. Ole ise mees, pea teine mees meheks
ka.
6678. Ole miis, ära olgu poiskene.

6677. OLE MEES MEESTE EES — 1 var.
Puh (Antik).

6678. OLE MIIS, ÄRÄ OLGU POISKENE
— 1 var.

Räp (Poolakess).

- Vrd. 6676. Ole isi mees, siis peavad sind ka
teised meheks.

6679. OL' ÕKS MEHE IIST, OLGU UI
KAPSTALEHE IIST — 1 var.

ol' = ole

Se (Pöllula).

6680. OLGU MEES KURT EHK TUMM,
NAISE SAAB TA IKKA — 1(1) var.

?Trt (Eisen).

- Vrd. 6488. Eks mies ikke naise saa, aga ega
tüdrik kiita voi, et mehele saab.

6681. OLGU MEES PUUJALAGA, POOLE
PUUSAGA, NAISE SAAB TA IKKA
— 3 v. 4(4) var.

A.

Tür (Vildebaum) — 1 var.

- Ba. Olgu puujalaga ehk poole reiega, kui
ta aga naiseks võtab.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

- b. Olgu puujalaga ehk poole reiega, aga ikka läheks, kui ta aga mees on.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- C. Olgu või puujalad, ku saaks aga mehele.
?Kod (Nõu) — 1?(1) var.
- Vrd. kk(?): Nüüd lähaks mehele ükskõik, kis tuleks, olgu puujalaga ehk poole reiega, saaks peremehe orjusest lahti 'nii on õelnud tüdrukud, kellel oli raske teenistuskohi' (Rap v. Mär).
- Vrd. 6488. Eks mies ikke naise saa, aga ega tüdruk kiita voi, et mehele saab.
8941. Olgu poiss kolmest kohast õlesidemega kinni, ikka saab naise.
6682. OLGU MEES ÜHE JALAGA JA ÜHE SILMAGA, NAISE SAAB TA IKKA — 1 v. 2(4) var.
- A. —
E² 26; ?Elva (Eisen) — 1?(3) var.
- B. Olgu poiss ühe käega ehk ühe jalaga ehk kolme õlesidemega ümbert kinni pandud, saab tema naise, kui võtma läheb.
Lal — 1 var.
- Vt. 8941 G.
- Vrd. 6488. Eks mies ikke naise saa, aga ega tüdruk kiita voi, et mehele saab.
6683. ON SUL MEHE TÄIS LUID, SIIS ASTU MEHE EEST VÄLJA — 1 var.
VNg (Volde).
6684. PAREMB, KUI MIES TÕÖD RUTTAB, KUI TÕÖ MIEST RUTTAB — 1(2) var.
- a. —
Kuu (Vilberg, Viljak) — 1 var.
- b. Parem, kui mees tõöd ruttab, kui et tõöd meest ruttab.
Norm. 67 — ?(1) var.
- Vrd. 12504. Töö ei otsi tegijat, tegija peab tööds otsima.
12456. Kes tõöd taga ei aja, teda ajab töö taga.
6685. PAREMB MEHE AGANANO KU POIGO PUHAS LEIB — 1 var.
Vas v. Se (Sandra).
- Vrd. 8021. Parem on oma agane kui võõra selge leib.
6686. PAREM MEES ILMA RAHATA KUI RAHA ILMA MEHETA — 3(4) var.
- a. —
Mus, Põl — 2(3) var.
- b. Parem üks mees ilma rahata kui raha ilma meheta.
Mus — 1 var.
6687. PAREM MEHE JUURES VIINAHAIK KUI MULLAHAIK — 1 var.
Rõu (Gutves).
6688. SEE MEES ON TATTNINA, KEL ESIMENE LAPS TUDAR — 2 var.
- a. —
Hää (Mäesalu) — 1 var.
- b. Esimine laps tüttar, sis mies õli nattanena eloaig.
Lüg — 1 var.
- Vrd. 7406. Nattanenäst saab mies, aga mitte tühjäst naurajast.
708. Esimine laps pidi poig olema, sis õli mies täitsames.
6689. SUUREL MEHEL ON SUURED PÜKSID — 1 kuni 2(9) var.
- A. —
Wied. 174, Kündja nr. 51 (1883) 611 — 1(3) var.
- B. Suur mees, suur särk.
E 79, E² 86, Kask-Puusepp-Vaigla 139, Norm. 81; ?Võn (P. Rootslane) — 1?(6) var.
- Vrd. 6526. Kuidas mees, nõnda särk.
6690. SUUR MIES JA PISIKE NAINE VIEL KUDAGI SOBIVAD, AGA PISIKE MIES JA SUUR NAINE EI KOLBA KUHUGI — 1?(1) var.
?Lüg (Källo).
6691. TULEB MEES MERETAGUNE, EI TOUSE TURVAALUNE — u. 35(47) var.
- Aa. Ennem veereb veetagane, kui tõuseb turblaalane.
Ris — 1 var.
- b. Ei tõuse turblaalune enam, aga veereb veetagune ikka.
Tln (Puusemann) — 1 var.
- B. Ajatagune on oodata, turblaalune änam ei tõuse.
HMD v. Ris (Treumann) — 1 var.

- C. Tuule tagant on ikka oota, turbla tagant pole midagi oota.
Jäm — 1 var.
- C. Liinatagodsõ õks ar' oodat, turbata-gost jovva ai imp ar' uuta'.
Se — 1 var.
- D₁. — *
* ei tõuse (trükised); turbaalune (EKMS) Norm. 208, EKMS III 952; Kuu (Esken) — 1(3) var.
- D₂. Ennem tuleb meretagune, aga turbla-alune ännam ei tule.
Mär (Ojasson) — 1 var.
- E_{1a}. Küll tuleb mees meretagune, aga maa alt enam ei tule.
Hij — 1 var.
- b₁. Meretagune ikka tuleb, ei tule maa-alune.
Rak — 1(2) var.
- b₂. Meretagune tuleb, ei tule maa-alune.
E 54, E² 43 — ?(2) var.
- b₃. Veel tuleb meretagune, ei tule maa-alune.
Kuu — 1 var.
- E_{2a}. Meretagust soab ikke näha, aga mua-alust ei soa änam ialgi näha.
Koe (Schultz) — 1 var.
- b₁. Meretagust saad ikke näha, aga maa-alust mitte.
Lai — 1 var.
- b₂. Meretagust saab ikka näha, maa-alust mitte.
Lai — 1 var.
- F. Veetagust võib oodata, aga maa-alust ei saa enam oodata.
Hää — 1 var.
- Ga₁. Tuleb kodu veetagune, ei tule kodu mullaalune.
Vai — 1 var.
- a₂. Tuleb koju veetagune, ei tule mulla-alune.
EKMS III 952 — 1?(1) var.
- b. Küll tuleb veetagune, ei tule mulla-alune.
VNg — 1 var.
- H. Tuleb meretagune, ei tule mullaalune.
Amb, Vig — 2 var.
- I. Ikka tuleb metsatagune, ikka tuleb meretagune, ei tule mullaalune.
EKMS I 319 ja III 951; Amb (Kleinmann) — 1(3) var.
- Ja. Miis tule kodu mere taga, aga ei tule kodu mätta alt.
Krk — 1 var.
- b. Tuleb meretagune, aga ei tule mätta-alune.
Kod — 1 var.
- K_{1a}. Mäe tagant mees ikka tuleb, aga mätta alt enam ei tule.
Norm. 208, EKMS III 952 — ?(2) var.
- b. Mää tagant ikke mies tuleb, aga mätta alt ei tuiise.
?Lüg (Källo) — ?(1) var.
- c. Tuleb mäetagune, aga ei tule enam mättaalune.
Trt — 1 var.
- d. Mäe takast tulep, mättä alt ei tuleki.
Ote — 1 var.
- e. Mäe tagant saab tagasi, mätta alt ei saa enam tagasi.
Pst — 1 var.
- f. Mäe tagat tuleb tagasi, aga mättä tagat ei enämp.
Trv — 1 var.
- K₂. Kui ma mäe taga olen, siis ma ika tulen, aga kui ma mätta all olen, siis ära enam oota.
Ote — 1 var.
- K₃. Ennem mäetagune kui mättaalune.
TMr (Tootsi) — 1 var.
- La. Küll tuleb mäetagune, aga ei tule mäe-alune.
Pal (Karv) — 1 var.
- b. Mäe tagant tulevad tagasi, aga mäe alt ei tule.
Trt (Piir) — 1 var.
- Ma. Tuleb mees mere tagant, aga ei tule toonelast.
VJg — 1 var.
- b. Mies tuleb ikke mere tagand, ei tule enämb tuonelald.
Lüg (Källo) — 1 var.
- N. Mies tuleb mere tagant, saab sõa suust, aga tuonelast ei tule.
?Lüg (Källo) — 1?(1) var.
- Vt. 11067 E.
- O. Mere tagast loodetakse veel tuttavaid näha saada, aga haa tagast ei ole mingit lootust enam.
Vil (Kala) — 1 var.
- *
- P. Tuleb mies mere tagand, sureb kuo ahju pääle.

J. Mikiveri seletus: «Reisile minnes ei maksa hüdaõhtu karta, surm võib tulla ka ahju peal.»
Kuu — 1 var.

Q. Eläb mees mere tavalgi, tappab tuba ahju pääle.
Kuu (Esken) — 1 var.

R. Tuleb tulettagune, veereb vetetagune, ei liigu enam maa-alune.
Nrv — 1 var.

Vrd. 6253. Tuleb maatagune, ei enümb mere-tagune.

7666. Näge inimest elävast ilmast, ei kuo-leva kustagi.

599. Midä elos, tuleb tagasi, midä mulda pandud, ei tule.

6603. Mees saab mehega kogu, aga mätas äi saa mättaga kogu.

6692. TUU OM MEES, KES NAISE
MOIST VOTTA JA HOBESE OSTA
— 1(2) var.

Vas v. Se (Sandra).

6693. TUU OM OKS MIIS, KIÄ SÖNNA
PIDÄ, TUU OLE EI PAABAGI, KIÄ
SÖNNA EI PIA — 1?(1) var.

?Vas v. Se (Sandra).

Vrd. 6655. Miis ei olegi miis, kes mehe sõna ei pea.

6694. ÄRA MINE ENNE MEEST MAGAMA
EGA TULGU PÄRAST MEEST ÜLES
— 1?(1) var.

?Vil (Suurkask).

6695. ÄRA VAATA MEEST MÜTSIST,
VAID TEGUDEST — 1?(1) var.

?Mih (Kappok).

Vrd. 12207. Ära tunne mind, vaid tunne mu tegusid.
2148. Inimese nägu ununeb, aga teud ei unune.

6696. ÄRA VAATA MEHE NÄGU, VAATA
TA TEGU — 3 var.

a. _____
Emm — 1 var.

b. Ära vaata nägu, vaid tegu.
As (Kuusik) — 1 var.

c. Ää voadak näo peale mette, voata ikka teo peale, poeg.
Pöi — 1 var.

Vrd. 7676. Nägu ei teuta meest, vaid tegu.
12207. Ära tunne mind, vaid tunne mu tegusid.

6697. ÄRA VAATA MEHE SUURUST,
VAID VAATA MEHE MOISTUST —
? kuni 2(2) var.

a. _____
?Vil (Leoke) — 1?(1) var.

b. Ära vaata mehe suurust, vaid vaata mehe tarkust.

?Vil (Leoke) — 1?(1) var.

Vrd. 8829. Pikkus põle tarkus.

6616. Meest mõõdetakse mõistusest.

6698. ÄRÄ MINE MEHEKESELE, MINE
MEHEL — 1 var.

M. Sarve seletus: Ära mine rumalale mehele.

Krk.

Vrd. 15082. Öts um mils, tönö mehekene.

6699. ÄRÄ VAHI MIHE KARVAST, KATSU
MIEST HAMBAST — 1 var.

Kuu (Vilberg, Viljak).

Vrd. 4188. Ära arva koera karvast, vaid hambast.

4644. Kurja ei kaeta karvast.

6700. MEESTERAHVALE OLLA KULBI-
TAIS RAMMU ANTUD, KUNA
NAESTERAHVALE TEELUSIKAGA
ANTUD JA SEALTKI LÄIKINUD
MUIST PEALT MAHA — 1 var.

Jür (Saalverk).

6701. MEESTERAHVA MEEL ON ÜKS
KERGITUS KERGEID ÖLGI, NAISE
MEEL AGA AHJUTÄIS TOOREID
HALGE — 1(2) var.

EKMS II 858 ja 1112 (< Kul).

Vrd. 5943. Poisi himu on pista peutäis ölga põlema, tüdrukul nagu käisest tükkija odra-pää ehk tuli toores puus.

6590. Mees on nagu kuusepakk, vahetevalhel praksub, naine on nagu haavahalg, alati sisiseb.

6702. ÜHE MEESTERAHVA TALINE
SITAL KÄIMINE ON PALJU ENAM
KUI NAISTERAHVA SUVINE TÖÖ
— 1 var.

Kul (Samet).

6703. MEHELEMININE EI OLE REHELE-
MINEK — u. 20(22) var.

A_{1a1}. —————*

* pole (Vil), olõ õi (Se)
Krk, Trv, Vil, Se — 6 var.

a₂. Egas meheleminek pole reheleminek.*
* ei ole (Krk), olõ õi (Se); riheleminek
(Se)

Norm. 185; ?VMr (Prilimets), Hää, Krk, Se
— 4 v. 5(6) var.

b. Meheleminek põle sedäsi mitte kut re-
heleminemine.
Muh — 1 var.

c. Meheleminemine põle reheleminemine.
Amb — 1 var.

d. Mehele minna pole rehele minna.
Trt (Elsen) — 1 var.

A₂. Mehele mindäs, aga mitte rihele.
?Räp (Lepson) — 1? (1) var.

A_{3a}. Parep mine rehele kui mehele.
Kam v. Se (Relli) — 1 var.

b. Inne minna rehele kui mehele.
Se (Relli) — 1 var.

Ba. Ega meheleminek pole reheleminek, et
hommikul lähed ja õhtul tuled.
KJn — 1 var.

b. Egas meheleminek pole reheleminek, et
täna lähed ja homme tuled.
Hls — 1 var.

C. Mehele minna pole rehele minna, naist
võtta pole kaissu võtta.
Sim — 1 var.

D. Meheleminek põle reheleminek ja nai-
sevõtmine põle naljaasi.
Vil — 1 var.

Vt. 7343 E.

6704. MEHELE MINNA POLE KUNTS,
AGA SUUREM KUNTS ON MEHEGA
ELADA — 5(9) var.

Aa₁. —————

Sa (Veäster) — 1 var.

a₂. Kunst ei ole mehele minnä, kunst om
mehel elada.
Nõo — 1(3) var.

b. Egas meheleminek põle kunst, mehega
elamine on kunst.
Hls — 1 var.

B. Noorikuks saada on kerge, noorikuna
olla — raske.
VNg (Aug. Krikmann) — 1 var.

C. Kunts pole naest võtta, aga kunts on
naesega elada.

Krj (Allas) — 1(3) var.

Vrd. 7367, eriti B: Nali om küll naist võtta, aga
kae, kas om ka nali naisege elade.

6540. Kui mõestad mehega magada, siis
mõesta kua mehega elada.

6705. MEHESONA LOEB — 1 var.

A. Ranna seletus: kaalub, maksab, on vää-
rikas.

Põl.

6706. MEHINE PERE JA HÄRINE KARI
VÕTAVAD JUMALA KÄEST VÄGISI
— 14(25) var.

Aa₁. —————
Käi (Kõrv) — 1 var.

a₂. Mehine pere ja härine kari — need
võtavad vägisi jumala käest.
Krk — 1 var.

a₃. Mehine pere ning härgine kari võtõ
vanajumala käest kua vägisi.
Khn — 1 var.

b. Härine kari ja mehine pere võtavad vä-
gise jumala käest.*
* võtavad (trüksised); vägisi (E MVH, E,
E²)

Wied. 14, Kündja nr. 33 (1883) 393, E MVH
31, E 21, E² 92; Sa (Allas) — 1(6) var.

c. Härgine kari ja meestene pere võtavad
vägise jumala käest leivajärg ära.
Ris — 1 var.

d₁. Mehine pere ja härgne kari võtavad
jumala käest vägisi leiba.
Kaa — 1 var.

d₂. Mehine pere ning härine kari võtavad
vägise jumala käest leiba.
Kaa — 1 var.

e. Mehine pere ja härine kari — nee vet-
vad vanajumala käest vägise, kui ta
ka äi taha anda.
Phl — 1 var.

B. Isane pere ja härine kari võtavad ju-
mala käest vägisi leiba.
Kaa — 1 var.

C. Isane vägi ja härine kari võtavad vä-
gise jumala käest leiba.
Sa (R. Kallas v. anon.) — 1(3) var.

D. Mehine pere võtab jumala käest kua
vägisi.
Khn — 1 var.

*

- E. Meestene pere ja härjane kari peavad
ikka leiva maeas.
Sa (Veäster) — 1 var.

*

- F. Härine kari ja mehine pere — nee'p
jää ilmal hädasse'nd.
Käl (Sooster) — 1(3) var.

*

- G. Mehepere ja härjakari on talu kosu-
tajad.
Norm. 96, EKMS I 569; SJn (Mein) — 1(3)
var.

- Vrd. Saarl. Uus Kal. (1884) 52: Jaagu Ansul oli
«mehene pere ja härjane kari», nee pea-
vad jo vana Saare rahva vanasõna järele
«vägise Jumala käest leiba võtma.»

- Vrd. kk: Kohapidajal on hea, kui on härine kari
ja mehine pere (Rap v. Mär).

- Vrd. 658. Emane pere ja lehmine kari ei saada
kasu.

6707. KUDAS MEISTER, NENDA TÖÖ *

— 2(3) var.

* kuidas (W. Norm. ÖL), kuidas (Norm.);
nõnda (trükised)

W. Norm. ÖL 6, Norm. 75; Lai (Tiidu).

- Vrd. 6518. Kuidas mees, nenda teud.

6708. MEISTRIL NÄPUD ÕLISED — 1 var.

A. Piiri seletus: «Õline on jõukuse tähen-
duses.»

Trt.

6709. ÕIGEL MEISTRIL OM SILM SINKLI JA NÕNA VINKLI — u. 30(35) var.

A. — *

* sinkel; nina; vinkel (Norm.)

Norm. 56; Rõn (Käärrik) — 1(3) var.

- Ba₁. Silm on sirkel, nina on vinkel.

Hlj, Jäm — 2 var.

- a₂. Silm on sirkel, nina vinkel.*

* om (Krk)

Sim, Äks, Krk — 5 var.

- a₃. Silm on sirkel ja nina vinkel.*

* one; ninä (Kod)

Äks, Kod — 2 var.

- a₄. Silm sirkel ja nina vinkel.

Vil (Leoke) — 1 var.

- a₅. Silm sirkel, nina vinkel.*

* tsirkli — vikli (Ote)

K. Schnelli (Kuu) seletus: «Õeldakse lihtsa,
aga osava töö juures.»

Rak, Ann, Kuu, Jür, Rap v. Mär (Poom),
Vig, Vän, SJn, Lai, Ote — 13(14) var.

- b. Silm nagu sirkel, nena nagu vinkel.
Jõh (Mets) — 1 var.

- C. Olgu silm sirkel ja nina vinkel ja
m... mõõdupuu.

J. Nurme seletus: «Mõninga töö juures, kui
ei ole käepärast vastavaid tööriistu.»

Kul — 1 var.

- D₁. Õigel mehel on silm sirkel ja nina
vinkel ning too asi tollipulk.
Trt (Piir) — 1 var.

- D₂. Silm sirkel, nina vinkel, t... tolli-
pulk.

S. Karro (Hls) seletus: «Õtlus silma järgi
mõõdu kohta meistritööde juures.»

Hää, Hls — 2 var.

- E. Silma sirkel, nina vinkel, kuri naine
ja valge hobune.

KJn (Raidla) — 1 var.

- F. Silm on sirkel ja põial tollipulk.
Aud (Tarkpea) — 1 var.

- G. Suu on sirkel, nina on vinkel.

EKMS II 1008 — 1 var.

Red. B, C, D₂, E, F, G vanasõnalisus ka-
heldav.

6710. MEREMES KÜNNAB IGA PÄEV, AGA VAGU JÄRELE EI JÄÄ — 1?(1) var.

?Pär (õpil.).

6711. MEREMEHI KÄSI ON KUI SEA SUU: KUS KINNI HAKKAB, SEALT TÜKK TULEB — 1 var.

Rei (Ennist).

6712. MERIMEES POLE LAITA MEES * — ?(4) var.

* meremees (Norm.)

Nurmik I 110, Norm. 99.

6713. MERIMIHIL MEKUD MÄRJÄD, KALAMIHIL KAPPUD MÄRJÄD — 2 var.

A. —

Kuu (Lindström) — 1 var.

- B. Meremees toob märjad pässid.
Vän (Peterson) — 1 var.

6714. MERIMIES PUS'SUTA ON KUI
LITS V...TA — 1 var.

Kuu (R. Lilhein).

6715. MEREVESI PUDRUKS KEETA EHK
RAHVA SUU KINNI PANNA — SEE
OLEKS ÜKSTAKOIK — 1 var.

Jäm (Kuldsaar).

6716. EGA SÖS, KU MERD NÄET SIL-
MÄGA, MASSA AI SISSE KARGA-
MINE — 1 var.

Vas (Meister).

6717. EI MERI SELLEST ALANE, KUI
KOER ÄÄREST LAKUB — 4(5) var.

Aa.

Norm. 116; Kuu — 1(2) var.

- b. Ei meri sest vähene, kui kuer äärest
lakkub.
Kuu — 1 var.

- B. Ega jõgi vähene, kui kuer lakub ehk
härp rüütab.

A. Källo seletus: mõisavarguse kohta.

Lüg — 1 var.

- C. Järv ku tuuperäst poganabast lää_äi,
ku pini veerest lakk.
poganabast = roojasemaks, ebapuhtamaks
Se — 1 var.

6718. KENES MERI, SEN KALAD * —
2 var.

* kene

Kuu.

6719. KES MEREL EI OLE OLNUD, SEE
EI OLE HÄDA NÄINUD * — ?(7)
var.

* pole (Norm.)

Gr. RkÖrE II 95, Norm. 45. Vene fraasi
tõlge.

- Vrd. Gr. LS 186: Kes mere lainil pole käind, /
EI see veel häda pole näind; Tõn. RP 73:
Kes merel sõudmas põle käind, / EI see
veel häda ole näind (autor A. Piirikivi).

6720. KESSE MERD VOIB KIRVEL TÄUTA
— 2 var.

A.

G. Vilbergi ja K. Viljaku seletus: «Annad,
annad, aga ei jõua täita, tahab veel.»

Kuu — 1 var.

- B. Mene ankurilla merd täütüma.

R. Lilheina seletused: 1) «EI vähesega saa
suurt teha». 2) «EI vähesega suudeta täita
suure tahtmisega inimest.»

Kuu — 1 var.

6721. KUI MERE PEAL HÄDA, SIIS MAA
PEAL AITAJAID KÜLL — 1(4) var.

Norm. 237, EKMS I 18 ja 94; Rak (Jürjev).

- Vrd. 5268. Kui laev merel hukka läheb, siis on
maa pääl tarku palju.

6722. KUI MERI ON LAME NAGUT
PIIMAPÜTT, SIIS PANE ÄGA
SÄÄREPAELAD MÜTSI SIDUMI-
SEKS TASKU — 1 v. 2(2) var.

a.

Põl (Rand) — 1 var.

- b. Kui meri lame on nagut piimapütt,
siis pane äga pätipaelad mütsi sidumi-
seks tasku.

?Põl (Rand) — 1?(1) var.

6723. KUI MERI ÖNNISTAB, SIIS MAA
EI ÖNNISTA — 9(11) var.

A.

Norm. 84, EKMS III 376; Aud (õpil.) —
1(3) var.

- B. Kui jumal merd õnnistab, siis ta maad
nuhtleb.
Pär (Kampmann) — 1 var.

- C_{1a}. Kui meri õnnistab, siis maa ikaldab.
Vän (Peterson) — 1 var.

- b. Kui maa ikaldab, siis meri õnnistab,
ehk ka ümmer pöördud.
Vän (Peterson) — 1 var.

- C₂. Kui meri õnnistab, siis põld ikaldab.
Sjn — 1 var.

- D. Kui maa õnnistab, siis meri ikaldab.
Vän (Peterson) — 1 var.

- E. Kui meri rikas, siis maa vaene.
Käi (Sooster) — 1 var.

- F. Kui maa ei anna, siis meri annab.
Põl — 1 var.

- G. Annab maa, siis meri 'p anna; annab
meri, siis maa 'p anna.
Khk — 1 var.

- Vrd. 13964. Ku saa midagi viist, sis on luuta
ka maast.

6724. KUS SAAD MEREL MAGEJA VETT — 1 var.

A. Kronströmi seletus: «Kui keegi tahab võimatut.»
Kuu.

6725. KÜLL MERI MIHE TEGEB — 2 var.

- A. —
Kuu (Salström) — 1 var.
- B. Meri mind meheksi tihend, laivarikko rikka'aksi.
Hlj (Laugaste) — 1 var.
- Vrd. rj «Meri meheks teinud»: Meri mind meheksi teinud, / Riia teinud rikka'aksi (ERIA II:1 nr. 1995).
- Vrd. 1999. Küll ilm mehest mehe teeb.

6726. MERDE EI JÄE MUUD KUI KAHE TERAGA MOEK JA KOLMEKANDILINE NOEL, KOIK MUUD UHUB KALDALE — 1 var.

Tln (Kallus).

6727. MEREL ON SADA SÜDÄND — 1 var.

Kuu (Kronström).

6728. MEREL SILMAD, METSAL KÕRVAD — u. 200(295) var.

- A_{1a1}. —*
* silmäd; metsäl; korvad (Kuu)
Stein 42, Wied. 112, Kündja nr. 44 (1883) 524, Tõn. Täht. (1911 märts), E 54, E² 45, Puus. EKGr. 204, Puus. KH III¹² 79, Puus. Eü I 115, Meos Vaatl. III—IV 141, Huvit. II¹ 106, Huvit. V Lisa 15, Norm. 137, EKMS I 338; Vi, Kuu, Põl, Hls (Jung), Vln, Vil, Pil, TaP, Trt, Vas (Kuuben), Tt (Kreutzw.) — u. 30(73) var.

- a₂. Merel silmad ja metsal kõrvad.
E. Ennisti seletus: «Merel nähakse kaugele ja metsas võib salaja põõsa tagant kuulata.»
Rak, Rei, Pal — 3 var.

- a₃. Merel on silmad ja metsal kõrvad.
Hls, Vil — 2 var.

- a₄. Merel on silmäd, metsäl korvad.
Kuu — 1 var.

- a₅. Merel on silmad, metsal on kõrvad.*
* mõtsal (Tt)
Lüg, Tt (Weitzenberg) — 2 var.

- b₁. Metsal kõrvad, merel silmad.*
* mõtsal (Ran), metsäl (Lüg)

Lüg, Kuu, Jõe, Hää, Vil, Plt, Ksi, Ran — 9 var.

- b₂. Metsal kõrvad ja merel silmad.
Vil — 1(2) var.

- b₃. Metsal on kõrvad ja merel on silmad.
Pal — 1 var.

- A_{2a1}. Metsal silmad, merel kõrvad.
A. Källo (Lüg) seletus: puuvargust ja teise võrkude vargust võib näha.
Lüg, Sim, Amb, Kuu, Jõe, Vil, Lai, Pal — 9(12) var.

- a₂. Metsal silmad ja merel kõrvad.
Hlj — 1 var.

- b. Merel kõrvad, metsal silmad.
M. Mäsalu (Hää) seletus: «Sind nähtaks M. kuuldaks säääl, kus sa ei tää aimatagi.»
VMr, Kuu, Hää — 3 var.

- A₃. Metsa korvad ja mere silmad nää-vade läbi seinu ja kuulevad koopa si-segi.
VNg (Aug. Krikmann) — 1 var.

- A₄. Kui midagi räägid, siis älä räägi met-sapuile, neil on korvad ja merel sil-mad.
Rkv (Aug. Krikmann) — 1 var.

- A₅. Merel silmad, metsal kõrvad, teivas kuuleb, teine näeb, kolmas küsib: «Kuhu sa lähed?»
EKMS III 805; Rak — 1(2) var.

- A₆. Metsal kõrvad, järvel silmad.
Trm (Särg) — 1 var.

- B. Ära kõnele metsa ega merega, sest metsal ja merel om kõrva.
Trv — 1 var.

- C. Merel silmä, maal kõrva.
Krk — 1 var.

- D_{1a1}. Metsal kõrvad, väljal silmad.*
* metsäl; väljal; silmäd (Khn)
Wied. 112, Kündja nr. 44 (1883) 524, EKMS IV 872; Jjn, Pal, Kos, Vig, Khn, Aud, Hel, Vil, Sjn — 10(14) var.

- a₂. Metsal kõrvad ja väljal silmad.*
* väljal (Pit)
Pee, Plt — 2 var.

- a₃. Mõtsal om kõrva, väljal silmä.
Kan — 1 var.

- a₄. Metsal on kõrvad ja väljal silmad.
Sjn — 1 var.

- a₅. Metsal on kõrvad, väljal on silmad.
HMD v. Rls (Treumann) — 1 var.

- b₁. Väljal silmad, metsal kõrvad.*
* väljal (Koe), väljal (Rls, Rap v. Mär); kõrbad (Rls)

- Tander 39; Koe, Tln, Pld, Rls, Rap v. Mär (Poom), SJn, Pil, Äks, Kam, Ran — 15(18) var.
- b₂. Väläl silmä, mõtsal kõrva.*
* väläl (Krk)
Krk, Rõu, Vas v. Se (Sandra) — 3(5) var.
- b₃. Väläl silmä' ja mõtsal kõrva'.
Urv — 1 var.
- b₄. Väljal olla silmad ja metsal olla kõr-
vad.
Muh — 1 var.
- b₅. Vällal on silmad ja metsal kõrvad.
Tor — 1 var.
- D₂. Välä silmä, mõtsa kõrva.
Rõu — 2 var.
- D_{3a1}. Metsal silmad, väljal kõrvad.*
* metsäl; silmääd; välläl (Vig), välläl (Mih, Vig)
Ann, Vig, PäP, Hls — 7 var.
- a₂. Metsal silmad ja välläl kõrvad.
Kul — 1 var.
- a₃. Metsal silmad ja väljal oo kõrvad.
Mar (Hilemägi) — 1 var.
- a₄. Metsal silmad, välläl on kõrvad.
Pee — 1 var.
- b₁. Väljal kõrvad, metsal silmad.
KAH Loe 19, Norm. 137 — 1?(5) var.
- b₂. Väljal on kõrvad ja metsal on silmad.
Vän — 1 var.
- D₄. Mõts kõrva, väli silmiga.*
* kõrvuge — silmige (Hel, San)
Hel, San, San v. Ote (Tammemägi), Rõu,
?Tt (Suurkask) — 5(6) var.
- D₅. Mõts silmige, väli kõrvuge.
Hel, San — 3 var.
- D₆. Välä silma, mõtsa kõrva omma helle
kuulma ja nägema.
Plv — 1 var.
- D₇. Mõtsa kõrva ega välä silma ära usu
kunagi.
Kan — 1 var.
- Vt. 4289 I.
- D₈. Ära usu metsa mitte: mets kõrvega,
väli silmiga.
Hel — 1 var.
- Vt. 4289 J.
- E₁. Mõtsal omma silmä, nurmel kõrva.
Kan — 1 var.
- E₂. Nurmöl silmä, mõtsal kõrvad.
Se — 1 var.
- E₃. Ära usu mõtsa ei ka hellet nurme, sest
mõtsal ommava kõrva ja nurmel sil-
ma.
Ote — 1 var.
- Vt. 4289 K.
- F. Põllul silmad, metsal kõrvad.
EKMS IV 872 — 1?(1) var.
- G_{1a1}. Ilmal silmad, metsal kõrvad.*
* silma — kõrva (SJn)
SJn? (Ruhs), Äks, Urv v. Krl (Pehka,
Tamm) — 3(4) var.
- a₂. Ilmal umma silmä, mõtsal kõrva.*
* om (Trv)
Trv, Rõu — 2 var.
- b. Mõtsal omma kõrva ja ilmal silmä.
Ote — 1 var.
- G₂. Ilmal selge' silmä' ja mõtsal helle
kõrva'.
Rõu — 1(3) var.
- H₁. Kodol omma silmä, mõtsal kõrva.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- H₂. Kodo silma, mõtsa kõrva.
Vas — 1 var.
- I. Metsal kõrvad, mehel silmad.
EKMS I 226 ja IV 872 — 1?(2) var.
- J. Põesal silmad, metsal kõrvad.
Krl — 1 var.
- K. Metsapõesal on silmad.
Kär — 1 var.
- L. Metsal silmad, puudel kõrvad.
Hää — 1 var.
- M_{1a}. Metsal silmad, metsal kõrvad.
Amb, Pld, Ha (Kanketer), Juu v. Vän
(Virkus), Rap v. Mär (Poom) — u. 10(11)
var.
- b. Mõtsal silmä, mõtsal kõrva.
Hel — 1 var.
- M_{2a}. Metsal on silmad ja kõrvad.
Trv — 1 var.
- b. Ka metsal on silmad ja kõrvad.
Trv — 1 var.
- M_{3a}. Ära usu metsa mitte: metsal olla sil-
mad ja kõrvad.
Hel — 1 var.
- b. Usku ui mõtsa: mõtsal omma silmä'
ja kõrva'.
Se — 1 var.
- Vt. 4289 H.
- N_{1a1}. Mõtsal om kõrva.*
* metsal (Trv)
Hls, Trv — 2(3) var.

- a₂. Metsal on kua kõrvad.
G. Anniko seletus: salajutu pealtkuulamise kohta.
Tõs — 1 var.
- a₃. Metsal om alati kõrvad.
Hel v. Võn (J. Anniko) — 1 var.
- b. Mõtsal omma kümme kõrva.
Se — 1 var.
- N_{2a}. Ära mõtsa konagi usu: mõtsal om igäl puul kõrva.
Kan — 1 var.
- b. Usku ui mõtsa: mõtsal omma' kõrva'.
Se — 1 var.
- Vt. 4289 G.
- O. Merel silmad, seinal kõrvad.
EKMS I 338 — 1 var.
- Vt. 10260 H.
- P_{1a1}. Metsal silmad, seinal kõrvad.*
* metsäl — seinäl (Kod)
Wied. 112, Kündja nr. 44 (1883) 524, E² 45, Puus. EKGr. 29, Kask-Vaigla-Veski I H² 75, Kask-Vaigla-Veski I Ak 11 ja 26, Kask-Vaigla-Veski III V² 8, Reiman EK I 275, Kask-Puusepp-Vaigla 36; Jõh, Sa, Krk, Kod, Trt — u. 10(23) var.
- a₂. Mõtsal silma, seinäl kõrva.*
* silmä (Trv); seinal (Võn, Ote)
Krk, Trv, Võn, Ote — 5(6) var.
- a₃. Metsal on silmad, seinal kõrvad.
E 24 — ?(1) var.
- a₄. Metsäl one silmäd ja seenäl kõrvad.
Kod — 1 var.
- a₅. Mõtsal on silmad ja seinal on kõrvad.
Trv v. Rõu (Silpsen) — 1 var.
- a₆. Metsal silmad, seintel kõrvad.
Hls — 1 var.
- b₁. Seinal kõrvad, metsal silmad.
Jõh, Krk — 2 var.
- b₂. Sainal om kõrva ja mõtsal om silma.
Nõo — 1 var.
- b₃. Seinal on kõrvad ja metsal on silmad.
Trm — 1 var.
- P_{2a1}. Seinal silmad, metsal kõrvad.
EKMS III 805; VMr — 1 v. 2(4) var.
- a₂. Seinäl silmä, mõtsal kõrva.
Trv, Pst — 4 var.
- a₃. Seinal on silmad, metsal kõrvad.
Trv — 1 var.
- a₄. Seinal on silmad ja metsal on kõrvad.
Trm — 1 var.

- a₅. Ka seinal on silmad ja ka metsal kõrvad.
Meos Vaatl. III—IV 129 — ?(1) var.
- b₁. Metsal kõrvad, seinal silmad.
Wied. 112, Kündja nr. 44 (1883) 524, Tõn. Täht. (1898) lk-ta; Hls (Söggel) — 2(4) var.
- b₂. Metsal on kõrvad ja seinal on silmad.
Pil — 1 var.
- Vt. 10260 I₁—I₂.
- Qa₁. Ööl silmad, metsal kõrvad.
Hls (anon.), Kam (Relli) — 2 var.
- a₂. Üül silmä', mõtsal kõrva'.
?Kam (Relli) — 1?(1) var.
- a₃. Üül omma' silmä', mõtsal kõrva'.
?Kam (Relli) — 1?(1) var.
- b. Mõtsal omma kõrva', üül silmä'.
?Kam (Relli) — 1?(1) var.
- Vt. 9283 B.
- Vrd. 6732. Meri kuuleb, mets näeb.
6786. Metsäs olla nägijäd, väljäl olla kuuljad.
6729. MERE POOLT TOOB KALASAAKI, MAA POOLT MURIN KÜLMAPAKKI — 2(18) var.
- A. _____
Neus 235, Laakm. Mr Kal. (1863 aprill), Wied. 112, Kündja nr. 44 (1883) 524, Norm. 39, EKMS I 559/60 — 1(8) var.
- B. Müristamine mere poolt toob kalu, maa poolt külma.
Ol. Lisa märkus: jürikuu kohta.
Ol. Lisa nr. 11 (1888) 172, Is. Kal. (1904) 208, Tlsp. 101, Nurmik II² 8 — 1(10) var.
- Vrd. 7110. Esimene mürin mere puolt — külma, maa puolt — suoja.

6730. MERE ÄÄRES ILMA EI UODADA — 1 var.

Kuu (Lindström).

6731. MERI ANNAB, MERI VÖTTAB, MERI MEHEGI MATTAB — 9(13) var.

A₁. _____*

* vōtab / matab (trüklised)

Norm. 99, EKMS I 913 ja II 869; VNg (H. Krickmann) — 1(5) var.

A₂. Meri anda, meri votta, meri meida ikke matta.
VNg (Aug. Krickmann) — 1 var.

- B. Meri andab ja meri ottab, ei merele
voi vasta panna.
Kuu (Kronström) — 1 var.

- C. Meri annab, meri võtab.*

* andab — ottab (Kuu)

Kuu, HMD v. Ris (Treumann), Krj, Aud —
5 var.

*

- D. Jõgi võtab, jõgi annab, kes jõe ääres
elab, on alati toidetud.

Tor (Schmuul) — 1 var.

Vrd. kk: Meri võttis ja meri mattis (Khk).

6732. MERI KUULEB, METS NÄEB —
2 var.

- a. _____

Hää — 1 var.

- b. Mets kuuleb ja meri näeb.

Lai — 1 var.

Vrd. 6728. Merel silmad, metsal kõrvad.

6733. MERI OM KÜLL SUUR JA LAG'A,
LAIVA LAAVA SISKI KOKKO —
? kuni 2(2) var.

- a. _____

?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.

- b. Meri om külh ka suur ja lag'a, siski
johusõ mõnikord väiku laivaki kokku.

?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.

6734. MERI TAPAB NOORE MEHE, KARE
KATKESTAB NOORE HÄRJA —
2(11) var.

- a. _____

Wied. 112, Kündja nr. 44 (1883) 524, E 54,
E² 10, Norm. 100, EKMS I 913, II 869 ja
1133 ja III 649 — 1(10) var.

- b. Kare tapab noore härja, meri tapab
noore mehe.

Käi (Kõrv) — 1 var.

Vrd. 3229. Kare tapab noore härja, naine noore
mehe.

6735. OLGU MERI EHK MÖTS, NURM
EHK LAAN, KUN JUMMAL MAN,
OM ÖNNIS SURM — 1 var.

Ti (C. G. Fick).

6736. EI OLE KÕIK MESI, MIS TILGUB,
EGA KÕIK TULI, MIS VÄLGUB —
2—4(34) var.

- Aa. _____

Wied. 25, Kurrik SÖ 23, Kündja nr. 32

(1883) 382, Elner Lüh. EKO 71, Elner EKO⁺
71 — 1(10) var.

- b. Ei kõik ole mesi, mis tilgub, ega tuli,
mis vilgub.

E 16, Nurmik II 154, Puus. EÜ I 116 —
?(7) var.

- c₁. Ei ole kõik mesi, mis tilgub, ega tuli,
mis vilgub.

Kmpm. EL IV² 17, Norm. 254 — ?(11) var.

- c₂. Ei ole kõik mesi, mis tilgub, ja tuli,
mis vilgub.

EKMS IV 345 — ?(1) var.

- B. Ei ole kõik mesi, mis tilgub, ega kuld,
mis välgub.

EKMS III 27 — 1?(1) var.

- C. Ei ole kõik mesi, mis tilgub.

Elner Lüh. EKO 67, E² 81 — ?(2) var.

- D. Ei ole kõik mesi, mis tilgub, ei ole ka
kõik kuld, mis läigib.

?Vas (G. Sandra) — 1?(1) var.

Vt. 4504 K.

- E. Kõik ei ole kuld, mis hiilgab, ega kõik
tuli, mis läigib.

Krj (V. Mägi) — 1 var.

Vt. 4504 L.

Vrd. 6739. Kõik ei ole mesi, mis magus on.

6737. KU MESI UM LÖPNU, SIS LÖPKO
VAHA KAH — 2 var.

- A. _____

Vas v. Se (Prants) — 1 var.

- B. Lõppi mesi, lõpku ka vaha, lõpku vaha
valmistaja.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

Vrd. 12060. Kul on läinud trumm, siis mingu
ka pulgad.

6738. KUS MESI, SEAL ON KA KÄRB-
LASED — 2 var.

- A. _____

Pödder LVKGr 100 — 1 var.

- B. Miipaa mant on rassõ kärbsit kaitsa.
Se (Savala) — 1 var.

Vrd. 6741. Meega püütakse kärbsid.

6739. KÕIK EI OLE MESI, MIS MAGUS
ON — 2(7) var.

- A. _____

Wied. 73, Kündja nr. 38 (1883) 454, E 40,
E² 81 — 1(6) var.

- B. Kõik ei ole kuld, mis hiilgab, ja kõik
mitte mesi, mis magus on.

Vil (Leoke) — 1 var.

Vt. 4504 J.

Vrd. 6736. Ei ole kõik mesi, mis tilgub, ega kõik tuli, mis välgub.

6740. MEEGA MEEST EI PÜÜA, KORRAPOISSI KÜLL — 2 var.

a. Põi (Rand) — 1 var.

b. Meega meest ei pea, korrapoissi küll. Põi (Rand) — 1 var.

Vrd. 6743. Meega püütakse tütrile meest.

6741. MEEGA PÜÜTAKSE KÄRBSID — 1(7) var.

A. Hel (Wahlberg) — 1(3) var.

B. Mesi on magus, aga kärbes maias. Kuusik KT 201 — ?(4) var.

Vrd. 6742. Meega püütakse malast.

6738. Kus mesi, seal on ka kärblased.

6744. Mesi karu lõksu meelitab.

6742. MEEGA PÜÜTAKSE MAIAST — 1 v. 2(15) var.

a. Stein 42, Wied. 111, Kündja nr. 44 (1883) 524, E 53, E² 81, Kmpm. KLR I² 123, Kmpm. KLR II² 340; Tt (Kreutzw.) — 1(13) var.

a2. Meega maiast püüetakse. Rl ja Kalevala 88 — 1?(1) var.

b. Mesi petab maia. Puusepp KKH I² 10 — ?(1) var.

Vrd. 6330. Magus petab maia ära.

6745. Mesi on maia magusam roog.

6741. Meega püütakse kärbsid.

6743. MEEGA PÜÜTAKSE TÖTRILE MEEST — 1?(1) var.

?Mar (Hilemägi).

Vrd. 6740. Meega meest ei püüa, korrapoissi küll.

6744. MESI KARU LÕKSU MEELITAB — 1?(1) var.

E² 81.

Vrd. kk: Karu läks mee sisse 'kaval inimese meelitati lõksu' (Rkv).

Vrd. 6741. Meega püütakse kärbsid.

9559. Rasv petab hiire lõksu.

6745. MESI ON MAIA MAGUSAM ROOG — 1?(1) var.

Pet. Ah 27.

Vrd. 6742. Meega püütakse malast.

6746. MESI PEIU, VIHA NAISEMEHE SUUS — 1?(14) var.

Aa1. — *

* naesemehe (Stein, Wied., Kündja) Stein 42, Wied. 113, Kündja nr. 44 (1883) 524, Norm. 191; ?Tt (Kreutzw.) — 1?(8) var.

a2. Mesi peiul, viha naesemehe suus. E 54, E² 81 — ?(3) var.

b. Kosilane — mesi, mees — riik. Norm. 191 — ?(2) var.

B. Peiuna magus maitsev mesi, mehena nagu viha vesi. Tõn. RP 197 — ?(1) var.

Vrd. 6536. Kui mehele saa, sõs ritka mõros, kuruslauda kuras.

6747. MESI SUUS, SAPP SÜDAMES — 6(22) var.

a. — *

* suun; sõame[n] (Võ-Se) Stein 42, Tõn. Täht. (1911 veebr.), E 54, E² 81, Huvit. V Lisa 15, Norm. 254; Kaa (Tõll), Hel (Wahlberg), Võ-Se (Stein) — 3(18) var.

b. Mesi moka, sapp süämen. Trv (Tanning) — 1 var.

c. Keele peal mesi, keele all sapp. Mus (Kaasik), Kär (Sömer) — 2 var.

d. Kellel mesi on keele pääl, sellel on sapp keele all. Sirvil. (1898) 61 — ?(1) var.

Vrd. Körper VRMK 44: Keele peäl mesi, aga keele all sapp (rubriigis «Venne kele vanad sannad»).

Vrd. kk: Mesi suus, aga sapp südames (Kreutzw.).

Vrd. 5972. Linnumesi keele pääl, ussi viha keele all.

10898. Suu lin mesi, sällätakan lä.

4252. Parem kolrohi suus kui sapp südam.

6748. EGA MEHINE SINNA EI LINDA, KON KÄRGI EI OLO LOUDÄ — 1(2) var.

Norm. 57; Vas (Jakobson).

6749. MESILANE KORJAB ÜHE PÄEVA, ELAB ÜHEKSA PÄEVA, LAISK JA PILLAJA TEENIB ÜHEKSA PÄEVA, ELAB ÜHE PÄEVA — 2 v. 3(4) var.

Aa.

Hel — 1 var.

- b. Mesilane korjab päeva, elab sellest üheksa päeva, pillaja teeb üheksa päeva tööd, lõõb ühe päevaga kogu oma teenistuse läbi.
Ti (Eisen) — 1 var.
- B. Mes sipelgas ühe aasta sees kokku korjab, sõõb hiir ühe õõga ära.
Körber VRMK 58 — 1?(2) var.
6750. MESILANE TÖÖJÕUD, SITASÖNN TEEJÕUD — 1 var.
VJg (Ustallo).
6751. MESILASED PANEVAD SINU SIIDI JA SAMMETI, SIGA SÖÖB SILMADKI PÄÄST — 1 var.
Jõh (Otto).
6752. MESILEIB MINNA, SAIAKOORIK SAIA, SAA MANU — EI MIDAGI — 11(18) var.
- A. —
Kan (Tedder) — 1 var.
- B. Mesileib minnen, saiakoorik saien, kui saap saanus, siis võtab mesileib meele ja saiakoorik salvap süäme.
Rõn (Pedajas) — 1 var.
- C. Mesileib minnes, saiakakk saades, saab sööma, siis süda valutab.
Vil (Suurkask) — 1 var.
- D. Saiapäts om saieh, mesipott om minneh, perast saaju om ku kursslavvaku', ei lää kaalast alla.
kursslavvak = küüslauk?
Plv (Viidebaum) — 1 var.
- E. Saiõh sai, minneh mesi, kätte saa, sõs saadanakiha.
Se (Kirss) — 1 var.
- F. Mesi minnen, sai saien, saa ära, sis om üts tungal, tõine tapits.
Norm. 191; Vas (Jakobson) — 1(2) var.
- G. Mehele minneh mesi, saieh sai, kui ära saa, sis saa hinele ja pinele.
Vas (Tint) — 1 var.
- H. Sai saieh, mesi minneh, kokko saava — savipaa mõlemba.
Vas v. Se (Sandra) — 1(4) var.
- I. Mesileib minnen, saiakakk saien.*
* minnes — saades (trüüksed)
E 54, E² 81; Trv (Vaine) — 1(3) var.
- J. Sukru saiõh, mesi minneh, kokko saava — üts mōro ku ritk, tōōnō kōrbōs ku katai.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

- K. Minnen mesi, peräle saien savi.
Rõu (A. Jennes) — 1(2) var.
- Vrd. kk: Seni oli hää küll nagu võileib, kuna pääle pulme es salli tat silme otsan änap (Saa).
- Vrd. rl «Kuri paneb puid rauma»: Mesileib oli minne'enna, / salakakku saie'enna (ERIA III: 3 nr. 6481).
- Vrd. 6753. Kõik omma minneh mesitse, võttõh võismõtsõ'.
võismõtsõ'.
6753. KÕIK OMMA MINNEH MESITSE, VÖTTÕH VÕISMÕTSÕ' — 1 var.
Se (M. Linna).
- Vrd. 6752. Mesileib minna, saiakoorik saia, saa manu — ei midagi.
6754. ESTE MESINÄDALAD, PERÄ VESINÄDALAD — 1?(1) var.
?Lüg (Källo).
6755. MESIPUU VIIAS MEHELE, KOLBITS JÄETSE KODU — 2(3) var.
- a. —
Norm. 184; Pst (Jaan Ainson) — 1(2) var.
- b. Mesipuu mehele viias, kolgipuu kodo jätetas.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
6756. EGA METS TÜHI OLE — 2(3) var.
- a. —*
* pole (EKMS)
EKMS I 695; Hlj (Klaas) — 1(2) var.
- b. Ega mets tühi pole.
Amb — 1 var.
6757. KELLEL OM MÖTSA, SELLEL OM KA KANDA — 2 var.
- a. —
Se (Treljal) — 1 var.
- b. Kel mõts, tool ka kand.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
6758. KES METSAS ON ELANUD, SEE EI VÕI TEADA, MIS LAGEDAL SÖNNIB — 1?(1) var.
?Saa (Söggel).
6759. KES METSAS KÄIB, SEE HOIDKU SILMAD LAHTI — 1 var.
Kaa (Tõll).

6760. KOH MÖTS, SÄÄL JÄNESE' —
1 var.

Se (Pino).

6761. KUIDA METS RUTTAB, NÖNDA
PÖLLUMEES KA — u. 55(98) var.

Aa. Kuidas mets, nenda põllumees.

KJn — 1 var.

b. Kudas mets ees, nii põllumees taga.

Tt (Eisen) — 1 var.

B. Kuda mets, nõnda põllumees: läheb
mets ruttu lehte, peab põllumees kahe
käega külvama.

Lal — 1 var.

Ca. Läheb mets ruttu lehte, peab põllu-
mees kahel käel külvama.

Tisp. 109, Nurmik II 214, Kmpm. EL III¹⁰
171 — 1?(18) var.

b. Läheb mets ruttu lehte, peab põllu-
mees kahe käega külvama.

Uus As Kal. (1903) 21 ja (1904) 29 — ?(3)
var.

c. Läks mets ruttu lehte, pidi põllumees
kahe käega külvama.

Trt — 1 var.

d₁. Läheb mets varakult lehte, peab küli-
ja kahel käel viskama.

Sõst NJ. Kal. (1904 mal) — ?(1) var.

d₂. Läheb mets varakult lehte, peab küli-
ja kahe käega viskama.

Adamson Kal. (1905) 15 — ?(1) var.

D_{1a}. Kui mets ruttu lehte läheb, peab põl-
lumees kärmelt külvama.

Ol. Lisa nr. 11 (1888) 173, Is. Kal. (1904)
209 — 1(6) var.

b₁. Kui mets ruttu lehti läheb, siis peab
põllumees külviga ruttama.

Er Pereh. Kal. (1898) 55 — ?(1) var.

b₂. Läheb mets ruttu lehte, peab põllu-
mees külviga ruttama.

VR Kal. (1906) 13 — ?(1) var.

b₃. Kui mets ruttu lehte läheb, peab põl-
lumees ruttu külvama.

Reinhold Kal. (1911) 5 — ?(1) var.

c. Kui mõts keväja ruttu lehte lätt, sis
piap ka põllumiis ruttama.

Kan — 1 var.

d. Kui leht pusse ruttu läheb, siis peab
ka villi ruttu maha saama.

KJn — 1 var.

e. Kui mõts ruttu lehte lätt, sis piap rut-
tu põldu tegema.

Ote — 1 var.

f. Kui mets varatsält lehte lähäb, piab
põllumies kärke külvimattiga olema.
Hlj — 1 var.

D₂. Kui mets ruttu lehte läheb, siis peab
põllutööga ruttama; on metsal aega,
sis ka põllumehel.

VNG — 1 var.

E_{1a}. —————*

* kuidas (trükised)

Norm. 84, EKMS III 377; Vig (Valdt) —
1(3) var.

b. Kui mets ruttab, siis peab põllumies
ka ruttama.

Jür — 1 var.

c. Kui mets eel ruttab, peab põllumees
järele ruttama.

TMr — 1 var.

d. Kui kevadel mets ruttab, peab põllu-
mees külviga ruttama.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

e. Kui mets ruttab, siis peab põllumees
ruttama viljakülviga.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

f. Kui mets kevadi ruttab, siis piab põl-
lumees kaerde ja teiste vilja tegemise-
ga ka ruttama.

Ksi — 1 var.

g. Ruttab mets lehteminekuga, siis tuleb
põllumehel külviga rutata.

Kos — 1 var.

h. Kui mets lehtimisega ruttab, peab põl-
lumees külviga ruttama.

Kul — 1 var.

i. Kuida mets lehtedega rutata, nõnda
pidada põllumees põllutegemisega ja
külimisega ruttama.

Krk — 1 var.

j. Kuida mets kevadi lehti minnes rut-
tab, nenda peab ka põllumees vilja
tegemisega ruttama.

Tor — 1 var.

k. Kui ruttab kevadel mets lehte mine-
misega, siis peab ka põllumees rutta-
ma külvamisega.

Võn — 1 var.

l. Kui mets kevade lehteminekuga rut-
tab, siis peab põllumees seemnetega
ruttama.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

m. Kui mets haljaks lähäb ehk haljendu-
sele ruttab, siis ruttagu ka põllumees
ja astugu tööd tehes üle-jala sammu.
?Saa (Söggel) — 1?(1) var.

E₂. Ku mets ruttab, sis rutaku põllumees

- ka; ku metsal aega, sis olgu põllumehele ka aega.
Hää — 1 var.
- Fa. Ku mõts tõtap, siis piap ka põllumiis tõttame.
Krk — 1 var.
- b. Kui tõttab mets, siis tõtaku põllumees.
?Trm (Õunapuu) — 12(3) var.
- c. Kui mets lehti tõttab, siis külvaja ka tõttagu.
Tor — 1 var.
- G. Kui keväjä rühk mõts lehteminekuga, sis piäd põllumiis rühkmä külviga.
?Räp (Lepson) — 12(1) var.
- H. Kui mets teeb kiiret, siis peab ka külvimees ruttama.
Val — 1 var.
- I. Kui mõts kargab, sis põllumiis kargab.
Elva — 1 var.
- J_{1a}. Kuida mets jõuab, nõnda põllumees ka.
Hij — 1 var.
- b. Kui mets jõuab, peab põllumees jõudma.
Saa — 1 var.
- c. Kevadel vaatab põllumees, kuidas mets jõuab lehte minna, nõnda tema ruttab viljade mahategemisega ka.
Jür — 1 var.
- d. Kui mets lehtedega jõuab, peab põllumees töödega ka jõudma.
Vil — 1 var.
- e. Kui mets oma lehtega jõuab, siis jõudku ka põllumees oma külviga.
Sjn — 1 var.
- J₂. Kuda metsad kevade jõudvad, nii peab ka külvimees jõudma: kui mets pikaline, siis põllumees ka.
Hij — 1 var.
- Ka₁. Kudas mõts ehib, nõnda piap põllumees ka ehtme.
Hls — 1 var.
- a₂. Nenda kuidas mets ehib, nenda peab põllumees ehtima.
Hls v. Pst (Söggel) — 1(2) var.
- a₃. Nii kuidas mets ehtivad, pidada ka põllumees ehtima.
Hls — 1(3) var.
- b. Kuidas mets ehib, nõnda peab ka pere-mees ehtima.
Saa — 1 var.
- c. Kuidas mets ja aas end ehib, nõnda peab ka põllumees ehtima.
Saa — 1 var.
- d. Kui mets ehib, ehi ka vilja tegema.
Hls — 1 var.
- e. Mets ehib, põllumies piab ruttama.
Lüg — 1(2) var.
- f. Kuda mets ehib, nii peab ka põllumees oma tööga ruttama.
Vil — 1 var.
- g. Vaata metsa, kui see juba haljendab ja ennast ehitab, siis ole külvamas varma.
VJg — 1 var.
- La. Kui mets varane on, siis olgu ka põllumies varane.
Hij — 1 var.
- b. Kui mets varane, siis põllumees ka varane.
Aud — 1 var.
- c. On mets varane, siis ka põllumees varane.
Sjn — 1 var.
- M. Kuidas puud jõuavad, nõnda põllumees.
Amb — 1 var.
- Na. Rühk leht puuh, rühkku ka külbjä.
Norm. 88; Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.
- b. Rühb leht puus, rühkigu ka külvaja.
EKMS III 378 — ?(1) var.
- O. Kui leht puuh saisma jääs, rühkku põllumiis viil varahappa.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- P. Kui põllupeenar ruttab, siis peab pere-meis ka ruttama.
Nls — 1 var.
- Q. Kui pedäjä tilk ruttab, sis rutaku ka kesyä külvja.
Se — 1 var.
- R. Kui keväd ruttab, sis rutaku põllumiis.
Se — 1 var.
- S. Kui kebad varane, siis ole küliga koa varane.
Koe — 1 var.
- T. Kui ju kevadi jõudnud, jõudku ka põllumeis külviga.
Plv — 1 var.
- U. Ku pedäjä kasu ruttu kasus, siis rühke tõugu tetä.
Vas — 1 var.
- Vrd. uk: E 40618.
- Vrd. 6767. Kui mõts lehib, sis olgu põllumies vahva.
5649. Lehed õhinal puusse, terad õhinal maasse.

6784. Mets lehte, karad maha.

3664. Kui kevade varane, siis põllumees varane.

6762. KUIDAS METSA HÜÜAD, NÕNDA VASTU KOSTAB — u. 75(134) var.

A_{1a1}. *

* kuda (Vlg. Lisal.; Lüg), kudas (Põi, PJg), kuida (As); nenda (PJg); vasta (Lüg, Põi)
Vlg. Lisal. nr. 31 (1881) 1, Norm. 238; Lüg, HMD, Põi, PJg, Pil, Ote, As (Kuusik) — 7(10) var.

a₂. Kuidas metsa hüüad, nii vastu kostab.*

* kuda (Kaa)
Kaa, Sa (Sepp) — 2 var.

a₃. Kuda sa metsa hüüad, nenda ta vastu kostab.*

* kuidas (trüklised)
Wied. 87, Kündja nr. 41 (1883) 491; TMR — 1(4) var.

a₄. Kuidas sa metsa hüüad, nõnda kostab ta sulle vastu.
NP 8 — ?(1) var.

a₅. Kuida metsa hüüad sa, sul nenda vastu kostab ta.
Vil — 1(3) var.

a₆. Kuida metsa hüüad, nii sealt vastu kostab.
Vig — 1 var.

a₇. Kuidas metsa hüüad, nõnda sealt vastu kostab.
Pld — 1 var.

a₈. Kuda metsa hüüad, nõnda mets vastu kostab.*
* kuida (EKMS)
EKMS III 338; VMr — 1(2) var.

a₉. Kuda metsa hüüad, nõnda mets kostab vastu.
VMr — 1 var.

a₁₀. Kuidas sa metsa hüüad, nenda mets kostab vastu jälle.
Sa (Veäster) — 1 var.

a₁₁. Kuida metsa hüüad, nõnda metsast vastu kostab.*
* kudas (Tõn. RP)
Tõn. RP 375/6; Amb — 1(3) var.

a₁₂. Kudas metsa hüüad, nõnda kostab metsast vastu.
Tõn. RP 115 — ?(1) var.

b₁. Kuida metsa hüütakse, nenda kostab metsast.
Wied. 86, Kündja nr. 41 (1883) 490 — 1(2) var.

b₂. Kudas metsa hüütakse, nõnda metsast vastu kostab.
Tõn. RP² 170 — ?(1) var.

c₁. Kuida keegi metsa hüüab, nenda kostab mets vasta.*

* kuidas; nõnda; vastu (Raud, Kask-Vaigla-Veski)
Wied. 85, Kündja nr. 41 (1883) 490, Raud VMJ 217, Kask-Vaigla-Veski Lõ 75 — 1(8) var.

c₂. Kuidas keegi metsa hüüab, nõnda mets vastu kostab.
EKMS IV 439 — ?(1) var.

d. Kuida metsas hüüab, nõnda vastu kostab.
Ans — 1 var.

e. Kuida metsa hüüda, nõnda mets vastu kostab.
Plv — 1 var.

f. Kuida hüüad metsasse, nõnda kuuled kostuse.
Vil — 1 var.

g. Kuida sa metsa hüüad, nõnda kostab hää vastu.
SJn — 1 var.

h₁. Kuidas sina metsa hüüad, nõnda kostab tagasi.
Pld — 1 var.

h₂. Nii kuidas metsa hüüad, nii tagasi kostab.
Vil — 1 var.

A_{2a}. Kuidas hüüad, nõnda kostab.
Hää — 1 var.

b. Kuida keegi hüüab, nenda kostab see tagasi.
Wied. 85, Kündja nr. 41 (1883) 490 — 1(2) var.

Ba. Kuida sa metsa hüüad, nenda kõlab mets vasta.*
* vastu (Wied., Kündja)
Gressel (1821) [46], Wied. 87, Kündja nr. 41 (1883) 491; Pär — 1(4) var.

b. Nenda kui sina metsa poole hüüad, nenda kõlab mets vastu.
Körber VRMK 42 — ?(1) var.

C_{1a1}. Kuidas metsa hüüad, nõnda vastu ka-
jab.
Pal, Kam — 2 var.

a₂. Kuidas metsa hüüad, nii vastu kajab.
Vig — 1 var.

a₃. Kuidas metsa hüüad, nõnda mets vastu kajab.
Sa (õpil.) — 1 var.

- b. Kuidas metsa hüüad, nõnda mets kajab.
Hls — 1 var.
- c. Nii kuis metsa hüüad, nii kajab sulle metsast tagasi.
Pst — 1 var.
- d. Mida metsa hüüad, nii vastu kaja saad.
Trt — 1 var.
- C₂. Kudas hüüad, nõnda vastu kajab.
Pal — 1 var.
- C₃. Kuida kuusiku hüüad, ninda kaasigus kajab.
?Rkv (Aug. Krikmann) — ?(1) var.
- D. Kuida metsa hüüad, nõnda mets vastu hõikab.
EKMS III 338 — 1 var.
- Ea₁. Kuida metsa hüüad, ninda mets vastab.*
* kuidas
Kuu — 2 var.
- a₂. Kudas metsa hüüad, nõnda mets vastab.
Räp — 1 var.
- b. Kuidas metsa hüüad, nii mets vastab.
Ran — 1 var.
- c. Kuidas metsa hüüad, nõnda sulle mets vastab.
Puus. EKGr. 205, Puus. KH III¹² 79 — ?(9) var.
- F. Kuida metsa hüüad, nenda mets ka vastu.
VII — 1 var.
- Ga₁. Nii kui sa hüüad metsasse, nii hüüab ta sul tagasi.
Schneider VKm 11 — ?(1) var.
- a₂. Kuda sa metsa hüüad, nõnda hüüab mets sulle vastu.
Kär — 1 var.
- a₃. Kuda sa metsa hüüad, nõnda mets hüüab sulle vasta.
Tür — 1 var.
- a₄. Nagu sa metsa hüüad, hüüab sulle mets vastu.
Pöld 66 — ?(1) var.
- b. Kuida sa metsa hüüad, nii hüüab mets sulle jälle tagasi.
Tor — 1 var.
- c. Sest kuidas keegi metsa hüüab, nõnda hüüab mets talle vastu.
Tln — 1 var.
- Ha₁. Kuidas metsa hõikad, nõnda mets vastu kostab.
Reimann EK I 278 — ?(1) var.
- a₂. Kudas metsa hõikad, nõnda mets kostab.
Nõo — 1 var.
- a₃. Nii kui mõtsa huikat, nii mõts vasta kost.
Rõu — 1 var.
- a₄. Nigu mõtsa hõikad, nii mõts vasta kost.
Räp — 1 var.
- a₅. Nii kui mõtsa hõikad, nii mõts kost vasta.
Rõu — 1 var.
- a₆. Kuidas mõtsa hõikad, nii ta kostab vasta.
Puh — 1 var.
- a₇. Kuda sa metsa hõikad, na sulle sealt vastu kostab.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- a₈. Kuidas sa metsa hõiskad, nõnda sealt vastu kostab.
Kuu — 1 var.
- a₉. Kuda metsa hõikad, ninda vasta kostab.
Lüg — 1 var.
- a₁₀. Kuidas metsa huikad, nõnda ka vastu kostab.
Tt (Suurkask) — 1 var.
- a₁₁. Kuidas mõtsa huikat, ninda vastu kost.
Hel — 1 var.
- a₁₂. Nigu mõtsa huikad, nii vasta kost.
Võn — 1 var.
- b₁. Kudas metsa hõigatakse, nõnda mets vasta kostab.*
* kuidas; vastu (E²)
E 44, E² 87 ja 90 — ?(8) var.
- b₂. Kuidas metsa hõigatakse, nõnda kostab mets vastu.
Puus. EÜ I 113 — ?(1) var.
- b₃. Nii kui mõtsa hõigatas, nii mõts kost.
Rõu — 1 var.
- I. Kuda metsa hõigatakse, nõnda mets vasta kõlab.*
* kuida (Wied.); nenda (Wied., Kündja) Stein 32, Wied. 75, Kündja nr. 38 (1883) 455; Tt (Kreutzw.) — 1(6) var.
- J. Nii kui metsa hõikad, nii hela[p] mets vasta.*
* hella (Norm. Cl.)
Hupel² 162, Poromenski EGr. 208, Norm. Cl. 29 — 1 või 2(4) var.
- K. Nii kuis sa metsa hõikad, nii ta sul vastu kaikub.
Rkv — 1 var.

- L₁. Kuda sa mõtsa hõikad, nenda kostab ta sul vastu.
Pst — 1(2) var.
- L₂. Kudas huikad, ninda ka vasta kajab.
Kuu — 1 var.
- M. Kuida metsa sisse heikad, nenda mets vastab.
Jannau Lüh. Kram. 139 — ?(1) var.
- Na. Kui huikat mõtsa, nii mõts vasta.
Se — 2 var.
- b. Kuda sina mõtsa huikat, nõnda mõts sulle vastu.
Puh — 1 var.
- c. Kuidas sa metsale hõikad, nõnna mets hõikab sinule vastu.
Lai — 1 var.
- Oa₁. Kuda sina metsale hõikad, nõnna hõikab mets sinule vastu.
Lai — 1 var.
- a₂. Nagu mõtsa huikad, nii mõts sulle vastu huikab.
Nõo — 1 var.
- a₃. Kui mõtsa huikat, nii huikas mõts vastu.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- b. Kuda metsa hõigatasse, nii mets vasta hõikab.
Trm — 1 var.
- c. Nagu metsa huikab, nõnda mets huikab vastu.
Hls — 1 var.
- P. Kudas metsa karjud, nõnda vasta kostab.
Hää — 1 var.
- Q. Kui kia mõtsa täntäs, nii täntäs ka mõts vasta.
Se — 1 var.
- R. Kuidas külvad, nõnda lõikad; mets nii kajab, kuidas hõikad.
?Käl (Kiisa) — 1?(1) var.
- Vt. 5150 D.
- Vrd. 6792. Nenda kui mina metsale, siis mets mulle.
6763. KUI METSA TÕSTAB JA MERD LOEDAB, TULEB TUULT — 1 var.
Käl (Sooster).
6764. KUI METS KOLMAT KORDA OKAST RABAB, SIIS KUU AEGA HILJEM LÄHEB LUMI MAAST ÄRA — 1 var.
Rap v. Mär (Poom).
- Vrd. 5208. Kui küünlakuus kuuseoksad pudenevad, hakkab lumi paastukuus sulama.
6765. KUI METS KÜLVAB KASUSI, TEE ODRE — 1 var.
Sim (Böckler).
6766. KUI METS VANA MIHKLEPÄÄVAL ON LEHEST ÄRA, TEISEL SUGISEL JÄÄB VILJA KULMA KÄTTE — 1 var.
JMd (Viidebaum).
6767. KUI MÕTS LEHIB, SIS OLGU PÖLLUMIIS VAHVA — 1 var.
Pst (Jaani Ainson).
- Vrd. 6761. Kuida mets ruttab, nõnda põllumees ka.
6768. KU MÕTSAL OM TALVÕL RASSÕ, SIS SAA RAHVAL KA RASSÕ AESTAK — 1 var.
Se (M. Ilvik).
- Vrd. 11550. Kui talve ajal puud alati lund täis on, siis ütleb vanarahvas: puud on vaevas ja tuleb vaene aeg.
6769. KU MÕTS ENNAST VARA ÄRA PUHASTAB, OKSE MAHA AAB, SIS TULEB VARANE KEVÄDE — 1 var.
Pst (Lätt).
- Vrd. 5208. Kui küünlakuus kuuseoksad pudenevad, hakkab lumi paastukuus sulama.
6770. KU MÕTS KINNI LÕUP, SIIS LÕUP KA POLD KINNI — 1 var.
Krk.
6771. KU OLO'OI' MÕTSAH, SIS OM NURMO PÄAL — 1 var.
Se (Voolaine).
6772. METSA EI VEETA PUID JA KAEVU EI KANTA VETT — ?(11) var.
- a. Metsa ei veeta ei mitte puid, kaevu ei valata mitte vett.
Niggol VKOR⁵ 95 — ?(9) var. Vene vs tõlge.
- b. —————
Norm. 65, EKMS I 207 — ?(2) var.
6773. METSAL EI OLE TABA EES — 1 var.
M. Mäesalu seletus: «Metsast toomine pole vargus.»
Hää.

6774. METSA LÄHEB MEHETA NAIN, SOOSSE OHJATA HOBUNE — 7(12) var.

Aa. _____*

* lääb; mehitu (Hlj); sohu (trükised)
E 54, E² 90; VNg, Hlj — 2(6) var.

b. Metsa läheb miheta naine, soosse ohjata hobune.
Hlj — 1 var.

B. Metsa läheb meheta naine, ojasse ohjata hobune.
VNg — 1 var.

Ca. Mõtsa lääb ohjata hobene ja meheta naine.
Trv — 1 var.

b. Mõtsa lähab meheta naene nagu ohjata hobune.
Tt (anon.) — 1 var.

c. Mõtsa lääb meheta naene, ilma ohjata hobune.
Trv (Pausk) — 1(2) var.

Vrd. rl «Metsa läheb meheta naine»: mõtsa läits mehete naine, / ilma ohjete hobene (ERIA II : 2 nr. 3339), vrd. ka rl «Metsast mehele» (ERIA III : 1 nr. 4861) ja «Lese tugi toone-las» (ERIA II : 2 nr. 3336).

Vrd. 6775. Metsa läheb naeseta mehi ke kui ohjata hobone.
6789. Mõtsa lääb ohjata hobene ja isatä poig.

6775. METSA LÄHEB NAESETA MEHIKE KUI OHJATA HOBONE — 1(3) var.

Vil (R. Kallas v. anon.).

Vrd. 6774. Metsa läheb meheta naine, soosse ohjata hobune.

6776. METSA PERSE ON EMANE — u. 25(29) var.

A_{1a1}. Metsa perse emane.
Tõs — 1 var.

a₂. _____*

* metsä (Khn, Tõs); perss (Jäm); ond (Khn), oo (Tõs); emäne (Khn, Tõs)
Tür, Juu v. Vän (Virkus), Vig, Kär, Ans, Jäm, Kaa, Khn, Tõs, Saa, Hls — 11 var.

a₃. Metsa perse ikka emane.*
* metsä; persse; ike (Vig)

E. Ennisti seletus (Emm): «Metsast saad alati seda, mis tarvis.»
Vig, Emm, Aud — 3 var.

b. Metsa perse eluaa emane.
Han — 1 var.

A₂. Metsa perse emane: eks ta kasa jälle.
Koe — 1 var.

A₃. Metsa perse on jo emane: säält saab kõik.
Krj — 1 var.

A₄. Mets on emane: sealt saab iga varas võtta.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

B. Metsa perse on ikka karvane.
Pal — 1(2) var.

C_{1a}. Metsa põesas on emane.*
* põesas

Krj — 2(4) var.

b. Metsa põesas on ikka emane.*
* põesas (Sa); põesas (Aud)
Emm, Sa (Veäster), Aud — 3 var.

C₂. Iga põesas on emane.
Jäm — 1 var.

6777. METSAS MITMESUGUSID PUID, AGA KÕIK ÜHE LOOJA LOODUD — 1 var.

JJn (Oberg).

6778. METSAS TALUPOJA ÕIGUS — 1?(4) var.

E: 55, Norm, 133, EKMS II 20; ?Tt (Eisen).

6779. METSA TAGA ELAB KAH RAHVAST — 1 var.

Vil (Niggol).

6780. METS EI KASVA JU NAGU KANEPIAID MITTE — 1 var.

Kaa (Toomessalu).

6781. METSES PIAB IKKI KÕVERI PUID KA OLEMA, KUST SA MUIDU ÄRA TUNNED, MEUKSED NEED SIRGED ON — 1 var.

M. Mäesalu seletus: «Maailmas peab ka halbu inimesi olema.»
Hää.

6782. METS JA NAESTERAHVA PERSE ON IGAÜHE PÄRALT — 2 kuni 9(21) var.

Aa₁. _____*

* naiste- (EKMS)
Wied. ESSr 802, Wied. 112, EKMS II 890 ja 1112, III 1079 — 1(7) var.

- a₂. Mets ja naisterahva perse on kõikide päralt.
?Vän (Tammsoo) — 1?(2) var.
- b. Kroonumets ja naise perse on kõikide päralt.
?Vän (Tammsoo) — 1?(1) var.
- c. Metsapuu ja naese perse on igamehe peralt.
?Saa (Söggel) — 1?(1) var.
- B. Litsi perse ja mets on kõikide päralt.
?Ta (Tammsoo) — 1?(1) var.
- Ca. Mõts kõigilõ üts oma.
Rõu (Gutves) — 1 var.
- b. Mets on igaihe päralt.
Kündja nr. 44 (1883) 524, E² 90 — ?(3) var.
- Da. Mets ja meri on kõikide päralt.
E MVH 55 — 1?(1) var.
- b. Mets ja vesi on kõikide päralt.
Norm. 130, EKMS IV 727; ?TMr (Eisen) — 1?(3) var.

*

- E. Mõtsa ja naasterahvast võiva kõik pruuke.
?Räp (Lepson) — 1?(1) var.
- Vrd. 11736. Tee on keelmata igaihele.

6783. METS KLAASIB ISE ENNAST — 1 var.

Wied. ESSr 309.

6784. METS LEHTE, KARAD MAHA — 3 var.

- A. ————
VNg (Tarum) — 1 var.
- Ba. Kui puud lehtis, peab vili maas olema.
Vän — 1 var.
- b. Kui mets lehtis, peab vili maas olema.
Vän — 1 var.
- Vrd. 6761. Kuida mets ruttab, nõnda põllumees ka.

6785. METS VAESE MEHE KASUKAS — u. 35(57) var.

- Aa₁. ————*
* mihe (Hlj); vaesõ; kassukas (Khn)
Tander 44, E 54, E² 90, Norm. 45, EKMS II 890; Hlj, Rap v. Mär (Poom), Vig, Han, Khk, Khn, Hää — 7(20) var.

- a₂. Mets on vaese mehe kasukas.*
* mõts (Saa); om (Saa), oo (Tõs, Aud);

vaise (Lüg, Rkv); mihe (Kuu); kasuk (Kuu, Saa)

Kmpm. EL¹⁰ 120; Lüg, Rkv, Kuu, Kul, Krj? (Ohakas), Krj, Khn, Tõs, Aud, Saa — 14(17) var.

- b₁. Mets vaese inimese kasukas.
Kuu, Rap v. Mär (Poom) — 2 kunl 5(5) var.
- b₂. Mets on vaese inimese kasukas.
Rak? (Traat), Rei, Aud — 3 var.
- c. Mets on vaese inimese kasuka eest.
Ris — 1 var.
- d. Mets vaese kasukas.
Trt — 1 var.
- Ba. Mets on kehva kasuk.
Kuu — 1 var.
- b. Mets kehva mihe kasukas.
Kuu — 1 var.

Ca. Mets on talvel vana kasuka eest teemehel.

Norm. 45; Rid — 1(2) var.

- b. Mõts om vana kasuka iist.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- c₁. Mets ikke vana kasuga eest.
Käi — 1 var.
- c₂. Mets vana kasuga eest.
Käi — 1(2) var.
- d. Mets niisama hea kui vana kasukas.
Hel — 1 var.
- D. Riigimets on osava metsaulema kasukas ja kõhutäis.
?Kam (Relli) — ?(1) var.
- Vrd. kk: Vaese mehe kasukas 'mets' (Kad).
- Vrd. 6791. Mõts um vaese mehe alt.

6786. METSÄS OLLA NÄGIJÄD, VÄLJÄL OLLA KUULJAD — 2 var.

- A. ————
Var — 1 var.
- B. Mõtsan kuuldjat, nurmõn nägijät.
Rõu — 1 var.
- Vrd. 6728 D₂: Metsal silmad, väljal kõrvad.

6787. MUUD ASJA SAAB KÖIK METSAST, AGA ISEKASVAND VOKIRATAST SAA METTE — 1 var.

Rei (Ennist).

6788. MÕNI LÄHEB METSAST MEHELE, MÕNI KARGAB KANNU OTSAST — 3(12) var.

- a. ————*

* lüüb; mõtsast (Trv v. Rõu, Pst); kännu (trükised)
Wied. 125, Kündja nr. 47 (1883) 560, EKMS I 12; Pst (Joh. Ainson), Trv v. Rõu (Slip-sen), Vil (R. Kallas v. anon.) — 3(11) var.

- b. Mõni saab metsast mehele, mõni kar-gab kannu otsast.
Ti (anon.) — 1 var.

Vrd. kk: Siil om mõtsas mehele saanu, kännu otsa karanu (Trv).

Vrd. ri «Metsast mehele»: Läksin metsasta mehele, / puu otsast poistele, / kännu otsast kaasadella (ERIA III : 1 nr. 4849).

6789. MÕTSA LÄÄB OHJATA HOBENE JA ISATÄ POIG — 1 var.

Trv (Kosesson).

Vrd. 6774. Metsa läheb mehele naine, soosse oh-jata hobune.

6790. MÕTSA VARJUN PAREP KU LEHE VARJUN, MEHE VARJUN PAREP KU MÕTSA VARJUN — 1(6) var.

- a. —
Krk (Hünerson) — 1(2) var.

- b. Metsa varjus parem kui lehe varjus, mehe varjus parem kui metsa varjus.
E MVH 9, E 54, E 90, Norm. 189 — ?(4) var.

6791. MÕTS UM VAESE MEHE AIT — 1 var.

Rõu (Gutves).

Vrd. 6785. Mets vaese mehe kasukas.

6792. NENDA KUI MINA METSALE, SIIS METS MULLE — 2 kuni 4(32) var.

Aa₁. —^{*}

- * ninda; mõts — mõtsale (Norm. Cl.)
* Helle 348, Hupel 113, Beitr. XI 156, Ce-lak. 87, Poromenski EGr. 208, Norm. Cl. 29 — 1 v. 2(11) var.

*
*Nenda kui minna metsale, siis metsa mulle, wie man
in den Wald schreiet, so schallt es wieder herant.*

- a₂. Nõnda kui mina metsale, nii mets mulle.
KAH EKAL 155 — ?(1) var.

- a₃. Nõnda kui mina metsale, nõnda mets minule.*

* nenda (Wied., Kündja)
Wied. 130, Kündja nr. 47 (1883) 561, E 60, E: 87, EKMS IV 439 — ?(5) var.

- a₄. Nii kui mina mõtsale, nii mõts minu-le.
Marpurg 71 — ?(1) var.

- a₅. Kuida mina metsale, nenda mets mi-nule.
Wied. 86, Kündja nr. 41 (1883) 490 — ?(3) var.

- b. Kui mõts minule, nii mina mõtsale.
Rõu — 1(2) var.

- B. Nõnda kui sina metsale, nõnda mets sinule.
Kmpm. KLR II' 20, Norm. 238, EKMS IV 439 — 1?(9) var.

Vrd. 5030. Kudas küla mulle, nõnda mina kü-lale.
6762. Kuidas metsa hüüad, nõnda vastu kostab.

6793. PAREM OM MÕTSA VEEREN KUI RÕÄ VEEREN — 1 var.

Ote (Silde).

6794. IGA METSALINE PÜÜAB SAAKI — 1 var.

Lai (Tiidu).

6795. METSAMEES JÄÄB IKKI ENNE NÄLGA KU MEREMEE — 1 var.

Hää (Mäesalu).

6796. METSAMEES KIIDAB ÕHTU, MEREMEE KIIDAB HOMMIKU — 4(14) var.

A. —^{*}

* õhtul — hommikul (E)
Wied. ESSr 307, Wied. 112, Kündja nr. 44 (1883) 524, E 54, Norm. 99, EKMS I 695, 913 ja 1224 — 1(9) var.

- Ba. Meremees kiidab humigu ilma, maa-meis kiidab õhtu ilma.
Emm — 1 var.

- b. Meremees kiidab hommikul ilma, maa-meis kiidab õhtul.
Norm. 99, EKMS I 913 — ?(2) var.

*

- C. Metsamees on õhtu tark, meremees on hommiku tark.
Wied. ESSr 307 — 1 var.

- D. Kalamees on homigu tark, jahimees on õhtu tark.
R. Viidalepa seletus: «Kalapüük on roh-kem varahommikul, jahimees tuleb saagiga õhtul.»
Phl — 1 var.

6797. **METSAMEES' KONNAB ÖHTUL, KALAMEES KUNNAB HOMMIKUL** — 1?(1) var.

E MVH 13.

6798. **METSAPUUD PANNAKSE VESTES KOKKU, AGA INIMESI ÜKSKI EI TEE ÜHESUGUSEKS** — 1(8) var.

a. Wied. 112, Kündja nr. 44 (1883) 524, Norm. 211, EKMS I 332, 652 ja 660 — 1(7) var.

b. Metsapuud pannakse vestes kokku, aga inimesi ei tee ühesuguseks. EKMS II 730 — 2(1) var.

6799. **METSAPÕESAS ON KAVAL*** — 8(12) var.

* -põõsas (Norm.; Krj, Jäm, Kaa) Norm. 137; Rei, Sa (ülekaalus).

6800. **METSAPÕESAST LEIAB MÕNDA** — 1?(2) var.

?LNG (Prooses).

6801. **METSVAHI RAAM ON ALATI REE PÄÄL** — 5 kuni 7(8) var.

Aa. J. P. Sõggeli seletus: «Metsavahi koht ei ole kunagi kindel.» Saa — 1 var.

b. Metsavahi raam seisab ikka valmis ree pääl. ?Saa (Sõggel) — 1?(1) var.

c. Metsavahi riim-raam on iga päev ree pääl. ?Saa (Sõggel) — 1?(1) var.

d. Mõtsavahi kraam sais perarii pääl. Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

B. Mõtsavahi kraam sais värehti pääl. Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

C. Kuulmeisteri ja mõtsavahi koorm om alati perarii pääl. Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

Vt. 4339 C.

Da. Koolmeisteri ja mõtsavahi tross om alati vankri pääl. Plv — 1 var.

b. Koolmeisteri ja metsavahi tross on alati vankri peal. Norm. 100 — 2(1) var.

Vt. 4339 D.

6802. **METSÄVAHT IKKA METSÄVAHT NING KIRIKUHÄRRÄ IKKA KIRIKUHÄRRÄ** — 1 var.

Khn (S. Saar).

6803. **KUI METSHANED JA LUIGED KEVADEL JÄLLE TAGASI LENDAVAD, SIIS TULEB KÜLMA JA LUND JÄLLE MAHA** — 1 var.

Kos (Härg).

Vrd. 4574. Kured lähvad — kurjad ilmad, hanned lähvad — halli taga, luiged lähvad — lumi taga.

6804. **METSHANE TEEB PASTUMAERE BE HUMIGU ESIMESE MUNA** — 1 var.

Käli (Sooster).

Vrd. 2793. Jüripäeval muneb teder esimese muna.

6245. Maarjapää hommiku munedat ronk esimese muna pesasse.

6805. **KUI MIHKLIKS TUUL LÖUNAST, EI OLE ENNE JÕULU REETEE OODATA, KUI AGA HOMMIKUST VOI PÕHJAST, TULEB VARSTI LUND** — 2 var.

A.

Plv (Eisen) — 1 var.

B.

Kui vana mihklipäeva laupäeval tuul lõunast on, siis pole enne jõulu lund loota, kui aga külmetanud, siis on juba mardiks pakane väljas. Ote (Miks) — 1 var.

6806. **MIA MIHKAL TEGE, TUUD MIHKAL PIDÄ** — 1 var.

Vas v. Se (Sandra).

6807. **MIHKEL MANITSEB: «KARTULID ÜLES!»** — 1?(1) var.

?Nõo (Eisen).

6808. **MIHKEL MÕISTAB: OINAD OTSA** — 1 var.

M. J. Eiseni seletus: «Mihklipäevast peale kästakse lambaid tappa.» Nõo v. Rõn.

6809. **MIHKEL ON RIKAS MEES, JÜRI ON VAENE MEES** — 1 var.

HMD v. Rls (Treumann).

6810. MIHKEL TULEB OINAGA — 1 var.

Rap (Pärt).

Vrd. 7829. Olev tuleb, tapab soku, Laurits lam-
ba ehk kitse.6811. MIS MIHKEL UNUSTAB, SEDA
MART MÄLETAB — 1(2) var.a. _____
Ha (Kanketer) — 1 var.b. Mis Mihkel unustab, seda Mats mäle-
tab.
Norm. 248 — ?(1) var.6812. MIHKLIKUU SEES ANTAKSE HUN-
TIDELE TALVEMOON KÄTTE —
3 var.A. _____
VMr (R. Põldmäe) — 1 var.B. Mihklipäeval ei aeta loome metsa, sest
sel päeval võtta hunt oma talvse osa.
Ris — 1 var.C. Mihklipäeval ei aeta loomi karasmaa-
le, sest mets märkida sel päeval oma
suine saagus välja.
Ris — 1 var.

Vrd. muist AaS 37.

6813. KUI MIHKLIPÄEVAKS PUULEHED
MAAS, SIIS JÜRIPÄEVAKS ROHI
MAAS — u. 45(62) var.Aa₁. _____
Tt (Eisen) — 1 var.a₂. Mihklipäevaks lehed puust, jüripäevaks
hein maast.
Anon. seletus: hein maast = hein maa
seest välja.
Hel — 1 var.b₁. Om mihklipäival leht puust ära lännü,
om ka teisel aastal jüripäival hain
mõtsan.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.b₂. Kui puust leht mihklipäavas ära lätt,
sis tulõvat töösõ kevaja jüripäavas
hain mõtsa.
Vas — 1 var.b₃. Ku mihklipäavas sügüse puuleht är'
lätt, sis tulõ keväjä hain jüripäavas
mõtsa.
Vas — 1 var.b₄. Kui mihklipäivas lehe puust maha lää-
va, sis om jüripäivas hain mõtsan.
Võn — 1 var.b₅. Kui mihklipäivas leht puust maha om
lännu, sis om jüripäival hain mõtsan.
Urv — 1 var.b₆. Kui mihklipäavas lehe puust ära lää-
vä, om jüripäavas haenanõna väl'lan.
Ote — 1 var.c₁. Kui puu mihklipäivas paljas lätsiva,
sis pidi kevaja jüripäiva ajal hain
mõtsan olema, nii et lehm ja hobene
süuva saab.
Vas — 1 var.c₂. Kui mihklipäevaks puud paljaks lähe-
vad, siis jüripäev rohi metsas.
Har — 1 var.d₁. Kui mihklipäivas puuleht maha lätt,
om jüripäivas hain mõtsan.
Ote — 1 var.d₂. Ku sügusel mihklipäavas puuleht
maha lätt, sös tulõ keväjält jüripäavas
hain mõtsa.
Rõu — 1 var.d₃. Kui mihklipäevaks puudel lehed maha
lännud, siis om jüripäevaks rohi metsas.
Rõu — 1 var.d₄. Ku sügüse mihklipäavas puuleht maha
lätt, sös um keväjä jüripäavas hain
mõtsan.
Rõu — 1 var.e₁. Ku sügüse inne mihklipäiva mõts pu-
has, sis keväjä hain inne jüripäiva
mõtsahn.
Rõu — 1 var.e₂. Kui enne mihklipäeva mõts lehist puh-
tas lätt, sis om enne jüripäiva hain
mõtsan.
Ote — 1 var.f. Ku mihklipäavas mõts puhas, um jüri-
päavas hain maahn.
Rõu — 1 var.g. Mitu nädalit perähn mihklit mõtsa-
leht ülevähn saits, setu nädälit perähn
jürri tulõ õi haina.
Rõu — 1 var.h. Kui mihklipäeval veel puud lehes on,
sis ei ole jüripäeval rohtu haljenda-
mas.
Kmpm. EL III¹⁰ 48 — ?(4) var.B. Ku mihklipäavä puuleht kõllanõ, sis
hain om jüribä mõtsah.
Plv — 1 var.C. Kui mihklipäeval lumi maas, siis jüri-
päeval maa roheline.
Tt (Eisen) — 1 var.

D. Kui enne mihklipäeva puulehed kolla-

seks lähevad ja maha pudenevad, siis viis nädalid enne jüripäeva ei ole enam lund.

Pil — 1 var.

Ea. Kui puud pärast mihklipäeva veel lehtes, on jüripäeval veel lund maas.

Räp (Elsen) — 1 var.

b. Kui peale mihklipäeva on metsas puud lehtes, siis on peale jüripäeva lund näha.

Pjg — 1 var.

Fa. Kui mitu nädalat piale mihklipäeva mets lehes on, nii mitu nädalat ta piale jüripäeva paljas on ja ümbriti.

Pal — 1 var.

b. Nii mitu päeva ehk nädalat kui puulehed sügisel pärast mihklipäeva maha langevad, nii mitu päeva ehk nädalat pärast jüripäeva tuleva kevadil on nad jälle puus.

Pär — 1 var.

c. Kui mihklipäeväs mets pal'las om, sis jüripäevän om lehen.

Ote — 1 var.

d. Kui puulehed enne mihklipäeva maha pudenevad, siis lähevad enne jüripäeva jälle puud lehte.

Kam — 1 var.

Ga. Kui puulehed enne mihklit maha langevad, siis läheb lumi enne maarjapäeva ära ja enne jüripäeva on rohi metsas; jäävad nad aga veel pääle mihkli puusse, jääb lumi kauaks seisma.

Sööt Nlj. Kal. (1901 sept.) — ?(1) var.

b. Kui puulehed enne mihklit maha langevad, siis läheb lumi enne maarjapäeva ära ja enne jürit on hein metsas.

Sööt Aeg Kal. (1907 sept.) — ?(1) var.

c. Kui puulehe enne mihklepäevä maha tuleve, sis läab lumi enne maarjapäevä ärä ja enne jüripäevä om hein mõt-san.

?Hel — 1?(1) var.

H. Kui mihklipäeval puud lehis, siis jüripäeval on veel külmad ilmad.

?Rõn (õpil.) — 1?(1) var.

I. Kui mihklipäevaks mets lehest ära läheb, saab rutuline kevade.

?TMr (õpil.) — 1?(1) var.

*

J.a. Kui puulehed enne mihklipäeva maha langevad, siis läheb lumi kevadel enne

maarjapäeva ära; kui pärast mihklipäeva, siis on kevade lumi kaua maas. Ol. Lisa nr. 11 (1888) 176, Is. Kal. (1904) 212, Reinhold Kal. (1912) 10 — 1?(6) var.

b. Kui enne mihklipäeva sügisel lehtpuud lehtedest puhtaks raagnevad, läheb lumi kevadel enne maarjapäeva; jäävad mõned puud ehk metsakolkad pääle mihklipäeva veel lehte, tuleb tali peale maarjapäeva veel tagasi.

Tõs (Masso) — 1 var.

J₂a₁. Kui puulehed enne mihklipäeva maha langevad, siis läheb lumi kevadel enne maarjapäeva ära.

Er Perek. Kal. (1898) 56 — 1?(5) var.

a₂. Kui puulehed enne mihklipäeva maha langevad, lähäb lumi enne maarjapäeva ära.

Trv v. Rõu (Siipsen) — 1 var.

a₃. Kui lehed puist enne mihklepäeva maha langevad, siis enne maarjapäeva on lumi kadunud.

Tln (Keller) — 1 var.

b. Kui enne mihklipäeva puuleht maha lähäb, siis lähäb enne maarjapäeva lumi maast ära.

Pst — 1 var.

c. Mitu nädalat puulehed enne mihklepäeva maha langevad, nii mitu nädalat minna kevadel enne maarjapäeva lumi maast.

Hls — 1 var.

d₁. Kui sügise mihklepäevaks leht puust maha langeb, siis sulada kevade paastumaarjapäevaks lumi ära.

Er VII. Kal. (1879) 64 — 1?(1) var.

d₂. Kui mihklipäevaks puuleht on maha läinud, siis on ka maarjapäevaks kevade lumi kadunud.

Trv v. Rõu (Siipsen) — 1 var.

e. Kui mihklepäevässe puulehe maha om lännu, sis om kah maarjapäevässe lumi lännu.

Hel — 1 var.

f₁. Kui puulehed mihklepäeva aegas ot-sast maha langevad, siis lähäb maarjapäeva aegas lumi ära.

Pjg — 1 var.

f₂. Ku sügüsi mihklepäevä aal puie ot-sast juüa lehed maha on pudunu, sis läab kevade maarjapäeväs lumi maast ära.

Hls — 1(2) var.

f₃. Kui mihklipäeval puulehed maha lan-

- gevat, sulada maarjapäevaks juba lumi ära.
VII — 1 var.
- f₄. Kui mihklipäeval lehed maha langevad, sulada maarjapäevaks juba lumi ära.
VII — 1 var.
- K. Kui puude lehed mihklipäevast maha langevad, saab kari kevadel maikuus süüa noort rohtu.
?Trt (Eisen) — 1(1) var.
- L. Kui lehed mihklipäeval alles on, siis maarjapäeval on ka lumi maas; kui mihklipäeval kased paljad, siis maarjapäeval ka lumi läinud.
PJg (Erm) — 1 var.
- Vrd. 6815. Kui mihklipäeval on puud veel lehtes, siis on nad jüripäeval jälle lehtes.
6814. KUI MIHKLIPÄEVA KUU TÄUS, OLGU TÄVELINE SÖÖT ELAJILE — 3 var.
- a₁. —
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- a₂. Ku mihklipäevä täuskuu om, piät talvõs eläjile täus toit olõma.
Vas (Sander) — 1 var.
- b. Ku mihklipäeva om täuskuu, sõs olgõ täüs süük hindäle ja eläjäle.
Se (Kirss) — 1 var.
- Vrd. 7554. Kui noorelkuul mihklipäev om, sõs ei ollev elaja põhul tulu.
6815. KUI MIHKLIPÄEVAL ON PUUD VEEL LEHTES, SIIS ON NAD JÜRI-PÄEVAL JÄLLE LEHTES — 1 var.
- KJn (Veskisaar).
- Vrd. 6813. Kui mihklipäevaks puulehed maas, siis jüripäevaks rohi maas.
6816. KUI MIHKLIPÄEVAL SAAB VANATONT HEINU KUIVATADA, SIIS EI TULE LOOMATOIDU PUUDUST — 1 var.
- Rõu (Pill).
- Vrd. uk: Kui mihklepäev tuulene on, olevat loomade põhk tulutu, aga kui vagane, siis tulus; sest vanapagan tegevat sel päeval kuhja, kui tuul ta käest heinad ära ajavat, tulevat ta inimestelt varastama (KJn).
- Vrd. 6825. Mihklipäev arvati vanapagana heinategemise päev olevat.

6817. KUI MIHKLIPÄEVAL TUUL PÖÖRAB, SIIS VILJAHINNAD KA PÖÖRAVAD — 1 var.
- Vai (Feldbach).
6818. KUI MIHKLIPÄEVAL TII TOLMAS, VÕTA TÕSE AASTA RUKKI KOTIGA — 1 var.
- Ote (Tammemägi).
6819. KUI TULEB MIHKLIPÄEV, SIIS LOPEB OINA VAEV — 5 var.
- a. —
Hel, Puh — 2 var.
- b. Kui oli mihklipäev, siis lõppes oina vaeu.
Plv — 1 var.
- c. Mihklipäeval lõpeb oina vaeu.
M. J. Eiseni seletus: «Mihklepäevaks tape-takse lammas Mihkli auks.»
Räp — 1 var.
- d. Mihklipäevast oina vaeu lõppeb.
Krk — 1 var.
- Vrd. 7787. Igal oinal on oma mihklipäev.
6820. KU MIHKLIPÄEVA VOI-LEVÄGE PEETS, SIS SAAVAT JAANIPÄEVÄ LIHA-LEVÄGE PIDÄDE — 1 var.
- Krk (Hünerson).
6821. MIHKLIPÄEVA ÖHTUKS TOODI SÄLUD METSAST ÄÄ JA HUNDI SUU KISTI LÕHKI — 1 var.
- Kul (H. Tampere).
- Vrd. 6822. Mihklepäevast saab hundi suu lahti lastud.
2800. Jüripäa pandud hundile päitsed pähe, mihklepäa võetud ää.
6822. MIHKLIPÄEVAL SAAB HUNDI SUU LAHTI LASTUD — 3(5) var.
- A. —
VII (Evert) — 1(2) var.
- B. Karjalaskmispäev pannakse hundi suu kinni ja antakse kuni mihklepäevani taevast süüa.
VII — 1(2) var.
- C. Ka olevad olevipäeval hundi suu seotud, et ta kurja ei saavad teha, päale selle päätetavad hundi suu jälle lahti.
Saa — 1 var.

- Vrd. 2800. Jüripää pandud hundile päitsed pähe, mihklepää võetud ää.
6821. Mihklebää õhtuks toodi sälud metsast ää ja hundi suu kisti lõhki.
6823. MIHKLIPÄE OLI NII SUUR PÜHA, ET MITTE TUADKI EI SUITSE — 1 var.
H. Tampere seletus: «Kõik sõök ja kõik tehakse eelmisel päeval valmis».
Hää.
- Vrd. 7420. Nelipühid peeti nii suureks pühaks, et sel päeval ei pidade rohigi kasvama.
6824. MIHKLIPÄEVAL SUUAKSE LUSI-KAGA VOID — 1 var.
Hls v. Krk (Kase).
6825. MIHKLIPÄEV ARVATI VANA-PAGANA HEINATEGEMISE PÄEV OLEVAT — 1 var.
Krk (Tiidt).
Vrd. uk: Paistab mihklilaupäeval päike, siis ei tule eeloleval talvel loomasööda puudust — vastasel korral tuleb puudus, sest siis ei saa vanakurat heina teha ning peab talumeeste kraamitagavarast elama (Urv).
Vrd. 6816. Kui mihklipäeval saab vanatont heinu kuivatada, siis ei tule loomatoidu puudust.
6826. MIHKLIPÄEVAS ÖMMELDASSE HUNDI SILMAD KINNI, ET HUNT EI NÄES KARJA — 1 var.
Ksl (P. Berg).
Vrd. 2800. Jüripää pandud hundile päitsed pähe, mihklepää võetud ää.
6827. MIHKLIPÄEVA ÖÖSEL KASVAB KAPSAS VEEL VILLASE LÕNGA KATKI — u. 75(87) var.
- A₁A₁. Mihkliöösel kasvab kapsas villase lõnga katki.
Kad — 1 var.
- a₂. Mihkliöösel kasvab kapsas veel villase lõnga katki.
Rap — 1 var.
- a₃.
Pee (Vildebaum) — 1 var.
- a₄. Mihklepää öösi kasvab kapsas veel villase lõnga katti.
Hää — 1 var.
- a₅. Mihklepääva ööl kasvab veel kapsas villase lõnga katki.
Vän v. Vil (õpil.) — 1 var.
- a₆. Kaapsas kasub veel mihklipäe ööse viltse lõnga katki.
Hil (Tikerpuu, Kõrvne) — 1 var.
- a₇. Mihklipääva öösel kasvab kapsapia veel villase lõnga katki.*
* öösi (EKMS I 43); veel (trükised)
Norm. 90, EKMS I 43, 984 ja III 463; Hlj (Rehberg) — 1(5) var.
- a₈. Mihklipääva ööse kasvab kapsapea villase lõnga katki.
Hlj — 1 var.
- a₉. Kapsapää kasub veel mihklepääva öösi viltse lõnga katti.
Hää — 1 var.
- b₁. Kapsapea kasvab mihklipää ööse veel villase lõnga katki, kui see ta ümber seotud.
Rak — 1 var.
- b₂. Mihklipääva öösel kasvab kapsas veel temale ümber seotud villase lõnga katki.
Vil — 1 var.
- b₃. Mihklipääva öösel kasvas kapsas veel oma pea ümber seotud villase lõnga katki.
VJg — 1 var.
- b₄. Mihklipääva ööse kasvab kapsapää veel nii palju, et kui tal villane lõng ümber köidetakse, see siis veel katki lähab.
Hls — 1 var.
- c₁. Mihklipääva öösel kasvada kaapsapia viltse lõnga võrd katki.
PJg — 1 var.
- c₂. Kapsas kasuda veel mihklepääva öösse nii pallu, et kasuda viltse lõnga katki.
Rap — 1 var.
- d₁. Mihklipääva öösel kasvada veel kapsapea villase lõnga katki, kui õhtul kõvast ümber seotakse.
MMg — 1 var.
- d₂. Kapsapea kasvada mihklepääva öösel veel nii palju, et ta villase lõnga katki ajada, kui see talle ümber seotakse.
Hls — 1 var.
- e₁. Mihklipääva öösel kasvavat kapsas veel villase lõnga katki.
Vil — 1 var.
- e₂. Mihklipääva ööl kasuva kapsas veel villase lõnga katki.
Ksl — 1 var.

- e₃. Mikhlebe õösi kaapsas kasuva veel villtse lõnga katti.
Hää — 1 var.
- f₁. Mihkclipäeva õöl pidi kapsas villase lõnga katki kasvama.
Ann — 1 var.
- g. Mihkliõöl pidada kapsapea nii palju kasvama, et villane lõng pooleks paisub.
Noa — 1 var.
- h₁. [Mihkclipäeva] õösel peab kapsapää veel nii palju kasvama, et ümber seutud villane lõng katki läheb.
Vng — 1 var.
- h₂. [Mihkclipäeva] õösel peavad kapsapead nii jõudsasti kasvama, et kui villast lõnga pea ümber seutakse, see katki läheb.
Kündja nr. 39 (1883) 466 — ?(2) var. Tõlge Wied. 366 saksakeelsest tekstist.
- i₁. Kaapsapea peab mihkliõupäeva õösel veel villane lõng katki kasvama.
Ris — 1 var.
- i₂. Mihkclipäeva laube õöse peab kapsapea veel villane lõng pooleks kasvama.
Ris — 1 var.
- j. Mihkclipäevä üöse lubanud kapsapia villase lõnga viel katki kasvada.
Hlj — 1 var.
- k. «Mihklepäävää üösi kasvan ma viil villase lõnga katki,» kõnelnud kapsas vanasti.
Vil — 1 var.
- l. Usuti, et kapstapää mihkclipäeva õöse nii palju kasvab, et villatse langa katki kasvab, kui sii tälle ümbre keida.
Nõo — 1 var.
- m. Kapsaid ei tohi iial vara ära raiduda, sest mihkclipäeva õösel kasvada nad veel nii palju, et villane lõng ümbre köidetult katki läheb.
Võn (P. Rootslane) — 1 var.
- n. Mihkclipäeva õöse kapstapea nii palju peab kasvama, et kui pannakse villast lõnga ümber, tema pakitab lõhki.
Gressel (1841) lk-ta — 1(2) var.
- A₂. Mihkclipäeval kapsas kasvab viel villase lõnga katki.
Lüg (Källo) — 1 var.
- A₃. Kaapsus pidade mihklekuus kuuvalge ees veel niipailu kasuma, et kasude villtse lõnga katki.
Põl — 1 var.

- B_{1a}. Mihklepäävää üül aab kaal villatse lõnga kasuden katik.
Trv — 1 var.
- b₁. Veel mihklepäävää õöse kasvas kaal villatse lõnga katsik.
Trv — 1(2) var.
- b₂. Mihkclipäeva õöl kasvab kaal villase lõnga katki.
Tln — 1 var.
- b₃. Mihkclipäevä õöse kasvab kaal veel villatse lõnga katik.
Hls — 1 var.
- b₄. Mihkclipäeva õöl kasvab kaalikas veel villase lõnga katki.*
* mihklepäävää; õöse; kaal (Pst)
Äks, Pst — 2 var.
- b₅. Mihklepäävää õösi kasvab kaal villase langa veel katski.
Ran — 1 var.
- b₆. Kaal kasvab mihkclipäeva õösi villase lõnga katki.
Lai — 1 var.
- c. Kaal kasvas viil mihkclipäeva üüse villase lõnga lõhki.
Trv — 1 var.
- d. Kaal kasus viil mihkclipäävää üüse, nii et villatsõ langa är' kaksas.
Urv — 1 var.
- e. Mihkclipäe õösse kasvab kaal veel nõnda pailu, et villatse langa aab katik.
Hls — 1 var.
- f₁. Mihkclipäeva õöl kasuda kaal veel villatse lõnga katki.
Vil — 1(2) var.
- f₂. Mihkclipäeva õösel kasvada kaalikas veel villase lõnga katki.
Pal — 1 var.
- g. Mihkclipäeva õöl kasvada kaalikas veel niipalju, kui villane lõng ümber kaali seotakse, selle katki.
Pal — 1 var.
- h. Mihkclipäävää üüse kasu vet kaal viil nõnda pal'lu, et aavet villase lõnga katik.
Krk — 1 var.
- i. Kaal' kasu ved mihklepäävää õöse veel ninda pailu, et kaksaved villatse lõnga katik, ku see ümmer kaali sidude.
Hls — 1 var.
- j. Kaalikas peab kasvama mihkliõöl veel villtse lõnga katki.
Nrv — 1 var.

- B_{2a}. Mikhklipäeval kasvab kaalikas villase lõnga katki.
Pst — 1 var.
- b. Mikhklipäeval kasvab kaal nii palju, et villase lõnga katki ajab, mis ümber on seotud.
Hls — 1(2) var.
- B₃. Kaalikad peavad heal aastal mikhklipäeva aol veel nii palju kasvama, et villane lõng ümber köidetult katkeb.
Trv v. Rõu (Slipsen) — 1 var.
- B₄. Kaalik kasvab peale mikhklipäeva villase lõnga katki.
Lai — 1 var.
- B₅. Kui mikhklipäeva öösel kaal nii palju kasvab, et ümber olev villane lõng katki läheb, on teine aasta hea kaalisak.
Tür? (õpil.) — 1 var.
- B₆. Kui hea sügise on, siis kasub mikhklipäeva öössi kaal viltse lõnga katti, aga kui sant sügise on, siis ei kasva pärtlipäeva öösigi enam.
?Koe (Schultz) — 1(1) var.
- Ca₁. Nairis kasvab mikhklipäeva ööl veel villase lõnga katki.
Plt — 1 var.
- a₂. Mikhklipäe üüsi kasvab naaris viil villase lõnga katti.
Tor — 1 var.
- a₃. Mehklipäeva üül kasvab naaris viltse lõnga katki.
Vän — 1 var.
- b. Naaris peab mikhklipäeva öösel veel villase lõnga katki kasuma.
Xks — 1 var.
- c. Naaris kasvab mikhklipäeva öösel veel nii palju, et lõng, mis õhtul ümber seutakse, hommikuni katkenud on.
Hel — 1 var.
- d. Naire kasvuag on sügisel, nii et tema veel mikhklipäeva öösel villase lõnga võib katki kasvada, kui see naire ümber saab siutud.
Amb — 1 var.
- e. Mikhklipäeva ööse naaris lõigas veel jõhvi vai lõnga katki.
Plv — 1 var.
- Da. Mikhklele üüse kasvase kaali ja kapsapää ninda pal'lu, et villatse langa katski kakkase.
Hel — 1 var.
- b. Mikhklipäeva öösel kasvavad kapsas ja kaalikas veel nõnda palju, et villane lõng katki läheb, kui seda neile saab ümber seutud.
Jür — 1 var.
- c. Mikhklipäeva öösel peavad naarid ja kapsapead nii jõudsaste kasvama, et kui villase lõnga ümber seod, see katki läheb.
Tõs (G. Anniko) — 1(2) var.
- d. Mikhklipäeval peavad kapsad ja kaalikad villase lõnga katki kasvama.
Vig (Aitsam) — 1 var.
- e. Mikhklipäeval kapsapea ja kaal veel nii palju kasvavad, kui neile villane lõng ümber saab seotud, et nad siis seda katki ajavad.
Hls (Söggel) — 1(3) var.
- f. Mikhklipäeval võtab kapsas ja kaal nii palju kasvada, et villase lõnga katki ajab, kui see on neile ümber seotud.
Saa (Söggel) — 1 var.
- g. Keelatakse, et enne mikhklipäeva ei võeta ära kapsapäid ega kaalikaid, sest sellel päeval kasvavad kapsad ja kaalikad nii palju, et villase lõnga katki ajavad, kui see neile on ümber seotud.
?Saa (Söggel) — 1(1) var.
- Ea. Mikhklipäeva ööl kasvab kaal ja nairis veel villase lõnga katki.
Ksi — 1 var.
- b₁. Kaalikas ja naeris lubanud veel mikhklipäeva öösi villase lõnga katki kasvada.
Loorits Vrp 46 (< Jõh) — 1(1) var.
- b₂. Kaalikas ja naaris on lubanud veel mikhklipäeva ülese villase lõnga katki kasvada.
Hls — 1 var.
- F. [Pärtli]päeva ööse kasvab kapsapea veel nii palju, et villase lõnga katki teeb.
HJn — 1 var.
- G. Kui lauritsapäeval kapsapääle villane lõng ümber köita, siis lõng katkeb.
Rõu (Pill) — 1 var.
- H. Hingedepäavast kaapsad hakkasid nii kangesti kasvama, et õhtul paned villase lõnga ümber kapsa, siis on see homiguks katki.
Emm — 1 var.
- I. Laurits lehti lahutab, Pärtel pead pööritab, aga mikhklipäeva öösel kasvab veel nii palju, et ajab katki villase lõnga.

Kuu (Vilbaste) — 1 var.

Vt. 5605 Q.

6828. MIHKLI PÄEV ON ESIMENE TALVE-
PÜHA, PAASTUMAARJAPÄEV
ESIMENE SUIPÜHA — 2 var.

A. _____

Vai (O. Kallas) — 1 var.

B. Mikhlepäev on esimene talvepäev.
SJn (Johannson) — 1 var.

Vrd. 2782. Jüri om suvetoaja, Mikhli talve-
toaja.

6829. MIHKLI PÄEV PEAB VERISTUD
SAAMA — 1 var.

M. Siedermanni seletus: «Mikhlepäevaks ta-
petakse ikka üks lamma ära.»

Mär.

Vrd. uk: H II 17, 114 < Tor.

6830. MIHKLI PÄEV VIHKA SUVE JA
MEELITAB TALVE — 1 var.

Piv (Tamm).

6831. MIHKLI PÄEV OM SOE VABAS-
LASKMISE PÄEV — 2 var.

A. _____

Rõu (Raudsepp) — 1 var.

B. Mikhlipäeval peab hunt lahti lastud
saama.

Jõe — 1 var.

Vrd. 2800. Jüripää pandud hundile päitsed pähe,
mikhlepää võetud ää.

2784. Jüri seob, Mikhel päästab.

6832. PÄÄLE MIHKLEPÄÄVÄ ES TOHI
MITTE ENÄM KARJA JULGESTE
METSAS LASKE, SIIS OL'LI PALO-
VASIGAL METSÄ OIGUS — 1 var.

Saa (Sitzka).

6833. MIITROSK OLÕ_OI TSORTSI —
1 var.

M. Linna seletus: «Kui kiä taha'asi Miit-
roskit pühäst pita.»

Se.

6834. MIKUL OM MEEHTE JUMMAL,
PAAS'S POISSA PUUSLI — 1 var.

Se (Oinas-Tammeorg).

6835. MIKUL TULÕ RUAGA — 4 var.

A. _____

E. Kirsi (Se) seletus: migulapäeval hakkab
põld ja niit juba uudset andma.
Vas, Se — 3 var.

B. Mikul tuu kuurmaga.

Se — 1 var.

Vrd. kk: Tulõ nigu Mikul ruaga (Vas).

6836. VANAST MIKUL ÜTEL, ÕT:
«MULLÕ KIITKE KIISLAT», A JURI
ÜTEL: «MULLÕ KÜDSÄGE
VATSKA» — 3 var.

A. _____

Se (Tammeorg) — 1 var.

B. Jüri ol'l ülnü', et: «Mullõ sööke tek-
ke' vai teku'ui', a pühä pidäge'; Mi-
kul' jal' ol'l käs'knü' piirakut
kütsä' ja kiislat kiitä', a kiä taht, sös
tüüd või ka' tetä'.

Se — 1 var.

C. Mikul' oll ülnü', et: «Mullõ kiitke kiis-
lat ja küdsäge piirakut, hot tüüd ka
tekke.»

Se — 1 var.

6837. MIS MINAGI MAAILMAST HOOLI,
KUI MAAILM MINUST EI HOOLI —
1 var.

Kam (Siimus).

6838. MINNEI SAA_AI MINNÄ, KU VÕTJA
VÕTA_AI — 1 v. 2(3) var.

a. _____

Rõu (Gutves) — 1 var.

b. Mineja ei saa minna, kui võtja ei võta.
Norm. 185 — ?(1) var.

c. Ega ise mennä ei saa, kui ei võeta.
?Lüg (Källo) — 1?(1) var.

6839. KU LÄHÄD, SIS VIE, KU TULED,
SIS TUO — 4 var.

a. _____

A. Källo seletus: «Ämm üöld minijalle, et
ärä käi tühjä käikusi, käi asja perä.»
Lüg — 2 var.

b. Ku tuled, sis too, lääd, sis vii.
Hls — 1 var.

c. Kui lähed — viid, tuled — tood.
Seletav kontekst: keegi perenaine öelnud nii
teenijatüdrukule kauplemisel (s. t. et ühe käi-
guga vaja öendada võimalikult mitu asja).
TMr — 1 var.

Vrd. 12132. Tule meile, too mulle, ma tulen teile, anna mulle — siis oleme ikka sõbra-mehed.

6840. OGAS «LÄÄ» LÄÄ_ÄI, KU' ESI
LÄÄ_ÄI — 2 var.

- a. M. Linna seletus: kul keegi lubab minna, aga ei saa minejat.
Se — 1 var.
- b. Ega «läke» ei lää, ku esi ei lää.
Räp — 1 var.

6841. MINIAGA SEE ELU ON NAGU
LAMMA KAEI NIITA JA NAGU
KOTIKANGAS HAKATA JA KOTI-
KANGAS LÖPETADA — 1 var.

E. Poomi seletus: «Ämma ütlus.»

Rap v. Mär.

Vrd. 3159. Kangas otsalda' ja lamma kaalalda', sis võib tüdruk mehele [minna].

6842. MINIAL OM MITU VIGA, ÄMMAL
EI HÄDA KEDAGI — u. 55(75) var.

A_{1a1}. — *

* miniel (Hel); on (trükised; TÜR, Krk, Sjn, Pal, MMg); ämmäl (Hls, Krk, Hel, Trv, Ote); pole (TÜR, Hel, Sjn), ei ole (Krk); hädä (Hls, Krk, Trv, Ote), hädä (Hel, MMg); kedägi (Hls, Krk, Trv, Ote), kedagistki (TÜR)

Norm. 194, EKMS III 927; TÜR, PÄL, Hel, Trv, Sjn, Pal, MMg, Ran, Ote — 17(21) var.

a₂. Miniäl oo mitu vigä, ämmäl hädä kedägi.

Vig — 1 var.

a₃. Minial oli mitu viga, ämmal ei häda kedagi.*

* miniäl; ämmäl; hädä; kedägi (Nõo); ei ole (Hls), es ole (Nõo)
Koe, Hls (õpil.), Trv, Trv v. Rõu (Siip-
sen), Nõo — 5(6) var.

a₄. Minial mitu viga, ämmal ei häda kedagi.*

* miniäl (Lüg), miniel (Hel); ämmäl; hädä; kedägi (Lüg, Hel, KJn); pole (Aud) Lüg, Kuu, Aud, Hel, KJn, Pal, Äks — 7 var.

b₁. Minial on mitu viga, ämmal ei häda midagi.*

* ei ole; ämmel (Rkv)

Rkv (Aug. Krikmann), Krk — 2 var.

b₂. Minial mitu viga, ämmal ei ole häda midagi.

Saa — 1 var.

b₃. Minial om mitu vika, ämmal häta ei midagi.

Pil — 1 var.

b₄. Miniel om mitu vika, ämmäl hädä midagi.

Hel — 1 var.

b₅. Minial mitu viga, ämmal häda midagi.

Hää — 1 var.

c₁. Minial om mitu vika, ämmal ei hädä raasugi.

Ote — 1 var.

c₂. Minial on mitu viga, ämmal ei ole häda raasugi olemas.

Saa — 1 var.

d₁. Minial mitu viga, ämmal häda sittagi.

Hää (Mäesalu) — 2 var.

d₂. Minial mitu viga, ämmal häda mitte sittagi.

Hää (Mäesalu) — 1 var.

e₁. Minial on mitu viga, ämmal ei hädä ühtegi.

Vil — 1 var.

e₂. Miniäl olli mitu viga, ämmäl es ole hädä üttegi.

Tal (Sprohgis) — 1 var.

f₁. Minial on mitu viga, ämmal pole ühtegi.

VNg — 1 var.

f₂. Minial mitu viga, ämmal ei ühtegi.

Pst — 1 var.

g. Minial mitu viga, ämmal viga üttegi.

Hel — 1 var.

h. Minial on mitu viga, ämmal ei viga midagi.

Äks — 1 var.

A_{2a1}. Ämmal põle häda kedagi, minial mitu viga.

Vil — 1 var.

a₂. Ämmäl hädä kedägi, miniale mitu viga.

Saa — 1 var.

b. Ämmäl ei ole hädä midägi, miniel oo mitu viga.

Hls — 1 var.

c₁. Ei viga ämmal, minial om mitu viga.*

* on (trükised)

Wied. 25, Kündja nr. 32 (1883) 382; V5-Se (Stein) — 1(7) var.

c₂. Ei viga ämmal, minial mitu viga.

E 17, E² 23 — ?(4) var.

- B. See on ikka ämmä hädä, et minial on mitu viga.
Vig (Prilmets) — 1 var.
- C₁. Minial on mitu vika, imä ilma vialda.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- C₂. Ei viga emal, minial om mitu viga.
Stein 10 — ?(4) var.
- D. Imä om ilma süüldä, minial mitu vika.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- E. Minial loetakse mitu viga, ämmal õigusi nagu Oisu mõisas.
?Saa (Söggel) — ?(1) var.
- F. Minial oo mitu viga, minia heä ei kunagi, ämm heä alati; küla peal kiidetugi.
?Vig (Prilmets) — ?(1) var.
- Vrd. 4234, eriti I: Oigus Oisu mõisas, kohus koera perses.
14097. Viinal on mitu viga, õllel ei ole häda midagi.
14037. Vihastajal viis viga, targal ei häda midagi.
6843. MINIAL ON HOBUSE KANNATUS JA KOERA ALANDUS — 1 var.
Pit (Käosaar).
Vrd. kk: One sellel kua hobese kannatus (Kod); Alandlik nagu koer (Rap).
6844. MINI PEAB ÄMMA ALTJALA KÄIMA — 1 var.
E. Poomi seletus: minia peab igas asjas ämma tahtmist mööda tolimina.
Rap v. Mär.
6845. MINI ÄMMA APTEEK — 4 v. 6(6) var.
- Aa. _____
E. Poomi seletus: «Õeldi siis, kui ämm enne haige ja vilets oli, aga kui mini majasse toodi, siis ämm tegi veel kõik ette ja taha ära.»
Rap v. Mär — 1 var.
- b. Mini on ämma apteek.*
* minias
E. Poomi seletus: «Õeldi, kui mini ämmaga ei sobinud.»
Rap v. Mär — 1 kuni 3(3) var.
- B. Mini olla ämmaeide rohi.
Rap (Uustalu) — 1 var.
- C. Minia on ämmale rohuloasiks.
A. Ranna seletus: «Vana perenaine naljalt kulpi miniale ei loovuta.»
Pöl — 1 var.

6846. MINNI MEELELINE, MEHEIMA ARMULINE — 2 var.

A.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

B. Minni om meeleline, pojanaine nallaline.

Ote (Kukrus) — 1 var.

Vrd. kk: Sai üks minnij meeleline, pojanaane naaruline (Rõu).

Vrd. ri «Meelepärane minia»: Kui on mini meeleline, / pojanaine naurusuine (ERIA III: 3 nr. 6419).

6847. NIIKAVVA MINNI HÄÄ, KUI MESILEIBÄ OM — 1 var.

Urv (Jeret).

6848. KUI KÜLL MITU UHT JA SEDA-SAMA TEEVAD, SIIS EI OLE TA OMMETI MITTE SEESAMA — 1?(3) var.

Wied. 79, Kündja nr. 39 (1883) 467.

6849. MITU ASJA KULLA KARVA — 1?(3) var.

Gressel (1814) lk-ta, Wied. 124, Kündja nr. 47 (1883) 560.

6850. HOIDKE OMAD MOKAD LUKKU, MUIDU LENNAB KÄRBES KURKU — 2(10) var.

a. _____*

* lendab (EKMS)

Wied. 134, Kündja nr. 33 (1883) 393, EKMS III 975; Vil (Leoke) — 1(7) var.

b. Pange omad mokad lukku, siis ei lennda kärbes kurku.

TMr (anon.) v. Vru (R. Kallas) — 1(3) var.

Vrd. kk: Ära lase omal taba mokka panna (His); See, kel suu lahti, õeldakse: ära hola suud lahti, pääsukesed lendavad suhu (Trt).

6851. KELLEL MOKKA, SELLEL KÄPPA — 3(12) var.

a₁.

Ans, Pha — 2(4) var.

a₂.

Kellel ikka mokka, sellel käppa.

Kaa? (I. Kallas) — 1 var.

b.

Kellel ikka mokka, sellel näppa.

Wied. 54, Kündja nr. 35 (1883) 418, Kmpm. KH 31 ja 37 — ?(7) var. Wied. alusteksiks tõenäoliselt a₂.

- Vrd. kk: Sellel on käppa ja sellel on mokka (Khk).
 Vrd. 7672. Kel on nägu, sel on näpud.
 10855. Kel on suu, sel on käed.
 11097. Kellel sõnad, sellel sõrmed.

6852. KES MOLGUS SIIN, SIE MOLGUS SIEL — 1 var.

Kuu (Lindström).

- Vrd. 6507. Kes mees siin, see mees seal.

6853. MES SA MUODILE VOID TEHÄ — 1 var.

Kuu (R. Lilhein).

6854. EKS SEE OLE MOODIS, KUI KAKS TUKKI VOODIS — 1(2) var.

Hlj (Leetberg).

6855. MOONAKATE LAPSED JA VESKI SEAD ON JULGED — 1 var.

Vil (Kaia).

- Vrd. 7105. Möldri sead ning junkru hobused on ikka lihavad.
 4882. Kõrtsimiihi latsõ ja möldre tsia ollev kõge halvemba looma.
 14742. Opetaja poja' ja möldre tsia' omma ütesugutse.
 4338. Koolmeistre latse ehk kõrtsi tsia.

6856. MOONAMEES TOOB KOTIGA MÕI-SAST JA VIIB MARSIGA SINNA TAGASI, SÖNNIK JÄÄB MOISA KASUKS — 1 var.

A. Traadi küsitlusobjekti P. Lillepa seletus 1951. aastast: «Moonamees sai tasu (s.o. moona) mõisast, kuid mõisale tõöd tehes kannab seda oma toldukotiga mõisa tagasi.» Rak (Lillénbach).

6857. KONAS MUUR VAARIST KAUGELE LÄTT — 1 var.

Ote (Kukrus).

6858. MUDA EI OLÕ RASÕV — MÕSÕT JA LÄTT ÄR — 1 var.

Vas (Jõgeva).

6859. MUDA MUA MÕSK, VÄGI VÄE KASVATAS — 1(3) var.

Vas v. Se (Sandra).

6860. KUI MUHK MUIJAL, SIIS PAISE TOISEN PAIGAN — 5 kuni 8(25) var.

Aa. Muu muhk, teine paise.*

* tõine (Tt)

A. Saareste seletus: «Ohte tähendab muhk, teist tähendab paise.»

* Helle 348, Hupel 113, Poromenski EGr. 207, Stein 44, Wied. 127, Kündja nr. 47 (1883) 561, KAH EKAI 155, EKMS I 330; Ti (Clare) — 1 v. 2(17) var.

* ~~Mu muhk, teine paise, du giebst dem Kinde nicht den rechten Namen.~~

b. Mojal muhk, tõisen paise.

mojal = mujal

Trv — 1 var.

c. Muijal muhk, tõsen paigan paise.

Kan — 1 var.

d.

Plv — 1 var.

B. Muijal muhk, mul paise.

Saa — 1 var.

C. Majal muhk, teisel paise.

Wied. 110, Kündja nr. 44 (1883) 524 — 1?(3) var.

D. Mul surmapaise, tõõsel pininagel.

?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.

6861. MUHULASEGA VAIELDA VOI VASIKAGA VÕIDU JOOSTA, SEE TEEB ÜHE VÄLJA — 1 var.

Muh (Pauts).

- Vrd. 5997. Haka lolliga vaidlema või vasikaga võedu joosma.

7249. Naestega vaidlemine on kui vasikaga võidu jooksmine.

2690. Hakka juudiga juttu aama ehk vasikaga võidu jooksmine.

2414. Mene nüüd joobnuga vaidlema ehk vasikaga võidu jooksmine.

13873. Mine nüüd vasikaga võidu jooksmine.

6862. MUIDU EI MAKSA MIDAGI, MUIDU ON OLEKSI SUGULANE — 1 v. 2(10) var.

A.

E 58, E2 42, EKMS III 1230; Hlj (Pruhl) — 1(4) var.

B. Muidu ei maksa midagi, muidu on oleksi poolvenda.

E MVH 83, Raud KL I 59 — 12(6) var.
Vrd. 7801. Oleks ei maksa midagi.

6863. MUDU EI SAA MUHKUGI OTSA ETTE — 4 var.

A. _____
LNg (Ennist) — 1 var.

Ba. Muidu ei saa sa muhkugi pähe.
Mar (Hilemägi) — 1 var.

b. Muidu ei saa muhkugi päha.
Mar (Hilemägi) — 1 var.

C. Muidu ei saa peksagi mitte.
Kuu — 1 var.

6864. MUIDU LÄKS JUBA MULLU ÄÄ — 1 v. 2(2) var.

Rap v. Mär (Poom).

6865. MUIDU ON MOA PEALT KADUNUD — 1 var.

A. Ranna seletus: «Vastutasuta ei tehta
midagi.»
Põl.

6866. MUIDUANDJA ON MULDA LÄINUD — u. 35(40) var.

A_{1a1}. _____*
* läind (Rap v. Mär)
EKMS III 1230; Rap v. Mär (Poom), Plt —
2 v. 3(3) var.

a₂. Muiduandja mulda läinud.
VMr (Mastberg), JJn, Vig (Aitsam) — 3
var.

a₃. Muiduandja läks mulla ala.
Kuu — 1 var.

b₁. Muiduandjad on mulda läind.*
* läinud (Trm)
A. Ploompuu (Kuu) seletus: üeld. sils, kui
keegi teise käest midagi muidu saada ta-
hab.
Kuu, SJn, Trm — 3 var.

b₂. Mueduandjad mulda läin.
Khv — 1 var.

A₂. Muidu olla mulda läin.
O. Grepi seletus: «Iga töö eest peab ikka
tasu maksuma.»
Krj — 1 var.

A₃. Muiduandja olla nüüd ära surnd, nüüd
ei saa enam midagi muidu, vaid peab
ostma raha eest.
Krj — 1 var.

B. Muiduandja oli mulda läind ja onu-
poja nimi on Osta.
Kul — 1 var.

Vt. 3797 K.

C. Muiduandja on mulda läinud, tema
poeg on järele jäänud, selle nimi on
Ostaise ehk Ostasiissaad.
Hlj — 1 var.

Vt. 3797 L.

D_{1a}. Kinkja oli ära surnud, muiduandja
mulda läind, poeg Ostu järele jäänud.
SJn (Ruhs) — 1 var.

b. Kinkjad on ära surd, muiduandjad
mulda läind, poeg on järele jäänd,
tema nimi on Osta.
Lüg (Källo) — 1 var.

c. Kinkja on ära surnd ja muiduandja
mulda läind, pand poja nimi Osta.
Jür — 1 var.

D₂. Kinkja olla kirstu läind ja muidu-
andja olla mulda läind, pand poja
nime Osta.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

Vt. 3796 H₁—H₂ ja 3797 G₁—G₂.

Ea. Kinkjad on ära surd ja muiduandjad
mulda läind; nüüd nende lapsed ela-
vad, on ostjad ja müüjad.
Rak (Järjev) — 1(2) var.

b. Kinkjad on ära surnud, muiduandjad
mulda läinud, nende lapsed on ostjad
ja müüjad.
EKMS I 146 — 12(1) var.

Vt. 3796 I ja 3797 H.

F. Kinkja on kirstu pandud, muduandja
mulda läind. Mudu suur varvas on
hauast välja jäänd ja sinna peale on
kirjutud «Osta!».
KJn — 1 var.

Vt. 3796 J ja 3797 I.

G. Kinkja oo kadunud, muduandja mul-
da läinud, ostmist oo nad maha jät-
nud.
Pär — 1 var.

Vt. 3796 K ja 3797 J.

H. Kinkja surnud, laenaja elab, muidu-
andja mulda läind.
Vig — 1 var.

Vt. 3796 L.

I. Kinkja on surn, muiduandja mulda
läin.*
* ära surnd — läind (Amb), ära surnud —
läinud (Juu); muiduandja (Amb, Juu)
Amb, Juu, Phl — 3 var.

Vt. 3796 M.

- J. Kenkija on kalmu kadund, muiduandija mulda lähänd.
Rkv (Aug. Krikmann) — 1 var.
Vt. 3796 N.
- K. Kinkija on kirstu pandud, muiduandja mulda läinud.
Tln (Keller) — 1 var.
Vt. 3796 O.
- La. Muiduandjad mulda läinud, kinkijad kõik kinni läinud.
Ann — 1 var.
- b₁. Kinkija on kinni pandud, muiduandja mulda läinud.
P. Tammepuu seletus: «Vastus nurujale.»
Lai — 1 var.
- b₂. Kinkija on kinni pandud ja muduandja on mulda läind.
Plt — 1 var.
- b₃. Kinkijad on kinni pandud, muiduandjad mulda läinud.
Trm — 2 var.
Vt. 3796 P.
- Ma. Muiduandja mulla all, kinkija on kadund.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- b. Kinkija on kadunud, muiduandja mulda läinud.
Kuu — 1 var.
Vt. 3796 Q.
- N. Muduandja on mulda läind, kinkija Kiisa kolde kukkond.
Sjn — 1 var.
Vt. 3803 D.
- O. Kinkija oli Kiisa kolde ära kõrbend, muduandja mulda läind; nüüd on, osta ja osta.
L. Taki seletus: «Õeldasse, ku mõni ütleb, et kingi mul kedagi või anna.»
VII — 1 var.
Vt. 3803 F.
- P. Muiduandja mulda läinu ja kinkija Kitse kõrtsi kolde ära surnu.
Hää — 1 var.
Vt. 3803 E.
6867. MUIK MUIE RAHVA IES, KENA KERIKUTIEL, KODO KULPI KUSEVAD, SOOLAVAKKA SORAVAD — 1 var.
Jõh (Otto).
Vrd. rl «Naised võõrsil ja kodus»: Pulmas on naased punased, / varrul on naased valusad. / Kodu on naased kossa-kossa, / töö kallal tõssa-tässa. / Kodu nad kulpije ku-

seksid, / soolavakka soristaksid, / plimapütti pillaksivad (ERIA III : 3 nr. 6374).

6868. MUSTO' OLI MULKU' KALLI, TIMAHAVA TILGA' KALLI — 1 var.
M. Linna seletus: «Vanast oli tütrikka veldebä ku' tsurrõ.»
Se.
6869. MIS MUKSITUD, SEE MAKSETUD — 1(3) var.
Trm (anon.) v. Vru (R. Kallas).
Vrd. 11776. Mis tehtud, see maksetud.
7122. Mis müüdüd, see makstud.
6870. KAEVA MULDA, SIIS SAAD KULDA — 9 kuni 10(48) var.
- A.
Wied. 44, Kündja nr. 35 (1883) 417, Org 48, Rätsep Koduk. 20, Kmpm. Klr II⁶ 342, E 29, E² 91, Puus. EKGr. 29 ja 211, Puus. KH II¹ 102/3, Puus. KA III — IV⁴ 55, Puus. EÜ I 24 ja 110, Huvit. V Lisa 15, Kask-Vaigla-Veski Lõ² 32, Norm. 82, EKMS III 376; Rkv, Sa, Ksl, Pal, San, Tt? (Suur-kask) — 7 kuni 8(43) var.
- B. Kes kaevab mulda, see leiab kulda.
Kask-Puusepp-Vaigla 134 — ?(1) var.
- C. Kes mulda sorib, see kulda leiab.
Khk — 1 var.
- D. Kes mulda harib, see kulda perib.
Puh — 1 var.
- E. Raputage tublist mulda, küll siis leiate ka kulda.
Huvit. I² 116 — ?(2) var.
- Vrd. 6879. Muld — põllumehe kuld.
6881. Mullast saab kulda.
6871. KES MULDA EI KÜNNÄ, SII KÖRT EI MURRA * — 1(4) var.
* künnä; see (trüklised)
Norm. 86, EKMS III 376; Saa (Sitzka).
6872. KÜLAP MULD TEEB TASA — 2(9) var.
- a.
Wied. ESS² 626 — 1 var.
- b. Külap muld tasa teeb.*
* küll (E. Nurmik)
Wied. 97, Kündja nr. 43 (1883) 513, E MVH 80, Nurmik II 157, Laug. Vestr. 177 ja 179 — 1(8) var.

6873. **METUUKS MULLALE VAJA** * — 2 var.

* vaea
Vän (Peterson).

6874. **MULDAS AEGA AEGUTADA** — 1 var.

Vän (Peterson).

Vrd. kk: Tal küll aega aegutada (Rap v. Mär).
Vrd. 865. Haudas aega puhata.

6875. **MULD MÄÄTAS, LIIV LEOTAS** — 3(4) var.

A. — *

* mädäs (Wied.; Ote)
V. Pino (Se) seletus: üeldakse surnud rōi-
visse pannes: pole vaja väga hāid rōivaid
panna.
Wied. 125; Ote (Vuku), Se — 2(3) var.

B. Uss süüb, muld määndab.
Tor (Tilk) — 1 var.

Vt. 12966 C.

Vrd. kk(?): Vana mulda määnu' ja liiva loonu'
(Rõu).

6876. **MULD OM KALLIMB KUI KULD** * — 1(3) var.

* kallim (Norm., EKMS)
Norm. 82, EKMS III 377; Hel (P. ja J.
Einerid).

Vrd. 6879. Muld — põllumehe kuld.

6877. **MULD ON ARMSAM JA VANEM
KUI KULD** — 1?(2) var.

?Sjn (Kapp).

Vrd. 4498. Kuld on küll kallim kui muld, aga
mulla seest ta võetakse.

6878. **MULD ON KULLA EMÄ** — 1?(1)
var.

?Trv (Ungerson).

Vrd. 4499. Kuld on muld.

6879. **MULD — PÖLLUMEHE KULD** — 2 var.

a. —
Pst (Lensing) — 1 var.

b. Puhas muld on põllumehe kuld.
Mus — 1 var.

Vrd. 4499. Kuld on muld.

6870. Kaeva mulda, siis saad kulda.
6876. Muld om kallimb kui kuld.

6880. **MULD PÄRIB KÕIK** — 1(7) var.

Wied. 125, Kündja nr. 47 (1883) 561, Kmpm.
KH 32, E 58.

6881. **MULLAST SAAB KULDA** — kuni
2(2) var.

A. —
Pet. ELA: 30 — 1?(1) var.

B. Kulda otsitakse mullast üles.
?Nõo (Eisen) — 1?(1) var.

Vrd. 4498. Kuld on küll kallim kui muld, aga
mulla seest ta võetakse.

4499. Kuld on muld.

6870. Kaeva mulda, siis saad kulda.

6882. **KES MULLUST MÄLETAS JA TOO-
NAST MIILI TULETS, SEL LOIGATS
TOINE KÕRV ÄRADE** — 3(6) var.

Aa. —
Krk (Hünerson) — 1(2) var.

b. Kesse mullust mäletab, tunamullust
meelde tuletab, selle kõrv lõigatakse
ära.
E MVH 9 — 1?(1) var.

c. Kesse mullust mäletab, toonast meelde
tuletab, seep see kõrv kaotab.
E MVH 9 — 1?(1) var.

B. Kes ammust mäletab ja toonast meel-
de tuletab.
Hls — 1 var.

C. Kes mustitse mälehtas, vana aja arvel-
les.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
Vrd. rl «Mitu halba ilma peal»: eks sa mullus-
ta mäleta / tunamullasta tuleta (ERIA
II: 2 nr. 3324).

6883. **KUS MULDINE LUMI ON** — u.
20(48) var.

Aa₁. Kus on see muldne lumi.
* Helle 344, Hupel 111, Poromenski EGr.
202, KAH EKAI 154 — 1(7) var.

*
Kus on se muldne lumi, o das ist schon was altes!
oder: da ist nicht Stumpf nicht Stiel mehr nach.

a₂. Kus on muldne lumi.
Wied. 93, Kündja nr. 42 (1883) 502 — 1?(2)
var.

b₁. —
KHI — 1(2) var.

- b₂. Kus muldine lumi änam on.*
* muldne; oo (Hil)
Hil, Krj (Allas) — 2(4) var.
- c. Kus muldne lumi on jäänud.
Stein 38, Wied. 93, Kündja nr. 42 (1883)
502; ?Tt (Kreutzw.) — ?(7) var.
- B_{1a1}. Kus mulne lumi, seal muldsed asjad.*
* muldune — muldused (Val), mullused (Pär)
Sannumetoja I (1848) 199; Val, Pär — 3 var.
- a₂. Kus mulne lumi, seal kõik muldsed asjad.
Vig — 1 var.
- a₃. Kus mulne lumi, seal mulne asi.*
* sääl; mullune (Saa)
Vän, Saa (P. Kangur), SJn — 3 var.
- b. Kus mulne lumi, seal kõik vanad asjad.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- c. Kus vana lumi, seal vanad asjad.
Mih — 1 var.
- d. Kus mineva-aastane lumi, sääl mineva-aastane asi.
Pst (Saar, Siimer) — 1 var.
- B₂. Kus mulne lumi, seal muldsed jutud.
SJn — 1(2) var.
- B₃. Kus mulne lumi, seal kõik vanad lubadused.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- Ca. Mine mullist lund taga ajama.
Stein 43, Wied. 116, Kündja nr. 44 (1883)
525; Tt (Kreutzw., Jung) — 1 v. 2(8) var.
- b. Mine aja mullist lund taga.
G. Klemmeri seletus: kes vanu asju veel ette tahab võtta.
Amb — 1 var.
- D. Mis sa mullist lund taga ajad.
Amb — 1 var.
- E. Ära minev-aastast lume ega heilast päeva änam taga otsi.
Pst — 1 var.
- Vt. 522 C.
- F. Ära räägi muldust lund ega tunamuldust tuisku.
A. Salströmi seletus: öeldakse, kui keegi räägib vanadest asjadest.
Kuu — 1 var.
- G. Kes teine aast teise möödäläinud aasta lund näeb.
Ris — 1 var.
- Vrd. kk: Ajab taga mullust lund (EKMS II 1074); Mullist lund taga ajama 'ammu möödäläinud asja järele pärima' (Vig).

Vrd. 6884. Mis sa muldist suppi enam soendad.
6885. Mis sa mullust tutt takan ajat.

6884. MIS SA MULDIST SUPPI ENAM SOENDAD — 3 var.

A.

A. Ploompuu seletus: «Kui mõni teisele kedagi vastumeelt asja räägib, mis jo ammu sündinud.»
Kuu — 1 var.

Ba. Ära suenda vana suppi.
Kuu — 1 var.

b. Vana suppi ära üles suenda.
Kuu — 1 var.

Vrd. kk: Hagab muldist suppi viel suendama 'hakkab vanu asju arutama' (Kuu).

Vrd. 6883, eriti D: Mis sa mullist lund taga ajad.
6885. Mis sa mullust tutt takan ajat.
10605. Soendud supp ja soovitud naene on üks.

6885. MIS SA MULLUST TUTT TAKAN AJAT — 1 var.

J. Siimuse seletus: kui küsitakse niisugust asja, mis ammu olnud.
Kam.

Vrd. 6883 D. Mis sa mullist lund taga ajad.
6884. Mis sa muldist suppi enam soendad.

6886. MULDSSE NAERU JÄRELE TULEB NUTT — 1(16) var.

a.

* Helle 347, Hupel 113, Wied. 125, Kündja nr. 47 (1883) 561, KAH EKAL 155 — 1(11) var.

*

Muldse naeru järele tuleb nutt, ant' lachen folgt We-
gn (de meretricibus ecclesiasticae continentibus)

b. Mullise naeru järel tuleb mõnikord nutt.*

* muldse (Wied., EKMS)
Stein 44, Wied. 125, Kündja nr. 47 (1883) 561, EKMS III 675 — ?(5) var.

Vrd. kk: Ta nutab muldist naeru (Wied. 176); Nutab mullist naeru (E: 48); Poiss tegi lapse, jättis tüdreku maha, nüüd tüdrek nutab seda naeru, mullust naeru (PJg).

Vrd. mj AaTh 921 («Targad vastused»); mõistukõne «öde nutab mullust naeru», s. t. on lapse saanud.

Vrd. 7611. Nutt tuleb naerust.

6887. KUI MULGIL RAHA KOTIS KÖLISEB, SIIS TARTLANE TARE KURUN VÄRISEB — 1 var.

J. Kala seletus: «Mulgid ostsid endisel ajal palju talusi Tartumaalt ära.»
Trv.

6888. MULK HOIAB HOBUST ROHKEM KUI NAIST — 1 var.

Hel (Martin).

Vrd. 6569. Mees, kes hobust hoiab, hoiab ka nait.

6889. MULK ON KÖRGE, MULK ON RUMAL — 1 var.

Kad (Kleinmann).

6890. MULLIKAS VAATAB, KUS MULK ON — 1(2) var.

VMr (J. Elken).

6891. EGA MUNA KANA EI ÕPETA — 7(18) var.

a1. _____ *

* kanad (Mus)
Ris, Mus, Kam — 3 var.

a2. Ega muna kana õpeta.
E 14, E² 100 — ?(4) var.

a3. Muna ei õpeta mitte kana.
Niggol VKOR 188; Pil — 1(6) var. Niggo-
lil vene vs tõlge.

b. Munad kana ei õpeta.
Kuusik KT 201 — ?(2) var. Vene vs tõlge.

c. Ega muna või kana õpetada.
Tt (Eisen) — 1 var.

d. Ega muna ei pea kana õppema.
Trv — 1 var.

e. Ega muna kana õpetaja ei ole.
Lai — 1 var.

Vrd. kk: Ega mina ei või kana õpetada (Wied.
19).

Vrd. 6901. Muna on targem kui kana.

6892. ENNE MUNE, SIIS KAAGUTA — 8(27) var.

Aa1. _____

Puus. KH III¹² 79, Norm. 217; Vil, Kam — 3(5) var.

a2. Ennemb muni, siis kaaguda.
Kuu — 1 var.

- b. Mune enne ära, kaaguta siis.*

* ärä; kaagute; sis (Pst)

E 58, E² 62, Huvit. V Lisa 16; Vil — 2(9) var.

- c. Mune enne muna, siis kaaguta.
TMr — 1 var.

- B. Mune, aga ära kaaguta.

E. Siili seletus: «Tee, mis teed, aga ära praali.»

TMr — 1 var.

Kõik tekstid, v. a. Ab-red. Vil üleskirjutused, on uuemad ning võimalik, et ka kirjandusemõjulised.

Vrd. 3106. Enne kasvata kana, siis taha alles muna.

6893. KIA MUNA MÖIST KUURI, KÜLL TUU KOORÖ KA MÖIST KÄKKI — 4(9) var.

Aa. _____

käkki = peita
Vas — 1 var.

b1. Kia muna mõist kuuri ja süvvä', küll tuu mõist koorö' ka käkki'.
Se — 1 var.

b2. Kia muna mõist kuuri ja süvvä, küll tuu oskas koore ka käkki.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

c1. Kes munna mõist süvvä, sii kuuri mõist käkki.*
* muna (Norm.)
Norm. 135; Vas — 1(2) var.

c2. Kes muna mõistab süüa, küll see koori mõistab kätke.
EKMS II 1311, III 107 ja 1063 — ?(3) var.

B. Rummal varas, kia muna mõistsõ süvvä, kuuri mõista ai käkki.
?Vas v. Se (Sandra) — ?(1) var.

Vrd. kk: Sääne mis tiid süvva nii koore ka käkki (Vas v. Se).

Vrd. 6894. Ku muna mõstad süüa, küll sis koorre ka mõstad katki tiha.

6894. KU MUNA MÖSTAD SÜÜA, KÜLL SIS KOORE KA MÖSTAD KATKI TIHA — 3 var.

A. _____

Hää — 1 var.

Ba. Kis muna tahab süüa, piab koore ka katki tegima.

M. Mäesalu seletus: kes midagi head tahab saada, peab selle jaoks ka vaeva nägema.
Hää — 1 var.

- b. Käs muna tahab süüa, piab mõistma ka koore katki tiha.
Hää — 1 var.

Vrd. kk: Mõist munnõ kuuri 'mõist tõiis tüssädä' (Sej).

Vrd. 6893. Kia muna mõist kuuri, küll tuu koorõ ka mõist kääki.

12263. Tahad sa tuume kätte saada, siis võta koorimist ette.

6895. KÕIGIST MUNEST SAA_AI KANASIT — 2(5) var.

- a. _____
Vas v. Se (Sandra) — 1(4) var.

- b. Igast munast ei saa kana.
Se? (Relli) — 1 var.

6896. MUNA ANNAT, HÄRÄ HAUGUT — 1(7) var.

- A. _____
Rõu (M. Jennes) — 1(2) var.

- B. Muna annad, kana tahad.
Norm. 144, EKMS IV 439; ?TMr (anon.)
v. ?Vru (R. Kallas) — ?(5) var. Aluseks
tõenäoliselt prantsuse vanasõna tõlge Kör-
ber VRMK 46: Muna ta annab ja kana
tahab saada.

6897. MUNAD, MIS PESAST KAUGELE VEEREVAD, LÄHEVAD SAGEDASTE RAISKU — 1(9) var.

- a. _____*
* sageli (Jänes-Parlo)
Wied. 126, Kündja nr. 47 (1883) 561, Einer
Lüh. EKÖ 70, Einer EKÖ* 69, Jänes-Parlo
135, EKMS IV 439 — 1(7) var.

- b. Muna, mis pesast kaugele veereb, saab
ikka otsa.
Norm. 197 — ?(2) var.

6898. MUNAD VEEREVAD PESAS TEINE- TEISE VASTU, MIKS SIIS MITTE ELUS INIMESED — u. 40(84) var.

- A₁. Veerevad kanamunad pesas, saadik
meie vaesed patused.

* Helle 360, Hupel 118, Beitr. XI 156, Poro-
miski EGr. 226, Stein 68, Wied. 207, Künd-
ja nr. 4 (1884) 45, KAH EKAI 160, EKMS
I 328 — 1(15) var.

- A₂. Kanamunad veerevad pesas, seda pa-
tused inimesed mitte.

Jaa (Rosenplänter) — 1 var.

- A₃. Kanamunad veerevad pesast, sedap
siis patune inimene ei libise.

Wied. 46, Kündja nr. 35 (1883) 418 — 1(3)
var.

Vt. 5825 D.

- B. Munadki veerevad pesas, miks siis
mitti meie.

?Vil (Nigul) — ?(1) var.

- Ca. Munad veerevad pesas, miks ei inime-
sed.

?Tt (Eisen) — ?(1) var.

- b. Veerevad kanamunad pesas, saadik
siis inimene.

EKMS II 25 — ?(2) var.

- c. Kanamunad veerevad ka, veel vähem
siis inimesed.

HMD v. Ris (Treumann) — 1 var.

- d. Kanamunad libisevad ka pesas, veel
vähem siis inimesed.

HMD v. Ris (Treumann) — 1 var.

- D. Kanamunad veerevad pesas, seda siis
inimesed elus.

Krj (Mägi) — 1 var.

- E. Muna väikse pesa seeski veereb, ja
inimene ei veere oma eluga laia ilma
sees.

M. Mäesalu seletus: elupaiga vahetamise
kohta.

Hää — 1 var.

- Fa. Kanamunadki pesäs vierevad, mis siis
inimisi rääkida.

Lüg (Källo) — 1 var.

- b. Munad ka vierevad pesas kokko, mida
siis inimisi rääkida.

A. Källo seletus: sõnavahetuse ja tüli pu-
hul.

Lüg — 1 var.

- Ga₁. _____
Wied. 126, Kündja nr. 47 (1883) 561 — 1(3)
var.

- a₂. Munad veerevad pesas üksteise vastu,
miks siis mitte inimesed.*

* teineteise; vasta (E)

E 58, E₂ 50, EKMS II 60 — ?(4) var.

- b. Munad veerevad pesas ka üksteise vas-
tu, miks siis mitte inimesed.

?Juu v. Vän (Virkus) — 1?(1) var.

- H. Munad liiguvad pesas, ime siis, kui
inimesed vahest kokku puuduvad.

?Plt (Luu) — 1?(1) var.

Wiederwanna munnad peffas, ladif meie waeferd
partufed, hrdmmt sich doch wol ein Wurmgen, wenns ge-
teten wird

- I. Muna puudub muna, miks ei inime-
teist.*
* puudutab (EKMS)
EKMS IV 294 ja 831; Amb — 1(3) var.
- J₁. Munad veerevad ka pesas, ega ime
pöle, et kaks inimest vähä vastamisi
lähvad.
Phl — 1 var.
- J_{2a}. Munad veerevad pesas kokku, siis pole
ka ime, kui inimeste vahel vahest pa-
handus tuleb.
P. Tammepuu seletused: 1) kui keegi teiste
väikest pahandust liialt tähele paneb;
2) trööstiv ütlus leppimisel pärast tülitse-
mist.
Lal — 1 var.
- b. Munad veerevad koa pesas, on siis
ime, kui inimeste vahel tüli tõuseb.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- J₃. Munad veerevad koa pesas, miks siis
inimeste vahel tüli ei tule.*
* ka (Norm.)
Norm. 241; Rap v. Mär (Poom) — 1(2) var.
- J₄. Kanamunadki veerevad pesast, sedap
siis inimesed ei sõnele isekeski.
Wied. 46, Kündja nr. 35 (1883) 418 — 1(2)
var.
- K. Kanamunad ka pesas liiguvad ja ini-
mesed elus kaklevad.*
* munad
Koe — 2 var.
- L₁. Veerevad ka kanamunad pesas, saadik
abielurahvas.
Wied. 207, Kündja nr. 4 (1884) 45, EKMS
I 15 — 1(2) var.
- L₂. Munad pesas liiguvad, miks siis paar
rahvast ei peaks nägelema ehk sõnu
vahetama.
Vän (E. Tetsmann) — 1(2) var.
- *
- M_{1a}. Kanamuna veereb pesas.
Kaa (I. Kallas) — 1 var.
- b. Kanamuna veereb ka pesas.*
* veerep (VII)
J. Soosterl (Käl) seletus: vabandus.
Käl, VII — 2(4) var.
- c. Muna veereb ikka ka pesaski.
Ha (Kanketer) — 1 var.
- d. Muna veerüs ka uma pesä sisen.
Ote — 1 var.
- M₂. Kanamunagi veerüs pesäh kokko.
V. Raua seletus: «Kokkupõrked võivad ker-
gesti tekkida.»
Se — 1 var.
- M_{3a}. Munad veerevad pesas.*
* veervad (Krj)
Lindenbergt ATT 4, Wied. 126, Kündja nr.
47 (1883) 561; Krj? (Allas) — 1 v. 2(9)
var.
- b. Munad veerevad ka pesas.*
* veervad (Sa)
E. Poomi (Rap v. Mär) seletus: kui nell,
kes alati hästi läbi saanud, pahandus juh-
tub tulema. M. Mäesalu (Hää) seletus:
pahanduse kohta.
Sannumetoja VII (1860) 4, Wied. 126,
Kündja nr. 47 (1883) 561; Rap v. Mär,
Sa (Veäster), Hää — 4(5) var.
- c. Kanamunad veerevad ka oma pesas.
M. Viidalepa seletus: kui abielurahval juh-
tub väike tüli, s. t. see on väike asi, sest
pole midagi.
Muh — 1 var.
- d. Kõike juhtub, munad veerevad ka pe-
sas.
?Kam? (Relli) — 1?(1) var.
- e. Munad pesäss ka viereväd.
Kuu (R. Lilhein) — 1 var.
- M₄. Kõik kanamunad veerevad pesas.
Jaa (õpil.) — 1 var.
- M₅. Kanamunaki pesah tiklese.*
* -munatki; tiklõsõ (Vas)
Vas (Jakobson), Vas v. Se (Sandra) —
2(4) var.
- *
- N. Munad pesas veervad, linnud oksal
toksavad.
A. Ranna seletus: pahandusi tuleb ette ka
parimate sõprade vahel.
Põi — 1 var.
- Vt. 5942 B.
- Vrd. Borm. Mr Kal. (1867) lk-ta: Kanapesas
veervad munad, / Nenda juhtuvad ka sõ-
nad — / Olgu plukses ehk suures — /
Vaga abielu juures!
6899. MUNA KITAB KANA — 1?(1) var.
?TMr (Siil).
Vrd. 6901. Muna on targem kui kana.
6900. MUNA MUNAGA EI MAKSA VAHE-
TADA — 12 v. 13(22) var.
- Aa₁. Muna ei vahetada munaga.*
* vahetata (trükised)
A. Saareste seletus: «Kasu saamata ei kau-
belda.»

Norm. 141, EKMS I 1104 ja IV 799; Rön — 1(5) var.

a₂. Munna munaga ei vahetada.

Ote (Kroon) — 1 var.

a₃. Muna ei vahetata muna vasta.

Tt (Eisen) — 1 var.

b₁. _____*

* munna; ei massa (Ote)

Vil, Ote — 2 var.

b₂. Muna ei maksa munaga vahetada.

E: 73 — 1?(1) var.

b₃. Muna ei massa munaga vahetamine.

Vas v. Se (Sandra) — 1(3) var.

c. Ei ole vaja munna munaga vahetada.

Kan — 1 var.

d. Ega keegi muna munaga vahetama ei hakka.

Hel (Wahlberg) — 1(3) var.

e. Mis munna munaga vaeda.*

* munast; vahetada (Ote)

Ote, Vas — 2 var.

B. Ega kaupmees muna muna vasta vaheta.*

* vastu (E)

E: 73; Tt (Eisen) — 1(2) var.

C. Vahetades ei saa iial muna muna vastu.

HMD v. Ris (Treumann) — 1 var.

Vrd. kk: muna mitte munaga vahetada saama 'jagamise juures ei saa mitte päris täiesti õigust teha' (Krk).

Vrd. 9418. Ega rahaga maksa raha vahetada.

6901. MUNA ON TARGEM KUI KANA — u. 105(159) var.

Aa₁. _____*

* om (Krl, Rõu, Vas, Vas v. Se, Se), um (Rõu, Vru), oo (Kuu, Muh, Aud, Kod); targemb (Lüg, Kuu, Krl, Vru, Vas, Vas v. Se), targõmb (Rõu, Se); ku (Lüg, Kuu, MMg, Rõu, Vru)

* Helle 348, Hupel 113, Beitr. XI 156, Celak. 218, Poromenski EGr. 207, Körber VRMK 38, Körber Uus ABDr 10, Lindenberg ATT 4, Meelej. nr. 26 (1887) 206, Kleser. Täht. (1897) 40, KAH EKAI 155; Vai, Jõh, Lüg, Hlj, Amb, Kuu, Juu v. Vän (Virkus), Rap v. Mär (Poom), HMD, Khk, Kaa, Muh, Sa (õpil.), Aud, Saa, Hls, Hel, Vil, Plt, Ksl, Lai, Trm, Kod, MMg, Trt, Kam, Nõo, Ran, Krl, Rõu, Vru, Ráp, Vas,

Vas v. Se (Sandra), Se, Tt (S. Veske) — u. 50(81) var.

Munna on targem kui kana, das Ep will immer flüger seyn als die Henne

a₂. Muna om ka targem kui kana.

Kan — 1 var.

a₃. Muna on ikka targem kui kana.*

* ikke (Iis); kut (Pha)

Iis, Kuu, Pha — 3 var.

a₄. Eks muna ikke õle targemb kui kana.*

* ikka ole targem (Norm.)

Norm. 173; Iis — 1(2) var.

a₅. Eks muna ole ikka targem kui kana.

EKMS II 437 — 2(1) var.

b. Muna on vahest targem kui kana.

Tor — 1 var.

c₁. Muna om targõb kannu.

Se — 2 var.

c₂. Muna om kanast targem.

Kam — 1 var.

c₃. Noh, muna iks uma kanast targemb.

Võ (Schmidt) — 1 var.

d₁. Muna targem kui kana.*

* targemb (Jõh, Nõo, Kan, Ráp), targõp (Se); kud (Jaa), ku (Kod, Ráp), ko (Se) Stein 44, Wied. 126, Kündja nr. 47 (1883) 561, Vlg. Lisal. nr. 20 (1890) 160, EKMS III 1214; Vai, Jõh, Kad, Rak, Jõe, Jür, Nis, Kel, HMD, Vig, Sa, Saa, Hel, Lai, Kod, TMr, Trt, Kam, Nõo, Kan, Ráp, Se, Tt (õpil.) — u. 30(44) var.

d₂. Muna iks targemb kui kana.*

* ikka (Pld); targemp (Ote), targem (Pld) Pld, Hel, Ote — 3 var.

d₃. Muna nüüd targem kui kana.

Krj (Allas) — 1(3) var.

e. Muna vahel targem kui kana.

Kär — 1 var.

f. Mõnikord muna kanast targem.

Amb — 1 var.

g. Muna kanast targem.

Jürjens 29 — 2(1) var.

Ba₁. Muna tahab targem olla kui kana.*

* õlla (Trm)

Körber VRMK 56, Wied. 126, Kündja nr. 47 (1883) 561; Pst, VI (Kuuben), Trm — 4(7) var.

a₂. Muna tahab ikka targem olla kui kana.

Kuu — 1 var.

- a₃. Muna iks tahtva targemba olla kui kana.
Võ-Se (Stein) — 1(2) var.

- b. Muna tahab kanast targem olla.*
* tahtub; targemb (Kuu)

Kuu, Pjg, Vän — 3 var.

Vrd. kk: Nüüd om muna iks targem ku kana (Plv).

Vrd. 3132. Kana on targem kui muna.

6902. Muna pole targem kui kana.

6903. Muna õpetab kana.

6891. Ega muna kana ei õpeta.

4345. Koor on ikka targem kui muna.

6899. Muna kitab kana.

3142. Kuidas kana, nõnda muna.

6902. MUNA POLE TARGEM KUI KANA — 11(59) var.

- a₁. —————
Meves 136, Kuusik KT 201; Vil, Ksl — 2(8) var. Trükistes vene vs tõlge.

- a₂. Ega muna pole targem kui kana.*
* ole (E²), ei ole (Pst)
Niggol. VKÖR 188, E 14, E² 100, Huvit. V Lisa 14, Puus. Eü I 109, Kask-Puusepp-Vaigla 21/2; Pst, Urv — 2(33) var. Niggo-lil vene vs tõlge.

- a₃. Ega muna targem põle kui kana.*
* targemb (Võn); ole (Sander), pole (Tõs), ei ole (Vil, Võn); ku (Vil, Võn)
Sander I 68; Vig, Tõs, Vil, SJn, Võn — 5(16) var.

- b. Ega muna või targem olla kui kana.
Tln — 1 var.

- c. Ega muna kanast targemb ei ole.
Ote — 1 var.

Vrd. 6901. Muna on targem kui kana.

6903. MUNA ÕPETAB KANA — u. 20(30) var.

- a. —————*

* õppas (Krk)

Körber VRMK 43, Vig. Lisal. nr. 16 (1890) 127, EKMS III 1214; Ha, Krj, Pha, Vän, Tor, Saa, Krk, Vil, SJn, Plt, Kam, Tt (Eisen ja anon.) — u. 20(29) var. Körberil vene vs peatükis.

- b. Sagedasti juhtub, et muna õpetab kana.

Jung 67 — ?(1) var.

Vrd. kk: Tore asi: muna õpetab kana (Rid).

Vrd. 6901. Muna on targem kui kana.

6904. ÄRA KEEDA MUNE ÄRA. MIS KANA VEEL EP OLE MUNENUD — 1(27) var.

- Aa₁. —————*

* pole (Meelej.)

Wied. 11, Kurrik SÖ 23, Kündja nr. 31 (1883) 370, Meelej. nr. 7 (1887) 54 — 1(11) var.

- a₂. Ära keeda mune, mis kana veel pole munenud.

E² 64, Huvit. V Lisa 17 — ?(2) var.

- a₃. Ära keeda mune, mida kana veel pole munenud.

E 12, Puus. Eü I 110 — ?(4) var.

- b. Ära keeda mune, mida kana pole munenud.

Nurmik III 95, Puus. EKGr. 30, Norm. 78 — ?(9) var.

- B. Ära keeda munemata mune ega müü metsas alles käiva karu nahka.

?Trt (Eisen) — ?(1) var.

Vt. 3315 F.

6905. PAREMB KORJA MUNAKOORO SISSE KUI LEHMÄ NISSA — 1(3) var.

Räp (Poolakess).

6906. KUI ON MURDU METSADEL, SIIS KA MURDU INIMESTEL — 1 var.

Plv (Tamm).

Vrd. 6907. Kui tule murdu muile puile, sis tule katsk kadajile.

6907. KUI TULE MURDU MUILE PUILE, SIS TULE KATSK KADAJILE — u. 40(85) var.

- Aa₁. Kui tuleb murd muile puile, siis tuleb ka katk kadakaile.*

* tulep (Võ-Se); tule (Plv); murdu (EKMS); sis (Võ-Se, Plv); katsk (Plv), katku (EKMS); kadakille (Võ-Se), kadajille (Plv)

Stein 34, Wied. 54, Kurrik SÖ 23, Kündja nr. 40 (1883) 478, Kmpm. KH 43, Kmpm. EL II² 138, Tõn. RP 116, Norm. 267, EKMS I 319; Plv, Võ-Se (Stein) — 2(27) var.

- a₂. Kui tuleb murd muile puile, siis tuleb katk ka kadakaile.*

* murdu (Nurmik, Raelo, RL ja Kalevala) Sak. Lisa nr. 22 (1888) 2, Nurmik II 147, Raelo² 118, RI ja Kalevala 88, EKMS II 189 — 1 kuni 2(8) var.

- a₃. Kui murd muile puile tule, sis tule katsk kadajille kah.*
* tuleb; siis (Plv)
Kan, Plv — 2 var.
- a₄. —————*
* tulep; murdu (Vas)
Hél, Vas — 2 var.
- a₅. Kui tuleb murdu muile puile, tuleb katku ka kadakale.
EKMS III 709 — 1 var.
- a₆. Kui tuleb murd muile puile, tuleb katk ka kadakaile.
E 44, E 35 — ?(4) var.
- a₇. Tuleb murd muile puile, tuleb ka katk kadakaile.*
* tulep; katsk; kadajille (Võn)
?Kuu (Vilbaste), Võn — 1 v. 2(2) var.
- a₈. Ku tulõ murd muilõ puilõ, tulõ kats[k] kadajille.
Se — 1(2) var.
- b₁. Kui murd muil puil, sis katsk kadajal.*
* siis katk kadakal (EKMS; Amb)
EKMS IV 762; ?Amb (Kleinmann), Kan, Vru — 2 v. 3(4) var.
- b₂. Kui murd muil puil, sis katsk kadajil.
Nõo, Vru, Plv, Vas v. Se (Sandra, Prants) — 5(7) var.
- b₃. Kui murt muil puil, sis karts kadajal kah.
murt = murd; karts = katk, katsk
Rõu — 1 var.
- b₄. Kui murd muil puil, sis katk kadajil kah.*
* murdu; katku
Rõn — 2 var.
- b₅. Kui murd muil puil, sis katsk ka kadajil.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- c₁. Kui on murdu muil puudel, siis ka katku kadakai.
Plv — 1 var.
- c₂. Kui om murdu muil puil, sis om katku kadajil kah.
Rõn — 1 var.
- c₃. Kui om murd muil puil, sis om katsk kah kadajal.
Räp (Lepson) — 1 var.
- c₄. Ku um murd muil puil, siis um katsk kadajil.
Rõu — 1 var.
- c₅. Ku murd muil puil, siis um katsk kadajil kah.
Plv — 1 var.
- c₆. Ku murd muilõ puilõ, sis om katsk kadajilõ ka.
Se — 1 var.
- c₇. Kui on murdu muile puile, siis on katku kadakaile.
Jõh — 1 var.
- c₈. Om murd muil puil, om kats kah kadajil.
Ote — 1 var.
- c₉. Om murd muil puil, katsk kadajil kah.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- d. Kus on murdu muile puile, küll tuleb kadu ka kadakaile.
?Kuu (Lindström) — 1?(1) var.
- e₁. Murd muil puil, katsk kadajil.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- e₂. Murd muile [puile], katk kadakile.
TMr — 1 var.
- Ba. Kui tuleb katku kadakale, tuleb murd ka muile puile.
EKMS III 706 — 1 var.
- b. Kui om katsk kadajalõ, sis saa murd muile puile kah.
Se — 1 var.
- c₁. Kui katsk kadajil, sis murd muil puil.*
* sõs (Urv)
Ote, Urv — 2 var.
- c₂. Ku katsk kadajile, sõs murd ka muilõ puilõ.
Rõu — 1 var.
- d. Om katsk kadajõil, sõs om ka muil puil.
Har — 1 var.
- C. Kui tulep surm suurile puile, sis tulep katk kah kadakalle.
TMr — 1 var.
- *
- D. Kui murd muul puul, siis pragin ka pajul.
Puh — 1 var.
- E. Ku kõrd om suuril puil, sõs tulõ paijul ka pakin takan.
V. Raua seletus: «Kui kannatavad suured, kannatavad ka väikesed.»
Räp — 1 var.
- F. Kui tuleb murdu muile maile, tuleb ka katku kadakaile.
EKMS IV 762 — 1 var.

Vrd. 6906. Kui on murdu metsadel, siis ka murdu inimestel.

6908. EI LASE MURE MAGADA, HOOL EI UNDA UINUDA — 4 v. 5(21) var.

A_{1a}.
EKMS II 808 ja 935; Amb — 1(3) var.

b. Ei lase mure magada, huol ei unda armastada.
Kuu — 1 var.

c. Ei mure lase magada ega hool uinuda.
?Mar (Hilemägi) — 1?(1) var.

A₂. Ei mure ei maga ega hool armas ei haiguta.
Tln — 1 var.

B₁. Mure ei lase magada, / hooli suuri aeleda; / mure kütab külje all, / pakitab palaka all, / hooli põuesta põletab, / leina lehib voodissa.
E MVH 19 — 2(1) var. Pude regilaulust.

B₂. Mure ei lase magada, / hooli suuri aeleda; / mure kütab külje all, / hool põues põetab.
E 58, E² 47, Nurmik II 155, Kask-Vaigla-Veski Lõ: 67 — 2(7) var.

B₃. Mure ei lase magada, / hooli suuri aeleda.
Kmpm. EL IV: 17 — 2(6) var.

C. Ei mure ei anna moata, olgo virno viiskusid ja virno viisko paalusid.
Aks — 1 var.

Vrd. Siir 31,2: Murre, mis ei lasje mata, tahab uinumiſt, ja raske haigus teeb hinge kasſinaks. Vrd. ka Siir 31,1 ja 42,12.

Vrd. ri «Hool ja mure»: ei lase mure magada, / hool ei unda uinutada, / hale meel ei haigutata, / rive meel ei ringutata (ERIA II:1 nr. 2479).

6909. EI LÖPE MURE ENNE MULDA — 1?(1) var.

?Vas v. Se (Sandra).

6910. MIDA ROHKEM MURET, SEDA ENNEM SURED — 1?(1) var.

?Lal (Tiidu).

6911. MURE EI AVITA KEDAGI ÜLE MULGU — 1—4(19) var.

A.
Pst (Raudsep) — 1 var.

Ba. Mure ei aita üle mulgu ega kanna kurvastus kungast kaudu.
Wied. 126, Kündja nr. 47 (1883) 561, Kmpm. KH 39 — 1?(7) var.

b. Mure ei aita üle mulgu, kurvastus ei kanna kungast kaudu.
EKMS II 136 ja 935 — 2(2) var.

c. Mure ei aita üle mulgu ega kurvastus üle künka.
E 58, E² 47, Nurmik II 166; ?Kuu (Volberg), ?TMr (õpil.) — ? kuni 2(9) var.

6912. MURE EI TOHI MEEST MURDA, MEES MURDKU MURE MAHA — 1 var.

Ann (O. Niinemägi).

6913. MURE MAAILMA LOODUD, KUS SA ILMA SAAD OLLA — 1 var.

M. Mäesalu seletus: «Nii vastatakse, ku öeldaks: «Sul põle midagi muret.» Hää.

6914. MURE MURRAB MEEST, VALU VOIDAB VAESTLAST — 1?(14) var.

a.
?Hls v. Pst (Söggel) — 1?(2) var.

b. Mure murrab mehe, valu vaeselapse.
E 58, E² 47, Nurmik II 155, Kask-Puusepp-Vaigla 10, Norm. 268, EKMS II 936 — 2(12) var.

6915. MURE MURRAB ROHKEM KUI TOHI KOHT — 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

6916. MURE MÄGI EI MÄDANE, KAHJU KALLAS EI KAHANE — 1(3) var.

EKMS I 866a ja II 936; JJn (Rosenstrauch).

6917. MURE ON SÜGAVAM KUI MERI — 1?(1) var.

?VII (Leoke).

6918. MURE PEAS, MUHK OTSA EES —
u. 25(42) var.

A_{1a1}. — *

* pääs (Amb)

Amb, Ann, ?Pal (B. Kangro) — 3—5(6) var.

a₂. Mure pähän, muhk otsa ehen.
Hls (Riit) — 1 var.

b₁. Mure pääs, muhk otsas.*

* murõ pläs (Khn)

Khn, Hls — 3 var.

b₂. Mure pähän, muhk otsan.
Päl — 2 var.

b₃. Mure peas, muhk ots.
KJn — 1 var.

b₄. Mure peas ja muhk otsas.*

* pääs (Krk)

A. Toomessalu (Krk) seletus: «Oeldakse sils, kui inimene ei tea, kust ta seda asja saab, millest tal puudus on.» K. Lepa seletus: «Oeldakse, kui on muret.» EKMS II 935; Rap v. Mär (Poom), Krj, Hls, Krk — 5(7) var.

c₁. Kellel mure peas, sellel on muhk otsa ees.*

* kellel on — sellel on (Meelej.)

Meelej. nr. 11 (1887) 86; Pär — 1(9) var.

c₂. Kellel mure pähän, sellel muhk otsan.*

* pääs; otsas (Vil)

Krk, Vil (Leoke) — 2 var.

A₂. Muhk otsas, mure pääs.

?Saa (Söggel) — 1?(1) var.

A₃. Muhk otsas, mure kukil.

?Saa (Söggel) — 1?(1) var.

B. Mure südames, muhk otsa ees.

EKMS II 935 — 1 var.

C. Mure kõnnib, muhk peas, vilets kõnnib, vesi silmis.

E 58, E² 47, EKMS II 935; ?Saa (Söggel) — 1?(6) var.

D. Murel on muhud otsa pääl.

?Saa (Söggel) — 1?(1) var.

E. Mure kasvatab muhud.

?Saa (Söggel) — 1?(1) var.

Vrd. kk: Tal mure peas ja muhk otsas (Rap v. Mär).

6919. MURE SAADAB MULLA POOLE,
ARVAMINE HAUA POOLE — 3
kuni 4(10) var.

A. —

E 58, E² 47; Pst (Söggel) — 1(6) var.

B. Mure kütab külje alla, / hooli põuessa põletab, / Mure saadab mulla poole, / arvamine haa poole.

RI ja Kalevala 88 — 1?(1) var.

C. Mure saadab mulla poole, hale meel haa poole.

Hää — 1 var.

D. Mure saadab mulla alla, kurbtus kal-mükünkale.

As (Pallu) — 1 var.

E. Mure saadab pea mulda.

?Vil (Pallu) — 1?(1) var.

6920. MURE TEEB JUUKSED HALLIKS
— 1 v. 2(2) var.

a. —

Ris (Holts) — 1 var.

b. Murõ tege hiusõ hallist.

?Se (Oinas-Tammecorg) — 1?(1) var.

Vrd. 6921. Mure teeb mustaks, häda halliks.

6921. MURE TEEB MUSTAKS, HÄDA
HALLIKS — u. 60(134) var.

Aa. —

E 58, E² 47, Kmpm. Klr. I⁸ 82, Kmpm. EL I⁸ 102, Nurmik II 155, Kask-Vaigla-Veski I Ak 30, Huvit. V Lisa 16, Puus. Eü I 115, Norm. 267, EKMS I 562 ja II 936; Pöl, Hää, Plt (Luu) — 3(36) var.

b. Mured teevad mehe mustaks, hädad halliks.

Kuu (õpil.) — 1 var.

c. Mure tieb mustast, häda ajab halli.

Lüg (Källo) — 1 var.

Ba₁. Vaiv tege vanas, mure mustas.*

* teges (Stein); murõ (Urv, Plv, Rõu)

Stein 70; Trv, Vö, Vö-Se (Stein) — u. 10(21) var.

a₂. Vaev teeb vanaks, mure mustaks.

Meelej. nr. 1 (1885) 5, Org 15, Sak. Lisa nr. 22 (1888) 2, Puus. KH II¹¹ 88, EKMS II 936; ?Trt (Eisen), ?Kam (Relli), Tt (Jung) — 2 kuni 5(12) var.

a₃. Vaev teeb vanaks ja mure mustaks. Wied. 199, Kurrik SO 22, Kündja nr. 3 (1884) 33, E 89, E² 69, Norm. 267 — 1?(17) var.

a₄. Vaev teeb vanaks, mure teeb mustaks.*

* vanasse; mustasse (Trv)

Trv, Vil — 2(3) var.

- b₁. Vaiv vii vanas, mure mustas.*
* viib (Ote), veese (Räp, Vö); mureh (Räp), murõh (Vö)
Võn, Ote, Räp, Vö — 6 var.
- b₂. Vaiv vii vanas, mure vii mustas.
Ote — 1 var.
- c₁. Mure tege mustas, vaiv vanas.*
* teeb (Krk, Vil, As), teep (Rõu); mustaks (Vil, As); vaev (Krk, Vil, As); vanaks (Vil, As)
Krk, Hel, Vil, San, Rõu, Plv, As (Kuusik) — 10 var.
- c₂. Murõ tege mustas ja vaiv vanas.*
* mure; vaev (Trv)
Trv, Urv — 2 var.
- d. Mure tege mustas, vaev tege vanas.*
* teeb (Pst, Vil), tiib (Trv); vaiv (Vas); mustaks; vanaks (Vil)
Vil, Vas — 5 var.
- e. Mure tiib inimese mustas, vaiv vanas.
Rõn — 1 var.
- f₁. Mure vii mustas, vaiv vanas.*
* murõ (Se); mustast; vanast (San, Se)
Ote, San, Urv, Se — 4 var.
- f₂. Mure vii mustas, vaiv vii vanas.
Rõn — 1 var.
- g. Mure viip mehe mustas, vaiv vanas.
As (Pint) — 1 var.
- h. Mure võtab mustasse, vaev vanasse.
Trv v. Rõu (Siipsen) — 1(2) var.
- i. Murõh aja mustast, vaiv vanast.
Se — 1 var.
- j. Mure tieb inimese mustas, vaiv vanas.
Rõn — 1 var.
- C. Mure teeb mustaks, vaev teeb vanaks, ahastus teeb halliks.
Saa — 1 var.
- D. Mure tiib mustas, vaiv vanas, kurvastus kõllatses, ahastus hallis.
Nõo — 1 var.
- E. Murõ tege mustas, vaiv valgõs.
Rõu — 2 var.
- F. Vaiv tege vanas, mure muut mullas.
?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.
- Ga. Vain tege vanas, mure mustas.
Rõu — 1 var.
- b. Mure tiip mustas ja vaen vanas.
?Hel (Sillaste) — 1?(1) var.

H. Mure muudab juuksed mustaks, kurvastus kulmule kortsud.
?TMr (Eisen) — ?(1) var.

I. Murega läheb mustaks ja hauda.
?Võn (Meoma) — 1?(1) var.

Vrd. kk: Vaiv tegi vanas, mure mustas (San).

Vrd. rl «Noorik kodu käimas»: Mure mind on teenud mustaks, / hool on tõmband tohma-kaksi (ERIA III: 3 nr. 6606).

Vrd. 6920. Mure teeb juuksed halliks.
6947. Musta pääga muret näeb, halli pääga hauda läheb.

6922. MURE TULEB MUIDUGI, AGA Tervist ei saa ostagi — 1 var.
Nõo (Amberg).

6923. MURE VIIB ENNEAEGU HAUDA — 2 var.

a. ———
Lai (Tammepuu) — 1 var.

b. Suur mure vii inneagu hauda.
Urv (Jeret) — 1 var.

6924. MURE VÕTAB MEHEL MEELE JA MOISTUSE — 1?(1) var.

?Võn (Meoma).

Vrd. 10548, näit. H: Hambavalu ja varbavalu võtavad mehel meele pääst.

6925. MURE VÕTAB UNE, HALE VÕTAB ILU — 1(3) var.

M. Mäesalu seletus: «Mure teeb enneaegu vanaks.»
Norm. 267, EKMS II 936; Hää.

6926. MURETSED SINA, MURRAD MEELE, / KAHETSED SINA, KATKUD KAEALA — 1 kuni 2(3) var.

A. ———
E MVH 19 — 1(2) var.

B. Muretsed, siis murrad keele, kahetsed, siis katkad kaela.
Rl ja Kalevala 88 — 1?(1) var.

6927. MURETSE, ÄRA KAHETSE — 1(2) var.

MMg (Martinson).

Vrd. kk: Mine', ei murõta, kao, ei kahitsa (Urv).

6928. **ÄRA MURDU MURETSE, ÄRA KALDU KAHJATSE** — kuni 3(3) var.

a. _____
?Saa (Söggel) — 1?(1) var.

b₁. Mis sa murdu muretsed või mis sa kaldu kahjatsed.
?Saa (Söggel) — 1?(1) var.

b₂. Mis sa kaldu kahetsed või mis sa murdu muretsed.
?Saa (Söggel) — 1?(1) var.

6929. **LIIG MURETSEMINA TEEB ENNE-AEGU VANAKS** — ?(4) var.

Tön. Täht. (1909 aug.), Norm. 267, EKMS II 936.

Vrd. Slr. 30,26; Kaddesus ja wihha lühenda-wad päwad, ja tühhi murretseminne teeb wannaks enne aega. Korduvalt tsiteeritud kalendrites jm. väljaannetes, näit.: Masing ABD 18, Trt. Vör. Kal. (1839) 61, VII. Kal. (1864 märts), Laakm. Trt. Kal. (1864) 6 ja (1873 juuni), ABDr (1883) 20, ER Kal. (1888 okt.), Tön. RP 105.

6930. **MURÖHTAMINÖ MASS AHTRÖ LEHMÄ** — 2(4) var.

Aa. _____
Se (M. Linna) — 1 var.

b. Muretsimine maksab ahtra lehma.
Norm. 214, EKMS III 496 — ?(2) var.

B. Nutt ahtra lehma eest.
Hlj — 1 var.

6931. **KUI MURI JA TUKSI KÖTU IIST HUULT KANNETAS, SIS KAND MURI JA TUKS KAH PEREMIHE VARANDUSE IIST HUULT** — 1 var.

Ote (Kukrus).

6932. **KUI MURU RAMMUN, SIS PÖLD LAHJA** — 1 var.

Hel (J. ja P. Einerid).

Vrd. 9547. Rammusad teed, lahjad põllud.

6933. **MURU MURRAD, TOIST MURÖHTAD, KANTSU KAKSED, TOIST KAHITSED** — 1 var.

J. Semmi seletus: «Nii ütleb süües vaene inimene, muru ja kands on leiva jaod, nimelt kands = leiva(pütsi) ots ja muru = kusagilt muialt, harilikult käe-

ga murratud (siin: kõige vähem).»
Plv.

6934. **KA KÖEGE MUSTEM MURE KA OB VALGE LIIVA ALL** — 1 var.

Ran (Tamm).

6935. **KOS MUST MUU JÄTT** — u. 30(39) var.

A₁a. _____
Võ (Schmidt) — 1 var.

b. Kohes Must mood jätt.
San — 1 var.

A₂a. Ega Must muudu maaha ei jäta.
Plv — 1 var.

b. Ega Muri moodu jäta.
TMr — 1 var.

B₁a. Kos Must moodu jätab ehk Arm ameti.*
* kus; jätab (Norm.)
Norm. 216; Puh — 1(2) var.

b. Kos Mustu muu jätt või Armi oma ameti.
San — 1 var.

B₂. Ega Must moodu ei jäta ega Arm ametit.
Ote v. San (Tammemägi) — 1 var.

C. Kos Must moodu jätab ehk harinu koer opitu ameti.
Nõo — 1(3) var.

Da. Kunas koer kombe jätt vai Must moodu.
Hel — 1 var.

b₁. Kus koer kombe jätab ehk vana Must moodu.
Hel — 1(2) var.

b₂. Kos koer kombe jätt vai vana Must moodu.
Hel — 1 var.

c. Kus koer kombe jätab ehk Muri moodu.
Hel — 1 var.

Vt. 4136 D.

E₁. Muri ei jäta moodu, koer ei jäta konku.
Hel — 1 var.

E₂. Kohe koer konked jätab ehk Must muense unetab.
Kod — 1 var.

Vt. 4136 E₁—E₂.

F. Ega inne Must muudo maha ei jäta, inne kui karva ära aase.
Plv — 1 var.

Ga. Must karva heidäp, moodu ei heidä.*
* heidäb (Võn)
Võn, Kam — 2 var.

b. Ega Must muudu ei jäta, kui ta küll karva kaotapki.
Nõo — 1 var.

c₁. Ega Must moodu ei jäta, et ta küll karva viskab.
Äks — 1 var.

c₂. Ega Must moodu ei jäta, kui ta veidike karva viskas.
Ote — 1 var.

d₁. Ega Must muudu ei jätä, et ta küll karva aja.
Ote + 1 var.

d₂. Ega Must muudu ei jätä, kui ta küll karva aja.
Ote, Kan — 2 var.

d₃. Must ei jäta moodu maha, olgu küll, et karva ära ajab.
Plv — 1 var.

d₄. Must ei jäta muudu, ehkki ta karva ära a'a.
A. Krooni seletus: varga kohta.
Ote — 1 var.

e. Must ajab enemba karva, kui muu jätt.
Vas — 1 var.

Vt. 1618 F₃.

H. Susi hiit karva, Must ei hiida muudu.
Rõu — 1 var.

Vt. 1618 E₃.

I. Kos Must moodust ja kirep killast jääs.
San — 1 var.

Vt. 3813 J.

J. Mis Must muu võtt, see vanusen valitsas.
Stein 45; Vö-Se (Stein) — 1(5) var.

K. Ei Mustik jäta muudu ega joodik juumist.
Räp — 1 var.

L. Ega Must moodi ei jäta ega kaarna sulgi ei muuda.
As (Pint) — 1 var.

6936. MIDA MUSTEMAD JALAD, SEDA MUSTEM PARAND — 1(2) var.

Põl (Auss).

6937. MIDA MUSTEMAD KÄED, SEDA PUHTAM LEIB — 2 v. 3(11) var.

A. _____
Krj? (Allas?) — 1 var.

Ba. Mida mustemad käed, seda valgem leib.

A. Rõõmu (Jõh) seletus: «Mingisugust tööd ei põiga, sellepärast elavat jõukalt.»
Wied. 114, Kurrik SO 23, Kündja nr. 44 (1883) 525, EKMS II 944; Jõh — 1 v. 2(9) var.

b. Mustemad käed, valgem leib.
Norm. 81 — ?(1) var.

Vrd. 6957. Must tõe, valge leib.

6938. MILLAL MUST KOER VALGEKS LÄHEB — 3 var.

A. _____
VNg — 2 var.

B. Musta kuera ei saa valgeks pessä.
Kuu — 1 var.

6939. MIS MUST ON, SEE MUSTAKS JÄÄB — 1?(9) var.

Stein 43, Wied. 120, Kündja nr. 46 (1883) 549; ?Ti (Kreutzw.).

6940. MIS MUST, SEE MAGUS — u. 30(41) var.

Aa. _____*
* mes (Ran); sii (Hel, Trv, Pst, KJn, Kod, Võn), too (Ote); makus (Võn, Ran, Rõn, Ote)
Vän, Hls, VI, Äks, TaL, Rõu, Vru (R. Kallas) v. Ti (anon.) — u. 20(27) var.

b₁. Must on magus.*

* om (Trv)
Kaa, Trv — 2 var.

b₂. Must on ju magus.
LNg (Prooses) — 1 var.

c₁. Ise must, aga magus.
Lindenberg ATT 6 — 1?(2) var.

c₂. Must, aga magus.
Trm — 1 var.

B. Mis must, see makus; mis noor, see näkus.
Kam — 1 var.

Ca. Mis must, see magus; mis karvane, see kallis.
Lal (Tammepuu) — 1 v. 2(2) var.

b. Mis must, tuu makus; mis karvanõ, tuu kallis.
Ürv — 1 var.

D. Mis must, see magus; mis imelik, see ea.
Lal (Tammepuu) — 1 var.

E. Mis must, see magus; mis valge, see vaene.
Vil (Leoke) — 1 var.

F. Mis must, see magus; mis valge, see ilus.
Vil — 1 var.

G. Mis must, sie magus; mis valge, sie viha; mis karvane, sie rasvane.
Pit — 1 var.

6941. MUSTAD KULMUD, KURJAD
NAISED — 1(3) var.

Käl (Sooster).

Vrd. 14034, eriti A: Kurjal mustad silmakul-
mud.

6942. MUSTAD PILVED MUIDU KÄI-
VAD, SAVIKARVA SADAVAD —
7(30) var.

Aa₁. _____*

* sajavad (E², Norm., Vih., EKMS)
E 58, E² 11, Huvi. II³ 113, Norm. 38,
Vih (1957) 109, Vih. VER 188, EKMS III
173; Trt (Veski) — 1(22) var.

a₂. Mustad pilved muedu kääväd, savi-
karvased sadavad.
Kod (Lilv) — 1 var.

b. Mustad pilved muidu pilved, savikar-
va sao pilved.
TMr (Mägi) — 1 var.

c. Must pilv hirmutab muidu, savikarva
pilv toob sadu.
Tisp. 84 (< Trm) — 1(3) var.

B. Mustad pilved muidu käivad, sajuka-
va sajuvad, valged pilved külma kand-
jad.
Khk (Jõgever) — 1 var.

C. Mustad pilved muidu käüväd, hallid
pilved sadavad.
Kuu (R. Lilhein) — 1 var.

D. Mustad pilved käivad muidu, hallid
toovad vihma, punased toovad pikset.
Kuu (õpil.) — 1 var.

6943. MUSTAD TEED-RAAD, SIIS SAAB
VALGE LEIB — 1?(1) var.

?Rõu (Gutves).

6944. MUSTA HÄRJA SARVED ON IKKA
LÜHIKESED — 1?(1) var.

?Vil (Suurkask).

Vrd. 2907. Kaevaja härg kautab mõnekorra
sarve.

6945. MUSTAL KANAL OMMA KA
VALGE MUNA — 2 var.

a. _____
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

b. Must kana munõ valgõ muna.
Räp (Lepson) — 1 var.

6946. MUSTA PEAL VILI KASVAB,
VALGE PEAL KOER SITTUB —
2 var.

a. _____
Rak — 1 var.

b. Musta pääl ikke vili kasvab, aga val-
ge pääle kuer sittub.
N. Otto seletus: must tähendab tööd e.
töökat inimest, valge hõlpsa põlve pidajat.
Jõh — 1 var.

6947. MUSTA PÄÄGA MURET NÄEB,
HALLI PÄÄGA HAUDA LÄÄB —
1 var.

Hää (Mäesalu).

Vrd. 809. Hall pea kisub haua poole.
6921. Mure teeb mustaks, häda halliks.

6948. MUST HUOMISE PERSES — 4 var.

Aa. _____*

* hommise (Hlj)
S. Hirrendi seletus: «Ei või kiirellist asja-
toimidust kauaks jätta, huome tulevad toi-
sed tööd.»
Hlj, Kuu — 2 var.

b. Must huomise perse.
Kuu — 1 var.

B. Must toomise perse.
H. Lohki seletus: kui teine lubab homme
anda, aga ei anna ühtegi.
Kuu — 1 var.

6949. MUST KOER, AGA VALGED HAM-
BAD SUUS — 1?(10) var.

Stein 44, Wied. 127, Kündja nr. 47 (1883)
561, E 58, E² 96; ?Tt (Kreutzw.).

6950. MUST MOES — HALL AUS —
1 var.
Kuu (Kronström).
6951. MUST MOSO, KALG KOLGI,
KAUGUMBA PIDÄ — 1 var.
Rõu (Pallits).
6952. MUST MÄÄRIB VALGE — 1(2) var.
Kaa (Töll).
6953. MUST ON VALGE VAENLANE —
1 var.
Kaa (Töll).
6954. MUST PUDER POOL NÄLGA —
1(2) var.
Hls (Söggel).
6955. MUST TSIKA MÄÄRI OI'
MUSTOMBAS — 1 var.
Vas (Lenzius).
6956. MUST TUBA, VALGE LEIB —
1 var.
VMr (V. Lurich).
- Vrd. 11255. Param söö musta toas valged leibe
kui valge toas muste leibe.
6957. Must töö, valge leib.
6957. MUST TÖÖ, VALGE LEIB —
6 v. 7(9) var.
- A₁. Töö must, aga leib valge.
Norm. 81; Ha (Kanketer), Han — 2(3) var.
- A₂.
Mih — 1 var.
- A_{3a}. Mida mustim töö, seda valgem leib.
Mih — 1 var.
- b. Midä mustämb tüü, toda valgõmb
leib.
Rõu — 1 var.
- A₄. Must töö annab valget leiba.
OM nr. 2 (1890) 86 — ?(1) var.
- B. Mida mustemb töö, seda magusamb
leib.*
* mustem; magusam (Jõh)
?Jõh (õpil.), Rõp (Org) — 1 v. 2(2) var.
- Vt. 3690 C.
- Vrd. kk: Must töö, aga valge leib (Ann, Tin);
Must töö, aga magus leib (Amb, Pal).

- Vrd. 10314. Sepäl om must tüü, aga valge leib.
6937. Mida mustemad käed, seda puhtam
leib.
6956. Must tuba, valge leib.
6579. Mees must, leib valge.

6958. MUST ÜÜ KATA AI MUSTA TÖÖD
— 1 var.

Se (Savala).

6959. SENNI MUST MURRAB TÖÖD, KUI
VALGE ENNAST VAALIB — 8(12)
var.

A₁. —————*

* seni (Norm., EKMS); voolib (EKMS)
vaalima = pesema, küürima, puhastama
Norm. 149, EKMS IV 940; VII (Kolm) —
1(3) var.

A₂. Must murrab selle aja sees mitu tööd
ära, kuni valge ennast vaalib.
Krj — 1(3) var.

B. Must tööd murrab, valge käsi vahib.
Vai (Russmann), Urv — 2 var.

C. Must muljub tööd teha, valge vaatab
varju peale.*
* tööda

Rap v. Mär (Poom) — 2 var.

D. Must muljub tööd, valge vaalib tööd.
Mih — 1 var.

*

E. Mies on musta, meel on tarka, mies
valge, vali rusikas; musta muljub
tüeda teha, valge varjulta vaatab.
Hlj (Leetberg) — 1 var.

Vt. 3587 F.

Vrd. nlj: Põldmäe 332a.

Vrd. ri «Ei lähe ilusale mehele» ja «Ära võta
ilusat naist!», näit.: Musta murjub tüöda
tehä, / valge varjulta valatab, / kena kep-
sub kammarissa (VK III nr. 246);
[— —] ilus endäsä chitab, / valge var-
julda valatab, / kaunis katsub kambris-
se — / musta murjub tüöda tehjä! (VK III
nr. 301).

6960. KUI MUSTAPEA ROHUD ÖITSE-
VAD, SIIS ON HOBUSE KAERA-
MATT VÄLJAS — 1 var.

A. Toomessalu: «Hobune ei saa sest ajast
enam kaeru.»
Põl.

Vrd. 14274. Volbripäavast on hobuse kaeravoo-
der metsas.

6961. KU MUSTIL MUUD TUUD EI OLO,
SIIS TUHNITSOS UMMO TÜRRI —
2 var.

A. _____
Võ (anon.) — 1 var.

- B. Ku pjenil ä ollõv mārasti tjeta', algav
pautõ lakku.
Lei — 1 var.

6962. MUSTIKAD TOOVAD MUSTA ÕO
— 3 var.

a. _____
Plv (Eisen) — 1 var.

- b. Mustikad mustenevad, õöd pimenevad.
Rõn (Eisen) — 1 var.

- c. Kui mustikad valmis, lähevad õöd pi-
medamaks.
Rõn (Eisen) — 1 var.

6963. ENNE SAAP MUSTLISE KÄEST
EMAST, KU SUGULISE KÄAST
ASJA — 1 var.

Krk (anon.).

6964. IGÄ MUSTLANE KIIDAB OMA
HOBUST* — 3(7) var.

* iga (trükised)

Kuusik KT 202, Tõn. RP 69; KJn (Koit).

Vrd. 3718. Egaüts kitt umma valgõt mārā.

6965. LAINA MUSTLASELE PADA,
PÄRAST TAHAB KUA PAA SISSE
— 1 var.

Ksi (Riimar).

6966. ÄRA VAHETA MUSTLASEGA
HOOST — SAAD VIGASE — 1 var.

HMD v. Ris (Treumann).

6967. MÜSTRÄASTAS ON SEDA KA SIIS
ÜTELNUD, ET «NIIPEA KUI
MÄTAS LAHTI, SIIS MA OLEN
PARADIISIS» — 1 var.

Rei (Espenberg).

Vrd. 6122. Lõoke on ütlen: «Enne mina mitte
ei loula, kui mätas pole lahti.»

6968. MUSTUSE PÄRAST POLE KEEGI
SURND, AGA PUHTUSE PERSSE
ON MÕNIGI LÄIND — 1 var.

E. Poorni seletus: «Õeldakse sellele, kes

väga pirtsakas on iga pisema mustuse koh-
ta, ja liigpuhtuseks arvatakse, kui nälja
pärast kõht tühjaks jääb ja puhtaks.»
Rap v. Mär.

6969. MUSU ARMASTUSE MÕEDUPUU
— 1 var.

Khk (Thom).

6970. MUSU EI RIKU TÛTARLAST JA
SUKAVARRAS VANA NAIST —
1 var.

Vän (Karro).

6971. MUSU ILMA HABEMETTA ON
NAGU SUPP ILMA SUOLATA —
6(7) var.

A₁a. _____
Rak — 1 var.

- b. Musu ilma habemede om kui supp
ilma soolate.
Hel — 1 var.

- c. Musu ilma habemeta kui supp ilma
soolata.
EKMS III 976; Vig — 1(2) var.

- A₂. Musu ilma habemeta on supp ilma
soolata.
Tin — 1 var.

- B. Habemeta musu ja soolata supp mak-
savad kokku poole krossi.
Kaa — 1 var.

- C. Muna ilma soolata on nisama mage
kui musu ilma parrata.
Jõh — 1 var.

Vrd. kk: Just nagu supp soolata (Hls).

Vrd. 24. Abielus on kaklemine nagu sool ma-
gedale supile.

10222. Saun ilma vihata ja supp ilma soo-
lata pole kumbki midagi väärt.

6972. MUSU ON M... LUIISK — 1 v. 2(2)
var.

A. _____
Kul (Nurme) — 1 var.

- B. Musu on m... ärritus ja nisa katsu-
mine n... hakatus.
?Vän (Rõomussaar) — 1?(1) var.

6973. MUSU ON MUU ASJA KÄSIRAHHA
— 11 var.

A₁a. _____
Krk (Sarv) — 1 var.

- b. Musu olna muu anni käeraha.
Nõo (Keem) — 1 var.
- A₂. Musu om muu asja käeraha; kes
musu and, and ka muud.
Hel — 1 var.
- Ba. Musutamine on' m... käsiraha.*
* musu (Krj)
Rkv, Krj — 2 var.
- b. Musu m... käsiraha.
Mar (Hilemägi) — 1 var.
- C. Musu on n... käsiraha.*
* musi; on (Tt)
Krk, Tt (Haav) — 2 var.

*

- D. Musu on muu asja pant.
VII — 1 var.
- E. Musu on m... pant.
VII — 1 var.

*

- F. Suu on p... käeraha.
Wied. 173 — 1 var.

6974. MIS SEE PEAB MUILE HEAD
TEGEMA, KUI EP TEE ISEENE-
SELE — 1(18) var.

- a. _____
* Helle 347, Hupel 112, Poromenski EGr.
205, Wied. 122, Kündja nr. 46 (1883) 549,
KAH EKAI 155 — 1(11) var.

*
*Mis se peab muile head tegema, kui ei tee iseene-
sele, mer sich selber nichts in gute that, wirts andern
schonlich thun.*

- b. Mis sest teistele hädad saab, kes ise-
nesele hädad ei tee.
Stein 44, Wied. 122, Kündja nr. 46 (1883)
549, EKMS II 1282; ?Tt (Kreutzw.) — ?(6)
var.
- c. Mis head see teeb muudele, kui ei tee
iseenele.
Jürjens 36 — ?(1) var.
- Vrd. Matt. 27,4 ja Mark. 15,31: Muid on tem-
ma aitanud, iseenäht ei woi ta mitte
aidata.

6975. MUIDO HUAGU LÄÄÄI KAVVO —
1 var.

Se (Savala).

6976. KOIK MUUDAB ENNAST AJAGA —
1?(1) var.

?Vil? (Suurkask).

6977. KOIK MUUTUB SIIN ILMAS —
1?(1) var.

EKMS II 961.

6978. MÕNI KÕRD SAAP MÕDU JUUVA,
SADA KÕRD SAAP SAIA SUVVA,
ENAMP KÕRD SAAP ILMA OLLA
— 3(5) var.

- a. _____
Rõn (Käärrik) — 1(2) var.
- b. Mitu kord saab mõdu juua, sada kord
saab saia süüa, enam saab siiski ilma
olla.*
* korda (Päss)
Päss PJs 562; Pal (M. Uus) — 1(2) var.
- c. Mõnda kord saab mõdu juua, sada
kord saab saia süüa, enam saab aega
ilma olla.
Tür — 1 var.
- Vrd. ri «Mõisateenija põli»: Uudu-tuldu, tuhka
jussi, / mõisas nägin mõnda pussi: / sada
kord sain saia süüa, / mõnda korda mõdu
juua, / tuli kord — sain koeraplitsa
(ERIA II : 2 nr. 2713).

6979. MOHEN OM MEHE ILU,
LAPJU PÄÄL LATSE ILU —
2(4) var.

- A. _____
Kan — 1 var.
- Ba. Mees silestetäs mõhke, lats lapjo
pääle.*
* silitetäs (Pödder)
Wiedemanni seletus: tüdruk, kes talgent
mõhes hästi silub, saab hea mehe, naine,
kes labida peal pätsid hästi siledaks voo-
lib, saab ilusad lapsed.
Wied. 113, Pödder Tõetuum 8 — 1(2) var.
- b. Mees silitatakse mõhke, laps labida
peale.
EKMS II 511 — ?(1) var.

6980. EGA MOISA ASJAST SEISA
KESKI RAHUL — 1(2) var.

Rak (Lillenbach).

6981. ENNE MÕISALE KEPP TEGI
TUOD JA KOTT KORJAS RAHA;
NUOD KEPP KASVAB METSAS
JA KOTT SEISAB NURGAS* —
1(3) var.

* tööd (trüklised)

Väljendi arvatav tähendus: teomehed töö-
tasid mõisapõllul kuppjakepi taga sundi-
des, kirikus koguti raha kirikukottii.
Norm. 115, EKMS II 966; Rak (Lilien-
bach).

6982. KES JO KÕRRA MÕISA KAIVUST
ON VETT SAAND JUUA, ON JO
MÕISA PUALT* — 1(4) var.

* korra; kaevust; ju; poolt (trüklised)

Norm. 117, EKMS II 966 ja III 718; Jõh
(Otto).

Vrd. kk: Sie on juo mõisa kaivust vett juond,
juo lputab saba (Lüg).

Vrd. 12745. Ku tüdär saa mõisa kajost vett
juuva, sis ta oma esä enämb ei tunne.

6983. Kes korra mõisa vett juua saanud,
see on kul konn mätta otsas.

6998. Mõisavesi teeb tõhakaks.

6983. KES KORRA MÕISA VETT JUUA
SAANUD, SEE ON KUI KONN
MÄTTA OTSAS — 1 var.

Vil (Suurkask).

Vrd. kk: Kae, nüüd om konn mättä otsa saanu
(Ran).

Vrd. 6982. Kes jo kõrra mõisa kaivust on vett
saand juua, on jo mõisa pualt.

12745. Kui tüdär saa mõisa kajost vett
juuva, sis ta oma esä enämb ei tunne.

6998. Mõisavesi teeb tõhakaks.

4311. Konn saab mättale, ei mõista konn
olla mättal.

6984. KUIDAS MÕISAN HÄRRÄ, NINDA
VALLARAHVA NÖNA — 1 var.

Hls (Grünvald-Univer).

6985. MIS MÕISA VIIAKSE, SEE
VIIAKSE NÖNDA KUI TULE SISSE
— 2(27) var.

Aa₁.

* Helle 346, Hupel 112, Poromenski EGr.
205, KAH EKAI 155, Schneider Elusal. Kal.
(1905) 13 — 1(13) var.

*

11715 mõisa viiakse, se viiakse nenda kui tule sisse,
tõn man auf den (adelichen) Hof feiher, das ist so gut als
verlohren.

- a₂. Mis mõisa viiakse, see viiakse kui
tulde.

Wied. 120, Norm. 111, EKMS II 967 — ?(3)
var.

- b₁. Mis mõisa viiakse, see sattub kui tul-
de.*

* tulle (Vlg. Lisal.)

Stein 43, Vlg. Lisal. nr. 9 (1890) 71 —
?(6) var.

- b₂. Mis mõisa viiakse, satub kui tulle.
Vih. VER 184 — ?(1) var.

- B. Mis mõisa viiakse, see viiakse nenda
kui tule sisse.

Wied. 120, E 56, E² 11 — ?(3) var. (Arva-
tav trükiviga: t u u l e p r o t u l e).

- C. Mes moisa viedud, sie moisa visatud.
Kuu — 1 var.

6986. MÕISA AU, KASSI NÄU — ÜHE-
SUGUSED — 2(3) var.

A.

Klemmer Elusal. Kal. (1905) 23; Amb —
1(2) var.

- B. Mõisa au ja kärnkonna käuts — see
on üks.

Vil — 1 var.

6987. MÕISA KÖIS, LAS LOHISEB —
8(10) var.

a₁.

A. Källo (Lüg) seletus: mõisavarast ei hoo-
lita.

EKMS IV 940; Lüg, Iis, Käi, Pha, Pöi —
5(7) var.

- a₂. Moisa kõve — las lohiseb.

Kuu — 1 var.

- a₃. Lase moisa kõüs lohise.

Kuu — 1 var.

- b. Mõisa köis, mõisa asi, las lohiseb.

Iis — 1 var.

6988. MÕISA KULLEST VARISEB KA —
1 var.

Wied. ESSr 1312.

6989. MÕISAS LASE KÄSI KÄIA —
?(5) var.

E MVH 54, E² 59, Norm. 115, EKMS II
967; ?Tt (Elsen).

6990. PAREM IKKA MÕISA KOERA SILITADA — 3 var.

- A. _____
Jõe (Pahlberg) — 1 var.
- B. Paremb on moisa kuera silitada kui lüüa.
Kuu — 1 var.
- C. Mõisa koera pead peab ikka änam silitama kui oma koera pead.
Ris — 1 var.

6991. MÕISA AUK EI SAA ELADES TÄIS — 2(3) var.

- A. _____
F. J. Wiedemanni seletus (tõlge): mõisatöö ei saa ilal otsa.
Wied. ESSr 54, EKMS IV 174 — 1(2) var.
- B. Mõisa augud väga sügavad.
F. J. Wiedemanni seletus (tõlge): mõisatöö on liiga raske.
Wied. ESSr 54 — 1 var.
- Vrd. 6996. Millal mõisatöö tehtud saab ehk millal põrguhaud täis saab.
9208. Põrguauk ja mõisaõu ei saa ilal täis.
9204. Kunas saa põrgu täis, kunas saa mõisatahtmine tasa.
9211. Põrguhaud ja saksa perse, kes neid jõuab täita.
9209. Ei põrguhaud saa elades täis.

6992. MÕISAHIRM ON ENAM KUI SURMAHIRM — 1 var.

Saa (Söggel).

6993. MÕISALEIB ON IKKE TURBUTAND — 1 var.

Lüg (Källo).

6994. MÕISAMEHED MONESUGUSED: MÕNI EI TAHA TANGUSUPPI, MÕNI EI KATSU KAPSALEENT — 3 var.

E. Poomi seletus: hoiatus talutütardele, et nad mõisamehi ei tahaks.
Rap v. Mär.

Vrd. ri «Neiu tahab talupojale»: Mõisamehed monesugused (ERIA III:1 nr. 4786).

6995. MILLAL LÕPEB MÕISATÖÖ EHK MILLAL KUSTUB PÕRGUTULI — 6 v. 7(9) var.

- Aa. _____
Norm. 111, EKMS II 967; SJn — 1(3) var.

b. Ei põrgutuli kustut, ei mõisatöö lõpe.
Pii — 1 var.

c₁. Ennem lõpeb põrgutuli kui mõisatüü.
VII — 1 var.

c₂. Ennem kustub põrgutuli kui lõpeb mõisatöö.
?Lüg (Källo) — 1?(1) var.

Ba₁. Põrgus ei lõpe tuli katla alt ja talus ei lõpe kunagi tüü.
KJn — 1 var.

a₂. Ei lõpe tuli põrgus ega talus töö.
Pal — 1 var.

b. Ennem lõpeb põrgust tuli kui talust tüü.

A. Miku seletus: esinemus *talutöö* pro *mõisatöö* on hiline (vrd. sama üleskirjutaja variant Ac, mõlemad 1937. a.).
VII — 1 var.

Vrd. 6996. Millal mõisatöö tehtud saab ehk millal põrguhaud täis saab.
9200. Enne lõpeb põrgus tuli kui laevas töö.

6996. MILLAL MÕISATÖÖ TEHTUD SAAB EHK MILLAL PÕRGUHAUD TÄIS SAAB — 5(8) var.

Aa. _____
Rkv — 1 var.

b₁. Põrgu ei saa ilmaski täis, mõisas töö ei saa ka millalgi tehtud.
EKMS II 1299; Jöh — 1(2) var.

b₂. Põrgu ei saa täis ega saa mõisatöö ükskord lõpetud mette.
Aud — 1 var.

c. Enne on põrgu põhi täis kui mõisatöö otsas.
Norm. 111, EKMS II 966; Kul — 1(3) var.

B. Konas põrgu täis saa ehk konas talumaja tüüst tühjas jääs.
Ote — 1 var.

Vrd. 6995. Millal lõpeb mõisatöö ehk millal kustub põrgutuli.

9208. Põrguauk ja mõisaõu ei saa ilal täis.
9204. Kunas saa põrgu täis, kunas saa mõisatahtmine tasa.

9211. Põrguhaud ja saksa perse, kes neid jõuab täita.

6991. Mõisa auk ei saa elades täis.

9210. Põrguhaud ega vangikoda ei jää ilmaski tühjaks.

9203. Kunas põrgu hingist täis saa või silm vaatamise himust.

2149. Inimese tahtmine ega põrgu ei saa ilal täis.

9209. Ei põrguhaud saa elades täis.

6997. MÕISAVARGUS EI OLE PATT —
7 kuni 8(11) var.

A_{1a1}. ————— *

* moisa- (Kuu)

Norm. 115, EKMS II 967; ?Lüg (Källo),
Kuu (Lindström), Lai — 2–3(5) var.

a₂. Mõisavargus pole patt.
Põl — 1 var.

a₃. Ega_s mõisavargus patt pole.
Iis — 1 var.

b. Ega mõisast vargus ei ole patt.
Lai — 1 var.

A₂. Mõisa metsa vargus ei ole patt.
Vil — 1 var.

B. Ega sie patt ole, kui mõisat peta ehk
küllest võta.
Rak — 1(2) var.

6998. MÕISAVESI TEEB TÕHAKAKS —
1 var.

tõhakas = upsakas

Põl (Rand).

Vrd. 6982. Kes jo korra mõisa kaivust on vett
saand juua, on jo mõisa pualt.

12745. Kui tüdär saa mõisa kajost vett
juuva, sis ta oma esä enämb ei tunne.

6983. Kes korra mõisa vett juua saanud,
see on kui konn mätta otsas.

6999. EGA MÕISNIK PUUJUURE
PÄÄLE EI SITU, JUMAL KASVA-
TAS MÕTSA — 1 var.

V. Steini seletus: Igaühel ei olnud õigust
metsas jahti pidada.

Krl.

7000. KÕIK MÕISNIKU OMAD — JOED,
JÄRVED JA METS — ?(1) var.

?Lüg (Källo).

7001. MÕISNIKU JA TALUPOJA VAHE
ON NIISAMA KUI TULE JA VEE
VAHE — 1 var.

Vil (Kala).

Vrd. kk: Ta teeb tule sinna, kus vesi on (Mih).

7002. MÕISNIKUL ON USSI VIHA —
1 var.

Rap v. Mär (Poom).

Vrd. kk: Ta ol' üits väega halb ja salalik in-
emine, õkva nigu uss (Ote).

Vrd. 7289. Naisel on ussi viha.

7003. ÄRÄ NOUA MOISNIGULT OIGUST
EGA HUNDIKARJALT ARMU —
1 var.

Kuu (Lindström).

Vrd. 10100. Ära pea saksa vennaks ega hunti
lammaks.

10088. Saks ja hunt on ühed.

7004. MÕISTLIK HELDE ELATAB MAA-
ILMA — 1(3) var.

Norm. 248, EKMS I 438; SJn (Köstner).

7005. MÕISTLIKKUDE VAHEL PEAB
ÕLEKÖRS VASTU, AGA JÕLEDAD
KISUVAD RAUDAHELAD KATKI *
— 2(14) var.

* kiskuvad (Wied.); raudaheladki (Kas,
Talur. Kal.); vasta (E)

Wied. 125, Kündja nr. 47 (1883) 560, Kas,
Talur. Kal. (1897) 63, E 57, E² 36, EKMS
II 976 ja 1183.

Vrd. EPost. Kal. (1876) 164: Kaks jõledad kisu-
vad raudahelad katki, kaks mõistlikku sei-
savad õlekõrrega seutud kous (omistatud
Martin Lutherile).

7006. MÕISTLIK MEES EI PANE MÕTSU
ENNE ODAGUT PÄAST ÄRÄ —
1(3) var.

a. —————
Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.

b. Mõistlik mees ei pane enne õhtut
mütsi peast ära.
E² 17 — ?(1) var.

7007. MÕISTLIK MÕISTAB ISEGI, RUMA-
LALE NÄIDATASSE NÄPUGA —
u. 55(81) var.

Aa. Mõistlik mõistab isegi.
Aud — 1 var.

b. Mõistlik mõistab ise.
Kuu — 1 var.

B_{1a1}. Mõistlik mõistab, tark saab isegi aru.
Meele. nr. 13 (1887) 101 — ?(5) var.

a₂. Mõistlik mõist, tark saa eske arvo.
?Räp (Lepson) — 1?(1) var.

b. Mõistlik mõistab, tark saab aru.*
* mõist; saa arvu (Se)
Pär (Kampmann), Se — 2 var.

B_{2a1}. Mõistlik mõistab ja aruline saab aru.
Wied. 125, Kündja nr. 47 (1883) 560 —
1(2) var.

- a₂. Mõistlik mõistab, aruline saab aru.
E 57 — ?(1) var.
- b. Mõistlik mõistab, arulik saab aru.
Norm. 65, EKMS III 1214; VMr (Haus),
Vän, Hel (Wahlberg) — 3(7) var.
- c. Mõistlik mõistab, arukas saab aru.
Hls (Söggel), Trv — 2(5) var.
- d. Mõistlik mõistab, aruldane saab aru.*
* saab (Plt)
Plt, TMr (anon.) — 2 var.
- e. Mõistlik mõistab, avarik saab aru.
avarik = tähendus ebaselge
?Puh (Arak) — 1?(1) var.
- f. Kül mõistlik mõistab ja täiearuline
saab aru.
?Lüg (Källo) — ?(1) var.
- g₁. Mõistlik mõistab, arusaaja saab aru.
Vän — 1 var.
- g₂. Mõistlik mõistab, arusaaja saab isegi
aru.
Tln? (M. Juurik) — 1 var.
- g₃. Mõistlik mõistab isegi ja arusaaja
saab aru.
Rkv? (Aug. Krikmann) — 1 var.
- B₃. Arusaaja saab aru, mõistlik mõistab
isigi.
?Juu v. Vän (Virkus) — 1?(1) var.
- C. Mõistlik mõistab, arukas oskab.
?Vil (Leoke) — 1?(1) var.
- D. Mõistlik mõtleb, arukas annab järele.
?Hls (Söggel) — 1?(2) var.
- Vt. 11629 H.
- E. Mõistlik mõistab, aruline saab aru,
rumal katsub käpuga.
E² 36 — ?(2) var.
- Fa. Mõistlik mõistab isigi, lolli katsub käe-
ga.
A. Ploompuu seletus: kui mõistujutust aru
ei saada.
Kuu — 1 var.
- b₁. Mõistlik mõistab, rumal katsub käega.
?Vig (Aitsam) — 1?(1) var.
- b₂. Mõistlik mõistab isegi, rumal katsub
kääga.
Kuu — 1 var.
- c₁. Mõistlik mõistab, rumal katsub kä-
puga.
M. Prilimetsa seletus: rumala inimese aru-
saamatuse kohta.
?Vig — 1?(1) var.
- c₂. Mõistlik mõistab isegi, a rumal kat-
sub käpaga.
Pal (Maasen) — 1(3) var.
- c₃. Mõistlik mõistab isegi, aga rumal
katsub käpuga.
EKMS II 972 — 1?(1) var.
- c₄. Mõistlik mõistab muidugi, rumal kat-
sub käpuga.*
* muidugi (VMr)
VMr (Mastberg), Tür, Jõe — 3 var.
- d. Mõistlik mõistab muidugi, tola katsub
käpuga.
?Elva (Eisen) — 1?(1) var.
- G. Mõistlik mõistab isi, pime katsub kä-
puga.
Var — 1 var.
- H. Mõistlik mõistab, arusaaja saab aru,
pime katsub käpuga ja rumal näitab
näpuga.
?Vän (õpil.) — 1?(1) var.
- I. Rumal näitab näpuga, mõistlik mõis-
tab ise.
E. Poomi seletus: mõistlikul pole tarvis
teistelt küsida ega küsitavat asja näpuga
näidata.
Rap v. Mär — 2 var.
- J_{1a}.
Pil — 1 var.
- b₁. Rumalale näita näpuga, mõistlik mõis-
tab ise.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- b₂. Rumalale näita kas või näpuga, aga
mõistlik mõistab isegi.
EKMS II 971 — 1?(1) var.
- J_{2a}. Mõistlik mõist meelega, rumalele näi-
tä sõrmege.
Trv — 1 var.
- b. Mõistlik mõistab meelega, narril näi-
dets näpuga.
Hls — 1 var.
- J_{3a1}. Tark mõist meelega, rumalel näudets
näpuge.
M. Sarve seletus: «Ku midagi lausa vällä
ei ütelda.»
Krk — 2 var.
- a₂. Tark mõist meelega, rumalel näidet
näpuge.
Krk — 1 var.
- b₁. Tark mõistab meelega, rumalale näi-
datas sõrmege.
Kan — 1 var.
- b₂. Tark mõist meelega, rumalale näitä
sõrmege.
Ote v. San (Tammemägi) — 1 var.
- c. Tark mõistab meelega, hullul näidetak-
se sõrmege.
Hls — 1 var.

J_{4a}. Tark saab esigi aru, aga rumalale näita näpuga.
Trv — 1 var.

b. Rumalale näidatakse näpuga, tark saab isigi aru.
Vil — 1 var.

J₅. Rumalal näita näpuga, tark tiab mud'ugi.
Sjn — 1 var.

K₁. Mõistlik mõistab isegi, rumalale ei aita ka näpuga näitamine.
Pee — 1 var.

K₂. Tark mõistab mudiki, rumalel näida või näpug, ei saa siis iki aru.
Hls — 1 var.

K₃. Tark mõist meelegä, rumal ei saa näpugagi näiten aru.
TMr (Mägi) — 1 var.

La. Tark mõistab meelega, rumalale näita näpuga, sõge ei saa siiski aru.*
* siski (TMr)
Sak. Kal. (1880) lisa 82; TMr (Raag) — 2(5) var.

b₁. Tark mõist meelege, rumalel näüdä näpuge, sõge ei saa sellegiperäst aru.*
* -pärašt (Norm.)
Norm. 64; Krk — 1(2) var.

b₂. Tark mõistab meelega, rumalale näita näpuga, sõge ei saa sellegipärašt aru.
EKMS III 1215 — ?(1) var.

*

M. Mõistlik mõistab isegi, rumalale tõrka aga teiba otsaga.
EKMS II 968 — 1 var.

N. Mis mõistlik mõistab meelega, seda pime katsub kepiga.
Hlj — 1 var.

O. Tark mõistab meelega, rummal kaeb keelega.
Puh (Arak) — 1 var.

Vrd. 11634. Tark kaes silmiga, ul'l kump kässigä.
1575. Hullule vähä osanda, tark miis saab esigi aru.
7008. Mõistlik mõistab sõnastagi, alp ei hooli hoopidestki.

7008. MÕISTLIK MÕISTAB SÕNASTAGI, ALP EI HOOLI HOOPIDESTKI — ?(1) var.

Tõn. RP 71.

Vrd. 7009. Mõistlikul on üks sõna enam kui narril kümme lõõki.
7007. Mõistlik mõistab isegi, rumalale näidatasse näpuga.

7009. MÕISTLIKUL ON ÜKS SÕNA ENAM KUI NARRIL KÜMME LÕÕKI — 2(4) var.

A. —
Vil (R. Kallas v. anon.) — 1(3) var.

B. Targale üts sõna, rumalale sada huupi.
Võn (Mikkel) — 1 var.

Vrd. 7008. Mõistlik mõistab sõnastagi, alp ei hooli hoopidestki.
11624. Targa mehe üks sõna on rohkem väärt kui albi mehe päeva jutt.
1574. Hullule anna sada huupi, ei siil talle mõju.

7010. OLE IKA MÕISTLIK, ÄRA OLE MÕISNIK — 1 var.

A. Ploompuu seletus: õeld. siis, kui mõni palju raiskab.
Kuu.

7011. PANE MÕISTLIK MEES KAS LIIVAKÜNKA OTSA, TA ELAB, AGA MÕISTMATU KA KULLAPOTTI, TA IKKA ON KAMMITSAS — 1(20) var.

a. —
Wied. 143, Kündja nr. 48 (1883) 573, Vlg. Lisal. nr. 12 (1890) 96, Rootsl. Elut. Kal. (1901) lisa 13, E 66, E² 36, EKMS II 1311 — 1(15) var.

b. Mõistlik elab liivakünka otsas paremini kui mõistmata kullahunniku peal.
Tõn. RP 202 — ?(2) var.

c₁. Mõistlik miis liivakünkal eläb, aga mõistmatu kullapotti lõpeb nälga.
?Ran (L. Kallas) — ?(1) var.

c₂. Mõistlik mees liivakünkal elab, aga mõistmatu kullapotti lõpeb nälga.
Norm. 56 — ?(2) var.

Vrd. kk: Ta eläs kas vai kivi otsah (Räp).
Vrd. 11878. Teine elab kivikangru otsas, teine ei ela, ehk oleks ta ninapidi viljasalves.
8116. Osav mees kisub kivistki leiva välja.

7012. EI MÕISTA VANA VALLATELLA JA NUPUKUBU NALJATELLA — 6(19) var.

A_{1a1}. —
Võ-Se (Stein) — 1(2) var.

- a₂. Ei mõista vana vallatella, ei napukubo naljatella.
Stein 14, Wied. 24 — ?(6) var.
- b. Suta ei vana valjatella, napukubu naljatella.
Võ-Se (Stein) — 1 var.
- c. Taha ai vana vallatõlla, napukubu naleatõlla.
Rõu — 1 var.
- d. Vana ei viitsi vallatõllõ, napukubu nallatõllõ.*
* vallatella — naljatella (Norm.)
Norm. 190; Rõu — 1(2) var.
- A₂. Vana ei oska vallatella, õlekubu naljatella.
?Tt (Eisen) — ?(1) var.
- B. Vana ei salli vallatust, vana halli alpi-mist.
Post. nr. 39 (1887) 3; MMg (Tenter) — 1(5) var.
- C. Ei salli vana vallatust, ei vana märe mængätust.
Kod (Liiv) — 1 var.
- Vrd. rl «Vana ei suuda vallatella»: Suta' i vana vallatõlla, / napukubu nal'latõlla (ERIA III : 3 nr. 6508).
7013. KES EI MÕISTA KANNATADA, SEE EI MÕISTA KA ELADA — 1?(1) var.
Tõn. Täht. (1905) 36, (1908 okt., 1909 veebr., 1910 jaan., 1911 detš.), Tõn. RP 108, E 33, E 83, Rl ja Kalevala 88, Puus. KA V—VI (1939) 161.
7014. KES EI MÕISTA MÕTELDA, SEE EI MÕISTA KA ÕTELDA — 1?(1) var.
?As (Pallu).
Vrd. 7020. Mis mõistsid mõtelda, mõista ka ütelda.
7015. KES EI MÕISTA ÜHEST ASJAST, SEE EI MÕISTA KA TEISEST ASJAST ARU PIDADA — 1?(1) var.
?Saa (Sõggel).
Vrd. 14879. Kes ühest mees, see teisest mees.
7016. KES MÕISTAB TÄNADA, SELLELE ANTAKSE IKKA ENAM TÄNAMISE PARAST — 1(21) var.

- a. —*
* tänamise eest (KAH, Jürjens)

* Helle 338, Hupel 108, Poromenski EGr. 194, Wied. 60, Kündja nr. 36 (1883) 431, KAH EKAI 152, Jürjens 55 — 1(13) var.

*
Kes mõistab tänada, sellele antakse ikka enam tänamist peale, gratiarum actio est ad plus dan-dum invitatio.

- b₁. Kes mõistab tänada, sellele antakse tänu pärast rohkem.
Stein 26, Wied. 60, Kündja nr. 36 (1883) 431; ?Tt (Kreutzw.) — ?(5) var.
- b₂. Kes oskab tänada, sellele antakse tänu pärast rohkem.
Wied. 60, Kündja nr. 36 (1883) 431; ?Tt (Kreutzw.) — ?(3) var.
7017. KES MÕISTAB VARASTADA, SEE MÕISTAB PEITA — 7(8) var.

- Aa. —
Wied. 60, Kündja nr. 36 (1883) 431 — 1(2) var.
- b. Kes mõistab varastada, see mõistab ka varjata.
Vil (Leoke) — 1 var.
- c. Kia mõist varasta, tuu mõist vaasta.
Se (Luiga) — 1 var.
- d. Kes oskab varastada, see oska hoida.
Saa (Sõggel) — 1 var.
- B. Kis oskab võtta, küll sie oskab koa hoida.
Jõh — 1 var.
- C. Kes varastab, see hoiab.
Saa (Sõggel) — 1 var.

*

- D. Är opku vargilõ, ku är ei mõista kæk-ki.
Vas — 1 var.
- Vrd. kk: Ku ta osas varasta, sis oskab ärä pettä kah (Vil).
- Vrd. 4548. Kunts äi ole varasta, aga kunts on hoida.

7018. KES MÕIST, SEE MÕIST MÕLEPIT PIDI — 2(3) var.

- a. —
Rrk (Sarv) — 1 var.
- b. Kes mõistab, sii mõistab mõlembid pidi.
Hls — 1 var.
- c. Kes mõistab, mõistab mõlemit pidi.
E MVH 77 — ?(1) var.

7019. KES PAREM MÕISTAB, SEE
PAREM TEHKU — 2—4(6) var.

- Aa. Sannumetoja III (1850) 172; VII (Leoke?) — 1 v. 2(2) var.
- b. Kes paremat teab, see tehku ikka paremat.
Norm. 56; ?Pal (Karro) — 1(3) var.
- B. Parema teha pole keelatud.
Wolde Oko² (esikaas ja tiitel) — 1 var.

7020. MIS MÕISTSID MÕTELDA, MÕISTA
KA ÜTELDA — 1 var.

- Kad (J. S.).
- Vrd. 7014. Kes ei mõista mõelda, see ei mõista ka ütelda.

7021. MÕISTSID ALUSTADA, MÕISTAD
LÕPETADA — 4(46) var.

- a₁. *
* alata (E², Kask-Vaigla-Veski)
E² 15, Kask-Vaigla-Veski I Ak 53; Nõo (Tükklov) — 1(5) var.
- a₂. Mõistsid alustada, mõista ka lõpetada.*
* alata (E, Nurmik, Norm., EKMS)
E MVH 8, E 57, Nurmik II 71, Norm. 71, EKMS I 125 ja 136 — 2(12) var.
- a₃. Mõistsid algada, mõista ka lõpetada.
Meves 137, Niggol VKÖR 189, Nurmik II 84 — 2(23) var.
- b. Mõistsed hakata, siis mõista ka lõpetada.
SJn — 1 var.
- c₁. Kui sa mõistad algada, siis mõista ka lõpetada.
Kär — 1 var.
- c₂. Kui mõistsid algada, mõista ka lõpetada.
?Sa (Varvas) — 2(1) var.
- d. Kui mõistsid hakata, siis mõista ka lõpetada.
?Põl (Kool) — 2(1) var.
- e. Kui mõistsid alustada, siis mõista ka lõpetada.
?Ksi (Pruuli) — 2(1) var.
- f. Oskad hakata, oska ka lõpetada.
Kei (Soom) — 1 var.
- Vrd. 254. Alustit, sõs lõpetat kah.
773. Kuida hakkad, nõnda lõpetad.
245. Kuida oled aitanud algada, nõnda aita ka lõpetada.

247. Kes alu alustab, see lõpu lõpetab.
244. Kes algab, peab lõpetama.
407. As'a alustajit om pallogi, lõpõtajit olõ õi puuligi.

7022. EGA MÕISTUST KELLEGILE
PIAST SISSE VÕI KALLATA — 1 var.

- Ksi (Riimar).
- Vrd. 11688. Tarkust ei saa kulbiga päha tõsta.
11690. Targusõ miilt saa al pähähä panda.
11666. Ei tarkust või käega panna.

7023. HEA MÕISTUS ON SUUR RIKKUS
— 2(1) var.

- ?VII (Leoke).
- Vrd. 11680. Tarkus on enam kui rikkus.
14751. Õpetus on parem kui rikkus.
11683. Tarkus on rikkuse emä.

7024. MÕISTUS EI TULE MITTE
ENNEAEGA — 1(2) var.

- Wied. 125, Kündja nr. 47 (1883) 560.

7025. MÕISTUS MEHE PEAS, RAMMU
MEHE PEOS — 2(4) var.

- E MVH 8, E 57, E² 36.
- Vrd. 7026. Mõistus om mehe pään, aga mitte mehe peun.

7026. MÕISTUS OM MEHE PÄÄN, AGA
MITTE MEHE PEUN — 3—6(33) var.

- A_{1a}. Mõistus on mehe pääs, aga mitte mehe käes.
GRJ KLR III 201, CRJ Sak. Kal. (1880) IIsa 83 — 1(24) var.
- b. Mõistus mehe peas, aga mitte mehe käes.
E 57, E² 36 — 2(3) var.
- A₂. Mõistus olgu mehe pääs, aga mitte mehe käes.
?Hij (Reepärg) — 1(1) var.
- B_{1a}. *
* mihe; pähän (Pst)
Trv (Vaine), Pst (Reevits) — 2 var.
- b. Mõistus on mehe pean, aga mitte mehe peon.
Vru (anon.) — 1(2) var.
- B₂. Mõistus põle mitte mehe peos, vaid mehe pääs.
?Saa (Sitzka) — 1(1) var.

Vrd. 7025. Mõistus mehe peas, rammu mehe peas.

7027. MOISTUS ON TARKUSE EMA — ?(2) var.

A. —
?Vil (Jaanson) — ?(1) var.

B. Tarkus on mõistuse ema.
?Hii (Klisa) — ?(1) var.

Vrd. 11683. Tarkus on rikkuse emä.
727, eriti red. Ad: Mõistlik ettevaatamine
on tarkuse ema.

7028. ÄI MOISTUS PÖLE OMA TEHJA — 1 var.

Põl (Tustit).

Vrd. 11670. Tarkus ei ole kellegil oma võtta,
kui jumal ei anna.

7029. MOISTUSONA TOPI TORKA — 2(4) var.

A. —
Pst (Reevits) — 1 var.

B. Mõistujutt topi torka.
Sa (R. Kallas) v. Vil (anon.) — 1(3) var.

7030. MÕNDA ON NÄHTUD, VIIMNE ON NÄGEMATA — 3 v. 4(30) var.

Aa₁. —
* Helle 347, Hupel 113, Beitr. XI 159, Po-
romenski EGr. 206, KAH EKAI 155 — 1(12)
var.

*
Mõnda on nähtud, viimne on nägemata, mis
man erlebt hat, weiß man wol, aber was man noch erleben
wird, ist ungewiß.

a₂. Mõnda on nähtud, aga viimne on
nägemata.

?Kaa (Tõll) — 1?(1) var.

a₃. Mõnda on nähtud, viimne alles näge-
mata.

Stein 44; ?Tt (Kreutzw.) — ?(4) var.

a₄. Mõnda on nähtud, viimne veel näge-
mata.*

* viimane (Jürjens)

Wied. 125, Kündja nr. 47 (1883) 560, Jür-
jens 55, EKMS II 1232, III 709 ja IV 75
— ?(6) var.

a₅. Mõnda ju nähtud, viimane veel näge-
mata.*

* viimne (E₂)

E 58, E₂ 40 — ?(3) var.

a₆. Mõnda nähtud, viimne veel nägemata.
EKMS I 1314 — ?(1) var.

a₇. Mõnda on nähtud, viimne nägemata.
Wied. ESSr 653 — ?(1) var.

b. Kõik on suanud näha, aga viimsed
asjad one nägemata.

A. Univere seletus: «Mis tulevik toob, on
teadmata.»

Kod — 1 var.

B. Viis nähtud, viimne nägemata.
Hmd v. Ris (Treumann) — 1 var.

7031. MÖRSJATUTREK PIÄT PÖLVE- KORU POISKEST HÄBENEMÄ — 1 var.

Võ (Schmidt).

Vrd. 1649. Hunt ütelnu vanaste: «Ma kardan
põlvekõrgust poisikest enam kui mõrsjatüd-
rukut.»

12927. Tütrik piat pinni ka häbendelemä.

7032. MÖROL UIBUL OMMA MÖRO' UBINA — 1 var.

Vas v. Se (Sandra).

7033. MÖRU OM HAAVAKUUR, VIIL MÖRUMB KUNIGA LEIB* — 1(3) var.

* haavakoor; veel; mõrum (trükised)
Norm. 129, EKMS III 1025; Trv (Kill).

7034. MÖSK LÖÜD RÕIVIT, LÄMMI VESI LÄNIKIT — 8(10) var.

Aa₁. —
Norm. 123; Plv (Hurt) — 1(2) var.

a₂. Mõsk leiab rõivaid, lämmi vesi länni-
kut.
EKMS III 1255 — ?(1) var.

b. Mõsk lõud rõivit, lämmi vesi anu-
mit.*

* lõid (Kan)

Ote? (Maasen), Kan, Võ (Schmidt) — 3
var.

c. Püük lõud rõivit, lämmi vesi anumit.
püük = pesu

Rõu — 2 var.

B. Kuum lipe leid rõõvit, lämmi vesi
anumit.

Hel — 1 var.

C. Küll lämmi vesi länigu lõud.

Plv — 1 var.

Vrd. 8734. Pido lõud üks rahvast, lämmi vesi
anumit.

7035. MOSKJA ISONEP, JAHVATAJA JANONEP — 1(2) var.

Plv (Melzov).

Vrd. 2267. Istja isonõs, jauhja janonõs.

7036. KUIDA MÖTTED, NENDA TEUD — 6(17) var.

Aa1. Wied. 86, Kündja nr. 41 (1883) 491 — 1(4) var.

a2. Kuidas mõtted, nõnda teod.*

* kudas (E)

E 44, E² 59, Norm. 64 — ?(5) var.

b. Kuidas mõel[dud], nõnda teh[tud].

Kask-Puusepp-Vaigla 100 — ?(1) var.

B. Kuidas mõttled, nõnda teed.

Norm. 64; Vän — 1(2) var.

C. Kuida õöldud, nenda tehtud.*

* kuidas (Kuu), kudas (Kuu); õöldud (Kuu), õöldü (Kuu); ninda (Kuu), nõnda (Tln); tehtü (Kuu)

Sannumetoja II (1849) 196 ja III (1850) 84; Kuu, Tln — 4(5) var.

Vrd. mj: sageli kasutusel siirdevormelina mitmesugustes tüüpides: Mõeldud, tehtud; kuidas mõeldud, nõnda tehtud jne.

Vrd. 7040. Enne mõeldud, pärast tehtud.

7037. KOIK MÖTTED EI LÄÄ TÄIDE, KOIK LAEVAD EI SAA RANDA — ?(4) var.

Aa. Kõik laevad ei läha randa.

?Trv (Johanson) — ?(1) var.

b. Kõik laivad ei saa randa, mis merel sõuavad.

?Krij (Grepp) — ?(1) var.

B.

?Nõo (Sild) — ?(2) var.

Ilmselt on vs-dena kujutletud albumisalmi-fragmente.

Vrd. alb: Kõik laevad ei saa randa, / mis merel sõuavad, / kõik mõtted ei läe täide, / mis meeles mõlguvad (Hlj).

7038. MIS MÖTTEST JÄÄB, SEE MEE-LEST LÄÄB — ? kuni 2(2) var.

A.

?Saa (Söggel) — 1?(1) var.

B. Mis südamest, see ka meelest.

?Vig (Prilmets) — 1?(1) var.

Vrd. 10450. Mis silmist, see meelest.

11340. Mida südames, see meeles.

7039. MÖTTID VÕIB OTSA EEST LUGEDA — 1(3) var.

TMr (anon.) v. Vru (R. Kallas).

7040. ENNE MÕELDUD, PÄRAST TEHTUD — 3—4(8) var.

a.

Norm. 63, EKMS III 1214; Hel — 1(5) var.

b1.

Enne mõtle järele, siis hakka peäle.

Körber VRMK 54 — 1?(1) var.

b2.

Mõtle enne, siis hakka peale.

Vil — 1 var.

c.

Paremb ette mõelda ja pärast tetä.

Vas — 1 var.

Vrd. Sannumetoja IV (1951) 139: Kes enne teeb ja pärast mõtleb, see pisariga silmad pe-seb.

Vrd. mj: sageli kasutatav siirdevormel: Mõel-dud, tehtud.

Vrd. 11608. Mis targalt mõtlõit, tuu puroh liit. 7036. Kuida mõtted, nenda teud.

7041. ENNE MÖTLE, SIIS ÜTLE — u. 120(263) var.

Aa1.

* — *

* ennem (HMD), inne (Võ, Se); metie (Kuu), mõtlõ (Võ, Se); sis (Kõp, Kam, Võ, Se)

Wied. 33, Kündja nr. 32 (1883) 383, Einer Lüh. EKÖ 54, Einer EKÖ⁴ 27, Org 13, Rätsep Koduk. 37 ja 89, Linda nr. 35 (1903) 627, Uus As Kal. (1905) 25, Kreutzb. Kaupl. Kal. (1905) 9, Kmpm. KH 7, Kmpm. KLR 90, Kmpm. KLR I 97, Kmpm. KLR II⁶ 33, Kmpm. EL II³ 36, Pet. Ah 63, Jung 55, Verloek-Saarmann Kal. (1910) 96, Freymann 215, Plmp. EKik I 32, Nurmik III 94, Huvit. II 215, Huvit. V Lisa 14, Puus. KH III¹² 79, Puus. KKH I⁷ 10, Meos Vaatl. III—IV 121 ja 124, Reiman EK I 275, Muuk-Mihkla-Tedre IV 66, Norm. 255, EKMS II 224; üleskirjutusi üle maa, suur osa tekstidest suhteliselt hilised — u. 85(195) var.

a2.

Esiteks mõtle, siis ütle.

?Pal (Karro) — 1?(2) var.

a3.

Enne mõtle, pärast ütle.

Tõn. Täht. (1911 jaan.), E 19, E² 59, Muuk I 139, Puus. EKGr. 30, Muuk-Mihkla II 53 ja 66, EKMS II 1002; Hlj, Ha (õpil.), Põi, PÄL, Vil, Pilt, Trt (õpil.), As (Kuu-sik) — u. 10(23) var.

a4.

Enne mõtle, siis pärast ütle.

Ksi — 1 var.

a5.

Enne mõtle ja siis pärast ütle.

Trv v. Rõu (Siipson) — 1 var.

- b₁. Enne mõtle, ku ütle.
Krl — 1 var.
- b₂. Enne mõtle, kui ütled.
Lüg, Jjn — 2 var.
- c. Enne mõtelda, pärast ütelda.
Amb — 1 var.
- d. Ennem tuleb mõtelda, pärast alles ütelda.
Saa — 1 var.
- e. Inimene mõtelgu ikka ette, mis ütleb.
E MVH 75 — ?(2) var.
- Ba₁. Enne mõtle, siis ütle, viimaks vast tee.
Nis (õpil.) — 1 var.
- a₂. Enne mõtle, pärast ütle, viimaks vast tee.*
* tie (Kuu)
Kuu, Rap v. Mär (Poom), Vig, Kse — 8 var.
- b. Enne mõtle, pärast ütle, keige viimast tee.*
* kõige viimaks (EKMS)
EKMS I 338; Rak (Jürjev) — 1(4) var.
- C. Inimene peab enam mõtlema kui rääkima.
W. Norm. UVkOr 61, Wied. 40, Kündja nr. 34 (1883) 406, Org 48, E 27, E² 59 — ?(12) var.
- Da₁. Esite mõtle ja siis räägi.
Golotusov 29 — ?(2) var.
- a₂. Enne mõtle, siis räägi.
Tt (Eisen) — 1 var.
- a₃. Mõtle enne, räägi siis.
Trt (Eisen) — 1 var.
- a₄. Enne mõtle, pärast räägi.
VMr — 1 var.
- a₅. Mõtle enne, räägi pärast.
Trv — 1 var.
- b. Mõtle enne, kui sa räägid.
Vai — 1 var.
- c. Mõistlik mõtleb, enne kui ta räägib.
Khk — 1 var.
- E. Enne mõtle, siis kirjuta.
Norm. 255 — ?(1) var.
- Vrd. kk: Pikä meelega inemise omma hää inemise tuuperäst, et ta enne mõtles ja pärast ütles (Har).
- Vrd. 11652. Tark pea mõtleb, joobnud pea ütleb.
14843. Üheksa kord mõtle, üks kord ütle.

7042. ILMA MÕTLEMATA RÄÄKIMA ON ILMA SIHTIMATA PÜSSI LASKMA — u. 10(16) var.

- A_{1a}.
Borm Mr Kal. (1858) lk-ta — 1?(1) var.
- b₁. Sihtimata püssi lasta ja mõtlemata rääkida on üks.
Kär (Sömer) — 1 var.
- b₂. Sihtimata püssi lasta ja mõtlemata rääkida.
Kaa (Kask) — 1 var.
- c. Kes ilma mõtlemata räägib, see on niisama hea kui see, kes ilma sihtimata püssi laseb.
Kär (Loiken) — 1 var.
- d. Mõtlemata rääkima on kui sihtimata püssi laskma.
Norm. 255, EKMS IV 924; SJn (Kapp) — 1(4) var.
- e. Ilma mõtlemete kõnelemine om ku ilma sihkmata püssi laskmine.
Hel — 1 var.
- f. Mõtlemata ütlemine on niisamasugune kui sihkimata püssi laskmine.
?Tt (Suurkask) — 1?(1) var.
- A_{2a}. Mõtlemata rääkimine on sihtimata laskmine.
?Tt (anon.) — 1?(1) var.
- b. Mõtlemata rääkima on kui sihtimata laskma.
?Hel (Wahlberg) — 1?(3) var.
- B. Mõtlemata jutt ja sihkimata püss lähvad mõlemad viltu.*
* sihtimata; lähvad (Norm.)
Norm. 255; Tt (anon.) — 1(2) var.
Võimalik, et käsikirjaliste teisenditega esindatud hilisem traditsioon lähtub kirjanusest.
- Vrd. 15138. Oteldü sõna ja lasto kuul — neld ei saa enamb tagase.

7043. MÕTLE KÕIK, MIS SA TEED, AGA ÄRA TEE KÕIK, MIS SA MÕTLED — 1?(1) var.

- OM nr. 1 (1887) 50 (J. Saunamees).
- Vrd. 11656. Tark teab, mis ta räägib, rumal räägib, mis ta teab.
11786. Tee, mis tead, tea, mis teed.

7044. MÕTLEMATA OSTAD, HÄDAGA MUUD — 1 var.

- Lüg (Källo).

Vrd. 8123. Kes ostab, mis temal tarvis ei ole, müüb pärast, mis temal tarvis on.

7045. MÖTLE, MIS ÜTLET; TEE, MIS ÜTLET — 1 var.

Vas (Lenzius).

7046. MÖTLE OTSA PEALE — 1 kuni 4(9) var.

Aa.

?Vil (Leoke) — 1?(1) var.

b. Tee ja mõtle otsa peäle.

?Puh (Antik) — 1?(1) var.

B₁. Kige oma töö man mõtle otsa peäle: ei sa sis kurja ei tee.

Tri. Võr. Kal. (1839) 62 — 1?(2) var.

B₂. Kui tööd alustad, mõtle otsa peäle.

Tt (anon.) — 1 var.

C. Vaata otsa peale.*

* peäle (W. Norm.)

W. Norm. UVKÖr 62, Wied. 204, Kündja nr. 4 (1884) 45 — ?(4) var. Vene fraasi tõlge.

Vrd. Siir. 41,5: Ärra karda mitte furma kohut: mõtle omma hakkatusse ja otja peäle. Siir. 7,37: Keigi omma teggude sees mõtle omma wimiste asjade peäle, siis ei te sinna patto ei ellades. Vrd. ka Siir. 38,21.

Vrd. Körber VRMK 43: Keige asja juures, mis sa ette võtad, mõtle viimse otsa peäle.

7047. MÖTLE PALJU, RÄÄGI PISUT — 1?(1) var.

Sirvil. (1898) 58.

Vrd. 11722. Tea palju, aga kõnele vähe.

11349. Süda mõtelgu kui pallu, suu pidagu piiri.

8350. Kui ka palju mõtleb meel, siiski vähe rääk'u keel.

7048. PAREM ENNE MÕTELDA KUI PÄRÄST KAHETSEDA — 4(10) var.

a₁.

Wied. 144, Kündja nr. 48 (1883) 573; Vil, TMr — 2(8) var.

a₂.

Pareb enne mõtelda ku pärast kaahida.

Se — 1 var.

b.

Paremb iks meelega ette mõtelda kui kahjo takan kahitseda.

Grents. (1815) 33 — 1 var.

7049. KUI MÖTUS SIIVU LIIGUTAS, SIS TIGALANE KA KOHRUTAS — 2 var.

A.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

B.

Tigalane ka kohrutas hinnäst.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

7050. MÕÖGAGA MÕÖGA VASTU — 1 var.

Vil (Takk).

7051. IGA MÖÖT SAAB OMAL AJAL TÄIS, OLGU TA KUI SUUR TAHES — 2 var.

A.

Vil (Kala) — 1 var.

B.

Ükski puu ei kasva taiva, igauhe mõet saab täis.

Lüg — 1 var.

Vt.

2562 E.

Vrd. 15103. Ükskord ikka lõõg täis saab.

7052. INNE VÕTA MÖÖT HIN'DÄ PÄÄLT, SIS KAE' TOISE — 2 var.

A.

Se (Pino) — 1 var.

B.

Ära mõista tõise peale kohut, võta enesest enne mõõt.

As (Kuušik) — 1 var.

Vrd.

11835, eriti D jj.: Kes tõsõlõ auku kaevab, võtku enda päält mõõdi.

7053. KUI MÖÖT TÄIS, SIIS PILLAB ÜLE — 1(5) var.

Wied. 80, Kündja nr. 39 (1883) 467.

7054. KÕIKI EI SAA ÜHE MÕEDUGA MÕETA — 3 var.

a.

Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.

b.

Kõiki ei saa ühe mõõdupuuga mõõta. Hel — 1 var.

c.

Ega kõik ole ühe mõõduga mõõdetud. M. Proodeli seletus: «Iga inimene on isesugune.»

Iis — 1 var.

Vrd.

7060. Ära mõõda teist oma mõõdupuuga.

7055. MIS MÕÖDUGA TEIE MÕÖDATE, SEEGA PEAB TEILE MÕÖDETAMA — ? kuni 2(30) var.

A.

Mis mõõduga keski mõõdab, sellega peab temale jälle mõõdetama.

Laakm. ER Kas. Kal. (1871) 64 — ?(1) var.

- B₁. Sellesama mõõduga, mis ka teie mõõdate, peab teile jälle mõõdetama.
Lindf. (1852) 60 — ?(1) var.

B_{2a1}. Kõrber VRMK 51; ?Trt (õpil.) — ?(3) var.

- a₂. Mis mõõduga teie mõõdate, sellega peab ka teie mõõdetama.*
* seega (Trm)
?Trm (õpil.), ?Rõu (õpil.) — ?(2) var.

- a₃. Mis mõõduga teie mõõdate, sellega peab teile jälle mõõdetama.
Er Mõn. Kal. (1871) 53 — ?(1) var.

- b₁. Mis mõõduga teie mõõdate, sellega mõõdetakse teile.
?Vil (Leoke), ?Kod (õpil.) — ?(2) var.

- b₂. Mis mõõduga teie mõõdate, sellega mõõdetakse ka teile.*
* mõõdetaks (Räp)
?Kam (õpil.), ?Ran (õpil.), ?Räp (õpil.) — ?(3) var.

- b₃. Mis mõõduga teie mõõdate, selle mõõduga mõõdetakse ka teile.
?Võn? (õpil.) — ?(1) var.

- c. Mis mõõduga teie mõõdate, sellega mõõdetakse teile tagasi.
?Trt (õpil.) — ?(1) var.

C_{1a}. Mändse mõõduga mõõdat, sändsega mõõdetas jälle.
?Vas (Saar) — ?(1) var.

- b. Missuguse mõõduga mõõdad, sellega mõõdetakse ka sulle.
?Trt (õpil.) — ?(1) var.

C_{2a}. Mis mõõduga sa teisele mõõdad, sellega mõõdetakse ka sulle.
?Trt (õpil.) — ?(1) var.

- b. Mis mõõduga sa mõõdad teistele, sellega mõõdetakse sulle tagasi.
?Trt (õpil.) — ?(1) var.

- c. Mõõduga, millega teisele mõõdad, mõõdetakse sulle tagasi.
?Võn (õpil.) — ?(1) var.

- d. Mis mõõduga sa teisele mõõdad, selle mõõduga saad tagasi.
?Lai (õpil.), ?Kam (õpil.) — ?(2) var.

- e. Mida mõõduga teistele jagad, selle saad ise tagasi.
?His (õpil.) — ?(1) var.

C₃. Missuguse mõõdupuuga sa teisi mõõdad, sellega mõõdetakse ka sind.
?Hel? (Sillaste) — ?(1) var.

C₄. Kuidas mõõdad teisele, nii mõõdab teine sulle.*

* nõnda (EKMS); sinule (trükistes)

Norm. 239, EKMS III 997; ?Kod (õpil.) — ?(3) var.

C_{5a}. Mis mõõduga sa mulle mõõdad, sellega mõõdan ma ka sulle.
?Trt (õpil.) — ?(1) var.

- b. Mes mõõduga sa mõõdad mull', see mõõduga ma mõõda sull'.
?Puh (Arak) — ?(1) var.

*

D. Mis mõõduga sulle mõõdetas, tollega mõõda ka vastu.
?Ote (Kroon) — ?(1) var.

Vrd. Matt. 7,2: Seft mis kohtoga teie kohhut moistate, jega peab teie peäle ka kohhut moistetama; ja mis mõõdoga teie mõõdate, jega peab teile jälle mõõdetama. Vrd. ka Mark. 4,24 ja Luuka 6,38. Otsese pliblitstaadina ka EKMS II 1006 ja 1008.

Vrd. nlj: Lätt nr. 430.

Vrd. 7057. Mõõd mõõdu vastu.

7056. MÕET EI VÕI SUUREM OLLA KUI KOTT — 1 var.

Kuu (J. Ploompuu ja H. Rebane).

7057. MÕOT MOODU VASTU — ?(5) var.

Norm. 239, EKMS III 997; ?Vig (Aitsam).

Vrd. 7055. Mis mõõduga teie mõõdate, seega peab teile mõõdetama.

7058. VÄHIKE MÕOT, SÄGE HEIT — 5(6) var.

Aa. — *

* väike; mõet

Kaa — 2(3) var.

- b. Pisike mõet, sage heit.
Põl — 1 var.

B. Pissike riist, sage heit.
Sa — 1 var.

C. Mida väiksem koost, seda sagedam heit.
Han — 1 var.

7059. KUS MÕODETS, SÄÄL MAHAN, KUS KALLAS, SÄÄLT KAOS — 1(2) var.

Krk (Hünerson).

7060. ÄRA MÕODA TEIST OMA MÕODU-
PUUGA — 1(3) var.

Norm. 259, EKMS I 190; Rõu? (Pill).

Vrd. 7054. Kõiki ei saa ühe mõeduga mõeta.

7061. MÄDAMUNA PEAB KA PESAS
OLEMA — 2(4) var.

A. _____
Wied. 111, Kündja nr. 44 (1883) 524 —
1(3) var.

B. Moned munad pesas jäävad ikka mä-
daks.
Jöh (Paurmann) — 1 var.

7062. MÄDAMUNAST EI SAA HÄÄD
PUTRU, KÄRNAKONNAST HÄÄD
NAHKA — 2 var.

A. _____
M. Mäesalu seletus: «Kurja inimese teost
ei tule hääd.»
Hää — 1 var.

B. Kunas mädamunast hää puter saab.
Hää — 1 var.

Vrd. 14996. Üks mädamuna rikub terve pudru
ära.

7063. ÄRA PUUDU MÄDAMUNA, SEE
HAISEB — 1 var.

Hää (Mäesalu).

Vrd. 10573. Ära sitta puudu, sitt hakkab hai-
sema.

7064. EGA MÄDANU MAIT MAAST
ÜLES EI TÕUSE — 1 var.

Pst (Saar, Silmer).

7065. MÄDANEK KEVADE JÄE JÖKKE
ÄRA, SIIS MÄDANEK SUVEL HEIN
AASU ÄRA — 1 var.

Juu (Kanketer).

7066. EGAS MÄGI VARNAST VÕTTA
POLE — 1 var.

Vän (Karro).

Vrd. kk: Ega see pole varnast võtta mette
(Khk).

7067. KES MÄEST ALLA NILBUP, SEDA
OM RASKE KINNI PIDADA —
1 var.

Rõn (Urb).

7068. KON MÄKE, SÄÄL VÄKE — u.
20(28) var.

Aa. _____*

* kos (Rõu, Vas v. Se, Võ), koh (Rõu,
Vas v. Se); seäl (Rõu); kus — seal
(EKMS)

Stein 30, Wied. 71, Norm. 55, EKMS III
992; Võ, Se — u. 15(22) var.

b. Määne mägi, sääne vägi.
Se — 1 var.

Ba. Kus rõuku, sääl rammu; kus väke,
sääl mäke.
Urv — 1(2) var.

b. Kun rõuku, sääl rammu; kun mäke,
sääl väke.
Tt (Suurkask) — 1 var.

C. Kos härgä, sääl sõrga; kos mäke, sääl
väke.
Loorits Vrp 34 — ?(1) var.

Vt. 1854 K.

D. Kos härgä, sääl sarve; kos mäkke,
sääl väkke.
Võ (Schmidt) — 1 var.

Vt. 1848 B.

Vrd. 8440. Kon pauku, sääl rõuku.
4202. Kus kogu, seal väge.

7069. KUI EI TULE MÄGI MOOSESE
JUURE, LÄHEB MOOSES MÄE
JUURE — 5 var.

a. _____
Trt — 1 var.

b. Kui mägi ei lähä Moosese juure, siis
Mooses lähäb mäe juure.
Mih — 1 var.

c. Kas mägi lähäb Muosesse juure vai
Muoses lähäb mää juure.
Lüg — 1 var.

d. Ega mägi tule inimese juure, inimene
peab ise minema mäe juure.
Mar — 1 var.

e. Kui Muhamed ei tule mäe juurde, siis
läheb mägi Muhamedi juurde.
Hel — 1 var.

7070. KUS MÄGI, SEAL MÖIS, KUS
KÜNGAS, SEAL KÖRTS, TALUD
SOO JA RABA SEES — u. 15(42)
var.

Aa₁. _____

Wied. 92, Tõn. R Tähtr. (1882) 50, E 46,
Päss PJs 558, Vih. (1952) 92, (1954) 99,

(1957) 108, Vih. VER 184, Norm. 113, EKMS III 1165 — 1(22) var.

a2. Kus mägi, seal mõis, kus kungas, seal kõrts, talud soos ja rabas.
E2 57, Kask-Vaigla-Veski III V0 13 — ?(3) var.

a3. Kus mägi, seal mõis, kus kungas, seal kõrts, talud soodes ja rabades.
EKMS I 728 — ?(1) var.

a4. Kus mägi, seal mõis, kus kungas, seal kõrts, talud soo ja raba taga.
EKMS II 966 — 1 var.

a5. Kus mägi, sääl mõis, kus kungas, sääl kõrts, talud kõik on soos ja rabas.
Koe — 1 var.

a6. Kos mägi, sääl mõis, kos kõngäs, sääl kõrts, talu om suu ja mõtsa vee-
ren.
Hel — 1 var.

b. Kus mägi, sääl mõis, kus kink, sääl kirik, külad kõik soo ja raba pääl.
Trv (Johanson) — 1 var.

c. Kos mõts, sääl mõisa, kos kink, sääl kõrts, talu om soo ja raba sisen.
Urv — 1 var.

d. Kus on mägi, seal on mõis, kus on kungas, seal on kirik, kus on turvas, seal on talu, kus on soo, seal on saun.
?Rön (Eisen) — ?(1) var.

Ba. Kus kink, seal kõrts, kus mägi, seal mõis.
KJn — 1 var.

b. Kus mägi, seal mõis, kus kungas, seal kõrts.*
* sial (Kuu), sääl (Saa, Trv, Vil)
Kuu, Kul, Saa, Trv, Vil — 6 var.

C. Kus mägi, seal mõis, kus kungas, seal küla.
SJn — 1 var.

D. Kus kungas, seal küla, kus kirik, seal kõrts.
Trv — 1(2) var.

Vi. 3833 C.

Vrd. Tön. RP2 184: Kus mägi — mõis seal uh-
kustab, / Kus kungas — kõrts seal küki-
tab: / Kõik talud soo ning vete sees — /
Maa pärisrahvas silmavees (P. Fr. Kõiv).

7071. KÜLLAP MÄGI MÄRJA KUIVATAB
— 7(25) var.

a1. —————*

* külap (Käi), küll (Tin, Emm), küll ep

(KAH); märga (KAH); kuivadab (Emm),
kuivadab (Käi)

* Helle 342, Hupel 110, Poromenski EGr.
159, KAH EKAI 153, EKMS II 1056; Tin,
Hil — 4(15) var.

* Küllap mäggi märja kuivab, du bist ja kein Saß-
Sack, wirst nicht strach verschmelzen. (ganz trocken
ein Berg das nasse ab.)

a2. Külap mägi oma märga kuivatab.*
* märja (Wied., Kündja; Hää); küll (Hää)
Stein 35, Wied. 97, Kündja nr. 43 (1883)
513; Hää, ?Tt (Kreutzw.) — 1(6) var.

a3. Küll mägi oma märja kuivatab.
Wied. 100, Kündja nr. 43 (1883) 514 — ?(2)
var.

b. Küll mägi märja kuivaks teeb.
A. Saareste seletus: «Oeld. jalgsi läbi vee
paadist kaldale minnes.»
EKMS I 927 (< Khn) — 1 var.

c. Mägi kuivatab märja.
Hil — 1 var.

Vrd. 3420. Kes kastab, see kuivatab.

7072. MÄE ELÄSE KUNINGIST KAV-
VAMBA — 1?(1) var.

?Vas v. Se (Sandra).

7073. MÄE OTSAST MEHELE, KARJAST
KOOLI — 1 var.

Urv (Janson).

7074. MÄEST ULES TASSAKEST, MÄEST
ALLA HOOLEGA; KUS OIGE TEE,
SEÄL SÖIDA PEÄLE — ? kuni 2(3)
var.

A. —————
Körber VRMK 54 — 1?(2) var.

B. Mäe ala sõida tassa, mäkke — nii kui
jõvvat.
?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.

7075. MÄGI OM VILLASALV — 1 var.

Nõo (Sild).

7076. KUI MÄRÄ MÄE PÄÄL MÄNGU
LEI, SIS SUSI VARSA ORGU SEI
— 2 var.

A. —————
Krl (J. ja P. Eimerid) — 1 var.

B. Kui susi soo peal varsa sõi, siis vana
mära mäe pääl hunti löi.
Trt — 1 var.

7077. MÄRA OM AUS HOBENE: TA LÄTT
ARÄ JA JÄTT OTTEKI SITA TALLI
TOSSAMA, RUUN LÄTT ARÄ JA EI
JÄTÄ SITTA KAH — 1 var.

K. Partsi seletus: mähobusest jääb varss
järele, ruunast mitte.
Ote.

7078. EGA MÄRÄHOBUSE KAMP
HAIGET TEE — 1 var.

J. Eskeni seletus: kui poisid saavad tüdru-
kutega mürades lüüa, ega see valus ei ole.
Kuu.

7079. MÄRAHOBUBU JA KAERAVILI ON
AEOTE KESISED — 1(6) var.

- a. Pha? (anon.) — 1(3) var.
b. Märahobu ja kaeravili on alati kesi-
sed.
Norm. 95, EKMS I 476 — ?(3) var.

7080. MÄRAHOBUNE JA RUKKIKÜTIS
ANNAVAD MEHELE HEAD KASU
— 1(3) var.

Norm. 86, EKMS IV 439; Lai (Kolluk).

7081. EI MÄRJALE MAALE POLE VETT
TARVIS — u. 15(80) var.

Aa₁. — *

- * ole; tarbis (Norm. Cl.)
* Helle 328, Hupel 104, Beitr. XI 157,
Lindf. (1855) 52, Poromenski EGr. 182, Kör-
ber VRMK 35, Wied. 24, Kündja nr. 32
(1883) 382, KAH EKAI 149, Norm. Cl. 21
— 1 v. 2(31) var.

*
Ei märjale male polle wet tarwis, Betrübte muß
man nicht mehr betrüben. (einem nassen Lande ist kein
Wasser noth.)

- a₂. Märjale maale ei ole vett tarvis.
Norm. 237, EKMS I 9 — ?(2) var.
a₃. Ei märjale maale ole vett vaja.
Stein 11, Wied. 24, Kündja nr. 32 (1883)
382, E 16, E² 10 — ?(11) var.
a₄. Ega märjale maale enam vett tarvis
ole.
Vän — 1 var.
b₁. Ei ole ligedale maale vett tarbis.*
* tarvis (Wied., Kündja)

* Hupel 104, Poromenski EGr. 182, Mar-
purg 70, Wied. 25, Kündja nr. 32 (1883)
382 — 12(8) var.

*
et märjale male polle wet tarwis, ev. } oaltes kane hot trin
† ei ole wettsele (liggedale) male wet tarbis, beryt. } Wasser nothig, b. l.

b₂. Likele maale ei ole palju vett vaja.
Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.

c. Ei ole vesitsele maale vett tarbis.
* Hupel 104, Poromenski EGr. 182 — 12(2)
var.
* vt. Ab₁.

Ba. Märjall maal pole vihma tarvis.*
* ep ole (Wied., Kurrik, Kündja)
Wied. 111, Kurrik SO 25, Kündja nr. 44
(1883) 524, E² 12, EKMS I 207; TMr
(Herms) — 1(12) var.

b. Niiskele maale on vihma väha vaja.
Trv — 1 var.

C. Paljuks see märg maa igä vihma kan-
nata.
Kuu — 1 var.

D. Pal'los nu hämmele maale vett vaja.
Vas (Jakobson) — 1 var.

E. Mituks märja maale märga läheb.
Kaa — 1 var.

Fa₁. Paljuks märja maale tarvis.
Vän — 1 var.

a₂. Paljuks märja maale tarvis on.
Amb (Kleinmann) — 1 var.

a₃. Palju siis märja maale tarvis läheb.
Jöh — 1 var.

a₄. Palju märja maale tarvis lähäb.
A. Sameti seletus: joobnu kohta.
Kul — 1 var.

a₅. No palju märjale maale viil vaja on.
H. Nõu seletus: «Kurvale inimesele viil
kurbtust otsa.»
Kod — 1 var.

b₁. Mitoks märja maale tarvis on.
Sa — 1 var.

b₂. Mituks märjale maale tarist.
Kaa — 1 var.

Vrd. 4460. Kuivale maale kulus pallo hämmet.

7082. MÄRGA SAVIMAAD KUNDA EI
TOO HINDA — ?(12) var.

CRJ Sak. Kal. Pöl. (1880) 214, Tõn. Trt.
Tähr. (1888) 50, Tõn. LLr 87, Norm 87,
EKMS I 207 ja III 377.

7073. MÄRGA VILJA EI JAHVATA
ÜKSKID VESKI — 1 var.

Põl (A. Verliin).

7074. MÄRG EP ANNA METTE MEEST
NAERA, MEES NAERAB MÄRGA —
1 var.

D. Jaksoni seletus: märg = õlu.
Kaa.

7075. MÄRG JAHIMEES JA KUIV KALA-
MEES ON MÕLEMAD ÕNNETUMAD
— 4(8) var.

- a. _____
Norm. 99; Hls (Söggel) — 1(3) var.
- b. Kuiv kalamees ja märg jahimees on
mõlemad õnnetumad inimesed.
Hls (Söggel) — 1(2) var.
- c. Kuiv kalamees ja märg jahimees on
mõlemad ühesugused viletsad.
Vil (Suurkask) — 1(2) var.
- d. Kuiv kalamees ja märg jahimees on
mõlemad haledad mehikesed.
Hlj (Lepp-Viikmann) — 1 var.

Vrd. 3079. Kalamees peab seest ja väljast märg
olema.

7076. MÄRG PUU EI PÖLE ILMASKI
HEASTE — 2(3) var.

- a. _____
Põl (A. Verliin) — 1 var.
- b. Märg puu ei põle iialgi heasti.
Kaa — 1(2) var.

7077. MÄRJA MAALE MÖEOB RUTTU —
1 var.

Vän (Peterson).

7078. MÄRGUGA TETTÄS INÄMB KUI
JOVVUGA — 2 var.

- A. _____
Vas (Jakobson) — 1 var.
- B. Mõistusega saat rohkem ära teha kui
jõuga.
VLk (Verlis) — 1 var.

Vrd. 7634. Enam tehakse nõuga kui jõuga.

7079. MÄRTS MÄATÄS LUMMO JA SAAT
MINEMÄ — 1 var.

Räp (Tanning).

7090. EGA MÄTÄS VIIL MÄGI EI OLE —
1 var.

Trv (Ungerson).

7091. KES KEIK MÄTTAD OTSIB, SEE
KEIK MARJAD MAITSEB —
1(3) var.

Käi (Sooster).

Vrd. 7631. Kes kõik nõmmes kõntsib, see kõik
marjad maitseb.

7092. KÜLL MÄTAS KOORIB — 1(2) var.

Wiedemanni seletus: loom lõpeb kevadel
karjamaale pääsedes.

Wied. ESSr 360, EKMS I 1002.

7093. MÄÄGJA LAMMAS EI SAA SÜVVÄ
EI MAADA AIGA — 1 var.

Vas v. Se (Sandra).

7094. MÄÄGJA LAMMAS SAAB HAINU
— 3 var.

- A. _____
Ote (Grossschmidt) — 1 var.
- B. Kui lammas määg, sis ta iks saa.
Ote (Vaher) — 1 var.
- C. Määgjele lambale andas iks.
Hel (Tomp) — 1 var.

Vrd. 15031. Oks talleke määb, keik tahavad.

7095. KUS MÄÄRE MEELITAB, SEAL
VANKER VURAB — 1?(4) var.

Wied. 92, Kündja nr. 42 (1883) 502.

7096. IGA ASI TAHAB MÄÄRIDA —
4—5(6) var.

- Aa. _____
Pai — 1 var.
- b. Iga asi tahab määrimist.
VMr (Prilimets) — 1 var.
- c. Iga asi tahab enne määrida.
Trv v. Rõu (Silpsen) — 1(2) var.
- B. Ega ilma määrimata ei saa midagi
asja.
?Lüg (Källo) — 1?(1) var.
- C. Kõik asi lähäb libedamast, kui määri-
tud saab.
Hls — 1 var.

7097. KUIDAS RATAST MÄÄRIB, NÕNDA
JOOKSEB — 1 var.

Jäm (Kuldsaar).

Vrd. 7098. Määritud ratas jookseb ikka libedasti.

7098. MÄÄRITUD RATAS JOOKSEB
IKKA LIBEDASTI — u. 40(50) var.

Aa₁.

Kaa — 1(2) var.

a₂. Määritud ratas jookseb ikki lipeste.

Saa — 1 var.

a₃. Määritud ratas jookseb libevest.

Hls — 1 var.

b. Määritud ratas jookseb libedam.*

* jookseb (trükkised)

Wied. 111, Kündja nr. 44 (1883) 524; TMr — 1(4) var.

c. Määritud ratas üks libedamine käi.

Ote — 1 var.

d. Määritud ratas on libe.

Vil — 1 var.

e. Rasvat ratas om libe jooksmas.

Trv — 1(3) var.

f. Määritud ratas jookseb kergesti.

Krl — 1 var.

g. Määritud ratas juusk kerembast.

Rõu — 1 var.

h. Määritud rattad veerevad kergelt.

Trt (Eisen) — 1 var.

i. Määritud ratas jookseb paremini.

Khk — 1 var.

j. Määritud ratas jookseb ikka paremini kui määrimata.

Vil (Toss) — 1 var.

k. Võitnud rattad jooksvad paremini.

Sa (Allas) — 1(3) var.

l. Võitnud ratas jookseb kergest.

Kaa — 1 var.

B_{1a}. Määritud vanker veereb libedasti.

Kuu — 1 var.

b. Määritud vanker jookseb libedasti.

Vil — 1 var.

c₁. Voitunud vanker jookseb libemine.

Krj — 1 var.

c₂. Võietud vanker jookseb kergeste.

J. Jungi seletus: «Meelähä kaupä tehakse asju kergemine.»

Hls? — 1 var.

B₂. Määritud vanker veereb kergesti, ihutud nuga lõikab õigesti.

TMr — 1 var.

C. Rassõ' ratat' veerüse kah ümbre, ku' häste määridü umma.
Rõu — 1(3) var.

Da. Kui ratast määrid, siis libedam jookseb.

Hel — 1 var.

b. Kui ratast määrid, ikka kergem on.

Sjn — 1 var.

c. Ratat juusk sis kah nilbembast ümbre, kui teda määrätas.

Ote — 1 var.

d. Ratat lätt ka parõmbide ümbre, kui teda määrätas.

Ote — 1 var.

E. Kui vankrit määritud, na ikka libedam omma.

Võn — 1 var.

Fa. Mida enam ratat määrid, seda kergemalt ta veereb.

EKMS II 978; Jõh — 1 v. 2(2) var.

b. Mida änap ratat määrät, seda änap ratat jookseb.

Krk — 1 var.

c. Mida paremast sa ratat määrid, seda libedamalt tema jookseb.

Lal — 1 var.

Ga. Midä rohkem vanger määrät, sedä libem jooksmas.

Hel — 1 var.

b. Mida enam vankert määrid, seda kergem käib.

Hel — 1 var.

H. Määri rattaid, siis jooksevad libedalt.

Trt — 1 var.

Ia. Ükski ratas ei veere ilma määrimata.

Kam (Relli) — 1 var.

b. Ükski ratas ei jookse määrimata.

Tln (Keller) — 1 var.

c. Ega ratas muidu ei jookse, kui teda ei määrä.

Ti (Veske) — 1 var.

d. Ega ratas muidu ei käi, kui ta määritud ei ole.

Puh — 1 var.

Ja₁. Ega vanker jookse ilma määrimata.

Hls v. Saa (Sõggel) — 1 var.

a₂. Ega vanker ilma määrimata jookse.

Hls (Sõggel) — 1 var.

b. Ilma määrimata vanger ei veere libedaste.

Jõh — 1 var.

K. Määri ratat, siis viereb.

Lüg (Vello) — 1 var.

Vrd. kk: kedagi määrima 'altkäemaksu andma'.
Vrd. 7097. Kuidas ratast määrrib, nõnda jookseb.

9561. Kui ratas ei veere, siis rasva.

9562. Kõik rattad ja rattakesed tahavad määret saada.

13894. Vahtsõnõ ratta määr avitas rohkõp ku vana jutt.

12984. Uued rattad käivad esimest korda ikka raskeste.

7099. MÄÄRITUD RATAS EI KARJU ILMASKI — u. 25(59) var.

Aa₁.

SJn (Kapp) — 1(2) var.

a₂. Määritud ratas ei karju.*

* äi (Põi)

A. Ranna (Põi) seletus: «Altkäemaksuga ostetud vaikimise puhul.»

Kask-Vaigla-Veski III Vö 136, Norm. 135; Põi — 1 v. 2(3) var.

a₃. Ega määritud ratas karju.

E 14, E² 77, EKMS II 978 — 2(3) var.

b₁. Määrit ratas kiitsu ui.*

* määritü ~ määritu (Räp)

?Räp (Lepson), Se — 1—4(4) var.

b₂. Määrit ratas üks kiitsu ui.

A. Tubli seletus: «Ku kellege ar massa jovvat, sis tä üks kaibamma lää äi.»

Se — 1 var.

b₃. Ega määrit ratas ei kiitsu.

Räp (Poolakess) — 1 var.

b₄. Määritu ratta ei kiitsu.

?Räp (Lepson) — 12(4) var.

c₁. Vöiet ratas kiitsu ui.

Se — 1 var.

c₂. Vöiet ratas kiitsu ui' kunage.

Se — 1 var.

c₃. Vöiedu' ratta' kiitsu ui' kunagi'.

Se — 1 var.

d. Ega määritud ratas enam ei kriiksu ja kraaksu.

VMr — 1 var.

e. Ega vöietu ratas ei röögi.*

* vöiet (Plv)

Võn, Plv — 2 var.

f₁. Määritu ratas ei röögi.

Hel — 1 var.

f₂. Ega määrit ratas kunagi ei röögi.

Vas — 1 var.

g₁. Määrit ratas ei rävvu.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

g₂. Määrit ratas ei rävvu kunagi.

?Vas v. Se (Sandra) — 12(1) var.

h. Ega see ratas tänita, mis om määritu.

Plv — 1 var.

B. Ei määrit ratas tänita, ei kuulja perse peeräta.

Räp (Poolakess) — 1 var.

Vt. 10773 G.

Ca. Vöietud vanker ei tänita.

Stein 70, Wied. 209, Kündja nr. 4 (1884)

46, Kmpm. KH 76, E 94, E² 77, Norm. 135,

EKMS I 1009 ja II 1071; Vö-Se (Stein) — 1(14) var.

b. Vöitud vanker ei karju.

E² 77 — 2(3) var.

e. Vöietud vanker ei kisenda.

Rootsl. Elut. Kal. (1901) 19 — 12(3) var.

d. Ega määrit vanger ei röögi.

Trv — 1 var.

e. Määritud vanker ei kägise.

?Lüg (Källo) — 12(1) var.

Da₁. Määrimata ratas karjub.

Sa — 3(4) var.

a₂. Määrimata ratas karjub ikka.

Põi — 1 var.

b. Määrimata ratas teeb ikka kisa.

Ha (Kanketer) — 1 var.

c. Määrimata ratas käunub.

?Lüg (Källo) — 12(1) var.

Vrd. kk: Tarvis natuke määrida, ega sie muldu ei lähä (lis).

Vrd. 14297. Vöitud ratas veereb vagusi.

7100. MÖLDER EI VÖI TUULETA JAH- VATADA — 12(4) var.

Stein 44, Wied. 124, Kündja nr. 47 (1883)

560; ?Tt (Kreutzw.).

7101. MÖLDER ELAB VEE JA TUULEGA — 1(4) var.

Vliid. 110, Mihkla-Parlo-Vliidalepp I² 115,

Vih. (1949) 92; Rak (Tamm).

7102. MÖLDER JA KÖRTSIMEES PÖLE ILMASKID ILMARAHVA MEELE JÄRGE METTE — 1 var.

Põi (Rand).

7103. MÖLDRI MATT JA KÖRTSI MOOT OLGU MAKSETUD — 3(14) var.

A.

Stein 44, Wied. 124, Kündja nr. 47 (1883)

560, Norm. 100; Tt (Kreutzw.) — 1(6) var.

- B. Möldri matt ja kõrtsi võlg on maksta.
E³ 57, EKMS I 728 — ?(4) var.
- C. Kõrdsivõlg taht masmist, naane pesmist.
Räp (Karopun) — 1 var.
- Da. Orja vaiv ja härja nuum, möldre matt ja kõrtsi teng piävä mastus saama.
Vän — 1 var.
- b. Orja vaev ja härja nuum, möldri matt ja kõrtsi teng peavad makstud saama.
Päss PJs 559 — ?(2) var.
- Vt. 8105 B.
- Vrd. 4884. Ära keela kõrtsimehele kopikat ja möldrile matti.
4891. Kõrtsivõlga ei jõua ükski joodik ära maksa.
7104. MÖLDRI MATT ON MONESUGUNE
— ? kuni 2(5) var.
- Wied. 124, Kündja nr. 47 (1883) 560, Norm. 100; ?Tt (Kreutzw., Elsen).
7105. MÖLDRI SEAD NING JUNKRU HOBUSED ON IKKA LIHAVAD —
u. 10(34) var.
- Aa. Möldri sead on ikka lihavad.
Körber Uus ABDr 10; Tõs — 2 var.
- b. Möldri sead on alati lihavad.
P. Tammepuu seletus: möldril on jahu, millega sigu sööta.
Lai — 1 var.
- B_{1a}. —
* Helle 347, Hupel 112, Poromenski EGr. 206, Stein 44, KAH EKAI 155, Raud VMJ 218 — 1(16) var.
- * Möldri sead ning junkru hobused on ikka lihavad, was, der Müller ihre Schweine und des Wirtmanns Pferde sind allezeit am fettesten.
- a₂. Möldre siad ja mõisa hobused on ikka lihavad.
Jürjens 25,26 — ?(1) var.
- b. Möldri sead ja junkru hobused on ikka lihased.
Wied. 125, Kündja nr. 47 (1883) 560 — ?(2) var.
- B₂. Möldri siad, junkru hobused ja aidamehe naine on ikka lihavad.*
* sead (trükised)
E 58, Norm. 117, EKMS II 967; Vän — 1(7) var.
- B₃. Aidamehe hobune, kokka naine ja möldri siga on kõige ramusamad.
VNg — 1 var.
- Ca₁. Moonaka naesel ja möldri seal on kõige parem põli.*
* kõge
Rap v. Mär (Poom) — 2 var.
- a₂. Mõisamoonaka naesel ja möldri seal olla kõige parem põli.
E. Poomi seletus: tolt mureta.
Rap v. Mär — 1 var.
- b. Möldri seal ja mõisamoonaka naisel on kõige parem maa peal elada.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- Vrd. 4882. Kõrtsimilhi latsõ ja möldre tsia ollev kõge halvemba looma.
14742. Opetaja poja' ja möldre tsia' omma ütesugutse.
6855. Moonakate lapsed ja veski sead on julged.
7106. MIS MÖÖDAS, SEE MEELEST —
4 v. 5(5) var.
- A. —*
* mööda (Pal)
E² 54; Iis, Pal (Karma) — 2 v. 3(3) var.
- B. Mis mööda läind, see unetud.
Lai (Kolluk) — 1 var.
- C. Mis liigub, see kulub; mis mööda, see unub.
PJG — 1 var.
- Vt. 5841 C.
7107. MÜLLULE OLIS MENDÄVÄ: EI OLE VANKURI EGA VANKURI VEDÄJÄ, EI SÄKKI EGA SÄGI PANDAVA — 2 var.
- A. —
Kuu (Salström) — 1 var.
- B. Tarvis veskile minna, viie vankriga ja seitsme sekiga: põle sekki ega seki sisse panna, põle vankrit ega vankri vädajat.
Kul — 1 var.
- Vrd. kk: Jah, meil on vaja ollu viie obesege veskel minna, aga ei ole kotte egä teri (Krk).
- Vrd. 10283. Kus ei ole sekki, seal ei ole sekki pandavat.
7108. MÜÖDAPÄIVÄ MÜLLUD KAUVAD — 4 var.
- a. —*
* müödepäivä

S. Hirrendi seletus: «Kui vahest rüüpü ueda, siis kord käüb müõdepäivä ringi.»
Kuu — 2 var.

b. Müõdäpäivä müllüdigi käiväd.
Kuu — 1 var.

c. Müõdäpäivä kaik müllüd käiväd.
Kuu — 1 var.

Vrd. 140. Algamüõde müllüd käiväd.

**7109. EI VÕI ÜKSKI OMA MÜNTI
ÜMBER VÄRVIDA — 2(5) var.**

a. _____
Wied. ESSr 638 ja 1334 — 1(2) var.

b. Ei ükski või oma vaamiilit ehk münti ümber värvida.
Wied. 28, Kündja nr. 32 (1883) 382 — 1(3) var.

**7110. ESIMENE MÜRIN MERE PUOLT —
KULMA, MAA PUOLT — SUOJA —
1?(1) var.**

?Lüg (Källo).

Vrd. 6729. Mere poolt toob kalasaaki, maa poolt mürin külmapakki.

**7111. KUI ESIMINE KORD MÜRISTAB,
SIIS LÜÖB PAJUKUORE LAHTI —
2 var.**

A. _____
Lüg (Källo) — 1 var.

B. Pikne põrotas paiukoore vallalõ, Jaan jakkas kinni ja Piitre pitsitäs perägi.
Vas — 1 var.

Vt. 2324 D.

**7112. KUI ESIMEST KORDA PÕHJAS
MÜRISTAB, SIIS ÖÖLDAKSE
KÜLM, JA KUI LÖUNAS, SIIS SOE
SUI TULEVA — 2 kuni 3(5) var.**

Aa. _____
Vil (Leoke) — 1 var.

b. Kui esimene müristamine põhja läheb, siis tuleb vilu suvi.
Ol. Lisa nr. 11 (1888) 169, Is. Kal. (1904) 205 — 1?(2) var.

Ba. Kui vanem jüripäeval põhja läheb, siis on kolm päeva vilu.
Trv (Sims) — 1 var.

b. Kui esimene müristamine põhja poole läheb, tuleb vilu suvi ja on pääle selle [ühiksa] ööd ja päeva vilu.
Er Perek. Kal. (1898) 53 — 2(1) var.

**7113. ENNEJÜRIPÄEVANE MÜRISTA-
MINE KAOTAB VILJA, PÄALEJURI-
PÄEVANE MÜRISTAMINE KASVA-
TAB VILJA — 1?(1) var.**

?Saa (Söggel).

**7114. KUI ÜKS MÜTS KÄNNU OTSAS,
SIIS SAAB KALA — 1 var.**

E. Ennisti seletus: «See tähendab lume- mütsi: kui sügisel sajab lumi mütsi kännu otsa ja vahepeal ära ei sula, nii et selsab kevadeni välja.»
Phl.

**7115. KÕIK EI MAHU ÜHE MÜTSI ALLA
— u. 30(44) var.**

Aa₁. _____
Norm. 211; Rak — 1(3) var.

a₂. Ega kik ei mahu ühe mütsi alla.
Krk — 1 var.

a₃. Ei kõik mahu ühe mütsi alla.
Mar (Hilemägi) — 1 var.

a₄. Ühe mütsi alle ei mahu kõik.
Lüg (Källo) — 1 var.

a₅. Ei mahu kõik ühe mütsi alla.
Nurmiku seletus: «Ei saa kõiki ühte nõusse.»
Verlok-Saarmann Kal. (1908²) 42, Nurmik II 145 — ? kuni 2(2) var.

a₆. Ega kõik ühe mütsi alla mahu.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

b₁. Ei saa kõiki ühe mütsi alla.
Söggeli seletus: «Kõik ei ole asja või ettevõttega ühes nõus.»
Hls, Lai — 2 var.

b₂. Kõiki ei saa ühe mütsi alla panna.
Saa v. Hls (Söggel) — 1 var.

c. Kõiki ei saa ühe mütsi alla viia.
Trm — 1 var.

d. Ei ole kõik ühe mütsi all.
?Hls (Söggel) — 1?(1) var.

e. Kõik ei sünni üte mütsi alla.
TMr (Sill) — 1 var.

Ba. Kõik mehe ei sünni ühe mütsi alla mahutada.
Võn — 1 var.

b. Ega kõik mehe ei ole üte mütsi all.
Kam — 1 var.

c. Kes paneb kõik mehed ühe mütsi alla.
Tõs — 1 var.

d. Kaks meest ei mahu ühe mütsi alla.
?Kre (Kasekänd) — 1?(1) var.

- C_{1a}. Kõik pää ei mahu üte kübärä ala.
Ote — 1 var.
- b₁. Kikki päid ei saa üte kübare ala mahute.
Trv (Kala) — 1 var.
- b₂. Kikki päid ei saa üte kübare ala panna.
?Trv (Kala) — 1?(1) var.
- c. Kõik pää ei ole üte kübärä all.
Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.
- d. Mitu pead ei mahu ühe kübara alla.
SJn — 1(2) var.
- e. Hulk päid ei mahu üte kübärä ala.
Plv — 1 var.
- f. Utesä pääd mahu ui üte kübara ala.
Rõu — 1 var.
- g. Tuhat pääd ei mahu ühe kübara ala.
Hel (Wahlberg) — 1(3) var.
- C₂. Palju päid ei sünni üte mütsi ala.*
* ühe; alla (E₂)
E₂ 19; San — 1(7) var.
- D_{1a}. Ilm ei ole kõik üte kübara all.
Vas (Jakobson) — 1 var.
- b. Ega kennigi ilma üte kübara ala ei saa jääda.
Pst — 1 var.
- D_{2a}. Kes maailma paneb ühe mütsi alla.
Elva (Eisen) — 1 var.
- b. Kes maailma ikka ühe mütsi alla mahutab.
Ris — 1 var.
- E. Üts küpär kata ai kõiki päid, üts miil täüdä ai kõiki söämüt.
?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.
- F. Üks müts ei sünni igaühe päha.
Vän (Peterson) — 1 var.
- Vrd. kk: ... sest kõikide tahtmise järele ei jõua keegi teha ega neid ühe mütsi alla panna (Borm Prn. Er Kal. (1889); Muidu teeks tüki läbi, aga kõik ei ole ühe mütsi all (Hls).
7116. MÜTS EHITAB MEEST — 1?(2) var.
?Võn (P. Rootslane).
Vrd. 7120. Müts on mehe au.
7117. MÜTS EI NARRI MEEST, KUI MEES MÜTSI EI NARRI — 1 var.
Rõu (Leegen).
Vrd. 7396, eriti B: Narri meest, ära narri mehe mütsi.
9628. Riie ei riku meest.

7118. MÜTSIGA ANTAKSE JA MÜTSITA KÄIAKSE KÄTTE SAAMAS — 3 kuni 4(13) var.
- Aa. Mütsiga [oled] sa annud, mütsita käi kätte saamas.
Wied. 127, Kündja nr. 47 (1883) 561 — 1(3) var.
- b. Mütsiga annad, mütsita käi kätte saamas.
E 58, E₂ 41, EKMS IV 439; ?Jõh (õpil.) — 1?(6) var.
- c. Mütsiga annad, mütsita käid kätte saamas.
Norm. 143 — 1?(2) var.
- d. —
TMr (P. Berg) — 1 var.
- B. Mütsiga anna, mütsita saad.
Kul (Eenveer) — 1 var.
- Vrd. 11008. Anna, oled sõber, mine otsima, siis käid ilma kübarata.
7119. MÜTSITA MEES MÖISTUSETA, TANUTA NAENE TAHTMISETA — 1 var.
Kaa? (Mägi).
Vrd. 6558. Mees arvatakse mütsist, naine ta-nust.
7120. MÜTS ON MEHE AU — 6 kuni 7(16) var.
- Aa. —
Sim (A. Krikmann), Elva (Velde) — 2 var.
- b. Müts mehe au.
E₂ 25 — 1?(1) var.
- Ba. Mehe au on ta kübar peas, naese au on ta põlvil.*
* naise (EKMS)
Wied. 111, Kündja nr. 44 (1883) 524, EKMS I 667 ja II 1112 — 1(5) var.
- b. Mehe au on ta kübaras, naise au on ta põlvil.
EKMS II 439 — 1?(1) var.
- c. Mehe au kübar peas, naise au ta põlvil.
E 53, E₂ 25 — 1?(2) var.
- C. Habe mehe nägu, müts mehe au.
Trt (Pliir) — 1 var.
- Vt. 739 J.
- D. Müts on mehe au, kübar mehe kõrgus.
Kuu — 1 var.

E. Naene mehe nõu, kübar mehe kõrgus.
Elva (Eisen) — 1 var.

F. Naine mehe nõu, kübar mehe au.
E² 26 — 1?(2) var.

Vrd. 7116. Müts ehitab meest.

7121. MÜTS PÄÄN, HEA SÕNA SUUN,
SIIS SAAD LÄBI MAAILMA —
4(7) var.

A. _____
Vru (R. Kallas v. anon.) — 1(3) var.

B. Hää sõna suun, küpär peon, sis saat
ilmast häste läbi.
San (K. Gross) — 1(2) var.

C. Hää sõna suuh, küpär peoh, sis omma
saksa ka armulise'.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

D. Müts pihus, pääseb mies igäld puold
läbi.
Kuu — 1 var.

Vrd. 5026. Käl kübaraga, austa südamega.
5284. Lahke suu ja lahke meel käib maailma läbi.
1040. Hää sõna suun, suur til lag'a.

7122. MIS MÜÜDUD, SEE MAKSTUD —
1 var.

Vil (Leoke).

Vrd. 6869. Mis muksitud, see maksetud.

7123. PAREM MÜÜA KUI OSTA —
18(36) var.

a1. _____*

* paremb (Rak, Nõo, Puh), paremp (Rõn);
müüva (Trv, Puh), müvvä (Pst, Nõo, Rõn);
ku (Trv); östa (Pal)
Wied. 145, Kündja nr. 48 (1883) 573, E 67,
E² 73, Norm. 141, EKMS I 1104 ja IV 799;
Kad, Rak, VMr, Trv, Pst, SJn, KJn, Pal,
TMr, Nõo, Puh, Rõn — 13(28) var.

a2. Parem on müüa kui osta.*
* paremb (Lüg)

Lüg (Källo), Saa (Söggel), Krk — 3 var.

a3. Müüa on parem kui osta.
Vil (Söggel) — 1 var.

b. Enne olgu müüa kui osta.
Norm. 234; Krj (Allas) — 1(4) var.

7124. HEA NAABER ON ENAM KUI
KAUGE SUGULANE — 1?(1) var.

?Pal (Karma).

Vrd. 11032, eriti d: Ligidane naaber on teinekord parem kui vend eemal.
7125. Hää naaber enam kui õde ja vend.

7125. HÄÄ NAABER ENAM KUI ÕDE JA
VEND — 1(2) var.

a. _____
HMd v. Rls (Treumann) — 1 var.

b. Hea naaber on enam kui õde ja vend.
Norm. 243 — ?(1) var.

Vrd. Op. sõn. 18, 24: Üks mees, kes jõbrust
peab, on wäärt jõbraks piddada, sest
monni hea jõbber hoiab tei't ennem takka
kui wend.

Vrd. Borm Er Kal. (1872) lk-ta (kontekstis):
Üks tõsine jõbber on wägga arwast
leida ja on ennam wäärt kui isja ja emma,
wend ehk õdde.

Vrd. 7124. Hea naaber on enam kui kaugel
sugulane.
9524. Parem on rahulised naabrid kui
tülitsejad vennad.
11039. Sõber on paremb kui sõsar.

7126. KUDAS NAABER MINULE,
NÕNDA MINA NAABRILE —
?(5) var.

A1. _____
Tõn. Täht. (1911 märts); ?Vän (Tõnissoo)
— ?(3) var.

A2. Kuidas naaber sinule, nõnda sina
naabrile.
?Ris (Punab) — ?(1) var.

B. Kudas sina naabrile, nõnda naaber
sinule.
Tõn. LLr 36 — ?(1) var.

Vrd. 11024. Kuidas sõber mulle, nõnda ma sõb-
rale.
5030. Kudas küla mulle, nõnda mina kü-
lale.

7127. KAUA NAASKEL KOTTIS SEISAB
— 4(13) var.

Aa. _____*
* kotis (Norm.)

Norm. 240; Tln (R. Kallas) v. eP (anon.)
— 1(4) var.

b. Naaskli ei saa kodus hoida.
Kuu — 1 var.

B1a. Ega palläs nõgöl karmanin ei püsü.
Rõu (Perli) — 1(4) var.

b. Ega paljas nõel taskus püsi.
E MVH 70, E 15 — ?(3) var.

B₂. Ega terav nōel kotis seisa.

Pal — 1 var.

Vrd. kk: See on nagu nōel, mis kotis ei seisa (Kam).

7128. KÜLL NABRAHIIR NÄLLÄ NÄEB — 1 var.

Trv (Ungerson).

Vrd. 9810. Rott surõb viljasalvõ kua ää.

12700. Tühja salve sureb rott ka nälga.

1235. Ega hiir viljasalve sure.

9867. Rumal siga, kes nabra ääre nälgä sureb.

7129. EESTE VOTAB NAELA JA PÄRAST SUUREMA ASJA — 1 var.

Kod (Lindvere).

Vrd. 13769. Esite varastab nōela, pärast nua, viimaks hobuse.

7130. NAEL AITAB NAELA — 1(11) var.

Meelej. nr. 36 (1887) 286, Laakm. ER Kas. Kal. (1892) 20, EKMS II 61; Pär (Kampmann).

Vrd. 7401. Natuke aitab natukest.

7131. EGA NAAR VÄRJEST MUUDA EI LÄÄ — 5(9) var.

a₁.

A. Raadla seletus: «Naarjale tule esi kätte, mis ta om naarnu.»

Urv — 1 var.

a₂.

Ega naer väravast mõõda ei lähe.

Norm. 261, EKMS II 1089 — ?(2) var.

a₃.

Naar ei lää värehtist müüdä.

Vas — 1 var.

a₄.

Naar ei lää müüda värriid.

Ote — 1 var.

a₅.

Naar ei lää pallu müüdä värriid.

Ote — 1 var.

b.

Naar ei lää mõõda naarja värjü.

Vas v. Se (Sandra) — 1(3) var.

Vrd. 7132. Ega naer naarjist müüda 'i lää.

7146. Naer tuleb pilkaja ukse suhu.

7132. EGA NAER NAARJIST MUUDA 'I LÄÄ — 1 var.

TMr (Kool).

Vrd. 7131. Ega naar värjest müüdä ei lää.

7133. EGA NAER NAHKA RIKU EGA TUHI JUTT TUKKI VÕTA — u. 90(137) var.

A_{1a1}.

Vlg. Lisal. nr. 15 (1890) 120, E 14, E² 48, Muuk I 139, Muuk-Mihkla II 67; Rak, Sim, ?VMr (Priimets), Amb (Hintzenberg), Rap v. Mär (Poom), Lai, Pal, ?TMr (Siil) — 8 v. 9(26) var.

a₂. Ega naer nahka riku, tühi jutt ei tükki võta.

J. Jungi (Hls) seletus: «Ilma süüta naer ja teotus ei tee inimest halvaks.»

EPost. nr. 2 (1889) 3, E MVH 21; Hlj, Sim, Hls? — 3 v. 4(6) var.

a₃. Ega naer nahka riku, tühi jutt tükki võta.

VMr, Ksi — 2(5) var.

a₄. Ega naer nahka riku, tühi jutt ei tükki võta.

Kuu — 1 var.

a₅. Ega naer nahka riku, tühi jutt tükki ei võta.

MMg — 1 var.

a₆. Ega naer nahka ei riku, tühi jutt tükki võta.

Tln v. Mär (Ojasson), Hel — 2 var.

a₇. Ega naar nahka'i riku, tühi jutt ei võta tükki.*

* naer; nahka (Plt)

Hel, Plt — 2 var.

a₈. Ega naer nahka riku ja tühi jutt tükki ei võta.

Kos — 1(2) var.

a₉. Ega naer nahka ei riku ega tühi jutt tükki ei võta.

Trm — 1 var.

a₁₀. Ei naer nahka riku ega tühi jutt tükki võta.

Tõn. RP 245 ja 280, Norm. 260; Hag (Laanes) — 1 v. 2(6) var.

a₁₁. Naer nahka ei riku, tühi jutt tükki ei võta.*

* naar (Krl)

EKMS II 1090 ja IV 838; Vig, SJn, Pll, Krl — 5(7) var.

a₁₂. Naer ei riku nahka, tühi jutt ei võta tükki.

Nis, Tt (Eisen) — 2 var.

a₁₃. Naer ei riku nahka ega tühi jutt ei võta tükki.

SJn — 1 var.

- a₁₄. Naer ei riku nahka ega tühi jutt võta tükki.
LNg — 1 var.
- a₁₅. Naer ei nahka riku tühi jutt ei tükkü võta.
Rõu — 1 var.
- b₁. Ega naer nahka riku ega tühi jutt tükki küljest võta.
Tõs — 1 var.
- b₂. Ega naer nahka ei riku ega tühi jutt tükki küljest ei võta.
Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.
- b₃. Egä naar nahka ei riku egä tühi jutt tükki küllest ärä ei võta.
Saa — 1 var.
- b₄. Ei naar nahka riku ega tühi jutt tükki küllest ära võta.
TMr (Sill) — 1 var.
- c₁. Ega tühi jutt tükki võta ega naer nahka riku.
Koe (Schultz) — 1 var.
- c₂. Ei tühi jutt tükkü oda egä naur nahka rigu.
Kuu (Odenberg) — 1(2) var.
- c₃. Tühi jutta ei võta tükki ega naer ei riku nahka.
Rap — 1 var.
- c₄. Tühi jutt tükki ei võta, naer nahka ei riku.
EKMS II 398; Val, Han, Pal — 3(5) var.
- c₅. Tühi jutt ei tükki võta, naer ei nahka riku.
Tln (Keller) — 1 var.
- d. Tühi jutt ei võta tükki küllest, naer ei riku nahka.
Plt — 1 var.
- e. Tühi jutt tükki ei võta ega naer-mine nahka ei riku.
Juu — 1 var.
- f. Ega naermine nahka riku ega tüh-jad jutud tükki võta.
Saa — 1 var.
- A₂. Rahva naer ei nahka riku, tühi jutt ei tükki võta.
Lai — 1 var.
- Ba. Tühi jutt ei tükki võta, naer ei nahka kuluta.
Kär (Loiken) — 1(2) var.
- b. Tühi jutt ep võta tükki küljest, naer nahka 'p kuluta.
Mus — 1 var.
- C. Naar ei nüli nahka, tühi jutt ei võta tükki.
Try — 1 var.
- D. Egas naar nahka ei narri, tühi jutt tükkü ei võta.
Plv (Melzov) — 1(2) var.
- E_{1a1}. Ega naer nahka võta, tühi jutt tükki.
Kad — 1(2) var.
- a₂. Ega naer nahka võta ega tühi jutt tükki.
Amb — 1 var.
- a₃. Naar ei võta nahka, tühi jutt tükkü.
Rõu, Rāp — 2(4) var.
- a₄. Naer ei võta nahka ega tühi jutt võta tükki.
HMD v. Rls (Treumann) — 1 var.
- b₁. Ei naer nahka võta ega tühi jutt tükki küllest.
Kuu — 1 var.
- b₂. Naer ei võta nahka ega tühi jutt tükki küllest.
Jür, ?Kel (öpl.), Rls — 2 v. 3(3) var.
- c. Tühi jutt ei võta tükki ega naer nahka.
Amb (Kleinmann) — 1 var.
- E₂. Vale naer ei võta nahka, tühi jutt ei võta tükki.
Hlj (Rehberg), Rõu (Gutves) — 2 var.
- E₃. Tühi jutt ei võta tükki, halb naar ei naha natukestki.
Vil — 1 var.
- F. Ega naar nahka riku, tühi jutt tükki võta; naarge oma naha pääle, tüntke oma tühä kehä pääle.
Rāp (Poolakess) — 1(2) var.
- G. Naer ei võta nahka, tühi jutt tükki; naer jäeb naerjalle, kaks pead otsas.
Amb — 1 var.
- H₁. Ega naar nahka ei riku ega tüli tükki ei võta.
Nõo (Tüklöv) — 1(3) var.
- H₂. Narimine nahka ei riku, tüli tükki ei kakka.
Krl — 1 var.
- I. Ega naar nahka ei riku, tühi kõne tükki ei võta.
TMr — 1 var.
- J₁. Naer ei riku nahka, kõne ei riku kon-ti.
Vil — 1 var.
- J₂. Jutt ei riku luud, naer ei riku nahka.
Lüg — 1 var.
- K. Naar ei naka nahka, tühi sõna ei kaksa tükkü.
Rõu — 1 var.

- La. Naer ei võta nahka, töö ei võta tükki.
Vil (Leoke) — 1 v. 2(2) var.
- b₁. Ei töö võta tükki ega naer nahka.
?Vil (Leoke) — 1?(1) var.
- b₂. Töö ei võta tükki ega naer nahka.
Vil (Leoke) — 1 v. 2(2) var.
- M. Tühi jutt ei võta tükki, laim ei tee lahjaks.
Vil (Nigul) — 1 var.
- N. Ega naer nahka riku, tühi kõht tükki võta.
Saa — 1 var.
- O_{1a}. Ega naer nahka ei riku.
Vig, Vil — 2 var.
- b. Ega naer nahka võta.
Sim, Kuu — 2 var.
- c. Naar ei narri nahka.
Rõu — 1 var.
- O₂. Naara pallu tahad, ei naar nahka riku.
?TMr (Siil) — 1?(1) var.
- O₃. Narrimine ei riku nahka.
PJg — 1 var.
- Pa. Ega naer tükki küllest ei võta.
Vig — 1 var.
- b. Või tes'te naer tükki kül'lest võtab.
Hää — 1 var.
- Qa₁. Tühi jutt ei võta tükki.
Vil (Toss) — 1 var.
- a₂. Ega tühi jutt tükki võta.
Kask-Puusepp-Valgla 10 — ?(1) var.
- b. Tühi jutt ei võta tükki kül'lest ära.
Plt — 1 var.
- R. Ega soe nahka riku ega tühi jutt tükki võta.
Kul — 1 var.
- Vt. 10582 F.
- S. Tühi jutt nahka ei riku.
Iis (Pino) — 1 var.
- T. Ega tüö konti murra ega naer nahka riku.
Lüg — 1 var.
- Vt. 12419 B.
- Vrd. 7596. Ega nurisemine veel nahka ei riku.
7357. Ega nali luud ei riku.
7156. Naarjal nagel persen, kaitsõistku pääd päl.
11081. Sõim ei nakka sõrmõ külge, naar ei nakka naha külge.

7134. EKS NAER TULE IKKA NUTTES KODU — 5(9) var.

- Aa. _____*
- * koju (trüklised)
Norm. 261, EKMS II 1089; Pil (J. Järv) — 1(3) var.
- b. Naer tuleb nuttes tagasi.
Plt (G. Vöhrmann) — 1 var.
- B. Laen tuleb longates koju, naer tuleb nutuga koju.
Norm. 143, EKMS IV 439; Kul (G. Kruus) — 1(3) var.
- Vt. 5258 B.
- C. Naer tuleb nuttes koju, kutsikas kõrvas.
Vig (Laipmann) — 1 var.
- Vt. 4108 G.
- D. Laen tuleb koju, naer tuleb koju, kutsikas kõrvas ka veel.
Kul — 1 var.
- Vt. 14314 E ja 4108 H.
- Vrd. 7610. Nutt tuleb naerdes kodu.

7135. ESITE NAERU ASI, PÄRAST TÕSI TAGA — 1 var.

- Vän (Peterson).
Vrd. 7147. Naerult tehtud ja tõelt peetud.

7136. KES NAERU KARDAB, SEE PEERU SUREB — u. 50(61) var.

- A_{1a1}. _____*
- * kis — sie (Jõh), kis (Vig)
Jõh, Rap, Juu v. Vän (Virkus), Vig, Krj, Vän, Tor — 12(13) var.
- a₂. Kes kardab naeru, see sureb peeru.
Rap v. Mär (Poom) — 1 kuni 5(5) var.
- b. Kes naeru kardab, see peeru kooleb.
Trt — 1 var.
- c. Kes naeru pelgab, see peeru sureb.
As (Kuusik) — 1 var.
- d₁. *Kes naaru pelgab, see piiru kooleb.*
* naeru — peeru (EKMS); sii; pelgäb (Ran)
EKMS III 166; Ran, Plv — 2 v. 3(3) var.
- d₂. Kes naaru pelgäs, tuu piiru koolõs.*
* kiä (Rõu, Se); naaro — piiru (Hel, Rää, Se); pelgas — kooles (Hel, Kri); see (Hel), sie (Kri)
Hel, Kam, Ote, Vö, Se — 16(19) var.
- e. Naaru pelgäd, piiru kooled.
Nõo — 1 var.

- A₂. Kes ilma naeru kardab, see peeru surma sureb.
Vig (Eisen) — 1 var.
- A₃. Kes alpi naeru kardab, see halva peeru sureb.
Pil — 1 var.
- Ba₁. Kes naaru pelgäb, sii piiru koolep ja pussuga peetäs peije.*
* pelgäb (Rön), pelgäs; tuu; pussuge; peetese (San)
Kam (Siimus), Rön, San — 3 var.
- a₂. Kes naaru pelgäs, sii piiru kooles, pussuge peetes peije.
Hel — 1 var.
- a₃. Kes naaru pelgase, too peeru koolese, pussuga peetas peie'.
Plv — 1 var.
- b. Kes naaru pelgäs, piiru kooles, pussuge peetese peije.
San — 1 var.
- Ca. Kes naaro pelgäs, tuu piiru kooles; pussoga peetäse puhte', haisoga lastas timä hauda.
Vö-Se (Stein) — 1(5) var.
- b. Kes naaru pelgäs, tuu piiru kooles; pussuga peetäs puhtä, haisuga lastas hauda.
Vö (Schmidt) — 1 var.
- D. Pussuga peetäse' puhtö', haisuga viiäs maalö.
Se — 1 var.

*

- E. Kes juttu pelgäs, tuu piiru koolös.
Se — 1 var.

*

- Fa. Kes naeru kardab, see kaardu sureb.
Pal — 1 var.
- b. Kes naeru kardab, see keeru sureb.
Trm — 1 var.
- Vrd. 7151. Kes naaratab, sii peeretab.

7137. KUS NAERU, SÄÄL NUTTU — 4(5) var.

- Aa. _____
Hls (Söggel), KJn — 2(3) var.
- b. Kus nuttu, sääl ka naeru.
Saa (Söggel) — 1 var.
- B. Kus naeru, seal nuttu: pill tuleb pikast ilust.
Kuu — 1 var.
- Vt. 8846 K.
- Vrd. 7611. Nutt tuleb naerust.
11890. Teises peus nutt, teises naer.

7138. NAAR AAB LOLLI MARRU — 1?(1) var.
?TMr (Siil).
7139. NAAR EI TÄÜDÄ KÖTTU — 1 var.
Rõu (Perli).
Vrd. 12413. Tänu ei täida kõhtu.
7140. NAARUGA TULED, NAARUGA LÄHÄD — 1?(1) var.
E. Siili seletus: «Naerdes sünnid maailma, naerdes sured.»
TMr.
Vrd. 13309. Valuga tuled ilma, valuga lääd hauda.
7141. NAER EI OLE VEEL ILMAST ÄRA LÖPPENUD — 1?(1) var.
EKMS II 1090.
7142. NAER JA NUTT ON KAKSIKVENNAD — 1 v. 2(2) var.
a. _____
Amb (Böckler) — 1 var.
b. Nutt ja naer on kaksikvennad.
EKMS II 1156 — 1?(1) var.
Vrd. 9917. Rõõm ja mure kaksikvennad.
7143. NAER NABATA, ITSITAMINE IVATA — 1?(1) var.
?Saa (Söggel).
7144. NAER ON TERVISEKS — 1 v. 2(2) var.
Pal (Karma).
7145. NAER TULEB NAERUST — 1?(2) var.
E 59, E² 48.
Vrd. 7611. Nutt tuleb naerust.
7146. NAER TULEB PILKAJA UKSE SUHU — 1 var.
Jõe (Tutar).
Vrd. 7131. Ega naar värjest müüdä ei lää.
7147. NAERULT TEHTUD JA TÕELT PEETUD — 1(6) var.
a. _____
Wied. 127, Kündja nr. 47 (1883) 561 — 1(3) var.

- b. Naerult tehtud, tõelt peetud.
E 59, E² 48, Kask-Puusepp-Vaigla 146 —
?(3) var.
- Vrd. 7135. Esite naeru asi, pärast tõsi taga.
7148. NAERUST SAAB NALJA, NUTUST
KASVAB NUUMHÄRG — 1?(1) var.
?Saa (Söggel).
7149. OLE EI NAARU NÄLÄTSEL,
KÖRKUST TUHAL KÖTUL — 1?(1)
var.
?Vas v. Se (Sandra).
7150. SUUREST NAERUST TUNNUKSE
RUMALAD MEEST — 7 kuni 9(17)
var.
- Aa. —————
Kaa (Tõll) — 1 var.
- b. Palju naerust tunnukse rumalad
meest.*
* naermisest (trükkised); tuntakse (Körber)
Körber VRMK 42, Wied. 143, Kündja nr.
48 (1883) 573; Põl (anon.) — 1(7) var.
- Ba. Paljust naerust tuntakse narri.*
* tuntaks (Trt)
Ann, Nis (õpil.), Trt (õpil.) — 3(5) var.
Kõik üleskirjutused on hilised.
- b. Narri tuntakse tema palju naarmi-
sest.
Saa — 1 var.
- c. Narre tuntakse naerust.
Rak (õpil.) — 1 var.
- C. Paljust naermisest tuntakse kergatsit.
?Ran (L. Kallas) — 12(1) var.
- D. Kes palju naerab, see on üks narr.
?Plt (Luu) — 12(1) var.
- Vrd. 7387. Narr naerab alati.
7151. KES NAARATAB, SII PEERETAB —
kuni 3(3) var.
- A. —————
?Ran (L. Kallas) — 1?(1) var.
- B. Kos peeru, sääl naaru.
?TMr (Siil) — 12(1) var.
- C. Mis naar sii on, kos piiru ei ole.
?TMr (Siil) — 12(1) var.
- Vrd. 7136. Kes naeru kardab, see peeru sureb.
7152. NAARI KAUDU TEE ÕIGEM — u.
30(47) var.
- Aa₁. —————*
* naäri; kault, õgvemp (Stein; Vö-Se);

- kaolt; tii; õgvõmb (Kan); kaut; õigemb
(San)
- H. Leokese (Vil) seletus: «Kõrtsi minnakse
pääd parandama»; P. Roose (San) seletus:
õeld. siis, kui poiss sellest talust mõõda
läheb, kus tüdruk on.
Stein 48; Hel, Vil, San, Kan, Vö-Se (Stein)
— 5(12) var.
- a2. Naari kaut om tii õigemb.*
* naeri (Trv), nairi (Ksi); kaudu, kaolt
(Vas v. Se); on (Trv, Ksi); tee (Trv);
õigem (Trv, Ksi), õgvemb (Räp, Vas v.
Se)
J. Kala (Trv) seletus: «Mõne kõrtsisõbra
kohta, kes tulgu kust tahes poolt, käib
ikkagi kõrtsis ära.»
Hel, Trv, Ksi, Räp, Vas v. Se (Sandra) —
6(7) var.
- a3. Tii naari kault om õgvõmb.
Kam — 1 var.
- a4. Naari kaudu tee ikka õigem.
G. Anniko seletus: kõrtsis kälja kohta.
Tõs — 1 var.
- a5. Naari kaadu ike tii õigem.
Kod — 1 var.
- a6. Naari kaudu on tee ikka õigem.
H. Leokese seletus: kõrtsis käimise kohta.
Vil — 1 var.
- a7. Naari kaudu om ikki tii õigemb.
Pst — 1 var.
- a8. Naeri kaudu on tee kõige õigem.
?Vil (anon.) — 12(1) var.
- b1. Naeriaea kaudu on tee kõige õigem.
?Vil (R. Kallas) — 12(2) var.
- b2. Nairiaia kaudu on tee õigem.
Plt (Raavel) — 1 var.
- b3. Tee on naireaia kaudu kõige õigem.
Hls (Jung) — 1 var.
- c. Naerismaa kaudu tee õigem.*
* naarimaa kaut (Trv, SJn); õigemb (Trv)
Feldfebeli (Trv) seletus: «Ku kennigil mõne
oma armsa kotussa pääl sehen käib, nagu
kõrdsin.»
Trv, SJn? (Kielas) — 2 var.
- B. Naeresmaalt käib tee otse läbi.*
* nairmsaast (trükkised)
Wied. 128, Kündja nr. 47 (1883) 561; Pär
(Rosenplänter) — 1(4) var.
- Ca. Naari kaudu ikka tee lühem.
Kr_k — 1 var.
- b1. Tee naarimaa kaudu lühem.
Amb — 1 var.
- b2. Naarimaa kaudu on tee lühem.
Hel (Wahlberg) — 1(3) var.

- D. Ja minu kaudu on tie õigem, sest mina tahan, et kes minust mööda läheb, see piaks mind katkuma, ehk kui seda, siis mind või kivigagi viskama, siis kasvan mina lopsakalt ja rõõmsasti.
K. Nurga seletus: naeri kõne.
Ksi — 1 var.
- Ea. Kõrtsi kaudu ja naeriaja kaudu on kõige otsem tee.
Ans (Peeters) — 1 var.
- b. Naariaja ning kõrtsi kaudu tee käib otse.
Sa (Laul) — 1 var.
- c. Mõne mehe tee on naeriaja ja kõrtsi kaudu kõige otsem.
Vru (R. Kallas) — 1 var.
- Vt. 4873 B.
- Fa. Naari kaolt tee õgvemb: joodikel kõrd-si kaolt, noorel mehel neiu kaolt.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- b. Naeri(maa) kaudu tee õigem, joodik-
kul kõrtsi kaudu, noorel mehel neiu kaudu.
Päss PJs 559 — ?(1) var.
- Vt. 4873 C.
- Vrd. kk: Nairismaa kaudu otsib õigemad teed (Wied. 128).
- Vrd. 12605. Tüdruku juurde on tee lühem: sin-na ei ole versta ega jaamavahet.
7153. NAARIS MUAL ODAVAMP KUI TURUL — 1 var.
Plv (Hurt).
7154. NAARIS TETÄS IKS TII VEERE PÄÄLE — 1 var.
Hel (Habicht).
7155. NAIRIS RIAKIND ENNEMUISTE: «MIND KUIVA MUA KUI TUHA SISSE KÜLITAMA» — 1 var.
Ksi (Nurk).
- Vrd. 9961. Rügä tuhka, tõug mutta.
7156. NAARJAL NAGEL PERSEN, KAITSTÖISTKU PÄÄD PÄÄL — u. 25(29) var.
- A_{1a1}. —————*
* kakstõistku (Rõu)
Trv, Rõu — 4 var.
- a₂. Naerjal nael perses, kaksteistkümmend pead peal.
- Wied. 127, Kündja nr. 47 (1883) 561 — ?(2) var.
- b₁. Naerjale kasvas nagel perse, kaitstõistku pääd pääle.
J. Kala seletus: sellele, kes teisi alati kõneleb ja naerab.
Trv — 1 var.
- b₂. Naerjale kasvas nagel perse ja kaksteistkümmend pääd pääle.
Vil — 1 var.
- c. Naerjal nagel tagaotsas, kaksteist pead otsas.
?Tt (Eisen) — ?(1) var.
- d. Naerjal nagel sellän, kaitstõistku pääd pääl.
Trv (Liller) — 1 var.
- A_{2a}. Tõise naerjal jääb ikki nagel perse.
Vil (Suurkask) — 1 var.
- b. Naerjal kasvab nael perse.*
* naerjal — naal (Saa)
Saa (P. Kangur), Hls (Riet), Tt (Suurkask) — 3 var.
- c. Kes tõist naerab, sel kasvab nagel perse.
Tt (Veske) — 1 var.
- A₃. Kes naar, saa nagla.
Krk — 1(3) var.
- B_{1a}. Kes naerab, saab naala perse, kes äi naara, saab kaks.
Rid — 1 var.
- b. Ken naar, saa naela; ken ei naara, saa kait.
Krk — 1 var.
- B₂. Kui seda naerad, kellel nagel külge kasvanud on, siis kasvab naerjal kaks.
Pst (Söggel) — 1 var.
- C. Naerjal kasvab nagel persede ja irti-tajal joosk ila lõuga mööda.
Rõn — 1 var.
- D₁. Pilkajale läheb pind perse, naerjal läheb nael perse, kaks pead kasvab peale.
Tln — 1 var.
- D₂. Naardjele kasvas nagel, pilkajale pind.
Hel — 1 var.
- D₃. Pill pilkajale, nagel naerjale.
Hls — 1 var.
- D₄. Pill pilkaja perse, nael naeraja perse.
Tor — 1 var.
- D₅. Pilkajal pind sõrme, naerajal nael pe...e.
Ans — 1 var.
- Vt. 8831 D₁–D₅.

E₁. Narjal nael p..., [kaksteist] päd peale.

TMr (Herms) — 1 var.

E₂. Narjal kasvab nagel.
Plv (Huik) — 1 var.

Vrd. 7133, eriti G: Naer ei võta nahka, tühi jutt tükk; naer jäeb naerjalle, kaks pead otsas.

7157. NAERJA SUHU JÄÄVAD HAMBAD — u. 30(38) var.

A_{1a1}. _____*

* nauraja (Kuu); jäävad (Kuu), jäevad (Jõe)
Norm. 261, EKMS II 1090; Kuu, Jõe — 3(5) var.

a₂. Naerja suhu hambad jäävad.*

* nauraja (Kuu)
Rak, Amb, Kuu — 5(7) var.

a₃. Jo naerja suhu hambad jäävad.*

* ju (EKMS)
EKMS II 1089; Sim — 1(2) var.

a₄. Naerja suhu ikka hambad jäävad.
Iis — 2 var.

a₅. Hammad jäävad naerja suhu.
Plt — 1 var.

b₁. Hammad jäävad naerjale.
Plt — 1 var.

b₂. Naerjale jäävad hambad.*
* naerjalõ (Khn), naerjalle (Lai)
Khn, Lai, Ta? (J. Kuusik) — 4 var.

b₃. Eks naerjalle jäe ikka hambad.
Hlj — 1 var.

b₄. Eks hambad jäe ikke naerjale.
Pal — 1 var.

c. Naerjale jäävad hambad järele.
Plt — 1 var.

d. Naerjalle jäävad paljad hambad.*
* naerjal (Saa)
Saa, Aks — 2 var.

A_{2a}. Nauraja suhu jäävad hambad, nie siel maha ei lange.
Kuu — 1 var.

b. Kes naerda tahab, see naergu; naerjale jäävad ikka hambad.
Vil — 1 var.

c. Naara pääle, naerjal jääva üks pal'la hamba.
Rön — 1 var.

Ba₁. Hambad nauraja suhu ja keel pilkaja perse.
?Vng (Aug. Krikmann) — 12(1) var.

a₂. Hambad nauraja suhu, keel pilkaja perse.

?Vng (Aug. Krikmann) — 12(1) var.

b. Hambad naurajalle suhu ja keel pilkajalle parastada.
?Vng (Aug. Krikmann) — 12(1) var.

C. Pilkaja persse pinnad ja naerja suhu hambad.
VMr — 1 var.

Vt. 8831 C.

D. Naarja hamba jäävä irvi.
Puh — 1 var.

Ea. Hambad jäävad haukuja suhu.
Rak — 1 var.

b. Haukuja suhu hambad jäävad.
Kuu — 1 var.

F. Lase naerda peale: naerja perses hambad.
Wied. 104 — 1 var.

7158. PAREM ON NAERAJA SILMI VAADATA KUI NUTJA — 2 v. 3(22) var.

Aa. _____*

* silmi (puudub Hupelil, Poromenskil), silma (KAH, EKMS)

* Helle 350, Hupel 114, Poromenski EGr. 211, KAH EKAl 156, EKMS III 675 — 1(12) var.

*
Parem on naeraja silmi vaadata kui nutja, ein freundlich Besichte und a trichter hat jedermann gern vor sich.

b. Parem naerja silma vaadata kui nutjale.
Stein 52, Wied. 145, Kündja nr. 48 (1883) 573, Norm. 267 — ?(6) var.

B. Paremb on valatada nauraja suhu kui nuttaja silmi.
Kuu (J. Mikiver) — 1 var.

C. Parem on naerjat vaadata kui nutjat.
Wied. 146, Kündja nr. 48 (1883) 573 — 12(3) var.

Vrd. 7170. Parem naerda kui nutta.

7159. EGA MUIDU NAARDA EI SAA, KUI NARRI NURMEN EI OLE — 2 var.

A. _____
Ote v. San (Tammemägi) — 1 var.

B. Kui narri ei ole, siis naerda ei saa.
Koe (Priks) — 1 var.

Vrd. 7385. Narri naerab igaüks.

7160. ENNEM OLGU NAERTAVAS KUI
NUTETAVAS — 2(4) var.

Sa (Allas, Tustit).

Vrd. 7170. Parema naerda kui nutta.

7161. KEA SINNO NAARD, SÄÄLT MINE
MÖÖDA, KEA SINNO KITT, SÄÄL
PANE SILMA RÄTI SISSE — 1(14)
var.

a₁. ————— *

* sinu; kild (Stein)

Stein 25; Võ-Se (Stein) — 1(7) var.

a₂. Kes sind naerab, sealt mine mööda,
kes sind kiidab, seal pane silmad rätiku
sisse.
Wied. 63, Kündja nr. 37 (1883) 442, EKMS
I 1225 — ?(4) var.

b. Kes sind naerab, sealt mine mööda,
kes sind kiidab, seal pane silmad taskusse.
E 36, E² 48 — ?(3) var.

7162. KES ENNE NAARAB, EI NAARA
PÄRAST — 1?1) var.

?TMr (Siil).

Vrd. 7165. Kes pärast naerab, naerab paremini.

7163. KES NAARD MINNO, TUU NAARD
JUMALAT; KES NAARD ROIVIT,
TUU NAARD RÄTSEPPÄ; KES
NAARD SAAPIT, TUU NAARD
KÄNGSEPPÄ — u. 25(33) var.

Aa. —————
Se (Tammeorg) — 1 var.

b. Naarad sa mu rõiveid, naarad rätseppä;
naarad sa mu kängsteid, naarad kängseppä;
naarad sa minno, naarad jumalat.
Räp (Vijand) — 1 var.

B_{1a}. Naerad mu nägu, naerad jumalat;
naerad riidet, naerad rätseppa; naerad
mu tegu, naerad mind.
E MVH 20 — 1?2) var.

b. Naerad minu nägu, naerad jumalad;
naerad riidet, naerad rätseppid; naerad
minu tegu, naerad mind.
Rak (Jürjev) — 1(3) var.

B_{2a}. Kes mehe riidet naerab, see naerab rätseppat;
kes mehe nägu naerab, naerab jumalat;
kes mehe tegusid naerab, naerab meest ennast.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

b. Kis inimese nägu naerab, see naerab jumalat;
kis inimese riideid naerab, see naerab rätseppat;
kis inimese tegusid naerab, see naerab inimest ennast.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

c₁. Kes teise nägu naerab, naerab jumalat;
kes teise riidet naerab, naerab rätseppat;
kes teise tegusid naerab, naerab teda ennast.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

c₂. Kis teise nägu naerab, see naerab jumalat;
kis teise riideid naerab, see naerab rätseppat;
kis teise tegusid naerab, see naerab teda ennast.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

C_{1a}. Ko naarat rõivast, sis naarat rätseppä;
ko naarat inemiist, sis naarat jumalat.
Se — 1 var.

b₁. Ku naarat inemist, sis naarat jumalat;
ku naarat rõivast, sis naarat rätseppä.
Se — 1 var.

b₂. Ku' inimest naerad, naerad jumalat;
kui riidet naerad, naerad rätseppit.
Hää — 1 var.

c. Kes inimest naerab, naerad jumalat,
aga kes riidet naerab, see naerad rätseppa.
?Räp (Org) — 1?1) var.

C_{2a}. Kui naarat minnu, sis naarat jumalat,
aga kui naarat mu rõivit, sis naarat rätseppa.
Kam v. Se (Relli) — 1 var.

b. Kui sa mind naerad, siis naerad jumalat;
kui sa riidet naerad, siis naerad rätseppat.
Juu — 1 var.

D_{1a}. Naerad nägu, naerad jumalat; naerad
riidet, naerad rätseppat.
Krj — 1 var.

a₂. Naarad sa nägu, naarad jumalat; naarad
rõõvid, naarad rätseppat.
San — 1 var.

b. Kis riidet naerab, naerad rätseppat; kis
nägu naerab, naerad jumalad.
Sjn — 1 var.

D₂. Kiä rõivast naard, naard umblejat;
kiä näko naard, tuu naard jumalat.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

D₃. Naerad riidet, naerad rätseppat ja kis
ihu naerab, naerad jumalad.
Kul — 1 var.

- E. Kui sa teese viga naerad, siis sa naerad jumalad, ja kui sa riiet naerad, siis sa naerad rätsepad.
Juu — 1 var.
- F. Kis naerab tööd, see naerab töö tegijad; kis naerab inimest, see naerab jumalad.
Koe (Schultz) — 1 var.
- G. Kiä näko naard, tuu naard jumalat.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- Ha. Kes naerab inimest, naerab jumalat.
Pöi — 1 var.
- b. Kis naerab inimest, see naerab jumalad.
Koe (Schultz) — 1 var.
- I. Ära naera inimese nägumoodu, siis naerad tema tegijad.
Lal — 1 var.
- J. Kes tõist naerab, teotab tema tegijat.
Vil (anon.) — 1 var.
- Ka. Kui riiet naerad, naerad rätsepat.
Norm. 149, EKMS III 603 — ?(2) var.
- b. Kes riiet naerab, naerad rätsepat.
Norm. 101 — ?(2) var.
- Vrd. 13334. Kes vana inimest naerab, see naerab jumalat.
7169. Naera mehe tegu, aga mitte mehe nägu.
14010. Kes vigast irvitab, see plikab jumalat.
7164. KES PALJU NAERAB, SEE PALJU NUTAB — 1?(1) var.
?Rak (õpil.).
Vrd. 13670. Kes varra naard, see hilda ikk.
7165. KES PÄRAST NAERAB, NAERAB PAREMINI — u. 45(65) var.
- Aa₁. —*
* kis (Rap v. Mär, Khk, Khn); pärast (Kuu), pärast (Khn), pärast (Kuu); naurab (Kuu), nalrab (Khk); paremine (Kuu, Rap v. Mär, Saa), paremine (Krij), paramini (Khn), parem (Uus Kal., Saar. Tähtre.), paremast (Trt)
Uus Kal. (1912) Ik-ta, Saar. Tähtre. (1912) Ik-ta, Norm. 261, EKMS II 1090; Iis, JMd v. Amb (õpil.), Kuu, Rap v. Mär (Poom), Juu v. Vän (Virkus), Sa, Khn, Vän, Saa, Hel, Pal, Trm, Trt, Ran — u. 20(29) var.
- a₂. Kes naerab pärast, naerab paremini.
Kaa — 1 var.
- a₃. See, kes pärast naerab, naerab paremini.
Trt — 1 var.
- a₄. Kes pärast naerab, see naerab paremine.*
* paremini (Saa)
Rak, Saa — 2 var.
- a₅. Kes pärast naerab, naerab ikka paremini.
Pöi — 1 var.
- a₆. Kes pärast naerab, naerab alati paremine.
Kuu — 1 var.
- b₁. Kes kõige pärast naerab, naerab kõige paremaste.*
* paremini (E)
Wied. 59, Kündja nr. 36 (1883) 431, E 35, E 48 — 1(6) var.
- b₂. Kes kõige pärast naerab, see naerab kõige parem.*
* paremine (Pil)
Vil, Pil — 2 var.
- c. Kes pärast naerab, naerab palju paremast kui see, kes enne naeris.
Lal (Tammepuu) — 1 var.
- d. Kes pärast naerab, see naerab enam.
Saa — 1 var.
- e. Kes hiljem naerab, naerab paremini.
?VNG (õpil.) — 1?(1) var.
- Ba₁. Kes viimaks naerab, naerab paremini.*
* kis (Mih); viimati (Hlj, Mih, Ote)
Hlj, Mih, Khk, ?Ote (õpil.) — 4 v. 5(5) var.
- a₂. Kes naerab viimati, see naerab paremini.
Hls (õpil.) — 1 var.
- a₃. Kes viimaks naerab, naerab ika parem.
Kõp — 1 var.
- a₄. Kes viimaks naerab, naerab kõige paremini.
Amb — 1 var.
- a₅. Kes viimate naarab, naarab kõige parembide.
Nõo — 1(3) var.
- a₆. Kes viimaks naerab, see naerab kõige paremini.
Val — 1 var.
- a₇. Kes viimast naerab, see naerab keige paremast.
Hlj — 1 var.

- b₁. Kes kõige viimaks naerab, see naerab kõige paremine.
Amb, Tõs — 2 var.
- b₂. Kes kõige viimaste naar, see naar ki-
ge parebest.
Krk — 1 var.
- c. Kes lõpuks naerab, naerab kõige pare-
mini.
EKMS II 751 — 1 var.
- Ca. Kes kõige viimaks laulab, laulab kõi-
ge paremini.
?Plv (Eisen) — 1?(1) var.
- b. Kes viimasena laulab, laulab paremini
kui kõik teised.
?Mar (Hilemägi) — ?(1) var.
- Vrd. 7162. Kes enne naarab, ei naara pärast.
13670. Kes varra naard, see hilda ikk.
7166. MATS, NAARKU UI KÄKKÜ,
PERÄST SÜÜT PUDROGI ÄRR —
3(6) var.
- Aa. _____
Räp (S. Keerd) — 1(2) var.
- b. Mats, ära naera kääki, perast sõõd
pudrugi ära.
Norm. 261, EKMS II 1090 — ?(2) var.
- B. Mats, ära naara kääki, sa saat esi
süüma, kui hää ta om.
Ote (Lipping) — 1 var.
- C. Mats, ära naara kääki, kääk om alati
jumala anne.
Rõn (Käärik) — 1 var.
7167. NAARA NAARU AOL, IKO IKU
AOL — 1 v. 2(2) var.
- A. _____
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- B. Kui ma naara naaru aeg, ike ikmise
aeg.
?TMr (Sill) — 1?(1) var.
7168. NAARAT TÕIST ÜTE VOORI,
TÖÖNÖ NAARD SINNO ÜTESÄ
VUURI — 1?(1) var.
- ?Se (Tammeorg).
- Vrd. 11848. Kis teist naerab, naerab isienast.
7398. Narri põldu üks kord, põld narrib
sind üheksa korda.
7169. NAERA MEHE TEGU, AGA MITTE
MEHE NÄGU — 1(4) var.
- Norm. 260, EKMS II 1090; Hää (Mäesalu).

- Vrd. 7163 B₂: Kes mehe rilet naerab, see nae-
rab rätsepat; kes mehe nägu naerab, nae-
rab jumalat; kes mehe tegusid naerab, nae-
rab meest ennast.
7176. Ära naera tegu, vald teo tegijat.

7170. PAREM NAERDA KUI NUTTA — 1?(10) var.

Stein 52, Wied. 145, Kündja nr. 48 (1883)
573, E 67, E₂ 48; ?Tt (Kreutzw.).

- Vrd. 7160. Ennem olgu naerdavas kui nutefa-
vas.

7158. Paremi on naeraja silmi vaadata kui
nutja.

7171. ÄRA NAARA NALLA PÄRAST, ÄRA IKE ILMA PÄRAST — 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

7172. ÄRA NAERA KOERA PERSET — 1?(8) var.

- a. _____
Stein 7, Wied. 12; ?Tt (Kreutzw.) — 1?(6)
var.

b. Ära naera koera.
Kündja nr. 31 (1883) 370 — ?(2) var.

7173. ÄRA NAERA, KUI NAABRIMEHE MAJA POLEB — 4(6) var.

- a. _____
Norm. 247, EKMS IV 902; Hlj — 1(3) var.
- b. Ära naera, kui naabri tuba põleb.
Klemmer Elusal. Kal. (1905) 11; Amb, Kos
— 3 var.

7174. ÄRA NAERA, KÜLL SA SÖÖD ISE OMA SULITUD KAPSTAD — u. 35(77) var.

- Aa₁. _____
* Helle 326, Hupel 103, Poromenski EGr.
180, KAH EKAL 148, Lang. Vestr. 177 —
1 v. 2(15) var.

*
Ära naera, küll sa sööd ise omma sulitud kapsad,
du speiest in den Kohl, und frisst es wieder auf. (Lacht
nicht, du issest wol selbst deinen gespickten Kohl.)

- a₂. Ära naera, küll sa sööd ise omad
sulitud kapsad ära.*
* kapstad (Hel)
Wied. 12, Kündja nr. 31 (1883) 370; ?Hel
(Wahlberg) — 1?(5) var.

- a₃. Ära naera, küll sööd ise oma sülitud kapsad ära.
J. Oðveli seletus: «Sõnamurdmise kohta.»
Tõs — 1 var.
- a₄. Ära naera, küll sööd ise oma sülitud kapsad.
Hel — 1 var.
- a₅. Ära naera, sina ehk sööd sülitud kapsad ise ära.
Stein 8, Wied. 12, Kündja nr. 31 (1883) 370,
Norm. 261 — ?(9) var.
- a₆. Ära naera kedagi, sina ehk sööd sülitatud kapsad ise ära.
EKMS II 1090 — 1?(1) var.
- a₇. Ära naera, ise sööd ehk sülitud kapsad ära.
E 2, E² 48 — ?(3) var.
- b. Ärä naara inne, süüt esi oma sülätu kapusta.
Rõu (Raadia) — 1 var.
- Ba₁. Küll sa sööd ise oma sülitud kapsad.*
* sülitatud (Kündja); kapsta (Hel)
Wied. 100, Kündja nr. 43 (1883) 514; ?Hel
(Wahlberg) — 1 v. 2(8) var.
- a₂. Küll sööd oma sülitatud kapsad.
Kuu — 1 var.
- b. Küll sa sööd sülitatud kapstad.
Vig (Valdt) — 1 var.
- c. Ise sööd sülitud kapsad.
Jõe — 1 var.
- d. Ärä sööd sül'lät kapusta.
Trv (Vaine) — 1(2) var.
- Ca. Igaüks sööb oma sülitatud kapstad.
HMD v. Ris (Treumann) — 1 var.
- b. Mõnigi sööb süllat kapusta.
Trv — 1 var.
- Da. Sülitud kapsaid on küll söödud.
A. Kagovere seletus: «Kui varem põlatud asja hiljem kasutatakse, Enamasti öeld. seda varem põlatud kosilaste kohta, kellele hiljem silski minnakse.»
Pal — 1 var.
- b. Sülitud kapsaid ennegi söödud.
Ann (Kagovere) — 1 var.
- Ea. Mitu kõrd süüas süllat kapusta ära.
Trv — 1 var.
- b₁. Sülitud kapsad süüakse ära.
Tln (Keller) — 1 var.
- b₂. Süllat kapsa süüas ära.
Krk — 1 var.
- c₁. Sülitud kaapsad süüakse.
Aud — 1 var.

- C₂. Sülät kapusta süvväs.
Trv — 1 var.
- F. Sülitud kapsad sünnivad süüa.
Tor (Vollmerson) — 1(2) var.
- G. Äkiline sööb ikka oma sülitud kapsad ära.*
* kapsad (EKMS)
Norm. 215, EKMS IV 775; VII (Suurkask) — 1(3) var.
- H. Kes inneaigu ettevõetu nõu ark heidap, süüp vast vällä sülätü kapsta nahka.
Vas (Lenzius) — 1 var.

*

- Ia. Sül'lät leib süvväs alati ärä.
Krk — 1 var.
- b. Mõnikord süüakse süllat leib ka ära.
Krk — 1 var.
- c. Ise süüb sülitud leeva.
Pal — 1 var.
- Ja. Ise sõon sülitud leiva, ise algan halva kaku.
Hlj — 1 var.
- b. Isi sööd sülitud leiva, ise algad halva kaku.
Hlj — 1 var.
- c. Ise süeb sülitud leiva, ise algab halva kaku.
Hlj — 1(2) var.
- K. Ise sööd sülitud leeva, pistad põue põlgitud kana.*
* leiva (Norm.)
Norm. 181; Trt — 1(2) var.

*

- La. Ise süöb sülitud vaagnast.
Kuu — 1 var.
- b. Küll igaüks ikke perast oma sülitud kausist sööb.
Jõh — 1 var.
- M. Sülitatu kausist on ennegi söödu.
Rkv (Aug. Krlkman) — 1 var.
- N. Küll sina ükskord saad sülitatud kausist sööma.
Lai — 1 var.
- Vrd. kk: Sõl oma süllitud kapsad ära (Rap v. Mär); Ära sööb süllitud leiva, pistab põue põlgitud kana (Kos); Sööb süllitu kausist (Lüg).
- Vrd. 11306. Ää söö sülitud kapsaid.
9555. Raske on vällä sülitud suppi jälle sohu võtta.

3454. Igaüks katsub ise omad kaapsud.
11419. Sülitud leib süüase, põltud laps
leitakse.

7175. ÄRA NAERA MOKKI LÖHKI —
1 var.

Vän (Peterson).

7176. ÄRA NAERA TEGU, VAID TEO
TEGIJAT — 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

Vrd. 7169. Naera mehe tegu, aga mitte mehe
nägu.

7177. ÄRA NAERA ÕNNETUMAD — 1
kuni 2(2) var.

A. —

?Tt (Siipson) — 1?(1) var.

B. Ära naera teise õnnetuse üle.

Muh. (Noot) — 1 var.

7178. ÄRÄ NAURA KEDÄGI, OLGU SÖÖ
MUSTUS EHK SOMERA SUURUS
— 2(7) var.

a₁. —

Kuu — 1(3) var.

a₂. Ära naera kedagi, olgu söe mustus
ehk sõmera suurus.

Norm. 260, EKMS II 1090 — 2(2) var.

b. Ei pia naurama, olgu söö mustus ehk
sõmera suurus.

Kuu — 1(2) var.

Vrd. 11848. Kis teist naerab, naerab isiennast.

7179. PALJU NAERMINE TOOB PAHA —
1?(1) var.

?Plt (Luu).

7180. IGAÜKS ON OMA NAHA SEES
AUS — 2 var.

a. —

TMr — 1 var.

b. Egäüits om oma naha sehen suurõli-
ne.

Kam — 1 var.

7181. KUI SA OMA NAHKA ARMASTAD,
SIIS ÄRA LÖÖ TEIST — 1(6) var.

Wied. 82, Kündja nr. 40 (1883) 478, Kask-
Vaigla-Veski Lõ 74.

Vrd. 7182. Kui umma nahka tahat turole viia,
sis elä muidega riioh.

7182. KUI UMMA NAHKA TAHAT
TUROLE VIIÄ, SIS ELÄ MUIDEGA
RIIOH — 1 var.

Vas (Lenzius).

Vrd. 7181. Kui sa oma nahka armastad, siis ära
löö teist.

11022. Kes sõbra naha turul viib, see
omast nahast ilma jääb.

7183. LAOTA SIS NAHKA, KUI KUUNIB,
ÄRA SIS LAOTA, KUI EI KUUNI —
1 var.

Puh (Andresson).

7184. NIGU NAHKA, NII NÄRTSU —
1 var.

Rõu (Pallits).

7185. NÜLGI NAHKA SÄÄLT, KUS PAKS
ON — 1 var.

Hlj (Leetberg).

7186. PARGI NAHKA PARAJAL KOHAL
— 1 var.

Kuu (Salström).

Vrd. kk: Ma tahan su nahka parkida (Pal).

7187. PANE NAHKA RÕOMUGA, MIS ON
SAADUD VAEVAGA — 13(14) var.

Aa. —*

* mes (Nõo); saadu (Nõo, Rõn); vaivaga
(Nõo)

A. Kääriku (Rõn) seletus: joodikut rõõmus-
tav vs kõrtsilaua.

Kuu, His, VII, Nõo, Rõn — 5(6) var.

b. Pane nahka rõõmuga, mis kätte saa-
dud vaevaga.

Lüg — 1 var.

c. Söö nahka rõõmuga, mis on saadud
vaevaga.

Äks — 1 var.

d. Pista kõhtu rõõmuga, mis on saadud
vaevaga.

Trt — 1 var.

B_{1a1}. Mis om saadu vaivaga, panõ nahka
rõõmuga.

Plv — 1 var.

a₂. Mis on saadud vaevaga, pangem nah-
ka rõõmuga.

Vil (Leoke) — 1 var.

- b. Miä sa sai vaivaga, tuu panõ nahka röömuga.
Rõu — 1 var.
- c. Mis on saadud vaivaga, seda süüaks röömuga.
Võn — 1 var.

B₂. Mis on saadud vaevaga, pane nahka naeruga.
Ti (anon.) — 1 var.

Vrd. ka Linda nr. 52 (1898) 860: Et pangem nahka röömuga, mis saadud suure vaevaga.

Vrd. ul: Meil sada kääki laua pääl / ja igal kääkil augud sees: / sest mis on saadud vaevaga, see pange nahka röömuga (VII).

Vrd. 319. Mis on antud auga, pane nahka röömuga.

7188. NAHKJAS MEES JA PAJUKARVA ÕLUT ON KÕIGE KANGEMAD, NEID AI TEA MILLASKID USKUDA — 9(16) var.

A. _____
Krj (Lepp) — 1(2) var.

B. Nahkne mees ja pajukarva õlut on kõige kangemad.
Põie (Truu) — 1 var.

C. Nahkjas mees ja pajukarva õlut — need murdvad.*
* murduvad (Päss)
Päss PJs 562; Kaa (Tõll) — 1(2) var.

D. Nahkjas mees ja pajunägu õlut on kavalad.
Noa — 1 var.

E_{1a}. Kuivand nahkjas mees ja pajukarva õlut — neid tea tagada mitte.*
* õlut (Päss)
Päss PJs 562; Krj (Allas) — 1(4) var.

b. Nahkjat meest ja pajukarva õlut — ei neid või tagada.
Kaa (Jakson) — 1 var.

c. Pajukarva õlut ning nahkjat meest ep vei tagada mette.
Kaa — 1 var.

E₂. Kuivanud nahkjas mees ja pajukarva õlut, neid tea tagada mitte.
EKMS II 180 (< Sa) — 1 var.

F. Kaaraõlut, luiderd meest ja varesekarva ilma ei või taga uskuda.
Käi — 1(3) var.

Vt. 2533 J.

7189. ANNA NAIN E TEISELE, ISI MINE LITSI JUURE — 1 var.

As (J. Reimann).

Vrd. 8683. Anna perse külasse ja situ ise läbi küljelule.

7190. EGA NAIN E ÜKSI LEIBA SÖÖ, NAIN E TEEB KA LEIBA — 1 var.

Han (Einbluth).

7191. EI NAIN E NALJALT TEIST LÄHÄ KIITMA * — 1?(21) var.

* naene (Stein, Wied., Kurrik, Kündja, E); lähe (trüksed)

Stein 11, Wied. 24, Kurrik SÖ 25, Kündja nr. 32 (1883) 382, E 16, E² 26, Raud VMJ 216; ? Ti (Kreutzw.).

7192. ENNE EI VÕI NAI ST VÕTTA, KUI M... NABA JUURE ULATAB — 1 var.

Krj (Kruusmägi).

Vrd. 3329. Kui karvad kasvavad nabani, sis olla paras aeg naitumiseks.

7193. ENNE KUI NAI SE ODAD, PIAD ÄMMÄGÄ PUUDA SUOLA SELT SIS ÄRÄ SUOMÄ — 1 var.

Kuu (Lindström).

Vrd. 7323. Seda võib naiseks võtta, kellega vaka soola seltsis oled ärä sõõnud.

7194. ENNI OLID NAI SED NII VIRGAD, ET MARDIL SAI MAUK KAE LA VISATUD — 8 var.

A. Kadri kaela peab ika korend saama. J. Uustalu seletus: «Kadripäevaks pidi juba üks korendi täis kehratud olema.»
Rap — 1 var.

B₁. _____
E. Ennisti seletus: «Viht linast või takust lõnga pidi mardipäevaks valmis kedratud olema.»
Mar — 1 var.

B₂. Kellel pole Mardile mauku kaela vi sata, see ei saa lial riide järje peale.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

C. See oli kõrme inimene, kes Mardile vihi kaela sai.
Käi — 1 var.

D. Mardi õhta peab tüdrukul nii palju vihtisid olema, et ta Mardi kaala ümber panna saab.

Käl — 1 var.

E. Märdile olgu ikka lõng kaela visata ja Kadriks kaks.

KJn — 1 var.

F. Kui tüdrukul ei olnud Märdile ühte lõnga ja Kadriks kahte lõnga kaela visata, siis see tüdruk see talve mehele ei saanud.

KJn — 1 var.

G. «Märt tahab üttele, Kadriks kätte, aga ma viska neile mõlemale silme vahele,» ütleva virga naise.

Trv — 1 var.

Vrd. kk: Kui naised kodus linad ja takud ära kedrasid, pidi märdipäevaks ikka mõni lõgaviiht valmis olema, et Märdile mauku kaela visata (Rap v. Mär).

Vrd. 8594. Kõige vähemalt peab pereit nii palju ikka kedrand olema, et ta Märdi jalad jõuab kinni mäskida.

6434. Märdis mauk valmis, jõulus jõmp selgas, küünlabas külg maas, paastus paik persses.

7195. ET NAISET TUNDMA ÕPPIDA, PEAD PUUD SOOLA ÄRA KOOS SÖÖMA — 1 var.

Vii (Tiik).

Vrd. 7323. Seda võib naiseks võtta, kellega vaka soola seltsis oled ää söönud.

7196. IGA NAISET ON LIBU OMA MIHELE — ? kuni 2(2) var.

a. — ? Hel (Martin) — 1?(1) var.

b. Iga naine om l..., kui mitte muule, siis oma mehele ikka.

? Hel (Martin) — 1?(1) var.

Mõlemad üleskirjutused a. 1942.

7197. KEL NAISET KOOLESE, ÕNNELIK MEES; KEL HOBUSE KOOLESE, ÕNNETU MEES — 3 v. 4(7) var.

Aa. — Wied. 52 — 1(3) var.

b. Kel naine kooles — õnnelik mees; kel hobune kooles — õnnetu mees.

EKMS I 476 — ?(1) var.

c. Sureb hobu, on mehe õnnetus; sureb naene, oo mehe õnn — saab uue.

? Mar (Hiimägi) — 1?(1) var.

B. Kel naase' koolõsõ, tuu lätt rikkas; kel hobõsõ, tuu jääs vaõsõs.

Räp — 1 var.

C. Ku hobene sureb, tuleb ikke, aga kui naine sureb, siss naara.

Pst — 1 var.

Vrd. 7203. Kui naane ar' koolõs, on nigu sann ar' palas.

7198. KES NAESE PILLI TANSIB, SEE OMA SÄARELUUD MURRAB — 1 var.

Põi (Lesk).

Vrd. 11586. Ära tansi naise pilli järele.

7199. KES NAISET LÜVVÄ LASK, OM NIISAMA ALATO, KUI OLÖSI TSIGA PURNO — 1 var.

Vas (Lenzius).

7200. KES NAISET VARAGA ENNE RIKKAKS LÄIN ON — 1 var.

Krj (Grepp).

7201. KES OMA NAISET HEAST MATERDAB, SEE SADA PATTU ANDEKS SAAB — 5 var.

A. — Hilj (Lepp-Viikmann) — 1 var.

B. Kes oma naise kui koera lõõb, see sada pattu andeks saab.

Jür (Saalverk), Ris (õpil.) — 2 var.

C. Kis oma naise ja laiska koera lõõb, see kümme pattu andeks saab.

Hää (Mäesalu) — 1 var.

D. Kis oma naise ja laiska koera lõõb, see enne teisi taeva saab.

Hää (Mäesalu) — 1 var.

Vrd. 7619. Kes nõelussi ära materdab, saab üheksa pattu andeks, kes materdamata jätab, seisab üheksa õõdpäeva jumala viha all.

7304. Naiste sugu on nagu ussi sugu: ussi tuleb tappa ja naise tuleb nuhelda.

7210. Kui naine sugu ei õle saand, kust ta tiab, et mies armastab.

7202. KUDA NAISET, NONDA SEELIK* — 1?(11) var.

* kuidas (EKMS), kuidas (Kündja, Norm.) Stein 32, Wied. 75, Kündja nr. 38 (1883) 455, Norm. 147, EKMS III 604; ?Tt (Kreutzw.).

7203. KUI NAANE AR' KOOLOS, OM
NIGU SANN AR' PALAS — 3 var.

Aa.

A. Relli seletus: «Võld jälle uue teha.»
Kam v. Se — 1 var.

- b. Naase kuulmine om kui sanna palamine.
Räp (Lepson) — 1 var.

- B. Sanna palamine om niisama kui naase kuulmine.
Räp (Lepson) — 1 var.

- Vrd. 7197. Kel naise kooluse, õnnelik mees; kel hohese kooluse, õnnetu mees.
10219. Sanna palamine val latse kuulmine — välkene asi.

7204. KUI NAASE RAHAGA OM AHI
TETT, AR SISS AHOPAISTOHE
MINE — 1 var.

Se (P. Ilvik).

7205. KUI NAENE JOOB JA KATUS
LÄBI JOOKSEB, SEE ON KÕIGE
PAHEM LUGU — 1(9) var.

a. _____*

* halvem pro pahem (Päss)
Wied. 80, Kündja nr. 39 (1883) 467, Päss
PJs 560 — 1(8) var.

- b. Kui naene joob ja katus läbi jookseb,
siis kõige pahem lugu.
?Trt (Eisen) — ?(1) var.

- Vrd. kk: Tal kaks õnnetust: naene juub, katus
jooseb läbi (VII).

- Vrd. 6140, eriti B: Paha naine on kul läbitilkuv katus saju ajal.

7206. KUI NAESSEL EI OLE VÖTMID
KÄES, SIIS TA EI SÜNNI TULELE
EGA VEELE — 1?(4) var.

Wied. 80, Kündja nr. 39 (1883) 467.

7207. KUI NAINA HAKKAB EHTIMA,
SIS HAKKAB TOISI MEHI VAH-
TIMA — 1?(1) var.

?Lüg (Källo).

7208. KUI NAINA HUKAS, SIIS MAJA
RIKIS — 1 var.

Jür (Saalverk).

7209. KUI NAINA PANEB SUURE VARBA
SUHU JA JALA KAELA PEALE,
SIIS NAINA ON VIEL NAINA —
1 var.

Lüg (Källo).

Vrd. nj: Põldmäe nr. 260.

7210. KUI NAINA SUGE EI ÕLE SAAND,
KUST TA TIAB, ET MIES
ARMASTAB — 1?(1) var.

?Lüg (Källo).

- Vrd. 7201. Kes oma naist heast materdab, see sada pattu andeks saab.

7211. KUI OTSAH NAASE VARANDUS,
SIS PIITSK OM TIMA PERÄNDUS
— 1?(3) var.

?Räp (Lepson).

7212. KU NAISES SAAB, SAAB AU-
KROONI PÄHÄ — 1 var.

Krk (Sarv).

7213. KU SA VÖTA AI NAIIST, SAAT
KIT'S JO TUUH ILMAH — 1 var.

Lut (Voolaine).

7214. KUS NAINA NARAKAS, SEAL LAS-
TEL KALTSUD KAELAS* — 1?(16)
var.

* naene (Stein, Wied., Kündja, E); sääl (Stein)

Stein 38, Wied. 92, CRJ H I 160, Kündja
nr. 42 (1883) 502, E 47, E² 26; ?Tt
(Kreutzw.).

7215. KUS ON NAISI, SIEL POLE RAHU
— 1 var.

Kuu (Lindström).

7216. KUS ON PALJU NAISI KOOS,
SEAL ON PALJU LÄRMI — 2(4)
var.

A.

Plt (Raukas) — 1 var.

B.

Mjda rohkem naisi koos, seda suurem
kisa ja pahandus ning ehmatas.
?Tln (Keller) — ?(2) var.

C.

Kus kaks naist koos, seal kisa rohkem
kui kümnel mehel.
Kul (Samet) — 1 var.

7217. LASE NAIN E TAEVA, TA TAHAB
LEHMA KA SINNA VEDADA —
1 var.

Hel (Martin).

7218. MES NAISED SEST TÄÄVAD, MES
MIHED MEREL NÄÄVAD — 1 var.

Phl (Mey).

7219. MIDÄ ROHKEMB NAISI KUOS,
SIDÄ ENÄMB TUHJE JUTTE JA
LORI — 1 var.

Kuu (R. Lilhein).

7220. MINGU KAS VOI NAIN E KAEVU,
AGA PIIP PEAB POLEMA PAN-
DAMA — 2 var.

A. _____

J. A. Reepärgi seletus: «Piibumehe ütlus.»
Hlj — 1 var.

B. Kui naese kael a'a vahel on, siis pane
ikka piip enne põlema, kui appi tõt-
tad.

Kuu — 1 var.

Vrd. nlj: «Hiidlase naine jääaugus» (H II 16,
793 < Ris).

Vrd. 1404. Olgo hobo meren, tobo piip peab
palama.

7221. MIS NAESTE TARKUS ON? HUNDI
EEST TUPPA HOIDA — 1(5) var.

a. _____

Wied. 120, Kündja nr. 46 (1883) 549 —
1(3) var.

b. Mis naeste tarkus? Hundi eest tuppa
jooksta.

E MVH 82 — ?(1) var.

c. Mis naiste tarkus on? Hunde eest
tuppa minna.

EKMS II 1112 — ?(1) var.

7222. MIS SEE VA NAISTE KÖNE ON,
NAGU KANA LAUL — 1 var.

Kul (Samet).

Vrd. 3124. Kana laulmise, naise villistamise ja
lehma mõlgamise hääl kostab põrgu.

7223. MITME NAESE SUU ON NENDA,
ET TA AJAKS REED JA RATTAD
OMA HEALEGA KURGUST LÄBI *
— 1?(4) var.

* naise; nõnda; häälega (EKMS)

Wied. 124, Kündja nr. 46 (1883) 550,
EKMS II 1112.

7224. NAAINE EI OLE KUNAGI JUTU-
KATSOMB KUI UMMA MIIST KIT-
TEH JA MEHE IMMÄ LAITEH —
1(4) var.

a. _____

Norm. 195; Vas v. Se (Sandra) — 1(3) var.

b. Naine ei ole kunagi jutukam kui oma
meest kiites ja mehe ema laites.

EKMS III 927 — ?(1) var.

7225. NAAINE NAARUL VÖETAS, PISA-
RIL PEETAS — 2 v. 3(3) var.

a1. _____

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

a2. Naane võetas naaruga, peetäs pisar-
dega.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

b. Naane naarul naidetas, pisaril pee-
täs.

?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.

7226. NAAINE OLO OI' POLLUST
PÖLGÖ', MAASTA MAAHA JÄTTÄ'
— 1 var.

Räp (Voolaine).

Vrd. kk: Ei ole põlluks põlata ega maaks maha
jätta (Vän).

7227. NAAINE SAA PAREMB NÄÄDSI-
KUST KU ILMAISTJAST — 1 var.

J. Sandra seletus: ilmaistja = peretütar
(?).

Vas v. Se.

7228. NAAINE VÖETAS NALJA PERAST —
2 var.

A. _____

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

B. Naane võetas nal'a peräst, alomatse
as'a peräst.

Räp (Poolakess) — 1 var.

Vrd. kk: Naese ma võti nal'la peräst, alumitse
asja peräst (Hel).

- Vrd. rl «Armurohi»: Võtsin naise nalja pärast, / abikaasa armu pärast (ERIA III:3 nr. 6367).
- Vrd. 7325. Vaata ette, ää võta naist nalja pärast.
7229. NAANÕ SAA VÕTJALO, NAPUKUBO KOSIJALLO — 4(6) var.
- a₁. —————
Räp (S. Keerd) — 1 var.
- a₂. Naane saa iks võtjalõ, napukubo kosijallõ.
Vas v. Se (Prants) — 1 var.
- b₁. Naanõ saa võtjale, napukubu korjajale.
Räp (S. Keerd) — 1 var.
- b₂. Naine saa iks võtjale, napukubu korjajale.
Vas v. Se (Sandra) — 1(3) var.
7230. NAASE NOU, MEHE TEGO — 1 var.
Vas v. Se (Sandra).
7231. NAASE VARANDUS OM KUI VESI SOGLAH, KELLEL PIATUST EI OLE — 1 var.
Vas v. Se (Sandra).
- Vrd. kk: Joosep läbi nenda kui vesi sõelast (Ti); Taa um kui vesi sõglah (Vas).
7232. NAASE VÕTMINE JA KRUNDI OSTMINE OM IGÄVANE KUKKOMINE — 1 var.
V. Aaliku seletus: «Hää om, ko häste saad, halv, ko halvastõ.»
Se.
- Vrd. 7342. Naise võtmine ja käia ostmine olla kaks kõlge täbaramat asja maailmas.
7233. NAENE ILMA MEHETA KUI KANA ILMA PEATA — 1 var.
Hel (Karolin).
- Vrd. 7235. Naene meheta nagu lehm sarveta.
7257. Naine ilma meheta on kui lill leheta.
7234. NAENE MEHE ABI, MEES NAESE TUGI — 1(2) var.
- A. —————
As (J. Reimann) — 1 var.
- B. Mehe abi on naine.
Pet. Ah. 20 — ?(1) var.

- Vrd. 949. Hea naene on mehe tugi, kuri naene mehe surmarohi.
7267. Naine on mehe seltsiline.
7235. NAENE MEHETA NAGU LEHM SARVETA — 1?(1) var.
J. P. Sõggeli seletus: Iesë kohta.
?Saa.
- Vrd. 7233. Naene ilma meheta kui kana ilma peata.
7236. NAENE OLGU MAJA SÜDA JA HING — 1?(1) var.
?Vil (Leoke).
7237. NAENE ON TÄIKS KRAE VAHEL NÄRIMAS — ? kuni 2(2) var.
- a. —————
E. Poomi seletus: «Poiste ütlus».
?Rap v. Mär — 1?(1) var.
- b. Naine on täiks kaela vahel närimas.
?Rap v. Mär (Poom) — 1?(1) var.
- Vrd. kk: Piinab nagu täi krae vahel (Noa); Ta om mul õkva kui täi krae vahel 'tüütu inimese või ebameeldiva ülesande 'kohta' (Ote); Elab kui täi krae vahel (Puh).
- Vrd. 13011. Vabadik peres on kui täi kassukas.
7238. NAESSED JA KUKED ON KANGAD KISKLEMA — 1?(1) var.
?Saa (Sõggel).
7239. NAESSED PEAVAD SALAJA NEID ASJU, MIS NAD EI TEA — ?(1) var.
Sirvil. (1898) 55.
7240. NAESE ILU JA HEINA KASU ON ÜKS — 1 var.
Aud (Jagor).
- Vrd. 7282. Naise ilu ja kassi sett oo ühesugused.
7241. NAESSEL OM LATS RINNAN, MIIS REIEN, TOIST LAST KAND SÜLEN, TOIST KAND KAALAN — 2 var.
- A. —————
Hel (Tomp) — 1 var.
- B. Naisel on mees reies ja laps rinnas.
VNg — 1 var.
- Vrd. kk: Laps rinnas, mees reies (Jõh).

7242. NAESEL ON ASJAS LAPS, MEHEL ON ASJAS PIIP — 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

Vrd. 6587. Mees nägusam, kui piip suus, naine nägusam, kui laps süles.

7243. NAESELO IKS NÕO PIÄT, MIS SA MEHELE TIIT — 4(5) var.

a. Naiseiga iks peat nõu, a mis sa mehega teet.

Vas (Viidalepp) — 1 var.

b. _____

Rõu — 1 var.

c. Mis sa iks mehele tiit, naasele nõ piät.

Se — 1 var.

d. Mis sa mehele tiit, naasele iks nõ piät.

Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.

Vrd. 6557. Mees annab mehele nõu, naine hukutab naist taga.

7244. NAESE MEEL ON MUUTLIK KUI KEVADENE ILM — 1 var.

Krj (Mägi).

7245. NAESE SUUD JA JOOKSVAT VETT EI PANE ÜKSKI KINNI* — 1(4) var.

* naise (EKMS)

EKMS II 1112; Krj (Allas).

Vrd. 1525. Hooru suud ja jõe suud ei saa keegi sulgeda.

7246. Naise suu ja suurtee on alati lahti.

7246. NAESE SUU JA SUURTEE ON ALATI LAHTI — 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

Vrd. 7245. Naise suud ja jooksvat vett ei pane ükski kinni.

1990, eriti K, L, M, näit. K: Kes ilma suu või suure tee kinni paneb.

10687. Sulase suu ja maanistee, orja suu ja härja perse.

7247. NAESE TARKUS EI ULATA KAUGEMALE KUI TARE JUUREST LAUTA — 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

7248. NAESE VARA JA LEHMA AMMUMINE ON ÜKS — 1 var.

Amb (Münther).

Vrd. 3124 Dd: Lehma ammumine ja naisterahva villistamine on ühesugused — need kostavad põrgu.

7249. NAESEGA VAIDLEMINE ON KUI VASIKAGA VOIDU JOOKSMINE — 12(18) var.

Aa₁. _____

Pil (Jung) — 1 var.

a₂. Naistega vaidlemine on kui vasikaga hakka võidu jooksmine

Tln (Keller) — 1(2) var.

b. Naistega vaielda või vasikaga võidu joosta — see on ükskõik.

Kul — 1 var.

c. Naistega vaielda vai vasikaga võidu joosta.

Ote — 1 var.

d. Naiseiga vaielda ehk vasikaga võidu jooksta.

JJn — 1 var.

e. Vasikaga võidu joosta ehk vana naiseiga vaielda.

Käl (Sooster) — 1(3) var.

B. Hakka naiseiga riitlema vai vasikaga võidu juoksu.

Kuu — 1 var.

Ca. Mine naistega rääkma või vasikaga võedu jooksmine.

Vän (Peterson) — 1 var.

b. Mine vasikaga jooksmine ehk naistega kõnelema.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

c. Hakka naistega rääkima või vasikatega võitu jooksmine on ükskõik.

Khk — 1 var.

d. Naistega võitu rääkida või vassikaga võitu joosta — see on ükstaskõik.

Pha — 1 var.

*

Da. Naisterahvaga vaielda ehk seaga võidu jooksta on ükstaskõik.

Amb — 1 var.

b. Naisterahvaga vaielda ehk seaga võidu joosta on üks.

E MVH 85 — 2(3) var.

Vrd. kk: Sinuga vaielda on sama hea kui vasikaga võidu joosta (Sim).

Vrd. 5997. Haka lolliga vaidlema või vasikaga võedu joosma!

13873. Mine nüüd vasikaga võidu jooksmine.

6861. Muhulasega vaielda või vasikaga võidu joosta, see teeb ühe välja.

2690. Hakka juudiga juttu aama ehk vasikaga võidu jooksmas.

2414. Mene nüüd joobnuga vaidlema ehk vasikaga võidu jooksmas.

7250. NAESE EI VÕI VÕTTA UISA-PAIA, NAISE TULEB VÕTTA TÖÖ OTSAST — 13(22) var.

A. Saa (Söggel) — 1 var.

B. Ega naist või võtta laadalt, naist tuleb võtta töö mant.
Saa (Söggel) — 1 var.

Ca. Töö juurest vaata naist, kiriku juurest hoost.*
* hobust (EKMS)
E 83, E 66, EKMS II 100; Hlj (Pruhl) — 1(5) var.

b. Võta naine töö juurest ja hobune kiriku juurest.
Rei — 1 var.

c. Võta naine koduselt töölt, osta hobune kirikuteelt.
Kuu — 1 var.

Da. Võta naine töö juurest, mette keriguteelt.
Phl — 1 var.

b₁. Ära võta naist keriguteelt, võta töö juurest.
Phl — 1 var.

b₂. Ära võta kirikuteelt, võta töö äärest naine.
Käl — 1 var.

c. Ära vali naist kerikuteeld, vaada töö juurest.
Phl — 1 var.

Vt. 7331 C.

Ea₁. Kerigust ega kortsist ära oda naist, vaid naine oda töö juurest.
Kuu — 1 var.

a₂. Ära võta kõrtsist ega kergust naest, võta töö juurest naene.
Krj — 1(3) var.

a₃. Ära võta kõrtsist ega kirikust naist, võta töö juurest naine.
?KJn (Taresaar) — ?(1) var.

b. Oda naine töö juurest, mitte aga kortsist ega kirgust.
Kuu — 1 var.

Vt. 7331 D.

F. Võta naine tüü mant, aga mitte pidu päält.
Ote (Kroon) — 1 var.

Vt. 8736 D.

G. Ära võta kõrtsist naist, võta töö juurest naine.

Päss PJs 559 — ?(2) var.

Vrd. ri «Võta naine töölt» (ERIA III:1 nr. 4528—4533).

Vrd. 12620. Tüdrukut vaadetakse töö juures, poisil pannakse poe juures tähele.

7251. NAESE ON NENDA PALJU MEELT KUI KANA SÄÄRE PÄÄL LIHA — 2(4) var.

A. Krj (Allas) — 1(3) var.

B. Naesterahval pole rohkem mõistust kui kana jala pääl liha.
VII (Kolm) — 1 var.

Vrd. kk: Sellel inimesel on küll nii vähe mõistust kui kana sääre pääl liha (Pöl).

Vrd. 7278. Naise armastus on kui kana sääre-
luu pääl liha.

7252. NAESE MEEL VÕI KISLA LEEN — 2(4) var.

a. _____*

* naiste; leen (E MVH)
E MVH 85; Rõu (Leegen) — 1(3) var.

b. Naiste miil ehk kiisla liim.
Ote — 1 var.

Vrd. kk: Sinu miil ehk kiisla liim (Ote).

7253. NAESE NÕU OO NEEGA-NÄAGA JA HOBOSAGA KUND OO KEEGA-KÄAGA — 3 var.

Aa. _____

E. Põllu seletus: «Härgaga künd oo parem.»
Kul — 1 var.

b. Hobuse künd kõga-käga, naesterahva nõu nika-näka.
Jür (Saalverk) — 1 var.

B. Nikker-nakker naiste nõu.
Tt (Vestr.) — 1 var.

Vrd. 3699. Kiire töö on niga-naga, aigaviisi hüva aga.
7434. Niket-näket ikke naiste töö.

7254. NAESE TAHK JA KANA NÕNARÄTT OM VANAPAGANAL TÄDMATA — u. 10(26) var.

A₁a. _____

Trv (Valne) — 1(2) var.

- b. Naiste tahk ja kana ninarätik — need kaks vanapaganal teadmata.*
* naeste; vanapaganal (E)
E MVH 10, E 59, E 27 ja 104 — ?(7) var.
- c. Vanakurat ei ole mette tääden kana taskurätti ega naiste tahku.
His — 1 var.
- A2. Naiste tahku ja kana ninarätti ei tea keegi.
Pal (Karma) — 1 var.
- B. Kolme asja ei tea vanakurati: mis on naiste kõhukivi ja kaelakangid ja kana suurätik.
M. Mäesalu seletus: «Naised kõhutavad nuga igaspool: kord kausipõhja vasta, pliidääre vasta või uksepaku pääl — võta kinni, mis see õige on. Kaelarandid e. kaelkoogud — lähvad metsa seenele või marjule, paelatükk taskus, üks-tas-puha mis kailkal paelad külgi ja korvid otsa, temal kaelkoogud. Ja kana suurätik, kus ta oma nokka pühib — no anna selle asjal üks nime.»
Hää — 1 var.
- *
- C. Naiste tahk ja kana suurätt on üks.
?Lüg (Källo) — 1?(1) var.
- D1. Naiste tahk ja kana suurätt on ukse lävi.
S. Meringu seletus: «Naine ihub nuga vastu ukse läve ja kana pühib sinna nokka.»
Kuu — 1 var.
- D2a. Põrmat om naise tahk ja kana ninarätt.
Krk — 1 var.
- b. Tua põrand on naeste tahk ja kana ninarätt.
His (Söggel) — 1 var.
- c. Naeste tahk ja kana suurätik on põrand.
Juu — 1 var.
- d. Põrand on naeste väitse ihumise tahk ja kana ninarätikas.
His v. Saa (Söggel) — 1 var.
- E. Kana ninarätti ei tiidvät kiäki.
Plv — 1 var.
- * *
- F. Kurat tunneb kõik asjad, aga reerasva ja naisterahva tahku ei pea ta veel tundma.*
* naesterahva (trüksised)
Stein 37, Wied. 89, Kündja nr. 41 (1883) 491; Tt (Kreutzw.) — 1(6) var.

- G. Vanapoiss tiab muud as'sad keik ära, aga kus naiste tahk on, seda ta ei tia.
Hij — 1 var.
- Vrd. kk: Naesterahva tahku ei pea ta veel mitte tundma (Wied. ESSr 1109).
- Vrd. mj AaTh 1177**.
- Vrd. mst: Mis on naiste tahk ja kana ninarätt? 'Tua põrand' (Trv); Naiste tahk, kana ninarätt? 'Põrand' (Pil). Mis asja pole poest suada mette? Kaht asja pole poest suada mette: naiste ranga ja reerasva. 'Kaelkooke ja lund' (Muh).
7255. NAEST NÜÜD EI SAA! PANE PUKSID AIATEIBA, MITU TÜKKI KOGUB JUURE — 1 var.
Pal (M. Uus).
Vrd. kk: Panen paari vanu püksid ajateiba õtsa, siis on iga sõrme jaust mitu tükki 'poiss-mehe kiitlemine, kes nii kergelt naise arvab saama' (His).
7256. NAESTOL KÕIKI VÄHÄ, MUSTA PESU ÜKSI PAELU — 1 var.
Khn (S. Saar).
Vrd. kk: Oleks seda raha ka nõnda kogund kui musta peso (Lüg).
7257. NAINEN ILMA MEHETA ON KUI LILL LEHETA — 1?(1) var.
?Trt (Piir).
Vrd. 7233. Naene ilma meheta kui kana ilma peata.
7258. NAINEN ILMA RINDUJETA ON NINDAGU VUODE ILMA PATJUJETA — 1 var.
Kuu (Lindström).
7259. NAINEN JA KOER PEAVAD KODU MEEST OOTAMA — 1 var.
Hii (Tikerpuu).
Vrd. 1333. Hobu loodud ootama, naine vaatama.
7260. NAINEN JÕUAB PÕLLEGA ROHKEM VÄLJA KANDA KUI MEES KOORMAGA SISSE VEDADA — u. 100(135) var.
A1a1. —
EKMS I 12; Rak (Jürjev) — 1(2) var.

- a₂. Naene jõuab rohkem põllega välja kanda kui mees koormaga sisse vedada.
Hls (Söggel) — 1(2) var.
- b. Naine joudab pollega enämb välja kanda kui mies kuormaga kuo vedädä.
Kuu — 1 var.
- c. Naine jouda pollega enämb ära kanda kui mies kuormaga kuo vedädä.
Kuu — 1 var.
- d. Naine jouda pollega enämb külasse kanda kui mies kuormaga kuo vedädä.
Kuu — 1 var.
- e. Naine jõuab põllega rohkem välja tassida kui mees koormaga koju tuua.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- f. Naene jõuab põllega rohkem majast välja viia kui mees kuormaga koju tuua.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- g. Naine jõuab põllega rohkem kottu välja viia kui mees koormaga koju tuua.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- h. Naine jõuab põllega änam maeast välja taluda kui mees koormaga sisse vedada.
Emm — 1 var.
- i₁. Naene võib põllega rohkem välja kanda kui mees koormaga koju vidada.
Tõn. Täht. (1909 juuli) — 12(4) var.
- i₂. Naine võib põllega rohkem välja kanda, kui mees jõuab koormaga sisse vedada.
Ann — 1 var.
- i₃. Naene võib põllega rohkem vällä kanda kui miis kuurmaga sisse vidada.
SJn — 1 var.
- j. Naine võib põllega enam välja kanda kui mees koormaga koju vedada.
Pal — 1 var.
- k. Naine võib põllega rohkem majast välja kanda, kui mees koormaga majasse toob.
Trt (Eisen) — 1 var.
- l. Naene võib põllega enam välja viia kui miis kuurmaga sisse tuua.
Hel — 1 var.
- m. Naine võib põllega uksest välja viia, mis mees koormaga sisse toob.
Pär — 1 var.
- A_{2a1}. Naene kannab põlles enam välja, kui mees koormaga kodu jõuab vedada.
KJn — 1 var.
- a₂. Naine kannab põllega änam välja, ku mees koormaga kodu viab.
Hää — 1 var.
- b. Naine kannab põlles rohkemb ärä, kui mies kuormas sisse tuob.
Lüg — 1 var.
- c. Naine viib põllega rohkem majast välja, kui mees jõuab koormaga sisse vedada.
Ann — 1 var.
- d. Naine viib põllega rohkem väl'la, kui mees koormaga sisse toob.
Tür — 1 var.
- e. Naine viib põllega rohkem välja, kui mees koormaga koju toob.
Vil — 1 var.
- f. Miis ei jõua koormaga nii pailu kodu vidada, ku naine põllega välja kannab.
Hää — 1 var.
- g. Ei jõvva miis kuurmaga nii pallo sisse vitä, ku naanõ põllõga välja vidä.
Rõu — 1 var.
- h. Mees ei vea koormaga nii palju sisse, kui naine põllega välja kannab.
Har — 1 var.
- A_{3a}. Naine tassib põllega laiali, mida mies koormaga tuob.
Lüg — 1 var.
- b. Mida mees koormaga koju toob, viib naine põllega jälle välja.
Trt — 1 var.
- c. Miis vedab kuurmaga kodo ja naene jagab põllega ära.
Kod — 1 var.
- A₄. Paha naine võib põllega rohkem välja kanda kui mees koormaga koju vidada.
Tõn. Täht. (1910 juuni), Tõn. RP 191 — 12(2) var.
- B. Egä miis ei jõua vankrekuurmaga nõnda paelu sissi tuua, ku naene põllega vällä viib.
Vil — 1 var.
- C₁. Naene võib enam põllega aidast välja kanda kui mees hobusekoormaga sisse.
Pal — 1 var.
- C_{2a}. Naene kanma enämb põllega väljä kui miis hobesekuurmaga.
Kod — 1 var.
- b. Egäs miis ei jõua hobesakuurmaga nõnda paelu sissi tuua, ku naene põllega väl'lä viib.
Vil — 1 var.

- D. Naine jõuab rohkem põlle sees majast välja vedada kui mees hobuseratas-tega sisse tuua.
Põl — 1 var.
- E_{1a}. Naene võib põllega änam majast viia kui mees vankrega majasse tuua.
Uus Tln. Täht. (1878) 64 — 17(1) var.
- b. Naine võib põlles enam majast välja kanda, kui mees ialgi vankris sisse võib vedada.
Post. Lõbul. (1892) 407 — 2(1) var. Autor-sus omistatud [?] Rückertile.
- E₂. Naine kannab põllega änam väl'la, ku mees vankrega kodu viab.
Hää — 1 var.
- F_{1a}. Naene jõuab enam põllega välja kan-da kui mees hobusega sisse.
Krj — 1 var.
- b. Naene jõuab põllega rohkem välja viia kui mees hobusega sisse tuua.
Tln — 1 var.
- c. Naine jõvab põlle sihes änam kodund ää vädada, kut mees hobusega jõvab koose tuua.
Põl — 1 var.
- d. Naine jõuab põllega rohkem maeast välla taluda kut mees hobusega sisse.
Emm — 1 var.
- e. Naine võib põllega rohkem välja kan-da kui mees hobusega kodu vedada.
Kuu — 1 var.
- f. Naine võib majast põllega enam välja anda, kui mees hobusega sisse jõuab vedada.
Pal — 1 var.
- g. Naene võib põllega enam välja viia kui mees hobusega sisse.
Vig — 1 var.
- h. Naine võib põllega majast rohkem välja viia, kui mies hobusega jõuab sisse vedada.
Kuu — 1 var.
- i. Naine võib põllega rohkem aidast väl-ja kanda, kui mees hobusega sisse veab.
Krj — 1 var.
- F_{2a1}. Naine kannab põllega änam väl'la, ku mees hobusega kodu viab.
Hää — 1 var.
- a₂. Naine kannab põllega änam väl'la, ku mees hobusega jõuab vidada.
Hää — 1 var.
- b₁. Naene viib põllega änam maeast väl'-lä, kui mees hobusega jõuab sisse vä-dädä.
Vig — 1 var.
- b₂. Naine viib majast põllega rohkem välja, kui mees jõuab hobusega ve-dada.
Kuu — 1 var.
- c. Naine põllega viib rohkem väl'la, kui mees hobusega sisse toob.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- d. Naenõ vääb põllõga rohkõm vällä, kui mies hobosõga koo tuõb.
Khn — 1 var.
- e. Naine tassib rohkem põllega välja kui mees hobusega sisse.
Koe — 1 var.
- f₁. Mies ei jõua hobusega ninda palj sisse tuua, kui naine põllega vällä kannab.
Jõh — 1 var.
- f₂. Mees ei jõua hobusega sisse tuua, mida naine võib põlles välja kanda.
Rak — 1 var.
- g. Mees ei jõua nii palju hobusega sisse vedada, kui naine põllega välja kan-nab.
P. Tammepuu seletus: pillaja naise kohta.
Lai — 1 var.
- h. Mees ei jõua hobusega nii palju aita vedada, kui naene põllega välja kan-nab.
VMr — 1 var.
- i. Mies ei jõua hobusega nii palju sisse vedada, kui naine põllega välja vieb.
Trm — 1 var.
- j. Miis jõua ai hobõsõga nii palju sisse tuua, ku naane põllega vällä vii.
Rõu — 1 var.
- k. Ega miis nii pal'lu hobõsõga jovva ai majja sisse vitä, ku naane põllõga majast vällä nõst.
Rõu — 1 var.
- l₁. Üks mees ei jõua hobusega nii palju sisse vidada kui naine põllega välja.
Sjn — 1 var.
- l₂. Mees ei jõua nii palju hobusega sisse vidada kui naine põllega välja.
Phl — 1 var.
- F₃. Naine võib rohkem põllega välja viia kui mees kahe hobusega sisse tuua.
Jjn — 1 var.
- F₄. Naane kand inämb põllega väl'la, ku miis kate hobesega sisse vidä.
Räp — 1 var.

- F₅. Mees ei jõua üheksa hobusega nii palju sisse tuua, kui naene ühe põllega välja viib.
Stein 42, Wied. 113, Kurrik SO 25, Kündja nr. 44 (1883) 525, E 53, E² 25, EKMS II 1112; Tt (Kreutzw.) — 1(16) var.
- F_{6a}. Naine jõud enam põllega välja kanda kui mees kümne hobusega sisse vita.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- b. Mees ei jõua kümne hobusega nii palju sisse vedada, kui naene põllega välja kannab.
EPost. Kal. (1877) 125 — 1?(1) var.
- F₇. Miis ei jövva mitme hobesega nii palju sisse tuua, kui naene ühe põllega välja kannab.
?Vas (Sander) — 1?(1) var.
- F₈. Naine jõuab põllega sama palju välja vidada kui mees hobusega sisse.
Rel — 1 var.
- F₉. Mis mees hobusega sisse toob, seda naine põllega välja viib.
Amb — 1 var.
- F_{10a}. Paha naine kannab põllega aknast rohkem välla, kui mees uksest hobusega sisse jõuab vädada.
Kul — 1 var.
- b. Mees ei jõua hobusega nõnda palju koju tuua, kui paha naine põllega välja kannab.
Tõn. RP 178 — ?(1) var.
- F₁₁. Halb naine kand põllega rohkem välla, kui mees seitsme hobesega sisse jõud vedada.*
* kannab; välja; jõuab (trüklised)
Norm. 192, EKMS I 15 ja II 1111; Plv — 1(4) var.
- F₁₂. Mees ei jõua üheksa hobusega nii palju sisse tuua, kui halb naine põllega välja viib.
E MVH 41 — ?(1) var.
- F_{13a}. Paha naene kannab põllega enam majast välja, kui mees kümne hobusega jõuab sisse vidada.
Laakm, ER Kas. Kal. (1877) 34 — ?(1) var.
Väljendi autorsus omistatud ekslikult M. Lutherile.
- b₁. Paha naine kannab põllega enam aknast välja, kui mies kümne hobusega uksest sisse jõuab vedada.
Iis — 1 var.
- b₂. Paha naene kannab põllega enam aknast välja, kui mees kümne hobusega jõuab uksest sisse vedada.
Jõh — 1 var.
- G₁. Naine võib põllega rohkem väl'la kanda, ku mees härjaga sisse viab.
Hää — 1 var.
- G₂. Naane põllõga kand rohkõmb vällä, kui miis viie paari härgega jõud sisse tuvva.
Räp (Lepson) — 1 var.
- G₃. Paha naine kannab enam varandust välja, kui mees paaris härjadega majja sisse veab.
Võn — 1 var.
- G₄. Mõistmata naine kannab enam põllega välja, kui hoolas mees paaris härjadega sisse veab.
Loorits VrP 35; As (Pint) — 1(2) var.
- H. Mis murekas [mees] ratastega toob, võib naene põllega välja vedada.
Sa (R. Kallas) — 1 var.
- I. Naine kandab polles rohkemb majast välja kui mies seljäs kuo.
Kuu — 1 var.
- J. Naine kannab aidast põllega rohkem kui miis matiga aita.
Hel — 1 var.
- K. Mees ei jõua vakaga nii palju sisse kanda, kui naine põllega välja veab.
TMR — 1 var.
- L. Naine jõuab rohkem põllega välja vedada kui mees teeni.
Põi — 1 var.
- M. Naine kannab sülega änam väl'la, ku' mees koormaga kodu viab.
Hää — 1 var.
- N₁. Enam jõuab naene rüppes välja kanda kui mees hobusega sisse tuua.
Kuu — 1 var.
- N₂. Hooletu naine võida rüpiga rohkem aidast välja kanda kui mees hobusega vedada.
Plv — 1 var.
- O. Naine võib oma kamaluga rohkem majast välja anda, kui mees hobusega sisse jõuab vedada.
TMR — 1 var.
- P. Mida mees koormaga sisse veab, seda naene ruhimuga välja viib.
Saa (Söggel) — 1 var.

- Q. Mees ei jõua ühe hobusega nii paelu sesse tuua, kui naene taskuga jõuab välja viia.
?Mar (Hilemägi) — 1?(1) var.
- ★
- Ra. Perenaine kannab sene põlles välja, mida peremies koormaga tuob.
Lüg (Källo) — 1 var.
- b. Peremiis toosõ kuurmaga sisse, pernaane veese põllõga välja.
Se — 1 var.
- S. Peremees ei jõua nii palju vankriga koju vedada, kui perenaine põllega välja kannab.
EEdu Kal. (1905) 121/2 — 1?(1) var.
- T_{1a}. Perenaene jõuab põllega enam välja vedada kui [pere]mees hobusega sesse vedada.
Rap — 1 var.
- b. Perenaine jõude kodust rohkem põllega välja tassi varandust kui peremees hobusega koju vedada.
Põi — 1 var.
- c. Perenaene võib põllega rohkem maeast väl'lä kanda kui peremees hobusega sisse vädädä.
?Vig (Getreu) — 1?(1) var.
- d. Pernaane või enämb hädä põllõga majast väl'lä kanda, kui peremees hobõsõga sisse vedädä jõud.
Ote — 1 var.
- e. Peremees ei jõvva nii palju hobesega majja sisse vedada, kui perenaene põllega välja võib kanda.
Ote — 1 var.
- T_{2a}. Perenaene viib põllega rohkemb väl'lä kui peremees hobesega majja.
Puh — 1 var.
- b. Peremees veab hobusega aita, perenaane veab põllega kõik välja.
Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.
- c. Ega peremees ei jõvva hobesega nii palju sisse vedada, kui perenaine põllega väl'lä saat.
San — 1 var.
- T₃. Peremiis ei jõvva viie hobõsõga nii pallo majja sisse tuvva, kui pernaane põllõga väl'lä vii.
Räp (Lepson) — 1 var.
- T₄. Pillaja perenaene võib põlle sees rohkem majast välja kanda kui hoolakas peremees kümne hobusega sisse vedada.
EPost. Kal. (1876) 164 — 1?(1) var.

- U. (Pillaja) perenaine võib aidast põllega enam välja kanda kui peremees vakaga sisse viia.
Vil — 1 var.
- V. Kui peremiis kuurmaga sisse viiab, võida pernaane seda peotäusi väl'lä pillata.
Plv — 1 var.
- O. Peremees ei suuda nii palju sisse tuua, kui perenaine välja viib.
Plv (Eisen) — 1 var.
- Ä. Üheksa peremeest ei jõua koguda nii palju aita, kui üks perenaine põllega välja kannab.
?Tor (õpil.) — 1?(1) var.
- Vrd. kk: Peremees ei jõund külmituga sisse kanda nii paelu, kui perenaene põllega väl'lä kand (Juu).
- Vrd. 1365. Hobõsõga viäd sisse, rüpuga võit ära väl'lä kanda.
15084. Üts veese inäp puuga väl'lä, ku ütesä kotiga toova'.
6534. Kui mees toob küll hürgiga koju, aga naene viib kindaga välja, tuleb majale ikka ots.
781. Halb naine kannab rohkem põllega aidast välja kui mees kurguga kõrtsist.
7261. NAINEN KANNATAB AINULD PAAR NÄDALÄ ILMA OLLA, PÄÄLE SEN LÄHTEB VANAUELUSEKS — 1?(1) var.
?Kuu (Lindström).
7262. NAINEN, KASS JA AHE PIAVAD IKKI KODU OLEMA — 1 var.
ahe = ahl
Hää (M. Martinson).
- Vrd. 3346. Ilma kassita ja ilma naeseta ei ole maja.
7263. NAINEN MATT JA TEINE VÖTTA KOSUTAVA INIMEST, HOBUNE MATT JA TEINE OSTA KAUTAVAD INIMEST* — 1(2) var.
* naine; kosutavad; kaotavad (Norm.)
Norm. 187; Saa (Langholts).
- Vrd. 6615. Meeste rõõm on vana matta ja uut vötta.
7264. NAINEN NOORELT, MAKK SOOJALT — 6 v. 7(20) var.
- A_{1a1}. —
Norm. 182, EKMS I 12 ja II 99; Käi (Sooster) — 1(6) var.

- a₂. Naine noorelt ja makk soojalt.
Rid, Emm — 2 var.
- b. Makk soealt ja naine noorelt.*
* soojalt (trükised; Phl)
Norm. 162, EKMS II 541 ja IV 23; Phl — 2(6) var.
- c. Võta naine noorelt ja makk soojalt.
Rei — 1 var.
- A₂. Mauk soojalt ja naine noorelt.
EKMS IV 439 — ?(1) var.
- B. Naine võta noorelt, olut maitse värskest.
Norm. 181, EKMS I 12 ja II 99; ?Vän (Tammsoo) — 1?(4) var.
7265. NAINEN ON ELUS KAKS KORDA
ARMAS: SIIS, KU TA VOETAKS, JA
SIIS, KU TA MAETAKS — 1 var.
M. Mäesalu seletus: «Vahepeäl ei panda
naise olemasolu majas tähelegi.»
Hää.
Vrd. 5072. Külaline om kaits korda armas: kui
tuleb ja kui läheb.
7266. NAINEN ON MAJA LUKK — u.
95(167) var.
- A_{1a1}. Hea naine on maja lukk.*
* hää (Sirvil.), hüä (Kuu), hia (Plt, Kod);
naene (Stein, Meelej., Laakm., Sirvil.,
Rootsl.; Vil, Kod); oo (Kuu)
Stein 18, Meelej. nr. 37 (1887) 295, Laakm.
ER Kas. Kal. (1892) 22, Sirvil. (1899) 54,
Rootsl. Elut. Kal. (1901) 15, Norm. 192,
EKMS I 15; Kuu (R. Lilhein), Pär, Vil,
Plt (G. Vöhrmann), Lai, Kod, Tt (Kreutzw.)
— 7(21) var.
- a₂. Hea naine maja lukk.*
* hää; naene (Rõu)
Kre, Rõu — 2 var.
- b₁. *
* naene (Wied., E; Rap v. Mär, Mih, Trv,
Pil, Ksl, Kod), naene (Rõu); om (Trv, Pst),
um (Rõu, Vas), one (Kod); maea (Hil)
Wied. 127, E 59, E 26, EKMS I 12, II
692 ja 1112; Jõh, Rak, Tür, Kuu, Rap v.
Mär (Poom), Kul, Mih (Piile), Hii, Krj,
Põl, Hää, Vil, Pil, TaP, Ran (L. Kallas),
Rõu, Vas, As (Kuusik) — u. 30(45) var.
- b₂. Naene maja lukk.*
* naene; maea (Rei)
Wied. ESSr 550; Rei, Tt (D. H. Jürgen-
son) — 2(5) var.
- b₃. Naene olna maea lukk.
Ran — 1 var.
- b₄. Naene piab olema maja lukk.
KJn — 1 var.
- c. Naenõ ond elumaja lukk.
Khn — 1 var.
- A₂. Virk naine maea lukk.
Emm — 1 var.
- A₃. Kes hää naise saab, see nagu hää
luku saanu.
Tt (Veske) — 1 var.
- Ba₁. Hea naine on maea taba.*
* naene; maja (Stein)
Stein 18; Tt (Kreutzw.) — 1(2) var.
- a₂. Hüä naene om maja taba.
Se (Voolaine) — 1 var.
- b. Naine om maja taba.*
* naene (Krl), naene (Räp)
Võ — 3 var.
- C. Naine on kui kodune lukk.
Rkv (Hinn) — 1 var.
- Da. Hää naine om mehe lukk.
Krk — 1 var.
- b. Naene on mehe lukk.
Wied. 127, Kündja nr. 27 (1883) 561; Jaa
(Rosenplänter) — 1(4) var.
- Ea₁. Hea naene maja lukk, paha naene
põrgutukk.*
* hia (Hls), heä (Vig), hää (Hls, Hel, SJn);
naine (Tõn., E; Hls, Kuu, Kre, Hls, Trv);
maea (Vig)
Wied. 15, Tõn. R Täht. (1882) 50, Tõn. RP
191, Kündja nr. 33 (1883) 393, E MVH 40;
Jõh, Hls, Kuu, Vig, ?Kre (Luks), Hls, Hel,
Trv, SJn — u. 10(33) var.
- a₂. Hüva naine maja lukk, paha naine
põrgutukk.
Hij — 1 var.
- a₃. Hää naene on maja lukk, paha naine
põrgutukk.*
* hea; naine (trükised)
Norm. 192, EKMS II 1111; HMD v. Rls
(Treumann) — 1(4) var.
- a₄. Hea naene on maea lukk, aga paha
naene on põrgutukk.
Pjg — 1 var.
- a₅. Heä naene oo maja lukk, paha see oo
põrgutukk.
Vig (Priimets) — 1 var.
- b. Hea naene kui maja lukk, paha nae-
ne kui põrgutukk.
Kuu — 1 var.
- c. Hea naene on maja lukk, aga halb
naine on põrgutukk.
Hls — 1 var.

- d. Hea naene maja lukk, tige naene põrgutukk.*
* põrgotukk (Gressel)
Gressel (1845) 64; Krj, Kaa — 2(4) var.
- e. Hea naene maja lukk, kuri naene põrgutukk.*
* naine (VJg)
VJg, Kaa, Plt — 3(4) var.
- F. Hää naine om maja lukk, paha naine tuletukk.
Trv (Vaine) — 1(2) var.
- G. Hää naine om aida lukk, kuri naine tulitukk.
Krk — 1(2) var.
- H. Virk naene maja lukk, laisk naene põrgutukk.
Kaa — 1 var.
- I. Hia naine on maja lukk, aga halv naine on maja häävitaja.
Koe (Schultz) — 1 var.
- J. Mõistlik naine maja lukk, mõistmata naine maja hukk.
?Trt (Elsen) — 1?(1) var.
- K. Naine maja lukk, mees maja müür.
?Tt (Elsen) — 1?(1) var.
- L. Miis om vällä lukk, naine om kodu lukk.
San (Lepp) — 1 var.
- M. Naene oo maea lukk, viib paelu rohkem maeast põllega välla ku joodik mees seljaga.
Tõs — 1 var.
- Vt. 781 B.
- N. Tubli naene on maja lukk ja teeb mehele elu lõbusaks.
Laakm. ER Kas, Kal. (1877) 34 — ?(1) var.

*

- O_{1a}. Hea perenaene on maja lukk.
Khk — 1 var.
- b. Perenaene on maja lukk.*
* perenaene (trüklised; Lüg); om (Ote); maea (SJn)
EEdu Kal. (1905) 121, EKMS III 1192; Lüg (Källo), Saa, SJn, Ote — 4 v. 5(6) var.
- O₂. Kerme perenaene maea lukk.
Rõn (anon.) — 1 var.
- P. Perenaene on talu lukk.
Norm. 82, EKMS II 822; SJn — 1(3) var.
- Q. Pernaine om aida lukk.
Kan — 1 var.
- Ra. Tubli perenaene maja taba.
Vas — 1 var.

- b. Perenaene om maja taba.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- S. Pernaine talu taba.*
* perenaene (Rõu)
Ote, Rõu — 2 var.
- Vrd. kk: maja lukk 'kokkuholdlik perenaene' (Trv).
- Vrd. 8664. Perenaene maea kinlus oo.
1043. Hää tüdruk on maja võti.
4033. Hea koer, ta on ikka maja lukk.

7267. NAINE ON MEHE SELTSILINE — 1?(1) var.

- ?Nõo (Relli).
- Vrd. 7234. Naene mehe abi, mees naese tugl.

7268. NAINE ON SIIS VIEL NAINE, KUI VOI SUUS SULAB — 2 var.

- A. Lüg (Källo) — 1 var.
- B. Kui sukkurgi naise suus enämb ei sula, on naine vana.
Kuu (Lindström) — 1 var.
- Vrd. 6639. Mehest saab niikaua asja, kui sukkur suus ära sulab, aga naisele ei saa kauem kui nellakümne viie aastani.
14294. Kuni veel või suus ära sulab, on ikki veel lootust vanatüdrikul mehele saada.
7270. Naine on viel naine, kui kusi lume sulatab.

7269. NAINE ON SIS OMAGA RAHUL, KUI TEMAL ON MIES, HOBU JA KODU — 1?(1) var.

?Lüg (Källo).

7270. NAINE ON VIEL NAINE, KUI KUSI LUME SULATAB — 1 var.

- Lüg (Källo).
- Vrd. 7268. Naine on siis viel naine, kui või suus sulab.
6639. Mehest saab niikaua asja, kui sukkur suus ära sulab, aga naisele ei saa kauem kui nellakümne viie aastani.

7271. NAINE PEAB OLEMA MEHEST KALJATOOMA AEA NOOREM — 1 var.

E. Ennisti seletus: «Kui mees vanaks saab, siis võib naist kui nooremat käskida omale kalja tuua.»
Phl.

7272. NAIN E PIAB ÜKSI MAJA, AGA
VÄHÄ MEHI, KIE ÜKSI PIAB —
1?(1) var.

A. Källo seletus: «Lesk naine saab taluga hakkama, lesk mies jääb hädasse.»

?Lüg.

- Vrd. 6606. Mees saab naeseta, aga naene ei saa ilma meheta mitte läbi.

7273. NAIN E PÖLLETA KUI LEHM
SABATA — 1 var.

Hlj (Reepärg).

7274. NAIN E SAAB MEHE, AGA LAPSED
EI SAA ISÄ — 1?(1) var.

?Lüg (Källo).

- Vrd. 6605. Mees saab naese, aga lapsed ei saa ema.

614. Ema mees ei ole igakord lapse isa.

7275. NAIN E TEEB MEHEGA, MIS TA
TAHAB, MEES TEEB NAISEGA
SEDA, MIS TA SAAB — 1?(1) var.

?Juu v. Vän (Virkus).

7276. NAIN E TOIDAB LAST RINNAGA,
MEES PIHAGA — 1 var.

Krk (Sarv).

7277. NAIN E VOIB KODU PARADIISIKS
TEHA JA PÖRGUKS KUA TEHA —
1 var.

Muh (S. Lätt).

7278. NAIN E ARMASTUS ON KUI KANA
SÄARELUU PÄÄL LIHA — 1 var.

Sa? (Saabas).

- Vrd. 7251. Naestel on nende palju meelt kui kana sääre pääl liha.

7279. NAIN E ARU KUI VANA SÄRGI-
NÄRU — 1 var.

Hel (Pastarus).

- Vrd. 13615. Vanatüdruku aru nagu vana kasu-kanäru.

7280. NAIN E ON NINDAGU KANAD,
NEIL OLGU OMA OU JA ORS —
1?(1) var.

ou = õu; ors = õrs

?Kuu (Lindström).

7281. NAIN E ÜTLEVAD, ET ROHKEM
POLE MIEST VAJA KUI SIIS, KUI
NÄEB MADU-USSI JA KUI MÜRIS-
TAB — 1 var.

Val (Kraavik).

- Vrd. kk: See ei karda muud kui müristamist ja madu-ussi (Pal).

7282. NAIN E ILU JA KASSI SETT OO
ÜHESUGUSED — 1?(1) var.

?Mar (Hilemägi).

- Vrd. 7240. Naese ilu ja heina kasu on üks.

7283. NAIN E JA NAIN E VAHET SAAB
SÜLLAGA MOOTA — 1(5) var.

- a. Trm (Sild) — 1 var.

- b. Naese ja naese vahet saab sülega mõõta.*

* naise (E?)

E 59, E? 27 — ?(4) var.

7284. NAIN E JAUKS ON AIAVITS —
1 var.

Seletus kontekstis: abielutülide õiendamise kohta.

Hää (Mäesalu).

7285. NAIN E KAASAVARAST POLE
ILMASKID KASSI HÄNNA PELE
SAAND — 1 var.

Mus (Tooms).

- Vrd. kk: Tema tarkuse viib kass hannaga ära 'tema ei ole suur asi meest, on rumal' (Vas).

- Vrd. 7294. Naise rikkus — kassi vargus.
1840. Härja suuruse au veeb kass sava otsas ära.

7286. NAIN E HIUZE PIKÄ, A MIHILE
VÄIGU — 1 var.

Lut (Päss).

- Vrd. 7348. Naesterahval on pikad juuksed, lühikesed mõtted.

7287. NAIN E JA KUKEL OLLA ÜKS
MÖISTUS — 1 var.

Põl (Tustit).

- Vrd. 7290. Naise pea ja kana pea lähävad ühte.

7288. NAISEL ON KERGEMB KURADILLE SUUD ANDA KUI TOIST NAIST ILUSAKS NIMITADA — 1?(1) var.

?Kuu (Lindström).

7289. NAISEL ON USSI VIHA — 1?(1) var.

?Tln (Keller).

Vrd. kk: Ta ol' üits väega halb ja salalik inemine, õkva nigu uss (Ote).

Vrd. 7304. Naiste sugu on nagu ussi sugu: ussi tuleb tappa ja naist tuleb nuhelda. 7002. Mõisnikul on ussi viha.

7290. NAISE PEA JA KANA PEA LÄHÄVAD ÜHTE — 4 kuni 5(16) var.

Aa. _____*

* naese (trükised); pää (Stein); lähevad (trükised)

Stein 46, Wied. 128; Tt (Kreutzw.) — 1(6) var.

b. Naise pea ja kana pea on ühesugused.

E² 26 — 2(6) var.

B. Naise pea on ikka kanapea.

Jõh (Mets) — 1 var.

*

C. Ega naised pailu joo, naise pea ja kana pea: koirten viina klonksuke.

Lai (Kolluk) — 1 var.

*

D. Naise aru, kana aru.

Nõo (Sild) — 1 var.

*

E. Kana pääs on rohkemb aru ku lese-naise pääs.

?Lüg (Källo) — 1?(1) var.

Vrd. 7287. Naisel ja kukel olla üks mõistus.

7291. NAISE PEÄVÄ TANOGA ÜLE LÄVE MINEMÄ — 1 var.

Plv (Hurt).

Vrd. 9180. Põlleta ei tohtida üle põranda men-na, aga tanuta võida teise peresse küll men-na.

7292. NAISE RAHAGA NING RAMBA NAHAGA EP SAA ILMASKID JÄRJE PEELE * — 1(3) var.

* Ilmaski; peale (trükised)

Norm. 188, EKMS I 12; Jäm (Usin).

7293. NAISE RIKKUS JA T... PIKKUS ON ÜKS — 14 var.

A_{1a}1.

K. Lepa seletus: «Neist pole kummagist kasu.»

Krj — 1 var.

a₂. Naise rikkus ja t... pikkus — see on üks.

Vig — 1 var.

a₃. Naise rikkus ja t... pikkus — see on üks ja seesamma.

Hää — 1 var.

a₄. Naise rikkus ja t... pikkus on just ühed.

Krj — 1 var.

a₅. Naise rikkus ja t... pitkus pidada üks olema.

Saa — 1 var.

b₁. Naase rikkus nii kui t... pikkus.

Räp — 1 var.

b₂. Naase rikkus on niigu t... pikkus.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

c. Naise rikkus ja m... pikkus oo üks.

Mar (Hillemägi) — 1 var.

A₂. Naese kaasavara või t... pikkus — need on ühesugused.

Saa — 1 var.

A₃. Naise rikkus ega t... pikkus ei ole abielu õnnemõõt.

Hls? (Karro) — 1 var.

B. Kui vaatad naise rikkust, siis vaata ka nina pikkust.

Hls (õpil.) — 1 var.

C. Naise rikkus, vaksa pitkus — tühi ei ulata üle tualävegi.

Lindenbergl HL Kal. (1887) 39 — 1 var.

D. Naese kaasavara või veikse sõrme pikkus — need on ühesugused.

Saa (Söggel) — 1 var.

E. Naise rikkus, pääva pikkus.

Hlj (Leetberg) — 1 var.

Vrd. kk: Minu naisel on ninda pail rikkust kui minu riistal pikkust (Lüg).

Vrd. 9505. Raharikkus ja riista pikkus — see on noorte meeste uhkus. 7353. Naisterahva ilu ja t... pikkus — see on tähtsuseta.

7294. NAISE RIKKUS — KASSI VARGUS — 9(10) var.

- A_{1a}. —
Norm. 188; Kuu — 1(2) var.
- b. Naise rikkus on kassi vargus.
Kuu — 1 var.
- c. Naese rikkus on niisama suur kui kassi vargus.
Kuu — 1 var.
- A₂. Naise rikkus ja kassi vargus — see on ilmas silmapettus.
Kuu — 1 var.
- A₃. Naise rikkus on nagu kassi vargus, kes iga söömise juures nuriseb.
Kod — 1 var.
- B. Naise vara ehk kassi vargus.
Hlj (Leetberg) — 2 var.
- C. Naise rikkus — kassi uhkus.
Kuu (Jahe) — 1 var.
- D. Oh, naese rikkust või kassi kurjust!
Kod (Lindvere) — 1 var.
- Vrd. 7285. Naise kaasavarast pole ilmaskid kassi hanna pele saand.

7295. NAISE RIKKUS UKSE TAHA — 1 var.

E. Ennisti seletus: «Naise kaasavarast ei saa nagu arugid.»
Rei.

7296. NAISE VARANDUS KESTAB TOOMAPÄEVAST JÕULUNI — 11. v. 12(17) var.

- A_{1a}. —
Lüg (Kaasik) — 1 var.
- a₂. Naise vara kestab tuomapäevast jõulu.
Jõh — 1 var.
- b. Naise varaga aitab tuomapäevast jõuluni.
Hlj — 1 var.
- c₁. Naise varandus ei kesta kauem kui toomapäevast jõuluni.
Rak — 1 var.
- c₂. Naese vara ei kesta kauem kui toomapäevast jõuluni.
VMr — 1 var.
- d. Naise varaga ei saa kauem läbi kui toomapäevast jõuluni.
Lüg — 1 var.
- e. Naise varaga ei saa [kauem] edasi kui toomapäevast jõuluni.
Lüg — 1 var.

f. Naiste varandus pidi nii kaua vastu pidama kunni toomapäevast jõulu.
VJg — 1 var.

- A_{2a}. Naise rikkus ei kesta pikemalt kui toomapäevast jõuluni.
Rak — 1 var.
- b. Naise rikkusega ei saa kauem läbi kui toomapäevast jõulu.
Lüg — 1 var.
- c. Naise rikkusega ei saa kauem läbi kui toomapäeva ja jõulu vahe.
Rak — 1(2) var.
- Ba. Naese varandust ei saa kavvõmbas kui jaanipäevast jõuluni.
?Räp (Lepson) — 1?(3) var.
- b. Naise varandust ei saa kauemaks kui jaanipäevast jõuluni.
Norm. 187 — ?(1) var.
- C. Naise varaga saab küntlöpäiväni läbi.
?Lüg (Källo) — ?(1) var.

7297. NAISE VARA NII KUI KILE KÕHUTAIS — 1(3) var.

- a. —
Vän (E. Tetsmann) — 1(2) var.
- b. Naise vara on kui kile kõhutäis.
Norm. 188 — ?(1) var.

7298. NAISE VARAST RIKKUST VÕI KOERASITAST SÕNIKUT — u. 40(52) var.

- A_{1a}. —
Pär (Kampmann) — 1 var.
- b. Naese varast ei saa rikkust, koerasitast ei saa sõnnikud.
Krj (Allas) — 1(3) var.
- c. Ei koerasitast saa sõnikut ega naese varast rikkust.
Vän — 1 var.
- d. Äga mette kedagid põle ju koerasitast sõnnikut äga naise varast rikkust soand mette.
Põi — 1 var.
- A_{2a}. Kes on koerasitast sõnnikud saanud ehk naese varaga rikkaks läinud.
Sa (Veäster) — 1 var.
- b. Kas mõni oo koerasitast sõnikud saan või oo mõni naese varast rikkas saan.
Aud — 1 var.
- Ba₁. Ega kuerasitt põldu väeta ega naise vara rikkaks tie.
Lüg (Källo) — 1 var.

- a₂. Ei koerasitaga põldu väeta ega naise varaga saa rikkaks.
Kul — 1 var.
- b. Naise varaga rikkaks saada on sama hea kui koerasitaga põldu rammutada.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- c. Naese varaga rikkaks saada ja koerasitaga põldu rammutada on ükskõik.
Vän — 1 var.
- B_{2a1}. Kis koerasitaga on põldu rammutand või naese varaga rikkaks saand.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- a₂. Kis koerasitaga põldu rammutand või naese varaga rikkaks saand.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- b. Kis naese varaga enne on rikkaks saand vai koerasitaga põldu rammutand.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- C. Ei koerasitaga rammuta põldu ega naise rahaga saa rikkaks.
Kul — 1 var.
- D. Ei koerasitast ei saa sõnikut ega naise rahast rikkust.
Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.
- E₁. Naise rahast äp saa vara, koerasitast äp saa sõnnigud.
Mus — 1 var.
- E₂. Pinisitast ei saa sõnnikut ja naese rahast varandust.
?Räp (Lepson) — 1(4) var.
- F. Koerasitt pole sõnnik, naise varandus pole vara.
Kaa — 1 var.
- G. Koirasitt pole põlluvägi, naise vara pole puumaa tugi.*
* koerasõnnik (trükised)
puumaa = talu maa-ala, talukohale kuuluv maa
Norm. 188, EKMS I 12 ja III 1163; Ans — 1(4) var.
- H. Kes koerasõnikud saab põllu pääle panna ehk naese rikkusest majale kasu.
Krj — 1 var.
- I. Kes koerast sõnnikut on saanud või naise varandusest toltjat.
Sa — 1 var.
- J. Rikast naist võtta on niisama kui koerasitaga põldu rammutada.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- Ka. Naise rikkus ja koerasõnik.
Emm — 1 var.
- b. Naese rikkus kui koerasõniku kuorm.
Rap — 1 var.
- La₁. Koerasõnnik ja naise varandus — need on et te õhed mõlemad.
Põl — 1 var.
- a₂. Naise vara ja koirasõnnik õotakse üks olevad.
Krj — 1 var.
- b. Naesõ vara nao koerasõnnik.
Khn — 1 var.
- c. Naise vara ja koerasõnik.
Käi — 1(2) var.
- M₁. Koerasetaga pole keegi põldu rammutat.
Rap — 1 var.
- M_{2a}. Kes koerasitaga on põldu rammutand.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- b. Kes koerasitaga põldu rammutada jõuab.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- *
- Na. Naese varandusega elada ehk kassisitaga põldu väetada ei too mingit kasu.
Saa (Söggel) — 1(2) var.
- b. Naese varaga elama hakata või kassisitaga põldu väetada — see on üks laul ta kõik.
Saa (Söggel) — 1 var.
- O. Naese vara ja kassissess oo üks.
Mar (Hilemägi) — 1 var.
- *
- P. Naese rahast ei saa rikkust ja kanasitast ei saa sõnnikud.
Kaa — 1 var.
- Q. Kanasitt pole sõnnik, naise varandus pole rikkus.
Kaa — 1 var.
- R. Kanasitt pole sõnnik ja naise rikkus pole varandus.
EKMS IV 424 — 1 var.
- Sa. Kanasitaga põldu väetada või naese kaasavaraga elada — see on ükskõik.
Saa (Söggel) — 1 var.
- b. Naese kaasavaraga elama hakata või kanasitaga põldu väetada — see on üks ta kõik.
Saa (Söggel) — 1 var.
- T. Tüdrugu vara ja kanasitt põllu pääl.
Käi — 1(2) var.
- U. Kanasõnnikuga ei rammuta põldu ega naise rahaga ei osta maja.
Kos (Võimula) — 1 var.

Vrd. 12604. Tüdrukuid ei saa peret ja koerasitast ei saa sõnnikut.
1588. Mine nüüd hundisitaga põldu rammutama.

7299. **NAISE VIHA JA VESIKAARE TUUL ÄI JÄTA ENNE JÄRGE, KUT VESI LAHTI** — u. 30(44) var.

A_{1a}. — *

* ei; järgi; kui (trükkised)

Norm. 193 ja 242, EKMS II 1112; Krj (Grepp) — 1(4) var.

b. Naisterahva viha ja vesikaare tuul ei anna enni järele, kui vesi väljas.
Rei — 1 var.

c. Vesikaare tuul ja naiste viha ei anna enne järele, kui vesi lahti läheb.
Kaa — 1 var.

d. Vesikaare tuul ja naiste viha ei pidavat aga enne lõppema, kui vesi väljas on.
Käl — 1 var.

A₂. Vesikaare tuul toob tobe, naise nutt vihmist vihma.
VNG (Aug. Krikmann) — 1 var.

B_{1a1}. Keskhomiku tuul ja naise viha ei anna enne järele, kui vesi välja tuleb.
Emm — 1 var.

a₂. Keskhomiku tuul ja naise viha ei anna enne järele, kui vesi väljas.
Emm — 1 var.

b. Keskhomiku tuul ja naiste viha ep anna enne tagasi end, kut vesi väljas on.
Käi — 1 var.

c. Naiste viha ja keskhomingu tuul äi anna enni järele, kui vesi välla tuleb.
Käi — 1 var.

d. Keskhomiku tuul ja naise viha ei jäe enne järele, kui vesi taga.
Hii — 1 var.

e₁. Keskhomiku tuul ja naese viha ei anna enne järele, kui vesi lahti on.
Krj (Allas) — 1(3) var.

e₂. Keskhomiku tuul ja naise viha äi anna enne järele, kut vesi lahti.
Rid — 1 var.

B₂. Keskhumigu tuul ja naiste viha, nee'p anna enni tagasi'nd, kut vihm väljas on.
Käl — 1(3) var.

B₃. Keskhumigu tuul ja naise viha, ne äi anna muidu jarel, kui'p nuta end.
Phl — 1 var.

B₄. Keskhomiku tuul ja naese süda on kõige kangemad: naese süda ei anna enne järele, kui nutma hakkab ja keskhomiku tuul ei anna enne järele, kui sadama hakkab.
Vig (Liedenberg) — 1 var.

B₅. Keskhomiku tuul ja naise süda on kõige kangemad.
EKMS II 1112 ja IV 439 — ?(2) var.

B₆. Keskhomiku tuul ja naese süda on ühesugused.
M. Liedbergi seletus: «Keskhomikust tuleb ike enamasti sadu ja naene, kui oma kiusu võitu ei saa, siis on nutt lahti.»
Vig — 1 var.

B₇. Keskhomigu tuul on nagu naiste viha: hakkab sadama, sajab kolm pääva ühte otsa pidi, naiste viha ka mudu järele ei anna, kui vesi taga.
Emm — 1 var.

C₁. Homikust tuul ja naiste viha on ühesugused: kumbki ei jäta järele, kui hakkab kiskuma, siis vihma toob.
LNg — 1 var.

C₂. Naiste viha ja hommiku tuul olevat üks ja seesama: naiste viha lõpeb nutuga, hommiku tuul lõpeb vihmaga.
Prn — 1 var.

D. Kagutuul ja naise viha ei anna enne järele, kui vesi väljas.
Emm — 1 var.

E. Naiste viha ja kärmetuul on ikki vesitsed.
kärme = kagu
M. Mäesalu seletus: «Vihane naine hakkab nutma, kagutuul toob vihma.»
Hää — 1 var.

F. Kärmetuul põle vihmata ja naiste viha põle nututa.*
* pole (trükkised)
Norm. 38, EKMS I 616 ja IV 115; Hää — 1(4) var.

G. Süd-Osti tuul ja naiste viha lõpeb alati veeaga.
Muh — 1 var.

H₁. Oosti tuul ilma vihmata ei lõpe ja naiste viha ilma nututa.
Aud — 1 var.

H_{2a}. Idätuul ja naiste viha — molemil on lobuks vesi taga.
Kuu — 1 var.

- b. Idätuul ja naiste viha ei jää enne järele, kui vesi lahti.
Kuu — 1 var.
- H_{3a}. Idätuul ja naiste viha lõppevad vihmaga.
Kuu — 1 var.
- b. Idätuul ja naiste viha lõppevad alade vihmaga.
Kuu — 1 var.
- H₄. Idätuul ja naiste riid lõppeb ige nutuga.
Kuu — 1 var.
- I₁. Lõunat tuul ilma sajuta ja naese viha ilma nututa ei lähe ilalgi mööda.
Jäm — 1 var.
- I₂. Lõunat tuul ja naiste viha ei lähe vee-
ta mööda.
Ans — 1 var.
- J. Naiste viha ja tuule vihm on ühesugused, mis kolm päeva kestavad ühtejärke.
Mus — 1 var.
- Vrd. 13994. Vesikaare tuul toob vihma.
7300. NAISE VÖTAD, TULI TULEB MAJASSE — ?(3) var.
E: 26; ?Saa (J. Kangur).
7301. NAIST EI PEA KAUGA KOSIMA, SILLA PÄÄL EI PEA VALISTE SOITMA — 1 var.
San (Roose).
7302. NAISTEL EI OLE SARVI, KUS PÜGALÜ LUGEDA — 1?(1) var.
?Kuu (Lindström).
7303. NAISTEL ON NÜÜD POOLTEIST ÕIGUST: ENNE OLLI POOL JA NOUKOGUDE VALITSUS ANDIS TERVE — 1 var.
Hää (Mäesalu).
7304. NAISTE SUGU ON NAGU USSI SUGU: USSI TULEB TAPPA JA NAISI TULEB NUHELDA — 1 var.
Har (A. Lepp).
- Vrd. 7289. Naisel on ussi viha.
7201. Kes oma naist heast materdab, see sada pattu andeks saab.

7305. NAISTE TÖÖD JA SOITHOBUSE SITTA EI NÄHTA KUSKIL — 1 var.

Tln (Einbluth).

Vrd. 1354. Hobuse siit ei täida merd ega naiste töö tee kedagi rikkaks.

7306. NAISTE VESKID EI TEE HEAD JAHU — 1?(2) var.

?Tln (Keller).

7307. NAIST HOIA KUI PUDELIT — 1 var.

Hel (Tomp).

7308. NAIST KIIDA AASTA PÄRAST — u. 40(52) var.

A_{1a}. _____

TMr (anon.) v. Vru (R. Kallas) — 1(3) var.

b. Enne aastad ei või naist kiita.
Kre — 1 var.

c. Noort noorikut ei või enne aastad kiita mette.
Põi — 1 var.

d. Noorik aasta talus olnud, aeg noorikut kiita.
?Tt (Eisen) — ?(1) var.

A_{2a}. Ärä kiidä naist aasta päivis, kiida kolme aasta päevis.
Kuu — 1 var.

b. Abielu ärä kita kolmandamal päeval, vaid kolmandal aastal.
Krk — 1 var.

A₃. Naist ei tohi jälle õhtu kiita, peab homiku kiitma.
Kul — 1 var.

A₄. Ärä kiida naist homiku, vaid kiida naist õhtu.
Tln — 1 var.

B_{1a}. Ärä kiida pääva enne õhtud ega noorikud enne aastad.
Pjg — 1 var.

a₂. Ärä kita päiva enne õdagut ilusas ega noorket enne aastat hääs.
Ote — 1 var.

b. Ärä kiida päeva enne hommikut ega noorikut enne aastat.
Vil (Suurkask) — 1 var.

- c. Hommikust päeva ja enne aastast noorikut ei või kiita.
Põl — 1 var.
- d. Hommikust päikest ning aastest naest ei tohi kiita.
Ans — 1 var.
- Vt. 3750 K₁.
- B₂. Ära hommest päeva ega eilast noorikut usu.
Pst — 1 var.
- Vt. 3750 K₂.
- B₃. Päeva kiida õhtul, naist hommikul.
VMr v. Vig (Priimets) — 1 var.
- Vt. 3750 K₃.
- B_{4a}. Inne är kitko päiva, kui är om län-nü ja naist, kui är om koolu.
Räp (Lepson) — 1 var.
- b. Päivä ärä kitko inne, kui om looja län-nü ja naist ärä kitko inne, kui om ärä koolnu.
Räp (Lepson) — 1 var.
- Vt. 3750 K₄.
- C_{1a1}. Hommikust ilma ning aastast naist ep tää mette kiita.*
* hommikust; ei tea mitte (Norm.)
Norm. 190; Jäm — 1(2) var.
- a₂. Hommikust ilma ja aastast noorikut ei taga veel kiita mitte.
EKMS I 15 ja 757 (< Põl) — 1(2) var.
- b. Ära kiida hommikul ilma ega aasta pärast naist.
Hii — 1 var.
- c. Hommikul ei või ilma ega esimesel aastal naist kiita.
Vig — 1 var.
- d. Enne päeva loojet äi tea ilma kiite ega enne aastat mitte naist laita.
Kaa — 1 var.
- Vt. 3748 E₁.
- C₂. Kas sa võid usku hommikust ilma või aastast noorikud või vanapoissi.
Pst — 1 var.
- Vt. 3748 E₂.
- C₃. Ära õhtust ilma ega eilest noorikat usu.*
* noorikut (trüksed)
Norm. 190, EKMS II 1113; Pst — 1(3) var.
- Vt. 3748 E₃.
- C_{4a1}. Naist kiida hommikul, ilma õhtul.
Trt, Nõo — 2 var.
- a₂. Naist kiida hommikul, ilma aga õhtul.
Kuu — 1 var.
- a₃. Ohta kiida ilma, naist hommiku.
Lüg — 1 var.
- a₄. Homigu kiida noorikud, õhtu ilma.
Han — 1 var.
- b. Ilma kiidetakse õhtul, naist hommikul.
Kul — 1 var.
- c. Ilma ei või hommikul kiita, vaid õhtul, naist võib hommikul kiita.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- Vt. 3748 E₄.
- D₁. Õhtul kiida ilma, hommikul aset ja aasta pärast noorikut.
Tõs — 1 var.
- Vt. 14543 E₁ ja 3748 F.
- D₂. Ära kiida päeva enne õhtut, hommi-kul kiida, ei naine tegi sulle hia ase-me.
Amb — 1 var.
- Vt. 3750 K₄ ja 14543 E₂.
- Ea₁. Aasta pärast kita nooriket, nädäli pärast hobest.
Vas v. Se (Sandra) — 1(3) var.
- a₂. Aasta pärast kiida noorikut, nädala pärast hoost.
Ez 60 — ?(1) var.
- a₃. Hoböst kita nädäli pärast, naist kita aastaga pärast.
Se — 1 var.
- b. Hobust kiida kuu pärast, naist aasta pärast.*
* hoböst; kitä; pärast (Rõu)
Trt, Rõu — 2 var.
- c. Kuu pärast kiida noorikud ja nädala pärast kiida hoost.
Norm. 190, EKMS I 12; ?Mar (Hiimägi) — ?(3) var.
- d₁. Hommen kitä hobest, aasta pärast naist.
Vas — 1 var.
- d₂. Hoböst kitä hommen, naist aasta pärast.
Vas — 1 var.
- e. Hommen kitä hobest, aasta pärast nooriket.
Vas — 1 var.
- Vt. 3741 B.
- Vrd. Tõn. RP 13 (vene vs).
- Vrd. 2533, eriti G: Jumala ilma, naist egä ho-best ei või usku.

7309. NAIST PEKSAD, SANTI TOIDAD
— 1?(1) var.

?Ote (õpil.).

7310. NAIST SÖNAST, LUTSU SABAST — 2 v. 3(4) var.

A.

Jõh (õpil.), Kuu — 2(3) var.

B.

Naist ninast, lutsu sabast.

?Jõh (õpil.) — 1?(1) var.

Kõik tekstid hilised (k. s. 30.—50. aastast).

Vrd. 324. Kes püüda angerjast savast ehk naist sanast, jääb kaigist ilma.

6093. Ära võta lutsu sabast.

6620. Meest sõnast, naist sabast.

6619, eriti O: Meest sõnast, hārga sarvest, naist nabast ja lehma sabast. Vrd. ka red. P.

7311. NAIST TAPAD, TAIVADE SAAD

— 1 var.

Krl (P. ja J. Einerid).

7312. NAIST TULEB VÖTTA KAUGELT

— 1?(1) var.

?Lüg (Kaasik).

Vrd. 3478. Kaugelt naine võtta ja lisidalt hõbu osta.

7313. NAIST VÕIB NII KAUA PEKSADA, KUI TULELT VÕETUD KÕRDI-PADA MAAS VEEL KEEB — 8(9) var.

Aa. — *

* peksta (EKMS)

EKMS I 12; Hlj (Leetberg) — 1(2) var.

b. Naist tohib nii kaua peksada, kui tulelt võetud kõrdipada maas veel keeb. Hlj (Leetberg) — 1 var.

B₁. Naist võib nii kaua peksta, kui tulelt maha võetud pada keeb. Mar (Ennist) — 1 var.

B₂. Nii kaua olla luba naist peksta kui pada maas. Kuu — 1 var.

C. Nii kaua on mehel naist luba peksta, kui tulelt maha tõstetud katel keeb. Tln — 1 var.

D. Mees võib nii kaua naist peksta, kui leemekatel pärast tulelt ära võtmist maas veel keeb. Krj — 1 var.

E. Nii kaua võib naist peksta, kui tulelt ära tõstetud supp pajas veel keeb. Mus — 1 var.

F. Nii kaua kut rokk katla sees pärast tulelt maha tõstmist keeb, nii kaua võib roka keetjad peksta. Rld — 1 var.

Vrd. 9017. Nii kaua kui pudrupada peale tulelt maha tõstmist põrandal veel keeb, ei tohi mees vastu hakata, kui naine teda sel ajal peksab.

6586. Mees nutab nii kaua naist peale surma taga, kui kiislipada tulelt maha võttes põrandal keeb.

7314. NAIST VÖTA ARGIPÄEVAL: SIGA PESTAKSE MÕNIKORD PÜHA-PÄEVAKSI PUHTAKS — 1?(1) var.

?Vän (Tammsoo).

Vrd. rl «Võta naine töölt»: Minu hella vennakene, / ära püüa pühalla naista, / kat-su ei kallilla ajala! / Kõik pürjed pühil ilusad, / kaud on kallilla ajala — / pestud on sigade silmad (ERIA III:1 nr. 4528).

7315. NAIST VÖTAD — ÜTLE KÕIGILE, HOBOST OSTAD, TEKKU EI HELLÜGI * — 1(2) var.

* hobest; hellüki (Norm.)

Norm. 95; Rāp (Sibul).

7316. NAIST VÖTA SÄÄLT, KOS PERE SUUR — 1?(1) var.

?Krl (Meltsas).

7317. NAIST ÄRA VALITSE SILMA-DEGA, VAID KÕRVADEGA — 2 kuni 4(18) var.

a. — *

* vali (trükkised)

E 59, E² 27, Norm. 182, EKMS II 99 ja 100; Vai (Feldbach) — 1(15) var.

b. Võta naine kõrvadega, ära võta silmadega.

Koe (Schultz) — 1 var.

c. Ära korja naist silmadega, vaid korja kõrvaga.

?Plv (Tobre) — 1?(1) var.

d. Naist ära vahi silmadega, vaid kõrvadega.

?Trt (Pliir) — 1?(1) var.

Vrd. 11052. Sõpra ära otsi silmadega, vaid kõrvadega.

7318. NATAKE ILMA NAESETA ENNEM
KUI TUNNI TUBAKATA — 1 var.

Vän (Jaason).

7319. NENDA KAUA NAESE PÄÄ SILE,
KUI MEHE RINNUS HINGE ON —
2(11) var.

Aa. _____*

* nõnda; naise (Norm., EKMS); pea
(trükised)
Wied. 130; Kündja nr. 47 (1883) 561, Norm.
193, EKMS I 15 ja II 1113; TMr (Herms)
— 1(8) var.

b. Mehe rinnus hing, naise pea sile.
?Pal (Karu) — ?(1) var. Aluseks ilmselt
seni tundmatu trükis.

B. Sõnni naese pea sile, kunni mehe
perse soe.
Sjn (Kapp) — 1(2) var.

Vrd. 5577. Seeni latse pääke sille, kuni ema
silma valla.

7320. PARAM OLLA NAESEL MEHE
KÄSI JA PAHEM KÄSI OMA KÄSI
— 2 var.

A. _____

Juu — 1 var.

B. Hääkäsi om oma käsi, kurikäsi om
naase käsi.
Plv — 1 var.

7321. PAREM NAESE PERSE TUHANE
KUI HOBUSE PERSE MÄRG —
1 var.

J. Saalvergi seletus: parem on võtta naine
lähedalt, mitte kaugelt.
Jür.

Vrd. 1407. Parem hobune härmas kui naine tuh-
kas.

7322. PAREM VÖTTA NAINET INETU
NÄUGA KUI SUURE MAUGA —
1 var.

Krj (Toomessalu).

7323. SEDA VÖIB NAISEKS VÖTTA,
KELLEGA VAKA SOOLA SELTSIS
OLED ÄÄ SÖÖNUD — 4 var.

Aa. _____

Han (Einbluth) — 1 var.

b. Kellega vaka soola oled seltsis ära
söönu, see võta naiseks.

M. Mäesalu seletus: «Et mitte täadmata
ilmalooma ei võta.»

Hää — 1 var.

Ba. Enne ei või tüdruk ja poiss abielluda,
kui on üheksa kotti soola ära söönud.
Trt (Piir) — 1 var.

b. Enne ei või tüdruk ja poiss abielluda,
kui on kolm puuda soola ära söönud.
Trt (Piir) — 1 var.

Vrd. 7195. Et naist tundma õppida, pead puud
soola ära koos sööma.

7193. Enne kui naise odad, piad ämmäga
puuda suola seltsis ära süüa.

3719. Ei tohi kedagi enne kiita, kui külimit
soola üheskoos on ära söödud.

7324. SEE POLE ÕIGE NAINET, KES EI
JAKSA TOITA KAHE LAST JA
MEEST — 3 var.

a. _____

Jäm — 1 var.

b. Mis naine see on, kes ei toida meest
ja kahte last mitte.
Põi — 1 var.

c. Naine peab mehe ja kaks last ära toit-
ma.
Hää — 1 var.

7325. VAATA ETTE, ÄÄ VÖTA NAISET
NALJA PÄRAST — 2 var.

A. _____

JJn (Oberg) — 1 var.

B. Naist ei võeta nalja pärast, alumatsõ
as'a pärast, naane võetas ellä.
Se — 1 var.

Vrd. 7343. Naisevõtt pole naljaasi, mehelminek
veelgi hullem.

7228. Naane võetas nalja pärast.

7326. VETA NAINET SÖNIGULOUDEST JA
REHEST RABAMAST — 1 var.

Emm (Ennist).

7327. VÖTAD NAISET, NAGU REGI
PERÄN; SAAD LATSE, NAGU KIVI
RII PÄÄL — u. 30(41) var.

A₁a₁. _____

Trv — 1 var.

a₂. Võta naine, ku regi peran; saad latse,
ku kivi rii pääl.
Trv — 1 var.

- a₃. Võta naene, ku regi perra; saave latse, ku kivi rii pääle.
Trv — 1 var.
- a₄. Võta naene, regi perani; saa laits, kivi pääl.
Ote — 1 var.
- a₅. Võta naine, regi järel; saad lapse, kivi peal.*
* naene; kibi (Rap v. Mär)
Norm. 183; Rap v. Mär (Poom) — 1 v. 2(3) var.
- a₆. Võta naine, regi taga; om laits, kivi rii pääl.
Ran — 1 var.
- a₇. Võta naine, siis on regi taga; suab lapse, kivi ries.
Amb — 1 var.
- b. Kui mees naise võtab, saab ree järgi; kui naine lapse toob, on kivi ree pääl.
Vän — 1 var.
- A₂. Naine kui regi taga, lapsed kui kivid pääl.
MMg — 1 var.
- A₃. Este regi peräs ja perä kivid pial.
A. Källo seletus: «Vanapoiss kartas naist võtta, et sis tulevad lapsed ja elo lähäb raskest.»
Lüg — 1 var.
- A₄. Mehel om peräregi peräh, kiviki seeh, viäh.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- A_{5a}. Võta naene, on nagu regi päras; saab laps, on nagu kivi ree pääl; saab mitu last, lähäb ikka raskemaks, kuni viimaks ei jõuagi enam elukoormad ilmast läbi vedada.
?Trv v. Rõu (Siipen) — ?(1) var.
- b. Võta naene, on nagu regi taga; saad lapse, nagu kivi ree peal; saad mitu last, mitu kivi, viimaks ei jõuagi enam vedada.
E MVH 95 — ?(1) var.
- B_{1a}. Võta naine, sis om kohe kelguke perani, saad latse, ja juba om kivike kelgukese pääl.
J. P. Söggeli seletus: «Naesevõtmises tagasehoidlikute poiste arvamine.»
Saa — 1(2) var.
- b. Kui mees naese võtab, saab omale kelgu järele ja varsi ka kivikse kelgu pääle.
Saa (Söggel) — 1 var.
- B₂. Võta naene, siis saad kelgukse omale perra; varsi selle järel ka veel kivikse kelgukse pääle — vea siis, et rindealune valutab.
Saa (Söggel) — 1 var.
- C_{1a}. Võta naene, regi taga; saad lapsi, koorm peal.
Jäm — 1 var.
- a₂. Oda naine, regi taga; saad lapsed, kuorem pääl.
Kuu — 1 var.
- a₃. Võta naine, regi järel; saa lapsi, koorm peal.
Muh — 1 var.
- a₄. Võtad naise, regi järel; saa lapsed, koorem peal.
Pal — 1 var.
- b. Võtad naise, regi taga; saab naine lapsed, koorem ree peal.
Vän (Tammsoo) — 1 var.
- c₁. Võta naene, regi taga; tulevad lapsed, koorem pääl.
Sirvil. (1901) 45 — 1 var.
- c₂. Võtad naese, regi taga; tulevad lapsed, koorm peal.
Kär — 1 var.
- d. Võtad naise, rege taga; teed lapse, koorem peal.
Sjn — 1 var.
- C₂. Veta tühi regi järke, varsti kasub sõnna koorm ka pääle.
Krk — 1 var.
- C₃. Ku poiss om alle[s], siis om tühi regi perän; ku naise võtt, siis om juba kuurme pääl.
Krk — 1 var.
- D. Kui poiss naise võtab, siis on taal regi järel; kui veel laps on, siis pakk ka peal.
Phl — 1 var.
- E. Võta naene, siis on sul vanker järges; saad lapse, siis on koorm peäl ka.
Sa — 1 var.
- F_{1a}. Naise võtad, reed-rattad varsti taga.
E: 26; ?Saa (J. Kangur) — ?(2) var.
- b₁. Võta naine ärä, sis oo kik rii ja ratta perän.
Hls (Reissar) — 1 var.
- b₂. Võta naene ära, siis kõik prii ja rattad perän.*
* prii — ilmne eksitus
E MVH 95 — ?(3) var.
- F_{2a}. Naise võtad, siis regi taga.
Trm — 1 var.

- b. Kui naase võtad, sis om nigu regi takah viä.
Kam (Relli) — 1 var.
- F₃. Abielu paneb regi risti järele.
Põl (Rand) — 1 var.
- G. Võtat naase, võtat hindäle ägli taadõ.
Se — 1 var.
- Vrd. kk: Kelk järel ja kibi peal ka 'lapsega tüdruk' (Kul); Mul om jo ree-ratta peran 'naine ja laps' (His); Regi peran, kiviği seen 'halb naine' (Vas v. Se).
- Vrd. 9591. See rebane jooseb rutembast, kellel reikest takan ei ole, aga kellel reikene takan om, ei jõua nii joosta.
9597. Esiteks regi, pärast koorm.
7328. VÕTAD NAIST, SIIS ENNE VAATA, OSTAD HOBUST, ENNE SÕIDA — 1?(1) var.
?VII (Leoke).
7329. VÕTA NAENE NÄABRITALUST, TEDA TUNNED KÄSIST-JALUST — u. 15(21) var.
- Aa₁. — *
- * naine (Norm.)
Norm. 182; Vig (Aitsam) — 1(4) var.
- a₂. Võta naane naabritalist, tedä tunnet käsist-jalust.
Rõu — 1(2) var.
- a₃. Võta naine naabritalist, tunnend teda käsist-jalust.*
* naanõ; tedä (Rõu)
VMr (Prilmets), Juu v. Vän (Virkus), Rõu (Pallits) — 3 var.
- a₄. Naine võta naabretalist, tunnend teda käsist-jalust.*
* veta (Kaa), oda (Kuu); tädä; naaburitalust (Kuu), naabritalist (Kaa)
Kuu, Kaa, KJn — 3 var.
- a₅. Naine oda naabritalist, siis tunnend tädä käsist-jalust.
Kuu — 1 var.
- b₁. Võta naine naabritalist, tunnend teda peast-jalust.
SJn — 1 var.
- b₂. Võta naine naabritalist, tunnend sa teda peast-jalust.
Krj — 1 var.
- B. Võta naine naabritalist, siis saab terve käsist-jalust.
Ran (L. Kallas) — 1 var.
- Ca. Naine võta naabritalist, tunnend teda käsist-jalust; / lähed kaugelt naist sa võtma, / poiss, siis saad sa ikka petta.
Krk — 1 var.
- b. Võta naine naabritalist, / seda tunnen käsist-jalust, / tahad kaugelt naist sa võtta, / poiss, siis saad sa ikka petta.
Räp — 1 var.
- c. Võta naine naabritalist, / teda tunnend käsist-jalust; / tahad kaugelt naist sa võtta, / siis võid saada kergelt petta.
Har — 1 var.
- Da. Naine võta naabritalist.
Tri (Eisen) — 1 var.
- b. Võta naine naaburista.
VNg — 1 var.
- Vrd. 8133. Osta oma naabri looma ja kosi oma küla mehe tütar — neid sa tunnend.
7330. VÕTA NAENE NEIDUDEST, OSTA HOBUSÄLGUDEST: VANA NAINE LEIVARAISK, VANA HOBUSÄLGU HEINARAISK — 2 v. 3(5) var.
- A. —
- PJg (Reinson) — 1 var.
- B. Võta naine neidudest, osta hobusälgudest.
Norm. 182, EKMS II 100 — 2(2) var.
- C. Ärä sina võta vanna naist, vana naane leeväraisk.
Räp (Lepson) — 1 var.
- D. Ära võta leske naista, / lesk on kuri lepitada, / võta naine neidudest / ja osta täkust hobune.
E MVH 5 — 12(1) var.
- Vt. 5774 C.
- Vrd. r1 «Võta naine neidudest»: Võta sina naene neidisine, / osta varsusia hobune (ERIA III: 1 nr. 4506).
7331. VÕTA NAINE HEENAKAARELT, AGA MITTE KIRIKUTEELT — u. 25(36) var.
- Aa₁. —
- Pit — 1 var.
- a₂. Võta heenakaarelt naene, aga mette kirikuteelt.
E. Põldre seletus: «Tuleb ikke vaadata, kudas ta tööd teeb, aga mette, kudas ta pühava oõ ja riides kõib.»
Aud — 1 v. 2(2) var.

- b₁. Ära võta kirikuteelt, vaid heinamaalt.
Hel — 1 var.
- b₂. Ära võta naist kirikuteelt, vaid heinamaalt.
EKMS II 99 — ?(1) var.
- b₃. Ära võta kirikuteelt, võta heinamaalt.
?Pal (Karv) — ?(2) var.
- c. Vaata naist heinamaalt, aga mitte kirikuteelt.
Trm — 1 var.
- Ba. Ära võta naist mette kerikuteelt, vaid võta noodajäält.
Emm — 1 var.
- b. Võta naine võrgujäält, mitte kirikust ega kõrtsuteelt.
Norm. 182, EKMS II 100; Rei — 1(3) var.
- Ca. Võta naine töö juurest, mette keriguteelt.
Phl — 1 var.
- b₁. Ära võta naist keriguteelt, võta töö juurest.
Phl — 1 var.
- b₂. Ära võta kirikuteelt, võta töö äärest naine.
Käi — 1 var.
- c. Ära vali naist kerikuteeld, vaada töö juurest.
Phl — 1 var.
- Vt. 7250 D.
- Da₁. Kirigust ega kortsist ära oda naist, vaid naine oda töö juurest.
Kuu — 1 var.
- a₂. Ära võta kõrtsist ega kergust naest, võta töö juurest naene.
Krj (Allas) — 1(3) var.
- a₃. Ära võta kõrtsist ega kirikust naist, võta töö juurest naine.
?KJn (Taresaar) — ?(1) var.
- b. Oda naine töö juurest, mitte aga kortsist ega kirgust.
Kuu — 1 var.
- Vt. 7250 E.
- E. Älä porsast kodis osta eiga naist keriguteelt voda.
ViR (Aug. Krikmann) — 1 var.
- Vt. 9214 I.
- F. Sihi sirbilt ja vahi vardalt, mitte kirikuteelt.
Kad — 1 var.
- Vt. 7415 C.
- G. Silitse naine tsirbi päält, valitse reharre päält, kae ikka hainakaare päält.
Räp — 1 var.
- Vt. 7415 D.

- H. Sihi naist sirbilta, katsu heinakaarelt.
?Vig ((Priimets) — 1?(1) var.
- Vt. 7415 E.
- I₁. Ära võttag naist kõrtsist tandsirinnaft, võta põlluee peelt ning heinakaarelt.
Jäm — 1 var.
- I₂. Naine võta heinakaare pealt, aga mitte tantsuringi pealt.
Kul — 1 var.
- Vt. 11588 C₁-C₂.
- J. Naist ära vali pidu päält, vaid heinakaarelt.
Lüg (Källo) — 1 var.
- Vt. 8736 G.
- K. Naene võta sukavarda takka ja heenakaare pealt.
Mih (Pille) — 1 var.
- La. Hobune osta kirikuteelt, neiu kosi heinakaarelt.
Klemmer Elusal. Kal. (1904) 19 — 1?(1) var.
- b. Hobu osta kirikutielt, naene võta heinakaarelt.
Kuu — 1(2) var.
- c. Hobune osta kirikuteelt, naine võta heinakaarelt.
Norm. 182; Amb ((Kleinmann) — 1(2) var.
- M. Ära võta naist kirikuteelt.
Kre — 1 var.
- Vrd. ri «Võta naine töölt» (ERIA III:1 nr. 4528-4533).
- Vrd. 1184. Heinakaareld saad tööka naise, ahju eest ja süngist vedela.
6143. Parema on leida lähkrikivi merellivalt kui hääd naist kirikuplatsilt.
7332. VÕTA NAIN JA TEE UUED
PASTLAD, MOLEMA ON ÜHE-
KORRAGA VANAD — 2 var.
- a. Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- b. Kui võta noor naine, siis tee uued pastled ja vanaks saavad nad ühel ajal.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
7333. VÕTA NAIN NÄHTAVAST JA
KAASA KARJAS KÄITAVAST —
3(4) var.
- a. *
- * karja käitavast (Saa); käidavast (Norm.)
Norm. 182; Hää, Saa — 2(3) var.

- b. Võta naene nähtanesta, kaasa karjan käidanesta.
Saa — 1 var.
- Vrd. kk: Mis ta otsib vee tagant vett, võtku naene nähtavast ... (Hää).
- Vrd. rl «Võta naene nähtavast»: Võta sa oma nättav näiu, / oma teoteede päälta, / oma karjakäügi päälta, / oma rataste raduje (VK IV nr. 471).
Vt. ka RKM II 90, 461 < Hää.
- 7374. VÕTA NAINA RANNAMAALT, SIIS SAAD SILKU ODAVALT — 2 var.**
- A. _____
Amb (Eplik) — 1 var.
- B. Võta naine Sõrvemaalt, siis saad silku igapäe.
Khk (Tarkin) — 1 var.
- 7375. VÕTA NAINA TALUTOASTA, TALU TEILGEDE TAGASTA — 1 var.**
- Lai (Kolluk).
- Vrd. rl «Ära võta mõisast, võta talust»: Hella-kene, vennakene, / too naine talutuasta, / talu telgede tagasta (ERIA III : 1 nr. 4537).
- 7376. VÕTA SIE NAISEST, KIE LUUVARRE MAAST ÜLES TÕSTAB — 1 var.**
- Lüg (Källo).
- Vrd. nlj: RKM II 201, 145 (90) < Lüg.
- Vrd. 5994. Lohakas naine astub üle luua, korralik naine ei astu üle õlekõrre.
- 7377. ÄRGU NAENE NAERGU NAESE, TEUTAGU TÜDRUK TEIST — 3 v. 4(25) var.**
- Aa₁. _____
Han (Lambert) — 1 var.
- a₂. Naene ärgu naergu naist, tüdruk ei teutagu teist.
Meelej. nr. 11 (1887) 86 — ?(4) var.
- a₃. Naene ärgu naergu naist, tüdruk ärgu teotagu teist.*
* naine (E)
E 59, E² 26 — ?(6) var.
- a₄. Naene ärgu teista naergu, tüdruk teista teotagu.
VII (Leoke) — 1 var.
- b. Naine ei pea naerma naist, tüdruk ei teutama teist.
Pär (Kampmann) — 1(2) var.
- c. Naine ärgu naergu [naist], tütarlaps ärgu teotagu [teist].
Kask-Vaigla-Veski L⁵² 32 — ?(1) var.
- Ba. Naine ärgu naergu naista, teine teise tüdterida.
E MVH 22; ?Tt (Eisen) — ?(4) var.
- b. Ärgu naine naergu naista, teine teise tüdterida.
RI ja Kalevala 89, Norm. 261, EKMS II 1090; ?Pil (Söödur) v. ?Trm (Ounapuu) — 1?(6) var.
- Vrd. rl «Ärgu naergu naine naista»: Ärgu naergu naine naista, / naine naista, teine teista, / teine teise tüdterida (ERIA III : 1 nr. 4818).
- 7378. NAISEMEHE PILL NAO SOENDÖT SUPP — 2 var.**
- a. _____
Khk (S. Saar) — 1 var.
- b. Naesõmehe pill ollõ nao soendöt supp.
Khk (T. Saar) — 1 var.
- Vrd. 10605. Soendud supp ja soovitud naene on üks.
5766. Lesk mees ja soendud supp on ühesuguses väärtuses.
- 7379. NAISEMEHE TRALLITAMINE ON NAGU LEHMA MÖIRGAMINE — 1 var.**
- Rap v. Mär (Poom).
- 7340. EGA NAISEVÖTJAL ARRU EI OLE — 1(2) var.**
- San (K. Gross).
- Vrd. 532. Ega eläjäl miilt pään ei ole.
- 7341. NAISEVÖTMINE EI OLE MITTE HOBUSE OSTMINE — 1 var.**
- As (Pallu).
- 7342. NAISE VÖTMINE JA KÄIA OSTMINE OLLA KAKS KÕIGE TÄBARA-MAT ASJA MAAILMAS — 1 var.**
- Krj (Toomessalu).
- Vrd. 7232. Naese võtmine ja krundi ostmine on igäväne kukkumine.
- 7343. NAISEVÖTT POLE NALJAASI, MEHELMINEK VEELGI HULLEM — 6 var.**
- A₁. _____
Krk (Varli) — 1 var.

- A₂. Naisevõtmine põle naeruasi ega mehelemine mine mängiasi.
Kul — 1 var.
- B. Ega pulmategu pole pudrukeet ega naisevõtt põle naeruasi.
LNg — 1 var.
- C. Naesevõtmine põle naeroasi: tasku peab raha taluma ja hobu peab hea olema.
Mih — 1 var.
- D. Ega naesevõtmine ole naljamäng: kes teab, missuguse tuleräua kaela saab.
Saa (Söggel) — 1 var.
- E. Mehelemine põle rehelemine ja naisevõtmine põle naljaasi.
Vil (Mikk) — 1 var.
- Vt. 6703 D.
- Vrd. 7325. Vaata ette, ä'ä võta naist nalja pärast.
7367. Nalja teit' naane võtta, katsu tema kuradiga elada.

7344. KES NAESTERAHVAST PAHANDAB, SEE ELUONNE KAUTAB — u.
20(33) var.

a₁. — *

* kis — sii (Ksl); naisterahvast (E₂, Tõn; Hlj, Trv, Plt, Ksl, Nõo); pahandab — kautab (Trv); kaotab (Vig)
Wied. 60, Kündja nr. 36 (1883) 431, Tõn. RP 193, E 35, E₂ 26; Hlj (Lepp-Vilkmann), Vig (Eisen), Trv, Plt, Ksl, Nõo (Leitu) — 6 v. 7(14) var.

a₂. Kes naisterahvast pahandes, sii eluõnne kaotes.
Hel — 1 var.

b. Kes naist pahants, sii eluõnne kaots.*
* pahandab; see; kautab (Vlg, Lisal.)
Vlg. Lisal. nr. 10 (1890) 80; Krk (Kuusik) — 1(4) var.

c. Kes naisterahvast vihastab, see eluõnne kaotab.*
* kis (VMr, Kõp); naisterahvast (VMr, Kuu, Saa, Hel, Vil, TMr); kautab (VMr, Tor, Hel, Vil)
VNg, Hlj, VMr, Kuu, Tor, Saa, Hel, Vil, Kõp, TMr — 12(13) var.

d. Kui naisterahvast vihastad, siis eluõnne kaud.
SJn — 1 var.

Vrd. alb: Kes naisterahvast pahandab, / see eluõnne kaotab. / Seepärast ainult armasta, / õnn alati jääb õitsemale (Plv).

7345. MIS SA PUTUD NAISTERAHVAST, KU PÄÄ EI KANNA — 1?(1) var.

? Röp (Poolakess).

7346. NAASTERAHVAS JA VIIN ESSUTAP MEHE MEELE JA KEELE — 1 var.

Plv (Tobre).

7347. NAESTERAHVA KIIM JA USSI KIHVT PEAB ÜKS OLEMA — 1(5) var.

a. — *

* naisterahva (EKMS)
Wied. 128, Kündja nr. 47 (1883) 561, EKMS I 161 — 1(4) var.

b. Naeste kiim ja ussi kihvt.
E MVH 85 — ?(1) var.

7348. NAESTERAHVAL ON PITKAD JUUKSED, LÜHIKESED MÖTTED — u. 75(123) var.

A_{1a1}.

* Helle 348, Hupel 113, Čelak. 392, Poromenski EGr. 207, Wied. 128, KAH EKAI 155 — 1(13) var.

*

Naesterahval on pikad (pitkad) juuksed, lühikesed mötted, / Weiber haben lange Haare, aber kurze Gedächtnis.

a₂. Naesterahval on pikad juuksed ja lühikesed mötted.*

* hiuksed (Stein)
Stein 46; Vil (Kuhlbarsid), ?Tt (Kreutzw.) — 1 v. 2(4) var.

a₃. Naesterahval on pikad juuksed, aga lühikesed mötted.*

* pitkad; hiuksed (Wied.)
Wied. 128, E MVH 31 — 1?(2) var.

a₄. Naesterahval pika juusse ja lühikese mötte.
San — 1 var.

b. Naestel pikad hiuksed ja lühikesed mötted.
Sirvil. (1901) 47 — 1 var.

A₂. Pikad juuksed, lühikesed mötted.
Aud — 1 var.

B_{1a1}. Naesterahval om pikk hius, lühikene meel.
Vas — 1 var.

- a₂. Naistõrahval om pikk juus, aga miil lühkene.
Kam v. Se (Relli) — 1 var.
- a₃. Naisterahval pikk hius ja lühkene miil.
?Räp (Lepson) — ?(2) var.
- a₄. Naistõrahvel hius pikk, a miil lühkene.
Se — 1 var.
- a₅. Naisterahva juus pikk, meel lühike.
EKMS II 974 — 1?(1) var.
- b₁. Naisel pikk hius, lühikene meel.*
* naasel; lühkene (Rõu)
Rõu, Vas v. Se (Sandra) — 2 var.
- b₂. Naasel hius pikk ja miil lühkene.
Se — 1 var.
- c₁. Naisil hius pikk, miil lühkene.
Se — 1 var.
- c₂. Naisil pikk hius, lühkene miil.
Se — 2 var.
- d. Naezel hiuze' pika', meel lühüt.
LMr 134 — 1 var.
- e₁. Naistel pikad juuksed ja lühike meel.
Phl — 1 var.
- e₂. Naisil omma pika juusse ja lühike meel.
Ote — 1 var.
- B₂. Baabal hius pikk, miil lühkene.
Se — 1 var.
- B₃. Kabehisel pikk hius, lühikene miil.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- B₄a₁. Pikk hius, lühkene miil.*
* juus (Vas v. Se); lühikene (Rõu, As);
meel (Vas v. Se, As)
V. Savala (Se), A. Raadla (Rõu) jt. seletused: õeld. naise kohta.
Võ, Se, As (Pint) — 6 var.
- a₂. Juuks pikk, miil lühike.
San — 1 var.
- a₃. Hius pikk, miil lühkene.
Se — 1 var.
- b₁. Pitkad juuksed, lühike meel.
Jõh, Kaa — 2 var.
- b₂. Pikked hiuksed, lühikkä miel.
Kuu — 1 var.
- C. Naistel on pikat juukset, lühikene meelearu.
?Võn (Pint) — 1?(1) var.
- D₁a₁. Naisterahval on pikad juuksed, aga lühikene aru.
Trm (Sild) — 1(2) var.
- a₂. Naisterahval pikad juuksed, lühike aru.
Trm (Sild) — 1 var.
- b. Naisterahvastel on pikad juuksed, aga lühikene aru.
E MVH 31 — ?(2) var.
- c₁. Naisel on pikk juus, lühike aru.
Hel — 1 var.
- c₂. Naisel on pikk juuks ja lühi aru.
VII (Kala) — 1 var.
- d. Naistel on pikk juus ja lühike aru.
Kam (Relli) — 1 var.
- e. Naisel on pikad juuksed, kuid lühike aru.
Rõu — 1 var.
- f₁. Naistel on pikad juuksed, aga lühike aru.
Kuu — 1 var.
- f₂. Naistel pikad juuksed, aga lühike aru.
Trm — 1 var.
- D₂a₁. Pikk juuks, lühike aru.*
* juus (EKMS); lühike (EKMS; Trv, Pal, Rõn), lühikene (Pal)
E. Metsa (Jõh) seletus: naise kohta.
EKMS III 663; Jõh, Kuu, Trv, Pal, Ran — 7 v. 8(8) var.
- a₂. Pikk juuks ja lühike aru.
Tt (S. Veske) — 1 var.
- b₁. Pikad juuksed, lühike aru.
VII, SJn, Trm, Kod — 4 var.
- b₂. Pikked juuksed, lühikäne aru.
Kuu — 1 var.
- b₃. Pikad juuksed ja lühike aru.
Jür, Rei, Trm — 3 var.
- c. Lühike aru, pikad juuksed.
Hlj — 1 var.
- E. Pika juusse, jubi aru.
jubi = lühike
Puh — 1 var.
- F. Pikad juuksed ja pisike aru.
Pde — 1 var.
- G₁. Naisterahval pikad juuksed ja lühike mõistus.*
* naisterahval (E?)
E 59, E₂ 27 — ?(4) var.
- G₂. Mida pikem juus, seda lühem mõistus.
E₂ 36 — ?(1) var.
- G₃a. Pikk hius, lühikene mõistus.*
* lühikene (Rõu)
Rõu, Rääp — 2 var.
- b. Pikad juuksed, lühike mõistus.*
* juussed (Ksl)
Hls (õpil.), Ksl — 2 var.
- G₄. Na kuidas naistel pikad juuksed on, na on nendel ka vähem mõistust.
Kul — 1 var.

- Ha. Naisel om pikk hiis, aga lühiki mutsu.
Urv v. Krl (Tamm, Pehka) — 1(3) var.
- b. Naisel on pikk juus, aga lühike muts.
EKMS II 976 — ?(1) var.
- I. Naisterahval on pikemad plehtid kui aru.*
* naisterahval (Stein, Wied., E); pitkemaad (Wied.); patsid (E, E²)
Stein 46, Wied. 128, E 59, E² 27; ?Tt (Kreutzw.) — 1?(5) var.
- Ja. Naisterahva hiis pikk, miil lühikene, kiil pikk ja lagja.*
* meel — keel (Wied.)
Wied. 128; Võ-Se (Stein) — 1(4) var.
- b. Naisterahva juus pikk, meel lühike, keel pikk ja lai.
EKMS II 1112 — ?(1) var.
- Vt. 2687 B.
- K. Tütrugul pikä hiusse, lühike miil, poisil lühikese hiusse, kerge miil.
Hel (Tomp) — 1 var.
- Vt. 6167 B.
- L. Naisterahval pitkad juuksed ja lühikene aru; meesterahval lühikesed juuksed ja pitk aru.
Jõh — 1 var.
- Vt. 6163 B.
- M. Pikad juuksed, aga lühikene mõistus; lühikene juuks, pikk mõistus.
?Pal (Karro) — ?(1) var.

*

- N. Pikad juuksed, kerge aru.
Pal (Karma) — 1 v. 2(2) var.
- O_{1a}. Naistel pikad juuksed, kerge meel.
E² 26 — ?(6) var.
- b. Naistel pikad juuksed ja kerge meel.
VII (Alvre) — 1 var.
- O_{2a}. Pikad juuksed, kerge meel.
E. Ennisti seletus: «Naiste kohta.»
Lüg, Tin v. Mär (Ojasson), Emm — 3 var.
- b. Pikad juuksed ja kerge meel.
Var — 1 var.
- O₃. Pikajuukstelistel olla kerge meel.
Rõu (Leegen) — 1 var.
- P. Naesel on pitkad juuksed ja kerge meel, mõnel mehel jälle libe keel.
Krj (Mägi) — 1 var.
- Vrd. kk: Enesel pikad juuksed peas, aga aru lühike (Plt).
- Vrd. 8804. Pikad juuksed, pikk aru; lühikesed juuksed, lühike aru.
7288. Naisel hluze pikä, a mihile väigu.

7349. NAESTERAHVA OID NAGU VESI MOLLIS — 1 var.

Hmd v. Ris (Treumann).

7350. NAESTERAHVAS PEAB IKKA PIDALIK OLEMA — 1 var.

pidalik = tagasihoidlik
Wied. ESSr 808.

7351. NAESTERAHVAST USKUDA ON NII KUI SOOLA KÜLVADA — 4 v. 5(5) var.

- a₁. —
Val (Feldbach) — 1 var.
- a₂. Naisterahvast uskuda on kui soola külda.
Ksl — 1 var.
- a₃. Naisterahvast uskuda on nagu soola külvata.
Phl — 1 var.
- b₁. Naese sõna uskuda on nii kui soola külda.
Vru (R. Kallas) — 1 var.
- b₂. Sest naese sana uskuda on nii kui soola külid sa.
?Sa (R. Kallas) — 1?(1) var.
- Vrd. rmngl: Neid meesterahvaid uskuda / on kui soola külvata (KJn).
- Vrd. 5145. Külva soola ehk usu petise juttu.

7352. NAESTERAHVA TÖÖ JA VANA HOBUSE SÖÖT EI SAA ELADES OTSA — 16 kuni 18(69) var.

- Aa. Naisterahva töö ja vana hobuse sööt ei nähta midagi.
* Helle 348, Hupel 113, Porominski EGr. 207, Wied. 128 — 1(10) var.

*

Naisterahva töö ja vana hobuse sööt ei nähta midagi, (ei sa elades otsa) was die Weiber arbeiten und alte Pferde fressen, fällt wenig in die Augen.

- b. Naisterahva töö ja vana hobuse sööt ei paista silma.*
* silmi (Wied., EKMS); naisterahva (E², Norm., EKMS)
Stein 46, Wied. 128, E 59, E² 27, Norm. 192, EKMS II 1112; ?Tt (Kreutzw.) — ?(11) var.
- c. Naisterahva töö ja vana hobuse sööt ei ole silmapaiste.
KAH EKAI 155 — ?(1) var.

*

- B. Naesterahva töö ja hobuse söömine on üks.
Hmd v. Ris (Treumann) — 1 var.

*

- C_{1a}. _____
* Helle 348, Hupel 113, Pöromenski EGr. 207, KAH EKAI 155 — 1(6) var.
* vt. red. Aa.

- b. Naiste töö ja vana hobuse söömisel ei ole ju ealeski otsa.
EKMS I 1183 — 1?(1) var.

- c. Naesterahva töö ja vana hobuse sööt ei lõpe.
Kaa — 1(2) var.

- C₂. Naesterahva töö ei lõpe eladeski otsa nagu hobuse söömine.
Tür — 1 var.

- C_{3a}. Naesterahva töö ja mähobuse söömine ei lõpe iial otsa.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

- b. Naiste töö ja mähobuse söömal lõpu äi ole.
Käi — 1 var.

- c. Naesterahva töö ja mähobuse söömine — millal need lõppevad.
Krij (Allas) — 1(3) var.

- C₄. Mähobuse söömine ja naiste näputöö — nee äi lõpe ilmal.
Käi — 1 var.

- D. Naesterahva töö ja mähobuse söömisel ei ole vahet millaski.*
* millalgi (EKMS)
Norm. 95, EKMS I 476; Lai (Tammepuu) — 1(3) var.

- E. Mähobuse söömine ja naiste varda-kudumine ei lõpe.*
* naiste (trükised)
Norm. 192, EKMS II 1112; Kaa — 1(3) var.

*

- Fa. Naise näpp ja mära moka ei seisa iialgi.
E² 68; Käi — 1(2) var.

- b. Naise näpp ja mähobuse moka äi seisa kunagi.*
* ei (trükised)
Norm. 95, EKMS I 476; Käi — 1(3) var.

- G. Emase inimese käed ja mähobuse mokad — nendel ammedid ikka.
Käi (Sooster) — 1(3) var.

- H₁. Mära suu ja naise näpud peavad alati liikuma.
Hii (Meiusi) — 1 var.

- H₂. Hobuse suu ja naisterahva näpud liiguvad alati.
Räp (Eisen) — 1 var.

* *

- Ia. Naesterahva töö ei lõpe elades otsa.*
* naisterahva (E², Huvit.); eladeski (E, E²); iialgi (Huvit.)
Stein 46, Wied. 128, Kündja nr. 47 (1883) 561, E 59, E² 27, Huvit. V Lisa 16; ?Tt (Kreutzw.) — 1?(13) var.

- b. Naisterahva töö ei lõpe iialgi.
Raud VMj 218 — ?(1) var.

- Vrd. 12580. Töötigija töö äi lõpe ja mähobuse söömine äi lõpe ka.
13856. Varsaga mära ja lapsega naene on üks.

7353. NAISTERAHVA ILU JA T..-PIKKUS — SEE ON TÄHTSUSETA — 1 var.

Nõo (Siid).

- Vrd. 7293. Naise rikkus ja t... pikkus on üks.

7354. NAISTERAHVAS ON INIME AINULT VÄRSKE LUME PEAL — 1 var.

E. Vesikisaare seletus: «Kui lume peal on ainult jäljed näha, öeldakse: «Siit on inimene läinud», muidu öeldakse «naisterahvas»».

KJn.

- Vrd. 435. Ega asunik inimene põle, ainult värske lume ajal peetakse inimeseks.

7355. NAISTERAHVAS USUS HÄÄD SÖNA — 1(2) var.

Võ-Se (Stein).

7356. EGA NALI EI NAKKA KÜLGI — 1(2) var.

Trv (Pausk).

- Vrd. 11081. Sõim ei nakka sõrmõ külge, naar ei nakka naha külge.

7357. EGA NALI LUUD EI RIKU — 1 var.

Hel (Habicht).

Vrd. 7133. Ega naer nahka riku ega tühi jutt
tükki võtta.
12419. Ega töö konti riku.

7358. IGAL NALJAL OLGU PIIR — 1 var.
Tt (S. Veske).

7359. KUST MUIDU NALJA SAAB, KUI
NALJA EI TEE — 1 var.
Ris (J. Reimann).

7360. NALI MAKSAB RAHA — 1 var.
Ris (J. Reimann).

Vrd. 7361. Nali on enam kui kopik raha.
80. Aeg on raha.

7361. NALI ON ENAM KUI KOPIK RAHA
— 6 var.

Aa. _____*
* oo änam (Vig), om enap (Hls)
Vig, Tor, Hls — 3 var.

b. Nali ond rohkõm kui kopik raha.
Khn — 1 var.

Ba. Ius nali on änam kui rubla raha.
Saa — 1 var.

b. Hea nali on enam kui rubla.
Vän — 1 var.

Vrd. 7360. Nali maksab raha.

7362. NALI ON MÕNIKORD PROHVET-
LIK ETTEKUULUTUS* — ?(2) var.
* prohveti (E)
E 59; ?Hel v. Vön (J. Anniko).

7363. NALJAL OM MITU ATRA, VIHAI EI
OLE ÜTTEGI — 2 var.

a. _____
San (Roose) — 1 var.

b. Naljal um säitse atra maa seen, viha-
lasel ei ole üttegi.
Võ (Schmidt) — 1 var.

7364. NALJA NÄGU, AGA TÕE TEGU —
1?(1) var.

?Juu v. Vän (Virkus).

Vrd. 7368. Olgu nali nalja a'al, tõde tõe a'al.

7365. NALJAST SAAB KALJA — 2 v. 3(3)
var.

A. Naljast saab mitte tihti kali.
EPost. nr. 2 (1889) 3 — 1?(1) var.

Ba. _____
MMg (õpil.) — 1 var.

b. Naljast tuleb kalja.
Val — 1 var.

Vrd. 12325, eriti B, näit. Ba: Nali naljas, kali
kaljas.
11184, eriti B: Sädemest saa suur tuli, nal'-
last suur kali, sõnast suur tüli.

7366. NALJAST SAAB TÕDE, TÕEST
SAAB TÖNN — 1 var.

Kos (Lepp).

Vrd. 7368. Olgu nali nalja a'al, tõde tõe a'al.

7367. NALJA TETA' NAANE VÕTTA.
KATSU TEMA KURADIGA ELADA
— 2 var.

A. _____
Kam v. Se (Reli) — 1 var.

B. Nali om küll naist võtta, aga kae, kas
om ka nali naisege elade.
Saa (Söggel) — 1 var.

Vrd. 7343. Naisevõtt pole naljaasi, mehelminek
veelgi hullem.
6704. Mehele minna pole kunts, aga suu-
rem kunts on mehega elada.

7368. OLGU NALI NALJA A'AL, TÕDE
TÕE A'AL — 4 var.

Aa. _____
JJn (Oberg) — 1 var.

b. Tõtt tõe ajal, nalja nalja ajal.
Lüg (Thomson) — 1 var.

Ba. Tee tööd töö ajal, heida nalja nalja
ajal.
Mus — 1 var.

b. Tee tööd töö ajal, tee nalja nalja ajal.
Krj — 1 var.

Vt. 12492 D.

Vrd. 12325. Tõsi tõeks, nali naljaks.

7371. Tee nalja naljage, aga mitte tulite-
rave riistage.

7368. Naljast saab tõde, tõest saab tõnn.

370. Ära armasta nalja, kui tõsi taga.

7364. Nalja nägu, aga tõe tegu.

7369. PAREM NAL'LAS NAARDA KUI
VIHAS VÕTTA — 1 var.

Nõo (J. A.).

7370. POLE NALI, KUI ISA MEEL ON
VALI — 1(3) var.

Norm. 169, EKMS I 654; Jäm (Kuldsaar).

7371. TEE NALJA NALJAGE, AGA MITTE
TULITERAVE RIISTAGE — 1 var.

Pst (Saar, Siimer).

Vrd. 7368. Olgu nali nalja a'al, tõde tõe a'al.

7372. VAHEST UÜLDÄ NALJAGA TOSI
VALJA — 1 var.

Kuu (Salström).

7373. OLGU KA IKKA NALJAMAAD —
3(5) var.

A. _____
Wied. ESSr 579 — 1 var.

B. Nal'lal om pällu maad.
Nõo (Tüklov) — 1(3) var.

C. Nal'lamaad om rohkemp ku vihamaad.
Hel — 1 var.

Vrd. kk: Nõo nüüd ei ole änäp nal'lal maad
(Krk).

Vrd. 13561. Vanapaganalgi on nallamaad.

7374. NALJATEUST TULEB HÄBI —
1?(1) var.

?VII (Leoke).

7375. NANN KOOPA, NAINNE TUPPA —
5(9) var.

A. _____
nann = kartul
S. Noore seletus: «Mihklipäevaks pidiid vä-
lised tööd võimalikult korras olema ja siis
õeldi nii.»
Norm. 90, EKMS III 422; Kad — 1(3) var.

Ba. Mihklipäeval on naine tuas ja naeris
koobas.*
* mihklipäeval; toas; koopas (trükised)
EKMS II 99 ja III 463; Hlj (Leetberg) —
1(3) var.

b. Mihklipäevaks on naine tuas ja nairis
koopas.
M. Tamme seletus: «Naisterahva väline töö
on lõppenud.»
Rak — 1 var.

C. Mihklipäeväs peät olema naaris koo-
ban ja naine kolgan.
Rõn — 1 var.

D. Mihklipäiväs olgu kapsta tõrksen, naa-
ris kooban ja naine taren.
Ote v. San (Tammemägi) — 1 var.

Vrd. KAH Kal. (1899) 20: Mihklipäev on täht-
päev: / vanad eided toodaks tuppa, / kartu-
lid pandaks' koopasse, / lehmad lausa lau-
tadesse.

7376. NAPS ON SÖÖMA OHERDI —
1 var.

Sa (O. Kallas).

7377. KES EI NÄE NARMAS, SEE EI
NÄE SILMAS; KES NÄEB NAR-
MAS, SEE NÄEB SILMAS — 1 var.

J. Tannenthali seletus: kui poiss tüdrukut
vahib ja tahab teda võtta, siis öeldakse.
Amb.

Vrd. 7654. Keda ei näha näämikus, seda ei
sihita siidiski.

7378. MIS SA NARRIGA NALJATAD EHK
LOLLIGA LOBISED — 1 var.

Kad (Hintzenberg).

7379. NARRI ASI EI LÄHE MITTE KAU-
GELE — 1(2) var.

Wied. 128, Kündja nr. 47 (1883) 561.

7380. NARRID LAITVAD, TARGAD
AITVAD — ?(7) var.

Gr. LS 158, Tõn. RP 237, Norm. 258, EKMS
I 190.

7381. NARRIGA EI MAKSA VAIELDA —
2 var.

A. _____
Rak (Lilienbach) — 1 var.

B. Tark jätap rumalale järele, sest ruma-
laga ei massa vaielda.
Rõn — 1 var.

Vrd. 11629 D.
Vrd. Siir. 22,14: Ärra rägi palju janno jelle
wasto, kes moistmatta, ja ärra minne rum-
mala jure.

Vrd. 5997. Haka lolliiga vaidlema või vasikaga
võedu joosma.

7382. NARRI KÄEKIRI SEISAB SEINA
PEAL — 1?(1) var.

?Kam (Külle).

7383. NARRILE ANNA LEIB KÄTTE, TA
EI OSKA SUUA — 1 var.

JJn (Oberg).

7384. NARRI[L] PEKSA NAHK TÄIS, TA NAERAB VEEL PEALEGI — 1?(1) var.

?JJn (Ober).

7385. NARRI NAERAB IGAÜKS — 2 var.

A. _____

JJn (Ober) — 1 var.

B. Igaüks tahab narri naerda, aga keegi ei taha narr olla.

Amb (Klemmer) — 1 var.

Vrd. 7159. Ega muidu naerda ei saa, kui narri nurmen ei ole.

7386. NARR, KES NARVAST NAISE VOTAB, LOLL, KES LINNAST LEHMA OSTAB — 11 var.

A. Lits, kes linnast lehma ostab, / narr, kes Narvast naese võtab: / linna lehm ei anna piima, / Narva naine ei anna poega.

Kuu (L. Ploompuu) — 1 var.

B_{1a}. _____

Trt (Pülr) — 1 var.

b. Loll, kes linnast lehma ostab, narr, kes Narvast naese tuob.

Kuu (Remmik) — 1 var.

B_{2a}. Lits, kes linnast lehma ostab, narr, kes Narvast naise võtab.*

* lehmä õssab; naese (Kod)

Kos, Kod — 2 var.

b. Narr, kes Narvast naise võtab, lits, kes linnast lehma õstab.

Jõh — 3 var.

C. Narr, kes Narvast naise võtab, / vene-turult lehma ostab.

Rak (õpil.) — 1 var.

D. Narvast naine naljaks võtta, / töötegi-ja põllult tuua.

TMr (Eisen) — 1 var.

E. Loll, kes Narvast naise võtab.

Rak (õpil.) — 1 var.

Vrd. r1 «Narr, kes Narvast naese võtab»: Narr, kes Narvast naese võtab, / lits, kes linnast lehma ostab — / Narva naene ei too poega, / linna lehm ei lüpsa piima (ERIA III:1 nr. 6298).

7387. NARR NAERAB ALATI — 1(4) var.

A. _____

?Mih (Pille), ?Piv (Musto) — ?(2) var.

B. Lollpää naerab kõike.

Puus, Eü I 29 — ?(1) var.

- C. Örtsükäne naurab alade.

A. Kronströmi seletus: «Edev naerab alati.»

Kuu — 1 var.

Vrd. 7150. Suurest naerust tunnukse rumalad meest.

7388. NARR ON SEE, KES ROHKEM LUBAB, KUI TA JÕUAB — u. 5(7) var.

A. _____

JJn (Ober) — 1 var.

B. Kelm on, kes paremat lubab anda, kui tal on.

Vil (Leoke?) — 1 var.

C. Kelm om tuu, kiä inämb and, ku' täl om.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

D. Ära luba kellegile enam, kui sa anda võid.

Krj — 1 var.

E. Ära iialgi luba rohkem, kui sa täita suudad.

VNg — 1 var.

F. Ära luba rohkem, kui sa teha suudad.

Kask-Vaigla-Veski Lõ 76 — ?(1) var.

G. Ära palju luba, siis ei saa suost täit-jat.

?Saa (Söggel) — 1?(1) var.

7389. NARR SAAB NARRI PALKA — 2 var.

a. _____

M. Luu seletus: narr saab igalt poolt palka.

Plt — 1 var.

b. Narril narri palk.

Saa (Söggel) — 1 var.

Vrd. 11841, eriti D: Kes tõist naarab, see naaru palga saab.

4068. Koeral koera palk.

7390. TAHAD NARRI NÄHA, SIS TIE INIMINE LESEST — ? kuni 2(2) var.

A. _____

?Lüg (Källo) — 1?(1) var.

B. Tahad narri näha, sis vahi leske.

?Lüg (Källo) — 1?(1) var.

7391. ÄRA NARRI NAERA EGA KERGAT-SID KIIDA — 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

7392. ÄRA SAADA NARRI KÜLALISEKS
EGA UNUSTAJAD KÄSUANDJAKS
— 1 var.

JJn (Oberg).

7393. NARRIKANNIKAS EI MÖISTA
NALJA — 1?(1) var.

?VNg (Aug. Krikmann).

7394. NARRI KONNA, AGA ÄRA MIIST
NARRI — 1?(1) var.

?Kan (Suurkask).

7395. NARRI KÕHTU ÜKS KORD, KÕHT
NARRIB SIND ÜHEKSA KORD —
1 var.

OM nr. 2 (1890) 83.

Vrd. 7398. Narri põldu üks kord, põld narrib
sind üheksa korda.

7400. Ära narri toitu, toit tasub teinekord
seda tagasi.

7396. NARRI MEEST, ÄRA NARRI MEHE
KÜBARAT — u. 155(211) var.

Aa1. — *

* miist (Ote, Vö-Se); ää (Ote); kübärät
(Ote, Kan, Plv), kübart (TMr, Tt)
Wied. 128, Kündja nr. 47 (1883) 561; VMr
(A. Elken), TMr (Herms), Puh, Ote, Kan,
Plv, Vö-Se (Stein), Tt (anon.) — 8(15) var.

a2. Narri miist, ära nargu mehe kübarat.
Plv? (J. Keerd) — 1 var.

a3. Narri meest, narriku_{ui} mehe kübarat.
Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.

a4. Narri meest, aga ära narri mehe kü-
barat.
Stein 46, Wied. 128, Kündja nr. 47 (1883)
561; Tt (Kreutzw.) — 1(6) var.

a5. Narri meest, ära mehe kübarat narri.*
* miist; ää; kübärät (Hls)
Hls, Pst, Trv v. Rõu (Siipen) — 3(4) var.

a6. Narri meest, ära narri mitte mehe kü-
barat.
Plv — 1 var.

a7. Narri miist, mitte mehe kübärät.*
* meest; kübarat (SJn)

SJn, Rõu — 2 var.

a8. Narri meest, aga mitte mehe kübarat.*
* kübart (VIL, VI)
PÄL, Trv, Vil, VI (Kuuben) — 6(7) var.

b1. Naera meest, ära mehe kübart naera.*
* naara
Trv — 2 var.

b2. Naara miist, är naarku mehe kübäret.
Rõu — 1 var.

b3. Naara miist, aga mitte mehe kübärät.
Kod — 1 var.

c. Mõnita miist, aga ära mehe kübärt
mõnita.
Trv — 1(2) var.

d. Putu meest, ei mitte mehe kübarat.
Kam — 1 var.

e. Ära pilka mehe kübarad, vaid pilka
meest.
As (Pint) — 1 var.

f. Trotsi miist, ää trotsi mehe kübärät.
Võn — 1 var.

B1a1. Narri meest, ära narri mehe mütsi.*
* miest (Kuu), miist (Pal); ää (Sim, Jür,
Rap v. Mär); mihe; mütsü (Kuu)
R. Põldmäe (Jür) seletus: «Õeld., kui pois
lõõb teise mütsi maha.»
Sim, Amb, TÜR, Kuu, Jür, Rap v. Mär
(Poom), Plt, Lai, Pal, Trm — u. 15(17)
var.

a2. Narri' miist, narigu_{ui} mehe mütsü.
Se (T. Linna) — 1 var.

a3. Narri meest, aga ära narri mehe
mütsi.*

* miist (Vln, KJn), miest (Plt); ää (KJn)
OM nr. 2 (1890) 83, E 59, E 25, Puus. KH
II¹¹ 102, Puus. KH III¹² 72; Nrv, Jõh, Hlj,
Ann, Kuu, Vil, Vln, KJn, Plt, Rõu, Tt
(Eisen) — u. 15(31) var.

a4. Narri meest, ära narri mitte mehe
mütsi.
Plv — 1 var.

a5. Narri meest, aga ää narrig mehe müt-
si mette.
Põl — 1 var.

a6. Narri meest, ära mehe mütsi narri.*
* miist; är' (Hls)
Hls, Hel — 4(5) var.

a7. Narri meest, aga ära mehe mütsi nar-
ri.*
* miist (Vil)
Kuu, Saa, Vil, Plt — 6(7) var.

a8. Narri meest, aga mitte mehe mütsi.*
* miest (Jõh, Lüg, Hlj, Kuu, Muh, Khn,
SJn, Trm), miist (Trv, Vil, Kod, San, Krl);
agamtõ (Khn); mette (Vig, SJn); mihe
(Kuu, Trv, San); mütsü (Khn)
Vi, Amb, Ha, Lä, Sa, PÄP, Krk, Trv, Vil,

- SJn, Plt, TaP, Ran, San, Krl, Rõu, Ti (Hameri) — u. 50(59) var.
- a₉. Narri küll meest, äga mette mehe mütsi.
Põl — 1 var.
- a₁₀. Narri meest, mitte mehe mütsi.*
* mütsi (Nõo)
Hls (õpil.), Pst, Nõo, Vas v. Se (Sandra),
Tt (S. Veske) — 5(8) var.
- a₁₁. Mis sä mihe mütsi narri, narri müst.
Hel — 1 var.
- a₁₂. Narri meest, äga mitte mütsi.
Nurmik II 145 — 12(1) var.
- a₁₃. Ära narri mehe mütsi, narri meest.
Ote — 1 var.
- a₁₄. Ära mehe mütsi narri, narri meest.
SJn — 1 var.
- a₁₅. Ära narri mütsi, narri meest.
Koe — 1 var.
- b₁. Naera meest, ära naera mehe mütsi.
As (Kuusik) — 1 var.
- b₂. Naera meest, äga ära naera mehe mütsi.
Trm — 1 var.
- b₃. Naera meest, äga ää naerag mehe mütsi mette.
A. Ranna seletused: «1) Tõõrietus, olgu ükskõik kui lihtne, ei kuulu arvustamisele; 2) arvustada (~ naerda) võib inimese viise ja kombeid, ebaõrõusid, mitte äga ta lihtsat riistust.»
Põl — 1 var.
- b₄. Naera meest, äga mitte mehe mütsi.
Norm. 260, EKMS II 1090; Val, VMr, ?Krl (Ohakas), PõP, Pil — 9(12) var.
- b₅. Naera miest, äga mte mehe mütsi.
Khn — 1 var.
- b₆. Naera küll meest, äga mette mehe mütsi.
Põl — 1 var.
- c. Nõõgi meest, äga mitte mihe mütsi.
Ote (õpil.) — 1 v. 2(2) var.
- d. Putu miist, ära mihe mütsi putu.
Hel — 1 var.
- e. Trotsi miist, äga mitte mehe mütsi.
Plv — 1 var.
- f. Mölla mehega, äga mitte mehe mütsiga.
As (Pallu) — 1 var.
- g. Mängi mehega, mitte mehe mütsiga.
Kam (Relli) — 1 var.
- h. Kisu meest, äga mitte mehe mütsi.
Jäm — 1 var.

- B₂. Ära narri mihe mütsi.
Kuu (Lindström) — 1 var.
- B₃. Müts om mehe au; narri müst, äga ära narri mütsi.
Nõo — 1 var.
- C. Naera meest, ära naera mehe habet.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- D. Narri meest, äga [mitte] mehe nime.
Val (Hendel) — 1 var.
- Vrd. 7117. Müts ei narri meest, kui mees mütsi ei narri.
7397. Narri naist, äga ära narri naise tanu.

7397. NARRI NAIST, ÄGA ÄRA NARRI NAISE TANU* — 12(7) var.

- * naest — naese (Wied.)
Wied. 128, E 59, E 27, EKMS III 72; ?Ti (Kreutzw.).
- Vrd. 7396. Narri meest, ära narri mehe kübara.

7398. NARRI PÖLDU ÜKS KORD, PÖLD NARRIB SIND ÜHEKSA KORDA — u. 175(292) var.

- A_{1a1}. *
* pöld. (Hupel, Poromenski, Körber); üts (Marpurg, Laakm. Mr Kal.; Hel, Vön, Ote, Urv, Rõu, Vas), ühe (Ti), üits (Hel, Trv); kõrd (Val, Hel, Trv, MMg, Vön, Ote, Urv, Rõu, Vas); narr (Hel, Vön, Ote, Urv, Vas), nari (Rõu, Vas), narrip (Laakm. Mr Kal.; Rõu); sinnu (Laakm. Mr Kal.; Hel, Ote, Urv, Rõu), sinno (Marpurg; Rõu, Vas), sino (Vön), sinuda (MMg), slu (Trv); ühessa (Mih, Hää, Ksi), ütesse (Hel), ütes (Hel), ütsä (Trv), ütsessa (Trv, Vön, Ote, Rõu), ütesä (Urv), ütesä (Rõu), ütesa (Rõu, Vas); kord (Helle, Körber, Vig, Lisal, KAH EKAI; Val, Rak, Vig, Põl, Saa, Vil, Ksi), kõrd (Marpurg; Hel, Vön, Urv, Rõu, Vas), kõrdä (Hel), kõrda (Laakm. Mr Kal.; Hel, Trv, MMg, Ote)
- * Helle 348, Hupel 113, Marburg 71, Poromenski EGr. 207, Laakm. Mr Kal. (1862 mai), Körber VRMK 38, Körber Uus ABDr 10, Wied. 128, Kündja nr. 47 (1883) 561, Vig, Lisal. nr. 24 (1881) 1, Kurrik 7, Malm 10, Ol. Lisa nr. 11 (1888) 173, KAH EKAI 155, Is. Kal. (1904) 209, Kodu Kal. (1906) lk-ta, Kmpm. Klr II: 45, Raud VMJ 218, Muuk-Mihkla-Tedre IV 26, Norm. 84, EKMS III 377; Val, Rak, VJg, VMr, Kuu, Tin, Kos, Rap v. Mär (Poom), Kul, Vig, Mih, Khk, Pha, Põl, Aud, Hää, Saa, Hel, Trv,

Pst, Vil, Sjn, Ksi, ?Pal ((Karro), Trm, MMG, Vön, Ote, Urv, Rõu, Vas, Vas v. Se (Prants) — u. 50(122) var.

* Narri põldo üks kord, põld narrib sind üheksa korda
läbi man den Nider einmal verweiden, so frisst man ihn so leicht nicht wieder jurecht.

a2. Narri põldu üts kõrd, põld sinu ütesa kõrd.
Puh — 1 var.

a3. Narri põldu üks kord ja põld narrib sind üheksa korda.
Trm — 1 var.

a4. Narri põldu üks kord, aga põld narrib sind üheksa korda.
Sim — 1 var.

a5. Narri põldu üks kord, siis narrib põld sind üheksa korda.
Trv v. Rõu (Slipsen), Trm — 3 var.

a6. Narri sa põldu üks kord, siis põld narrib sind üheksa korda.
Kul — 1 var.

a7. Narri põldu üks kord, põld narrib üheksa kord.*
* korda (HMD v. Ris)
VNG, HMD v. Ris (Treumann) — 2 var.

a8. Narri põldu üks kord, ta narrib sind üheksa kord.*
* tema (Hs; Kuu); kord (Vlg. Lisal.; Val)
Vlg. Lisal. nr. 17 (1890) 136, Huvit. V Lisa 16; Val, Hs, Kuu, Hel — 5(6) var.

a9. Narri sina põldu üks kõrd, põld narrib sinu üheksa korda.*
* sa; ühe; korra; sind; üheksa; korda (KJn)
Jõh, KJn — 2 var.

b1. Narri sa põldu üks kord, põld narrib sind üheksa korda vasta.
Pil — 1 var.

b2. Narri põldu üks kord, põld narrib sind üheksa korda vastu.*
* vasta (E; Hlj)
E MVH 14; Hlj, Amb, Kuu, Rap v. Mär (Poom), Han, Rei, Pjg — 7(8) var.

b3. Narri põldu üks kord, põld narrib üheksa korda vastu.
E2 70, Kask-Vaigla-Veski I Ak 22, Reiman EK I 278; Rap, ?Tõs (õpil.) — 1 v. 2(8) var.

b4. Narri põldu üks kord, põld narrib üheksa korda.
Jür — 1 var.

b5. Narri põldu üks kord, ta narrib üheksa korda vastu.*
* vasta (E)
E 59; Krj — 1 kuni 2(2) var.

b6. Narri põldu ühe korra, põld narrib vastu üheksa korda.
Põl — 1 var.

c. Narri põldu üks kord, põld narrib üheksa kord jälle.
VII — 1 var.

d. Narri põldo üks kord, narrib põld sind üheksa tagasi.
Vän — 1 var.

A2a1. Narrid põldu üks kord, põld narrib sind üheksa korda.*

* ühe (trükised; Lüg, Kuu, Kul), üts (Krl, Har), üits (Trv); korra (trükised; Lüg, Kul), kerra (Kuu), kõrd (Trv, Trm, Krl, Har); narr (Trv, Trm, Krl); sinu (Kuu, Trv), se (Trm), sinnu (Krl); ühüksä (Kuu), ütesse (Trv), ütese (Krl), ütesä (Har); kerda (Kuu), kord (Khn, Kam), kõrd (Trv, Trm, Krl, Har)

Tõn. Täht. (1909 mai), Tõn RP 218/9; Lüg, Kuu, Rap v. Mär (Poom), Kul, Khn, Trv, Vil, Trm, Kam, Krl, Har — 15(25) var.

a2. Narrid põldu ühe korra, narrib põld sind üheksa korda.
Kam — 1 var.

a3. Narrid põldu ühe korra, põld narrib üheksa korda.
Hls, ?Elva (Paurson) — 1 kuni 2(3) var.

a4. Narri põldu ühe korra, põld narrib sind üheksa.
Tõn. Täht. (1910 juuni) — ?(1) var.

a5. Põldu narrid üits kõrd, põld narrib su ütsä kõrd.
Ran — 1 var.

a6. Narrid sa põldu ühe korra, põld narrib sind üheksa korda.
Lal — 1 var.

a7. Narrid põldu üks kord, ta narrib sind üheksa korda.
Pal — 1 var.

a8. Narrid põldo ühe korra, narrib ta sind üheksa korda.
Sjn — 1 var.

a9. Narrid põldu üits kõrd, sõs narrib põld sinu ütesa korda.
Trv — 1 var.

a10. Narrid sa üks kord põldu, siis narrab ta üheksa korda sind.
Sjn — 1 var.

- a₁₁. Narrid sa põldu ühe korra, siis narrib põld sind üheksa korda.
Kär — 1 var.
- a₁₂. Sina narrid põldu ühe korra, põld narrib sind üheksa korda.
Pst — 1 var.
- b₁. Narrid peldu ühe kerra, peld narrib sind ühikse kerda vasta.
Kuu — 1 var.
- b₂. Narrid peldu ühe kerra, peld narrib ühikse kerda vasta.*
* põldo (Vig), põldu (Vig, Trt); üks (Vig, Trt), õhõ (Vig); korra (Vig), kord (Vig, Trt); üheksa (Vig, Trt), õhõssä (Vig); kerda (Vig, Trt); vastu (Vig, Trt)
Kuu, Vig, Trt — 4(5) var.
- b₃. Narrid põldu üks kord, sii narrib üheksa korda vasta.
Ans — 1 var.
- b₄. Narrid põldu korra, põld narrib vasta üheksa korda.
Põi — 1 var.
- c₁. Narrid põldu üks kord, põld narrib sind üheksa korda tagasi.
Hää — 1 var.
- c₂. Narrid sa põldu üks kõrd, siis narrib põld sinu üheksa korda tagasi.
Plv — 1 var.
- c₃. Narrid sa põldu ühe korra, põld narrib sind üheksa korda tagasi.*
* üks; kord (Pil)
Krk, Pil — 2 var.
- A₃a₁. Kui narrid põldu üks kord, narrib põld sind [üheksa] korda.
SJn — 1(2) var.
- a₂. Kui narrid põldu üts kõrd, sis põld narrib siu ütessa kõrda.
Hel — 1(2) var.
- a₃. Kui sa üts kõrd põldu narrit, põld narr sinnu ütessa kõrd.
Se — 1 var.
- a₄. Kui sa põldu üts kord narrit, põld narrib sinno ütessa korda.
Vas — 1 var.
- a₅. Kui sa põldu üks kord narrid, põld sind üheksa korda narrib.
Vil — 1 var.
- a₆. Kui sa narrid põldu üks kord, siis põld narrib sind üheksa korda.
TMr — 1 var.
- a₇. Kui sa narrit põldu üts kõrd, sis narr ta sinnu ütessä kõrda.
Ote — 1 var.
- b₁. Kui sa põldu narrid ühe korra, narrib põld sind [üheksa korda] vastu.
Kad — 1 var.
- b₂. Kui sa põldu üits kõrd narrit, sis narrip põld sinnu ütessä kõrda vastu.
Kan — 1 var.
- b₃. Kui narrid põldu üks kord, põld narrib sind üheksa korda vastu.
Iis — 1 var.
- b₄. Kui narrid põldu ühe kõrra, siis narrib põld ühessa kõrda vastu.
TMr — 1 var.
- b₅. Kui põldu narrid ühe korra, narrib ta sind vastu üheksa korda.
Vil — 1 var.
- c. Kui sa kõrd põldu narrit, temä narrip ütsä kõrda tagasi.
Kam — 1 var.
- d. Kui sina põldu narrid üts kõrd, narr põld sinnu ütessa kõrd vasta tagasi.
Ote — 1 var.
- A₄a₁. Kis narrib põldu õhe korra, seda narrib põld ühessa korda.
Vil — 1 var.
- a₂. Kes põldu [üks kord] narrib, seda narrib põld [üheksa korda].
Kär — 1 var.
- a₃. Kes põldu üts kõrd narr, toda narr põld ütessä kõrda.
Ote — 1 var.
- a₄. Kes põldu ühe korra narrib, sõda põld narrib üheksa korda.
Põi — 1 var.
- b. Kes põldu ühe korra narrib, seda narrib põld üheksa korda vastu.
VMr — 1(2) var.
- c₁. Kes narrib põldu ühe korra, seda saab põld üheksa korda narrima.
Hls — 1(2) var.
- c₂. Kes põldu ühe korra narrib, saab [üheksa korda] vastu narritud.
Vän — 1 var.
- A₅. Mees narrib põldu üks kord, aga põld narrib meest üheksa korda.*
* üits; kõrd; ütessa (Trv)
Wied. ESSr 650, EKMS II 1118; Trv — 2(3) var.
- A₆. Narrib põllumees põldu ühe korra, aga põld narrib siis põllumeest üheksa korda.
Trm — 1 var.
- A₇. Ära narri põldu üts kõrd, põld narrip sinno ütessa kõrd.
San — 1 var.

- A₃. Ühe korra narrid põldu, üheksa korda põld vastab.
Lüg — 1 var.
- Ba₁. Narrid sa maad ühe korra, narrib tema sind üheksa korda.
Vil — 1(2) var.
- a₂. Kes narrib muad ühe korra, seda mua narrib üheksa korda.
KJn — 1 var.
- b₁. Narri maad üks kord, ta narrib üheksa korda vasta.
E 59 — ?(1) var.
- b₂. Narri sina maad üts kõrd, maa narri sinud ütesse kõrda vastu.
Krk — 1 var.
- c. Narri maad üks kord, ta narrib sind üheksa korda jälle.
Wied. 127 ja 128, Kündja nr. 47 (1883) 561 — 1(5) var.
- C. Narri nurme üts kord, nurm sinu ütes-sä kõrd.
Nõo — 1(3) var.
- Da. Põld ütlen: «Kui peremees mind üks kord narrib, siis narrin ma teda ühes-sa korda.» *
* ütelnud; ühe; korra; üheksa (Loorits)
Loorits Vrp 46 (< Kõp); Tõs — 2 var.
- b. Põld oli kord inimesele pajatanud: «Narrid sa mu üts kõrd, sös narri ma su ütesse kõrda.»
Trv — 1 var.
- c. Põld ütelnud: «Kui peremees mind ühe korra oma halva harimisega narrib, siis narri ma teda ütesse korda vastu.»
Hel — 1 var.
- Ea₁. Naera põldu üks kord, põld naerab sind üheksa korda.
Ol. Lisa nr. 11 (1888) 167, Is. Kal. (1904) 203 — 1(5) var.
- a₂. Naarad põldu üts kõrd, põld naar sinu [üheksa] kõrda.
Rõu — 1 var.
- b. Naera maad üks kord, ta naerab sind üheksa korda jälle.
Wied. 127, Kündja nr. 47 (1883) 561 — 1(2) var.
- Fa₁. Petad põldu ühe korra, põld petab sind üheksa korda.
Sa — 1 var.
- a₂. Kes petab põldu üks kord, seda põld petab üheksa kord.
Khk — 1 var.
- a₃. Kui sa põldu üts kõrd pettäd, põld pett sinnu ütesä kõrd.
Har — 1 var.
- b. Kui põldu petad ühe aasta, põld petab üheksa aastat.
Vas — 1 var.
- G. Kui sa põldu üks kord mõnitad, põld mõnitab sind üheksa korda.
EKMS III 377 (< Hel) — 1 var.
- H. Nõga peldu ühā kerra, vahi, peld nõgab sinu üheksa kerda.
Rak — 1 var.
- I. Kui põldu ühe korra harid, põld harib sjõnd üheksä korda jälle.
Khñ — 1 var.
- J_{1a}. Narri sina põldu üks kord, põld narrib sind [kümme] korda.
Nrv — 1 var.
- b. Narri põldu üks kord, põld narrib sind kümme korda vasta.
E MVH 14 — ?(1) var.
- J_{2a}. Narrid põldu üks kord, põld narrib sind kümme korda.
Hel — 1 var.
- b. Narrid põldu ühte korda, põld narrib tagasi kümme korda.
Var — 1 var.
- J₃. Kui narrid põldu ühe kõrra, siis narrib põld kümme kõrda vasta.
TMr — 1 var.
- K_{1a}. Kui narrid maad ühe korra, maa narrib sind kümme korda.
Vän — 1 var.
- b. Kui sa maad narrid üks kord, siis maa narrib sind kümme korda.
KJn — 1(2) var.
- K₂. Kes maad üts kõrd narrip, seda narrip maa kümme kõrd.
Võ-Se (Stein) — 1(2) var.
- L. Naera põldu üks kord, põld naerab sind kümme korda.
VMr — 1 var.
- M. Nuhtle põldu üks kord, küll põld nuhtleb sind kümme korda.
VMr — 1 var.
- N. Narrid sa põldu ühe korra, narrib põld sind seitse korda.
Kuu — 1 var.
- O. Kui peremees põldu narrib, sis narrib põld peremeest enamb.
Vas — 1 var.

- P. Ära riku põldu, muidu rikub põld sinu.
Plv — 1 var.
- R. Annad põllule seitse kõrda, annab põld sada kõrda; annad põllule ühä kõrra, annab põld sulle seitse kõrda; narrid põldu ühä kõrda, narrib põld sinu seitse kõrda.
Jõh — 1 var.
- Vt. 9137 D.
- S. Kes põldu narrib, sellele maksab põld tagasi kätte.
?Saa (Söggel) — 1?(1) var.
- Vrd. 7395. Narri kõhtu üks kord, kõht narrib sind üheksa korda.
7168. Naarat tõist üte voori, tööõn naard sinno ütesä vuuri.
7399. ÄRA NARRI KOERA, KOER SAL-VAB — 4 var.
- A. —
Khn — 1 var.
- Ba. Ära narri koera, koeral nuga ja luba omast käest.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- b. Ära narri koera, koeral on nuga ja luba omast käest.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- Vt. 4016 C.
- C. Ära narri pinni, pinil omma ka hamba.
Plv (Tobre) — 1 var.
- Vrd. kk: Koera ei tohi narrida, koer annab naela (Rap v. Mär).
- Vrd. 4049. Kes koera ärritab, seda koer hammustab.
7400. ÄRA NARRI TOITU, TOIT TASUB TEINEKORD SEDA TAGASI — 1 var.
- Saa (Söggel).
- Vrd. 5492. Laps ei tohi leevale häbi teha, leib teeb teenekord lapsele häbi.
7395. Narri kõhtu üks kord, kõht narrib sind üheksa kord.
7401. NATUKE AVITAB NATUKEST — 3(6) var.
- a. — *
- * natukene (Vän)
HMD v. Ris (Treumann), Vän — 2 var.
- b. Natuke natukest aitab.
Norm. 237, EKMS I 94; Amb — 1(4) var.
- Vrd. 7130. Nael aitab naela.

7402. NATUKE KA HEA, PALJU VEEL PAREM — 2—4(11) var.

- Aa₁. —
Wied. 128, Kündja nr. 47 (1883) 561, E 59 — 1(5) var.
- a₂. Natuke ka hää, paelu viil parem.
?Vil (Nigul) — 1?(1) var.
- a₃. Natuke on hea, palju veel parem.
?LNg (Prooses) — 1?(1) var.
- a₄. Natuke hea, palju veel parem.
E³ 38 — 2(2) var.
- b. Hää' p sii raasike, pailu viil parem.
Trv (Valne) — 1(2) var.

7403. NATUKE VALETADA, NATUKE VARASTADA — ANAM KUT POOLE ADRA PUUMAA — u. 45(85) var.

- A_{1a}₁. Natuke valetama, natuke varastama, see on nii hea kui pool adramaid.*
* hää (KAH); -maad (Hupel j., v. a. Neus)
* Helle 348, Hupel 113, Poromenski EGr. 207, Neus 237, Wied. 128, KAH EKAI 155 — 1(13) var.

*
~~Natuke valetama, natuke varastama, se on ni hea kui pool adramaid, ein bisgen lügen und ein bisgen stehlen ist so gut als ein halb-Daßten Land Offenb.~~

- a₂. Natuke valetama, natuke varastama, see on nii hea kui poole adra maa.
Wied. 128 — 2(1) var.
- a₃. Natuke valetada, natuke varastada, see on nii hea kui pool adramaad.
Kmpm. Kirjaseadm. 73 ja 92, Norm. 115 — 2(3) var.
- a₄. Natuke valetada, natuke varastada — see on sama hää kui pool adramaad.
?Trt (Pilir) — 1?(1) var.
- a₅. Natuke valeta, natuke varasta — on nii hea kui poole adra puumaa.
Krj (Allas) — 1(3) var.
- b. Natuke valetama, natuke varastama — aitab nii palju kui poole adra maa.
Wied. 129; ?Tt (Kreutzw.) — 2(2) var.
- c₁. Natukest varastama, natukest valetama — käib poole adramaa eest.
Wied. 129 — 1 var.
- c₂. Natukene vargust, natukene valet — käib poole adramaa eest.
Wied. 129 — 1 var.

- d. Vähe valeta, vähe varasta — poole adra puumaa meest.
Jäm — 1 var.
- e. Veidikese võisma ja veidikese varastama om puul atra inaad.
Vas (Masing) — 1 var.
- f. Natuke valetama, natuke varastama on poole adra orjus.
Stein 46, Wied. 129; ?Tt (Kreutzw.) — ?(4) var.
- A₂a₁. Natuke valetada, natuke varastada on parem kui pool adramaad.
Mar — 1 var.
- a₂. Natuke valetada, natuke varastada on parem kui poole adra maa.
Sa (Noor) — 1 var.
- b₁.
Mus — 1(2) var.
- b₂. Natuke valetada, natuke varastada — see on enam kui poole adra puumaa.
Loorits Vrp 66; Krj — 1(2) var.
- b₃. Natuke valeta, natuke varasta — on enam kui poole adra puumaa.*
* natukene (Krj); varastada (Khk)
Krj (Kingssepp), Khk (Simon), Kär (Süda), Pha? (anon.) — 4(5) var.
- b₄. Natike varasta ning natike valeta on enam kui poole adra puumaa.
Kaa — 1 var.
- c. Natuke peta, natuke varasta — enam kui poole adra puumaa.
Khk — 1 var.
- *
- B₁a. Natuke valetada ja natuke varastada, muidu ei saa inimene mitte läbi.
Sannumetoja IV (1851) 23, Plates ER Kal. (1865) 45 — ?(2) var.
- b. Natuke varasta, natuke valeta, siis saab elust läbi.
Kod — 1 var.
- c₁. Natukene varastada ja natukene valetada, siis saab ilmas ikka läbi.
Plt (Luu) — 1(2) var.
- c₂. Natuke valetada, natuke varastada, siis saab ilmast läbi.*
* natukene (Vän)
?Mus (Lepp), Vän (E. Tetsmann), Vil (Leoke) — 2 v. 3(3) var.
- c₃. Natuke valeta, natuke varasta — saab ilman läbi.
Trv — 1 var.
- c₄. Natuke valeta, natuke varasta, siis saab ilmas läbi.
?Pal (Karma) — 1?(1) var.
- d. Valeta natuke, varasta natuke — saad ilmast läbi.
?TMr (Siil) — 1?(1) var.
- e₁. Natuke valetada, natuke varastada, siis saab ilmas hästi läbi.
Kuu (Vilbaste) — 1 var.
- e₂. Natuke valetada, natuke varastada — saab ilmast hästi läbi.
Tt (S. Veske) — 1 var.
- e₃. Natuke valetada, natuke varastada — saad ilmast hiaist läbi.
Lüg (Källo) — 1 var.
- f₁. Natuke valetada, natuke varastada — saab kõige parem ilmast läbi.
?Juu v. Vän (Virkus) — 1?(1) var.
- f₂. Natike valetada, natike varastada, siis saab ilmas kõige paremini läbi.
Ksl — 1 var.
- B₂. Pisut varasta, pisut valeta, siis soad kõigest ilmast läbi.
Koe (Schultz) — 1 var.
- B₃. Vähe valetada, vähe varastada, siis saab ilmast läbi.
Trv — 1(2) var.
- B₄a₁. Raasike valeta, raasike varasta, siis saad ilmast läbi.
Trv — 1(2) var.
- a₂. Raasike võlete, raasike varasta, sis saab ilmast läbi.
Pst — 1 var.
- b. Raasike võlsi, raasike varaste, sis saa ilmast iluste läbi.
Hel — 1 var.
- B₅a₁. Veidike võlssi ja veidike varastada, sis saab ilmast läbi.
Kam — 1 var.
- a₂. Veedike võltsi, veedike varastada, sis saab ilmast läbi.
Puh (Arak) — 1 var.
- a₃. Veidikese võlssi, veidikese varasta, sis saat ilmast läbi.
Har — 1 var.
- b. Veidike võlssi, veidike varastada, sõs saat häste ilmast läbi.
Urv (Siil) — 1 var.
- B₆. Veitkese võlsi, veitkese varasta, veitkese tii õigust — sis saat ilmast läbi.
Vas — 1 var.
- Ca. Natuke valetada, natuke varastada — siis saab maailmas edasi.*
* ilmas (E₂)
E MVH 52, E₂ 59; ?Tt (Eisen) — ?(6) var.

- b. Natuke valetada, natuke varastada —
saad kergemini edasi.
Trt (Piir) — 1 var.

*

- D. Natuke varastada, natuke valetada —
ega sie patt pole.
Trm — 1 var.

- E. Natuke varastada ja natuke valetada,
see olla igale inimesele lubatud.
?Saa (Söggel) — ?(1) var.

*

- Fa. Natuke valeta ja natuke varasta.
?Pöi (Verllin) — 1?(1) var.

- b. Natuke valeta', natuke varasta'.
?Vil (Leoke) — ?(1) var.

*

- G. Varasta raasike, võleta raasike, aga
mitte painu: suur tükk aab suu lõhki.
Pst — 1 var.

Vt. 12717 J.

- H. Natuke näpata ja natuke vabandada,
muidu ei saa ilmast läbi.
Vil — 1 var.

- Vrd. 13778. Niipali võib varastada, et kõht täis,
niipali valetada, et läbi saad.
8807. Pikad näpud on änam kui pool adra-
maad.

7404. PAREM NATUKESEGA KUI ÜSNA ILMA — 5(11) var.

- a₁. Wied. 145, Kündja nr. 48 (1883) 573, E 67,
E² 75 — 1(7) var.

- a₂. Parem natukesega kui ilma.
Trt (Piir) — 1 var.

- b. Paremb on ikka natuke kui mitte mi-
dagi.
Tt (Siipsen) — 1 var.

- c. Parem pisut vähega kui mitte midagi.
Vil (Leoke) — 1 var.

- d. Parem väha kui mitte sugugi.
Saa (Söggel) — 1 var.

7405. NATTANENAST SUAB IKKE INI- MENE, AGA PASKAPERSEST EI SAA MIDAGI — 1?(1) var.

?VNg (Aug. Krikmann).

- Vrd. 7406. Nattanenast saab mies, aga mitte
tühjast naurajast.

7406. NATTANENÄST SAAB MIES, AGA MITTE TÜHJAST NAURAJAST — 1 var.

A. Källo seletus: «Kui naisel esimene laps
tütar, siis mehe kohta üeldi nattanenä. Kes-
töist naurab, et said tütre, sis talle vasta-
takse.»

Lüg.

- Vrd. 6688. Si milis on tattnina, kel esimene
laps tüdar.

7405. Nattanenast saab ikke inimene, aga
paskapersest ei saa midagi.

7407. KUS NAUDI, SEAL NAABRID — kuni 2(7) var.

A. — *

* naabrid (Norm., EKMS)

Wied. 93, Kündja nr. 42 (1883) 503, Norm.
243, EKMS III 614; ?Tt (I. Kallas) — 1?(5)
var.

B. Kui naudi, siis naabrid.

?TMr (anon.) — 1?(2) var.

- Vrd. 9435. Kus raha, süäl naabrid.

7408. MIS VIGA NIELATA, KUI TEINE PURUKS NÄRIB — 2 var.

a. —

Rak — 1 var.

- b. Mis viga alla nielata, kui teine katki
närib.
Hlj — 1 var.

- Vrd. kk: Ise teeb puru suhu, ei tea, mis teisel
viga neelata. (Pal).

7409. ESITI, KUI OO NEIU, SIIS OO KUI LAMBATALL, SAAB AGA NAI- SEKS, SIIS OO KUI HUNT — ?(1) var.

?Mar (Hilemägi).

- Vrd. 7412. Neukene tuikene, naisekene kulli-
kene.

7410. KELLEL NEIUL PUNAPEA, SELLE SÜDA POLE HEA — 9 var.

- Aa₁. Neiu, kel on punapia, sel ei ole süda
hia.
Lüg — 1 var.

- a₂. Neiu, kellel punapea, selle süda põle
hea.
Tln — 1 var.

- a₃. Neiul, kellel punapea, sellel süda pole
hea.
Tln — 1 var.

- b₁. Kellel neiu punapää, sel ei ole süda hää.
Rõu — 1 var.

- b₂. —————
Kuu (õpil.) — 1 var.

- b₃. Kenel neiu punapää, südä sies tal pole hüä.
Kuu — 1 var.

- B. Kui on neiu punapää, siis ta süda pole hää.
MMg (õpil.), Trt (õpil.), Võn (õpil.) — 3 var. Varaseim käsikirjatekst a. 1902, ülejäänud k. s. 20.—60. aastaist. Vs-line käive küsitav.

- Vrd. ul: Isa ütles mulle: / «Poeg, ma ütlen sulle: / kui on neiu punapea, / siis ta süda pole hea. / Punajuukste salgad, / lepavõsad, malgad, / karusammal, kadakas / halva maa peal kasvavad» (Hls).

- Vrd. alb: Neiu, kel on punapea, / selle süda pole hea, / sellepärast hoolega / end punapea eest hõia sa (Jõe).

- Vrd. 10505. Sinised silmad, sile pea, selle süda olla hea.

7411. KUI NEIU ON, SIIS EI MAHU
UBA HUULINI EGA HERNETERA
IGIMESSI, AGA KUI NAESEKS
SAAB, SIIS SOITKU KAS VOI
SUSI SUVVE — 6(8) var.

- A. —————
* huulile; igemesse; naiseks; suhu (trüklised)
Norm. 191, EKMS II 1112; Rõu (Leegen) 1(3) var.

- B. Kui tütrek om, ei mahu uba suhu, saa naases, mahus [nelja] haruga vikl.
Har (Voolaine) — 1 var.

- C. Ku pruut um, sis mahu ui herneterä suust sisse, ku naasõs saa, sis um suu ku käüsekott.
Rõu — 1 var.

- D. Tüdrukul suu nenda pisike, et ei mahu terved läetsa korraga suhu pista, aga kui naiseks saab, siis suu laiem kui ümrik alt.
M. Kolmi seletus: ümrik = naiste kuub, seelik.
VII — 1 var.

- E. Tütrikun ei lää läätsäterä hammaste vaihele, saa naises, om suu lajemb kui ündrik alt.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

- F. Tütrekuh lää äi läätsä hammastõ vaihõlõ, naaseh läävä rii nii ratta.
Vas v. Se (Prants) — 1 var.

- Vrd. kk: Ta on jo nii peenike, et uba ei sünni huulile ega hernes igemele (Ote).

- Vrd. 12609. Tüdrukult ei mahu nõela ots suhu, naeselt aja paar härgi suhu.

7412. NEIUKENE TUIKENE, NAISEKENE
KULLIKENE — 3 var.

- A. —————*

- * tuvikene; naesukene
Rap v. Mär (Poom) — 2 var.

- B. Prejilikene tuikene, prouakene kullikene.
Tor — 1 var.

- Vrd. 12614. Tüdrukuna tui, naisena nui.
7409. Esiti, kui oo neiu, siis oo kui lamba-tall, saab aga naiseks, siis oo kui hunt.
7413. Neiuna ingel, naesena kurivaim.

7413. NEIUUNA INGEL, NAESENA KURI-
VAIM — 1?(3) var.

- ?Hls v. Pst (Söggel).

- Vrd. 7412. Neiukene tuikene, naisekene kullikene.

7414. TUHI NÄIO TUUST, TÕNE TEMÄ
TEOST, KU TÄ KIHÄLE KINA,
NÄOLE NÄKÜS, IHOLE ILLOS
— 1 var.

- Võ (Schmidt).

- Vrd. 1947. Mis ihule hea, see kehale kena.

7415. VAHI NEIDU VARDU VARREST,
SIHI NEIDU SIRBI PÄÄLDÄ —
4 kuni 6(6) var.

- A. —————
Kuu (Vilberg) — 1 var.

- B. Sirbi päältä tuleb pruuti sihtida, vihu päält naesta võtta.
Saa (Söggel) — 1 var.

- C. Sihi sirbilt ja vahi vardalt, mitte kirikuteelt.
Kad — 1 var.

- Vt. 7331 F.

- D. Silitse naine tsirbi päält, valitse reharre päält, kae ikka hainakaare päält.
Räp — 1 var.

- Vt. 7331 G.

- E. Sihi naist sirbilta, katsu heinakaarelt.
?Vig (Primets) — 1?(1) var.

- Vt. 7331 H.

F. Ära püüa pühal naista, / katsu kallilla ajalla; / vahi naine varda pealta, / sihi naine sirbi pealta.

E MVH 5 — 1?(1) var.

Vt. 9367 B.

Vrd. rl «Võta naine töölt»: Vali naine varda päältä, / sihi naine sirbi päältä, / katsu heinakaare päältä (ERIA III:1 nr. 4528).

7416. ÄRA VAATA NEIU NÄO PEALE,
VAATA TÖÖ-TEO PEALE — 4 var.

A. Ei võta naist ilo pärast, naane võõtas tüü ja tio pärast.

Vas (Jakobson) — 1 var.

Ba. _____

Trv (Pausk) — 1 var.

b. Ära kae tütrikku näost, ent kae tüüst ja teost.

Vas (J. Jakobson) — 1 var.

C. Kaegu, ui naist näost, kae tüüst.

Se (Tammeorg) — 1 var.

Vrd. 2033. Ilu pärast ei maksa naist võtta.

8753. Ära arva pilgat palgest, vaid viisist.

7417. NELJA LAPSE EMA ALLES
NEITSIKE — 3 var.

Aa. _____

Hää (Mäesalu) — 1 var.

b. Nellä latse emä om alla neitsike.

Trv — 1 var.

B. Nelja poea ema on alles neitsi, aga kui esimene on tütar, siis on kohe ema; nelja tütre isa ei ole veel isa, aga esimese poea järel on kohe isa.

LNg — 1 var.

7418. NELLI TSÖÖRI, KADOSA TIID —
1?(3) var.

?Se (Oinas).

7419. NELIKÜMMEND AASTAT NAISE
ELUAIG — 1?(1) var.

?San (V. Gross).

7420. NELIPÜHID PEETI NII SUUREKS
PÜHAKS, ET SEL PÄEVAL EI
PIDADE ROHIGI KASVAMA —
1 var.

VMr (Mastberg).

Vrd. kk: Suur püha, et rohigi ei kasva (Kad).

Vrd. 6823. Mikkilpäe oli nii suur püha, et mitte tuadki ei suitse.

7421. NELJA-AASTANE LAPS KASVAB
POOLE VEEL — 2 var.

A. _____

SJn (Saabas) — 1 var.

B. Kolmeaastane laps kasvavat just poole pikemaks sellest pikkusest, milles ta kolmandama-aastases vanuses on.

Jäm — 1 var.

7422. NIGULA LABE ON PURIKAS —
KUMNEAASTAST LAST JA MARU-
JOODIKUT EI SAA KIÄKI INÄMP
ARSTI — 1 var.

Ote (Kroon).

7423. NIGULA HABE ON PURIKAS —
1 var.

Rap (Pärt).

7424. NIGUL LASEB TALVE SISSE —
1?(2) var.

Norm. 41 (< Amb), EKMS III 1194.

7425. NIIDUTÖÖ POLE KIIDUTÖÖ,
LUISUTÖÖ POLE VIIDUTÖÖ —
6 var.

A. Ega see niidutöö pole kiidutegu mitte.

EKMS I 1224 (< Põi) — 1 var.

B. _____

Krj (Toomessalu) — 1 var.

C_{1a}. Ei niidutöö pole kiidutöö, ei labajalavalts pole lastemäng.

HMd (õpil.) — 1 var.

b. Ega niidutöö pole kiidutöö, ega labajalavalts pole laste tants.

Käi — 1 var.

c. See niidutöö pole kiidutöö ja labajalavalts pole lapse töö.

Pst (õpil.) — 1 var.

C₂. Niidutöö pole kiidutöö ega valsitants pole naeruasi.

Pha (E. Tampere) — 1 var.

Vrd. ul: Ei näputöö ole naeste töö / ega labajalavalts ole laste tants (Kuu).

7426. MÜRINAL, KOLINAL NIIDE, KANGAS
ÕHTAST KUELE — 1 var.

A. Källo seletus: «Pika kevädise pälväga jõus küll kanga õhtast kuele.»
Lüg.

7427. NIIDS VOOL VOOKUDAJAL JA
PUUTSIRP SEPÄ NAISOL — 3(4)
var.

- a. _____
Norm. 59; Nõo, Urv — 2(3) var.
- b. Vöökudujal niin vööli, sepanaisel puust
väits.
EKMS I 138 — 1 var.
- Vrd. 10311. Sepa hobo rauata, sepa naene noa-
ta.

7428. NIITSE VÖTAT, RIHMA MASSAT —
14—16(34) var.

- Aa₁. _____
* võttad — massad (Stein)
Stein 48, Norm. 144; Vö-Se (Stein). Se —
3(10) var.
- a₂. Niine võtad, rihma maksad.
Wied. 132, Kündja nr. 47 (1883) 561, E 60,
E 58, EKMS IV 430 — ?(6) var.
- b. Ku niine võtat, sis rihma massat.
Krk — 1 var.
- c. Niids võtta, rihm massa.
Ote — 1 var.
- d. Niids võta, rihm massa.
Ote, Kan, Plv, Se — 5 var.
- e. Niits võetas, rihm mastas.
Vru, Vas v. Se (Prants) — 2(3) var.
- B. Niidse lainat, rihma massat.
Vas v. Se (Sandra) — 1(4) var.
- C. Võta niits võlgu, nahkrihmaga massa.
Rõu (Gutves) — 1 var.
- D. Sügisel maksa nahkrihmaga, kui ke-
vadel sõber laenas puukoorest niitse.
?Rõu (Gutves) — 1?(1) var.

*

- E. Hakkad paela võtma, pead rihma jät-
ma.
Kmpm. Klr II^r 333; ?Hmd (õpil.) — 1?(2)
var.

Vrd. kk: Niitse vei, rihma tõi (Rõu).
Vrd. 9615. Rihm võetas, niits mastas.

7429. NIISKE, SUE JUUNIKUU KIIDAB
IKE MEIE SUU — 2 v. 3(7) var.

- a. _____
* soe (trüklised)
Laakm. ER Kas. Kal. (1886) 33, Norm. 85,
EKMS III 377; Jõh (Kln) — 1 v. 2(6) var.
- b. Soe selga jaanikuu, ikka kiidab meie
suu.
Trv — 1 var.

7430. NIITU NIIDA NULGELDE JA
KOLGALDE, AGA MAAD KUNNA
PIKKA VAGU — 1 var.

Plv (Rocht).

Vrd. 4907. Olgu kõver kaar heinamaal ja õige
vagu põllu pääl.

7431. KES NIIDAB LAMBA PEA, ELAB
PAAR PÄEVA, KES SABA, SEE
SADA AASTAT — 7 var.

A₁a. _____
VNg (õpil.) — 1 var.

- b. Kes lamba pää püüb, ei ela päivagi,
kes saba, elab sada aastat.
Nõo — 1 var.

A₂a. Lammas üteli: «Kes pää pügä, eläs üte
päevä, kes saba pügä, eläs sada aas-
tet.»
Hel — 1 var.

- b. Kes lammast pügas, see ei pidanud
mitte tal pead ära pügama, sest lam-
mas ise ütelnud: «Kes saba, elagu
sada aastad, aga kes pea püga, ärgu
elagu päivagi.»
Võn — 1 var.

B. Lambaniitajad ütlevad: «Kes voodi
niidab, elab viis aastat, kes pia nii-
dab, elab poole aasta, kes sava nii-
dab, sie elab sada aastat.»
N. Otto seletus: voodi = koht lamba kõhu
all.
Jõh — 1 var.

*

- C. Lammas ütelnud, kui teda niidetud:
«Kui minu pää villadest puhtaks nii-
detakse, siis ei ela ma mitte ühte päe-
va enam, aga kui minu saba villadest
ära niidetakse, siis elan ma sada aas-
tat veel.»
Kõp — 1 var.

*

- D. Kis lamma saba niidab, saab sada
lammast, kis tuti niidab, saab tuhat
lammast, kis piä niidab, ei saa piädki.
Kjn — 1 var.

7432. SEALT NIIDA, KUST RAUDU
HAKKAB — 1 var.

Pal (Saar).

7433. NIITMINE TEEB NIUDED HAI-
GEKS, LOOVOTMINE LUUD HAI-
GEKS — 1 var.

Jām (Kuldsaar).

7434. NIKET-NĀKET IKKE NAISTE TÕO
— 1 var.

Koe (Schultz).

Vrd. 7253. Naeste nõu oo neega-nääga ja hobo-
sega künd oo keega-kääga.

7435. EGA NIMI MEEST EI RIKU —
u. 125(177) var.

A_{1a1}. — *

* egā (Krk); miist (Krk, Hel, SJn, Kod,
Nõo, Rõn, San, Rõu, Rāp)
L. Pedaja (Rõn) seletus: «Et mõni vast
ütlep, et hirmus nimi, sis üteldäs.»
Wied. 19; JMd, Pec, Rls, Vig, Hls, Krk,
Hel, SJn, Kod, Nõo, Puh, Rõn, San, Rõu,
Rāp — 18 var.

a₂. Ega nimi meest riku.*

* äga (Ann)

VMr, JJn, Ann — 3 var.

b₁. Nimi ei riku meest.*

* miest (Trm), miist (Ote)

Wied. ESSr 669 ja 955, Laug. Vestr. 176,
EKMS II 1122; Sim, Mih, Pha, Trm, Puh,
Ran (L. Kallas), Ote (Kroon) — 8(12) var.

b₂. Nimi meest ei riku.

Tander 19 — 1?(3) var.

c. Ut'ski nimi ei riku miist.

San — 1 var.

A₂. Nimi ei riku inimest.

Krj (Allas) — 1(3) var.

A₃. Nimi ei riku kedagi.

Sa (Veäster) — 1 var.

B_{1a}. Nimi ei riku meest, olgu pada ehk

pan'g, liud ehk luits.

Wied. 130 — 1 var.

b. Nimi meest ei riku, olgu pada või

pang, liud või lusikas.

EKMS II 1124 — 2(1) var.

B₂. Nimi ei riku meest, olgu pada ehk

pang.

Kündja nr. 47 (1883) 561, E 60, E¹ 22 —

2(3) var.

C_{1a}. Nimi ei riku meest, küll aga teod-
kombed.

Jām — 1 var.

b. Egas nime meest ei riku, tembud võe-
vad meest rikk.

Vil — 1 var.

C₂. Nimi ei riku meid, aga meie teud ri-
kuvad meid.

Wied. 130, Kündja nr. 47 (1883) 561 — 1(2)
var.

D_{1a1}. Nimi ei riku meest, vaid mees rikub
nime.

EKMS III 608 — 2(1) var.

a₂. Nimi es riku meest, aga mees rikub
nime.

Phl — 1 var.

b. Ega nimi meest ei riku, aga mees ri-
kub nime.

VMr, Ann — 2 var.

c. Ega nimi meest ei riku, sagedasti ri-
kub mees nime.

Trm — 1 var.

D₂. Nimi p tiuta mitte meest, aga mees
tiutab ise nime.

Krj — 1 var.

E_{1a1}. Ega nimi meest ei riku, kui mees nime
ei riku.*

* egā (Kuu), egas (Krk); nime (nim, k.)
(Vil); mies(t) (Kuu), miis(t) (Krk,
Kam, Ote); rigu (Kuu); ku (Ote, Rõu);
nimme (Ote, Rõu)

Wied. 19, Kurrik SÖ 20, Kündja nr. 32
(1883) 382, Norm. 257, EKMS I 211; Tūr,
Kuu, Tõs, Saa, Hls, Krk, Hel, Trv, Vil,
Plt, Kam, Ote, Rõu — u. 15(26) var.

a₂. Ega nimi meest riku, kui mees nime
ei riku.*

* mies; nimet (SJn)

Hlj, Rak, Tūr, Kuu, Kei, Vil, SJn, Trt
(Eisen) — 8 var.

a₃. Ega nimi miist ei riku, ku miis mitti
nime ei riku.

Krk — 1 var.

a₄. Ega nime meest ei riku, kui aga mees
nime ei riku.

?Vil (Leoke) — 1?(1) var.

a₅. Ega nimi meest ei riku, kui mees aga
nime ei riku.

Tln (Sengbusch) — 1 var.

a₆. Ega nimi meest riku, kui mees aga
nime ei riku.

Trt (Eisen) — 1 var.

a₇. Ega nime meest ei riku, kui aga mitte
mees nime ei riku.

TMr — 1 var.

b₁. Ega nime ei riku miest, kui mies ei
riku nime.

Khk — 1 var.

- b₂. Ega nimi riku meest, kui mees ei riku oma nime.
Meos Vaatl. III 33 — ?(1) var.
- c. Ei nimi meest ei riku, kui mees nime ei rikku.
Vai — 1 var.
- d₁. Nimi ei riku meest, kui mees nime ei rikku.*
* miis(t); nimme (Rõn)
Huvit. V Lisa 16; Vai, TMr, Võn, Ran, Rõn — 5(9) var.
- d₂. Nime ei riku meest, kui aga mees nime ei rikku.
?Vil (Leoke) — 1?(2) var.
- d₃. Nime ei riku meest, kui mees aga nime ei rikku.
Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.
- e. Nimi ei riku meest, kui mees ei rikku nime.
Krj — 1 var.
- f₁. Ega nimi meest ei riku, kui mees ise nime ei rikku.*
* miist (Hls); esi (Hls, Krk)
J. Saalverki (Jür) seletus: «Kui mõni ütleb: «Oh oleks mul see ehk see ilusam nimi olema!»»
Kuu, Jür, Hls, Krk, Trt — 7(8) var.
- f₂. Ega nimi miest rigu, kui mies ise nime ei rigu.*
* mees(t); riku (Plt)
Kuu, Plt — 2 var.
- f₃. Aga nimi meest riku, kui mees ise oma nime äi rikku.
Põl — 1 var.
- g₁. Ei nimi meest riku, kui mees ise nime ei rikku.
Kuu — 1 var.
- g₂. Ei nimi miest ei riku, kui aga mies ise nime ei rikku.
JJn — 1 var.
- h. Nimi ei riku meest, kui mees ise nime ei rikku.*
* miest (Muh); isä (SJn)
E 60, E² 22, Puus. KH III¹² 79; Kuu, Muh, SJn — 3(16) var.
- i. Ega nimi miest ei riku, hoidku aga mies, et ta nime ei rikku.
Kuu — 1 var.
- E₂. Ega nimi meest riku, kui mees nime ei teota.
Vil v. Trv (Kala) — 1 var.
- E_{3a1}. Ega nimi meest ei teota, kui mees nime ei teota.*
* nimme; teota (Vas v. Se)
- Kaa? (I. Kallas), Äks, Vas v. Se (Sandra) — 3(4) var.
- a₂. Ega nimi meest tiuta, kui mees nime ei tiuta.
Jõh — 1 var.
- a₃. Ega nime meest ei teuta, kui mees aga nime ei teuta.
SJn — 1 var.
- b₁. Nimi ei teota meest, kui mees nime ei teota.
Koe — 1 var.
- b₂. Nime ei teuta meest, kui aga mees nimet ei teuta.
SJn — 1 var.
- c. Ega nimi meest teota, kui mees isi nime ei teota.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- d₁. Nimi meest ei teota, kui mees ise nime ei teota.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- d₂. Nimi ei teota meest, kui mees ise nime ei teota.
Kär — 1 var.
- E₄. Ega nimi miist ei narri, ku' miis nimme ei narri.
Rõu — 1 var.
- F_{1a1}. Ega nimi meest ei riku, kui mees ise ennast ei rikku.
Lai, Pal — 2 var.
- a₂. Ega nimi meest ei riku, kui aga mees isi ennast ei rikku.
Koe — 1 var.
- b₁. Nimi meest ei riku, kui mees ise ennast ei rikku.
Vig (Elsen) — 1 var.
- b₂. Nimi ei riku meest, kui mees isi ennast ei rikku.
Plt — 1 var.
- F₂. Ega nimi inimest ei riku, kui inimene ennast ise ei rikku.
Wied. 19, Kündja nr. 32 (1883) 382 — 1(2) var.
- F₃. Tõnu nimi ei teota kedägi, kui nime kandja esi hennast ei teota.
Ote — 1 var.
- G₁. Nimi meest ei riku, kui mees tuppa ei situ.
Rap v. Mär (Poom) — 2 var.
- G₂. Ega nimi meest riku, kui mees püksi ei situ.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

*

- H_{1a}. Ega nimi meest ei riku, vara vaest ei kauta.*
 * kaota (trükised)
 Norm. 109, EKMS IV 297; Saa, Tt (anon.) — 2(5) var.
- b. Ega nimi meest ei riku ega vara vaest ei kaote.
 Trv — 1(2) var.
- H₂. Nimi miist ei teota, vara vaest ei kaota.
 Trv — 1(2) var.
- I. Egä nimi miist ei riku, tugi kuhja ei kuluta.
 Nõo — 1 var.
- Ja. Nimi ei riku meest ja susi ei kisu heinakuhja.
 Vru? (R. Kallas?) — 1(2) var.
- b. Ega nimi meest ei riku, ega susi heinakuhja ei söö.
 Kan — 1 var.
- Vrd. 13657. Ega vara miist ei riku.
 9628. Riie ei riku meest.
 259. Ammet ei tiuta meest, kui mees ammetit ei tiuta.
 13656. Vanus ei tiuta kedagi, kui inimene vanust ei tiuta.
7436. KUIDAS NIMI, NÕNDA VILI — 4(5) var.
- a. _____*
 * kuda (Kär), kuida (Sa); nenda (Sa)
 E² 22; Kär, Muh, Sa — 3(4) var.
- b. Kuidas nimi, nõnda ka see villi.
 Khk — 1 var.
- Vrd. 9085. Kuda puu, nõnda villi.
 10247. Kudas seeme, nõnda villi.
 12472. Kuida töö, nenda villi.

7437. NIGU NIMME, NII MIIST — 1 var.

Se (Birnbäum).

Vrd. 6521. Kuida mies, ninda nimi.

7438. NIME EI MÄDANE HAUAPÕHJA KA — 2 var.

A. _____
 Hää (Mäesalu) — 1 var.

B. Sõna ja nime on ühte moodi, ei mädane.
 Hää — 1 var.

Vt. 13586 B.

7439. NIMI EI PURÕ', EI POKSI', EI LOU', EI LÕMMITÄ', EI AJA' AIDA KA MAHA — 1 var.

Urv (Seen).

Vrd. kk: Ei purõ', ei poka' (Se).

Vrd. 2566, eriti E: Tsiga ütelnu: «Ku mul sarvõ saava, sõs ma purõ ja poksi», tuu peräst ei olõ talle sarvi luudu.

7440. NIMI JÄÄS ELÄMISEST ÕTSINDÄ PERRÄ — 1?(1) var.

?Vas v. Se (Sandra).

Vrd. Virul. Lisa nr. 41 (1888) 655 ja Vig. Lisal. nr. 23 (1889) 181: Mees sureb, nimi jääb. Türgi vs tõige.

Vrd. 6609. Mees sureb, sõna jääb.

7441. EGA NINA OTSAST VOI MEEST TUNDA — 1 var.

M. Luu seletus: «Riidest ega näost ei või mehe mõistust tunda».

Pit.

7442. KEL HEA NINA, NÄPUD KA — 1?(1) var.

?Amb (Klemmer).

7443. KEL SUUR NÕNA, TUUL TULO PALLO NOLGI — 1 var.

M. Linna seletus: «Kel suur talo, tuul pallo välläminekit.»

Se.

7444. KES KORD NINA PÕLETAND, EI POLETA ENÄM — 1 var.

Sa? (Veäster).

Vrd. kk: nina põletama (Vig).

7445. KES OMA NINA RIKUB, ON KA SILMNÄU TEUTAND — 1?(2) var.

Wied. 61, Kündja nr. 36 (1883) 431.

Vrd. 6109. Ära leika oma nina maha, et seega nägu vihastada.

7446. LASKU UI UMA NÕNA PÄÄLE SITTO' — 2 var.

a. _____
 Se (Pino) — 1 var.

b. Lasõõi sittu nina pääle.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

Vrd. 7452. Ära mine [teise] nina peale sitale.

7447. NINA KÜLMAS SININE, SOJAS
TULIPUNANE — 1? (3) var.

?Sa? (R. Kallas v. anon.).

7448. NINA OTSA NÄED, AGA EA OTSA
EI NÄE — u. 100(143) var.

A_{1a1}. — *

* nõna (Rõu, Vas, Se); näet (Rõu, Vas);
a (Vas v. Se, Se); iä (Rõu, Vas v. Se,
Se), eä (Vas); näe ei (Rõu, Vas v. Se, Se)
Stein 48, Wied. 131, Kündja nr. 47 (1883)
561, EKMS I 44, 105, 317 ja III 951; Vai,
Trv, Rõu, Rää, Vas, Se — u. 10(25) var.

a₂. Nina otsa näed, ia otsa ei näe.*

* ninä (Vil), nõna (Nõo, Võn, Ote, Kan,
Vas, Vas v. Se, Võ, Se); nääd (Jõe), näet
(Nõo, Võn, Ote, Kan, Vas, Vas v. Se, Võ,
Se); iga (Hls), iea (Pst), eä (Vil, Ote, Vas
v. Se, Võ), iä (Võn, Kam, Rõu, Vas, Se);
näe ei (Rõu, Se)
Leoke Vv Täht. (1907) lk-ta, E² 40; Jõe,
Hls, Pst, Vil, TaL, Võ, Se, Lut — u. 20(32)
var.

a₃. Nina otsa sa näed, aga ea otsa ei
näe.

Pal — 1 var.

a₄. Nõna otsa näed, iga otsa sa ei näe.

Trv — 1 var.

a₅. Näet küll nõna otsa, aga ei näe eä
otsa.

Trv — 1(2) var.

a₆. Nõna otsa näed, ega iä otsa näe ei.

Rõu — 1(2) var.

a₇. Nõna otsa näet, ega sa ia otsa ei
näe.*

* nina; näed; ea (Pal)
Pal, Ote — 2 var.

a₈. Nõna otsa näet küll, ega sa iä otsa
ei näe.

Hel — 1 var.

a₉. Nõna otsa näet ar, iä otsa õi näe.

Se — 1 var.

a₁₀. Nina otsa näed, ea otsa mitte.

Krk, Vru (R. Kallas v. anon.) — 2(3) var.

a₁₁. Nääd oma nenä otsa, ei ia otsa.

Kuu — 1 var.

b₁. Nina otsa näeb, aga ia otsa ei nää.

Lüg (Kallo) — 1 var.

b₂. Nõna otsa näep, aga iä otsa ei näe.

Kam — 1 var.

b₃. Nina otsa näeb, ia otsa ei näe.*

* ea (Saa)

Kodu Kal. (1908) lk-ta; Saa, Vil (Leoke)
— 2 v. 3(3) var.

c. Nina otsa näeme, ea otsa ei näe.

Hls — 1 var.

d. Nõna otsa näete, ega ea otsa ei näe.

Plv (Melzov) — 1 var.

e. Nina ots om nätä, aga ea otsa ei näe.

Krk — 1 var.

f. Ega veel ea otsa näe, et nina otsa
näeb.

Rak — 1 var.

g₁. Et sa küll ninä otsa näed, ega sa ea
otsa ei näe.

Tt (Veske) — 1 var.

g₂. Nina otsa näed, ega sa sellepärast
veel ea otsa ei näe.

Pal — 1 var.

g₃. Et sa küll nina otsa oled nannu, ega
sa sellepärast veel ea otsa pole nän-
nu.

Trv (Kala, Sikk) — 1(3) var.

g₄. Et sa küll nina otsa olet nannu, ega
sa veel ea otsa ei näe.

Vil (Kala) — 1 var.

g₅. Sa näed küll nina otsa, ega sa selle-
pärast veel ea otsa ei näe.

Vil (Kala) — 1 var.

h. Et küll nina ots nätä om, ega selle-
pärast ää ots nätä ei ole.

ää = ea

Hls (Reissar) — 1 var.

i. Nina otsa sa ulatad nägema, ega sa
sellepärast ea otsa ei ulata nägema.

Pal — 1 var.

A_{2a1}. Nina otsa näeb igaüks, aga ea otsa
ei näe keegi.*

* nena; näab — ei nää; keski (Jõh)
Jõh, Hel — 2 var.

a₂. Nõna otsa näeb egäüits, iä otsa ei
kiägi.

Nõo — 1 var.

a₃. Nina otsa näge ar egäüts, a' iä otsa
ei näe ütski.

Se — 1 var.

b. Iga mees näeb nina otsa, ea otsa ei
näe ükski.

Tt (Pihelgas) — 1 var.

A_{3a1}. Inimene nina otsa näeb, aga ea otsa
ei näe.*

* näab; ia (Vai)

EKMS III 951; Vai, Hel (J. Johanson) —
2(3) var.

- a₂. Inimene näeb küll nina otsa, aga ei näe ea otsa.*
* nõna (Trv v. Rõu)
Krk, Trv, Trv v. Rõu (Slipsen) — 3 var.
- a₃. Inimene nina otsa näeb, ia otsa ei näe.*
* ea (trükised)
E 27, E² 19, EKMS I 319; Hää (Mäesalu) — 1 v. 2(4) var.
- b. Nõna otsa nägi inemine, iä otsa ei näe.
Ote — 1 var.
- A_{4a1}. Nenä nääd, aga ia õtsa et nää.
A. Källo seletus: «Oled uhke, aga oma elulõppu ette ei näe.»
Lüg — 1 var.
- a₂. Nenä nääd küll, aga ia õtsa ei nää.
Lüg (Källo) — 1 var.
- b. Ma oma nõna näe, a omma ikä ei näe.
Lei (Voolaine) — 1 var.
- A₅. Nina otsa sa näed, ea otsa sa ei tää.
Pst (Raudsep) — 1 var.
- Ba₁. Näed küll nõna, aga ei näe elu otsa.
Nõo — 1 var.
- a₂. Nina otsa sa näed, aga elu otsa ei näe.
Lai — 1 var.
- a₃. Nõna otsa näed, elu otsa ei näe.*
* nina (Jõh); näet (Ote, Plv)
Jõh, Kam, Ote, Plv — 4(5) var.
- a₄. Nina otsa näed, aga elu otsa ei näe.
Trv — 1(3) var.
- a₅. Nõna otsa sa näet, ega sa elu otsa näe.
Ote — 1 var.
- a₆. Oma nina otsa sa näed, aga oma elu otsa mitte.
Trt — 1 var.
- b. Oma nina otsa meie näeme, aga elu otsa mitte.
Plt (Luu) — 1 var.
- c. Ega ole viil elu otsa nännu, ehk küll nina otsa.
Kan — 1(2) var.
- d₁. Nina ots on nähtud, elu ots nägemata.
HMD v. Rls (Treumann) — 1 var.
- d₂. Nina ots nähtud, elu ots nägemata.
Norm. 207, EKMS III 952; Han (Einbluth) — 1(3) var.
- e. Nina otsa sa näed, aga elu ots on nägemata.
?Pst (Leppik) — 1?(1) var.
- f. Nina ots on näha, aga elu ots on kõigil nägemata.
Vig — 1 var.
- g. Nõna ots om nätä, elu otsa ei näe kennigi.
Trv (Valne) — 1(2) var.
- B_{2a}. Inime näeb nina otsa, ei näe elu otsa.
Rap v. Mär (Poom) — 1 v. 2(2) var.
- b. Inimene nina otsa näeb, ia otsa ei näe.
Hää (Mäesalu) — 1 var.
- c. Inimene näge küll nina otsa ära, aga elu otsa ei näe.
Krk — 1 var.
- d. Inimene näge küll nina otsa ära, ega elu otsa saa nägeme.
Krk — 1 var.
- B₃. Nina otsa tead, elu otsa ei tea ühti.
Kul — 1 var.
- C. Nina otsa näed, aga eluiga ei näe.
Rõu (Pill) — 1 var.
- D. Oma nina otsa võid sa näha, aga elu aega mitte.
Vän — 1 var.
- E. Nina otsa nälakse, aga aru otsa ei näe keegi.
Trv — 1 var.
- F. Nina otsa näed, aga enese otsa ei näe.
VNg — 1 var.
- G. Inimene nenä õtsa nääb, aga hüvä õtsa ei nää.
H. Salu seletus: hea ots = tagumik; inimene on lühinägellik, ei tea sündmusi ette.
Lüg — 1 var.
- Vrd. kk: Kül ja olled ninna otsa hakkand, agga ja polle weel ea otsa hakkand / du hast noch nicht dein letztes Hemde an (Helle 342); Ärä pääle kita, nina ots om nätä, ei viil elu ots (Hls).
7449. NÕNA KOOK KUDAJEL, PERSE PIKK PIDAJEL — 9 var.
- A. Hel (Habicht) — 1 var.
- B. Nõna jääs kuugu kutton, perse pingupitten.
Vas — 1 var.
- C. Perse pikk pidäjäl, nõna nooks vedäjäl.
Ote — 1 var.
- D_{1a}. Kenä perse keträjel, nõna kook kudajel.
Hel — 1 var.

- b. Kenä perse ketr ajal, kuuknõna kudu-
jal.
Ran — 1 var.
- D₂. Kena' perse' kedräten, nõna koogun
kudadõn.
Urv — 1 var.
- E. Kenä kaal keträjel, nõna kuuk kuda-
jel, perse pikk pidäjel.
Hel — 1 var.
- Vt. 3585 H.
- F. Kael kena kedrajal, nina nooksus ku-
dujal.
Aud — 1 var.
- Vt. 3585 G.
- G. Ko kinä pää kedräteh, sis lätt nõna
kuuko kutõh.
Se — 1 var.
- Vt. 3585 I.

7450. Nõna tsuskat sisse, a vaiv
om jo vällä' tulla' — 2 var.

- A. —
V. Raua seletus: «Õeldakse raske välja-
pääsu kohta protsessimisest.»
Se — 1 var.
- B. Mis viga sisse saies, aga katsu, kui-
das välja saad.
Vil — 1 var.
- Vrd. kk: nina (kuhugi) pistma.
- Vrd. 4241. Kohtus on hää sisse minna, halb
välja tulla.

7451. Panõt nõna ala', kao hanna
alt ka — 1(2) var.

A. Sanga seletus: «Toitmise kohta.»
Lut.

7452. Ära mine [teise] nina peale
sitale — 3(5) var.

- a. —
TMr (anon.) v. Vru (R. Kallas) — 1(3)
var.
- b. Ära tule teise nina pääle sitale.
Saa — 1 var.
- c. Ää tule teiste nina alla sitale.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- Vrd. kk: teise nina pääl sital käima 'taga rää-
kima' (Hää); Kelle nina peäle sa sitale tu-
led 'õeldakse luisakajale' (Rap v. Mär).
- Vrd. 7446. Lasku ui uma nõna pääle sitto'.

7453. Ära sinna nina pista, kus
auku ees pole — 7 kuni 11(11)
var.

- A_{1a}. —
G. Klemmeri seletus: «Ära sinna mine, kus
sind ei nõuta.»
EKMS I 254; Amb (Klemmer) — 1 v. 2(2)
var.
- a₂. Ära pista oma nina sinna, kus auku
ees ei ole.
Jür — 1 var.
- b₁. Ära topi oma nina sinna, kus auku
iis ei ole.
KJn — 1 var.
- b₂. Ära sinna nina topi, kus auku ees
pole.
EKMS I 254 — 12(1) var.
- c₁. Ää topi nina sinna, kus pragu ees ei
ole.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- c₂. Ära topi oma nina sinna, kus pragu
ees pole.
J. Nurme seletus: «Ära sega end asja, mis
sinnu ei puutu.»
Kul — 1 var.
- A₂. Mis sa topid enese nina senna, kus
pragu ees ei ole.*
* oma; sinna
Rap v. Mär (Poom) — 1 kuni 3(3) var.
- B. Ära pista oma nina sinna, kus pulk
ees.
TMr — 1 var.
- Vrd. kk: Topib oma nina igale poole (Trm).

7454. Kes igauhe ninaaukude
järke ikka saab — 1(2) var.

Krj (Lepp).

7455. Kui nenäotsa leib ei põle-
tand, sis oli leib küps —
1 var.

A. Källo seletus: «Kella ei õld vanasti, sis
nenäotsaga pruoviti leivä küpsust.»
Lüg.

7456. Nisatajal naasel om kats
kõttu — 1 var.

nisatajal = imetajal
Vas v. Se (Sandra).

7457. Parem nisune isand kui kesi-
ne härra — 1(3) var.

Krj (Ailas).

7458. NOBE KUULMA, HILJAK KÖNE-
LEMA — 1 var.

Puh (Antik).

7459. EGA NOKK EI LAKSU, EGA KANA
EI KAAGUTA — 1 var.

Tln (Võimula).

7460. EI KUSKI NOKA NÕU EI HAKKA
— 1 v. 2(6) var.

a₁. Wied. 23, Kündja nr. 32 (1883) 382 — 1(2)
var.

a₂. Ei kustki nokka nõu ei hakka.
J. Hirschhausen'i seletus: «Oeldakse, kui
ollakse raske seisukorras.»
?Kuu — 1?(1) var.

b. Ei kusagil noka nõu aita.
E 16, E² 36 — 2(3) var.

7461. NIGU NOKK, NII LAUL — 1?(1)
var.

?Ote (Kroon).

Vrd. 5926. Lind laulab nii, nagu nokk on sia-
tud.

7462. NOGAS ON TIHASE RAMM — 1(6)
var.

a. _____*

* nokas; rammu (E)
E 60; Kuu (Odenberg) — 1(4) var.

b. Tihase ramm on nokas.
E² 102 — 2(2) var.

7463. NOKKIMINE NOORTE ASI, PILKA-
MINE PERE PEENIKENE — 1(2)
var.

Nõo (Tüklov).

7464. NII KU NUUL HALUTAS PUUSA-
LIHA SEEN, NII HALUTAS SORRE
SORIGU SUUN — 1 var.

Võ (Schmidt).

7465. NOOMI TARKA, TA PARANDAB,
AGA ÄRA ÕPETA RUMALAD JA
ÄRA JOOKSE VASIKAGA VOITU —
1 var.

MMg (K. Läff).

Vrd. 5997. Haka lolliga vaidlema või vasikaga
võedu joosma.

13873. Mine nüüd vasikaga võidu jooksmas.

7466. EGA NUOREL TULE MIELE, ET
ISE KA VANAST SAAB — 1 var.

Lüg (Källo).

Vrd. 13515. Vanna ei tohi pilgada: esi saat ka
vanas, last ei tohi tiigada: esi olt ka lats
olnu.

7532. Nuor õskab igaüks õlla, igalühel ei
ole au vanast saada.

7467. EGAS NOOR VANA VAEVA USU —
1 var.

Põl (Rand).

Vrd. 12948. Inne usu ui vanna, ku esi lääd
vanast.

7468. EKS NOOR ISE HÜPPAB IKKA
ÜLE, VANA PÜGEU ALT LÄBI —
1 var.

A. Ranna seletus: «Ükskõiksus suhtumises.»
Põl.

7469. KEN NOORELT NOBE, SEE VIRK
VANANAGI — u. 20(39) var.

a₁. _____*

* kes (trükised; Pai, Kuu); noorelt (Kuu);
virku (Ti); vanana (Kuu), vanuna (Kuu)
E 35, E² 33, Huvit. II 3, Huvit. V Lisa 15,
Puus. Eü I 113, Kask-Puusepp-Vaigla 55;
Pai, Kuu, Ti (anon.) — 5(20) var.

a₂. Kes noorelt nobe, see virk vanallagi.
Kuu — 1 var.

a₃. Kes noorelt nobe, see virk vanaltki.*
* noorelt; sie; vanalt
Kuu — 3 var.

a₄. Kes noorelt nobe, see vanalt virk.*
* virku (VNg)
VNg, Sim, VMr, Kuu — 4 var.

a₅. Kes nobe noorelt, see virk vanalt.
VNg — 1 var.

a₆. Kes nobe noorelt, see virk vanuna.
Kuu — 1 var.

a₇. Kes nobe nuorena, see virku vanana.*
* noorena; see; virk (Norm.; Saa)
Norm. 177; Jöh, Hlj, ?Saa (Söggel) — 2
kuni 3(4) var.

a₈. Kes noorena nobe, see vanana virk.
Kuu — 2 var.

- ag. Kes on nobe noorena, see on virku vanana.*
* nuorena (Hlj)
Hlj — 2 var.
- b. Kes om kärmäs noorõna, tuu om virk vananagi.
?Ote (Kroon) — 1?(1) var.
- Vrd. 7535. Ole nooren häste nobe, siis saad vanan vaadata.
7472. Kes noorelt nobe koguma, sel vanuni vara süüa.
7470. KES NOORE HÄRJAGA KÜND, TEGE KÕVERA VIRGESE — 1 v. 2(16) var.
- a. _____*
* härjagä (Norm.)
Stein 28, Norm. 59; Vö-Se (Stein) — 1(9) var.
- b. Kes noore härjaga künnab, teeb kõverad vaud.
Wied. 60, Kündja nr. 36 (1883) 431 — 2(2) var.
- c. Kes noore härjaga künnab, künnab kõverad vaod.*
* kõvera vao (EKMS)
E 35, E² 92, EKMS II 1133 — 2(3) var.
- d. Noore härjagä kündes lähäb ikki vagu kõverasse.*
* härjaga; läheb; ikka (Norm.)
Norm. 59; ?Vil (Nigul) — 1?(2) var.
7471. KES NOORELT ARMASTAB, SEE VANALT KURVASTAB — 1?(1) var.
?Nis (õpil.).
7472. KES NOORELT NOBE KOGUMA, SEL VANUNI VARA SÜÜA — 4(6) var.
- a. _____*
* sellel (Kaa)
Sirvil. (1899) 54; Kaa (Töll) — 2(4) var.
- b. Kes noorelt nobe koguma, võib vanana vara süüa.
Hls (Söggel) — 1 var.
- c. Kes noorelt nobe koguma, sellel vanaduses vara leida.
Kaa — 1 var.
- Vrd. 7535. Ole nooren häste nobe, siis saad vanan vaadata.
7536. Pane noorest peast paigale, leiad vanast peast eest.
7469. Ken noorelt nobe, see virk vananagi.

7473. KES NOORELT VALETAB, SEE VANALT VARASTAB — 5 kuni 9(14) var.
- A₁. Noor valetaja on vana varas.
Hps (Laipmann) — 1 var.
- A₂. Noorelt valelik, vanalt varas.
EPost. nr. 20 (1886) 4 — 2(1) var.
- B₁. Noorelt valetab, vanalt varastab.
Borm Uus ABDr (1877) 28, Kk ABDr (1887) 24, ABDr (1895) 27; Vig (Saalist) — 1 kuni 2(6) var.
- B₂. _____*
* noorelt; sie (Jõe)
Amb (Kleinmann), Jõe, ?SJn (Adelson) — 1 kuni 3(3) var.
- C. Kes väikselt valetab, sie suurelt varastab.
Saa (Sitzka) — 1 var.
- D. Kes noorelt õpib volestama, see vanalt õpib varastama.
* Arvelius 10 — 1?(1) var.
- * Kes noorelt õpib volestama, se vanalt õpib varastama.
- E. Kui sa palju valetad, siis hakkad varastama, kui sa suureks saad.
SJn (Kuresson) — 1 var.
- Vrd. Körber USkOr I 88,89: Noor valetaja, vana varas, — seepärast, laps, õlgu tõe sulle armas!
- Vrd. 13278. Kes valetab, see varastab.
7474. KES NOORELT VANA OM, PIAT VANALT NUUR OLEMA — 2 var.
- A. _____
Ote (Kukrus) — 1 var.
- B. Tahat vanan eän noor olla, sis ole nooren eän vana.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
7475. KES NOORELT VARASTAB, SEE SEDA VANANA EI JÄTA — 2 var.
- A. _____
Saa (Söggel) — 1 var.
- B. Kes ükskord varastanud, varastab veel.
Khk (Kaljo) — 1 var.
7476. KES NOORES EAS PALJO LAISKLEP, SEE VANADUSES KOOLEP NÄLGÄ — 1?(1) var.
?Se (Treijal).

7477. KES NOORES PÕLVES EI KÜLVA, NÄEB VANADUSES NÄLGA — ? kuni 2(26) var.

a₁. Kuusik KT 206, Norm. 177 — ?(3) var.
Vene vs tõlge.

a₂. Kes noores põlves ei külva, näeb vanuses nälga.
E 36, E² 33, Kmpm. KLR II⁷ 7, Kmpm. EL II⁸ 7, Kask-Vaigla-Veski III V6 8 — ?(21) var.

a₃. Kes noores põlves ei külva, see vanaduses näeb nälga.
?Tin (Puusemann) — 1?(1) var.

b. Kes noorelt ei külva, see näeb vanaduses nälga.
?Kre (Rütel) — 1?(1) var.

Vrd. 7483. Mida noorelt külvad, seda vanalt lõikad.

7478. KÜA NOOROLT NUIATÜKK, TUU VANALT PUUPALA — 1 var.

Vas v. Se (Sandra).

7479. KUIDA SA NOORELT KASVAD, NENDA SA VANALT JÄÄD — 2(12) var.

Aa. ————— *

* kuda, kuidas; nõnda (Einer)
Wied. 87, Kündja nr. 41 (1883) 491, Einer Lüh. EKO 71, Einer EKO⁴ 70 — 1(10) var.

b. Kuida noorelt kasvab, nõnda vanalt jääb.
VII — 1 var.

B. Kuida inimene üles kasvab, nenda tema ka vanalt elab.
Sannumetoja III (1850) 108 — ?(1) var.

7480. KUI NOOR INIMENE EI OLE UHKE JA LAPS EI OLE VALLATU, SIIS TA ON LOLLAKAS — 1? kuni 2(2) var.

a. —————
?Rap v. Mär (Poom) — 1?(1) var.

b. Kui laps ei ole vallatu ja noor inime uhke, siis ta on lollakas.
?Rap v. Mär (Poom) — 1?(1) var.

Vrd. 6016. Mis on loll laps, sest ei saa midagi inest, aga mis oskab vallatust teha, see pärast ka viitsib tööd teha.

7481. KUI NOOR OLED, LÄHED, KOHE TAHAD. KUI VANA OLED, VIHAS, KOHE EI TAHA — 1 var.

Ksl (P. Berg).

7482. MIDA KEEGI NOORES PÕLVES ON TEINUD, SEDA LEIAB TA VANADUSES EEST — 1?(1) var.

?Plt (Luu).

Vrd. 7577. Mis noorus kokku paneb, seda vanaduses ees leiab.

7483. MIDA NOORELT KÜLVAD, SEDA VANALT LÕIKAD — u. 70(81) var.

A_{1a}1. —————

E² 33; Jõh, Sim v. Jä (õpil.), Pld, Kod, Tri — 6(7) var.

a₂. Mida külvad noorelt, seda lõikad vanalt.
Jõh — 2 var.

a₃. Mis noorelt külvad, seda vanalt lõikad.*
* leikad (Kuu)
VJg, Kuu, Jõe — 3 var.

a₄. Mis sa noorelt külvad, seda sa vanalt lõikad.
VII — 1(3) var.

a₅. Mida noorelt külvad, seda vanana lõikad.
Mihkla-Parlo-Vildebaum I 93, Viid. 109 — ?(2) var.

a₆. Mis noorest külvad, seda vanast lõikad.
Kam — 1 var.

a₇. Mida noorest külvad, seda vanalt lõikad.
Plt — 1 var.

a₈. Mida noores külvad, seda vanas lõikad.
Jõh — 1 var.

a₉. Mis noores külvad, seda vanas lõikad.
Trm — 1 var.

a₁₀. Mis nooren külvät, sedä vanan lõikad.
Hel — 1 var.

a₁₁. Mida noorena külvad, seda vanana lõikad.*
* midä (San); nuurena (San), nuorena (Kuu); sida (San); leikad (Kuu)
Kuu, Hel, San — 3 var.

b₁. Mida noorelt külvad, seda lõikad vanaduses.
Lüg — 1 var.

- b₂. Mis sa noores külvad, seda vanaduses lõikad.
Trm — 1 var.
- c₁. Mida noorelt külvad, seda vanas eas lõikad.
Jõh — 1 var.
- c₂. Mida noorelt külvad, seda vanast east lõikad.
SJn — 1 var.
- c₃. Mis noores külvad, seda vanas eas lõikad.
Trt — 1 var.
- d₁. Mida nooruses külvad, seda vanaduses lõikad.
Puus, EKGr. 171, Puus, EÜ I 113, Kask-Vaigla-Veski Lõ 32; Rõu — 1(4) var.
- d₂. Mida külvad nooruses, seda lõikad vanaduses.
Juu v. Vän (Virkus), Vän — 2 var.
- d₄. Mis sa nooruses külvad, seda vanaduses lõikad.
SJn, Trt — 2 var.
- e₁. Mida noores eas külvad, seda vanas eas lõikad.*
* noores; las (Lüg)
Jõh, Lüg, HMd — 3 var.
- e₂. Mis noores eas külvad, seda vanas eas lõikad.
Norm. 177 — ?(1) var.
- e₃. Mis sa noores eas külvad, seda vanas eas lõikad.
Kaa — 1 var.
- e₄. Mida külvad noores eas, seda lõikad vanas eas.
Kül — 1 var.
- e₅. Mida sa külvad noores eas, seda lõikama saad vanas eas.
Trv — 1 var.
- f₁. Mida noores eas külvad, seda vanaduses lõikad.
HJn — 1 var.
- f₂. Mida külvad noores eas, seda lõikad vanaduses.
Kre, Ran — 2 var.
- f₃. Mis külvad noores eas, seda lõikad vanaduses.
HMd — 1 var.
- g. Mida noores põlves külvad, seda lõikad vanaduses.
Rap — 1 var.
- h₁. Mida külvad noores eas, seda lõikad vanas peas.
Tln — 1 var.
- h₂. Mida külvad noores eas, toda lõikad vanast peast.
Krl — 1 var.
- A₂. Mida keegi noores põlves külvab, seda ta ka vanaduses lõikab.
Plt — 1 var.
- A_{3a}. Mida noorena külvatakse, seda vanana lõigatakse.
Sa (õpil.) — 1 var.
- b. Mis noorõn külvetäs, toda vanan iän lõigatas.
Ote — 1 var.
- Ba. Kes noorelt külvab, see vanalt lõikab.
Nls — 1 var.
- b. Kes nooruses külvab, see vanaduses lõikab.
Kuu — 1 var.
- c₁. Kes noores põlves külvab, see vanaduses lõikab.
Hel — 1 var.
- c₂. Kes noorel põlvel külvab, see lõikab vanaduses.
Grossschmidt ABDr 12 — 1 var.
- d. Kes noores põlves külvab, see vanas põlves lõikab.
Hls — 1 var.
- C. Kuidas noores põlves külvad, nõnda vanaduses lõikad.
Vil — 1 var.
- Da. Noorel külid, vanal lõikad.
Vil — 1(3) var.
- b. Noorelt külvad, vanalt lõikad.
TMr — 1 var.
- c. Nooren külvät, vanan lõikat.
Hel — 1 var.
- Ea. Külva noorena, siis vanuna lõikad.
Rap v. Mär (Poom) — 1 kuni 4(4) var.
- b. Külva noorena, siis lõikad vanana.
Kos — 1 var.
- F. Mis nooreh külbät, tuud vanah põimat.
Vas — 1 var.
- *
- G. Mis lapsena külitud, seda vanana lõikad.
TMr — 1 var.
- Ha₁. Mida Juku külvab, seda Juhan lõikab.*
* midä; külväp; sedä; lõikap (Hel)
HMd, Vän, Saa, Hel — 4 var.
- a₂. Mis Juku külvab, seda Juhan lõikab.
Kod — 1 var.

- b. Mis Juku külvab noores eas, seda Juhan lõikab vanas eas.
Mar — 1 var.
- I. Kes noores eas ei külv, see vana ikkes ei lõika.
Pst — 1 var.
- J. Noorus on külviaeg, kes noores põlves ei külv, sel ei ole vanaduses ka lõigata.
Vil — 1 var.
- Vt. 7580 B.
Enamik üleskirjutustest pärineb õpilastelt.
- Vrd. CRJ Klr I²: Oppimine on mind mõisa opmaniks teinud, mängimine sind tõiste sulaseks, sest mis meie noores põlves külvame, seda lõikame vanaduses.
- Vrd. 7572. Kuidas nooruses külli, nõnda vanaduses villi.
7477. Kes noores põlves ei külv, näeb vanaduses nälga.
5150. Mis sa külvad, seda sa lõikad.
7484. MIDA NOOREM, SEDA KOEREM — 4 var.

A. —————*

* kocram (CHel)
Hel, Ksi — 2 var.

B. Mida nooremad, seda koeremad, mida vanemad, seda targemad.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

C. Midä nooremp, sedä koeremp, midä vanemp, sedä kavalamp.
TMr (Mägi) — 1 var.

7485. MIDA NOOR UNUSTAB, SEDA VANA MÄLESTAB — 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

Vrd. 4705. Mida kutsikas irstab, seda vana koer mäletab.

7486. MIS NOORELT HARITUD, SEST VANADUS EI VÕORDU — 6 kuni 7(28) var.

A. —————*

* harjutud (Norm.); sellest (CRJ); võerdu (CRJ)
Stein 43, Wied. 120, CRJ H 1 160, Kündja nr. 46 (1883) 549, Norm. 177; Tt (Kreutzw.) — 1(11) var.

Ba. Kuida noorelt harjutud, nenda vanalt tehtud.*

* kuda — nõnda (Kas. Talur. Kal.)
Wied. 86, Kas. Talur. Kal. (1880) 42, Kündja nr. 41 (1883) 491 — 1(7) var.

b. Noorelt harjutud, vanalt tehtud.
Sjn — 1(2) var.

c. Mis inime noorelt harjunud, seda ta vanalt teeb.
Vil — 1 var.

C. Mis noorena harjutad, seda vanana teed.

KAH EKLõ 43 — ?(1) var.

D. Noorelt harjunud, vanalt tehtud, nähtud.

?Vil (Leoke) — 1?(1) var.

E. Mis noorelt harjutud, see vanalt peetud.

Hls — 1 var.

F. Noorelt vilund, vanalt tehtud.

* Lindf. (1788) lk-ta,** Willmann 37 — 1(4) var.

*
noorelt vilund vanalt tehtud.

**
noorelt vilund vanalt tehtud.

7487. MIS NOORES IAS PANEB PUNASTAMA, PANEB VANAS IAS NAERATAMA — 1 var.

M. Mäesalu seletus: «Nooreea armuasjad, vanaduses naerad nende üle.»
Hää.

7488. MIS NOOR MEES TEEB, SEE VANA MEES RIKUB — 1(8) var.

a. —————

Wied. ESSr. 600, Wied. 120, Kündja nr. 46 (1883) 549, Laug. Vestr. 174 — 1(5) var.

b. Mis noormees teeb, seda vanamees rikub.

E 56, E² 33, Norm. 41 — ?(3) var.

7489. NOORED NEIUD JA NISULEIB LÄHEVAD RUTTU VANAKS — u. 25(44) var.

A_{1a}. —————

Norm. 160; Hlj (Leetberg) — 1(3) var.

b. Noored neiud ja nisuleivad lähevad ruttu vanaks.

EKMS II 505 — 1?(1) var.

c. Nisuleib ja noored neiud lähvad ruttu vanaks.

Trt — 1 var.

d. Neiud ja nisuleib lähvad ruttu vanaks.
Jür — 1 var.

- e. Nisuleib ja neu lähevad pea vanaks.
Norm. 179 (< Rõu) — ?(1) var.
- A₂. Nisuleib ja neu lätvä pia vanas, aga mees ei kunagi.
Rõu — 1 var.
- A_{3a}. Noored tüdrukud ja nisuleib lähevad ruttu vanaks.
Lai — 1 var.
- b. Noor tüdruk nagu nisuleib, mõlemad lähevad ruttu vanaks.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- c. Tütarlaps on nagu nisuleib, mis ruttu vanaks läheb.
Sannumetoja IV (1851) 5 — 1 var.
- d. Tütrik on kui nisuleib, mis ruttu ka-
lestus.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- A₄. Tütar lätt pia vanas, niigu nisuleib.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- B. Noor tüdruk ja pehme leib läävä ruttu vanas.
Ran — 1 var.
- C₁. Neu ja nisuleib ei seisa kaua värsked.
Jür — 1 var.
- C_{2a}. Nisuleib ja tütarlaps ei seisa mitte kaua värsked.
Trv — 1 var.
- b₁. Nisuleib ja tütarlapsed ei seisa mitte kaua värsked.
Wied. 131, Kündja nr. 47 (1883) 561; Amb (Karelsion) — 1 v. 2(5) var.
- b₂. Nisuleib ja tütarlapsed ei seisa kaua värsked.
E MVH 85, E 60, E² 27 — ?(7) var.
- c. Nisuleib ja noor tütarlaps ei seisa kaua värsked.
Amb — 1 var.
- d. Nisuleib ja noored tütarlapsed ei seisa kaua värsked.
Vin — 1 var.
- e. Nuur tütrik ja nisuleib ei püsü kaua värski.
Vas — 1 var.
- C₃. Nisuleib ja tütarlapsed ei seisa kaua noored.
Trm (Särg) — 1 var.
- C₄. Noored tütarlapsed on nagu nisuleib: värskelt nii pehme ja ilus, aga ruttu lähab kõbaks ja tahkeks.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- D. Noor tütarlaps on nagu nisuleib.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- E. Noor tütarlaps ja linnasai ei seisa kaua värsked.
VJg (õpil.) — 1 var.
- F₁. Naise ilu justkut saialeib: äi seisa kaua värsked mette.
Põl — 1 var.
- F₂. Püülileib ja neu ilu ei ole seisvad.
Norm. 160, EKMS II 505 — ?(3) var.
- G. Ajaleht, nisuleib ja noor tüdruk ei seisa kaua värsked.
Trt (Piir) — 1 var.
- H. Kevädised kartulid ja nuored tüdri-
kud ei söisa kaua värsked.
Lüg (Källo) — 1 v. 2(2) var.
- I. Tütarlaps ei kõlba kaua kodo hoida, läheb vanass ku nisuleib.
Kod — 1 var.
- J. Tütarlaps ja nisuleib ei kõlbama ma-
jan kava hoeda.
Kod — 1 var.
- Vrd. 10302. Sepik tuleb värskelt ära süüa ja tütarlaps vara mehele panna.
5071. Külaline ja nisuleib lähvad ruttu vanast.
3669 C: Nisuleib ja kevadine lumi olla ühed — lõppevad ruttu otsa.
7490. NOORED VÕTKU VANADEST
OPPUST — 2(3) var.
- A. _____
Plv (Huik) — 1 var.
- B. Võta vana õpetust, siis ei juhtu äpar-
dust.
Sim — 1 var.
- C. Laps, võta vanemate õpetust, ära toe-
ta oma käevarre peale.
?Hlj (Lepp-Viikmann) — ?(1) var.
7491. NOORE HOBUSELE JA LAPSELE
ANNA SÜÜA JA PEKSTA — 1 var.
- * Hmd v. Ris (Treumann).
Vrd. 13425. Vanale hobusele piitsk sõlmõga ja kaaramatt veereni, noorele kaaramatt kuh-
jaga ja piits sõlmõga.
1366. Hobõsõlõ anna iks rokka nii maska.
7492. NOORE INIMESEL ON ÕIE ILU —
1?(1) var.
- ?Hmd v. Ris (Treumann).

7493. NOORE INIMESE OID ON JALGU-PIDI SELJAS — 1 var.

HMd v. Ris (Treumann).

7494. NOOR ELAB ELU, VANA OOTAB SURMA — 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

7495. NOORELD OM NIGU KOTT PÄÄN — 1 var.

A. Tamme seletus: noorelt ei talpa elutöde. Ran.

7496. NOOREL EI OLE MEELT EGA VANAL ARU — 1(2) var.

Norm. 204; Plv (Rocht).

Vrd. 532. Ega eläjal millt pään ei ole.

7497. NOOREL INIMESEL KÜPSEB KANA KAENLA ALL JA PÖRSAS PÕUES — u. 10 (17) var.

A_{1a}. _____

MMg (Tenter) — 1 var.

b. Noorel küpseb kana kaenla all ära ja pörsas põues.

Lai (Tammepuu) — 1 v. 2(2) var.

A₂. Noorel inimesel küpseb kanamuna kaenla all ja pörsas põues.

Norm. 180 — 2(1) var.

A₃. Tütrik kütsä ära pörsa põlvõ otsah, kana kandli all.

Vas — 1 var.

Ba. Mõrsja um kuuma verega: praat pörsa põlvõ otsahn, haud kanamuna kandli all.

Rõu — 1 var.

b. Mõrsja praat pörsa põlvõ otsahn, haud kanamuna kaenla all.

Norm. 186 — 2(1) var.

C. Tütrik küpsetab kana kaendlas ja pörse perses.

Krk — 1 var.

D. Nuur tüdruk, sel küpseb pörsas põvves, kana kaendlas ja nisuleib nisa all.

MMg — 1 var.

E. Mõrsja küdsa kana kaendlan ja pörsa nisa all.

?Tt (Suurkask) — 1?(1) var.

F₁. Tütrik küdsa küündlep[äeva] aigu är kaingli ala kana, põlve otsa pörsa.

Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.

F_{2a}. Tüdrukul küpseb küünlapäeva aeg kana kaenla ja pörsas istme all ära.

?Pal (Maasen) — 1?(2) var.

b. Tüdrukul, kes noor ja terve, küpsevat küünlapäeval iseendast kana kaenla all ja pörsas istme all.

?Rõu (õpl.) — 1?(1) var.

G. Tüdruk küdsätep jaanipäeva ajal kana kandlen ja pörse persen ärä.

Krk (Sarv) — 1 var.

H. Noorel tütarlapsel küpseb küünlapäeval pörsas perse all.

Räp (Eisen) — 1 var.

Vrd. kk: Soe nagu noore tüdriku kainlaalune, kus küünlapäeva aegu kana ära küpsevat (VII): Sa oled nõnda kuum, et kandla all karaski ära võid küpsetata (Rõu).

Vrd. nlj: RKM II 21, 168 (170) < Lüg.

7498. NOORE LINNU LIHA ON IKKA HEA — 1 var.

Vän (Tammسالu).

7499. NOOREL KERGE JALG — 1 var.

Saa (Söggel).

Vrd. 5523. Laps noorem, jalg kergem.

7500. NOOREL KOERAL TERAV HAMMAS — 3(4) var.

a₁. _____

Pst (Raudsep) — 1(2) var.

a₂. Noore koeral on terav hammas.

Sannumetoja III (1850) 54 — 1 var.

b. Nuur peni, teräv hammas.

Kan (Väggil) — 1 var.

Vrd. 13432, eriti C: Vana koer, terav hammas.

7501. NOOREL NAESEL KURI LAITS, VANAL NAESEL VAGUNE LAITS — 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

7502. NOOREL NUGISE, VANAL VAREKSE SILMAD — u. 50(76) var.

A_{1a}. _____*

* nugissa (VII); varese (Wied., Kündja, E, EKMS), varessa (VII); silmad (VII) Stein 47, Wied. 132, Kündja nr. 47 (1883) 561, Meelej. nr. 23 (1885) 125, E 60, E² 33, EKMS III 844; VII (Nigul), Tt (Kreutzw.) — 2(15) var.

- a2. Noorel nugise silmad, vanal varese silmad.*

* nuarel (Jöh), nuorel (Lüg), nooröl (Vas v. Se); nugisse (Lüg, Pal, TMr), nugissa (Trv); silma (San), silmä (Ote, Vas v. Se); varesse (Lüg, Trv, Pal, TMr, Trt, San), varessa (Trv), varekse (Lüg), varõsõ (Vas v. Se)

Norm. 145 ja 202, EKMS I 621, II 1133, IV 400 ja 683; Jöh, Lüg, VMr, Kuu, Juu v. Vän (Virkus), Vän, Saa, Hls, Trv, SJn, Plt, TaP, Ote, San, Vas v. Se (Sandra) — u. 25(35) var.

- a3. Noorel nugise silmad, aga vanal varese silmad.
Tõs — 1 var.

- a4. Noorel on nugise silmad, vanal varese silmad.*

* nugisse — varesse (Val), nugissa — varessa; om; silmä (Trv)
Val, Pde, Trv — 3(4) var.

- a5. Noorel on nugissa silmad, vanal on varessa silmad.*

* om; nugis — varese (As)
Vil, As (Pint) — 2 var.

- a6. Nooröl iks nugise silma, vanal iks varõsõ silma.
Ote — 1 var.

- a7. Nooröl iks nukusõ silmä, vanal varõsõ silmä.
Rõu — 1 var.

- a8. Noorel on nugisse silmad, vanal varesse.
Äks — 1 var.

- b1. Vanal varekse silmad, noorel nugise silmad.*

* varesse (Vil, Rõn, Kan); silma (Rõn), silmä (Kan); nugisse (Rõn)
VMr, Vil, Rõn, Kan — 4 var.

- b2. Vanal varese silmad ja noorel nugitsa silmad.
Kul — 1 var.

- b3. Vanal varese, noorel nugise silmad.
E 91, E² 34 — ?(3) var.

- A2. Noorel naesel nugise silma, vanal varese silma.
Võn — 1 var.

- B. Nuorel nurgi silmad, vanal varekse silmad.
Kuu — 1 var.

- C. Noorel nugise, vanal õökulli silmad.
E² 33; ?Nõo (Elsen) — 1?(2) var.

- D. Noorel nugise silmad, vanal varekse silmad, kõrbi silmad neidudel.

Sim (Flledermann) — 1 var.

- Vt. 4947 B.

- E. Nuorel on nugise silmad.

Rkv (Lillenbach) — 1 var.

- F. Vanal õks varõsõ silmä.

Se — 2 var.

7503. NOORELT HÖLBUS ÖPPIDA,
VANALT RASKE VASTATA — 1 var.

Tor (Jüri Tiik).

7504. NOORELT SUREMINE, ÖNNIS
LAHKUMINE — 1?(1) var.

?Hel (K. Puusepp).

7505. NOORELT UHKUSEKS, VANALT
NUHTLUSEKS — 1 var.

HJn (Võlmula).

7506. NOOREMAD LAPSED VIIA ENNE
MAGAMA KUI VANEMAD — 1 var.

G. Kunguri seletus: kosimise kohta.

Hlj.

7507. NOORE NAHK VENIB, VANA
NAHK REBENEK — 7 v. 8(31) var.

- Aa1.

Steln 47, Tõn. Täht. (1911 apr.), Norm. 202, EKMS II 1133 ja IV 400; Tt (Kreutzw.) — 1(10) var.

- a2. Noor nahk venib, vana nahk rebeneb.
Wied. 132, Kündja nr. 47 (1883) 561 — ?(2) var.

- a3. Noor nahk venib, vana rebeneb.
E 60, E² 33, Põld 3 — ?(6) var.

- b1. Noore nahk venib, vana nahk lõhkeb.
?Tt (Kreutzw.) — 1?(1) var.

- b2. Noor nahk venib, vana nahk lõhkeb.
Wied. 132, Kündja nr. 47 (1883) 561 — ?(2) var.

- Ba1. Noore nahk venib.

P. Tammepuu seletus: noor naine on järeleandlikum kui vana.

Kuu, Rap v. Mär (Poom), Lal — 3 var.

- a2. Küll noore nahk venib.
Amb — 1 var.

- b. Noor nahk vennos.

TMr (anon.) v. Vru (R. Kallas) — 1(2) var.

- C. Vana nahk ei veni.
TMr (anon.) v. Vru (R. Kallas) — 1(3) var.
- D. Venida ninda kauva, kui noore nahka venub.
?Vng (Aug. Krikmann) — ?(1) var.
7508. NOORES EAS KERGE ELU, VANAS EAS KERJAMINE — 1(5) var.
Wied. 132, Kündja nr. 47 (1883) 561, E 60, E² 33.
7509. NOORE TUDRIKU MUSU NAGU SOE SAI KUNAGI — 1 var.
Vil (Jüri Täht).
Vrd. 13421. Vana külm nagu koolu siga, noor lämmi ja pehme nagu ahjust võet sai.
14498. Värsk soe sai olla nagu noor naine.
7510. NOORE UHKUS EI TOETA, RIKKA RIKKUS EI AVITA — 1 var.
Vän (Peterson).
7511. NOOR INIMENE ON VANAST SEITSE KORDA TAGA — 2 kuni 4(7) var.
Aa. —
E 60, E² 33, Puus. Eü I 21; ?Trm (Sild) — 1?(4) var.
b. Noor inimene on vanast seitse jagu taga.
Trm (Sild) — 1 var.
Ba. Vana inimene on noorest seitse korda ees.
?Trm (Sild) — 1?(1) var.
b. Vana inimene on noorest seitse jagu ees.
Trm (Sild) — 1 var.
7512. NOOR INIMENE PEAB KÕIGEKA HARJUMA NAGU KONN MÄRJAGA — 1 var.
Vig (Salve).
7513. NOORI PIIGA JA VÄRSKI KALA ON MONUS MEKKI — 1 var.
Rkv (Aug. Krikmann).
Vrd. 5807. Liha kondi ümbert, naine naba alt keige magusam.

7514. NOOR JALG JOOKSMA, VANA PÜHA PIDAMA — 1?(4) var.
E² 33, Norm. 202, EKMS IV 400; ?Ti (Eisen).
7515. NOOR KOER ÄRRITAB, VANA SALVAB — u. 40(73) var.
A_{1a1}. —
* Helle 349, Hupel 113, Poromenski EGr. 208, Stein 47, Wied. 132, Kündja nr. 47 (1883) 561, KAH EKAI 155, E 60, E² 96, EKMS II 146; Jür (Saalverk) — 2(20) var.
- *
~~Noor koer ärritab, vana salvab, junge hunde~~
spielen, alte beissen zu.
- a₂. Noor koer äritab ja vana salvab.
Hag — 1 var.
- a₃. Noor koer ärnastab; vana salvab.*
* ärnistab (EKMS II)
EKMS I 1313 ja II 146 — 1 v. 2(2) var.
- b. Kui noor koer ärritab, siis vana salvab.
Vng (H. Krickmann) — 1 var.
- A_{2a}. Noor äritab, vana salvab.
Jõe — 1 var.
- b. Noor ässitab, vana salvab.
Amb — 1 var.
- Ba. Noor koer ärritab, vana koer hammustab.
Kuu, Sa (R. Kallas) — 2(3) var.
- b₁. Nuor kuer ärritab, vana hammustab.*
* noor koer äritab (Sa)
Hlj, ?Sa (anon.) — 1 v. 2(3) var.
- b₂. Noor koer äritab, aga vana hammustab.
Kaa — 1 var.
- C. Noor pini näriseb, vana pureb.
Norm. 204, EKMS IV 400 — ?(3) var.
- D. Noor koer ärritab, vana kargab kinni.
?Sa (R. Kallas) — 1?(1) var.
- Ea. Kutsikas örretab, vana koer hammustab.*
* kuts (Pal)
Pii, Plt, Pal — 5 var.
- b. Kutsikas ärritab senni, kui vana koer hammustab.
Aks — 1 var.
- F. Seenid kutsik äristab, kui vana peni pureb.
Ran — 1 var.

- G. Noor koer algab, vana salvab.
Wied. 132, Kündja nr. 47 (1883) 561 — 1(2) var.
- H_{1a1}. Seni noor koer haugub, kuni vana koer hammustab.
Vän — 1 var.
- a₂. Nii kaua noor koer haugub, kuni vana hammustab.
Trv — 1 var.
- b. Nii kaua noor koer haugutab, kui vana koer hammustab.
SJn? (Ruhs?) — 1(2) var.
- H₂. Senni ikka veike koer haugub, kui suur koer hammustab.
Vig — 1 var.
- Ia. Seni kuts haugub, kui vana koer hammustab.*
* kuits (E); seni kui (Vil)
E 76, E² 96; Vil — 2(4) var.
- b₁. Kutsikas haugub nii kaua, kui vana koer hammustab.
Tln (Keller) — 1(2) var.
- b₂. Nii kaua kutsikas haugub, kui vana koer hammustab.
Hlj, Hää — 2 var.
- J. Kutsik seeni hauk, kui vana peni hammustes.
Hel — 1 var.
- Ka. Kutsu haugub nii kaua, kui vana koer salvab.
SJn — 1 var.
- b. Seni kutsik haugutab, seni kui vana koer ära salvab.
Pst — 1 var.
- La. Nii kava kutsik hauk, ku vana peni salu.
Krk — 1 var.
- b. Kutsik hauk seni, kui vana peni salu.
Krk — 1(2) var.
- c. Seni kuts haugutab, kuni vana peni salvab.
Trv — 1 var.
- Ma. Kutsikas narrib, vana koer hammustab.
Pil — 1 var.
- b. Kutsikas narrib vana koera nii kaua, kui vana koer hammustab.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- c. Kuitsikas narrib, ehk vana salvab.
Sa (Veäster) — 1 var.
- N. Nuor kuer mängib, vana salvab.
Kuu — 1 var.
- Oa. Kutsikas mängib nii kaua, kunni vana hammustab.
PJg — 1 var.
- b. Seni kutsik mängib, kui vana koer hammustab.
Hls — 1 var.
- Q. Nuor kuer müräb, vana aga salvab.
Kuu — 1 var.
- Vrd. 13348. Kui vana koer hammustab, siis noor koer vingatab.
7516. NOOR NAERAB, TULEB KÄTTE, VANA NAERAB, JUMAL NUHTLEB — 5(7) var.
- a. —————
Krk — 2(4) var.
- b. Noor naerab, tuleb kätte, vana naerab, jumal maksab.*
* käde
Krk — 2 var.
- c. Noor ütleb, tuleb käde, vana ütleb, jumal nuhtleb.
Krk — 1 var.
7517. NOOR NOOREGA, VANA VANAGA, IGA KUKK OMA KANAGA — 3 var.
- A. —————
Hää (Mäesalu) — 1 var.
- B. Vanad vanadega, noored noortega.
EKMS II 1131 — 1 var.
- C. Igaüks läeb omaga, nii kui kukk läeb kanaga.
Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.
- Vt. 1910 G.
7518. NOOR ON TERANE TÄHELE PANEMA — 1?(1) var.
? Vil (Leoke).
7519. NOOR ON VÖRGAS, AGA VANA JUBA KANGE — 1?(1) var.
EKMS II 1310.
7520. NOOR ROHI ON KÕIK PEHME — 1?(2) var.
Wied. 132, Kündja nr. 47 (1883) 561.
7521. NOORTE LESKEDE SÜDAMED JA KIVIVAAGNAD ON USINAD JAH-TUMA — 1?(13) var.
- a. —————

Sannumetoja IV (1851) 213, Wied. 132, Kündja nr. 47 (1883) 561, EKMS II 1112 — 1?(5) var.

- b. Noorte leskede südamed ja kivivaagnad on kerged jahtuma.
E 60, E² 26 ja 33, EKMS II 1112 ja IV 370 — 2(8) var.

7522. NOOR TÜTRUK PIAB ÜHE HANESULE PÄRAST ÕLE KOLME AJA RONIMA — 2 var.

A. _____
Hlj (Leetberg) — 1 var.

- B. Neiu peab üle aia hüppama ölekõrre järele.
Kad (Noor) — 1 var.

7523. NOOR VERI, NOOR TAHTMINE — 1(5) var.

Wied. 132, Kündja nr. 47 (1883) 561, E 60, E² 33.

7524. NOORÕB HAIN HÄID'ZES INNE KU VANÕB — 1 var.

N. Rummeli seletus: «Noorem õde läks enne vanemat mehele.»

Se.

Väljendi tähenduslik funktsioon ilmselt kõnekäänuline.

7525. NOORÕ ELO OLL KU LILL, MIS HAINA PÄÄL HÄIDZES — 1 var.

Se (Voolaine).

7526. NOORÕL RAHVAL SAA HATA HÄBÜ, LÕHMLUIDSÕ' HAMBÄ' — 3 var.

A. _____
O. Looritsa seletus: «Vanarahvas kõneleb, et...»
Se — 1 var.

- B. Pini iga, hata häbü, lõhmusluidso hamba — sääne rahvas saa olõma.
J. Sandra seletus: «Nüüd olevat juba see rahvas.»
Vas v. Se — 1 var.

C. Pini iga, lõhmuspuidse hamba.
Plv — 1 var.

7527. NOORÕLT JA NÕRGALT PAINUDA LUUKA — 2(6) var.

a. _____
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

- b. Noorelt painuta looka.
Norm. 174, EKMS I 1058 — 2(4) var. Aluseks mingi trükitis.
- c. Noorest puust painutatakse look.
Rõu — 1 var.

7528. NOORÕL TULÕ PÄIVÄ PUUDUS, VANAL JAAS ÕLE — 1 var.
Vas v. Se (Sandra).

7529. NUORELT RABAD, VANALT MAGAD — 1 var.
Lüg (Källo).

7530. NUOREL UOM KÕIK PASSAL PIERIST — 1 var.
Lei (Niilus).

7531. NUORT PIAB VIATAMA, VANA KÄIB ISE — 1?(1) var.

A. Källo seletus: «Noort hobust või hõrga peab suu kõrvast kinni hoidma, muidu ei käi vaol.»
?Lüg.

7532. NUOR ÕSKAB IGAÜKS ÕLLA, IGAÜHEL EI ÕLE AU VANAST SAADA — ? kuni 2(2) var.

A. _____
?Lüg (Källo) — 1?(1) var.

- B. Midä viga nuor olla, katsu vana olla.
?Lüg (Källo) — 1?(1) var.

Vrd. 7466. Ega nuorel tule miele, et ise ka vanast saab.

7533. NUUR HOBONÕ KÄIP ENNEMBÄ ILMA KAARUTA KUI VANA — 1 var.
Kam (Siimus).

7534. NUUR PUU PAINDUS, VANA PUU MURRUS — 1(4) var.

a₁. _____
Rõu (Pallits) — 1 var.

- a₂. Noor puu paindub, vana puu murdub.
Norm. 202, EKMS II 1133 — 2(2) var.

b. Noor puu paindub, vana murdub.
EKMS IV 400 — 2(1) var.

7535. OLE NOOREN HÄSTE NOBE, SIIS SAAD VANAN VAADATA — 3(20) var.

- a₁. Trv (Vaine) — 1(2) var.
- a₂. Ole nobe noorena, siis saad vanana vaadata.
E' MVH 14, E² 33, Kuipm. EL III² 10 ja EL IV² 17, Norm. 177 — ?(13) var.
- a₃. Ole noorena nobeda, siis saad vaadata vanana.
Rl ja Kalevala 88 — ?(1) var.
- b₁. Ole nooren hästi nobe, vanan saab tagasi vaata.
Pst — 1(3) var.
- b₂. Ole nooren nobe, vanan saad tagasi vaata mudugi.
Pst — 1 var.
- Vrd. 7472. Kes noorelt nobe koguma, sel vanuni vara süüa.
7469. Ken noorelt nobe, see virk vananagi.

7536. PANE NOOREST PEAST PAIGALE, LEIAD VANAST PEAST EEST — 1?(1) var.

?Vig (Eisen).

- Vrd. 7577. Mis noorus kokku paneb, seda vanadus ees leiab.
7472. Kes noorelt nobe koguma, sel vanuni vara süüa.

7537. PAREMB NUORE PIITSA ALL KUI VANA PARRA ALL * — 1(2) var.

* parem; noore (trükkised)
EKMS I 12; Rak (Lillenbach).

- Vrd. 13366. Parem vana habeme all kui noore piitsa all.

7538. PAREMB VÖTA NOOR JA VAENE KU' VANA JA RIKAS — 1 var.

Trv (Vaine).

7539. PAREM NOORE JALGU KUI VANA PIITSA — 1 var.

Jõh (Paurmann).

7540. PAREM NOOREL KUUB KUI VANAL KASUKAS — 1(2) var.

Norm. 42; Jõh (Paurmann).

- Vrd. 13367. Parem vana kasukas kui uus kuub.

7541. PAREM NOORES EAS ÖPPIDA, KUI VANAS KAHETSEDA — 1(3) var.

- a. Hlj (L. Lepp-Viikmann) — 1 var.
- b. Parem noores eas õppida, kui vanas eas kahetseda.
Norm. 178, Vih. VER 188 — ?(2) var.

7542. PAREMP OM NOORÖH NULGAH OLLA KU VANAH VATSKA SÜVVÄ — 5 var.

- a₁. F. Ilviku seletus: naiste kohta, kel polnud noorelt lapsi.
Se — 1 var.
- a₂. Paremp nooröst nulgah olla ku vanast vatsku süvvä.*
* noorölt; kui
Se — 3 var.
- b. Paremb noorön nulka minnä ku vanan vadsa süvvä.
Rõu — 1 var.

7543. SEE VIIS, MIS NOORELT ÖPIB, SEE VANALT PEAB — u. 20(72) var.

A_{1a1}.

* Helle 353, Hupel 116, Beitr. XI 154, Ce-lak. 307, Poromenski EGr. 216, KAH EKAI 157 — 1(17) var.

* See viis, mis noorelt õppib, se wannalt peab, jung ge woht, alt geht.

- a₂. See viis, mes noorelt oppep, seda vanaus peap.
Norm. Cl. 30 — 1?(3) var.
- b₁. Mis nooren põlven õpid, seda vanan peäd.
Trv — 1 var.
- b₂. Mis nooren õpitsed, seda vanan piat.
Krk — 1(2) var.
- b₃. Mis noorelt opit, toda vanalt piät.
Räp — 1 var.
- c₁. Mida noores põlves õpitakse, seda vana põlves peetakse.
Mär — 1 var.
- c₂. Mida noorelt opitas, seda vanalt peetas.
Ote — 1 var.
- d. Mis noorelt õpitud, see vanalt peetud.
Ann — 1 var.

- e₁. Noorelt õpitud, vanalt peetud.
Norm. 177, EKMS IV 767; Val — 1(3) var.
- e₂. Noorelt õpitu, vanani peetu.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- A₂. Lapselt õpi, vanaduni pidada.
Tor — 1 var.
- Ba. See viis, mis noorelt õpiti, jääb ka vanusele.
Stein 57, Wied. 166, Kündja nr. 50 (1883) 598 — ?(4) var.
- b. See viis, mis noorelt õpib, see vanalt jääb.
Wied. 166, Kündja nr. 50 (1883) 598 — ?(2) var.
- Ca. Noorelt õpitu, vanani valitu.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- b. Nooren õpitu, vanan valitsedu.
TMr — 1 var.
- D. Mida õpid noores põlves, seda tarvitada vanas eas.
?Puh (õpil.) — 1?(1) var.
- E. Mis noorelt õpit, seda vanalt nopit.
Räp — 1(3) var.
- F. Kuidas noorelt õpid, nõnda vanalt elad.
Kmpm. KLR 6, Kmpm. KLR I^o 9 — ?(5) var.
- G. Mis sa noores põlves õpid, seda sa vanaduses leiad.
Lüdimois UAR 23 — ?(1) var.
- H. Noorelt õpitud, vanalt tehtud.
VNg — 1 var.
- I. Mida noorena õppisid, seda vanana tead.
Undritz MJ 91 — ?(8) var.
- J. Mis sa noorelt õpid, seda vanalt mõistad.
Wied. 121, Kündja nr. 46 (1883) 549, Meelej. 7 (1887) 54 — 1(6) var.
- Ka. Mis noorelt õpitud, see vanalt päritud.
Lai — 2 var.
- b. Noorelt õpitud, vanalt päritud.
Hlj — 1 var.
- L. Mida noores eas õpid, seda vanas eas lõikad.
?Kam (Relli) — 1?(1) var.
- M. Mida nooren ei õpi, seda vanan ei mõista.
?Hls (õpil.) — 1?(1) var.
- Na. Mida nooruses ei õpita, seda vanaduses ei teata.
?Vig (Aitsam) — 1?(1) var.

- b. Mis sa nooruses ei ole ära õppinud, seda ei saa vanaduses teadma.
?SJn (Oksenberg) — 1?(1) var.
- O. Mis noores eas ei ole õppind, seda vanas peab läbi tegema.
Hls — 1 var.
- Vrd. 13858. Varsan õpid, vanan pead.
7544. VÕTA NOORELT NÕGLA ÕTSAST, VANAST PERÄST VÕTAD SIIS VÄITSEGA — 3 v. 4(10) var.
- Aa₁.
Norm. 235; Trv (Vaine) — 1(2) var.
- a₂. Võta noorelt nõela otsast, siis võtab vanast peast veitsiga.
E MVH 8 — ?(1) var.
- a₃. Võta noores põlves nõela otsast, siis võtad vanast peast veitsega.*
* väitsega (E)
E 94, E² 33, Kask-Vaigla-Veski I Hõ 75 — ?(4) var.
- b. Võta noorelt nõgla otsage, vanast peräst võtad sis väitsege.
Pst — 1 var.
- B. Esite võta nõgla otsast, pärast võta väitse otsast.
?Vil (Suurkask) — 1?(1) var.
- C. Esite sõõb ika nõõla otsast, pärast noa otsast, viimati kõht täis.
Vil (Leoke) — 1 var.
- Vrd. 3981. Kottu minnes sõi nõela otsast, tagasi tülles noa otsast.
11746. Teemee, sõõ edimält nõgla otsast, peräst väidse otsast.
7545. VÕTA VAHEST KA NOOREMA ÕPPUST, ÄRA SÕO NOOREMA SÜDANT — 1?(1) var.
?Ksl (Pruuli).
- Vrd. 13524. Võta vana sõna, aga ära sõõ vana osa.
7546. KUI NOORIK TUVVAS, SIS PENI IKK, KUI LATS SÜNNIS, SIS PENI NAARD — 9(10) var.
- Aa.
P. ja J. Elnerite seletus: «Nooriku käest saavat koer pekka, lapse näppude vahelt leiba.»
Norm. 46; Hel — 1(2) var.
- b. Ku noorik tuvvas, sis koer ikep, ku laits tuvvas, sis naarab.
M. Sarve seletus: «Latse käest iki saab, noorik lõõb jalaga.»
Krk — 1 var.

- c. Kui noorik tule, sis peni ikk, kui lats tule, sis peni naard.
Hel — 1 var.
- d. Kui laps tuuakse majasse, siis koer naerab, aga kui noorik tuuakse, siis koer nutab.
Krk — 1 var.
- e. Kui laps majasse sünnib, siis koer röömustab, tuuakse noorik majasse, siis koer nutab.
Saa — 1 var.
- B_{1a}. Koer ütelnud: «Kui laps sünnib, siis mina naeran, kui noorik kodu tuuakse, siis mina nutan: lapse käest saavat ikka palukese, aga noorik anda jalaga pihta.»
Saa (Jakobson) — 1 var.
- b. Koer öelnud: «Mina sooviks ikka, et väike laps majasse tuleks, enne kui noorik majasse tuuakse: laps pillab ikka vahest leivatüki maha, noorik võtab ahjuhargi ja ajab mu toast välja.»
Hag (Poom) — 1 var.
- B₂. Koerad ja kassid rääkinud isekeskis: «Meil on see parem, et väike laps majasse tuleb kui see, et noorik majasse tuuakse: väikse lapse näpust kukub ikka mõni leivatükk meie jäuks maha, aga noorik võtab ahjuorgi ja ajab meid tuast välja.»
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- C. Kui laits sünnib, sis om penil ja kas sil suur rööm.
Ran — 1 var.
- Vrd. 8588. Pere minil koera raudkäpp, väike laps koera mesikäpp.

7547. NOORIK JA KALENDER ON ÜKS — 2 var.

R. Viidebaumi seletus: «Kestavad ühe aast.»
Pai, TÜR.

7548. NOORIK JA VAINELAPS ON ÜHE PULGA PÄÄL — 1?(1) var.

A. Källo seletus: «Mõlemate elu on kibe: nief on lükata ja tõugata.»
?Lüg.

7549. NOORIKKU KUTSUTASSE VANA-MUORIST, KUI ESIMENE LAPS SÜNNIB TÛTAR — 1 var.

Lüg (Källo).

7550. NOORIK SAASÕ NURMO PÄÄLE, MORSJA MÕSUMOLLI OTSA — 1 var.

Plv (Semm).

7551. NOORIKUNA PILL JA ILU, NAI-SENA NÄLG JA PISARAD — 1?(20) var.

A. —————*

* ilus (E² 33); naesena (E)
Stein 47, Wied. 132, Kündja nr. 47 (1883) 561, E 60, E² 26 ja 33; ?Tt (Kreutzw.) — 1?(13) var.

Ba. Neiuna pill ja pidu, naisena nälg ja pisarad.

Tõn. Täht. (1911 märts), Norm. 191, EKMS II 1112; ?Hlj (Lauk) — ?(4) var.

b. Neiuna pill ja pidu, naisena puudus ja pisarad.

Tõn. RP 196 — ?(3) var.

Vrd. 8844. Pilliga vildi, pisaril toodi.

7552. NOORIKU SUU KIRNUST, KEEL MÄNNAST — 4(9) var.

A₁. —————*

* kirnuks — männaks (Norm.)
Norm. 164; Jõh (Paurmann) — 1(2) var.

A_{2a}. Suu kernuks, keel männaks.*

* kirnuks (trükkised)
EKMS III 1046 ja IV 24; Hlj (Leetberg) — 1(4) var.

b. Suu — kern, keel — mänd.
Hlj — 1 var.

B. Nooriku suu kirstuks, keel mannaks.
EKMS II 816 — ?(1) var.

C. Kõri kernuks ja keel männaks.
J. Ploompuu seletus: «Raiskajal.»
Kuu — 1 var.

7553. NOORIKOL PIÄT OLOMA JÄNESE JALA' JA KUNINGA MEEL — 1 var.

Se (Kirs).

Vrd. 3997. Kes kodoväis taht minnä, tol olgu hobõsõ kannautus ja jänese jala'.
4533. Kuninga meel ning jänese jala olgu selle, ke vanambit taht orjada.

7554. KUI NOORELKUUL M(IHKLI)PÄEV OM, SÕS EI OLLEV ELAJA PÕHUL TULU — 3 var.

a₁.

Trv (Kuusk) — 1 var.

- a₂. Kui mihkklipäev on nooreskuus, siis ei ole põhul tulu.
Pär (õpil.) — 1 var.
- b. Kui olli mihkklipäev täiekuuga, siis olgu täied kuhjad, küünid ja kõlgused.
Rõu (Gutves) — 1 var.
- Vrd. 6814. Kui mihkklipäeva kuu täus, olgu täveline sõõt elajile.

7555. KUI NOORKUU PÜSTI, SIIS MERE-MEES PIKALI — 1 var.

A. Jõe seletus: kui noorkuu püsti, siis võib meremees puhata, sest siis on ilm tormine; kui noorkuu pikali, siis on ilm soodne kalapüügiks.
Kuu.

7556. MINE NOORESKUUS KOSJA, AGA VANASKUUS VARRULE — 1 var.

Krj (Mägi).

7557. NOOREKUUGA EI SAA SUVVE, VANAGA TALVE — 8(11) var.

Aa₁. — *

* suve (trüksised)
Norm. 40, EKMS III 993 ja 1194; Vas v. Se (Sandra) — 2(5) var.

a₂. Noorõkuuga saa_{ai} suvvõ, vanaga talvõ.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

a₃. Saa_{ai} noorekuuga suvve, vanaga talve.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

b₁. Vanakuuga saa_{ai} talvõ ja noorõga suvvõ.

Vas (Ojansuu) — 1 var.

b₂. Vanalkuul ei saa talve, noorelkuul suvve.

Plv — 1 var.

B. Noorekuuga tulõ talv, vanakuuga suvi.

Rõp (Lepson) — 1 var.

C. Vanalkuul ei saa talve.

Se (Savala) — 1 var.

7558. NOOREKUUS SEES SÖNNIKUSE VANKRIGA ÜLE PÖLLU KÄIA, SEE ON NIISAMA HÄÄ KUI VANAKUUS SEES SÖNNIKUD VIDADA — 2 var.

a.

Rap (Viidebaum) — 1 var.

b. Parema olla noorekuus sees sittaste rästastega üle põllu minna kui vanaskuus koormaga.
Vig (Riste) — 1 var.

Vrd. 2559. Jumala õnnistus käüp sitarastaste takan.

9161. Põld rõõmustab koa siis, kui sõnniku-se vankriga üle minnakse.

3440. «Küll ma kasvaksin nagu rüga nii pikaks, kui peremees minu põllust ometi sitase vankriga üle käiks,» oli kaer vanast kaebanud.

7559. NOOREKUUS VASIKAS KOSUB PAREMINE — 1?(4) var.

Stein 47, Wied. 132, Kündja nr. 47 (1883)
561; ?Tt (Kreutzw.).

7560. NOORELKUUL NURME, VANALKUUL VARJU — u. 40(46) var.

A_{1a1}. — *

* varjo (Kan)

R. Viidebaum (Võn) seletus: kevadel peab lambaid pügama noorelkuul, sügisel vanalkuul.

TMr, Võn, Kan — 3 var.

a₂. Noorekuuga nurme, vanakuuga varju. Ote — 1 var.

a₃. Noorõkuu nurmõ, vanakuu var'o ala. Se (Relli) — 1 kuni 4(4) var.

a₄. Noorõlkuul nurmõ, vanalkuul var'o ala.

Se — 1 var.

a₅. Noorõkuuga nurmõ, vanakuuga var'o ala.

Se — 1 var.

a₆. Noorelkuul nurmele, vanalkuul varju alla.

Kad — 1 var.

a₇. Noorekuuga nurme pääle, vanakuuga var'o ala.

Vas — 1 var.

a₈. Noorelkuul nurmel, aga vanalkuul varjul.

Val — 1 var.

a₉. Nooreskuus nurme peal, vanaskuus varju all.

KJn — 1 var.

b₁. Vanalkuul varju, noorelkuul nurme.*

* varjo; noorõl-; nurmõ (Plv)

Nõo, Plv — 2 var.

b₂. Vanalkuul varju alla ja noorelkuul nurme pääle.

Nõo — 1 var.

- b₃. Vanakuuga püa var'o all, noorõkuuga nurmõ pääl.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- b₄. Vanakuuga var'o all, noorõkuuga nurmõ pääl.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- c. Vanalkuul varju, noorel kõik nurme.
Võn — 1 var.
- d. Noorel nurmele, vanal varju alla.
Ksi — 1 var.
- A_{2a}. Lammast püa noorekuuga nurme, vanakuuga varju.
Kan (Tedder) — 1 var.
- b. Lambaid niidetakse noorelkuul nurme, vanalkuul varju.
MMg — 1 var.
- c₁. Lamba põetäs vanakuuga varju ja noorõkuuga nurmõ.
Urv — 1 var.
- c₂. Lambid põetäs vanakuuga var'u alla, noorekuuga nurmõ pääle.
Rõu — 1 var.
- d. Noorõlkuul põetäs nurmõ pääle, vanalkuul põetäs var'o ala.
Se — 1 var.
- A_{3a}. Lambaid niidetakse noorekuuga nurmele, vanakuuga varju alla, siis kasvab rutem uus vill.
Rõu (Gutves) — 1(3) var.
- b. Lambapügämine noorelkuul nurme pääle, vanalkuul varju ala, siis kasvab vill häste.
Ote — 1 var.
- c. Lambit piäp pügämä vanalkuul varju, noorelkuul nurme, siis kasvab ruttu vill jälle asemele.
Ote — 1 var.
- B. Lammast tuleb niita noorelkuul muru pääl, vanalkuul varju all.
Trm — 1 var.
- C. Lambid põets noorelkuul nurme, vanalkuul lauta.
Krk — 1 var.
- D₁. Vanalkuul lauta ja noorelkuul laudast välja.
Rap — 1 var.
- D₂. Lambaid niideti lauta vanaskuus, nooreskuus väl'la.
Jõe — 1 var.
- D₃. Lauta niidetakse vanaskuus ja laudast välja nooreskuus, siis kasvada villad heasti.
Ris — 1 var.
- E. Täveskuus niidetaks lambad lauta, nooreskuus välja.
Käi — 1 var.
- F. Vanalkuul niidetakse lauta ja noorelkuul roho peale väl'la.
Plt — 1 var.
- G_{1a}. Keväjä noorõlkuul nurmõ, sügüse vanalkuul var'o ala.
Se — 1 var.
- b. Sügisel vanalkuul varju alla, kevadel noorelkuul nurme pääle.
Puh — 1 var.
- G₂. Vanakuuga sügüse põetäs lambit var'o ala, keväjä noorõkuuga nurmõ pääle.
Se — 1 var.
- H. Kadri niitus lambaid vanalkuul niita ja odra tegemise niitus noorelkuul.
Jür — 1 var.
- I. Kevadel noorelkuul tule nurme pügäde ja sügisel vanalkuul põets vakka.
Krk — 1 var.
- *
- J. Noorelkuul aeti lambad nurme, vanal varju alla.
Hls v. Krk (Kase) — 1 var.
- K. Vanakuuga varju, noorekuuga välla.
H. Tampere ja S. Kutti seletus: «Sügisel peab lambaid vanakuuga lauta panema ja kevadel noorekuuga välja ajama.»
Har — 1 var.
- L. Kevade noorekuuga välla, sügise vanakuuga lauta.
Nls — 1 var.
- Vrd. 5428. Lambet põetas keväjä kesäle, sügüse sulgo.
- *
7561. NOORES KUUS ISTUTETAKSE KAPSAID, VANASKUUS KAALE — 3 var.
- A. Mär (Viidebaum) — 1 var.
- B. Kui sa kapsaid istutad, siis istuta alati noorelkuul ja koalid täielkuul.
Koe (Schultz) — 1 var.
- *
- C. Kui sa kebede kapsataimid teed, siis tee alati nooreskuus, siis kasvavad head taimed.
Koe (Schultz) — 1 var.

7562. NOORKUU HUKKAB SÜGISEL
VILJA ÄRA — 1 var.

Lut (Voolaine).

7563. NOORKUU KOSUTAB, VANA KAU-
TAB — 6(9) var.

a₁.

Sjn — 2(3) var.

a₂. Noorkuu kasutab, vanakuu kaotab.
Norm. 38, EKMS IV 921 — ?(2) var.

b. Noorkuu kasvatab, vanakuu kahan-
dab.
Khn — 1 var.

c. Nooreskuus kõik kasvavad, vanas ka-
hanevad.
Lih — 1 var.

d. Vanakuu tähendab kadu, noorkuu
kasu.
Hls — 1 var.

e. Vanakuu kautab, noorkuu kasvatab,
kosutab ja sigitab kõike.
Pil — 1 var.

Vrd. uk: Lilled pannakse kasvama noorel kuul,
sest noorkuu edendab kasvu, vanakuu aga
kahandab (Trt).

Vrd. 7564. Noorkuu vihm kosutab rohkem kui
vanakuu oma.

7564. NOORKUU VIHMA KOSUTAB ROH-
KEM KUI VANAKUU OMA — 3
kuni 4(5) var.

A₁.

Kaa (Jaakson) — 1 var.

A_{2a}. Noorekuu vihm saab rohkem kosuta-
ma, vanakuu vihm kaotama.
Saa (Söggel) — 1 var.

b. Noorekuu vihm on viljale kosutuseks,
vanakuu vihm on viljale kaotuseks.
Saa (Söggel) — 1 var.

B. Kevadene vihm noorelkuul toob õnnis-
tust, sügisel vanakuu ajal kahju.
Ol. Kal. (1893) lisa 25 — 1?(2) var.

Vt. 3676 C.

Vrd. 14046. Moni vihm kaotab vilja, moni vihm
kosutab vilja.

7563. Noorkuu kosutab, vana kautab.

7565. NUURKUU KASVATAK KALÖSTÖ,
VANAKUU MÄÄTÄS PEHMEHE
— 1 var.

Rõu (Gufves).

7566. OM NOOREKUU OTSA KULMA, SIS
VANAKUU OTSAH SAAVA LÄMMÄ
— 1 var.

Se (Oinas).

7567. EGA NOORMEES TEA, MIS VANA-
MEHEL TARVIS — 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

7568. MIS NOORMEES JULGELT KANNA-
TAP, SEE VANAMEHE LÖPETAP
— 1?(1) var.

?Vas v. Se (Sandra).

7569. EKS NOORUST TAHA IGAKS,
AGA NOORUSE LOLLUST EI TAHA
KEEGI — 1?(1) var.

?Jõh (Proodel).

7570. KES NOORUSEN EI PUVVA, SEE
VANADUSEN EI LEVVA — 1 var.

Puh (Kenkmann).

7571. KES NOORUSES HOOLETU, SEE
VANADUSES ÕNNETU — 1 var.

Hel (Wahlberg).

Vrd. 1494. Kes hooletu, see õnnetu.

1510. Kus hooletus, seal õnnetus.

7572. KUIDAS NOORUSES KÜLI,
NÕNDA VANADUSES VILI — 1 var.

Põi (Rand).

Vrd. 7483. Mida noorelt külvad, seda vanalt
lõikad.

5136. Kuida küli, nõnda villi.

7573. KUI NOORUS NUTAB, SIIS VANA-
DUS NAERAB — ? kuni 2(2) var.

A.

?Koe (Schultz) — 1?(1) var.

B. Kel noorus nutab, selle vanus naerab,
aga kelle noorus naerab, selle vana-
dus nutab.

?Koe (Schultz) — 1?(1) var.

7574. MIDA NOORUS KOKKU PANEB,
SEDA VANADUS LEIKAB — 3 var.

a. Mis noores põlves kokku paned, seda
vanaduses lõikad.

Ksi — 1 var.

- b. _____
Kad (Kivi) — 1 var.
- c. Mis noorus kogub, seda vanadus lõikab.
EKMS IV 767 — 1 var.
- Vrd. 7575. Mis noornal kokku paneb, see vanumis sööb.
7576. Mis nooruses saadud, see vanaduses söödud.
7575. MIS NOORNAL KOKKU PANEB, SEE VANUMIS SÖÖB — 1 kuni 2(4) var.
- a. _____
Laug. Vestr. 174 — 1(2) var.
- b. Mis noornal kokku paneb, see pääb vanumis sööma.
Laug. Vestr. 174 — 12(2) var.
- Vrd. 7574. Mida noorus kokku paneb, seda vanadus leikab.
7576. MIS NOORUSES SAADUD, SEE VANADUSES SÖÖDUD — 12(1) var.
?Lai (Tildu).
- Vrd. 7574. Mida noorus kokku paneb, seda vanadus leikab.
7577. MIS NOORUS KOKKU PANEB, SEDA VANADUS EES LEIAB — u. 10(71) var.
- Aa1. Mis noordus kokku paneb, see vanadus leiab.*
* noorus (Körper)
* Helle 346, Hupel 112, Beitr. XI 153, Poromski EGr. 205, Pachmann ABD (1862) 15, CRJ UAr 28, Körper KR I (1891) 44 — 1(20) var.
- *
Mis noorus kokku paneb, se wannadus leiab,
wes men in der Jugend sammlet, findet man im Alter vor
find.
- a2. Mis noorus kokku paneb, seda vanadus leiab.
KAH EKAl 155 — ?(1) var.
- a3. Mes noorus kokku paneb, sedä vanaus lövvap.*
* noorus; seda (Marpurg)
Marpurg 71, Norm. Cl. 29 — 12(6) var.
- a4. _____
* noordus (Wied., Kündja)
Wied. 120, Kündja nr. 46 (1883) 549, Norm. 177; Ris (Reimann) — 1(4) var.
- a5. Mis noorus kokku paneb, seda vanadus eest leiab.
Vlg. Lisal. nr. 17 (1890) 136 — ?(3) var.
- a6. Mida nuurus kokku paneb, seda vanadus iist leiab.
Ksi — 1 var.
- b1. Mis noornal kokku paneb, seda vanumis leiab.
Wied. 120, Kündja nr. 46 (1883) 549, EKMS I 100 ja II 24 — 1(5) var.
- b2. Mis noorena kokku paneb, seda vanuses leiab.
EKMS III 797 — ?(1) var.
- c. Mis noores eas kokku pandud, seda vanas põlves leida.
E 56 — ?(1) var.
- d. Mis noores põlves kokku pandud, see vanas eas leida.
E2 33 — ?(1) var.
- Ba. Mis noordus kokku kogub, seda vanadus eest leiab.*
* noorus (trükkised)
Stein 43, CRJ H I 160, Tön. Tln. Täht. (1887) 46, Rootsl. Elut. Kal. (1901) 19; TI (Kreutzw.) — 1(13) var.
- b1. Mis noorus kogub, seda vanadus eest leiab.
Tön. Täht. (1911 märts) — ?(2) var.
- b2. Mis noorus kogub, seda vanadus leiab.*
* vanus (E)
E 56, E2 33; JJn, Kaa — 2(7) var.
- c1. Mida noores põlves kogud, seda vanaduses eest leiad.
Tön. LPr 7 — ?(1) var.
- c2. Mida nooruses kogud, seda vanaduses eest leiad.
Tön. RP 199 — ?(1) var.
- d. Mis nooren kogut, sedä vanan levvüt.
Hel — 1 var.
- Ca. Mis noordus korjab, seda vanadus ees leiab.
Wied. 120, Kündja nr. 46 (1883) 549 — 1(2) var.
- b. Kes noores põlves korjab, see vanaduses eest leiab.
Aud — 1 var.
- Vrd. Stür. 25:3: Mis ja norel põlvel ei olle kogunud, kuida tahhad ja jedda wannas eas eest leida?
- Vrd. 7536. Pane noorest peast paigale, leiad vanast peast eest.
7482. Mida keegi noores põlves on teinud, seda leiab ta vanaduses eest.

7578. NOORUS ARMU KERGITAP.
VANUS KOKKU VANTSUTAP —
2 var.

- a. _____
Rõn (Urb) — 1 var.
- b. Nuurus armu kergites, vanadus sedä
vajotes.
Hel (Tomp) — 1 var.

7579. NOORUSE AEG KULDNE, KESKIGA
HÖBEDANE, VANAPOLI VASKNE
— ? kuni 2(2) - var.

- a. _____
Tõn. RP 199 — 1?(1) var.
- b. Noorpõli on kuldne, keskiga hõbe, va-
napõlv vask.
?Vil (Leoke) — 1?(1) var.

7580. NOORUS ON KÜLVIAEG — 1 kuni
6(16) var.

- Aa₁. _____
?Vig (Aitsam), ?Trv (Kala), ?Vil (Leoke),
?Trm (Sild), ?Plv (Huik) — ? kuni 5(5)
var.
- a₂. Noorus — külviaeg.
Reiman KTr VI 30 — ?(1) var.
- b₁. Noorusaeg on külviaeg.
Grossschmidt ABDr 12 — ?(3) var.
- b₂. Nooruseaig om külviaig.
?Puh (Arak) — ?(1) var.
- b₃. Noorusaeg — külviaeg.
Jänes-Parlo 163 ja 170, Muuk-Mihkla-Tedre
IV 102 — ?(3) var.
- c. Noorust kutsutakse ka külviajaks.
Kask-Puusepp-Vaigla 4 — ?(1) var.
- d. Noorus ja kevad on külviajad.
?Ran (L. Kallas) — ?(1) var.
- B. Noorus on külviaeg, kes noores põlves
ei külv, sel ei ole vanaduses ka lõi-
gata.
Vil — 1 var.
- Vt. 7483 J.

7581. KES NOPIB KORRED, NOPIB PEAD
— 1 var.

Kuu (Einstruck).

7582. KEL NUGA, SEL LUBA — 1 var.

Hij (Leetberg).

Vrd. 4016, eriti B: Koeral nuga ja luba omast
käest.

7583. KUI NUGA TUPPE JÄÄB JA
INIMENE NÄLGA SUREB, SIIS ON
SEE PATT — 2(6) var.

- Aa. _____
Wied. 81, Kündja nr. 39 (1883) 467 — 1(3)
var.
- b. Kui nuga tuppe jääb ja inimene nälga
sureb, on patt.
Norm. 116 — ?(2) var.
- B. Patt om nulka kah nälga koolda.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- Vrd. 7698. Nälg ei jäta nuga tuppe.

7584. NUGA EI OLE MITTE LAPSE
MÄNG — 5(7) var.

- A. _____
Ris — 1 var.
- B_{1a}. Tuli ega nuga pole laste mängid.*
* mängida (EKMS)
Norm. 167, EKMS II 439; Rak — 1(3) var.
- b. Nuga ja tuli ei ole lapse mängiasjad.
Rkv? (Aug. Krikmann) — 1 var.
- c. Tuli ja väits ei ole latse asja.
San — 1 var.
- B₂. Tuli ja nuga olgu laste eest hoida.
Trv — 1 var.
- Vt. 12166 C.
- Vrd. 5765 B: Ega püss ja terarlist pole lapse
mäng.

7585. NUGA SEA MÖRTSUKAS, POISS
TÜDRUKU — 1 var.

- Vig (Lalpmann).
- Vrd. 10375. Siga kasvab nua vastu, tüdruk poi-
si vastu.

7586. NUGA TUPES, SEE LÄHEB KA
ÄRA — 1 v. 2(4) var.

- a₁. _____
Wied. ESSr 690 — 1 var.
- a₂. Nuga tupes läheb ka ära.
Wied. 133, Kündja nr. 47 (1883) 561, EKMS
I 562 — ?(2) var.
- b. Nuga tupes, see läheb hädas ka ära.
EKMS I 562 — 1?(1) var.

7587. ÄRA IHU NUGA OHEST KÜLJEST
— 1 var.

Vän (Peterson).

7588. NUHKIV PENI SAAB IKA NINA
PIHTA — 1?(1) var.

M. Priimetsa seletus: liigse teravuse kohta.
?Vig.

Vrd. 2459. Jooksja koer saab ikka — puhu sel-
ga, telse sohe.

4927. Kälmaoer juhtub vahest kändige, va-
hest kondige.

7589. KUS NUI LÖÖB, SENNA VAI PEAB
MINEMA — 5—9(43) var.

A.

Wied. 93, Kündja nr. 42 (1883) 503 — 1(3)
var.

Ba₁. Sinna vai lätt, kuhu kirvesilm ajab.

* Hupel 115, Poromenski EGr. 215/6 —
1?(2) var.

* Senna peab talu minema, kus kirvesilmi ajab.
? Hupel 115, Poromenski EGr. 215/6 — 1?(2) var.
* Hupel 115, Poromenski EGr. 215/6 — 1?(2) var.

a₂. Sinna vagja lätt, kuhu kirvesilm ajab.

* Hupel 115, Poromenski EGr. 215/6 —
1?(2) var.

* vt. Ba₁.

b. Sinna peab vai minema, kuhu kirve-
silm ajab.*

* kervesilm (Stein)

Stein 57, Wied. 168, Kündja nr. 51 (1883)
610, EKMS III 945 — 2(6) var.

Ca. Senna peab talv minema, kus kirve-
põhi ajab.*

* talb (Wied., Kündja)

* Helle 353, Hupel 115, Poromenski EGr.
215/6, Wied. 164, Kündja nr. 50 (1883) 597,
KAH EKAI 157 — 1(10) var.

* Senna peab talu minema, kus kirvesilmi ajab,
man mušja wolgehn wo man biagetrieben wird.

b. Sinna peab talb minema, kuhu kirve-
silm ajab.

Wied. 168, Kündja nr. 51 (1883) 610, EKMS
I 1284 ja III 945 — 2(5) var.

c. Talb peab senna minema, kus kirves
ajab.

Wied. 178, Kündja nr. 52 (1883) 622 — 1(7)
var.

d. Sinna peab talb minema, kuhu kirves
taob.

E 77, E₂ 67 — 2(2) var.

e. Talv peab sinna minema, kuhu kerves
peksab.

Lai (Kolluk) — 1 var.

D. Kiil peab sinna minema, kuhu kerves
peksab.

Lai (Kolluk) — 1 var.

Ea. Sinna vai lätt, kuhu vassar ajab.

Hupel 115, Poromenski EGr. 215/6 — 1?(2)
var.

b. Sinna vagja lätt, kuhu vassar ajab.

* Hupel 115, Poromenski EGr. 215/6 —
1?(2) var.

* vt. Ba₁.

Vrd. 13222. Kus vai peaseb, kui nui pihta annab.

3879. Mes kerves kässib, seda talv peab
tegema.

13306. Anna valu valale, küll vai ajab lõhe
laiale.

7590. NUIAGA LÕUAKSE HAAVU,
SONAGA LÕUAKSE LUU KATKI —
1(5) var.

Wied. 133, Kündja nr. 47 (1883) 561, E 60,
E₂ 62, EKMS II 215.

Vrd. 8531. Peksmise hoobid lähevad keha külge,
aga sõnade peks läheb kehast läbi.

7591. NULLIDEGA ON KOIGE KERREM
REHKENDADA — 1 var.

E. Poomi seletus: rumalatega on kerge kau-
belda.

Rap v. Mär.

Vrd. 7592. Nullijega ei rehkendeda — täädub
nummer ka olla.

7592. NULLIJEGA EI REHKENDEDÄ —
TÄDÜB NUMMER KA OLLA —
1 var.

Kuu (R. Lilhein).

Vrd. 7591. Nullidega on kõige kergem rehken-
dada.

7593. NURGANAIST VISATASSE KUUMA
KIVIGAGI NUKKA, KUI KEDAGI
MUUD VIIA PÖLE — 12(13) var.

Aa₁. Kui kedagi põle anda, siis viska nur-
ganaist kivigagi.

Lai — 1 var.

a₂. Viska vai kivega nurganaise puole, ku
muud midagi ei ole.

Lüg — 1 var.

- b. Viska vai kiviga nukanaist, aga vaatama pead teda ikke minema.
Lai — 1 var.
- c. Tuhunaist piab iki vaatame; ku muud ei ole, vaata viska kivigegi sinnapoole, ku muud ei ole.
Hls — 1 var.
- B. Tuhunaist pidanu egaüits vaateme mineme; [— —] ku muud viia ei ole, viska või kuuma telliskivige.
Krk — 1 var.
- Ca. —
MMg (Mägiste) — 1 var.
- b. Kui teil midagi muud nurganaisele tuua ei ole, siis visake kuum kivi nurka.
Vil v. Trv (Kala) — 1 var.
- D. Toojat naist peab ika valgustama, viisatagu kas savikiviga teda.
VII — 1(2) var.
- Ea. Nurganaist peab kas või kerisekiviga viskama.
M. Tarumi seletus: «Peab tingimata midagi veema.»
Vai — 1 var.
- b. Kui kusagil väikest peret on ja sa sinna juhtud, siis ei tohi ilma jätta seda maja, ei tohi mudu ära tulla, pead ikka midagi andma; kui sa nii vaene oled, et sul midagi põle, siis viska kerisekivigagi sinnapoole.
Kul — 1 var.
- F. Tühja käega minna ei tohi edimest kõrda last vaatame; kui muud ei ole, söss veereta keressekivi sinnapoole.
Trv — 1 var.
- G. Kui katsikule lähed, siis ennem vii raudkivi kui tühi käsi.
Mär — 1 var.
- Vrd. kk: Ilma es tohi minna, kas või savikivige pidäved viskame, aga ilma es tohi jätta (Pst).
7594. KUS NURINAT, SEAL HAKATIS — 1(3) var.
Wied. 93, Kündja nr. 42 (1883) 503.
7595. NURISOJA KÖTTU JOVVA AI' KIÄKI TÄÜTÄ — 1?(1) var.
?Vas v. Se (Sandra).
7596. EGA NURISEMINE VEEL NAHKA EI RIKU — ? kuni 2(9) var.
- a. —
Wied. 20, Kündja nr. 32 (1883) 382, E 15, EKMS III 496 — 1?(7) var.
- b. Ega nurisemine nahka riku.
E² 12 — 1?(2) var.
- Vrd. 7133. Ega naer nahka riku ega tühi jutt tükki võta.
7597. NURJATUMAT HOIA PILBASTE PEAL, SIISKI LIBISEB MAHA NAGU VEDEL LAPSE S... — 1 var.
Vän (Peterson).
Vrd. kk: Hoia nägu sitta pilpa pääl (Hää).
Vrd. 10063. Saksa hoia kui sitta pilpa pial, saniti ära hurjuta.
7598. NURJATU NUUT PEKSAB NUUDIGA ÖLLE VÄLJA, ANNAB TAARI ASEMELE — 2 var.
- A. —
Trt (Eisen) — 1 var.
- B. Paha Nuut peksab nuudiga lihapudi välja ja paneb taaripudi asemele.
Kaa — 1 var.
- Vrd. 14642. Kui õlut otsas, siis ka nuudipäe.
7599. EGÄN NUKAN ÖMA MUUD — 1 v. 2(2) var.
Kod (Univere).
7600. EGA NURM TOIDA AI, PÖLD TOIT — 4 kuni 5(9) var.
- Aa. Pöld põline toitja.
E² 69, Reiman EK I 278, Norm. 83, EKMS III 378; ?Tt (Eisen) — 1?(5) var.
- b. Pöld on põline toitja, ammet harvasti toitja.
Koe — 1 var.
- c. —
Vas (Jakobson) — 1 var.
- d. Ega nurm pereht ei toida, pöld toit perre.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- B. Maa toedab meid kõiki.
Ran — 1 var.
7601. IGAL NURMEL ISE VILI — 1 var.
EKMS II 14 (< Ote).

7602. NURMEL OLGE NOBEDAT — 1?(1) var.

?Rõu (Leegen).

7603. PAREM NUTJA NAENE KUI NAERJA PRUUT — 1 var.

Trt ((Bergmann)).

7604. HILJA NUTTA, KUI INIMINE SUREB — 1?(1) var.

?Lüg (Källo).

Vrd. 7607. Ega nutmine surnud elusse ei ärata.

7605. NUTAB PIA MINTUST, EI NUTA KAU KASUMIST — 1 var.

Trv (Pausk).

7606. PAREM NUTKU LAPS KU VANEM — 4(6) var.

a. — *

* kul (trükised; Vig)

Norm. 174, EKMS I 1058; Vig, Hää — 2(4) var.

b. Ennem võib ikka laps nutta kui vanem.

HMD v. Ris (Treumann) — 1 var.

c. Ennem nutku laps vanama ees kui vanam lapse ees.

Põl — 1 var.

Vrd. Silr. 33,25: Sest parrem on, et lapsed jo käest palluwad, kui et ja peaksid omma poege kätte peäle waatma.

Vrd. kk: Ennem võib tema sinu pärast nutta kui sina tema pärast 'lapse kohta' (Ann).

7607. EGA NUTMINE SURNUD ELUSSE EI ÄRATA — 1?(1) var.

?Trv v. Rõu (Slipsen).

Vrd. 7604. Hilja nutta, kui inimine sureb.

7608. KES NUTUGA KÜLVAB, SEE RÕOMUGA LÕIKAB* — 3(5) var.

* kis (Vän)

Vän (T. Tetsmann), Vil (H. Karu), Plt (Luu).

Vrd. Lau 126,5: Kes ilma-weega külwawad, need leikawad õiskamis/ega. Piibliitsitaadi-na veel näit, Gr. ELr I 58, ER Kal. (1885 juuli, 1894 aug.), Risti R Kal. (1905, 1911), Ristlr. Püh. Kal. (1911 jaan.).

Vrd. Sannumetoja II ((1849) 171: Kes nüüd hõiskades voisid leikada, mis nad enne nuttes olid külvanud.

Vrd. 4561. Kurv külv, rõõmus leikus.

7609. NUTT HÄDA VELI — 1(4) var.

Post. nr. 45 (1887) 3; MMg (Tenter).

7610. NUTT TULEB NAERDES KODU — 1 v. 2(2) var.

A.

?Pil (Saks) — 1?(1) var.

B. Laim tuleb ikka naeruga koju tagasi. Han (Einbluth) — 1 var.

Vrd. 7134. Eks naer tule ikka nuttes kodu.

7611. NUTT TULEB NAERUST — u. 10(43) var.

Aa1.

* Helle 349, Hupel 113, Beitr. XI 151, Poromski EGr. 208, KAH EKAL 156, Sander 1 68 — 1(12) var.

~~Nutt tuleb naerust, auf Pochen folgt Weinen.~~

a2. Nutt tuleb mõnekorra naerust.

Wied. 133, Kündja nr. 47 (1883) 561 — 1?(4) var.

b1. Nutt tõuseb naerust.

E 61, Puus. KKH I 7 10 — 2(3) var.

b2. Nutt tõuseb mõnekorra naerust.

Stein 47, Wied. 133, Kündja nr. 47 (1883) 561, Meelej. nr. 23 (1885) 125, Vig. Ltsal. nr. 9 (1890) 71 — 2(10) var.

b3. Naerust tõuseb nutt.

E 48 — 2(1) var.

c. Naer lähab nutuks.

Tallor. Post. nr. 7 (1859) 51 — 1 var.

d1. Naeru järel tuleb nutt.

Poromski EGr. 206 — 2(1) var.

d2. Naeru järele tuleb ikka nutt.

Kuu — 1 var.

d3. Nutt tuleb ikka naeru järel.

Amb — 1 var.

d4. Naeru järele tuleb tihti peale nutt.

Lai — 1 var.

e. Nutt naeru pääle.

?Vil? (Suurkask) — 1?(1) var.

Ba. Suure naeru järel tuleb nutt.

Kaa — 1 var.

- b₁. Nutt tuleb ikka suurest naerust.
Amb — 1 var.
- b₂. Suure naeru järke tuleb ikka nutt.
Põl — 1 var.
- Ca. Naarat küll edimält, pärast iket.
?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.
- b. Mist inne naarat, tuust pärast ikõd.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- c. Enne naer, siis pärast nutt.
?Mar (Hilemägi) — 1?(1) var.
- D. Naer käib ees, nutt taga järele.
Lai — 1 var.
- Vrd. mj AaTh 920—922.
- Vrd. 8846, eriti H: Põl tuleb põlka ilu pääle, nutt suure naeru pääle.
7137. Kus naeru, sääl nuttu.
6886. Muldse naeru järele tuleb nutt.
7145. Naer tuleb naerust.
7612. NUTU NÄGU, HIRMU TEGU —
1?(1) var.
?As (Kuusik).
7613. NUUDSO I SA ESÄ LAVVA TÁKAH,
NUUDSUT SÄ PÖLDU PÖIMON —
1 var.
A. Sanga seletus: «Õeldakse mõrsjale.»
Lut.
7614. NODRAMEELSET INIMEST JA
PERU HOBUST EI VOI USKUDA —
1 var.
TMr (Viidebaum).
7615. KUS NÖEL EES, SEAL NIIT TAGA-
JÄRELE — 1 v. 2(2) var.
a. ————
EPost. nr. 20 (1886) 4 — 1?(1) var.
b. Kus nõel, sääl niit.
Puus, EKGr. 185 — 1?(1) var.
7616. MINE NÜÜD NÖELAGA SÖTTA —
7(8) var.
A₁. ————
Trv (Pausk) — 1 var.
A₂. Ära nõelaga sõtta mine.
Pst — 1 var.
A₃. Ära tule nõelaga sõtta.
J. Raidla seletus: üeld., kui argument liiga väike.
KJn — 1 var.

- Ba. Sõda ei saa nõelaga ära võita.
Nõo — 1 var.
- b. Ega nõglaga sõta ära tappa ei jõvva.
Ote — 1 var.
- c. Kes nõglaga jõud sõtta tappa.
Kan — 1 var.
- C. Mine sa viil ruskaga tuult taga ajama
või nõgla silmaga sõda tapma.
Trv — 1(2) var.
- Vt. 12708 B.
Vrd. kk: Ta nakkab nõglaga sõda tapma (Trv).
Vrd. 7617. Nõglaga põtra tapa ai.

7617. NÕGLAGA PÕTRA TAPA AI — 8(12) var.

- Aa. ————
Norm. 74; Lut (Voolaine) — 1(2) var.
- b₁. Saa a' nõglaga põtra är tappa.
Plv — 1 var.
- b₂. Nõglaga ei saa põtra tappa.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- c. Ega nõelaga põtra tapeta.
E MVH 70 — 1(3) var.
- B. Ära tii liina lagedahe maale ja tapa
põtra nõglaga ära.
Kan — 1 var.
- Vt. 5969 B.
- C. Nõglaga põtra tapa ai', sitast siidi ka
sää ei, üte tütreaga säädsend vävvü
saa ai'.
Lut — 1 var.
- Vt. 14876 B ja 10555 C.

*

- Da. Tapa ai nipika põtra ar.
Se — 1 var.
- b. Nipiga tapa ai ar põtra.
A. Oinas-Tammeoru seletus: «Veitüga
saa ai pallo tetä.»
Se — 1 var.

*

- E. Kirbuga saa ai ar härgä tappa.
Se — 1 var.
- Vrd. kk: Taht ar nipiga põtra tappa (Se).
Vrd. 7616. Mine nüüd nõelaga sõtta.

7618. NÕGLA PERRÄ SAA AI' LANGA AIA', KUI NOKLA LIIGUTAD — 1 var.

Se (Savala).

7619. KES NÖELUSSI ÄRA MATERDAB,
SAAB ÜHEKSA PATTU ANDEKS,
KES MATERDAMATA JÄTAB,
SEISAB ÜHEKSA ÖÖDPÄEVA
JUMALA VIHA ALL — u. 125(143)
var.

A_{1a1}. Kes ussi tapab, saab üheksa pattu andeks.
Hs — 1 var.

a₂. Kes ussi ära tapab, saab üheksa pattu andeks.
Vän, Vln — 2 var.

a₃. Kes tapab ussi ära, saab üheksa pattu andeks.
Vil — 1 var.

a₄. Kes ussi tapab, sie saab [üheksa] pattu andest.
Trm — 1 var.

a₅. Kes ussi ära tapab, see saab üheksa pattu andeks.
Vän — 1 var.

a₆. Kes ussi tapab, see peab [üheksa] pattu andeks saama.
Jõh — 1 var.

a₇. Kis ühe nööluksi ära tapab, sie soab üheksa pattu andeks.
Jõh — 1 var.

a₈. Kes tapab maduussi, saab üheksa pattu andest.
Tln — 1 var.

a₉. Kes hussi är' tapp, tuulõ andas ütesä pattu andis.
Vas — 1(3) var.

b₁. Kui ussi tapad, saad üheksa pattu andest.
Trm — 1 var.

b₂. Kui ussi tapad, saab [üheksa] pattu andeks.
Mär — 1 var.

b₃. Kui tapad maduussi ära, saad üheksa pattu andeks.
Lal — 1 var.

b₄. Kui ussi ära tapad, siis saab [üheksa] pattu andeks antud.
Aks — 1 var.

c. Ühe ussi tapad, saad üheksa pattu andest.
Lüg — 1 var.

d. Kui siu ära tapad, saad üheksa pattu andeks.
Rõu — 1 var.

e. Kui ussi tappa, siis peab üheksa pattu ära lunastama.
Hag — 1 var.

f. See on hää, kui uss tappa, siis saab andeks [üheksa] pattu.
Hps — 1 var.

g. Iga ussi tapja saanud üheksa pattu andeks.
Trt — 1 var.

A_{2a}. Kes ussi ära rõhub, saab üheksa pattu andeks.
Vai — 1 var.

b. See inimene, kes nöölaia ussi ära rõhub, suab igaühe ussi rõhumise eest [üheksa] pattu andeks.
Trm — 1 var.

c. Kes ussi ära rõhub, sellele antakse üheksa pattu andeks.
MMg — 1 var.

A₃. Kes üte sivvu ära rehip ehk tapap, sellele annap jummal ütesä pattu andis.
Rõn — 1 var.

A₄. Ku üte siu ar rehit, sõs saat ütesä pattu andis, a ku jovva ai, sõs halutas mitu aigu pää perra — sõs paremb putu ei sukuki.
Rõu (Ruga) — 1 var.

A_{5a1}. Kes ussi ära materdab, see saab üheksa pattu andeks.
Hs — 1(2) var.

a₂. Kes ussi ära materdab, saab üheksa pattu andeks.
SJn — 1 var.

a₃. Kes ühe ussi ära materdab, saab üheksa pattu andeks.
Tõs — 1 var.

b. Aga kes madu ära materdab, saab üheksa pattu andeks.
Pal — 1 var.

A_{6a1}. Kis ussi maha lõõb, see saab üheksa pattu andeks.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

a₂. Kes ühe ussi maha lõõb, saab ühiksmäd patud andeks.
Kuu — 1(2) var.

a₃. Kes ühe ussi maha lõõb, saab üheksa pattu andeks.
EKMS II 804 — 1 var.

a₄. Kes ussi maha lõi, see peab üheksa pattu andeks saama.
Koe — 1 var.

a₅. Kes ussi maha lõõb, pidada [üheksa] pattu andeks saama.
Amb — 1 var.

- b. Kes pisteussi maha lõõb, saab üheksa pattu andeks.
Rak — 1(2) var.
- c. Kes nõelussi maha lõõb, saab üheksa pattu andeks.
Amb — 1 var.
- d. Kui keegi nõelussi maha lõõb, siis saada ta sellega üheksa pattu andeks.
Rap — 1 var.
- e. Iga nõelussi mahalõõmisega saab üheksa pattu andeks.
Amb — 1 var.
- A_{7a}. Kes ussi surnuks lõõb, saab üheksa pattu andeks.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- b. See, kes nõelussi nähes teda surnuks lõõb, see saab üheksa pattu andeks.
Amb — 1 var.
- A_{8a}. Kui ühe ussi ära tapab, siis saab [üheksakümmend üheksa] pattu andeks.
Vän — 1 var.
- b. Kes ühe ussi ära tapab, saab üheksakümmend üheksa pattu andeks.
Koe — 1 var.
- A₉. Kes nõelussi ära tapab, saab sada pattu andeks.
Jür — 1(2) var.
- A_{10a}. Kis ussi ee tapab, saab [seitse] pattu andeks.
Khk — 1 var.
- b. Kes ussi tapab, saab [seitse] pattu jumalalt andeks.
Tt (Elsen) — 1 var.
- c. Kui ussi nähakse ja see, kes näeb, ta ära tapab, saab [seitse] pattu andeks.
Trt — 1 var.
- A₁₁. Kui tapad ussi ära, suad kolm pattu andeks.
Kod — 1 var.
- A₁₂. Kes ussi ära tapab, saab üheksa päeva patud andeks.
Vän — 1 var.
- A₁₃. Ku mõni uisa ära materdab, sõs saab ta üteseme õõ ja päävä patu andis.
Hls — 1 var.
- A₁₄. Kes nõelussi maha lõõb, saab päese patu andeks.
Vän — 1 var.
- A₁₅. Kui sa ühe ussi ära surmad, siis saad sa nädala patud andeks.
Tõs (A. Anniko, Weltmann) — 1(3) var.
- B₁. Kui sivvu ära rehid, siis antakse [üheksakümmend üheksa] pattu andeks,

ja sellele antavat ka ühesakümmend üheksa pattu andeks, kes kärnäte konna ära tapab.
Urv — 1 var.

- B₂. Kes kärnkonna ja siuka ära tapab, see saab nii mitu pattu andeks, mitu ta neid on ära hukanud.
Vil (Leoke) — 1 var.
- C. Kes ühe ussi maha lõõb, saab [sada] pattu andeks, aga kes konna maha lõõb, saab [kolm] korda nii palju pattusi juurde.
Ris — 1 var.
- D. Kui sa ämbliku ära tapsid, said üheksa pattu oma hinge juurde, tapsid aga ussi ära, said üheksa pattu andeks.
A. Karlsfrei seletus (1937): «Seda enam ei pruugita.»
Vän — 1 var.

*

- E₁. Ku siugu inne jüripäivä mõtsah näet ja är rehit, sis and jummal ütesä süüd-pattu andis, a ku last rehkmäldä är minnä, sis pandas ütesä pattu pääle.
Vas — 1 var.
- E₂. Kes enne jüripäeva ussi maha lõõb, saab üheksa pattu andeks.
Kad, Jõe — 2 var.
- E₃. Kui enne jüripäeva uss ära tappa, siis saab seitse pattu andeks.
Rap — 1 var.

*

- F. Kes ussi ära tapab, saab ühe patu andeks; kui naesterahvas lauakirikust tulles ussi maha lõõb, saab ühiksa patu andeks.
Kad — 1 var.
- G₁. Kes ussi maha lõõb, see saab üheksa pattu andeks; kes üheksa ussi on maha lõõnd, see saab sada pattu andeks.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- G₂. Kes ussi ära tapab, saab [üheksa] patu andeks, kes [üheksakümmend] ussi ära tapab, kõik patud.
Tln — 1 var.

*

- H. Kes ussi maha lõõb, teeb ühe patu, aga saab üheksa pattu andeks.
Lai — 1 var.

*

- 1a. Ku uiska näed ja ära lased minna ja ei tapa ära, sõs tiid pattu.
Trv — 1 var.
- b. Kes laseb mao eest peitu pugeda, ilma et püüaks teda tappa, sellele arvab jumal seda suureks patuks.
Tt (Eisen) — 1 var.
- c. Kes madu näeb, piab teda ära materdama, muidu saab ta üheksa pattu juurde.
Pal — 1 var.

*

- J_{1a}. Kes ussi tapab, saab [üheksa] pattu andeks, kes ta aga elusse jätab, saab [üheksa] pattu juurde.
Trm — 1 var.
- b. Kes ussi tapab, saab [üheksa] pattu andeks, kes ussi näeb ja ära laseb minna, saab hinge peale üheksa pattu.
VMr — 1 var.
- c. Kes pika ussi ära tapab, saab [üheksa] pattu andeks, aga kes teda näeb ja ära minna laseb, saab [üheksa] pattu juurde.
Vil — 1 var.
- d. Kes mau ära tapab, soab üheksa pattu andeks, aga kes tema elusalt mine-ma laseb, soab üheksa pattu juure.
VMr — 1 var.
- e. Kui ussi ära tapad, saad üheksa pattu andeks, jätab ta aga elama, saab üheksa pattu juurde kirjutatud.
Hlj — 1 var.
- J₂. Igaüte ussi tapmese eest andas ütese patto andis ja viil tõine kasu: kui üte är' tapat, sis ütese tükkü muid tõisi koolõs esi ärä; ja kes ussi tapmadõ jätt, kui temä tedä nägi, seolõ pandas ütesä pattu viil manu.
Krl (Ojansuu) — 1 var.
- J₃. Kes ühe madu ära materdab, see saab üheksa pattu andeks; jätab ta elama, teeb varsi enesele üheksa pattu juurde.
Pal — 1 var.
- J₄. Kes ussi ära rõhub, saab üheksa pattu andeks; kes rõhumata jätab, saab üheksa juure.
Trm — 1 var.
- J_{5a}. Kes hussi ära rehib, sellele antakse [üheksa] pattu andes; kes hussi reh-

mata jätt, sellele tulõ [üheksa] õnnestust.

Räp — 1 var.

- b. Kes ussi ära rehib, saab [üheksa] pattu andeks; kes aga teda surmamata ära laseb minna, sellele pandakse [üheksa] pattu peale.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- c. Kes siu ära rehkvat, sellele võtvat jummal ütesa pattu andis anda, ent kes siu rehkmada ära lasep, sellele pandvat jummal ütesa pattu pääle.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- J₆. Kes ussi maha lüüb, soab ühiksa pattu andeks, aga kes teda maha ei lüõ ja ära minna laseb, soab ühiksa pattu juure.
Kuu — 1 var.
- J₇. Kui maduussi kuskil leitakse, siis peab teda kohe ära materdama, sest kui teda ei materda ja meelega ära lastakse, siis saab sellele jumalast [üheksa] pattu juure arvatud, aga kes ära materdab, saab [seitse] pattu andeks, aga kui teda ei materda, et vemmalt selle tarvis pole, siis pannakse taevas ussi lusikavarrega ära materdama.
Pal — 1 var.
- J₈. Kes ussi näeb, ilma et teda tapaks, sellele arvatakse seda [seitsmeks] patuks; kes aga ussi tapab, saab [seitse] pattu andeks.
?Nõo (Eisen) — 1?(1) var.
- J₉. Ussitapjale andestatakse seitse pattu, kui aga uss põgeneb, lisatakse seitse korda seitse või ka seitskümmend seitse pattu.
Saa (õpil.) — 1 var.
- J₁₀. Kes nõelussi ära materdab, saavad seitse pattu andeks, aga kes ära laskvad minna, seda pantavad viimsel päeval nimetsisõrmega materdama.
Kõp — 1 var.
- J₁₁. Kes ussi näeb, peab tema ära materdama, kes materdamata jätab, teeb pattu, aga kes ära materdab, saab seitse pattu andeks.
Hel — 1 var.
- K. Kui kiägi siu ära rehk, sis andvad jummal ütesä pattu andis, aga kui sa siugu näed ja rehkmädä jätab, sis olevad jummal ütesä päivä tuu inemisega vihane ja kinõtavad toole ütesä pattu inämb.
Vas — 1 var.

- L_{1a}. Hls (Sinka) — 1 var.
- b. Ku sa uisa ärä materded, saad õhessa pattu andis, aga ku sa näed ja ärä ei materde, seisäd õhessa päeva jumala viha all.
Hls — 1 var.
- c. Ketsi uisa tapmade jätved, selle pääle olevad jumal ütese õöd ja päeva vihane, kui ärä materded, siis andved jumal ütese pattu andis.
Hls — 1 var.
- L₂. Kes siu är rehk, tolle and jummal tuu päävä patu andis, a kes siugu näge ja ei rehi, tuuga um jummal ütessä päivä vihanõ.
Se — 1 var.
- L₃. Kes ussi ärä tapab, sellele saab [üheksa] päeva patud andeks antud, kes ärä laseb minna, selle pääle on jumal [üheksa] öö-päeva vihane.
Trv — 1 var.
- M_{1a}. Jummal om tuu pääle ütessä üüd-päivä pahanõ, kiä husse är ei rehi.
Räp — 1 var.
- b₁. Kes siugu näeb ja teda mitte ärä ei rehi, sellega olevat jumal ütessa ööd ja päiva vihane.
Rõn — 1(2) var.
- b₂. Kes siugu näeb ja teda ärä ei rehi, sellega on jumal üheksa ööd ja päeva vihane.
TMr — 1 var.
- b₃. Kes siugu näge ja teda rehkmeta jätt, sellega om jummal ütessa ööd ja päiva vihane.
San — 1 var.
- c₁. Kui inimene siugu näeb, peab ta teda ärä rehkima, muidu on jumal ütessa üüd ja päiva vihane.
TMr — 1 var.
- c₂. Kes siugu näep, piap ta ärä tapma ehk rehkma, muidu om jummal ütessa üüd-päiva vihane selle inemise pääle, kes seda mitte ei tii.
Ote — 1 var.
- d. Kes siugu rehkmeta jätab, sellega om jumal [üheksa] ööd ja päiva vihane.
Rõn — 1 var.
- e. Siugu ei tohi mitte rehkmeta jätta, sis olevat jummal selle inemise pääle ütessa ööd-päiva vihane.
Rõn — 1 var.

- M_{2a}. Kui hussi tapmada jätät, sis jummal om ütessä üüd-päiva vihanõ.
Räp — 1 var.
- b. Kes ussi näeb ja seda ärä ei tapa, sellega on jumal üheksa ööd ja päeva vihane.
Trv — 1 var.
- c. Kes nõklajat uiska näeb ja tedä ärä ei tapa, selle üle om jumal ütessa ööd-päevä vihane.
Trv — 1 var.
- d. Sellega, kes pikka ussi näeb ja ärä ei tapa, olevat jumal [üheksa] ööd-päeva vihane.
Vil — 1 var.
- e. Kes uisa ärä laseb minna ja ärä ei tapa, selle pääle om jumal ütsä üüd-päevä vihane.
Trv — 1 var.
- M_{3a}. Ku sa uisa materdemete jätät, siis om jumal ütese üüd-päeve vihane.
Krk — 1 var.
- b. Ku mõni inimene uisa ilma materdemede ärä laseb minnä, sös om jumal ütese ööd ja pääva selle inimese pääle vihane.
Hls — 1 var.
- c. Kui inimene uiska näge ja teda ärä ei materda, siis on jumal tema peale üheksa ööd-päeva pahane.
Trv — 1(2) var.
- d. Kui inimene siugu näge ja tedä ärä ei materde, sös om jumal selle inimese pääle ütesse ööd-päeva vihane.
Trv — 1 var.
- e. Kes nõelajat ussi näeb ja ärä ei materda, sellega olla jumal üheksa päeva ja ööd vihane.
Trv — 1 var.
- f. Jätad pika ussi materdamata, siis on jumal sinuga [üheksa] päeva vihane.
Vil — 1 var.
- M₄. Kui madu näed ja mitte ärä ei lõõ, siis on jumal sinu pääle [üheksa] ööd-päeva vihane.
Pär — 1 var.
- M₅. Kes ussi surmamata jätab, sellega olla jumal [üheksa] ööd-päeva vihane.
Saa — 1 var.
- M₆. Kui inime pikka ussi näeb ja ärä laseb minna, siis on vanajumal [üheksa] ööd ja [üheksa] päeva vihane.
Vil — 1 var.

- M₇. Kui siug ära päseb, siis om jummal [ühiksa] ööd ja [päeva] vihane.
Har — 1 var.
- M_{8a}. Kes uiska nägis ja tat ära-es materdi, sii olevet [ühiksa] ööd-päevä jumala viha all.
Krk — 1 var.
- b. Kes nöelussi näeb ja teda ära laseb jooksta, ilma et ära materdaks, see seisab [ühiksa] ööd-päeva jumala viha all.
Trv — 1 var.
- c. Kes ussi materdamata jätab, kui ta seda näeb, see olla üheksa ööd-päeva jumala viha all.
Hls — 1(2) var.
- M₉. Kes nöelajat ussi näeb ja ära ei hukka, see pidada üheksa öö-päeva jumala viha all olema.
Trv — 1 var.
- M₁₀. Uiska nägi peidavet ta tingimata ära lööma, muidu olevet ütese ööd-päeva jumale viha all.
Krk — 1 var.
- M₁₁. Kes uiska näeb ja teda ära ei surma, seda peab jumal ütessa ööd-päeva vihkama.
Trv — 1 var.
- M₁₂. Kes nõklajat uiska näeb ja teda mitte ära ei tapa, seda peab jumal [ühiksa] ööd ja päeva taga kiusama.
Trv — 1 var.
- M_{13a}. Kes ussi näeb ja tapmata jätab, selle peale on jumal kolm ööd-päeva vihane.
Hel — 1 var.
- b. Ussi kui sa aga näed, olgu see kus aga tahes, sa pead ta kohe ära tapma, sest kui sa seda mitte ei tee, siis olevad jumal kolm päeva su peale vihane.
Tõs — 1 var.
- M₁₄. Kui siugu näed, sis piäd teda ära rehkmä, kui ei rehi, ollev jummal kolm päeva selle inemisega vihane.
Ote — 1 var.
- M_{15a}. Kui nöelussi näed ja surmamata jätab, siis on jumal kolm ööd ja kolm päeva vihane.
Räp — 1 var.
- b. Kui sa ussi näed ja seda ära lased minna, olla jumal sinu peale kolm päeva vihane.
Juu — 1 var.
- M₁₆. Ku inimene uiska näge ja mitti ära ei tapa, sis olevet jumal seitse üüd-päevä vihane.
Krk — 1(2) var.
- N₁. Kui pikka ussi nägevat, pidada alati teda ära tapma, minevat aga temast hooletult mööda, siis ei vaatavat jumal ühksamal ööl ja päeval selle inimese pääle.
Vil — 1 var.
- N₂. Kes pikka ussi näeb ja ära ei tapa, selle pääle ei vaatavat jumal kolm ööd ja kolm päeva.
Vil — 1 var.
- N_{3a}. Kui ussi jätad elämä, sis kolm päevä jumal sio piäle ei uata.
Khn — 1 var.
- b. Jumal ei vaadatõ kolm päevä selle inimese pääle, kis ussi elämä jätäh.
Khn — 1 var.
- N₄. Kes ussi näeb ja ära laseb minna, ei tapa ära, selle pääle ei vaatavat jumal enam mitte korra silmaga.
Vil — 1 var.
- O. Kui hussi näed, sis piät seo ära rehkmä; kui selle är lased käest minnä, kui näed, sis ei kae jummal selle inimese pääle säitse üüd ega päiva; kui ta ära rehki, sis and jummal säitse pattu andis.
Räp — 1 var.
- Q. Kui ussi näed ja lased ära minna, siis on jumal su peale kolm päeva vihane; lööd sa aga ussi surnuks, siis on jumal sinust kolm päeva hea meel.
Plt — 1 var.
- Vrd. uk, kk: Nüüd sain üheksa pattu andeks 'õeld, siis, kui tappis ussi' (Kul).
- Vrd. 579. Elu peab elama, ussi peab tapma.
7620. Nöeluss lubanud seitsme aasta pärast kätte tasuda, kui keegi temale häda teinud.
10578. Kes siugu näge ja ära ei tapa, sellega om siug [ühiksa] päiva vihane.
7201. Kes oma naist heast materdab, see sada pattu andeks saab.
7620. NÖELUSS LUBANUD SEITSME AASTA PÄRAST KÄTTE TASUDA, KUI KEEGI TEMALE HÄDA TEINUD — 1 var.
VJg (Ustallo).
- Vrd. 7619. Kes nöelussi ära materdab, saab üheksa pattu andeks, kes materdamata jätab, seisab üheksa öödpäeva jumala viha all.

7621. KES NÖEST KASVATAB, SEE
KÄED KÕRVETAB — 4 var.

- Aa₁. —
Amb (Klemmer) — 1 var.
- a₂. Kes nõgest kasvatas, tuu kässi kõrvetas.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- b. Kes nõgest kasvatab, see sellest isienäst kõrvetab.
M. Priimetsa seletus: «Kui isienda tegude läbi kannatada saab.»
Vig — 1 var.
- B. Kes kaarnat kasvatab, see silmad kaubitab, kes nõgest silkitab, see käed kõrvetab.
Pal — 1 var.
- Vt. 2832 C.

7622. MINGO ÕI' NÖGÕSIHE SITALE — 1 var.

Vas (Lenzius).

7623. KÜLL NÕID NÕIDA PELGAS — 1?(1) var.

?Se (Savala).

7624. KÜLL NÕID NÕU LÕUD, KU POIG PUVVA VIIÄS — u. 20(25) var.

- A₁a₁. —*
* nōo (Har, Rõu, Se), nõvvo (Rõu, Vru), nõvvu (Vas); lõvvab (Se); poiga (Vru, Har, Vas); kui (Vru, Vas, Se)
Võ, Se — 11(12) var.

- a₂. Küll sõs nõid nõvvu lõud, ku poiga puvva viiäs.
Rõu, ?Räp (Lepson) — 2 v. 3(3) var.
- a₃. Küll nõid iks nõvvu lõud, kui poiga puvva viiäs.
Plv — 1 var.
- a₄. Küll nõid ikka nõu leiab, kui poega puua viiakse.
EPost. nr. 14 (1886) 3 — 2(1) var.
- b. Küll nõid nõvu leüd, ku poigõ puvva viiäs.
Plv — 1 var.
- c. Küll siis nõid nõvvu lõud, ku poiga puuma mindäs.
Rõu — 1 var.
- d. Küll nõid nõu lõud, kui poig üles puvvas.
?Räp (Lepson) — 1?(1) var.

- e. Küll nõid sis nõu lõid, kui poig puvva tuvvas.
Har? — 1 var.

- A₂. Kui poig üles puvvas, küll nõid nōo lõud.
Vas — 1 var.

- Ba. Küll nõid nõu leiab, kui poeg vōlla viiakse.
E 48, E² 36 — 1?(2) var.
- b. Nõid leiab nõu, kui poeg vōlla viiakse.
E² 36 — 1?(1) var.

7625. NÕIA TII' OMMA' KÕVÕRA' — 1?(1) var.

?Se (Savala).

7626. NÕIA VILI KASVAB NÖGIPÄADES — 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

7627. NÕID MINGU NÖGEHIDE, KAHE KANEPIHE — 1 var.

Rõn (Pedajas).

7628. NÕID NAERAB NÕIDA — 2(8) var.

- A. —
Wied. 132, Kündja nr. 47 (1883) 561, Kmpm. Kõ 8, E 60, E² 48 — 1(7) var.

- B. Nõid petab nõida.
Puh — 1 var.

7629. NÕID NÕIUB ÕTE KÕRRA, KAHE ÕTTEPUHKU — 2(3) var.

- A. —
Trv — 1 var.
- Ba. Nõid nõid sinno ütskõrd, a l'ahk l'ahk sinno alati.
Plv — 1 var.
- b. Nõid nõiub sind üks kord, aga lähk lähub (lähib) sind alati.
EKMS II 1160 (< Plv) — 2(1) var.

7630. ENNEB NÖLETSE HOBESSE LIHA SÕU, KUI TATITSE LATSE JUTTU KÜLLE — 1 var.

Wied. 34.

7631. KES KÕIK NÖMMED KÕNTSIB, SEE KÕIK MARJAD MAITSEB — u. 80(147) var.

- A_{1a}. Kes kõik sood solgib, see kõik marjad maitseb.*

* kis (Vil); keik (VNg, Saa); suod (Kuu), suud (Vil); sii (Vil)

M. Priimetsa (Vig) seletus: «Sedä üteldässe nlsuguse kohta, kes end igäle poole topib ja igäle poole ette tikub, kui ta ninä kõrvetab või solvatud saab.»

Meelej. nr. 23 (1887) 181, Vlg. Lisal. nr. 25 (1889) 200, E 35, Norm. 269, EKMS I 1314, III 523 ja 1228; VNg, Kuu, Tln (Truuv), Vig, Mih, Pär, Saa, Vil — u. 15(33) var.

- b. Kes kõik sood solgib, kõik marjad maitseb.

E² 81 — ?(1) var.

- A_{2a}. Kes kõik sood sõidab, see kõik marjad maitseb.

Kse, Tõs, Aud — 3 var.

- b. Kes kõik sood sõidab, see kõik marjad ka maitseb.

Pär — 1 var.

- A₃. Kes kõik sood sõtkub, see kõik marjad maitseb.

Tln (Truuv) — 1 var.

- A₄. Kes kõik suu läbi sulps, tuu kõik marja är maitis.

Plv — 1 var.

- B_{1a}. *

* kõik (Kaa), keik (Krj, Pha, Vil, Tt), kik (Trv); nõmmes (Krj, Kaa), nõmme (Trv); kõntsib (Krj, Kaa, Tt), kõnsib (Krj, Kre, Põl), kõnsib (Vän), kantsib (Krj); marja (Trv); maitseb (Kre)

J. Erlachi (Mus) seletus: «Kui keegi sageli töökohta vahetab, paremat otsides, aga leiab halvema, siis öeldakse.» E. Lilvi (Pha) seletus: «Aktiivsel inimesel juhtub elus mõndagi.»

CRJ KLR III 201, Wied. 59, Kündja nr. 36 (1883) 431, Sirvil. (1899) 55, Norm. 269; Juu v. Vän (Virkus), Kse, Sa, Vän, Trv, Tt (Janushoff) — u. 25(47) var.

- b. Kes keik nõmmes kõntsib, see ka keik marjad maitseb.

M. Kolme seletus: «Kes kaksipidi käib, see saab ikka: puhu head, teise ka halba.» VII — 2 var.

- B₂. Kes keik nõmmes kõntsib ja keik marjad maitseb; iga nõmmel ise nimi, iga marjal ise mago.

Sa (anon.) — 1 var.

Vt. 6411 D.

- B₃. Kes kõik nõmmes kõmbib, see kõik marjad maitseb.

Krj — 1 var.

- B₄. Kes kõik nõmmes kõnnib, see kõik marjad maitseb.*

* keik nõmmes kõnnib (Khk); maitseb (Krj) Anonüümse üleskirjutaja (Khk) seletus: «Was deines Amts nicht ist, da lass deinen Vorwitz.»

Wied. ESSr 686, Wied. 59, Kündja nr. 36 (1883) 431, Puus. EKGr. 190, Puus. KH II¹ 104, Puus. KH III¹ 78; Krj, Khk, Pha? (anon.), ?Hls (õpil.), Vil (Suurkask) — 6(26) var.

- B₅. Kes kõik nõmmes kõnnib, see kõik marjad maitseb; soab puhu suhu, teise selga, änamasti ikka selga.

Põl — 1 var.

- B₆. Kes kõik nõmmes nõtkub, see kõik marjad maitseb.*

* keik (Mus, Khk, Jaa, Muh), kik (Hls); nõmmes (Mus, Jäm, Põl, Muh), nõmme (Hls); nõtkub (Mus, Jäm, Põl, Muh), nõtkub (Hls), nõtsub (Wied.); sii (Hls); marja (Hls)

H. Tarkini (Khk) seletus: «Kes palju rändab, saab igasugust elu näha.» Anonüümse üleskirjutaja (Jaa) seletus: «So wurde zu einer Person gesagt, die im Hause hin und her lief u. sich endlich den Fuss beschädigte, indem sie an etwas anstieß.» A. Ranna (Põl) seletus: «Sissekukkumise ja äparduse puhul elunautijalle.»

Wied. ESSr 686, Wied. 59, Kurrik SO 25, EKMS I 1314; Sa, Hls (Sulsenberg) — 12(20) var.

- B₇. Kes kõik nõmmes nõtkub, see kõik marjad maitseb; soab puhu suhu, teise selga, änamasti ikka selga.

Põl — 1 var.

Vrd. red. B₅.

- B₈. Kes kõik nõmmes nur'gib, sii kõik marjad maitseb.

Kod — 1 var.

- B₉. Kes kõik nõmmes luusib, see kõik marjad maitseb.

Trt (Veski) — 1 var.

- C₁. Kes kõik nurmed kõntsib, see kõik marjad maitseb.

Vig — 1 var.

- C₂. Kes kõik nurmed kõnnib, see kõik marjad maitseb.

?TMr v. Kam (õpil.) — 1?(1) var.

- D₁. Kes kõik kõrved kõntsib, see kõik m[a]rjad maitseb.*

* kõik kõrved kontsib

Mus — 2 var.

D₂. Kes kõik kõrved kõnnib, see kõik marjad maitseb.
Kär — 1 var.

D₃. Kes kõik väljad väntsib, see kõik marjad maitseb.
?Vil (Leoke) — 1?(1) var.

Vrd. kk: Ta on kõik sood solkinud, kõik marjad maitsnud (Wied. 176); Ta on kõik suod sopsnud ja kõik marjad maitsnud (Saa); Kui kõik sood oled läbi käind ja kõik marjad mekkind 'kogemuste omamises' (Kul).
Vrd. 10602. Kes kõik soo sõet, see kõik maa maitseb.

4824. Kes kõik kõnnid kõnnib, see kõik marjad maitseb.

7091. Kes kõik mättad otsib, see kõik marjad maitseb.

8872. Kessi kõik pinnu plat, sil kõik marja maitseb.

3087. Kes kõik kaljad kaitseb, see kõik marjad maitseb.

6416. Kes kõik marjad maitseb, see kõik sood solgib.

4825. Kõndja üks kaitseb näge, saagu suuve val säliga.

7632. NÖRGEM ANNAB JÄRELE — 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

Vrd. 11629. Targem annab järele.

7633. EKS NÕU IKKA ENAM TEE TÖÖD, KUI INIMENE ISE TEEBKI — 1(2) var.

Wied. 30, Kündja nr. 32 (1883) 383.

Vrd. 7634. Enam tehakse nõuga kui jõuga.

7642. Nõuga tööd tehakse, ei suure väega.

7634. ENAM TEHAKSE NÕUGA KUI JOUGA — u. 55(161) var.

Aa₁. — *

* änam (Vil), enap (Hls), inämb (Rõu); teftas (Hls), teftäs (Rõu), tehtakse (Kmpm., Kodu Kal.); ku (Rõu)

Wied. 32, CRJ Klr II 56, Kündja nr. 32 (1883) 383, Gr. ELr I 13, Gr. LLr I 21, N.D. UA (1895) 15, Kmpm. KH 45, Kmpm. Klr II: 44, Kodu Kal. (1905) lk-ia, Freymann 215, Mihkla 70, Raud VMj 216, Kask-Vaigla-Veski Lõ 36, EKMS II 973 ja III 1214; Rak (Traat), Kuu, Amb (Kleinmann), Kos, Sa, Saa (Tiitus), Hls (Sulsenberg), Vil (Toss), Pal (Karma), Rõu (Ruga) — 13(68) var.

a₂. Nõuga tehakse enam kui jõuga.*
* tehjasse (Saa), tetäs inämb ku (Plv)
Puus. EKGr. 16; Hää, Saa (P. Kangur), Trv, Plv — 4(5) var.

a₃. Nõuga tetäs ilmas enämb kui jõuga.
?TMr (Sill) — 12(1) var.

a₄. Nõu kaudu tehtakse enam kui jõuga.
?Pal (Karro) — 2(2) var.

a₅. Enämb tetäs nõu kaudu kui jõu kaudu.*
* enäm; tehäkse; kui (Saa)
Saa, Trv — 2(3) var.

b₁. Nõuga tehakse rohkem kui jõuga.*
* nõuge — jõuge (Krk); tetäs (Krk), tetäs (Urv); rohkõmp (Urv)
Rätsep Koduk. 40, Huvit. II 215, Huvit. V Lisa 16, Kask-Puusepp-Vaigla 66; Kuu, Kaa, Krk, Urv (Sill) — 4(18) var.

b₂. Nõuga tehakse tõinekord rohkem kui jõuga.
Krk — 1 var.

c. Nõuga teeb rohkem kui jõuga.
Mus — 1 var.

d. Nõu kaudu on suuremaid asju tehtud kui jõu kaudu.
Sjn — 1 var.

e. Enäm saab nõuga tehtud kui jõuga.
Vig — 1 var.

f₁. Enam saab nõuga kui jõuga.
Norm. 63; Koe, Aud, ?Vän (Tammsoo) — 2 v. 3(4) var.

f₂. Nõukaupa saab enam kui jõukaupa.
VMr — 1 var.

g₁. Nõuga jõvab änam kui jõuga.
Krk — 1 var.

g₂. Nõuga jõvab rohkem kui jõuga.
Krk — 1 var.

h. Hea nõuga jõuame kaugemale kui raugeva jõuga.
Kask-Vaigla-Veski I Hõ 64 — 2(1) var.

i. Enam nõuga kui jõuga.
Kõp — 1 var.

B_{1a1}. Parem nõuga kui jõuga.
Pha — 1 var.

a₂. Parem iki nõuga kui jõuga.
Sjn — 1 var.

b. Parem nõu kaudu kui jõu kaudu.
?It (anon.) — 2(1) var.

c₁. Parem nõukaupa kui jõukaupa.*
* paremb (San)
Stein 52, Wied. 146, Kündja nr. 48 (1883) 573, Meele. nr. 24 (1885) 133, E² 37, Norm. 63, EKMS I 16, I 785, I 786, II 976 ja II

1228; San (K. Gross), Tt (Kreutzw.) — 2(22) var.

C₂. Paremu nõu- kui jõukaupa.
Hls? (Jung) — 1 var.

B₂. Paremu nõukaupa.
Trm — 1 var.

B₃. Nõu kaudu on parem töötada kui jõu kaudu.
Trt (Päär) — 1 var.

C_{1a1}. Nõu enam kui jõud.*

* nõu; jõud (Mus)

Borm Mr Kal. (1852) lk-ta; Sa (Miller, Veäster) — 3 var.

a₂. Nõu on enam kui jõud.
Pet. Ah 6, Pet. ELA² 44 — ?(2) var.

b. Nõu on parem kui jõud.
Tin (Keller), Khk (Schillart) — 2(3) var.

C_{2a}. Tark nõu on enam kui suur jõud.
Pet. ELA² 45 — ?(2) var.

b. Hea nõu on enam kui suur jõud.
VMr v. Vig (Prilimets) — 2 var.

c. Hea nõu on parem kui tugeva mehe jõud.
?Pld (õpil.) — ?(1) var.

d. Häa nõu on seitse korda kallim kui suur jõud.
?Vän (õpil.) — ?(1) var.

C_{3a}. Nõu aitab änam kut jõud.*

* enam (Juu v. Vän, Kär, Kaa); kut (Juu v. Vän, Kär)

Juu v. Vän (Virkus), Sa — 4(5) var.

b. Nõu aitab rohkem kui jõud.
?Vän (Tammsoo) — 1?(1) var.

C₄. Nõu teeb enam kui jõud.
Plmp. EKlk II 18 — ?(1) var.

D. Nõu käib üle jõu.
Vil — 1 var.

E. Nõu lõõb jõu üle.
Pet. Ah 14 — ?(1) var.

Vrd. 2693. Enam tehakse jõuga kui nõuga.

7088. Märguga tettäs Inämb kut jovvuga.

2705. Mis ei saa jõuga, saab nõuga.

7642. Nõuga tööd tehakse, ei suure väega.

7651. Mitte nõukaupa, vaid jõukaupa.

7633. Eks nõu ikka enam tee tööd, kui in-
mene ise teebki.

9553. Rasked asjad tehakse nõuga, ei mitte
suure rammu läbi.

6671. Mõni mees teeb nõuga enam kui tel-
ne jõuga.

2696. Jõud teeb, nõu juhib.

9745. Rikka nõu on parem kui vaese jõud.

7650. Paremu nõukad kui jõukad.

7636. Kes nõuta, see jõuta.

14849. Otesa mehe jõud ja üle mehe nõu
om üts.

13468. Vana nõu on änam kut noore jõud.

7635. KES NÕU OTSIB, SEE KA NÕU
LEIAB — 1(2) var.

Pit (Luu).

Vrd. 8147. Kes otsib, see leiab.

7636. KES NÕUTA, SEE JÕUTA —
?(4) var.

a.

?Pst (Söggel) — ?(2) var.

b. Mis nõuta, see jõuta.

?Pst (Söggel) — ?(2) var.

Vrd. 7634. Enam tehakse nõuga kui jõuga.

7648. Mida nõuad, seda jõuad.

7637. KÜLL NÕU NÕMMED KÜNNAB,
ARU MAAD ÄÄSTAB — 1(3) var.

Norm. 63, EKMS III 1214; Trt (Maksim).

7638. NÕU PÄRAST AETAKE PÜKSIDKI
JALGA — 1 var.

Sa (Veäster).

7639. NÕU AITAB MEEST, NÕO!
HOBUST — 11—13(74) var.

Aa₁. — *

* avitab (Trv), avitas (Rõu); miist (Trv,
Sjn, Rõu); nõõ! (CRJ, Wied., Künd-
ja; Kaa), nõh! (Han); hoost (Meelej.,
E; Pär), hobest (Trv, Sjn), hobõst (Rõu)
CRJ Klr II 56, Wied. 132, Kündja nr. 47
(1883) 561, Meelej. nr. 14 (1887) 111, E 60,
E² 36, Nurmik I 54, Mihkla-Parlo-Viialepp
I² 113, Muuk-Mihkla-Tedre IV 12, Norm. 63,
Vih. (1949) 93; Han, Sa (R. Kallas, Tõll),
Pär, Trv, Vil (Niggol), Sjn, Rõu — u.
10(68) var.

a₂. Meest aitab nõu, hobust nõõ!
?Koe (Juurik) — ?(1) var.

b. Nou aitab meest, noa! aeab hoost.
?Jõh (Paurmann) — 1?(1) var.

c₁. Nõu aja miist, nõõ! hobõst.
Vas (Meister) — 1 var.

c₂. Nõõ! ajab hobust, nõu ajab meest.
?Saa (Söggel) — ?(1) var.

B. Nõu aitab meest.

Wied. 132, Kündja nr. 47 (1883) 561 —
1?(2) var.

7640. NOUDEGA AEDAKS TOOR TOAST VÄLJA — 1(2) var.

toor = toober
Käl (Sooster).

7641. NOUGA TABETAKSE KASS JA KASVATAKSE HOBU — 1 var.

Krj (Mägi).
Vrd. 14013. Viguriga kuhitas ar' kasski.
3356. Kassile pidi taha tehtama ka nõu müeda.

7642. NOUGA TÖÖD TEHAKSE, EI SUURE VÄEGA — 10(35) var.

Aa.
* Helle 349, Hupel 113, Willmann 13, Lindf.
(1788) Ik-ta, Poromenski EGr. 208, Wied.
133, Kündja nr. 47 (1883) 561, Körber KR I
44, KAH EKAI 155, Norm. 63, EKMS II
1312 ja III 1214 — 1(15) var.

* *Nouga tööd tehakse, ei suure väega, ein guter Rat
ist oft besser als vieler Menschen Tat.*

b. Nõuga tehakse parem tööd kui suure väega.*

* paremini (E, E²)
Stein 47, Wied. 132, Kündja nr. 47 (1883)
561, E 60, E² 36 — ?(7) var.

c. Tee tööd nõuga, mitte suure väega.
Jürjens 25 — ?(1) var.

B_{1a}. Nõuga töö tehakse, mitte suure jõu-
ga.
Rak — 1 var.

a₂. Nõuga ikka töö tehakse, ei mitte suu-
re jõuga.
Hlj — 1 var.

b₁. Nõuga tehasse tööd, mitte suure jõu-
ga.
Iis — 1 var.

b₂. Nõuga tehase tüe, mitte jõuga.
Iis — 1 var.

c₁. Tööd teha nõuga, mitte suure jõuga.
Hlj — 1(2) var.

c₂. Tööd tehakse nõuga, mitte üksnes jõu-
ga.
JJn — 1 var.

B₂. Rasket tööd tehakse nõuga, mitte jõu-
ga.
Kaa — 1(2) var.

C. Nõu müöd tüö tehase.
Rak — 1 var.

D. Nõu mõõda, aga mitte jõu mõõda.
Wied. 132, Kündja nr. 47 (1883) 561, EKMS
II 976 — 1(3) var.

Vrd. (eriti siinset B₂) 9553. Rasked asjad tehak-
se nõuga, ei mitte suure rammu läbi.
7633. Eks nõu ikka enam tee tööd kui in-
mene ise teebki.
7634. Enam tehakse nõuga kui jõuga.

7643. NÕU ILMA VÄETA KUI SODA ILMA KÄETA — 2 var.

A.
Pal (M. Uus) — 1 var.

B. Nõu ilma väeta on nenda kui pea ilma
käeta.
* Willmann 144 — 1 var.

*
Nõu ilmapägeta on nenda kui pea ilma
käeta.

7644. NÕU LÄBI SAAB SAKS KOA LÄBI N... UTUD — 1?(1) var.

? Rid (Hilemägi).
Vrd. 3356. Kassile pidi taha tehtama ka nõu
müeda.

7645. ÄRA ANNA NÕU TEISELE, TARK EI TAHA JA RUMAL EI ÕSKA NÕU JÄRELE TEHA — ?(7) var.

a. Asjata on inimestele nõu anda: tarka-
dele pole seda tarvis, lollid ei pea sel-
lest lugu.
Edu Kal. (1907) 192 — ?(1) var.

b₁. Ära anna nõu teisele: tark ei taha ja
rumal ei oska selle järele teha.
?Rõu (Gutves) — ?(1) var.

b₂.
E² 37 — ?(4) var.

c. Ära oma nõu jaga: tark ei taha, ru-
mal ei oska seda kasutada.
?Trt (Piir) — ?(1) var.

7646. KUI NÕU ÜHEKSA TÄIT MAHA JOOKSEB, SIIS PEAB VEEL HEA RIIST SAAMA — 1 var.

A. Seemanni seletus: «Talutaat ütleb [nii]
puurilistade kohta.»
Kad.

Vrd. 330. Anum, mis seni pang vett maha jook-
seb, kui naisterahvas kuseb, jäävat ikkagi
veel pidama.

7647. NOUANDJA ON SUUREM SÜ-
ALUNE KUI KURJATEGIJA —
1 var.

HMd v. Ris (Treumann).

7648. MIDA NŌUAD, SEDA JŌUAD —
1?(2) var.

?Hls (Söggel).

Vrd. 7636. Kes nōuta, see jōuta.

7649. NŌUA HÄÄD JA JÄTA KURJA —
1(2) var.

Hel (Wahlberg).

Vrd. Amos 5,15: Wihkage kurja, ja armastage head, ja toimetage wärrawas kohhut. Kor-
duvalt tsiteeritud kalendrites: ER Kal.
(1880 sept., 1890 ja 1895 aug.), Risti R Kal.
(1918), Rlistir. Püh. Kal. (1907 sept.).

7650. PAREM NŌUKAD KUI JŌUKAD —
1(3) var.

Vil (R. Kallas v. anon.).

Vrd. 7634. Enam tehakse nōuga kui jōuga.

7651. MITTE NŌUKAUPA, VAID JŌU-
KAUPA — ?(2) var.

?Trm (Ōunapu).

Vrd. 7634. Enam tehakse nōuga kui jōuga.

7652. KAS NÄDAL ENNE MAARJA-
PÄÄVA EHK NÄDAL PEALE
MAARJAPÄÄVA ON REGI LAKAS
— 5 var.

- A. Pastumaerebst pantaks reed seisma.
Käi — 1 var.

Ba. —

Ksl (Sturm) — 1 var.

- b. Kas nädal enne ehk nädal peale maar-
japääva on regi lakas.
J. Sturmi seletus: «Siis on lumi maast
ära.»
Ksl — 1 var.

- Ca. Ku [kaks] nädalit pääle [kapsamaarja-
päeva] reevehmrid vällä käänä ei, sōs
tallitat viil [kaks] nädalit pääle [kapsa-
maarjapäeva] rekiga.
Rōu (Ruga) — 1 var.

- b. Ku inne kapstmaarjapäivä kattō nädä-
lit käänä äi riivehmrid vällä, sis võta
pääle kapstmaarjapäävä viil kats nä-
dalit.
Vru (G. Sander) — 1 var.

Vrd. 9592. Kui reeaisad mitte enne paastumaar-
japäeva kaks nädalat tasa ei kao, siis kao-
vad nad pääle paastumaarjapäeva kaks
nädalat kisendades.

5821. Lihahettes peab regi ära heitma.

242. Aleksejah riivehmre' vällä, rattavehm-
re' sisse.

7653. KUI NÄDALAS KAS VÕI KAKSKI
PÄEVA KUIVA PEAB, SIIS HEINAD
SAAVAD TEHTUD — 1 var.

Kuu (Loorits).

7654. KEDA EI NÄHA NÄAMIKUS, SEDA
EI SIHTA SIIDISKI — 10 kuni
11(17) var.

a1. — *

* nähta (Norm.); naamikus (Hlj)

Norm. 148, EKMS III 603; Hlj — 2(5) var.

- a2. Keda ei näha naamikus, seda ei sihi
siidi seessa.
Hlj — 1(2) var.

- b. Keda ei nähta naamikus, ei seda sil-
mata siiagi.*
* võib olla p.o. siidiski
?Hlj (Lepp-Viikmann) — 1?(1) var.

- c. Kui ei näha naamikus, siis ei silma-
ta siidissa.
VNG — 1 var.

- d1. Keda ei nähta närtsakuna, seda ei sil-
mata siidina.
EPost. nr. 2 (1889) 3, Norm. 221; MMg —
1(3) var.

- d2. Kedä ei nästä närvakun, seda ei sil-
mätä siidin.
L. Laasmaa seletus: võõrasema õelnud võõ-
rastüttele, kui see tahtnud paremaid riideid
saada.
Kod — 1 var.

- d3. Keda ei nähta narmikus, seda ei
silmeta siidissa.
Hlj — 1 var.

- d4. Keda ei nähta närmakus, seda ei sil-
mata siidis.
Trm — 1 var.

- e1. Keda ei nähta närmakus, seda ei näh-
ta ka siidis.
Trm — 1 var.

- e2. Kedä ei nähtä naamaluss, sidä ei näh-
tä siidiski.
Kuu — 1 var.

- Vrd. 12201. Kedä ei tunneda toimis, sidä ei silmädä sildis.
7377. Kes ei näe narmas, see ei näe silmas; kes näeb narmas, see näeb silmas.
7655. KES SEDA NÄIND, ET KUIV KÄND VOSA AJAB — 1 var.
Hmd v. Ris (Treumann).
7656. KIÄ NÄGE, TUU HAGÕ, KIÄ KUULD, TUU KUUK — 1 var.
V. Pino seletus: hagõ = hurjutab. Se.
7657. KUIDAS NÄHTUD, NENDA TEHTUD — 1 var.
Aks (Blaubrik).
Vrd. 11774. Mis tegemata, see nägemata.
11806. Kus tegijaid, seal nägijaid.
7658. KU NÄTÄ TAHETAS, SIS NÄTÄS NUKKAGI — 3 var.
A. —
Plv (Tamm) — 1 var.
B. Ku tahetas nätä, sõs nätäs ärä pingi alagi, ei taheta, sõs ei nätä keset tarre. Räp (Poolakess) — 1 var.
C. Kui tahetas nätä, nätäs ka pümekehe. Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
Vrd. 903. Head last nähakse nurka, paha ei nähta pörandalle.
7659. KUS IAL OLEN, SÄÄL NÄEB MIND JUMAL — ? kuni 2(2) var.
A. —
?VII (Leoke) — 1?(1) var.
B. Ole, kus oled, jumal näeb ikka sind. ?Vän (Tammsoo) — 1?(1) var.
Vrd. Heebr. 4,13: Ja ükski loom ei olle temma ees näggematta, wald keik on paljas ja awwalik temma filma ees, Kellest meie rägime.
Vrd. 2520. Ei jumala iest pääse kuhugi.
9572. Poe küll raudpähkle sisse, aga jumal näab sind sinnagi.
7660. KÕIK ON ELUS NÄHTUD, MUIDU POLE METTE KÜPS — 1(2) var.
Muh (Sarv).
7661. KÜLL SEE NÄEB, KES PEA KOHTAS ON — 5 var.
Aa. —
Aud — 1 var.
b. Küll see näab, mis pea kohtas on. Vän — 1 var.
c1. Sie ikke näab, kes üleval on. Hlj — 1 var.
c2. Küll see näeb, kes üleval on. Kad — 1 var.
B. Jumal näeb üleväst. Nõo (Tüklöv) — 1 var.
Vrd. nlj: «Eks see toida, kes üleval» (Põldmää nr. 241); vrd. ka RKM II 133, 319/20 < Kad).
Vrd. 2585. Jumal näeb kõiki ja tunneb kõiki.
7662. MIDA TARVIS NÄHA EI OLE, SEDA EI OLE TARVIS TEADA — 1?(1) var.
?Saa (Söggel).
Vrd. 4744, eriti D1: Mis tilat, är pangu tildvas; mis näet, är pangu nägevas.
7663. MÕNDA NÄÄB, KES KOERA EA VEEL ELAB — 1(2) var.
Sa (anon.).
Vrd. 6636. Mehe poeg näab mõnda.
7664. NÄE NÄLLÄST JA USU OHULIST — 3 var.
Aa. —
Ote — 1 var.
b. Uzu' ohulist, näe' nälälist. Lut — 1 var.
B. Noid jummal armatsõs, kiä näk nälälist, usk ohulist. Lut — 1 var.
Vrd. 9686. Rikas näe ei nälälist, usu ut ohulist.
7665. NÄE VEIDI JA TIHA PAL'LU — 1 var.
Ote (Kukrus).
Vrd. 11722. Tea palju, aga kõnele vähe.
429. Pareim on, kui igat asja ei kuule, aga ei ole halb, kui igat asja tead.
7666. NÄGE INIMEST ELÄVÄST ILMAST, EI KUOLEVA KUSTAGI — 1 var.
Kuu (R. Lilhein).

Vrd. 6691. Tuleb mees meretagune, ei touse turvaalune.

7667. NÄÄ PALJU, KUULE PALJU, ÄRÄ PALJU PAJADA — u. 20(97) var.

A. _____*

* näe; ära; pajata (trükised)
E MVH 9, E 59, E² 39, Huvit. II 215, Huvit. V Lisa 16, Norm. 256, EKMS II 224; Kuu — 2(35) var.

B. Rohkest kuulda, rohkest näha, napist rääkida.
Pha? (anon.) — 1(3) var.

Ca. Kuule palju, ära palju pajada.
Kuu (R. Lilhein) — 1 var.

b. Kuule palju, vade ära palju pajada.
Kuu (R. Lilhein) — 1 var.

D_{1a}. Palju kuuleb, pisut räägib.
* Helle 350, Hupel 114, Beitr. XI 154, Stein 51, Wied. 142, Kündja nr. 48 (1883) 573, KAH EKAL 156, Muuk-Mihkla I 70 — 1(17) var.

* Paljo tuleb, pisut räägib, manmuß viel hören und
menigreden.

b₁. Palju kuuled, pisut räägi.*

* reagi (Kos)
Nörmann 15; Amb v. JMd (öpil.), Vil (Leo-
ke), Kos — 3 v. 4(7) var.

b₂. Kuuled palju, räägi pisut.
Kuu — 1 var.

c₁. Palju kuule, pisut räägi.
Norm. 256, EKMS II 224; Krj — 1(8) var.

c₂. Palju kuule, aga pisut räägi.
Kaa — 1 var.

c₃. Kuule palju, räägi pisut.
E² 40 — ?(2) var.

d. Kuuled palju, räägi vähe.
ABDr (1889) 29; ?Kuu (öpil.), ?Vig (Odem)
— ? kuni 3(3) var.

e₁. Kuule palju, räägi vähe.
Trt (Eisen) — 1 var.

e₂. Räägi vähe, kuid kuule palju.
?Vän (öpil.) — 1?(1) var.

f. Kuula rohkem ja räägi vähem.
Niggol Lug. 3 — 1?(1) var.

h. Kuule palju, kõnele pisut.
E² 40 — ?(1) var.

i. Pal'lo kulle, veedikese kõnele.
?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.

j. Vähe kõnele, aga enam kuule.
?Rön (Berg) — ?(1) var.

D_{2a}. Kuule pal'lu, räägi vähe, see saadab kasu meile kõigile.
Kul — 1 var.

b. Kuuled palju, räägi pisut, siis saad omal kasu.
?Pal (Karro) — 1?(3) var.

E. Palju, mis inimene kuuleb, kõiki ei või sa välja rääkida.
Kaa (Paas) — 1 var.

Fa. Tark kuuleb palju, kõneleb pisut.
?Trt (Eisen) — 1?(1) var.

b. Tark palju kuuleb, pisut räägib.
Poromenski EGr. 210, Kmpm. Kirjaseadm. 75 — ?(2) var.

G. Kuule, mis kuuled, aga ära räägi.
?TMr (Sill) — 1?(1) var.

H_{1a}. Näed palju, räägi pisut.
?Amb (Kuusik) — 1?(1) var.

b. Näe palju, räägi vähä.
?TMr (Sill) — 1?(1) var.

H₂. Paljo näe ja veedi kõnõle, sis olet mõistlik.
Vas (Lenzius) — 1 var.

Vrd. Jak. 1,19: Sepärraft, minno armad wend-
nad, olgo igga innimenne nobbe kuulma,
pitkalinne räkima, pitkalinne wiñhale.

Vrd. 10486. Silm võib paelu näha, kõrv võib paelu kuulda, aga suu ei pla paelu reaki-
ma.

7668. SEE, MIS NÄHTUD, KAIB ÕLE SILMADE; MIS TEHTUD, ÕLE SUDAME — 1 var.

Vil (Takk).

7669. JUBA NÄGU TUNNISTAB MEEST — 2 var.

A. _____
Jür — 1 var.

B. Miist tunnus näost.
Räp (Lepson) — 1 var.

Vrd. Siir. 13,33: Lahke palle näitab üles head
jüddame kombes ... Vrd. ka Siir. 13,32.

7670. KELLE NÄGU, SELLE JAGU — 1 var.

Vil (Leoke).

Vrd. 7671. Kelle nägu, selle tegu.

7671. KELLE NÄGU, SELLE TEGU —
4 var.

A. _____
Jõh (õpil.), Hls — 2 var.

B. Kelle tegu, selle nägu.
Kuu (õpil.), Põl — 2 var.

Vrd. 7670. Kelle nägu, selle jagu.
7675. Kuida nägu, nõnda tegu.

7672. KEL ON NÄGU, SEL ON NÄPUD
1?(1) var.

?Võn (J. Rootslane).
Vrd. 6851. Kellel mokka, sellel käppa.
7688. Kel nälg, sel näpud.

7673. KUIDA NÄGO, NENDA MAGO —
1 var.

Sa? (Veäster).

7674. KUIDA NÄGU, NÕNDA MUTS —
1?(2) var.

?VMr (Priimets).
Vrd. 6519. Kuida mees, nõnda müts.

7675. KUIDA NÄGU, NÕNDA TEGU —
6 var.

Aa. _____*
* kuidas (Hmd, Krj); nenda (Krj)
VMr, Kuu, Hmd (õpil.), Krj — 4 var.

b. Nigu nägu, nii tegu.
Ote — 1 var.

B. Olõ_õi näko, sis olõ_õi teko ka.
Se — 1 var.
Vrd. 7671. Kelle nägu, selle tegu.
13198. Vaga nägo, kurl tego.
5429. Lamma nägu, hundi tegu.
7676. Nägu ei teuta meest, vaid tegu.

7676. NÄGU EI TEUTA MEEST, VAID
TEGU — 1(3) var.

Sa (R. Kallas v. anon.).
Vrd. 6696. Ära vaata mehe nägu, vaata ta tegu.
7675. Kuida nägu, nõnda tegu.

7677. NÄGU NÄRTSIB — KOMME
KOSUB — 1 var.

A. Ranna seletus: «Sama mis «Ära vaata
neitsit näost, vaid vilsist».
Põl.

7678. NÄGU OM TÕISEL NÄTA, TERVIS
HENDAL TIIDA — 12 v. 13(28) var.

Aa1. _____
Stein 47; Võ-Se (Stein) — 1(7) var.

a2. Nägo om tõõsõl näta, tervüs hinda
tiidä.

?Vru (G. Sander) — 1?(2) var.

a3. Nägu teisel näha, tervis enda täada.
Hls (Jung) — 1 var.

a4. Nägo tõse näta, tervüs hindä teedä.
Plv (Tobre) — 1 var.

a5. Nägu on teiste näha, tervis enese tea-
da.
E 59 — 2(2) var.

b1. Nägu om teiste nätä, tervis om oma
teada.
Plv — 1 var.

b2. Nägo on teisel näha, tervis omal
teada.
Norm. 205, EKMS III 1298 — 2(2) var.

c1. Nägo om muide näta, tervis henda
teeda.
Plv — 1 var.

c2. Nägu on muide näha, tervis enda tea-
da.
EPost. nr. 14 (1886) 3 — 2(1) var.

c3. Nägo om muide nätä', tervüs olgu hin-
da tiidä'.
Se — 1 var.

c4. Nägo muide nätä, a tervüs hinne tee-
dä.
Vas v. Se (Prants) — 1 var.

c5. Nägo muide nätä, tervüs hindä tee-
de.*
* henda; teedä (Vas v. Se)
Plv, Vas v. Se (Sandra) — 2(5) var.

d. Nägo om muidõ, a' tervüs om hindä
tiidä'.
Se (T. Linna) — 1 var.

B. Nägo om ilma nätä, tervüs hindä tee-
dä.
Vas — 1 var.

C. Nägu näha, tervis oma teada.
Krj (Mägi) — 1 var.

7679. NÄGU ON HINGE PEEGEL —
2(4) var.

A. _____*
* nägü; om; pilgli (Ote)
?Vän (Tammsoo), ?Ote (Kroon) — 2(3) var.

B. Nägu on südame peegel.
Oigens. E Kal. (1913) 18 — 2(1) var.

Vrd. 10482. Silm on südame peegel.
10460. Silmad on hinge peegel.

7680. NÄU PEALE EI VÕI LAENATA —
1?(1) var.

?Amb (Kleinmann).

7681. EGA NÄLGA NÖKKUTA — 1 var.
VNg (H. Krickmann).

7682. EGA NÄLG NÄTÄN EI TULE —
1 var.

Hls (Söggel).

7683. EGA NÄLG VÄRATIT EI OTSI,
ASTUB USSEST JA AKNAST SISSI
— 3 var.

A. _____

Pst (Raudsep) — 1 var.

B. Kui nälg tükkima hakkab, siis tükitab ta
uksest ja aknast sisse.
Saa (Söggel) — 1 var.

C. Nälg vahib uksest ja aknast sisse.
Vlg — 1 var.

Red. C funktsioon võib olla kõnekäänuline.

Vrd. 14710. Kui õnnetus tuleb, siis tuleb uksest
ja aknast.

7684. EI NÄLG NUOLEJES LÄHE —
5(6) var.

a₁. _____*

* lähä

Kuu — 2(3) var.

a₂. Nälg ei lähe noolejes.
Kuu — 1 var.

b. Ei nälg noolejes kau.
Kuu — 1 var.

c. Ei nälg noole'es lõppe.
Kuu — 1 var.

Vrd. 2000 Db. Küll nälg nooleb, küll ilm õpetab.

7685. EI NÄLJA PERAST KEDAGI OLE
VEEL AIA TAHA VISATUD —
1 var.

Jõh (Paumann).

7686. ENNEMÄ SUAB IKKA NÄLJA
OTSAST KUI KÜLLÄ KÜLJEST —
1 var.

Khn (S. Saar).

Vrd. 5087. Enne saab külla küljest kui nälja
otsast.

7687. KELLEL NÄLG, SELLEL JALG —
6(27) var.

a. _____

Krj (Lepp) — 1 var.

b. Kel nälg, sel jalad.*

* kellel — sellel (Krj)

Wied. 52, Kündja nr. 35 (1883) 418, E 32,
E² 76, Puus. KH III¹² 78, Puus. KH II¹³
104, Puus. Eü I 112, Kask-Puusepp-Valgla
43; Jõe, Sa — 5(26) var.

Vrd. 2408. Kellel janu, sel jalad.

7688. Kel nälg, sel näpud.

1776. Kellel häda, sellel jalad.

7688. KEL NÄLG, SEL NÄPUD — 18 kuni
19(32) var.

A. _____

Kuu — 1 var.

B. Kellel külm, sellel küüned, kellel nälg,
sellel näpud.

Norm. 52; Mar — 1(2) var.

Ca. Kel janu, sel jalad, kel nälg, sel näpud.*

* jänü (Amb); jala — näpu (Krk); näbid
(Kuu) E MVH 24, E² 55, Nurmik II 146,
Päss PJs 560, Reiman EK I 276; Amb, Koe,
Kuu, Krk, Vil — 8(20) var.

b. Kellel nälg, sellel näpud, kellel jänü,
sellel jalad.*

* kel — sel; janu (Kuu)

Kuu, Jõe — 5 var.

Vt. 2408 B.

Da. Kel janu, sel jalad, kel kärnad, sel
küüned, kel nälg, sel näpud.
EKMS I 662 — 1?(1) var.

b. Kel janu, sel jalad, kel kärn, sel küü-
ned, kel nälg, sel näpid.
Lüg — 1 var.

c. Kel janu, sel jalad, kel nälg, sel näp-
pud, kel kärn, sel küüned.
Jõh — 1 var.

d. Kel nälg, sel näpud, kel kärn, sel
küüned, kel janu, sel jalad.
Jõh — 1 var.

Vt. 2408 C ja 4959 C.

Vrd. 7672. Kel on nägu, sel on näpud.

7687. Kellel nälg, sellel jalg.

7689. KES EI OLE NÄLGA MAITSNUD,
SEE EI TEA, KUI MAGUS ON LEIB
— ? kuni 2(2) var.

A. _____

?Saa (Söggel) — 1?(1) var.

- B. Kes nälga ei ole näinud, ega see tea, mis leib on.
?Saa (Söggel) — 1?(1) var.
Vrd. 12648. Mida tühhem kõht, seda magusam leib.

7690. KES EI OLE NÄLGÄ NÄNNÜ, SII EI MÖESTA ELU — 1 var.

Ran (Tamm).

- Vrd. 7691. Kes nälga ei ole näinud, ega see tea, mis nälg on.

7691. KES NÄLGÄ EI OLE NÄINUD, EGA SEE TEA, MIS NÄLG ON — 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

- Vrd. 7690. Kes ei ole nälgä nännü, sii ei möesta elu.

7692. KUS ON NÄLGÄ, SÄÄL ON VÖLGA — 2 var.

- A. —
Saa (Söggel) — 1 var.

- B. Kus ei ole nälga, seal ei ole vōlga.
Amb (Kleinmann) — 1 var.

Vrd. lh: RKM II 156, 440(16) < Sim.

- Vrd. 14324. Vōlg varanduseks ja nälg kokaks.

7693. KÜLL NÄLG ÕPETAB TÖÖLE — 1 kuni 2(3) var.

- A. —
VNg (Aug. Krikmann) — 1 var.

- Ba. Küll nälg õpetab.
?Vän (Tammsoo) — 1?(1) var.

- b. Nälg oppas kõik.
?Räp (Lepson) — 1?(1) var.

- Vrd. 1792. Küll häda õpetab.
12669. Tühi kõht ajab tōsδ tegema.

7694. NÄLG AJAB HIIRE OKSA, VARBLASE LATI VAHELE — 1 var.

Krj (Mägi).

7695. NÄLG AJAB HUNDI KULASE — u. 50(93) var.

- A. —*

* külla (Puus.), külasse (Kündja, E, Kask-Vaigla-Veski, EKMS; Trt)
Wied. 129, Kündja nr. 47 (1883) 561, E 59, E² 76 ja 98, Puus. EKGr. 172, Kask-Vaigla-Veski I Ak 20, Huvit. V Lisa 16, EKMS II 1244; Trt (Eisen) — 2(10) var.

B. Nälg aeab soe külla.*

* külase (Wied.), külasse (Kündja)
Wied. 129, Kündja nr. 47 (1883) 561; TMr, Rōn (anon.) — 2(5) var.

C. Nälg ajab hundi karja.

Puus. EKGr. 171; Vän (Tammsoo), Pst (Lensin) — 2(4) var.

D. Nälg ajab soe küla karja.

Ote — 1 var.

E_{1a1}. Häda ajab härja kaevu, nälg hundi karja.

Stein 16, Tōn. RP 376, E 20, E² 48, Huvit. II 47, Puus. Eü I 25 ja 115 — 1(13) var.

a₂. Häda ajab härjad kaevu, nälg hundi karja.

Wied. 10, Kündja nr. 33 (1883) 393 — 1(2) var.

b. Hädaga lätt härg kaevu, näljaga hunt karja.

Vōn — 1 var.

E₂. Jānu ajab härja kaevu ja nälg hundi karja.

Trt — 1 var.

E₃. Häda aja härja kaivu, nälg soe karja.

Vōn, Ote, Kan, Rōu, Plv, Vas, Vas v. Se (Sandra), Vō-Se (Stein) — 8(10) var.

E₄. Häda aase härä kaivo ja sutt karja.

Vas — 1 var.

E₅. Hädä aja härjä kaivu, nälg soe külä karja.

Nōo, Ote, Urv, Rōu, Plv — 7(8) var.

E_{6a}. Häda ajab härja kaevu, nälg hundi külla.

Lüg (Källo), Pld (õpil.) — 2 var.

b. Hädaga lääb härg kaevu, näljaga hunt külla.

As (Pint) — 1 var.

c. Nälg ajab hundi külas, häda ajab härja kaevu.

Ris — 1 var.

d. Häda ajab härja kaevu, tühi kõht hundi külasse.

Mihkla-Parlo-Viialepp I² 113, Vih. (1949) 93; Hlj — 1(3) var.

E_{7a1}. Häda a'ab härja kaevu, nälg soe külä.

Loorits VrP 34, Norm. 52 ja 267, EKMS I 562; Kod, TMr, TaL, Plv, Vas, Vō (Schmidt), Se — 14(21) var.

a₂. Häda ajab härja kaevu, nälg ajab soe küllä.

Vōn, Se — 2 var.

- a₃. Häda aab härja kaivu ja nalg aab soe küllä.
Ran, Röp — 2 var.
- b. Nalg aase soe küllä, häda härä kaivo.
Röp — 1(3) var.
- E₂. Häda aase härä kaivo ja sutt küllä.
Vas — 1 var.
- E₉. Häda ajab härja kaivu ja nalg hundi majasse.
Vil — 1 var.
- Vt. 1727 F₁—F₉.
7696. NÄLG AJAB LAPSED VARGILE — u. 75(123) var.
- A. — *
- * aab (SJn), aeab (SJn)
SJn, Pil (Söödur) v. Trm (Ounapuu) — 3(5) var.
- Ba. Nalg aeab neuu vargile.*
* nälu (Trv)
Rel, Trv — 2(3) var.
- b. Nalg ajab neitsi vargile.
?Rõu (Pil) — ?(2) var.
- C. Nalg ajab näpud vargile.
?Amb v. JMd (õpil.) — ?(1) var.
- D_{1a1}. Tühi toob tüli majasse ja nalg aeab lapsed vargile.*
* aab (Pil)
Kul, Pil — 2 var.
- a₂. Tühi toob tüli majasse, nalg aab lapsed vargile.*
* ajab (E, EKMS; Kad, Rap v. Mär, Pal);
vargaalle (Tür), vargurille (Pil)
E 76, EKMS IV 299; Kad, VMr, Amb, Tür,
Rap v. Mär (Poom), Pil, Pal — 9(12) var.
- b₁. Tühi toob tüli talusse, nalg aeab lapsed vargile.*
* tuub (SJn); ajab (Norm.; Lai, Trm), a'ab (Nrv, Lai, Trm); vargale (Nrv, Lai, Trm)
Norm. 109, EKMS IV 299; Nrv, Amb, SJn, Lai, Trm — 8(11) var.
- b₂. Tühi toob tüli talule, nalg aab lapsed vargile.
Trt — 1 var.
- b₃. Tühi tuub tüli tallu, nalg paneb lapsed vargile.
Hel (Wahlberg) — 1(2) var.
- b₄. Tühi tuub tüli talule, nalg õppab lapsed vargile.
Aks — 1 var.
- b₅. Tühi ajab tüli talusse, nalg lapsed vargile.
Amb — 1 var.
- c₁. Tühi toob tüli tubaje, nalg a'ab lapsed vargi'ille.*
* ajab (EKMS; Rap); vargile (Rap), varga'alle (EKMS; Amb)
EKMS II 1245; Amb, Rap, Pil — 3(4) var.
- c₂. Tühi toob tüli tubaje ja nalg a'ab lapsed vargi'ille.
Plt — 1 var.
- d. Tühi toob tüli peresse, nalg a'ab lapsed vargile.*
* varga'ille (Koe), varga'ale (Tln)
EKMS IV 299; Koe, Tln, Hel — 3(4) var.
- e. Tühi kõht toob tüli peresse, nalg ajab lapsed vargile.
SJn — 1 var.
- f. Tühi toob tüli tuppa, nalg ajab naised vargile.
Trt (Eisen) — 1 var.
- g. Tühi toob tüli peresse, aab naesed-lapsed vargile.
?Pal (Maasen) — 1?(2) var.
- D₂. Tühi toob tüli tubaje ja vaesus aab lapsed vargi'ille.
Plt — 1 var.
- Vt. 12687 M₁—M₂.
- E. Häda ajab härja kaivu, nalg ajab lapsed varga'elle, tühi toob tüli talusse.
VJg — 1 var.
- Vt. 12687 N ja 1727 C.
- F_{1a1}. Häda ajab härja kaivu, nalg neuu vargile.
Vlg. Lisal. nr. 10 (1890) 80, Loorits Vrp 34; ?Kuu (Kalberg), Saa, Krk, Hel, Trv, Trt, Vön, Rön, eL (anon.) — u. 15(26) var.
- a₂. Häda ajab härja kaivu ja nalg neuu vargile.
Hää, Trv — 2 var.
- a₃. Häda ajab härja kaivu, nalg ajab neuu vargile.
Sak. Kal. (1880) lisa 83, Kmpm. EL IV: 17; Hls, Trv, Pst, Vil, San — 9(20) var.
- a₄. Häda ajab härja kaevule, nalg ajab neuu vargile.
Krk — 1 var.
- b. Häda aja härja kaivu ja neuu vargile.
Krl — 1 var.
- F₂. Häda aja härja kaivo, nalg aja neitsi vargile.
?Rõu (J. Raudsepp) — 1?(1) var.
- F₃. Nalg ajab nääla vargile, häda ajab härja kaevusse.
Hls (Söggel) — 1(2) var.
- F_{4a1}. Häda aeab härjad kaivu, nalg ajab lapsed vargelle.

- Wied. 10, Kündja nr. 33 (1883) 393; TMr — R(4) var.
- a₂. Häda ajab härja kaevu ja nälg ajab lapsed vargile.
Trt (Hildebrand) — 1 var.
- b. Häda ajab härja kaevu, nälg lapsed vargile.
EKMS I 562 ja IV 762 — ?(2) var.
- F_{5a}. Häda ajab härjagi kaevu, nälg naisegi vargile.
Kuu — 1 var.
- b. Häda ajab härja kaevu ja naise vargile.
Hls — 1 var.
- F₆. Häda ajab härja kaevu, minu vaese vargile.
Koe (Priks) — 1 var.
- F₇. Häda ajab härja kaevu, vaesus vaese vargile.
?Tt (Eisen) — ?(1) var.
- Vt. 1727 B₁—B₇.
- G. Häda ajab härja kaevu, surm soe sohu, nälg neiu vargile.
Vil (Kala) — 1 var.
- Vt. 1727 I.
- H. Surm aeab soe lauta, nälg neio vargile.
SJn — 1 var.
- I. Häda ajab taadi surmale, nälg ajab lapsed vargale.
Hlj — 1 var.
7697. NÄLG AJAB SÖÖMA, JANU AJAB JOOMA — 1?(1) var.
?Saa (Söggel).
7698. NÄLG EI JÄTA NUGA TUPPE — 1(5) var.
- a. —
Wied. 129, Kündja nr. 47 (1883) 561, EKMS II 1244 — 1(3) var.
- b. Nälg ei jäta nuga tuppa.*
* Ilmselt trükviga
E 59, E² 76 — ?(2) var.
- Vrd. 7583. Kui nuga tuppe jääb ja inimene nälga sureb, siis on see patt.
7699. NÄLG KEEDAB MAGUSA LEEME — 4 v. 5(8) var.
- Aa. —
E² 76; Trt (Eisen) — 1(3) var.
- b. Nälg keedab magust leent.
SJn (Kapp) — 1(2) var.
- B. Nälg kiit kõige magusamba kapsta.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- C. Keige parema roa keidab nälg.
VNg (Aug. Krikmann) — 1 var.
- D. Nälja kokk keidab hüvad road.
?Rkv (Aug. Krikmann) — 1?(1) var.
- Vrd. 12672, eriti D: Nälg on kõige parem kokk.
7700. NÄLG NAERAB NOORE NAESE, TÜHI KÖHT TÜDRIKU — 5(12) var.
- A. —*
* naise; tüdruk (trüklised)
E MVH 25, E 59, E² 76; Rl ja Kalevala 88; Plv (Melzov) — 1(7) var.
- Ba. Nälg naard noorõ naase, tühi teotas tütreku.
Se — 1 var.
- b. Nälg näotas nooriku, tühi teotas tütriku.
Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.
- c. Tühi teotas tütriku, nälg näotas noore naise.
Se — 1 var.
- C. Tühi tütriku teotas, asi ausa alandas.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- Vrd. 12670. Tühi köht ajab tüdrukku juure, nafi noore naise juure.
7701. NÄLG ON KÕIGE SUUREM PEREMEES — 1 var.
Vän (Peterson).
- Vrd. 12526. Töö on kõige suurem kubjas.
7977. Oma tarvitus on kõige parem kubjas.
4793. Köht on kõige kurjem kubjas.
4791. Köht on isand, sina tema sulane.
7702. NÄLG ON OHAKAST TERÄVÄMB — 1 var.
Lüg (Tagam).
7703. NÄLG PAND KÕIGE NAHKA, PÖUD PAND KÕIGE PÖSKE — 1 var.
Vas v. Se (Sandra).
- Vrd. 7714. Nälläge süvväs, põvvage palas, keh-vusege korjates kik kokku.
1737, eriti I: Hädäga peäb kõik ää söömä.
7704. NÄLG PANEB MEHE KEPSU LÜÖMÄ — 1 var.
Ran (Tamm).
- Vrd. 5698. Leib pole küll suur asi, aga paneb ka küllalt kepsu lööma, kui teda ei ole.

7705. NÄLG PATSEERIB EESTOAS, VIKSISAAPAD JALGAS; PEREMEES ISE ISTUB TAGATOAS, VANAD PASTLANARUD JALGAS — 1 var.

Vil (Kolm).

7706. NÄLG RUA SUOLAB — 8(9) var.

a. _____*

* roa; soolab (E; Kuu)

E: 76; Kuu (R. ja S. Lilhein) — 2(3) var.

b. Küll nälg rua suolab.*

* suola

Kuu — 5 var.

c. Küll nälg omale rua suolab.

Kuu — 1 var.

7707. NÄLG SUNNIB KARU KÄPPA IMEMA — 3 kuni 4(19) var.

a1. _____

Stein 46, Wied. 129, Kündja nr. 47 (1883) 561; ?Elva (Eisen), Tt (Kreutzw.) — 1 v. 2(9) var.

a2. Nälj sund karu käppä imeme.

Krk (Hünerson) — 1 var.

b. Nälj paneb karu käppa imema.*

* karugi (Nurmik, Puus.)

Wied. 129, Kündja nr. 47 (1883) 561, E 60, E: 76, Nurmik II 155, Puus, KH II¹¹ 90 — 1(9) var.

Vrd. 3294. Karu imeb ikka talvel käppä.

7708. NÄLG SOU NÄDSA LEEVÄ, TUHI KÖTT JÜRÄ KALE KOORIKU — 1 var.

Vas v. Se (Sandra).

7709. NÄLG TEEB NÖIAKS JA TUHI AEG TEEB ARVAJAKS — 2 var.

A. _____

Nrv (Sirdnak) — 1 var.

B. Nälj oppas nõidma, külm oppas tandsma.

Rõu (A. Jennes) — 1 var.

7710. NÄLG OPPAB SANDILEGI PAADRI SELGEKS — 1 var.

San (Kuusik).

Vrd. 1791. Küll häda sandi lugema õpetab.

1792. Küll häda õpetab.

7711. NÄLJAL ON VALUSAD KÜUNED — 1?(1) var.

?Saa (Sõggel).

7712. NÄLJAST EI SÖÖDETA SÖNADEGA — 1?(1) var.

Põdder LVKGr. 87.

7713. NÄLLÄGÄ VÖETSE TULEST KAH TÖKK VÄLLÄ — 1 var.

Vil (Jüri Täht).

7714. NÄLLÄGE SÜVVÄS, PÖVVAGE PALAS, KEHVUSEGE KORJATES KIK KOKKU — 3 var.

A. _____

Krl — 1 var.

B. Nälläga süvväs, põvvaga palas.

Ote — 1 var.

C. Suure põvvaga kõik palas, kange nälläga kõik süvväs.

Vas — 1 var.

Vrd. 7703. Nälj pand kõige nahka, pöud kõige pöske.

7715. PAREM NÄLGA SURRA KUI VARGUSEST RIKKAKS SAADA — 1 v. 2(3) var.

a. _____

Tt (anon.) — 1(2) var.

b. Ole näläne, ära ole varas.

?Plv (Tobre) — 1?(1) var.

7716. EI NÄLGENUD LAMMAS VILLA KASVATA — 1 var.

Pil (Bock).

7717. NÄLGIND HUNDID ULVAVAD, SÖÖNUD SIAD MAGAVAD — 1 var.

Hel (Kaalep).

7718. NÄLGIND KOER EI LÄHE ENNE ÄRA, KUI LAKE OTSAS ON — 1 var.

Hel (Kaalep).

7719. ANNA NÄLLÄTSELE PENILE VEIDI VAI PALLU, AGA KONAGI TA TÄIS EI SAA — 1 var.

Ote (Vaher).

Vrd. 181. Ahne koer ei saa ilmaski täis.

7720. KES NÄLATSE TÕHJALT ARA
LASEP, TUU EI OLE KUNAGI
KÕTUTÄVVE VÄÄRT — 1?(1) var.

?Vas v. Se (Sandra).

7721. NÄLGÄNE SÜÖB JÄNESTKI —
3(4) var.

a. _____*

* näljane; sööb (E)

E: 76; Kuu — 2(3) var.

b. Sööb näljane jänestki.

Kuu — 1 var.

Vrd. 7722. Nälgäne süöb varestki.

7722. NÄLGÄNE SÜÖB VARESTKI —
1 var.

Kuu (R. Lilhein).

Vrd. 7721. Nälgäne süöb jänestki.

7723. NÄLJANE TÄI KIBEDAMINE
HAMMUSTAB — u. 15(66) var.

A_{1a1}. _____*

* kibedamini (KAH), kibedamaste (Wied., Kündja)

* Helle 348, Hupel 113, Beitr. II 90, Porominski EGr. 207, Wied. 129, Kündja nr. 47 (1883) 561, KAH EKAI 155 — 1(12) var.

Näljane täi kibedamine hammustab dungrige
Bõlle find om gterigsten

- a₂. Näljane täi hammustab kibedamast.*

* kibedamaste (Wied., Kündja), kibedamini (EKMS), kibedasti (Trt)

Stein 46, Wied. 129, Kündja nr. 47 (1883) 561, EKMS II 1245; ?Trt (Elsen), Tt (Kreutzw.) — 1 kuni 2(8) var.

- a₃. Näljatud täi hammustab kibedaste.

Norm. 104, EKMS II 1246; Kaa — 1(3) var.

- a₄. Näljatud täi hammustab õige kibedaste.

Khk — 1(2) var.

- b₁. Näljane täi hammustab valusasti.

E 60, E: 76; Kuu — 1 kuni 2(3) var.

- b₂. Nälginud täi hammustab valusamini.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

- c. Näljane täi imeb valusasti.

JJn — 1 var.

- d. Näljane täi sööb kibedaste.

HMd v. Ris (Treumann) — 1 var.

- e. Näljane täi om valus salume.

Hls — 1 var.

- A_{2a}. Mida näljasem täi, seda valusamb
püvvab pureda.

Räp — 1 var.

- b₁. Mida näljatsem täi, seda valusam
hammustab.

?Hel (Wahlberg) — ?(2) var.

- b₂. Mida näljatsem täi, seda kibedamine
hammustab.

?Tt (anon.) — ?(1) var.

- A₃. Väsind täi sööb kibedaste.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

- Ba. Näljane karp hammustab valusasti.

E: 76 — ?(2) var.

- b. Nällased kirbud hammustavad valusasti.

Hää — 1 var.

- C_{1a}. Näljane koer hammustab valusasti.

E 60, E: 76 ja 96, Kask-Vaigla-Veski I Ak 22 — ?(4) var.

- b. Näljane koer salvab nägedamast.*

* nägedamaste (Wied., Kündja), nälgalamasti (EKMS)

Stein 46, Wied. 129, Kündja nr. 47 (1883) 561, EKMS I 354 ja II 1245; ?Tt (Kreutzw.) — ?(9) var.

- C₂. Näljane koer on kibedam.

* Helle 348, Hupel 113, Porominski EGr. 207, Wied. 129, Kündja nr. 47 (1883) 561, KAH EKAI 155, Jürjens 29, Laug. Vestr. 176 — 1(11) var.

*
Näljane koer on kibedam

- D. Näljane peni hammustab valusasti.

Puus. EKGr. 29 — ?(1) var.

- E. Nälginud penid purevad.

Sirvil. (1901) 42 — ?(1) var.

- Vrd. 4182. Suur koer hammustab valusasti, aga
veike hammustab veel valusamalt.

7724. NÄLJASEL EI KASVA KARVU —
1?(1) var.

?Saa (Söggel).

7725. NÄLJASEL EI OLE PÕHJA ALL —
1 var.

M. Sarve seletus: «Ei või lovevest eläde.»
Krk.

7726. NÄLJATSEL MAITSEB ROOG —
1(2) var.

TMr (anon.) v. Vru (R. Kallas).

7727. NÄLJATSE NÄPUD EI SAA RASVA TILKUMA — 1?(19) var.

a. —————*

* näljase (trüklised)
Stein 46, Vlg. Lisal. nr. 9 (1890) 71, E 60,
E: 76; ?Tt (Kreutzw.) — 1?(9) var.

b. Näljaste näpud ei saa rasva tilkuma.
Wied. 129, Kündja nr. 47 (1883) 561, Kmpm.
KH 48 — ?(7) var.

c. Näljase näpud ei tilgu rasva.
Kask-Vaigla-Veski I Hõ 75, Norm. 105 —
?(3) var.

7728. NÄLLANE KOER JOOSEB KOO-RIKSE JÄRGI, AGA SÖÖNU HEI-DAB PIKALI — 1 var.

Hää (Mäesalu).

7729. NÄLLÄNE SUSI MURRAB SUTT KAH — 1 var.

Ran (Tamm).

Vrd. 1619. Hunt huntli ei murra.

7730. NÄLLANE SÖÖB SILMADEGA — 1 var.

Plt (G. Wöhrmann).

7731. NÄLLASE KARJASE KANNIKA IKKA SÖÖB KOER — 1 var.

Plt (G. Wöhrmann).

Vrd. 9856. Rumala karjatse kanikas süüakse ikka ära.

5315. Laisa karjatse kannikad süüakse ära.

7732. NÄLLATSE KUTSIKU OM IKKI KUBLAN — 1 var.

Trv (Sikk).

7733. NÄLÄNE TSIGA TSUNG ÕDAGU KAH — 1 var.

Urv (Seen).

7734. NÄLÄTSEL PALJO PAASTU — 1?(1) var.

?Vas (Jakobson).

7735. EGA NÄPUD RAHA MAKSA — 1 var.

VMr (A. Elken).

Vrd. 2383. Ega jalatäis raha ei maksa.

7736. EKS ÜKSKORD PUUTU NÄPUD IKKA PÕHJA — 3(15) var.

a₁. —————*

* kord (Puus. Eü I 25)
E 18, E: 87, Puus. Eü I 25, 92 ja 94, Puus.
KA V—VI (1939) 124; Plt (Luu) — 1(13)
var.

a₂. Eks ükskord ikke puuduvad näpid põh-
ja.
Trm (Särg) — 1 var.

b. Pooligust kotist on paha välle anda,
näbid puuduvad põhja.

VNg? (Aug. Krikmann) — 1 var.

Vrd. kk: Näpo putusse põhja 'on puudus' (Räp).

7737. HOIA OMA NÄPU PUHTA — 1 var.

Ran (Tamm).

Vrd. kk: Tal on tõrvased näpud; Tal on näpu-
amet (Hel).

7738. KUIDA NÄPUD JÕUAVAD LIIKUDA, SEDAMÕÖDA SUU JÕUAB SÜÜA — 1(4) var.

Wied. 86, Kündja nr. 41 (1883) 491.

Vrd. 4999. Mis uma käsi kääänd, tuu uma suu
süü.

7739. MIDÄ NÄPID TIEVAD, SEDA PERSE PIAB — 2 var.

A. —————

A. Källo seletus: ketrusest oleneb kanga
headus.

Lüg — 1 var.

B. Kuida näbid teevad, ninda pihta peab.
Rak v. VNg (Aug. Krikmann) — 1 var.

Vrd. 4978 H, näit. H₂: Mis kääd teeväd, sedä
perse piab.

4978 F, näit. F₂a: Kudas kääd teevad, nenda
piht peab.

11169. Mis sõrm sõõrates, sedä piht piab.

7740. ÄRA PISTA NÄPPU TUHKA, TUHAL ON TULI ALL — 1 var.

JJn (Oberg).

Vrd. kk: Nigu tuli tuha all (MMg).

7741. NÄPUTÄIS TÖTT ON PAREM KUI SÖLETÄIS VALET — 1(22) var.

a₁. —————

Wied. 129, Kündja nr. 47 (1883) 561, EKMS
IV 118 — 1(6) var.

- a₂. Näputäis tõtt parem kui sületäis valet.

E 60, E₂ 64, Puus. Eü 1 94 — ?(5) var.

- b. Näputäis tõtt on enam kui sületäis valet.

Puus. KH III¹² 75 — ?(11) var.

- Vrd. 14917. Pareim üks sõna tõtt kui üheksa sõna valet.

7742. NÄRI JA ÄRA URISE — 3 var.

- a. _____
JMd (Lunts) — 1 var.

- b. Näri konti, ära urise.
Tln (Samet) — 1 var.

- c. Ära urise, näri konti.
Vln (Ratas) — 1 var.
Vanasõnallsus kaheldav.

7743. NÄRU NÄEB NÄLGA, VILETS ELAB VAESEID PÄEVI — 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

7744. NÄTSE NIHUTES, KARASK KAHANTES — 1 var.

Krk (Sarv).

7745. NÄTSK LEIB JA TOORES PIRD — MAJA HÄONG MOLEMA — 1 var.

Vas v. Se (Sandra).

7746. KUI NÄÄRIKUUL SULA TEEB, ON KÜÜNLAKUU KÜLM — 3 var.

- a. _____
Vil (Jüri Täht) — 1 var.

- b. Kui näärikuu soe, siis küünlakuu külm, ehk ümbriti.
SJn (Johannson) — 1 var.

- c. Kui jaanuarikuu soe on, siis on veebruar külm.
Lai — 1 var.

- Vrd. 5210. Kui küünlakuu sula, siis paastukuus külm, aga küünlakuu külm, siis paastukuus sula.

7747. KUI NÄÄRIKUU SEES SÄÄSKA NÄED, / SIIS SUVEL HEINTEST ILMA JÄÄD — 4 v. 5(9) var.

- Aa₁. Kui näärikuus sääski näed, / siis suvel ilma heinata jääd.
Lindf. (1879) 55 — 1?(3) var.

a₂. _____*

* sääski (trükised)

Norm. 91, EKMS I 412; TM_r (Viidebaum) — 1(3) var. Võimalik sekundaartraditsiooni olemasolu nagu järgnevatel.

- b₁. Kui jaanuarikuul sääski näed, siis suvel heinast ilma jääd.
Pai — 1 var.

- b₂. Kui jaanuaris sa sääski näed, siis tea, et suvel heinast ilma jääd.
Ann (Kagovere) — 1 var.

- B. Küünlakuus sääse nägemine tähenda-da heinasaagita jäämist.
Hlj — 1 var.

7748. KUI NÄÄRIPÄEVA ÖÖSEL TUULENE ON, SIIS PUHUDA TUUL ÖUNAD PUUSSE, AGA KUI KOLMEKUNINGAPÄEVA ÖÖSEL TUULENE ON, SIIS PUHUDA TUUL ÖUNAD PUUST ÄRA — 1?(1) var.

?Mus (Mark).

7749. KUI NÄERIÖÖSE MITTE NUHTLUS METSA PEAL EI OLE, SIIS ON NUHTLUS INIMESTE PEAL — 10 var.

- A. _____
G. Kaasiku seletus: nuhtlus metsa peal = puud härmas; nuhtlus inimeste peal = kõlge rohkem usutakse, et palju inimesi ära upub.
Jõe — 1 var.

- Ba. Kui uuel aastal mets härmas on, siis hingab tõbi sel aastal metsa pääl, kui mitte, siis inimeste ja elajate pääl.
Hlj (Leetberg) — 1 var.

- b. Nääriöösel puude härmas olemise läbi on tõbi metsa peal, aga kui nimetatud ajal puud mitte härmas ei ole, on inimeste peal.
Hlj (Rehberg) — 1 var.

- c. Kui uue aasta hommikul puud härmatise on, olla sel aastal inimesed tõbised; kui puud puhtad on, olla puud sel aastal tõbised.
Kad (Kivi) — 1 var.

- d. Kui uue aasta päivä huomigul on mets torkes, siis sel aastal on tõbi metsa pääl, vade kui puud on puhtad, siis on tõbi inimeste pääl.
Kuu — 1 var.

- Ca. Kui uuel aastal mets vangis, siis sel aastal on rahvas tõbine.
Trm — 1 var.

- b. Kui nääripäeval mets vangis on, siis see aasta palju inimesi sängis on.
Pal — 1 var.
- c. On jõulukuus puud lumega vangis, siis on tõbine ja vilets aasta tulemas.
Tõs (Schantz) — 1 var.
- D. Kui sügisel puud lumevangis on, siis tuleb tõbine aasta.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- E. Kui mets lumevangis, siis tuleb tõbine aasta.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- Vrd. kk: mets vangis 'härmatand' (Pit).
- Vrd. uk: Kui sügisel puud lumevangis on, siis jääb palju noori inimesi haigeks ja sureb. Vanad, kes kaua on põdend, surevad kevade lumelagunemise ajal (Rap v. Mär).
- Vrd. 7750. Kui nääriöödel metsad härmas on, siis on tuleva aasta rahvas vangis.

7750. KUI NÄÄRIÖÖDEL METSAD HÄRMAS ON, SIIS ON TULEVA AASTA RAHVAS VANGIS — 1 var.

D. Pruhli seletus: «See on vaene kasu aasta.»

Hlj.

- Vrd. 11551. Kui talvel mets on vangis, siis on suvel vill vangis.
7749, näit. C: Kui uuel aastal mets vangis, siis sellel aastal on rahvas tõbine.

7751. NÄÄRIÖÖSEL METS ON VANGIS, ANNAB JUMAL VIJAVOODU — 1(10) var.

- a. Nääriöösel mets vangis, annab jumal viljavoodu.

Wied. 129, Kündja nr. 47 (1883) 561, Ol. Lisa nr. 11 (1888) 169, Is. Kal. (1904) 206, EKMS I 612 — ?(7) var.

- b. _____
Neus II 234 — 1(2) var.

- c. Kui nääripäeval mets härmas, annab jumal viljavoodu.

Reinhold Kal. (1912) 2 — ?(1) var.

- Vrd. uk, kk: Kui uuel aastal mets vangis on, siis sureb see aasta palju noori loomi.

7752. SEE OO UKSKÖIK, KAS NÖÖP-NÖEL VOI HOBUNE: VARAS ON IKKA VARAS — 1 var.

Kul (Eenveer).

- Vrd. 13769. Esite varastab nõela, pärast nua, viimaks hobuse.

7753. KUI KAUA KA NUÕRI KERID, KERD TULEB IGE LOPP PÄÄLE — 1 var.

Kuu (Lindström).

7754. KA NURI OHERTI UURISTAB AUKU — 1(3) var.

Wied. 50, Kündja nr. 35 (1883) 418.

7755. PAREM ON NURI NUGA KUI TERAV KIRVES — 1(2) var.

Sjn (Kapp).

7756. UAAED IRVITAB, NAIRIAED NAERATAB, KUI SA NEIST MEKKIMATA MÕÖDA LÄHED — 3 var.

- A. _____
Rak (Pender) — 1 var.

- B. Uba ja hernes naeravad, kui sa ei võta neid neist mõõdukes.
Trm — 1 var.

*

- C. Kui hernepõllust mõõda minnes kauna ei võta, kasvavad naelad sekka, mis pehmes ei kee.
Sjn (Kielas) — 1 var.

- Vrd. 12616. Tüdrukust ja hernest ei tohi mudu mõõda minna, ku näpuge ei putu.

7757. UALIEME SÜÖMISEGA VOID SAUNA TÕISE KOHTA TOSTA — 1?(1) var.

?Lüg (Källo).

7758. KU ODA MÜÜDÄ LÄTT, SÕS VARS LÄTTKI — 3 var.

- a. _____
Räp — 1 var.

- b. Ku oda mõõda lätt, lätt vars kah.
Plv — 1 var.

- c. Ku jo oda müüda lätt, vars iks am-mugi lätt.
Vas v. Se (Prants) — 1 var.

7759. OTAV KALA, LAIH LIIM — u. 35(64) var.

Aaj. _____*

* lai (Ote); leem (Ote, Kan, Vas)
Ote, Vö, Se — 28(38) var.

- a₂. Odav kala, lahja leem.
Stein 48, Wied. 134, Kündja nr. 48 (1883)
572, Sak. Lisa nr. 22 (1888) 2, E 61, E² 80,
Norm. 265, EKMS II 1263 ja III 338; Pal,
?Kam (Reli), As (Kuusik), Tt (Kreutzw.)
— 3 v. 4(20) var.
- b. Odav kala, leem lahja.
Võn — 1 var.
- Ba. Otav kana, laih leem.
Wied. 138 — 1 var.
- b. Odav kana, lahja leem.
EKMS II 1263 — 2(1) var.
- C. Odav hind, lahja leem.
E 61 — 12(1) var.
- D. Otav kala, laih liha.
Se (Pöllula) — 1 var.
- E. Odav hind, lahi liha.
Kam (Küle) — 1 var.
7760. ODAV KAUP, HALB KAUP; KALLIS
KAUP, HEA KAUP — 12(1) var.
?Nõo (Elsen).
- Vrd. 3096. Mis kallis, see kaunis; mis odav, see
mäda.
7761. ODAV OSTA, KALLIS KANDA —
3 var.
- A. —
Pal — 1 var.
- B. Odav osta, kallis pidada.
Juu v. Vän (Virkus), Pal — 2 var.
- Vrd. 3096. Mis kallis, see kaunis; mis odav, see
mäda.
7762. Odava kauba ostmine on raha raiska-
mine.
7762. ODAVA KAUBA OSTMINE ON
RAHA RAISKAMINE — 12(1) var.
EKMS II 1262.
- Vrd. 7761. Odav osta, kallis kanda.
7763. ODAVASTE SAADUD, HOOLETU-
MAST HOITUD — 1 var.
- Hls (Jung).
- Vrd. 13180. Mis vaivaga saat, tuud hoolõga
hoiat.
7764. KES ODRE EI KASVATA, MÖDU
EI SAA — 1 var.
VMr (V. ja G. Lurich).

7765. ODER KÄSKINUD ENNAST, KUI
RUKKIPIA JUBA PAISTAB, KAHE
KÄEGA PILDUDA — 4 var.
- Aa. Aga kui rukki esimene emapia ennast
näitab, siis viska kahe käega odre
maha, ära siis änam voata.
Koe (Schultz) — 1 var.
- b. —
Plt (Utsal) — 1 var.
- B. Kui künimees üle aja piitsavarega loo-
nud rukipäid saab ju mõned lugeda,
võib odre teha maha.
Kuu (Abreldal) — 1 var.
- *
- C. Ku rüüpää vällän, sös peab vili joba
maha tett olema.
Trv (Ungerson) — 1 var.
7766. ODER ON RUKKI POEG — 1 var.
Käi (Kõrv).
- Vrd. 9846. Rukkitüli oo odra sõnnik.
9847. Rukkitüü kasvatab odra poja.
7767. ODER ÜTLENUD ENNEMUISTE:
«MIND EI PIA MITTE LIETUHA
EGA PORIAUKU TEHTAMA, VAID
PARAJA MUA SISSE» — 1 var.
- Ksi (Roots).
- Vrd. 12102. Tuhkhauda külvetu kesev kasu
hää.
9961. Rügä tuhka, tõug mutta.
7768. ODRA LOOMISEGA LÄHEB
KÄGULE ODRAOKAS KURKU —
32(33) var.
- A_{1a}. Kesvähak lääb käole kurku.
Krk — 1 var.
- b. —
Jõe (Redlich) — 1 var.
- c. Kui oder lükib, siis okas lähab käo
kurku.
KJn — 1 var.
- A_{2a}. Kägu kukub nii kaua, kui õdraõkkas
kurko jääb.
Jõh — 1 var.
- b₁. Kägu kukub, kuni odraohakas kurku
läheb.
Koe — 1 var.
- b₂. Kägu kukub niikaua, kuni odraokas
kurku läheb.
SJn — 1 var.

- c₁. Kāgu kuuk niikavva, kui kesvāohak kurko lätt.
Rāp — 1 var.
- c₂. Kāgu kukub seenikaua, kui kesvaohakas kurku läheb.
Nōo — 1 var.
- c₃. Kesvāohak pidi minema kurku, siis pidand kāgu enam kukkuma.
Kod — 1 var.
- d. Kāgu kuuk niikavva, ku kesvāoras kurku kargas, sōs jätt maha.
Vas — 1 var.
- e. Kāgo senni kukub, kunni kesvad ōhagale liavad, siis liāb ōhag kurku.
Kod — 1 var.
- f. Odraoga minne kurku, siis kukulind ānām ei kuku.
Var — 1 var.
- g. Kāgu lōpōtas kuukmiist sis, kui talle kesvāuhak kurku lätt.
Kam — 1 var.
- h. Kukulind ei jāa enne vaid, ku odraokas kurku lähāb.
Tor — 1 var.
- B_{1a}. Pāāle jaanipāāva lätt kiāolō kesvāuhakas kurku.
Rōu — 1 var.
- b. Kāole läheb pärast jaanipāēva kesvāpāāohakas kurku.
Vōn — 1 var.
- c. Peale jaanipāēva on kukulinnul odraokas kurkus.
Vān — 1 var.
- B_{2a}. Kāgu ei kuku peale jaani sellepārast, et talle odraokas kurku läheb peale jaani.
Ris — 1 var.
- b. Pāāle jaanipāēva mineva kāol odrauhak kurku, sis jātab laulmese järgi.
Vil — 1 var.
- c. Kāol on jaanipāēvast saadik odraohak kurgus, ei kuku enam.
Vil — 1 var.
- d. Jaanipāēval läheb kāole kesvāoras kurku, siis ei saa ta enam kukkuda.
Trt — 1 var.
- C. Heinamaarjapāāvast läheb kāule otraokas kurku.
Hlj — 1(2) var.
- D. Kukulinnul kasub peetripāēvast otraōva kurku, heel läheb karuseks.
Phl — 1 var.
- E₁. Kāgu hakkab kukkuma juripāēva ajal, ku odraokas lähāb kōrisse, sis enamb ei kuku.
Ils — 1 var.
- E₂. Jaanipāēval lähāb kāol odraohak kurku ja sellest pāēvast siis ei saa enam kukkuda, kuna ta jūripāēvast kukkumist alustas.
Saa — 1 var.
- E₃. Kāgu [tuleb] jūripāēval; kāgu kukub jaanipāāvāni, peale jaani lähāb odraokas kurku, sellepārast ei saa enam kukkuda.
Pit — 1 var.
- F. Odraokas lāks kāu kurku, linaluu lāks lōukesel.
Hlj — 1 var.
- G. Kāol ōtraōga kurgus, esimene heinakuhi metsas.
Lūg — 1 var.
- Vt. 4920 B.
- H₁. Kāol lähāb peale odra loomist okas kurku, siis ta enam ei laula, ta on siis kull.
Rid — 1 var.
- Vt. 4921 B.
- H₂. Kukulind laulab, kunni oder loob, siis odraoga lāāb kurko ja jāāb ta kulliks.
Sa — 1 var.
- Vt. 4921 C.
- H₃. Pāāle jaanipāēva on kāol odraohak kurgus, ei kuku enam ja muudab end kulliks.
Vil — 1 var.
- Vt. 4921 D.
- H₄. Kāgu ōeldakse pärast jaanipāēva kulliks muutuma; kui odra on āra loond, siis odraokas läheb kāole kurku, ei saa enam kukkuda.
Nrv — 1 var.
- Vt. 4921 E.
- Vrd. kk: Kāol kesvāuhāk kurguh (Se).
- Vrd. 7771. Kui odraohak välja tuleb, siis kāgu ei kuku enam.
7769. ĀRA OTRA ENNE JAANI KIIDA — 1 kuni 3(24) var.
- Aa₁. ————
Ol. Lisa nr. 11 (1888) 174, 1s. Kal. (1904) 210, Reinhold Kal. (1911) 7, Norm. 216 — 1(12) var.
- a₂. Enne jaani āra otra kiida.
Sōēt Aeg Kal. (1907 juuni) — 2(1) var.

- b. Enne jaanipäeva ära otra kiida.
Laakm. ER Kas. Kal. (1886) 33 — 1?(3) var.
- c. Ega enne jaanipäeva ei või odre kiita veel.
KAH Kal. (1890) 14 — 2(1) var.
- d. Ära, poeg, enne jaani ohre kiida, sest ega sa roheliselt neid maha ei niida.
Lindf. (1879) 55 — 2(4) var.
- B. Ära kiida vilja enne jaani.
E² 65; ?Pal (Karro) — 2(2) var.
- C. Ära vaata nisu pääle kevade, vaid jaanipäeval.
?Võn (Sordla) — 1?(1) var.

7770. KUS ON OHRAIVA, SEAL EI MAHU RUKKIIVA — 2(22) var.

Aa. — *

- * odra (KAH); seal (Hupel), sääl (KAH)
* Helle 344, Hupel 111, Poromenski EGr.
202, KAH EKAI 154 — 1(11) var.

*
Brauon ohraiwat, seal ei mabbu rukkiwata, wo
ein Brauhauß steht, kon kein Backhaus stehen.

- b₁. Kus on ohraiva, senna ei mahu rukkiiva.*
* odra (Kündja)
Wied. 93, Kündja nr. 42 (1883) 502 — 2(3) var.
- b₂. Kus odraiva on, sinna ei mahu rukkiiva.
Stein 38 — 2(3) var.
- b₃. Kus odraiva, sinna ei mahu rukkiiva.
E 47, E² 70 — 2(2) var.
- B. Kus linnaks ees, senna rugi ei mahu.
Käi (Sooster) — 1(3) var.

7771. KUI ODRAOHAK VÄLJA TULEB, SIIS KÄGU EI KUKU ENAM — 2(3) var.

- a. —
Vil (Evert) — 1(2) var.

- b. Kesvapäa tulõ vällä, kägo jätt kuukmisõ maaha.
Se — 1 var.

Vrd. 7768. Odra loomisega läheb kägule odra-
okas kurku.
8511. Peetri-paavlipäeval jääb kägu vait.
3627. Ku kesvapäa vällän om, sis kuuk
kägu näl'ga.

7772. OTRAPUTRU PAISUB PAJAS JA P... S — 1?(1) var.

?VNg (Aug. Krikmann).

7773. OEH! TÄNA, OEH! HOMME, MILLAL OEH! OTSA SAAB — 10(11) var.

Aa. —

Vai — 1 var.

- b. Voi! täna, voi! homme, milla see oi! otsa saab.*
* või (EKMS), oi (Kuu); millal (EKMS), millas (Kuu); saab (EKMS; Kuu)
A. Ploompuu (Kuu) seletus: «Orja ohkamine.»
EKMS I 854; Kuu, Lai — 2(3) var.

- c. Oe! täna, oe! homme, milla oe! otsa saab.
Jõh — 1 var.

- d. Oi! homme, oi! täna, millega oi! otsa saab.
VNg — 1 var.

- e. Oh! hommen, oh! täempe, kunas oh! otsa saab.
Krk — 1 var.

- f. Täna oh!, homme oh!, kunas oh! otsa saab.
TMr — 1 var.

- B. Oh! täembe, oh! hommen, kunas saave otsa orja päeva.
Krk — 1 var.

- C. Kunas see oe! otsa saa, kunas see murõ muilõ jääs.*
* oeh

Urv — 2 var.

Vrd. kk: Täl om oih! hommen ja oih! tänä, oih! ei saa otsa kunagi (Nõo).

7774. KES OHAKAID KULIB, SEE OHAKAID LEIKAB — 2(3) var.

a. — *

* kül'vab; lõikab (Suits)
Sannumetoja VII (1860) 32, Suits 145 — 2(2) var.

- b. Külvad ohakaid, saad kah lõikama ohakaid.
?Try (H. Kallas) — 2(1) var.

Vrd. 3319. Ei karuohaka külvist kaeru kasva.
150. See, kee aganu kül'vab, leikab uhaku.

7775. OHTJIT KIDSU SIS, KU' LOOMA
OMMA, NAAKU UP' SIS KITSKMA,
KU' JO NUPI JÄ NÖGLA OMMA —
1 var.

looma = noored taimed
Vas v. Se (Sandra).

7776. UHAKA JA ORJAVITSA KASUSE
HALVA MAA PÄÄL KAH — 1(2)
var.

Vas v. Se (Sandra).

7777. ANNA OHJAD KURJA KÄTTE,
LÄHEB HOBU HOOPIS METSA —
3(17) var.

- a. Annad ohjad kurja kätte, läheb hobu
hoopis metsa.
Wied. 7, Kündja nr. 31 (1883) 370 — ?(5)
var.

- b₁.
Meelej. nr. 4 (1879) 198, Kmpm. Klr II:
43, Pöld 66, Norm. 241; VMr (A. Elken) —
1(9) var.

- b₂. Anna ohjad kurja kätte, siis läheb
hobu hoopis metsa.
Hlj (Rehberg) — 1 var.

- c. Anna ohjad hullu kätte, hobu läheb
hoopis hulluks.
Ez 37 — ?(1) var.

- d. Anna ohjad hullu kätte, hull ajab här-
jad kraavi.
Kuu — 1 var.

- Vrd. Kp. V 682 3: Anna ohjad kurja kätte, / Lä-
heb hobu hoopis metsa.

7778. KES OSKAB OHJE KÄES HOIDA,
SEE OSKAB KA PIITSA ANDA —
1 var.

Jür (Luu).

7779. OHJAD IKKA OMA KÄES —
2 var.

- A.
Puh (Antik) — 1 var.

- B. Ära anna ohje tõise kätte, pea kõvaste
oma käen.
Puh — 1 var.

- Vrd. kk: hoidma ohje omas käes 'võimu enda
käes hoidma' (Räp).

7780. PAREMB OHAT KU OJAT — 1 var.

Võ (anon.).

7781. KUS OHTU, SEAL ROHTU — 2 var.

- a.
Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.

- b. Kus on ohtu, siel on ka rohtu.
Kuu — 1 var.

- Vrd. 7784. Otsi ohtu, katsu rohtu.

7782. OHT ÕPETAB, NÄLG NÄITAB —
16(25) var.

- Aa₁. *

* õppep (Ran), oppas (Se); näütäs (Se)
Wied. 134, Kündja nr. 48 (1883) 572, E 61;
Ran, Se — 3(7) var.

- a₂. Küll oht oppas, nälg näütäs.
Rõu, Röp, Vas v. Se (Sandra) — 3 var.

- a₃. Küll oht oppas ja nälg näütäs.
Rõu — 1 var.

- b₁. Nälg näütäs, oht oppas.*
* näütäs (Plv, Võ)
Rõu, Plv, Võ, Se — 4(5) var.

- b₂. Nälg näütäs ja oht oppas.
Se — 1 var.

- b₃. Nälg näitab, oht õpetab.
Ez 76, Norm. 270 — ?(2) var.

- b₄. Küll nälg näütäs, oht oppas.
Rõu — 1 var.

- b₅. Küll nälg näutas ja oht oppas.*
* näütäs (Wied.)
Wied. 100; Ote — 1(2) var.

- B. Häda oppas, nälg näütäs.
Se — 1 var.

- C. Küll nälg näitäs ja orjus õppes.
Hel — 1 var.

- D. Küll nälg näitab ja õlu õpetab.
Päss PJs 562 — ?(1) var.

7783. OLGU OHUKS, KUI EP OLE
ROHUKS — 4(9) var.

- A. *

* ei ole (E, Pöld)
Wied. 135, Kündja nr. 48 (1883) 572, E 61,
Ez 43, Pöld 14 — 1(6) var.

- Ba. Olgu ohuks, aga mitte rohuks.
M. Reimannil seletus: «Nii ütles mu vana-
ema mulle, kui ma talle ükskord jaanilillesi
andsin, küsides: «Mistavris sa neid alal
hoiad?» Nii õõldakse ka kõige arstirohtude
kohta.»

Kse, PJg — 2 var.

- b. Olgu ohuks, mitte tarvis.
Wied. ESSr 703 — 1 var.
Tõenäoline on ka fraasi loitsuline funk-
sioon.

Vrd. 15002. Uks ohuks, teine rohuks, kolmas-
neljas hingedõlja.

7784. OTSI OHTU, KATSU ROHTU —
1(6) var.

Wied. 138, Kündja nr. 48 (1883) 572, E 63,
Ez 44, Ridaia 21.

Vrd. 7781. Kus ohtu, seal rohtu.

7785. PALJUKS OHU PEALE TARVIS
LÄHEB — 4 var.

Aa.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

b₁. Paelus oho peäle tarbis.

Vig — 1 var.

b₂. Paeluks ohu peale tarvis.

Vän — 1 var.

B. Palju ohoks tarvis lähäb, kui tahetak-
se abi anda.

Kir — 1 var.

Vrd. 8439. Paljuks patusele tarvis on.

7786. EGA OINAS MUIDU EI KIPUTA,
KUI UTELAMMAS SABA EI LIPUTA
— 1 var.

Hlj (Reepärg).

Vrd. 12973. Mes see ute huikamine, kui see
pässi pääd ei pöörä.

7787. IGAL OINAL ON OMA MIHKLI-
PÄEV — u. 10(16) var.

a₁. —————*

* egäl; om (Ran); mihklipäiv (Lüg, Ran)
E. Normanni (Hel) seletus: «Iga süüdlane
saab kord karistuse.»

Norm. 136; ?Lüg (Källo), ?Kuu (Volberg),
Hel, Nõo, Ran — 3—5(6) var.

a₂. Igal oinal oma mihklipäev.*

* egäl (Ote), egal (Vas); mihklipäiv (Lüg,
Ote, Vas)

EKMS I 991; ?Lüg (Källo), Vän, Hel, Elva,
Ote, Vas — 6—7(7) var.

a₃. Egal oinal tulep oma mihklipäiv.

Kam — 1 var.

b. Eks igal oinal tuleb oma mardipäev.
O. Tiigi seletus: halva inimese, pealekacha-
jate kohta.

Vil — 1 var.

c. Eks igal oinal tuleb oma pärtlipäev.
Vil (O. Tiik) — 1 var.

Vrd. kk: Kõll temal tuleb ka oma mihklipäev
(Äks).

Vrd. ul: Kui mihklipäev oli tulemas, / siis oina
hing oli minemas (ERA II 27, 256 < Nis).

Vrd. 6819. Kui tuleb mihklipäev, siis lõpeb oina
vaev.

7788. KUA OINAS NO POJA OMAS VÖTT
— 1 var.

Vas v. Se (Sandra).

7789. KUS OIT, SEAL UPUTA, KUS
LOMP, SEAL LOPUTA — 1 var.

MMg (Jakobson).

7790. EGA OJAKENE OTSIP MERD —
1 var.

Vas v. Se (Sandra).

7791. PAREMB OIJA SULGU KUI JOKE
— u. 30(62) var.

A_{1a1}. —————*

* sulge (Ote); ku (Urv, Rõu, Vas v. Se);
jõkö (Urv, Rõu, Vas v. Se), jõgl (Rõu)
Ote, Urv, Rõu, Vru, Rääp, Vas v. Se
(Sandra, Prants), Se — 9(15) var.

a₂. Paremb om oija sulgu kui jõe.*

* parem; sulge (Ote); ku (Plv, Rääp)
Ote, Plv, Rääp, Vas — 4(5) var.

a₃. Paremb oija sulgeda kui jõkke.

Võn — 1 var.

a₄. Paremb on oija sulguda kui jõge.*

* sulgeda (EKMS)

Wied. 146, Kündja nr. 48 (1883) 573, EKMS
I 125 ja IV 419 — 1(6) var.

a₅. Paremb om oia sulgu, kui jõe.

Stein 54; Võ-Se (Stein) — 1(7) var.

a₆. Hõlpsamb om oija sulgu kui jõe.

Vas — 1 var.

b. Paremb oija sulgu, ku viimate jõkkõ
hakkõ.

Rõu (Gutves) — 1 var.

c. Paremb oija suud sulguda kui jue suud.*

* sulgu (TMr), sulgeda (Ez, Norm., EKMS);
jõe (trükised; TMr)

E 67, Ez 45, Norm. 68, EKMS I 338 ja IV
419; Kuu, TMr — 2(10) var.

d. Kergemb on oija suud sulguda kui jue
suud.

Kuu — 1 var.

A₂. Sulu oija, ärä enämb jõkö sulu.
Ote — 1 var.

- A_{3a}. Kui oija ei jõvva sulgu, sōs jōkke ei jõvvaki.
Plv (Tobre) — 1(2) var.
- b. Sulu_{ui}' ināb sis jōkkō, ku oija sulu_{ui}.
Se — 1 var.
- A₄. Kes oija ei sulu, tuu jōkō ammuki ei jōvva sulgu.
Rōu — 1 var.
- A₅. Ku saa_{ai} oija sulutus, sis piāt jōkō sulgma.
Vas v. Se (Prants) — 1 var.
- A₆. Paremb jōke sulgu kui oija.
?Vas v. Se (Sandra) — ?(2) var.
- B_{1a}. Parem jōge sulgu kui järve sulgu.
Pal — 1 var.
- b. Paremp ōks jōkō sulgo' ku järve.
Se — 1 var.
- B₂. Ko jōkō jōvva_{ai} sulgo', sis järve ināp sulu_{ui}.
Se — 1 var.
- C. Parem jōe suud matta kui mere suud.
EKMS I 338 ja IV 419; Hlj (Leetberg) — 1(4) var.
7792. KELLEST OKAS PEAB SAAMA, SEE ON VARAKULT TERAV — 10(37) var.
- Aa. _____
Wied. 54, Kündja nr. 35 (1883) 418 — 1(4) var.
- b₁. Kellest okas peab saama, on ju varakult terav.
E 33, EKMS I 226 — ?(2) var.
- b₂. Kellest okas peab saama, on varakult terav.
Kmpm. Klr II' 101 — ?(10) var.
- B_{1a1}. Mis okkaks loodud, on noorelt terav.
Wied. 120, Kündja nr. 46 (1883) 549, E 56, Kask-Vaigla-Veski I H5 90, EKMS II 439 ja 1310 — 1(10) var.
- a₂. Mis okas loodud, on noorelt terav.
Rap — 1 var.
- a₃. Mis okkaks loodud, see on noorelt terav.
Puus. Eü I 112, Kask-Puusepp-Vaigla 14 — ?(2) var.
- a₄. Miš okkaks loodud, sii juba noorelt terav.
Kod — 1 var.
- a₅. Mis okkaks loodud, see on juba noores terav.
Mus — 1 var.
- a₆. Mis okkaks loodud, on juba noorelt terav.
Hel, Pst — 2 var.
- b. Mis okkaks loodud, on noorelt juba teräve.
Saa — 1 var.
- B₂. Kes okkaks tahab saada, see peab sündides terav olema.
Ksl — 1 var.
- Ca. Kes konsiks loodud, on nooreld kõver ja kes okkaks loodud, on nooreld terav.
Hel — 1 var.
- b. Kes konksuks loodud, on noorelt kõver, kes okkaks loodud, on noorelt terav.
EKMS I 660 — ?(1) var.
- Vt. 4301 C.
7793. KUI OKSELASU NINA EES, SIIS KIBE KURGUS — 1 var.
Sa (Allas).
7794. HÄÄ OLEKSI, KUI OLEKSI; PAREM, KUI EI OLEKSKIST — 3(7) var.
- Aa. _____
Plv (Tamm) — 1 var.
- b. Hea oleks, kui oleks; parem, kui ei olekski.*
* hää (Nurmik)
E 22, E2 38, Nurmik I2 136 — ?(4) var.
- c. Hää olōsi, kui olōsi; paremb jälle, kui ei olōski.
Plv (Tamm) — 1 var.
- B. Hää om, kui saada, paremb viil, kui ei saa.
Ote — 1 var.
7795. KELLEL ON, SELLELE ANTAKSE; KELLEL POLE, SELLE KÄEST VÕETAKSE — u. 20(34) var.
- Aa. Kellel on, sellele antakse.*
* kel (Gr.)
CRJ H I 16, Gr. ELr II 48; Krj — 2 v. 3(4) var.
- b. Kellel on, sellele antakse veel peale.
VMr (A. Elken) — 1 var.
- Ba₁. Kel on, sel antakse; kel ei ole, selt võetakse.
Vaim. Täht. (1850) 5 — 1?(1) var.

- a₂. Kellel on, sellele antakse; kellel pole, sellelt võetakse.
EKMS IV 725 — 17(1) var.
- b₁.
Vil (Toss) — 1 var.
- b₂. Kellel om, sellel antas; kellel ei ole, selle käest võetas ära.
Krk — 1 var.
- c₁. Kessel on, sellele antakse; kessel pole, selle käast võetse seegid, mis taal on.
Vil — 1 var.
- c₂. Kel on, sel antakse; kellel ei ole, sellelt võetakse seegi ära, mis tal on.
Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.
- c₃. Kel on, sellele antakse veel; kellel ei ole, sellelt võetakse ka see natuke ära, mis tal on.
Vän — 1 var.
- d₁. Kellel oo, sellele antakse; kellel põle, sellel võetakse viimanegi.
?Mar (Hiemägi) — 12(1) var.
- d₂. Kellel on, sellele antakse; kel ei ole, sellelt võetakse viimanegi ära.
Trm — 1 var.
- d₃. Kellel on, sellele antakse; kellel ei ole, sellel võetakse viimanegi ära.
?Ran (L. Kallas) — 12(1) var.
- C. Kellel pallu, sinna antas ja kos vähä, säält võetse.
Hel — 1 var.
- Da. Kus om, sinna pannas manu; kus ei ole, säält võetse.
Hls — 1 var.
- b. Säält võõtaks, kus ei ole; sinna pannaks, kus on.
TMr (anon.) v. Vru (R. Kallas) — 1(3) var.
- E. Kus enne, senna tuleb ikka veel.
Krk (Mägi) — 1 var.
- Fa. Kus palju on, senna kogub veel juure.
Wied. 94, Kündja nr. 42 (1883) 502, Norm. 230, EKMS III 489 — 1(6) var.
- b. Kus palju koos, sinna kogub veel juurde.
E 47, E² 75, Kask-Vaigla-Veski Lõ² 69 — ?(4) var.
- G. Kus ühtegi ei ole, senna ei tule ka ühtegi juure.
W. Norm. OL 39 — 12(1) var.
- Ha. Kel küll on, see veel saab.
Trt (Eisen) — 1 var.

- b. Kellel on, tuu saab.
Trt? (Viidalepp) — 1 var.
- Vrd. Matt. 13,12: Sest kennel ial on, sellele peab antama, ja temmal peab küll ollema; agga kennel ep olle, selle käest peab ka ärravõetama mis temal on. Vrd. ka Matt. 25,29; Mark. 4,25; Luuk. 8,18 ja 19,26.
Korduvalt tsiteeritud mitmesugustes trükistes (ER Kal. (1882), Risti R Kal. (1901, 1907, 1911, 1918) jne.
7796. KUI EI OLE, EI HOOLIGI; EI SAA, EI SALLIGI — 8(11) var.
- Aa.
Lai (Tammepuu) — 1 var.
- b. Ei ole, ei hooli; ei saa, ei salli.
Trm (anon.) v. Vru (R. Kallas), TaL (Sprohgis) — 2(4) var.
- c. Ei ole, ei hooli; ei salli, ei saa.
Pst (Anson) — 1 var.
- Ba₁. Ei ole, ei hooli; ei saa, ei taha.
Trv, Pst — 2(3) var.
- a₂. Ei ole, ei hooli; ei saa, ei taha kah.
Trv — 1 var.
- b. Ku ei saa, sis ei tahagi; ku ei ole, sis ei hooligi.
Krk — 1 var.
- Vrd. ri «Kiri kiige peal»: Kui ei ole, ma'l hooli, / kui ei saa, ei ma salli (ERIA I:2 nr. 1030).
7797. MIS SA OLED, SEE SA OLED — 1 var.
Saa (Sõggel).
7798. MIS VEEL EI OLE, VÕIB SAADA — ? kuni 1(3) var.
- a.
W. Norm. OL 40 — 12(1) var.
- b. Mis ei ole, võip veel saada.
ELS 67 — ?(2) var.
7799. MÄÄNE OLÖT, SÄÄNE KOOLÖT — 1 var.
Se (Pino).
7800. OLEKS EI AITA ÜHTEGI — 1 var.
Vil (Leoke).

7801. OLEKS EI MAKSA MIDAGI —
2(8) var.

A. —————
KJn — 1 var.

B. Oleks ei maksa midagi, oleks uppus
Jamburi jõkke ära.
E MVH 86, E 61, E₂ 43; Hlj (Pruhl) —
1(7) var.

Vt. 7819 E.

Vrd. 6862. Muidu ei maksa midagi, muidu on
oleksi sugulane.

7802. OLEKS JA AGA JA KOLMAS KIT-
SAS — OLEKS NEED MAA PÄALT
ÄRA KAOTADA, SIIS OLEKS HÄÄ
ELU — 1 var.

HMd v. Ris (Treumann).

7803. OLEKS JA PEAKS ON SITA
POSTID — 1 var.

Vän (Rõõmussaar).

Vrd. 7818. Oleks on sitahuniku tugi.

7804. OLEKS JA PEAKS ON VENNAD —
6 v. 7(9) var.

A. —————

?Vän (Tammsoo) — 1?(1) var.

Ba. Oleks ja peaks on vennad ja pidi nen-
de pisike öde.
Vän (Rõõmussaar) — 1 var.

b. Oleks ja peaks olid vennad, pidi nen-
de öde.
Tor — 1 var.

C. Oleks ja pidi olid vennad; oleks uppus
ää, pidi jäi puu alla.
Amb (Eplik) — 1 var.

D. Oleks ma ja peaks ma, niisamati ka
saaksin ma — on kolm keik kehva
vennakest.
Sa (Allas) — 1 var.

Ea. Oleks on sita poiss ja pidi tema vend.
Plt — 1 var.

b. Oleks ja pidi on vennad, aga mõle-
mad halvad poisid.
E MVH 86; Plt (Luu) — 1(3) var.

Vt. 7817 J.

Vrd. 7808. Oleks ja tuleks on vennad.
7823. Oliks ja pidiks ei ole vennad.
526. Eks on oleksi poolvenda, läks uakau-
naga Soome, senna ta ka jäi.

7805. OLEKS JA PIDI ON KAKS KELMI
— 1 var.

Mus (Lepp).

Vrd. 7824. Oliks ja pidiks on kahe otsaga.

7806. OLEKS JA PIDI ON RAUDNA SOOS
RATTA ROOPAS REERAUA VAHEL
JALGUPIDI KINNI; KUI SÄALT
LAHTI PÄASEB, ON ASJAD
KORRAS — 1 var.

Kõp (Tiik).

7807. OLEKS JA PÖLEKS PÖLE VEN-
NAD — 2 var.

Hää (M. Martinson-Mäesalu).

Vrd. 7820. Oles ja om ei ole vellekse.

7823. Oliks ja pidiks ei ole vennaksed.

7808. OLEKS JA TULEKS ON VENNAD
— 1?(1) var.

?Juu v. Vän (Virkus).

Vrd. 7804. Oleks ja peaks on vennad.

7809. OLEKS LÄKS ORJAKU OTSAST
MERRE — 1 var.

Orjaku = sadam Hilumaal

Käi (Kliisa).

7810. OLEKS OLEMA JA PÖLEKS
PÖLEMA — 1 var.

Hää (M. Martinson).

7811. OLEKS OLİ OLBRI LEVALOIMES,
PIDI OLİ PEETRI PIIMAPÜTTIS —
1 var.

K. Lepa seletus: «Olbr ja Peetri on pere-
nimed Mustjala khk Võhma külas.»

Mus.

7812. OLEKS ON HEA POISS, AGA
KÄTTE TEDA EI SAA — 5 var.

A₁. —————

Plt (Luu) — 1 var.

A₂. Oleks on hea poiss.

Kel (õpil.) — 1 var.

B. Oleks õli hia poiss, aga uppus ära
Jamburi jõkke kõige präänikukoorma-
ga.

Trm — 1 var.

Vt. 7819 D.

- C. Oleks on küll hää mees.
Trm — 1 var.
- D. Oleks on hea mees, aga põleks põle üht.
Põl — 1 var.
- Vrd. 7817. Oleks on paha poiss.
7813. Oleks on hea sõna, põleks põle üht.
7813. OLEKS ON HEA SÕNA, POLEKS POLE ÜHT — 2 var.
- a. _____
Põl (Rand) — 1 var.
- b. Oleks on hea sõna, aga põleks põle üht.
Põl (Rand) — 1 var.
- Vrd. 7812, eriti D: Oleks on hea mees, aga põleks põle üht.
7814. OLEKS ON ILMA PÜKSATA — 3 var.
- Aa. _____
Vän (Tammsoo) — 1 var.
- b. Olõs om ilma pöksetä.
Räp (Lepson) — 1 var.
- B. Olõs om Luunja mõisa kõgõ sitõmb moonamiis ja viil päälegi ilma pökseta.
Räp — 1 var.
7815. OLEKS ON KÕIGE VILETSAM SÕNA, MIS MINGISUGUST KOHUST EI TÄIDA — 1?(1) var.
?Lal (Eichenbaum).
7816. OLEKS ON OLUVA HOBUSE SABA ALL — 1 var.
Kuu (Lindmets).
7817. OLEKS ON PAHA POISS — 11.
60(74) var.
- A_{1a}1. _____*
* õleks (Jõh, Trm), olik (Jõe)
Jõh, Kuu, Jõe, KJn, Lal, Trm, Rõn — 8 v.
9(9) var.
- a₂. Oleks on üks paha poiss.
P. Tammepuu seletus: õeld. siis, kui keegi ütleb: «Oleks olnud».
Lal — 1 var.
- a₃. Oleks on alati paha poiss.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- b₁. Oleks on sita poiss.*
* õleks (Trm)

- EKMS IV 439; Kuu, Vil, Plt, TaP — 6 v.
7(8) var.
- b₂. Oleks on üks sita poiss.
Räp v. Mär (Poom) — 1 var.
- b₃. Oleks on alati sita poiss.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- A₂. Oleks õeldakse paha poiss olema ja ilma väärtuseta sõna.
Lal — 1 var.
- A₃. Oleks on üks võimetu poisike.
?Vil (Leoke) — 1?(1) var.
- B_{1a}1. Oleks on paha mees.*
* olis; mies (Kuu)
Hij, Kuu — 2 var.
- a₂. Oleks on ikka paha mees.
VMr — 1 var.
- b₁. Oles om halb miis.
Võn (Sordla) — 1 var.
- b₂. Olõs om halb miis.
Räp (Lepson) — 1 var.
- c. Oleks ei ole hää miis.*
* oles (Trv); hea (E); mees (E; Plt)
E MVH 22, E 61, E 43; Trv, Plt — 3(6) var.
- d₁. Oleks on sita mees.*
* mies (Rak, Amb), miis (Vil)
EKMS III 1099; Rak, Amb, Kuu, Juu v.
Vän (Virkus), Vän (Tammsoo), Vil — 7(9) var.
- d₂. Oles om sitt miis.*
* olõs (Se); um (Se); sita (Trv)
Trv, Ote v. San (Tammemägi), Plv, Se — 4 var.
- d₃. Oleks on ikka sita mees.
VMr — 1 var.
- d₄. Oleks on alati sita mees.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- B₂. Oleks on sitt mees, selleperast ta mil-laski ei ole.
Võn — 1 var.
- B₃. Oleks on üks sita mees, tema ei anna kedagi kätte kellegile.
Jür — 1 var.
- C. Oleks oo ikke seta mees, püksid jal-gas, perse ees.
Rid (Hilemägi) — 1 var.
- Da. Oles one sita poiss, on one täismiis.
Kod — 1 var.
- b. Oleks on sita poiss, aga vot on on mees.
Trm — 1 var.

- E. Olõs om sita mees, aga om om tubli poiss.
Kam — 1 var.
- F. Oleks on sitt, aga on on mees.
Emm — 1 var.
- G. Oleks ja pidi kaks keige kehvmad meest.
Mus — 1 var.
- H₁a. Oleks ja pidin on halvad mehed mõlemad.
Trv — 1 var.
- b₁. Pidin ja oleks on ikka sita mehed.
Kuu — 1 var.
- b₂. Pidi ja oleks — need on sita mehed.
Tür — 1 var.
- e. Oleks ja pidi on sita mehed.
Krj — 1 var.
- H₂. Oleks ja peaks on sita mehed, mis neist rääkida.
EKMS IV 439 — 1 var.
- I. Oleks ning pidi on lolliid mehed.
Kaa — 1 var.
- Ja. Oleks on sita poiss ja pidi tema vend.
Plt — 1 var.
- b. Oleks ja pidi on vennad, aga mõlemad halvad poisid.
E MVH 86; Plt (Luu) — 1(3) var.
- Vt. 7804 E.
- K. Oles om nõndasama halb mees nagu ta tädimees pidiski.
Hel (Martin) — 1 var.
- L. Oles on niisama halb mees kui ta kälimees pidiski.
Hel (Martin) — 1 var.
- Vt. 7821 B.
- *
- M. Oleks on lits mees.
E. Liivi seletus: õeld. siis, kui keegi oleks midagi teinud, aga polnud võimalik.
Pha — 1 var.
- Na. Oleks ja pidi on litsid mehed.
Krj — 1 var.
- b. Oleks ja pidi on kaks kõige litsimad meest.
Krj — 1 var.
- O. Oleks ja poleks — need olla kaks litsi mõlemad.
Krj — 1 var.
- *
- P. Oleks on vaene mees.
Amb — 1 var.

Tähenduslik funktsioon võib olla täiesti kõnekäänuline, näit.

- Vrd. kk: «Oleks ma sedaviisi teinud» — vastus — «Ja sa oleks muidu küll sedaviisi teinud, aga see oleks ei ole igakord hää mees» (Saa).
- Vrd. 7812. Oleks on hea poiss, aga kätte teda ei saa.
7825. Olliks on pahaks.
7820. Oles ja om ei ole vellekse.
7818. OLEKS ON SITAHUNIKU TUGI — 3 var.
- A. _____
VII, SJn — 2 var.
- B. Need kolm asja: oleks, külap ja pidi on kolm sitahuniku tugi.
E. Ennisti seletus: need on väärtusetud.
Emm — 1 var.
- Vrd. 7803. Oleks ja peaks on sita postid.
7819. OLEKS UPPUS Ä'Ä JAMBURI JÖKKE — 8(14) var.
- A. _____
Pee — 1 var.
- B. Oleks uppus ära Jamburi jökke raha-koorma alle.
Hlj — 1 var.
- C. Oleks uppus Jamburi jökke ära ja kaks koormat õlgi ka.
Trm — 1 var.
- D. Oleks õli hia poiss, aga uppus ära Jamburi jökke kõige präänikukoormaga.
Trm — 1 var.
- Vt. 7812 B.
- E. Oleks ei maksa midagi, oleks uppus Jamburi jökke ära.
E MVH 86, E 61, E 43; Hlj (Pruhl) — 1(7) var.
- Vt. 7801 B.
- *
- F. Oleks ja põleks läksid õlekõrrega üle kraavi minema, uppusid ära.
Hää — 1 var.
- *
- G. Oleks ja poleks olid hobuse sitaga üle järve läinu ja mõlemad ära uppunu.
Hää — 1 var.
- *
- H. Oleks uppus ära voorimehe peldiku.
Hlj — 1 var.

- Vrd. 2242. Ise uppus Jamburi jökke kõige
präänikukuormaga.
7820. OLES JA OM EI OLE VELLEKSE
— 1 var.
Hel (Tomp).
Vrd. 7817. eriti D: Oles one sita poiss, on one
täismis.
7807. Oleks ja põleks põle vennad.
7821. OLES JA PIDIS ON KÄLIMEHED
— 2 var.
A. —————
Hel (Martin) — 1 var.
B. Oles on niisama halb mees kui ta käli-
mees pidiski.
Hel (Martin) — 1 var.
Vt. 7817 L.
7822. OLES OM AMMUKI ÄRA KOOLU —
1 var.
Plv (Vildebaum).
7823. OLIKS JA PIDIKS EI OLE
VENNAKSED — 1 var.
Jõe (Vilbaste).
Vrd. 7804. Oleks ja peaks on vennad.
7807. Oleks ja põleks põle vennad.
7824. OLIKS JA PIDIKS ON KAHE
OTSAGA — 1 var.
Jõe (Vilbaste).
Vrd. 7805. Oleks ja pidi on kaks kelmi.
7825. OLIKS ON PAHAKS — 1 var.
Jõe (Vilbaste).
Vrd. 7817. Oleks on paha poiss.
7826. EGA «OLE TERVE» HOBEST
TOIDA* — 1(6) var.
* hobust (E MVH, E, EKMS), hoost (E²)
E MVH 70, E 15, E² 92, EKMS IV 169; Trv
(Valne).
7827. «OLE TERVE» KAH HÄÄ MEES —
1 var.
Vil (Nigul).
7828. OLEV PANEB VIIMASE KUHJA
PEA PEALE — 1 var.
Aud (Tarkpea).

7829. OLEV TULEB, TAPAB SOKU,
LAURITS LAMBA EHK KITSE —
1 var.
Krk (Mägi).
Vrd. 5608. Laurits tuleb, laud seljas, Pärt tu-
leb, pusa peos.
6810. Mihkel tuleb oinaga.
7830. OLEVIPÄEVAL ÜTELTS: «HÄRJAD
IKKE, RUUNAD RAKKE» — ?(1)
var.
?Krk (Kitzberg).
Vrd. kk: Sls härjad ikke, ruunad rakke 'olevi-
päeval öeldi nii' (Wied. 365).
Vrd. rl «Hirmus mõis»: [— —] härjad süüvad
ikke'essa, / ruunad raugad rakke'essa, / tio-
mehed teibä'assa (ERIA II:2 nr. 2668 jj.).
Vrd. 2311. Jakubipääv paneb vikatid varna ja
rakendab härjad ikke.
7831. OLEVIPÄEVAL LÖPEB HEINATEGU
JA ALGAB LÖIKUS — 1 var.
EKMS III 463.
7832. OLEVIPÄEVAST TULEVAD TÄHED
TAEVA — 2 var.
a. —————
Kaa (Jakson) — 1 var.
b. Olevipäeva õöst peale hakkab tähti
taevas selgesti paistma.
Nõo (Elsen) — 1 var.
7833. OLEVIPÄEVAST VERISTATUD
ESIMESED LAMBATALLED, SEST
NUÜD, SELLEST PÄEVAST OLLA
HEINAMAIK LIHA JUUREST KADU-
NUD — 1?(1) var.
?Saa (Söggel).
Vrd. 7835. Olipä peab nuga saama veriseks teh-
tud.
7834. OLEVIPÄEVAST SÜNDIDA LUME-
PILVED TAEVASE — 1 var.
Kär (Jögi).
7835. OLIPÄ PEAB NUGA SAAMA
VERISEKS TEHTUD — 1 var.
Sa? (Holzmayer).
Vrd. 7833. Olevipäevast veristatud esimesed
lambatalled, sest nüüd, sellest päevast olla
heinamaik liha juurest kadunud.

7836. OOLEBA KUU KEIB NII MADA-
LASTI, ET SIGA NÄÄB TEDA KA —
1 var.

Emm (Ennist).

Vrd. 12293. Tennüspäiv nägi tsiga päävä tal-
vahe är.

7837. EGA OMA KOERA HAIS VIHA
POLE — 1 var.

HMd v. Ris (Treumann).

Vrd. 7838. Ega oma latse sitt ei haisa.

7838. EGA OMA LATSE SITT EI HAISA
— u. 15(19) var.

Aa₁. — *

* lapse (LNg); haise (LNg, Ran, Vas)
LNg, Kam, Ran, Vas, Vas v. Se (Sandra)
— 6 var.

- a₂. Ega oma lapse sitt haise.

LNg (Prooses) — 1 var.

- b. Ega oma lapse sitt nõnda ei haise
nago võõral.

Trv v. Rõu (Slipsen) — 1 var.

- c. Ega oma lapse pask nii haise kui võõ-
ral.

E MVH 74 — ?(2) var.

- B. Oma latse sitt, tuu om makus, võõra
latse sitt om vänge.

Kam — 1 var.

- C. Võõra lapse sitt haiseb kurjaste.

Trv v. Rõu (Slipsen) — 1 var.

*

- Da₁. Oma sitt ei haise.

Lüg — 2 var.

- a₂. Ega oma sitt ei haise.

Lal — 1 var.

- b. Oma sitt ei haise iialgi.

Kad — 1 var.

- E. Ei haise oma sitt, haiseb võeras sitt.

Hlj — 1(2) var.

- F. Ega keegi enese haisu ei tunne.

Pär — 1 var.

Vrd. 9444. Raha ei haise.

7837. Ega oma koera hais viha pole.

7839. EGÄMIIS TIID UMA PERÄ —
1 var.

Ote (Jürgenson).

Vrd. 7840. Egäüits tiäp oma märä perä.

7840. EGÄÜITS TIÄP OMA MÄRÄ PERÄ
— 11(17) var.

A_{1a}. — *

* egäüits (Pst, Ran); tiäp (Ran), tääb
(Pst); märä perä (Ran)

J. Ainsoni (Pst) seletus: oma asja. J. Si-
muse (Kam) seletus: asjakord.

Pst, Kam, Ran — 4(5) var.

- a₂. Igäüks teab oma märä perä.*

* pära (trükistes)

Norm. 63, EKMS III 1076; MMg — 1(3)
var.

- a₃. Egäüits tiäb endä märä perä.

Nõo — 1 var.

- b. Igäüks teab isi oma märä pärä.

Sjn — 1 var.

- A_{2a}. Ega miis tiäb oma märä perä.*

* igamees teab; märä perä (Vil v. Trv)
J. Kala seletus: igäüks teab kõige paremini
oma seisukorda.

Vil v. Trv (Kala), Urv v. Krl (Tamm, Peh-
ka) — 2(3) var.

- b. Igamees tääb ise oma märä perä.

Hel (Wahlberg) — 1(3) var.

- B. Egäüits tiäb oma märä perset.

O. Silla seletus: «Teab oma asjade käiku
ja arengut, iseloomu ja ilmet.»

Nõo — 1 var.

Vrd. ul: Oman vallan vana märä, Tiio teadu pe-
rast tema perä (Urv).

Vrd. 7839. Egämiis tiid uma perä.

7841. Egäüks tiäb oma hobosõ miele.

420, eriti D: Igal asjal oma aeg, igal mä-
ral oma perä.

7841. EGÄÜKS TIÄB OMA HOBOSÕ
MIELE — 1 var.

Khñ (S. Saar).

Vrd. 7840. Egäüits tiäp om märä perä.

7842. EI OMA SILM PETA ÄRA —
4—8(37) var.

a₁. — *

* petä; ärä (Norm. Cl.)

* Helle 328, Hupel 104, Poromenski EGr.
183, KAH EKAI 149, Norm. Cl. 21 — 1(7)
var.

*

•Ei omma silm petta äära ei qen huge etugi nihi

- a₂. Oma silm ei peta ära.

* Hupel 116, Poromenski EGr. 216, Wied.
137, Kündja nr. 48 (1883) 572 — 1(7) var.

* omma silm ei peta ärra, ev. tõest: eicu tige trõst nõt.

- b. Oma silm ei peta mitte.
?Sa (Holzmayer) — ?(1) var.
- c. Ei oma silm peta.
Wied. 25, Kurrik SO 25, Kündja nr. 32 (1883) 382; ?Hls (Jung) — 1 v. 2(8) var.
- d₁. Ega oma silm iialgi peta.
Wied. 20, Kündja nr. 32 (1883) 382, E MVH 28 — ?(5) var.
- d₂. Ega oma silm iialgi ei peta.
Stein 10 — ?(3) var.
- d₃. Ega oma silm peta.
Ez 20 — ?(2) var.
- e. Oma silm ei peta.
EKMS III 839; Kuu, ?TMr (Siil) — 1—3(3) var.
- f. Oma silm ei peta kedagit.
Sa — 1 var.
- Vrd. 7960. Oma silm näeb kõik.
7961. Oma silm on kuningas.

7843. ENÄMB IGE OMA KORTELE KUI
VIERÄ LEHKER — 1(5) var.

- a. —
Kuu (Odenberg) — 1(3) var.
- b. Enam ikka oma kortel kui võõra lähker.
Norm. 128, EKMS IV 439 — ?(2) var.

7844. HAKKA ESMALT OMA NINA OTSA
— 2(25) var.

- a. —
* Helle 332, Hupel 106, Poromenski EGr. 187, Körber VRMK 36, Körber KR I (1891) 43, Stein 17, Wied. 5, Kündja nr. 33 (1883) 392, KAH EKAI 150 — 1(21) var.

* Hakka esmalt omma ninna otsa, huppe dich erst bei
deiner Nase.

- b. Nakka enne oma nōna otsa.
* Hupel 106, Poromenski EGr. 187; Ti (Clare) — 1(4) var.

* Hakka esmalt omma ninna otsa, ev. tõest: huppe dich erst bei deiner Nase.

7845. HOIA OMAL ALATI PUHAS SUU —
1?(1) var.

?Tln (Pusemann).

7846. IGALÜHEL OMA ARMAS — 12(24)
var.

Aa₁. — *

* Igaühel (Ez, Puus.; Trm), Igalütel (Trv),
egalütel (Võn)
Tõn. RP 181, E 25, Ez 32, Puus. Eü I 94;
JJn, Trv, Vil, SJn, Trm, Võn — 6(12) var.

a₂. Igaühele on oma armas.
Kuusik KT 199 — ?(4) var.

b. Igalühel ikke oma kallis.
Jõh — 1 var.

B. Igaühel oma armas, oma armas, kaa-
sa kallis.
Krj (Allas) — 1(3) var.

C. Igeühel oma armas, isevahe vieraste-
ga.
Kuu — 1 var.

D. Eks igauhel ole oma kallis, olgus see
olgist vai hagust.
Aug. Krikmanni seletus: mehe ja naise ar-
mastuse kohta.
VNg — 1 var.

*

E. Igaüks armastab oma.
Khk (Schillart) — 1 var.

*

F. Eks igeüks omadas hoia.
Kuu — 1 var.

Vrd. 5720. Igaüks lelab oma.
1908. Igamees hoiab omasugust.
7848. Igalüttele omast kahju.
14376. Võera oma olgu hirmus, omal armas.

7847. IGALÜHEL OMAD SARVED SÜGE-
LEVAD — 1?(1) var.

?Pal (Maasen).

Vrd. 7916. Oma karnad sügelevad.

7848. IGALÜTTEL OMAST KAHJU — 3(6)
var.

A. — *

* Igalühel (E)
E MVH 75; Trv v. Rõu (Siilpsen) — 1(4)
var.

B₁. Egalütel umma hallõ, susige undas
ummi poigõ.
Se — 1 var.

Vt. 10820 C₁.

B₂. Igalühel oma järel kahju, olgu saks ehk sant; koer ulub ka oma poja järele.

HMd v. Ris (Treumann) — 1 var.

Vt. 10820 C₂.

Vrd. 7846. Igalühel oma armas.

7849. IGAÜKS OMA POOLE, SIKU SARVED SELJA POOLE — u. 70(107) var.

A_{1a1}. — *

* Igaüits (Trv), egaüits (Trv, Nõo); omale (Trv, Vil), omal (Trv), endä (Nõo); sika (Trv, Pst, Nõo), sikal (Trv), sikul (Hls, Vil); sarve (Trv, Pst, Nõo); sellä (Trv), sella (Trv), sällä (Nõo)
Wied. 37, Kündja nr. 34 (1883) 406, OM nr. 2 (1890) 88, E 26, Nurmik II 147; Hls, VII, Nõo — u. 10(22) var.

a₂. Egaüits om omale poole, sika sarve sällä poole.
Nõo — 1 var.

a₃. Egaüits om enda poole, sikal om kah sarve sälja poole.
Ote — 1 var.

b. Igaüks hoiab omale poole, sikal sarved selja poole.
SJn — 1 var.

c. Igemees omaja poole, siku sarved selja poole.
Kuu — 1 var.

d. Igaüks uma poolt, siku sarved sella poolt.
Pai v. Tūr (Siitun) — 1 var.

e. Sikal sarved selja poole, igaüks enda poole.
Vil — 1 var.

A_{2a}. Igaüks oma poole, sika sarve sissepole.*

* egaüts (Hel); hendä (Nõo); sarved (Hel) Hel, Nõo — 3 var.

b. Igämiis om oma poole, sikul sarve sissepole.
San — 1 var.

A_{3a}. Egaüks enese poole, siku sarved seina poole.
As (Pint) — 1 var.

b. Egämiis enese poole, sika sarve saina poole.
Räp — 1 var.

A₄. Egaüts kisk hindä poolõ, siku sarvõ om taadõpoolõ.

?Räp (Lepson) — 1(1) var.

B₁. Igaühel sarved oma poole, siku sarved selja poole.

Lai — 1 var.

B₂. Igalühel sarved oma poole, siku sarved seina poole.

Pal — 1 var.

C_{1a1}. Siku sarved selja poole, igaühe küined oma poole.

Pde — 1 var.

a₂. Siku sarved on selja poole, igaühe küined oma poole.

VMr (Mastberg) — 1 var.

b. Egäl küidse endä poole, sika sarve sällä poole.

Ran — 1 var.

C₂. Kiskja küidse endä poole, sika sarve sällä poole.

Kam — 1 var.

C₃. Igalühel küüned oma poole, sikul sarved seina poole.

Kuu — 1 var.

Vt. 5241 D₁–D₃.

D. Igaüks enese poole.

E: 31 — ?(1) var.

E_{1a1}. Sikal sarve sellä poole.*

* sarved; selja (E₂)

E: 31; Trv — 1(2) var.

a₂. Sikal sarve ikka sella poole.

Trv v. Rõu (Siipsen) — 1 var.

a₃. Sika sarve iks sällä poole.

Nõo — 1 var.

a₄. Sikal ikki sarve sella poole.

Trv — 1 var.

b. Sikal sarved on ikka selja poole.

Tt (anon.) — 1 var.

E_{2a1}. Sikal iks sarve sissepole.

Rõn, Kan — 2 var.

a₂. Sikul ikka sarved sissepole.

Norm. 247, EKMS IV 944 — ?(2) var.

b. Igal sikul sarved sissepole.*

* egal; sikal (Krk)

O. Niinemäe (Ann) seletus: enesearmastuse kohta.

Ann, Krk — 3 var.

E_{3a1}. Sikul sarved enese poole.

E 77, E₂ 31, Meos Vaatl. III 134 — ?(5) var.

a₂. Sikal sarve hendä poole.*

* henda (Vas v. Se)

Ote, Vas v. Se (Sandra) — 2(4) var.

a₃. Sikal sarved oma poole.

Vil — 1 var.

- a4. Sikal ommava kah sarve endä poole.
Kam — 1 var.
- a5. Sikal iks sarve henda poole.*
* ikka; sarvõ; hinda; poolõ (Vas)
Rõu, Vas, Vas v. Se (Sandra) — 3(4) var.
- a6. Sikal sarve iki ende poole.
Hls — 1 var.
- a7. Sikal om sarve ikki oma poole.
Trv — 1 var.
- a8. Sikal omma sarve' iks hin'dä poole.
Räp — 1 var.
- b1. Igal sikul sarved enese poole.*
* egäl (Krk, Hel, Rõu), egal (Pst); sikal (Päl, Vil, Võ); sarve (Krk, Vil, Kan), sarvõ (Rõu); enda (Jõh), hindä (Rõu), oma (Päl, Vil), omale (Kan); poolõ (Rõu)
Wied. 38, Kündja nr. 34 (1883) 406; Jõh, Saa, Päl, Vil, TMr, Kan, Rõu — u. 10(17) var.
- b2. Igal sikal omma sarve' enda poole.
Urv — 1 var.
- b3. Egal sikal umma hinne poolõ sarvõ'.
Rõu — 1 var.
- c1. Sikal omma sarve iks henne poole kasunu.
Har? — 1 var.
- c2. Sikul omma iks sarve henne poole kasunu.
Norm. Cl. 31 — 1 var.
- c3. Sikul on ikka sarved enese poole kasvanud.
Wied. 167, Kündja nr. 51 (1883) 610 — 2(2) var.
- E4. Egal sikal sarve vällä poole ei kasva; egäl sikal sarve iki ende poole.
Krk — 1(2) var.
- E5a. Igal sikul sarved tagasepidi.
Sjn — 1(2) var.
- b. Siku sarved on tahapoole kõverad.
Pet. Ah 39 — 12(1) var.
- E6. Igal sikul sarve ülespoole.
Trv — 1 var.
- F. Igalühel sarved sissepoole.
?Saa (Söggel) — 12(1) var.
- G. Kitse sarved on ikka kojupoole.
HMD v. Rls (Treumann) — 1 var.
- Ha. Igal oinal sarved oma poole.
Saa (Söggel) — 1 var.
- b. Oinal on sarved oma poole.
?Se? (Tammepuu) — 12(1) var.
- Vrd. 10599. Kuidas sokku, nõnda sarve.

7850. IGAÜKS PEAB OMA RISTI KANDMA — 6 var.

- Aa. —————
Krk (Grepp) — 1 var.
- b. Iga inimene piab oma risti kanma.
Hää — 1 var.
- c. Eks igaüks oma risti pia kandma, mis kellegi piale on pandud.
Koe (Schultz) — 1 var.
- Ba. Igaüks peab oma koormat kanma.
Mar — 1 var.
- b. Eks igaüks oma koormad pia kandma, mis kellegi piale on pandud.
Koe (Schultz) — 1 var.
- C. Iga lind kannab oma suled, iga härg oma iket, iga inimene oma risti.
Hää — 1 var.
- Vt. 5883 D.
- Vrd. Kal. 6,5: Seft Igaüks peab omma koorma kandma. Rohkesti tsiteeritud mitmetes kalendrites, näit.: ER Kal. (1883 8. dets.), ER Kal. (1892 10. dets.), Risti R Kal. (1909, 1914, 1915, 1916, 1918), Ristir. Püh. Kal. (1914—16 10. dets.).
- Vrd. 7955. Oma rist on kõige kergem kanda.

7851. IGAÜKS PUÜAB OMA KASU — 16 var.

- Aa. —————
Trv, Lal, Kod, Trt, Võn — 6 var.
- b. Igaüks näeb oma kasu.
Trt — 1 var.
- c. Igaüks tahab oma kasu.
Lal — 1 var.
- d. Igaüks on oma kasu pääl väljas.
Kod, Trt, Rõu — 3 var.
- e. Igaüks on oma kasu pärast väljas.
Lal — 1 var.
- f. Iga mees vaatab oma kasu pääle.
Sa? (Varvas) — 1 var.
- g. Igaüks mõtleb oma kasu pääle.
Trt — 1 var.
- Ba. Ära vaata oma kasu peale.
Trt — 1 var.
- b. Ärgu vaadaku keegi oma kasu pääle.
Trt — 1 var.
Kõik üleskirjutused (v.a. red f) on pärit Tartu Tehnikagümnaasiumi õpilaste korjandustest.

7852. IGAÜKS TEAB OMAD ASJAD JA KRANTS TEAB KARJA ASJAD — 1(2) var.

Norm. 78; Trm (Sild).

7853. JÄÄ OMALE MAALE JA TOIDA ENNAST AUSASTE — 1?(3) var.

?Hel (Wahlberg).

Vrd. Körber VRMK 50: Ela omal maal ja toida ennast rahu sees (Vanast Testamendist).

7854. KES EI MÖISTA OMMA HOITA, EI SEE MÖISTA KA TEISTE OMMA HOITA — 1 var.

Võn (Viidebaum).

Vrd. 11854. Kui tõdsõ umma ei hola, siss ummal ka i olõ.

7855. KES NO UMA VERE VETTE VISKAS VAI UMA KASU KAIVU* — 1(3) var.

* kes nüüd; oma; viskab, vöi; kaevu (trü-kistes)

Norm. 169, EKMS II 438; Urv (Seen).

Vrd. r1 «Tütarde tapja»: Emäkeine, ennekeine, / vilnu sa Anne vesile, / Kaie sa külä ka-jusse (VK IV nr. 494); Kuidas vii vere vesile, / latse arma allikusse (VK IV nr. 493).

7856. KES OMA LAST ARMASTAB, SEE TEDA KA KARISTAB — 5 var.

a.

Amb v. JMd (õpil.) — 1 var.

b. Kis oma last karistab, sii teda armas-tab.

KJn — 1 var.

c1. Kes armastab, see karistab.

Amb — 1 var.

c2. Kes armastab, see ka karistab.

Trt — 1 var.

d. Keda isa armastab, seda isa karistab.

Ran — 1 var.

Kõik üleskirjutused hõlised (1922–1940).

Vrd. Op. sön. 3,12: Seft, kedda lehowa armas-tab, jedda nomib ta, ja temmal on tem-maft hea meel, kui isfal ommaft poiaft.

Vrd. 2615. Keda jumal armastab, seda ta ka karistab.

7857. KES OMA NAIST LÖÖB, SELLE KÄSI KATKEB — 1 var.

Krj (Mägi).

Vrd. 13141, näit. C: Kes vaestlast lööb, selle käsi kuivab ära.

7858. KES OMA TALDRIKU PEALT KEELEGA LAKUB, PISTAB TEISE OMASE IKKA PEA SILMIST SAA-DIK* — 1?(3) var.

* omasse (Kündja, EKMS)

Wied. 61, Kündja nr. 36 (1883) 431, EKMS I 600.

7859. KES OMA VANEMAID LÖÖB, SELLE KÄSI EI KÄI ILMASKI HÄSTI — 1 var.

Tmr (Berg).

Vrd. 2207. Kes isa ehk ema lööb, selle käsi kas-vab hauast välja.

7860. KES OMA VANEMBILE LOO, SELLE INEMISEL EI MÄDANEVED MITTE JUUSE ÄRÄ — 3 var.

A.

Ote (Kukrus) — 1 var.

B. Kiä vanemat uma käega lüü, tuu käevars ja hius päaluu külest mädä-ne ei havvah ar.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

Vt. 5456 C.

C. Kes esä ek emä lööb, selle käsi kas-vab hauast vällä, kes esä ek emä ka-kub, selle juusse i mädäne enam ärä.

Trv — 1 var.

Vt. 2207 F.

7861. KESSI ENDE TEGU NÄEB VÖI ENDE KURJA KUULEB — 1 var.

Saa i(Söggel).

7862. KIÄ UMMA HÄÄD EI HÄÄDÄ, TUU VOORA HÄÄD EI VARASTA — 1 var.

Rõu (Joosik).

7863. KUI UMA IMÄ MAN OLÖT KA SÖÖ-MÄLDÄ, TUU IIST OLÖT KAH LÖÖMÄLDÄ — 2(4) var.

A.

Rõu — 1 var.

- B. Kui oma vanõmba man olet söömäldä, aga olet ka lõömäldä.*
 * söömäda — lõömälda (Rõu)
 Norm. 124; Rõu — 1(3) var.
 Vrd. 11247. Ku söömäldä, sõs lõömäldä.
7864. KU' UMA MAJA PALAS, MINGU UI' SIS MUIDO MAIJU KISTUTAMÄ — 1 var.
 Vas v. Se (Sandra).
7865. KÜLL OMA NAHK VASTAB — 7 var.
 Aa₁. _____
 Lüg (Källo) — 1 var.
 a₂. Oma nahk vastab.
 J. P. Sõggeli seletus: «Kui midagi on halvasti tehtud.»
 Saa — 1 var.
 b. Las ta teeb, küll nahk vastab.
 Saa (Sõggel) — 1 var.
- B. Küll nahk vastab, mis pää teeb.
 Hää — 1 var.
- C. Küll nahk maksab.
 Kei — 1 var.
- Da. Tee aga peale, küll oma perse vastab.
 E. Poomi seletus: «Oeld. sellele, kes keelust hoolimata oma jonnii ajab.»
 Rap v. Mär — 1 var.
 b. Küll persenahk vastab.
 Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
 Vrd. 8463. Mis pea teeb, seda perse vastab.
7866. MIS OMA, SEE OMA — 5 var.
 A. _____*
 * sii (KJn)
 KJn, TMr, Puh — 3 var.
- Ba. Oma ike oma, võeras ike võeras.
 Rak — 1 var.
 b. Uma õks uma, võõras võõras.
 Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
7867. MIS SA OMALE HEA TUNNED OLEVAD, SEDA SOOVI KA TEI-SELE — 1 var.
 Aud (Tarkpea).
 Vrd. 11920. Ära tii tuud tõsõle, mis endale halva tunned olevat.
 11858. Mis sa tahad, et teised peavad sinule tegema, sedasama tee sina ka teiste.
7868. NÄET UMMI VIKU MUIDE MANT, SIS PARANDA INNE HINNÄST, PERÄST VIIL MUID — 1 var.
 Vas v. Se (Sandra).
7869. OMA OLGU KULLATÜKK, TÕISEL OLGU MULLATÜKK — 1 var.
 VII (Allas?).
 Vrd. 14900. Mis ühe meelest kuld, see teise meelest muld.
7870. OMA ARU, OMA TORU — 1?(1) var.
 ? Vil (Leoke).
7871. OMA ARUST OLED KULLATÜKK, TEISTE TEADA EI KOLBA KUHUGI — 1?(1) var.
 ? Saa v. Hls (Sõggel).
 Vrd. 14900, eriti C: Tõise eest mullatükk, oma eest kullatükk.
 2229. Ende arust kullerkupp, teiste arust seasitt.
7872. OMA ASE, PEHME ASE — ?(2) var.
 Norm. 196; ? Vän (Tammsoo).
 Vrd. 7951. Oma pesa, kuldne pesa.
7873. OMA ASI, OMA AEG — 1?(1) var.
 ? Trt (Liemann).
 Vrd. 420. Igal ajal oma aeg.
7874. OMA AU, OMA HAIS — 9(34) var.
 a. _____*
 * uma (Vas v. Se); auv (Hupel, Poromenski, Norm. Cl.)
 Hupel: 163, Poromenski EGr. 209, CRJ UAr 33, Stein 49, Wied. 136, Kod. Kal. (1881) IIsa 108, Meelej. nr. 12 (1887) 95, E 62, E 32, Norm. Cl. 29; ? Vig (Aitsam), Pär, Hls, Hel, VII, PIt, Vas v. Se (Sandra) — 8(33) var.
 b. Oma au haiseb.
 Ksi — 1 var.
 Vrd. 7875. Oma au, oma häbi.
7875. OMA AU, OMA HÄBI — 3(4) var.
 a. _____
 Norm. 78; Amb, Ote — 2(3) var.
 b. Ende au, ende häbi.
 Hls — 1 var.
 Vrd. 7874. Oma au, oma hais.

7876. OMA AU, TÖSE TULU — 2 var.

A. _____

Krl — 1 var.

B. Minu au, tõsõ tulu.

Ote — 1 var.

Vrd. 11817. Ende tegu, tõiste au.

7877. OMAD KOERAD EI HAMMUSTA — 1 var.

Kuu (Peikel).

Vrd. 7880. Omad koerad purelevad, omad koerad lepivad.

7878. Omad koerad hammustavad.

877. Haukuja koer ei hammusta.

7878. OMAD KOERAD HAMMUSTAVAD — 1?(1) var.

?Trt (Eisen).

Vrd. 7877. Omad koerad ei hammusta.

7879. OMAD KOERAD KISUVAD, KÜLA KOERAD VÖTVAD KONDI — 1 var.

Rap v. Mär (Poom).

Vrd. 2974. Kaks koera taplevad, kolmas saab kondi.

7880. Omad koerad purelevad, omad koerad lepivad.

7880. OMAD KOERAD PURELEVAD, OMAD KOERAD LEPIVAD — u. 95(150) var.

A₁a₁. _____*

* oma; kuerad; lepiwad (Kuu)

J. Saalverki (Jür) seletus: «Omaste tülitsemise kohta.»

Nurmik II 12, Huvit. II 40, Meos Vaatl. III—IV 141; ?Jõh (õpil.), Ann, Kuu, Jür, Kos, ?Ha (õpil.), Sa (R. Kallas) v. TMr (anon.), Vil, TMr (Siil), ?Trt (Hantson) — u. 10(25) var.

a₂. Omad koerad purelevad ja omad koerad lepivad.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

a₃. Omad koerad purelevad, omad lepiwad.*

* õmad (Kod); purevad (Post.; TÜR)

Post. nr. 39 (1887) 3; TÜR, Lal, Kod, MMg — 5(10) var.

a₄. Omad koerad purelevad ja lepiwad.

Rap v. Mär (Poom) — 1(2) var.

a₅. Omad koerad purelevad, aga lepiwad jälle.

Plt — 1 var.

a₆. Omad kuerad purelevad, omad kuerad lepiwad jälle.

Kuu — 1 var.

b₁. Omad koerad kisuvad, omad koerad lepiwad.** oma (Hlj, Kuu, Hää); kuerad (Hlj, Kuu) E 62, E² 97, Norm. 242, EKMS IV 953; VI, Jä, Ha, Rap v. Mär (Poom), LNg, Khn, Hää, VII (Suurkask), Pil, Trm, ?TMr (õpil.), Tt (Vilberg) — u. 20(30) var.b₂. Oma koerad kisuvad, oma koerad lepiwad jälle.

Koe — 1 var.

b₃. Omad koerad kisuvad, omad lepiwad.

Trt — 1 var.

b₄. Omad koerad kisuvad ja lepiwad.*

* kuerad (Lüg)

Lüg, Rap v. Mär (Poom) — 2(3) var.

b₅. Omad kuerad kisuvad ja lepiwad jälle.

Kuu — 1 var.

b₆. Omad koerad kisuvad, aga lepiwad jälle.

Plt — 1 var.

c. Omad koerad taplevad, omad koerad lepiwad.*

* oma (Pal); kuerad (Jõh)

Val, Jõh, Kad, Pal (Maasen) — 4(5) var.

d₁. Omad koerad riidlevad, omad koerad lepiwad.*

* oma (Hlj, Rak); kuerad (Hlj, Rak, Kuu); riidlevad — lepiwad (Kuu)

VNg, Hlj, Rak, Kuu — 5 var.

d₂. Omad kuerad riidlevad, omad lepiwad.*

* koerad (Jõh)

Jõh, Iis — 3 var.

d₃. Omad kuerad riitlevad ja lepiwad.

Lüg (Källo) — 1 var.

d₄. Omad koerad riidlevad, aga lepiwad jälle.

?Plt (Luu) — 1?(1) var.

e₁. Omad koerad kaklevad, omad koerad lepiwad.

VMr — 1 var.

e₂. Oma koerad kaklevad ja oma koerad lepiwad.

Elva — 1 var.

f. Oma koera pureleve ja mängive.

Hel — 1 var.

A₂. Oma küla koera pureleve ja mängive.

Hel — 1 var.

- B_{1a1}. Oma peni purelese, oma peni lepüsse.*
 * uma (Võ, Se); pini (Võ, Se); pureleva — lepi (Nõo), pureleva — lepi (Ote), purelevä — lepevä (Rõn), purölösõ (Võ, Se); lepuse (Vas v. Se, Se)
 TaL, Rõu, Rõp, Vas v. Se (Prants), Se — 7 v. 8(14) var.
- a₂. Oma peni purelase, oma peni lepi ka.
 Ote — 1 var.
- a₃. Uma pini purölösõ, uma lepuse.
 Se (Relli) — 4(6) var.
- a₄. Omad penid purelevad, omad lepiivad.
 Kam (Relli) — 1 var.
- a₅. Uma pini purölösõ, uma lepuse ka.
 Ote, Se — 2 var.
- a₆. Uma pini purõlese, uma lepi ää' kah.
 Rõu — 1 var.
- a₇. Oma peni purelese ja lepüsse.*
 * pine (Vas)
 Rõp, Vas, Vas v. Se (Sandra) — 3(4) var.
- a₈. Uma pini purelese ja lepüsse kah.*
 * purölösõ' (Urv)
 Kam, Urv — 2(3) var.
- a₉. Uma' pini' purölösõ' ne lepuse'.
 Se — 1 var.
- b₁. Uma' pini' purelese, jälki lepüsse.
 Rõp — 1 var.
- b₂. Oma penid purelevad, lepiivad jälle.
 ?Ote (õpil.) — 1?(2) var.
- B₂. Uma külä pini purölösõ, uma külä pini lepuse.
 Rõu — 1 var.
- B₃. Oma talu peni purelase, oma talu peni lepi jälle.
 Ote — 1 var.
- C. Uma' pini purölösõ', ne uma jäl ütte lätvä.
 Lut — 1 var.
- D. Oma peni pureleva, oma liita lepiivä.*
 * pini (Ote); purelese (Kam), purölösõ (Ote), pureva (TaL); lepuseva (Ote), lepi (TaL, Plv)
 TaL, Plv (Huik) — 9(11) var.
- E. Uma pini hurelese, uma umma hää kah.
 Võ (anon.) — 1 var.
- F. Omad koerad ütstõsi naarva, omad koerad lepiivad.
 ?TMr (Sill) — 2(1) var.
- G. Kass ja koer tülitseva, aga lepiiva ka.
 ?TMr (Sill) — 2(1) var.

*

H. Omad võerad riidlevad, omad võerad lepiivad.

M. Mäesalu seletus: «Omaste riid jäägu omavaheliseks.»

Hää — 1 var.

Vrd. kk: Äh, omad koerad, küll nad lepiivad jälle (Põi).

Vrd. 7877. Omad koerad ei hammusta.

7879. Omad koerad kisuvad, küla koerad võtvad kondi.

7881. OMAD VITSAD PEKSAVAD KÕIGE VALUSAMINI — u. 130(236) var.

A_{1a1}. Omad vitsad peksavad.*

* peksävad (Lüg), peksvad (Sa)

E. Metsa (Jõh), M. Kaasiku (Jõh), K. Lepa (Krj), J. Kala (Vil v. Trv) jt. seletused: enda teod tasuvad kätte; oma süü pärast kannatad jm.

Linda nr. 12 (1896) 182, Sirvil. (1899) 51, Meos Vaatl. III 134, Puus. KH II¹ 25, Huvit. V Lisa 16, Kask-Vaigla-Veski III Võ 83, Norm. 78; Jõh, Lüg, Kad, Rak, Amb, Ann, Kuu (õpil.), Jõe (õpil.), Juu v. Vän (Virkus), Rap v. Mär (Poom), Vig. Sa, Tõs, Saa (Sõggel), Hls (õpil.), Hel, Vil, Vil v. Trv (Kala), Sjn, Plt (Luu), Lai, Pal, Trm, Kod, Trt (Elsen), ?Kam (Relli) — u. 40(66) var.

a₂. Oma vitsa pessäve.*

* vitsad peksavad (Koe, Kuu, Hls, Krk, Hel, Pst, Vil, Äks, Kam, Puh, Tt), vitsad peksävad (Kuu); pessävä (Kam); uma'... pessä' (Se)

S. Läti (Hls) seletus: lapse liigse hellitamise kohta.

Koe, Kuu, PÄL, VIL, Äks, Kam, Puh, Se, Tt (S. Veske) — u. 20(31) var.

a₃. Ende vitsa pessäve.

Krk — 1 var.

a₄. Iseomad vitsad peksvad.

Krk — 1 var.

b₁. Küll omad vitsad peksavad.*

* külab (Kaa); oma vitsa (Nõo), oma vitsad (Amb, HJn, Kos), oma vjõtsad (Khñ); peksvad (Sa), peksävad (Khñ), pešava (Nõo)

E. Kalda (Sa) seletus: õeldakse pahareti lapse kohta. J. Raidla (KJn) seletus: õeld. neile, kes teiste häid õpetusi kuulda ei võta.

Wied. 100, Kündja nr. 43 (1883) 514; Amb (Kleinmann), Kos, HJn, Tln, Juu, Sa, Khñ, KJn, Nõo — u. 10(15) var.

b₂. Küll omad vitsad sind peksavad.
J. Järve seletus: üeldakse sõnakuulmatuile.
Pil — 1 var.

A₂. Uma' vitsa' pesvä', uma' kirbu' purõ-
va'.

Se — 1 var.

Vt. 7904 G.

Ba. Oma vitsad nuhtlevad.*

* omad (Nrv)

Nrv (õpil.), VJg (õpil.) — 2 var.

b. Küll omad vitsad nuhtlevad.

?Plt (Luu) — 1?(1) var.

C. Omad vitsad vihtuvad.

Kuu — 1 var.

*

Da. Omad vitsad peksavad ennast.*

* oma (Lai)

SJn, Lai (õpil.) — 2 var.

b. Oma vitsad peksavad iseennast.

Jõe — 1 var.

E. Igaihe vitsad peksavad iseennast.

Vil — 1 var.

F₁. Oma vitsa pessave egatüht.

Trv (H. Kallas) — 1 var.

F₂. Kõiki peksväd oma vjõtsad.

Khñ — 1 var.

*

G_{1a1}. — *

* oma vitsad (VMr, Kuu, Vil, Kõp), oma vitsa (Hel, Trv, Ran), uma vitsa (Rõu); peksvad (Kõp), peksäväd (Kuu), pessävä (Ran), pessäve (Trv), pesvä (Hel, Rõu), pesva (Vas); kõige valusamine (VMr, Lai), kõige valusamin (Kõp), kõige valusamalt (Vil), kõige valusam (Wied.), kaige valusammine (Kuu), kilge valusamini (Vil), kige valusembin (Trv), kige valusem (Hel), kõige valusambide (Ran), kõgõ halusambast (Rõu), kõigõ halusamba (Vas) Wied. 137, Kündja nr. 48 (1883) 572, Vlg. Lisal. nr. 20 (1890) 160, E 62, E 31 ja 32, Kmpm. KLR II⁶ 343 ja 365, Nurmik II 62, Muuk I 160, Muuk-Mihkla III 90, Kask-Veski-Väinaste 41, Kask-Vaigla-Veski I Ak 22 ja III Võ 13, Norm. 178; VMr, Kuu, Krk, Hel, Trv, Vil, Kõp, Lai, TMr, Ran, Rõu, Vas — u. 15(58) var.

a₂. Omad vitsad peksavad ikka kõige valusamini.

Põl — 1 var.

b. Oma vits peksab kõige valusamalt.

?Vlg (Eisen) — ?(1) var.

c. Oma vitsa pessave valuste.*

* omad (Pst); vitsad peksavad valusasti (Tür), vitsad peksvad valusaste (Pst) Tür, Trv (Ungerson), ?Pst (Lensin) — 2—3(3) var.

G_{2a1}. Oma vitsad peksavad kõige kibedamini.*

* omad (Lüg, Vän, Hls, Vil); peksäväd kõige kibedämmast (Lüg), peksvad kõige kibemine (Vil), peksvad kõige kibedam (Vän), kõige kibedamine (Hls, Vil) A. Källo (Lüg) seletus: kui valesti kasvatatud laps ülekäte läheb.

Vlg. Lisal. nr. 10 (1890) 80, EKMS I 991 ja 1314; Lüg, Amb, Vil, Vän, Hls? (Jung), Vil (Suurkask) — 6(12) var.

a₂. Oma tehtud vitsad peksvad kõige kibedamaste.

Hel (Wahlberg) — 1(2) var.

b. Omad vitsad peksavad kibedaste.*

* oma (Jäm); peksavad (Vil); kibest (Jäm) Borm. Mr Kal. (1861) lk-ta; Jäm, Vil (Leoke) — 2 v. 3(3) var.

H₁. Omad vitsad löövad kõige valusamini.

Vän — 1 var.

H₂. Oma vits lööb kõige kibedam.

HMd v. Ris (Treumann) — 1 var.

*

I. Kui oma vitsad peksvad, siis need peksvad valusast.

Põl — 1 var.

*

Ja₁. Omad vitsad kõige valusamad.

KJn — 1 var.

a₂. Oma vitsad on kõige valusamad.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

b. Oma vits on kõige valusam.

Lüg — 1 var.

c. Oma vitsad on valusad.*

* omad (Jänes-Parlo)

Jänes-Parlo 33; Plt — 1(2) var.

d₁. Oma vits on valus.

As (J. Reimann) — 1 var.

d₂. Oma vits on väga valus.

Krj (Ohakas) — 1 var.

*

K. Oma vitsad on valusamad kui teiste omad.

Sim — 1 var.

*

- L₁. Omad vitsad, valusad vitsad.
Norm. 78; ?Pai (H. Neumann), Nõo (Siid)
— 1 v. 2(3) var.

- L_{2a}. Omad vitsad kibedad vitsad.*
* kibed (Sa)
Wied. 137, Kündja nr. 48 (1883) 572, E 62,
E₂ 32, Nurmik II 62, Puus. EKGr. 30, Rel-
man EK I 276; Amb, Kaa, Põl — 3 v. 4(14)
var.
b. Oma vitsad on kibejäd vitsad.
Kuu — 1 var.

*

- M. Kui oma vitsa pesmä nakkase, küll
sis targas saad.
Hel — 1 var.
Vrd. kk: Arä nutta, omad vitsad peksäväd
(Kuu); Kui oma' vitsa' pesvä' 'kui omad
lapsed liiga teevad' (Vas v. Se).
Vrd. 1960. Ilma vitsa pessäve valuste.
8106. Orja vits on kibe.

7882. OMA EMA ANNAB VITSAGA,
VÖERAS VIRUTAB MALAKAGA —
1 var.

Pld (M. Viidalepp).

7883. OMA EMA LEIB ON PAREM KUI
VÖORAEMA VÖIDLEIB — 16(19)
var.

- Aa₁.
Val — 1 var.

- a₂. Uma imä leib om paremb ku vööra-
imä leib.
Se (Oinas-Tammeorg) — 1 var.

- b. Oma ema paljas leib on parem ku
vööraema vöileib.
Kod — 1 var.

- B. Parem oma ema must leib kui vöe-
raema vöileib.
Hel, TMr — 2 var.

- Ca. Paremb oma ema must leib kui vööra
vöileib.
San — 1 var.

- b. Magusam on oma ema must leib kui
vööra vöidleib.
Urv — 1 var.

- Da. Paremb oma emä suol-leib kui viera-
emä vöileib.
Kuu (R. Lilhein) — 1 var.

- b. Oma ema sool-leib on magusam kui
vööraema vöileib.
Hel — 1 var.

- Ea. Paremb oma emä suol-leib kui vierä
vöileib.
Kuu (R. Lilhein) — 1 var.

- b. Parem oma ema sool-leib kui vööra
vöileib.
Jür — 1 var.

- c. Paremp oma emä suol-leib ku vööra
vöileib.
Saa — 1 var.

- Fa. Oma emä söklapäts om magusem ku
vööra vöileib.
Pst — 1 var.

- b. Oma ema söklapäts on magusam kui
vööra vöileib.
Norm. 171; Vil — 1(2) var.

- G. Parem oma ema aganaleib kui vööra
vöileib.*
* vöera (San)

- Hel (Wahlberg), San (Raid) — 2(4) var.
Vrd. 7994. Paremb oma ema koorik kui vööra-
ema vöileib.

7884. OMA EMA SÖNA EI OLE KÜNA-
GIST NII VALLUS KUULDA KUI
SEDA ON VÖERAEMA SÖNA —
1?(1) var.

?Saa (Söggel).

- Vrd. 8054. Oma ema vits ei öle nõnna valus ku
vöeraema söna.

7885. OMA EIT EIDEKE, VÖÖRAS EIT
EIDERAISK — 1(20) var.

- Aa.
* Helle 349, Hupel 114, Poromenski EGr.
210, KAH EKAI 156, Norm. 172, EKMS I
323 — 1(12) var.

*

*Omma eit eideke, vööras eit eide raisk, Stiefmüt-
ter find Stiefmütter, eine rechte Mutter ist doch allezeit
besser.*

- b. Oma eit eideke, vöeras eit raisk.
Stein 49, Wied. 136, Kündja nr. 48 (1883)
572, E 62, E₂ 32 — ?(7) var.

- B. Vööras ema eidekene, oma ema ema-
kene.
E MVH 11 — ?(1) var.

- Vrd. rl «Tütar tuleb sõõma»: Oma eit on eide-
ke / ja oma taat on taadike (ERIA III: 1
nr. 3934).

7886. OMAGA SAAB INIMENE OMALE
VAENLASI — 1(6) var.

- a. _____
Wied. 137, Kündja nr. 48 (1883) 572; Pär
(Rosenplänter) — 1(4) var.
- b. Omaga saab inimene enesele vaen-
lasi.
E 62, E² 32 — ?(2) var.

7887. OMA HÄDA ON KÕIGE LIGEMAL
— 1 v. 2(2) var.

- A. _____
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- B. Omad mured on inimesele kõige lähe-
mal.
Muuk-Mihkla-Tedre IV 56 — 1?(1) var.
- Vrd. 7971. Oma särk on kõige ligem.
7965. Oma suu on ikka kõige ligemal.

7888. OMA HÄÄTEGU KIRJUTE LUME
PÄALE, TOSE HÄÄTEGU KIRJUTE
KIVI PÄALE — 3(4) var.

- a. _____
Hel — 1 var.
- b. Kui keegi sulle head teeb, siis kirjuta
seda kivi päale, kui sa tõsele head
teed, siis kirjuta liiva päale.
Kaa — 1(2) var.
- c. Mis sa teisele head teed, seda kirjuta
liiva peale, mis teine sulle head teeb,
seda kirjuta marmäri kivi peale.
Muh — 1 var.
- Vrd. 977 D: Hea tegu kirjutakse lume peale.

7889. OMA ISA HIRM JA VOERA EMA
ARM ON OKS* — 1(2) var.

- * võõra (Norm.)
Norm. 172; Pil (Elbrecht).
- Vrd. 8008. Parem oma ema hirm kui võõra
arm.

7890. OMA JALA VIIVE, OMA JALA
TOOVE — 3 v. 4(12) var.

- Aa₁. _____
Trv (Valne) — 1 var.
- a₂. Omad jalad viivad, omad jalad too-
vad.
E 62, E² 32, Kask-Vaigla-Veski III Vö 84,
Norm. 77 — ?(8) var.
- b₁. Omad jalad tõivad, omad jalad vii-
vad.
Pal — 1 var.

- b₂. Omad jalad toovad, omad viivad.
EKMS I 662 — 1?(1) var.
- B. Uma' jala' veevä', uma' jala' toova',
õgas jalgu sinnä' jätä'äi.
Se (M. Linna) — 1 var.

7891. OMA JALG, OMA JÄLG — 1?(1)
var.

- ?VII (Leoke).
- Vrd. 2388. Iga jalg teeb isi jälje.

7892. OMA JORU, OMA JOOK — 1?(1)
var.

- ?VII (Leoke).

7893. OMA KAEV, OMA KOOK — 1?(1)
var.

- ?VII (Leoke).

7894. OMA KANA, OMA MUNA — 1?(1)
var.

- ?VII (Leoke).

7895. OMA KARI, OMA KAER* — 5(8)
var.

- * kaar (Saa, Trv)
E 62, E² 32; Amb (Tannenthal), Saa, Hls,
Trv.
- Vrd. 7897. Oma karu, oma kaer.
7896. Oma kari, oma koer.

7896. OMA KARI, OMA KOER — 1?(1)
var.

- ?VII (Riiet).
- Vrd. 7895. Oma kari, oma kaer.

7897. OMA KARU, OMA KAER — u.
60(78) var.

Aa. _____*

- * õma (Kod); karo (MMg); kaar (Saa,
Hls, Vil, Ta, Tt)
Wied. 136, Kündja nr. 48 (1883) 572, Vlg.
Lisal. nr. 15 (1890) 120, Norm. 231, EKMS
IV 424; Hls, VMr, Amb, Ann, Rap v. Mär
(Poom), Juu v. Vän (Virkus), Hää, Saa,
Hls v. Krk (C. E. Berg), VI, Ta, Vas,
Tt (anon.) — u. 45(57) var.

- b. Oma kaer, oma karu.
Lal, Ran — 2 var.
- c. Mis seal siis on: oma karu, oma kaer,
las' süüa.
Tor — 1 var.

- d₁. Oma karu, oma kaerad.
Wied. 136, Kündja nr. 48 (1883) 572; Tln, Tor — 4(7) var.
- d₂. Oma karu, omad kaerad.
Rap, Rap v. Mär (Poom), Aud, Pär, Pii (Saks) — 5 var.
- e. Oma karu ja omad kaerad, põle katki midagi.
Rap — 1 var.
- B. Oma karu, oma kaer, oma kahju.
Koe (Schultz) — 1 var.
- C. Oma karu, oma kaar; oma siga, oma rügä.
Krk — 1 var.
- Vt. 7959 B.
- D. Oma karo, oma kaar; oma tsiga, oma oras.
Vas — 1 var.
- Vt. 7959 C.
- E. Kelle karu, selle kaerad.
Tös — 1(2) var.
- Vrd. 7895. Oma karl, oma kaer.
7886. Oma tuba, oma luba.

7898. OMA KASS, OMA HIIR — 1?(1) var.

?Vil (Leoke).

7899. OMA KEETA, OMA SÜUA — 2 var.

- A. —
O. Grepl seletus: «Vahest peab ise midagi tegema [— —], mida äi oska teha, aga omale just läheb tarvis. Siis äi hakkagi nõudma, et see peab just nenda hea olema, oldakse rahul [— —], kuidas juhtub minema.»
Krkj — 1 var.
- B. Oma keeta, oma süüa, oma sittuda.
Krkj (Grepp) — 1 var.
- Vrd. 2241. Ise teed, ise sõöd.
11234. Ise sõöd oma keedetud suppi.

7900. OMA KIIT IKKA KÕIGE RUTEM KÄES — 1(2) var.

E² 60; Vig (Odem).

7901. OMA KIITUS EI KOLBA KUHUGI — 2 var.

Hel, Trm.

7902. OMA KIITUS HAISEB — u. 190(319) var.

A_{1a1}. — *

- * uma (Võ, Se), õma (Kod); kitus; haisas, hais, haisõs (eL)
CRJ KLR II 56, Wied. 136, Kündja nr. 48 (1883) 572, ER Kal. (1886) 98, Vig. Lisal. nr. 13 (1891) 104, Kmpm. KH 65, Kmpm. KLR 91, Kmpm. KLR I 98, Kmpm. KLR II³ 33 ja 357, Kmpm. EL II³ 36, Tõn. Täht. (1909 nov.), Freymann 216, E 62, E² 32, Huvit. I² 47, Huvit. V Lisa 16, Puus. KKH I⁷ 7, Loorits VrP 65, Muuk-Mihkla I 99, Parijõgi-Reial-Vaigla VI 201, Norm. 217, Vih. (1957) 109; üleskirjutusi üle maa, eL esindatud hõredamalt ja uuemate üleskirjutustega — u. 130 (227) var.
- a₂. Iseoma kiitus haiseb.
Pha — 1 var.
- a₃. Iseenese kiitus haiseb.*
* isenese (trükised; Jõh), Iseenda (Lai)
Borm Uus ABD^r 28, Kk ABD^r 24; Jõh, Iis, Lai — 4(5) var.
- a₄. Enese kiitus haiseb.*
* enda (Sim, Kul), ende (Trv), indä (Ote), endä (Ote) Vi, Lā, Põi, Saa, Krk, Vil, Plt, Pal, Ote — u. 15(18) var.
- a₅. Oma kiitus ikka haiseb.*
* ikke (Jõh)
Jõh, Hlj — 2 var.
- b₁. Oma kiit haiseb.
Kei — 1 var.
- b₂. Uma kiit haisas.
Se — 3(4) var.
- b₃. Oma kiit ju haeseb.
Hää — 1 var.
- c₁. Oma kiitmine haiseb.
Mär — 1 var.
- c₂. Uma kitminõ haisas.
Se — 1(4) var.
- c₃. Endä kitmine haisap.
Ote — 1 var.
- d₁. Oma kiitus läheb haisema.*
* kitus; lähäb (Nõo)
Kuu, Nõo — 2(3) var.
- d₂. Oma kiitus haisema läheb.
OM nr. 2 (1890) 88 — 1?(1) var.
- d₃. Enda kiitus läheb haisema.*
* enese (EKMS)
EKMS I 1225; Trt (õpil.), Ote — 2 v. 3(3) var.
- d₄. Oma kiitus hakkab haisema.
Kuu — 1 var.

- d₅. Kiitus läheb haisema.
Kuu — 1 var.
- e. Oma kiitus haiseda.
Mus — 1 var.
- A_{2a}. Kes ise ennast kiidab, selle kiitus haiseb.
Wied. 56, Kündja nr. 36 (1883) 431 — 1(2) var.
- b. Kes hinnast kitt, tuu haisas.
?Se (Relli) — ?(1) var.
- A₃. Enesekiitus haiseb, aga see hais meeldib kõigile.
EIA Kal. (1915) 19, Klemmeri Nlj. Kal. (1915) 19 — ?(2) var.
- B_{1a1}. Ära kita ennast; kitus haiseb.
Krk — 1 var.
- a₂. Ära kiida isienast, sest enese kiitus haiseb.
Vig — 1 var.
- a₃. Iseend ära kiida: oma kiitus haiseb.
Vig — 1 var.
- b. Ära isienast kiida, vaid lase teised ennast kiita: oma kiitus haiseb.
PJg — 1 var.
- c. Eese kiitus haiseb, las võerad kiita.
Mar — 1 var.
- d. Oma kiitus haiseb, lase teised ennast kiita.
Hel — 1 var.
- B_{2a}. Ära kita esiennast, lase külä kitta: ende kitus haises.
Krk — 1 var.
- b₁. Oma kitus haiseb, las parep külä kitta.
Krk — 1 var.
- b₂. Oma kiitus haesõb, uõta sõni, kui külä kiitvad.
Khn — 1 var.
- Vt. 3749 C₁—C₂.
- C. Kes muidu kiidab kui ise, aga oma kiitus haiseb alati.
?Trt (Eisen) — ?(1) var.
- Vt. 10497 B.
- Da. Oma kiitus haiseb, võõra kiitus heliseb.*
* kittus; haiseb — heliseb (Krk); võõra (Kuu)
Kod. Kal. (1882) lisa 1, E² 60, Reiman EK I 276, Vih. VER 187; Kuu, ?Hls (õpil.), Krk — 3 v. 4(7) var.
- b₁. Võõra kiitus heliseb, oma kiitus haiseb.
- Wied. 210, Kündja nr. 4 (1884) 46, E 95, E² 32, Reiman KTr V 36, EKMS I 1225 — 1(7) var.
- b₂. Võõras kiitus heliseb, oma kiitus haiseb.
?Urv (õpil.) — 1?(1) var.
- c₁. Oma kiitus haiseb, teise kiitus heliseb.
Tin, Pil — 2 var.
- c₂. Enda kiitus haiseb, teise oma heliseb.
Tõn. RP 120, Tõn. Täht. (1911 jaan.) — ?(4) var.
- d. Oma kitus haisap, tõise kitus hõngap.
?Plv (Tobre) — ?(1) var.
- e. Isienese kiitus haeseb, aga võõra kiitus kõlab.
Vig — 1 var.
- Ea. Oma kiitus haiseb, sõbra kiitus lonkab, võõra mehe kiitus heliseb hästi.
Körber VRMK 55 — ?(1) var.
- b. Oma kiitus haiseb, sõbra [kiitus] lonkab, aga vaata vihomehe kiitus, see heliseb.
MMg — 1 var.
- Fa. Oma kitus haisas nii ku sitt, võõra kitus helises ku passun.
Plv — 1(2) var.
- b. Uma kitt um ku sitt, võõra uma helises ku kell.
Räp — 1 var.
- Vt. 8033 D.
- G. Uma kitmine um ku vette sitmine, a võõra kitus helises ku kell.
Plv — 1 var.
- Vt. 8032 A₂.
- Vrd. Gr. SKÖ II 95 (saksa k.).
7903. OMA KINNAS ON KEIKSE SOOJEM — 1?(1) var.
?Rkv (Aug. Krikmann).
7904. OMA KIRBU SÖÖVA KÖKE VALUSAMASTE — 11(16) var.
- A_{1a1}. —
Ote (Kukrus) — 1 var.
- a₂. Uma kirbu sööva halusahe.
Võ — 1 var.
- b. Oma kirbud hammustavad valusast.
Kuu — 1 var.
- c. Oma kirbud hammustavad kibejäst.
Kuu — 1 var.
- A₂. Oma kirbu omma pallu valusampa purõma kui tõsõ oma.
Ote — 1 var.

- Ba. Kui oma kirbu sööve, küll sis uni kaob.
Pst — 1(3) var.
- b. Kui omad kirbud söövad, siis uni kaob.
Norm. 267, RKMS II 935 — ?(2) var.
- C. Kui oma kirbu purema nakase, küll sis saat targas ja virgas.
Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.

*

- D. Selle aja ei olnud häda, kui teise täid sõivad, aga kui oma täid söövad, küll siis häda on.
Tor — 1 var.
- E. Kui omad täied söövad, siis saab mees.
Saa — 1 var.
- F. Küll sis huul tulep, kui oma täi süü-mä nakkase.
Võn — 1 var.
- G. Uma' vitsa' pes'va', uma' kirbu' purō-va'.
Se — 1 var.
- Vt. 7881 A₂.
- Vrd. kk: Küll tä sis tüüd tiip, kui oma kirbud süü-mä nakase (TMr); Küll täst siss asi saa, kui oma täi sööma nakase (Hel).
«Oma kirpude (~ täide) sööma hakkamises» kujund on üldse sagedasem kõnekäänulises kui vanasõnalisel vormis ja funktsioonis.
- Vrd. 3857. Kellel kirbud kibedat teevad, küllap see sügeleb.
8691 I. Kel kirbu' söövä', tuu eis'ke sanna kütt.

7905. OMA KODU KOERADKI TUNNEVAD — 6 v. 7(24) var.

- Aa. Stein 49, Wied. 136, Kündja nr. 48 (1883) 572, Meelej. nr. 23 (1885) 125, E 62, E² 32 ja 88, Kask-Puusepp-Vaigla 33, Norm. 196; Tt (Kreutzw.) — 1(12) var.
- b. Oma kodus tunnevad sind koeradki.
?Vil (Niggol) — 1?(1) var.
- B. Oma küla koeradki tunnevad.
Vän — 1 var.
- C. Omal maal koeradki tunnevad, võõral maal keegi ei tunne.
Wied. 137, Kündja nr. 48 (1883) 572, EKMS I 1307 — 1(5) var.
- D. Kodu tunnevad koerad, aga väljas mitte hundidki.
Amb (Tannenthal, Hintzenberg) — 1(2) var.

- E. Omad koerad tundvad ka paremini kui võerad inimesed.
Kul — 1 var.
- F. Oma koduda luomadki tiavad ja tunnevad.
?Lüg (Källo) — ?(1) var.
- G. Oma maa kassid ja koerad tunnevad ka sind.
HMd v. Ris (Treumann) — 1 var.

7906. OMA KODU KUHI PÄÄL — 1 v. 2(3) var.

- A. —
?Vil (Leoke) — 1?(1) var.
- B. Önn kodus, kuhi peal.
Tt (anon.) — 1(2) var.

7907. OMA KODU, KULDNE PESA — 1?(2) var.

- Norm. 196; ?Amb (Freimann).
- Vrd. 7936. Oma maja on kuldne pesa, võeras maja on nõgese põesas.
7951. Oma pesa, kuldne pesa.

7908. OMA KODU KULLAKENE, OMA MAJA MARJAKENE — 8 kuni 10(12) var.

- Aa. —
Norm. 196; SJn (Kurikoff) — 1(2) var.
- b. Oma kodo kullakõnõ, uma maja marjakõnõ.
Plv — 1 var.
- B. Kavvas külän kügelde vai vahti võõra varju all: oma kodu kullake, oma maja marjake.
Hel — 1 var.
- Ca. Oma maja igä marjukkane.
Kuu (R. Lilhein) — 1 var.
- b. Oma kodu kuldne.
VMr (Mastberg) — 1 var.
- c. Oma kodu kuldsem.
Lüg (Källo) — 1 v. 2(2) var.
- d. Oma kodu kolda väärt.
Krj (Ohakas) — 1 var.
- D. Uma kodo, kullanõ kodo.
Se (Tammeorg) — 1 var.
- E. Oma kodu kuldse, õlgu kui pisike tahes, ikke kõige parem.
?Lüg (Källo) — 1?(1) var.
- F. Oma kodu kullatükk, küla mullatükk.
?Trt (Eisen) — ?(1) var.
- Vrd. 7933. Oma maa marjukane, oma kodu kaulnikane.

7909. OMA KODU, OMA KOLLE — 1?(2) var.
?VII (Leoke).

7910. OMA KOLLE KÕIGE PAREM — ?(1) var.

?VII (Leoke).

Vrd. 7911. Oma kolle on kulda väärt.

7911. OMA KOLLE ON KULDA VÄÄRT — 2 v. 4(25) var.

Aa₁.

Gr. SKO II 70, Vlg. Lisal. nr. 17 (1890) 136; Rap v. Mär (Poom) — 1 v. 2(15) var.

a₂. Oma kolle kulda väärt.*

* kolde; kulla (Körber)

Körber VRMK 60, E 88, Norm. 196; Rap v. Mär (Poom) — 1 v. 2(7) var.

b. Oma koldel kuldne väärtus.

?VII (Leoke) — ?(1) var.

c. Oma tuhkhaid om kulda väärt.

?Vas (Saar) — ?(1) var.

B. Oma ahi armsam, oma kolle kuldsem.
?Pil (Bock) — ?(1) var.

Vrd. Uus As Kal. (1906) 31: Oma kolde on kulda väärt! / Põleb sääl tuli ka vaevasel teel, / Süda on rõõmus ja rahulik meel.

Vrd. 7910. Oma kolle kõige parem.

7912. OMA KOERA HAMMUSTAMINE ON VALUSAM KUI VOERA KOERA — 1 var.

E. Ennisti (üleskirjut.) seletus: kui sugulane halba räägib, on palju valusam kui võõra paha jutt.

Rei.

7913. OMA KOER, OMA ÕUE — 1?(1) var.
?VII (Leoke).

7914. OMA KOER ON PAREM KUI VOERA KOER — 1 var.

Sa (R. Kallas).

7915. OMA KUUB ON KONDI JÄRGE — 1?(1) var.

?Krj (Ohakas).

7916. OMA KÄRNAD SÜGELEVAD — u. 20(25) var.

Aa₁.

* — *

* kärnad; süeluvad (Khn)

Hlj, Khn, Plt, Lai — 5 var.

a₂. Küll omad kärnad sügelevad.*

* oma (Hlj, Amb)

Norm. 267, EKMS II 935; Lüg, Hlj, VJg, Amb, Trm — 5(7) var.

a₃. Oma kärnad hakkavad sügelema.

J. A. Reepärgi seletus: «Oma vead hakkavad vaeva tegema.»

Hlj — 1 var.

a₄. Küll oma kärnad viimes süelümä hakkavad.

Khn — 1 var.

a₅. Küll oma kärnad pärast sügelema hakkavad.

H. A. Schultzi seletus: «Selle kohta, kui keegi ei viitsi heasti teha.»

Koe — 1 var.

b. Küll igauhel oma kärnad sügelevad.
Rak — 1 var.

c. Igaüks tunneb ise, kust kärnad sügelevad.

Pär — 1 var.

d. Oma kärnad kihelevad.

J. S[õsteri] (Kad) seletus: «Oma hädad valutavad, oma süü pärast kannatad.»

Kad, Kuu, Rap v. Mär (Poom) — 3 var.

B. Kui omad kärnad hakkavad sügelema, küll siis mees oskab tööd teha.

Wied. 81, Kündja nr. 40 (1883) 478 — 1(4) var.

C. Külap siis miel perssest pähä tuleb, kui oma kärnad sügelema hakkavad.
Hlj — 1 var.

Vrd. kk: Las omad kärnad hakkavad kihelema (Kuu); Küll ta tüöle hakkab, kui oma kärnad kihelema hakkavad (Hlj); Sellel ka omad kärnad sügelevad (Plt).

A-redaktsioon kui ka «oma kärnade sügelemise» kujund üldse funktsioneerib pigem kõnekäänuna kui vanasõnana (täbara situatsiooni parastav konstateerimine või hoiatus).

Vrd. 7847. Igalühel omad sarved sügelevad.

4436. Igaüks kratsigu ise oma kärnad.

11367. Kel sügelep, si süüdäp.

7917. OMA KÄSI ON PEREMEES — 1 var.

As (J. Reimann).

7918. OMA KÜSIB, VOORAS TÄÄB — 1 var.

Vil (Takk).

7919. OMA LAITS OM IKI KÕEGE ARMSAMB — 2 var.

- a. _____
Ran (Tamm) — 1 var.
- b. Oma laps kõege armsam.
KJn — 1 var.

7920. OMA LAMMAS, OMA VILL — 1?(1) var.

?Kod (anon.).

7921. OMA LAPSEGA VÕIB KEIK TEHA — LÜE EHK LÜKKA — 1 var.

Hlj (Leetberg).

Vrd. kk: Ei löö ega lükka 'ei tee halba'.

7922. OMA LAPSE VALET USTAKSE ENNEM KUI VÕERA TÕE RÄÄKI- MIST — 1 var.

Rap v. Mär (Poom).

Vrd. 9754. Rikka võissi usutas, aga vaese
õigust ei taha keaki kuulda.

7923. OMA LAPS KULLATÜKK — 1 var.

Vil (Nigul).

7924. OMA LAPS, OMA MAJA, MIDÄ VÕERASTEL ASJA — 1 var.

A. Källo seletus: «Eskoril vileaastane poiss
pani maja põlema. Tulekahju juures haketi
poissi süüdistama, et este juo kõrra teht
tule küüki. Et midä emä sie on, kile lapse
ette tikkud jättäs. Poisi emä üöld vasta.»
Lüg.

7925. OMA LAPS ON LAPSUKE, TEISE LAPS ON LAASTUKE — u. 20(40) var.

A_{1a1}. Oma laps lapsuke, võeras laps laas- tuke.*

* laastuke (Plt)

Tln (Bernstein), Plt — 2 var.

a₂. Uma lats latsõkõnõ, võeras lats las- tukõnõ.

Ote, Vas v. Se (Prants) — 2 var.

b. Oma laps on lapsukene, võeras laps laastukene.

E² 32 — ?(1) var.

c. Oma laps on lapsukene, võeras on laastukene.

Raud VMj 218 — ?(2) var.

d. Oma laps on lapsukene, võeras laps on laastukene.*

* oo (Pär); võera (Meelej.), võera (Pal)

Wied. ESSr 472, Wied. 136, Kündja nr. 48
(1883) 572, Meelej. nr. 11 (1887) 86, E 62,
Laug. Vestr. 176, EKMS II 439; Pär, Tf
(Vestr.) — 2(17) var.

e. Oma laps on lapsukene, aga võeras laps on laastukene.

Kod (Nõu) — 1 var.

A_{2a}. _____*

* lapsukene (Pil v. Trm), lapsekene (Trm);
laastukene (Pil v. Trm)

Norm. 172; Ann, Tür, SJn, Pil (Sõdur)
v. Trm (Õunapuu), Trm (Sild), Lai — 7(10)
var.

b. Oma lats om latsekene, tõse lats om lastukene.*

* uma (Rõu); laits (Ote); um (Rõu); latsõ-
kõnõ (Rõu); tõeõõ (Rõu); lastukõnõ (Rõu),
laastugene (Ote)

Hel, Ote, Rõu — 3 var.

C. Teise laps laastukene, oma laps naas- tukene.

Hlj — 1 var.

D. Muide latse omma lastu'.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

Vrd. ri «Oma ema ja võerasema sõök»: Oma
laps on lapsukene, / võeraslaps on laastu-
kene! (ERIA II: 2 nr. 3441).

Vrd. 5527. Laps on enam kui laast.

7926. OMA LEIB KÕIGE MAGUSAM — u. 10(42) var.

A_{1a1}.

CRJ KLR III 201, Kmpm. Kirjaseadm. 72,
Kmpm. KLR II: 45, E² 78; Hlj, Koe, ?TMr
(Sild), TMr (anon.) v. Vru (R. Kallas) —
3 kuni 5(31) var.

a₂. Oma leib on kõige magusam.

NP 3, Kask-Vaigla-Veski III Võ 76; Pst
(R. Viidalepp), Urv (Prisko) — 2(5) var.

b₁. Oma leib on magusaim.

Kask-Vaigla-Veski III Võ 83 — ?(1) var.

b₂. Oma leib on magusam.

Sim (Joonuks) — 1 var.

c. Oma leib teistest magusam.

?Saa (Sõggel) — 1?(1) var.

A₂. Oma leib — see on kõige parem.

Rätsep EEH I 27 — ?(1) var.

B. Oma leib on küll kesine, aga magu- samb kui magasileib.

?Lüg (Källo) — 1?(1) var.

C. Oma leib on magus, võeras leib viha.
VMr — 1 var.

Vt. 7978 B.

Vrd. 7979. Oma teenitud leib on magus süüa.
12577. Tõetegija leib on magus.
3968. Kodo leib om kõikõ magusamp.
5066. Küla Leib on magus.

7927. OMA LEIB TOIDAB JA OMA RAMMU TOETAB KOIGE ROHKEM — 1(5) var.

a. _____
Wied. 136, Kündja nr. 48 (1883) 572 — 1(2)
var.

b. Oma leib toidab, oma rammu toetab.*
* ramm (E²)
E 62, E² 32 — 2(3) var.

7928. OMA LEITUD, VÕERAS VARASTUD — II. 30(54) var.

Aa₁. _____*

* lõitu — varastetu (Puh); varastatud
(Kündja, E MVH, EKMS); võõras (trüki-
sed; Puh)
H. Utsali (Plt) seletus: «Leitud asi pee-
takse omaks.»
Wied. ESSr 483, Wied. 136, Kündja nr. 45
(1883) 572, E MVH 56, Laug. Vestr. 176,
EKMS II 506 ja IV 439; Kuu, Krj (Allas),
Hls? (Jung), KJn v. San (Orgusaar), Plt,
TMr (Hermis), Puh (Antik) — 8(17) var.

a₂. Leitud oma, varastud võõras.*
* lõüt (Hls), lõutu (Räp); varasted (Hls),
varastedu (Räp)
Khk, Jäm, Hls, Räp — 4 v. 5(7) var.

a₃. Leitud on oma, varastud võõras.*
* varastatud (EKMS; Pär)
Meelej. nr. 36 (1887) 286, EKMS II 506;
Pär (Kampmann) — 1(8) var.

a₄. Lõüt om uma, varastõit võõras.
Se — 1 var.

b. Varastatud võeras, leitud oma.
Jaa (õpl.) — 1 var.

c₁. Oma, mis leitud; võõras, mis varas-
tud.
Norm. 130, EKMS IV 727; Sa (Veäster) —
1(4) var.

c₂. Mis leitud, see oma; mis varastud, see
võõras.*
* varastatud (Vön)
Kaa, ?Vön (P. Rootslane) — 1 v. 2(2) var.

c₃. Mis lõitu, tuu oma; mis varastedu, tuu
võõras.
Ote — 1 var.

c₄. Miä lõüt, tuu uma; miä varastõit, tuu
võõras.*

* miä (Vas v. Se, Se), mis (Vas); varastet
(Vas)
Rõu, Vas, Vas v. Se (Sandra), Se — 5 var.

c₅. Mis lõüt, too oma; mis varastedu, too
om võõras.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

d. Mis varastet, sii om võõras; mis lõüt,
sii om oma.
Krk — 1(2) var.

e. Lõvvät, tuu um uma; varastat — um
võõras.
Võ (Schmidt) — 1 var.

B. Mis lõüt, tuu uma; miä võet, tuu võõ-
ras.
Rõu — 1 var.

C. Maast leitud asi on ikka oma.
Pha? (anon.) — 1(2) var.

D. Tii päält lõvvät, pia ku umma.
Rõu (Gutves) — 1 var.

Vrd. 8126. Kui otet, sis oma; kui võet, sis võõ-
ras.
5719. Leid on võõra mehe oma.

7929. OMA LEIVAGA ON RASKE KER- JATA — 1(2) var.

Norm. 60; Kuu (Ploompuu, Rebane).

Vrd. kk: Oma leivaga lähen kerjama (Tõs).

7930. OMAL EMAL HELLAD KÄED, AGA EMAK: ANNAB HAMME, KÄANAB KÄÄLA, SILITAB PÄÄD, PISTAB SILMA — 1(2) var.

Trv (Pausk).

Vrd. rl «Võõrasema ütleb nutvat noort meest»:
kää tema andis — kaela raius, / pea ta sili-
tas — silma pistis (ERIA II: 2 nr. 3431).

7931. OMAL MAAL ÕITSEB ÕNNE, KODU KASVAB KASU PAREM — ?(42) var.

Aa. _____*

* õnni (Wied., Kündja)
Stein 49, Wied. 137, CRJ H I 161, Kündja
nr. 48 (1883) 572, Gr. ELr I 70, E Naister.
Täht. (1902) 35, Kmpm. KLR II² 44, Kmpm.
EL III¹⁰ 291, E 62, E² 88, Nurmik I 171,
Reiman EK I 276, Parijõgi-Reial-Vaigla 64,
Norm. 197, EKMS I 1307 — ?(28) var.
Aluseks Kp XVI 1120/1 ning G. Blumbergi
Quellen und Realien».

- b. Omal maal õitseb õnne, kodu kasvab kasu kaunim.
Kod. Kal. (1881) lisa 107, Gr. ELr I 70, Gr. LLr I 29 — ?(8) var.
- c. Omal maal õitseb õnn, kodumaal kasu parem.
?Hls (Jung) — ?(1) var.
- B. Ära joose võerale maale, kodu kasvab kasu paremb, omal maal õitseb õnne.
Laakm. Mr Kal. (1862 aprill) — ?(1) var.
- Ca. Omal maal õitseb õnn.
Huvit. V Lisa 16 — ?(1) var.
- b. Omas kodus õitseb õnn.
Kask-Vaigla-Veski III VÕ 83 — ?(1) var.
- c. Omal maal leiad õnne.
Kmpm. Kõ 11, Kmpm. A^o 13 — ?(2) var.
7932. OMA MAA MAASIKAS, MUU MAA MUSTIKAS — ?(3) var.
- a. _____
EKMS I 1307 — ?(1) var.
- b. Oma maa on maasikas ja muu maa mustikas.
Mickwitz Kal. (1894) 56 — ?(2) var. Arvatast soome vanasõna tõlge.
- Vrd. 8013. Parem oma maa mustikas kui võõra maa maasikas.
7933. Oma maa marjukane, oma kodu kaunikane.
7933. OMA MAA MARJUKANE, OMA KODU KAUNIKANE — 1 var.
Kuu (Matvei).
- Vrd. 2219. Isamaa on marjukane, vieras maa veripisara.
7932. Oma maa maasikas, muu maa mustikas.
7908. Oma kodu kullakene, oma maja marjakene.
7934. OMA MAA, OMA PÖLD — ELÄ KUI PORSAS TAIE MOLLI ÄÄRES — 1?(1) var.
?Vig (Priimets).
7935. OMA MAA ON ARMAS IGAUHELE — väh. 1(3) var.
- A. _____
HMD v. Rls (Treumann) — 1 var.
- Ba. Oma maa on kõige armsam.
?Tõs (Schantz) — ?(1) var.

- b. Oma maa on ika kõige kallim.
?Vig (Asberg) — ?(1) var.
- Vrd. 5916, eriti F: Oma kodu on ikka kõige kallim.
7936. OMA MAJA ON KULDNE PESA, VOERAS MAJA ON NOGESE PÖESAS — 1 var.
Kul (Eenveer).
Vrd. 7907. Oma kodu, kuldne pesa.
7937. OMA MEES TULEB IKKA JÄRELE, KAS SITU PARSILT MAHA — 4 v. 5(5) var.
- A. _____
Koe (Priks) — 1 var.
- B. Oma võttab, vai sittu ahjult maha.
Lüg (Källo) — 1 var.
- C. Kure õtsast on ka mehele saadud, oma võttab, vai sittu ahjult alle.
Lüg (Källo) — 1 var.
- Vt. 4578 B.
- D. Oma mies võtab vai sitahunnikult, võtab heinäkaarelt ja reielademelt.
?Lüg (Källo) — 1?(1) var.
- E. Oma ei jäta maha, kas sittugu ahju otsale ja lükkagu käpuga maha, aga oma ei jäta maha.
Pil — 1 var.
7938. OMA MESI KÕIGE MAGUSAM, OMA KALI KÕIGE KANGEM — 1(3) var.
Norm. 128, EKMS IV 439; Hel (Treu).
7939. OMA MINNA, VOERAS TULLA * — 1(3) var.
* võõras (Trt)
TMr (anon.) v. Trt (R. Kallas).
Vrd. 7948. Oma olgu tulla-minna, mitte üten elädä.
7940. OMA NAER, OMA NUTT — 1?(1) var.
?Vil (Leoke).
7941. OMA NAHK OND KÖEGÕ KALLIM — 1 var.
Khñ (S. Saar).
Vrd. 1920. Igäüks hoiab oma nahka.

7942. OMA NIMI, AUS NIMI — 1?(1) var.
?Hel (Karolin).
7943. OMA NINA TEAB, KAS OMA PERSE
PEAB — 1 var.
Amb (Hintzenberg).
7944. OMAN KÜLÄN KÜTSE LEIB, OMAN
VALLAN VALMIS VATSK — 1 var.
Ote (Vaher).
Vrd. 7945. Oman külän kütse mari, oman ma-
jan magus mari.
7945. OMAN KÜLÄN KÜTSE MARI,
OMAN MAJAN MAGUS MARI —
3 var.
- A. _____
Ote (Kukrus) — 1 var.
- B. Oman külän kütse mari, oman vallon
valmis vaparn.
Ote — 1 var.
- C. Uman külän kütse marja, uman val-
lan valmi marja, veeren marja vere-
vä.
Ote — 1 var.
- Vrd. 7944. Oman külän kütse leib, oman vallon
valmis vatsk.
7946. OMA NOKATÄIS ÄNAM KUI TEISE
MEHE KOORMATÄIS — 3 var.
- a. Parem oma nokatäis kui teise mehe
koormatäis.
Hää — 1 var.
- b. _____
Hää (Mäesalu) — 1 var.
- c. Oma nokatäis änam ku teise kaks.
Hää — 1 var.
7947. OMA NUGA, VOERAS LEIB —
1 var.
J. Jungi seletus: «Võera asja juures vaota-
takse sõrmed põhja.»
Tt.
7948. OMA OLGU TULLA-MINNÄ, MITTE
ÜTEN ELÄDÄ — 20(28) var.
- Aa. _____
Nõo (Tüklov) — 1(3) var.
- b. Uma olgu minnä-tulla, ei mitte üteh
ellä.
Vas — 1 var.

- c. Ummile minna-tulla, ummiga mitte
ella.
Vas — 1 var.
- B_{1a}. Oma olgu külä kävvä, mitte elu eläde.
Krk — 1 var.
- b. Oma olgu külän käiä, aga mitte elus
eläde.*
* küläs käia; elada (trüklised)
Norm. 196, EKMS III 927; Hls (Reissar) —
1(3) var.
- c. Omatse olgu külä kävvä, ei mitte elu
eläde.
Krk — 1 var.
- d. Olgu uma küllä käüä, a mitte ellä.
Rõu — 1 var.
- e. Uma olgu üteh küläh kävvü, mitte
üteh elädä.
Se — 1 var.
- B_{2a}. Oma sugulaste juures olgu kord käia,
aga mitte elada.
Pal — 1 var.
- b₁. Sugulane olgu küläs käia, aga mitte
elu elada.
Krk — 1 var.
- b₂. Suguline olgu küla kävvä, aga mitte
elu eläde.
Krk — 1 var.
- B₃. Sugulastel käia, mitte elada.
Rõu — 1 var.
- B₄. Olgu küll küläs käia, aga mitte elus
elada.
Saa, Hls (Söggel) — 2(3) var.
- Ca. Paremb omale kävvä kui omaga ella.
Vas — 2(5) var.
- b. Paremb umalõ kostilõ kävüä kui uma-
kõ ellä.
Se — 1 var.
- D. Parem uma käüvü kui võõras ellä.
Har — 1 var.
- E. Olgu oma käia, aga mitte pidada.
Aud — 1 var.
- F. Uma olgu minnä-tulla, võõras olgu
elo ellä.
Plv — 1 var.
- Vrd. 7939. Oma minna, võeras tulla.
5053. Külä ellä, külä koolda, suguvõsa tul-
la-minna.
5045. Küla om minna-tulla, oma kodu ela-
da.

7949. OMA OM, KUI SAAD VÕTTA,
VÕORAS, KUI PIAT ANDMA —
1 var.

Plv (Tamm).

7950. OMA PAISE ON VALUSAMB JA
OMA RUSIK KINDLAMB — 1 var.

Kuu (Lindström).

7951. OMA PESA, KULDNE PESA —
1?(29) var.

a.

Wied. 136, Kündja nr. 48 (1883) 572, Org
14, Kmpm. Kõ 14, Kmpm. Klr 354, Kmpm.
A⁶ 16, Kmpm. EL III¹⁰ 9, E 62, E² 32, Nur-
mik I² 270, Raud VMj 218, Reiman EK I
276 — 1?(22) var.

b. Oma pesa kuldne.

Vlg. Lisal. nr. 20 (1890) 160 — ?(7) var.

Vrd. 7952. Oma pesa on ikka oma pesa.

7872. Oma ase, pehme ase.

7907. Oma kodu, kuldne pesa.

7952. OMA PESA ON IKKA OMA PESA
— 2 kuni 3(6) var.

Aa.

Wied. 136, Kündja nr. 48 (1883) 572 — 1(3)
var.

b. Oma pesa ika oma pesa.

?Vil (Leoke) — 1?(2) var.

B. Oma maja on ikka oma maja.

Pha? (anon.) — 1 var.

Vrd. 7951. Oma pesa, kuldne pesa.

7953. OMA PIIP, OMA [TUBAKAS] —
1 var.

Hlj (Leefberg).

7954. OMA PÖLD, OMA PÕRSAS — u.
25(41) var.

Aa₁. — *

* uma; põrss (Urv); peld — porsas (Kuu)
Wied. 136, Kündja nr. 48 (1883) 572, E 62,
E² 32 ja 70, Norm. 231, EKMS IV 424; VI,
Amb, Ha, Vig (Aitsam), Vil (Nigul), Pil
(Saks), Urv — u. 20(35) var.

a₂. Oma pöld ja oma põrsas.*

* peld — porsas (Kuu)

Kuu, Rap — 2 var.

b. Uma pöld, uma põrs, hätä midägi.

Vas v. Se (Prants) — 1 var.

c. Oma peld, oma porsad.

Kuu — 1 var.

d. Oma põrss, oma pöld.

Vas — 1 var.

B. Oma tuba, oma luba; oma pöld, oma
põrsas.

Amb — 1 var.

Vt. 7986 C.

Vrd. 6196. Kuks maa, nii maja; kuks põllu, nii
põrsa.

7955. OMA RISTI ON KÕIGE KERGEM
KANDA — 1?(1) var.

?Vig (Aitsam).

Vrd. mj Andr. *934 I A.

Vrd. 7850. Igaüks peab oma risti kandma.

7956. OMA RÕÖM, OMA MURE — 1?(1)
var.

?Vil (Leoke).

7957. OMA SAUN, OMA VIHT — 1?(1)
var.

?Rid (Hilemägi).

7958. OMA SEEN, OMA USS — 1?(1) var.

?Pal (Viide).

7959. OMA SIGA, OMA RUGA — 10(15)
var.

Aa. — *

* rügä (Krk, Nõo)

EKMS IV 424; Krk, Hel, TMr, Nõo — 6(10)
var.

b. Uma tsiga, uma rügä.*

* oma (Norm.)

Norm. 231; Rõu — 2(3) var.

B. Oma karu, oma kaar; oma siga, oma
rügä.

Krk (Mägi) — 1 var.

Vt. 7897 C.

C. Oma karo, oma kaar; oma tsiga, oma
oras.

Vas — 1 var.

Vt. 7897 D.

7960. OMA SILM NÄEB KÕIK — 1?(1)
var.

?TMr (Siil).

Vrd. 7961. Oma silm on kuningas.

7842. Ei oma silm peta ära.

7961. OMA SILM ON KUNINGAS — u. 110(185) var.

Aa₁. — *

* uma (Ote, Rāp, Plv, Se), enda (Sim); oo (Vig), om (Hupel, Norm. Cl.; Krk, Hel, TaL, Vō, Se); kunigas (Ote, Se)

* Hupel 116, Malm 93, Stein 49, Wied. ESSr 411 ja 1042, CRJ H I 161, Org 12, KAH Uus ABDr 10, Tõn. Vig. Täht. (1892) 62, KAH EKAI 89, Kuusik KT 208, Rätsep Koduk. 36, Kreutzb. Kal. (1907) 7, Grossschmidt ABDr (1908) 9 ja 14, E 62, E² 32, Meos Vaatl. III 134, Puus. KH III 84, Puus. Eü I 25, Huvit. V Lisa 16, Muuk-Mihkla III 90, Kask-Vaigla-Veski III Vō 84, Norm. 269, Norm. Cl. 29, EKMS III 839, 844 ja IV 118; tuntud üle maa — u. 100(163) var. Rohkesti kasutatud reklaamide tekstides, näit.: Edu Kal. (1906) 217, Kil-Nõm. Kal. (1912) jm.

* Silm on (om kere). Punningas, v. silm läge trüki milt.

a₂. Oma silm on kuningas pääs.

* Gös. Animadv. 115, KAH EKAI 87; Tt (Vestr.) — 1–2(3) var.

* Egen Auger treuger nicht/ omma Silm on funningas Pehs.

a₃. Oma silm kuningas.*

* uma (Rõu)
Wied. 137; Kündja nr. 48 (1883) 572, Kmpm. KH 6; Rak, Khk, ?Hls (Jung), Vān, Trv, Rõu — 6–7(9) var.

b. Oma silm on mul kuningas.

Wied. 137, Kündja nr. 48 (1883) 572; ?Tt (Kreutzw.) — ?(3) var.

c₁. Oma silm on ikka kuningas.

Hlj — 1 var.

c₂. Oma silm ikka kuningas.

Kad — 1 var.

B. Oma silm kuningas, teiste silm sulane.

Tõn. RP 85 — ?(2) var.

Ca. Oma silm kuningas ja oma tahtmine taevariik.

Hää — 1 var.

b. Oma silm on kuningas, oma tahtmine taevariik.

Krk — 1 var.

Vt. 11485 Ga ja b.

D. Uma pää peremiis, uma silm kunigas.

Rõu — 1 var.

Vt. 8042 C.

Vrd. 10478. Silm on kuningas.

7960. Oma silm näeb kõik.

7842. Ei oma silm peta ära.

7962. OMA TÕO AITAB SIND EDASI — 1?(1) var.

?Vil (Niggol).

7963. OMA SUITS TEEB SILMAD SEL-GEKS, TEISTRE SUITS KIBEDAKS — 1?(1) var.

?Vil (Niggol).

7964. OMA SUU OM IKKI LÄHEMÄL KU LATSE SUU — u. 10(17) var.

a₁. Enda suu lähemal kui latse suu.*

* ende; lähemen (Trv)

Trv, Nõo — 2(6) var.

a₂. Ende suu ikki lähemen kui latse suu.

Trv — 1 var.

b₁. Oma suu lähemal kui latse suu.

Trv — 1 var.

b₂. Oma suu om lähemal kui latse suu.

Trv — 1 var.

b₃. — *

* on ikka lähemal kui lapse

Trv — 2(4) var.

b₄. Oma suu iki lähemen ku latse suu.

Trv — 1 var.

c₁. Oma suu ligem kui lapse suu.

A. Antiku seletus: «Mustlase lause.»

Puh — 1 var.

c₂. Oma suu ligemal kui lapse suu.

EKMS II 1282; Rak — 1 v. 2(2) var.

Vrd. vellerism: «Enese suu on lähemal kui lapse suu.» ütles mustlase-eit, kui lapsele mangutud võl ja koore ise ära sõl (Trv).

Vrd. 7965. Oma suu on ikka kõige ligemal.

7965. OMA SUU ON IKKA KÕIGE LIGEMAL — u. 50(58) var.

a. Igalühel on tema oma suu kõige ligemal.

Lai — 1 var.

b₁. — *

* uma (Rāp); om (Krk, Rāp); iki (Krk, Vil), iks (Rāp); kõige (Rap v. Mär), kige (Krk); ligepel (Krk), lähemen (Hls), lähemen (Rāp), lähemal (Vil)
Rap v. Mär (Poom), Tõs, Saa, Pāl, Vil, Rāp — 7 var.

b₂. Oma suu on kõige ligemal.*

* uma (Se); om (Trv, Puh, Ran, Ote, Se); keige (Hlj), kige (Trv), kõkõ (Se); ligem (Kuu, Hls), ligimbäl (Ote), lähemal (Kuu), lähembäl (Ran), lähebäh (Se), lähem (Juu v. Vän, Hel), lähemb (Trv, Puh)
Norm. 247; Hlj, Kuu, Juu v. Vän (Virkus), Rap v. Mär (Poom), Vig (Aitsam), Hls, Hel, Trv, Trm, TaL, Se — 15(16) var.

b₃. Oma suu kõige lähemal.*

* endä (Tt), õma (Kod); kõikse (Hlj), kõe-ge (Kod); lähem (Kod), ligemal (Hlj, Kuu), ligem (Amb)
Hlj, Amb, Kuu, Vän, Plt, Kod, Tt (Siimus?) — 8 var.

b₄. Oma suu ikka kõige ligemal.*

* kõeige (Rap v. Mär, Kam); iks (Kam), lähembäl (Kam)
Rap v. Mär (Poom), Aud, Kam, Tt (Eisen) — 4 var.

c. Igalühel on oma suu ligem.

VMr (Mastberg) — 1 var.

d₁. Oma suu on ligemal.*

* ligemäl (Kuu), lähemal (Pal)
Hlj, Kuu, Pal — 4 var.

d₂. Oma suu om iks lähemb.

San — 1 var.

d₃. Oma suu ligemal.

Jõh, Rak — 2 var.

d₄. Oma suu ikka ligemal.*

* enda (Trt), uma (Se); iki (Trt), õks (Se); lähemb (Trt), lähebäh (Se)
Rap v. Mär (Poom), Trt, Se — 3 var.

Ba₁. Uma suu um lähemb ku tõõsõ suu.

Rõu — 1 var.

a₂. Oma suu on ligemal kui teise suu.

Saa (Sõggel) — 1 var.

a₃. Uma suu um iks lähemb ku tõõsõ suu.

Rõu — 1 var.

a₄. Oma suu on ikka lähem kui teise suu.

E 62, E: 32 — ?(2) var.

a₅. Oma suu om ikke lähembäl kui tõese suu.

Nõo — 1 var.

b. Oma suu ju ikka lähemal kui sandi suu.

EKMS I 656 ja II 1285 — 1(2) var.

C. Külap oma suu ikka ligem on kui kana suu.*

* liseem pro ligem (ilmne trüklviga)
Wied. 97, Kündja nr. 43 (1883) 513 — 1(3) var.

Vrd. kk: Oma suu oli kõeige ligemal (Rap v. Mär).

Vrd. 7966. Oma suu on oma suu.

7964. Oma suu om ikki lähemäl ku latse suu.

7887. Oma häda on kõige ligemal.

7971. Oma sark on kõige ligem.

7966. OMA SUU ON OMA SUU — 1?(1) var.

?Saa (Jakobson).

Vrd. 7965. Oma suu on ikka kõige ligemal.

7967. OMA SÖKLAKOTI MAN OM EGÄ-UTS SUURÖLINE — 1(2) var.

Kam (Siimus).

7968. OMA SÖNA SÖKUB VÕÖRA TEOTUST — 1(4) var.

a. Pst (Joh. Ainson) — 1 var.

b. Oma sõna sõtkub teise teotust.
Wied. 137, Kündja nr. 48 (1883) 572 — ?(3) var.

7969. OMA SÄRK JA OMA VÄRK — 1 var.

M. Mäesalu seletus: «Vallasvara kohta samas tähenduses nagu «Oma tuba, oma luba» elamu kohta.»
Hää.

7970. OMA SÄRK, OMA SELG — 1 var.

Vil (Leoke).

7971. OMA SÄRK ON KÕIGE LIGEM — 9 var.

A_{1a1}. EKMS II 1282 — 1 var.

a₂. Oma sark on igä kaige ligemb.
Kuu — 1 var.

a₃. Oma sark on ikka kõige ligidamal.
Hää — 1 var.

b₁. Oma sark ihule ligidam.
Trt (Piir) — 1 var.

b₂. Oma sark on kõige ligem ihule.
Tln (Pusemann) — 1 var.

b₃. Oma sark on ihule ikki kõige ligidamal.
Kõp — 1 var.

A₂. Oma sark on ligem kui tütre sark.
Saa (Sõggel) — 1 var.

- A3. Ihu sark on kõige ligemäl.
Lüg — 1 var.
- B. Oma sark on kõige soem.
Amb — 1 var.
- Vrd. 7887. Oma häda on kõige ligemäl.
7965. Oma suu on ikka kõige ligemäl.
7972. OMA SÖÖK, OMA JOOK — 1 var.
VII (Leoke).
7973. OMA SUUD EI TUNNE KEEGI —
1 v. 2(6) var.
- a. —————
E² 57; ?Pal (Karro) — 1?(5) var.
- b. Oma süüd ei pane keski tähele.
Trm (Särg) — 1 var.
7974. OMA SUUD JA VIGA VAATA
PRILLIGA, TEISEL ILMA PRILLITA,
SIIS ON KÕIK HEA — 1 var.
Hlj (Pruhl).
7975. OMA TAHTMINE OM IKI PÄÄSI
— 1 var.
Hls (Sulsenberg).
Vrd. 11485. Tahtmine on taevariik.
7976. OMA TALU, OMA TAAR — 1?(1)
var.
?Saa (Söggel).
Vrd. 11883. Teine talu, teine taar.
7977. OMA TARVITUS ON KÕIGE PAREM
KUBJAS* — 1(5) var.
* tarvidus (E)
Wied. 137, Kündja nr. 48 (1883) 572, E 62,
E² 32.
Vrd. 12526. Tõõ on kõige suurem kubjas.
4793. Kõht on kõige kurjem kubjas.
7701. Nälg on kõige suurem peremees.
7978. OMA TEENITUD LEIB ON MAGU-
SAM VÕORAST — 2 var.
- A. —————
VMr — 1 var.
- B. Oma leib on magus, võeras leib viha.
VMr — 1 var.
Vt. 7926 C.
Vrd. 7979. Oma teenitud leib on magus süüa.

7979. OMA TEENITUD LEIB ON MAGUS
SÜÜA — 12 kuni 15(28) var.
- Aa. —————
Tür (Viidalepp), Ris — 2 var.
- b. Oma teenitud leib on magus.*
* teenitu; om (San)
Borm Mr Kal. (1861) Ik-ta, E² 78; Pst, Vil
(Leoke), San — 4 v. 5(8) var.
- c. Oma teenitud leib maitseb magus.
Saa (Sitzka) — 1 var.
- B_{1a}. Oma teenitud leib on kõige magusam.
KAH Loe 19, Norm. 50, Vih. VER 185; Hel
(Wahlberg), Lai, Vön? (Pint) — 3(12) var.
- a₂. Oma teenitud leib iga kõige magusam.
Mih (Kappok) — 1 var.
- b. Oma tööga teenitud leib on kõige ma-
gusam.
?Vig v. VMr (Prilmets) — 1?(1) var.
- c. Iseenda teenitud leib oo kõige magu-
sam.
?Vig (Prilmets) — 1?(1) var.
- B₂. Oma teenitud leib maitseb kõige pa-
rem.
?Vil (Suurkask) — 1?(1) var.
- C. Oma teenitud raha on kallis ja leib
magus.
Rkv v. VNg (Aug. Krikmann) — 1 var.
Vt. 13183 C.
Vrd. Adamson Kal. (1906) 5: Teenitud leib mait-
seb magusam kui kingitud kook.
- Vrd. 7926. Oma leib kõige magusam.
13184. Vaevaga teenitud leib on magus.
7980. Oma teenitud leival on saia magu.
7978. Oma teenitud leib on magusam vöö-
rast.
7980. OMA TEENITUD LEIVAL ON SAIA
MAGU — 8 kuni 10(47) var.
- A. Teenitud leival on saia magu.
Sa (R. Kallas) — 1(3) var.
- Ba₁. —————*
* teenit leväl om (Hel); mago (VII)
Borm Mr Kal. (1861) Ik-ta, Wied. 137,
Kündja nr. 48 (1883) 572, E 62, E² 31,
Kmpm. KLR II⁶ 344; VII, Hel — 5 v. 6(16)
var.
- a₂. Oma teenitud leival saia magu.
SJn (Kielas) — 1 var.
- b. Oma teenitud leival on saia maitse.
Muuk-Mihkla III 22; VII (Pihlap) — 1(2)
var.
- c. Oma teenitud leival on saia maik.
Huvit. II 215, Norm. 50 — 1?(22) var.

- C₂. Oma teenitud leival saia maik.
Huvit. V Lisa 16 — ?(1) var.
- C₃. Enda teenitud leival on saia maik.
Huvit. II^a 236 — ?(1) var.
- C. Oma teenitud leival on mee maik.
?Põl (Rand) — 1?(1) var.
- Vrd. 7979. Oma teenitud leib on magus süüa.
14385. Võera tare leival oo saja magu.

7981. OMA TEHTUD KAAPSAD OO HAPUD SÜÜA — 1 var.

Han (Einbluth).

7982. OMA TEHTUD TÖÖ ON KÕIGE PAREM, TOISE TÖÖ IKKA HALB — 3 var.

- a. —————
As (Kuusik) — 1 var.
- b. Toise töö on ikka halv.
Tt (Siipson) — 1 var.
- c. Oma tehtud, hästi tehtud.
PJg — 1 var.
- Vrd. 7983. Oma tehtud töö on meistretöö.

7983. OMA TEHTUD TÖÖ ON MEISTRE- TÖÖ — 3 v. 4(12) var.

- a. —————
* meistertöö (Wied., Kündja)
Wied. 137, Kündja nr. 48 (1883) 572, E 62,
E² 32, Norm. 217; Hel — 1 v. 2(10) var.
- b. Oma tüü üks meistretüü.
Hel — 1 var.
- c. Oma tüü one ikke meistritüü.
Kod — 1 var.
- Vrd. 7982. Oma tehtud töö on kõige parem,
toise töö ikka halv.

7984. OMA TEHTUD JAHT OND KÕEGO SUUROM — 1 var.

Khn (S. Saar).

7985. OMA TILK ENAM KUI VÕORA HULK — 2(6) var.

- a. —————
Norm. 197, EKMS IV 439; Hii (Läipmann)
— 1(3) var.
- b. Oma tilk on parem kui teise hulk.
Norm. 128; Phl (Liedenberg) — 1(3) var.

7986. OMA TUBA, OMA LUBA — u. 50(113) var.

A_{1a1}. —————*

* uma (Se)
Wied. 137, Kündja nr. 48 (1883) 572, Bergm.
Kodul. Rmt² 5, N.D.UA 1895 10, Rätsep Ko-
duk. (1902) 22, Rätsep EEH I 27, Kmpm. KH
30, Kmpm. Kirjaseadm. 31, Kmpm. KLR 354,
Kmpm. KLR I^a 119, Kmpm. A⁶ 8, Pet. Ah
31, Grossschmidt ABDr 7, Tander 35, Plmp.
EKIk I 23, E 62, E² 31, Meos Vaatl. III—
IV 107, Meos Vaatl. III 134 ja 157, Muuk-
Mihkla I 101, Huvit. V Lisa 16, Jänes-
Parlo 163, Reiman EK I 276, Puus. KA
V—VI (1939) 22, Norm. 127, EKMS I 1307,
II 214, IV 45 ja 286; Vi, Jjn, Ha, Rap v.
Mär (Poom), ?Mar (Hilemägi), Khk, VII,
Vän, Krk, VI, Ta, TMr (anon.) v. Vru
(R. Kallas), Rõu (Pill), Vas v. Se (Sand-
ra), Se — u. 45(104) var.

- a₂. Oma tuba ja oma luba.
Juu — 1 var.
- b. Kui on oma tuba, siis on oma luba.
Rak (Jürjev) — 1 var.
- c. Oma tuba, oma luba vajalik igauhele.
Kask-Vaigla-Veski I Ak 20 — ?(1) var.
- A₂. Oma tuba, oma luba; mida tahan,
seda teen.
?Kam (Relli) — 1?(1) var.
- A₃. Uma tarõ, uma luba; mis ma taha,
tuu ma tii.
Se (Raud) — 1 var.
- B. Kel tuba, sel luba; kel kott, sel kohus;
kel vägi, sel võimus.
Hel (Wahlberg) — 1(3) var.
- Vt. 14434 T.
- * C. Oma tuba, oma luba; oma põld, oma
põrsas.
Amb (Neublau) — 1 var.
- Vt. 7954 B.
- Vrd. Ol. Pol. Kal. (1897) 65: Oma tuba, oma
luba, / See on ammu tuttav juba / Teise
mõte, oma pää — / Pole kaugelki nii hää.
Vrd. ka Ol. Lisal. nr. 21 (1882) 2.
- Vrd. 7997. Oma karu, oma kaer.

7987. OMA TÖÖ, ODAV HIND — 1 var.

Kuu (A. Ploompuu).

7988. OMA VALU ON VAEVAJAKS, VÕORA VALU VAADATA — 1(4) var.

Norm. 247, EKMS I 515 ja IV 944; Krj
(Grepp).

7989. OMA VEND VENELAIN, SUGULAINEN SUUR KOER, VERIVOERAS VÖERSILINE — 6(10) var.

- Aa. _____
Rak (Jürjev) — 1(3) var.
- b. Oma vend vaenlane, sugulane suur koer, vönnuvööras vöörsiline.
E MVH 37 — 2(2) var.
- B. Külapoiss on kulla-hella, oma vend on venelane.
VNg (H. Krickmann) — 2 var.
- Ca. Sugulane suur koer, vörsivöeras paelu parem.
Kos — 1 var.
- b. Sugulane on suur koer, vörsivööras kõige parem.
Kuu — 1 var.
- D. Sugulane suur kuer, verivöeras vaendlane.
Lüg (Källo) — 1 var.
- Vrd. rl «Lunastatav nelu»: Oma veli venelene, / küla veli vellekene (H II 43, 30/2 (23) < Hel).
- Vrd. 14378. Vöeras ikka vöileib, sugulane suursitt.
10636. Sugulane suurem vaendlane.

7990. OMA VIGA SELJA TAGA, TEISE VIGA SILMA EES — 2 kuni 3(5) var.

- a. _____
Rak (Jürjev) — 1(2) var.
- b. Oma veat sel'la taga, teise veat silma ees.
VII (Koit) — 1 var.
- c. Enese vead ikka selja taga ja teise vead silma ees.
EKMS I 189 ja IV 725 — 12(2) var.
- Vrd. 11888. Teise küür on ikke silma ees, aga oma küüru ei näe kiskl.
3752. Ära kiida silma ees, ära sõitle selja taga.
483. Aus silma ees, kelm seljataga.
11059. Ära usu sõbra silma ees, vaid seila taga.
10462. Silma ees mesi, seljataga susi.
10445. Eest silma libe, taga selga tige.

7991. OMA VIGA TEISE KÜLGES PAIS-TAB KÕIGE PAREMINI SILMA — 1 kuni 3(3) var.

Rap v. Mär (Poom).

7992. OMA ÖPÖTAB ARMUGA, VÖERAS ÖPÖTAB JÖRMUGA — 1 var.

Khn (S. Saar).

Vrd. 8008. Parem oma ema hirm kui vöera arm.

7993. PARAM IKKA OMA PÖESA ALL KUT VÖERA VÖLVIDE ALL — 2 var.

- a. _____
Pöi (Rand) — 1 var.
- b. Param ikka oma kuuse all kut vöera völvide all.
Pöi (Rand) — 1 var.

7994. PAREMB OMA EMA KOORIK KUI VÖORAEMA VÖILEIB — u. 30(54) var.

- A₁a₁. _____
Kan — 1 var.
- a₂. Parem oma ema kuorukane kui viera-ema vöileib.
Jöe — 1 var.
- a₃. Parem on oma ema koorike kui vööra-ema vöileib.
Vil — 1 var.
- b. Parem oma ema leivakuoruke kui vöera-ema vöileib.
Jöe — 1 var.
- A₂a₁. Parem oma ema kuiv kooruke kui vööraema vöileib.*
* emä; kuind (Vig)
Klemmer Elusal. Kal. (1905) 15; ?Vig (Getreu) — ? kuni 2(2) var.
- a₂. Parem ikka oma ema kuiv koorukas kui vööraema vöileib.
Kul — 1 var.
- b. Enam oma ema kuiv koorik kui vöera-ema vöileib.
Plt — 1 var.
- A₃a. Parem oma ema põlend kooruke kui vöörasema vöileib.*
* vöeraema (Tür); põlenud (E)
E² 23; Tür (Viidalepp) — 1 v. 2(3) var.
- b. Parem on oma ema põlenud kooruke kui vööraema vöileib.
?Khn? (Teder) — ?(1) var.
- A₄. Parem oma ema tuhane koorik kui vöeraema vöileiva kannik.
Plt — 1 var.

- B₁a₁. Parem on oma ema kooruke kui vööra vöileib.
Viid. 109 (< Pee), Vih. (1949) 92 — 2(3) var.

- a₂. Parem oma ema kooruke kui võõra võileib.*
* koorukas (Pld); võera (Jõe, Pld)
Mihkla-Parlo-Vildebaum I 93; Jõe (Tutar),
Pld (M. Viidalepp) — 2(3) var.
- a₃. Oma ema kooruke on parem kui võera võileib.*
* koorukes (Tln)
?VMr (Mastberg), Tln, Juu v. Vän (Virkus)
— 2 v. 3(3) var.
- b₁. Parem oma ema koorukesed kui võera võileib.
Amb (Freimann) — 1(2) var.
- b₂. Oma ema kooriku' iks paremba kui võõra võileib.
Plv — 1 var.
- B₂. Paremb oma ema kuiv koorike ku' võõra võileib.
Trv (Sikk) — 1(4) var.
- B_{3a1}. Parem oma ema põlend kooruke kui võera võileib.
Vlg. Lisal. nr. 16 (1890) 127, Norm. 171;
Ann, Trt (Elsen) — 2 v. 3(6) var.
- a₂. Oma ema põlend kooruke parem kui võõra võileib.*
* emä; param; võera (Vig)
Koe, Vig — 3 var.
- a₃. Param ikke oma ema põlend koorukene kui võera võileib.
Tür — 1 var.
- b₁. Parem oma ema põlend koorukesed kui võera võileib.
Tln — 1 var.
- b₂. Oma ema põlend kooruksed on paremad kui võera võileib.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- c. Oma ema põlend koorukesed on magsamad kui võera võileib.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- B₄. Parem oma ema kõrvenud kooruke kui võerasema võileib.
?TMr (Sill) — 1?(1) var.
- Ca. Parem oma eede põlend koorukesed kui võera võileib.
Kos — 1 (2) var.
- b. Oma eide põlend kooruke on parem kui võera võileib.
PJg — 1 var.
- D. Oma ema põlend kooruke on parem kui võeraeede võileib.
Juu — 1 var.
- E. Oma taadi põlend koorukene on parem kui võõra võileib.*
* põlenud (E₂, Kask-Vaigla-Veski)

Wied. 137, Kündja nr. 48 (1883) 572, E 62,
E₂ 32, Kask-Vaigla-Veski I H₂ 38 — 1(6)
var.

- F. Parem oma isa-ema hallitand kuorukesed kui võileib võerusel.
Kuu (Kalberg) — 1 var.

Vrd. 7883. Oma ema leib on parem kui võõra-ema võidleib.
8011. Parem oma emä naadivatsk kui võõraemä võileib.
9554. Raske on oma kuiva koorukese otsast võera võileiva otsa minna.
8010. Parem oma ema must puder kui võõraema võileib.
8022. Parem on oma ema vits kui võera-ema võileib.
11258. Paremb süü oma ema kontsa alt mutta kui võõra võidleiba.
8029. Uma imä leib um magsam ku võõra imä sal.
8008. Parem oma ema hirm kui võera arm.
3990. Parem kodu koorukesed kui võileib võõrsil.

7995. PAREMB OMA EMÄ OLESÄNG KU VÕÕRA EMÄ SULESÄNG — 1(4) var.

- a. ————
Räp (Viidebaum) — 1 var.
- b. Parem oma ema õlesäng kui võõraema sulesäng.
Norm. 171 — ?(3) var.

7996. PAREMB OMA EMÄ SUUTÄIS KUI VÕÕRAEMÄ VATSATÄIS* — 1(2) var.

* ema (EKMS)
EKMS III 120; Jõh (Paurmann).

7997. PAREMB OMA KURI KODU KUI KÜLA KÜDUSE — 1 var.

Vas (Saar).

Vrd. 8000. Paremb uma kodo koorigu' ku' külä küduse.
4663. Parem kuri kodu kui hea küla.

7998. PAREMB OMA LAIH KUI VÕÕRA VÄKEV — 1(2) var.

Vas v. Se (Sandra).

Vrd. 7999. Paremb om ommi vilsega kõndi kui tõse käest tuudu kangiga.

7999. PAREMB OM OMMI VIISEGA
KONDI KUI TÖSE KÄEST TUUDU
KÄNGIGA — 3(5) var.

Aa₁. — *

* toodu (Norm.)
Norm. 128; Ote (Kukrus) — 1(2) var.

a₂. Parem on omade viiskudega kõndida
kui teise käest toodud kingadega.
EKMS IV 439 — ?(1) var.

b. Parem käia oma katistes viisades kui
teise mehe terveis kingades.
Saa (Söggel) — 1 var.

B. Paremb uma viisu ku tōōsō känga.
Rōu — 1 var.

Vrd. 7998. Parem oma laih kui vōōra väkev.

8000. PAREMB UMA KODO KOORIGU'
KU' KÜLÄ KÜDÜSE — 4(5) var.

a. —
J. Sandra seletus: kūduse = vorstid, prae-
liha.

Vas v. Se (Sandra), Vō (Schmidt) — 2 var.

b. Paremba' oma' koorigu', et külä kūd'-
züze.

LMr 134, Norm. 197 — 1(2) var.

c. Parem kodo koorikō ku külä kütuse.
Vas v. Se (Prants) — 1 var.

Vrd. 3989. Parem koton aganine leib kui külä
kūdüsse.

3990. Parem kodu koorukesed kui vōileib
vōōrsil.

7997. Parem oma kuri kodu kui külä kū-
dūse.

8001. PAREMB UMA LEIB KU VÖÖRA
VATSK — 1 var.

Rōu (Ruga).

Vrd. 14412. Vōōra vatsk um sōmōrine.

8002. PAREMB UMA PEOTÄUS SITTA
KUI VÖÖRA KUURMA KULDA —
1?(1) var.

?Vas v. Se (Sandra).

8003. PAREM HOIDA OMA TEADA, KUI
TEISE TEADA — 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

8004. PAREMB UM UMAN KUR'AN
KOTON, AUSAP UMAN AHO
VIRUSSEN — 2(3) var.

A. —

Rōu (Jennes) — 1(2) var.

B. Paremb kurjan kodun, ausal ahju pāl
kui hāäl pidul.

Krl (J. ja P. Einerid) — 1 var.

Vt. 3975 B.

Vrd. 4663. Parem kuri kodu kui hea küla.

8005. PAREMB UM UMA OLINE KU VÖÖ-
RAS VILLANE — u. 30(39) var.

A₁a₁. —

Vō (Schmidt) — 1 var.

a₂. Parem oma ōline kui vōōras villane.*
* paremb; ku; villanō (Vōn); vōeras (Plv)
Norm. 128, EKMS IV 439; Vōn, Ote, Plv —
3(5) var.

a₃. Parem uma oline kui vōōras villane.*
* oma (Rāp, Vas, Vas v. Se); olinō; ku;
villanō (Urv, Rāp)
Urv, Rāp, Vas, Vas v. Se (Sandra), Se —
6(11) var.

a₄. Parem iks oma oline kui vōeras vil-
lane.
Rāp — 1 var.

a₅. Parem oma oline kui vōera villane.
Plv (Tamm) — 1 var.

b. Parem oma ja ōline kui vōōras ja vil-
lane.
Vig (Eisen), Plv — 2 var.

c. Oma oline iks pareb kui vōōras vil-
lanō.
Krl — 1 var.

A₂a. Parem oma imā ōline kui vōōras vil-
lane.
Vōn — 1 var.

b. Parem oma ema ōline kui vōōra vil-
lane.
Norm. 171 — ?(1) var.

Ba₁. Pareb om uma oline ku' vōōras vōi-
männe.
Se (Aalik) — 1 var.

a₂. Pareb uma olinō ku vōōras vōismō-
nō.*
* paremb; kui
Se — 3 var.

a₃. Paremp ōks uma ōlinō ku vōōra vōis-
mōnō.*
* parep; ko; vōismōnnō
Se — 2 var.

a₄. Uma olinō om parep ku vōōra vōis-
mōnō.
Se — 1 var.

a₅. Uma olinō om ōks parep ku vōōras
vōismōnō.
Se — 1 var.

- a₆. Uma olinõ õks um parõp ku vōõras vōismõnõ.
Se — 1 var.
- b₁. Inep õks uma olinõ ko vōõras vōismõnnõ.
Se — 1 var.
- b₂. Uma olinõ om inap ku om vōõra vōismõnõ.
Se — 1 var.
- c. Uma olinõ om rohkõp ku vōõra vōid.
Se — 1 var.
- Ca. Paremb iks oma paklane ku vōõras villane.
Har (Pähn) — 1 var.
- b. Parem oma takune kui vōõra villane.
?VMr (Prilms) — 1?(1) var.
- D. Parem on oma linane kui vōõra vil-
lane.
?Urv (õpl.) — 1?(1) var.
- Vrd. 3987. Olgu kodu olinõ vai haunõ, õks pa-
remb kui vōõras härbän.
8006. PÄREM IKKA OMA SITSISÄRK
KUI LAINATUD SIIDISÄRK* —
1(3) var.
* laenatud (trükised)
Norm. 231, EKMS IV 424; Kõp (Laarmann).
8007. PAREM OMA EMA HALB SONA
KUI VÕORASEMA VITS* — ?(2)
var.
* vōõraema (Norm.)
Norm. 172; ?Rld (Hilemägi).
- Vrd. 8022. Parem on oma ema vits kui vōõra-
ema vōileib.
8008. PAREM OMA EMA HIRM KUI
VÕERA ARM — 5 kuni 7(15) var.
- Aa. —*
* vōõra (trükised)
Norm. 171, EKMS I 323; Pld (M. Viidalepp)
— 1(4) var.
- b. Ema hirm on enam kui vōõra arm.
?Vil (Pallu) — 1?(1) var.
- c. Parem oma ema hirmu all kut vōõra-
ema armu all.
Pha — 1 var.
- d. Parem on elada oma ema hirmu all
kui vōõra ema armu all.
Saa (Söggel) — 1 var.
- Ba. Parem oma ema hirm kui vōõraema
vōileib.
Vlg. Lisal. nr. 13 (1891) 104 — 1?(6) var.

- b. Oma ema hirm on enam kui vōõra-
ema vōileib.
A. Tustiti seletus: vōõraste juures teenivate
laste kohta.
Põl — 1 var.
- C. Parem oma ema arm kui vōõraema
vōileib.
Ris (Niinas) — 1 var.
- Vrd. 7994. Paremb oma ema koorik kui vōõra-
ema vōileib.
7889. Oma isa hirm ja vōõra ema arm on
üks.
7992. Oma õpõtab armuga, vōõras õpõtab
jõrmuga.
8009. PAREM OMA EMA HOLMAS KUI
VÕERA PIITSA ALL — 1?(1) var.
?Trt (Liemann).
8010. PAREM OMA EMA MUST PUDER
KUI VÕORAEMA VÕILEIB — u.
50(81) var.
- Aa₁. —*
* paremp (Hls), paremb (Rõu, Võ), pa-
rõmp (Vas); uma; imä pudõr (Võ); emä
(Hls, Pst); vōõra- (Gr.; Saa, Hls, Krk);
vōidleib (Võ)
Sak. Kal. (1880) Lisa 83, Gr. ELr I 13, Gr.
LLr. I 20, EKMS III 120; Krj, Saa (Söggel),
Päl, Pst, Vil, Võ — 10 kuni 15(25) var.
- a₂. Parem on oma ema must puder kui
vōõraema vōileib.
Saa (Söggel), Võn (Sordla) — 2(3) var.
- a₃. Paremb um uma imä must puder ku
vōõraimä vōidleib.
Plv — 1 var.
- b. Oma emä must puder on parem kui
vōõraemä vōileib.
Saa — 1 var.
- B_{1a1}. Parem oma ema must puder kui vōõra
vōileib.*
* paremb (Hel, Trv, Pst, Kan); uma (Kan);
emä (Trv, Pst, Tt), ima (Kan); ku (Trv);
vōõra (VIL, Tt)
Norm. 171; Hls, VIL, Trt (Piir), Kan, Tt
(Veske, anon.) — u. 20(30) var.
- a₂. Paremb ikka oma ema must puder kui
vōõra vōileib.
Tt (Siipsen) — 1 var.
- a₃. Parem om oma ema must puder kui
vōõra vōileib.
Trv — 1 var.
- a₄. Oma ema must puder parem kui vōõ-
ra vōileib.
Pst — 1 var.

- a₅. Oma ema must puder on parem kui võera võileib.*
* emä (Trv, Kõp); om (Kõp); võõra (PäL, Vil)
?Tõs (G. Anniko), PäL, Trv, Vil, Kõp — 8(9) var.
- a₆. Oma ema must puder om iki parep ku võõra võileib.
Krk — 1 var.
- b. Oma ema must puder on magusam kui võõra võileib.
Pst — 1 var.
- B₂. Parep emä must puder ku võõra võileib.
Krk — 1 var.
- C. Parem oma ema veega puder kui võõra võileib.
Plv — 1 var.
- D. Paremb om uma esä pudroka ärä elädä kui võõra võileiväka.
Plv (Tamm) — 1(2) var.
- E. Parem oma ema must puder kui võõra vöi.
Trt (Kansvel) — 1 var.
- F. Parem oma ema must supp kui võera võileib.
Vlg. Lisal. nr. 19 (1890) 152 — 1?(2) var.
- Vrd. 7994. Paremb oma ema koorik kui võõra-ema võileib.
8011. PAREMB OMA EMÄ NAADIVATSK KUI VÕORAEMÄ VOILEIB — 3(5) var.
- A. ————*
* parem; ema (Norm.)
Norm. 171; San (K. Gross) — 1(3) var.
- B. Parem oma ema naadivatik kui võera võileib.
Meelej. nr. 34 (1885) 214 — 1 var.
- C. Paremb uma imä naadinurmik ku võõra vöidleib.
Rõu (Ruga) — 1 var.
- Vrd. 7994. Paremb oma ema koorik kui võõra-ema võileib.
8012. PAREM OMALE PIDADA KUI TEISELE ANDA — 2(4) var.
- a. ————
Hel (Wahlberg) — 1(3) var.
- b. Parem hoida kui anda.
Puh — 1 var.

8013. PAREM OMA MAA MUSTIKAS KUI VÕORA MAA MAASIKAS — 1?(1) var.

?VMr (Prilimets).

- Vrd. 7932. Oma maa maasikas, muu maa mustikas.

8014. PAREM OMA ORJUS KUI TEISE TEGU — 1?(1) var.

?Saa (Sõggel).

8015. PAREM OMA RIIDES, KUI TEISE MEHE TÖÖD TEHA — 1 var.

Tor (Nuut).

- Vrd. 8016. Parem oma riide soe kui teise mehe töö soe.

8016. PAREM OMA RIIDE SOE KUI TEISE MEHE TÖÖ SOE — u.
95(131) var.

A_{1a1}. ————*

* rõiva (Plt); ku (Hää)

Wied. 146, Kündja nr. 48 (1883) 573, E 67, E² 78, EKMS III 1258; Sim, Tln, Vig, Hää, Pil, Plt, TMr — 8(13) var.

- a₂. Parem on oma riide soe kui teise mehe töö soe.
Tln — 1 var.

- a₃. Parem ikka oma riide soe kui teise mehe töö soe.*
* ikke; rõõva (Aud)
Aud, Tor, Pal — 3(5) var.

- b₁. Parem oma riide soe kui teise töö soe.
Post. nr. 45 (1887) 3, E² 66; Amb, Koe, MMg — 3(9) var.

- b₂. Paremb oma riide sue kui toise tüö sue.
Kuu — 1 var.

- b₃. Parem ikka oma riide soe kui teise töö soe.
Amb — 1 var.

- b₄. Oma riide soe on parem kui teise töö soe.
P. Johanssoni seletus: «Laisa kohta.»
SJn — 1 var.

- c₁. Parem on oma riide soe, kui võõra töö soe.*
* võera (Kul, Pär)
Wied. 146, Kündja nr. 48 (1883) 573; Kuu, Kul, Pär — 4(5) var.

- c₂. Parem oma riide soe, kui võera töö soe.*
* võera (Kul, VII), viera; tüü; sue (Kuu) Koe, Tüer, Kuu, Jür, Rap v. Mär (Poom), Kul, VII (anon.) — 8(9) var.
- c₃. Parem ikke oma riide soe kui võõra töö soe.*
* ikka; kut (Käl) Vig, Käl — 2(4) var.
- c₄. Param on ikka oma riide soe kut võera töö soe.
A. Ranna seletus: «Õeld. poolpilkamisi ja narritades sellele, kes tühisele käigule minnes liiga paksult riietub.» Pöl — 1 var.
- c₅. Enne olgu oma riide soe kui võõra töö soe.*
* ennem (Kaa) Krj, Kaa — 2(4) var.
- d. Ennemine olgu oma riidist riide [soe] kui võõra tööst töö soe.
Sa (Veäster) — 1 var.
- e. Parem oma rõõva soe kui võõra mehe töö soe.
Vil — 1 var.
- f. Ausam on oma töö soe, kui võõra riide soe.
Kuu — 1 var.
- g. Parem oma riide soe kui teise töö soe.
Koe — 1 var.
- A_{2a1}. Parem oma rõiva lämmi kui tõise mehe tüü lämmi.*
* parem (Norm.; Hel, Rän, San); uma (Võ), endä (Nõo); rõõva (Hel, Trv); töö (Norm.; Hel, Rän, Ote, San, Kan); ku (Trv, Nõo, Võ); tõse (TaL, Võ), tõsõ (Ote), teise (Hel) Norm. 121; Hel, Trv, TaL, Võ — 14(20) var.
- a₂. Parem ikki oma rõõva lämmi kui tõise mehe töö lämmi.
Trv — 1 var.
- a₃. Parem üks uma rõiva lämmi kui tõsõ mihe tüü lämmi.
Plv — 1 var.
- b. Parem oma töö rõiva lämmi kui tõise mehe töö lämmi.
Plv — 1 var.
- c₁. Parem oma rõõva lämmi kui teise töö lämmi.*
* riide (Hls, Pst) Hls, Krk, ?Pst (Söggel) — 4(6) var.
- c₂. Oma rõõva lämi om paremp ku tõise tüü lämmi.*
* parem Krk — 2 var.
- d. Parem oma riide lämmi kui võera töö lämmi.
Trv, Sjn — 2 var.
- e. Parem oma rõõva lämi kui võõra mehe töö lämmi.
Pst — 1 var.
- A₃. Parem riide lämi kui tõise töö lämmi.
Trv — 1 var.
- B. Parem oma mehe rõiva lämmi kui tõise mehe tüü lämmi.
Kam — 1 var.
- C₁. Parem oma ema riide soe kui võera mehe töö soe.
MMg — 1(2) var.
- C₂. Parem oma ema riide lämi kui võera mehe töö lämni.
Ti (anon.) — 1 var.
- D_{1a1}. Parem oma riide soe kui peremehe töö soe.*
* paremb (Kuu); sue (Kuu); peremihe (Kuu), pereme (Vig, KJn, Ksi); tüü (KJn, Ksi), töö (Kuu) Kuu, Jür, Juu v. Vän (Virkus), Vig, Kaa, Tor, KJn, Plt, TaP — 13 var.
- a₂. Parem ikka oma riide soe kui peremehe töö soe.*
* lka (Jür), ike; enese; pereme (Vig) Norm. 121, EKMS III 1256; Kuu, Jür, Vig — 3 v. 4(6) var.
- a₃. Ennem olgu oma riide soe kui peremehe töö soe.*
* ennemini (Pha) Jäm, Pha — 2 var.
- b. Oma soe riie ikka parem kui peremehe töö soe.
Kuu — 1 var.
- D_{2a1}. Parem oma rõõva lämi ku peremehe tüü lämni.
Trv — 1 var.
- a₂. Parem oma rõiva lämni kui peremehe tüü lämni.*
* uma; perremehe (Räp) Puh, ?Räp (Lepson) — 1 v. 2(4) var.
- b. Parem um uma rõiva lämni ku peremehe tüü lämni.
Plv — 1 var.
- D_{3a}. Parem ikka riide soe kui peremehe töö soe.
Krk — 1 var.

- b. Riide soe on parem kui peremehe töö soe.
?Lüg (Källo) — 1?(1) var.
- E. Parem oma rõõva soe kui peremehe töö vaev.
Saa (P. Kangur) — 1 var.
- F. Oma riide sue ikke parem kui peremehe tüe.
Sim — 1 var.
- G. Parem ihu soojus kui peremehe soojus.
?Trt (Piir) — 1?(1) var.
- H. Parem on oma riide soe kui võõra töö soe, aga ausam on oma töö soe kui võõra riide soe.
Kuu (J. Mikiver) — 1 var.
- Vt. 8017 E.
- Vrd. kk: Parem oma riide soe kui sinu töö soe (Tln?).
- Vrd. nlj: ERA II 259, 646 (45) < Koe.
- Vrd. 8018. Parem oma soe kui teise külm.
8015. Parem oma riides, kui teise mehe tööd teha.
8017. PAREM OMA RIIDE SOE KUI TOISE MEHE RIIDE SOE — 10(11) var.
- A. _____
Vil (Karu) — 1(2) var.
- Ba. Parem oma töö sue kui teise mehe töö soe.
Jür (Witismann) — 1 var.
- b. Parem oma töö sue kui peremehe töö soe.
Jür (Witismann) — 1 var.
- Ca. Parem oma töö soe kui teise riide soe.*
* tüü; ku; tõese (Kod)
VMr, Kod — 2 var.
- b. Paremb oma töö sue kui viera riide soe.
Kuu — 2 var.
- c. Enam on oma töö soojus kui võera riide soojus.
Kel — 1 var.
- D. Ausam on oma töö soe kui võõra riide soe.
Kuu — 1 var.
- E. Parem on oma riide soe kui võõra töö soe, aga ausam on oma töö soe kui võõra riide soe.
Kuu (J. Mikiver) — 1 var.
- Vt. 8016 H.
8018. PAREM OMA SOE KUI TEISE KÜLM — 6 var.
- Aa. _____
Rõu — 1 var.

- b₁. Paremb uma lämmi ku tõõsõ külm.
Rõu — 1 var.
- b₂. Paremb om oma lämmi kui tõise külm.
Vas — 1 var.
- c. Paremb oma lämmi kui võõras külm.
Vas — 1 var.
- B. Parem uma külm kui tõise lämmi.*
* tõõsõ; ku
Rõu — 2 var.
- Vrd. 8016. Parem oma riide soe kui teise mehe töö soe.
8019. PAREM OMA SOOLLEIB KUI VÕERA VÕILEIB — 1 v. 2(2) var.
- a. _____
?Jür (Petroff) — 1?(1) var.
- b. Paremb kodo süü suolaleiba kui võõrassis süü võileiba.
Lüg (Källo) — 1 var.
- Vrd. 3990. Parem kodu koorukeseid kui võileib võõrsil.
10624. Parem sool-leib õigusega kui võileib valskusega.
8020. PAREM OMA ÕDE KUI VÕRSI-VÕORAS — 1 var.
Vil (Nigul).
8021. PAREM ON OMA AGANE KUI VÕORA SELGE LEIB — 5 kuni 7(44) var.
- Aa₁. _____
* Helle 351, Hupel 114, Beitr. XI 150, Gressel (1856) 54, Poromenski EGr. 211, Wied. 146, Kündja nr. 48 (1883) 573, KAH EKAl 156 — 1(9) var.
- * Parem on omma haggane, kui võõra selge leib, eigen Brot ist doch besser als fremd Brot.
- a₂. Parem oma aganad kui võõra selge leib.*
* omad (E?)
Stein 52, Wied. 146, Kündja nr. 48 (1883) 573, E 67, E: 79, EKMS IV 670 — 1(12) var.
- b₁. Paremb om oma aganine kui võõras selge leib.
* Hupel 114, Poromenski EGr. 211 — 1(3) var.

* Parem on omma haggane, kui võõra selge leib, own.] better eigen
? paremb om omma aganine, kui võõra selge leib, blest.] bestes, als
fremdes selbes Brot.

- b₂. Paremb om [oma] aganine kui võõras selge leib.
Norm. Cl. 30 — ?(3) var.
- b₃. Paremb oma agana- kui võõra selge leib.
Wied. 146, Kündja nr. 48 (1883) 573 — ?(5) var.
- b₄. Paremb oma aganaileib kui võõra selge leib.
EKMS II 1289 — 12(1) var.
- c. Paremb om oma aganine kui võõras puhas leib.
Norm. Cl. 30 — 1 var.
- B. Param on oma aganane leib kui saksa saileib.*
* parem (trükkised); saiaileib (EKMS)
Norm. 128, EKMS IV 439; ?Tln (Keller) — 12(3) var.
- C. Oma rapantsileib on magusam kui tõi-se puhas leib.
Hls v. Pst (Söggel) — 1(2) var.
- Da. Paremb oma aganaid kui võõra võileib.*
* omad (Muuk 1)
Muuk I 139, Muuk-Mihkla II 67 — ?(2) var.
- b₁. Paremb oma aganane kui võõra võileib.
Kär — 1 var.
- b₂. Paremb on oma aganane leib kui võõra võileib.
?Jõe (Matson) — ?(1) var.
- c. Oma aganane leib one magusam kui võõra võileib.
Kod — 1 var.
- Vrd. 14363. Veeras leib on hüva süüa, aga kodune koorik on veel seda paremba.
3989. Paremb koton aganine leib kui küla küdüsse.
6685. Paremb mehe agananõ ku poigõ puhas leib.
8022. PAREM ON OMA EMA VITS KUI VÕERAEMA VOILEIB — 11.
110(201) var.

Aa₁.

* Helle 350, Hupel 114, Poromenski EGr. 211, Wied. 146, Kurrik SO 25, Kündja nr. 48 (1883) 573, Meelej. nr. 3 (1885) 14, KAH EKAI 156, Jürjens 36, Raud VMj 218; Jõe, Rls — 3(24) var.

*
Paremb on omma emma vits, kui võõra emma võileib, leib. Mutter ist besser als eine Stief-Mutter.

- a₂. Paremb om oma emä vits kui võõra-ema võismeileib.
* Hupel 114, Poromenski EGr. 211, Norm. Cl. 30 — 12(6) var.

*
paremb on omma emma vits, kui võõra emma võileib, sev.
? Paremb om omma emmä vits, kui võõra emmä võismeileib, böst. } better off
than Mutter Kette, als der Stiefmutter ihr Gutterbrot.

- a₃. Paremb oma ema vits kui võõraema võileib.*

* paremb (Ote, Se); uma (Se); kut (Pha); võõra- (Koe, Kaa, Mih, Vän, Saa, Pil, Trt), võõras- (Tön. Tähter.), võõras- (Ei, Reiman, EKMS; Lüg); emä (Hel, Ote v. San, Se); võidleib (Se)
Wied. 146, Kündja nr. 48 (1883) 573, Tön. Tähter. (1911 juun.), E 67, E² 23, Reiman EK I 276, Norm. 171, EKMS I 323; ?Lüg (Källo), Koe, Sa, PäP, Hel, Vil, Pil, Trt, Ote v. San (Tammemägi), Se — u. 15(31) var.

- a₄. Oma ema vits on parem kui võõraema võileib.*

* emä (Lüg, Pst); om (Hls, Pst); parep (Hls); võõra- (Sak. Lisa, Linda; Krj, Saa, Pst), võõras- (Lüg)
Meelej. nr. 7 (1885) 29, Sak. Lisa nr. 17/18 (1889) 139, Linda nr. 34 (1896) 518; Lüg (Källo), Kuu, Hmd, Rei, Sa, Mih, Tor (öpil.), Hls, Pst, ?Tt (Ruhs?) — 12 kuni 15(18) var.

- a₅. Uma imä vits om paremb ku' võõra-imä võileib.
Se — 1(2) var.

- a₆. Paremb ige oma emä vits kui vieräemä voidleib.
Kuu (Odenberg) — 1(3) var.

- b. Paremb oma emä vitsa kui võõraemä võileib.
Trv (Rull) — 1 var.

- c. Oma ema vits änam kui võõraema võileib.
SJn (Kielas) — 1 var.

- d₁. Magusam oma ema vits kui võõraema võileib.
Amb — 1 var.

- d₂. Oma ema vits on magusam kui võõraema võileib.*

* kut (Krj)
Nrv, ?Krj (Lepp), ?Vän (Tammsoo) — 1 kuni 3(3) var.

- d₃. Oma ema vits on ikka magusam kui võõraema võileib.
Mus — 1 var.

- d₄. Oma ema vits olla magusam kui võeraema võileib.
Jür — 1 var.
- d₅. Oma ema vits on palju magusam kui veeraema võileib.
VNg (Aug. Krikmann) — 1 var.
- e₁. Armsam on oma ema vits kui võeraema võileib.
Han — 1 var.
- e₂. Oma ema vits on armsam kui võõraema võileib.
?Sa? (Fr. Schmidt?) — 1?(1) var.
- e₃. Uma imä vits om armsap kui võõraimä võileib.*
* ko; völdleib (Se)
Kam v. Se (Relli), Se (Pino) — 2 var.
- Ba₁. Paremb on oma ema vits kui võõra võileib.
Trv v. Rõu (Slipsen) — 1 var.
- a₂. Parem oma ema vits kui võera võileib.*
* param (Vän); võõra (Trt)
Pöder Kaupl. Kal. (1899) 30; VMr, Kuu, Kos, HMD v. Ris (Treumann), Vig (Eisen), Vän, TMr, Trt (Piir) — 8 v. 9(9) var.
- a₃. Oma ema vits parem kui võõra võileib
Jõe (õpil.) — 1 var.
- a₄. Oma ema vits on parem kui võera võileib.*
* völdleib (Tor)
Saa, Tor, Trv, SJn — 4 var.
- b. Oma ema vits om enamb kui võõra völdleib.
Kan — 1 var.
- c₁. Oma ema vits on magusam kui võera võileib.*
* võõra (Krj, Pha)
Vil, Krj, ?Pha (Kuusk) — 2 v. 3(3) var.
- c₂. Uma imä vits om magusap ku' võõra võileib.
Se — 1 var.
- d. Armsam on oma ema vits kui võera võileib.
Lai — 1 var.
- C. Parem oma ema kibe vits kui võerasema võileib.
Tõn. RP 46 — 1?(1) var.
- Da₁. Paremb om oma emä vitsakimp kui võõraemä völdleib.
Räp — 1 var.
- a₂. Parem oma emä vitsakimp kui võõraema võileib.*
* ku; võeraema (Hää)
Khñ (Teder), Hää — 2 var.
- a₃. Oma emä vjõtsakjõmp ond param kui võeraemä võileib.
Khñ (S. Saar) — 1 var.
- a₄. Oma ema vitsakimp on parem kui võeraema võileib.
?Vil (Jaanson) — 1?(1) var.
- a₅. Oma ema vitsakimp on palju parem kui võõraema võileib.
Hää — 1 var.
- b. Oma ema vitsakimp on magusam kui võeraema võileib.
Juu — 1 var.
- Ea₁. Parem oma ema vitsakimp kui võera võileib.*
* emä; ku; võõra (Trv)
Kam, ?Trv (Kuusk) — 1 v. 2(2) var.
- a₂. Oma emä vitsakimp om paremb kui võõra võileib.
Trv — 1 var.
- b. Enam on oma ema vitsakimp kui võera võileib.
JJn — 1 var.
- c. Magusamb om uma imä vits kui võõra võileib.
Ote — 1 var.
- F. Parem oma ema vitsalõök kui võera võileib.
MMg (Nõu) — 1 var.
- G. Parem on ema vits kui võõraema võileib.
Kapp 40 — 1?(1) var.
- H. Ema vits magusam kui võõra võileib.
?Pld (õpil.) — 1?(2) var.
- *
- Ia₁. Oma ema vits ja võõraema võileib.
Wied. 136, Kündja nr. 48 (1883) 572; Pha? (anon.) — 1 v. 2(4) var.
- b₁. Oma ema vits ja võõraema võileib on üks.*
* võõrasema (Ez, Nurmik), võeraema (Jür)
Wied. 136, Kündja nr. 48 (1883) 572, E 62, Ez 32, Nurmik II 122, Puus. Eü I 94; Jür (Saalverk) — 2(15) var.
- b₂. Oma ema vits ja võõraema võileib olla üks.
Jäm — 1 var.

- b₃. Oma ema vits ja võeraema võileib on ühed.*
* võõra-
Sa — 3 var.
- c. Oma ema vits ja võera võileib on sama.
Phl — 1 var.
- d. Oma ema vits ja võõraema võileib on üks ja sama.
Kuu — 1 var.
- e. Oma ema vits on sama hea kui võeraema võileib.
Emm — 1 var.
- f. Oma ema vits ja võeraema võileib pidi ühe aruline olema.
LNg — 1 var.
- g. Oma ema vits ja võõraema võileib on võrdsed.
Põl — 1 var.
- h. Oma ema vits ja võeraema võileib olla ju üht maiku.
Põl — 1 var.
- i. Oma ema vits ja vieraemä voileib maitseb ühteviisi.
Kuu — 1 var.
- l₂. Päriseema vits ja võeraema võileib on ühesugused.
Lai — 1 var.
- Ja₁. Oma ema vits ja võera võileib on ühesugused.*
* emä; võõra (Vil)
Rap v. Mär (Poom), Vil — 2 var.
- a₂. Oma ema vits ja võera võileib olla ühesugused.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- b. Võera võileib ja oma ema vits on ühesugused.
Vil (Suurkask) — 1(2) var.
- c. Oma ema vits on sama mis viera voileib.
Jõe — 1 var.
- Ka. Oma ema vitsakimp ja võeraema võileib olla üks ja seesama.
Tõs — 1 var.
- b. Võõreema võileib oo nesamma hee kui oma ema vitsakimp.
Phl — 1 var.
- L. Paremb om oma emä pesmine kui võõraemä võidleib.
Räp — 1 var.
- M. Paremb uma vanemba vits kui võõraema võidleib.
?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.

- Na. Oma vits on parem kui võera võileib.
Aud — 1 var.
- b. Parem oma vits kui võera võileib.
Sjn — 1 var.
- O. Venna vits on magusam kui võõra võidleib.*
* võileib (EKMS)
Wied. 206, Kündja nr. 4 (1884) 45, EKMS III 120 — 1(3) var.
- Pa₁. Parem oma ema vits kui võõraema leib.
Steln 52, Wied. 146, Kündja nr. 48 (1883) 573; Tt (Kreutzw.) — 1(7) var.
- a₂. Uma imä vits ommõ pareb kui võõra-imä leib.
Se (Oinas) — 1(2) var.
- b₁. Oma ema vits on magusam kui võõrasema leib.
Nõo — 1 var.
- b₂. Oma emä vits om magusamb kui võõraemä leib.
Puh (Arak) — 1 var.
- *
- Q. Oma ema vits on sama mis võõrasema leib.
?Jõh (Meis) — 1?(1) var.
- * *
- R. Uma imä vits om parep kui võõraimä võisi.*
* paremb
Se (Tammeorg) — 2 var.
- * *
- S. Paremb oma ema vitsakimp kui võõra lihatükk.
Trv (Sikk) — 1(4) var.
- * *
- T. Oma ema vits on magusam kui võera koera võileib.
Sim — 1 var.
- * *
- U. Parem oma ema vits kui võera võileib; parem oma pudruga rahu olla kui võera võileivaga.
Plv (Tamm) — 1 var.
- Vrd. 3990. Parem kodu koorukesed kui võileib võõrsil.
7994. Paremb oma ema koorik kui võõraema võileib.
3175. Parem kannatan oma ema vistahirmu kui võeraema paitamist.

8007. Parem oma ema halb sõna kui vööra-
ema vits.

8023. PAREM ON OMAST KUI VOORA
KÄEST PALUDA — 1(21) var.

Aa.

* Helle 351, Hupel 114, Poromenski EGr.
211, Wied. 147, Kündja nr. 48 (1883) 573,
KAH EKAI 156 — 1(10) var.

* *Paremm on ommast kui vööra käest paluda, mit
geboratem Guts kommt man nicht weit, egen Heerd ist
Geldes werth.*

b. Parem omast kui vöörast käest lae-
nata.

Stein 52, Wied. 146, Kündja nr. 48 (1883)
573, Norm. 234; ?Tt (Kreutzw.) — ?(8)
var.

B. Parem omaga läbi saada kui vööralt
laenata.

E 67, E 77, Muuk I 138 — ?(3) var.

Vrd. Kreutzb. Kal. (1904) 49: Parem oma kui
vööra käest osta.

8024. PAREM ON OMA ULUALUNE KUI
TEISE TOANURK — 1 var.

Koe (Schultz).

8025. SEE EI OLE OMA, MIS AIDAS;
SEE ON OMA, MIS KÖHUS —
3 var.

a.

Saa (Söggel) — 1 var.

b₁. Miä kötun, tuu uma.

Urv (Seen) — 1 var.

b₂. Mis kötun, see oma.

TMr (Sill) — 1 var.

8026. UMA AU, UMA SUU — 1?(1) var.

?Rõu (Gutves).

8027. UMA ESÄ MAAL OLO_OI VAJA
PELÄDÄ JÜRIPÄIVÄ — 1(2) var.

Norm. 127; Lut (Voolaine).

8028. UMAH SUUH VAJA MÖÖDI OLLA'
— 1 var.

V. Pino seletus: nii üeld. joodikule: pole
vaja ennast väga purju juua.
Se.

8029. UMA IMÄ LEIB UM MAGUSAM
KU VOORA IMÄ SAI — 1 var.

Rõu (Pallits).

Vrd. 5727. Parem leivakooruke kodu nährida
kui sala süüa vööra juures.

7994. Paremb oma ema koorik kui vööra-
ema võlleib.

8030. UMA IMÄ PESS, UMA IMÄ HOIT
— 1?(4) var.

?Se (Oinas).

8031. UMA KASVATÖD VITS UM
KÖKKÖ HALUSAMB — 1 var.

Rõu (Orav).

8032. UMA KITMINE UM KU VETTE
SITMINE — 12 var.

A₁a₁.

Räp — 2 var.

a₂. Uma kitmine nii ku vette sitmine.
Plv — 1 var.

b. Hinda kitmine vai vette sitmine.
Se — 1 var.

A₂. Uma kitmine um ku 'vette sitmine, a
vööra kitüs helises ku kell.
Plv — 1 var.

Vt. 7902 G.

Ba. Enese kiitmine ja püksi sittumine on
üks.
Pöi — 1 var.

b₁. Iseenese kiitus ja püksi sittumine
öeldakse ühesuguses väärtuses olema.
Lai — 1 var.

b₂. Oma kiitmisel ja püksi sittumisel on
ühesugune väärtus.
Lai — 1 var.

c. Hindä kitmine, pökse sitmine.
Se — 1 var.

C. Esiendä kitmine om nigu endä peiju
sitmine.
Kam — 1 var.

D. Esi hindä kitmine olövad kui tühjä
tõrduhe sitmine.
Plv — 1 var.

E. Endä kitmine om nigu peni sitmine.
Kam — 1 var.

Vrd. 8033 C: Kes esi ennast kitt, sii peris peni
sitt.

3755. Ede kiitmine ja püksi sittumine on
üks.

8033. UMA KITT, HAIS KUI SITT —
21(22) var.

Aa. _____

Vas, Se — 3 var.

- b. Uma kitt haisas kui sitt.
Se — 1 var.

- B. Uma kitt, soe sitt.
Se — 1 var.

- C₁a. Kes esi kitt, tuu hais kui sitt.
Ote — 1 var.

- b₁. Kis hinnäst kitt, tuu hais ku sitt.*
* kiä; haisas; kui (Se)
Rõu, Se — 2 var.

- b₂. Kes hinnast kitt, see hais kui sitt.
Kan — 1 var.

- b₃. Kes hinda kitt, tuu hais ku sitt.
Räp — 1 var.

- c₁. Kes esi hennast kitt, tuu haisas kui sitt.
Ote — 1 var.

- c₂. Kes esi enda kitt, tuu haises nigu sitt.
Ote — 1 var.

- C₂. Kes esi enda kitt, tuu haisas kui hani sitt.
Kan — 1 var.

- C₃. Kes esi end kitt, sii om ku va oriku sitt.
Hls — 1 var.

- C₄. Kes esi ennast kitt, sii peris peni sitt.
Krk — 1 var.

- C₅a. Kes esiennest kitt, sii eluselge sitt.
elu = päris, sula
San — 1 var.

- b. Kes esiennest kitt, tuu om selge sitt.
Hel — 1 var.

- Da. Uma kitus haisas nii ku sitt, võõra kitus helises ku passun.
Plv — 1(2) var.

- b. Uma kitt um ku sitt, võõra uma helises ku kell.
Räp — 1 var.

Vt. 7902 F.

- E. Kes ennest kitap, see sita haisup.
Krl — 1 var.

- F. Heigo kitt, hais ku sitt.
Rõu — 1 var.

- Vrd. 8032, eriti E: Endä kitmine om nigu peni sitmine.

8034. UMA KITT LÄTT ÜMBRE UMMI
KINTSA — 2 var.

a. _____

Se — 1 var.

- b. Uma kitt lätt kõik läbi kintsa vällä.
Se — 1 var.

8035. UMA KOTTI IHKAT, TÕÖSÕ
KOTTI SAA — 1?(1) var.

?Se (Lumi).

8036. UMA KÄEGA VOIT ANDA, A UMA
KÄEGA EI VÕI VOTTA — 3 var.

a. _____

Plv (Tamm) — 1 var.

- b. Uma käega annat, aga uma käega ei saa võtta.
Ote (Kroon) — 1 var.

- c. Oma käega antu ei ole oma käega võtta.
Puh (Antik) — 1 var.

- Vrd. 15052. Ote käega annat, katõga saa ai inäp tagasi.
12562. Tüü om oma käega tetä, aga hind ei ole oma käega võtta.

8037. UMA LATSE UMMA VERI, TÕSÕ
LATSE VESI — 1 var.

Vas (Jakobson).

- Vrd. 13944. Veri on paksem kui vesi.

8038. UMA LATS IKKÕH LÄTT, NAAR-
TÕH TULO, VÕORAS NAARTÕH
LÄTT, IKKÕH TULO — 3(5) var.

A. _____

Norm. 124; Vas v. Se (Prants) — 1(2) var.

- B. Oma lats ikeh lätt, naardeh tule, võõras ikeh lätt, pahanult tule tagasi.
Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.

- C. Uma lats ikõh lätt, naardõn tulõ.
Ote — 1 var.

8039. UMA LATS KUKUPÄTS, TÕSÕ
LATS SITAPÄTS — 1(2) var.

Plv v. Räp (Keerd).

8040. UMA LEPÜS LEEVAGAGI, OM
RAHUL OLLELDAGI — 2 v. 3(3)
var.

A. _____

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

- B. Uma lepus leeväga, um rahul ollõga.
?Vru (Sander) — 1?(1) var.
- C. Uma usk ollõta ja lepus leevätä.
Urv (Seen) — 1 var.
8041. UMALE TUTRELE KÖNELDAS,
VÖÖRAS MÖISTKU — 1 var.
Räp (Poolakess).
Vrd. 5549. Latsele lauldas, mõrsja mõistku.
8042. UMA MIIL KUNINGAS, UMA PÄÄ
PERREMIIS — 5(7) var.
A. Oma miil om kuningas.
Har, Rõu — 2 var.
Ba₁.
Vas v. Se (Prants) — 1 var.
a₂. Oma meel kuningas, oma pea pere-
mees.
Norm. 78 — ?(2) var.
b. Uma miil olgu kuningas, uma pää
perremiis.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
C. Uma pää peremiis, uma silm kunin-
gas.
Rõu — 1 var.
Vt. 7961 D.
Vrd. kk: Ta um uma pää perremiis (Rõu).
8043. UMA MURU MUTA ÄR VEEGU
VÄLAPOOLO VÄRJIT — 1 var.
Rõu (Pallits).
Vrd. 3984. Mis kodun kuuled, sii sõku sõnni-
kude; mis vällän kuuled, talla ta'a värä-
vi.
8044. UMA NUUR NOOMI' NUKA
TAKAN, UMA UL'L OPA' USSO
TAKAN — 1 var.
Urv (Seen).
8045. UMA PÜSS, UMA ROHI, MILLES
PAUGUTA EI TOHE — 1 v.
2(2) var.
a.
Rõu (Gutves) — 1 var.
b. Uma püss, uma rohi, milles ei sis
laska tohi.
?Rõu (Gutves) — 1?(1) var.
8046. UMAST SAA OLILINE, ARMSAST
AGANINE — 3(5) var.
Aa.
Rõu (A. Jennes) — 1 var.
b₁. Oline umas, aganane armsas.*
* omas (Norm.)
Norm. 181; Vas — 1(2) var.
b₂. Ölgine omaks, aganane armsaks.
EKMS I 13 — ?(1) var.
B. Hukka lätva hõidõdu, maha jääse
maatu, peräst saa olinõ umas, agana-
nõ armsas.
Rõu (A. Jennes) — 1 var.
Vt. 6318 E.
Vrd. 14630. Olgu ölgine ehk aganane, kui aga
oma on.
8047. UMA SUHKAR UM PAROMB KU
VÖÖRA PIIRAK — 1?(1) var.
?Vas (Jõgeva).
8048. UMA UNI MAATEH, VÖÖRAS TUO
TETTEH — 3(8) var.
Aa₁.
Norm. 121; Vas v. Se (Sandra) — 1(5) var.
a₂. Uma uni magades, vööras töö tehes.
EKMS III 1256 — ?(1) var.
b. Uma uni armateh, vööras töö tetteh.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
B. Uma uni, tõõsõ tüü.
Rõu — 1 var.
Vt. 12906 B.
Vrd. 12544. Töö teisele, õpetus omale.
8049. UMA VELI — VERIPINI, LEI
IKS MINNU, HOIS HOBÖST;
KÜLAVELI — HÄÄ VELI — LEI
IKS HOBÖST, HOIS MINNU —
6(8) var.
Aa.
* oma (Norm.)
Norm. 193; Urv (Seen) — 1(2) var.
b. Oma veli — veripeni, lõi ikka mind,
hoidis hobust; külaveli — hea veli,
lõi ikka hobust, hoidis mind.
EKMS III 927 — ?(1) var.
B₁. Uma veli, veripini, külapoiss, kuku-
päts.
Rõu — 1 var.
B₂. Uma veli veripini, külapoiss lellä-
kene.
Rõu — 1 var.

- C. Veli verepini.
Vas v. Se (Sandra), Se (Kaiv) — 2 var.

★

- D. Vend on vahest venna vereimeja.
Kad (Klvi) — 1 var.

Vrd. ri «Lunastatav neli»: Oma veli vene-
lene, / küla veli vellekene (H II 43, 30/2
(23) < Hel).

8050. UMMA JÄÄS IKS OTS KINNI —
1 var.

Rõu (Pallits).

8051. UMMA OODAT, A VÕORAST KA
VOTAT VASTA — 3(4) var.

a. —————

Se (Pino) — 1 var.

b. Uma oodatas, võõras võtatas.
Võ (anon.) — 1 var.

c. Võõras võtatas, uma oodatas.
Räp v. Plv (S. Keerd) — 1(2) var.

Vrd. 14409. Võõrast ära võta, oma ära jäta.

8052. UMMAST POLLUST UM PÖLL
IHN, UMMAST KÜLVÜST KÜPÄR
PÄHN* — 1(4) var.

* omast; ees; külvist; kübar; peas (trü-
kised)

Norm. 83, EKMS III 377; Võ (Schmidt).

8053. UMMILO JALOLO MASSA AI
PALKA — 1 var.

Se (Pino).

8054. OMA EMA VITS EI OLE NÖNNA
VALUS KU VÕERAEMA SÖNA —
1 kuni 3(3) var.

A. —————

Kod (Nõu) — 1 var.

B. Paremb oma ema vits kui võõra paha
sõna.
?Lüg (Källo) — 1?(1) var.

C. Võõra sõnagi valusamp ku ma imä
vits.

?Urv (Sill) — 1?(1) var.

Vrd. 14422. Võeraemä tõrelamine om enamb ku
oma ema pesmine.

7884. Oma ema sõna ei ole kunagist nii
vallus kuulda kui seda on võeraema sõna.

8055. OMA NOU KÖEGE VANEM —
1 var.

Kod (Lliv).

8056. ÄRA AJA OMA KASUKAT TEISE
SELGA — 1 var.

M. Mäesalu seletus: ära aja oma süüd
teise kacla.

Hää.

8057. ÄRA AJA OMA SUUD TEISE
KRAESSE — 1?(1) var.

?Ote (õpl.).

Vrd. kk: teise kraesse ajama.

8058. ÄRA OMA AU TEISELE PAKU —
1 var.

Võn (Sordla).

8059. ÄRGE OMA MUSTA PESU TEISTE
INIMESTE EES HAKAKE HARU-
TAMA — 1 kuni 3(3) var.

A. —————

Vil (Kala) — 1 var.

B. Oma musta pesu ei laotata maailma
ette.

?Kam (Relli) — 1?(1) var.

C. Oma maja musta pesu pole mõtet
maailma nina alla loputama minna.

?Kam (Relli) — 1?(1) var.

Vrd. kk: teiste ees oma musta pesu pesema.

8060. KUI UMATSIT, NII PRAASNIKI —
1?(1) var.

?Vas v. Se (Sandra).

8061. UMADSÕ KANDSU TSUSKASÕ —
1 var.

Se (Voolaine).

8062. OMASUGUNE ON KÕIGE HUL-
LEM, KUI TAL MIDAGI MEELE-
VALDA ON — 1(3) var.

Pha? (anon.).

8063. OLES ONU NAINNE OLLU, OLES
TÄDI OLLU — 1?(1) var.

?Hel (Martín).

8064. OOLEKUU — MÄDAKU — 1 var.

J. Soosterl seletus: «Kui kustkild mar-raski läheb, see'p taha naljald terveks saada.»

Käl.

8065. OOTAJAL PIKAD SILMAD — 1?(7) var.

E 63, E² 49; ?Hls (Söggel).

Vrd. 1914, eriti C: Ootajal aeg on pikk.

8066. UUTAJA ÕNGE HAKKAB KALA — 4 v. 5(29) var.

a. Ootaja õnge tuleb kala.*

* uutje, uutaje (Krk)

Wied. 139, Kündja nr. 48 (1883) 572, E 63, E² 49, EKMS I 979; Krk — 3(10) var.

b. —————*

* ootaja (trükised)

Huvit. IP 113, Huvit. V Lisa 16, Norm. 212; Vil (Nigul) — 1 v. 2(18) var.

c. Püüd[ja] õnge hakkab kala.

Kask-Vaigla-Veski III V6 131 — ?(1) var.

Vrd. Sannumetoja VII (1860) 13: Kes õnge vette viskab, peab ootama, kunl kala tugvaste otsa hakkab, muidu võib veel vee pinnast tagasi rabada.

Vrd. 12848. Ega ulmatse õnge kala ei hakka.

8067. KES OOTAB, SEE HULGA SAAB — 1 var.

Krj (Kruusamägi).

8068. OOTAMATA VÖERAS ON ARM-SAM — 1 var.

Trm (Sild).

8069. PAREMB UUTA KU UNÖTA — 16(27) var.

Aa₁. —————*

* oota (Vas); kui (Rõu, Vas); uneta (Rõu, Vas)

Rõu, Vas — 4 var.

a₂. Paremb uuta ku unõhta.*

* pareb (Se); kui (Se); unõhta (Se), uneh-ta (Vas)

Vas, Se — 4(13) var.

a₃. Paremb oota kui unetada.*

* paremb (Kam)

Kam, Plv — 2 var.

a₄. Paremb uuta kui unete.*

* oota (Norm.); ku (Võn, Rõu); uneta (Norm.), unõhta (Rõu), unetada (Võn, Võ-Se)

Norm. 67; Hel, Võn, Rõu, Võ-Se (Stein) — 4(5) var.

a₅. Paremb oodata kui unustada.

EKMS IV 420 — ?(1) var.

b. Paremb asja uuta kui unõtada.

Ote — 1 var.

B. Parep uuta ku' unõhta, parep tetä' ku' tõota.

Se — 1 var.

Vt. 11779 D.

8070. PAREM EEST OODATA KUI TAKKA VAADATA — 4 v. 5(5) var.

a. Paremb oodata kui takka vaadata.

Hää — 1 var.

b. —————

Ha, Rap, Rap v. Mär (Poom) — 3 var.

c. Paremb eest oodata kui takka järele vaadata.

?Ha (õpil.) — 1?(1) var.

Kõik üleskirjutused on suhtel. uued (k. s. 20—40. aastast).

8071. PAREM OOTA KUI OJATA — 1?(1) var.

*?Saa (Söggel).

8072. OPMANI JUURE MINNAKSE IKKA KÖVERAS KÄEGA JA AIDA-MEHE JUUREST TULLAKSE IKKA KÖVERAS KÄEGA — 1 var.

Vil (Leoke).

Vrd. kk: käsi kõveras tulema (~ minema) 'õeld, selle kohta, kes toob meelehead, altkäemaksu' (Kuu).

8073. KUI ORAS ENNE JURIPÄÄVA LIPERDAB, SIIS ENNE JAAGUPI-PÄÄVA SAAB LEIGATA — 5(8) var.

Aa. —————

VJg (Ustallo) — 1 var.

b. Kui oras enne jaanipäeva lipendab, siis enne jaagupipäeva saab lõigata.

EKMS III 377 — ?(1) var.

B. Kui rukkioras enne juripäeva näitab, saab enne jakobipäeva lõikust.

Pil — 1 var.

- C. Kui oras haljendab enne jüripäeva, [— — —] siis jakobipäeval saab uudist süüa.
Gressel (1839) lk-ta — 1(3) var.
- D. Mitu päeva rukkioras enne jüripäeva haljendama hakkab, nii mitu päeva lõigatakse enne joagupäeva rukist.
Kos — 1 var.
- E. Kui rukkiorased kebede enne jüripäeva ehtima lõõvad ja ehtivad, siis saab enne jaagupäeva uuest leikusest uut-seleiba; aga kui orased enne jüripäeva ei ehti, ei ole ka enne jaupäeva leiba ega leikust loota.
Koe (Schultz) — 1 var.
- Vrd. 3414. Kaste enne jüripäeva, rukis enne jaakobeid.
2338. Ku enne jaani saab maasikit, saab enne jaakapäeva uudist leiba.
9844. Kui rukkioras enne jüripäeva paigast ära liigub, siis saab enne jaagupäeva lõigata.
9778. Kui enne ristipäeva rüaoras vao ära katab, siis on enne jaakapäeva leib käen.

8074. ORAS EI OLE VEEL SALVES — 18(45) var.

A_{1a1}. —————*

* õras; õle; viel (Trm)
Ol. Lisa nr. 11 (1888) 173, Is. Kal. (1904) 209, E 63, E² 70, Huvit. V Lisa 16, EKMS III 377 ja 401; Pst, Trm (Särg) — 3(19) var.

a₂. Oras pole veel salves.*

* ep ole (Wied., Kündja)
Wied. 138, Kündja nr. 48 (1883) 572; TMr — 1(4) var.

a₃. Oras põle veel salves mette.

Põl — 2 var.

a₄. Egä oras viil salves põle.

Vil — 1(2) var.

b₁. Oras pole veel ühegi salves.

Norm. 78; Sa (Veäster) — 1(2) var.

b₂. Oras pole kellegi salves.

Põl — 1 var.

c₁. Oras pole veel kellegi mehe salves mitte.

Krj — 1 var.

c₂. Oras pole kellegi mehe salves.

Vil — 1 var.

A_{2a1}. Ega orast salve ei panna.

Trv — 1 var.

a₂. Ega orast salve panta.

Elva — 1 var.

a₃. Orasest ei saa salve panda.

Vas — 1 var.

b. Ei orasest ole egäkord salve panna.

Saa — 1 var.

B. Sügisene oras ei ole salven.

Plv — 1 var.

Ca. Sügise näed orast küll, see ep ole aga veel salvis.

Wied. 175, Kündja nr. 51 (1883) 611 — 1(3) var.

b. Sügisel näed orast küll, aga vili ei ole veel salves.

E 80, E² 16, Kask-Vaigla-Veski I Ak 7 — 2(3) var.

D. Oras ei ole veel salves, oras vilja tunnistab.

E MVH 18 — 2(1) var.

Vt. 8076 D.

E. Oras ei ole veel kellegi aitas.

Sannumetoja V (1856) 35 — 1 var.

8075. ORASEST EI TUNTA VEEL VILJA — 1 var.

M. Luu seletus: vanemate järgi ei tea veel nende laste kohta midagi õelda.
Plt.

Vrd. 8076. Orasest vilja näikse.

9830. Rukkid ei leika orasest.

8076. ORASEST VILJA NÄIKSE — 11. 5(26) var.

Aa.

Wied. 138, Kündja nr. 48 (1883) 572, Norm. 54, EKMS III 401 ja III 992 — 1(5) var.

b₁. Orasest tunnukse vilja.

Ol. Lisa nr. 11 (1888) 173 — 1(2) var.

b₂. Orasest tuntakse vilja.

Is. Kal. (1904) 209 — 2(2) var.

c. Orasest ära loe vilja.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

B₁. Vili tunnukse oraselt, hobune varsalt, inimene lapselt.*

* oraselt (trükised)

Norm. 211, EKMS I 18; Lai — 1(3) var.

Vt. 1014 N ja 13860 I.

B₂. Oraksest tundub pellu kasv, varsast vana hobune.

Kuu — 1 var.

Vt. 13860 H.

C_{1a}. Oraksest tunnukse vilja, tegudest inimest.*

* orasest (E, E²)

E 63, E² 70; ?Plt (Luu) — 12(5) var.

- b. Orasest tuntakse vilja, tegudest inimest.
Puus. EKGr. 174, Puus. Eü I 112, Kask-Vaigla-Veski Lõ: 29 — ?(3) var.
Vt. 2151 F.
- C_{2a}. Orasest tuntakse vilja, tegudest meest.
Põl (Rand) — 1 var.
- b. Orasest tuntakse vilja, aga tegudest meest.
Puus. KH III 88 — ?(2) var.
Vt. 2151 F.
- D. Oras ei ole veel salves, oras vilja tunnistab.
E MVH 18 — ?(1) var.
Vt. 8074 D.
- Vrd. 8075. Orasest ei tunta veel vilja.
9830. Rukkid ei leika orasest.
8077. ORASHEIN OLI ÜTELNUD:
«PANTAGU MIND KA AASTAS
AJAS AIATEIBA OTSA KUIVAMA,
AGA KUI MA SÄÄLT KA ÜKSKORD
MAA LIGI PÄASEN, KASVAN MA
JÄLLE» — 1 var.
Saa v. Hls (Söggel).
8078. AJA ORJA EEN JA VEA TEIVAST
TAGAN — 1(2) var.
Vru (anon.).
Vrd. r1 «Ori lahkub»: Aja orjad iessa, / kanna kaegasta kaenlassa (H III 23, 29/30 < Hlj).
8079. EGA ÜHE ORJA PÄRAST ADRA
AJA PEALE EI JÄE — 1 var.
Pal (M. Uus).
Vrd. kk: Sinu pärast ei järe kellegi ater ala piäle (Kod).
Vrd. 5441. Ega lapse pärast adra ajale jää.
12583. Ega tüdruku pärast adra ajale jää.
8080. HARVAST ORJA KIIDETAKSE,
MINIAT EI MILLALGI — 13(19) var.
Aa₁ *
* harva (Vai, Rak, Pal), haru (Jür); minja (Vai); kiidetaks (Vai), kiideta (Rak)
Norm. 194, EKMS III 926; Vai, Rak, VMr, Jür, Pal — 5(8) var.
- a₂. Harva orja kiidetakse, minia mitte millalgi.
Lüg (Källo) — 1 var.
- a₃. Orja harvast kiidetakse, miniat ei millalgi.
Vjg, Pal — 2 var.
- b. Ori suab kiitust harvastigi, miniad ei millagi.
Pit — 1 var.
- Ba₁. Harvast orja kiidetakse, miniad ei millalgi, pojanaist ei põlvellagi.*
* harva; miniat; millalgi (E)
E MVH 10; Lai (Kolluk) — 1(4) var.
- a₂. Harva orja kiidetakse, miniat ei millalgi, pojanaista põlvallagi.
Äks (Millert) — 1 var.
- b. Haru kui orja kiidetakse, miniat ei millalegi, pojanaist ei nalja pärast.
Pil — 1 var.
- C. Harva orja kiidetakse, miniat ei millalgi, perenaist ei põlvellagi.
Elva (Elsen) — 1 var.
- Vrd. r1 «Ei kiideta miniat»: Haru neida aegasida, / pisut neida päevasida, / millal orja kiidetakse, / oma lasta laidetakse, / miniat ei millalgi, / pojanaist ei põlvellagi (ERIA III: 3 nr. 6409).
8081. KES ORI OO, SEE ORJAS JÄEB — 1 v. 2(2) var.
A. _____
Vig (Priimeits) — 1 var.
- B. Ori siin, ori sääi.
?Trv (Feldfebel) — 1?(1) var.
- Vrd. ul: Ori ma olen ja orjaks ma jään, kuni ma elan ja hauda läen (Pst).
8082. KES ORJAL HINGERAHU ANNAB — 1?(2) var.
?Hls (Söggel).
8083. LÄÄ ÄI ORI EGAKÖRD MÖTTIT
PITÄ — 1(2) var.
Vas v. Se (Sandra).
8084. KÜLL LATT OR'A ELO LIHAVAS — 1?(1) var.
?Vas v. Se (Sandra).
8085. OR'A TUO OLINE, PALGALISEL
PAKLANE — 1 var.
Vas v. Se (Sandra).
8086. ORI EI JÄTA TASUMATA EGA
VABAMEES TÄNAMATA — 1 var.
Hlj (Länts).

8087. ORI, KES AASTA, KOER, KES KAKS — 1(3) var.

Norm. 123, EKMS III 1256; Lal (Eichenbaum).

8088. ORI MAGAB ÖRRE PEAL, VAENE-LAPS VARNA PEAL — 5(13) var.

A. —
E 63, E² 29, Vih. VER 184, Norm. 120; Plv (Melzov) — 1(7) var.

B. Ori maka unõ orrõ pääl, vaenõlats maka unõ vaja pääl.
Rõu (A. Jennes) — 1 var.

Ca. Ori magab orre peal ja päiviline parre peal, peremees padja peal.
Lal (Tammepuu) — 1 var.

b. Ori magab orre peal, päeviline parre peal, peremees padja peal.
Norm. 120 — 2(2) var.

D. Ori magab örre peal, päeviline parre peal, vaenelaps varna peal, peremees padja peal.
EKMS III 1256 — 1 var.

E. Ori makab orrõ pääl, palgalinõ parrõ pääl.
Ran (Raag) — 1 var.

Vrd. rl «Orja hool» ja «Orja ase» (ERIA II: 2 nr. 2634–2640 ja 2645–2646).

Vrd. 9647. Kui rikas makas koti pääl, sis vaenelats vakko pääl.

8089. ORI MÕIST ORJA OPATA, VARAS VARGA NUHELDA — u. 25(48) var.

Aa₁. — *

* opada (Võ, Se); varas varast (Vas) Võ, Se — 7(10) var.

a₂. Ori mõist orja opata ja varas varga nuhelda.*

* õpata (Stein)

Stein 50; Võ-Se (Stein) — 1(6) var.

a₃. Ori mõistab orja õpetada ja varas varast nuhelda.

Wied. 138, Kündja nr. 48 (1883) 572, EKMS III 735 — 2(5) var.

a₄. Ori mõist orja opata, varas mõest varga nuhelda.

Rõu (Raudsep) — 1 var.

b₁. Ori oskab orja õpetada ja varas varga nuhelda.

E 63 — 2(2) var.

b₂. Ori mõist orja opata, varas mõest varga nuhelda.

E: 29 — 2(2) var.

c. Varas mõist varga nuhelda, ori or'a opata.

Rõu, Vas v. Se (Prants) — 2 var.

Ba. Ori mõist orja utta, varas varast nuhelda.*

* varas varga (Rõu, Plv, Rõp)

Võ — 4(6) var.

b. Ori oskab orja utta, varas varga nuhelda.

E MVH 10; Plv (Melzov) — 1(2) var.

C. Ori orja nuhkleja, varas varga varitseja.

Krl — 1 var.

D. Ori mõist or'a utta, laisk laiska nuhelda.

Se — 1 var.

E. Ori mõist tõise utta, näüdsik tõise nääguta, päiviline pätsi panda.

Plv (Tobre) — 1 var.

F. Sulane mõist sulase sundi, ori mõist orja opata.

Võ (Schmidt) — 1 var.

Ga. Ori mõistab orja õpetada.

Kmpm. KH 66 — 2(1) var.

b. Ori oskab orja õpetada.

Võ (A. Jennes) — 1 var.

H. Huur mõist huura opate ja varas varga koolite.

TMr (P. Eimer) — 1 var.

Ia₁. Huur mõist huura sõõmata, varas varast nuhelda.

Võ (anon.) — 1 var.

a₂. Huur mõist hoora sõõmata, varas varga nuhelda.

Võ (Schmidt) — 1 var.

b. Huur mõist häste huura sõõmata ja varas varga nuhelda.

Vas — 1 var.

J. Varas varga nuhtlõs, huur hoora sõõmas, port ei usu puhast.

Rõp — 1(2) var.

Vt. 1528 D.

Vrd. 13745. Varas valvab varast.

1531. Huur hoora perra kohtu mõist.

8090. ORI OHKAB HOMMIKUL, VAENE-LAPS VALGEL — 1–2(9) var.

A. — *

* valge'el (Lindenberg)

Lindenberg ATT 72, Norm. 118, EKMS III 1256 — 12(8) var.

B. Hobu ohkab hommikul, vaenelaps valge eel.

Amb (Hintzenberg) — 1 var.

Vrd. ri «Orja ohkamine»: Ori ohkab hommikuni, / vaese laps ju valgeni, / lesk ju liia lõunen! (ERIA II:2 nr. 2610).

8091. ORI ON AASTA EHK AJAVITSAKSKI — u. 15(23) var.

Aa1. * aiavitsakski (trüklised)
Norm. 122, EKMS III 1256; VNg — 1(3) var.

a2. Ori on ikke aasta aiavitsulgi ära.
A. Källo seletus: «Aastakaup peremehe ja sulase vahel tehtud, siis kannata.»
?Lüg — 1?(1) var.

b. Ori oassa aiavitsun.
Kod — 1 var.

c. Orja seisab aasta aiavitsagi.
J. Türgi seletus: «Teenija kohtasid tihti el vaheta.»
Val — 1 var.

d. Ori seisab aasta aiavitsaksi.
Val — 1 var.

e. Ori seisab aasta aia vitsana.
Kos — 1 var.

f. Ori teenip aasta aiavitsun ära.
TaL (Kihu) — 1 var.

g. Ori on aasta ehk ajavitsul, siis ta pääseb ikka.
Rak — 1 var.

h. Ori tiin aasta aiavitsun ära, sis ei või miis siin tiini.
TMr — 1 var.

i. Ori on aasta aiavits.
R. Viidebaum seletus: «Ori teenib ühe aasta, nagu ka aiavits seisab ainult ühe aasta.»
TMr — 1 var.

j. Ori ajab aiavitsul aasta täis.
Plt (Luu) — 1(2) var.

k. Ori ajab aiavitsel aasta läbi.
Lal (Eichenbaum) — 1 var.

B. Ori võib läbi ajada ühe aasta peremehe juures ajavitsal ja sulase söömisega rahul olla.
A. Källo seletus: «Orjal, kes mõisas käis, oli viil kibedam elo kul sulasel.»
?Lüg — 1?(2) var.

C. Ori aastast ja aid vitsust.
Trm (Öunapuu) — 1(2) var.

D. Ori on juku aasta aias käind aiavits.
A. Källo seletus: «Kui vand ja kõveras, vilets.»
Lüg — 1 var.

E. Umardaja saab ikka aasta ajavitsule.
Käl (Sooster) — 1 var.

Fa. Aasta oled aiavitsungi ära.
Vön — 1 var.

b. Aastaig kannatedas kas aiavitsuni.
Vön — 1 var.

8092. ORI OOTAB ÕHTA'UDA, VANGI PÄEVA VALGE'EDA — 2 kuni 3(6) var.

Aa. Ri ja Kalevala 88, Raielo² 118 — 1?(2) var.

b. Ori ootab õhtut, vang päeva valgeda.
E MVH 15 — 2(1) var.

B. Ori ootab õhtut, vang varitseb valget.
E MVH 15 — 2(1) var.

C. Ori vaatab õhtu poole, päeviline palga pääle.
VII (Kala) — 1 var.

Vt. 8626 C.

D. Ori ootab õhtut ja päiline päevapalka.
Tln (Truuv) — 1 var.

Vt. 8626 D.

Vrd. ri «Anna õhtu õiget aega»: Ori oodap õdakuta, / orjal o aiga igäve, / päevillisel päevä pikkä (ERIA II:2 nr. 3135).

8093. ORI OTSIB OMALE, VANEM VALLALE — 1 var.

VII (Takk).

8094. ORI PAL'LU SUU, VEIDI TEGE — 3 var.

A. Ote — 1 var.

B. Vaesel om iks suur kõtt ja kõvera jala, pallu sõõ ja veidü tegi.
Ote v. San (Tammemägi) — 1 var.

C. Sulane ei teeni oma söökigi ära: sulane palju sõõb ja vähe toodab.
VII (Kala) — 1 var.

8095. ORI SAA AASTAPALGA, PÄEVLIN PÄEVAPALGA, MINNI EI SAA MIDÄGI* — 1(4) var.

* päevapalka; midagi (trüklised); minni (Norm.), minia (EKMS)
Norm. 194, EKMS III 927; Hel (Tomp).

Vrd. ri «Minia palk»: Ori saab oma palga, / suuline suise palga, / päiline pääse palga, / mis palk peremintal (ERIA III:3 nr. 6403).

8096. ORJA IKE, HÄRJA IKE — 1(3) var.
Norm. 118, EKMS III 1256; Puh (Antik).
8097. ORJA KÖTU ALT JUUSK TUUL — 1 var.
Krl (P. ja J. Elnerid).
Vrd. 12246. Tuul jookseb külalise jala alt.
8098. ORJAL ORA PERSEN, TÕINE PERE-MEL PEON, KOLMAS KOLDEN KUUMAN — 1 var.
Pst (Loorits).
Vrd. kk: Ora persen, tõne tulen (Ote).
8099. ORJAL TÖÖDA OTSITAKSE — 2 var.
a. ————
Hlj — 1 var.
b. Külab orjal ikki tööd otsitakse.
Trv v. Rõu (Silpsen) — 1 var.
Vrd. rl «Orjale otsitakse tööd» (ERIA II : 2 nr. 2627—2628).
8100. ORJA OHELOOG PIKK, KÄSKJÄ KÄSI KÄBE — 1(3) var.
a. ————
Trv (Ungerson) — 1 var.
b. Orja ohelik pikk, käskjal käsi käbe.
Norm. 119, EKMS III 1256 — ?(2) var.
8101. ORJA PÖLI RASKE PÖLI — 2(5) var.
A. ————
Norm. 118, EKMS III 1256; Puh (Antik) — 1(4) var.
B. Võõra orjus om rasse.
Ran — 1 var.
Vrd. 3252. Karjase põli — kuri põli.
8102. ORJA PÄEVAD ON LOETUD — 1?(2) var.
?Hls (Sõggel).
8103. ORJAST SAAB KÕIGE KIBEDAM PEREMEES — 1 var.
Tt (Jung).

8104. ORJAST SAAB OSAJAGAJA, PEREPOJAST PALGALINE — u. 15(37) var.
- Aa₁. Orjast saab osajagaja, perepojest saab palgaline.
Wied. 138, Kündja nr. 48 (1883) 572 — 1(8) var.
- a₂. ————*
* osajagaja (Lai)
Viid. 110, Viidebaum-Parlo-Mihkla 94, Norm. 120, EKMS II 959 ja III 709; Amb, Lai MMg — 3(8) var.
- b. Orjast saa osajagaja, palgaline perre-pojast.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- Ba₁. Orjast saab osajagaja, perepojest pop-sikene.
Gr. ELr I 70, Gr. LLr I 29; ?Amb (Kleinmann), ?Kos (Wiedemann), ?Tor (öpil.), ?Hls (Sulsenberg), Pil (Bock) — 2—5(7) var.
- a₂. Orast saa osajagaja, perepojest popsik-nõ.
Rõu (Perli) — 1 var.
- b. Orjast saab osa andja, perepojest pop-sikene.
Trv (Ungerson) — 1 var.
- Ca. Orjast saa osajagaja, pävilisest pal-gamasja.
Vas (G. Sandra) — 1 var.
- b. Orjast saab osajagaja, päevalisest pal-gamaksja.*
* pävilisest (Rl ja Kalevala, Norm.)
E 63, E² 29, Rl ja Kalevala 88, Norm. 120 — ?(6) var.
- D. Orjast saab osajagaja, pävilisest pal-gamaksja, perepojest palgaline.
EKMS III 1256 — 1 var.
- E. Orjast saa osajagaja, vaesõst maja valitseja.*
* or'ast (Vas v. Se)
Vas v. Se (Sandra), Se — 2 var.
- F. Orjast saa osajagaja.
Vas — 1 var.
- Vrd. rl «Sulasele»: [— — —] Orjast saab osaja-gaja, / perepojest palgaline! (ERIA II : 2 nr. 3239).
- Vrd. 1474. Hool teeb orja osaliseks, popsikese pereliseks.
8105. ORJA VAIVA JA HÄRJÄ NUUMA EI TOHI ÜLE OÖ HINDÄ KÄEH MITTE PIDÄDÄ — 2(4) var.
A. ————
Plv (Viidebaum) — 1 var.

Ba. Orja vaiv ja härjä nuum, möldre matt ja kõrtsi teng piävä mastus saama.
Võn — 1 var.

b. Orja vaev ja härjä nuum, möldri matt ja kõrtsi teng peavad makstud saama.
Päss PJs 559 — ?(2) var.

Vt. 7103 D.

8106. ORJA VITS ON KIBE — 1?(3) var.

Norm. 118; EKMS III 1256; ?Tln (Puusemann).

Vrd. 7881, eriti L₂: Omad vitsad, kibedad vitsad.

8107. ORJA ÜÜ JA PÄÄVÄ' ÜTTEKOKKO, PERREMEHE MIILT PITE IKS EI OLE — 1?(1) var.

?Vas v. Se (Sandra).

8108. PAREM VÄIKE ORI KUI SUUR SULI — 1 var.

M. Mäesalu seletus: «Parem väikest tööd teha kui logeldes ulakaks minna.»
Hää.

8109. KES ON PANDUD ORJAMA, SEE ORJAKU HEA MEELEGA — u.
20(25) var.

Aa₁. — *

* pant (Puh); hää (Hää), hia (Puh)
Norm. 104; Jõh, ?Kuu (Jahe), Hää, Puh — 3 v. 4(5) var.

a₂. Kes om pantu orjama, see orjaku hää meelega.*

* sii (Ran); tuu (Rõu, Vas)
TMr (anon.) v. Vru (R. Kallas), Ran, Rõu, Vas — 4(6) var.

a₃. Kes on pandud orjama, orjaku hea meelega.

Lai — 1 var.

a₄. Kes om pantu orjama, orjaku hää meelega.

Rõu — 1 var.

a₅. Kes pandud orjama, see orjaku hea meelega.

A. Källo seletus: kasutat. naljapärast ka praegu, kui keegi kurdab, et töö on raske ning palju peab tööd tegema.

Lüg — 1 var.

b₁. Kes on loodud orjama, see orjaku hää meelega.*

* hea (Sa); om loodu (Krk); see (Krk)

Lüg, Krj, Põl, Muh, Krk, Vil — 7 var.

b₂. Kes on loodud orjama, sie orjagu hüa mielegä.

Kuu — 1 var.

c. Oled orjaks loodud, siis orja hea meelega.

Hls — 1 var.

B. Ori on loodud orjama.

Põl (Tustit) — 1 var.

C. Ori on loodud orjama ja härra priiskama.

Trv (Kala) — 1 var.

8110. ORAVITS KANNA AI' UBINIT — 1 var.

Vas (Lenzius).

8111. ORJAVITSAL KA OM LILL — 1(5) var.

a.

Vas v. Se (Sandra) — 1(3) var.

b. Orjavitsal on ka õis.

E 63, E² 29 — ?(2) var.

8112. OLES MUL OSA OLEVAT, KÜLL SAAS KULAST KAPUSTID — 3(5) var.

a.

Wied. 136; Pst (Joh. Ainson) — 1(2) var.

b. Oleks mul osa olevat, küll saaks külast kapsaid.

EKMS II 536 — ?(1) var.

c. Oleks mul osada, küll saaks külast kapustida.

Pst — 2 var.

8113. OSA INIMESI ON SEASELTSI, TEINE OSA ON KOERALIIKI — 4—5(5) var.

A.

A. Ranna seletus: seaseltsi inimesed on niisugused, kes hätta sattunud omasugust aitaavad, koeraliiki aga need, kes pektavast ka omalt poolt püüavad salvata.

Põl — 1 var.

B. Inimesi on kolme seltsi: ühed on seaseltsi, teised on linnuseltsi ja kolmandad koeraseltsi.

M. Priimetsa seletus: seaseltsi inimesed on laisad, maiad ja söövad palju; linnuseltsi on lauluarmastajad ja väledad tööle; koeraseltsi — tigidad, omakasupüüdlilikud, joodikud.

Vig — 1 var.

- C. Inimesi on üheksat seltsi: kõige hulle-
mad on kassi seltsi.
Hlj — 1 var.

*

- D. Naisterahvast on üheksat seltsi.
Hlj — 1 var.

- E. Naisterahvaid on [kolme] tõugu: Maar-
ja tõugu, hobuse tõugu ja lehma tõu-
gu.

?Räp (Elsen) — 1?(1) var.

- Vrd. kk: Inimesi on kolme tõugu. Üks tõug on
hobuse tõug, need on tugevad nagu hobu-
sed [— — —], teine tõug on Maarja tõug,
need on võrga kehaga, ei suuda palju vasta
panna (Räp).

- Vrd. 10060. Saksad on nagu sead, talupojad
nagu koerad.
15087. Ütte tsika tapõtas, tõse murdva
pääle.

8114. OSA OLLA HOIDIJA KÄHEN JA VOI VÕTITE TAGA — 1(2) var.

- a. _____

Hls (Mörd) — 1 var.

- b. Osa hoidja käes, või võtmete taga.
E MVH 86 — 2(1) var.

- Vrd. 1418. Hoidjal osa, kaitsjal kasu.

8115. OSA SUÜAKSE NII KUI MÄGE — 4 v. 5(7) var.

- Aa. _____

TMr (anon.) v. Vru (R. Kallas) — 1(2)
var.

- b. Ossa süü ku mäke.
Rõu (Pallits) — 1 var.

- c. Ossa süüväs kui mäkke.
Kam — 1(2) var.

- B. Jagu sõõ kui mäge.

A. Saarest seletus: «Oma jagu on tulus
süüa, ei lõpe ruttu otsa.»
EKMS II 1301 (< MMg) — 1?(1) var.

- C. Jago sõõ kui mäge, aga hoobi saab
usina otsa.
MMg (Lätt) — 1 var.

8116. OSAV MEES KISUB KIVISTKI LEIVA VÄLJA — 2 kuni 4(33) var.

- Aa1. _____

Tõn. Täht. (1909 juuli ja 1910' veebr.), Tõn.
RP 202 — 2(6) var.

- a2. Osa kisub kivistki leiva välja.*
* leiba (E)

E 63, E2 79, Kmpm. EL II^a 168, Puus. KH
II^a 88, Huvit. V Lisa 16, Norm. 56 — 2(17)
var.

- b. Hakkaja kisub kivistki leiva välja.*
* leiba (E2)

E2 79, Reiman EK I 277 — 2(2) var.

- c. Tark mies kisub kivestki leiväd väljä.
Kuu — 1 var.

- d. Tark mees võtab kivigi seest leiva väl-
jä.
JJn — 1 var.

- B. Kes mees on, võtab kivist leiva väljä.
Virul. Lisa nr. 41 (1888) 655, Vlg. Lisal.
nr. 23 (1889) 181, Post. Lõbul. (1890) 129
— 2(4) var. Türgi vanasõna tõlge.

- C. Tark mees võtab kivist leiva väljä,
aga rumal sureb viljahuniku otsa näl-
ga.
?Tõs (Oüvel) — 1?(1) var.

- D. Tüümiis saa leiba kivi külest kah,
kuna laiskleja leevapätsi man näläne
om.

?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.

- Vrd. 7011. Pane mõistlik mees kas liivakünka
otsa, ta elab, aga mõistmatu ka kullapotti,
ta ikka on kammitas.

8117. OSAV MIES OSKAB KIRBULGI NAHA MAHA OTTADA — 1 var.

Kuu (Lindström).

- Vrd. kk: Ta on nii lhnus, et võtab kerbu rele
pealt ka naha ää (Phl).

8118. KUS OSSI, SÄÄL TUSSI — 1 var.

O. Niiemäe seletus: «Kus palju liha süüak-
se, sääl palju rammu.»
Ann.

- Vrd. kk: Sellel tüdrukul oo tussl ja ossl ja verd
kõrrega puhkida (Tõs).

- Vrd. 12016. Kus on tissl, siel on ka tussl.

8119. OTSJA EI ANNA SUUGA SUUD, TAKKAOTSJA ANNASI PERSEGA SUUD — 1(3) var.

Võ-Se (Stein).

8120. OSTJAL KALLIS, MUÜJAL ODAY — 7—9(13) var.

- Aa. _____

Norm. 140, EKMS I 930 ja 1099; Rap v.
Mär (Poom) — 1 kuni 3(7) var.

- b1. Müüjal odav, ostjal kallis.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

- b₂. Müüjale on odav, aga ostjale kallis.
VMr (Mastberg) — 1 var.
- c. Müüjal om kaup üks otav, aga ostjal kallis.
Rõn (Käärrik) — 1 var.
- d. Osta kallis, müüa odav.
Lüg (Källo) — 1 var.
- B. Müüjal halb, ostjal kallis.
Rap (Uustalu) — 1 var.
- C. Kunas ostjal odav.
VII (Nigul) — 1 var.
8121. OSTJAL OHJAD KAELAS — 1(9)
var.
- A. _____
E MVH 86, EKMS III 133; Hls (Söggel) — 1(7) var.
- B. Ootajal ohjad kaelas.
E 62, E² 49 — ?(2) var.
8122. OTSJAL OLO', PÖLGJAL PÖHK,
LIHASELETAJAL LIHA — 1 var.
J. Sandra seletus: naisevõtjate kohta.
Vas v. Se.
8123. KES OSTAB, MIS TEMAL TARVIS
EI OLE, MÜÜB PÄRAST, MIS
TEMAL TARVIS ON — u. 10(53)
var.
- a₁. Kes ostab, mes tal vaja ei ole, see
peab peake müüma, mes tal vaja om.
Trt. Vör. Kal. (1837) 47 — 1?(2) var.
- a₂. Kes ostab, mis tal vaja ei ole, see
peab pea müüma, mis tal tarvis on.
Wied. 61, Kündja nr. 36 (1883) 431 — ?(2)
var.
- a₃. Kes ostab, mis tal vaja ei ole, see
peab pärast ära müüma, mis tal tarvis
on.
?Hel (Wahlberg) — 1?(2) var.
- a₄. _____*
* tal (CRJ Klr, Norm., EKMS)
CRJ Sak. Kal. Pöl. (1880) 215, CRJ Klr II
55, Norm. 141, EKMS I 1104 ja IV 799 —
1?(19) var.
- a₅. Kes ostab, mis tal tarvis ei ole, see
müüb pärast, mis tal tarvis on.
Kmpm. KH 84 — ?(1) var.
- a₆. Kes ostab, mida tarvis ei ole, müüb
pärast seda, mida tarvis on.
Tõn. Trt. Täht. (1888) 51, Tõn. LLr 87 —
?(3) var.
- a₇. Kes ostab, mida tarvis ei ole, müüb
pärast, mida tõeste vaja oleks.
Tõn. RP 229, Tõn. Täht. (1908 juuli-aug.,
1909 jaan.) — ?(5) var.
- a₈. Kes ostab, mis tarvis ei ole, müüb
pärast ära, mis tarvis on.
?VII (Leoke) — 1?(1) var.
- a₉. Kes seda ostab, mida tal pole tarvis,
see peab seda müüma, mis tal tarvis
on.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- a₁₀. Kes ostab, mis tal tarvis ei ole, see
saab pärast seda müüma, mis tal just
tarvis on.
W. Norm. OL 135 — ?(1) var.
- a₁₁. Kes keik ostab, mis temal pole tarvis,
see peab ka müüma, mis tema tarvi-
tab.
Körber VRMK 61 — ?(1) var.
- b₁. Kui ostad seda, mis tarvis ei ole, siis
pead ära müüma, mis tarvis on.
TMr (anon.) v. Vru (R. Kallas) — 1(3)
var.
- b₂. Ostad, mis pärast ei ole tarvis, müüd
pärast, mis tarvis.
E² 73 — ?(1) var.
- b₃. Ostad seda, mis tarvis ei ole, siis
müüd pärast seda, mis tarvis on.
Trm — 1 var.
- b₄. Kui ostad, mis sul tarvis ei ole, siis
müüd selle ära, mis sul tarvis on.
Oleüld. Tarv. Täht. (1911) 16 — ?(1) var.
- b₅. Ostad, miä vaja ei ole, sis tuud müüt,
miä vaja om.
?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.
- b₆. Ku tuud ostõtas, miä vaja ei olõ, siis
piat tuud är' müümä, miä vaja um.
?Rõu (Orrav) — 1?(1) var.
- b₇. Kui nakkat ostma tuud, mi[s] olõ õi
vaja, sis pia müüt tuud, mis vaja.
?Se (Põllula) — 1?(1) var.
- c. Kes liigsed asjad ostab, peab viimaks
tarvilised asjad müüma.
Tallor. Post. nr. 39 (1859) 306 — 1?(1) var.
- d. Kui sa ilmaegust asja ostad, siis
saad sa peagi tarvilise asja ära müü-
ma.
W. Norm. UVkÖr 62 — ?(1) var. Vene
fraas⁹ tõlge.
- e. Kui sa tühjad asjad ostad, siis pead
viimaks tarvilised asjad ära müüma.
Körber VRMK 43 — ?(3) var. Vene vana-
sõna tõlge.

- f. Kui sa seda asja ostad, mis sa ei pruugi, siis pead sina seda ära müüma, mis sa hädaste pruugid.
Laakm. Mr Kal. (1862) 39 — ?(1) var.
Usaldatavad teisendid esindavad ilmselt kirjandusest lähtunud sekundaartraditsiooni.
- Vrd. 7044. Mõtle mata ostad, hädaga müüd.
8124. KES OSTVAT, SEE MAKSVAT — 1?(1) var.
Puus. Eü I 64.
8125. KUI KIÄGI I OSTA, SIIS MIDAGI MASSA — 1 var.
Hel (Tomp).
8126. KUI OSTET, SIS OMA; KUI VOET, SIS VÖÖRAS* — 1(3) var.
* siis (trükkised)
Norm. 138, EKMS IV 428; Krl (J. ja P. Elnerid).
Vrd. 7928. Oma leitud, võeras varastud.
8127. LÄHÄD SA OSTMA, PANE AGA HEASTI TÄHALE — 1 var.
Pha? (anon.).
8128. OSTAD HOBU, SEST SAAD LAHTI, VÖTAD NAISE, EI SAA ENAM LAHTI — ? kuni 2(7) var.
a1. —
?Võn (P. Rootslane) — 1?(2) var.
a2. Ostad hobu, saad lahti; võtad naese, ei saa lahti.*
* hobuse; naise (E²)
E 63, E² 92 — ?(2) var.
b. Ostad hobu, saad lahti; võtad naese, kasvab külge.*
* hobuse; naise (E², EKMS)
E 63, E² 92, EKMS I 12 — 1?(3) var.
8129. OSTAD LEHMÄ, SAAD SARVED PÄÄLEKAUBA — 1 v. 2(2) var.
a. —
Kuu (Lindström) — 1 var.
b. Ostad luoma, saad sarved päälekauba.
?Kuu (Lindström) — 1?(1) var.

8130. OSTAD ÖHTU JA VAATAD HOMMIKU, SIIS EI MAKSA KAHE VÄHKI — 1?(10) var.
a. —
Stein 49, Wied. 138, Kündja nr. 48 (1883) 572, EKMS IV 799; ?Tt (Kreutzw.) — 1?(8) var.
b. Ostad õhtul, vaatad hommikul, ei maksa kaht vähkigi.
E 63, E² 73 — ?(2) var.
Vrd. 14600. Õigus om rohkõb ku sada vähke.
8131. OSTA HOBU KIIDETUD JA VÖTA NAINA LAIDETUD — 2 v. 3(8) var.
a1. —
Norm. 182; Aud (Pöldre), ?Pär (Pulst) — 1 v. 2(5) var.
a2. Osta hobu kiidetud, võta naine laidetud.
EKMS II 99; ?Pär (Pulst) — ?(2) var.
b. Osta hobu kiidetavast, võta naene laidetavast.
Aud (Jagor) — 1 var.
8132. OSTA, MIS SA OSTAD, AGA ÄRA MASMADA JÄTA — 1—3(10) var.
a. —
Trv (Kuusk, Rull) — 1(2) var.
b. Osta, mis sa ostad, aga ära sa maks-mata jäta.
Tõn. Trt. Täht. (1885) 49, Tõn. Täht. (1896) lk-ta, (1909 okt.), (1910 juulil); ?Vil (Kiilas) — ? kuni 2(8) var.
8133. OSTA OMA NAABRI LOOMA JA KOSI OMA KÜLA MEHE TÛTART — NEID SA TUNNED — 1?(1) var.
Körber VRMK 63.
Vrd. 7329. Võta naene naabritlust, teda tun-ned käsist-jalust.
8134. OSTAT HOBESSE, SAA HOOL; VÖTAT NAASE, SAA MURE — 3 v. 4(15) var.
a1. —
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
a2. Osta hoben, saa hool; võta naine, saa mure.*
* hobu; saab (Norm.)
Norm. 183; Vas (Jakobson) — 1(2) var.

- a₃. Osta hoppõn, saa huul; võta naane, saa murõ.
Rõu (Gutves) — 1 var.
- b₁. Võtat naise, saat murre; ostat hobese, saat hoole.
?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.
- b₂. Võtad naise, saad mure; ostad hobuse, saad hoole.*
* naese (E)
E 94, E 26, EKMS I 13, II 935 ja 936 — 1?(10) var.
- Vrd. 1378. Kel hobo tallin, sel hool pähän.
8135. OSTETUD LEIB MUIDU HÄÄ KÜLL, AGA VASE MAGU SEES — 1 var.
HMD v. Rls (Treumann).
8136. ÄRÄ OSTA HOUST KINNISILMI EIGA VOTA NAIST NÄGUPITTE — 1?(1) var.
?VIR (Aug. Krikmann).
8137. ÄRA OSTA, KUI EI OLE RAHA — 2(3) var.
- a. _____
Pil (Keller) — 1 var.
- b. Ära tah[ti]ku osta, kui sul raha ei ole.
Vil (Suurkask) — 1(2) var.
8138. ÄRA OSTA, MIS TARVIS; OSTA, MILLETA LÄBI EI SAA — ? kuni 3(3) var.
- a. _____
?Pit? (anon.) — 1?(1) var.
- b. Inimene ei pea mitte seda ostma, mis tal tarvis on, vaid seda, mis hädaste tarvis.
?Vil (Suurkask) — 1?(1) var.
- c. Ära osta mitte seda, mis tarvis, vaid seda, mis hädasti tarvis.
?Vil Suurkask) — 1?(1) var.
8139. ÄRÄ OSTA TALU, VAID OSTA PAREMB NAABUR — 1 var.
Kuu (Lindström).
8140. OTSA PÄÄL ON ORJAL TÄIED, LAGIPÄÄS LAISAL TÄIED, KÕRVA ÄÄRES KÕRKJAL TÄIED, KUKRAUGUS KURJAL TÄIED — u. 40(42) var.
- A. Otsa pääl elavad orja täied, lagipäada

laisad täied, keset päada kerja täied, kukrus kurjad täied, kõrva veeren kõnnu täied.

?Saa (Söggel) — 1?(1) var.

- B. Silmalapis sirge täid, otsa ees orja täid, lagipeal laisa täid ja kuklaaukus kurja täid.
E. Ennisti seletus: «Täide järgi määrati ka inimese iseloom.»
Phl — 1 var.
- C. Silmalapis sirge täid, otsa ees uhke täid, lagipeal laisa täid ja kuklaaukus kurja täid.
Phl — 1 var.
- D_{1a}. _____
Vil — 1(3) var.
- b. Otsa pääl olevat orjal, lagipääs laisal, kukraugus kurjal ja kõrva ääres kõrgil täied.
Vil — 1 var.
- c. Otsa ees on orjal täid, kukla taga kurjal täid, kõrva ääres kõrgil täid, lagipeas on laisal täid.
Vän — 1 var.
- d. Otsa ees orjal täied, kukraugus kurjal täied, lagipeal laisal täied, kõrva taga kõrgil täied.
Vil — 1 var.
- e. Orjal täi om otsa pääl, kurjal omma kukru takan, laisal liikva lagipään, kõrgil kõndva kõrva juuren.
Nõo — 1 var.
- D_{2a}. Otsa peal on orja täid, lagipeal laisa täid, kuklaaukus kurjad täid, kõrva ääres kõrged täid.
Noa — 1 var.
- b. Otsa ees on orja täid, pealael laisa täid, kõrva taga kõrgi täid, kukla taga kurja täid.
Kuu — 1 var.
- c. Otsa ees orja täid, kõrva ääres kõrged täid, lagipääs laisad täid, kuklaaukus kurjad täid.
Pha — 1 var.
- d. Otsa iis orja täid, laipääl laisa täid, kukla taga kurjat täid, kõrva iäres kõrgit täid.
Juu — 1 var.
- D_{3a}. Otsa ees orjad täied, kukraugus kurjad täied, lagipeal laisad täied, kõrva taga kõrgid täied.
Vil — 1 var.

- b. Lagipeas laisad täied, otsa ees orjad täied, kõrva ääres kõrgid täied, kukla taga kurjal täied.
Sjn — 1 var.
- c. Lae pääl laisad täiad, kukla taga kurjad täiad, otsa ees orjad täiad, kõrva ääres kõrgid täiad.
Plt — 1 var.
- d. Lagibe otsas laisad täid, kuklaaukus kurjad täid, kõrva ääres kõrgid täid, otsa ees orjad täid.
Khk — 1 var.
- D_{4a}. Pialael laisa- täid, kõrva jaares kõrgid täid, otsa pial orja täid, kukla taga kurjad täid.
Jjn — 1 var.
- b. Pialael on laisal täid, kõrva ääres kõrgid täid, kukla taga on kurjal täid ja otsa ies on orjal täid.
Hlj — 1 var.
- D₅. Lagipeal oli laisk täi, otsa ees oli orja täi, kõrva ääres kõrvid täid, kukla taga kurjad täid.
Kul — 1 var.
- D₆. Otsa iin umma oreä tingu, lagipään umma laisa tingu, kukrun umma kureä tingu, kõrva juurõn umma kõrgi tingu.
Rõu — 1 var.
- D₇. Kui lapsel otsa peal rohkem täia on kui mujal, siis saavat temast ori, kellel kõrva ääres neid rohkem on, siis saavat sellest kõrge inimene, kellel neid rohkem pealael leidub kui mujal, sellest saavat laisk inimene, kukla taga on aga kurjuse täid.
Koe — 1 var.
- E_{1a}. Otsa pääl o'ra täi', kukruh omma' kur'a täi', lagipääl laisa täi'.
Se — 1 var.
- b. Otsa ees on orja täid, pialael laisa täid, kukla taga kurja täid.
Hlj — 1 var.
- c. Laisa täid lae peal, kurja täid kukla taga, orja täid otsa peal.
Tln — 1 var.
- E_{2a}. Otsa peal on orjal täid, kukla taga kurjal täid, pialae peal on laisal täid.
Jür — 1 var.
- b. Otsa ees on orjal täid, päälael on laisal täid, kukla taga on kurjal täid.
VNg — 1 var.
- c. Piälael laesal täid, kuklaaugus kurjal täid, otsa ees on orjal täid.
Kjn — 1 var.
- d. Päälael laiskal täid, otsa ies orjal täid, kukla taga kurjal täid.
Jõe — 1 var.
- E₃. Ku pääh om pal'lo täie, kel om kukruh pal'lo täie, sis tuu ülti, om kuri, kel lagipääh, tuu om laisk, kel otsa iih, tuu ull.
Se (Oinas-Tammeorg) — 1 var.
- F₁. Otsa pial on orja täid, pialael on laisa täid, kõrva ääres kõrgi täid.
Rak — 1(2) var.
- F₂. Kuklaaugus kurjad täid, pealael laisad täid, kõrva ääres kõrgid täid.
Kuu — 1 var.
- G. Kurjal inimesel on täid kuklas, kõrgil kõrva iares ja orjal otsa peal.
Tür — 1 var.
- H. Kurja täid kuklaaukus, laisa täid lagipeel, kae täid kõrva eeres, uhke täid otsa ees.
Hil — 1 var.
- I. Orjal täi otsa pääl, laisal täi lagipai-gan, kõndjal täi kõrva veeren.
Trv — 1 var.
- J. Ul'ilil täi otsa iih, laisal lagipääh, kõrgil kõrva juurõh.
Se — 1 var.
- K. Otsa ees on ergud täid, lagipääl on laisad täid, kuklaaukus kurjad täid.
Jäm — 1 var.
- L₁. Hoosal täied otsa iis, laisad lagipääs, kurjad kuklaaukus.
Hää — 1 var.
- L₂. Hoosal täied otsa iis, laisal lagipääs, kurjal kuklaaukus.
Hää — 1 var.
- M. Orjal täied otsa peal ja kubjal kõrva taga.
Sjn — 1 var.
- Vrd. ri(?): Otsa iih oma orja täi, kõrva juurõh kõrgi täi, lagipääh oma laisa täi (H 1 2, 663 (2) < Rääp).
- Vrd. 8775. Kelle piire kesk lagipeas, see on laisk; kellel otsa ees, see on ori; kellel kõrva ääres, on kõrk; kellel kuklaaukus, on kuri.

8141. KUI KÕIK ON OTSAS, SIIS ON SUUL RAHU — 1(32) var.

Aa.

* Helle 341, Hupel 109, Poromenski EGr. 198, Wied. 79, Kündja nr. 39 (1893) 467, KAH EKAI 153 — 1(15) var.

*Am Erit on otses, siis on suul rahho võims ole
 et lo hets Maulgevaend*

- b. Kui kõik otsas, siis suul rahu.
 E: 50 — ?(1) var.
- c. Kui kõik otsas, siis südamel rahu.
 E: 50 — ?(1) var.
- Ba. Kui kõik otsas on, siis pane suu var-
 na.
 Wied. 79, Kündja nr. 39 (1883) 467; ?Tt
 (Kreutzw.) — ?(5) var.
- b. Kui kõik otsas, pane suu varna.
 Stein 33 — ?(6) var.
- C. Kui kõik otsas, siis saavad hambad
 puhkama.
 Wied. 79, Kündja nr. 39 (1883) 467; ?Tt
 (Kreutzw.) — ?(4) var.
- Vrd. kk: Nüüd on keik otses, pane hambad
 varna (Helle 349).
- Vrd. 11246. Kui pole süüa midagi, siis pane
 hambad varna.
 8142. Kui otsas, siis hooleta; kui vatsas,
 siis vaevata.
8142. KUI OTSAS, SIIS HOOLETA; KUI
 VATSAS, SIIS VAEVATA — 18 kuni
 20(29) var.
- Aa. _____
 E 43, E: 48, EKMS III 1045; Amb (Hint-
 zenberg), Kuu (Vilbaste) — 2(7) var.
- b. Mis otsas, see hooleta; mis vatsas,
 see vaevata.
 ?VMr (Haus) — 1?(1) var.
- B. Kui otsas, siis hooletu; kui ilma, siis
 hea olla.
 Vil (Leoke) — 1 var.
- C. Kui ots, siis hooleta; kui kõhus, siis
 kõrval.*
 * otsas (trüklised)
 Norm. 155, EKMS IV 23; Rak (Jürjev) —
 1(4) var.
- Vt. 4806 D.
- Da₁. Kui otsas, siis hooletu.*
 * otses (Vil, SJn); sis (SJn); hooleta (Hlj),
 hooleta (Lüg)
 Lüg, Hlj, Juu v. Vän (Virkus), Vil, Kõp,
 SJn, Pal, MMg — 8 var.
- a₂. Kui on otsas, siis on hooletu.
 VNg — 1 var.
- b. Kui ots, siis hooletu.
 Aks — 1 var.
- c. Kui otsas, siis on hooletu elada.
 Saa (Söggel) — 1 var.

- d. On otsas, on hooleta.
 VNg — 1 var.
- e. Mis otsas, see hooleta.*
 * hooletu (EKMS)
 EKMS II 751 ja 937; Rak, Amb — 2 v. 3(4)
 var.
- Vrd. Kas. Talur. Kal. (1881) 39: Saab otsa, siis
 hooleta, saab vastu, siis vaevata (mst?).
- Vrd. 8141. Kui kõik on otsas, siis on suul rahu.
8143. OTSAH KÕIK VALU JA VAIIV, KU
 KATS KÄTT RINNA PÄAL — 1 var.
 Vas v. Se (Sandra).
 Vrd. 12427. Ei tõi enne lõpe, kui kaks kätt rin-
 de peale saab.
8144. EGAÜTS OTS UMMA AIGU —
 1 var.
 ots = otsib
 Rõu (Ruga).
 Vrd. 119. Kõik ajab oma aega.
 12434. Iga tõi nõuab oma aega.
8145. IGAÜKS OTSIB OMA, EGA VÕO-
 RAST KEEGI VÕTA — 2(4) var.
 A. _____
 Tt (Siipen) — 1 var.
- B. Igamees otsib oma parast.
 Kuu — 1 var.
- C. Igaüks otsib oma.
 Meos Vaatl. III 134 — ?(2) var.
- Vrd. Villp. 2,21: Seft keik otjlad omma, el
 mitte, mis Kristus'e Jesus'e auuks tulleb.
 Vrd. rmngl: ERA II 101, 450/1 (4) < Urv.
 Vrd. 5720. Igaüks leiab oma.
8146. KES MIDAGI OTS, TOOD TOLLE
 SAA — 2(9) var.
 a₁. _____
 Stein 28; Vö-Se (Stein) — 1(6) var.
- a₂. Kes midagi otsib, sellele see saab.
 Wied. 60, Kündja nr. 36 (1883) 431 — ?(2)
 var.
- b. Kiä midä ots, tuu tuud saa.
 Se (Savala) — 1 var.
- Vrd. 4162. Mis koer otsib, seda koer saab.
 8151, näit. b: Kiä midä ot's, tuu tuud lõud.
8147. KES OTSIB, SEE LEIAB — 11.
 60(122) var.
 Aa₁. _____*
 * kis (Mih, KJn); eisib (Kuu), ots (Trv,
 Ote, San); sle (Sim, Kuu), sil (Hls, KJn,

tal); lelvab (Pöli), levvab (Nõo), lõvvab (Hls), lõvvap (Kam), lõüdab (Kuu), lõüd (Ote), leid (Trv, San)

M. Mäesalu (Hää) seletus: öeldi, kui joobnud mootorrattur käeluu murdis. H. Sillaste (Hel?) seletus: kui isemeelsel inimesel halvasti läheb. A. Lepa (Har) seletus: öeldi kaotatud asja leides.

Borm Mr Kal. (1853) lk-ta, Gr. SKÖ II 40, Gr. PA I: 14, Tõn. Trl. Täht. (1888) 47, Kmpm, KH 75, Puus. EK Gr. 190, Puus. KA V—VI (1939) 90, Meos Vaatl. III 75, Reiman KTr V 38, Kask-Vaigla-Veski I Hõ 45 ja I Ak II, EKMS II 506, 1324 ja 1327; Jõh, Hlj, Sim, VMr, Ann, Kuu, Ha (Kanker), Vig (Saalist), Mih, Käl, Sa, Hää, Hls, Vi, Trm, Kam, Nõo, Ote, San, Har, As (Kuusik), suurem osa k.s. 20.—60. aastaist, 19. saj. variandid enamasti Vi, Sa ja Mulgi alalt — u. 50(101) var.

a2. Kes otsip, tuu lõvvap.

Urv — 1 var.

b. Kes otsib, see ka leiab.

Krj — 1 var.

c. Kes otsib, see iki leiab.

M. Ostrovi seletus: «Vat see oli sul paras.»

Tor — 1 var.

B. Kes otsib, see leiab, ja kes leiab, see veel otsib.

Norm. 212; Hls (Karro) — 1(2) var.

C. Kes otsib, see leiab, ja kes ei otsi, see leiab ka.

?Trt (Piir) — 1?(1) var.

D₁. Kes otsib, see leiab; kes koputab, sellele tehakse lahti.*

* sie (Lüg); sellel (Juu v. Vän)

Puus. EKGr. 194, Puus. KH III 125, Puus. Eü I 124; Lüg (Källo), Juu v. Vän (Virkus), Lai (Tammepuu), Tt (S. Veske) — 3 v. 4(11) var.

Vt. 4380 F₁.

D₂. Kes palub, see saab; kes otsib, see leiab; kes koputab, sel tehakse lahti.

?Trt (Hildebrand) — 1?(1) var.

Vt. 4380 F₂ ja 8377 C.

Ea. Kes mis otsib, see seda leiab.

Vai (Russmann) — 1 var.

Vt. 8151 b₁.

b. Kiä mida ot's, tuu tuud lõüd.*

* kes; mldä

Se — 2 var.

Vt. 8151 b₂.

Vrd. Matt. 7,8: Seft iggaüks, kes pallub, se saab, ja kes ot'ib, se leiab, ja kes kop-

putab, sellele tehakse lahti. Sama ka Luuka 11,10. Fragm. Kes otsib, see leiab piiblisitaadina ka näit. ER Kal. (1882 okt., 1883 aug., 1891 nov., 1892 aug.), Risti R Kal. (1903, 1912, 1914, 1916) lk-ta, Ristir. Püh. Kal. (1909 aug., 1912 okt., 1914—1916 aug.).

Vrd. ka Matt. 7,7: Palluge, siis peab teile antama, ot'sige, siis peate teile leidma; koputage, siis peab teile lahti tehtama. Sama ka Luuka 11,9.

Vrd. kk: Seni ta otsis, seni kui ta leidis, vaat see oli talle peris paras (Trv v. Rõu).

Vrd. 8152. Mis sa otsid, seda leiad.

6666. Mis mees otsib, seda mees leiab.

8148. Kui otsid, siis leiad.

10419. Kes siilu otsib, see siga leiab.

7635. Kes nõu otsib, see ka nõu leiab.

8148. KUI OTSID, SIIS LEIAD — 1(3) var.

a.

Urv (Janson) — 1 var.

b. Kui otsitakse, siis ka leitakse.

Muuk P 166, Muuk-Mihkla III 129 — ?(2) var.

Vrd. 8149. Kui sa otsid hoolega, siis sa leiad joonega.

8147. Kes otsib, see leiab.

8149. KUI SA OTSID HOOLEGA, SIIS SA LEIAD JOONEGA — 1 kuni 3(3) var.

Rap v. Mär (Poom).

Vs-line funktsioon küsitav, võib-olla pigem alb.

Vrd. 8148. Kui otsid, siis leiad.

8150. MINE OTSI SA ÕNNE, KUI ÕNN EI OTSI SIND — u. 35(53) var.

A_{1a}. Mees ei otsi mitte õnne, vaid õnn meest.

OM nr. 1 (1887) 50 — 1(3) var.

b. Õnn otsib meest, aga mees ep otsi õnne.

Kaa — 1 var.

A_{2a}. Inimene ei saa õnne otsida, õnn otsib inimest.

Lai (Tammepuu) — 1 var.

b. Inimene ei otsi õnne, vaid õnn otsib inimest.

Äks — 1 var.

Ba. Ega õnne isi ikka otsida tea, õnn otsib ikka isi inimesi.

Kul — 1 var.

- b. Õnn otsigu inimest, mitte inime õnne.
Iis — 1 var.
- Da₁. Mine otsi õnne, kui õnn ei otsi sind.*
* õnne — õnn (trükkised)
Wied. 116, Kündja nr. 44 (1883) 525, Sirvil.
(1899) 54; Sa — 4 kuni 5(12) var.
- a₂.
Wied. 116, Kündja nr. 44 (1883) 525; Kaa
— 1(5) var.
- a₃. Mine otsi õnne, kui õnn sind ei otsi.
Wied. 116, Kündja nr. 44 (1883) 525, E²
52 — 1(5) var.
- b₁. Otsi õnne, kui õnn ei otsi sind.
Sa — 3 var.
- b₂. Otsi sina õnne, ku õnn sinu ei otsi.*
* sinu'i (Trv)
Trv, Pst — 2 var.
- b₃. Otsi sea nüüd õnne, ku õnn siu ei
otsi.*
* sa; sinnu'i (Hel)
Hel, Trv — 2 var.
- c. Otsi siis õnne, kui õnn sinu ei otsi.
Rõn — 1 var.
- d. Otsi no õnne, kui õnn ennast ei otsi.
Kan — 1 var.
- e. Ei saa õnnõ otsi, kui õnn hennast ei
otsi.
Vas (Jakobson) — 1 var.
- f. Jovva ai õnnõ otse', ku õnn hinnast
otsi ei'.
Se — 1 var.
- g. Mine otsi õnne, kus õnn ei otsi sind.
E 55 — ?(1) var.
- Ea₁. Ära otsi õnne, kui õnn ei otsi sind.
Kär, Jaa, Muh — 3 var.
- a₂. Ära otsi õnne, kui õnn sind ei otsi.*
* sinu (Trv), sinu (Ote)
Hls (Söggel), Trv, Ote — 3 var.
- a₃. Ära otsi sa õnne, kui õnn sind ei
otsi.
Jäm — 1 var.
- b. Ärä otsi õnne takka, kui õnn mitte
sinu ei otsi.
Rõn — 1 var.
- Fa. Ei lõvvä esi õnne, kui õnn sinno ei
lõvvä.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- b. Ega inime õnne äi lõv[v]a, kui õnn
äi lõv[v]a inimest.
Rid — 1 var.
- G. Ära otsi õnne, küll õnn ots sinnu
esiki.
Ote — 1 var.

- Vrd. 14653. Ega õnn sind ei otsi, kui sa ise
õnne ei otsi.
14661. Kes õnne otsib, see õnne leiab.
14651. Ega õnn ei ole oma võtta.
14669. Õnne ei saa õngitsa.

8151. MIS KEEGI OTSIB, SEDA TA LEIAB — 8 kuni 9(11) var.

a₁. _____*

* kligi (VMr)

Sannumetoja I (1848) 198; VMr, Vil —
2(3) var.

a₂. Mis keski otsib, seda tema ka leiab.
Rak — 1(2) var.

a₃. Mis keegi otsib, seda ta ka leiab.
Pil — 1 var.

a₄. Mida keegi otsib, seda ta ka leiab.
Kuu — 1 var.

a₅. Midä kiäki ots, tuud lõud.
?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.

b₁. Kes mis otsib, see seda leiab.
Vai (Russmann) — 1 var.

Vt. 8147 Ea.

b₂. Kiä mida ot's, tuu tuud lõud.*
* kes; midä
Se — 2 var.

Vt. 8147 Eb.

Vrd. 8146, näit. b: Kiä midä ots, tuu tuud
saa.

6666. Mis mees otsib, seda mees leiab.

8152. MIS SA OTSID, SEDA LEIAD — 7(14) var.

Aa₁. _____
SJn (Kapp) — 1(2) var.

a₂. Mis sa otsid, seda sa leiad.
Pha? (anon.) — 1 var.

a₃. Mis sa otsid, seda sa ka leiad.
Niggol Lug. 24 — ?(1) var.

a₄. Mis sina otsid, seda sina ka leiad.
Pöi (Verliin) — 1 var.

b₁. Mida otsid, seda leiad.*
* midä — sedä (Se); õtsid (Lüg); leiäd
(Lüg), leväd (Se)
Lüg (Källo), Rõu (Pallits), Se (õpil.) —
3 var.

b₂. Mida sa otsid, seda sa leiad.
Elner Lüh. EKO 68, Kmpm. KH² 81, Kmpm.
KLr² 372, Kmpm. KLr II² 359 — ?(5) var.

B. Mis esi otsit, tuud lõvvat.
Rõu — 1 var.

Vrd. Op. sõn. 22 (alapealkiri): Mis ja otstid,
sedda leiad: õnnist ehk õnnetumat põlwe.

Vrd. 5149. Midä külvad, tuu leväd.
8147. Kes otsib, see lelab.

8153. OTSI RAHU, EI MITTE RAHA
TAGA — ? kuni 3(4) var.

- a₁. —
?Hel (Wahlberg) — 1?(2) var.
a₂. Otsi rahu ja ei mitte raha taga.
?Hel? (anon.) — 1?(1) var.
b. Rahu võib igatseda, aga mitte raha.
?Kam (Relli) — 1?(1) var.

Vrd. 9522. Rahu võidab raha.
9510. Kes rahu rikub, peab naha ehk raha andma.

8154. OTSIT KOGÕ ILMA ILUSAMBA,
KOGÕ MAA MAGUSAMBA, PERÄST
LÖVVAT KOGÕ ILMA ILOTUMBA,
KOGÕ MAA MAOTUMBA — 2 var.

- A. —
Rõu (A. Jennes) — 1 var.
B. Otsit üle ilma ilusid, takast taiva tatsid, siski putus üks puusata kätte.
Urv (Viidebaum) — 1 var.
Vrd. ri «Puutus puusatu ette»: [— —] lätsid sa kavvest naista tuuma, / üle vete sa vedäme, / Peräst sai kodu kädeje, / putte puusatu edeje (ERIA III: 3 nr. 6338).

8155. TAKAN OTSIT, SÜÜDLASEST
SAAT — 1(11) var.

- a. —
Võ-Se (Stein) — 1(5) var.
b. Tagan otsid, süüdlases saad.
Stein 63 — ?(1) var.
c. Taga otsid, süüdlaseks saad.
Wied. 177, Kündja nr. 52 (1883) 622,
Norm. 139, EKMS IV 428 — ?(5) var.

8156. OTSTARVE PÜHENDAB ABINOU *
— 2(4) var.

* otstarbe (Juu v. Vän)
Norm. 248; Juu v. Vän (Virkus), Trt (Normann).
Oleskirjutuste daatumid 1944 ja 1951.

8157. KUS POLE ÕIGET OTSUST MITTE,
SÄÄL POLE KA MIDAGIT — 1(2) var.

Laug. Vestr. 178.

8158. BAABA JUU ÕI NII JUUBUNUS
KUI PUIZI — 1 var.

Päss 177 (< Lut).

8159. PAABA AHO PÄÄL, KUSI
MOSKVAH — 1 var.

Se (Pino).

8160. PAABA PERSEHE PEREHT
TIIA_ÄI — 1 var.

Se (Orusaar).

8161. PAABA PÄÄ OM KUI PAKLA-
KUUTSLI — 1 var.

paklakuutslil = takukoonal
Se (Orusaar).

8162. KOHE PAARIST PAOTA VAI
ABIELUST LAHKUDA — 1 var.

Ote (Palm).

8163. PAREM PAAR SILKU ÕIGUSEGA
KUI KOJATAIS VASIKAIK
VALSKUSEGA — 1?(7) var.

- A. —
Tõn. RP 353 — 1?(4) var.
B. Parem paar silku õigusega kui tünnitais valskusega.
Norm. 251, EKMS IV 345 ja 723 — ?(3) var.
Vrd. 10624. Parem sool-leib õigusega kui võl-leib valskusega.

8164. PAREM PAAR VIISKE KUI PALJA
JALU — 5(11) var.

- A. —
E 67, E₂ 78, Norm. 232, EKMS IV 424; Trv (Parts) — 1(6) var.
Ba. Parem on pastlad jalgas kui paljaste jalgadega.
Trv v. Rõu (Siipen) — 1(2) var.
b. Parem sukke pastaldega kui palja jalu.
Trv (Pausk) — 1 var.
c₁. Parem paigatud pastlad kui paljad jalad.
As (Kuusik) — 1 var.
c₂. Parem käia paigatud pastlas kui palja jalu.
Saa (Söggel) — 1 var.
Vrd. 3019. Parem kaks pastalt kui üks saabas.
13368. Parem vana king kui paljas jalg.

8165. SAA AI SIS PAARI, KU OLO_OI
JÄOS LUUD — 1?(1) var.

?Rõu (Gutves).

Vrd. 6033. Mis loodud, saab kodu toodud.

3724. Keda naatas kitmä, tuu um jões
luud.8166. PAARIMINEJATE VAHEL KULUTE-
VED KURAT KUUS PAARI KENGI
ÄRÄ, ENNE KU NA PAARI
SAAVE — u. 50(89) var.Aa₁. Kurat kulutab kuus paari kingi va-
hel, enne kui üks paar rahvast kokku
saab.* Helle 343, Hupel 111, Porominski EGr.
201, Wied. 89, Kündja nr. 41 (1883) 491,
KAH EKAL 154 — 1(18) var.

*

*Kuratt kulutab kuus pari kingi vahel, enne kui
üks paar rahvast kokku saab, des Separation ist der
Gatan allemal am geschaftigsten. (der Teufel treibt 6.
Paar Schuh inessen, che als ein Paar Bold zusammen
friegt.)*a₂. Kurat kulutab kuus paari kingi, enne
kui üks paar rahvast kokku saab.
Stein 37, Wied. 89, Kündja nr. 41 (1883)
491; ?Tt (Kreutzw.) — 1?(5) var.a₃. Kurat kulutab kuus paari kingi, enne
kui paar rahvast kokku saab.
Wied. 89, Kündja nr. 41 (1883) 491, Laug.
Vestr. 174; Pst — 2(4) var.a₄. Kurat kulutes kuus paari kengi ärä,
ku paarirahvas kokku lääve.
Krk — 1 var.b. —
Hls — 1 var.c. Ega tudrukut-poissi muidu paari ei
saa, kui kurat kuus paari kenge vahe-
le ärä ei söku.
Tt (Veske) — 1 var.A₂. Vanajuudas kakup katsteiskümme
paari kingi ärä, enne kui üks abiolo-
paar kokku saa.
Plv — 1 var.B. Iga paarisinimeste vahel peab vana-
pagan kakstoistkümmend paari saapaid
ja kingu ärä kulutama, enne kui nad
laulatud saavad.
Sjn — 1(2) var.C. Ütski paar ei saa inne paari, ku saa-
dan vaehtõ pääl paari saapid är ei
kaku.

Plv — 1 var.

D₁. Kui mees hakkab naist võtma, siis
vanapagan kulutab enne pulmi viis
paari pastlaid ärä, et rahva keskis kiit-
tuse ja lautuse juttusid ümber kanda.
Hij — 1 var.D_{2a1}. Va kuri kisub ennemine [seitse] paari
pastlid pruudi ja peiu vahel ää, kut
paari lähvad.
Sa (Allas) — 1 var.a₂. Vanakuri kisub seitse paari pastlaid
ärä, ku peiu vahel ärä, enne kui
paari lähevad.
Wied. 201, Kündja nr. 3 (1884) 34 — 1?(2),
var.a₃. Va kuri kisub ennemine [seitse] paari
pastlid peiu ja neiu vahel ää, kut paa-
ri lähvad.
Sa (Allas) — 1 var.a₄. Vanakuri kisub seitse paari pastlaid
peiu ja neiu vahel ärä, enne kui paari
lähevad.
Wied. 201, Kündja nr. 3 (1884) 34 — 1?(2),
var.a₅. Vanakuri kisub [seitse] paari pastlaid
ärä, enne kui pruuti-peigu paari saa-
vad.
E 90 — 1?(2) var.a₆. Vanakuri kisub [seitse] paari pastlaid
ärä, enne kui pruuti-peigu paari saab.
EKMS I 13 — 1?(1) var.a₇. Ühele noorpaarile kihluse ja laulatuse
vahel kulutab vanakuri [seitse] paari
pastlaid ärä.
Ann — 1 var.a₈. Enne kulutab vanapagan [seitse] paa-
ri pastlaid, kui pruuti-peigu paari saa-
vad.
Ez 104 — 1(4) var.a₉. Vanapagan kulutab seitse paari past-
laid, ennegu üks tütrik tanu alle
saab.*
* enne kui
Lüg — 2 var.a₁₀. Enne kui pruut ja peikmes paari saa-
vad, kulutab vanapagan seitse paari
pasli vällä.
Jöh — 1 var.a₁₁. Enne kui abielupaar paari saab min-
na, sökub vanapagan [seitse] paari
pastlaid läbi.
Vil — 1 var.

- a₁₂. Kui pruutpaar kihlatud, kannab vanapagan seitse paari pastlaid ära, enne kui paariks saavad.
Noa — 1 var.
- a₁₃. Kui paari mennasse vai lahutatasse, siis vanapagan kulutab igakõrd enne seda seitse paari paslasi läbi.
Jõh — 1 var.
- b. Pagan kisub [seitse] paari pastlaid ära, enne kui pruuti-peigu paari saavad.
E 90 — ?(1) var.
- c₁. Kurat kulutab iga abielu paarimiseku vahel enne seitse paari pastlaid ära.
VII — 1 var.
- c₂. Kurat kulutab iga abielupaari kohta, kes paari heidavad, enne [seitse] paari pasklid ära.
Trm — 1 var.
- c₃. Kurat peab enne seitse paari pastlid ära kuluteme, enne ku üits paar kokku saave minnä.
Krk — 1 var.
- c₄. Kurat sõkub seitse paari pastlid läbi, enne kui üks paar laulatud saab.
Pst — 1 var.
- c₅. Naisevõtmisel kulutab kurat seitse puari pasklid.
Trm — 1 var.
- d₁. Enne kui poiss ja tüdruk pulmad tegevad, enne vanakurat kulutab seitse paari pastlaid ära.
Jõe — 1 var.
- d₂. Seni kulutab vanakurat seitse paari pastlaid ära, kui üks pruutpaar altari ette saab.
Har — 1 var.
- d₃. Vanakurat kulutab ära enne seitse paari pastlaid, kui pruut ja peigmees pulmad peetud saavad.
Kuu — 1 var.
- d₄. Vanakurat sõkub enne ära seitse paari pastlaid, kui kaks inimest paari saavad.
Trv — 1 var.
- e₁. Paariminejide kottal kulutas vanasarvik sõitse paari paslit ära.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- e₂. Enne kui noortest paar saab, peab vanasarvik seitse paari pastlaid ära.
Lai — 1 var.
- f. Enne kulutab saadan [seitse] paari pastlaid, kui pruut-peigu paari saavad.
Trm — 1 var.
- g. Enne kui abielupaar paari saab minna, sõkub vanatont seitse paari pastlaid läbi.
Tt (S. Veske) — 1 var.
- D₃. Kurat kulutab [üheksa] paari paslid, enne kui ühe paari kokko saab.
Lüg — 1 var.
- D₄. Enne kulutavad külanaised üheksa paari pastlaid ära, enne kui noorpaar pulmad ära teevad.
?Juu v. Vän (Virkus) — 1?(1) var.
- D_{5a}. Kurat kulutab enne [kümme] paari pastlit, enne kui üks paar rahvast kokko saab.
Sa (anon. v. R. Kallas) — 1(3) var.
- b. Iga pruutpaari vahel kulutab kurat kümme paari pastleid.
Pee — 1 var.
- D_{6a1}. Vanapagan kulutab sis [kaksteist] paari pastlid ära vahepääl, enne ku kaks inimest paari lähvad.
SJn — 1 var.
- a₂. Vanapagan kulutab [kaksteist] paari pastlisi ära, enne kui paari saavad.
Lüg — 1 var.
- a₃. Paariminemise sekeldusega sõkkuvat vanapagan igäühe paari pärast kaksteistkümmend paari pastlit läbi.
Pst — 1 var.
- b. Mõnikord kulutab kurat [kaksteist] paari pastlid ära, enneminna kut üks paar rahvast kokku saavad.
Sa (Holtzmayer) — 1 var.
- c. Enne kui poiss ja tüdruk pulmad tegevad, enne vanakurat kulutab [kaksteist] paari pasli.
Jõe — 1 var.
- d. Enne kui üks paar laulatud saab, kulutab vanajuudas seal vahel [kaksteist] paari paslid ära.
Tt (Weitzenberg) — 1 var.
- D_{7a1}. Vanakurat kulutas inne sada paari pastlit är', ku kat's inemist kokku elämä saa.
Urv — 1 var.
- a₂. Vanakurat sõkub enne [sada] paari pastlaid läbi, kui noorrahvas paari saab.
Hel — 1 var.

- b. Sada paari pastli sõkutaks läbi, enne-
gu üks paar kokku saab.
Hää — 1 var.
- E. Vanakorat kulutab säitse paari suuge
enne pulme ära.
Nõo — 1 var.
- F. Pruudi ja peigmehe vahel, enne kui
neist paar saab, peab vanapagan selle
aea sees seitse paari pastlaid ehk
kaksteistkümmend paari viisku ära
kandma.
Pil — 1 var.
- G. Inne ku üks paar abiellu saa, seni
kakk vanajuudas säitse paari viisõ ar.
Rõu — 1 var.
- H. Vanapagan pidab neliteist puari pä-
termid ära, enne ku rahvas puari saab.
Kod — 1 var.
- I. Enne laulatust kuulutab õpetaja
kol[m] kord, vanatühi kulutab seitse
paari pastlaid ära.
Kri — 1 var.
- Vrd. kk: Kurat kulutas enne kolme viisu ää,
ku me kokku jõudse aada 'õeldakse siis,
kui laisad ei viitsi näiteks kooli minna'
(San).
Vrd. mj AaTh 306.
- 8167. PAARIMINEMISE AEGAS OLLA
INIMENE PIME — 1?(2) var.**
?Tõs (Schantz).
Vrd. 381. Armastus on pime.
- 8168. PAASAPÄIV ANNAB UAKÖDRAD
JA HERNEKAUNAD KÄTTE —
1 var.**
Vas v. Se (Sandra).
- 8169. PAASAPÄÄVÄ LÄÄVÄ' UBINAH'
PUHTAS — 1 var.**
E. Kirsi seletus: «Enne ei töhi süvvä ei
ubinat, ei kruussa (= pärne).»
Se.
Vrd. uk.
- 8170. PAASTUKUU ÜTELNUD KÜÜNLAKUULE-
KUULE: «OLEKS MINA SINUST
OLEMA, MA VÕTAKS KOIK
PÖNNPEAD PÖRANDELE, NAESE
KÄED LEEVAASTJA JA KOERA
KUUSED KÜNNISELE, AGA MA EI
SAA, MU TEINE SILM JOOKSEB
VETT» — 20(22) var.**
Aa. Paastukuu on ütelnud küünlakuule:
- «Kui mina sinu asemel oleksin, siis
võtaks ma ära hobuse vatsa varsa ja
naese käed leevaastjasse, mina aga
nüüd ei või, sest mul jookseb üks silm
rähma, teine vett.»
Tri — 1 var.
- b. Puassukuu üelnud küünlakuule, et õle-
sin minä küünlakuu öllud, minä ijätä-
sin naese käed leevaastja ja varsa ho-
bese vatsa, aga täl tõene silm juakseb
vett.
Kod — 1 var.
- B. Vanas üelnud paasukuu küünlakuule:
«Õles mina niisugune miis kui sina,
ma võtas koera küüned künnisele ja
naese käed leevaastja, aga minul one
tõene silm vesine.» Küünlakuu üelnud
jälle vasta: «Õles mina miis sel aial
kui sina, ma võtas varsa ära hobese
vatsa.»
MMg — 1 var.
- C. — — — — —
Pal (E. Uus) — 1 var.
- D. Vanast oli märts ütelnud: «Oles mia
ollu veebruari asemel, ma külmetes
naise käe taignes ja mehe kuse looka,
aga ma ei saa, silma jooseve vett.»
Krk — 1 var.
- E. Märtsikuu on ütelnud, et kui tal oles
see võim mis küünlakuul, sis külme-
tas mehe kuse looka, aga ei saa, tõine
silm jooseb vett.»
Aks — 1 var.
- F. Paastukuu ütles küünlakuule: «Oh et
sina pehme oled! Oleks minul see või-
mus olevat mis sinul, mina võtaksin
sia põue põrsa, lehma vatsa vasika ja
mehe kuse looka, aga mis ma ära
teen, mul jookseb teine silm vett.»
Vil — 1 var.
- G. Külml ütelnud: «Piale vastlapäeva võ-
taksin veel mudu sia põue põrssa,
lehma vatsa vasika ja koera käpad
künnisele, aga teene silm hakkab
vett joosma.»
Loorits Vrp 47 (< Plt) — 1?(1) var.
- H. Vastal rääkind: «Oleks ma küünal
olevad, ma võtaks sea põue põrssad
ja lehma vatsa vasikad, aga et mul
teine silm vesine.»
Kul — 1 var.
- I. Paastukuu üteld küünlakuule: «Oleks
ma sinu asemel olema, ma võtaksin
kange külmaga naese ahjuotsele ää,

aga mis ma võin parata, mul jookseb teine silm vett.»

Jür — 1 var.

- J. Olgu külm paastukuul ka nii suur, et häräsarve pääst pöörd, määra kõttu poja külmätas, siski üts silm täl iks tsilgahas.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

- K. Kord ütles küündlakuu näerikuule: «Oleksin mina sinu asemel, ma teeksin tükka ja paneksin mitmedki hambad varna, aga mul ju teine silm hakkab rähma jooksema.»

Vai — 1 var.

- L. Märtsikuu mõju: «Kui mitte minu kõrv mäda ei jookseks, ma võtaksin kanamuna pesast ja vasika lehma alt.»

?JJn (Mohrfeldt-Mäevälja) — 1?(1) var.

- M. Jürikuu olla kord ütelnud: «Oleks mul see võimus, mis küündlakuul on, siis külmaksin ma veel naise levalõime ära.»

Jäm — 1 var.

- N. Paastukuu olli ütelnud sedäsi: oss temä küündlekuu ollu, temä külmetes naise levätaigne sisse käsipidi ja mehe kuse looka.

Krk — 1 var.

- O. Ehk küll on küündlakuu, aga viel on valjumb vastlakuu, sest ta on üelnud: «Kui mina oleksin küündlakuu asemel, siis ma võtaksin hobusevarsad vatsa ja naise kääd leivaastja.»

Iis — 1 var.

Vt. 5097 E.

- P. Sel päeval [= küündlapäeval] on ennevanaste külm ütelnud: «Oleks minul veel nii palju jõudu, et ma leivakastja kääd leiva sisse jõuaks ära võtta, leivad ahju ja noored loomad vanade sisse, siis oleks ma oma soovimist mõõda mees.»

TMr — 1 var.

- R. Vanast ütelnü küündlepäiv tennispäeväle: «Ku ma sös olösi ku sa, sös ma külmäsi eläjä kõttu puja kah är.»

Kan — 1 var.

- S. Oleks vastlakuul see võimus kääs olema, mis küündlakuul on, siis võtaks tema põnnpea põrandalle, lehma vatsa vasika ja naise kääd leevakünasse.

Tt (E. Tõnisson) — 1 var.

- T. Vastapäev on üelnud: «Ma võtan sia põue pörsakesed, lehma vatsa vasikakesed.»

Tös — 1 var.

- U. Küündlapäe ütlen, et «Oleks ma tõnisepäeva asemel, siis kui pada kiib ütest äärest, siis teisest äärest külmetaks.»

Pst — 1 var.

- V. Küündlapäev öelnud, et kui ükski päiksekiirgi vilksatab, siis lasen ma külmataadil teise silma pääst välja lüüa ja kui on nii palju päiksepaistet, et mees saab hobuse selga karate, siis saab suvel heinad kuivaga ära teha; ei näe ma aga päiksepaistet, võtan veel kord mehe kuse looka.

Hel — 1 var.

Vt. 12287 B₁₁.

- Vrd. kk: Ilm on väljas nii külm, et tõmbab kuse looka (Saa).

- Vrd. rl «Joon härja maha»: [— —] lehma vastast joon vasika, / naese põuest pojuke (ERIA I:2 nr. 1288).

- Vrd. 5229. Küündlepäiv juusk külmäl üts silm vett.

5588. Laugu mehed varastavad mära seest varsa ka ära.

8171. KUI ENNE PAASTUMAARJAPÄEVA KÜLM ON, SIIS ON PÄRAST SOE, ON ENNE SOE, SIIS ON PARAST KÜLM — 1 var.

Jõh (Timotheus).

8172. KUI ENNE PUASUMUARJA-PÄÄVÄ VESI ÜLE TII JUAKSEB, SIIS PIÄLE MUARJAPÄÄVÄ VASAB JÄLLE ÄRÄ — 5 var.

- Aa. Kui enne paastumaarjapäiva ojad jooksevad, sis perä paastumaarjapäivä vastavad.

A. Källo seletus: «Este sulatab lume, et vest lahti, perä pakane jäätab uuest kinni.»

Lüg — 1 var.

- b. Kui enne maarjapäeva ojad jooksevad, siis pärast vastavad.

Lüg — 1 var.

Ba.

MMg (Puus) — 1 var.

- b. Kui enne maarjapäeva jookseb vesi teest üle, siis peale maarjapäeva vastab ära.

TMr — 1 var.

*

- C. Kui vesi enne maarjapääva ei saa üle tee joosta, siis tuleb soe kevade.
MMg — 1 var.

Vrd. 6225. Kui enne maarjapääva jõed jooksevad, siis pööle maarjapääva külmavad klini.

8173. KUI PAASTOMAAARJAPÄIV
HUMMOGO HALL VANA VIISE
PÄÄL OM, EI SAA MITTE KÜLM
KEVADE; [— — —] KUI JURIPÄIV
HUMMOGO KA HALL VANA VIISE
PÄÄL OM, SIIS EI SAA SÜGÜSE
KÜLM VILJA ÄRÄ VOTMA, JA SIIS
PEAB LÄMMI SÜGIS SAAMA —
1?(1) var.

?Räp (Jagomann).

8174. KUI PAASTUMAAARJAPÄEVA
ÖÖSEL KÜLMAB, KÜLMAB VEEL
[NELIKÜMMEND] ÖÖD — u.
185(216) var.

A₁a₁.

Kär, Kaa, Muh — 3 var.

- a₂. Kui maarjapääva öösel külmetab, siis külmetab veel [nelikümmend] ööd.
Vän — 1 var.

- a₃. Kui vana maarjapääva öösel külmetab, siis külmetab veel [nelikümmend] ööd.
Kam — 1 var.

- a₄. Kui paastumäärjapääva öösel külmas, siis külmas [nelikümmend] ööd veel.
Jäm — 1 var.

- a₅. On maarjapääva ööl külmetand, siis külmetab veel [nelikümmend] ööd.
Hel? (anon.) — 1 var.

- a₆. Kui maarjapääva öösi külmetab, külmetab veel [nelikümmend] ööd edasi.
Trm — 1 var.

- a₇. Kui marjapääva ööse külmetab, siis külmetab [nelikümmend] ööd perra.
Trv v. Rõu (Silpsen) — 1 var.

- a₈. Kui paastumäärjapääva ööse külmet, sis külmet veel [nelikümmend] ööd peran.
Vas — 1 var.

- a₉. Kui maarjapääva ööse külmetab, külmetab [nelikümmend] ööd pärast veel.
Trv v. Rõu (Silpsen) — 1 var.

- a₁₀. Kui pastumarjapääv ööse külmas, siis külmas pärast selle veel [nelikümmend] ööd.
Krj — 1 var.

- a₁₁. Kui maarjapääva külmetab, siis peab veel [nelikümmend] ööd külmetama.
Gressel (1838) lk-ta — 1(2) var.

- a₁₂. Kui maarjapääva öösi külmetab, peab [nelikümmend] ööd edasi külmetama.
Hps — 1 var.

- a₁₃. Kui pastumarjabe öösse külmas, siis peab [nelikümmend] ööd pärast seda veel külmama.
Kaa — 1 var.

- a₁₄. Kui maarjapääva öösi peab külmetama, siis pidada [nelikümmend] ööd veel külmetama.
Rls — 1 var.

- a₁₅. Kui vana paastumäärjapääva öösel külmetab, siis külmate selle järe veel nelikümmend ööd.
Krj — 1 var.

- a₁₆. Kui paastumäärjapääva öösi külmetab, siis võib [nelikümmend] ööd pärast külmetada.
Noa — 1 var.

- b₁. Kui paastumäärjapääva öösi külmetab, siis külmetab [nelikümmend] päeva-ööd pärast seda veel.
Vil — 1 var.

- b₂. Kui vana maarjapääva üöd külmetab, siis nelikümmend üöd-päeva külmetab.
Jõe — 1 var.

- b₃. Kui maarjapääva üüssi külmetab, siis külmetab [nelikümmend] ööd-päeva.
Pst — 1 var.

- b₄. Kui maarjapääva üüse külmetab, sis külmetab viil nelikümmend üüd-päeva.
Ran — 1 var.

- b₅. Kui maarjapääva öösi külmetab, siis külmetab veel [nelikümmend] ööd ja [nelikümmend] päeva.
Trv — 1 var.

- b₆. Kui maarjapääva öösel külmetab, siis külmetab veel edasi [nelikümmend] ööd ja päeva.
Rõu — 1 var.

- b₇. Kui maarjapääva ööse külmetas, siis pidi ka veel neljakümne öö ja päeva pärast külmetama.
Hls v. Krk (Kase) — 1 var.

- c₁. Kui maarja ööl külmetab, siis on veel [nelikümmend] ööd külma.
Vän — 1 var.
- c₂. Kui maarjapäeva öösi külmetab, siis on veel [nelikümmend] ööd külma.
Er Perek. Kal. (1898) 54 — ?(1) var.
- c₃. Kui maarjapäeva ööse külmetab, siis on [nelikümmend] ööd veel öökülma selle järel.
Rap — 1 var.
- c₄. Kui paastumaarjapäeva öösel külmetab, siis on [nelikümmend] ööd pärast seda veel öökülma.
Noa — 1 var.
- c₅. Kui maarjapäeva öösel külmetanud on, siis olla veel [nelikümmend] öökülma karta.
Han — 1 var.
- c₆. Kui siis [= kapstmarjapäeva] öösel külmalab, siis oli loota, et [nelikümmend] külma ööd järgnevad.
Vru — 1 var.
- d₁. Ku maarjapäevä üül külmetab, sös om viil [nelikümmend] üüd-päevä külmä.
Trv — 1 var.
- d₂. Kui paastumaarjapäeva öösel oli külmetand, siis olnud veel nelikümmend ööd-päeva külma.
Aks? (öpil.) — 1 var.
- d₃. Kui maarjapäeva ööse külmetab, siis olema selle järgi nelikümmend ööd ja päeva külma.
KJn — 1 var.
- d₄. Kui kapsamaarjapäeva öösi külmetab, kestavad külmad ilmad veel [nelikümmend] ööd-päeva.
?TMr (Eisen) — 1?(1) var.
- e. Kui paastumaarjapäeva öösi külmetab, siis on veel nelikümmend päeva külma.*
* -päeva; ööl (Mih)
Mih, Trm — 2 var.
- f₁. Kui maarjapäeva öö külm on, siis on pääle selle veel nelikümmend ööd külma.
Kad — 1 var.
- f₂. Kui paastumaarjapäev öössel külm on, siis peab veel [nelikümmend] ööd külma olema.
Kos — 1(2) var.
- g₁. On maarjapäeva öösel külma, siis on veel külma [nelikümmend] ööd-päeva.
Tor — 1 var.
- g₂. Kui maarjapäeva ööl on külma, siis on ka [nelikümmend] ööd-päeva selle järel külma.
Lai — 1 var.
- g₃. Kui maarjapäeva ööl külm on, tähendus, et siis [nelikümmend] ööd ja päeva järgimööda külm on.
Kod — 1 var.
- g₄. Kui paastumaarjapäeva ööse külm on olnud, siis tähendas see, et pärast maarjapäeva veel [nelikümmend] päeva ja ööd külma on.
Jür — 1 var.
- h. Kui maarjapäeva öö külm on, siis on pärast seda ka [nelikümmend] päeva külm.
Vai — 1 var.
- i₁. Kui maarjapäeva hommikul külmetab, siis külmetab [nelikümmend] ööd-päeva tagajärele.
Hls — 1 var.
- i₂. Kui paastumaarjapäeva hommikul külmetab, siis saab veel edasi [nelikümmend] ööd ja päeva külmetama.
Hls — 1(2) var.
- i₃. Kui kapstmarjapäeva hommikul on külmetanud, siis külmetab [nelikümmend] ööd-päeva.
Nõo — 1 var.
- i₄. Kui kapstmarjapäevä hommogu külmanu om, sis om nelikümmend üüd ja päeva pääle see viil külmänu.
Kan — 1 var.
- i₅. Oli külmetanud maa maarjapäeva hommikul, siis arvati külmetavat veel [nelikümmend] ööd-päeva maarjapäevast alates.
Saa — 1(2) var.
- j. Kui maarjapäeva hommikul on külmetanud, siis külmetab veel [nelikümmend] ööd tagantjärele.
Hel — 1 var.
- k₁. Paastumaarjapäev, on külmetand sel hommikul, siis külmetab veel [nelikümmend] hommikut.
Kan — 1 var.
- k₂. Kui maarjapäeva hommiku külmetab, sis külmetab [nelikümmend] hommikut pärast seda.
Rõn — 1 var.
- k₃. Ku kapstmarjapäevä hummok om külmänu, sis üldäs, saa viil nelikümmend hummokut maa külmänu.
Se — 1 var.

- 1₁. Ku kapstamaar'apäävä hummogu om külmänü, sis pidä viil nelikümmend üüd-päivä külmä.
Se — 1 var.
- 1₂. Kui p[aa]stu]maarjapäeva hommikul külmetanud olla, siis olla veel [nelikümmend] ööd-päeva selle järgi külmad ilmad.
Hls — 1 var.
- 1₃. Kapstamaarjapäeval ennustatakse ette kevadet, kui on sellel hommikul külmetanud, siis loodetakse külma ilmu veel [nelikümmend] ööd ja päeva.
Võn — 1 var.
- 1₄. Kui maarjapäeva hommikul külmetab, siis ei jää külm enne [neljakümmend] ööd-päeva pärast maarjapäeva järele.
Hel — 1 var.
- m. Ku maarjapäe hommuku külmetab, sis om [nelikümmend] ööd pärast veel külmä.
Hls — 1 var.
- n. Kui maarjapäeva hommikul on külmetanud, on veel [nelikümmend] päeva külma.
Nõo — 1 var.
- o₁. Kui paastumaarja hommikul on külm, siis on veel [nelikümmend] ööd ja päeva külma.
Rap — 1 var.
- o₂. Kui maarjapäeval on hommik külm, siis on veel külma [nelikümmend] ööd-päeva pääle selle.
Trt? (õpil.) — 1 var.
- p₁. Kui kapsamaarjapäeval külmetab, siis külmetab nelikümmend ööd-päeva.
TMr — 1 var.
- p₂. Kui paastumaarjapäeval külmetab, siis külmetab veel [nelikümmend] ööd ja päeva.
Hls — 1(2) var.
- p₃. Ku maarjapäevän külmetäb, sis külmetäb viil nelikümmend ööd-päivä.
Ran — 1 var.
- p₄. Kui maarjapäeval külmetab, siis külmetab veel [nelikümmend] ööd-päeva edasi.
Vil — 1 var.
- p₅. Kui maarjapääv külmetab, siis külmetab nelikümmend päeva ja ööd [peale] selle järjestikku.
Vil — 1 var.
- p₆. Ku paastumaarjapäeväl külmets, sis külmetevet nelikümmend üüd ja päevä.
Krk — 1 var.
- p₇. Kui kapstmaarjapäivän külmänu, om nelikümmend ööd ja päivä külmänu.
Võn — 1 var.
- p₈. Ku kapstmaarjapäävä aigu külmänü', sis om viil nelikümmend üüd-päivä külmänü'.
Plv — 1 var.
- q. Kui paastumaarjapäeval külmetab, siis on veel [nelikümmend] päeva öösiti külmetus.
Hil — 1 var.
- r₁. Külmetab p[aa]stu]maarjapäeval, siis on külma veel [nelikümmend] päeva.
Rõu — 1 var.
- r₂. Kui kapstmaaripäiv külm, saa viil [nelikümmend] külmä pääle tuu.
Se — 1 var.
- s. Kui maarjapäiv külm on, on veel [nelikümmend] päiva külma.
Lüg — 1 var.
- t. Kui maarjapäivan maa külmanu olevad, siis külmetavad veel nelikümmend ööd-päiva.
Rõn — 1 var.
- u. Kui maarjapäeval maa on külmetanud, siis külmetab veel nelikümmend ööd.
Rõn — 1 var.
- A_{2a}. On maarjapäeva hommikul hall maas ehk maarjapäeva hommikul külm, tuleb veel kevadel [nelikümmend] külma ööd, enne kui läheb soojale.
Tõs — 1 var.
- b. Kui kapstmaarjapäeva hommikul külm on ehk hall maan, siis om pääle selle veel [nelikümmend] hommugud külmad.
Võn — 1 var.
- A₃. Kui [kapstmaarjapäeval] hall maas, siis külmetäb [nelikümmend] ööd-päeva.
Võn — 1 var.
- A₄. Ku kapstmaar'apäävä om kahu, sis om viil [nelikümmend] hummokut kahu.
Se — 1 var.
- A₅. Ku kapstamaar'apäävä om kahu, sis om viil [nelikümmend] üüd-päivä kahu; ku om sula, sis visatas jo tsiaruih vällä, sis lätt tsiga mutta.
Se — 1 var.
- Vt. 5017 C.

- A₆. Kui maarjapäeva õösel maa jääs, siis on veel [nelikümmend] ööd-päeva külma.
Hlj — 1 var.
- B_{1a}. Kui maarjapäeva ööse külmetab, siis pidada veel [nelikümmend] ööd külmetama ja ei pea külm sel moel viljasid rikkuma.
Kuu — 1 var.
- b. Ku kevade paastumaarjapäevä hommiku külmeteb, sis om [nelikümmend] ööd järjeste külmä; aga sügüsi ei ole pelläte, et vili põllu pääle ärä külmeb.
Hls — 1(2) var.
- B₂. Kui paastumaarjapäeva ööl külmetab, siis on veel [nelikümmend] päeva külma, kuid külm ei riku kartulivarsi.
Phl — 1 var.
- B₃. Kui maarjapäeva hommiku külmetand, siis saavat teratse rüa, aga külmetavat nelikümmend ööd järgi.
Krk — 1 var.
- C_{1a}. Kui paastumaarjapäeva ööse külmab, siis külmab nelikümmend ööd veel ning on vilu kevade.
Kaa — 1 var.
- b. Paastumaarjapäval vaadete, kui sel aal külmab, siis külmab [nelikümmend] ööd veel ja on vilu kevade ja kuiv sui üleüldse.
Krij — 1 var.
- C₂. [Kapstmaarjapäev], kui maa hommikul külmetanud, siis on veel [nelikümmend] [ööd-päeva] külm ja sügisel tuleb varane külm, nii et külmetab aias keeduvilja.
Plv — 1 var.
- C_{1a}. Kui maarjapäeva õösel veel ilm külmetavat, siis arvati külma kestvat veel [nelikümmend] ööd-päeva, oli aga ilma soe, siis jäidki soojad ilmad edaspidi püsima.
PJg — 1 var.
- b. Kui maarjapäeva öösi külm on, sis on veel nelikümmend päeva külm, aga kui selle öösi soe on, sis tuleb tagantjärgi ka soe.
Hää — 1 var.
- C_{2a1}. Kui paastumaarjapäeva õösel külmetab, külmetada [nelikümmend] ööd; aga soe öö, siis tuleb soe kevade.
Ris — 1 var.
- a₂. Kui maarjapäeva öösi külmetand, siis on veel [nelikümmend] ööd külma; on sel ööl aga soe, tuleb soe kevad.
Mar — 1 var.
- b. Kui maarjapäeva üöses külmetab, siis külmetab viel [nelikümmend] ööd ja päeva, kui aga maarjapäeva üö sula, siis tuleb sue kevade.
Amb — 1 var.
- C₁. Kui kapstmaarjapäeva õösel külmetavat, siis saavat külm [nelikümmend] [päeva] perra, kui ei külmeta, saavad soe kevade.
vil — 1 var.
- C₂. Kui paastumaarjapäeva öösi sula, tuleb soe kevade, kui külm, külmetab veel [nelikümmend] päeva.
San — 1 var.
- C₃. On paastumaarjapäeval öö sula, siis on soe suvi, on aga külm ööse, siis tuleb [nelikümmend] päeva öökülma.
Tin — 1 var.
- C_{4a}. Kui paastumaarjapäeval on kena ilm, siis on kena kevad; kui aga paastumaarjapäeva ööse külmeb, siis külmeb veel [nelikümmend] ööd järgimööde.
Kär — 1 var.
- b. Külmetab paastumaarjapäeva öösi, siis külmetab veel [nelikümmend] ööd-päeva edesi; kui aga [ei] külmeta üht, siis tuleb kebad kangesti elus.
Mar — 1 var.
- C_{5a}. Kui maarjapäeva hommikul on külmetand, külmetab veel nelikümmend ööd; on aga sula, võib peatsed kevade saabumist oodata.
Mar — 1 var.
- b. Kui paastumaarjapäeva hommikul veel külman oo, siis külmab veel [nelikümmend] ööd-päeva, kui sula oo, läheb ruttu kevadeks.
Muh — 1 var.
- C₆. [Paastumaarjapäev], kui sula ilma ja puud veepiiskus, siis tuleb hea vilja-aasta; kui maarjapäeva ööse külmetab, siis on veel [nelikümmend] ööd külma.
Rap — 1 var.
- D. Kui maarja ööl külmetab, on veel [nelikümmend] ööd külma, külm kevade ja soe sügise; on aga maarjapäeva laupäeva öösi sula, tuleb soe kevade ja külm sügise.

Ol. Lisa nr. 11 (1888) 171, Is. Kal. (1904) 207 — 1(8) var.

- E. On maarjapäeva öösel maa külmetan, siis tuleb veel [nelikümmend] ööd külma järele; on aga soe, siis [nelikümmend] ööd sooja.
Tös — 1 var.
- F. On paastumaarjapäeval sula öö, siis järgneb veel [nelikümmend] külma ööd, kuna kevade ja sügis ka külmad on. Sööt Nlj. Kal. (1901 märts) — ?(1) var.
- G₁. Kui puastumuarjapääval ööd külmad on, siis olema nelikümmend ööd ja pääva külma; kui aga kõik nelikümmend ööd külma ää ei ole olnud, siis võtma külm sügise vilja ää.
Plt — 1 var.
- G₂. Kui kevadse maarjapäiva ööse külmetap, sis peab veel [nelikümmend] ööd-päiva külma, ent kui ei külmeta, sis tuleb sügise väga vara külm, k[ülm] võtap vilja ära; ja kui ka külmetap ja siiski [neljaküm]nest ööst-päivast puudus jääb, nii palju päivi om sügise varajalt külma.
Rön — 1 var.
- G₃. Kui paastumaarjapäeva öösel külmab, siis külmab veel [nelikümmend] ööd pääle selle; tulevad need ööd ühtejärke, siis pole suvel öökülma karta; ei külma aga iga ööse ühtejärke, siis tuleb suvel öökülma.
Rel — 1 var.
- H. Kui paastumaarjapäeva öösel külmetab, siis külmetab nelikümmend ööd pärast seda veel, ehk [neljakümne] öö pärast kord.
Phl — 1 var.
- I. Kui maarjapäiva hommungu külmetap, sis külmetap [nelikümmend] hommungut perast seda, maha arvatu nee hommungu veel vahelt, mil külma ei ole.
San — 1 var.
- J₁. Kui maarjapäe lauba öösi pidi külmetama, pidi [nelikümmend] ööd veel külma olema.
Ris — 1 var.
- J_{2a}. Kui maarjapäeva laupäev vesi külmab, siis külmab ta viel [nelikümmend] üöd.
Jõe — 1 var.
- b. On maarjapäeva laupäe õhtu külm, nii et vesi külmetab, siis on külma veel nelikümmend ööd-päeva.
Kei — 1 var.

- Ka. Kui maarjapäeva tõsel öösel, see on öösel pärast maarjapäeva külmetes, siis külmtes nelikümmend ööd.
Trv — 1 var.
- b. Kui [kapstmaarjapäiv] päävä suvõpoo-linõ üü külmänü um, sis külmätäs viil nelikümmend üüd edesi.
Rõu — 1 var.
- L_{1a1}. Kui maarjapääva mõlematel ööl külmetab, siis külmetab veel järgimööda [nelikümmend] ööd.
TMr — 1 var.
- a₂. Kui maarjapäeva kaks ööd külmetas, siis pidi [nelikümmend] ööd veel külmetama.
Kse — 1 var.
- a₃. Kui paastumaaribe laupa ööse ja paastimaaribe ööse külmab, siis külmab veel nelikümmend ööd selle järege.
Pöl — 1 var.
- b. Kui maarjapäeva mõlemad ööd külmad on, siis külmetab veel [nelikümmend] ööd.
Ha — 1 var.
- c₁. Kui paastmaarja ööd külmad, siis veel nelikümmend ööd külma olla.
Rap — 1 var.
- c₂. Kui mõlemad maarjapäeva ööd on külmad, siis on [nelikümmend] ööd külma.
Tln — 1 var.
- c₃. Kui mõlemad maarjapäeva ööd külmad on, siis on selle järele veel [nelikümmend] külma ööd.
Pal — 1(2) var.
- c₄. Kui maarjapäeva kaks ööd külma on, siis on veel [nelikümmend] ööd tagajärele külma.
HJn — 1 var.
- c₅. Kui maarjapääva kaks öed külmad on, siis piab nelikümmend öed viel külma olema.
Kos — 1 var.
- d₁. Kui paastumaarjapääval ööd külmad on, siis on veel kevade [nelikümmend] ööd ja [nelikümmend] pääva külma.
MMg — 1 var.
- d₂. Kui maarjapäeva kaks ööd külma on, olla nelikümmend päeva ja ööd pärast seda külma.
Tür — 1 var.
- d₃. Kui maarjapäeva ööd mõlemad külmad on, siis on [nelikümmend] päeva

ja [nelikümmend] ööd selle järele külmad.

KJn — 1 var.

- d₁. Kui paastmaarjapäeva ööd mõlemad külmad on, siis tulla selle järel veel [nelikümmend] päeva ja ööd külma.
Jür — 1 var.

- e. Kui öö enne ja pärast paastumaarjad külm, kestab külm veel [nelikümmend] päeva.
San — 1 var.

- L₂. Kui paastmaarjapäeva ööd soojad on, siis tulla [nelikümmend] päeva ja ööd sooja; on aga ööd külmad, siis tulla niisama palju külma.
Kad — 1 var.

- L₃. Kui pastumaerebe laupe öösse sula on ja pastumaerebe öösse külmab, siis külmab [nelikümmend] ööd veel.
Käi — 1(3) var.

- M_{1a}. Kui paastmaarjapäeva öösetel külmetab, siis külmetab nelikümmend ööd veel see kevade; aga kui sel nimetatud öösetel soe on, siis enam see kevade ei külmeta ja jäävad ilmad soojaks.
Kuu — 1(2) var.

- b. Kui maarjapäeva mõlemad ööd külmad on, siis olla veel [nelikümmend] ööd külma; on mõlemad soojad, siis tulla soe vara.
Jür — 1 var.

- c. Kui kapstmaarjapäeva mõlemad ööd sulad, siis saab soe kevade; on aga külmanud, siis külmetab veel nelikümmend ööd ja päeva.
Rõu — 1 var.

- d. Kui maarjapää lauba ja maarjapää öösi sula on, tuleb ilus soe kevad; kui aga maarjapää lauba ja maarjapää öösi külm on, tuleb veel sel kevadel [nelikümmend] öökülma.
Hää — 1 var.

- M₂. Kui poasumarjapävä üüd, üü enne ja tõene päräs, külmad one, siis one piäle seda [nelikümmend] üüd ja päävä viil külma; aga kui one soojad, siis tuleb soe kevade, aga sügise piäle sedä, lauritsa- ja pärtlipävä vahel piäb külm vilja ära võtma.
MMg — 1 var.

- M_{3a}. Kui maarjapäeva ööd mõlemad külmetand olla, siis tulla veel [neliküm-

mend] ööd külma, kui teinegi öö soe olla, siis ikka tulla soe kevade.
Rap — 1 var.

- b. Kui maarjapäeva ööd mõlemad külmad on, siis saab veel nelikümmend päeva veel külma olema, on aga teine öö sooja, siis tuleb soe rutemalt.
Trm — 1 var.

- M₄. Kui maarjapäeva ööd mõlemad külmad on, siis on nelikümmend päeva ja nelikümmend ööd külma; aga kui teine öö üksi külm on, siis võtab [kül] suvel vilja.
Pil — 1 var.

- M₅. Kui maarjapäeva esimene öö külm ja järgmine soe, tuleb soe kevad; kui järgmine külm ja esimene soe, tuleb heitlik, kui mõlemad külmad, tuleb [nelikümmend] ööd-päeva külma.
SJn — 1 var.

- N_{1a}. Kui paastmaarjapäeva mõlemad ööd külmad on, siis peab veel maarjapäevast suve poole nelikümmend ööd külmetama ja tulla soe sügise.
Kuu — 1 var.

- b. Kui mõlemad maarjapäeva ööd on külmad, siis on [nelikümmend] päeva ja [nelikümmend] ööd kevadel külma, aga sügise ei võta külm vilja.
Sim — 1 var.

- N₂. Kui maarjapäeva ööd mõlemad külmetanud on, siis on peale maarjapäeva [nelikümmend] päeva veel külma ja sügise võtab külm vilja ära, aga kui mõlemad ööd sulad on, siis tuleb soe kevade ja külm ei võta sügise vilja ära.
MMg — 1 var.

- N₃. Kui öösel enne ja pärast paastmaarjapäeva külmetab, siis külmetab veel [nelikümmend] ööd, kevade on külm, aga sügise soe; kui öösel öösel enne [paast]maarjapäeva külmetab, siis on pea igal kevadisel ööl külm, on mõlematel öösedel sula, siis on soe kevade, aga sügisel hakkab varakult külmetama.
Ol. Kal. (1893) 26 — ?(3) var.

- N₄. Kui öösel enne ja pärast paastmaarjapäeva külmetab, siis külmetab veel [nelikümmend] ööd, kevadel on külm, aga sügise soe; on aga mõlematel öösedel sula, siis saab soe kevade.
Uus As. Kal. (1904 märts) 25 — ?(2) var.

- O. Kui maarjapäeva õöd mõlemad kül-
mad on, siis ei võta külm sügise vil-
ja; kui aga teine soe on, siis tuleb
[nelikümmend] õöd külma.
Ti (Ivask) — 1 var.
- P₁a₁. Kui maarjapäeva õöd mõlemad kül-
mad, siis on [nelikümmend] õöd kül-
ma, kui talvepoolne õö üksi külm —
[kakskümmend] õöd külma.
VLk — 1 var.
- a₂. Kui paastumaarjapäeval mõlemad
õöd külmetab, on veel nelikümmend
õöd külma, kui üks, siis kaksküm-
mend.
MMg — 1 var.
- a₃. Kui mõlemad maarjapäeva õöd on
külmad, siis tuleb veel [nelikümmend]
õöd külma; on üks õö külm, siis
[kakskümmend].
Amb v. JMd (õpil.) — 1 var.
- b₁. Kui maarjapäeva laupäa õöse kül-
metab, siis tuleb selle järele veel
[kakskümmend] öökülma; külmetab aga
maarjapäa õöse ka, siis tuleb veel [neli-
kümmend] õöd, kus külmetab.
Jõe — 1 var.
- b₂. Kui maarjapäeva laupäeva õhtu külm
on, siis on ka tuleval kevadel kaks-
kümmend külma päeva, aga kui maar-
japäeva õhtu ka külm on, siis pidada
kevade nelikümmend külma päeva ole-
ma.
Vai — 1 var.
- b₃. Kui maarjapäeval ja selle laupäeval
on öökülm, siis on sel kevadel veel
oodata [nelikümmend] öökülma; on
aga ainult maarjapäeval öökülm, siis
on veel kevadel oodata [kakskümmend]
öökülma.
Kel — 1 var.
- P₂. Kui paastumaarjapäeva öösel ja ööl
enne seda külmetab, siis on veel [neli-
kümmend] päeva külma; on aga
need mõlemad õöd soojad, siis [kaks-
kümmend] päeva külma.
MMg — 1 var.
- P₃a₁. Kui maarjaõöd mõlemad külmad on,
siis tuleb veel [nelikümmend] külma
õöd; kui üks õö külm on, siis tuleb
veel [kakskümmend] õöd külma, kui
mõlemad õöd soojad, siis ei tulegi
enam suuremat külma.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- a₂. Kui paastumaarjapäeva mõlemad õöd
külmad on, siis on sel kevadel veel
- [nelikümmend] õöd külma, on aga üks
õö külm, siis on [kakskümmend] õöd
külma; on aga mõlemad õöd soojad,
siis tuleb kohe peale maarjapäeva soe.
Jõh — 1 var.
- a₃. Kui jälle paastumaarjapäeva õöd
mõlemad külmad on, siis peab neli-
kümmend õöd külma olema järgest,
kui teine õö üksi, siis kakskümmend
õöd; kui mõlemad soojad, siis soojad
õöd kogu kevade.
Kuu — 1 var.
- a₄. Kui mõlemad maarjapäeva üöd soo-
jad on, siis tuleb soe kevade; on tei-
sel üöl külmetand, on selle järel
[kakskümmend] üöd külma; aga kui
mõlemad üöd külmad on, siis on [neli-
kümmend] õöd külma, mis rukkiorast
rikub.
Kos — 1 var.
- b. Kui maarjapäeval üks õö on külm, on
külmunud veel [kakskümmend] päeva
ja kui kaks õöd, siis veel [neliküm-
mend] päeva; kui õöd on sulad, siis
on sula.
Tri — 1 var.
- c. Kui maarjapäeva ja selle laupäeva
öösel külmetavat, siis külmetavat veel
[nelikümmend] õöd ja päeva edasi, kui
aga üks neist öödest külmetanud on,
siis olla [kakskümmend] päeva veel
külma; aga kui sugugi külmetanud ei
ole, siis jäävat ilma kohe soojaks.
Pal — 1(3) var.
- P₄. Kui maarjapäeva õöd soojad on, tu-
leb soe kevade, kui üks maarjapäeva
õö on külm, tuleb veel kakskümmend
külma õöd, kui on kaks õöd külmad,
tuleb veel nelikümmend külma õöd.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- Q. Kui maarjapäeva laupäeva õö külm,
siis on veel seitse õöd-päeva külma,
on aga mõlemad õöd külmad, siis on
veel [nelikümmend] õöd-päeva külma.
Vai — 1 var.
- R. Kui maarjapäeva öösel külmetab, siis
külmetab pärast seda veel neliküm-
mend õöd; kui maarjapäeva öösel aga
mitte ei külmeta, siis kakskümmend
õöd.
Ris — 1 var.
- S. Kui paastmaarja öösel külm on, olla
[kakskümmend] päeva ja õöd külma
selle järel.
Tln — 1 var.

- S. Kui maarjapäeva üüse ei külmeta, siis saaved viil kaitskummend külma kas sügise vai keväjä.
Ote — 1(2) var.
- Z₁. Kui maarjaõöse külmap, siis külmap [kolmkümmend] ööd veel pärast, aga kui sula, siis ei külma enam mitte.
Sa — 1 var.
- Z₂. Kui maarjapäeva hommiku külmetand, vähegi kahutand on, siis saab ikkagi rukist, aga kahutab [kolmkümmend] päeva veel.
Krk — 1 var.
- Z₃. Kui paastmaarja laupääval külmap, siis külmap veel [kolmkümmend] ööd pärast seda.
Kär — 1 var.
- Z_{1a1}. Kui maarjapäivä homgu külmetäs, külmetäs viil ütessä ööd-päivä.
Ote — 1 var.
- a₂. Kui maarjapäevä hommuku külmetäb, sis külmetäb veel ütessä ööd ja ütessä päivä.
Puh — 1 var.
- b. Ku kapstmaarjapääva üüse külma um, sös saasõ viil ütessä üüd-päivä külma.
Räp — 1 var.
- c. Kui maarjapäeva öösi külma on, siis on peale selle [ühiksa] ööd külma.
TMr — 1 var.
- Z₂. Kui maarjapäiva katusse hallatedu, sis olevad ütessa ööd-päivä veel külma.
Rõn — 1 var.
- T₁. Kui maarjapäiva üüse aidaiba alt maa külmanu om, sis külmetap viil [ühiksa] üüd-päivä peran seda, kui sis järgi ei jäta, sis [nelikümmend] üüd-päivä.
Ote — 1 var.
- T₂. Kui p[aa]stu[ma]arjapää laupa öösel veel külmas, siis pidi veel [ühiksa] ehk [nelikümmend] ööd pääle selle külmetama.
Krk — 1 var.
- U. Maarjapäävä hummugu kajjas kah, kas maa om külmanü vai ei olõ; ku maa om külmanü, sis tiä om iks külmanü viil kuus üüd-päivä; a ku kuvvõ üü-päävä peräst lämmäle lannü ei olõ, sis om iks viil kuuskümmend üüd-päivä külmanü.
Urv — 1 var.
- V. Kui maarjapäiväl külmetavet, siis külmetavet viil viis päivä peräst sedä.
Ote — 1 var.
- W. Kui paastumaarjapäeva öösel külmetab, külmetab pääle selle vee [üks-teist] ööd ja päeva.
Mus — 1 var.
- O_{1a}. Kui maarjapäeva ööse külmetäb, sis külmetäb veel öösiti [seitse] nädalit.
Ran — 1 var.
- b. Maarjapäeva öösi külmetamise korral kestab öökülm veel [seitse] nädalat.
Ran — 1 var.
- O₂. Kui paastumaarjapää laupa ööse külmap, siis pidada seitse nädalt külma.
Krk — 1 var.
- Ä. Kui maarjapää kõik pää soe on, siis tuleb neli nädalit sooje; aga kui siisama maarjapää külma on, siis tuleb neli nädalit pärast maarjapääva külma.
Ksi — 1 var.
- Ö. Kui paastumaarjapäeval soe ilm, on kolm nädalat sooja.
Trm — 1 var.
- Ü. Kui pastumaerebe ja suur esmasse öösse ep külmänd, siis külmap nelikümmend ööd pärast seda.
Käl — 1 var.
- X. On mõlemad kevadised pööripäeva ööd külmad, siis olla ka selle järel ühe joonega nelikümmend pääva külma.
Plt — 1 var.
- Y₁. Kui jüripäeva öösi on öökülm, siis on öökülmi veel [nelikümmend] päeva.
Mar — 1 var.
- Y₂. Kui jüripäeva homikul maa külmetanud on ja ka veel kolmel järgmiselgi homikul, siis saab veel [nelikümmend] ööd külma edasi.
Plv — 1 var.
- Y₃. Kui jüripäeva hommik on külmetanud, siis on tervelt [kakskümmend] ööd-päeva külmetab.
Nõo — 1 var.
- Y_{4a1}. Kui jüripäeva öödel külmetab, saab veel üheksa ööd-päeva külma pidama.
Vil — 1(3) var.
- a₂. Kui jüripäivä üüd külmäd one, siis one viil päle seda [ühiksa] üüd ja päävä külma.
MMg — 1 var.

- b₁. Kui jüripäeva homingu külmetab, siis külmetab veel [üheksa] ööd ja [üheksa] päeva perast seda.
Pst — 1 var.
- b₂. Kui jüripäeva hommikul külmetab ehk on hall maas, siis saavad järgnevatel üheksal hommikul edasi külmetama; selle järel alles saada ilma soojale minema.
Saa — 1 var.
- Y₅. Kui [jüripäeva] päeval ehk ööl veel külmetab, siis külmetada veel seitse ööd-päeva.
Trv — 1 var.
- Vrd. 6224. Kudas ilm maarjapäe öösi, nõnda on veel [nelikümmend] ööd ja päeva.
6229. Kui maarjapäeval [kolm] ööd külmad on, siis tuleb külm kevade.
8175. PAASTUMAARJAPÄEVAL VISATASE ESIMENE KUUM KIVI VETTE, KARJALASKMISEPÄEVAL TEINE JA JÜRIPÄEVAL KOLMAS — u. 50(65) var.
- A. Paastumaarja viskab esimese soja kivi vette, jüripäev teise.
San — 1 var.
- B. Esimene soe kivi visatavat paastumaarjapäeval jõkke, teine jüripäev ja kolmas ristipäev ehk taevaminemispühäl.
Ksl — 1 var.
- C. —
Loorits Vrp 58, Parljõgi-Reial-Vaigla VI 128; Pst (Söggel) — 1(7) var.
- *
- D. Tõnisepäevast öeldi, et tuline kibi olla vee sisse visatud.
V. Eenveere seletus: «Kõik vesi pidi olema soem, jää pidi sest saadik nõrgemaks ja hapramaks minema.»
Kul — 1 var.
- Ea. Künnapäev pannatõ soe kivi mere.
Khn — 1 var.
- b. Künnapäeval visatakse soe kivi merre.
Khn — 1 var.
- Fa₁. Peetripäeval visatakse kuum kivi meresse.
R. Põldmäe seletus: «Siis peab hakkama merevesi jääd sööma alt.»
Rld — 1 var.
- a₂. Peetri helisto päeval visatakse kuum kivi merde.
Käl — 1 var.
- b. Peetri helispäev, sel päeval pannakse tuline kivi merre.
Käl — 1 var.
- c. Peetripäev lastakse tuline kibi mere.
Emm — 1 var.
- G_{1a}. Madiksepäeval lasta kuum kivi vie põhja ja jää hakkab sulama.
Jõe — 1 var.
- b. Madisepäev, selle päeva hommikul visatakse taevast kuum kivi meresse.
Kuu — 1 var.
- G₂. Madis lasõb palava kivi mere.
Khn — 1 var.
- H. Paastumaarjapäeval viskab vana jumal kuum kivi merde.
Jõe — 1 var.
- I_{1a}. Jüripäeval visatakse kuum kivi vette.*
* jüripäev (Pil), jüripäeval (Hls); visatas (Pil), visats (Hls)
Hls, Pst, Pil — 3 var.
- b. Jüripäeval lastakse kuum kivi vette, kes ilma soojas pidada tegema.
TMr — 1 var.
- c. Jüripäeval heidetakse kuum kivi vette, ei vesi pea soojaks muutuks.
Tt (Eisen) — 1 var.
- I_{2a}. Jüripäeval lasti esimene kuum kivi merde.
Hls v. Krk (Kase) — 1 var.
- b. Jüripäeval lastas kuum kivi merde.
Hls — 1 var.
- c₁. Jüripäev visatakse kuum kivi meresse.
Aud — 1 var.
- c₂. Jüripäevast visats kuum kivi merre.
Hls — 1 var.
- d. Jüripäev viskab kuum kivi merre.
Hää — 1 var.
- e. Jüripäeval visatakse soe kivi meresse.
Tõs — 1 var.
- I₃. Jüripäest hakata vesi jões sojaks minema, siis visata soe kibi jõkke.
Rap — 1 var.
- Ja. Volbipäeval visatakse soe kivi merde.
Puh? (Eisen) — 1 var.
- b. Volbripäevast jälle soe kibi vette lastud.
Juu — 1 var.
- *
- K. Jüripäevast visatakse kuum kivi meresse ja jaanipäevast jahe kivi.
Hls (Söggel) — 1(2) var.
- Vt. 2332 A₃.

- L. Jüripäeval lastavat kuum kivi vette ja vesi hakkavat soojenema; see soojus kestvat nii kaua kuni jakobipäevani, siis visatavat külm kivi vette ja vesi hakkavat külmaks muutuma.
Saa (Söggel) — 1 var.
Vt. 2332 C₁₃.
- M. Pärtlepäeval lastakse külm kivi vette, siis hakkavad veed külmaks minema; juripäeval lastakse kuum kivi vette, siis lähevad soojaks.
Pjg — 1 var.
Vt. 2332 F₅.

*

- N. Paavlipäevast hakkavad kõik heinakörred, rohi ja maa lund vihkama ja Paavel viskab külma kivi allika ja sooja meresse, toob esimesed suilinnud välja ja Mats leikab lõukese keele lahti.
Krj — 1 var.
Vt. 6279 A ja 6276 C.
- Oa. Künnapäevast külm kivi hallikasse ja soe kivi merese.
Sa (Kleuren?) — 1 var.
- b. Künnapäevast saab soe kivi merese ja külm allikase visatud.
Sa (Veäster) — 1(2) var.
- P_{1a}. Peetribest visetaks kuum kivi mere, külm kivi allikasse.
Käi (Sooster) — 1(3) var.
- b. Peetripäeval pannakse kuum kivi merde, külm allikasse.
Norm. 42, EKMS II 333 ja III 1194 — ?(4) var.
- c. Peetrepäe, siis visatakse soe kivi merre ja külm kivi allikase.
Phl — 1 var.
- d. Peetri helisp[äev], soe kivi merre, külm allikasse.
Phl (Körv) — 2 var.
- e. Peträpa paneb taevataat soja kivi merde ja külma allika.
Phl — 1 var.
- P_{2a}. Peetripäeval pannakse soe kivi merre, siis merejõe hakkab sulama, ja külm tuleb alligate ja kaevude sisse.
Käi — 1 var.
- b. Peetrepäeval heidetakse kuum kivi meresse ja külm kivi kaevu [v.] allikasse.
Noa — 1 var.

- Q₁. Volbripäeval peab soe kivi meres visatama ja külm kivi allikas.
Rls — 1 var.
- Q₂. Volbripäeva vesatakse külm kibi allikase, soe kivi aga jõkke ja merese.
Mar — 1 var.
- R. Ristlapäevast vissatakse soe kivi merese ja külm kivi kajuse.
Pha — 1 var.
- S. Madisepäeval visatakse soe kivi kaevu ja külm allikasse.
Loorits Vrp 80 — ?(1) var.
- T. Madisepäevast olla pool lund alles taevast, siis ka vissatada soe kivi kaevuse ja külm allikase.
V. Mäe seletus: talvel on allikavesi soojem kui suil.
Krj — 1 var.
Vt. 6277 E.
- U. Üheksa päeva pärast maarjad saab päe vette, siis visatakse kuum kibi kaesusse.
Vän (T. Tetsmann) — 1 var.
Vt. 6243 C.

*

- V. Üheksa ööd-päeva enne maarjat kuke kand, üheksa ööd-päeva pärast maarjapäeva härja kand; üheksa ööd-päeva pärast maarjat visatakse soe kivi vette.
Pjg — 1 var.
Vt. 14848 D.
- Ö. Hange kannu aeg on [üheksa] ööd ja päeva enne maarjapäeva ja [üheksal] ööd ja päeva peale maarjapäeva, siis on veel kolm päeva koera hange kandu, siis visatakse kuum kibi vette.
Pjg — 1 var.
Vt. 14848 E.

* *

- Ä. Ka visatavat paavlipäeval teine kivi vette, nii et siis sellest päevast vesi hakkavat enam soojenema.
Saa (Söggel) — 1 var.

* *

- Ö. Jüripä üeldasse külm kivi viest ja raudnael rohust välja minema, [— —] jaagupipäeval, üeldasse, lähb külm kivi vette ja raudnael rohutu.
Iis (Timotheus) — 1 var.
Vt. 2300 D ja 2332 C₁₄.

8176. PAASTUMAARJAPÄEVAL VÖTVAD PERENAININE SIGADEL POOLE SÖÖKI ÄRA JA PUUDUVAD OSA PIDAVAD SIGA ENESELE JUBA VÄLJAST KORJAMA — 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

8177. PAASTUMAARJAPÄEV OLI KORD ÜTELNUD: «KUI KÜUNLAPÄEV HÄRJA NINA PEALE KUSEB, SIIS MA'P KUSE KUKE NINA PEALEGI» — 1 var.

Jām (Kuldsaar).

Vrd. 5222. Kui küünlapäeva ajal saab härg rüasta alt juua, siis maarjapäeva ajal ei saa kukkkl.

8178. PUASTUMUARJAPÄEVAL ON KIIVEL ESIMENE MUNA PESAS — 1 var.

Muh (Kumpas).

8179. KUI MITTE PASTUNELJAPÄEVI PÄÄST PÜHAKS EI PEATU, SIIS OMETI SABAGI — 1 var.

Plv (Tamm).

Vrd. uk: Ei konagi nelläpäevä ödagu tohe tüüd teiä, nimelt rattast mitte, sös nakavad kari kargama ja üts-töist puskma (Har).

Vrd. muist. vormel: Ku sa mu pääd ei pühitse, sös pühitse mu persti! (H II 32, 212/13 (26) < Har).

8180. EI PAADI PESTI, HOBUSE OHI TOHI KAUAKS SIDUMATA JÄÄDÄ — 3(5) var.

Aa. _____

Kuu (Hirrend) — 1 var.

- b. Paadi pest ja hobuse ohjad olgu alade kovast kinni.

Kuu — 1 var.

- B. Hobuse ohjast, laeva ankurd ja tüd-
uku saba ei tohi lahti jätta.

Käl (Sooster) — 1(3) var.

Vrd. 1426, eriti B: Hobust, naist ja laeva ää lial silmast lase.

8181. KENE PAAT, SEN KEUL — 1 var.

E. Lindströmi seletus: «Kelle paat, see on ka kalastades keulamees, eespidaja, on ka peremees.»

Kuu.

8182. KUS PAATIS SA ISTUD, SÄÄL PEAD KA SÖUDMA — 2—4(26) var.

Aa. _____

Kaa (Töll) — 1 var.

- b. Kus paatis on, sääl sees peab söudma.

* Helle 344, Hupel 111, Porominski EGr. 203, Wied. 94, Kündja nr. 42 (1883) 502, KAH EKAI 154, Jürjens 70 — 1(16) var.

* *Kus paaten, sääl sees peab söudma, ein icker muß mit feinem Stande zufrieden seyn. (in dem Boote man ist, darin muß man rudern.)*

- c. Kus paadis sa oled, seal pead ka söudma.

Norm. 53 — ?(1) var.

- c2. Kus paadis oled, seal pead ka söudma.*

* selles (Norm.)

Norm. 236, EKMS II 61 — ?(2) var.

- d. Kus paati sa juhtud, sääl pead söudma.

Stein 38; ?Ti (Kreutzw.) — ?(3) var.

- e. Seal paadis peab söudma, kus keegi on juhtunud.

Wied. 163, Kündja nr. 50 (1883) 597 — 1?(2) var.

- B. Kui sõidad võeras paadis, sis sõuva, ära istu jõute.

?Lüg (Källo) — 1?(1) var.

8183. PAAVLIPÄÄVAST PRAGU MERESE, TONISEPÄÄVAST TÖUK HÄRJA SELGA — 1 var.

Sa (Kleuren).

8184. KUS PABER PEASEB VASTU VÖTMAS, MIS PEALE PANNAKSE — 1 var.

Jõe (Kivikangur).

Vrd. 8185. Paber kannab palju.

8185. PABER KANNAB PALJU — 5(13) var.

A1a. _____

EKMS I 1264; Jöh (Paurmann) — 1(2) var

- b. Paber kannatab kaik.

Kuu — 1 var.

- A₂. Paper om kannatlik.
Räp (Poolakess) — 1 var.
- Ba₁. Paberi valge on kannatlik ja ilusad sõnad ei söö leiba.
Wied. 141, Kündja nr. 48 (1883) 573 — 1(4) var.
- a₂. Paberi valge kannatlik ja ilusad sõnad ei söö leiba.
E 65, E² 62 — ?(2) var.
- a₃. Paberi valge kannatlik, ilusad sõnad ei söö leiba.
EKMS I 1269 ja II 224 — ?(2) var.
- b. Paberi valge kannatlik ja ilusad sõnad ei maksa midagi.
EKMS II 224 — 1 var.
- Vrd. 8184. Kus paber peaseb vastu võtmast, mis peale pannakse.
8186. KAS KEEDET PADA SOOMÄLDÄ JÄÄSE — 1 var.
- V. Pino seletus: kord valmistehtu tarvitatakse kindlasti ka ära, olgugi seda väga palju.
Se.
8187. KES PADA EI PESE, EGA SEE ISEENNASTKI EI PESE — 1(3) var.
- Norm. 164, EKMS IV 948; Sa (V. Mägi).
8188. KUI PADA ROOSTETATUD, EGA SIIS PUDERGI PUHAS SAA OLLA — 2(4) var.
- A. —————*
- * roostetanud (Norm.)
Norm. 177; Trv (Kala) — 1(2) var.
- Ba. Ega_s supp valge saa, kui pada roostega on.
Trv — 1 var.
- b. Ega leem valge saa, kui pada roostene on.
E MVH 70 — ?(1) var.
8189. KU PADA PERÄST SÖÖGI KIITMIST TUHJÄS JÄETS, SIS JUUSKVAT ÜTE OÜGE ÜTESE TARELÄVE LÄBI — 1 var.
- Krk (Hünerson).
Vrd. uk: Pada panti seinvliiri, ikki tilgak vett sehen, siil olli üits imelik usk (Krk).
Vrd. 6632. Mehel on ühe õõga üheksa ukse taga luba käia, seni kui ta alles õige ukse ülesse leiab.

8190. PADA EI OLE IGA KORD NII MUST, KUI SÖIMATAKSE — 1 v. 2(11) var.
- a₁. —————
Wied. 141, Kündja nr. 48 (1883) 573, Norm. 259 — 1(5) var.
- a₂. Pada ei ole nii must, kui söimatakse.
E 65, E² 60 — ?(5) var.
- b. Pada ei ole igakord nii must, kui räägitakse.
EKMS I 189 — 1?(1) var.
- Vrd. 8196. Pada söimab katelt, ühed mustad mõlemad.
8191. PADA EI OLE LÄHIKESES NII HELE, KUI TA KAUGELT KUULDA OM* — 1(3) var.
- * lähedalt; on (trüklised)
Norm. 258, EKMS I 212; Nõo (Amberg).
Vrd. 4913, eriti E_{a1}: Kavvest um kägo kuulsa, mano saat — massa midägi.
1213. Eemalt hele kell kõliseb, lähed ligi, siis vana krapp krobiseb.
8192. PADA KEEDAB PAKSU LEEME, KATEL VEERETAB VEDELA — 1 var.
- As (Tõnlisson).
8193. PADA NÕIDA, KATEL KRATTI — 1 var.
- Tor (Tilk).
Vrd. 162. Ahi ahne, pott nõid.
8194. PADA (OLLAVA) ÜTELNU: KUI LAISK TUDRIK TEMÄLE MUDU EI VIISIVÄ PUDRU EHK SUPI KEETMISE JÄRGI VETT SISSE VALADA, SIIS SÜLGAGUGI TEMÄLE SISSE, MUDU AAVA TA SINE VÄLLÄ — 2(3) var.
- A. —————
Loorits Vrp 47; Saa (P. Kangur) — 1(2) var.
- B. Katel ütlen: «Kui te mind tühjaks teete, siis kallake moole tilk vett sisse, kuivalt pole mitte mind jätta, kui pole vett and, siis param sülje minu sisse.»
Jaa — 1 var.
- Vrd. uk: Pada panti seinvliiri, ikki tilgak vett sehen, siil olli üits imelik usk (Krk).

8195. PADASTA PADA SAKE, UTSINDA
ÜLI VILI — 2(5) var.

A.

V. Steini seletus: «Allein wohnt man geräumiger als mit vielen.»
Stein 54; Vö-Se (Stein) — 1(4) var.

B. Paljost pada padi, ütest üli ville.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

8196. PADA SÕIMAB KATELT, ÜHED
MUSTAD MÕLEMAD — u. 220(370)
var.

A_{1a1}. *

* sõimab (Kuu, Jõe), sõimas (Rõu); katalt (Sak. Kal., Sak. Lisa, Kas. Talur. Kal., Põld; Vi, Koe, Kuu, Vig, Mus, Tõs, Hls, Vi, Ta, Vö, As), katlat (Vi), katla (Jõe); õhed (Tür, Vil), õhüd (Vig), ühe (Hel, TaL); mussad (Kod); mõlemad (Jõe)
Sak. Kal. (1890) lisa 83, Sak. Lisa nr. 8 (1881) 1, Kas. Talur. Kal. (1881) 38, Kuusik KT 203, E 65, Nurmik II 14, Põld 59, Muuk-Mihkla-Tedre IV 72, Norm. 259, EKMS I 189, III 1006 ja IV 870; üleskirjutusi üle maa, v. a. Se, vähe PÄL (ainult Hls) ja Vö (Vru? ja Rõu) — u. 70(112) var.

a₂. Pada sõimas katalt, üte musta mõlemba.*

* sõimap ~ sõimab (Marpurg; VIL, TaL); katelt (Marpurg; VIL, TaL), katlat (Rõu, Se); ühe (Krk); mõlõmba (TaL, Rõu, Se), mõlembe (Hel, Trv), mõleme (Hel), mõlema (Krk, VIL, Puh), mõlebe (Krk)

* Hupel 114, Marpurg 71, Poromenski EGr. 210; Krk, VIL, TaL, Rõu, Se — u. 30(45) var.

*
Dadea narab katla, üpped mustad mõlemad, trv. } der ömər
† padea narap (õimap) katalt, üte musta mõlemba, diept. } den lade
(õlir) über den Krk, beide sind gleich (ömer).

a₃. Pada katlat sõimab, üte musta mõlemba.
Vas. — 1 var.

a₄. Pada sõimab katelt, aga ühed mustad mõlemad.
?Hls (õpil.), ?Vil (Jaanson) — ? kuni 2(2) var.

a₅. Pada sõimas katlat, a üte musta mõlõmba.
Se — 1 var.

a₆. Pada sõimab katalt, aga üte musta na mõlma.
Pst — 1 var.

a₇. Pada sõimab katelt, aga ühe mustased mõlemad.
Sim — 2 var.

a₈. Pada sõimab katelt, kuid ühed mustad mõlemad.
?HJn (õpil.) — 1?(1) var.

a₉. Pada sõimab katelt, ent ühed mustad mõlemad.
Kask-Vaigla-Veski Lõ 65 — ?(1) var.

a₁₀. Pada katlat sõimas, ent üte musta mõlemba.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

a₁₁. Pada sõimas katlat ja mõlemba ütesugutse musta.
Vö-Se (Stein) — 1 var.

a₁₂. Pada sõimab katelt, ühesugused mustad mõlemad.*

* katlat (Stein; Kuu, Se, Ti), katalt (Nrv, Lai), katla (Kuu); sõimab; mõlemad (Kuu) Stein 50, Jänes-Parlo 111; Nrv, Kad, Jä, Ha, Vän, KJn, Plt, Lai, Pal (õpil.), Ti (Kreutzw.) — 20(23) var.

a₁₃. Pada sõimas katelt, ütesugutse musta mõlembe.
Krk — 1 var.

a₁₄. Pada sõimab katalt, ütesugutse musta mõlemba.
Se — 1 var.

a₁₅. Pada sõimab katelt, aga ühesugused mustad nad mõlemad.
Plt — 1 var.

a₁₆. Pada sõimab katalt, ütetaolse musta mõlemi.
Hls — 1 var.

b₁. Pada sõimab katelt, mustad mõlemad.
Rak — 1 var.

b₂. Pada sõimab katalt, mõlemad on mustad.
Trv — 1 var.

b₃. Pada sõimab katlat, aga mõlemad on mustad.
Mickwitz Kal. (1893²) 54 — 1?(1) var.

c. Pada sõimab katelt, kaks musta mõlemad.
Krk — 1 var.

d. Pada sõimab katlat, kui mõlemad on mustad on.
Wied. 41, Kündja nr. 48 (1883) 573 — 1(3) var.

e. Pada soimab katla, itse samasugune must.
Kuu — 1 var.

- f. Pada sõimab katelt, ise niisama must.
Rap (õpil.) — 1 var.
- A₂. Pada soimab katald, ise must mole-
mald puold.*
* katla; molemild
Kuu — 2 var.
- A₃. Pada sõimab katelt, ühed mustad.
?Sa (Schmidt?) — 1?(1) var.
- A_{4a}. Pada sõimab katelt, ühesugused mõ-
lemad.
Puus. KH III¹² 20; VNG (Nordmann) —
1(2) var.
- b. Pada sõimab katelt, ütesugutse mõle-
be.
Krk — 1 var.
- A_{5a1}. Pada naerab katelt, ühed mustad mõ-
lemad.*
* katla (Hupel, Beitr., Celak., Poromenski,
Körper), katlat (Malm, Wied., Kündja,
Org); mõlemad (Sa)
* Hupel 114, Beitr. XI 153, Celak. 92, Po-
romenski EGr. 210, Körper VRMK 38, Körper
Uus ABDr 10, Malm 10, Wander IV
1267, Wied. 141, Kündja nr. 48 (1883) 573,
Org 23, Raud VMj 218; Val, Ha, Khk,
Kaa, Põi, SJn, ?Kam (Relli) — 6 v. 7(44)
var.
- Vt. red A_{1a2}.
- a₂. Pada naard katlat, üte musta mõlem-
ba.*
* naar (Rõu); katlat (Vas); mõlõmba (Rõu,
Vas)
Võ — 5 var.
- a₃. Pada naerab katelt, ühesugused must-
tad mõlemad.
Tõn. Täht. (1909 det., 1910 sept., 1911
apr.), Tõn. RP 71; ?Amb (õpil.), Kuu, Tln
(Keller) — 2 v. 3(9) var.
- a₄. Pada naerab katelt, üks mustad mõ-
lemad.
?Rõu (Pill) — 1?(1) var.
- b₁. Pada naerab katalt, aga mustad mõ-
lemad.
SJn — 1 var.
- b₂. Pada naerab katalt, mustad on nad
mõlemad.
Saa — 1 var.
- c. Mis pada kate't naerab, ühesugused
mustad mõlemid.
Hää — 1 var.
- d. Pada naerab katelt, ühed parajad
mõlemad.
Jürjens 26 — ?(1) var.
- A_{6a}. Pada lait katalt, üte musta mõlem-
ba.*
* katlat (San); mõlembe (Hel, San), mõ-
lemad (As), mõlõmba (Urv)
Hel, Ote, San, Kan, Urv, As (Pint) —
8 var.
- b. Pada laidab katelt, ühed mustad mõ-
lemad.
Ez; Vil, Ote (Eisen) — 2(3) var.
- A₇. Pada laus katalt, üte musta mõlõm-
ba.*
* mõlemba (Ote, Võ)
Ote, Rõu, Võ — 5 var.
- A₈. Pada laul katald, üte musta mõlõmba.
Urv — 1 var.
- A_{9a}. Pada laimas katalt, üte musta mõ-
lemba.
Võn — 1 var.
- b. Pada laimab katelt, aga õhõsugused
mustad oo nad mõlemad.
Mar — 1 var.
- A_{10a}. Pada hurjutab katelt, ühed mustad
mõlemad.
Kos — 1 var.
- b. Pada hurjutab katlat, aga mõlemad
on mustad.
Wied. 141, Kündja nr. 48 (1883) 573 —
1(3) var.
- A₁₁. Pada siunab katalt, ühed mustad mõ-
lemad.
Hlj — 1 var.
- A₁₂. Pada põlg katlat, üts musta mõlõm-
ba.
Rõu — 1 var.
- A₁₃. Pada kitt katald, üte musta mõlõm-
ba.
Urv — 1 var.
- A₁₄. Pada aob katelt, ühesugused mustad
mõlemad.
Kul — 1 var.
- B_{1a}. Pada sõimab katelt, katel sõimab
pada, ühe mustad mõlemad.
Rap (õpil.) — 1 var.
- b₁. Pada sõimab katelt, katel sõimab
pada, ühesugused mustad mõlemad.
SJn — 1 var.
- b₂. Pada sõimab katelt, katel pada, ühe-
sugused mustad mõlemad.
Kuu — 1 var.
- b₃. Pada sõimab katelt ja katel pada,
ühesugused mustad mõlemad.
Kask-Vaigla-Veski I Hõ 57; Hls (Jung) —
1(2) var.
- c. Pada sõimab katlat, katel sõimab
pada, mõlemad on mustad.

Wied. 141, Kündja nr. 48 (1883) 573 — 1(2) var.

B_{2a}. Pada sõimab katalt, katel hurjutab pada, ühed mustad on nad mõlemad.
?Kul (Reinson) — 1?(1) var.

b. Pada sõimab katelt, katel hurjutab pada, aga mõlemad on ühesugused mustad.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

B₃. Pada naerab katelt, katel naerab pada, ühed mustad mõlemad.
?Ris (õpil.) — 1?(1) var.

C. Pada lait katald, üte musta mõlemba, katlal viil vasitse veeregi.
Ote v. San (Tammemägi) — 1 var.

D. Pada naarab katelt, ise seesama teo tegija.
Kod — 1 var.

E. Pada sõimab katelt, ühesuguse sinise leeme keetjad mõlemad.
Pil — 1 var.

F₁. Pada sõimab katelt.*

* katalt (Vil, Sjn)

Saarl. nr. 24 (1889) 3, EKMS III 736; Vig, Vän, Vil, Sjn — 4 v. 5(6) var.

F₂. Pada naerab katla.*

* katelt (KAH, Muuk-Mihkla)

* Helle 350, KAH EKAI 156, Muuk-Mihkla 1 95, Norm. Cl. 29 — 1 v. 2(5) var.

* *Padda naerab Katla, ein Esel heißt den andern einen Sackträger.*

F_{3a}. Pada lausub katalt.

Wied. ESSr 468 — 1 var.

b. Pada lausub katelt.

EKMS III 736 — 1?(1) var.

F₄. Pada katla.

Kuu — 1 var.

*

Ga₁. Pada sõimab potti, ühed mustad mõlemad.

Pet. Ah 34; ?Rap (õpil.) — ? kunl 1(2) var.

a₂. Pada sõimab potti, üte mustad mõlemad.

Ran — 1 var.

b. Pada sõimab potti, ühesugused mustad on mõlemad.
Jöh — 1 var.

H. Pada sõimab potti.

Hää — 1 var.

*

I_{1a}. Pada sõimab pada, ühed mustad mõlemad.

Tt (Raun) — 1 var.

b. Pada sõimas patta, üts musta mõlemba.

Rõu — 1 var.

c. Pada sõimas pata, aga mõlemba omava üte musta.

Se — 1 var.

I_{2a}. Pada naard pata, üte musta mõlõmba.

Plv — 1 var.

b. Pada pata naard, mõlõba' üte' musta'.

Se — 1 var.

I₃. Üks pada sõimab teist mustaks.

Wied. 195, Kündja nr. 2 (1884) 21, E 88, E² 60, Puus. KA V-VI (1939) 88 — 1(5) var.

*

Ja. Katel sõimab pada, ühed mustad mõlemad.

Pha? (anon.) — 1 var.

b. Katel sõimab pada, ühemustused mõlemad.

Kad — 1 var.

c. Mis katel läheb pada naerma, ühesugused mustad mõlemad.

HMD v. Ris (Treumann) — 1 var.

*

K. Katel sõimab potti, ühesugused mustad mõlemad.

Lüg — 1 var.

*

L. Katel sõimab katlat, ühed mustad mõlemad.

Wied. 49, Kündja nr. 35 (1883) 418 — 1(3) var.

M. Pott naerab katalt, aga ühed mustad mõlemad.

Meves 133, Niggol VKOR 188; ?Vil (Suurkask) — 1(20) var. Vene vanasõna tõlge.

*

N. Pada sõimas pange, a üte musta omava mõlõmba.

Se — 1 var.

*

O. Liud sõimab pada, üte musta mõlepi.

Hls (Sulsenberg) — 1 var.

Kogu tüübi puhul on võimalik ka kõnekäänuline funktsioon.

Vrd. kk: Ei tea, mis sie pada katelt söimab, ühesugused mustad mõlemad (Hag).

Vrd. 8190. Pada ei ole iga kord nil must, kui söimatakse.

8197. PALJU PADA KUUMALT TULELE TULEB — 1 var.

Pal (M. Uus).

8198. PISIKE PADA JA PANN, PERETUTAR JA TÄKK — NEED ON MAJA RÖÖVLID — 1 var.

Koe (Schultz).

8199. SUUR PADA, LAHJA LEEM — 1 var.

SJn (Johannson).

Vrd. 8888. Pisike pada keedab parema leeme.

8200. ÄRA PAA KULGE PERSED PANE, MUIDU MÄÄRID — 1 var.

VMr (V. Lurich).

8201. ÄRA PANE ENNE PADA TULELE, KUI ALLES LIND LASKMATA — 1(2) var.

Norm. 78; Amb (Klemmer).

Vrd. 8202. Ära pane enne pada tulele, kui kala püütud ei ole.

8202. ÄRA PANE ENNE PADA TULELE, KUI KALA PÜÜTUD EI OLE — 1(2) var.

SJn (Kapp).

Vrd. 8201. Ära pane enne pada tulele, kui alles lind laskmata.

3035. Ei seda kala panda patta, mis laenetas laksu lõbb.

2373. Läheb jahimees metsa, pane pada kummuli; läheb kalamees kalale, pane pada tulele.

8203. PADI OM KÜLL PEHME PÄÄ ALL, AGA KÄSI OM PEHMEP — 1 var.

Krk (Sarv).

8204. EI VOI KÕIKI ÜHE PAELA PEALE PANNA — 4(8) var.

a. —————*

* kõik (Wied. ESSr, EKMS 11)

Wied. ESSr 746, Wied. 29, Kündja nr. 32 (1883) 382, EKMS 11 912 ja 111 17 — 1(5) var.

b. Ei ole kõik ühe paela peal.
EKMS 11 912 — 1 var.

c. Ega kik inimese sünni üte paala pääle.
Saa v. Hls (Söggel) — 1 var.

d. Mine sa nüüd pane inimesed ühe paala päle.
Kod — 1 var.

Vrd. kk: Ega need ole kõik ühe paela peal (Wied. ESSr 746).

8205. PAKU PAGARILAPSELE SAIA — u. 60(100) var.

A_{1a1}. Paku pagarilastele saia.

* Helle 350, Hupel 114, Poromonski EGr. 210, Wied. 142, Kündja nr. 48 (1883) 573, KAH EKA1 156, Jürjens 33 — 1(11) var.

*
~~Paku pagari lastele saia, Beders' Kindern muß~~
mannicht Brot bieten.

a₂. Paku pagarilastele ka saia.
Kam (Relli) — 1 var.

a₃. —————*

* pagu (Kuu)

Stein 51, Wied. 142, Kündja nr. 48 (1883) 573, E MVH 86; VNg, Kuu, Tln, ?Tt (Kreutzw.) — 4 v. 5(13) var.

a₄. Paku nüüd pagarilapsele saia.
Jõh, Kuu, Jõe — 4 var.

a₅. Paku nüüd sa pagarilapsele saia.
Trm — 1 var.

b₁. Paku pekrilastele saia.
Rõn (anon.) — 1(2) var.

b₂. Paku nüüd pekrilastele saia.
Trv — 1 var.

A_{2a}. Mine paku pagaripoisile saia.
Jür — 1 var.

b. Mine pagaripoisile saia pakkuma.
Kel — 1 var.

A_{3a}. Mis sa pagarilapsele saia pakud.*
* pagarilastele (Hps)

Rak, Hps? (Sillaste) — 2 var.

b. Mis sa pekrilastele saia pakut.
Hls, Ote, Rõp — 3 v. 4(4) var.

- c. Mis sa pekrepoisile saia pakud.
Hää — 1 var.
- d. Mis sa pagaripojale saia pakud.
Vig — 1 var.
- e. Mis pekrilatsile saiaist paku.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- A_{4a1}. Ära paku pagarilapsele saia.
Rak — 1 var.
- a₂. Ää pagarilapsele saia paku.
Vän — 1 var.
- b. Ära paku pekreletsele saia.
Trv — 1 var.
- c₁. Ära pekrelastele saia paku.
Hel — 1 var.
- c₂. Pakku_{uj} pekreletsilõ saia.
Se — 1 var.
- c₃. Ära mine pekre lapsele saia pakma.
Vil — 1 var.
- A_{5a}. Ei pagarilapsele maksa saia pakkuda.
JJn — 1 var.
- b. Pekrilatsele ei massa saia paku.
Võn — 2 var.
- c. Massa õi pekrilatsilõ saia pakmine.
Rõu — 1 var.
- d. Pekripujale massa_{ai} saia pakmine.
Vas v. Se (Prants) — 1 var.
- A₆. Pekrilatsele ei ole vaja saia paku.
Kam — 1 var.
- A₇. Kes pagarilapsele saia annab.
Amb — 1 var.
- B₁. Paku pagarilapsele nüüd leiba.
Kuu — 1 var.
- B₂. Pagaripoisile ära paku leiba.
Amb — 1 var.
- C. Pekrilatsile massa_{ai} kulatskit paku.
?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.
- D_{1a1}. Paku pagarilapsele saia, kui perse paremat täis.
Kad, Amb — 2 var.
- a₂. Paku pagarilapsele saia, kel perse parematki täis.
Jõh — 1 var.
- b. Paku pagaripoisile saia, kui perse paremat täis.
Kuu — 1(2) var.
- c. Paku pagarilapsele saia, kel isegi perse täis on.
Lai — 1 var.
- D₂. Mine pagarilapsele saia pakkuma, juba tema perse enne täis.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- E_{1a}. Pagu nüüd pagarilapsele saia, ku koht täüs on.
Kuu — 1 var.
- b. Paku pekrilatsile saia, kae kas võtab: pekrilatsel kõtt saia esigi täis.
TMr — 1 var.
- E₂. Mis sa pagarilapsele saia pakud, kellel kõtt saiaist täis on.
Rak — 1 var.
- E₃. Kes pagarilapsele saia pakub, kene koht enne täis on.
Käi — 1(2) var.
- Fa. Paku pagarilapsele saia, kui kõht kolaskit täis.
Pal — 1 var.
- b₁. Paku pagarilapsele saia, kellel kõht isegi kolaskid täis on.
Pal — 1 var.
- b₂. Paku pagarilapsele saia, kel kõht kolaskit täis.
VMr — 1 var.
- G. Pakku pagaripoisile saia, kel küll on.
Jõe — 1 var.
- Ha. Paku siis pagarilapsele veel leiba, kui tal kõht isegi ju saia täis on.
Plt — 1 var.
- b. Paku pekrilatsile leiba, kel esigi saia kõtt täis on.
Nõo — 1(3) var.
- Ia. Paku paganalapsele saia, kui ju kõht kolakid täis on.
Pal (Karv) — 1 var.
- b. Paku vanapagana lapsele saia, kellel kõht isegi kolakaid täis on.
Trt? (Pärtelpoeg) — 1 var.
- c. Anna paganalapsele saia, kellel kõht isegi kolaskid täis.
Trt? (Pärtelpoeg) — 1 var.
- J_{1a}. Paku pagaripojale saia ehk lihniku lapsele vorsti.
E 65, E² 80 — 2(2) var.
- b. Paku pagarilapsele saia ehk lihniku lapsele vorsti.
?Pal (Maasen) — 1?(2) var.
- c. Paku pekreletsele saia või lihniku latsele vorsti.
?Trv (Kala) — 1?(1) var.
- d. Paku pekreletsele saia või lihniku poisile vorsti.
?Trv (Kala) — 1?(1) var.
- e. Paku nüüd pekrepojale saia või lihniku pojale vorsti.
Vil (Kala) — 1 var.

- J_{2a}. Paku pagaripojale saia ehk lihuniku lapsele liha.
E³ 80, Vld. 110, Mihkla-Parlo-Viidalepp I³ 115, Muuk-Mihkla I 17 — ?(5) var.
- b. Paku pekrelatsele saia vai lihuniku latsele liha.
?Trv (Sikk) — 1?(1) var.
- K. Paku pagarilapsele saia või lihuniku koerale konti.
Rak (Aug. Krikmann) — 1 var.
- L. Anna pagaripojale saia või kalamehele kiisku.
?Trt (Elsen) — 1?(1) var.
- M. Kes pagari kassile saia annab või lihuniku koerale liha.
Ann (Kagovere) — 1 var.
- N. Anna saiapagarile saia.
Trv (Pausk) — 1 var.
- Vrd. 3501. Kes kaupmehe lapsele komvekki pakub.
8206. KES PAGEB, SII PALGA JÄTAB — 5(7) var.
- A. ———*
- * pakeb (Puh); see; jätab (trükkised; Puh) Norm. 123, EKMS I11 1255; Nõo, Puh — 2(4) var.
- Ba₁. Tuli kustub ja tungal lõppeb, poiss põgeneb ja palga jätab.
Pil — 1 var.
- a₂. Tuli kustub, tuka lõpeb, poiss page-nab, palga jätab.
Vil — 1 var.
- b. Tuli kistub, tuka lõpes, sulane pakes, palga jätt.
TaL (Kihu) — 1 var.
- Vt. 12165 B.
8207. EGA PAHA ASJALE ÕPETAMIST TARVIS PÖLE — 1 var.
Pär (Kampmann).
8208. EI TULE KÕIK PAHAD TUULEST EGA MAAST, VAID INIMESE OMA TÖÖST — 1?(1) var.
?Kuu (Einstruck).
8209. KES PAHA KÜLVAB, VEEL PAHE-MAT LOIKAB — ?(1) var.
Tõn. RP 115.
Vrd. 4909. Kes kõverust külvab, see viletust lõikab.

5144. Külva head, siis kasvab head.
4596. Kes kurja külvab, see hukatust lõikab.

8210. MIDA PAHEM MEES, SEDA PAREM ÖNN — 1?(10) var.
- a. ———
- Stein 42, Wied. 115, Kündja nr. 44 (1883) 525; ?Tt (Kreutzw.) — 1?(8) var.
- b. Paha mees, parem önn.
E³ 25 — ?(2) var.
- Vrd. 8221. Paha koer, parem önn.
6513. Kuda mees, nenda önn ka.
8238. Paha siga, parem önn.
8211. MIS PAHA SUL, SEE PAHA MUL — 1(3) var.
E MVH 84, Norm. 245; Trv (Pausk).
Vrd. 14894, eriti C: Mis hea sinule, see hea teisele.
8212. MIS SA MINU PAHA NAERAD, ANNA OMA HEA — 1 var.
Hil (Wiedemann).
8213. PAHAD JUURED SIGIVAD TUGE-VAKS — 1?(3) var.
Wied. 142, Kündja nr. 48 (1883) 573.
Vrd. 4655. Kurjal on sügavad juured.
8230. Pahal palju juuri.
8214. PAHAD ÄMMAD TULEVAD HIA-DEST MINIADEST — 1? kuni 3(3) var.
- a. ———
- ?Lüg (Källo) — 1?(1) var.
- b. Küll neist hiadest miniädest tulevad pahad ämmad.
?Lüg (Källo) — 1?(1) var.
- c. Hiast miniast saabki paha ämm.
?Lüg (Källo) — 1?(1) var.
- Vrd. 12603. Tüdrukud on kõik head, ei tea, kust need õelad naised tulevad.
8215. PAHA EI MAHU PADASSE — ? kuni 3(6) var.
- Aa. ———
- ?Pal (Karro) — 1?(2) var.
- b. Paha ei panda patta.
?Vil (Suurkask) — 1?(2) var.

- B. Paha ei panda pajasse, kaunist ei kanta katalessa.
?Hls (Söggel) — 1?(2) var.
- Vrd. 2029. Ilu ei panda padaje ega kaunist kattelaie.
8216. PAHA EI PARANDA PAHA — 3(20) var.
Wied. 141, Kündja nr. 48 (1883) 573, Gr. ELr II 42, Kmpm. Kõ 10, Kmpm. KLr 354, Kmpm. KLr I⁶ 119, Kmpm. A⁶ 12, Plmp. EKik II 8, E 65, E² 39, Puus. Eü I 71, Kask-Puusepp-Vaigla 131; Kuu (Vilbaste), Põl (Rand).
8217. PAHA HAIS LÄHTEB SEITSE SÜLDA VASTA TUULT — 1 var.
Kuu (Kronström).
8218. PAHA ILM, PAJAS PARISEB — 1 var.
Tt (anon.).
8219. PAHA KEEL ON PAHA VIIS — 1(3) var.
VII (R. Kallas v. anon.).
8220. PAHA KEEL TOSTAB TÜLI — 2(45) var.
- A. —
Stein 50, Wied. 141, Kündja nr. 48 (1883) 573, Kmpm. KH 9, E 65, E² 61, Puus. KKH I⁷ 8, Puus. Eü I 20, Norm. 240, EKMS III 587; Krj (Allas), Tt (Kreutzw.) — 2(16) var.
- Ba. Paha meel tõstab tüli.
Kmpm. KLr 91, Kmpm. KLr I 98 ja II⁶ 33, Kmpm. EL II⁸ 36, Tõn. Täht. (1911 jaan.) — 2(28) var.
- b. Paha meel toob tüli.
Plmp. EKik I 27 — 2(1) var.
8221. PAHA KOER, PAREM ÖNN — II. 30(43) var.
- Aa1. —*
* kuer (Jõh, Hlj); paremb (VNg, Hlj), param (Jür)
Wied. 141, Kündja nr. 48 (1883) 573; Vi, Amb, Kuu, Jõe, Tln, Jür, Pär, SJn — u. 20(25) var.
- a2. Paha koer ja parem önn.
VMr — 1 var.
- a3. Paha koer, veel parem önn.
HJn — 1 var.
- b. Paha koer, aga parem önn.
Val — 1 var.
- c. Mida pahem koer, seda parem önn.
Beitr. XI 149, Wied. 115, Kündja nr. 44 (1883) 525, E 54, E² 96; Lüg, Kos — 3(11) var.
- Ba. Paha koer, hea önn.
Vän — 1 var.
- b. Paha koer, aga hää önn.*
* kuer; hia
Iis — 2 var.
- C. Midä pahemb pini, toda paremb önn.
Rõu — 1 var.
- Vrd. 5361. Laisk koer, hea önn.
8210. Mida pahem mees, seda parem önn.
3581. Mida suurem kelm, seda kuldsem önn.
3318. Mida karusem koer, seda parem önn.
8222. PAHA KOER TUNNEB TEISE PAHA — 1 var.
SJn (Kielas).
Vrd. 4144. Küll koer koera tunneb.
8223. PAHA KUULATA OLGU PAKSUD KÕRVAD — 1(2) var.
- A. —
SJn (Johannson) — 1 var.
- B. Kurja kõnet kuuldes pea oma kõrvad kinni.
?Jür (Petroff) — 2(1) var.
8224. PAHA LAPS EI SAA PALUDESKI, HEA SAAB ILMA KÜSIMATA — 1 var.
JJn (Rehberg).
Vrd. 916. Hea inimene tuleb isegi, paha ei tule paludeski.
983. Hia annab isi, paha ei anna paludeski.
8225. PAHA LASTELE JA ÜLEKOHTUSTELLE ON JUMAL KASEOKSAD LOONUD — 1(2) var.
- a. —
Riis (Holts) — 1 var.
- b. Pahade laste ja ülekohtuste päralt kasevitsad.
E MVH 87 — 2(1) var.

8226. PAHA LEIBA PAKUTAKSE IKKE,
AGA HIAD LEIBA EI ANTA
HINNA EESTKI ÄRA — 1 var.

Koe (Schultz).

8227. PAHAL INIMESEL ON PAILU
KAEPTUST — ? kuni 2(2) var.

- a. _____
?Koe (Schultz) — 1?(1) var.
- b. Pahal ehk halval inimesel on alati
pailu vigasid.
?Koe (Schultz) — 1?(1) var.

8228. PAHAL KORJAJAL PALJU
VARGAID — 3(8) var.

- A. _____
Wied. 142, Kündja nr. 48 (1883) 573 — 1(5)
var.

- Ba. Pahal hoidjal mõnda varast.
Wied. 142, Kündja nr. 48 (1883) 573 — 1(2)
var.

- b. Pahal hoidjal mitu varast.
EKMS IV 428 — 1 var.

8229. PAHAL LAPSEL PALJU VIGA —
2(3) var.

- a. _____
EKMS IV 439; Saa (Langholts) — 1(2) var.

- b. Pahal lapsel mitu viga.
Ran (öpil.) — 1 var.

- Vrd. 8237. Paha siga, mitu viga: kärss kärnas
ja maa külmanud.

8230. PAHAL PALJU JUURI — 1?(2) var.

?Hls (Söggel).

- Vrd. 8213. Pahad juured sigivad tugevaks.

8231. PAHA NAABER, IGAPÄÄVA
PAHANDUS — ?(2) var.

Körber VRMK 63.

8232. PAHA ON PAHAGA, VEEL PAHEM
ON ILMA PAHATA — 4(7) var.

- a₁. _____
Rak (Aug. Krikmann) — 1 var.

- a₂. Paha on pahaga eläda, sedä pahemb
viel ilma pahata.
A. Källo seletus: «Ehk mees on paha, aga
lesepõli veel pahemb.»
Lüg — 1 var.

- a₃. Paha on pahaga olla, veel pahem on
pahata elada.
Val — 1 var.

- b. Hull on hulluga eläda, hull on ilma
hullutagi.*

* elada (trüikised)

Norm. 192, EKMS I 15 ja II 1112; Kuu
(Esken) — 1(4) var.

- Vrd. r1 «Parem pahagi mees kui üsna üks»:
Parem on pahane miesi, / kui on olla alva
üks! (ERIA III: 3 nr. 6492).

8233. PAHA PUU KASVAB OKSASSE —
1 var.

Kuu (Salström).

8234. PAHA RATAS KARJUB IKKA
KÕIGE ROHKEM — 7 kuni 8(16)
var.

- a. _____
Norm. 214, EKMS III 496; Kuu — 1(3)
var.

- b₁. Paha ratas karjub kõige enam.
Tor — 1 var.

- b₂. Paha ratas kriiksub keige enamiste.
Tallor. Post. nr. 39 (1859) 306 — 1 var.

- c. Keige paham ratas vankri külges
kriiksub keige rohkemine.
Körber VRMK 64 — 1?(3) var.

- d. Kõige kehvem ratas vankre all kar-
jub kõige rohkem.
Vig (Prilimets) — 1 var.

- e. Kõige viletsam ratas karjub ike kõige
rohkem.
Vig (Prilimets) — 1 var.

- f. Kehvem ratas karjub ika kõige roh-
kem.
VMr v. Vig (Prilimets) — 1 var.

- g. Kehvem ratas karjub kõige valjemini.
Vig (Prilimets) — 1 var.

- h. Vigane ratas kriiksub keige valju-
mine.
Körber VRMK 43 — ?(4) var.

8235. PAHA RÕÖM RIKUB RAHVA ELU
— 1?(4) var.

Wied. 142, Kündja nr. 48 (1883) 573.

8236. PAHA SIGA KOTI NAABER —
2 var.

- A. _____
Vig (Valdt) — 1 var.

B. Pahur siga koti naaber.

Pha? (anon.) — 1 var.

Vrd. kk: Tige siga, aga kotile kõige parem naaber (Nrv).

Vrd. 13201. Vaga siga koti naaber.

8237. PAHA SIGA, MITU VIGA: KÄRSS KÄRNAS JA MAA KÜLMANUD — u. 260(422) var.

A_{1a}. Kuri siga, mõnda viga.*

* tsiga (Hupel, Porominski, Norm. Cl.)

* Helle 343, ** Hupel 111, Gressel (1856) 54, Porominski EGr. 201, Körber VRMK 37, Körber Uus ABDr 10, Stein 37, Wied. 89, Kündja nr. 41 (1883) 491, KAH EKAL 154, Norm. Cl. 25 — 1 v. 2(25) var.

*
*Kuri siga mõnda wiga, twr nicht fuß zu arbeit
 ten hat, habet leicht Excusen. (böse Sau vielerley Ran-
 gel, Schreben.)*

* *
*Kuri siga mõnda wiga, twr.] ein böse Schwein, viel Dummheit, d. L.
 * Kuri siga mõnda wiga, twr.]
 der Sau hat immer Ausflüchte.*

b. Kuri siga, mitu viga.

Wied. 89, Kündja nr. 41 (1883) 491; Trv (Pausk) — 1 v. 2(6) var.

A_{2a}. Paha siga, mõnda viga.

?Saa (õpil.) — 1?(1) var.

b. Paha siga, mitu viga.

Nurmik I 44, Elav sõna II^a 26; Jõh (Mets), VNG (Aug. Krikmann), Rkv (Aug. Krikmann ja õpil.), Amb, Tär, Hii, Lal (Asper), ?Ran (L. Kallas) — u. 10(27) var.C₁. Paha siga, palju viga.*

* palju (VMr), pallu (Hel, Trv, Plt), paelu (Plt)

VNG, VMr, Jä, Ha (Kanketer), Hls, VI — 20(26) var.

C₂. Pahal seal palju viga.

Kaa — 1(2) var.

C₃. Pahal sial palju viga.

Kos — 1 var.

d. Paha siga, sada viga.

?Mär (Ojasson) — 1?(1) var.

A₃. Halval tsial mitu vika.

Se — 1 var.

A₄. Pahur siga, palju viga.

Wied. 142, Kündja nr. 48 (1883) 573; TMr (Herms) — 1(4) var.

A_{5a}. Sant siga, mõnda viga.

Sa (R. Kallas) — 1 var.

b. Sant siga, mitu viga.

VMr (Mastberg) — 1 var.

c. Sandi seal seitse viga.

Kre — 1 var.

A₆. Viletsal seal mitu viga.

?Pär (Söggel) — 1?(1) var.

A_{7a1}. Vingjal tsial mitu vika.*

* seal (EPost.), tseal (Urv); viga (EPost.) EPost. nr. 16 (1886) 3; Ote, Urv, Rõu — 3 v. 4(4) var.

a₂. Vingjal tsial üks mitu vika.*

* üks; mito (Se)

Rõu, Se — 2 var.

a₃. Vinguril seal on mitu viga.

Rak — 1 var.

b₁. Vinguja seal viis viga.

Khk — 1(2) var.

b₂. Vingjal tsial viis vikka.

Rõu (Gutves) — 1 var.

b₃. Vingjal tsial um viis vikka.

Plv (Tobre) — 1 var.

b₄. Vinguri seal ikka viis viga.

Khk — 1 var.

b₅. Viis viga vinguril seal.*

* sial (Hlj, Rak)

Norm. 214, EKMS III 497; VI, Amb — 6(9) var.

b₆. Viis viga ikka vinguril seal.

Rak, Kad — 2 var.

A_{8a1}. Vingjal tsial üks um viga.

Vas — 1 var.

a₂. Vingjal sial om üks oma viga.

San — 1 var.

a₃. Vingjal tsial om alati viga.

Vas — 1 var.

b₁. Vingjal tsial kõõ om viga.

Se — 1 var.

b₂. Vingjal tsial om kõõ viga.

Se — 1 var.

b₃. Vingjal tsial kõõ viga.

Se — 1 var.

A₉. Kidev siga, mitu viga.

Sa — 1 var.

B. Vingjal tsial mito hätä.

Se (Sörmus) — 1 var.

C₁. Mitu viga vinguril pörssal.

Hlj — 1 var.

* C₂. Paha pörsas, palju viga.

Tor — 1 var.

C_{3a}. Kärnasel pörsal mitu viga.

Lal (Asper) — 1 var.

b. Kärnasel pörsal ikka kõik viad.

Pil (Roosa) — 1 var.

D_{1a1}. Paha siga, monda viga: maa jääs, kärss kärnas.*

* kärnäs

Kuu — 2 var.

a₂. Paha siga, monda viga: maa jääs ja kärs kärnas.

Kuu — 1 var.

a₃. Paha siga, monda viga, vahest maa jääs, vahest kärs kärnas.

Kuu — 1 var.

b. Paha siga, mitu viga, milla moa eatand, milla kärs kärnas.

Pal (Maasen) — 1(2) var.

c. Paha siga, palju viga: mil aal kärs kärnas, milla maa eatanud.

Trt — 1 var.

d₁. Paha siga, mõnda viga: kärss kärnas, maa külmetand.*

* moa; külmand (Kuu); kärts (Rap v. Mär) Kuu, Rap v. Mär (Poom) — 5 var.

d₂. Paha siga, mõnda viga, kärss kärnas ja maa külmetand.

Kuu — 1 var.

e₁. Paha siga, mitu viga: kärss kärnas, maa külmetanud.*

* kärnes; külmetand (Tor)

Nurmik I 44, Huvit. II 96; Tor — 1 v. 2(27) var.

e₂. _____*

* külmetund (VMr)

VMr, Hls (õpil.) — 2 var.

e₃. Paha siga, mitu viga: maa külmetand, kärss kärnas.

Han — 1 var.

e₄. Paha siga, mitu viga: maa külmetand ja kärss kärnas.

Kse — 1 var.

e₅. Paha siga, mitu viga: külmetand mua ja kärss kärnas.

Koe — 1 var.

e₆. Paha siga, mitu viga: millal kärss kärnas ja mua külmetanud.

Trm — 1 var.

e₇. Paha siga, mitu viga: vahel maa külmand, teinekord kärss kärnas.

Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.

f. Paha seal mitu viga: vahel kärss kärnas, teise maa külmand.

Krj — 1 var.

g. Pahal seal mitu viga: suvel kärss kärnas, talvel maa külmunud.

Reiman KTr V 36 — 2(2) var.

h₁. Paha siga, palju viga: kärss kärnas, maa külmetand.*

* pali (Lüg), pailu (Tür, Trv, Pst), paelu (Trv, Pst); kärts (Tür, Vig); kärnäs (Lüg, Vil), kärnän (Trv), kärnane (Pst, Vil); mua (Amb); külmetanud (E, Kmpm.; Amb, Vil), külmanud (Vil, Kam), külmenu (Trv)

Wied. 142, Kündja nr. 48 (1883) 573, E 65; Kmpm. EL I⁹ 76, Kmpm. EL II¹⁰ 164; Lüg (Källo), Amb, Tür, Jõe, Vig, Pär (Rosenplänter), Vil, SJn, Kam — u. 15(28) var.

h₂. Paha siga, palju viga: kärss kärnas ja maa külmetand.*

* külmetanud (Kuu)

Norm. 213; Kuu, Vig, Tor — 3(5) var.

h₃. Paha tsiga, pal'lu viga: kärss kärnan ja maa külmetanu.

San — 1 var.

h₄. Paha siga ja palju viga: maa külmetand ja kärss kärnas.

VNg — 1 var.

h₅. Paha siga, palju viga; maa külmetand, kärss kärnane.*

* pallu (Hel, Tt), paelu (Trv), pailu (Trv, Pst); vika (Hel); külmenud (Saa), külmand (Hel, MMg), külmend (Trv, Vil), külmänu (Hel), külmän, külman (Hel), külmenu (Trv, Pst, Tt); kärnän, kärnan (Trv), kärnäne (Tt), kärnas (Vil, MMg)

Wied. 142, Kündja nr. 48 (1883) 573; Saa, Vil, MMg, Tt (Veske) — u. 15(18) var.

h₆. Paha siga, palju viga: maa külman ja kärss kärnan.

Hel — 1 (2) var.

h₇. Paha siga, palju viga: üts kõrd maa külmän, tõe kõrd kärss kärnan.

Hel — 1 var.

h₈. Paha siga, palju viga: puhu moa külmand, teise kärss kärnas.

Pöi — 1 var.

h₉. Paha siga, palju viga: kunas maa külmetanud, kunas kärss kärnas.

Kuu — 1 var.

h₁₀. Paha siga, palju viga: millal kärss kärnas, millal maa külmetand.

Hlj — 1 var.

h₁₁. Paha siga, palju viga: juba kärss kärnas, juba maa külmetanud.

Kuu — 1 var.

i. Paha siga, pal'lu viga: kunas maa külman, kuna kärss kärnas, songimise aega ei olegi.

Vil — 1 var.

- j. Paha siga, palju viga: kui maa külmenu, siis tal kärss kärnas.
Trv — 1 var.
- k₁. Paha siga, mitu viga: maa külmen, kärss haige.*
* külman (Hil)
Rid, Hil — 2 var.
- k₂. Paha siga, mitu viga: puhu maa külman, teise kärss haige.
Muh — 1 var.
- l₁. Paha siga, paelu viga: kärss haige ja maa külmetand.
Kos — 1 var.
- l₂. Paha siga, pailu viga: puhu kärss haige, teise maa külmand.*
* palju (Khk); tõise (Kaa)
Sa — 3 var.
- l₃. Paha siga, palju viga: puhu maa külmand, teise kärss haige.
Pöi — 1 var.
- l₄. Paha siga, palju viga: tüka maa külmand, teise kärss haige.
Rak — 1 var.
- m. Paha siga, sada viga: puhu kärss haige, tõise maa jääs.
Krj — 1 var.
- n. Paha siga, mitu viga: kärss kärnas, maa kõva.*
* kärts (Rap v. Mär)
Huvit. V Lisa 16; Rap v. Mär (Poom) — 1 v. 2(2) var.
- o. Paha siga, palju viga: maa kõva, kärss kärnas.
PJg — 1 var.
- p. Paha siga, mitu viga: maa kõva, kärss katki.
HMD v. Ris (Treumann) — 1 var.
- q. Paha siga, mitu viga: maa külmetanud, kärss katki.
E: 94 — ?(1) var.
- D₂. Pahal seal ikka viga: suvel kärss kärnas, talvel maa külmunud.
Jänes-Parlo 119 — ?(1) var.
- D₃. Pahal sial on maa alati külmetand ja nina kärssus.
JJn — 1 var.
- D₄. Paha siga, palju viga: maa külmetanu, nina kärssus.
Saa — 1 var.
- D_{5a}. Patur siga, mitu viga: kärss kärnes, maa külmetand.
Pil — 1 var.
- b. Patur seal mitu viga: kuna kärss kärnas, kuna maa külmanu.
?Ran (Raag) — ?(1) var.
- c₁. Patur siga, palju viga: kärss kärnas, maa külmetand.*
* külmetanud (Pär)
Pär, Vil — 2 var.
- c₂. Patur siga, palju viga: kärss kärnas ja maa külmetanud.
Vil (Suurkask) — 1(2) var.
- c₃. Patur siga, palju viga: kärts on kärnas, maa on külmetanud.
Jür — 1 var.
- d. Patur siga, palju viga: kärss kärnas ja maa kõva.
Meelej. nr. 22 (1887) 175 — ?(7) var.
- e. Patur siga, viis viga: kamar külmetanud, kärss kärnas.
?Tt (Eisen) — ?(1) var.
- D_{5a}. Sant siga, mitu viga: kärss kärnas, maa külmetand.*
* kärts (Rap v. Mär)
Rap v. Mär (Poom), Mär, Kul — 3 var.
- b. Sant siga, mitu viga: kärss kärnas, maa kõva.
Kul — 1 var.
- c₁. Sant siga, mitu viga: maa külmand, kärss haige.
Emm — 1 var.
- c₂. Sant siga, mitu viga: puhu maa külmand, teise kärss haige.
Kär — 1 var.
- c₃. Sant siga, mitu viga: kord maa külmanud, kord kärss haige.
Pöi — 1 var.
- d₁. Sant siga, sada viga: kärss kärnas, maa külmetanud.
EKMS III 497 ja 1063 — 1?(2) var.
- d₂. Sant siga, sada viga: kärts kärnas ja maa külmetand.*
* kärss; külmetanud (trükised)
Mihkla-Parlo-Viidealepp I: 113, Vih. (1949) 93; Vig (Saalist) — 1(3) var.
- e. Sant siga, sada viga: puhu kärss haige, tõise maa külmand.*
* teise (Kär)
Kär, Kaa — 2 var.
- f. Sant siga, sada viga: puhu kärss haige, tõise maa kõva.*
* teise; kõva (Krj)
Krj, Kaa — 3 var.
- g. Sant siga, sada viga: puhu kärss haige, teise maa jäes.
Khk — 1 var.

- h. Sandi seal seitse viga: teise kärss kärnas, teise maa jääs.
Mus — 1 var.
- D7a1. Vingjal tsial mitu vikka: kärss kärnan, maa külmanu.
Kan — 1 var.
- a2. Vingjal seal mitu viga: kärss kärnas, maa külmenu.
Trv v. Rõu (Slipsen) — 1 var.
- a3. Vingjal tsial mitu vika: kärss kärnäne ja maa külmanü.
Har — 1 var.
- a4. Vingjal tsial mitu viga: kärss kärnan ja maa külmanu.
Ote — 1 var.
- a5. Vingjal tsial mitu vika: maa külmanü, kärss kärnäne.
Rõu, ?eL (Suurkask) — 1 v. 2(2) var.
- a6. Vingjal tsial um mitu vika: maa külmanü, kärss kärnan.
Rõu — 1 var.
- a7. Vingjal tseal om mitu vika: kärss om kärnäne ja maa om külmanü'.
Rõu — 1 var.
- a8. Vingjal tsial iks mitu vika: küll maa külmanü, küll kärss kärnäne.
Urv — 1 var.
- a9. Vingjal tsial mitu vikka: kona maa külmanu, kona kärss kärnäne.
Ote — 1 var.
- a10. Vingjal seal mitu viga: kuna maa külmanud, kuna kärss kärnäne.
Norm. 213 — ?(1) var.
- b1. Vingjal tsial mitu vika: kärss haigõ, maa külmanü.*
* tseal; mito (Räp)
Rõu, Räp — 2(4) var.
- b2. Vingjal tsial mitu vika: maa külmanü, kärss haigõ.*
* tseal; külmanu; haige
Plv — 2 var.
- b3. Vingjal tsial mitu vika: maa külmanü ja kärss haigõ.
Võ — 1 var.
- b4. Vingjal tsial mitu vikka: kärss haige ja maa külmanü.
Võ (Schmidt) — 1 var.
- b5. Vingjal tsial mitu vika: kuna kärss haigõ, kuna maa külmanü.*
* mito (Plv)
Kam v. Se (Relli), Plv, Se — 3 var.
- b6. Vingjal tsial mitu vika: kui kärss haige, kunas maa külmanü.
Kan — 1 var.
- b7. Vingjal tsial mito vikka: vahel maa külmanu, vahel kärss haigõ.
Plv — 1 var.
- b8. Vingjal tseal om mitu vika: kas om maa külmanu vai om kärss haigõ.
Vas — 1 var.
- c1. Vingjal tsial viis vika: maa külmanü, kärss haigõ.
Vas v. Se (Prants) — 1 var.
- c2. Vingjal tsial um viis vika: kärss haigõ ja maa külmanu.
Vas — 1 var.
- c3. Vingjal tsial viis vika: kärss kärnah, maa külmanö.
Räp — 1 var.
- d1. Vingjal tsial kõgõ viga: kuna kärss kärnah, kuna maa külmanö'.
Se — 1 var.
- d2. Vingjal tsial öks viga: kuna kärss kärnah, kuna maa külmanö.
Se — 1 var.
- e1. Vingjal tseal iks viga: kõrd kärss haige, kõrd maa külmanu.
Vas v. Se (Sandra) — 1(3) var.
- e2. Vingjal tsial iks viga: mõnikõrd maa külmanu, mõnikõrd kärss haige.
Võ-Se (Stein) — 1(2) var.
- e3. Vingjal tsial kõõ viga: kuna kärss haigõ, kuna maa külmanü.
Se (Relli) — 2(3) var.
- f1. Vinguril tsial mitu viga: millal kärss kärnas, millal maa eatanud.
Pal — 1 var.
- f2. Vinguril seal ikka mitu viga: millas kärss kärnas, millal maa jäatanud.
Trm — 1 var.
- g1. Viis viga ikka vinguril seal: millal maa jääs, millal kärss kärnas.
Iis — 1 var.
- g2. Viis viga vinguril seal: milla maa jääs, milla kärss kärnas.
Hlj — 1 var.
- h1. Vingur sigä, viis viga: külmetand maa ja kärss kärnas.
Koe — 1 var.
- h2. Viis viga vinguril seal: kärss kärnas, maa külmanud.
Jõh (õpil.) — 1 var.
- h3. Viis viga vinguril seal: millal maa külmetand, millal kärss kärnas.
Vng — 1 var.
- i1. Vinguril seal mitu viga: maa külmetand ja kärss katki.

Stein 69, EKMS III 497; ?Tt (Kreutzw.) — 1?(6) var.

- i₂. Vingrul seal on mitu viga: maa külmetand ja kärs katki.

Wied. 208, Kündja nr. 4 (1884) 46 — ?(2) var.

- j. Vingrul seal on mitu viga: millal kärs kärnas, millal maa eas.

Lai — 1 var.

- k. Viis viga vinguril sial: millal maa jääs, millal kärs kibe.

Iis — 1 var.

- l. Viis viga vinguril seal: millal muru jääs, millal kärs kärnas.

Trm (õpil.) — 1 var.

- m. Vinguv siga, mitu viga: maa külmetanud, kärss katki.

E: 94 — ?(1) var.

- D₈. Viis viga virisejal seal: kunas kärss kärnas, kunas maa külmetanud.

Iis — 1 var.

- D_{9a1}. Kärnatsel tsial iks mitu vika: kunas kärss kärnan, kunas maa külmän.

Võn — 1 var.

- a₂. Kärnatsel tsial iks mitu vika: kona kärs kärnane, kona maa külmanu.

Ote — 1 var.

- a₃. Kärnasel seal mitu viga: kona maa külmanu, kona kärs kärnan.

Kam — 1 var.

- b. Kärnatsel tsial üks mitu vika: kärs haigõ ja maa külmänü.

Har — 1 var.

- c. Kärnasel seal on mitu viga: milla kärs kärnas, milla maa eatand.

Lai — 1 var.

- D₁₀. Kärnatsel sial om alati viga: häda, kui kärts haige, häda, kui maa külmanud.

As (Pint) — 1 var.

- D₁₁. Marjatsel tsial om mitu vikka: kärss kärnane, maa külmänü.

San — 1 var.

- D_{12a}. Kängur siga, mitu viga: kärs kärnas ja maa külmetan.

Aud — 1 var.

- b. Kängur siga, metu viga: maa külmetan, kärts kärnas.

Aud — 1 var.

- D_{13a1}. Laisk siga, mitu viga: puhu kärs haige, tõise maa külmänd.

Kaa — 1 var.

- a₂. Laisk siga, aga mitu viga: puhu kärs haige, teise maa külmänd.

M. Kolmi seletus: laisa inimese kohta.

VII — 1 var.

- a₃. Laisk siga, mitu viga: puhu kärs haige, teise maa külm.

Krj — 1 var.

- a₄. Laisa seal mitu viga: puhu kärs haige, teise maa külmänd.

Sa (Allas) — 1(3) var.

- b. Laisk siga, sada viga: kärts kärnas, maa külmetanud.

EKMS II 416 — 1?(1) var.

- E_{1a}. Vingjäl tsial iks hädä: kona kärs kärnan, kona maa jälle külmänü.

Kan — 1 var.

- b. Vingjal tsial mitu hättä: kärs lahki, maa külmänü.

Har — 1 var.

- c. Vingjal tsial üks hädä: kuna kärs haigõ, kuna maa külmänü.

Se — 1 var.

- E_{2a}. Kärnasel seal alati häda: millal kärss kärnas, millal maa jäätand.

Pal — 1 var.

- b. Kärnatsel tsial om iks pal'lu hättä: hädä, ku maa külmänü, hädä, kui kärs kärnan.

Võn — 1 var.

- E₃. Marjatsel sial om mitu hädä: kuna kärs kärnan, kuna maa külmän.

TMr — 1 var.

- F₁. Pahal pörsal alati viga: kunas maa külmanud, kunas kärs katki.

?Trv (Johanson) — 1?(1) var.

- F₂. Pahal pörsal ikka viga: suvel kärss kärnas, talvel maa külmunud.

Kask-Vaigla-Veski Lõ² 66 — ?(1) var.

- F_{3a}. Kärnatsel pörsal pal'lu viga: konas kärs kärnas, kona maa külmenu.

Puh (Arak) — 1 var.

- b₁. Kärnasel pörsal mitu viga: kärs kärnas, maa külmetand.

SJn — 1 var.

- b₂. Kärnasel pörsal mitu viga: kuna kärs kärnas, kuna maa külmetanud.

Ksl — 1 var.

- b₃. Kärnas pörsal mitu viga: ükskord maa külmetand, teinekord kärs kärnas.

Pal — 1 var.

- c. Viis viga kärnasel pörsal: millal kärs kärnas, millal maa külmetand.

Sim — 1 var.

- d. Mõnda viga kärnasel põrsal: maa jääs ja kärs kärnas.
Hlj — 1 var.
- F4. Näljasel põrsal mitu viga: kärs kärnas ja maa külmetand.
Tln — 1 var.
- G. Mõnda vaeva kärnasel põrsal: maa jääs ja kärs kärnas.
Hlj — 1 var.
- H. Mis viga vinguril sial: maa jääs, kärs kärnas, süüa ei anta sugugi.
Hlj — 1 var.
- I. Vingjal tsial mitu vika: kuna kärs kärnäh, kuna maa külmänü', kuna mahuui kartul suuhtõ.
E. Kirsi seletus: «Nende kohta, kes ikka nurisevad oma elu ja töö üle, ise aga millegagi hakkama ei saa.»
Se — 1 var.
- J. Vingurile seale on alati paha: millal maa märg, millal kärss kange.
Rkv — 1 var.
- K. Vingujal seal on ikka mitund viga: millal kõht tühi, millal kärss haige.
Plv — 1 var.
- L. Vingjal tsial viis vikka (õiget vika ole ei ühtegi): kärs haige, maa külmanu.
Rõu — 1 var.
- M. Viga põrsal, viga söögil: kona kärss kärnan, kona maa külmänü.
Kam — 1 var.
- N. Kärnätsele tsial üks kärs kärnane, maa külmänü.
Rõu — 1 var.

*

- O. Üks siga, sada viga: kärs kärnas, maa külmetand.
SJn (Kielas) — 1 var.
- Vt. 15022 C.
- P. Kel tsial üks kärs kärnane, tuul maa külmänü.
Urv — 1 var.

*

- Qa1. Maa külmetud, kärs katki.*
* külmetand (Wied., Kündja), külmetanud (KAH, E)
* Helle 345/6, Hupel 112, Poromenski EGr. 204, Wied. 110, Kündja nr. 44 (1883) 524,

KAH EKAI 154, E MVH 83 — 1(12) var.

*

Maa külmetud, Kärs katki, mer nicht Luft zu arbeiten hat, findet leicht Excusen. (die Erde ist gefroren, die Schnauze entjwey.)

- a2. Kärs katti, maa külmetand.
SJn, Tt (Veske) — 2 var.
- b. Maapind külmetand, sea kärs katki.*
* külmetanud (E)
Stein 41, Wied. 111, Kündja nr. 44 (1883) 524, E 52; ?Tt (Kreutzw.) — ?(7) var.
- c1. Kärs kärnän, maa külmänü.*
* kärst; külmenu (Hls)
Hls, Ote — 2 var.
- c2. Maa külmenu, kärss kärnane.
Trv — 1 var.
- c3. Kuna kärss kärnane, kuna maa külmanud.
TMr — 1 var.
- d. Maa külmanu, kärs katki.
EPost. nr. 16 (1886) 3 — 1?(1) var.

*

- R. Viis viga vinguril, kuus kurtu kurtijal.
?Lüg(Källo) — 1?(1) var.
- Vrd. kk: Ta nuriseb nigu tsiga: kona maa külmanu, kona kärs kärnan (Rõn).
- Vrd. 14037. Vihasajal viis viga, targal ei häda mldagi.
11450. Süü rokal, süü vasikal.
8229. Pahal lapsel palju viga.
5320. Laisal üks suvi lämml ja talv külm, käpp kärnän ja maa külmänü.

8238. PAHA SIGA, PAREM ÖNN — 8 var.

A.

*

* paremb (Rak)
Jõh, Rak, Ksi, Lai, Pal, Trt, Tt (Vilberg) — 7 var.

B. Hia siga, halb önn, paha siga, parem önn.

Pal — 1 var.

- Vrd. 8221. Paha koer, parem önn.
8210. Mida pahem mees, seda parem önn.
10396. Tsial veidü önnõ, tuugi mullaga koon.

8239. PAHA SIGINEB PAHA — 1?(1) var.

?Vig (Aitsam).

8240. PAHA SÖDUR, KES EI TAHA
KINDRALIKS SAADA — 1(4) var.

- a. —
Norm. 213; Trt (Normann) — 1(2) var.
- b. Vilets on soldat, kes kindraliks ei
looda.
Kuusik KT 205 — ?(2) var. Vene vana-
sõna tõlge.

8241. PAHA SÕNA PALAGU, HÄÄ SÕNA
ELÄGU — 1 var.

Võ (Schmidt).

8242. PAHA TAHTMINE LEIAB IGAL
ASJAL PAHA PÕHJA — 1?(2) var.

Wied. 142, Kündja nr. 48 (1883) 573.

8243. PAHEM PUUL KANNAB LAKKA,
AGA PAREM PUUL KANNAB
PIITSÄLUÄGID — 1 var.

J. Moisa seletus: «Kes hobese kasvatab,
sii piäb laka pahemale puale harjutama.»
Kod.

8244. PAREM IKKA PAHA LÕNG KUI
HEA TAKK — 3(5) var.

Aa. —
Norm. 151, EKMS III 604; Trm (Soodla)
— 1(3) var.

- b. Parep halv lang kui hüä pakal.
Se — 1 var.
- B. Parem one ike hüvä lõng kui paha
pakal.
Kod — 1 var.

8245. PAHANDUS EI TULE ÜHELT
POOLT, VAID TULEB IKKA
KAHELT POOLT — 4 kuni 5(12) var.

A₁a. —
Wied. 142, Kündja nr. 48 (1883) 573 — 1(3)
var.

- b. Pahandus ei tule ühelt poolt, vaid
ikka kahelt poolt.
E 65, E² 39 — ?(4) var.

A₂a. Pahandus ei tule õhelt poolt.
M. Mäesalu seletus: mõlemad vastaspool-
led on süüdi.
Hää — 1 var.

- b. Ega pahandus tule ühelt poolt.
?Kuu (Vilbaste) — 1?(1) var.

c. Ega pahandus ühelt poolt tule.
Trv v. Rõu (Siipsen) — 1 var.

B₁. Ei tüli tõuse ühelt poolt, vaid kasvab
kahelt poolt.
PJg (Reinson) — 1 var.

B₂. Tüli ei tule kunagi ühelt poolt.
?Ran (L. Kallas) — ?(1) var.

Vrd. 4669. Vaj tuleb kuri ühest poolest, kui
pole teist poolt vasto.

8246. PAHANDUS TULEP PAHANDUSE
PÄÄLE — 1?(1) var.

?Plv (Tobre).

8247. ÄI PAHANDUS PALGATA JÄÄ —
1 var.

Kaa (Reinart).

8248. PAHANEDA VÕIT, A MINGU UI
PALAMA — 1?(1) var.

?Vas v. Se (Sandra).

8249. PAHUR LAPS KATSUB PÄRAST —
1?(2) var.

Lindenberg ATT 69.

8250. EI PALJA PAIGA KASVATA SA
POISSLAPSI ÜHT — 1 var.

Põl (Rand).

8251. PAIGATUGA SAAP TERVET —
1 var.

Rõn (Pedajas).

Vrd. 13390. Vanaga vahtsene saias.

8252. KUIDA PAIK, NÕNDA PRUUK* —
1?(13) var.

* kuda (Stein), kudas (E), kuidas (E²)
Stein 32, Wied. 86, Kündja nr. 41 (1883)
491, E 45, E² 89, Norm. 210; ?Tt (Kreutzw.).

8253. PAIK PEAB SUUREM OLEMA KUI
AUK — 1 var.

Saa (Tiitus).

8254. PANDUD PAIK ON TUNDA —
1 var.

Kaa (Jakson).

8255. PAREMB PAIK PAIGA PÄÄL KUI NIRMAS-NARMAS NAHA PÄÄL — 1 v. 2(2) var.

- A. —
Ote (Kukrus) — 1 var.
B. Enne olgu paik paiga peäl kui auk augu kõrvas.
Sannumetoja III (1850) 107 — 1?(1) var.
Vt. 8256 F.

8256. PAREM ON PAIK KUI AUK — 5 kuni 8(18) var.

- Aa₁. —
Körber VRMK 56 — 1?(1) var.
a₂. Parem paik kui auk.
Nurmik I 97; ?Ran (L. Kallas) — ?(5) var.
a₃. Paik parem kui auk.
?Sa (R. Kallas v. anon.) — ?(3) var. Võib olla Körberile tagasi viidav.
a₄. Param ikka paik kut auk.
A. Ranna seletus: «Sama, mis «Kus silm, seal külm; kus sõlm, seal soe». Ka sel puhul, kui paigat riidet häbenetakse.»
Pöi — 1 var.
b. Paik ikki änam ku auk.*
* ikka; enam; ku (trüklised)
Norm. 146, EKMS III 604; Hää (Martinson) — 1(3) var.
B. Parem paik pahasti kui auk heasti.
Vig — 1 var.
C. Parem pahem paik kui õel auk.
T. Wiedemanni seletus: «Õöldakse selle kohta, kui riide nõelutud on.»
Kos — 1 var.
D. Paremb vastnõ paik kui vana mulk.
Rõu — 1 var.
E. Kümme paika on paremad kui üks auk.
Sannumetoja III (1850) 107 — 1?(1) var.
F. Enne olgu paik paiga peäl kui auk augu kõrvas.
Sannumetoja III (1850) 107 — 1?(1) var.
Vt. 8255 B.

8257. KES HINDÄD PAIGATA MÖISTAB, SII KA TOIST PALLOMA EI KÄÜ — 1 var.

Plv (Tamm).

8258. PAIGAT RÕIVAS OM LÄMMI — 1 var.

Se (M. Linna).

8259. PAREM PAIGAT RIIE KUI PALJAS IHU — 3(10) var.

- Aa. —*
* paigatud (trüklised)
E 67, Norm. 232, EKMS I 1150 ja IV 424; Trv (Parts) — 1(6) var.
b. Paremb lapitud riide kui paljas ihu.
Jõh — 1 var.
c. Parem paigatud riie kui ilus ihu.
E: 78 — ?(2) var.
B. Parem paigatud püksid kui paljas perse.
Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.

8260. EI PAINDUV PUU NALJALT MURDU — 1(2) var.

EKMS II 515; JJn (Oberg).

8261. ENNE PAENDUB, PÄRAST MURDUB — 1 var.

Äks (Blaubrik).

8262. MIS EI PAINU, SII MURRAB — 2(4) var.

- a. —*
* paindu (Norm.)
Norm. 174; Trv (Kill) — 1(3) var.
b. Kes ei taha korra järele painduda, see murtakse.
EKMS III 19 — 1 var.
Vrd. Gr. SKO III 87 (s. k.).

8263. PAINUTA NOORELT POJA SELGA — 1 var.

As (Kuusik).

8264. PALLÕ PAA-ALUST, KUMARDA KOOGUASOND — 1 var.

Urv (Seen).

8265. EGA PAJUST PALKI SAA — 3(12) var.

- A. —*
* pajust (Tür)
E 15, E: 90, EKMS IV 439; Tür, Trv — 2(8) var.
B. Ega pajust palki saa ega laisast töötegitaj.
Norm. 223, EKMS II 415; ?Rid (Hilemägi) — ?(3) var. Ilmselt koguja individuaalvariant.

- C. Ega võsuviitsast saepakku saa.
Pal — 1 var.
8266. ENNEM KARDAB PAJUPÕOSAS
KULMA KUI VARANE RUKKIORAS
— 4(6) var.
- A. — *
- * varajane (EKMS)
Norm. 89, EKMS III 376; Vig (Saalist) —
1(3) var.
- B. Ennem kaob pajupõosas metsast ära
kui ennem laaritsapäeva tehtud rukis.
Kul — 1 var.
- Ca. Rükki kõnelenud muiste: «Enne liigub
paju paigalt kui mina, kui mind kolm
päeva enne või kolm päeva pärast
pärtlipäeva tehakse.»
Vil — 1 var.
- b. «Ennem liigub paju paigalt ku
mina,» kõnelenud rükki, «ku mend
kolm päeva enne ja kolm päeva pä-
rast pärtlipäeva maha tehakse.»
Vil — 1 var.
- Vrd. 9826. Rukis tuleb külvata kolm päeva enne
pärtlipäeva või kolm päeva pärast pärtli-
päeva.
8267. PAJUPÕOSAS MAKSAB PALGA —
1 var.
- L. Briedise seletus: teoorjuse kohta.
VII.
- Vrd. nlj: Lätt nr. 5.
8268. PERÄST PAKAST PARANEVA
ILMA — 1 var.
- Vas (Lenzius).
8269. KUIDAS PAKK, NENDA TALB —
1 v. 2(10) var.
- a₁. —
Wied. 86, Kündja nr. 41 (1883) 491, E 45,
E: 67 ja 88 — 1(8) var.
- a₂. Kuidas pakku, nõnda talva.
?Vil (Leoke) — 1?(1) var.
- b. [Paku järgi] valitakse talb.
Kimp. KH 81 — ?(1) var.
- Vrd. 2743. Jäme pakk tarvitab jämedad talva.
8270. EGA PAKUTUD PALUKENE
KÕLBA — u. 10(15) var.
- Aa₁. —
Rak, Jjn — 2 var.
- a₂. Ega pakutud paluke ei kõlba.
Jõh, Hlj — 2(3) var.
- a₃. Pakutud paluke ei kõlba.
Iis, Rak — 2 var.
- a₄. Ega pakutud palake iales kõlba.
Jõh — 1 var.
- a₅. Ei pagutud pala kelba kellegis.
Kuu — 1 var.
- b. Pakutud palukest ei taheta.
Plt — 1 var.
- B. Pakut leiba ei taheta.
?Sa (Allas) — 1?(3) var.
- C. Pakutut ei võta kosilano.
Vas — 1 var.
- D. Surmale pakutud palakene ei kõlba.
Lüg (Källo) — 1 var.
- Vt. 10720 H.
- Vrd. 10818, eriti B: Susi ei sõõ pakutud.
8271. Ega pakutud palukest ei maksa põ-
lata.
2563. Jumal ei võta pakutud leiba.
8271. EGA PAKUTUD PALUKEST EI
MAKSA PÕLATA — 1 var.
- Jõh (Wiedemann).
- Vrd. 8270. Ega pakutud palukene kõlba.
8272. KUI PAKUTAKSE, PARGI NAHKA
— 1 var.
- Kõp (Laarmann).
- Vrd. 8442. Pane aga pauna, mis pakutakse.
8273. PAKUTUD ASI ON HALV — 1 var.
- Rap v. Mär (Poom).
8274. PAKKUS EI SUA OIGÕD RAHA —
1 var.
- Khn (S. Saar).
8275. PAKLANE KASVAS PAJUN, AGA
VILLANE EI VINNU LAUDASKI —
6(8) var.
- A_{1a1}. —
Plv (Rocht) — 1 var.
- a₂. Paklanõ kasus pajuh, villanõ ei vin-
nu laudahki.
Vas — 1 var.
- b. Paklane paasus paju veerehki, villanõ
ei taha laudahki vinnüda.
Plv — 1 var.
- A₂. Paklast paiskab põld, aga villane ei
veeri laudangi.
Nõo — 1 var.

- B. Paklane kasus paju all, villane vere pääl.
Vas v. Se (Sandra) — 1(3) var.
- C. Villanõ kasus vere pääl, linanõ kasus puhmu all.
Se (Pino) — 1 var.
- Vrd. 5251. Linad kakud kannu veerest, villa ei saa kivi otsast.
8276. EGA PAKSU PAGUJE MENNA — 1 var.
Hlj (Rehberg).
8277. KUS SEE PAKS LÄHEB, SINNA LÄHEB SEE VEDEL KA — 1(7) var.
- a. _____
Pär (Rosenplänter) — 1 var.
- b. Kus paks läheb, senna läheb vedel ka.
Wied. 93, Kündja nr. 42 (1883) 502 — ?(4) var.
- c₁. Kus paks läheb, läheb vedel ka.
E 47 — ?(1) var.
- c₂. Kuhu paks läheb, läheb vedel ka.
E² 87 — ?(1) var.
- Vrd. 8281. On läinud paks, mingu vedel koa.
8278. MEDA PAKSEMB, SEDA PAREMB — 2 (6) var.
- a. _____
Puh (Arak) — 1(3) var.
- b₁. Mis om paksem, see om kah ikki parem.
Trv (H. Kallas) — 1 var.
- b₂. Mis on paksem, see on parem.
Norm. 159, EKMS IV 23 — ?(2) var.
- Vrd. 8282. Paks ikka parem kui paljas vesi.
8289. Paks param pühjas.
8279. MIDA PAKSEMB PALA, SEDÄ JÄMEB JULK — 1 var.
Trv (Kill).
8280. MIDA PAKSEM LUMI TALVEL, SEDA PITKEM VILI SUVEL — 4(9) var.
- Aa. _____
Krj (Kingssepp) — 1 var.
- b. Mida paksem lumi talvel, seda paksem vili suvel.
Norm. 86, EKMS III 377 — ?(3) var.

- c. Palju lund talvel, palju vilja suvel.
EKMS I 612 ja II 703; Vig — 1(3) var.
- B. On jaanuaris sügav lumi, kasvab paks vili.
Mus — 1 var.
- C. Mida suurem hang, seda suurem vili.
Hls — 1 var.
- Vrd. 4849. Mida kõrgemad lumehanged, seda suuremad viljarõugud.
8281. ON LÄINUD PAKS, MINGU VEDEL KOA — 1?(1) var.
?Rid (Hilemägi).
- Vrd. 12060. Kui on läinud trumm, siis mingu ka pulgad.
8277. Kus see paks läheb, sinna läheb see vedel ka.
8282. PAKS IKKA PAREM KUI PALJAS VESI* — 2(3) var.
* param (Khn)
EKMS III 34; Khn, Mih.
- Vrd. kk: On natuke parem kui paljas vesi (Hmd v. Ris).
- Vrd. vellerism: Susi läti üle vee, pussahas, käänt tagasi, lakahas, ütles: «Paremb om kui paljas vesi» (Võ-Se).
- Vrd. 8278. Mida paksemb, seda paremb.
8283. PAKS KOOR, VEDEL PIIM — 1?(9) var.
Stein 51, Wied. 142, Kündja nr. 48 (1883) 573, E² 93; ?Tt (Kreutzw.).
8284. PAKS KÜLV ON PÖLLU ILU, HARV KÜLV SALVE ILU — 2 var.
- A. _____
EKMS III 377 — 1 var.
- B. Tiht oras põllu ilu, harb oras salbe ilu.
Mih (Piile) — 1 var.
8285. PAKS MAKSAB RAHA — 7(9) var.
- a₁. _____
Jõh (Mets) — 1 var.
- a₂. Paks ige raha maksab.
E. Lindström'i seletused: 1) «Paks toit on väärtuslikum.» 2) «Oeldakse paksu toidu puhul.»
Kuu — 2 var.
- a₃. Paks ikka maksab raha.
Khn — 1 var.

- a4. Paks maksab ikka raha.
A. Kalmuki seletus: «Kohvi kohta.»
Aud — 1 var.
- b. Paksu eest mastas raha.
TMr (anon.) v. Vru (R. Kallas) — 1(3) var.

- c. Paksu eest on raha makstud.
Iis (õpil.) — 1 var.

Vrd. 80. Aeg on raha.

8286. PAKS NAHK TAHAB KIBET HOOP
— 2(6) var.

A. — *

* kibedat (trüklised)
Wied. 142, Kündja nr. 48 (1883) 573; TMr
— 1(5) var.

- B. Paksem nahk, tublim huup.
Vil — 1 var.

8287. PAKSOH PERREH SÜVVÄS AR
PASK KA' — 1 var.

Se (Pino).

8288. PAKS PADA PALOTAS PUDRO —
1(3) var.

a. —

I. Poolakese seletus: «Liig kange valitsus,
hirm laste kottjal.»
Räp — 1 var.

- b. Paks pada põletab pudru.
Norm. 169, EKMS II 439 — 2(2) var.

8289. PAKS PARAM PÖHJAS — 1 var.

Hii (Tikerpuu).

Vrd. 8278. Meda paksemb, seda paremb.

8290. PAKS SEEME KAUTAB, HARV
SEEME KASVATAB — 2(38) var.

Aa. — *

* kaotab (KAH, Sander, Jürjens, E, E²,
Norm., EKMS)

* Helle 350, Hupel 114, Neus 234, Porom-
miski EGr. 210, Stein 54, Wied. 142,
Kündja nr. 48 (1883) 573, KAH EKAI 156,
Sander I 69, Jürjens 26, E 65, E² 70,
Norm. 88, EKMS III 377 — 1(27) var.

~~Paks seme kaotab, harv seme kasvatab, Peran muh
nicht zu dicke erdeten.~~

- b. Paks seeme kautab, harv seeme kosu-
tab.*

* kaotab (EKMS)

Stein 51, Wied. 142, Kündja nr. 48 (1883)
573, EKMS III 377 — 2(7) var.

- c. Paks külv kautab, harv kosutab.
Tön. RP² 216 — 2(1) var.

- d. Paks külv kahandab, harv kasvatab.
Tön. Täht. (1911 juuni) — 2(1) var.

- Ba. Kaits seemend kahandab, paras seeme
paisutab.

Trv (Meos) — 1 var.

- b. Kats seemend kautab, harv seeme kas-
vatab.

Laakm, Mr Kal. (1862 mai) — 2(1) var.

- Vrd. Ol. Lisa nr. 11 (1888) 173: Paks küli ka-
sulik, õhuke võsuv.

8291. PAKSU PIÄT PAINUTAMA,
PEENIKEST PERÄN VEDÄMÄ —
1 var.

Nõo (Speak).

- Vrd. 8292. Paremp paksu painutada kui peeni-
kest peran vedada.

8292. PAREM PAKSU PAINUTADA KUI
PEENIKEST PERÄN VEDADA —
u. 65(86) var.

Aa1. — *

* paremb (Stein; Hel, Trv, TMr, Vön, Nõo,
Puh, Ran, Ote, Kan, Urv, Rõu, Plv), paremp
(Krk, Ote, Vö-Se); painutade (Hel), painu-
te (Krk, Trv), paenuta (Trv, Rõn), painuta
(Rõu, Plv), paenutada (Pal, MMg, TMr,
Vön, Nõo, Ran, Rõn, As), paanutad (Vön),
paanutada (Rõu); ku (Trv, Ran, Urv, Rõu,
Plv); peenikesta (Stein), peenikest (Ote,
Kan, Urv, As), piänikest (MMg), peenü-
kest (Plv, Rõu), peenükeist (Rõu); perän
(Krk, Hel, Trv, Vön, Nõo, Puh, Ran, Rõn,
Ote, Kan, Urv, Rõu, Plv), perähn (Rõu),
peräh (Räp), perra (Vö-Se), peräl (MMg,
Trt); vedäde (Krk, Hel), vedade (Trv),
vedädä (Trv, MMg, Nõo, Puh, Ran), vidä-
dä (Vön, Ote, Urv), vidada (Kan, Vö-
Se), vitä, vittä (Rõu, Plv, Räp), vitta
(Plv)

Stein 50, Post. nr. 39 (1887) 3, EPost. nr.
2 (1889) 3; Krk, Vil, Ta, Vö, Vö-Se (Stein),
As (Pint), Ti (S. Veske) — u. 50(67) var.

- a2. Paremp paksu painutada kui peent pe-
ras vedada.

Lüg — 1 var.

- a3. Paremb paks painuta kui peenikene
peran vidada.

Rõu (A. Jennes) — 1 var.

- a₄. Paremb iks paks painuta ku peenü-
kene perän vitä.
Rõu (A. Jennes) — 1 var.
- a₅. Paremb ikka paksu painutada kui pee-
nikest peran vedada.
A. Rõõmu seletus: «Ennem olgu tusedam
naine kui kõhn.»
Jõh — 1 var.
- a₆. Paremb on paksu painutada kui peeni-
kest päral vedada.*
* paenutada; perän (Trt)
Pär, Trt — 2 var.
- b. Paremb paksu naist paenute kui pie-
nüt perän vetä.
Krl — 1 var.
- c. Paremb paksu painutada kui peenikest
järele vedada.*
* paenutada (E; SJn); piinikest; vidada
(SJn); järel (E; Rak, SJn)
Wied. 147, Kündja nr. 48 (1883) 573, E 08,
EKMS II 1113; Rak, SJn — 3(8) var.
- B. Paremb pakso painuhta ku pikkä pe-
rähn vittä.
Võ (Schmidt) — 1 var.
- C. Paremb paksu paenutada kui vedelat
venitada.
Võn — 1 var.
- D. Paremb paksu kargates kui vedeld
peran vedades.
Trv — 1 var.
- E. Paremb lühikest jämet seljas kanda
kui pikka peenikest perän vedada.
Lai (Jaama) — 1 var.
- Vrd. 8291. Paksu plät painutama, peenikest pe-
rän vedämä.
8498. Paremb peenikest perän vitä kui pak-
so painutada.
8802. Paremb pikka peran vedada kui lü-
hikeist kaalan kanda.
8293. SENIKS KUI PAKS KÖHNÄKS
LÄHTEB, ON JUBA KÖHN VETRU
VALJÄ VISKAND — 1 var.
Kuu (Lindström).
8294. KES PAKSUST PATTÄ PAND VÕI
VALGEST VAANASSE — 1 var.
pand = pannud
Vig (Laiptmann).
Vrd. 2029. Ilu el panda padaje ega kaunist
kattelaie.

8295. PAREMB PALA HOIOTAS IKS
PERRÄ — 1 var.
Urv (Seen).
Vrd. 8297. Paremb paluke jäetakse ikka halgele.
8296. PAREMB PALA PALVEGA KU
TUKK TÖRAGA — 1 var.
Rõu (anon.).
8297. PAREM PALUKE JÄETAKSE
IKKA HAIGELE — 1?(1) var.
?Vil (Leoke).
Vrd. 8295. Paremb pala hoiõtas iks perrä.
8298. PAREM PALUKE LEIBA KUI USNA
ILMA IVATA — 1 var.
Vil (Leoke).
Vrd. 8376. Paremb palake leiba kui paha sõna.
8299. PAREP PALA HÄÄGA KUI
KÖTUTÄIS VIHAGA — 3 v. 4(6)
var.
- Aa. —————
Hls (Sulsenberg) — 1 var.
- b. Paremb pala heaga kui kõhutäis viha-
ga.
Norm. 239, EKMS III 997 — 2(2) var.
- B_{1a}. Paremb palake rahuga kui nuumhär-
g nurinaga.
Silm (Paalberg) — 1 var.
- b. Paremb palake rahuga kui nuumatud
här-
g nurinaga.
Tõn. RP 205 — 1?(1) var.
- B₂. Paremb suupala hääga kui nuumhär-
g pahaga.
Trv — 1 var.
Vt. 8969 J₁₋₉.
8300. PARÖMP PALA PAKSO KUI MAO-
TÄÜS VEDELAT — 1 var.
Vas (Lenzius).
Vrd. 10962. Paremb suutäis soolast kui maotäis
magedat.
8301. EGA PALAVA PÄÄLE ÜKSI
PUHUTA — 1 var.
Hmd v. Ris (Treumann).

8302. MIDA PALAVAM AHI, SEDA
KOPSEMAD LEIVAD — 3(5) var.

a. —
Norm. 75; Põl — 2(4) var.

b. Mida palavam ahi, seda küpsem leib.
Trm — 1 var.

Vrd. 5101. Külma ahi ei küpseta leiba.

8303. PALEHIGI SEES TEENITUD LEIB
ON MAGUS SÜÜA — 1?(1) var.

? Vig (Saalst).

Vrd. 13184. Vaevaga teenitud leib on magus.
12577. Tõõtegi leib on magus.
1233. Mida higisem nahk, seda magusam leib.

8304. PALISSAMATA RÄTT JA RISSÄ-
MATTÄ LAPS OO UKS — 1 var.

A. Univere Informandi seletus: «Tüü tege-
mättä, puallik.»
Kod.

Vrd. 11078. Sõgelmata jahu ja ristimata laits.

8305. KES PALJA JALU KÄIB, SEE
ÄRGU KÜLVAKU NÖGESEID —
1?(1) var.

? Ann (Kagovere).

8306. PAREM PALJA JALU KUI
KATKISIS KINGIS — 2(5) var.

a. —
Wied. 147, Kündja nr. 48 (1883) 573, EKMS
IV 670 — 1(4) var.

b. Parem palja jalu kui katkises kingis.
Vil (Leoke) — 1 var.

Vrd. 13368. Parem vana king kul paljas jalga.

8307. KUI NII PALJU JUBA PALJAST
MAAD ON, ET HOBUNE PALJA
MAA PEAL PÜHERDADA SAAB,
EI OLE TARVIS TA KÄEST TÖÖD
NÕUDA, SEST TA TOIDAB ENNAST
SIIS ÄRA — 4 var.

A_{1a}. —
Vän (E. Tetsmann) — 1 var.

b. Kui kevadel juba nii palju paljast
maad on, et näha, et saaks korra ku-
kerpalli lasta, siis mära veikese var-
saga metsa lasta, siis nad enam ära
ei sure, vaid toidavad endid.
Jür (Saalverk) — 1 var.

A₂. Hobune olla jälle ütelnud: anda te-
male varss ja kui nii suur lapp maad
on, kus tema poherdada võib, tema
seal ei sure.
Lai — 1 var.

B. Hobune olla ütelnud: «Kui kevadel nii
palju paljast maad on, et ma aia
ääres püherdada saan, ja iga päev
veel tükk leiba antakse, siis viin lau-
ritsapäeval neli meest kirikusse.»
Kuu — 1 var.

Vt. 14501 G.

Vrd. 1342. Hobune on lubanud siis varsaga
välja minna, kui ju nahalaine lapp pal-
jast on.

8308. PALLEL KÜLM, LAISAL RASSE —
1 var.

Krk (Kõeva).

8309. EGA PALJU PAHA TEE —
u. 25(39) var.

A. — *

* egä (Kuu, Krk); pailu (VMr, Trm),
pallu (Krk, Ksl); tie (Rkv, VMr, Kuu), tii
(Krk, Ksl)
Vi, Amb, Kuu, Tln, Krk, Pil, TaP — u.
15(19) var.

B. Ega pailu paha ei tee ja ega hulk
hooletumaks ei jää.
Koe (Schultz) — 1 var.

C. Ega palju paha tii, aga suur tükk
ajab suu lõhki.
Pal (M. Uus) — 1 var.

Vt. 12717 I.

Da. Ega pailu paha tie, ega lisa lient
riku.
Amb — 1 var.

b. Ega lisa leent riku, ega pallu paha
tee.*
* palju (trükised)
Norm. 231, EKMS III 38, 47 ja IV 424;
Hlj (Leetberg) — 1(5) var.

E. Ega suurus suppi riku, ega pali paha
tie.
suurus = supilissand (tumm, jahu, tangud)
Lüg (Källo) — 1 var.

F. Ega küll küüsi riku, ega pailu paha
tie.
Lai — 1 var.

Ga. Ega palju kõha tee, ega küllalt käsi
riku.
Wied. 20, Kündja nr. 32 (1883) 382, E 15,
E: 75, EKMS III 47 — 1(7) var.

- b. Ega palju kahju tee, ega küllalt käsi riku.
Wied. 20, Kündja nr. 32 (1883) 382 — 1(2) var.
- H. Ega palju küllale paha tee.
Kuu — 1 var.
- Vt. 5086 I.
8310. KELLELE PALJU ANTUD, SELLELT KA PALJU NÕUTAKSE — 7 var.
- Aa. —————
Vil (Kala) — 1 var.
- b. Kellele palju antud, sellelt palju nõutakse.
Pal (Karma) — 1 var.
- c. Kellele on palju antud, sellelt ka palju nõutakse.
Kam (Relli) — 1 var.
- d. Kellele palju antud, sellelt nõutakse palju.
VNG (Aug. Krikmann) — 1 var.
- Ba. Keda palju ustakse, sellelt ka palju nõutakse.
Põi (Tustit) — 1 var.
- b. Kellele palju on ustud, sellelt ka palju nõutakse.
Vil (Kala) — 1 var.
- c. Kelle paalo kätte usutas, selle kääst nõõdas paalo.
Võn — 1 var.
- Vrd. Luuk. 12,48: Agga palju küsitakse igga ühhe käest, kelle kätte palju on antud: ja kelle hõleks palju on antud, selle käest peab veel ennam noutama.
- Vrd. ka Willmann 77: sepärast ärra kaeba et ja waene, weid mõlle, et kel paljo anti, ka paljo peab wastama.
- Vrd. ka Willmann 120: Agga kelle hõle alla paljo anti, selle kääst ka paljo küsitakse.
- Vrd. 8337. Kes paljo teab, selle käest ka palju küsitakse.
8311. KES PAELU LOBISEB, SELLEL EI OLE MIDÄGI ÕELDA — ? kuni 2(2) var.
- a. —————
? Vig (Priimets) — 1?(1) var.
- b. Kellel põle kedägi üteldä, see lobiseb muedu tühjä.
? Vig (Priimets) — 1?(1) var.
- Vrd. 8343. Kes pallo kõnelas, too kääst pallo küsitast.

8312. KES PAILU NÄEB, SEE PAILU RÄÄGIB — 1 var.
Tt (Veske).
8313. KES PAILU PÜÜAB, SII VÄIKEST KAOTAP — 1(2) var.
Trv (Vaine).
Vrd. 8323. Kes palju püüab, see vähema saab.
8314. KES PALJO LAINAS, SEE PALJO LEINAS — 13 v. 14(57) var.
- Aa1. —————*
* palju (Stein)
Stein 28; Võ-Se (Stein) — 1(7) var.
- a2. Kes palju laenab, see palju leinab.*
* lainab (CRJ, Tõn. Täht. (1909); Vil)
CRJ H 1 160, Tõn. Tln. Täht. (1887) 47, Tõn. LPr 26, Tõn. Täht. (1909 aug., 1910 märts, 1911 nov.), Tõn. RP 35, Vlg. Lisal. nr. 17 (1890) 136, Norm. 144, EKMS IV 439; Ans (Maggus), Saa (Söggel), Vil (Leoke) — 4(27) var.
- b1. Kes palju lainap, see peake leinap.
Trt. Vör. Kal (1837) 47 — 1 var.
- b2. Kes palju laenab, see pea leinab.
Wied. 61, Kurrik SO 25, Kündja nr. 36 (1883) 431, Meelej. nr. 3 (1885) 14 — ?(8) var.
- b3. Kes palju laenab, pea leinab.
E 36, E² 77 — ?(4) var.
- c. Kes palju lainas, tuu viimate piab leinama.
San (Raudsepp) — 1 var.
- d. Kui palju lainad, siis palju leinad.
Vil (Leoke) — 1 var.
- e. Kes liaste laenab, see pärast leinab.
Hel (Wahlberg) — 1(3) var.
- B. Kes lainab, see leinab.*
* lainap (Vas); leinap, leinap (Vas); ke (Vas v. Se)
Vil, Vas, Vas v. Se (Sandra) — 3 v. 4(4) var.
- C. Lainajal alati leinamist.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
8315. KES PALJO LOBISEB, TEEP HENELE PALJO VAINO — 1?(4) var.
Trt. Vör. Kal. (1839) 62.
Vrd. 8328, näit. C₁a₁; Kes palju lobiseb, see palju valetab.

8316. KES PALJU NÄEB, SEE PALJU
ÕPIB — 1?(15) var.

a. _____*

* palju; näeb (trükkised)

Stein 27, Wied. 62, Kündja nr. 36 (1883)
431, Einer EKÖ¹ 68, Puus. Eü I 113, Puus.
KA V—VI (1939) 21, Kask-Puusepp-Vaigla
15; ?Tt (Kreutzw.) — 1?(13) var.

b. Kes palju näeb, palju õpib.

E 36, E² 36 — 2(2) var.

Vrd. 8324. Kes palju näeb, see palju teab, aga
hea, kes vähe näeb ja siiski teab.

8317. KES PALJU ELANUD, SEE PALJU
NÄINUD — u. 10(15) var.

A₁.

Tõn. Täht. (1910 okt.), Tõn. RP 335; Saa
(Söggel) — 1 v. 2(4) var.

A₂. Kes ilmas on elanud, see on midagi
näind.

Lai (Tammepuu) — 1 var.

Ba. Kes elab, küll see näeb.

Aud, Saa (Söggel) — 2 var.

b. Kes elab, see näeb.

Saa (Söggel), Hls (Söggel) — 2(3) var.

c. Kui eläma, siis nääma.

Lüg (Källo) — 1 var.

C. Ku elät, sis näet; ku kasut, sis kaet;
inne saa ai targast, kooni ar koolöt.
Se (Relli) — 2—4(4) var.

Vrd. 8319. Kes palju käind, see palju näind.
11721, eriti B: Sii on nähtud, mis elatud
on.

2138, eriti F₂: Ku eläd, sis opid; koolöd
arki, nil saa ai targast.

10721. Enne surma ei ole keegi tark.

8318. KES PALJU KUULEB, SEE VÄHE
RÄÄGIB — 2(1) var.

?Vil (Suurkask).

Vrd. kk: Palju kuuleb, pisut räägib (Ti).

Vrd. 11722. Tea palju, aga kõnele vähe.
8344. Kes palju kuuleb, see palju kõneleb.

8319. KES PALJU KÄIND, SEE PALJU
NÄIND — u. 30(61) var.

Aa. Kes palju maad käib, see palju näeb.
Wied. 62, Kündja nr. 36 (1883) 431, Laug.
Vestr. 174 — 1(3) var.

b₁. Kes paillu käub, see paillu näeb.

Krk — 1(3) var.

b₂. Kes palju käib, sii palju näib.

Krk — 1 var.

C₁. _____*

* käinud — näinud (Norm.; Tor, Vil, Pal),
käinü — nännü (Rõu, Röp); keind (Pöl);
pailu (Pöl), pallö (Röp)

Norm. 269; JJn, HMD v. Ris (Treumann),
Kos, Kaa, Pöl, ?Tor (öpil.), Vil, Pit, Pal,
Rõu, ?Röp (Lepson) — u. 10(14) var.

C₂. Kis palju käind, sie on koa paelu
näind.

Kos — 1 var.

C₃. Kes on palju käinud, see on ka palju
näinud.

Kaa — 1 var.

C₄. Kes palju käinud, palju näinud.
EKMS I 1314 ja III 571 — 1?(2) var.

d₁. Palju käinud, palju näinud.
Vil (Leoke) — 1 var.

d₂. Pal'u käinü, pal'lu nännü.
?Ote (Kroon) — 1?(1) var.

d₃. Kaugel käind, palju näind.
Trm — 1 var.

e. Kie pali ringi käib, sie pali nääb.
Lüg (Källo) — 1 var.

B. Kes palju käind, see mõnda näind.
Kaa (Pea) — 1(2) var.

Ca₁. Kes kaugel käib, see palju näeb.
Stein 26, Wied. 57, Kündja nr. 36 (1883)
431, Einer Lüh. EKÖ 69, Jänes-Parlo 132;
Ksi (öpil.), Tt (Kreutzw.) — 2(8) var.

a₂. Kes kaugel käib, palju näeb.
E 34, E² 39 — 2(2) var.

b₁. Kes on kaugel käinud, see on palju
näinud.
Möller 188 — 2(1) var.

b₂. Kes kaugel käind, see palju näind.*
* käinud — näinud (Kuu)
Kuu, Jõe, Saa (Söggel) — 3 v. 4(4) var.

c. Kaugel käija näeb palju.
Kmpm. KH² 82, Kmpm. KLR 372 ja KLR II²
360 — 2(3) var.

D. Kes kaugel käünd, sie monda näind.
Kuu — 1 var.

Ea. Kes kaugel käind, on palju näind ja
võib sest palju rääkida.
Wied. 57, Kündja nr. 36 (1883) 431 — 1(3)
var.

b. Kes kaugel käind, see palju näind ja
võib sest palju rääkida.
Pär (Normann) — 1 var.

Fa₁. Kes palju käind, see palju näind ja
teab sest mõnda rääki.
Vana Põisi Kal. (1890) 44 — 1?(1) var.

- b. Kes palju käind ja palju näind, võib palju jutustada.
?Lüg (Källo) — 1?(1) var.
- c. Kes palju käinud, see palju näinud ja teab ka palju.
?Kuu (Jahe) — 1?(1) var.
- G. Kes palju maad läbi käib, see teab sest ka palju rääkida.
Aud — 1 var.
- H. Kes käü, tuu pallõ näge.
?Se (Oinas) — 1?(1) var.
- Vrd. 8317. Kes palju elanud, see palju näinud.
8361. Palju reisid, palju näed, aga ka palju kulutad.
8320. KES PALJU LUBAB, SEE PALJU KAHETSEB — 1 var.
Saa (Söggel).
- Vrd. 8321. Kes palju lubab, see vähe annab.
8321. KES PALJU LUBAB, SEE VÄHE ANNAB — 10 v. 11(11) var.
- A. ————*
* sie; andab (Kuu)
Ha, Saa — 3 var.
- B₁a₁. Kes palju lubab, see vähe täidab.
Trv — 1 var.
- a₂. Kes palju lupa, see veidi täidab.
Plv — 1 var.
- a₃. Keä pallo lupa, tuu veedü täüt.
Rõu — 1 var.
- b. Kes palju lupa, saap veidi täitma.
Plv — 1 var.
- c. Kes pal'lu luras, tuu kõkkõ ei täidä.
Ote (Kroon) — 1 var.
- B₂. Ära palju luba, siis ei saa suost täitjat.
Saa (Söggel) — 1 var.
- C. Kes palju lubab, see vähe teeb; kes aga vähe lubab — palju teeb.
Linda nr. 18 (1896) 280 — 1?(1) var.
- D. Lahke lubaja on alati laisk täitja.
JJn — 1 var.
- Vrd. 8320. Kes palju lubab, see palju kahetseb.
8339. Kes palju töötab, see väha meeles peab.
303. Anna palju, aga luba pisut.
5306. Kes kõlge laisem lubama, on tihti tulisem tegema.

8322. KES PALJU MÖTLEB, SEE VÄHE TEEB — 3 kuni 6(26) var.

- Aa₁. ————
Wied. 62, Kündja nr. 36 (1883) 431, Norm. 64, EKMS II 1002; Juu v. Vän (Virkus) — 2(7) var.
- a₂. Ke palju mõtleb, see veidi teeb.
ELS 125 — 1?(1) var.
- b. Kes väega palju mõtleb, see veidi teeb.
?Räp (Poolakess) — 1?(2) var.
- c₁. Kes liig palju mõtleb, jõuab vähä valmis teha.
Gr. SKÖ II 63 — 1?(10) var.
- c₂. Kes liig palju mõtleb, jõuab vähe ära teha.
E 35, E₂ 88 — 2(4) var.
- B. Kes palju mõtleb ja räägib, teeb vähe.
Krj (Kingsispepp) — 1(2) var.
- Vt. 8330 C.

8323. KES PALJU PÜÜAB, SEE VÄHEMA SAAB — 1(17) var.

- A. ————*
* vähem (Stein, Wied., Kündja)
* Helle 338, Hupel 108, Willmann 23, Stein 27, Wied. 62, Kündja nr. 36 (1883) 431, KAH EKAI 152 — 1(16) var.

*
Kes palju püüab, see vähema saab, wer alles haben will, kriegt en wenigsten.

- B. Kes palju püüab, see veidi leiab, aga ettevaatlik jõuab edasi.
Adamson Kal. (1905) 16 — 2(1) var.
- Vrd. 8313. Kes palju püüab, sii väikest kaotap.

8324. KES PALJU NÄEB, SEE PALJU TEAB, AGA HEA, KES VÄHE NÄEB JA SIISKI TEAB — 1(2) var.

- a. ————
Kad (Söster) — 1 var.
- b. Kes palju näeb, see palju teab.
Norm. 269 — 2(1) var. Redigeeritud J. Sösteri tekst Kadrinast.
- Vrd. 8316. Kes palju näeb, see palju õpib.

8325. KES PALJU RÄNDAB, SEE PALJU SILMAB — 1?(14) var.

Puus. EKGr. 190 ja 193, Puus. KH III¹² 78, Norm. 197.

8326. KES PALJU RÄÄGIB, PALJU VASTAB — 3 kuni 5(29) var.

a₁.

* Helle 338, Hupel 108, Beitr. XI 153, Gressel (1855) 53, Körber VRMK 37, Wied. 62, Kündja nr. 36 (1883) 431; HMD v. Ris (Treumann) — 2(12) var.

* Kes palju räägib, palju vastab, too viel redet, muß viel verantworten.

a₂. Kes palju räägib, peab palju vastama. Stein 27, Wied. 62, Kündja nr. 36 (1883) 431, Norm. 255, EKMS II 224; ?Ti (Kreutzw.) — ?(7) var.

a₃. Kes palju räägib, sel on palju vastata. Wied. 62, Kündja nr. 36 (1883) 431 — ?(3) var.

b. Palju rääkijal palju vastata. ?Vig (Väli) — 1?(2) var.

c. Kes palju kõneleb, sel om palju vastata. Hls (Sulsenberg) — 1 var.

d. Kes palju räägib, see palju vastutab. KAH EKAL 152, Muuk-Mihkla-Tedre IV 78 — ?(2) var.

e. Kes palju kõneleb, see piab ka palju vastutama. Tõn. RP 377 — ?(1) var.

f. Kes palju lõugerdab, see palju vastatab. ?Saa (Söggel) — 1?(1) var.

Vrd. 8329. Kes palju räägib, see vähe teab.

8327. KES PALJU RÄÄGIB, SEE PALJU KA TEAB — 3(4) var.

a₁.

Kaa — 1 var.

a₂. Kes palju räägib, see teab ka palju. Muh — 1(2) var.

b. Kes palju teab, see palju räägib. Lai — 1 var.

Vrd. 8329. Kes palju räägib, see vähe teab. 13916. Kes veldi kõneles, seo pal'lu tiid. 11722. Tea palju, aga kõnele vähe.

8328. KES PALJU RÄÄGIB, SEE PALJU VALETAB — u. 50(131) var.

Aa₁.

* kis (Sim, Pee); pal'lu (Pee, Krk), paljo (Vän); sil (Krk); räägib — valetap (Krk) Sannumetoja IV (1851) 201, Wied. 62, Kündja nr. 36 (1883) 431, Linda nr. 48 (1896)

754, Tõn. Täht. (1908 jaan.); Nrv, Vai, Sim, Pee, Ann, Juu v. Vän (Virkus), Kel. Krj (Ohakas), Aud, Vän, Saa v. Hls (Söggel), Hls (öpil.), Krk, Trv v. Rõu (Siipen), Vil, Pal (Karma), Trm (Õunapuu) — u. 20(30) var.

a₂. Kes palju räägib, palju valetab.* * valeta[b] (Sirvil.)

Sirvil. (1898) 56; Hlj — 1 v. 2(2) var.

a₃. Kes palju räägib, see valetab palju. Plt (Palm) — 1 var.

b. Kes palju räägib, see sagedasti valetab. ?Khn (Teder) — ?(1) var.

c₁. Kes palju räägib, see valetab. VMr (Mastberg), JJn, Kaa (Pea), Lai (öpil.) — 4(5) var.

c₂. Kes palju räägib, valetab. Plt — 1 var.

B_{1a}. Kes palju kõneleb, see palju valetab.* * pallo; kõnelap; valetap (Võ-Se) Tõn. Täht. (1909 jaan.), Tõn. RP 331; Saa (Söggel), Hel, Pst (Leppik), Võ-Se (Stein) — 5(9) var.

b. Kes palju kõneles, sii palju võlets. Krk (Kuusik) — 1 var.

B_{2a}. Kes pal'lu kõneles, sii pal'lu võls.*

* paljo (San) Hel, San, Krl — 3 var.

b₁. Kes pal'lu kõnõlös, tuu pal'lu võls.* * pallo; kõnelas (Vru)

Krl, Vru? (Sander) — 2 var.

b₂. Kiä paljo kõnõlas, tuu paljo võlss. Rõu — 1 var.

c. Kes palju kõneleb, palju võltsib. E: 60 — ?(3) var.

C_{1a}. Kes palju lobiseb, see palju valetab.*

* pallu (Koe); sie (Kuu) Stein 27, KAH EKAL 152, Tõn. Täht. (1910 apr.); Jõh, Koe (Schultz), Kuu (Kalberg), Rap v. Mär (Poom), Kaa (Tõll), Tõs (Õövel), Saa (Söggel), Trm, Trt (Eisen) — u. 10(19) var.

a₂. Kes palju lobiseb, palju valetab.

* Helle 338, Hupel 108, Celak. 80, Poromenski EGr. 195, Körber VRMK 37, Körber KR I (1891) 10 ja 44, Malm 18, Wied. 61, Kündja nr. 36 (1883) 431, Vlg. Lisal. nr. 16 (1890) 127 ja nr. 17 (1890) 136, OM nr. 1 (1891) 48, E 36, E₂ 63; Vai, VJg — 3 kuni 4(47) var.

* Kes paljo lobbiseb, paljo valetab, too viel Worte find, da find viel Lügen.

- a₃. Kes palju lobiseb, see valetab palju.
?Kaa (Kask) — ?(1) var.
- b. Palju lobiseb, palju valetab.
?Rak (Jürjev) — ?(1) var.
- C₂. Kes palju lobiseb, see palju võlsip.
Marpurg 71 — ?(3) var.
- C₃. Kee pali lobisi, see pali luiski.
VNG (Aug. Krikmann) — 1 var.
- Vrd. 8351. Kes palju vannub, see palju valetab.
12304. Ke väga tootab, see valetaleb.
8315. Kes palju lobiseb, teep henele palju vaino.
8349. Koh pallo juttu, sääl pallo petüst.
8329. KES PALJU RÄÄGIB, SEE VÄHE TEAB — 4 v. 5(5) var.
- a. _____
EKMS II 224; Lüg, Ran (L. Kallas) — 2 v. 3(3) var.
- b. Kes palju räägib, see pisut teab.
Vai (Masing) — 1 var.
- c. Kes palju lobiseb, see väha tiiab.
Ran (Tobber) — 1 var.
- Vrd. 8343. Kes pallo kõnelas, too käest pallo küsitast.
8327. Kes palju räägib, see palju ka teab.
8326. Kes palju räägib, palju vastab.
11722. Tea palju, aga kõnele vähe.
8330. KES PALJU RÄÄGIB, SEE VÄHE TEEB — 7 kuni 8(15) var.
- Aa₁. _____
Huvi. I 56, Norm. 224 ja 257; ?Jõh (õpil.), Pee, Khn, Vän (Rõõmussaar), Plt (Luu) — 4 v. 5(9) var.
- a₂. Need räägivad palju, kes vähe teevad.
Jänes-Parlo 135 ja 136 — ?(2) var.
- b. Kia palju kõnõlas, tuu veidü tege.
Rõu — 1 var.
- B. Kes palju räägib, saadab vähe korda.
Äks — 1 var.
- C. Kes palju mõtleb ja räägib, teeb vähe.
Krj (Kingsisep) — 1(2) var.
- Vt. 8322 B.
- Vrd. 8365. Palju vestlust, natuke tööd.
9946. Rääkijaid palju, aga tegijaid vähe.
15135. Palju ütlet, vehe tehtud.
8331. KES PALJU SAAB, SEE PALJU KULUTAB — ? kuni 2(3) var.
- A. _____
?Pal (Karro) — 1?(2) var.

- B. Kui pali kääs, pali kulub; on vähä kääs, siis piisab pikemalt.
?VNG (Aug. Krikmann) — 1?(1) var.
- Vrd. 8362. Palju saab, palju läheb.
8333. Kes palju saab, see rohkem tahab.
8332. KES PALJU SAAB, SEE PALJU SÖÖB — 5 v. 6(7) var.
- Aa. _____
Hlj, Vön — 2 var.
- b. Palju saab, palju sööb.
Kuu — 1 var.
- c. Palju saadud, palju söödud.
?Pal (Karro) — 1?(2) var.
- B. Palju saab, palju süöb, enneagu otsas kõik.
Kuu — 1 var.
- C. Kes palju saab, see rohkem sööb, aga seda rohkem süüb.
Kad — 1 var.
- Vrd. 10004: Kuidas saadud, nõnda söödud.
1584 B: Hull teeb palju, hull saab palju, hull sööb palju; viislas elab vähega.
8333. Kes palju saab, see rohkem tahab.
8333. KES PALJU SAAB, SEE ROHKEM TAHAB — u. 20(24) var.
- Aa₁. _____
Kad — 1 var.
- a₂. Kes palju saab, see rohkem veel tahab.
As (Pallu) — 1 var.
- a₃. Kes palju saab, see ikka rohkem tahab.
Aud — 1 var.
- b₁. Kes palju saab, sii viil enam tahab.
Hls — 1 var.
- b₂. Kelle pallo saa, tuu inämb viil taht.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- c. Palju saab, enam tahab.
Tt (anon.) — 1 var.
- d. Kes rohkest saab, see enam tahab.
Borm Er Kal. (1870) 55 — 1 var.
- e. Kes rohkem saab, see enam tahab.
Wied. 63, Kündja nr. 37 (1883) 442; Kaa (I. Kallas) — 1(5) var.
- Ba. Mida enam saad, seda enam tahad.
Lai (Tammepuu) — 1 var.
- b. Mida rohkem saad, seda enam tahad.
Lai (Tiidu) — 1 var.

- c. Mida rohkemb saadas, sedä rohkemb tahetse.
Pst — 1 var.
- d. Mida enam saab, seda enam tahab.
Ez 42 — 12(2) var.

*

- C. Kel palju annad, see rohkem tahab.
Võn — 1 var.
- Da. Kenel pali on, tahtu veel rohkema saada.
Rkv (Aug. Krikmann) — 1 var.
- b. Palju on, enam tahab.
HMD v. Ris (Treumann) — 1 var.
- c. Palju on, rohkem tahad.
Pöi — 1 var.
- Ea. Mida enam sul on, seda enam sa tahad.
Sa (R. Kallas) — 1 var.
- b. Mida enam on, seda enam tahad.
Mus — 1 var.
- c. Midä rohkemp kellelgi om, sedä rohkemp ta taht.
Ote (Kroon) — 1 var.
- Vrd. 1083. Kellel hea on, see paremat tahab.
8332. Kes palju saab, see palju sõõb.
8331. Kes palju saab, see palju kulutab.
5088. Kellel küll on, see küll tahab.
318. Mida rohkem annad, seda rohkem nõutakse.

8334. KES PALJU SISSE KÄÄRIB, SEE PALJU VÄLJA LAARIB — 1 var.

EKMS III 1228.

8335. KES PALJU SÕÖB, SEE PALJU TEEB — kuni 4(11) var.

- a. _____
Wied. 62, Kündja nr. 36 (1883) 431, E MVH 37, Norm. 153, EKMS IV 22; Kaa (I. Kallas), Hls (Söggel), Pal (Karro) — 3(10) var.

- b. Kes sõõb palju, see ka teeb palju.
?Kam? (Relli) — 12(1) var.

- Vrd. 14441. Kes vähe sõõb, see vähe teeb.
11239. Kes sõõb, see teeb.

8336. KES PALJU TAHAB, SEE VÄHE SAAB — 4 kuni 12(17) var.

Aa₁.

?Vän (Tammsoo), ?Vil (Palu) — ? kuni 2(2) var.

- a₂. Kes palju tahab, vähe saab.
?Sa (R. Kallas) — 12(1) var. Vrd. b₂.

- b₁. Kes palju tahab, see pisut saab
[— — —].
PPost. nr. 34 (1858) 263 — 1 var.

- b₂. Kes palju tahab, pisut saab.
Sa (anon.) — 12(2) var. Vrd. a₂.

- Ba. Kes väga palju tahab, ei saa viimaks see ühtegi, ehk kes palju himustab, seda vähem see kätte saab.
Willmann³ 22 — ?(1) var.

- b. Kes palju tahab, see ei saa viimaks ühtigi.
Kaa (Paas) — 1 var.

*

- Ca₁. Kes kõik tahab, ei saa enamiste midagi.
Niggol VKOR 178; ?Pöi (Auss), ?Plv (Huik) — 12 kuni 3(4) var.

- a₂. Kes kõiki tahab, see ei saa midagi.
Kaa (Pea) — 1(2) var.

- a₃. Kes kõik tahab, ei saa midagigi.
Kaa (Töll) — 1(2) var.

- b. Kes kõike saada tahab, see kedagi ei saa.
?Vil (Leoke) — 12(1) var.

- D. Kes paelu peäle ahne, peäb viimati ei millegiga leppima.
Vig — 1 var.

Kogu tüübis ilmne trükisõna mõju.

- Vrd. 11482. Midä änam sa tahad, sedä änam sa saad.

8337. KES PALJU TEAB, SELLE KÄEST KA PALJU KÜSITAKSE — 6 var.

Aa₁.

Plv (Tamm) — 1 var.

- a₂. Kis pailu teab, selle käest pailu küsitakse.
Koe (Schultz) — 1 var.

- b. Kes palju teab, selle käest palju nõutakse.
Lai — 1 var.

- Ba₁. Kes pailu teab, pailu vastab.
Koe — 1 var.

- a₂. Kes palju teab, see palju vastab.
Kei — 1 var.

- b. Mida enam sa tead, seda enam on sul vastata.
Tor — 1 var.

- Vrd. 8310. Kellele palju antud, sellelt ka palju nõutakse.

8343. Kes pallo kõnelas, too kääst pallo küsitast.

8338. KES PALJU TEEB, SEE PALJU SAAB; KES VÄHE TEEB, SEE VÄHE SAAB — 3(8) var.

A.

Norm. 79; Plt (Luu) — 1(3) var.

- B. Kes pailu teeb, see pailu saab.*
* palju (trüksised)

E 36, E² 68, Kask-Vaigla-Veski III VÕ 17;
Põl (Lesk) — 1(4) var.

- C. Kes rohkem teeb, see rohkem saab.
Rõn (R. Viidalepp) — 1 var.

Vrd. 1584 B: Hull teeb palju, hull saab palju,
hull sööb palju; viislas elab vähega.

8346. Kes pal'lu teeb, see pal'lu sööb; kes
kasinest teeb, see kasinest sööb.

8912. Pisut tiit, palju soad.

8339. KES PALJU TOOTAB, SEE VÄHA MEELES PEAB — 1?(1) var.

?Hls (Söggel).

Vrd. 8321. Kes palju lubab, see vähe annab.

12304. Ke väga tootab, see valetaleb.

8340. KES PALJU VALIB, SEE PAHEMA SAAB — 7 v. 8(16) var.

Aa₁.

Norm. 186, EKMS IV 366; Hij (Leetberg)
— 1(4) var.

- a₂. Kes palju valib, pahema saab.*

* valitseb (Val)

E 36, E² 44; Val, Hij — 3(7) var.

- b. Palju valitseb, pahema saab.

Rak (Jürjev) — 1(2) var.

- c. Kes palju valitseb, see kõige sitema saab.

Trm (Sild) — 1 var.

- B. Kes palju valitseb, see pahema leiab.
Jõh — 1 var.

- C. Kes palju otsib, pahema saab.

E² 44 — 1?(1) var.

Vrd. 1087. Kes head otsib, see pahema leiab.
13300. Ära vall palli; kie pall valib, sie
palja saab.

8341. KES PALJU VANNUB, SEE PALJU VALETAB — 1 var.

Amb (Neublau).

Vrd. 8328. Kes palju räägib, see palju valetab.

12304. Ke väga tootab, see valetaleb.

8342. KES PALJU VIIVITAB, SEE PALJU KANNATAB — ?(3) var.

a.

?Saa (Söggel) — ?(1) var.

- b. Kes palju viivitab, see palju kaotab.

?Saa (Söggel) — ?(1) var.

- c. Kes viivitab, see kahetseb.

?Saa (Söggel) — ?(1) var.

8343. KES PALLO KÕNELAS, TOO KÄÄST PALLO KUSITAST — 3(6) var.

a₁.

Võ-Se (Stein) — 1(2) var.

- a₂. Kes palju kõneleb, selle käest palju küsitakse.

Wied. 61, Kündja nr. 36 (1883) 431 — ?(2) var.

- b. Kes palju räägib, selle käest palju küsitakse.

SJn (Kapp) — 1 var.

- c. Palju räägib, palju küsita.

Hij — 1 var.

Vrd. 8311. Kes palju lobiseb, sellel ei ole midagi üelda.

8329. Kes palju räägib, see vähe teab.

8337. Kes palju teab, selle käest ka palju küsitakse.

8344. KES PALLU KUULEB, SEE PAILU KÕNELEB — 1 var.

Tt (Veske).

Vrd. 8318. Kes palju kuuleb, see vähe räägib.

8345. KES PALLU PALUB, SEE PALLU TEEB PATTU — 1?(1) var.

J. P. Söggeli seletus: «Tüütab palju ära, kui mõni ilmast ilma palumas käib.»

?Saa.

8346. KES PAL'LU TEEB, SEE PAL'LU SÖÖB; KES KASINEST TEEB, SEE KASINEST SÖÖB — 4(8) var.

A₁.

* palju (Norm., EKMS); kasinast (Norm.),
kasinasti (EKMS)

Norm. 153, EKMS IV 22; Vi? (Veske) —
1(3) var.

- A₂. Kes pal'lu teeb, see pal'lu sööb ja
pal'lu situb koa.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

- B. Kes suure teeb, see suure sõõb.
Norm. 81; Kaa (Pea) — 1(3) var.
- C. Enam tegema, enam sõõma.
MMg (Lätt) — 1 var.
- Vrd. kk: Teeb pallu, saab pallu, sõõb pallu (Koe); Pisut teeb, pisut sõõb (Koe).
- Vrd. 8338. Kes palju teeb, see palju saab, kes vähe teeb, see vähe saab.
11758. Kes teeb, see ka sõõb.

8347. KES TAHAB PALJU SAADA, PEAB PALJU KANNATAMA — 1 var.

Vai (Feldbach).

8348. KIÄ PAL'LO ALUSTAS, TUU VEEDÜ LÖPOTAS — 1(14) var.

- a. _____
Rõu (Ruga) — 1 var.
- b. Kes palju alustab, lõpetab vähä.*
* vähe (Norm., EKMS)
Gr. SKO II 96, Norm. 72, EKMS I 136 — 2(13) var.
- Vrd. 243. Kes algab hästi, lõpetab halvasti.
910. Hea hakata, aga paha lõpetada.

8349. KOH PALLO JUTTO, SÄÄL PALLO PETÜST — 1 var.

Vas (Lenzius).

- Vrd. 8328. Kes palju räägib, see palju valetab.

8350. KUI KA PALJU MÖTLEB MEEL, SIISKI VÄHE RÄÄK'U KEEL — 1 var.

Lal (Käär).

- Vrd. 7047. Mõtle palju, räägi pisut.

8351. KUS PAILU KÄRA, SIAL VÄHE TEGU — 2 kuni 2(2) var.

- a. _____
?Koe (Schultz) — 1?(1) var.
- b. Kus pailu kära, sial vähe tööd.
?Koe (Schultz) — 1?(1) var.
- Vrd. 8353. Kus palju sõnu, sääl vähe tegusid.
8357. Palju kisa, vähe villu.

8352. KUS PALJU LAPSI, SÄÄL LAHJA LEEM — 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

- Vrd. 4158. Mida rohkem koeri koos, seda vedelam lake.
4264. Hulk kokki, lahja leem.

8353. KUS PALJU SÖNU, SÄÄL VÄHE TEGUSID — 2 kuni 4(4) var.

- Aa. _____
Vil? (Suurkask) — 1 var.
- b. Palju sõnu, vähe tegu.
?Lä (Suurkask) — 1?(1) var.
- B. Nee, ke pali pajati, vähe värki valmisti.
VIR (Aug. Krikmann) — 1 var.
- C. Kiä pallo oppas, tuu veedü tege.
?Rõu (Gutves) — 1?(1) var.
- Vrd. 8365. Palju vestlust, natuke tööd.
11096. Kellel sõnad, sellel ka teod.
8351. Kus pallu kära, sial vähe tegu.

8354. LIIG PALJU AJAB KOTI LÖHKI — 1(6) var.

Wied. 107, Kündja nr. 43 (1883) 514.

8355. PALJO TULEB SISSI, PALJO LÄÄB VÄLJA — 1 var.

Trv v. Rõu (Silpsen).

- Vrd. 12124. Kuidas tuleb, nõnda läheb.

8356. PALJUGE PEETÄS MAEA, VEITUGE SAADAS LÄBI — 2 kuni 4(4) var.

- a1. _____
Krl (P. ja J. Einerid) — 1 var.
- a2. Paljuga peetakse maja, vähega saadakse läbi.
Laakm. ER Kas. Kal. (1889) 5 — 1 var.
- b. Paljuga peetas maja, aga vähega tulas kah välja.
?Trv (H. Kallas) — 1?(1) var. Aluseks ilmselt mingi trükis.
- c. Suurega peetäs majja, veitiga saijas ka läbi.
?Rõn (C. Berg) — 1?(1) var. Aluseks tõenäoliselt mingi trükis.

8357. PALJU KISA, VÄHE VILLU — u. 55(85) var.

- A1a1. _____*
* pailu (Amb), pall (Lüg); vähä (Lüg, Hls)
A. Källo (Lüg) informandi seletus: «Räägib, aga midagi ei tie.» J. Jungi (Hls) seletus: «Mõne asja pärast on palju lärmi, kus taga midagi ei ole.»
Wied. 142, Tõn. Täht. (1914) 35, E 65, E2 75, Huvit. V Lisa 16; Vai, Lüg, VJg (õpil.), Amb, Ann, Hmd (õpil.), Pld

- (õpil.), Rap v. Mär (Poom), Hls, Trm, Tl (R. Viidalepp ja S. Veske) — 14(22) var.
- a₂. **Palju kisa, vähe villa.***
* vähä (Kuu, Vig)
M. Priimetsa (Vig) seletus: «Kui kiitusest oo paelu, aga tööd vähä.»
Kad, Rak, Kuu, Vig, Kaa, Pal (Karma) — u. 10(13) var.
- b. **Palju kisa, veidi villu.**
Wied. 142; Puh (Antik) — 2 var.
- A₂. **Suur kisa, väha villa.**
VMr (Mastberg) — 1 var.
- A_{3a1}. **Kisa enam kui villu.**
Kuu (õpil.) — 1 var.
- a₂. **Enam kisa kui villu.**
VMr, Jõe, Pal (Karro) — 3(7) var.
- a₃. **Enam kisa kui villa.**
E MVH 73; Jäm, Pal (Maasen), TMr — 3(5) var.
- b. **Rohkem kisa kui villa.**
A. Truu (Põl) seletus: «Õeldakse, kui väikesest asjast tekib suur jutt.»
JMd, Põl — 2 var.
- A₄. **Mida rohkem kisa, seda vähem villa.**
Tõn. RP 69; ?Pal (õpil.) — ?(2) var.
- Ba. **Palju kära, vähe villu.**
Muuk-Mihkla-Tedre IV 72; Kuu, Krl — 2(3) var.
- b. **Palju kära, vähe villa.**
Põl, Hls (õpil.), TMr (Sill), Kam (Relli) — 4 var.
- C_{1a}. **Pal'lo hellü, veidü' villa.**
Se (Relli) — 1 var.
- b. **Veidu villu, pallo hellü.**
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- C₂. **Suur heli, veidi villu.**
Nõo, Puh — 2(3) var.
- C₃. **Enämp hellu ku villu.***
* enamp (Rõn), enämb (Ote), enamb (Kan); helli (Rõn, Ote); kui (Rõn, Ote, Kan); villi (Ote)
Rõn, Ote, Kan — 4(5) var.
- C₄. **Enämb hellü kui villõ, enämb avvu kui asja.**
Ote — 1(3) var.
- Vt. 443 B.
- D₁. **Palju vingu, veidi villu.***
* villa (Trt)
Norm. 77; Trt (R. Kallas) v. TMr (anon.) — 1(4) var.
- D₂. **Enämb vingu kui villu.***
* inambõ; ku villo (Võ)
Plv, Võ (anon.) — 2(3) var.

E. **Pal'lu larmi, vähä villu.**

Ran — 1 var.

F. **Enam larmi kui karvi.**

Sa (R. Kallas) — 1 var.

G. **Enam karjumist kui villa.**

E MVH 73 — 12(1) var.

Usutavasti on ütlus tervikuna (incl. ülatoodud elliptilised vahevormid) pigem kk-line kui vs-line.

Vrd. kk: Palju kisa, aga vähe villu (Val); Pailu kisa ja vähä villa (Trm); Palju kisa, aga pisut villa (Mus); Suur kisa, aga vähe villu (Mus); Palju kära, aga vähe villu 'palju kõnet, mis midagi väärt pole' (Tõs); Suur kärä ja vähä villu (Rõu); Enam sest asjast kära kui villast vara (Jõe); Suurem see kisa, kui see vill väärt on 'kui kedagi väga kiideti või laideti' (Rap v. Mär); See karjumine on enam kui vill väärt on (Wied. 165); Palju kisa, vähä villa — justku vanapaganal siga niitajes (Kuu); Ta ku saadan pügä tsika: suur helü ja veedü villo (Räp); Kui sia niit: enam kisa kui villu (MMg); Sinust ei saa plima ega villa, lüpsa kui sikku ja niida kui siga: mis karva saad, see metsa kargab (Plt).

Vrd. mj AaTh 1037.

Vrd. 8358. **Palju lambaid, vähe villu.**

3886. Eks kisa ole ikke suurem, kui asi isl ongi.

8351. Kus pailu kära, sial vähe tegu.

3244. Suur kari, väha villu.

8358. **PALJU LAMBAID, VÄHE VILLU — ?(7) var.**

Stein 51, Wied. 143, Kündja nr. 48 (1883) 573; ?Tt (Kreutzw.).

Vrd. 8357. **Palju kisa, vähe villu.**

3244. Suur kari, väha villu.

8359. **PALJU ON LUBAJAID, AGA PISUT TÄITJAID — 1 var.**

Krj (Mägi).

Vrd. 3596. Kerge lubada, raske täita.

4955. Miis karme lubama, aga mitte täitma.

8360. **PALJU PÄID, VÄHA ARU — 1 var.**

Saa (Söggel).

8361. PALJU REISID, PALJU NÄED,
AGA KA PALJU KULUTAD — 1?(1)
var.

?Tin (Grünthal).

Vrd. 8319. Kes palju käind, see palju näind.

8362. PALJU SAAB, PALJU LÄHEB —
4(11) var.

Aa. _____

Pit (Luu) — 1 var.

- b. Kes palju saab, sel palju läheb.*

* läheb (Norm.)

Norm. 234; Kaa (I. Kallas) — 1(3) var.

- Ba. Mida enam saad, seda enam läheb.
E 54, E 42, Kask-Vaigla-Veski I Ak 11,
Kask-Puusepp-Vaigla 36 — 2(4) var.

- b. Mida enam saab, seda enam läheb.

Ans — 1(2) var.

- C. Suur soada, suur minna.

Koe (Schultz) — 1 var.

Vrd. 10003. Kuida saadud, nenda läheb.

8331. Kes palju saab, see palju kulutab.

8363. PALJU SIGA LAGASTAVAD
LAKKE VEDELAKS — 2 v. 3(11)
var.

A. _____*

* lake (Wied., Kündja)

Wied. 143, Kündja nr. 48 (1883) 573, E 65,
E 94, EKMS III 47 — 1(6) var.

- B. Kui tsiku palju saap, lätt söömäkene
vedeläs.

Vas v. Se (Sandra) — 1(3) var.

- C. Palju põrsaid, vedel lake.

?Ran (L. Kallas) — 1?(1) var.

- D. Palju põrsaid, vedel sööm.

Pet. Ah. 28 — 2(1) var.

Vrd. 4158. Mida rohkem koerl koos, seda vede-
lam lake.

8364. PALJU SÖÖB SÖÖDETAV, PALJU
JOOB JOODETAV — 6 v. 7(10) var.

- Aa. Palju sööb söödetav.

Rak (Jürjev) — 1(3) var.

- b. Palju sööb see söödetav.

Kuu (Ploompuu) — 1 var.

Ba. _____

Norm. 126; Jõe (Tutar), ?Pal (Karu) —
1 v. 2(3) var.

- b. Palju juob juudetava, palju süöb süö-
detava.

Kuu (Salström) — 1 var.

- c. Palju sööb söödetud, palju joob joo-
detud.

Lai — 1 var.

- C. Palju sööb söödetävä, palju joob joo-
detava, enamb veel, kun ise ottab.

Kuu (Lohk) — 1 var.

Vrd. ri «Vaeslaps valla toita»: Palju sööb,
mis söödetakse, / palju joob, mis joode-
takse, / rohkem sööb isevõtija (ERIA II:2
nr. 3414).

Vrd. 11260. Parem söönu sööta, kui koolu ko-
sutada.

9573. Kedä ravitas, tuu pallo süü; kedä
kasitas, tuu pallo situs.

8365. PALJU VESTLUST, NATUKE TÖÖD
— 1?(1) var.

?Vän (Riitel).

Vrd. 919. Hea jutumees, halb töömees.

8353. Kus palju sõnu, sääl vähe tegusid.

8330. Kes palju räägib, see vähe teeb.

8366. PAL'LU JUTTU EI TÄIDÄ KÖTTU
— 24(28) var.

Aa. _____*

* palju (Kod, TMr, Vön, Plv), paljo (Plv),
pal'lo (Vö, Se); õi (Se); täida (TMr, Vön,
Ote, Plv), täädä (Kod, Plv), täüda (Plv,
Räp, Se), täüda (Plv), täedä (Nõo); kõhtu
(TMr)

Kod, TMr, Tal, Vö, Se — 18(19) var.

- b. Pal'lo jutto täüda_äi' kōtto.

Vas, Se — 2 var.

- B. Pal'lu kõnet ei täidä kõhtu.

TMr — 1 var.

- C. Palju sõnu ei täida kōttu.

Puh — 1 var.

- D. Tühi kott ei saisa pisti, pikk jutt ei
täida kōttu.

Rõn — 1 var.

Vt. 12667 D.

- Ea. Ilu ei panda patta, suur jutt ei täida
kōttu.

?TMr (Siil) — 2(1) var.

- b. Ilu ei ole patta panna, suur jutt ei
täida kōttu.

?TMr (Siil) — 2(1) var.

Vi. 2029 X.

*

- F. Tühi sõna ei täida kōttu.

Kan (Väggi) — 1(2) var.

Vrd. Laakm. ER Kas. Kal. (1891) 14: Ühes sõnast on targale küllalt ja palju sõnu ei täida vakka.

Vrd. 12413. Tänu ei täida kõhtu.

8367. PAL'LU PERET, VETEL LAKE — 3 var.

- a. —————
Kam (Siimus) — 1 var.
- b. Palju peret, lahja lake.
Hel — 1 var.
- c. Mida suurem pere, seda lahjem lake.
Trt (Piir) — 1 var.

Vrd. 4158. Mida rohkem koeri koos, seda vedelam lake.

8368. PAL'LU SÖÖ PADA VÄKE, KATEVÖRRA VÖÖRAS' LAITS, VEÜDU NÜSS SÖÖDALEHM — 8(9) var.

- A₁. Pal'lu süü söödälehm, viievõrra vaenelat's.
Urv — 1 var.
- A₂. Vaenelats iks pal'lu süü, söödälehm veidü nüss.
Urv — 1 var.
- A₃. Pallu söö võõras lats, veidi nüss söödälehm.
Kan — 1 var.
- A₄. Söödälehm nüss veidü' ja võõras lat's süü pal'lu.
Urv — 1 var.

B₁. —————
San (Raid) — 1 var.

B₂. Pal'lu sööb pada väke, katevõrra võõras laits.
Norm. 124 — ?(1) var.

C_{1a}. Pallō süü patanō kere, viievõrra võõras lats.
Kan — 1 var.

b. Paljo süü patane, viievõrra võõras lats.
Võ (Schmidt) — 1 var.

C₂. Palju söö patane, viievõrra võõras lat'si, paljus pandas paa man, üleliias livva man.
Krl — 1 var.

Vrd. rl «Oma ema ja võõrasema söök»: Pal'lu sei patanō kiha, / vile võrra võõraslatsi (ERIA 11:2 nr. 3443).

8369. PAREM PAILU PAHA KU VEIDIKE VEHA — 1 var.

Trv (Ungerson).

8370. IGAÜKS SAAB OMA PALKA, KAHE PERE KOER SAAB MALKA — 1 kuni 7(16) var.

Aa₁. —————*

* soab (Põl)
Nurmik 1 134, Huvit. V Lisa 15; ?Põl (Rand), ?Kod (õpil.), ?Trt (Elsen) — ? kuni 4(13) var.

a₂. Igaüks saab oma palka, kahe pere koer saab ikka malka.
Pha (Liiv) — 1 var.

b. Egaüts saab oma palga, kahe pere koer saab malga.
?Kam (õpil.) — 1?(1) var.

B. Kahe pere koer saab malka.
?Põl (Tustit) — 1?(1) var.
Käskkirjalised teisedid kõik hilised, ilmselt ka kirjandusemõjulised.

Vrd. 2953. Ei kahe pere koer saa elades süüa.
2960. Kahe pere koer saab ikka peksa.
12425. Ega tüü löüdi oma palga.
4075. Koera palk on malk.
8374. Palujale antakse palka, isevõtja saab malka.

8371. PARAS PALK, ÕIGE MALK — 1 var.

Puh (Antik).

Vrd. 4075. Koera palk on malk.

8372. EGA PALK SOO PÄÄL EI KASVA — 1(2) var.

Võn (P. Rootslane).

8373. SUUR PALK ON IKKI RASKE TÖSTA — 5(6) var.

Aa₁. —————
M. Mäesalu seletus: «Suur töö või ettevõtte raske läbi viia.»
Hää — 1 var.

a₂. Suur palk ikki raske tõsta.
Hää — 1 var.

b₁. Suur palk on raske tõsta.
Hää — 1 var.

b₂. Suur palk raske tõsta.
Hää — 1 var.

B. Suur kivi annab tõsta.
Hls — 1(2) var.

Vrd. 5272. Suur lae ikki raske pöördä.

8374. PALUJALE ANTAKSE PALKA, ISEVÕTJA SAAB MALKA — 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

- Vrd. 8370. Igaüks saab oma palka, kahe pere koer saab malka.

8375. KES PALUKESE POLGAB, SÕÖB VIIMAKS POLENUD KOORUKSED KA ÄRA — 1 var.

Krj (Mägi).

8376. PAREM PALUKE LEIBA KUI PAHA SÕNA — u. 90(122) var.

A_{1a1}. — #

* paremb (Trv, Pst), paremp (Hls); palake (Mihkla-Parlo-Viidalepp; Lā, Saa, Krk, VIL); leibā (Vlg, Saa, VIL)

KAH Loe 19, Sak. Kal. (1880) lisa 83, Vlg. Lisal. nr. 17 (1890) 136, E 68, E² 62, Mihkla-Parlo-Viidalepp 1² 116; Jõh, Rap v. Mär (Poom), Lā, ?Mus (Kaasik), Ans, Saa, PÄL, VIL, SJn — u. 25(43) var.

- a₂. Parem pala leiba kui paha sõna.*

* paremb (Krk, Trv, Rõn); leibā (Trv, Pst); ku (Krk, Trv) Saa, Krk, VIL, Trt, Rõn, Tt (anon.) — 23(29) var.

- a₃. Parem on pala leiba kui paha sõna.*

* om; paremb Plv — 2 var.

- a₄. Parem palukas leiba kui paha sõnad. Kul — 1 var.

- a₅. Parem paluke leiba kui teise paha sõna.

Vil — 1 var.

- b. Parem anna pala leiba kui paha sõna. SJn — 1 var.

- c. Parem paluke leiba kui kuri sõna. Vil — 1(2) var.

- d. Palukene on parem kui halb sõna. Rāp — 1 var.

- A_{2a}. Parem pala kui paha sõna.*

* parem (EPost; Hel, Ote, Plv, eL), parõmp (Vas); ku (Rõu, Rāp, Vas) Stein 50, EPost. nr. 16 (1886) 3; Hel, Ote, San, Võ, Se — u. 30(39) var.

- b. Ennep pala kui paha sõna. Ote — 1 var.

- A₃. Parem paiuke leiba kui paha sõna. Vig — 1 var.

- B. Param suutäis kuiva leiba kui paha sõna.

Vān — 1 var.

- Vrd. 8382. Parem palu- kui paha sõna.

8972. Pool muna on enam kui paha sõna.

8298. Parem paluke leiba kui üsna ilma ivata.

8377. KES PALUB, SEE SAAB — 2 kuni 10(14) var.

Aa.

Gressel (1846) Ik-ta, Sannumetoja II (1849) 206, Kmpm. KH 75; Krj (Mägi), Mus (J. Miller), ?Vil (Palu), ?Pal (Karro) — 2 kuni 6(8) var.

- b. Paluja saab.

Kmpm. KLr 372, KLr II⁶ 360 — 2(2) var.

- B. Kes palub, see saab; kes koputab, sellele tehakse lahti.

Kuu (Vilbaste, õpil.), Trt (õpil.) — 3 var.

- Vt. 4380 D.

- C. Kes palub, see saab; kes otsib, see leiab; kes koputab, sel tehakse lahti. ?Trt (Hildebrand) — 1?(1) var.

- Vt. 8147 D₂ ja 4380 F₂.

- Vrd. Matt. 7,7 ja 7,8; Palluge, siis peab teile antama, otfige, siis peate teie leidma; koputage, siis peab teile lahti tehtama. Seft iggaüks, kes pallub, se saab, ja kes koputab, jellele tehakse lahti.

- Vrd. ka Luuk. 11,9.

8378. KUI PALUD: «JUMAL AITA», ÄRA SIIS ISI MAGAMA JÄÄ — 1?(1) var.

?Rap v. Mär (Poom).

- Vrd. Niggol VKOR² 35: Looda jumala peale, aga ära ole ise hooletu.

8379. PALUMATA PÄRIJAD, VARUMATA VARA — 1 var.

Amb (Kleinmann).

- Vrd. 4717, eriti M₂: Kutsumata külaline, varumata vara.

8380. PALUMATA VÕERAS ON TULIKS — 1?(1) var.

?Tin (Pusemann).

8381. PAREMB PALLELDA KUI PAEDA — 1 var.

Vas (Jakobson).

8382. PAREM PALU- KUI PAHA SÖNA — 1?(4) var.

Wied. 147, Kündja nr. 48 (1883) 573; ?Tt (Kreutzw.).

Vrd. 8376. Parem paluke leiba kui paha sõna.

8383. KES EI MÕISTA PALVET TEHA, SEDA SAATKE MERE PEALE — 2 v. 3(15) var.

Aa1. _____

Vil (Leoke) — 1 var.

a2. Kes ei mõista palvet teha, see saatkem mere peale.

Wied. 55, Kündja nr. 36 (1883) 430 — ?(2) var.

b. Kes ei taha palvet teha, seda saadetagumere peale.

?Vig (Väli) — 1?(1) var.

c. Kes ei taha paluda, see saata merele. E 33, E² 10, Nurmik I 110, EKMS II 869 ja IV 264 — ?(7) var.

d. Kes ei taha paluda, mingu merele. EKMS IV 264 — ?(1) var.

e. Kes ei taha jumalat paluda, see mingu mere pääle.

Rak (Tamm) — 1 var.

B. Kes mere peal pole olnud, see pole õieti veel jumalat palunudki.

Kuusik KT 203 — ?(2) var.

Vrd. ul: Kes ei taha sõna kuulda / ega õpi paluma, / see on tarvis läkitada / mere pääle laevaga (ERA II 7, 572 < Äks).

8384. PALVEMAJA TEENISTUS ON ÜKS VAHEPALUKE — 1?(2) var.

Wied. 143, Kündja nr. 48 (1883) 573.

8385. PANK HOT' PALANU', RAHA TROPI MANO LASTANUS — 1 var.

Se (Voolaine).

8386. PANT TOOB VÕLA KODU — 6 var.

a. _____*

* tuub; kodo (Kod)

Lai, Trm, Kod — 3 var.

b. Küll pant tuab võla kodu.*

* toob; koju

Iis — 2 var.

c. Küll pant võla kodu tuub.

Pal — 1 var.

8387. KES PANDIB, SEE SANDIB — 7(19) var.

a. _____*

* pandip — sandip (Vas v. Se)

Bergm. Kodul. Rmt. 13, E 36, E² 75, Huvit. V Lisa 15, Norm. 144, EKMS IV 439; Trv (Kala), Plt (Luu), Pal (Karma), Trt (Eg-lon), Vas v. Se (Sandra) — u. 5(16) var.

b. Kessi hakkas pantime, sii saa viimäde santime.

Krk (Hünerson) — 1(2) var.

c. Ke pali pandib, see perapoole sandib. Rak (Aug. Krikmann) — 1 var.

8388. KO PAPP KÕIKE KUULJET IKÕSI, SIS TÄE INÄP SILME KA OLOSE — 2 var.

A. _____

Se (Pino) — 1 var.

B. Papp jõvva ai kõiki kuuljit ikka'.

Se — 1 var.

8389. PALJU PAPPISI ON ÄRA SURD, AGA ÜHTEGI POLE TAEVA TULD — 1 var.

Kuu (Abreltal).

Vrd. nlj AaTh 1738 A*, näit. Lätt nr. 421.

8390. PAPI KÜLIMIT NING KOTISOPP EI SAA IIAL TÄIS — u. 30(58) var.

Aa. _____

* Gös. 326, **Gös. Animadv. 326, KAH EKAI 87 ja 89, EKMS II 101 — 1(6) var.

*
Pappi külimit ning Koti Sopp ei saa iial täis.

**
Pappi külimit ning Koti Sopp ei saab iial täis / des Pappi Soppen külimit und Sops Windel werden nimmer voll.

b1. Papi külimit, kotisopp ja põrguhaud ei saa elades täis.

Wied. 144 — 1 var.

b2. Papi külimit, kotisopp ja põrguhaud ei saa iial täis.

E 66, E² 52, EKMS I 83 — 1(5) var.

c. Möldri matt ja papi külimit ei saa iial täis.

EKMS I 83 — 1 var.

- d₁. Papi kott ning kotisopp ei saa elades täis.
 * Helle 350, Wied. 144, KAH EKAI 156, Norm. 117, Vih. (1957) 108, Vih. VER 184, EKMS IV 336 — 1(11) var.

* Pappi kott, ning kotti sopp ei sa elades täis, der Pfaffen Beig ist uerfatti ich.

- d₂. Papi kott ning kotisopp ei saa ilal täis.
 Wied. 144 — 1 var.
- d₃. Papi kott ja kotisopp, neid ei saa ilal täis.
 Sa — 1(2) var.
- d₄. Papi kott ja kotisopp ei saa kunagi täis.
 Kuu — 1 var.
- e₁. Papi kott ja põrguhaud, nied ei sua millagi täis.
 Amb — 1 var.
- e₂. Pabi kott ja perguhaud ei saa millagi täis.
 Kuu — 1 var.
- a₃. Pabi kott ja perguhaud ei saa ilmas täis.
 Kuu — 1 var.
- e₄. Pabi kott ja perguhaud, ei nie saa täis ilmaski.
 Kuu — 1 var.
- e₅. Pabi kott ja perguhaud, ei ne saa täis.
 Kuu — 1 var.
- e₆. Papi kott ja põrguhaud ei saa iales täis.*
 * ilal (Hel)
 Kuu, Hel — 2(4) var.
- e₇. Kirikhärra kott ja põrguhaud ei saa ialgi täis.
 Krk — 1 var.
- f₁. Papi pung ja kotisung ei saa kunagi täis.
 Kan — 1 var.
- f₂. Kotisung ja papi pung ei saa kunagi täis.
 Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- g₁. Opetaja kott ei saagi täis.
 Lai — 1 var.
- g₂. Opetaja kott ei saa ilalgi täis.
 Lai — 1 var.
- Ba. Pastori pung om paks, millal see täis saab.
 J. Kala seletus: õpetaja ahnuse kohta.
 Vil — 1 var.

- b. Kunas põrgu hingedest täis saab, nõnda ka pastori pung rahast.
 Vil — 1 var.
- C_{1a}. Kirikukott on põhjata.
 Kuu — 1 var.
- b. Kirikuhärra kott jolma põhjata.
 Khn — 1 var.
- c. Opetaja kott on põhjatu.
 Lai — 1 var.
- d₁. Papi pung on põhjata.
 Trt (Eisen), Tt (Eisen) — 2 var.
- d₂. Papi rahakott on põhjata.
 ?Tt (Eisen) — 1?(1) var.
- C_{2a}. Papi kotil põle põhja all.
 Kuu — 1 var.
- b. Papi rahakotil ei ole põhja.
 SJn — 1 var.
- c. Papi taskul ei ole põhja all.
 Nõo — 1 var.
- C_{3a1}. Ega armul mõetu ei ole ja kiriku-kotil põhja.
 TMr (Viidebaum) — 1 var.
- a₂. Ega armul mõõtu ei ole ega kiriku-kotil põhja.
 Norm. 117, EKMS IV 264 — 2(2) var.
- a₃. Ei armul mõõtu ole ega kirikukotil põhja.
 Vih. VER 184 — 2(1) var.
- b. Armul ei ole mõõtu ega kirikuvasikal põhja.
 A. Källo seletus: kirikuvasikas = kiriku-kott raha korjamiseks.
 ?Lüg (Källo) — 2(1) var.
- Vt. 353 D.
- Vrd. kk: Põhilda kui papi rahakott (Se).
- Vrd. nlj Raudsep 258: «Pükse peetakse papi rahakotiks.»
- Vrd. mj AaTh 1130.
- Vrd. 4409. Kunas kotisopp ja põrguhaud täis saab.
 9209. Ei põrguhaud saa elades täis.
 9203. Kunas põrgu hingist täis saa või silm vaatamise himust.
 2149. Inimese tahtmine ega põrgu ei saa ilal täis.
8391. PAPP OLI SEE TALUPOJA JUMAL JA MÖISNIK TA KEISER — 1(4) var.
- a. Krj (Toomessalu) — 1 var.
- b. Papp oli talupoja jumal ja möisnik ta keiser.
 Norm. 117 — 2(1) var.

- c. Papp on talupoja jumal ja mõisnik ta keiser.
EKMS II 967 ja IV 336 — ?(2) var.
Vrd. 10090. Saks oli see talupoja kurat ja ker-
guõpetaja ta jumal.
8392. PAPP TUU ÕI KUKUPÄIVÄ —
1 var.
L. Pedaja seletus: «Oldi lastõlõ, ku paas-
tuh piilmä seit.»
Se.
8393. PARAKRAHV ON KÖVER — 1 var.
Kul (Samet).
8394. PARAJUS ON KÕIGE PAREM
MOOT — 5(7) var.
- Aa.
Tt (S. Veske) — 1 var.
b. Igän asjan om parajus kõige õigemb
mõõt.
Ote (Kukrus) — 1 var.
B. Paras om kõige parem.
J. Kāosaar (Plt) ja J. Raidla (KJn) viita-
vad kasutamissituatsioonile: öeldakse vas-
tuseks teise parastamisele.
KJn, Plt, Urv v. Krl (Tamm, Pehka) —
3(4) var.
C. Tee parajaste, kõige parem asi.
Lindenberg HL Kal. (1887) 23 — ?(1) var.
8395. PARANDA, KUI ÕIGE AEG ON —
u. 20(47) var.
- Aa₁.
CRJ Klr I 105, Tõn. RP 66; Rak, Juu v.
Vän (Virkus), Vig (Väli, Pulst), VII —
7(18) var.
a₂. Paranda, kui õige aeg.
Rak, ?Vig (Aitsam) — 1–2(2) var.
b. Kui õige aeg, siis paranda.
?Vig (Aitsam) — ?(1) var.
c. Paranda õigel ajal.
Kmpm, Kirjaseadm. 74; ?Vän (Tammsoo),
?TMr (Siil) — ?(3) var.
- Ba. Paranda, kui paras aeg on.*
* aig; om (Vas)
Norm. 68; Plt, Sjn, Trm, Vas — 5(6) var.
b₁. Paranda, kui paras aeg.
E 66, E² 13, Huvit. V Lisa 16; VNg, Pst,
KJn (õpil.), Kod, ?TMr (Siil) — u. 5(14)
var.
b₂. Paranda siis, kui paras aeg.
Päi — 1 var.
C. Paranda õigel a'al, paika parajal a'al.
Võn (Mootise) — 1 var.
- D. Paranda vana asi oigemal ajal, enda
uuta kuhe muretse.
enda = ent, aga; kuhe = kohe
VNg (Aug. Krikmann) — 1 var.
8396. PARANDETU VANA SAIS VASTSE
IA — 2(4) var.
- A.
Kan (Väggi) — 1(2) var.
B. Vana viis nõglu ära, saís vastse iä.
Kan (Väggi) — 1(2) var.
8397. PARAS ON KÕIKIDE PEREMEES
— 1 var.
Kel (Soom).
8398. PARAS ON PAREM KUI PIKK JA
LÜHIKE — 3 var.
- a.
Vän (Rõõmussaar) — 1 var.
b₁. Paras on parem kui pikk või lühike.
Hls — 1 var.
b₂. Paras ikki parem kui pikk või lühike.
Hää — 1 var.
S. Karro (Hls) ja M. Mäesalu (Hää) viita-
vad kommentaarides, et toodud fraase ka-
sutatakse siis, kui keegi parastab.
8399. KERGEMB PAREMBAHE TETÄ KU
PERÄST KAHIDA — 1 var.
Vas v. Se (Sandra).
8400. MIDÄ PAREMB PALA, SEDÄ
SUUREMB SUUTÄIS — 3(4) var.
- a₁.
Trv (Kill) — 1 var.
a₂. Pidä paremp palake, seda suurem
suutäis.
Trv — 1 var.
b. Mida paksemb palake, seda suuremb
suutäis.
Trv — 1(2) var.
8401. PAREMB TARGAGA KAOTA', KUI
DURAGUGA LÕUDA' — 1 var.
Lut (Sang).
8402. PAREM EMA ARM KUI ISA LEIB
— 3(4) var.
- A. *
* paremb; esa (Vas v. Se)
Norm. 170; Amb, Vas v. Se (Sandra) —
2(3) var.

- B. Ema arm vanem kui isa leib.
Sjn (Kielas) — 1 var.
8403. PAREM EMA ARMU HÖLMAS KUI
KUNINGA KULDLINNAS — 1(9)
var.
E 66, E 23 ja 46, EKMS I 323; Trv (Parts).
Vrd. 8518. Pehmemb om emä üsän kui saksa
sängin.
8404. PAREM KÄSI SELETAB, VASAK
KÄSI VALETAB — 1 var.
Sjn (Kapp).
8405. PAREM PAHANDAB, VASSAK
VABANDAB — 4 var.
- A₁.
M. Mäesalu Informandi seletus: «Ku parem
silm sügeleb, saava nutta; ku vassak silm
sügeleb, saava naerda. Parema jala ära
lööd, läheb halvasti; vassaku jala ära lööd,
läheb hästi.»
Hää — 2 var.
- A₂. Vassak silm vabandab, pahem silm
pahandab.
Tt (Elsen) — 1 var.
- B. Parem pahandab, vassak vastab.
Vil (Leoke) — 1 var.
Vrd. uk: vt. seletus red. A₁ juurde.
8406. PAREM PAKS PUDRU KUI VEDEL
KÖRT — 1?(1) var.
?Pal (Karu).
8407. PARGIT NAHK SAA ÖKS PAREM-
BAS — 1 var.
Vas v. Se (Sandra).
Vrd. 10434. Silk ei suolassa mädäne, nahk ei
pargissa pahene.
8408. PARLASTI PIEDÄ PARAJASTI —
1 var.
parlast = ballast
Kuu (Kronström).
8409. KUI PAARM TULEB KAERA
TEGEMA, SIIS KESA KÜNDMA EI
TULE — 1 var.
Iis (Proodel).

8410. PARM JÄÄJA MARETAPÄÄVAST
SAADIK PUMEKS — 2 var.
- A.
Krj (Lepp) — 1 var.
- B. Jaanipäevast jääve parmu pimesse.
Trv — 1 var.
Vrd. 6410. Maretapäest saadik kaduvad parmud
ää.
8411. PARM PASK JUANIPÄÄVÄNI,
SIÄSK MIIS MIHKLI PÄÄVÄNI —
u. 70(74) var.
- A. Kihulase ütelus: «Parm pask jaanipäi-
ne, sääsk sitt sõnnapoole, aga vat
mina mees mihklipäine, naird kisku-
mata, naise perse nakkimata.»
Pee — 1 var.
- B. Kihukas öelnd: «Parm pask jaanipäe-
ni, mina mees mihklipäeni, naarikak-
mise ajal aan ka veel naisel saba alt
üles.»
Sjn — 1 var.
- *
- C. Kihu enese kiitus: «Sääsk sitt, parm
pask, mina mees mihklipäevani.»
Urv — 1 var.
- D₁. Kärbes olla ennast ennemuiste uhkus-
tanud: «Parm pask jaanipäini, sääsk
sitt sõnnapoole, aga mina mees jään
mihklipäini.»
Tln — 1 var.
- D₂. Parm pask paar nädalat pääle jaani,
sääs sinna poole, kärbes kange mihk-
lini.
Slm — 1 var.
- Ea. «Parm pask elab pärtlipäevani, sääsk
sitt seniaevani, aga mina mees elan
mihklipäevani,» kiitnud kärbes.
Kod — 1 var.
- b. Kärbes kiitnud: «Siäsk eläs seeniaja-
ni, parm pärtlipäevani, mina mees
mihklipäevani.»
Kod — 1 var.
- F. Sääsk ütelnd: «Parm pask jaanibani,
mina mees mihklibani, kärbes kurat
jõuluni.»
Kul — 1 var.
- G₁a₁. Sääsk ütles: «Parm pask jaanipäini,
mina mees mihklipäini.»
Vil — 1 var.
- a₂. Siäsk ütles: «Parm pask juanipäeni,
mia mies mihklipäeni.»
Khn — 1 var.

- a3. «Parm pask jaanipäini, mina mees mihklepäini.»
M. Mäesalu seletus: «Sääsk ütelnu nõnda.»
Hää — 1 var.
- a4. Sääsk öelnud kord: «Parm pask jaanipäini, mina mees mihkkipäini.»
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- a5. Vanasti olla sääsk öelnud: «Parm pask jaanipäini, mina mees mihkkipäini.»
Rid — 1 var.
- a6. «Parm pask jaanipäeni, mina mees mihkkipäeni.»
M. Primetsa seletus: «Sääsk hoopleb, et ta saab kauem elada.»
Vig — 1 var.
- a7. Sääse kõne: «Parm pask jaanipäini, mina mees mihkkipäini.»
Sjn — 1(2) var.
- a8. Sääsk ütleb parmule: «Parm pask jaanipäevani, mina mees mihkkipäevani.»
Kod — 1 var.
- b1. Sääsk: «Mina miis mihkkipäini, parm pask jaanipäini.»
Vil — 1 var.
- b2. Sääsk: «Mina mees mihklepäini, parm pask jaanipäini.»
Vil — 1 var.
- b3. Sääsk ütelnud parmu kohta: «Mina mees mihkkipäini, parm pask jaanipäini.»
Mar — 1 var.
- c. «Parm pask jaanipäene, mina mees mihkkipäene.»
M. Mäesalu seletus: «Sääse laul.»
Hää — 1 var.
- d. Sääsk ütelnud: «Mina mees mihkkipäene, parm pask jaanipäine.»
Amb — 1 var.
- e1. Sfääskl kiidelnud: «Parm pask on jaanipäini, mina aga mees mihkkipäini.»
EKMS III 268 — 1 var.
- e2. «Parm pask on jaanipäini, aga mina mees mihkkipäini,» kiidelnud sääsk.
EKMS III 815 (< VMr) — 1?(1) var.
- f. Sääsk laulas ennevanast paarmule: «Mina mies mihkkipäiväni, aga parmu paska jaanipäiväni.»
Jõh — 1 var.
- g. Sääsk ütelnud vanast: «Mis parm pask jaanipäevani, aga mina mees mihkkipäevani.»
Puh — 1 var.
- h. «Parm pask on jaanipäini, aga mina mees olen mihkkipäini,» kiidelnud sääsk.
EKMS III 433 (< VMr) — 1?(1) var.
- i. Sääsk ütelnud: «Mina mees olen mihkkipäini, parm pask oo jaanipäini.»
Kul — 1 var.
- j. Sääsk ütles: «Mina aga mees ikka mihkkipäini, aga parm pask oo jaanipäini.»
Han — 1 var.
- k. Parm pask jaanilaupa, mina mees mihkkipäeva.
F. Eichenbaumi seletus: sääse ütlus.
Lai — 1 var.
- l. Sääsk on öelnud: «Parm pask jaanipäini, sääsk mees mihkkipäini.»
Kos — 1 var.
- m. Sääsk ütelnud parmule: «Sina sitt jaanipäevani, mina mees mihkkipäevani.»
Lai — 1 var.
- n. Sääsk parmule: «Mis sä sii pirised! Sia pask juanipäeni, mia mies mihkkipäeni.»
Khn — 1 var.
- o. Sääsk ütleb parmule sedaviisi, et «Sina sitt oled jaanipäevani, aga mina mees mihkkipäevani.»
His — 1 var.
- p. Sääsk ütles paarmule: «Sina mies jaanipäivanni, mina mies mihkkipäivanni.»
Lüg — 1 var.
- r. Sääsk ütles: «Parm pask jaanipäevani, mina mees seisan mihkkipäevani.»
Mar — 1 var.
- s. Vanal ajal oli sääsk kiidelnud: «Mina mees elan mihkkipäevani, parm pask elab jaanipäevani.»
Saa — 1 var.
- t. Sääsk hõiskab: «Paarm paska elab jaanini, mina mees elan mihklini.»
Jõh — 1 var.
- u. Vanal ajal olla ju sääsk parmu päale kadedusega laulnud: «Parm pask jaanini, mina mees mihklini.»
His — 1 var.
- v. Sääsk kiitnd eese iga: «Mina mees mihklini, parm pask jaanipäini.»
Rid — 1 var.
- G2a. Parm pask on jaanipäevani, sääsk mees on mihkkipäevani.
Mar — 1 var.

- b. Kod (Univere) — 1 var.
- c. Parm jaanipäeni, sääsk mihklipäeni.
Pal — 1(2) var.
- Ha. Kihukas ütleb: «Parm pask jaanipäini, mina mies mihklepäini.»
Tor — 1 var.
- b. Kihu ütlen ennemüeste: «Parm pask jaanipäini, mina miis mihklepäini.»
Plt — 1 var.
- Ia. Kärbes kiidelnud: «Parm pask juani-pääväni, mina miis mihklipääväni.»
Kod — 1 var.
- b. Kärbes kiitleb: «Parm pask jaanipäivni, mina mees mihklipäivni.»
Pii — 1 var.
- J₁. «Parm pask peetripäeval, mina mees mihklipäeval,» kiitles sääsk.
EKMS IV 689 — 1 var.
- J₂. Sääse vanasõna: «Parm poisike peetripäeva, oi mina mees mihklipäeva.»
MMg — 1 var.
- K. Kärbeski oll ütelnü parmulo, et «Sina pois piltrepääväni, ma miis mihklipääväni.»
Se — 1 var.
- L_{1a1}. Sääsk ütlen: «Parm pask maretapäini, mina mees mihklipäini.»
Krj — 1 var.
- a₂. «Parm pask maretapäeni, mina mees mihklipäeni,» sääsk hoopleb.
Vig — 1 var.
- b. S[sääsk] kiidelnud: «Parm pask on maretapäevani, mina aga mees mihklipäevani.»
EKMS III 268 — 1 var.
- c. Sääsk olevat öelnud: «Parm pask maretapäevani, mina miis aga olen mihklipäevani.»
Vii — 1 var.
- d. Vanast olla sääsk öölnud: «Parm pask maretapäevast, aga mina mees olen mihklipäini.»
Kaa — 1 var.
- L₂. Sääsk hoopelnud: «Mina mees mihklipäini, parm lähäb maretapäevast paa-sale.»
Rei — 1 var.
- M. Maretapääv 13. juulil, sest päävast saadik kaquvad parmud ära, sääsk aga kiitleb: «Parm pask maretapäini, mina aga mees olen mihklipäini.»
Pöi — 1 var.
- Vt. 6410 B.
- Na. Sääsk ütlen: «Mina aga mees kui mihklipääväni, parm pask jaagapääväni.»
Kai — 1 var.
- b. Seäsk ütles: «Mina aga meesi mihklipäini, parm paska jakobipäini.»
Sa — 1 var.
- O. Sääsk loulnd: «Mina aga mees mihklipäini, parm pask oolepäini.»
Emm — 1 var.
- P_{1a}. Sääsk ütleb: «Parm pask pärtlipäevani, mina mees mihklipäevani.»
Lai — 1 var.
- b. Sääse laul: «Mina mees mihklipäevi, parm pask pärtlipäevi.»
Nõo — 1 var.
- c. Sääsk: «Parmu paska pärtlepäini, mina mees aga mihklepäini.»
Jür — 1 var.
- d. Sääsk kiidab oma eluea pikkust: «Parm pask on pärtlipäevani, aga mina mees olen mihklipäevani.»
Lai — 1 var.
- e. Sääse kiitlemine: «Mina mees elan mihklipäini, parm sitt, pask pärdipäini.»
KJn — 1 var.
- P₂. Sääsk elab mihklipäevani, parm pärdipäevani.
Krk — 1 var.
- R. Sääsk on mees mihklipäevani.
Norm. 49, EKMS I 612; Rak — 1(5) var.
- S. Massak mees mihklipäini.
Khk — 1 var.
- T. Parm pask on jaanipääva aeges väljas.
Aud — 1 var.
- Vrd. kk: Tema on mees mihklipäini (Vii).
- Vrd. ri «Kihulase laul»: Mina mees mihklipäini, / parm pask jaanipäini, / sääsk sitt sügiseni. / Nairid alles kiskumata, / naese perse nägimata. / (ERIA I:1 nr. 592).
- Vrd. lh: Sääsk öelnud: «Mina mees mihklipäini, parm pask jaanipäini.» Aga kihulane kiidelnud veel enam: «Ma nõelun veel nii kaua, kui naesed lähvad kapsaid leikama. Poen siis veel neile saba alla ja hammustan» (Juui).
- Parm tõrli kihulasõga. Kihulanõ kitt vastata: «Sa pirliset pildrepäävane, a mina miis mihklepäävane» (Räp).

8412. PARRATAIM KASVAB ILMA KAS- TAMATA JA TAHUMATA — 1 var.

parrataim = habemetüügas
Lüg (Källo).

8413. PARDIL PAREM VEES KUI KUI- VAL MAAL — 1(3) var.

TMr (anon.) v. Vru (R. Kallas).

8414. PASANO VASK AJA KARJA KIINI — u. 55(63) var.

A_{1a1}. — *

* pasane (Hel, TMr, Nõo, Rääp); vasikas
(TMr), vasik (Võ); aa (Hel), aab (TMr,
Nõo), ajab (Rääp); kar'a (Rõu)
Hel, TMr, Nõo, Urv, Rõu, Rääp — 8(10)
var.

a₂. Pasane vask aja üks karja kiini.*

* a'ap (Nõo)
Nõo, Ote — 2 var.

a₃. Pasane vasik ajab kõik karja kiini.*

* pasanõ (Rõu, Se); vas'k (Kam); aja
(Rõu), aase (Se); kõ (Rõu, Se); kar'a (Se);
kiine (Se)
Hel, Kam, Rõu, Se, As (Pint) — 5 var.

a₄. Pasane vasik aja terve karja kiini.*

* pasanõ; kar'a
Rõu — 2 var.

b₁. Üts pasane vasik aab terve karja
kiini.*

* üts (Ran, Rääp); vask (Kam, Ran, Rap);
aase (Rääp); kar'a (Rääp)
Pst, Kam, Ran, Rääp — 5 var.

b₂. Üts pasanõ vasik aja kõik kar'a kiine.
Rääp (Lepson) — 1 var.

b₃. Üts pasanõ vasik vôi kõ kar'a kiini
aija.
Se — 1(2) var.

c₁. Pasane vasik pand karja kiini.*

* paneb (Võ); kar'a (Rõu, Vas)
Võ — 4(7) var.

c₂. Pasanõ vasik pand kõgõ kar'a kiini.
Vas v. Se (Prants) — 1 var.

d₁. Üt's pasanõ vas'k pand kar'a kiine.
Lut — 1 var.

d₂. Üts pasanõ vasik pand kõ kar'a kiini.
Se — 1 var.

A₂. Pasanõ vask aja üks suure karja kiini
ja lätt esi võssu.
Ote — 1 var.

A₃. Üts pasane vasik aab kõik karja kee-
ma.
TMr (Birkenthal) — 1 var.

A₄. Üits pasane vasik aab terve karja pa-
sandama.
Trv — 1 var.

Ba. Sitane vask aja üks karja kiini.
Tõs (G. Anniko) — 1(2) var.

b₁. Üks sitane vasik aab kõik karja kiili.
Kod — 1 var.

b₂. Uksainus sitane vasikas ajab kõik
karja kiili jooksmas.
Pal — 1 var.

c. Üits sitane vas'k aja kõik külä karja
kiini.
Ote — 1 var.

Ca. Sitatsõ persega vasikas ajab kogu
karja kiini.
Nõo (Relli) — 1 var.

b₁. Sitatse persega vask aja kõik karja
kiini.
Ote — 1 var.

b₂. Sitatsõ persega vasik aja kõõ kar'a
kiini.
Se (Relli) — 1 var.

Da₁. Pasatsõ persega vasik aja kar'a kiini.
Se — 1 var.

a₂. Pasatse persege vask aea kik karja
kiini.
TMr — 1 var.

a₃. Pasatsõ persega vasik aja kõõ kar'a
kiini.
Se — 1 var.

a₄. Üts pasatse persege vask a'a terve
karja kiini.
Ote — 1 var.

b. Pasatse persega vask a'ab suure karja
kiini.
Ran — 1 var.

E. Pasaga hannaga vasik aase terve
kar'a kiine.
Se — 1 var.

*

F. Üks vilets vasikas ajab terve karja
kiini.
VII — 1 var.

Ga. Kõhn vas'k ajab kõik karja kiini.
Kam — 1 var.

b. Kõhn vask aja suure karja kiini.
Kam — 1(2) var.

H_{1a}. Väike vas'k ajab suure karja kiini.*
* vasikas (Norm.)
Norm. 237; ?Ran (L. Kallas) — 1?(2) var.

- b. Väikene vask aase mõnikord suure kar'a kiini.
Võ (anon.) — 1 var.

H₂. Väike vasik ajab kõik karja jooskme.
Krk — 1 var.

- I. Hull elajas ajap kõik karja kiini.
Plv — 1 var.

Vrd. kk: Nigu pasane vask ai karja kiini (Nõo).
Vrd. 14954. Olits parm a'a terve karja kargu-
teme.

8415. ENAM PASKA PALUME, PASK LAUB LAIEMALE — u. 15(40) var.

- A_{1a}. * Helle 332, Hupel 106, Neus 236, Wied. 32,
EKMS I 408 — 1(16) var.

* Ennem paska palume, pask laub laiemale, teem
man den Karren flammst, so schmeißt ihm der Dreck, mehr
den Dreck wir bitten, der Dreck geht weiter auf einander

- b. Enam paska palume, pask lageneb
laiemale.
Wied. 32 — 12(1) var.

A₂. Mine paska paluma, pask laguneb
laiemale.
Wied. 116, Kündja nr. 44 (1883) 525, EKMS
III 51 — 1(6) var.

- B₁. Ära paska palu ega sitta silita, et ta
laiali ei lagune.
Sjn — 1(2) var.

B_{2a}. Mis sitta siluda ehk paska paluda.
Sjn — 1(2) var.

- b₁. Mis sitast silut või pasast palut.
Krk — 1 var.

b₂. Mis sa sitast silitad vai paska pallet.
Rõu — 1 var.

B_{3a1}. Mis sa palud paskurist või silud sit-
turist.
Saa (Söggel) — 1(2) var.

- a₂. Mis sa paskurist palud või sitturist
silud.
2 Saa (Söggel) — 12(1) var.

a₃. Mis sa silud sitturid või palud pasku-
rid.
?Hls (Söggel) — 12(1) var.

a₄. Mis sa sitast silud või paskurist pa-
lud.
?Hls (Söggel) — 12(1) var.

a₅. Mis sa sita-närust silud või vana pa-
sast palud.
?Saa (Söggel) — 12(1) var.

- b. Ära palu paskurid ega silu sitturid.
?Hls (Söggel) — 12(1) var.

C₁. Enam pori puudutakse, seda laiemale
laotab.
KAH EKAI 150 — ?(1) var.

C_{2a}. Mida enam pori puudutakse, seda laie-
male laguneb.
E 54 — 12(1) var.

- b. Mida enam pori puutud, seda laiemale
laguneb.
E² 65 — ?(1) var.

D. Enam pori palume, pori lagub laie-
male.
E MVH 23 — 12(1) var.

Vrd. kk: Parem palun paskurid kui sind tühja
(Hls).

Vrd. rl «Annab hoobid otsa ette»: Sitta ma sind
ei tahagi, / paska ma sind ei palugi (ERIA
III:3 nr. 6483).

8416. PASKNÄÄRIL ON ÜHEKSA KEELT SUUS — 1 var.

M. Proodeli seletus: «Oskab teha palju
hääli.»
Hls.

8417. MIHUKES PASTLI OSTJA PAELA KÜSIMATA JATAB — 12(1) var.

?VMr (V. ja G. Lurich).

8418. PAREM PASTLAD PAIGATULT KUI EI SAAPA OTSAGI — ? kuni 2(2) var.

- a. ?Vil (Leoke) — 12(1) var.

b. Parem pastlad paigatult kui ei kinga
jusugi.
?Vil (Leoke) — 12(1) var.

8419. PASTOR ON MÖISNIKU SUU-VOODER — 1 var.

Rap v. Mär (Poom).

8420. PASUNAGA SAAB ALUSTUD, PILLIGA LÖPETUD — 1(2) var.

A. Wahlbergi seletused: 1) «Naeru järel tu-
leb nutt», 2) tüli kohta.
Hel.

8421. EGA PATTUSID KAALUGA EI KAALUTA — 1 var.

Trm (Sild).

8422. KELLEGI EI OLE NII SUURT
PATTU, MIS JUMAL ANDEKS EI
VOIKS ANDA — 1?(1) var.

?Rap v. Mär (Poom).

8423. KOIGE SUUREM PATT MAA PÄAL
ON SEE, KUI RIKAS VARASTAB
JA VAENE ABIELU RIKUB — 1 var.

VII (Kala).

8424. PATT ESITE KUI OHE HIUKSE-
KARVAGA HAKKAB MEID SIDUMA,
PÄRAST OLEME KUI ANKRUKÖIE
KÖIES KINNI — 1?(3) var.

a. Wied. 149, Kündja nr. 49 (1883) 585 —
1?(2) var.

b. Patt esiti kui ühe juuksekarvaga hak-
kab kinni, pärast oleme kui ankruköie
otsas kinni.
EKMS III 1063 — 2(1) var.

8425. PATT LEIKAB ÕIGUSE KAELA
MAHA, VIIN MURRAB ÕIGUSE
PEA OTSAST ÄRA — 1?(8) var.

a. Wied. 149/150, Kündja nr. 49 (1883) 585, E
69, Päss PJs 562 — 1?(4) var.

b. Patt lõikab õiguse kaela maha, viin
murrab õiguse pea otsast.
E² 54 — 2(4) var.

8426. PATT LÄTT KEVÄJATSE VATUGA
ALLA — 1?(4) var.

?Se (Olnas-Tammeorg).

8427. PATT OM SEENI', KOONI' PAAST
SUUD — 1 var.

Kam (Relli).

Vrd. 8430. Patt on see, kui patta situtaks.

8428. PATT ON HINGE PEREMEESE * —
1(10) var.

* om (Stein)

Stein 54, Wied. 150, Kündja nr. 49 (1883)
585, E 69, E² 58; VÕ-Se (Stein).

8429. PATT ON MATU KOIRA SITT —
6 var.

Aa.

Krj, Ans v. Jäm (Loiken), Pöl — 3 var.

b. Patt oliõ Matu koera sjött.
Khñ — 1 var.

B. Patt on Matto koera rooja kääk.
Sa — 1 var.

C. Patt Matto meeste leiva jätt.
Sa — 1 var.

Vrd. 8430. Patt on see, kui patta situtaks.

8430. PATT ON SEE, KUI PATTU SITU-
TAKS — 11 var.

Aa1.

Kul — 1 var.

a2. Patt on see, kui patta situt.
Vän — 2 var.

b1. Tuu om patt, kui patta situt.
Ran — 1 var.

b2. Patt um tuo, kui patta situt.
Se — 1 var.

Ba1. Patt on sie, kui patta situt, toiduriis-
ta ära rikud.

A. Källo seletus: «Lieripoiss vastand papile
lieris, tõised üöld ette.»

Lüg — 1 var.

a2. Patt on see, kui patta s...d ja toidu-
riista ära rikud.

KJn — 1 var.

b. Patt ond sie, kui paassõ sjötud, supi-
riista ära rikud.

Khñ — 1 var.

C. Sie on patt, kes pada sittub ja paa
pohja ära rikkub.

Kuu — 1 var.

D. Patt on see, kis patta situt, teise supi
ära rikud.

Jür — 1 var.

E. Patt on potti sittumine ja söögiriista-
de rikkumine.

P. Tammepeuu seletus: «Seda ütleb inime-
ne, kes pattu ei karda.»

Lai — 1 var.

Vrd. 8429. Patt on Matu koira sitt.

8427. Patt om seeni', kooni' paast süüd.

8431. PATT PATU TEGIJALE, SUUD SUU
SAAJALE — 2 var.

A.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

B. Patt patu tegijale, kuri kur'a orjajale.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

Vrd. 11442. Süü tegijal, süü süütjal.

8432. PATT SAAB PAPILE, ÜLEKOHUS
KÖSTRILE — 8—9(15) var.

Aa₁.

VNg, Kuu, Tõs — 3 var.

a₂. Patt saab tehtud papile, ülekohus
köstrile.
Tür — 1 var.

b. Patt jääb papile, ülekohus köstrele.*
* köstrile (trükised)

Norm. 117, EKMS IV 264; Tor — 1(3) var.

c. Patt on papile, ülekohus köstrile.
A. Källo seletus: «Lauvakirikus käidi raha
lest, ega see raha taiva läinud, jäi papi
kätte...»
Lüg — 1 var.

d. Annan patud papile ja ülekohtud köst-
rile.
Nrv — 1 var.

Ba. Patt saab papile, ülekohus köstrile,
mis üle jääb, kirikومهههه.
Hij — 1 var.

b. Patt papile, ülekohus köstrile, mis üle
jääb, kirikومهههه.
E 54, E² 58 — ?(2) var.

C. Patt papile, ülekohus köstrile, mis üle
jääb, kellamehele.
E² 58 — 1?(3) var.

8433. PATT TEGIJAL, VEEL SUUREMB
NÄGIJAL — 1 var.

Trv v. Rõu (Siipson).

Vrd. 11806. Kus tegijaid, seal nägijaid.

14955. Üits patt tegijal, ütessa kõnelejal.

8434. PATT TULEB ESITE NAERUGA,
AGA PÄRAST LÄHÄB TA NUTUGA
— ? kuni 3(3) var.

a.

W. Norm. ÖL 6 — 1?(1) var.

b. Patt tuleb enamiste ikka naeruga, aga
lähäb pärast nutuga.
W. Norm. ÖL 119 — 1?(1) var.

c. Patt läheb inimese sisse naeruga, tu-
leb välja nutuga.
Linda nr. 39 (1896) 614 — 1?(1) var.

Vrd. 14314. Võlg mingi naerdes tagasi, aga
mitte nuttes.

8435. PATT UMMISTAB INIMESE ÄRA
— 1 var.

Wied. ESSr 1253.

8436. PATU HAKATUS KERGEM KUI
PATU OTS — 1?(1) var.

Holtz 170.

8437. TEE PATTU JA PALU ANDEKS —
1 var.

Amb (Hintzenberg).

8438. KES PATUSE PERSE TÄIDAB —
1(3) var.

Krj (Lepp).

8439. PALJUKS PATUSELE TARVIS ON
— u. 25(43) var.

Aa₁. Kui palju patusel hääd vaja on.*

* head (trükised)

Wied. 81, Kündja nr. 40 (1883) 478, E 43,
E² 38; TMr — 1(10) var.

a₂. Paljuks patusel head tarvis.
E MVH 86 — ?(1) var.

b₁. Paljuks patusele vaja.*

* paduselle (Kuu)

Nurmik II 37; Kuu — 1 v. 2(2) var.

b₂. Paljus patusele vaja.
Puh — 1 var.

b₃. Palju pattuselle vaja on.*

* patusele

Kuu — 2 var.

b₄. Paljus patutsele vaja om.
Hel — 1(3) var.

b₅. Palju nüüd pattuselle vaja on.
Kuu — 1 var.

c₁. Palju patusele tarvis.*

* pall; patuselle (VNg)

VNg, Pal — 2 var.

c₂.

VMr (J. Elken) — 1 var.

c₃. Paljuks siis pattusel tarvis on.
Jõh — 1 var.

c₄. Palju patuselle tarvis on.
Kuu, Kos — 2(3) var.

c₅. Palju patune tarvitab.
Amb — 1 var.

c₆. Palju patusele tarvis läheb.
VMr, Pal — 2(3) var.

c₇. Paljuks patusele tarvis läheb.
Pet. Ah 63 — ?(1) var.

Ba. Palju patusele vaja on, tõrretäiest
saab küll.
E² 58; Pal — 1(3) var.

- b₁. Kui palju patusele tarvis läheb, pangetäiest saab küll.
Lai — 1 var.
- b₂. Palju patusele tarvis läheb, pange-
täiest saab küll.
Lai — 1 var.
- Ca. Paljuks patusele vaja — paar tilka
vee hulka.
J. Nurme seletus: aitab vähest.
Kul — 1 var.
- b₁. Pal'luks patusele tarvis on, tilk vee
hulka, aitab küll.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- b₂. Palju patusele tarvis on, tilk vee hul-
ka ja aitab küll.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- Da. Palju patusele tarvis on, pista sõrme-
ga silma — süda täis.
Rak — 1 var.
- b. Kui palju siis pattusele tarvis on,
torka tikkuga silma ja ongi pime.
Iis — 1 var.
- E. Pallus patutsele vaja, pang vett ja
peotäis jahu.
Hel — 1 var.
- Vrd. 10057. Palju saksale tarvis on: pista sõr-
mega silma, siis süda kohe täis.
10549. Palju sitale tarvis, pista sõrmega
silma, süda kohe täis.
7785. Paljuks ohu peale tarvis läheb.
8440. KON PAUKU, SÄÄL RÕUKU —
1 var.
San (V. Gross).
Vrd. 3001. Katto hüvvä saa al, kas rõuk vai
pauk.
7068 B: Kus rõuku, sääl rammu; kus väke,
sääl mäke.
8441. KUS PAUK, SEAL HUNNIK —
1 var.
Sa (Sepp).
8442. PANE AGA PAUNA, MIS PAKU-
TAKSE — 1 var.
EKMS II 101.
Vrd. 8272. Kui pakutakse, pargi nahka.
8443. EGA PÄÄST LUUKAMA JÄÄ —
2 var.
a.
E. Lindströmi seletus: «Lööb vastu pead
ei tee viga».
Kuu — 1 var.

- b. Ega pääst lombakaks jää.
Trv — 1 var.
8444. EI PÄÄ OLE KALLENDER —
1 var.
V. Kaskjärve seletus: «Oeldakse siis, kui
kõiki ei jõuta meeles pidada».
Kuu.
8445. HAKKA PEAST KINNI, SIIS JOUAD
SABANI — 1 v. 2(14) var.
a. *
* pääst (Stein); savani (Wied., Kündja)
Stein 17, Wied. 5, Kündja nr. 33 (1883) 392;
Ti (Kreutzw.) — 1(7) var.
b. Hakka peast kinni, küll jõuad sabani.
OM nr. 2 (1890) 86, Norm. 71, EKMS I 123
ja 124 — ? kuni 1(4) var.
c. Hakka peast kinni, saad sabasse.
E 20, E² 67 — ?(3) var.
8446. KAS PÄÄ PUHMA VAI RIST
RINDA — 1 var.
M. Linna seletus: «Sõjamehe ütlus».
Se.
8447. KELLEL ON PEA, SELLEL ON KA
PERSE — 1(3) var.
Sa (anon. v. R. Kallas).
Vrd. 8463. Mis pea teeb, seda perse vastab.
8448. KEL TÕUTÄS PÄÄ, TUUL JALOL
VEIDEMB VAIVA — 1 var.
Se (Savala).
Vrd. 8453, eriti red. C ja E, nält. E: Kel pea ei
tõõta, sel jalad joosku.
12869. UI'l pää, jalal pal'lo vaiva.
8462. Mis ei ole peas, see peab jalus ole-
ma.
9874. Rummal pää, pal'lu vaiva.
8449. KES MUU MU PÄÄD SAAB
MURDA, KUI MA ISI EI MURRA
— 1 var.
TMr (Kooli).
8450. KUDA PEA EES, NA SABA JÄREL
— 1?(1) var.
?Vig (Prilimets).

8451. KUIDA PEA, NÖNDA KÜBAR —
1 v. 2(16) var.

A. _____*

* kuda (Stein), kudas (E), kuidas (E², Norm., EKMS); nenda (Wied., Kündja); pää (Stein)
Stein 32, Wied. 86, Kündja nr. 41 (1883)
491, E 45, E² 26, Norm. 147, EKMS III 604;
Tt (Kreutzw.) — 1(15) var.

B. Kūpär tetäs pää perrä, pääd ei saa
kūbarä perrä tetä.

?Vas (Jakobson) — 1?(1) var.

Vrd. 6519, eriti B: Kui meest, nii kūbarad.

8452. KUI EI ÖLE PIAD ÖTSAS, ANNA
AGA JALGUDELE VALU — 1 var.

Jõh (Mets).

Vrd. 8462, eriti red. B₁, näit. B_{1a}: Kui ei ole
pead, siis peavad olema jalad.

8453. Kui pea ei jaga, siis jagavad jalad.

9852. Kui rumal pea, peavad jalad tund-
ma.

12869. U!l pää, jalal pal'lo vaiva.

6012. Loll pää annab kerele vatti.

8453. KUI PEA EI JAGA, SIIS JAGAVAD
JALAD — 11(15) var.

Aa₁. _____*

* jagaved (Hls)

S. Karro (Hls) seletused: 1) kes peaga ei
tööta, peab töötama jalgadel; 2) kes mee-
les ei pea, peab külma uuesti.

Norm. 230, EKMS IV 248; Vän, Hls — 2(5)
var.

a₂. Kui pia ei jaga, siis jalad jagavad.
?Lüg (Källo) — 1?(1) var.

b. Kui pää ei jaga, jagagu jala.
Krk — 1 var.

B_{1a}. Kui pia ei jäga, sis jägavad kääd ja
jalad.
Sim — 1 var.

b. Kui ei jaga pää, siis jagagu kääd ja
*jalad.
Kuu — 1 var.

B₂. Kel pia ei jäga, sel jägavad kääd ja
jalad.
Sim — 1 var.

C. Kui ei tüödä pää, siis tüötäväd kääd
ja jalad.
Kuu — 1 var.

D. Kellel pää hästi ei jaga, selle jalad
peavad järel aitama.

J. Kala seletus: «Kes ilma plaanita töötab,
peab ikkagi rohkem rändama.»

Vil v. Trv — 1 var.

E. Kel pea ei tööta, sel jalad joosku.

K. A. Rõdmussaare seletus: kui keegi peab
ühe asja pärast mitu korda sama teed käi-
ma.

Vän — 1 var.

F. Ku pää ei võta', sis võtva jala'.

San — 1 var.

G. Mis pea ei tea, seda teavad jalad.

Trt? (Reepärg) — 1 var.

Vrd. 8448. Kel tüütäs pää, tuul jalol veidemb
vaiva.

8462. Mis ei ole peas, see peab jalus ole-
ma.

3603. Kerge pea annab jalgadele tööd.

8452. Kui ei ole piad otsas, anna aga jal-
gudele valu.

8474. Mis pea unustab, seda jalad jookse-
vad.

8454. KUI PÄÄ EKSITAB, SIIS JALG
KOMISTAB — 1 var.

Saa (Sõggel).

Vrd. 8462. Mis pole peas, peab jalus olema.
3603. Kerge pea annab jalgadele tööd.

8455. KUI PÄÄ ON LÄINUD, MIS VEEL
JUUSTEST HOIDA — 2 var.

a. _____
Hää (Mäesalu) — 1 var.

b. Kui on mend pää, ära siis nuda
juustegi pärast.

Kuu (Lindström) — 1 var.

Vrd. 8841. Kui pill on läind, mis sa veel toru-
dest nutad.

8456. KUI PÄÄ ON PUSTI KETRAJAL,
SIIS PERSE UPPI KUDUJAL —
1?(1) var.

?Lüg (Källo).

Vrd. 3585, eriti E: Kena kael kedrajal, kerge
perse kuduja.

8457. KU PÄHÄ PESTÄS, EGA 'SOS
VÄRBIL VALLU EI OLO — 1(3)
var.

Rõu (Perli).

8458. KUS PEA PISTAD, SEAL PÄEVA
VIIDAD — 15(22) var.

A_{1a1}.

Wied. ESSr 825, Wied. 94, Kündja nr. 42 (1883) 502, EKMS III 53 — 1(5) var.

a₂. Kohes pää pistäd, sääl päeva viidad.
Hel — 1 var.

a₃. Kohe piä pistäd, siäl pääva viidäb.
Kod — 1 var.

a₄. Kus pää pistäd, sinnä päivä viidad.
San — 1 var.

b. Pää pistät, päeva viidät.
Nõo — 1 var.

c. Kus pää pistan, sääl pääva viidan.
TMr — 1 var.

d₁. Kuhu pea pistab, seal päeva viidab.
San? (Vares) — 1 var.

d₂. Kohe pää pist, sinna päävä viit.
Rõu — 1 var.

e. Kohe pää panet, sääl päiva viidat.
Plv — 1 var.

f. Kohe pää panõ, sääl päävä viida.
Rõu, Se — 2 var.

g. Kuhu pea käänad, seal päeva vii-
dad.
KJn v. San (Orgussaar) — 1 var.

A₂. Kohe vaene pää pist, sääl päiva viit.
Kan — 1 var.

B. Mul on kari kaalan ja maja man:
kus ma pää pista, sääl ma pääva vii-
da.
Norm. 196; Hel (Wahlberg) — 1(4) var.

C. Kuhu pää pistan, sääl päeva viidan;
kus õhtu, sääl õomaja.
Trt (Piir) — 1 var.

Vt. 14521 K.

Vrd. 1552, eriti D: Kos kodu kõndjel vai maja
marssjal? Maja man ja kammer kaalan.

8459. KUS PEA, SEAL P... SE — 1 var.

J. A. Rehbergi seletus: «Kus mees, seal
naine.»
Trt.

8460. KOIGEPÄÄLT OLEKS IKKA PEAD
TARVIS, MUIDU EI SEISA JU
LÕOGKI SARVIS — 1 var.

Hel (Treu).

8461. MIDA ENAM PÄID, SEDA ENAM
TAHTMISI — 2(8) var.

A.

Wied. 114, Kündja nr. 44 (1883) 525, E 54,
E: 43 — 1(7) var.

B. Nii mitu inimest, nii mitu tahtmist.
Sannumetoja III (1850) 80 — 1 var.

Vrd. 8466. Mitu pääd, setu meelt.

8462. MIS EI OLE PEAS, SEE PEAB
JALUS OLEMA — u. 50(57) var.

A_{1a1}. Mida põle peas, see peab olema jal-
gades.
Ann — 1 var.

a₂. Mis põlõ piäs, sie piäb olõma jalgus.
Khn — 1 var.

a₃. Mis pole peas, peab olema jalas.
EKMS IV 248 — 12(1) var.

a₄. Mis pole peas, see peab jalgus olema.
J. Saalverki (Jür) ja J. Oõveli (Tõs) sele-
tused: õeld., kul midagi unustatakse ja
peab tagasi minema.
Jür, Tõs — 3 var.

a₅. O. Looritsa informandi seletus: kui oled
midagi unustanud, tuleb uuesti joosta.
Pll — 1 var.

a₆. Mis ei ole pään, see peab [jalun?] olema.
Kam — 1 var.

a₇. Mis ei ole peas, peab jalus olema.*
* pole (E)
M. J. Eiseni seletus: õeldakse, kul keegi
on midagi unustanud ja peab sellepärast
mingi kõlgu ette võtma vm. vaeva nägema.
E MVH 84; Trt (Eisen) — 1(3) var.

a₈. Mis peas ei ole, seda peab jalus ole-
ma.
?Plv (Musto) — 12(1) var.

a₉. Mis pään ei ole, tuu piät jalun olõ-
ma.*
* piat, pead; olema
Urv — 3 var.

a₁₀. Mis pääs ei ole, piab jalus olema.
Hää, Oie — 3 var.

a₁₁. Mis pään ei olõ, piäb jalun olõma.
Võn — 1 var.

b₁. Mis ei ole peas, see olgu jalgus.*
* pääs; jalus (Trt)
Pjg, Trt — 2 var.

b₂. Mis ei õle mitte pian, sii õlgu jalun.
Kod — 1 var.

- b₃. Mis pääs ei ole, olgu jalus.
Pal — 1 var.
- c₁. Mis ei olõ pään, om jalun.
Urv — 1 var.
- c₂. Mis pään ei ole, sii om jalgun.
Hel — 1 var.
- c₃. Mis peas ei ole, see on jalgades.
Trt? (Reepärg) — 1 var.
- c₄. Mis peas pole, on jalus.
S. Karro seletus: kui peab unustamise pärast mitu korda käima.
Vän — 1 var.
- d. Mis enne piäs ei olnud, piab pärast jalgus olema.
Pär — 1 var.
- A_{2a1}. Ku ei olõ pään, sis piat jalohn olõma.
Rõu — 1 var.
- a₂. Kui ei ole peas, siis peab olema jalas.
J. Vitismanni seletus: mahaunustamise kohta.
Jür — 1 var.
- a₃. Kui peas ei ole, siis peab olema jalus.
Trt (Piir) — 1 var.
- b. Kui ei ole peas, siis olgu jalus.*
* jalgades (Kuu)
G. J. Jürjevi (Rak) seletus: kui meeles ei pea, siis pead ühe asja pärast mitu korda jooksuma, mõnikord ka ilmaasjata.
Rak, Kuu (Jahe) — 2(3) var.
- c₁. Kui ei õle piäs, sis on jalus.
A. Källo seletus: kui unustad, käid kaks korda.
Lüg — 1(2) var.
- c₂. Kui ei ole pään, sis om jalun.
Kam — 1 var.
- c₃. Kui pole peas, siis on jalus.
J. Reepärgi seletus: kui mahaunustatud asjale järele peab minema.
Hlj — 1 var.
- A_{3a1}. Kellel pole peas, sellel peab olema jalgades.*
* piäs; piab; jalgus (Juu v. Vän)
Juu v. Vän (Virkus), Kaa — 2 var.
- a₂. Kel pole pääs, sel peab olema jalgades.
?Trt (õpil.) — ?(1) var.
- a₃. Kel pole peas, peab olema jalas.
EKMS IV 248 — 1(1) var.
- a₄. Kellel ei ole peas, sellel peab jalus olema.
Val — 1 var.

- a₅. Kellel pääs ei ole, peab jalus olema.
Trt (Jung) — 1 var.
- b. Kellel ei ole peas, sel olgu jalus.
Norm. 230, EKMS IV 248; Lai — 1(3) var.
- c₁. Kellel pole pääs, sellel on jalus.
VNg (Aug. Krikmann) — 1 var.
- c₂. Kenel ei õle pääs, senel on jalgus.
?Lüg (Källo) — 1(1) var.
- B_{1a1}. Kui ei ole pead, siis peavad olema jalad.*
* pole (Rap v. Mär)
R. Viidebaumi (Rap) seletus: «Kui unustad, siis otsi.»
Rap, Rap v. Mär (Poom) — 2 var.
- a₂. Kui pead ei ole, siis peab jalgu olema.
Norm. 230, EKMS IV 248; Kos — 1(3) var.
- b. Kui põle pead, siis olgu jalad.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- B_{2a}. Kellel põle pead, sellel olgu jalad.
A. Lese seletus: unustaja v. mõtlematu inimese kohta.
Põl — 1 var.
- b. Kellel põle pead, eks sellel ole jalad.
LNg — 1 var.
- Vrd. 782. Halb pea, head jalad.
8468. Pea harv, jalg kerge.
3603. Kerge pea annab jalgadele tööd.
8453. Kui pea ei jaga, siis jagavad jalad.
12868. U'i! pää anna ai jalolõ puhkuist.
8448. Kel tüüts pää, tuul jalol veidemb vaiva.
8469. Pea pahane unestab, jalad vaesed vastagu.
8464. Mis pääs ei ole, seda jalad vastavad.
2390. Jalad tasuvad, mis pää võlgu jätab.
8474. Pea unustab, jalad tuletavad.
9852. Kui rumal pea, peavad jalad tundma.
8452. Kui ei õle piad otsas, anna aga jalgudele valu.
12869. U'i! pää, jalal pal'lo vaiva.
6011. Loll pea on kere nuhtlus.
6012. Loll piä annab kerele vatti.
8454. Kui pää eksitab, siis jalg komistab.
8463. MIS PEA TEEB, SEDA PERSE VASTAB — u. 25(49) var.
- Aa. *
- * mida (Saa), mes (Nõo); pää (Saa, Hls, Vil, Nõo, Ti); tiib (Vän, Nõo); sedä (Hls); vastutab (Saa)
Koc, Vän, Saa, Hls, Trv, Vil, Pal, Nõo, Ti (anon.) — 11(13) var.

- b. Pea teeb, perse vastab.
Trv — 1(2) var.
- b₂. Pää teeb, aga perse vastab.
Krk — 1 var.
- c₁. Küll p...se vastab, mis pää teeb.
Hää — 2 var.
- c₂. Küll perse seda vastab, mis pää teeb.
Vil — 1 var.
- d. Mis pää pahaste teeb, seda perse vastutab.
Hls (Söggel) — 1 var.
- e₁. Mis pea eksib, seda peab perse vastama.*
* pää (trükised)
Stein 43, Rootsl. Elut. Kal. (1901) 19; Tt (Kreutzw.) — 1(8) var.
- e₂. Mis pea eksib, seda perse peab vastama.
Wied. 121 — ?(1) var.
- e₃. Mis pää eksib, peab perse vastama.
Tt (Jung) — 1 var.
- e₄. Mis pää essüs, seda piap perse vastutama.
Plv (Tobre) — 1 var.
- e₅. Mis pää eksip, sedä perse vastap.
Krk — 1 var.
- B. Mis pea teeb, see perse maksab.*
* pää (Vil)
Wied. 121; Sa (anon. v. R. Kallas), ?Vil (Leoke) — 1 v. 2(5) var.
- C. Mis pää ei tia, seda vastutab perse.
?TMr (Siil) — 1(1) var.
- D. Mis pea eksib, seda kere peab vastama.
Kündja nr. 46 (1883) 549 — ?(2) var.
- E. Mis pea teeb, see kere maksab.
Kündja nr. 46 (1883) 549 — ?(1) var.
- F. Mis meel eksib, seda keha vastab.
Norm. 113 ja 136, EKMS I 991; ?Saa (J. Kangur) — ?(4) var.
- Ga. Eks tagumik pia keiki vastama, olgu see hüva vai paha.
Rak (Aug. Krikmann) — 1 var.
- b. Teed sa hüva vai halba, ikke perse peab vastama.
Vi? (Aug. Krikmann) — 1 var.
- H. Küll perselapp vastab.
A. Källo seletus: «Teed süüd, siis saad peksta.»
Lüg — 1 var.
- I. Kuda piä tiib, nõnda kaal kan[n]ab.
Kod — 1 var.

- Vrd. 7865, eriti B: Küll nahk vastab, mis pää teeb.
958. Hea on küll teha, aga kuri vastata.
2482. Mis joonu pää teeb, seda tark pää vastab.
8469. Pea pahane unestab, jalad vaesed vastagu.
8447. Kellel on pea, sellel on ka perse.
4978. Kulda käsi teeb, nõnda kael kannab.

8464. MIS PÄÄS EI OLE, SEDA JALAD VASTAVAD — 1 var.

Trt (Piir).

- Vrd. 8462. Mis ei ole peas, see peab jalus olema.
8469. Pea pahane unestab, jalad vaesed vastagu.
2390. Jalad tasuvad, mis pää võlgu jätab.

8465. MITMED PEAD, MITMED MÖTTED; MITMED KÄED, MITMED TÖÖD — 4 kuni 7(42) var.

Aa.

- Wied. 124, Kurrik SO 25, Kündja nr. 46 (1883) 550, E 57, E² 67, Muuk I 139, Muuk-Mihkla II 66, Raud VMJ 218, Norm. 53, Vih. (1957) 108, Vih. VER 185, EKMS II 61 ja III 47 — 1(19) var.

- b. Mitu pääd, setu mõtet; mitu kätt, setu tööd.
?Vil (Niggol) — 1(1) var.

- Ba. Kus palju päid, seal palju mõtteid.
Wied. 94, Kündja nr. 42 (1883) 502, Kmpm. KH 80, Kmpm. KLr 373, Kmpm. KLr II² 361, E 47, E² 75, Norm. 53 — 1(14) var.

- b. Palju päid, palju mõtteid.
Kmpm. Kirjaseadm. 39, Muuk I 134 — 1(2) var.

- c. Mitu pead, nii mitu mõtet.
Hel — 1 var.

- d. Mitu meest, setu mõtet.
Puus. Lisangud 2 — 1(1) var.

- C₁. Mitmed käed, mitmed tööd.
EKMS I 332 — 1 var.

- C₂. Kus palju käsi, seal palju tööd.
Norm. 53, EKMS II 61 — ?(3) var.

- Vrd. 8466. Mitu pääd, setu meelt.

8466. MITU PÄÄD, SETU MEELT — kuni 9(38) var.

Aa.

- Trv, Vil (Kala) — 2(3) var.

- b. Mitu pääd, mitu meelt.
Nurmik II² 43, Norm. 236 — 1(10) var.

- c₁. Mitu pead, nii mitu meelt.
Meves 134, Nigol VKOR 188, Kuusik KT 201 — 1?(17) var.
- c₂. Nii mitu pead, nii mitu meelt.
?Vig (Eisen) — 1?(1) var.
- Ba. Mitu meest, setu meelt.
Hää — 1 var.
- b. Nii mitu meest, nii mitu meelt.
E² 25 — ?(1) var.
- c. Kui mitu meest, nii mitu meelt.
As (J. Reimann) — 1 var.
- d. Kus mitu meest, seal mitu meelt.
?Mar (Hiemägi) — 1?(1) var.
- C. Mitu pääd, nii mitu miilt, egäl mehel esi miil.
Rõu — 1(3) var.
- Vt. 6499 C.
- Vrd. vellerism: «Nii mitu päid, nii mitu meelt», hüidis agarodniku poiss, kui ta kapsta koormaga kraavi sattus ja iga kapstapea oma teed läks (Gressel (1883) 64).
- Vrd. 8465. Mitmed pead, mitmed mõtted; mitmed käed, mitmed tööd.
9276. Nii mitu pääva, nii mitu meelt.
8461. Mida enam päid, seda enam tahtmisi.
8467. PEAGA EI VÕI LÄBI SEINA JOOKSTA — 4(9) var.
- a. _____
SJn — 1(2) var.
- b. Peaga ei pease keegi seinast läbi.
Wied. 150, Kündja nr. 49 (1883) 585, E 69, E² 19 — 1(5) var.
- c. Ära jookse peaga vastu seinä.
Pal — 1 var.
- d. Ära peksa peaga vastu seinä.
VMr — 1 var.
8468. PEA HARV, JALG KERGE — 2(4) var.
- a. _____
Norm. 230, EKMS IV 248; Rak (Jürjev) — 1(3) var.
- b. Kui pea on harv, siis olgu jalg kerge.
Rak (Jürjev) — 1 var.
- Vrd. 782. Halb pea, head jalad.
8474. Pea unustab, jalad tuletavad.
12869. U!l pää, jalal pal'lo vaiva.
8462. Mis ei ole peas, see peab jalus olema.

8469. PEA PAHANE UNESTAB, JALAD VAESSED VASTAGU — 1(6) var.
- a. _____
* unustab; vastaku (trüüsed)
E 69, E² 53, Norm. 230, EKMS IV 248; Rak (Jürjev) — 1(5) var.
- b. Pia paha unestab, jalad vaesed vastavad.
?Lüg (Källo) — ?(1) var.
- Vrd. 8474. Pea unustab, jalad tuletavad.
8464. Mis pääs ei ole, seda jalad vastavad.
8462. Mis ei ole peas, see peab jalus olema.
8463. Mis pea teeb, seda perse vastab.
4978. Kuida käsi teeb, nõnda kael kannab.
8470. PEA PÜÜDJALE, SABA SAAJALE, KESKPAIK KEETJALE — u. 40(66) var.
- A₁a. Pea püüdjale, saba saajale.*
* pää; püüdjale (Kuu)
E 69, EKMS III 1228; Amb, Kuu, Ris, Vig — 4(12) var.
- b. Saba saajale, pää püüdjale.*
* pea (E)
E MVH 88; Ris — 1(2) var.
- A₂. Saba saaja oli pää püüdja.
Krj — 1 var.
- Ba. _____
* pää (Ridala; Jõe)
Wied. 150, Kündja nr. 49 (1883) 585, Kmpm. KH 48, Ridala 22, E MVH 87; Amb, Kuu, Jõe, Rak v. Mär (Poom), Vän, Tor, SJn, Pil (Saks), Pal (Karma) — u. 10(22) var.
- b. Pea püüdjale, saba saajale, keskoht keetjale.*
* pää (Jõe); püüdjale — saajale — keetjale (Kuu); keetjale (Jõe)
Amb, Ann, Kuu, Jõe — 4 var.
- c. Pea saab püüdjale, saba saab saajale, keskpaik jääb keetjale.
Prn (õpil.) — 1 var.
- d. Pääots saab püüdajalle, savaots saab saajale ja keskoht saab keitajalle.
Kuu — 1 var.
- e. Pea saab püüdjale, keskpaik keetjale, saba see saab saajale.
Kad — 1 var.
- f. Saba saajale, pää püüdajalle, keskpaik keitajalle.
Kuu — 1 var.
- Ca. Pää püüdajalle, saba saajale, kere keitajale.
Jõe — 1 var.

- b. Pea püüdjale, keha keetjale, saba saajale.
Kuu — 1 var.
- D. Pea püüdjale, saba saajale, keskkohk kõige perele.
Kkk — 1 var.
- E. Pää püüdjale, saba saajale ja keskpaike toiduks kehvale.
Pär — 1 var.
- Fa. Pea püüdjale, saba saajale, keha kesk külalisele.
Pär — 1 var.
- b. Pea püüdjale, saba saajale, keha külalisele.
EKMS IV 902 — 1?(1) var.
- c. Saba saajale, pää püüdjale, keha külalisele.*
* pea (trükised)
Norm. 162, EKMS I 887 ja II 541; Pär (õpil.) — 1(4) var.
- d. Saba saajale, pää püüdjale, keskkeha külaliste.
Prn (õpil.) — 1 var.
- G. Pea püüdjale, saba saajale, nahk nül-gijale.
EKMS I 695 — 1 var.
- H. Perse püüdjale, saba saajale, keskpaike keetjale.
Kuu — 1 var.
- I_{1a}. Pea püüdjal, saba saajal, keskpaike keetjal, näpud jagajal.*
* pää (Hls)
Hls, Trv, Rär (Eisen), ?Tt (anon.) — 3 v. 4(4) var.
- b. Pea püüdjale, saba saajale, keskpaike keetjale, jagajale näpud.
VMr? (Priimets) — 1 var.
- c. Pea püüdjal, saba saajal, keskpaike keetjal, näpud jäävad jagajal.
?Sjn (Kielas) — 1?(1) var.
- I_{2a}. Pää püüdjal, saba saajal, keskpaike keetjal, sõrmed jagajal.
Hls — 1 var.
- b. Saba saajale, pea püüdjale, keha keetjale, jagajale aga jäävad sõrmed.
EKMS I 682 — 1 var.
- Vt. 2365 D₁—D₂.

8471. PEAST VAADEKASE PEIGU, JALAST NEIDU — 11 kuni 14(33) var.

A_{1a1}. —————*

* pääst (Stein, Rootsl.); vaadatakse (trükised); peidu (Stein, Rootsl.)

Stein 52, Wied. 150, Kündja nr. 49 (1883) 585, Rootsl. Elut. Kal. (1901) 19, E 69, E 27, EKMS II 858 ja IV 194; Tt (Kreutzw.) — 1(17) var.

a₂. Peast vahitakse peigu, aga jalast neidu.
Hlj (Rehberg) — 1 var.

b₁. Pääst vaadatakse peiut, jalust neitut.
?Hls (Jung) — 1?(1) var.

b₂. Peigu peast, neidu jalust vaadata.
Rak — 1 var.

c. Peidu valadeda pääst, neidu jalust.
Kuu — 1 var.

A₂. Peigu vaata peast, neidu jalust.
Hlj — 1 var.

Ba. Piast peidu, jalast neidu.
Hlj (Leetberg) — 1 v. 2(3) var.

b₁. Pääst peidu, jalust neidu.
Lüg — 1 var.

b₂. Peast peigu, jalust neidu.
Norm. 179, EKMS II 99 — 2(2) var.

b₃. Peidu pääst, neidu jalust.
Kuu — 1 var.

c. Jalast neiu, peast peiu.
Lüg (Kaasik) — 1 var.

C. Pääst peigu, jalust neidu, sabast saksa mõõdetakse.
?TMr (Sill) — 1?(1) var.

Da. Meest vaadatakse palest ja naist jalust.
Trt (Piir) — 1 var.

b. Miis piis, nais jalust.
Kod (Nou) — 1 var.

Vrd. 12619. Tüdrukut kaetas jalust, naist pääst. 8946. Poiss kaetas sõõmisest, tütrik jala kängmisest.

8472. PEA SUURI RIKKA'ALLA, JALAD SUURED VAEVATSELLA — 17(28) var.

Aa₁. —————*

* pia (Koe), pää (VJg); rikka'alle (Koe), rikkal (VJg); vaivatsel (VJg), vaivatselle (Koe), vaivasella (Hlj)
Hlj, VJg, Koe — 4 var.

a₂. Pea suuri rikkaila, jalad suuri vaivatsela.
Hlj — 1 var.

b. Jalad suured vaivatselle, pia suuri rikka'alle.*

* vaivatsella; rikka'alla (trükised)
Norm. 110, EKMS IV 297; Koe — 1(3) var.

Ba. Pea suuri rikka'ale, jalad suuri keh-
vatselle.
Jjn — 1(2) var.

b. Pea suur rikkal, jalad suured kehval.
Norm. 110; Jõh — 1(2) var.

c. Jalad suured kehval, pia suur rikkal.
Hij — 1 var.

Ca. Pea suur rikkal, jalad suured vaesel.*
* pia; rikka'alle; vaese'ella (Amb)
Rak, Amb — 2 var.

b. Rikkal suur pea, vaesel suured jalad.
Wied. 138, Kündja nr. 49 (1883) 585, E 73,
E: 74, Muuk-Mihkla III 27; Tür — 2(8) var.

c. Rikkal pää suur, vaesel jalg suur.
Jõh — 1 var.

d. Suur pea rikkal, suured jalad vaesel.
Jõh — 1 var.

D. Kenel loodud suured jalad, sie saab
vaisi päivi nähä.
Lüg (Kälo) — 1 var.

E. Rikkal jalad suured, vaesel pea suur.
Amb — 1(2) var.

8473. PEA TARKUSETA, MIS LATERN KUUNLATA — ?(14) var.

a. ————
Norm. 58, EKMS III 1214 — ?(9) var. Kä-
sikirjalised tekstid osalt mingist tundmatust
vene k. trükisest.

b. Pea ilma mõistusest on niisama nagu
latern ilma küünlata.
Kuusik KT 203 — ?(5) var.

Vrd. ka KAH Täiel. VKÖr 115 (vene k.).

8474. PEA UNUSTAB, JALAD TULETA- VAD — 4 var.

A. ————
A. Kalmuki seletus: õeldi unustatud asjale
järele minnes.
Hää — 1 var.

B. Küll jalad mäletavad, ku pää unetab.
M. Mäesalu seletus: unustamise kohta.
Hää — 1 var.

C. Mis pea unustab, seda jalad jookse-
vad.
Ris — 1 var.

*

D. Pää unetab, p...se tuletav.
M. Mäesalu seletus: täitmata unustatud
ülesande pärast karistatakse peksuga.
Hää — 1 var.

Vrd. 8469. Pea pahane unestab, jalad vaesed
vastagu.

8482. Mis ei ole peas, see peab jalus ole-
ma.

782. Halb pea, head jalad.

8468. Pea harv, jalg kerge.

8453. Kul pea ei jaga, siis jagavad jalad.

2390. Jalad tasuvad, mis pää võlgu jätab.

15044. Oks unetab, teine tuletav.

8475. PIATA NELIPÜHI JA IVATA JAANIPÄÄVA EI OLE — 7(10) var.

Aa. ————*

* peata; nelipühi; jaanipäeva (trükised)
Norm. 89, EKMS III 378; Hij (Leetberg) —
1(3) var.

a. Peata nelipühi ega ivata jaanipäeva
ei ole.
Hij — 1 var.

b. Ei ole peata nelipühi ega ivata jaani-
päe.
Rak — 1(2) var.

c. Rukkivil ei ole peata nelipühi ega iva-
ta jaanipäeval.
VNG — 1 var.

d. Nelipühi piata, jaanibä ivata ei tohi
rukis olla, muidu ei saa jaanibä
uudist.
Hij — 1 var.

Ba. Pääta nelipühi, ivata jaanipäev.
VNG — 1 var.

b. Nelipühi ilma rukkipäata, jaanipäev
rukkiivata.
Hij — 1 var.

8476. PIAT PERSEN, OIGUSED MÖLE- MAD MOISAN — 1(2) var.

Rõn (Käärrik).

Vrd. 4234. Kohus koera p...n, härjä mõlema
mõisan.

8477. PÄÄ POOLI VALITSEJAL, PERSE POOLI PÕLGAJALLE — 11(12) var.

A. ————
Vai (Ostrov, Kallas) — 1 var.

Ba. Luu-kont valitsejale, pool perset põl-
gajale.
Lai — 2 var.

b. Kont valitsejale, pool perset põlga-
jale.
Trm — 1 var.

Vt. 6103 D.

- Ca. Luu saap liha valitsejal, pool perset põlgajalle.
Rõn — 1(2) var.
- b. Perse pool saab põlgajale ja luu liha valitsejale.
Jõh — 1 var.
- Vt. 6103 E.
- D. Luu-kunt korjajallõ, puul p... põlgajallõ.
Se (Aun) — 1 var.
- Vt. 6103 F.
- E. Luu saa liha seletäjale, pool perst põlgjale.
Ote, Kan, Urv — 4 var.
- Vt. 6103 L.

8478. PÄÄ SABAT JÄRGI EI OOTA * — 1(2) var.

* pea (EKMS)
EKMS I 803; Sim (Kanter).

8479. SUUR PEA, PALJU MÕISTUST — 1 var.

Hel (Pausk).

8480. UMA PÄÄ PÄSÜLÄS, UMA MIIL MOODUPUUS — 1 var.

Plv (Tamm).

8481. ÄRA PISTA PEAD PÕHJA, HOIA IKKA JALAD PÕHJAS — 3 var.

A. _____
JJn (Oberg) — 1 var.

B. Ära pista pääd põhja, siis saad liiast.
VNg — 1 var.

C. Ära a'a ikka piad põhja.
JJn — 1 var.

8482. ÄRA PISTA PEAD TULDE — 13 v. 14(14) var.

A_{1a1}. _____*
* piad; tulle (Trm)
VMr, Trm — 2 var.

a₂. Ära pead tulle pista.
Plt — 1 var.

b. Ära suska pääd tulle.
Ran — 1 var.

A₂. Ära piista pead tulle, kõrvetad juuksed.
Vlg — 1 var.

A₃. Ära lase pääd tulle pista.
Saa — 1 var.

B. Ära jookse peaga tulde, mõtle ennem.
Kel — 1 var.

C_{1a}. Ära pista nina tulesse.*
* nena; tulle (Trm)
Hlj, Trm — 2 var.

C_{2a}. Ära põleta nina.
Trm — 1 var.

b. Ära mine asjata oma nina põletama.
Kuu — 1 var.

c. Ä mini ninä kõrvetama.
Vig — 1 var.

C₃. Ära topi oma nina senna, kus ta kõrvetada võid.
?Vän (Tammsoo) — 1?(1) var.

D. Ära pista näppu tulle.
Saa — 1 var.

Vrd. kk: Nina põletama (Vig); piad tulesse pistmä (Vig).

Vrd. 12050. Ära topi oma nina igale poole.

8483. ÄRA TÖSTA PEAD VAGA KÕRGELE, SEST KÕRGED ASJAD MURRAB TORM — 1?(1) var.

?Kär (Loiken).

Vrd. 12053, eriti Ac: Torm murd ka kõgõ suurõmba puu maha.

8484. PEA ON KÜLL TEHTUD, POLE NII KERGEST PARANDUD — 3 var.

Aa. _____
Pha? (anon.) — 1 var.

b. Külap pea lõhutud, või nõnda pea parandud saab.
Vän — 1 var.

B. Kerge on lõhkuda, raske parandada.
Lüg — 1 var.

Vrd. 3598. Kergemp om lahku kul ehitada.

8485. PEA SAAB, PEA LÄHEB — 1 var.

Tt (anon.).
Vrd. 10003. Kuida saadud, nenda läheb.

8486. PEA TEHTUD, PAHA VASTATA — 1 var.

Rls (Holts).
Vrd. 958. Hea on küll teha, aga kuri vastata.
2482. Mis joonu pää teeb, seda tark pää vastab.

8487. PEA TEHTUD PILLA-PALLA, KAUA TEHTUD KAUNIKENE — u.
165(317) var.

A_{1a}. Kaua tehtud kaunikene.

Kmpm. KÖ 10, Kmpm. A^o 12; Vän — 1—2(3) var.

b. Kaua tehtud töö on kaunikene.

Rak — 1 var.

A₂. Kaua tehtud, kaunis tüü.

Kuu — 1 var.

A_{3a}. Kavva tetäs, kaunis saa.

Plv — 1 var.

b. Kavva tetas, kaunikene saa.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

B_{1a1}. Kaua tehtud kaunikene, pea tehtud pilla-palla.*

* tehtüd; kaunikõ; piä (Khn); pia (Trv)

* Gös. 463, ** Gös. Animadv. 210, *** Hel-
le 335, Hupel 107, Willmann 129, Marpur-
g 70, Gressel (1855) 53, Poromenski EGr. 191,
Körber VRMK 36, Körber Uus ABDr 9,
Stein 23, Wied. 49, CRJ H 1 160, Kurrik
SÖ 23, Kündja nr. 35 (1883) 418, KAH
EKAI 87, 89 ja 151, Tön. Täht. (1911
veebr.), Muuk-Mihkla I 70, EKMS I 622;
Khn, Vil, Trv, Hel, Sjn? (Ruhs), Lal, As
(Pallu) — 10(54) var.

*
~~Kauva tehtud kaunikene/pea tehtud pilla-
pallai.~~

* *
~~Das bald geschicht/vergeht bald.
kauva tehtud kaunikene/pea tehtud pilla-pallai.~~

* * *
~~Kaua tehtud kaunikene, pea tehtud pilla-palla, auf
Dina will Beile haben. (lange gemacht sehr nett, bald ge-
macht ist lüderlich.)~~

a₂. Kav[va] tetas kaunikene, pia tetas pilla-palla.

Krk — 1 var.

a₃. Kaua tehakse kaunikene, pea tehtud pilla-palla.*

* tehaks (E)

E 31, E^o 45; Muh — 2(3) var.

b. Mis kaua tetäs, om kaunikene; mis pia tetäs, om pilla-palla.

Trv — 1 var.

B_{2a1}. *

* pia (Vi, Kuu, Sa, Vil, Ksi, TaL), piä (Khn); tehto (Lüg), tehtüd (Kuu, Khn), tettü (VIL, Ran), tettü (Vön); kauva (Lüg, Kuu, Trv), kavva (Vön); kaunike (Ann, Ha, LÄ, Sa, Saa, Sjn), kaunikane (Kuu), kaunikõ (Khn); pille-palle (Plt)

Gr. RkOrE III 170, Gr. PA I^o 14, Kmpm. Kirjaseadm. 12, Kmpm. Klr II° 365, Kmpm. EL II° 10, Tön. RP 15, MM Täht. (1913) 122, Nurmik II 71, Nurmik III 95, Huvit. V Lisa 16, RI ja Kalevala 88, EKMS I 59 ja 1216, IV 912; Vi, Jä, Ha, LÄ, Sa, Khn, Saa, Vi, Ta, Plv (Lepasson) — 50(91) var.

a₂. Pia tehtüd pilla-palla, kaua tehtüd kaunijaksi.

Kuu (Lindström) — 1 var.

a₃. Pea tehakse pilla-palla, kaua tehakse kaunikene.*

* pia (MMg); tetas (Trv), tetäs (Trv), teh-
taks (MMg); kauva (Trv)

Rak? (Fr. Schmidt?), Trv, MMg — 5(6) var.

a₄. Pea tehtud pilla-palla, kaua seisab kaunike.

Aud — 1 var.

a₅. Pea tehtud pilla-palla, kauast tuleb kaunike.

Vil — 1 var.

b₁. Pia tehtud pilla-palla, kaua tehtaks kaunist.

VMr (Haus) — 1 var.

b₂. Pea tehakse pilla-palla, kauva tehakse kaunist.

Tt (anon.) — 1 var.

b₃. Pea tehtas pilla-palla, kaua tehtas kaunist.

Sjn — 1 var.

c₁. Pea tehtud pilla-palla, kaua tehtud kauniste.

Vig — 1(2) var.

c₂. Pea tehakse pilla-palla, kaua tehakse kauniste.*

* tehaks (Saa, Vil), tehtaks (Hää); kaunisti (Ris)

Ris, Hii, Hää, Saa, Vil — 7 var.

c₃. Pia tehtaks pilla-palla, kaua kauniste.

Saa — 1 var.

d. Pea saab tehtud pilla-palla, kaua tehtud kaunike.

Vig — 1 var.

c. Pia saab pilla-palla, kaua saab kaunike.

His — 1 var.

f. Pea saab tehtud pilla-palla, kaua aega kauniste.

Hij — 1 var.

B_{3a}. Pea tehtud pilla-palla, kaua tehtud kaunis töö.

Kre, Saa? (öpil.) — 2 var.

b. Pea tehaks pilla-palla, kaua kaunid töö.

HMD v. Ris (Treumann) — 1(2) var.

- B₄. Pia tehtu pilla-palla, kauva tehtu kaunis kena.
Lüg (Källo) — 1 var.
- B₅. Pea tehtud on pilla-palla, kaua tehtud kaunis ikka.
Plt (Luu) — 1 var.
- C. Pia tehtud pilla-palla, ruttu tehtud ri-pa-rapa, kaua tehtud kaunike.
Krk (Helimets) — 1 var.
- D₁. Kaua tehtud kaunikene, ruttu tehtud pilla-palla.
Hs — 1 var.
- D₂. Ruttu tehtud pilla-palla, kaua tehtud kaunikene.
Kmpm. EL IV² 290, Reiman EK I 277, EKMS III 665; Nrv (õpil.), Vän (Rifel), Saa (Söggel), Pal (õpil.) — 4 kuni 5(15) var.
- E. Kiirelt tehtud pilla-palla, kaua tehtud kaunikene.
Ann — 1 var.
- F. Kaua tehtud kaunikene, pailu tehtud pilla-palla.
Kõp (Ratas) — 1 var.
- G. Ruttu tehtud rumal saab, pea tehas pilla-palla, kaua tehtud kaunikene.
Trt (õpil.) — 1 var.
- Vt. 9887 L.
- Ha. Ruttu saa rummal, hilda saa illus, tassa saa tasane, kavva saa kaunikene, pia saa pilla-palla.
Hel — 1 var.
- b. Ruttu tetäs rummal, hilda tetäs illus, tassa tetäs tasane, kavva tetäs kaunikene, pia tetäs pille-palla.
Hel — 1 var.
- Vt. 9887 D.
- I. Ruttu saa rummal, kavva kaunis, hilda illus, tassa tasane.
Hel — 1 var.
- Vt. 9887 E.
- J. Hil'lakeste tettu saab illus, tassakeste tettu saab tasane, pea tettu saab pilla-palla.
Ote — 1 var.
- Vt. 9887 F.
- Ka. Pea tehtud pilla-palla, tasa — kaunike.
Pil (Jung) — 1 var.
- b. Pea tehtud pilla-palla, tasa tehtud kaunikene.
EKMS I 622 — ?(1) var.
- L. Pikalt tehtud kaunis töö, ruttu tehtud pilla-palla.
?Vil (Suurkask) — ?(1) var.

- Ma. Ruttu tehtud rumal töö, kaua tehtud kaunis töö.
E MVH 12, Raud KL I 57, Norm. 228, Vih. (1957) 109, Vih. VER 187, EKMS III 665; ?Saa (J. Kangur), teised käsikirjalised teisedid on kõik hilised ning esitavad kirjandusest lähtunud hiliistraditsiooni, näit. Kad, Hel, Trt (õpil.) — ? kuni 5(23) var.
- b. Kaua tehtud kaunis töö, ruttu tehtud rumal töö.
Trt (õpil.) — 1(2) var. Hilline.
- Vt. 9887 Ma ja b.
- N_{1a}. Pea tehtud pilla-palla.*
* pia (Kuu, Nõo, Rõu); tettu (Nõo), tettü (Rõu)
Kuu, Pal, Nõo, Rõu — 4(6) var.
- a₂. Pea tehakse pilla-palla.*
* tetas (Vas v. Se)
Saa (Söggel), Vas v. Se (Sandra) — 2(4) var.
- a₃. Pia tetäs iks pilla-palla.
Hel — 1 var.
- b. Pea saab pilla-palla.
Sjn (Ruhs) — 1 var.
- N₂. Pea on tehtud pilla-palla, ei saa enam tagasi.
?Ti (õpil.) — ?(1) var.
- N₃. Pala tett pilla-palla.
Krk — 1 var.
- O_{1a}. Hea tehtud aegamööda, pea tehtud pilla-palla.
Wied. 16, Kündja nr. 33 (1883) 393, E 22, E² 38; Tür (Vildebaum) — 2(8) var.
- b. Pea tehaks pilla-palla, hea alles aegamööda.
Elva (Eisen) — 1 var.
- c. Pea tehtud pilla-palla, aegamööda hästi tehtud.
?Trt (Eisen) — ?(1) var.
- d. Pea tehtud pilla-palla, aegamööda hästi teha.
Vil (Kaia) — 1 var.
- e. Hästi tehtud aegamööda, pea tehtud pilla-palla.
Kuu — 1 var.
- O₂. Hea tehtud aegamööda, pea tehtud pillukille.
Wied. 16, Kündja nr. 33 (1883) 393; TMr — 1(3) var.
- P. Möistlik mis tiib aigamöödä, peru mis tiib pilla-palla.
Hls (Sulsenberg) — 1 var.
- Q_{1a}. Aegamööda asjad käivad, pea tehtud pilla-palla.*

- * -müeda (JJn), aigumööda (Ote); asja (Ote); kävvä (Ote); pia (Ote); tettü (Ote) JJn, Kos, Ote — 3 var.
- a₂. Aigumööda asja käivä, pia tetas pilla-palla.*
* aigamööda; käivä, käivü; tetäs (Räp) Ote, Räp — 3(4) var.
- a₃. Aigamööda asja kävvä, pia saava pilla-palla.
Ote — 1 var.
- a₄. Aigupiti asja käiva, pia tettü pilla-palla.
Tal (Kihu) — 1 var.
- a₅. Aigupitte asa kääva, pia tett um pilla-palla.
Piv — 1 var.
- a₆. Aigapiti asja käiva, pia saava pilla-palla.
San — 1 var.
- b₁. Pia tetas pilla-palla, aegamööda asja käiva.*
* tetäs; käivad (Vön) Vön, Kam — 2 var.
- b₂. Pia tett saa pilla-palla, aigupitteh käivä asä.
Vas v. Se (Prants) — 1 var.
- b₃. Piä saa pilla-palla, aigupitti asja käivä.
San — 1 var.
- b₄. Pea saab pilla-palla, aegamööda asjad käivad.
Tt (anon.) — 1 var.
- Q₂. Pia tehasse pilla-palla, aga asjad aegamööda.
Pal — 1 var.
- Q₃. Aegamööda asjad käivad, ruttu tehtud pilla-palla.*
* aigamööda (Puh); käivä (Puh), kelvad (Pöi)
Stein 6, CRJ H I 160, Gressel (1884) 47; ?Amb (Kleinmann), ?Puh (Arak), Pöi, Trv — kuni 5(10) var.
- Vt. 134 E₁–E₃.
- R. Äkki tiid, söke sünnis; aigamööda asja käevä, pia tetäs pilla-palla.
Krl — 1 var.
- Vt. 3379 E ja 134 F.
- S. Aegamööda asjad kaunid, ruttu tehtud pilla-palla.
Wied. 3, Kas. Talur. Kal. (1881) 38, Künd- ja nr. 31 (1883) 369 — 1(4) var.
- Vt. 132 D.
- S. Kärme töö on kärnikune, pia tehtud pilla-palla.
Kuu — 1 var.
- Vt. 4954 G.
- Z_{1a}. Hil'lu saab ilusake, pea saab pilla-palla.
Trv — 1(2) var.
- a₂. Hilja saab ilusaks, pea saab pilla-palla.
E 23, E₂ 15 — ?(2) var.
- a₃. Hilju saab ilusaks, pea saab pilla-palla.
EKMS I 56 ja 59 — 1(2) var.
- b. Hiljuekst tehtüd ilusa, pia tehtud pilla-palla.
Kuu — 1 var.
- Z₂. Hillise töö ilusa, pea tehtud pilla-palla.
VNg — 1 var.
- Vt. 9887 C₁–C₂.
- Z_{1a}. Pia tehtud pilla-palla, ruttu tehtud ripa-rapa.
SJn — 1 var.
- b. Ruttu tettü ripa-rapa, pia tettü pilla-palla.
Vön — 1 var.
- Z₂. Pea tehtud pilla-palla, ripa-rapa lõhub riistad.
Vil — 1 var.
- Vt. 9774 B.
- T₁. Ruttu lätt pilla-palla.
Vön — 1 var.
- T₂. Ruttu testud pilla-palla, sõnnik kasvab ukse alla.
MMg — 1 var.
- U. Aigamööda asjad käiv, kaua tettun oo kaunike.
Trv — 1 var.
- Vt. 134 N.
- Vrd. 3472. Mis kaua tuleb, tuleb kauniste.
3471. Mida kauem, seda kaunim.
8488. PIA LAGUNES, PIA KISTUS — 1 var.
J. Sandra seletus: kes pea kildab, see pea laidab.
Vas v. Se.
8489. PIA SAAT PISTU KARADA, RUTTU RUUGA KIITÄ — 1 var.
Se (Tammeorg).

8490. PEAKIRBUD, NEED ON HULLEMAD KUI SEPIPAEA SÄDEMED — 1 var.

Rel (Ennist).

8491. KES PÄÄLE ANNAB, ISTUB ISE PÄÄL — 2 var.

A. _____

HMd v. Ris (Treumann) — 1 var.

B. Kes pääle pand, sii pääl istus, kes pääle saa, sii perän kõnd.

Hel — 1 var.

8492. PEALEJAANIPÄEVANE KASK JA LEERITUD TÜDRUK EI LÖHNA — 1 var.

Kir (Pajuste).

8493. KES PEALE PANEB, SEE PEREMEES, KES PEALE SAAB, SEE SAUNAMEES — 1(2) var.

Plt (Luu).

8494. PÄÄLMATSE MOKA PÄÄLE SULGÄ, KÜLL ALOMATSE PÄÄLE ESIKI SATAS — 1 var.

Räp (Poolakess).

8495. KUI ON JUBA PEENIKE PEOS, SIIS JÄME TULEB VARSİ TAGANT JÄRELE — 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

Vrd. 8499. Parem peenike kotti pista kui jämeda järele joosta.

8496. KUST PEEN, SEALT VENIB KATKI — 3 var.

a. _____

VJg (Ustallo) — 1 var.

b. Kust on pienikäne, sielt ka rebeneb. Kuu — 1 var.

c. Kust on pienikäne, sielt ka katkeb. Kuu — 1 var.

8497. MIDÄGI EI OLE NII PIENELD KEHRÄTUD, ET SIE VIIMAKS PÄIVÄVALGELE EI TULE — 1?(4) var.

a. Ei saa ühtegi asja nii peenikest kedratud, et see ei tuleks päävavalge ette. Körper VRMK 64 — 2(3) var.

b. _____

?Kuu (R. Lilhein) — 1?(1) var.

Vrd. Gr. SKO III 87 (sks. k.).

Vrd. 8861. Midagi ei saa nii pimedas tehtud, mis mitte viimaks valge ette ei tuleks. 10104. Midagi ei ole salaja tehtud, mis kuu, päeva all pole nähtud.

8498. PAREMB PEENIKEST PERÄN VITÄ KUI PAKSO PAINUTADA — 3(5) var.

A. _____

Räp (Poolakess) — 1(3) var.

B. Paremb peenikest peräh vittä kui jämet painutada.

Plv (Tobre) — 1 var.

C. Paremb peenükeist painuta kui paksu perän vittä.

Rõu (Treu) — 1 var.

Vrd. 8292. Paremb paksu painutada kui peenikest peran vedada.

8499. PAREM PEENIKE KOTTI PISTA KUI JÄMEDA JÄRELE JOOSTA — 1(5) var.

E: 52, EKMS I 83; Tt (Eisen).

Vrd. 8495. Kui on juba peenike peos, siis jäme tuleb varsi tagant järele.

8500. PEENEM OLLA SIGA KUI MÖNI SAKS — 1 var.

Vil (Täht).

8501. PEENIKESE PIDAJAL IKS P... PALJAS, EI PÜSI PEELIL EGA KESTA KUDEL — 1(2) var.

peel, om. peele, mitm. peeled = feljed Vön? (Pint).

8502. PEENIKE TAHAB PIKKA ISTET — 1 var.

Hls (Meomuttel).

8503. PEENIK PILLUB PERSET — 1 var.

M. Sarve seletus: peenike kangalõim läheb katki.

Krk.

Vrd. kk: Ku kakneje kangas, kangas pilt' perset (Krk).

8504. PEEN PIKKELE ULATUB, PAKS
PAIGALE JÄÄB — 6 var.

- Aa. _____
Kuu (Esken) — 1 var.
- b. Paks paigale jääb, pien pikale venib.
A. Kälho seletus: kedratud niidi või lõnga
kohta.
Lüg — 1 var.
- B₁. Peenikest saab pikemalt.
Krk (Sarv) — 1 var.
- B₂. Peenemast saab pikema tüki.
Rap — 1 var.
- Ca. Peenikesel pikem pära.
Aud — 1 var.
- b. Peenel on pikk pära.
Hmd v. Ris (Treumann) — 1 var.
- Vrd. 8800. Mis pikk, see peenike, mis jäme, see
lühike.

8505. KÕVA PIER ON PERE NAER,
SALASITT ON NIE JA VANNE —
7 var.

- A₁. Peeruke naeruke, salasitt on riuke.
Põl — 1 var.
- A₂. Peeruke naeruke, salasitt nee ja van-
ne.
Rap v. Mär (Poom) — 2 var.
- B₁. _____
Noa — 1 var.
- B₂. Salasitt on pere nee ja vanne, peer
teeb pere naerma.
Hmd v. Ris (Treumann) — 1 var.
- C. Salasita laskmine ajab rahva riidu,
peeretamine paneb pere naerma.
Jür — 1 var.
- D. Perssekärts on pere naeruks, salasitt
on pahanduseks.
EKMS III 99 — 1 var.

8506. PEERETAMINE ON TOHTRI KÄSK
— 1 var.

Amh (Eplfk).

8507. KUI PEETER AHELAS, SIIS TULEB
TAGUOE ÄRA KÜLIDA — 1 var.

Käi (Metusi).

8508. PEETER HELISTAB, MATS
KOLISTAB — 1 var.

Käi (Sooster).

8509. PIITRE PIST LÄMMÄ ORA LUMÖ
SISSE — 2 var.

- a. _____
Rõu (Gufves) — 1 var.
- b. Piitre pist lämmä ora lumö ala.
Rõu — 1 var.

8510. PIITRI PÕUD PAAB VILJÄ KINNI
— 1 var.

Kod (Univere).

8511. PEETRI-PAAVLIPÄEVAL JÄÄB
KÄGU VAIT — 2 var.

- a. _____
Har (õpil.) — 1 var.
- b. [Kaksteist] päeva enne peetripäeva kä-
gu jätab kukkumise maha.
Lut — 1 var.
- Vrd. 7771. Kui odraohak välja tuleb, siis kägu
ei kuku enam.

8512. PIITREPÄIVÄN SATAS EGÄ
AASTA VIHMA — 2 var.

- a. _____
Aud (Siimus) — 1 var.
- b. Piitripäeval tuleb sadu, kas palju või
vähä, aga ike sadab.
A. Univere seletus: «See om Piitri silmä-
vesi, tämä puudi jalgupidi üles.»
Kod — 1 var.
- Vrd. 10281, eriti S: Kui peetripäeval vihma sa-
jab, sajab ühtelugu seitse ööd-päeva.

8513. PIITREPÄÄVÄST NAKKAS JO'
SUVI HANDA TAGASI KISKMA —
1 var.

Se (Kirss).

8514. SADAB PIITREPÄEVÄN HUUG
VIHMA, ON LUUTA KESKMIST
SAAKI, SADAB KAITTS HUUGU,
SAAB HÄÄ SAAK JA KUI KOLM,
SIS VÄEGE RIKAS — 1 var.

Hel (anon.).

8515. MIS PETÄI, TUUST SAA PIRRU-
PUU; MIS TÛTRIK, SEST SAA
NAENE — 3(6) var.

- Aa. _____
Võ (Schmidt) — 1 var.
- b. Mis petäi, tuust saa pirrupuu; mis
tütrik, tuust saa naene.
Norm. 181 — ?(1) var.

- B. Kua petäi, tuust saa pird; kua tütrik, tuust saa naane; a määne petäi, sääne pird; määne tütrik, sääne naane. Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- C. Egast tüdrukust ei saa häd naist ja egast pedajast pirrupuud.*
* Igast; head (trükised); pirrupuud (EKMS), peerupuud (Norm.) Norm. 193, EKMS II 1112; Vön — 1(3) var.
- Vrd. 9077. Egast puust ei saa mesipuud ja egast nelost musosuud.
8516. KEL PEHME JUUS, SEL PEHME SÜDA; KEL KARE JUUS, SEL KARE SÜDA — 2 var.
- A. Pehme juus, pehme süda. Vön? (Pint) — 1 var.
- B. _____
Plv — 1 var.
- Vrd. 2686. Juuksed on tagedal tümad, kadedal karmid.
8517. PEHME KIIL PETT, HÄÄ HING AND — 2 var.
- a. _____
Se (Mägiste) — 1 var.
- b. Pehme kiil pett, helle hing and.
F. Ilviku seletus: «Settä üteldäs tuu kotsel, kes veiga magõhõt jutto aase, sis toolõ andas kõgõ parempedi, ku toolõ, kes kõnalta ei mõista.»
Se — 1 var.
8518. PEHMEMB OM EMÄ ÜSÄN KUI SAKSA SÄNGIN — 1(10) var.
- a. _____
Nõo (Tüklov) — 1(3) var.
- b₁. Pehmem on ema süles kui saksa sängis.
Mihkla-Parlo-Viidebaum I 93, Viid. 93 — ?(4) var.
- b₂. Pehmem ema süles kui saksa sängis.
Norm. 170 — ?(3) var.
- Vrd. 8403. Parem ema armu hõlmas kui kunninga kuldlinnas.
1140. Siin hea, sääl hea, ema süles kõige parem.
8519. PEHME OLOT, PERSE ALA LASOT PANDA — 10(11) var.
- Aa. _____*
* pehmekene (Vas v. Se); olet (Kan, Vas v. Se)
Kan, Vö (anon.), Vas v. Se (Sandra) — 3 var.
- b. Pehme olõd, persehe lasõd panda.
Plv v. Rõp (Keerd) — 1(2) var.
- c. Pehme olõt, perste pistetas.
Nõo — 1 var.
- d. Pehmekene olt, perse alla pandas.
Vas v. Se (Prants) — 1 var.
- e. Kui pehme olet, sis persede pandas.
Ote — 1 var.
- f. Kes pehme om, perse ala pandas.
Plv — 1 var.
- g. Ole pehme, siis pistetakse p...
Kod — 1 var.
- B. Pehme olet, alla pannasse, kõva oled, kõrvu kõnnid.
TMr — 1 var.
8520. PEHME PEREMEE, VASTASED TEENDRID — 1?(1) var.
?Koe (Schultz).
8521. PEHME PERENAINE, LAISAD TÖDRUKUD — 1?(1) var.
?Koe (Schultz).
8522. PEHME SAAB PESSÄ — 1 var.
Ote (Grossschmidt).
8523. PEIGMEES LAMMAS, ABIELUS HAMMAS — 1(7) var.
Wied. 150, Kündja nr. 49 (1883) 585, E 69.
8524. PEKS EI PARANDA INIMEST — 1 var.
Wied. ESSr 797.
8525. PEKS ON PATTUSE LIHA SOOL — 1 var.
Kaa (Tõll).
8526. PEKS PEREMEHE VILJAMOET — 2(4) var.
- a. _____*
* viljamõet (trükised)
Norm. 123, EKMS III 1256; Tin (Truuv) — 1(3) var.
- b. Peks on peremehe viljamõet.
A. Sameti seletus: sõnamäng.
Kul — 1 var.

8527. PEKSA SAAND KOER KARDAB
KAIGAST — 1 v. 2(2) var.

Rkv (Aug. Krikmann).

Vrd. 9063. Puretud koer on arg.

4137. Kus koer kord lüüa saanud, ei ta seal teine kord haugu enam.

8528. PEKSA NAIST EHK POLETA
PIIPU, AGA KETRUS EI TOIDA
KEDAGIT — 1 var.

Plt (Luu).

Vrd. 263 B: Amet kõik, mis leibä annab, aga ketrus ei toida kedägi.

3630. Kedrus kedagi ei toida, kui aadri-
raud ei aita.

8529. SIS PESSÄ' LAST, KO RISTE OM
PINGI PÄÄL; KO PIUTA OM PINGI
PÄÄL, SIS INÄP PESKU_UI' —
4(7) var.

Aa. _____
Se (Pino) — 1 var.

b. Pessä poiga sis, kui risti veel pingi
pääle om, ent kui jo piuta pingi pääle,
sis om asjanda.

Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.

c. Ar sis last [pessä], kui piuta pingi
pääle om; pessä sis, kui riste põlve
pääle.

Se — 1 var.

Ba. Ku' lats om risti pingi pääle, sis saad
opada', a ku' om piuta, sis inab saa-
ai'.

Se — 1 var.

b. Kui laps on risti pingi peal, siis saad
õpetada, kui on pikuti, siis enam ei
saa.

Norm. 169, EKMS II 438 — 2(2) var.

8530. ÄRA PEKSA HÄRGA, HÄRG LÄHEB
PEKSTES HULLEMAKS — 1 kuni
2(35) var.

a. _____*

* hullumaks (Hornung, Helle, Hupel,
Beitr., Laug. Vestr.)

* Hornung 111, ** Helle 326, Hupel 103,
Beitr. XI 148, Stein 8, Wied. 13, Kündja
nr. 31 (1883) 370, Kündja EK52 82, KAH
EKL5 80, KAH EKAI 120 ja 148, E 12, E2
65, Kask-Vaigla-Veski I H5 39, Loorits
VrP 35, Laug. Vestr. 176, Norm. 96 ja 103,
EKMS I 569 — 1-2(34) var.

*
Ära pekša härga; härg lähhab pekstes hullumaks,
einen Ochsen schlag nicht zu viel; denn der
Ochse wird durch schlagen nur ärger.

**
Ära pekša härga, härg lähb pekstes hullumaks, von
Schlägen wird einer nicht allernat fröhlicher. (Schlag
den Ochsen nicht, der Ochse geht durch schlagen zu noch
teiler.)

b. Ära pekša härga, härg läheb pekstes
halvemaks.

Muuk-Mihkla I 89 — 2(1) var.

8531. PEKSMISE HOOBID LÄHEVAD
KEHA KOLGE, AGA SÖNADE PEKS
LÄHEB KEHAST LÄBI — 1(2) var.

Wied. 151, Kündja nr. 49 (1883) 585.

Vrd. 1519. Hoobi list pakõit ar, ega sõna list
saa ai paeda.

7590. Nulaga lüüakse haavu, sõnaga lüüak-
se luu katki.

8532. MUUD EI MASSA PELLÄTE KUI
TÜDRUKUT JA MARUPENNI —
1 var.

Krl (P. ja J. Einerid).

8533. PELGA JUMALAT, AUSTA
KUNINGAT — 2 var.

A. _____
Puh (Antik) — 1 var.

B. Palu jumalat, kuule härrat, küll siis
hästi on.

VLk — 1 var.

Vrd. 1. Peetr. 2,17: Auustage keiki, armastage
wende, kartke Jummalat, auustage kunnin-
ga jt. Korduvalt tsiteeritud piiblifraas, näit.:
Borm Mr Kal. (1849) nr. 21, ER Kal.
(1889 okt., 1880 mai).

8534. PELÄKU_UI KAHRU, PELGÄ
SÖPRU — 1(10) var.

Se (Oinas).

Vrd. 8535. Ära pelgä ulli vainlast, pelgä tarka
sõpra.

8535. ÄRA PELGÄ ULLI VAINLAST,
PELGÄ TARKA SÖPRA — 1(1) var.

?Vas (Jõgeva).

Vrd. 3269. Ennem karda rumalad sõbra kul tar-
ka vaenlast.

494. Avalik vaenlane on parem kui sala
sõb[er].

8534. Peläku ui kahru, pelgä sõpru.

8536. PENDIPÄEVAL PÖÖRAB KALA PEA KALDA POOLE — 1 var.

J. Jaanpärge seletus: «Pendipäeval ei tohi
puid raiuda, kui soovid, et kevadil kala
saad [—], raiud ehk põrutad sa sel
päeval, siis pöörata kala tagasi suure mer-
de.»

Ris.

8537. PENDISEPÄEVA PÄIKE TEEB AEDNIKU SÜDAME RÕÖMSAKS — 1 var.

Kuu (Mohrfeldt-Mäevälja).

8538. ANNA PENILE LEIBA — PENI PURE PÄALEGI — 3(5) var.

A. ————— *

* leibä (Norm.); pureb; pealegi (EKMS)
Norm. 249, EKMS IV 169; Vön (Kripson)
— 1(3) var.

B. Anna tige koerale leiba, ta kisub sind
ikka.

Krj (Lepp) — 1 var.

C. Anna pinile leibä, pini sõõse leevä
ärä, jälleki hauk.

Räp — 1 var.

Vrd. 4601. Kur'alõ pinile ütškõik, kas viska ki-
viga vai leevaga.

4006. Anna koerale leiba, võtab veel käegi
tagajärele.

8539. EGA PENI HAMBIT EI KÜSI — 17(21) var.

Aa₁. ————— *

* küsü (San)
Ote, San — 2(3) var.

a₂. Ega pini hambid küsü ei.

Rõu — 1 var.

a₃. Küsü ei peni hambid.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

a₄. Pini ei küsü' hambeid.

Har — 1 var.

b₁. Küsü üi pini hambit, ku' purra' taht.

Se — 1 var.

b₂. Küsü üi pini su käest hambit, ku'
timä purra' taht.

Se — 1 var.

c. Küsü üi pini su käest hambit, kui ta
purõma lätt.

Vas — 1 var.

B. Küsü üi pini hambid, laina ai kass
küüdsi.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

Ca₁. Ega koer hambaid küsi.

Norm. 246; SJn — 1(2) var.

a₂. Koer ei küsi hambaid.*

* kuer (Trm)

Vil, Trm — 2 var.

b. Ega koer ei küsi hammast.

Lai — 1 var.

D. Ärä usu koera, koer ei küsi hammast.

Trv — 1 var.

E. Ära koera susi: ega ta sinu käest
hambid ei küsi.

Nõo — 1(3) var.

F. Koer ei küsi hambast, hunt ei uneta
lammast.

SJn — 1 var.

G. Kutsik ei küsü hambid.

Rõu — 1 var.

Vrd. 4016. Ega koer nuga küsi, kui hammus-
tada tahab.

4065. Koeral hambad omast käest.

8540. EGA PINI ILMA EI HAUGU, OLGU SUSI EHK TÖRVASKAND — 22(34) var.

Aa. Ega koer kunagu huupi ei haugu,
olgu susi vai tõrvaskand.*

* hoop (Stein, Wied., Kündja); haugo;

olgo (Stein)

Stein 10, Wied. 18, Kündja nr. 32 (1883)
381, EKMS III 337; Vö-Se (Stein) — 1(10)
var.

b. Ega koer iial huupi ei haugu, olgu
susi või tõrvaskand.

Norm. 57 — ?(2) var.

Ba. —————

Plv — 1 var.

b₁. Ega pini huupi ei haugu, kas olgu
susi vai tõrvaskand.

Vas — 1 var.

b₂. Ega peni huupi ei haugu, üts üks om,
kas susi vai tõrvaskand.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

*

Ca. Haugu õi pini ilma aseata: ku sääl
muud olõ õi, sis tõrvaskandkina.

Rõu — 1(2) var.

- b. Pini ei haugu ilma asjanda: kui muud ei haugu, sis tõrvast kandu.
Vas — 1 var.
- Da. Ega peni muidu ei haugu, kui ta musta kandu ei näe.
Nõo — 1 var.
- b₁. Egä peni muidu ei haugu, kui musta kandugi'i ole.
Ote — 1 var.
- b₂. Ega peni muidu ei haugu, kui must kandigi ei ole.
San — 1 var.
- b₃. Pini ei haugu muidu, kui musta kandagi om.
Urv — 1 var.
- c. Ega pini asjanda ei haugu, kui ta musta kandugi ei näe.
Kan — 1 var.
- d. Ega ütski peni asjata ei haugu, kui muud, sis ommet musta kandu.
Võ? (Hurt) — 1 var.
- e₁. Ega pini ilma ei haugu', ku säääl muud, sös must kandki takan.
Urv — 1 var.
- e₂. Ega pini ilma ei haugu, ku muud, sis must kand.
Võ (Schmidt) — 1 var.
- e₃. Pini ei haagu ilma iist, ku muud ei olõ, sis um must kandki.
Võ (anon.) — 1 var.
- f₁. Kui peni haugub, kui muud ei ole, siis must kandki om.
Plv — 1 var.
- f₂. Ku pini hauk, ku muud ole, sös must kandki iks um.
Plv — 1 var.
- Ea. Ega koer muidu ei haugu, kui musta kandu ei näe.
TMr — 1 var.
- b. Ega koer muidu ei haugu, kui ta musta kandugi ei näe.
Ote — 1 var.
- F. Ega muri muidu ei haugu, kui muud ei ole, siis must känd on ikka ees.
Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.
- G. Vana koer ei haugu iial valet, kui mitte muud, siis musta kandu.
VNg — 1 var.
- Vt. 13319 C.
- H. Ei haagu pini ilma asanda, olgu susi ehk soe jälle.
Räp — 1 var.

Vrd. kk: Otskõik, kas tõrvaskand vai susi, a midagi iks oll (Vas); Üts iks om, kas susi vai jälle (Räp).

Vrd. 8572. Ogas pini haugu ui musta kandu.
4014. Ega koer muidu ei haugu.

8541. HAJO PINNI TULO PELÄDÄ' — 1 var.

hajo pini = hulkuv koer

Se (Savala).

Vrd. 1570. Hullu koera peab kartma.

8542. KES PENI ALATI HAU, TODA, I KAE KIÄKI, KES HARVASTE HAU, TODA KAETAS ÜTTELUGU — 1 var.

Ote (Kivisaar).

8543. KIA PINNEGA MAGAMA LÄTT, TULO KIRPAGA ÜLES — ? kuni 3(3) var.

Aa. —
?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.

b. Kiä piniga üteh maka, ega immes olõ oi panda, et täl ka pini kirbu külge saava.

?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.

B. Koerte seas peab kirpa kannatama.

?Mih (Perkson) — 1?(1) var.

Vrd. Virul. Lisa nr. 5 (1886) 69: Kes koertega magama heidab, tõuseb kirpudega üles (egipt. vanasõna).

Vrd. 3113. Kanadega magama, sigadega üles.

8544. KOS PAL'LO PINNI PERREN, SÄÄL JÄÄB RISTIRAHVAS HAUKMATA — 6(15) var.

Aa₁. —*

* palju; peren (Stein)

Stein 30; Võ-Se (Stein) — 1(6) var.

a₂. Kuhn pal'lo pinne perrehn, siäl ristirahvas haukmata.

Rõu (Gutves) — 1 var.

b. Kus palju koeri peres, seal jääb ristirahvas haukumata.

Wied. 93, Kündja nr. 42 (1883) 502 — ?(2) var.

B_{1a}. Kon hulk pinne perren, säält lätt susi haukmata mööda.

J. Karämäe seletus: laisa pere kohta.

Urv — 1 var.

b. Kui pal'lo pinne peren, susi lätt läbi haukmata.

Kan — 1(2) var.

- B₂. Pal'lo pinne perreh, susi lätt läbi kar'a.
Rõp — 1 var.
- C. Palju koeri, vedel lake, külaline lääb haukmata ära.
Hel — 1(2) var.
Vt. 4158 I.
Vrd. 8553. Pallo pinne perreh, ristirahvas hauk.
8545. KUI PAL'LO UM PINIL HÄPU, NII PAL'LO KURJAL INEMISEL — 1 var.
Vas (Jakobson).
8546. KUI PENI JALGA SIRUTAB, SIS KITS HANDA VIRUTAB — 1(3) var.
Nõo (Tüklov).
8547. KUI PINNI OLO ÕI, SIS OM KODO KORVOLDÄ — 1?(1) var.
?Se (Reili).
8548. KUI PINIL MUNA AR' LÕIKA, KÜLL KURI MUUD ESKI SIS MAHA JÄÄS — 1?(1) var.
?Vas v. Se (Sandra).
8549. KUS PENIL PESA VÕI KOERAL ASE — 6 var.
- A. _____
EKMS I 876 — 1 var.
- Ba₁. Kus koeral kodu või penil pesa.*
* kos; pesä (Trv)
Krk, Trv — 2 var.
- a₂. Kun koeral kodu või penil pesa om.
Krk — 1 var.
- b₁. Koh koiral kodo vai pinil pesäpaik.
Se — 1 var.
- b₂. Kos koiral kodo, pinil pesapaik.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
Vt. 4134 E.
8550. MIS PINIL VIGA PISTÄ, KUI HATT HANNA ÜLES NÖST — 15(18) var.
- Aa₁. _____*
* ku (Rõu); tõst (Ote, Plv)
Ote, Rõu, Plv — 4 var.
- a₂. Mis viga pinil pistä, ku' hatt hanna nöst.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

- a₃. Mis pinil viga pistä, ku hatt esi hanna üles nöst.
Rõu (Gulves) — 1(2) var.
- b. Siis peni iks pist, kui hatt hanna üles nöst.
Krl — 1(2) var.
- c₁. Ko hatt hanna nöst, küll pini pist.
Se — 1 var.
- c₂. Ku hatt hanna nöst, sis pini sisse pist.
Se — 1 var.
- d₁. Hatt hanna nöst, pini sisse pist.
Se — 1(3) var.
- d₂. Hatt handa nöst, pini pist.
E. Kirsi seletus: «Oeldud naisemehe kall- seks, keda süüdistati tütarlastega kurameerimises.»
Se — 1 var.
- e. Koh hatt hanna nöst, sääl pini tälle pist.
Se — 1 var.
- f. Mis penil viga panna, kui hatt esi tõst hanna.
San — 1 var.
- B. Ega siis peni ei pista, kui hatt handa üles ei tõsta.
Hel — 1 var.
- C. Ega pini pääle ei karga, kui hatt handa ei tõsta.
Kan — 1 var.
8551. NIGU PINIL KIVILAUDU LAKMIST UM RASSO MAHA JÄTTÄ, NII JOODIKUL VIINA — 1 var.
Päss 177 (< Lut).
8552. NII KUI PINI HANNALDA ILOTU OM, NII OM KA NAINA ILMA LATSETA — 1 var.
Vas v. Se (Sandra).
- Vrd. 8762. Ilma piibuta miis um ku ilma hanna pini.
8553. PALLO PINNE PERREH, RISTI-RAHVAS HAUK — 3 var.
- Aa. _____
E. Kirsi seletused: 1) Suur pere, siis palju kisa ja tülli; 2) Palju tegijaid, siis töö tegemata; 3) Palju halbu inimesi peres, siis külas palju juttu.»
Se — 1 var.

- b. Kon palju penne perren, sääl risti-
rahvas haukva.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- B. Hulk pinne perreh, latse haukva kah.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- Vrd. 8544. Kos pal'lo pinni perren, sääl jääb
ristirahvas haukmata.
8554. PAREP HUÅLE PINILE ANDA' KU
PAPILO — 1 var.
- Se (Rohtla).
8555. PENI HÄND OM PERSE POOLE —
2 v. 3(3) var.
- a₁.
A. Rulli seletus: «Ta hoid omale poole.»
Trv — 1 var.
- a₂. Peni händ ikki perse poole.
Trv (Kuusk) — 1 var.
- b. Koeral on saba oma poole.
? Se? (Tammepuu) — 1(1) var.
- Vrd. 5241. Igalühel kasvavad küüned oma poole.
8556. PENI IGÄ PIIRAKUL, KASSI IGÄ
KARASKIL — 1(3) var.
- Nõo (Tüklöv).
- Vrd. kk: Pini, seh piirak, kass, seh karask
(Krl).
8557. PENI IST IKS PERSE PÄÄL,
HOBENE SITT SÖITEN — 1 var.
- Hel (Habicht).
8558. PENIL PENI HIND — 4(6) var.
- Aa.
San — 1 var.
- b. Penil peni hindki.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- c. Pini iks pini hind.
Vas — 1 var.
- B. Pini pini hind, koiral koira kohus.*
* pni; koer (trükised)
Norm. 137, EKMS I 991; Vas v. Se (Sand-
ra) — 1(3) var.
- Vt. 4067 C.
8559. PENI SEENI HAUK, KUI SUSI
KARJA MANU TULE — u. 20(27)
var.
- Aa₁.
Ote — 1 var.
- a₂. Peni hauk seeni, kui susi karja manu
tule.
San — 2 var.
- a₃. Seni peni hauk, kui susi karja manu
tule.
San — 1 var.
- a₄. Peni nika hauk, kui susi karja tule.
Ote v. San (Tammemägi) — 1 var.
- a₅. Nii kavva pini hauk, ku susi karja
tulõ.
Rõu — 1(2) var.
- a₆. Seeni pini hauk, ku susi karja tulõ.
Rõu — 1 var.
- a₇. Peni hauk, koni susi tule.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- a₈. Peni iks nii kavva hauk, kui susi kar-
ja tule.*
* tulõ (Rõu)
Norm. 263; Rõu — 2(4) var.
- b. Pini iks hauk, kui susi karja tulõ.
Urv (Seen) — 1 var.
- c. Nii kavva pini hauk, kui soe' karja
tulõva.
Rõu — 1 var.
- B. Seeniks koer haugub, kuni susi karja
tuleb.
Kan — 1 var.
- Ca. Koer haugub seni, kui hunt tuleb.
Pil — 1 var.
- b. Koer haugub ikki sõni, kui hunt karja
tuleb.
Saa — 1 var.
- D. Koer haugub nii kavva, kui hunt aia
taga.
TMr — 1 var.
- E. Koer ikka nii kaua haugub, kui hundi
silmaga näeb.
Wied. 69, Kündja nr. 38 (1883) 454 — 2(2)
var.
- Fa₁. Peni hauk seni, kui soe silmaga näge.
Urv v. Krl (Tamm, Pehka) — 1(2) var.
- a₂. Nii kavva pini hauk, ku soe silmä nä-
geva.
Rõu — 1(2) var.
- b₁. Pini iks nii kavva hauk, kui soe sil-
maga näge.
Võ-Se (Stein) — 1 var.
- b₂. Seni peni iks hauk, kui sutt iks sil-
maga näge.
Krl — 1 var.
- Vrd. 4086. Koer haugub, kuni küfaline tuleb.

8560. PENNI PESSETES, HELDED
HOIETES — 1 var.

San (K. Gross).

8561. PERRÄ JÄET SAAP PENILE, KAUA
HOIT SAAP KASSILE — 3 var.

Aa. _____

Krk (Lätt) — 1 var.

b. Kaua hoit saab kassile, perrä jäet
saab penile.

Krk — 1 var.

B. Perrä jäet saab penile.

Krk — 1 var.

Vrd. 3382. Kass sõõb kaua holetu, peni plikka
peetu.

11265. Sõõge' ja perä jätke' pinele.

8562. PINI ASE PINGI ALL, KASSI ASE
AHO PÄAL, A KATEJALALISEL
PINIL OLE EI PAIKA KOHKI —
1?(1) var.

?Vas v. Se (Sandra).

8563. PINI, KIÄ PETT, PERSE, KIÄ
PETTA LASK — 1 var.

Plv (J. Keerd).

Vrd. 6573. Mees, kes saab, lits, kes laseb.

6572. Mees, kes petab, narr, kes petta la-
seb.

8564. PINI KODO KÖRV, PAJA MAJA
SILM — 2 var.

a. _____

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

b. Pini maja kõrv, paja maja silm.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

8565. PINI KÄPÄ ALL KASUS VILI —
6 v. 7(7) var.

A. _____

A. Raadla seletus: «Tuu ütetus om peri
pini hääteost, ku ta päst lehmä udara.
Üöldas iks, et kassile ei ole vaja anda,
kass om kurjatekij. Andke parõmb pinile,
pini käpa all kasus villigi, ku tä kah säält
läbi käu.»

Rõu — 1 var.

B. Koera käpa all kasvab leib.

M. Mäesalu (Hää) seletus: «Ku koer üle
põllu jooseb, seda ei pla mitte kurjustama.
Koera käpa all kasub leib, see on see, et
koer kaitseb põldu.»

Rap v. Mär (Poom), Hää — 2 v. 3(3) var.

Ca. Koerale piab iki pätsikest tegeme, et
vanast nällä aal koera käpä all iki
vili kasunu.

Hls — 1 var.

b. Uutsi leiba pidada koerale kõige esiti
andma, sest koera käpa all olla rukki
seeme veel varjul hoitud.

Pst — 1 var.

c. Koerale ei kästa mitte andmata jätta,
kui ta leivasõkkumisel küna juure tu-
leb, sest koera käpa alt olla nälja
ajal rüaseeme alles jäänud.

Plv — 1 var.

Vrd. muist Aa US 29.

Vrd. 10367, eriti B: Sea sõra all sigineb, koera
käpa all kasvab.

8566. PINI MATT KAH LUU-PALA MAA
SISSE, KU KÖTT TAUS OM —
1 var.

Vas v. Se (Sandra).

8567. PINI POIG MÖIST ILMA OPMA-
TAKI HAUKU NII HAMMUSTA —
1 var.

Vas v. Se (Sandra).

Vrd. 14745. Opeta hundi poega esiteks murdma.

8568. PINI ÜTSKORGU ISTU KU SAISU
— u. 35(49) var.

A_{1a1}. Peni om ütskorgu istun kui saisu.
Vas — 1 var.

a₂. Peni ütskoru istu kui saisu.
Rõu — 1(2) var.

a₃. _____

* peni (Vas); -kõrgu (Rõu, Võ-Se), -koru
(Stein; Rõu), -korru (Rõu), -korge (Vas);
istun (Vas); kui (Stein; Rõu, Vas); saisu
(Vas, Vas v. Se), saisten (Vas)
Stein 53; Rõu, Vas, Vas v. Se (Sandra),
Võ-Se (Stein) — 10(16) var.

b. Pini ütekoru' istu kui saisu.*
* üteskoru, ütekorru; istuh; ku; saisub
(Plv)
Wied. 152; Plv — 4 var.

c. Pini ütekoru istu ja saisu.
Urv — 1 var.

A₂. Pits ütekoru istu ku saisu.
Rõu — 1 var.

A₃. Koer ütekõrge istu kui seisu.
Vru (R. Kallas) v. Ti (anon.) — 1(2) var.

- B. Pini ei ole korgem istun kui saisten.
Plv — 1 var.
- C_{1a1}. Peni pikemb istu kui saisu.*
* pikem (Tln, Hel); istunn (Hel), istes (Hel); seisu (Tln), saissunn (Hel), seistes (Hel)
A. Wahlbergi (Hel) seletus: öeld. lapsele süügi juures; J. Silde (Ote) seletus: «Ütel-täs, ku laits istus.»
Tln (Võimula), Hel, Nõo, Ote — 5(8) var.
- a₂. Peni iks pikem istun kui saisten.
Hel — 1 var.
- b₁. Peni istu pikemb kui saisu.*
* pini (Ote); pikemp (Rõn); ku (Nõo)
J. Tammemäe (Ote v. San) seletus: «Ütel-dakse pilkamiseks lapsele, kes süügilaua juures istet nõuab.»
Nõo, Rõn, Ote, Ote v. San — 6 var.
- b₂. Peni om istu pikemb ku saisu.*
* kui (Kam)
J. Siimuse (Kam) seletus: «Lastest.»
Võn, Kam, Ote — 3(4) var.
- b₃. Peni om ka istu pikemb kui saisu.
Kan — 1 var.
- C₂. Pini um isto pikõmb kui püsti.
Vas — 1 var.
- Vrd. kk: Nii pikk kui pini istuh, nii suur kui süssi saisah (Räp).
- Vrd. mst: Istuh pikemb kui saistõh? 'Pini' (Se).
8569. SAA ÕI TUU PINI PURRA, KEL HAMBID OLO_ÕI — 1(4) var.
- a. —
Norm. 54; Rõu — 1(3) var.
- b. Saa ei too peni purra, kel hambaid ei ole.
EKMS III 992 — 2(1) var.
8570. SENI PENI HAUGUB, KUI ASJA SAAB — 16 v. 17(25) var.
- A_{1a1}. —
Ran — 1 var.
- a₂. Peni haugub seeni, kui asi saab.*
* hauk; saap (Rõn)
Puh, Rõn — 2 var.
- a₃. Pin'i hauk nii kavva, ku asi saa.
Räp — 1 var.
- b. Seeni peni haugup, kui asi taga.
Rõn — 1 var.
- A₂. Peni haugub, asi saab.
Plv — 1 var.
- Ba. Senni koer haugub, kuni asja saab.
Rõn (anon.) — 1(2) var.
- b₁. Koer haugub, kuni asja leiab.
E. Grünbergi seletus: öeld., kui mõnest inimesest midagi arvatakse ja viimane lõpuks tõeks osutub.
Ksi — 1 var.
- b₂. Koer haugub, kuni ta asja leiab.
Äks — 1 var.
- b₃. Koer haugub seni, kunni asja leiab.
Plt — 1 var.
- b₄. Koer ikka nii kaua haugub, kui asja leiab.
Pal — 1(2) var.
- c. Koer kolgib, kunni asja leiab.
Vil (R. Kallas v. anon.) — 1(3) var.
- Ca. Koer haugub, kuni kondi kätte saab.
KAH Loe 19, Norm. 212 — 12(5) var.
- b. Koer haugub seni, kuni kondi suhu saab.
Plt — 1 var.
- c. Koer haugub niikaua, kui kondi leiab.
Plt — 1 var.
- Da. Koer haugub, kuni täide läheb.
Kod — 1 var.
- b. Koer haugub senni, kui tõeks läheb.
Pal (Karu) — 1 var.
8571. TUUST PINIST SAA AI KAR'A-PINNI, KEDÄ LÕIJAGA KARJA VEETÄS — u. 40(43) var.
- A_{1a1}. —
Se — 1 var.
- a₂. Ega tost pinist kar'apinni ei saa, kedä lõijaga karja viiäs.
Räp (Poolakess) — 1 var.
- b₁. Tuust pinist ei saa kar'apinni, kedä lõijaga veetas.
Vru (Sandra) — 1 var.
- b₂. Sest penist ei saa karjapenni, mis lõijaga veetas.
Vas (Saar) — 1 var.
- b₃. Ega tost penist karjapenni ei saa, keda lõijaga veetas.
Ote v. San (Tammemägi) — 1 var.
- b₄. Saa ai tuust pinist kar'apinni, mia lõijaga veetas.*
* kedä; veetäs
Rõu — 2 var.
- c. Saa ai tuust kar'apinni, kiä lõijaga peräh veetäs.
Vas v. Se (Prants) — 1 var.
- d₁. Saa ai tuust kar'apinni, mia lõijaga veetas.*
* karjapinni; mis, miä
Rõu — 3 var.

- d₂. Sellest ei saa karjapenni, mis lõijaga veetas.
Vas (Tint) — 1 var.
- d₃. Egas tuust kar'apinni saa ei, miä lõijaga veetäs.*
* ega (Norm.)
Norm. 101; Rõu — 1(2) var.
- d₄. Ei saa sest karjapenni, keda lõijaga veetas.
P. Roose seletus: üeld., kui kellelegi mingit ametit vägisi õpetatakse.
San — 1 var.
- e₁. Lõijaga veetust penist ei saa kunagi karjapenni.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- e₂. Lõijaga veetust penist ei saa karjapenni.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- e₃. Lõijaga veetäväst penist ei saa karjapenni.
Ote — 1 var.
- e₄. Saa ai lõijaga veetust penist karjapenni.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- f. Lõijaga veetäväst ei saa karjapinni.
Urv — 1 var.
- A₂. Heigo vidä kar'apinni lõijaga perähn.
?Rõu (Gutves) — 1?(1) var.
- B. Ei sest saa karjakoera, keda lõijaga veetas.
TMr (Raag) — 1 var.
- C. Tuust pinist ei saa kar'apinni, kedä nõõriga kar'a mano viiäs.
Räp (Lepson) — 1 var.
- D_{1a1}. Selle[st] koerast ei saa karjakoera, kedä nõõrige veetäs karja manu.
Hel — 1 var.
- a₂. Ei sellest koerast karjakoera saa, keda nõõri otsas karja manu veetas.
Võn — 1 var.
- a₃. Ei sellest saa karjakoera, keda peab nõõri otsas karja viidama.
Plv — 1 var.
- b. Ei sua sest koerast karjakoera, kedä nõõri õtsan vedetässe.
Kod — 1 var.
- c. Ei see ole karjakoer, keda nõõriga kaasas veetakse.
Kad — 1 var.
- d. Ei see koer karja jää, mis sa nõõriga karja juure vead.
TMr — 1 var.
- D₂. Vea koer nõõriga karja, katsu kas tema karjas seisab.
Lai — 1 var.
- Ea. Tuust saa ai kar'apinni, kedä kettega viiäs kar'a mano.
Se — 1 var.
- b. Saa ai tuust karjapinni, kedä kettega veetäs karja mano.
Se — 1 var.
- F₁. Ei sellest karjakoera saa, keda keti otsas karja viiakse.
Ti (S. Veske) — 1 var.
- F₂. Keti otsas koera karja ei viida.
Vän — 1 var.
- G. Ega sest karjakoera ei saa, kes ahela otsas veetakse.
As (Kuusik) — 1 var.
- H. Ei sest saa karjakoera, keda kotiga viiakse.
As (Pint) — 1 var.
- I. Mis koer see on, keda kütkes karjas peetakse.
JJn (Oberg) — 1 var.
- J. Ei sest koerast karjakoera saa, kis sundimist tahab.
Pst — 1 var.
- K. Aea vägisi koer karja, ei ole sest siis kasu.
Jõh — 1 var.
- L. Koer, keda metsa aetakse, ei hoia mitte karja, vaid koer, kes ise metsa jookseb.
?Vig (Altsam) — 1?(1) var.
- M. Vaene on koera viitsa varal karja ajada.
Pal (Arst) — 1 var.
- N. Kaua see koer karjas seisab, mis leivatükiga ahvatatakse.
HMD v. Rls (Treumann) — 1 var.
- O. Sunnitud koer ei käi karjas.
EKMS IV 898 — 2(1) var.
- Vrd. kk: Sjoost jo latsöst saa ai karapinni 'õeldakse tõblise lapse kohta' (Lut).
- Vrd. 4164. Mis koer sil, kedä kolgu otsan hoiatas.
4030. Ei see koer jänest too, keda vägisi metsa viiakse.

5572. ÕGAS PINI HAUGU UI MUSTA KANDU — 1 var.

M. Linna seletus: «Tahetas õigöt asja võlsist ala.»
Se.

Vrd. 8540, eriti D: Ega peni muidu ei haugu, kui ta musta kandu ei näe.

8573. PAREMB PEOTÄÜS RAHUGA KU ÜSÄTÄÜS VIHAGA — 1(2) var.

Urv v. Krl (Tamm, Pehka).

Vrd. 8908. Paremb pisut rahuga kui palju pa-handusega.

8578. Peotäis näha on enam kui sületäis kuulda.

8574. Parem on peotäis hääd kui sületäis halba.

8574. PAREM ON PEOTÄIS HÄÄD KUI SÜLETÄIS HALBA — 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

Vrd. 1123. Paremb hääd veidi kui halba palju.

8573. Parem peotäis rahuga ku üsätäis vihaga.

8575. PAREM PUHUTÄÜS AU KUI KAHMALUTÄÜS HÄBU — 1(2) var.

pühutäis = peotäis; kahmalutäis = ka-malutäis

Loorits Vrp 66; Kuu (Vilberg, Viljak).

8576. PEOTÄIS TUHKA RIKUB PAJA-TÄIE PUDRU ÄRA — 1 var.

Juu v. Vän (Virkus).

Vrd. 14996. Üks mäda muna rikub terve pudru ära.

8577. PEOTÄÜS ÕIGUSEGA OM ENAMB VÄART KUI VAKK ÕLEKOHTUGA — 1?(1) var.

?Vas v. Se (Sandra).

Vrd. 8911. Parem pisut õigusega kui palju üle-kohtuga.

8578. PEÜTÄIS NÄHA ON ENAM KUI SÜLETÄIS KUULDA* — 1 v. 2(13) var.

* pihutäis (Kündja EKO²; Rkv), peotäis (E)

Wied, 151, Kündja nr. 49 (1883) 585, Künd-ja EKO² 7, E 69, E² 39, EKMS II 1235; ?Rkv (Heraklides).

Vrd. 8573. Parem peotäis rahuga ku üsätäis vihaga.

8579. IGAL PEREL ISE MOOD — 3 var.

A.

Hmd v. Rls (Treumann) — 1 var.

B. Igas talus ise taar, igas peres ise mood.

VMr (Mastberg) — 1 var.

Vt. 11504 N.

C. Igas peres isi mood, igas talus isi taar, igal taaril isi maik.

PJg — 1 var.

Vt. 11504 C.

Vrd. 6187. Kuda maa, nõnda muud.

8580. IGAS PERES ISE LEIB — 1 v. 2(5) var.

A.

?Vän (Tammsoo) — 1?(1) var.

B. Igas peres ise leib, igas talus ise taar.

Norm. 210, EKMS I 332; Vän (E. Tets-mann) — 1(4) var.

Vt. 11504 P.

8581. IGAS PERES ON OMA KÖHT — 1 var.

Krj (Toomessalu).

8582. KUI MUUD PERET, SÄÄL MUUD KUULJA, KUI OLO ÕI PERET, NII OLO ÕI KUULJATKI — 1(2) var.

Päss 176; Lut (Päss).

8583. MIDÄ PERE' VÄHÄMB, TODA PADA SAKEMB — 1(3) var.

a.

Norm. 160; Ráp (Poolakess) — 1(2) var.

b. Mida pere vähem, seda pada sakem. EKMS IV 23 — ?(1) var.

8584. MIS ON PERES KORJETUD, SEE PEAB PERESSE JÄÄMA — 1(2) var.

Hlj (Länts).

8585. PEREH PAKS, PADA SAKO PORI-SÖS — 1 var.

Se (Sonts).

**8586. PERE KOERGI EI SAA HAUKU-
MATA SÜÜA — 1?(12) var.**

a.

Stein 52, Wied. 151, Kündja nr. 49 (1883)
585, E 70, E² 96, Kask-Puusepp-Valgla 29,
Norm. 79; ?Tt (Kreutzw.) — 1?(11) var.

b. Koergi ei saa haukumata süia.

Tõn. Täht. (1911 mai) — ?(1) var.

Vrd. 4166. Mispärast kuer leiba süeb, kui ta ei
haugu.

**8587. PERE LEIVAD PIENED LEIVAD,
TALU LEIVAD TARGAD LEIVAD,
NIED TAHVAD SUURTA SÖTKU-
JAIDA — 1 var.**

Hlj (Lootus).

Vrd. rl «Pereleib piparane»: pereleib on pipara-
ne, / taluleib on taterane. / See tahab silt-
ket sõtkumist (ERIA II:2 nr. 3250).

**8588. PERE MINI KOERA RAUDKÄPP,
VÄIKE LAPS KOERA MESIKÄPP —
1(4) var.**

Aa.

Ris (õpil.) — 1 var.

b. Pere mini koera raudkäpp, lapsuke
koera mesikäpp.

E 70 — ?(1) var.

B. Minia koera raudkäpp.

E² 95 — ?(1) var.

C. Väike laps koera mesikäpp.

E² 95 — ?(1) var.

Vrd. 7546. Kui noorik tuvvas, sis peni ikk, kui
lats sünnis, sis peni naard.

**8589. PERE PERSEL SORRE SÖGEL —
1 var.**

Plv (Rocht).

**8590. SINNA PERESSE MINE KOSJA,
KUS RAMMUS KOER JA SUUR
HAOPINU — 12 var.**

A₁a.

Ann (Kagovere) — 1 var.

b. Mine sinna talusse kosja, kus on suur
haopinu ja rammus koer.

Kuu — 1 var.

c. Kus taluõues suur haoriit ja rammus
koer on, sealt võta naine.

KJn — 1 var.

A₂. Kus on tubli koer ja haod korralikult
riidas, säält võta naine.
Trt (Piir) — 1 var.

B₁a. Mine senna kosja, kus suured puuri-
dad ja rammusad koerad õues, et sääl
on korralik kord.

Hää — 1 var.

b. Võta naine säält, kos om rammus
koer ja suur puuriit õuen.

Kan — 1 var.

B₂. Pruuti kästi otsida seuksest perest,
kus ilus puuriit õues ja libe koer õue
pää.

Hää — 1 var.

C. Kus õues on priske kuer ja suured
puuriid, siis säält võta naine ja
anna ka tütar mehele.

Lüg (Källo) — 1 var.

D. Mehele minnes vaatab tüdruk, kus
õues rasvane koer ja suur haopinu,
sinna võib perenaeseks püüda.

Hlj — 1 var.

E. Sealt tuleb naine võtta, kus puuriid, ja
valge pesu ja rammus koer.

Aud — 1 var.

F. Võta' naane säält, ko' söönü' pini.
Se — 1 var.

G. Säält perest naine võtta, kus suur
haopinu õues on.

S. Noore seletus: «Säält on korralikud in-
mesed.»

Kad — 1 var.

Vrd. uk: Noormees, käies mõrjsa kodus, vaatas,
kas õues on suur puuriit ja rammusad koer-
rad, kas laut on puhas ja korras. Vastu-
pidisel juhul peeti mõrjsat lalsaks (Tor).

Vrd. 9549. Rammus kuer ja suur puuriit näi-
tab maja jõukust.

10427. Kos sille pini, säält sille tütrek.

9546. Rammune koer kutsus kosilasi majja.

**8591. SUUR PERE, SUUR KÖHT — 1 v.
2(20) var.**

* Helle 354, Hupel 116, Poromenski EGr.
217, Stein 58, Wied. 174, Kündja nr. 51
(1883) 611, KAH EKAl 158, E 80, E² 86,
EKMS I 310 ja III 117; Tt (Vestr.).

* Saure perre, suure köht, wo viel Gefinde ist, da geht
viel drauf.

8592. TAHAD, ET PERE VÄHEM SÖÖKS,
SIIS TEE SILDA ALLA — 2 var.

a.
Tln (Grünthal) — 1 var.

b. Viska hagu enne laua ala, sis om pere
kerge sööta.
Hls — 1 var.

Vrd. kk: Silla sääd ala 'enne süüki veitkese
sei' (Se).

Vrd. nlj: H II 58, 211/2 (8) < Jür.

8593. VEITÜN PERREN VIRGA JALA,
PALLON PERREN PAKSO KÕRVA
— 1(5) var.

a.
Rõu (Pallits) — 1 var.

b. Väikeses peres virgad jalad, paljus pe-
res paksud kõrvad.
Norm. 167, EKMS II 439, III 38 ja III
645 — ?(4) var.

8594. KÕIGE VÄHEMALT PEAB PERE-
EIT NII PALJU IKKA KEDRAND
OLEMA, ET TA MARDI JALAD
JOUAB KINNI MÄSKIDA — 1 var.

Kaa (Jakson).

Vrd. 7194. Ennl olid naised nii virgad, et Mar-
dil sai mauk kaela visatud.

8595. ÜHESKI PEREKONNAS EI SAA
LÄBI ILMA MUSTA LAMBATA —
1 var.

Kuu (Lindström).

Vrd. 3234. Igas karjas on kärnane lammas.

8596. KUI PEREMEEST MAJAS EI OLE,
EI OLE OTSA EGA ARU KUSKIL
POOL — 1(2) var.

a.
Trv v. Rõu (Siipsen) — 1 var.

b. Ei ole peremeest majas, ei otsa, aru
kusagil.
E MVH 71 — ?(1) var.

Vrd. kk: Ta juful pole otsa ega aru (Vän).

Vrd. 6363. Ku majas peremeest põle, sis majal
põle ilu.

8597. HEA PEREMEES ARMASTAB KA
OMA KOERA — 1?(14) var.

a.
Stein 18, Wied. 16, Kündja nr. 33 (1883)
393, Norm. 118; ?Tt (Kreutzw.) — 1?(12)
var.

b. Hea peremees armastab koera.
E 22, E² 95 — ?(2) var.

8598. HEA PEREMEES EI AJA PAHA
ILMAGA OMA KOERAGI TOAST
VÄLJA — u. 10(15) var.

A. Õige peremiis ei aja halva ilmaga
umma pinnigi tarest vällä.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

Ba.
Norm. 118; VMr — 1(2) var.

b. Hea peremees ei aja halva ilmaga
koeragi toast välja.
?Kuu (Jahe) — 1?(1) var.

c. Hea peremees ei aja koeragi kurja
ilmaga toast välja.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

d₁. Hea peremees ei aja koeragi ulu alt
välja paha ilmaga.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

d₂. Hea peremees ei aea paha ilmaga
koeragi ulu alt.
SJn — 1 var.

e. Hea peremees ei aja koeragi halva il-
maga ulu alt välja.
Pal (Karma) — 1 var.

f. Kurja ilmaga ei saa hää peremiis koe-
ragi varju alt vällä.
Trv — 1 var.

g₁. Paha ilmaga ei aja hüä peremies koe-
ragi välja.
Kuu — 1 var.

g₂. Paha ilmaga ei aea hea peremees oma
koeragi välja.
Vän — 1 var.

h. Hää peremees ei aja kurja ilmaga
kunagi koera õue magama.
Saa — 1 var.

i. Hea peremees ei aja koeragi saju
kätte.
Hls — 1 var.

Ca. Hää peremees ei a'a koera halva ilma-
ga väl'la, aga ahne peremees a'ab orja
ka väl'la.
Krk — 1 var.

b. Hia peremies ei aja kuera õuve; halb
saadab sulase välja.
?Lüg (Källo) — 1?(1) var.

Vrd. kk: Nii sant ilm, et hea peremees ei aja
mitte koera ka ulu alt välja (Vän).

8599. HEA PEREMEES EI RÖHU PERE-
RAHVAST — 1?(13) var.

a. Stein 18, Wied. 16, Kündja nr. 33 (1883)
393; ?Tt (Kreutzw.) — 1?(11) var.

b. Hea peremees ei rõhu oma peret.
Norm. 118 — 2(2) var.

Vrd. 8649. Perremehe raha ei rõhu pereht.

8600. KES PEREMEH I KÜLL PARANDAB,
EI PARANDA ISIENNAST — 1?(1)
var.

J. Jungi seletus: «Üks teender, kellel ene-
sel viga külles, otsib alati hääd peremeest,
aga ei leia mitte.»
?Tt.

Vrd. kk: Parandab paiku, ei paranda ennäst
(Trv).

8601. KIS PEREMIIS TAHAB OLLA,
PEAB KA SULANE OLEMA —
2 var.

A. Saa (Jakobson) — 1 var.

B. Õige perremees peap olema suvel su-
lane, talvel naiste näüdsik.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

Vrd. Matt. 23,11: Agga kes üllem tele feaft, fe
peab tele tener ollema.

Mark. 10,44: Ja kes ial tele feaft kelge
üllem tahhab olla, fe peab keikide sul-
lane ollema.

Vrd. 11748. Kes tahab endale head teenijät, see
olgu iseenese teenija.

8602. KOH PERREMIIS PÖHUH, SÄÄL
LATSE LAISKLEMAH — 2 var.

A. Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

B. Ku' perremiis lätt põhku, läävä latse
nulka leevä sälgä.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

8603. KUDA PEREMEES, NÖNDA PERE
— 2—5(5) var.

Aa. *

* kudas (Vlg)
Vlg. Lisal. nr. 24 (1881) 1; ?Vlg (Aitsam)
— 1 v. 2(2) var.

b. Kudas peremees ehen, ninda pere taga
perän.
?Hls (Ruubel-Körnitse) — 1?(1) var.

B. Kuidas perenaene, nõnda pere.
Vil (Leoke) — 1 var.

C. Kui talo, nii taar; kui maja perremiis,
nii maja pere.
?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.

Vt. 11507 C.

Vrd. Grents. (1803) Ik-ta: Nenda kul pereisa,
sedaviisi pererahvas.

Vrd. 8604. Kuida peremees, nõnda sulane.

8604. KUIDA PEREMEES, NÖNDA
SULANE — 3 kuni 6(17) var.

Aa. *

* kudas (E), kuidas (E², Puus.)
E 45, E² 29, Puus. EÜ I 115; ?Tln (Puse-
mann), ?Pst (Lensing), ?Pal (Karv) — 1?(7)
var. Tundmatu trükise olemasolu tõenäo-
line.

b. Määne perremiis, sääne sulanõ.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

B. Kuida peremees, nenda sulane; kuida
perenaene, nenda ümmardaja.
Wied. 86, Kündja nr. 41 (1883) 491 — 1(5)
var.

C. Sulase järgi mõõdetakse isandat.
Kask-Puusepp-Vaigla 39 — 2(1) var.

D. Kuis härrä, nii sulane.
?Rön (Berg) — 1?(1) var.

E. Kuda härra, nõnda teener.
Kaa — 1 var.

F. Nagu isand, nii ka teener.
?Saa (öpl.) — 1?(1) var.

Vrd. 8603. Kuda peremees, nõnda pere.

8605. KUI PEREMEES EI OLE KODU,
SIIS ON VIIS VAJA — 1(8) var.

a. Wied. 81, Kündja nr. 40 (1883) 478 — 1(5)
var.

b. Kui peremees kottu ära, siis viis vaja.
E 43, E² 29 — 2(3) var.

Vrd. rmngl: RKM I 6, 95 < Tln.

Vrd. 6363. Ku majas peremeest põle, sis majal
põle ilu.

8606. KUI PEREMEES MAGAB, SIIS
KASVAB PÖLD, AGA KUI SULANE
MAGAB, SIIS MAGAB KA PÖLD —
2 var.

A. Saa (Söggel) — 1 var.

B. Peremees puhkab, põld kasvab.
Trt — 1 var.

- Vrd. 9189. Põllumees magab — pöld kasvab; ammetmees magab — ammet seisab.
8607. KUI PEREMEH EL HEINU ON, SIIS HÄRG ADRAL — 1(8) var.
- a. —
Wied. 81, Kündja nr. 40 (1883) 478, Norm. 91, EKMS I 412 — 1(6) var.
- b. Kui peremeh el heinu, siis härg adral.
E 43, E: 92 — 2(2) var.
8608. KUI PEREMEHE SILM VÄLTAB, SIIS SULANE KOHE OMAPEAD — 1?(1) var.
EKMS III 453.
8609. KUI PEREMEES LEIVAN, SIS SULASE KOTT TÄÜS — 1 v. 2(2) var.
- A. —
Trt. Vör. Kal. (1838) 57 — 1 var.
- B. On talul leiba, siis on ka sulasel leiba.
?Saa (Söggel) — 1?(1) var.
8610. KU PERREMIIS ÜTSINDÄ JOOSO, PÜSUS TALO, A KU KA PERNAANE JUUMA NAKAS, SÖS TULO MAJAST VÄLLÄ MINNÄ — 1 var.
Räp (Karopun).
- Vrd. 2469. Joob mees, laguneb maja; joob naene, jääb järele veel maja ase.
1566. Hull on meeste joomine, veel hullem naeste joomine.
8611. MIS PEREMEES JÄTAB, SEE METS VÖTAB — 1(3) var.
- a. —
Kär (Jank) — 1 var.
- b. Mis põllumees jätab, see mets võtab.
Norm. 84, EKMS III 377 — 2(2) var.
8612. MIS PEREMEH EL PEAS, SEE HOBUSEL JALGUS — 1 var.
H. Tampere seletus: laadalt kojutuleku kohta.
Tõs.
8613. OLE PEREMEHE SÖBER, SIIS OLE KA TEMA KOERA SÖBER — 1(8) var.
- A. Kui sa minu sõber tahad olla, siis ole ka minu koera sõber.
Körber VRMK 44 — 2(7) var. Rubriigis «Venne kele vannad sannad.»
- B. —
Pal (M. Uus) — 1 var.
8614. OLE KUI PEREMEES IGAS KOHAS TEISTE EEL * — 1?(7) var.
* igal kohal (Stein)
Stein 48, Wied. 135, Kündja nr. 48 (1883) 572; ?Tt (Kreutzw.).
8615. PEREMEES EES, SULANE JÄREL — 2—4(4) var.
- Aa. —
E: 29 — 1 var.
- b. Peremies ikke ees, sulane taga järele. Iis — 1 var.
- B. Peremees käigu ees.
Tõn. RP: 217; ?Juu v. Vän (Virkus) — ? kuni 2(2) var.
Vrd. mj, eriti AaTh 1060 — 1114.
Vrd. 8621. Peremees pervol, sulane trugoi.
15122. Kui ülemä iih, nii alamba takah.
8616. PEREMEES HULGUB, ORI MAGAB VÄSIMUST — 1(10) var.
Wied. 151, Kündja nr. 49 (1883) 585, E 70, E: 29, Norm. 119, EKMS II 1290 ja III 1256.
8617. PEREMEES, KES PÕHKU MÜÜB, SANDIKOTI KAE LA VIIB — 2(34) var.
- a. —
Wied. 151, Kündja nr. 49 (1883) 585, E 70, E: 28, Puus. Eü I 94, EKMS II 822 — 1(11) var.
- b. Peremees, kes põhku müüb, sandikoti kaela toob.
Einer Lüh. EKÖ 70, Einer EKO: 69, Pöder Kal. (1899) 29, Norm. 86, EKMS IV 439 — 2(9) var.
- c. Peremees, kes põhku müüb, sandikoti kaela saab.
Ol. Lisa nr. 11 (1888) 167, Is. Kal. (1904) 203 — 2(9) var.
- d. Peremees, kes põhku müüb, sandikoti kaela seob.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- e. Põllumees, kes põhku müüb, sandikoti selga viib.
CRJ Sak. Kal. Põl. (1880) 214 — 2(4) var.

- Vrd. 8650. See peremees, kes põhku müüb, sõõb ise oma koha ää.
9186. Kui põllumees põhku müüb, müüb leiva ka ära.
9187. Kui põllumees põhku müüb, siis põld nutab, kui põllumees põhku ostab, siis põld rõõmustab.
8618. PEREMEEES PANGU ENNE PÜKSID JALGA KUI VARAS — 1 var.
HMD v. Ris (Treumann).
8619. PEREMEEES PEREGA — 1 var.
Puh (Antik).
8620. PEREMEEES-PERENAENE PAKSUS VILJAS, POISID-PLIKAD SORVU SOSIMAS — 1 var.
J. Einstrucki seletus: «Leikuse ajal.»
Kuu.
8621. PEREMEEES PERVOI, SULANE TRUGOI — 3 var.
a. —
Jõh, Lai — 2 var.
b. Peremees ikka pivoi, sulane vtoroi.
Rõn v. Ran (Lell) — 1 var.
Vrd. 8615. Peremees ees, sulane järel.
8622. PEREMEEES SÕÖB, MIS TAHAB, SULANE PEAB SELLEGA LEPPIMA, MIS ANTAS — 1?(1) var.
?Vig (Priimets).
Vrd. 8623. Peremees sõõb piima-leiba, sulane sõõb soola-leiba.
9700. Rikas sõõb seda, mis ta tahab, vaene sõõb seda, mis tal on.
8623. PEREMEEES SÕÖB PIIMA-LEIBA, SULANE SÕÖB SOOLA-LEIBA — u. 15(26) var.
- Aa₁. —*
* sõõp (Ote)
E MVH 23, E 70, E² 29, Norm. 122, EKMS III 1256; Ote — 1 v. 2(7) var.
- a₂. Peremiis süü piimä-leibä, sulanõ süü suula-leibä.
Rõu — 1 var.
- b. Peremees sõõb piima-leiba, sulane songib soola-leiba.
?Jäm (õpil.) — 1?(1) var.
- c₁. Peremees pistab piima-leiba, sulane sorgib soola-leiba.
Nurmik II 146; Hel (Puusepp), VII (Kala) — 2 v. 3(5) var. Käsikirjalised üleskirjutused on hülised, võimalik, et kirjanusemõjulised.
- c₂. Peremies pistab piimä-leibä, sulane sorkib suola-leibä.
Kuu (Kaskjärv) — 1 var.
- c₃. Peremees pistab piima-leiba, sulane supsib soola-leiba.
VII — 1 var.
- c₄. Peremiis pistab piimä-leibä, sulane tsuskab suula-leibä.
?Ran (L. Kallas) — 1?(1) var.
- B_{1a}. Peremees sõõb piima-leiba, sulane tambib taari-leiba.
Pst (Sõggel) — 1 var.
- b. Talupoeg taksib taari-leiba, sulane sõõb soola-leiba.
Saa v. Hls (Sõggel) — 1 var.
- B₂. Peremees sõõb piima-leiba, talumees sõõb taari-leiba.
Hls (Sõggel) — 1 var.
- C. Saks sõõb saia-leiba, talumees sõõb taari-leiba, sulane sõõb soola-leiba.
Norm. 157, EKMS II 505 ja IV 24; Saa (Sõggel) — 1(4) var.
- D. Sool-leib sulase sõõk, taar-leib talumehe sõõk, või-leib on võera toit.
Trt (Bergmann) — 1 var.
- E. Sool-leib sulase sõõk, taar-leib talupoja toit, piim-leib peremehe pruukost.
?Trt (Eisen) — 1?(1) var.
- Vrd. kk. Popsib piima nagu peremees kunagi; sõõb soola-leiba nagu sulane või saunamees (Saa).
- Vrd. rl «Pererahva ja teenijate sõõk» (ERIA II: 2 nr. 3181-3184).
- Vrd. 8622. Peremees sõõb, mis tahab, sulane peab sellega leppima, mis antas.
11563. Talve tambim taari-leibä, suve pistäm piimä-leibä.
8624. PEREMEEST SOSITAKSE SELJA TAGANT, PERENAIST NAERDAKSE NURGA TAGANT* — 1?(10) var.
* perenaest (Wied., Kündja)
Stein 52, Wied. 151, Kündja nr. 49 (1883) 583, EKMS II 401 ja 1290; ?Tt (Kreutzw.).

8625. PEREMEES TÜVES, SULANE LAD-
VAS — 8(14) var.

Aa.

E. Püssi seletus: öeld. Hilgusoomisel.
E 70, E² 28, Päss PJs 560; Hls (Söggel) —
1(7) var.

b. Peremiis tüven, sulane ladvan.*

* perremiis; tüveh; ladvah (Vas)

P. ja J. Einerite (Krl) seletus: «Sagedasti
klaasi õlle juures, kui ostjal enne kästakse
juua.»

Krl, Vas — 2 var.

Ba₁. Peremiis tüven.*

* perremiis (Vas)

Hel, Vas — 2 var.

a₂. Perremiis iks tüven.

Urv — 1 var.

b₁. Peremees olgu tüves.

Hel — 1 var.

b₂. Peremees olgu ikka tüves.

J. Kala seletus: «Peremees peab iga asja
eesotsas olema, tema tahtel peab tehtama.»
Vil — 1 var.

Vrd. mj. AaTh 1052.

8626. PEREMEES VAATAB TÖÖ PÄÄLE,
SULANE PALGA PÄÄLE — 7(11)
var.

A.

Hel (Wahlberg) — 1(2) var.

B_{1a}. Päiline vaatab päeva peale, aga pere-
mees vaatab töö peale.

Pee — 1 var.

b. Päeviline vaatab päeva peale, pere-
mees töö peale.

Vliid. 93, Viidebaum-Parlo-Mihkila 93, Huvit.
V Lisa 16 — ?(3) var.

B_{2a}. Sulane vaatab päeva pääle, peremees
töö pääle.

Hää — 2 var.

b. Sulanõ kaes päävä pääle, perremiis
tüü pääle.

Vas v. Se (Prants) — 1 var.

Vt. 9314 E₁—E₂.

C. Ori vaatab õhtu poole, päeviline pal-
ga pääle.

Vil (Kala) — 1 var.

Vt. 8092 C.

D. Ori ootab õhtut ja päiline päevapalka.

Tln (Truuv) — 1 var.

Vt. 8092 D.

8627. PEREMEHE ASI EP OLE MITTE
NALJANE — 1 var.

Wied. ESSr 647.

8628. PEREMEHE HAIGUS NAGU
SULASE TERVIS — 1(3) var.

a.

Kan (Sööt) — 1 var.

b. Peremehe haigus on sulase tervis.

Norm. 119, EKMS III 1256 — ?(2) var.

Vrd. 10098. Säksa haigus — vaesõ tervüs.

8629. PEREMEHE HEA SONA KUTSUB
KÜLALISI SISSE — 1?(5) var.

Wied, 151, Kündja nr. 49 (1883) 585, E 70,
E² 28.

Vrd. 5288. Lahtine uks ja lahke rahvas kutsu-
vad külalised kokku.

8630. PEREMEHE JALG RAMMUTAB
POLDU — u. 20(52) var.

A_{1a}.

* ramutab (Jöh, Rak)

CRJ Sak. Kal. Pöl. (1880) 214, Undritz MJ
91, Tön. Trt. Täht. (1888) 50, Tön. LLr 87,
Tön. Täht. (1908 ja 1909 mai), Tön. RP
219; Jöh, Rak, Kuu, Sa (Sepp), Saa —
6(24) var.

b. Peremehe jalg teeb põllu rammusaks.

Trv — 1 var.

c. Peremehe jalg rammutab maad.

Trv — 1(2) var.

d. Peremehe jalg väetab nurme.

Vil — 1 var.

A_{2a}. Peremehe jäljed väetavad põldu.

E 70, E² 28, Kask-Vaigla-Veski Lõ² 22; Tor
(õppl.), Hel v. Vön (J. Anniko) — 2(9) var.

b. Peremehe jälg väetab põldu.

?Mih (Pille) — 1?(1) var.

c. Peremehe jäljed rammutava põldu.

Kuu — 1 var.

d. Peremehe jälg ola maale rammuks.

Rõu — 1 var.

Ba. Peremehe silm kosutab hobuse, pere-
mehe jalg ramutab põllu.

Pal — 1 var.

b. Peremehe silmad teevad hobused ram-
musaks ja peremehe jalajäljed rammu-
tavad põldu.

EPost. Kal. (1876) 164 — ?(1) var.

Vt. 8638 C.

Ca. Peremehe silm rammutab põldu.

Lüg, Puh — 2 var.

b. Peremehe silm annab põllule rammu.

Hls — 1 var.

- c. Peremihe silm tegeb pellugi ramusaks.
Kuu — 1 var.
- Da. Peremehe sammu on põllurammu.
?Vil (Pihlap) — 1?(1) var.
- b. Peremihe samm om põlluramm.
Rõn — 1 var.
- c. Peremehe sammu toova põllule rammu.
Laakm. Mr Kal. (1862 juuni) — 2(4) var.
- Vrd. 9194. Põllumihe sammu, põllumihe rammu.
8631. PEREMEHE «LÄHEME» ON ENAM
KUI PEREMEHE «MINGE» — 1 var.
VMr (Mastberg).
8632. PEREMEHE NURI KIRVES LÖIKAB
ENAM KUI KOLME SULASE TERA-
VAD KIRVED — 1 v. 2(8) var.
- a. —*
* Ielkab (Wied., Kündja)
Wied. 151, Kündja nr. 49 (1883) 585, E 70,
E² 28, EKMS III 1256 — 1(7) var.
- b. Peremehe üts nühr kirves rago inämb
kui sulasõ kolm vaiba kirvest.
?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.
8633. PEREMEHE SILM ENAM KUI
SULASE TÖÖ — 1?(1) var.
?Ti (Eisen).
- Vrd. 8637. Peremehe silm teeb enam kui kahe
sulase käed.
8634. PEREMEHE SILM JA ORJA HUUL
— 1?(1) var.
huul = hool
?Trv (Ungerson).
- Vrd. 8637. Peremehe silm teeb enam kui kahe
sulase käed.
8635. PEREMEHE SILM JA SULASE
KÄSI EI SÜNNI ÜTTE — 1?(1) var.
E. Siili seletus: «Peremees näeb, et sulane
ikka vihe tööd teinud.»
?TMr.
- Vrd. 8637. Peremehe silm teeb enam kui kahe
sulase käed.
8636. PEREMEHE SILM ON HOOSTELE
ENAM KUI KÜLIMIT KAERU —
1(11) var.
- a. —
Norm. 93, EKMS I 476; Pär (Kampmann)
— 1(3) var.
- b. Peremehe silm mõjub hoostele enam
kui külimit kaeru.
Meelej. nr. 10 (1887) 78, EKMS II 1290 —
— 2(8) var.
- Vrd. 8638. Peremehe silm teeb loomad rammu-
saks.
10964. Suutäis Ielba peremehe käest oleja
hobusel änam ku sulase käest ooder kaeru.
8637. PEREMEHE SILM TEEB ENAM
KUI KAHE SULASE KÄED — 5—
7(38) var.
- Aa). —
CRJ Sak. Kal. Põl. (1880) 214, Tõn. Trt.
Täht. (1888) 50, Tõn. LLr 87, Wied. 110,
Viidalepp-Parlo-Mihkla² 114 — 1(14) var.
- a₂. Peremehe silm teeb rohkem kui kahe
sulase käed.
Tõn. Täht. (1909 mai), Tõn. RP 333 —
2(6) var.
- b. Peremehe üits silm tiib enämb ku
kate sulase kaits kätt.
Trv — 1(2) var.
- c. Peremehe üks silm teeb enam kui su-
lase kaks kätt.
E² 28 — 2(4) var.
- d. Peremehe silm teeb enam kui sulase
käed.
As (Kusik) — 1 var.
- e. Peremehe silma' tegeva enamb kui su-
lase käe.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- f. Peremehe silm enam kui sulase käsi.
E² 28 — 2(1) var.
- Ba. Peremehe kaks silma saatvad enam
kasu kui tema kaks kätt.
W. Norm. OL 134 — 1?(1) var.
- b. Peremehe kaks silma on enam kui
tema kaks kätt.
?Vil (Suurkask) — 1?(1) var.
- c. Peremehe silm on veel enamb kui
tema käsi.*
* enam (Wied. jj.)
Trt. Vör. Kal. (1837) 47, Wied. 151, Künd-
ja nr. 49 (1883) 585 — 1(3) var.
- d. Peremehe silm enam kui käsi.
E 70, E² 28 — 2(4) var.
- Vrd. 8633. Peremehe silm enam kui sulase töö.
8635. Peremehe silm ja sulase käsi ei sün-
ni ütte.
8634. Peremehe silm ja orja huul.
8638. Peremehe silm teeb loomad rammu-
saks.

8638. PEREMEHE SILM TEEB LOOMAD RAMMUSAKS — u. 15(72) var.

Aa. *
 * rammusateks (E), rammusamaks (Kmpm.) Wied. 151, Kündja nr. 49 (1883) 585, E 70, E² 28, Kmpm. Klr II² 199, Kmpm. EL II² 157, Huvit. V Lisa 16, EKMS I 1002, II 822 ja II 1290; Iis (õpil.), Rap v. Mär (Poom), Plt, Pal (õpil.), ?Hel (Wahlberg) — 5 kuni 9(35) var.

b. Peremihe silm tege looma rammutes. Hel — 1 var.

Ba. Peremehe silm teeb hobused rammusaks.
 Wied. 151, Kündja nr. 49 (1883) 585 — 1(5) var.

b. Peremehe silm teeb hobuse lihavaks. Undritz MJ 91 — ?(7) var. Soome vs tõlge.

c. Peremehe silm teeb hobused rasvaseks.
 Gr. SKÖ II 97 — 12(12) var.

d. Peremehe silm teeb hobuse rasvaseks. Kuu (A. Ploompuu) — 1 var.

Ca. Peremehe silm kosutab hobuse, peremehe jalg ramutab põllu.
 Pal — 1 var.

b. Peremehe silmad teevad hobused rammusaks ja peremehe jalajäljed rammutavad põldu.
 EPost. Kal. (1876) 164 — ?(1) var.

Vt. 8630 B.

*

D. Härja silmad teevad härja rasvaseks. ?Tln (Keller) — 12(1) var.

*

E. Peremehe silm on elaja nuumatoit. ?Vai (Masing) — 12(1) var.

*

F. Peremehe silm silub hobust. Pal — 1 var.

*

G. Peremehe käesilitamine tegevat hobuse rammusaks. Hlj — 1 var.

* *

Ha. Perenaise silm teeb loomad rammusaks.
 Kask-Vaigla-Veski I H5 90, Norm. 92, EKMS I 1002; ?Khn (Teder) — ?(4) var.

b. Perenaise käsi teeb looma rammusaks, kui ta teda silitab.

Rõu (Leegen) — 1 var.

Vrd. Mickwitz Kal. (1893) 55: Peremehe silmad teevad loomad rammusaks ja holavad neld mõnesuguse häda eest.

Vrd. 8636. Peremehe silm on hoostele enam kui küllimit kaeru.

8637. Peremehe silm teeb enam kui kahe sulase käd.

8639. PEREMEHE ÕIGUS KÄIB EES — 1(5) var.

Loorits Vrp 65, Parijõgi-Reial-Vaigla V 64, Norm. 119, EKMS III 1256; Tln (J. Relmann).

Vrd. mj AaTh 1060 — 1114; 1052.

8640. PEREMEL PÄE TUNNIPIKKUNE, SULASEL AASTAPIKKUNE — 12(1) var.

?Vig (Priimets).

8641. PEREMIIS PIAT MAJAN KÕGE KÕVEMB JA KÕGE NOOREMB OLEMA — 1 var.

Ote (Kukrus).

8642. PEREMIEST TUNNUKSE PERE HOOLEST — 1 v. 2(3) var.

A.

Jõh (Otto) — 1 var.

B. Ilmasi tunnukse tuulest, vanemaid lapse huulest, peremeest pere hoolest. CRJ Sak. Kal. Põl. (1880) 215 — 12(2) var.

Vt. 5540 D.

8643. PEREMIHE ALALINE KODUELU TATSUP PERERAHVA SAMMU — 2(5) var.

a.

Hel (Tomp) — 1 var.

b. Peremehe silm karjale tulu, peremehe alaline koduelu tallutap häste pererahva samm.

Laakm. Mr Kal. (1862 juuni) — 1(4) var.

8644. PEREMIHEL UM AIG KULLELDA, SANDIL EI OLLE AIGA PALLELDA — 1 var.

Võ (Schmidt).

8645. PEREMIIS KIIDAB HOMMIKUT,
SULANE OHTAT — 1 var.

TMr (Siil).

8646. PEREMIIS KÜND KEST PÖLDU,
SULANÕ KÜND SUU VEEREH —
4(8) var.

Aa. — *

* soo (Norm.)

Norm. 119; Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.

b. Peremees künnab keset põldu, sulane
künnab soo veeres.
EKMS III 1256 — ?(1) var.

B. Sulane künd suu veereh, perremiis
perve pääl.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

C. Sulane künd suu veereh, palgaline pa-
ju veereh, perremiis esi põvvakundih.
põvvakundih = mäe otsas

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

Da. Esä poig künd iks ilust nurmõ, palga-
poiss paluviirt.

Norm. 119; Krl — 1(2) var.

b. Isa poeg künnab ikka ilusat nurme,
palgapoiss palu veert.

EKMS III 1255 — ?(1) var.

8647. PEREMIIS NIIT VIKAH TIGA,
VARAS NIIT LOOGAGA — 2(4) var.

Aa. —

Se (Raud) — 1 var.

b. Peremees niidab vikatiga, varas loo-
gaga.

Norm. 138, EKMS IV 428 — ?(2) var.

B. Teised niidavad vikatiga, varas niidab
loogaga.

Saa v. Hls (Söggel) — 1 var.

Vrd. kk: Loogaga haina tegema 'heina varasta-
ma' (Ote).

Vrd. 1179. Kergemb om haina tetä suvõl vikah-
tiga kui talvel loogaga.

8648. PEREMIIST TUNDAS HOBOSOST
— 1(3) var.

a. —

Se (Savala) — 1 var.

b. Peremeest tuntakse hobusest.*

* tuntaks (Norm.)

Norm. 92, EKMS I 476 — ?(2) var.

Vrd. 6524. Kuidas mees, nõnda hobune.

8649. PERREMEHE RAHA EI RÕHU
PEREHT — 1 var.

Vas v. Se (Sandra).

Vrd. 8599. Hea peremees ei rõhu pererahvast.

8650. SEE PEREMEES, KES PÕHKU
MÜÜB, SÕÖB ISE OMA KOHA ÄÄ
— 1 var.

Põl (Rand).

Vrd. 8617. Peremees, kes põhku müüb, sandi-
koti kaela viib.

8651. ÜTS PEREMEHE TUÜ KOIK,
VINNA HUNNI VAI HÄLLÜTÄ
LAST — 3 var.

A. —

Vas v. Se (Prants) — 1 var.

Ba. Tuu um ütškõik, kas tõmba hunni vai
hällüta last.

Vas (Jakobson) — 1 var.

b. Kas hällüda last vai tõmba hunni.

Se — 1 var.

Vrd. kk: Mul ütškõik, kas tõmba hunni vai
hällüda latsi (Har).

8652. KES PEREMINIKS VÕI -VÄIKS
LÄHEB, SEE JÄTKU SÜDA KOJU
— 1 var.

Rap v. Mär (Poom).

8653. HEA PERENAENE ANNAB OMA
KOERALE PAREMINE SÜDA KUI
HALV PERENAENE OMA PERELE
— 1 var.

Trv v. Rõu (Silpsen).

8654. HEA PERENAINE VÕTAB LEIBA
AHJUST VÄLJA JA PANEB KOLM
KORDA VETT PEALE, AGA KURI
PERENAINE LÕÖB PÖMMU PIHTA
— 4 var.

A. —

PJg (Lussik) — 1 var.

B. Leib oli vanast ütelnud, et hää noo-
rik panna temale ahjust välja võttes
sõrmeotsaga tilga vett päale, aga kuri
anda rusikaga matsu pihta ja visata
põrandale.

Saa — 1 var.

C. Kui leivad välja tulevad ahjust, soo-
jad leivad, üks üteld: «Mul oli hea pe-

renaine, kastis silmad märjaks», teine oli öelnd: «Mul oli nii halb perenaine, löi kõmm-kõmm-kõmm rusikaga vastu südant.»

Kul — 1 var.

- D. Leivad olle rääkind, kaks leiba rääkind, teine ütend, et «Meil on hea perenaine, viskab igakord palavast peast mulle külma vett peale» ja tene ütend: «Ei, mu perenaine koputab mind südame peale, klopib valusaste.»

Kul — 1 var.

Vrd. 10596. Sooja leivale ei tohi alla pörutada, muidu pörutad jumalalle vastu südant.

8655. HEA PERENAISE LÕIGATUD LEIB ON PAREM KUI PAHA PERENAISE TEHTUD — 1(2) var.

Norm. 192; TMr (Kool).

8656. HÄÄ PERENAENE TEGE KASUKAHÖLMAST ÖHTUSÖÖGI* — 1(4) var.

* hea; perenaine (trüklised)

J. ja P. Einerite seletus: «Tubli perenaene teeb ka halvast toidukraamist hea söögi, kuna rumal perenaene heast midagi ei mõista teha.»

Norm. 155, EKMS IV 22; Krl.

Vrd. 8657. Hää pernane kiit rattapulgast ka pudru.

8657. HÄÄ PERNANE KIIT RATTAPULGAST KA PUDRU — 3 v. 4(8) var.

a₁. pernane = perenaine

Norm. 56; Rõu (Perli) — 1(2) var.

a₂. Hea perenaine keedab ka rattapulka-destki pudru.

Laakm. ER Kas. Kal. (1889) 9 — 1?(2) var.

b. Hää perna(a)ne kiit pulgast pudro.

Rõu (Perli) — 1 var.

c. Hää perenaine keedab rattakodaratestki hea pudru.*

* hea (trüklised)

Norm. 155, EKMS IV 22; Jõh (õpil.) — 1(3) var.

Vrd. 8656. Hää perenaene tege kasukahölmast öhtusöogi.

8658. KOS PERENAINE KORRATA, SÄÄL MAJA ILMA PERATA* — 1(7) var.

* korrata (Stein)

Stein 30; Vö-Se (Stein).

8659. KUI SA PERENAESSE SAAD, SIS PANE UNI VARNA — 1 var.

Ti (Veske).

Vrd. 1183. Halnaaigu pandas uni nagla otsa.

8660. KU PERENAIST PÖLE MAJAS, SIIS MAJA ILU PÖLE ILUS — 1 var.

M. Mäesalu seletus: «Lohaka perenaise koristamata maja kohta.»

Hää.

Vrd. rmngl: RKM I 6,95 < Tin.

Vrd. 6363. Ku majas peremeest põle, sis majal põle ilu.

8661. KÕIGE PAREM PERENAENE ON, KELLEST KÕIGE VÄHEM RÄÄGITAKSE — 1(8) var.

a.

Wied. 73, Kündja nr. 38 (1883) 454, OM nr. 1 (1891) 48, Kmpm. KH 49/50 — 1(4) var.

b. Kõige parem perenaene see, kellest kõige vähem räägitakse.*

* perenaine (E²)

E 40, E² 61 — 2(3) var.

c. Kõige parem perenaine on see, kellest kõige vähem räägitakse.

Puus. Eü I 110 — 2(1) var.

Vrd. EPost. Kal. (1877) 114: Vanaõna ütleb jo need perenaesed kõige paremad olevat, kellest küllarahvas kõige vähem räägib.

8662. MILLAL PERENAISEL ISU, MILLAL TAARIKANNUL JANU — 1(3) var.

SJn (Kuresson).

Vrd. 4524. Kunas kulp isune või taarikann janune.

4267. Kunas koka suu isune.

8663. ON PERENAISE PERSE PAKS, SIIS VASIKAL JALAD KÖVERAD — 2 var.

A.

Kuu (Ploompuu, Rebane) — 1 var.

B. Perenase perse paksu, aidateeda kõndides.

Kuu — 1 var.

Vrd. kk: Paks perse temal taga nagu mõnel perenaesel (Saa).

8664. PERENAENE MAEA KINLUS OO — 1 var.

PJg (Meikop).

Vrd. 7266. Naine on maja lukk.

8665. PERENAENSE KÖHU ALT PUHUB TUUL — 3 var.

Aa.

J. Müüri seletus: «Perenaine sõõb laua juures vähe, tema kõht saab juba süüa tehes ja talitades nagu tuulest läbi.»

Trv — 1 var.

- b. Pernaasõ kõtu alt jooksvat iks tuul. Ote — 1 var.

- B. Pernaisõ hanna alt juusk iks tuul. Urv — 1 var.

Vrd. kk: Tema kõtu alt joosk tuul (San).

Vrd. 12246. Tuul jookseb külalise jala alt.

8666. PERENAENSE PILLI JÄRELE TANTSIB TERVE PERE — 1?(1) var.

?Vig (Primeits).

Vrd. 6611. Mees tantsib naese pilli järele.

8837. Ega iga pilli järele saa tantsida.

8667. PERENAINE SÕÖB ÜKS KÕRD PÄAVAS — HOMMIKUST OHTANI — 1 var.

Jõh (Mets).

8668. PERENAISE AU ON ENAM KUI VAESE MEHE VIIS LEHMA — 1(7) var.

a.

Plt (Luu) — 1 var.

- b. Perenaise au enam kui vaese mehe viis lehma.

E 70, E² 47, EKMS I 212 ja III 120 — ?(6) var.

8669. PERENAISEL ON KEVADE KOLM SUURT TÕED: SÖNNIKU LAHUTAMINE, SEEBI KEETAMINE JA KANGA PLEEKIMINE — 1 var.

Hlj (Leetberg).

8670. PERENAISEL ON SOE NINAESINE, AGA KÜLM PERSEALUNE; SAUNANAISEL ON SOE PERSEALUNE, AGA KÜLM NINAESINE — 1 var.

E. Poomi seletus: «Perenaisel on palju tööd ja talitust, ei ole aega istuda [— —], sel-

le eest on tal ikka soe tolt nina ees. Saunanaisel on aega istuda, aga tal pole sooja toitu ninaesiseks.»

Rap. v. Mär.

Vrd. 8700. Persealune soe, ninaalune külm.

8671. PERENAISE NIMI ON KOLL AUS, AGA PERENAISE OLEMINA HOOBIS TOINE — 1?(1) var.

?VNg (Aug. Krikmann).

8672. PERNAANE SAASÕ LÖHNAGAKI' SÖÖNU' — 1 var.

Se (Pino).

8673. TUU EI OLO PERNAANE, KES KONOLOS, A TUU, KES KAPSTIT KIIT — 1 var.

Vas (Jõgeva).

8674. KUI PERERAHVAS MAGAB, KÄIB KURI UMBROHTU KÜLVAMAS — 1?(1) var.

?Ann (Kagoverc).

8675. KES PERETÜTRELE P...T NÄITAB EHK VAESE LAPSELE VALGET SÄRKI ANNAB — 1 var.

Jõh (Tõnorist).

8676. PERETÜTAR OHAKAOISI, VAENELAPS MARJAVARREKE — 1?(1) var.

?Koe (Schultz).

8677. PERETÜTAR PILLIROOGU, VAENELAPS AASA OIEKE — 1?(1) var.

?Koe (Schultz).

8678. PERETÜTRE KÕHT PISIKE, VAESELLAPSEL SUUR — 5(6) var.

a.

Norm. 125; Rap. v. Mär (Poom) — 3(4) var.

- b. Vaeselapse kõht suur, peretütrel piske.

E. Poomi seletus: «Vaealapsee sõõmlist pandi tähäle ja peeti paljuks.»

Rap. v. Mär — 2 var.

8679. PERETÜTRE PERSET EI SAA
MUIDU KATSUDA, KUI KASTA
NÄPP MÄRJAKS — 1 var.

L. Pajupuu seletus: «See tähendab, et kir-
pu kinni püüdes tuleb teha näpp märjaks.»
Kuu.

8680. PERE VÄIMEES JA PERE KOER;
PERE TÖDRUK JA PERE KASS —
1 var.

Plt (G. Wöhrmann).

8681. PAREMB PERRA ANDA KUI VALU
KANDA — 2(4) var.

A. ———
Rõn (Andrei) — 1 var.

Ba. Kes leplikult ei taha perra anda, see
peab viimaste suurt kahju kandma.
ELS 8 — 1 var.

b. Kes leplikult ei taha järele anda, see
peab viimati suurt kahju kandma.
Wied. 59, Kündja nr. 36 (1883) 431 — ?(2)
var.

8682. PERRÄ JÄÄD, PILGAT SAAD —
2(8) var.

Se.

8683. ANNA PERSE KÜLASSE JA SITU
ISE LÄBI KÜLJELUUE — u.
160(191) var.

A_{1a1}. Laena perse külasse ja situ läbi küle-
luue.
Tt (Hurt) — 1 var.

a₂. Laena perse külasse ja situ läbi kül-
jeluude.
* Helle 345, KAH EKAI 154 — 1(2) var.

* Laena perse külasse, ja situ läbi küljeluu, leihe
den Pels aus und friere selber. (leihe den podex aus ins
Dorf, und gib die Knochen von dir durch die Seite.)

a₃. Laina perse külla ning situ läbi külle
luid.
Norm. Cl. 28 — 1(2) var.

a₄. Laena perse külase ja situ ise läbi
külleluid.*
* külasse; küljeluude (EKMS)
* Hupel 111, Wied. 102, EKMS IV 439 —
12(8) var.

* Laena perse külasse, ja situ ise läbi külje luu, rei. } leihe den Hinten
? laena perse külle, ning situ ise läbi külle luu, blept. } in des Dorf, und
verrichte direr Hofpfort durch die Knochen.

a₅. Laena perse külasse, ise situ läbi kü-
liluu.

Trm (anon.) — 2 var.

b₁. Anna perse külasse, situ ise läbi kül-
jeluue.
KJn — 1 var.

b₂. ———
V. Lille seletus: «Oeld., kui tööriist on tel-
se kätte antud ja omal tarvis on.»
MMg — 1 var.

b₃. Anna perse külasse, situ nüüd ise läbi
küljeluue.
Lai — 1 var.

b₄. Anna perse külasse, isi situ läbi kül-
jeluute.
Ksl — 1 var.

A_{2a1}. Anna perse külasse, situ ise läbi kül-
jekontide.*

* külla (Jõh); isi (Plt); -konte (Vig), külle-
(Hlj, Amb, Ha, Vän, Plt), küljekonte (Kuu)
Jõh, Hlj, VMr, Amb, Kuu, Kos, Rap, Vig,
Rel, Vän, Plt — 14 var.

a₂. Anna perse külasse ja situ ise läbi
küllekontide.*

* külasse (Vig); isi (Vig); külje- (EKMS);
-konte (Vig)
EKMS I 146; Kad, Kuu, Vig — 3(4) var.

a₃. Anna perse külasse, ise situ läbi kül-
jekontide.*

* külje- (Hlj, Kuu, Han)
Vi, Kuu, Jõe, Kul, Han — 10 var.

a₄. Anna p... külla ja ise s... läbi kül-
jekontide.
Tür — 1 var.

a₅. Anna p... külasse, siis ise s... läbi
küljekontide.
Ris — 1 var.

a₆. Anna perse külasse, siis situ ise läbi
küljekondi.*

* külle-
Rap v. Mär (Poom) — 1 kuni 4(4) var.

a₇. Anna perse külasse, situ ise läbi kül-
jekondi.
Kuu — 1 var.

a₈. Anna perse külasse ja situ ise läbi
küljekondi.
Lai — 1 var.

a₉. Anna perse külase, situ isi pärast läbi
küllekontide.
Koe — 1 var.

- a₁₀. Anna p... külasse, nüüd s... ise läbi küljekontide.
Rak — 1 var.
- a₁₁. Andsid perse külasse, situ ise läbi küljekontide.
Pal — 1 var.
- b₁. Laina perse külas, situ ise läbi küljekontide.
O. Kallase seletus: «El pea ära andma, mis enesele tarvillik.»
Kaa — 1 var.
- b₂. Laena perse külas, ise situ läbi küljekontide.*
* külas; külje- (Sa)
Amb, Sa — 3 var.
- b₃. Laina perse külas, ise sidu läbi küljekontide.
Kuu — 1 var.
- b₄. Laine p... külas ja s... ise läbi küljekontide.
* küla; külje- (Trt); isi (Tt)
JJn, Trt, Tt (Jung) — 3 var.
- c. Laena perse küla, ise lase läbi küljekontide.
Lüg — 1 var.
- d. Anna perse külas, ise lase läbi küljekontide.*
* külas; külje- (Sa)
Hlj, Sa (Veäster) — 2 var.
- e. Laena perse külas ja tee ise läbi küljekontide.
Kuu — 1 var.
- f. Anna perse külas, tee ise läbi küljekontide.
Tür — 1 var.
- A₃. Laena perse külas, situ ise läbi külje.*
* külje
Vig (Eisen) — 2 var.
- A₄. Laena perse küla, ise lase läbi ristluie.
Lüg (Källo) — 1 var.
- B_{1a1}. Anna perse tõsele, esi situ läbi külleluie.*
* tõsele (Ran); külgluie (Kam)
Hel, Kam, Ran — 3 var.
- a₂. Anna perse tõsele ja esi situ läbi külgluie.
Kam — 1 var.
- a₃. Anna perse teisele, situ ise läbi külleluie.*
* luie (Vai)
Wied. 7; Vai (Masings), TMr (Herms) — 2(3) var.
- a₄. Anna perse tõsölö, sös situ esi läbi külleluie.
Rõu — 1 var.
- a₅. Anna nüüd perse tõsele, sis situ esi läbi külleluie.
Hel — 1 var.
- a₆. Anna teisele perse, situ isi läbi külleluie.
TMr — 1 var.
- b₁. Anna perse teisele sittu ja situ esi läbi külleluie.
Tt (Hurt) — 1 var.
- b₂. Anna tõsölö perse sittu, esi situ läbi külgluie.*
* tõsölö (Kam, Rõu, Plv); külle- (Kam)
Kam, Rõu, Plv — 5 var.
- b₃. Anna perse tõsölö sittu, sös situ esi läbi külleluie.
Urv — 1 var.
- b₄. Tõsölö anna perse sittu, esi situ läbi külleluie.*
* külje- (Võ-Se)
Vas, Võ-Se (Stein) — 2 var.
- b₅. Tõsölö annat perse sittu, esi situ läbi külgluie.
Se — 1 var.
- b₆. Annat perse tõsölö sittu', situ' ess' hot' läbi külleluie.
Se — 1 var.
- b₇. Annat uma perse tõsölö sittu, sös piät esi viimäte läbi külgluie sitma.
Rõu — 1 var.
- c. Anna tõsölö perse sittu, sös situ esi läbi külgluie ku rägisäs.
Vas — 1 var.
- d₁. Ko tõsölö annat perse sittu, sis eis' situt läbi külleluie.
Se — 1 var.
- d₂. Ku uma perse annat ar tõsölö sittu, sis situ eis läbi külleluie.
Se — 1 var.
- e. Ku tõsölö annat ar' uma perse, sis piät eis' läbi külleluie sitma.
Se — 1 var.
- f₁. Anna perse teise kätte, ise situ läbi külleluie.*
* tõise (Krk, Hel, Trv, TMr), tõse (TMr); esi (Krk, Hel, TMr), isi (Trv, Vil); -luie (Krk, Hel, Trv, Vil, TMr)
PäL, Vil, TMr — 9 var.
- f₂. Anna perse teese kätte, situ isi läbi külleluie.*
* tõise; esi; külleluie (Pst)
Vän, Pst — 2 var.

- f₃. Anna perse teise kätte, situ esi läbi külleluu.
SJn — 1 var.
- f₄. Anna perse tõiste kätte, esi situ läbi külleluie.
Pst — 1 var.
- f₅. Annad perse tõse kätte, esi situd läbi külleluie.
San — 1 var.
- f₆. Anna p... tõise kätte, siis s... esi läbi külleluie.*
* tõse (Trv); ise (VI); -luude (Trv)
Trv, VI (Kuuben), San — 3 var.
- f₇. Anna perse tõiste kätte, situ siis ise läbi küljeluie.
Trv v. Rõu (Slipsen) — 1 var.
- g₁. Anna perse teise kätte, ise situ küljeluude vahelt.*
* tõise; külle- (Trv)
Hel, Trv — 2(4) var.
- g₂. Anna perse tõise kätte ja situ esi külleluie vahelt.
Trv — 1 var.
- h. Laina perse är' tõsõlõ, sõs situ esi läbi külleluie.
Rõu — 1 var.
- i. Anna perse teiste kätte, aga ise lase läbi küljeluie.
Trv — 1 var.
- j. Anna perse tõesele sittu, esi lase läbi külleluie.
Nõo — 1 var.
- k. Anna perse tõise kätte, esi tee läbi külleluie.
Trv — 1 var.
- l. Kui tõisle annat perse sittu, sis peat esi läbi külgluie tegemä.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- m. Anna perse teise kätte võlga ja tee ise läbi küljeluie.
Pal — 1 var.
- B_{2a1}. Anna p... teisele, s... ise läbi küljekontide.
VMr, Jäm — 2 var.
- a₂. Anna perse teisele, isi situ läbi küljekontide.*
* külle- (Jõh); -konte (Tor)
Jõh, HMD v. Ris (Treumann), Tor — 3 var.
- a₃. Anna perse teisele ja ise s... läbi küljekontide.
Jäm — 1 var.
- a₄. Anna perse teisele, siis situ ise läbi küljekontide.
VII — 1 var.
- b₁. Anna perse teise kätte, ise situ läbi küljekontide.*
* teese (PJg, Tor, SJn); käde (Krj); Isi (PJg, Tor, SJn); küllekonte (PJg, Tor, Hls, SJn)
Krj, Kaa, PJg, Tor, Hls, SJn — 6 var.
- b₂. Anna perse teise kätte, situ ise läbi küljekontide.*
* käde (Krj); Isi (Juu v. Vän, SJn); külle- (Saa); küllekonte (SJn); -konte (Juu v. Vän)
Juu v. Vän (Virkus), Krj, Põl, Saa, SJn — 6 var.
- b₃. Anna perse teise käde ja situ ise läbi küljekontide.
Krj — 1 var.
- b₄. Anna perse tõise kätte, siis situ ise läbi küljekontide.*
* teise; külle- (Vil)
Krj, Vil? (Suurkask) — 2 var.
- b₅. Annad perse tõise kätte, ise situd läbi küljekontide.
SJn — 1 var.
- b₆. Anna perse teste käde, ise sjõtu läbi küljekontõ.
Khn — 1 var.
- b₇. Anna perse teiste kätte, ise situ läbi küljekontide.
PJg — 1 var.
- c₁. Anna perse toise käde, jtse sidu küli-kontiie vaheld.
Kuu — 1 var.
- c₂. Anna perse teise kätte, ise situ küllekonte vahelt.
Trv — 1 var.
- d. Anna perse teiste kätte, kükita isi läbi küllekontide.
?Pit (Saks) — 1(1) var.
- e₁. Laina perse teisele, ise situ läbi küllekontide.*
* tõisele
Kaa — 2 var.
- e₂. Laena perse teistele, ise situ läbi küljekontide.
Kaa — 1(2) var.
- B₃. Helde mees annab perse tõise kätte ja situb ise läbi küllekontide.
SJn — 1(2) var.
- Ca. Anna perse muilo sittu, esi situs läbi külgluu.
Se (Tammeorg) — 1(3) var.

- b. Anna perse arõ muilõ sittu, siis esi situ läbi külgluie.
Se (Oinas) — 1(9) var.
- c. Ku' uma perse annad muilõ sittu', sis eis situt läbi külleluie.
Se (Savala) — 1 var.
- D_{1a}. Kes perse välja lainap, sittiko läbi külleluie.
Räp (Heller) — 1 var.
- b. Kes perse välja laenab, sittugu läbi küljeluid.
Wied. 62 — 12(1) var.
- D₂. Kes perse teisele laenab, sitku ise läbi küljeluude.
Vil (Kuhlbarsid) — 1 var.
- E. Anna perse kodont ärä ja ise situ läbi küljekontide.
Jöh — 1 var.
- F. Anna perse naabrimehel, ise situ läbi küljekontide.
Ris — 1 var.
- G. Anna p... tütre kätte, ise lase läbi küllekontide.
Hää — 1 var.
- H₁. Perse annad ära, pead ise läbi küljeluude sittuma.
Võn — 1 var.
- H_{2a}. Anna p... ära, isi lase läbi küllekondide.
Hää — 1 var.
- b. Anna p... ka ära, esi lase läbi küllekondide.
Hää — 1 var.

*

- I_{1a}. Anna tagumik külä, ise lase läbi küljekontide.
Jöh — 1 var.
- b. Anna tagumine teise kätte, ise tee läbi ribikontide.
Põi — 1 var.
- I₂. Anna tagaots tõse kätte, tee esi külleluie vahelt.
Trv (Kuusk v. Rull) — 1(3) var.
- J. Anna tõsõlõ tagaots tallitada, sis naka esi läbi külleluie.
Võ (anon.) — 1 var.
- Vrd. kk: Nuujah, anna perse sulle, esi situ läbi külleluie (Ote).
- Vrd. 10845. Anna suu külasse, sõõ ise läbi külje.
5264. Laena roog külase, ise pane hambad varna.
11823. Anna teisele ära ja jäta oma suu ilma.

406. Anna asi teise kätte, vahi ise läbi vile sõrme.
3807. Anna kindad teisele, ise käi palja käsi.
5179. Anna kürik küllä, ise sorgi sõrmega.
7189. Anna naine teisele, isi mine liitsi juure.

8684. EGA NO PERSE PÖLDU EI KANNA' EGA MARJU EI ANNA' — 1 var.

Urv (Seen).

Vrd. 10284. Ei selg kaeru kasvata.
5696. Perse on peksu karjamaa.

8685. EGA PERSE PEAST ÜLEM EI OLE — 1 var.

Wied. 20.

8686. EI SAA MIDÄGI PERSET SUUTEN — 4 var.

A. Perst süüten ei tule midagi kätte.
Ote — 1 var.

B. _____
Ran — 1 var.

C₁. Saa ai peenikene perst süüteh.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

C₂. Saa ai peenikene perst kõhvitseh.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

8687. IGAUKS OMA P... PEREMEES JA TAGUMIKU TALITAJA — 4 var.

A. _____
M. Mäesalu seletus: «Tallimees vastas nii, kui teda hobuse peremeheks nimetati.»
Hää — 1 var.

B. Egäüks one oma perse peremiis ja kahe jala vahe valitseja.
Kod — 1 var.

Ca. Egäüts om oma perse perenaene ja uru otsaline.
Hel — 1 var.

b. Egäüts om oma perse perenaene ja oma uru otsaline.
Hel — 1 var.

8688. KAIGE PAREMB ON OMA PERSEGÄ SITTUDA — 2 var.

a. _____
Kuu (R. Lilhein) — 1 var.

b. Ainult sis om hea s..., kui p... om oma käest.
Hel (Martin) — 1 var.

8689. KELLE PERSE HILBATAB, SELLE KEEL NÄLBATAB — 1 var.

Tõs (Niemann).

- Vrd. 2399. Kelle jalg tatsub, selle suu matsub.
4972. Kelle käsi külbatab, selle keel nälbatab.

8690. KELLE PERSE UTSATAB, SELLE SUU MATSATAB — 5(6) var.

- A_{1a}. Kesse perse ütsatab, selle suu maigatab.
Kär — 1(2) var.

b. —————
Jäm (Kuldsaar) — 1 var.

- c. Kelle perse ürtsatab, selle suu matsatab.
Mus — 1 var.

- A₂. Kelle perse hõtsutab, selle suu matsutab.
Jäm — 1 var.

- B. Kelle keha ütsatab, selle suu matsatab.
Khk — 1 var.

- Vrd. 2399. Kelle jalg tatsub, selle suu matsub.

8691. KEL PERSE SÜÜDÄS, KÜLL TUU HINDÄLE SANNA KÜTT — u.
50(75) var.

- A_{1a1}. —————*

* süüt (Rõu)
Rõu, Vas, Se — 4(5) var.

- a₂. Kel perse süüdäs, küll tuu eski hindäle sanna kütt.*
* esi (Rõu), esiki (Rõu, Se); hinele (Rõu)
Rõu, Se — 7 var.

- a₃. Kel perse süüdäs, küll tuu eski sanna kütt.*
* kellel (Ote); esi (Ote), elske, eiski (Se)
Ote, Vas v. Se (Prants), Se — 6(7) var.

- a₄. Kel perse süüdäs, küll tuu sanna kütt.*
* süüt (Se)
Võ, Se — 7(12) var.

- a₅. Kel perse süüdäs, tuu sanna kütt.
Se — 4(5) var.

- b₁. Kel perse sügeleb, küll see ise sauna kütab.
Rõu? (Slipsen) — 1 var.

- b₂. Kel perse sügeleb, küll see sauna kütab.
Wied. 52 — 2(1) var.

- b₃. Kellel perse sügeles, küll sii sanna kütt.
Hel — 1 var.

- b₄. Kellel perse sügeleb, see sauna kütab.
?Kam (Relli) — 1?(1) var.

- b₅. Kel perse süüdäs, see sanna kütab.
?Kam (Relli) — 1?(1) var.

- c₁. Kelle perse sügeleb, küll see isi omale sauna kütab.
Trt — 1 var.

- c₂. Kelle perse süüdab, küll see sanna kütab.
Rõu — 1 var.

- c₃. Kelle perse sügeleb, see kütab sanna.
Nõo — 1 var.

- d₁. Kelle perse süüdäs, küll too esi sanna kütt.
Ote — 1 var.

- d₂. Kelle perse süüdäs, küll tuu sanna kütt.
Võn, Ote, Ote v. San (Tammemägi) — 4 var.

- e. Küll sii sauna kütab, kel perse sügeleb.
Pst — 1 var.

- A_{2a}. Egämiis, kel tagaots süüt, kütt endele sanna.
Krl — 1 var.

- b. Küll see sauna kütab, kel tagumik süüdab.
Trt (Piir) — 1 var.

- Ba. Kelle selg sügeleb, küll see sauna kütab.*
* sälg — sanna (Räp); süüdab (Norm.; Räp)
Norm. 52; Trm, Räp — 2(8) var.

- b. Kelle sälg süüt, küll too sanna kütt.*
* süüdäs (Vas v. Se)
San, Vas v. Se (Sandra) — 2 var.

- c. Kellel esimeseks selg sügeleb, see kütab sauna.
EKMS I 562 — 1?(1) var.

- C. Kelle selg sügeleb, küll see hakkaj ahju kütma.
E MVH 79 — 2(1) var.

- Da. Kel ihu sügeleb, küll see sauna kütab.
Kündja nr. 35 (1883) 418 — 2(2) var.

- b. Kelle ihu sügeleb, küll see sauna kütab.
Võn — 1 var.

- E. Kel ihu sügeleb, küll sii sanna otsib.
Nõo — 1(3) var.

- F. Kel kihä süüdäs, küll tuu sanna kütt.
Rõu — 1 var.

- Ga. Kel süüdäs, küll tuu sanna kütt.
Ote — 1 var.

- b. Kes süüdas, küll tuu sanna kütt.
Kan — 1 var.
- Ha. Kelle hammas valutab, küll see esi
endäle sanna kütäp.
Kam — 1 var.
- b. Kelle hammas valutab, küll see ise
endale sauna kütäb.
Norm. 52 — ?(1) var.
- I. Kel kirbu' söövä', tuu eis'ke sanna
kütt.
Se (Pino) — 1 var.
- Vrd. 3857. Kellel kirbud kibedat teevad, küllap
see sügeleb.
11367. Kel sügeleb, sii süüdäp.
7904. Oma kirbu sööva kõke valusambaste.
8692. KUI PAL'LO NO PERST SITAST
JOUTAS PUHASTA, NII PAL'LO
LINNA LUUST — 1 var.
Vas (Jakobson).
8693. KÜLAP PERSE PÖRSA SÖÖMA
PANEB — 4 var.
- A. —
Jõe, HJn — 2 var.
- B. Külle perse pörssa tuhnima ajab.
Lai (Remmelg) — 2 var.
8694. LITSU PERSE LIGI MAAD, KATSU,
KUI SA LÄBI SAAD — 2 var.
- a. —
Nõo (Päss) — 1 var.
- b. Katsu, kuidas ise suad, peksä perset
vasta muad.
Kod — 1 var.
8695. PERSEL PEHME ISTU, SUUL
KALG KANNATADA — 1 var.
San (Roose).
- Vrd. 8700. Persealune soe, ninaalune külm.
8696. P... ON PEKSU KARJAMAA —
1 var.
VNg (H. Krickmann).
- Vrd. 10284. Ei selg kaeru kasvata.
8684. Ega no perse põldu ei kannä' ega
marju ei annä'.
8697. PERSE' SÖGÖL SOKLO' LEEVAST
VÄLLÄ — 1 var.
M. Linna seletus: üeld., kui keegi nurišeb,
et leival on palju söklaid.
Se.

8698. PISTA P... SIPELGAPESAS,
KÜSI, KES HAMMUSTAS — 2 var.
M. Mäesalu seletus: üeldakse, kui keegi
suure hulga v. suure sagina seest süüd-
last otsib.
Hää.
- Vrd. Kk: Pista sõrm suhu, katsu, kas ei ham-
musta (Rap v. Mär).
8699. POLE VIGA, KÜLAP PERSEST
VÕETAKSE, PÄHE PANNAKSE —
1 var.
HMd v. Rls (Treumann).
8700. PERSSEALUNE SOE, NINAALUNE
KÜLM — u. 60(92) var.
- A_{1a1}. —
J. Raidla (KJn) seletus: ilma tööta on küll
soe istuda, aga suhu pole midagi panna.
VIP — 2 var.
- a₂. Kellel persealune soe, sellel ninaalu-
ne külm.*
* kel — sel; ninä- (Kod)
TaP — 3 var.
- a₃. Kes tahab persealuse sooja hoida, sel
on ninaalune külm.
Lai — 1 var.
- b₁. Kelle persealune sue, selle ninaedine
külm.
Hlj — 1 var.
- b₂. Kelle perssealune soe, selle ninaesine
külm.
EKMS II 416 — ?(1) var.
- c₁. Soe persease, külm ninaesine.
Amb — 1 var.
- c₂. Hia soe perssease, aga külm ninaesi-
ne.
Koe (Schultz) — 2 var.
- A_{2a1}. Persealune lämmi, nōnaalune külm.
Hel, TaL, Vō — 5(8) var.
- a₂. Perseallon lämmi, nōnaallon külm.
Rōu — 1 var.
- a₃. Kel persealune lämmi, sel nōnaalune
külm.
Hel, Ote, Vō — 4(6) var.
- a₄. Kel persealune lämmi, tuul nōnaalu-
ne külm.
Vas — 1 var.
- a₅. Kel perse alan lämmi, tol nina all
külm.
Vō-Se (Stein) — 1 var.

- a₆. Ku persealonõ lämmi, sõs nõnaalonõ külm.*
* -alone (Rõu), -alunõ (Urv)
Võ — 4(6) var.
- a₇. Ku viisi õi otsma minnä, sis um persealonõ lämmi, a nõnaalonõ külm.
Rõu — 1 var.
- b. Kel persealune lämmi, tol nõnaedine külm.
Ote v. San (Tammemägi) — 1 var.
- c. Kel perse lämmi, sel nõnaalune külm.
Räp — 1 var.
- A₃. Kõlm ninaesine, soe perssealune.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- A₄. Ku om nõnaalonõ külm, sis om persealonõ lämmi.
Se — 1 var.
- A_{5a1}. Soe persealune — külm ninaesine, külm persealune — soe ninaesine.
Tor — 1 var.
- a₂. Kelle persealune soe, selle ninaesine külm, kelle persealune külm, selle ninaesine soe.
J. Saalvergi seletus: «Kes tööd teeb, saab süüa, kes laiskleb, jääb nälga.»
Jür — 1 var.
- a₃. Kui perssealune soe, siis ninaesine külm, kui perssealune külm, siis ninaesine soe.
Plt — 1 var.
- b. Ku persealune külm, sis oo ninaalune soe, ku persealune soe, sis ninaalune külm.
Pär — 1 var.
- c₁. Kui ninaalune külm, siis persealune soe, kui persealune külm, siis ninaalune soe.
?Tt (Suurkask) — ?(1) var.
- c₂. Ninaedine külm ja persetagune soe, ninaedine soe ja persetagune külm.
Saa — 1 var.
- A_{6a}. Kui persealonõ lämmi, sis nõnaalonõ külm, kui persealonõ külm, sis nõnaalonõ lämmi.
Se — 1 var.
- b. Kel persealune külm, sel nõnaalune lämmi, kel nõnaalune lämmi, tol persealune külm.
Ote — 1 var.
- B_{1a}. Kel soe persealune, sel külm suuesine.
Jjn — 1(2) var.
- b. Kelle perse sue, selle suu külm.
Hij — 1 var.
- B₂. Kui persealunõ lämmi, sõs suuedine külm.
Rõu — 1 var.
- B₃. Kel suu lämmi, sel perse külm.
San — 1 var.
- B₄. Kelle persease soe, selle suu tühi, kelle persease külm, selle suu on soe.
Sjn — 1(2) var.
- C_{1a}. Soe istumine, aga külm ninaesine.
Mar — 1 var.
- b. Kel soe istumisealune, sel külm ninaesine.
Kse — 1 var.
- c. Istealune soe, ninaalune külm.
E MVH 75 — ?(3) var.
- C_{2a}. Istumisealune lämmi, ninaalune külm.
Räp — 1(3) var.
- b. Kelle iste lämmi, selle nõnaalune külm.
Kam — 1 var.
- D₁. Kelle istmease soe, selle suuesine külm.
Pal (Maasen) — 1 var.
- D_{2a}. Kelle istmease soe, selle suuesine külm, aga kelle istmease külm, selle suuesine soe.
Pal (Maasen) — 1 var.
- b. Kelle istmease soe, selle suu tühi, kelle istmease külm, selle suu on soe.
Sjn — 1 var.
- E_{1a1}. Kui külealune lämmi, sis nõnaalune külm.
Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.
- a₂. Om külealune lämmi, sis ninaalune külm.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- E₂. Kel külealune külm, tol om nõnaalune lämmi.
Krl — 1 var.
- E_{3a1}. Külm küle all — lämmi nõna all, lämmi küle all — külm nõna all.
V. Pino seletus: kui hommikul vara süüa tehakse.
Se — 1 var.
- a₂. Ku külm küle all, sis lämmi nõna all, ku lämmi küle all, sis külm nõna all.
Se — 1 var.
- a₃. Kui om külm küle all, siis om lämmi nõna all; kui om lämmi küle all, siis om külm nõna all.
Se — 1 var.

- a₄. Ku om külm küle all, sis om lämmi nõna all, ja ku lämmi om küle all, sis om külm nõna all.
Se — 1 var.
- a₅. Ku külealonõ külm, sis om nõnaalonõ lämmi; ku külealonõ lämmi, sis om nõnaalonõ külm.
Se — 1 var.
- b. Kellel külm küle all, sellel lämmi nõna all; kel lämmi nõna all, sellel külm küle all.
Se — 1 var.
- c. Kel lämmi küle all, tuul külm nõna all, a kel külm küle all, tul lämmi nõna all.
Se — 1 var.
- F₁. Kui küllealune soe, siis suuäärne külm. Wied. 79, Kündja nr. 39 (1883) 467, EKMS II 416 — ?(5) var.
- F₂. Kui küllealune lämmi, siis suuveerene külm. Stein 34, Wied. 79, Norm. 227, EKMS IV 246; Vö-Se (Stein) — 1(8) var.
- G. Suualune soe, aga ninäalune külm. Kod — 1 var.
- H. Jalg tümsahas, kiil lipsahas; persealone lämmi, nõnaalune külm.
Vas — 1 var.
- Vt. 2399 U₆.
Vrd. kk: persealune lämmi 'laisa inimese kohta' (Vas).
Vrd. 8670. Perenaisel on soe ninaesine, aga külm persealune, saunanaisel on soe persealune, aga külm ninaesine.
8695. Persel pehme istu, suul kalg kannatada.
8701. PAREM PERSETAIS VITSU KUI KOTIT AIS RAHA — 1(3) var.
Pha? (anon.).
8702. PERRO HOBÖST TAPA AI TUU, TAPP RUUSK — 1 var.
ruusk = piits
Se (M. Linna).
8703. PERU LEHMA PIIM JA OLEKOHTUNE VARA — 1 var.
Try (Ungerson).
8704. EI PEÄ' PERÜSSE', EI VEÄ' VEHEMBRE' — 2(4) var.

- a. _____
perüs = juhivits aisa küljes; vehmier = ais
Räp (Poolakess) — 1(3) var.
- b. Ei pia pörüsse, ei viä vehmre.
Kan — 1 var.
8705. KES ON HAKKANUD KOOS PESA TEGIMA, NEED TEHKU LOPUNI — 1 var.
Hää (Mäesalu).
8706. KON PESÄKEIST, SÄÄL TSIRGU-KOIST — 1 var.
Har (Hanimägi).
8707. SUUR PESA, SUUR PERE — 1 var.
Kaa (Tõll).
Vrd. 5952. Suur lind, suur pesa.
8708. PESE PESU KÜNDLAKUUS JA OUNA ÖITSEMISE AJAL, SIIS SAAD VALGED RIHED — 1 var.
Rak (Pender).
8709. PESU TAHAB SUVEL SUURI UHTUMISTA, TALVEL TARKU VEANAMISTA — 11(18) var.
- Aa₁. _____*
- * suuria — tarka; väänamista (trüklised) Norm. 152, EKMS IV 947; Pal (Maasen) — 1(5) var.
- a₂. Pesule suvel suuri uhtumisi, talvel targu väänamista.
E 70, E₂ 68 — ?(2) var.
- b₁. Sui tahab suurta uhtumista, tali targu veanamista.*
M. Remmiku seletus: «Pesu kohta öeldi.»
Kuu — 1 var.
- b₂. Sui tahab suurta uhtumist, talv tarka väänamist.
Pal — 1 var.
- b₃. Suvel suurda uhtumista, talvel tarka väändamista.
Kuu — 1 var.
- c. Talv tahab tarka veanamist, suvi suurta uhtumist.
Lal — 1 var.
- d₁. Suvi tahab suurta uhtujad, talv tahab tarka väänajad.
Hlj (Leetberg) — 1 var.

- d₂. Suvi tahab suurta uhtujada, talve tahab tarka väänajada.
EKMS III 994 — ?(1) var.
- d₃. Suvi tahab suuri uhtujaida, tali tarku väänajaida.
Lal — 1 var.
- B. Pesu ütleb: «Sui tahan suurta loputusta, talvel tarka väänamista.»
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- C_{1a}. Talv tahab tarka väänajada, suvi suurta virutajat.
Hlj (Rehberg) — 1 var.
- b. Talv tahab tarka väänajada, suvi viksi virutajat.
Hlj (Rehberg) — 1 var.
- C₂. Talv toob tarka väänajat, suvi viksi virutajat.
Hlj (Tarvel) — 1 var.
8710. PESUKÜNA KASVATAB, LEIVAKÜNA KAHANDAB — 2 v. 3(4) var.
- a. Norm. 152, EKMS IV 947; Rap v. Mär (Poom) — 1 v. 2(3) var.
- b. Leivaküna kahandab, pesuküna kasvatab.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- Vrd. 4431. Koskub kraami riidekünasse, ei kosku leiväastja.
8711. PESUKÜNA KORJAB PESU JA PULMALAUD INIMESI — 2 var.
- A. V. Eenveere seletus: «Hakka pesema, põle kedagi, aga küll neid kaltsa natukehaaval juurde tuleb, niisamma ka pulmalauda.» Väljend öeldud tõõde kohta, et üks tõõ tuleb teise peale, ei saagi rahu.
Kul — 1 var.
- B. Nagu pesuküna särka korjab, pulm korjab niisama rahvast.
Tõs (Schantz) — 1 var.
- Vrd. 8734. Pido lõud üks rahvast, lämml vesi anomlt.
5586. Laud kogub latsi, kurn rõõvid.
9624. Riid kogub sõnu, kurikas pesu.
8712. PETISE KEEL ON KIHVTIGA MÄÄRITUD — 1(3) var.
Pha? (anon.).
8713. PETISEL VALELIKUL ON IKA LIBE KEEL — ? kuni 2(2) var.
- a. ?VMr (Prilimets) — 1?(1) var.
- b. Kes petta tahab, räägib libedasti.
?Kel (õpl.) — 1?(1) var.
8714. PETIS JÄÄB PETETULE JALGU — 1?(1) var.
?Kam (Relli).
8715. PETIS PEKSAB ISEENNAST — 1(6) var.
Wied. 151, Kündja nr. 49 (1883) 585, E 70, E 59, Kask-Vaigla-Veski I Ak 22.
Vrd. 9379. Rumalus lõõb isiennast.
8716. ESIOTSA IKKA PETJA TARK, PÄRAST SEE, KES PETTA SAANUD — 1(10) var.
- a. Wied. 35, Kurrik SÖ 25, Kündja nr. 32 (1883) 383 — 1(5) var.
- b. Esiotsa petja tark, pärast see, kes petta saanud.
E 19, Kmpm. Klr II⁶ 342 — 1(2) var.
- c. Esiotsa on see, kes petab, tark, pärast see, kes petetud.
Norm. 252, EKMS III 135 — ?(3) var.
8717. PETJA KEEL VÄLJAPOOL HAMMID, AIA KESKELT LÄBI — 1(2) var.
Sjn (Kapp).
8718. PETJAL EI OLE LÜLLI — 13(21) var.
- Aa. *
* petjäl (Rõu, Vas); olõ (Rõu)
Norm. 252, EKMS I 558, 990 ja III 135; Võn, Rõu, Vas — 3(7) var.
- b. Ega petjal lülili ei ole.
Urv v. Kri (Tamm, Pehka) — 1(2) var.
- c. Mis viga petta, ega petjal lülili ei ole.
Võn — 1 var.
- Ba₁. Petjal ole ei lülili, vargal om lülil.*
* ei ole; um (Vas)
Vas (Jakobson), Vas v. Se (Sandra) — 2(5) var.
- a₂. Ega petjal lülili ei ole, vargal om lülili.
Ote — 1 var.

- a3. Ega petjäl lülli olõ_õi', vargal um küih lülli.
Rõu — 1 var.
- b. Vargal um lülli, petjäl ei ole lülli.
Võ (Schmidt) — 1 var.
- c. Varas lüvväs lülli, ega petjä lülli ei lüvvä.
Ote — 1 var.
- C. Petjal ei ole lülli, vaid võtjal om lülli.
As (Pint) — 1 var.
- D. Petjä lülli om taivan, varga lülli maa pääl.
Rõu — 1 var.
- Vrd. 13322. Ega vana võllast ole, et varga võllas on.

8719. PETJA PERSE PALJAS, OIGEL IKKA HALJAS — 1 var.

TMr (Mägi).

- Vrd. 13765. Varga perse on ikka paljas.
9627. Riidejal on rihmad kaelas, tülitõstja pea paljas, õige mees on ikka haljas.

8720. KUI PETÄT, SIS PETÄ NIGU' SAIAJA ARVU — 1 var.

Se (M. Linna).

8721. KUI SA PETTÄ SAAT, EGA PESSÄ EI SAA — 1 var.

Võn (Mikkil).

8722. PETKO_OI SANTI KARASKIGA — 1 var.

Rõu (Jennes).

8723. ÄRA PETA LOLLI, PETA TARKA, KUI TA ENNAST PETTA LASEB — 2 var.

A. _____

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

- B. Ära narri lolli, katsu tarka narrida, kui ta ennast narrida laseb.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

8724. EGA PETTUSEGA PIKALE PÄÄSE — 1(3) var.

Norm. 252, EKMS III 135; Rak (Lilienbach).

8725. KES PETÜST PELGAP, SEE ÕNNE LÖVVÄ ÕI' — 1 var.

Vas (Lenzius).

Vrd. 2936. Kes kahju kardab, see õnne ei lela.

8726. PET'S ÕI SAISA KAVVA KOT'H — 1?(1) var.

?Se (Reili).

Vrd. 15116. Olekohus ei selsa kotis.

8727. PETTUSEL ON LÖHKINE KUUB — 1(7) var.

Wied. 151, Kündja nr. 49 (1883) 585, E 70, E² 59, Norm. 251, EKMS III 135.

Vrd. 13837. Vargusel on lõhkine kuub.

8728. PETTUSEST SAAB IKKI — 1 var.

Trv (Vaine).

8729. PETÜSEGA MAJA PEETÄS, VÖLSIGA NAANE VÖETAS — u. 30(47) var.

Aa₁. _____*

* pettusega (Stein; Trt); maja (Stein); peetas (Stein), peetast (Võ-Se), peetaks (Trt); võltsiga (Stein; Võ-Se); naane (Stein; Trt, Võ-Se); võetakse (Trt), võetast (Võ-Se), vältas (Stein — ilme trükiviga) Stein 53; ?Trt (Eisen), Rõu, Võ-Se (Stein) — 3 v. 4(8) var.

- a₂. Pettusega peetas maja, võlsiga võedas naanõ.
Rõu — 1 var.

- a₃. Pettusega maja peetakse, valega naane võetakse.*
* naane (Wied., Kündja)

Wied. 151, Kündja nr. 49 (1883) 585, EKMS I 12; Hls (Jung) — 1 v. 2(6) var.

- b₁. Võlsiga võetas naanõ, pettusega peetas maja.*
* naane (Vas v. Se)
Rõu, Vas v. Se (Sandra) — 2 var.

- b₂. Võlsiga naane võetas, pettusega maja peetas.*
* pettusega (Vas v. Se)
Rõu, Vas v. Se (Sandra) — 2 var.

Ba₁. Võlsiga võetas naane, pettega peetas pere.*

* võõdas (Plv, Võ); naane (Rõu, Rāp, Võ); pettusega (Rõu, Rāp); pereh (Rāp, Võ)
Wied. 210; Võ — u. 10(12) var.

- a₂. Võlsige võetes naane, pettusege peetas pere.
Krl — 1 var.

- a₃. Võlsiga võetas naine ja pettega peetas pere.*
* petmisega; peetas (Plv)
Ote, Plv — 2(3) var.
- a₄. Võltsiga naine võetakse, pettega pere peetakse.
E MVH 50 — 1(2) var.
- a₅. Võlsiga võetas üks naine ja pettega peetas pere.
Ote — 1 var.
- b₁. Pettega peetas pere', võlsiga võetas naane.*
* pettusega (Har), pettusesega (Plv); peetakse-võetakse (Plv); naanõ (Har), naine (Plv)
Har, Plv — 4 var.
- b₂. Pettega peetas pere' ja võlsiga võetas nainõ.
Urv — 1 var.
- C. Pettega ilm eläs, võlssusõga naane vöödas.
Se — 2 var.
- D. Ilm võlsiga eläs, naane võlsiga vöödas.
Se — 1 var.
- E. Pettusega ilmgil ar eläs.
Se — 1 var.
- Vrd. 6207. Maa peetas pettusega kinni.
8730. PETTUSSÕNA INAMP KUI TUHAT RUBLA — 1(2) var.
Võ-Se (Stein).
8731. PIDI LÄKS PÜTIGA ÜMBER — 2 var.
E. Liivi (Pha) seletus: «Õeldi, kui keegi lubas midagi teha, aga ei teinud.»
Krkj, Pha.
8732. PIAT EI PANE' KIÄKKE' PÄÄLE, KU SITTALE LÄÄT, PANDAS' PIAT PÄÄLE — 1 var.
*Se (Voolaine).
8733. PAREM PIDU RIKKA KOERAL KUI KEHVA SULASEL — 1—3(14) var.
- Aa. _____
Wied. 147, Kündja nr. 48 (1883) 573, E 68, E² 96, EKMS III 1258 ja IV 298; Ti (Kreutzw.) — 1(10) var.
- b. Parem pidu rikka koeral kui vaesel sulasel.

- ?Pal (Karu) — 1?(1) var. Aluseks tõenäoliselt seni tundmata trükis.
- Ba. Parem pidu rikka koeral kui sulasel.
Stein 52, Vih. VER 184 — ?(2) var.
- b. Parem pidu rikka mehe koeral kui sulasel.
?Ti (Jung) — 1?(1) var.
8734. PIDO LÕUD IKS RAHVAST, LÄMMI VESI ANOMIT — 2(4) var.
- Aa. _____
Vas (Tint) — 1 var.
- b. Pidud leiab ikka rahvast, lämmi vesi anumid.*
* anumaid (EKMS)
Norm. 198, EKMS III 141 — ?(2) var.
- B. Pidud kogub võeraid, mõsu kogub närmeid.
Saa v. Hls (Söggel) — 1 var.
- Vrd. 8711. Pesuküna kogub pesu ja pulmalaud inimesi.
7034. Mõsk lüüd rõlvit, lämmi vesi länikit.
8735. PIDU AAL EI TUNNE SÕPRA, ENGE KURVASTUSE AAL — 1 var.
Ote (Speek).
- Vrd. Siir. 12, 11: Sõbra ei tunta mitte hea põlwe aial, ja vihhamees ei jä tundmatta õnnetusle aial.
- Vrd. 11050. Sõpra tuntakse hädaajal.
8736. PIDULT ÄRA VÕTA NAIST — 7 v. 8(20) var.
- A. _____
?Vig (Priimets) — 1?(1) var.
- B. Naest ära võta pidu ajal, hobust ära osta sõidu ajal.*
* naist; hoost (trükised)
E 59, E² 27, Norm. 182; Vai (Feldbach) — 1(11) var.
- Ca. Naist ära võta pidu ajal, hoost ära osta vihma ajal.
Hlj — 1 var.
- b. Ära osta hobest vihma ajal ega võta naist pidu ajal.*
* hobust (trükised)
Norm. 95, EKMS I 477; Krk (Sary) — 1(3) var.
- D. Võta naine tüü mant, aga mitte pidu päält.
Ote (Kroon) — 1 var.
- Vt. 7250 F.

- E. Ära vali pruuti peo pealt, vaid vali pruuti põllu pealt.
Tor (õpil.) — 1 var.
- F. Ära kunagi piduriides vali naist, aga naine vali põrandapesu kleidis: kui selles kleidis meeldib, siis meeldib eluaja.
Khn (Kalmuk) — 1 var.
- G. Naist ära vali pidu päält, vaid heinakaarelt.
Lüg (Källo) — 1 var.
- Vt. 7331 J.
- Vrd. ri «Võta naine tšõlt»: Vali naine varda päältä, / sihi naine sirbi päältä, / katsu heinakaare päältä! (ERIA III:1 nr. 4528).

8737. PIDULISED TAEVAS, SOOGITEGID PÖRGUS — 1 var.

JJn (Rehberg).

8738. KES PIGI KULGE HAKKAB, SEE KÄED MUSTAKS MÄÄRIB — 4(8) var.

- A. Kõrber VRMK 44; Kaa (Tõll) — 1(3) var.
Kõrber esitab selle väljendi kui vene vana-sõna.
- B. Kes pori peusse võtab, teeb käed poriseks.
VII — 1 var.
- C. Pista sõrmed tõrva sisse, siis saavad tõrvaseks.
Wied. 153, Kündja nr. 49 (1883) 585 — 1(2) var.
- D. Kes ennast roojaga kokku määrib, ei või mitte puhtaks jääda.
Wied. 56, Kündja nr. 36 (1883) 431 — 1(2) var.
- Vrd. Siir. 13:1: Kes piggi kätte wottab, se saab jefi rojaseks, ja kes surelisie jeltjis on, saab temma jarnatseks.
Korduvalt tsiteeritud kalendrites: Laakm. Trt. Kal. (1864) ja VII. Kal. (1864) jm. väljaannetes (Kõrber VRMK 50).

8739. HOIA PEGO SIS KINNI, KU TSIRK PEOH — 2(3) var.

- A. Norm. 68; Se (Savala) — 1(2) var.
- B. Kui peon, siis pea kinni; läheb ära, ei saa enam kätte.
Trv — 1 var.

8740. KES TÄIE PIHUGA KÜLVAB, SEE TÄIE PIHUGA LEIKAB — 5(7) var.

- A. * sie (Iis, Kuu); lõikab (Iis)
Wied. 63, Kündja nr. 37 (1883) 442; Iis, Kuu — 3(5) var.
- B. Napistõ kui külvab, napistõ lõikab; kui rikkalikult külvab, rikkalikult lõikab.
Se (Jõgever) — 1 var.
- C. Poole piuga külvad, poole piuga leikad.
Amb (Hintzenberg) — 1 var.
- Vrd. 2. Kor. 9,6: Kes kasfinaste külvab, se peab ka kasfinaste leikama.
- Vrd. 11173. Sõrme otsast külv, sõrme otsast leika.

8741. MIS PEOGA VÕETUD, TULEB KÜLIMITUGA TASUDA — 1?(1) var.

?TMr (SHI).

Vrd. 6084. Lusigaga laina, kulbiga anna tagasi.

8742. MIS PEUS, SEE SUUS — u. 35(39) var.

- Aa. Trm (R. Kallas v. anon.) — 1(2) var.
- b. Mis põos, seo suus.
Põl — 1 var.
- c. Mida peos, sie suus.
Lüg (Källo) — 1 var.
- Ba₁. Kelle käes, selle suus.*
*kene — sen (Kuu); kääs (Vi, Koe, Jõe, Plt, Ksl); käen — suun (Kod), käen — suuhn (Rõu)
T. Riomari (Ksl), P. Tammepuu (Lal) jt. seletused: pakkujat võtku enne ise (viina vm.).
EKMS II 1289; Vi, Koe, Ha, Krj, Plt, TaP, Rõu, Plv — u. 25(30) var.
- a₂. Kel kähen, sel suhun.
Hls — 1 var.
- a₃. Kel käeh, tuul suuh.
Se — 2 var.
- b. Kelle käsi, selle suu.
Jäm, Trv — 2 var.

8743. MIS PIHUS, SEE KÄES — 1 var.

Võn (Mootise).

Vrd. 4997. Mis käes, see käes.

8744. OLE MULLE PEONI HEA, MA
OLE SULLE KUUNASPERANI —
1 var.

küünaspera = küünarnukk
Hls (Mörd).

8745. SAI PEIJO, SAI PINNANÖ, SAI
KÄTTE, OLL KÄRNÄNE — 1 var.

M. Linna seletus: heast tüdrukust sai kurl
nalne.
Se.

8746. KUI PIHLAKATEL PALJU MARJU,
SAAB PALJU TÜDRUKUID MEHELE
— 1(3) var.

Ol. Lisa nr. 11 (1888) 175, Is. Kal. (1904)
10, Reinhold Kal. (1911) 10.
Vanasõnalisus kaheldav.

Vrd. uk: Kui pihlakad marju täis, saavad vana-
tüdrukud-poisid mehele, tuleb soe suvi
(Hls).

8747. MIS PIHTAS, SEE ÕPPUSES; MIS
MÕODAS, SEE NURJAS — 16 v.
17(20) var.

A_{1a}. —————*

* pihta; õppuseks (Norm.), õpetuseks
(EKMS)
Norm. 259, EKMS I 189; SJn — 2—3(4)
var.

- b₁. Mis pihta tuleb, see on õppuseks, aga
mis mõõda, läheb nurja.
Vil (Suurkask) — 1 var.

- b₂. Mis pihta tuleb, tuleb õppuses; mis
müüda lähäb, lähäb nurja.
Hls — 1 var.

- c. Mis mõõda, see muidu; mis pihta, see
õppuses.
Krk — 1 var.

- A₂. Too pauk, mis külge, too oppuses; mis
mõõda, too tühjas.
Ote (Silde) — 1 var.

- A₃. Mis hoop pihta, see õpetuseks; mis
mõõda, see koeruseks.
M. Mäesalu seletus: «Oeldi laste karista-
mise kohta.»
Hää — 1 var.

- B₁. Mis pihta, see paras; mis mõõda, see
mõtsa.
Krk — 1 var.

- B₂. Mis müüda, sii müüda; mis pihta, sii
paras.
Krk — 1 var.

- C. Mis külge, sie täide; mis müüda, sie
nurja.
Kod — 1 var.

- Da. Mis pihta tuleb, see tuleb õpetuses.
Saa (Söggel) — 2(3) var.

- b. Mis külgi tuleb, see tuleb õppusesse.
Trv — 1 var.

- c. Mis külgi lääb, lääb õppuses.
Trv — 1(2) var.

- Ea. Mis müüda, sii muidu.
Krk — 1 var.

- b. Mis müüda, tuu mõtsa.
Rõu (Pallits) — 1 var.

- Vrd. 5085. Mis külles, sii õnnes.

8748. KUI PIHU LAUL, SIS PILLU
LINNU — 7(9) var.

- Aa. Piho pill linno, sisask heit hernit.
Ti (Hurt) — 1 var.

- b. Pihu pillup linnu, sisask heidäp her-
nit.
Kam — 1 var.

- Ba. —————
San (Pedajas) — 1 var.

- b. Ku piho laul, sis külbä linno.
Se — 1(3) var.

- c. Pihol laul, sis võit linno külbä.
Se — 1 var.

- d. Kui piolio laalab, siis tee linu.
KJn — 1 var.

- C. Enne ei või lina külida, kui peoleo lau-
lab.
Saa — 1 var.

- Vrd. lh Laug. EVsd IV 15.

8749. KES PIIBUMIIS, PEAB AASTA
TAGEL OLEMA — 1 var.

Trv (Ungerson).

8750. PIIBUNÄLG ON HULLEM KUI
JOOMAJÄNU — 1 var.

Rap v. Mär (Poom).

8751. PIETUD PIIGA PENGIL ISTUB,
JÄRELJÄANUD JÄRJEL ISTUB —
1 v. 2(2) var.

A. Källo seletus: kes noorelt palju peig-
mehi pidanud, ei saa mehele, aga aus vana-
tüdruk saab veel heale elujärjele.
Lüg.

- Vrd. 2759. Kes järele jätab, see järje peal istub.

8752. PIIGUL ON JUOKSOAIG, LEPPAD
ON PIIMAL — ? kuni 2(2) var.

A. _____

?Lüg (Källo) — 1?(1) var.

B. Kui lepad on piimal, siis naised on kirlised.

?Lüg (Källo) — 1?(1) var.

Vrd. kk: Piial karvakasvu alg ja leppad piimas (Lüg).

8753. ÄRA ARVA PIIGAT PALGEST,
VAID VIISIST — ? kuni 2(39) var.

a. _____*

* palest (E², Puus.)

Stein 7, Wied. 11, Kurrik SO 25, Kündja nr. 31 (1883) 370, Meelej. nr. 3 (1885) 14, Rootsl. Elut. Kal. (1901) 15, E 12, E² 27, Puus. KH II¹¹ 103, Puus. Eü I 109, Norm. 179 ja 182, EKMS II 100 ja IV 195; ?Tt (Kreutzw.) — 1?(32) var.

b. Ära arva piigat palgest, vaid kombest.

Wied. 11, Kündja nr. 31 (1883) 370; ?Tt (Kreutzw.) — 1?(7) var.

Vrd. 7416. Ära vaata nelu näo peale, vaata töö-teo peale.

8754. EGA PIIM KOHE HAPNE — 1?(1) var.

?VMr (G. ja V. Lurich).

8755. EGA PIIMAL UKSI SÜÜD OLE,
JOOJAL KAH — 3(6) var.

A. _____

E 15, E² 93; Plt (Luu) — 1(4) var.

B. Ega igakord ole taar süüdi, vahest om ka taari jooja.

Krk — 1 var.

C. Ega igakord ole ka söögile süüdi, vahest on süüdi ka söøjale.

Saa (Söggel) — 1 var.

Vrd. 11450. Süü rokal, süü vasikal.

8756. EI MASSA INNE PIIMÄ SERBAMINE,
KUI LEHM VIIL OLE MERE
AR EI OLE TUUDU — 1 var.

Vas v. Se (Sandra).

Vrd. kk: Joba körpvä piima, a lehm um viil üle mere (Rõu).

8757. PIIMAGA KASVATA VASIKAID,
SILGU-LEIVAGA MEHI — 1 var.

Kuu (M. Ploompuu).

Vrd. 10441. «Silk-leib mehe toit, pihl-pohl minu toit,» nii olevat öelnud karu.

8758. PIIM OLÖ ÖIH LEHMÄL KEELE
ALL, PIIM OM KEELE PÄÄL —
1 var.

V. Aaliku seletus: söötmisest oleneb piima-
and.
Se.

8759. ON PIIMASUPP, OURA PÕHJAST;
ON LIHASUPP, KURNI PÄÄLT —
1 var.

Hlj (Leetberg).

Vrd. 5823. Lihaleent ilipa pealt, kalaleent kaapa põhjast.

8760. PIIMASUPP ON LEIVA LIUMÄGI
— 1 var.

E. Ennisti seletus: «Piimasupiga süüakse palju leiba.»

LNg.

Vrd. 5023. Kõrt on leiva küüdimees.

8761. IGAL PIIBUL OMA PIGI — 1?(2) var.

?Pal (Karro).

8762. ILMA PIIBUTA MIIS OM KU ILMA
HANNATA PINI — 1 var.

Võ (Schmidt).

Vrd. 8552. Nii kui pini hannalda ilotu om, nii om ka naine ilma latseta.

8763. PIIBO PIGI, PAHA VÄGI — 1(3) var.

Vil (R. Kallas v. anon.).

8764. PIIBUTA MEES VÕI SOOLATA
SUPP POLE MIDAGI — 1 var.

LNg (Ennisti).

Vrd. 10222. Saun ilma vihata ja supp ilma soolata pole kumbki midagi väärt.

8765. PIIP JA PÜSS POLE LAPSE
MÄNG — 2(9) var.

A. _____*

* laste (EKMS)

Norm. 166, EKMS II 439; Kaa (Tõll) — 1(6) var.

B. Ega püss ja terariist pole lapse mäng.
Rid — 1 var.

- C. Tuleriist pole mänguasi.
Kmpm, Klr II 5 — ?(2) var.
- Vrd. 7584. Nuga ei ole mitte lapse mäng.
12168 D: Tuli ja teravad riistad ei ole lapse mängiasjad.
8766. PIIP OM LIGEMB KUI NAISE-
KENE: OM NAINA KORD, KUI
KÕRVAL IST(UT), A PIIP OM
KÕIGEST SUUN JA PUHUN —
1(12) var.
- A. _____
Stein 50; Võ-Se (Stein) — 1(6) var.
- Ba. Piip on ligem kui naasekene.*
* naisukene (EKMS)
Wied. 153, Kündja nr. 49 (1883) 585, EKMS
III 152 — ?(4) var.
- b. Piip ligem kui naine.*
* naene (E)
E 71, E 26 — ?(2) var.
- Vrd. 8769. Piipu pandas põue, aga naene peab
peran jooksmas.
8767. PIIP TEEB PIKAD MÕTTED —
1 var.
Pal (M. Uus).
8768. PIIP TUBAKAD JULGED KÜSIDA
TOESE KÄAST, AGA TÜKKI LEIBA
EI JULGE — 1 var.
Kod (Lindvere).
- Vrd. 4810. Kohuline süüa, naps viina ja piip
tubakka ei ole velg, vade kobik raha on
kohe velg.
8769. PIIPU PANDAS PÕUE, AGA NAENE
PEAB PERAN JOOKSMA — 1(3)
var.
Hel (Wahlbeg).
- Vrd. 8766. Piip om ligemb kui naisekene: om
naine kord, kui kõrval ist(ut), a piip om
kõigest suun ja puhun.
8770. PIIPU VALVA NAGU VARAST
ÕÖSI, MUIDU RIISUB SU PUU-
PALJAKS — 1?(5) var.
- a₁. _____
E 2 11; ?Nõo (Eisen) — 1?(3) var.
- a₂. Piipu valva nagu varast õösi, muidu
riisub puupaljaks.
E 2 89 — ?(1) var.
- b. Piipu valva nagu varast õösi.
Kask-Vaigla-Veski Lõ 29 — ?(1) var.

- Vrd. 1362 A: Sõõda hobust kui oma venda, aga
valva teda kui varast.
8771. PIIP VIRISEB, VIHMA TULEB —
4 var.
- Aa. _____
Han (Samet) — 1 var.
- b. Kui piip viriseb, tuleb vihma.
Juu (Talts) — 1 var.
- B. Kui piibu põhi piriseb, tuleb vihma.
Kuu — 1 var.
- C. Kui piip suriseb, siis tuleb sadu.
Kad (Kleinmann) — 1 var.
- Vrd. uk: Kui piip või piibumees haiseb, siis
tuleb teisel päeval vihma (Jür); Kui talvel
piip tõriseb, siis läheb ilm sulale (Tlsp.
188).
8772. PEA PIIRI IGAS ASJAS — 1?(1)
var.
?Vil (Leoke).
8773. PIIRAGU PETVÄ ARH, A VATSA
JÄTVÄ VAESÖST — 1 v. 2(6) var.
- a. _____
Se (Oinas) — 1(5) var.
- b. Pliin petvä arõ, a' vatsa jätvä vae-
söst.
?Se (Oinas) — 1?(1) var.
8774. PIIRAKUT SÜVVAS PINGI ALL
KAH — 12(22) var.
- Aa₁. _____
Vas, Vas v. Se (Sandra) — 2(3) var.
- a₂. Piirakut süvväse ka pingi all.*
* pengi (Plv)
Vru, Plv — 2 var.
- a₃. Pirukat süüakse pengigi all.
E MVH 87 — ?(3) var.
- a₄. Piirak süvväs pingi all ka ärr.
Vas v. Se (Prants) — 1 var.
- b₁. Piirakut võit pingi all kah süvvä.
Vas, Võ (Schmidt) — 2 var.
- b₂. Pingi all võit ka piirakut süvvä.
Vas — 1 var.
- c. Piirak om pingi all ka hää süvvä.*
* on; hea; süüa (EKMS)
Norm. 158, EKMS II 505 ja IV 24; Plv
(Tobre) — 1(4) var.
- B. Pingi all ka süvväs piirakut, koornit-
sah koorikit.*

* süüakse; koornitsas koorikuid (EKMS)
A. Saareste seletus: koornitsas = puhtas
kambris v. talutoas.
Norm. 158, EKMS II 505 ja IV 24; Se
(J. Ilvik) — 1(4) var.

C₁. Sannah ka süväs saia, pingi all piirakot.

V. Pino seletus: saunaski ei olda söömata, saunaski elatakse hästi.
Se — 1 var.

C₂. Piirak hüä pingi all, sai magus sanna nulgah.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

Vt. 10218 C₁—C₂.

8775. [— — —] KELLE PIIRE KESK
LAGIPEAS, SEE ON LAISK;
KELLEL OTSA EES, SEE ON ORI;
KELLEL KÕRVA ÄÄRES, ON KÕRK;
KELLEL KUKLAAUKUS, ON KURI
— 1 var.

Rap v. Mär (Poom).

Vrd. 8140. Otsa pääl on orjal täled, lagipääs
laisal täled, kõrva ääres kõrkjal täled, kuk-
raaugus kurjal täled.

8776. ANNA PIITSA, SÖÖDÄ PEOST —
1 var.

Rõu (Pallits).

8777. MIDA PIKEM PIITS, SEDA LÜHEM
TEE — 1?(1) var.

?Juuv v. Vän (Virkus).

Vrd. 8778. Mida pikem piits, seda mõnusam
hoop.

8778. MIDA PIKEM PIITS, SEDA MÕNU-
SAM HOOP — 1?(1) var.

?Vil (Leoke).

Vrd. 8777. Mida pikem piits, seda lühem tee.
8779. Mida pitkem piits, seda edusam künd.
8796. Mida pikem piits, seda suurem saak.
8798. Mida pitkem piits, seda nobem jook.

8779. MIDA PITKEM PIITS, SEDA EDU-
SAM KÜND — 1 var.

Vän (Peterson).

Vrd. 8778. Mida pikem piits, seda mõnusam
hoop.

8780. PIITSK ANNAB POOLE KAARA
LAISALE — 1(4) var.

a₁. —
el (anon.) — 1 var.

a₂. Piits annab pooled kaerad laisale.
Wied. ESSr 834 — ?(1) var.

b. Piits annab pooled kaerad laisa hobu-
sele.

Wied. 153, Kündja nr. 49 (1883) 585 — ?(2)
var.

8781. PIITS ON LAISA HOBUSE KAERA-
VOODER — 2(6) var.

Aa. —
Wied. 153, Kündja nr. 49 (1883) 585 — 1(2)
var.

b. Piits laisa hobuse kaeravooder.
E 71, E₂ 92, EKMS I 476 — ?(3) var.

B. Piits on kaeravakk hobusele.
Tür (Viidalepp) — 1 var.

Vrd. kk: Tlumehe kaeravooder 'piits' (Kad).

Vrd. rl «Telvas — teomehe säng»: piits on pika
kaera vooder (ERIA II:2 nr. 2919).

Vrd. 14274. Volbripäävast on hobuse kaeravoo-
der metsas.

13069. Vaene inimene hobuse kaeravooder.

8782. PIKALISELE SAAVA PINI-PÄRÄ' —
1 var.

Vas v. Se (Sandra).

8783. PIKKELINE VOIVUTAB — 1 var.

S. Hirrendi seletus: «Kui on kaua vasta
pietud, aga viimaks täitüd väsüdä.»
Kuu.

8784. MIS PIKALT TULEB, TULEB
HÄSTI — 3—4(6) var.

A. —
Wied. 121, Kündja nr. 46 (1883) 549 — 1(3)
var.

Ba. Mis pikalt tuleb, tuleb tulusasti.
EKMS I 56 (< Krj); Krj — 1—2(2) var.

b. Mis pikali tuleb, tuleb tulusast.
Kaa — 1 var.

8785. PIKEM KEEB, PAREM SAAB —
1 var.

T. Wiedemanni seletus: «Õöldakse selle
kohta, kui ühte asja saab kaua tehtud.»
Kos.

8786. PITKA VINDUB, PAREM PAINDUB
— 1 var.

VNg (H. Krickmann).

8787. KA KÕIGE PIKEM PÄEV JÕUAB KORD ÕHTUSSE — 6 kuni 10(67) var.

Aa₁. Olgu päev nii pikk kui ta on, ommeti ta õhtusse saab.

* Helle 349, Hupel 114, Poromenski EGr. 209, Gressel (1856) 54, Nörmann 31, Körber Uus ABDr 10, KAH EKAI 156 — 1(12) var.

*
Olgu päev nii pikk kui ta on, ommeti ta õhtusse saab, das Erenn möhre so lange wie es wolte, es hört doch endlich auf.

a₂. Olgu päev nii pikk kui ta on, ommeti ta õhtule jõuab.

Wied. 155, Kündja nr. 48 (1883) 572, EKMS III 433 — ?(4) var.

a₃. Olgu päiv nii pikk kui ta om, siski täl õdang saap.

Marpurg 71, Wied. 135, Kündja nr. 48 (1883) 572 — ?(4) var.

a₄. Olgu päev nii pikk kui on, ikka läheb õhtule.

Ol. Lisa nr. 11 (1888) 174, Is. Kal. (1904) 210, Reinhold Kal. (1912) 7, Norm. 268 — 1?(7) var.

a₅. Olgu päev nii pikk kui on, õhtu tuleb ometigi.

E MVH 18 — ?(1) var.

b. Olgu päev kui pikk, korra jõuab ikka õhtule.

?Trt (Eisen) — 1?(1) var.

c₁. Olgu päev pikem kui pikk, ometigi läheb ta õhtule.

Stein 49, Wied. 135, Kündja nr. 48 (1883) 572; ?Tt (Kreutzw.) — ?(7) var.

c₂. Olgu päev pikem kui pikk, läheb ta ometigi õhtule.

E 61, E² 43, Muuk I 139, Muuk-Mihkla II 66 — ?(4) var.

c₃. Olgu päev pikem kui pikk, ikka ta õhtule jõuab.

Raud VMj 218 — ?(2) var.

c₄. Olgu päev pikem kui pikk, ometi ta õhtule jõuab.

EKMS III 433 ja 835 — ?(2) var.

d. Olgu küll päev nii pikk kui tahes, ikka läheb õhtu poole.

EKMS I 319 — 1?(1) var.

Ba. —

Amb (Böckler) — 1 var.

b. Ka kõige pikem päev läheb õhtule.

Tõn. Täht. (1911 mal) — ?(2) var.

c. Ka kõige pikem päev läheb looja.

EKMS II 1074 — 1 var.

d₁. Küll pikk päev jõuab õhtule.*

* pitk (Wied., Kündja)

Stein 36, Wied. 100, Kündja nr. 43 (1883) 514, E 48, E² 17, Kask-Vaigla-Veski I H5 66; Tt (Kreutzw.) — 1(14) var.

d₂. Pikk päev jõuab ka õhtule.

Kuu — 1 var.

e. Pitk päev läheb õhtule.

Wied. ESSr 780, EKMS III 519 — 1(2) var.

C. Kõik päivad lähvad õhtale.

?Lüg (Källo) — 1?(1) var.

Vrd. kk: Too pitk päiv ükskord õmmeti õhtas '1) kui keegi kauaoodatud võõras on tulnud; 2) kui laps on sündinud' (Jõh).

Vrd. 11313. Süümaig, konas süvväs, lõuna, konas peetäs, õtak tule üks omal ajal.

8788. KEL PIKK KEEL, SEL PIKK TEE — 1(11) var.

A. Saareste seletus: «Vastuhakkajaid ootab Siberisse saat.»

Stein 24, Wied. 52, Kündja nr. 35 (1883) 418, Norm. 136, EKMS I 991; Vö-Se (Stein).

8789. KEL PITK PIITSK, SEL PISUKE HOBÜ* — 1(3) var.

* pikk; piits (trüklised)

Norm. 94, EKMS I 476; Hel (Karolin).

8790. KEL PITK SABA ON, SEE LASEB PITKALT TAGA JOOKSTA — 1?(8) var.

a. —
Wied. 52, Kündja nr. 35 (1883) 418 — 1?(2) var.

b. Kel pikk saba, laseb saba pikalt joosta.

E 32, E² 74 — ?(4) var.

c. Kellel suur saba, see laseb teda suu-
resti joosta.

Norm. 219 — ?(2) var.

8791. KIGE PIKEMBE TUNNI ÕTELDES ÕLEVET SUREJE HAIGE SÄNGI MAN JA KOHTUTARE USSE TAKA — 1 var.

Hel (Tanning).

8792. KU' PIKK KEVVÄI, LÜHKENE SÜKUS — 1 var.

Se (Tammeorg).

8793. KÜLL PITK AEG VAAGUB — 1(22) var.

a.

* Helle 342, Hupel 110, Poromenski EGr. 200, Wied. ESSr 1323, Wied. 98 ja 100, Kündja nr. 43 (1883) 513 ja 514, KAH EKA 153 — 1(12) var.

* Rül piik aeg vaagub, endlich kommt der letzte Abend.

b₁. Küll pikk aeg vaagub ükskord hauale.*

* pikk (Wied., Kündja) Stein 36, Wied. 100, Kündja nr. 43 (1883) 514 — ?(5) var.

b₂. Küll pikk aeg vaagub korra hauale.*

* kord (E) E 48, E 13 — ?(3) var.

c. Küll pikk aeg vajub kord hauale.

EKMS III 952 — ?(1) var.

d. Küll pikk aig vaaks teeb.

vaaks = vagaks
?Tt (Jung) — ?(1) var.

8794. MIDA PIKEMAKS, SEDA PEENE- MAKS — 1 var.

M. Mäesalu seletus: «Hakatuses lubasid pallu, aga mis aeg edasi, ikki vähemaks jääb.»
Hää.

Vrd. 8800. Mis pikk, see peenike, mis jäme, see lühike.

8795. MIDA PIKEM LIUG, SEDA PIKEM LINA — 5(6) var.

Aa.

Nurmlk III 95 — 1(2) var.

b. Pikk liug, siis pikad linad.

Kos (Jentson) — 1 var.

c. Mida pikem liug, seda parem lina.

A. Ratta seletus: vastlapäevase liu kohta.
Kõp — 1 var.

B. Vastlaliug venitab lina.

Pal — 1 var.

*

C. Ku küündlepääv liuglõt, sis kasuõ hüä lina.

Se (Tammeorg) — 1 var.

Vrd. ri «Linad liulaskjale», «Linad pikaks» jt. (ERIA I: 2 nr. 845 jj.).

Vrd. uk: RKM II 13, 183(17) < Kõp.

8796. MIDA PIKEM PIITS, SEDA SUU- REM SAAK — 6(7) var.

Aa₁.

Pär — 1 var.

a₂. Midä pikemb piits, sedä suuremb saak.

Trv — 1 var.

b. Mida pikem piits, seda laiem saak.

SJn — 2(3) var.

B. Mida pikem piik, seda laiem saak.

Hls, Trv — 2 var.

Vrd. 8778. Mida pikem piits, seda mõnusaam hoop.

8797. MIDA PITKEM MEES, SEDA PITKEM MEEL — 4(7) var.

A.

Wied. 115, Kündja nr. 44 (1883) 525; Sa (Allas) — 1(4) var.

B. Pikk miis, lühike miil.

Hls — 1 var.

C. Pikk mees, lühike aru.

Saa — 1 var.

D. Miis suur, miil lühkene.

A. Tubli seletus: «Üldas suurõlõ turakol-
lõ.»

Se — 1 var.

Red. B—D võivad olla kasutusel kõnekään-
dudena.

Vrd. kk: Pikk mees, aga lühike aru (Saa).

Vrd. 8886. Pisi ke mees, pisi ke meel.

8798. MIDA PITKEM PIITS, SEDA NOBEM JOOKS — 1 var.

Kär (Sömer).

Vrd. 8778. Mida pikem piits, seda mõnusaam hoop.

8799. MINE VAI KÕIGE PIKEMBAHE PUUHE, UMA HADÄ OKS ÜTEH TULE — 1 var.

Vas v. Se (Sandra).

8800. MIS PIKK, SEE PEENIKE, MIS JÄME, SEE LÜHIKE — 1?(2) var.

?Vil (Leoke).

Vrd. 6161. Lühike ja jäme — augutäitja, pikk ja peenike — südamerõõm.

2653. Mis jumal annab, on pikk ja peenike, aga mis kurat annab, on lühike ja jäme.

8794. Mida pikemaks, seda peenemaks.

8504. Peen pikkele ulatub, paks paigale jääb.

8801. MIS SEE PITK SIIN PILVEST
VOTAB, MAAPOUEST PEAVAD
KOIK SAAMA — 1 var.

Jäm (Kuldsaar).

Vrd. 6254, eriti F: Pisike soab ikka moast enne-
ma midagid käde kut pitk pilvist.

8802. PAREMB PIKKA PERAN VEDADA
KUI LÜHIKEIST KAALAN KANDA
— 1 var.

Rõn (Andrej).

Vrd. 8292. Parem paksu painutada kui peenikest
peran vedada.

8803. PAREM PIKK JA PEENIKE NÄLG
KUI LÜHIKE JA JÄME NÄLG —
u. 165(198) var.

Aa1. —.*

* paremb (Nõo)
Hlj, Nõo — 2(4) var.

a2. Paremb pikk ja peenikene nälg ku
lühikene ja jämme nälg.
Rõu — 1 var.

a3. Parem pikk peenikene nälg ku lühi-
kene ja jäme nälg.*
* lühike (Rõn)
Pal, Rõn — 2 var.

a4. Parem pikk peenike nälg kui lühike
jämme nälg.*
* paremb (Rõu, Vas v. Se); pitk (Tander;
Pil); peenikene — lühikene (Rõu), peeni-
kene — lühikene (Vas v. Se); jämme (Rõu,
Vas v. Se)
Tander 39, EKMS I 562; Jä, Rap v. Mär
(Poom), Krk, Trv, Pil, Lai, Võn, Rõu, Vas
v. Se (Prants), Tt (Veske) — u. 15(17) var.

a5. Parem ika pitk peenike nälg kui lühi-
ke jäme nälg.
Aud — 1 var.

a6. Paremb om pikk peenike nälg ku lü-
hike jämme nälg.
Nõo — 1 var.

a7. Parem on pikk peenike nälg kui lühi-
ke jämme nälg.
Rõu — 1 var.

a8. Parem on pikk ja peenike nälg kui
jämme ja lühike nälg.
Koe — 1 var.

a9. Parem pitk ja peenike nälg kui jäme
ja lühike nälg.*
* pitk (Jür)
E 68, E2 76; Jür (Saalverk) — 1 v. 2(3)
var.

a10. Parem on pikk peenike nälg kui jäme
lühike nälg.
Pil — 1 var.

a11. Parem pikk peenike nälg kui jäme ja
lühike nälg.*
* paremb (Hls, TMr); pitk (trükised); ku
(Hls, Pst)
Wied. 148, Kündja nr. 48 (1883) 573; Tln,
Rap (õpil.), Hls, Pst, Vil, Ksl, TMr —
9(12) var.

a12. Parem on piänike pitk nälg ku lühike
jämme nälg.
Kod — 1 var.

b1. Parem pikk ja peenike nälg kui lühi-
ke ja jäme.*
* paremb (Kuu, Nõo); pienikkä — lühik-
kä, pien — lühikäne (Kuu); jämme (Hel,
Nõo)
Kuu, Hel, Vil (Suurkask), Nõo — 6(7) var.

b2. Parem pikk peenike nälg kui lühike
ja jäme.*
* peenikene (Pär, Pal, Rõu)
Norm. 160; Kad, Amb, Pär, Hel, Vil, Ta —
12(14) var.

b3. Parem pikk peenike nälg kui lühike
jämme.*
* paremb (Hel, Võn, Rõn, Ote, San); pee-
nikene — lühikene (San); jämme (Hel, Rõn,
Ote, San)
Saa, Vän, Hls, Vil, Pit, TaL — 14(17) var.

b4. Parem ikke pikk ja peenike nälg kui
lühike ja jäme.
Koe — 1 var.

b5. Paremb ige pikk ja peen nälg kui
lühikä ja jäme.
Kuu — 1 var.

b6. Parem on pikk peenike nälg kui lühi-
ke jäme.
SJn — 1(2) var.

b7. Parem pikk ja peenike nälg kui jäme
ja lühike.*
* peenikene — lühikene (Lal); pitk (VMr)
VMr, Amb, Kuu, Rap, Nis, Lai — 6 v.
7(7) var.

b8. Parem pikk peenike nälg kui jäme ja
lühike.*
* paremb (Urv); pitk (Hlj); peen (Hlj),
peenikene — lühikene (Urv); jämme (Urv);
lühikene (Kuu)
Vlg. Lisal. nr. 15 (1890) 120; Hlj, Kuu, Rap
(õpil.), Khn, Hls, Pit, Nõo, Urv — 8 v.
9(13) var.

b9. Parem pikk peenike nälg kui jäme lü-
hike.*

- * paremb (Urv); piinike — lüheke (SJn);
ku (Urv)
Saa, Hls, Hls v. Krk (Kase), SJn, Pil,
Aks, Urv — 7 var.
- b₁₀. Parem ikke pikk ja pienike nälg kui
jame ja lühike.*
* ikka; peenike (Kul)
Kuu, Kul — 2 var.
- b₁₁. Parem on pikk peenike nälg kui jame
ja lühike.
KJn — 1 var.
- b₁₂. Parem peenike pikk nälg kui lühike
jame.
Tt (anon.) — 1 var.
- c₁. Parem pikk ja peenike kui lühike ja
jame nälg.
Kam — 1 var.
- c₂. Parem pikk peenike kui lühike ja jame
nälg.
Lai — 1 var.
- c₃. Parem pikk peenike kui lühike jame
nälg.
Vil — 1(2) var.
- c₄. Parem ikke pikk peenike kui lühike
jame nälg.
Aud — 1 var.
- c₅. Parem pikk ja peenike kui jame ja
lühike nälg.
Plt — 1(2) var.
- d₁. Parem nälg pikk ja peenike kui jame
ja lühike.
Hls (öpl.) — 1 var.
- d₂. Paremb nälg pikk ja peenikene kui
lühikene ja jamine.*
* piinikene; jame (LNg)
LNg, Ote? (Maasen) — 2 var.
- d₃. Parem nälg pikk peenike kui lühike
jame.
Han — 1 var.
- e. Peenikene pikk nälg om iks paremp
kui jamine ja lühikene.
Ote — 1 var.
- f₁. Pikk peenike nälg on parem kui lühi-
ke jame nälg.
Aud — 1 var.
- f₂. Pikk peenik nälg om parep kui lühik
jame nälg.
Krk — 1(2) var.
- f₃. Pikk peenikene nälg on parem kui jä-
me lühikene nälg.
Saa — 1 var.
- f₄. Pikk peenike nälg on ikka parem ku
lühike jame nälg.
EKMS II 1006 ja 1245 — 1(2) var.
- g₁. Pikk ja peenike nälg on parem kui
lühike ja jame.*
* lühike; parep (Krk)
Jür, Krk — 2 var.
- g₂. Pikk peenike nälg on parem kui lü-
hike ja jame.
Tln, Krk — 2 var.
- g₃. Pitt piinike nälg ond param kui lü-
hike jame.
Khv — 1 var.
- g₄. Pikk peenik nälg olevet parep ku lü-
hik jamine.
Krk — 1 var.
- g₅. Pikk ja peenike nälg ikki parem ku
lühike ja jame.
Hää (Mäesalu) — 3 var.
- Ba. Parem on pikk ja peenike nälg kui
lai ja lühike.
Vil — 1 var.
- b. Parem iks pikk peenikene nälg kui
lühikene ja lagja nälg.
Plv — 1 var.
- C. Parem pikk peenikene nälg kui lai
jame nälg.
Hls — 1 var.
- Da. Parem pikk peenike nälg kui järsk
jame.
Tor — 1 var.
- b. Parem pikk ja peenike nälg kui järsk
ja jame.
Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.
- Ea. Parem pikk nälg kui lühike nälg.
VMr — 1 var.
- b₁. Paremb pikk nälg kui lühikane.
Kuu — 1 var.
- b₂. Parem on pikk nälg kui lühike.
Kuu — 1 var.
- c. Pikk nälg olla parem kui lühike nälg.
Jür — 1 var.
- Fa. Paremb pika nälä nätä ku lühkü nälä
kannahta.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- b. Paremb pikka nälga näta kui lühikest.
J. Sandra seletus: «Elaja toldust.»
Vas v. Se — 1 var.
- c. Paremb pikä nälä kannata kui lühkü
nälä nätä.
Se — 1 var.
- *
- G. Parem pikk peenike puudus kui lühi-
ke jame nälg.
Pst — 1 var.

*

- H. Parem pikk ja kergem puudus kui lühike ja kibe.
Jõh — 1 var.

*

- I. Parem pikk peenike nälgi kui lühike jäme ots.
Krk — 1 var.

*

- J. Parem pikk peenike nälgi kui jäme lühike küllus.
Pil — 1 var.

* *

- Ka₁. Parem pikk peenike kui lühike jäme.*
* paremb (Trv, Ote); pitk (Trv, Vil); peenike (Lüg), peenikene (Vil); jämme (Ote)
A. Källo (Lüg), H. Sillaste (Hel), anon.
(Ti) seletused: puuduse, nälgi kohta.
Sak. Kal. (1880) lisa 83; Lüg, Sa (öpil.),
VIL, Ote, Ti (Pihlak, anon.) — u. 15(22)
var.

- a₂. Parem pikk ja peenike kui lühike ja jäme.
Hlj, Ann — 2(3) var.

- a₃. Paremp pikk ja peenikene kui lühikene jäme.
TMr — 1 var.

- a₄. Paremb om pikk peenike kui lühike jäme.
Pst — 1 var.

- a₅. Paremb pikk peenike kui jäme lühike.*
* paremb (Hel); ku (Trv)
VIL — 4 var.

- a₆. Parem pikk peenike kui jämme ja lühike.
Puh — 1 var.

- a₇. Parem pikk ja peenike kui jäme ja lühike.*
* lühike (Ann)

Ann, Kod, Vön — 3 var.

- a₈. Ennem pikk peenike kui jäme ja lühike.
Kad — 1 var.

- b. Pikk ja peenike om parem kui jäme ja lühike.
Krk — 1 var.

- Vrd. 6173. Parem lühike jämme nälgi kui pikk peenike nälgi.

8804. PIKAD JUUKSED, PIKK ARU; LÜHIKESED JUUKSED, LÜHIKE ARU — 1 var.

Kad (Böckler).

- Vrd. 7348, eriti D: Naesterahval on pikad juuksed, aga lühikene aru.

8805. PIKAD NÄPUD EI SEISA KUST-KILTKI RAHUL — 1 var.

Rak (Lillienbach).

- Vrd. kk: Tal oo pikad näpud (Vig).

8806. PIKAD NÄPUD KULUVAD RUTTU — 1 var.

Aks (Blaubrik).

- Vrd. kk: Tal ommaya pikä näpu 'varastab' (Ote).

8807. PIKAD NÄPUD ON ÄNAM KUI POOL ADRAMAAD — 1 var.

Vil (Jüri Täht).

- Vrd. 7403, eriti A₂, näit. A_{2a1}: Natuke valetada, natuke varastada on parem kui pool adramaad.

8808. PIKALT TEELT NAIST ÄRA VÕTA, TIINET HOBUST VÕORA KÄTTE ÄRA ANNA, TIHTI VÕORASPEOL ÄRA KÄI — SIIS SAAD ELUS HÄSTI LÄBI — 1 var.

H. Pärkma informandi seletus: «Oks isa õpetas poega.»

Mus.

- Vrd. mj AaTh 910 A.

8809. PIKA MEELEGA PINDAB KAUA — 1 var.

Põi (Sepp).

8810. PIKAST JA PEENIKESEST OLO_OI TOUINEMEST — 1?(1) var.

J. Gutvesi seletus: naise kohta.

?Rõu.

8811. PIKEM JALG ASTUB PIKEMAD SAMMUD — 1(12) var.

a.

Wied. 152, Kündja nr. 49 (1883) 585, E 70, E₂ 21 — 1(5) var.

b.

Pikk jalg astub pika sammu.
Norm. 55, EKMS I 785 ja III 992 — 2(4) var.

c.

Pikk jalg, pikad sammud.
Kmpm. KH 36, Kmpm. KLr 359 — 2(3) var.

8812. PIKK AEG KULUTAB PALJU — 1 var.

Hmd v. Ris (Treumann).

8813. PIKKA VEETAS PERAN, LAK'KA
KANDAS KAALAN, LUHIKOST,
AHTAKOST EI OLE KOHEGI
PANNA — 3 var.

Aa. _____

Kan (Tedder) — 1 var.

- b. Lak'ka kannat kaalan, pikkä viät perän, lühikest, ahtikest ei [ole] kohegile panna.

Hel (Tomp) — 1 var.

- B. Pikkä kannad kaalan, laia viät perän, kitsas ei kõlba koheki.

Ote (Speak) — 1 var.

8814. PIKKEST SAAB LÜHUKAST
KERGEST, LÜHUKASEST AGA
PIKKE ENÄMB EI SAA — 1 var.

Kuu (Lindström).

8815. PIKK JA PEENIKENE LÄHEB PIA
KATKI, ON ÖRNUS — 1?(1) var.

J. Gutvesi seletus: naise kohta.

?Rõu.

8816. PIKK NAINEN ON NAGU ROIKAST
KÖÖK — 1 var.

Rap v. Mär (Poom).

8817. PIKK NAIR TÄHENDÄP SUURT
LEINA — 1 var.

Krl (Ojansuu).

8818. PIKK NÄLG ELÄTÄB, KOGU TUHI
KUOLETAB — 1 var.

Kuu (Hirrend).

8819. PIKK PIDU AAB PILLI LÖHKI —
1 var.

Hls (Järve).

Vrd. kk: Nüüd on pill lõhki (Wied. ESSr 817).

8820. PIKKU NÄPPU HAKKAB ASI
KINNI — 1 var.

Trv (Pausk).

Vrd. kk: Sellel pikad näpud (Kuu).

8821. PIKK VÖÖRAS LÄHEB IGAVAKS —
1 var.

Rkv (Piir).

8822. PIKÄ RIIDA VEÄT, LÜHKO VAO
KÜNNÄT — 1 var.

Vas (Masing).

8823. PIKÄST JÄÄSE' PIIRÖIVA', ARMI-
RÖIVA' JÄÄSE' ABARAST — 1 var.

M. Linna seletus: «Ku ineminõ jääs vanast ja kõhnast.»

abarast = avaraks; piirõiva' = pidamise riided; armirõiva' = riided, mida hoitakse. Se.

8824. PIKÄ ÖÖ OM TÖÖ TETÄ, PIKÄ
PÄEVÄ KARJA KÄVVÄ — 3 var.

A. _____

Krk (Sarv) — 1 var.

- Ba. Pikä üü tüü tetä, pikä päevä karja
kaia.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

- b. Pikä öö töö tetä, pikä päevä karja
kaia.

Krk — 1 var.

8825. PITK MEEL KISUB PINNA
SILMAST, KANNATUS KAUTAB
VIHAVAENU * — 1(5) var.

* kaotab (E, EKMS)

Wied. 153, Kündja nr. 49 (1883) 585, E 71, EKMS I 979.

8826. SEENI PIKK PIRRU VÖTAB,
KUI LÜHIKE LUMITAB — 6(8)
var.

A₁a. _____

Ote — 1 var.

- b. Nika pikk pirru võtt, ku lühkene lüü-
kelles.

Piv — 1 var.

- A₂a. Seeni võtt pikk pirru parsilt ära, kui
lühike lüügeles.

TaL (Kihu) — 1 var.

- b. Pikk nii kavva pirru parsilt ära ki võ-
tap, kui lühikene lüügelles.

Räp — 1(3) var.

- B. Seni võtt pikk parsilt pirru, ku matal
manu saa.

A. Kure seletus: «Vibaliku lohusus.»

Urv — 1 var.

- C. Seeni võtab pikk inimene pirru parsilt
ära, enne veel kui madal inimene manu
küünitab; madal inimene võtab jälle

enne marja maast, kui kõrge veel kumardama hakkab.
Plv (Tamm) — 1 var.

Vt. 6177 F.

Vrd. 6254, eriti C: Ennem võtab lühike marja maast kui pitk tähe taevast.

8827. ÄRA PALU MITTE PIKKA SUVE, VAID SOOJA — ? kuni 1(15) var.

Aa.

Niggol VKÖR⁵ 162 — ?(11) var. Vene va-
nasõna tõlge.

b. Ära palu pikka suve, vaid sooja.
E MVH 69 — ?(3) var.

B. Parema soe kui pikk sui.
?Räp (Eisen) — 1?(1) var.

8828. KUDA PITKUS, NÖNNA TARKOS — 1 var.

Rls (Veber).

Vrd. 8829. Pikkus põle tarkus.

8829. PIKKUS PÖLE TARKUS — 5—7(22) var.

Aa. Pitkus ei ole tarkus.

Borm Mr Kal. (1853) 63 — 1?(1) var.

b. ————*

* pole (trükkised)
Meelej. nr. 37 (1887) 295, Laakm. ER Kas.
Kal. (1892) 22; Pär (Kampmann) — 1(11)
var.

Ba. Suurus pole tarkus.

Võn (P. Rootslane) — 1 var.

b. Suurus ei olõ kellegi tarkus.
Rõu (Ruga) — 1 var.

c. Suurus mehel ei ole igakord tema tar-
kus.
?Vil (Leoke) — 1?(1) var.

Ca. Pikkus pole kõik see tarkus ega jäme-
dus pole kõik see mehe jõud.
Tor (Lindebaum) — 1 var.

b. Pikkus pole kõik tarkus ega jämedus
mehe jõud.
Norm. 64, EKMS III 1214 — ?(2) var.

D. Ega pikkus pole tarkus ega laius pole
mõistus.
Norm. 145, EKMS IV 682; Vän (Tammsoo)
— 1(3) var.

E. Pikkus pole mõistus, jämmus pole
jõud, vaesus pole viga, raskus pole
õigus, raha pole rikkus, kuld pole ter-

vis; tunniga võid teenida raha, aga
rahaga ei saa tundi elada.
?Var (Männiksoo) — ?(1) var.

Vrd. kk: Suurust oo, tarkust mette (Tor).

Vrd. 13164. Ega vaesus patt ei ole.

11980 Eb: Tervis on kallim kui kuld.

6897. Ära vaata mehe suurust, vaid vaata
mehe mõistust.

8828. Kuda pitkus, nõnna tarkos.

8830. PIKSEPILV MUST, KURJA KULM KORTSUN — 1 var.

Trv (Ungerson).

8831. PILKAJAL ON PIND PERSES — 10(11) var.

Aa₁.

Pil — 1 var.

a₂. Pilkajal pind persses.

PJg — 1 var.

b. Pilkajal pistab pind perse.

Saa — 1 var.

B. Pilkajal pind perses, pilgataval kaks.
SJn (Kapp) — 1(2) var.

C. Pilkaja persse pinnad ja naerja suhu
hambad.
VMr — 1 var.

Vt. 7157 C.

D₁. Pilkajale läheb pind perse, naerjal lä-
heb nael perse, kaks pead kasvab pea-
le.
Tln — 1 var.

D₂. Naardjele kasvab nagel, pilkajale pind.
Hel — 1 var.

D₃. Pill pilkajale, nagel naerjale.
Hls — 1 var.

D₄. Pill pilkaja perse, nael naerja perse.
Tor — 1 var.

D₅. Pilkajal pind sõrme, naerjal nael
p...e.
Ans — 1 var.

Vt. 7156 D₁-D₅.

8832. PILKAJAL PILPAD, NARJAL NARMAD — 2 var.

A.

Trm (Soodla) — 1 var.

B. Naarjal narma, viilitajal villa ja ka-
hetajal karva persen.
SJn? (Ruhs) — 1 var.

8833. ÄRA PILKA VIGAST, ÄRA PÕLGA VAEST EGA NARRI NÕTRA — 7 kuni 10(13) var.

- Aa. —
Trv (H. Kallas) — 1 var.
- b. Ära pilka vigast, ära põlga vaest, ära narri nõdra.
ER Kal. (1884) 97 — 1 var.
- B. Ära vihka vigalist, põle puudulist, narri nõrka.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- C. Ära pilka vaest, ära narri nõtra.
Pal — 1 var.
- Da. Ära naera vigast ega vaest.
Kask-Vaigla-Veski Lõ 26 — ?(1) var.
- b. Ärgu naergu vigaseid ega väeteid.
Kask-Vaigla-Veski III Võ 125 — ?(1) var.
- Ea₁. Ära naera vigast.
Kmpm. KLR. 71, Kask-Vaigla-Veski Lõ 32 — 12(2) var.
- a₂. Ära vigast naera.
Võn — 1 var.
- b. Vigast inimest ei tohi pilgata.
EKMS III 164 — 12(1) var.
- F. Santi ei maksa naerda.
Puus. Eü I 25 — 12(1) var.
- G. Ära narri vaest, parem narri iseennast.
Saa (Söggel) — 1 var.
- H. Vaest ära põlga.
Puh (Antik) — 1 var.
- Vrd. 13521. Vanna võit naarda', hädalist või ei'.
13516. Vanna ja vaest är' naardku', joodikut naara'.

8834. PILKNE LEIAB PILKJAID — 2 var.

- a. —
Trv (Pausk) — 1 var.
- b. Pilges leiab pilkaja.
Hls (Jung) — 1 var.

8835. ANNA PILL HULLU KÄTTE, HULL AJAB PILLI LÖHKI — u. 140(241) var.

A_{1a1}. — *

* kättä (Hs, Rak), käde (Kuu); aeab (Jõh, Mih, Trv, SJn), ajab (Lüg), aja (Rõu, Vas), aab (Jõh, Kad, Koe, TÜR, SJn, Saa, PÄL, Vil, Ksi, Trm, Nõo), aap (Nõo, Ran), aa (Hel, Trv, San), aase (Plv, Röp); lahki (eL), lõhki (Sa), lohki (Kuu, Põl)
A. Källo (Lüg) seletus: annad asja paran-

dada, lõhub hoopis ära. H. Salu (Lüg) seletus: ei tohi oma tarbeasja võõrastele laenutada. J. Reepärgi (Hlj) seletus: õeld., kui keegi mõne asja ära rikub. P. ja J. Eineri (Hel) seletus: õeld. rumalale, kes asjad halvasti toimetanud. P. Tammepeuu (Lai) seletus: kes väga maru inimese on, see ei toimeta ühtegi asja korralikult.
* Helle 325, Hupel 103, Beitr. XI 148, Lindf. (1853) 63, Poromenski EGr. 179, Kõrber Uus ABDr 9, Stein 7, Wied. 7, Kod. Kal. (1881) Iisa 107, Kurrik SO 23, Kündja nr. 31 (1883) 370, Einer Lüh. EKÖ 68, Einer EKÖ* 66, KAH EKÄI 148, Sander I 68, Kmpm. KH 31, Kmpm. KLR 357 ja 372, Kmpm. KLR II⁶ 359, Jürjens 20, E II, E² 37, Nurmik II 70, Põld 66 ja 83, Muuk I 138, Puus. EKGr. 171, Puus. Eü I 115, Raud VMJ 215, Kask-Vaigla-Veski I Hõ 55, Kask-Vaigla-Veski Lõ 26, Muuk-Mihkla II 44 ja 67, Muuk-Mihkla-Tedre IV 26 ja 69, Jänes-Parlo 110 ja 163, Laug. Vestr. 176, Norm. 60, Norm. Cl. 20, EKMS II 297, 851 ja IV 945; VI, Jä, Kuu, Sa, Mih (Pille), Juu v. Vän (Virkus), Saa (Tiitus), PÄL, VIL, SJn, Plt (Palm), Ksi, Lai, Pal, Trm, Trt (Pli), Kam, Nõo, Ran, Elva, San, Rõu, Plv, Röp, Vas, As (Pint, Kuusik), Tt (S. Veske) — u. 80(169) var.

*
Anna pil hullo kätte, hul ajab pilli lõhki, man gebe nur Kindern was in die Hände, diwerdens gut machen.
(Gib die Saft-Pfeife in des Tollen Hände, ein Toller treibt die Saft-Pfeife entweg.)

- a₂. Anna pill ulli kätte, ull aja pilli lahki.
Rõu, Vas, Se (Reli) — 3 var.
- a₃. Anna nu pill ulli kätte, ull aja pilli lahki.
Rõu — 1 var.
- a₄. Anna nüüd pill hullu kätte, hull ajab pilli lõhki.
Jõh — 1 var.
- a₅. Anna pill hullu kätte, ta ajab pilli lõhki.
M. Kolme seletus: «Ametit ei või kõlvatuma kätte anda.»
VII — 1 var.
- a₆. Anna pill hulle kätte, hullu aave pilli lõhki.
Trv — 1 var.
- b₁. Anna hullu kätte pill, hull ajab pilli lõhki.*
* kättä (Jõh), käde (Kuu); aeab (Kaa, Trv

- v. Rõu), aab (Trv, Pst), aa (Trv); lohki (Kuu), lahki (Puh)
Jõh, Hlj, Kad, VMr (Mastberg), Amb, TÜR, Kuu, Krj, Kaa (Pea), Vän, Trv, Trv v. Rõu (Slipsen), Pst, Pal, Trt, Puh — 17(20) var.
- b₂. Anna nüüd hullu käde pill, hull aiab pilli lohki.
Kuu — 1 var.
- b₃. Anna hullu käde pill, hull ajab pilli lõhki viimaks.
Krj — 1 var.
- b₄. Anna hullu kätte pilli, hull ajab pilli lõhki.
HMD v. Rls (Treumann) — 1 var.
- b₅. Anna hullu kätte pilli, hull aab lõhki pilli.
MMg — 1 var.
- c₁. Anna pill hullu kätte, hull puhk pilli lahki.*
* puhub pilli lõhki (Trt)
?Trt? (Eisen), San — 1 v. 2(2) var.
- c₂. Anna pill hullu kätte, siis hull puhub selle lõhki.
M. Luu seletus: kui oskamatud inimesed on pandud sellistele kohtadele, kus nad toime ei tule.
?Plt — 12(1) var.
- d. Usu hullu kätte pilli, hull puhub ike pilli lõhki.
Koe (Schultz) — 1 var.
- e. Anna pill lolli käde, lolli ajab pilli lohki.
Kuu — 1 var.
- A₂. Hull ajab pilli lõhki, anna pill hullu kätte.
?Tln (Keller) — ?(1) var.
- Ba₁. Ära anna pilli hullu kätte, hull ajab pilli lõhki.*
* ära anna (Kuu), ära anda (Krk), ää andug (Khn); käde (Kuu, Khn); aeab (Vän, Trv v. Rõu), aab (Rap v. Mär, Khn, Puh), aa (Krk); lohki (Kuu)
E. Poomi (Rap v. Mär) seletus: «Kui keegi teist arusaamatult laskis oma asju ajada ja see teise käes nurjus.» A. Kase (Trv) seletus: öeld. siis, kui kellelegi usaldatakse mingi ülesanne, millest juba ette arvata võib, et ta sellega toime ei tule.
Kask-Vaigla-Veski I Ak 7; Kuu, Rap v. Mär (Poom), Khn, Vän, Krk, Trv, Trv v. Rõu (Slipsen), SJn, Puh (Arak), Elva (õpil.), Plv (Huik) — 11(12) var.
- a₂. Ära anna pilli hullu kätte, hull aa ta lahki.
Ote — 1 var.
- a₃. Andgu ui pilli ulli kätte, ull aja pilli lahki.*
* angu ui (Se)
Vas, Se — 3 var.
- b. Ära hullu kätte pilli anna, hull aab pilli lohki.
Pst — 1 var.
- c₁. Ära anna hullu kätte pilli, hull ajab pilli lõhki.*
* ärä; kättä (Jõh)
H. Sillaste (Hel) seletus: saamatu inimese kohta, kes tahab olla juhtival kohal, kuid kel pole selleks teadmisi.
Jõh, Hel — 2 var.
- c₂. Ära anna ulli kätte pill[i], ull aja pilli lahki.
Võ-Se (Stein) — 1(2) var.
- d. Ära anna hullu kätte pilli, ta puhub pilli lõhki.
Wolde OkO: 14 — ?(1) var.
- C. Annad pilli hullu kätte, hull ajab pilli lõhki.
Tõn. RP: 141 — ?(1) var.
- D. Kes hullu kätte nüüd pilli usus puhku anda: hull aja pilli lahki.
Ote — 1 var.
- *
- Ea. Hull ajab pilli lõhki.*
* aeab (Mih), aab (Trv)
E. Poomi (Rap v. Mär) seletus: öeldi, kui kellegi kätte asjaajamist ei usaldatud anda. Pet. Ah 25; Tln (Keller), Rap v. Mär (Poom), Mih, Khk, Vil (Leoke), Trv (H. Kallas), As (J. Reimann) — 7(9) var.
- b. Ul' aja pilli lahki.
Rõu — 1 var.
- *
- F. Pane kits kärneriks ehk anna hullu kätte pilli.
Vig (Lalpmann) — 1 var.
- Vt. 3905 O.
- Vrd. kk: Ära ikka pilli lõhki aja! 'öeld.', kui vihatu inimese vannub ja teisi ähvardab' (Trm).
- Vrd. 8836. Anna pill latse kätte, laits aab pilli lõhki.
8845. Pilli ära anna naise kätte, naine ei oska mängi.
8848. Ära anna pilli teise kätte, ta ajab ta lõhki.
11653. Tark puhub pilli lõhki.
1559. Hull ajab härja lõhki.

1555. Anna hullu kättä pilli vai loillile ho-bone.

1554. Annad hullu kätte pilli, pead selle järel tantsime ka.

1560. Hull ei mõista pilli, pill ei mõista hullu.

8836. ANNA PILL LATSE KÄTTE, LAITS AAB PILLI LÖHKI — 1 var.

Hls (Järve).

Vrd. 8835. Anna pill hullu kätte, hull ajab pilli lõhki.

8845. Pilli ära anna naise kätte, nalne ei oska mängi.

8848. Ära anna pilli teise kätte, ta ajab ta lõhki.

11653. Tark puhub pilli lõhki.

8837. EGA IGA PILLI JÄRELE SAA TANTSIDA — u. 30(58) var.

A_{1a1}. ————— *

* järgi (Nurmik, Puus. Eü)

E 13, Nurmik II 70, Puus. Eü I 45, Puus. KA V—VI (1939) 23 ja 124; Kuu — 1(7) var.

a₂. Ega iga pilli järgi tantsi ei saa.*

* egä — egä (Krk)

Krk, Vil — 2(3) var.

a₃. Ega igaühe pilli järele saa tantsida. Rak — 1 var.

a₄. Igaühe pilli järele ei saa tantsida. Jõh — 1(2) var.

a₅. Iga pilli järele ei saa tantsida.

E² 71, Kask-Vaigla-Veski I Ak 11, Kask-Puusepp-Vaigla 36 — 2(3) var.

b. Ega igaühe pilli järel jõua tantsida. Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

c₁. Ega egä pilli järgi ei või tantsida.*

* iga (Trv)

Krk, Trv — 2 var.

c₂. Iga pilli järele ei või mitte tantsida. Trv — 1 var.

c₃. Igaühe pilli järele ei või tantsida. Tt (anon.) — 1 var.

d. Igaühe pilli ei või tantsi. SJn — 1 var.

e. Iga pilli järgi ei massa tantsi. Pst — 1 var.

f. Ei pruugi igaühe pilli järele tantsida. Pst — 1 var.

A_{2a}. Ära tantsi igaühe pilli järele. Huvit. II 167; Kad — 1 v. 2(8) var.

b. Ära tantsi iga pilli järele.

Norm. 213; ?Vlg (Prilimets), ?Tõs (õpil.) — ? kuni 2(4) var.

c. Ära tantsi iga mehe pilli järel. As (Pint) — 1 var.

A_{3a}. Kis igaühe pilli jõuab tantsida. Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

b. Kes kõigi pilli järele jõuab tantsida. Pär — 1 var.

A₄. Mine tantsi keikide pilli järele. Sannumetoja III (1850) 60 — 1 var.

B_{1a}. Ilma pilli järele ei jõua tantsida. Kre — 1 var.

b. Ilma pilli järgi ei jõvva isegi hull tantsida.

?TMR (Sill) — 1?(1) var.

B₂. Ära tantsi ilma pilli järele. JJn — 1 var.

B_{3a1}. Kes jõuab ilma pilli järele tantsida. Lal, Trm — 2 var.

a₂. Kes ilma pilli järele jõuab tantsida. Kuu — 1 var.

b. Kes ilma perrä tantsi jõud. Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.

c. Kes jõuab ilma pilli tantsida. E² 71 — 2(1) var.

C_{1a}. Ei sünni teiste pilli järele tantsida. VMr — 1 var.

b. Ei või ilmast ilma teise pilli järel tantsida. Saa — 1 var.

c. Või ei egakõrd tõösõ pilil perrä tantsi. Rõu — 1(2) var.

d. Tõse pilli järgi ei mõesta kiägi tantsi. Hel — 1 var.

C_{2a}. Ära tantsi teise pilli järgi.*

* järele (Trt)

Pal, Trt (õpil.) — 2 var.

b. Ärä tantsi egakõrd tõse pilli järele. Rõn — 1 var.

C₃. Kes teise mehe pilli võib tantsida. Aud — 1 var.

Vrd. Tõn. RP 117: Kes iga pilli järele tahab tantsida — /Saab viimaks vaevaga ja näljaga vantsida.

Vrd. kk: Kes sinu pilli tantsi jõuab (SJn).

Vrd. 620. Ema pilli järele tantsib pere.

11586. Ära tantsi naise pilli järele.

6611. Mees tantsib naese pilli järel.

8666. Perenaise pilli järele tantsib terve pere.

5457. Kesse lapse pilli järele tantsib.
 8847. Selle pilli järgi 'i jõvva kiägi tantsi,
 mis üttelekuu mæng.
 395. Arst tantsib haigete pilli järgi.
 1578. Hullu pilli järgi ei kästa tantsida.
 8839. Kelle pilli puhud, selle tantsu tantsid.
 9881. Rumalus tantsib tarkuse pilli järele.
 8840. Kuidas tele pill, nõnda meie tants.

8838. KES PILLI HUUDMA PANEB MUUD KUI EMA — 1(3) var.

Wied. 62, Kündja nr. 36 (1883) 431.

Vrd. 620. Ema pilli järele tantsib pere.

8839. KELLE PILLI PUHUD, SELLE TANTSU TANTSID — 1 var.

Ran (Raag).

Vrd. kk: Kes sinu pilli järele jõuab tantsida (Hlj).

Vrd. 5657, eriti H: Kelle leiba ma söön, selle pilli järele ma tantsin.

8837. Ega iga pilli järele saa tantsida.

10679. Sulane puhub peremehe pilli.

8840. KUIDAS TEIE PILL, NÕNDA MEIE TANTS — 1?(1) var.

?Trt (õpil.).

Vrd. 8837. Ega iga pilli järele saa tantsida.

8841. KUI PILL ON LÄIND, MIS SA VEEL TORUDEST NUTAD — 1 var.

Hää (Mäesalu).

Vrd. 8455. Kui pää on läinud, mis veel juustest hoida.

12060. Kui on läinud trumm, siis mingi ka pulgad.

8842. PILL HUÜAB, PIDU LÕPEB; TALU HUÜAB, TOIT LÕPEB — 2 var.

A. _____

Vil (Leoke) — 1 var.

B. Pill hüüab, pidu lõpeb.

Vil (Leoke) — 1 var.

Fraasi vanasõnalisus kaheldav.

8843. PILL EI TOIDA PERETA, KANNEL EI KATA KEDAGI — 7 kuni 9(61) var.

Aa. Ei pill peret toida, pill kiidab kõrtsu-
 maid.

* Helle 329, Hupel 104, Beitr. XI 154, Neus II 236, Poromenski EGr. 183, Laakm. Mr Kal. (1863 veebr.), Wied. 25, Kündja nr. 32 (1883) 382, OM nr. 2 (1890) 87, KAH EKAI 149, Schneider Elusal. Kal. (1905) 11, Norm. 200 — 1(26) var.

*
 Ei pil peret toida, pill kiidab kõrtsu maid, ei Dube-
 fact bringi kein Drobot ins Haus.

b. Ei pill peret toida, pill toidab kõrtsi-
 maid.

Stein 12, Wied. 25, Kündja nr. 32 (1883) 382, E 17, E² 71, Päss PJs 558, EKMS I 446 ja II 134; ?Tt (Kreutzw.) — ?(15) var.

c. Pill ei toida peret, aga kortsi pidab üleväl.

?Kuu (Lindström) — 1?(1) var.

Ba. _____*

* pereda (E, E²; Trt)

E 70, E² 70, Norm. 200, EKMS IV 883; Trv (Vaine), ?Trt (Elsen) — 1 v. 2(9) var.

b. Pill ei pea peret, kannel ei kata kedagi.

San (Kampmann) — 1 var.

Ca. Ei pilli pereta toida ega kannel kaasata kosuta.*

* pill; peret; kaasat (trüklised)

EKMS I 12, 446 ja II 134; Hlj (Kungur) — 1(4) var.

b. Ei pilli toeda pereta, ei kannel kuasa kasvatelle.

Plt — 1 var.

D. Ei pilli pereta toida, kannel kaasat ei kasvata; pilli käib aga kõrtsu teeda, ajab neiu asjusida.*

* kõrtsi; asjasida (EKMS)

EKMS II 713; Amb (Münther) — 1(2) var.

E. Egä pilli peretä toeda, kannel kaasa elatä; pill käib müdä pidusida, kannel kõrtsi ukse ette.

Kod — 1 var.

F. Ei pill peret toida.

?Pal (Karu) — ?(1) var. Tagasiviidav ilmselt mõnele trüklisele.

Vrd. ri «Pill ei toida»: Ei pilli toida pereta, / kannel kaasat ei elata (ERIA I:2 nr. 1138, vt. ka nr. 1139—1140).

Vrd. 9386. Ei püssi pea pereda, ei kannel lapsi kasvata.

8844. **PILLIGA VIIDI, PISARIL TOODI —** ? kuni 2(25) var.

a₁.

* pisaril (E, EKMS)

Stein 52, Wied. 152, Kündja nr. 49 (1883) 585, Gr. ELr II 42, E 70, E² 70, EKMS I 12; ?Hls (Jung), ?Tt (Kreutzw.) — ? kuni 2(22) var.

a₂.

Pilliga viidi, pisaratega toodi tagasi. Tõn. Täht. (1911 mai) — ?(1) var.

a₃.

Pilli ilul viidi, pisaratel toodi tagasi. Tõn. RP 302 — ?(1) var.

b.

Pillihelinatega algas, nutupisaratega lõppes.

Tõn. RP 237 — ?(1) var.

Vrd.

7551. Noorikuna pill ja ilu, naisena nälg ja pisarad.

8845. **PILLI ÄRA ANNA NAISE KÄTTE,** **NAINE EI OSKA MÄNGI —** ?(1) var.

?Vän (Tammsoo).

Vrd.

8835. Anna pill hullu kätte, hull ajab pilli lõhki.

8836. Anna pill latse kätte, laits aab pilli lõhki.

8848. Ära anna pilli teise kätte, ta ajab ta lõhki.

11653. Tark puhub pilli lõhki.

8846. **PILL TULEB PIKA ILU PEALE —** u. 290(417) var.

A₁a₁.

* pilli (EKMS); tule (Krk, Hel, Trv, Ote,

San, Vö), tulõ (Ote, San, Plv, Se); pitka (Pha, Trv), pitkä (Kod, MMg), pikä (Krk, Vil, TaL, Vö, Se); pääle (EPost., Nurmik; Vai, Jõh, Päl, Vil, TaL, Vö, Se), piale (Jõh, VMr, Kuu), piäle (Kod, MMg); ilo (Plv, Se, As)

EPost. nr. 2 (1889) 3, Nurmik III 95, Raud VMj 218, Huvit. V Lisa 16, Muuk-Mihkla I 95, Norm. 266, EKMS II 713; Vi, Ha, Pha, ?Mih (Piile), Hää, Saa, Päl, Vil, Ta, Vö, Se, As (Kuusik), Tt (anon.) — u. 65(102) var.

a₂.

Pill tuleb ikka pika ilu pääle. Pal, ?Kam (Relli) — 1 v. 2(4) var.

a₃.

Küll pill tulep egäl pikä ilu pääle. A. Tamme seletus: «Kui mõni tüdruk väe- ga etev oll'»
Kam — 1 var.

a₄.

Pikä ilu pääle tuleb pill.*

* pika (Ran); ilo; tulõ (Kam)

?Kam (Relli), Nõo, Ran — 2 v. 3(3) var.

b₁. Pill saa pikä ilu pääle.
Vö, Se — 8 v. 9(9) var.

b₂. Pill saab pitka ilu peale.
Plv (Melzov) — 1 var.

c. Pill hakkab pika ilu pääle.
S. Sommeri seletus: «Naeru pärast tuleb nutt.»
Trm — 1 var.

d. Pill hüüab pika ilu pääle.
Jung 5 — 1?(1) var.

e. Pill pika ilu peale.*
* pikä (Rõu, Rääp); ilo (Rõu, Rääp); pääle (Stein; Kuu, Rääp, Rõu), peal (Wied., Künd- ja)
Stein 52, Wied. 152, Kündja nr. 49 (1883) 585, Sander I 68; Kad, Amb, Kuu, Vig, Vil, Rääp (Poolakess), Rõu, Tt (Kreutzw.) — u. 10(33) var.

f₁. Pill tuleb pika ilu perra.
TMr — 1 var.

f₂. Pill tulõ pikä ilu perrä.
Rõu — 1 var.

g₁. Pill tuleb pika ilu järele.*
* pitka (Vlg. Lisal.; Sa, KJn, VI); järel (Hij, Amb, TÜR, Kuu, Kul, Muh, Hls, VI); järgi (EKMS; TÜR, Tln, Juu v. Vän, VI), järke (Pär)
M. Remmiku seletused: 1) nii parastatakse vallatlemisel häda saanud last; 2) holata- takse õlemeelikut.

KAH Loe 19, Kruus 37, Meelej. nr. 26 (1887) 206, Vlg. Lisal. nr. 12 (1890) 96, Pet. Ah 25, Jung 77, Puus. KA III—IV⁴ 120, EKMS II 1156; Hij, VMr, Jä, Ha, Kul, Sa, PÄP, Hls, VI, Lai, Trm, Vön, Puh, Elva — u. 45(71) var.

g₂. Pill tulõb pitkä jõlu järke.
Khn — 1 var.

g₃. Pill tuleb ikka pika ilu järele.*
* ike (Vig), ikki (SJn); järel (Pee, Jür), järgi (SJn)
Nrv, Pee, Jür, Pld (õpil.), ?Vig (Prilimets), SJn, Lai — 6 kuni 8(8) var.

g₄. Pika ilu järele tuleb pill.
?Tln (Juurik), Kõp — 1 v. 2(2) var.

h. Pika ilu järele tuleb pill kotist vällä.
A. Källo seletus: lapsega tüdruku kohta.
?Lüg — 1?(1) var.

i. Pill on pitka ilu järel.
Vai — 1 var.

j. Pill pika ilu järele.*
* järel (E; Koe, SJn)
E 70; Rkv, Koe, Vän, SJn, Trt (Eisen) — 5(9) var.

- k. Pill käib ikka pika ilu eeli.
Ha (Kanketer) — 1 var.
- 1₁. Pill tuleb pikasta ilusta.*
* pikast ilust (Vai, Jöh, Iis), pitkast ilust (VNg), pitkasta ilusta (Jöh, Rak), pikkestä (Kuu)
Vi, Kuu — 14(15) var.
- 1₂. Pill tuleb ikka pikast ilust.
Iis, VMr — 2 var.
- m. Pikast ilust tõuseb pill.
E 70, E² 70; Kos (Lepp) — 1(3) var.
- A₂. Pill tuleb pika ilutsemise järele.
Pal — 1 var.
- A_{3a}. Pikk pill pikä ilo pääle.
Hollmann 29, Wied. 152 — 12(2) var.
- b. Pikk pill saa pikä ilo pääle.*
* pika (Vas v. Se)
Rõu, Vas v. Se (Sandra) — 2 var.
- B_{1a}. Pill tuleb pika pidu järele.*
* pitka (Põi), pikä (Hls); järel (Rap v. Mär), järgi (Hls)
Rap v. Mär (Poom), Põi, Hls — 7 var.
- b₁. Pika pio järele tuleb pill.
Lüg (Källo) — 1 var.
- b₂. Pikä pidu järgi tuleb pill.
Hls — 1 var.
- c. Eks pill ole ikka pika pidu järel.
Pil — 1 var.
- d. Pill tuleb sakeste pikä pidu järgi.
Saa (Sitzka) — 1 var.
- e. Pill pika piu järele.
Vig (Eisen) — 1 var.
- B₂. Pill tuleb kauase pidutsemise järele.
?Plt (Luu) — 12(1) var.
- C. Pill tuleb pika pulma järel.
?Saa (Söggel) — 12(1) var.
- Da₁. Pill tuleb pika naeru järele.*
* järel (HMD)
HMD (õpil.), Vän, Tor — 3 v. 4(4) var.
- a₂. Pill tuleb ikka pika naeru järel.
Kel — 1 var.
- b. Pika naeru järel tuleb pill.
Tor — 1 var.
- *c. Pitka naeru järele tuleb peenike pill.
Pjg — 1 var.
- d. Pill pika naeru järel.
Trt — 1 var.
- Ea. Pill tuleb pikä nalla järgi.*
* pika nalja
Saa (P. Kangur, Tiltus) — 2 var.
- b. Pika nalja järel tuleb pill.
Saa (õpil.) — 1 var.
- F. Pill tuleb pika tantsu järele.
?HMD (õpil.) — ? kuni 2(2) var.
- G. Pill tuleb pika peeru järel.
?Hls (Sulsenberg) — 12(1) var.
- H_{1a}. Pill tuleb pika ilu pääle, nutt suure naeru pääle.
?Jä v. Sim (õpil.) — 12(1) var.
- b. Pill pika ilu peale, nutt suure naeru peale.
Ann — 1 var.
- c. Pill pika ilu peale, nutt suure naeru järel.
Plt (Luu) — 1 var.
- d₁. Pill tuleb pika ilu järele, nutt suure naeru järele.*
* järel (Amb, Rap v. Mär, Plt, Pal)
VMr, Amb, JN, Rap v. Mär (Poom), Plt, Ksl, Pal — 8(11) var.
- d₂. Pill tuleb pika ilu järele, nutt tuleb suure naeru järele.
Pil — 1 var.
- d₃. Nutt tuleb suure naeru järel, pill pika ilu järel.
JMD — 1 var.
- e. Pill tuleb pikke ilu järele ja nutt tuleb suurest nauramisest.
Kuu — 1 var.
- f. Pill pika ilu järel, nutt suure naeru järel.*
* järele (Puus.; SJN)
Puus. KH III¹² 79; SJN, Plt — 7(16) var.
- g. Pill pikast ilust, nutt suurest naerust.
Sim — 1 var.
- h. Pill tuleb pika ilu järele, nutt laia naeru järele.
Amb — 1 var.
- i. Pill tuleb pikkestä ilusta, nutt tuleb paljust nauramisest.
Kuu — 1 var.
- j₁. Pill tuleb pikkest ilust, nuttu kaua nauramisest.
Kuu — 1 var.
- j₂. Pill tuleb pikast ilust ja nutt kaua naeremisest.
Kuu — 1 var.
- j₃. Pill tuleb pikast ilust, nutt kaua naeremisest.
?Tor (õpil.) — 12(1) var.
- j₄. Pill tuleb pikkesta ilusta, nutt tuleb kaua naeremisest.
Kuu — 1 var.
- j₅. Pill tuleb pika ilu järele, nutt kaua naerjal.
Amb — 1 var.

- k. Pill pika ilu pääle, nutt kange naeru pääle.
Trt — 1 var.
- l. Nutt tuleb suure naeruga, pill pika iluga.
?Amb (Freimann) — 1?(1) var.
- H₂. Pill tulõ pikä ilo pääle, ikmine suurõ rõõmu pääle.
Plv — 1 var.
- H₃. Pill tuleb pikasta ilusta, nuttu noore naerudesta.
Kad — 1 var.
- I. Pill tule pika ilu pääle, hambahirv suure naaru pääle.
Kan — 1 var.
- J. Ikk tulõ ilu pääle, pill pikä naaru pääle.
Rõu (anon.) — 1 var.
- K. Kus naeru, seal nuttu; pill tuleb pikast ilust.
Kuu — 1 var.
- Vt. 7137 B.
- L_{1a}. Pill tuleb pika ilu pääle, lall laia rõõmu pääle.*
* tulõ (Trt), tule (TaL), tulõb (Võn); pikä (Võn); ilo (Trt, Võn); peale (Trt); laja (Trt, TaL, Võn)
TaL, Plv — 7 var.
- b. Pill tulla pikä ilu pääle, lall laia rõõmu pääle.
Plv — 1 var.
- c. Pill pika ilu pääle, lall laea rõõmu pääle.*
* pikä (Võn, Plv); ilo (Võn, Plv); laia (Võn, Ráp); peale (Ráp)
Võn, Plv, Ráp — 5 var.
- d. Pill pika ilu järele, lall laia rõõmu peale.
E: 70, Reiman EK I 277 — 1?(2) var.
- L₂. Pill pika ilo pääle, laul laia rõõmu pääle.
As (Pint) — 1 var.
- L₃. Pill pikä ilu pääle, larm laja rõõmu pääle.
Plv — 1 var.
- L₄. Pill pika ilo pääle, lull laia rõõmu pääle.
As (Pint) — 1 var.
- L_{5a}. Pill tuleb pika ilu pääle, lull tuleb lusti-rõõmu pääle.
Tln? (Kask), Vil (R. Kallas v. anon.) — 2(4) var.
- b. Pill tuleb pika ilu pääle, lull lusti-rõõmu pääle.
Ran — 1 var.
- M. Ära hõiska enne pulma; pill tuleb pika ilu peale, lull tuleb lusti-rõõmu peale.
?Pal (Karro) — 1?(1) var.
- Vt. 11587 C.
- N. Pill pikä ilu pääle, naar suure rõõmu pääle.
Nõo — 1 var.
- Oa. Pill tule pikä ilu pääle, naar tule suure nalja pääle.
Hel — 1 var.
- b. Pill pika ilu pääle, naar suure nalla pääle.
Ote — 1 var.
- P. Naer tuleb nafukese aja pärast, pill pika ilu pärast.
Hää — 1 var.
- Qa. Pill tule pikä ilu pääle, naar suure peeru pääle.*
* tuleb (Ran), tulõ (Võ); ilo (Võ); suurõ (Urv, Rõu)
Hel, Ran, Urv, Rõu, Võ (Schmidt) — 5 var.
- b. Pill tuleb iks pikä ilu pääle, naar suure peeru pääle.
Ote — 1 var.
- c. Pill tuleb pika ilu pääle, naar suure peerule.
Nõo — 1 var.
- d₁. Pill pikä ilo pääle, naar suurõ peeru pääle.
Ráp — 1 var.
- d₂. Pill pika ilu peale, naar suure peeru peale.
TMr — 1 var.
- e. Pill tuleb pika ilu perra ja naar suure peeru pääle.
Nõo (Leitu) — 1 var.
- R. Naar suure nalja pääle, pill suurõ peeru pääle.
Ráp (Lepson) — 1 var.
- S. Pill pikä ilu [pääle], naar pikä peeru pääle, toru tühjä tossu pääle.
toru = joru
San — 1 var.
- Ta. Pill tuleb pika ilu pääle, kusi kõva naaru pääle.*
* naeru (Krk); pikä (San)
Krk, San — 4 var.
- b. Pill tule pika ilu pääle, kusi kavva naaru pääle.*

* pikä (Hel), pitka (Rõu); kaua (Rõu);
naeru (Rõu)
Hel, TMr, Rõu — 3 var.

c. Pill tuleb pika ilu pääle, kusi kange
naaru pääle.
San — 1 var.

U. Pill tuleb pika ilu järele, kõha kange
naeru järele.
Pal — 1 var.

V_{1a}. Pill tuleb pika ilu järele, tants taari-
leiva järele.
SJn — 1 var.

b. Pill pika ilu järele, tants taari-leiva
järele.
Hls? (Jung), Trv, SJn — 4(6) var.

V₂. Pill pika ilu järele, tants taaripudi
järele.*
* järgi (Vil)
Hls, Vil — 2 var.

O. Pikalt ilult tõuseb pilli, naljastusest
näpistusta.
Wied. 152, Kas. Talur. Kal. (1881) 38,
Kündja nr. 49 (1883) 585 — ?(6) var.

A. Tüli tuleb tühjast talust, pill pikast
pidust.
Amb — 1 var.

Vt. 12687 C.

Vrd. Kp XII 127/8: Pikalt ilult tõuseb pilli, /
naljastusest näpistusta.

Vrd. kk: Pill tuli pika ilu järele (Puus. Eü I
30).

Vrd. 8877. Pisar pika pilli järele.

8855. Pilv tuleb ikka ilu peale.

7611. Nutt tuleb naerust.

8847. SELLE PILLI JÄRGI 'I JÖVVA
KIÄGI TANTSI, MIS UTTELUKU
MÄNG — 1 var.

Hel (Tomp).

Vrd. 8837. Ega iga pilli järele saa tantsida.

8848. ÄRA ANNA PILLI TEISE KÄTTE,
TA AJAB TA LÕHKI — 1(2) var.

Kär (Loiken).

Vrd. 8835. Anna pill hullu kätte, hull ajab pilli
lõhki.

8836. Anna pill latse kätte, laits aab pilli
lõhki.

8845. Pilli ära anna naise kätte, naine ei
oska mängi.

11653. Tark puhub pilli lõhki.

12363 H: Ei naene, hobune, pill ega kell ei
habemenuga ei kõlba teise kätte laenuks
anda.

8849. PILLAJA KITAB KOGUJAT —
1?(1) var.

?TMr (Sill).

Vrd. 4272, eriti B: Kogujal pillaja kannul.

8850. PILLAJAST SAA SANT, KOKKO-
HOIDJAST KUNINGAS — 1 kuni
4(16) var.

A. ———*

* saab; kokkuholdjast (trüklised; Vig)
Mihkla-Parlo-Viidebaum I 94, Viid. 110,
Huvit. V Lisa 16; ?Vig (Elsen), Vas (San-
der) — 1 v. 2(7) var.

Ba₁. Pillajast saab ori, aga kokkuhoidli-
kust kuningas.

Tõn. Täht. (1905) 36, (1908 nov., 1909
veebr., 1910 apr., 1911 nov.) — 1?(6) var.

a₂. Pillajast saab ori, kokkuhoidlikust ku-
ningas.

E 70 — ?(1) var.

b. Pillajast saab ori, kokkuhoidjast ku-
ningas.

E₂ 29; ?Krl (Toom) — 1?(2) var.

8851. ÄRA PILLA KÖRGELT, JUNN SAAB
HAIGET — 1 var.

Ksl (Mauer).

8852. PILLIMEEST JA PILLIMEHE
SÕPRA ÄRA LÕÖ — 1 var.

Hää (Mäesalu).

8853. KES PILVE SILMI VAATAB, SEE
KUIVA TÖÖD EI SAA — 1 var.

Vig (Valdt).

8854. KÕIK PILVED EI ANNA VETT —
3—7(23) var.

A. ———

Wied. 74, Kündja nr. 38 (1883) 454, Kündja
EKÖ₂ 80, CRJ KLR I 141, Pet. EKLR I 67,
E 41, E₂ 10, Kask-Puusepp-Vaigla 10, Norm.
77 — 1(11) var.

Ba. Kõik pilved ei anna vihma.

Ol. Lisa nr. 11 (1888) 174, Is. Kal. (1904)
210 — 1?(4) var.

b. Kõik pilved ei anna vihma, mis mus-
tavad.

?Tin (Keller) — ?(2) var.

c. Kõik pilved ei tuo vihma.*

* too (Kul)

A. Källo (Lüg) seletus: «Tieb tüöd, aga lüüb läbi, mida tienib.»

?Lüg, Kul — 1 v. 2(2) var.

d₁. Iga pilv ei too vihma.

Puus. Eü 1 24; ?Kam (Relli) — ? kuni 2(3) var.

d₂. Ega iga pilv ei too vihma.

Aks (Blaubrik) — 1 var.

8855. PILV TULEB IKKA ILU PEALE

— 1?(2) var.

Wied. 152, Kündja nr. 49 (1883) 585.

Vrd. 8846. Pill tuleb pika ilu peale.

8856. EGA PIMEJÄL PIITSA OLE —

6(10) var.

A_{1a1}.

M. Odenbergi seletus: öeldakse argadele. Kuu — 3(4) var.

a₂. Ega pimedal piitsa ole.

Norm. 138, EKMS IV 427; Kuu (õpil.) — 1(3) var.

b. Pimedal pole piitsa.

Kuu (õpil.) — 1 var.

A₂. Ära karda pimedat, pimedal ei ole piitsa.

Kuu — 1 var.

B. Ega pimedal piitsa ole ega valgel vatsa.

?Kuu (Jahe) — ?(1) var.

8857. EGA PIME PAKS OLE, ET LÄBI EI PÄÄSE — 1?(3) var.

E MVH 70.

8858. EGA PIME PEALE TULE* — 11(12) var.

* piale (Amb), pääle (Kuu)

D. Pruhli (Hlj) seletus: pimedas käimise kohta. A. Ploompuu (Kuu) seletus: kui mõni pimedust kardab. J. Saalverki (Jür) seletus: nii ütleb julge inimene öösel pimedas teele minnes. E. Poomi (Rap v. Mär) seletus: öeldi, kui keegi kaebas, et on pime ega näe kuhugi minna.

E MVH 70; Hlj, Rak, Sim, Amb, Kuu, Jür, Rap v. Mär.

8859. KA PIME HOBUNE LEIAB OMA TEED KOJU POOLE — 2 var.

A.

VMr (V. Lurich) — 1 var.

B. Küll kodo puole on jalad.

A. Källo seletus: «Hobone kodo puole ki-pub, ei ole vaja johnida.»

johnima = sundima

Lüg — 1 var.

Vrd. 4148. Küll koer teed koju leiab.

8860. KAS NO PIMME PIMEDUST TAGA EI AA — 1 var.

Ote (Parts).

8861. MIDAGI EI SAA NII PIMEDAS TEHTUD, MIS MITTE VIIMAKS VALGE ETTE EI TULEKS — 3(5) var.

a.

Wied. 115, Kündja nr. 44 (1883) 525 — 1(3) var.

b.

Mis pimmed tetäs, küll tuu tule üts-körd valge ette.

Räp (Poolakess) — 1 var.

c.

Mis sa pimedas teed, see tuleb puha valge ette.

Hää (Mäesalu) — 1 var.

Vrd.

Gressel (1880) 61: Mis pimedas ja salaja tehakse, tuleb ikka varem ehk hiljem valguse ette, ja iga töö saab oma palga.

Vrd.

9310. Küll tuleb viimaks keik päevavalgele.

10104. Midagi ei ole salaja tehtud, mis kuu, päeva all pole nähtud.

84. Aeg toob asja valge ette.

8497. Midägi ei ole nii pleneld kehrätüd, et sie viimaks pälvävalgele ei tule.

8862. MIS PIMEDAS TEHAKSE, SII KATUKSELLE KUULUKSE — 1 var.

Vil (Takk).

Vrd.

174. Mis ahu takan tetäs, tuu katussõ pääl kuulutõdas.

8863. PIMEDAL ON SILMAD SÖRMEDE OTSAS — ?(17) var.

a.

Niggol VKÖR^s 148 — ?(12) var. Vene vs tõlge.

b.

Pimeda silmad sõrmede otsas.

E 70, E^s 18 — ?(5) var.

8864. PIMEDATE SEAS ON ÜHE SILMAGA MEES KUNINGAS — 2 v. 3(4) var.

a.

Körber VRMK 55, Norm. 57 — 1(2) var.

- b. Pimedate hulgas on ka ühesilmaline kuningas.
?Kam (Relli) — 1?(1) var.
- c. Ühesilmaline on kuningas pimedate seas.
VII (Kala) — 1 var.
- Vrd. Virul. Lisa nr. 5 (1886) 69: Pimedate maal on ka ühesilmaline inimene suur iludus (egiptuse vs.).
- 8865. PIME EI VÕI PIMEDALE TEED JUHATADA** — u. 35(46) var.
- A_{1a1}. — *
* juhata (Trv)
Trv, Hlj — 2 var.
- a₂. Ega pime või pimedale teed juhata.
Jõh — 1 var.
- a₃. Pimme ei või tõsele pimmele tiid juhata.
Ote — 1 var.
- b. Ega pime näe pimedal teed juhata.
Saa — 1 var.
- c₁. Pime ei või pimedale teed näita.*
* näidata (Pal)
Kaa, Pal (Karro) — 2(4) var.
- c₂. Ega pime pimedale tiid või näidata.
Ksi — 1 var.
- d₁. Pime ei saa pimedale teed näidata.
Jänes-Parlo 6; Pal (Karma) — 1 v. 2(2) var.
- d₂. Pimme ei saa pimmel teed näuta.
Krk — 2 var.
- e. Pimme ei saa' olla' pimmele tiinäütä-jäs.
Räp — 1 var.
- f. Ega pime või pimedad juhata.
Hil (Tikerpuu) — 1 var.
- g. Pime ei või pimedad talutada.
Hlj — 1(2) var.
- A₂. Kuis pimme võib pimmele tiid juhata.
Hel — 1 var.
- A₃. Mis pime mingu pimedale teed näitama.
E. Poomi seletus: «Õeldi siis, kui kaks valdlesid ja üksteise mõttest aru ei saanud.»
Räp v. Mär — 1 var.
- Ba₁. Sõge ei või sõgedale teed juhata.*
* sõkke (San)
Norm. Cl. 31; San — 2 var.
- a₂. Sõkõ või j sõgõhõllõ tiid juhata'.
Rõu — 1 var.
- b. Sõkõst ei saa sõkkõlõ tii juhatajat.
Vas — 1 var.
- Ca. Pime ei või pimedat ega teine rumal teist juhata.
Sannumetoja II (1849) 57 — 1 var.
- b. Pime ei näitä pimedale teed egä rumal ei õpetä rumalat.
Lüg — 1 var.
- *
- Da. Pime ei või mitte nägijale teed juhata.
VII — 1 var.
- b. Pime ei saa näidata nägijale teed.
EKMS III 176 — 1 var.
- Ea. Ega pime või pimedal teed juhata, nad langevad mõlemad auku.
Hls (Sõggel) — 1(2) var.
- b. Pime ei saa pimedale teed juhti, siis lähvad mõlemad auku.
Krk — 1 var.
- c. Ega pime näe pimedal teed juhata, üks nad mõlemad auku ei lange.
Hls — 1 var.
- d. Pime näitab pimedale teed, mõlemad langevad auku.
Pal — 1 var.
- e. Pime hakkab pimedale teed näitama, aga auku kukuvad mõlemad.
Vig (Aitsam) — 1 var.
- f. Pümme lätt pümmele tiid juhata, peräkõrd satasõ mõlõmba hauda.
Rõu — 1 var.
- g. Ega pime näe pimedale teed juhata, nad kukuvad mõlemad kraavi.
Saa v. Hls (Sõggel) — 1 var.
- h. Kui juhib pime pimedat, siis kukuvad mõlemad kraavi.
Hls (õpil.) — 1 var.
- i. Kui pime juhib pimedat, kukuvad mõlemad auku.
?Kei (õpil.) — ?(1) var.
- F₁. Kas sõko sõgõ'õlõ tiid saa juhata; ku sõkõ sõgõ'õlõ tiid lätt näütämmä, sõs satassõ mõlõmba kraavi.
Plv — 1 var.
- F₂. Ega sõge sõgedale teed või juhata, nad langevad kraavi mõlemad.
Tln — 1 var.
- G. Kui pime läheb nägijalle teed juhata, siis langevad mõlemad.
Tõn. Tähtn. (1901, 1910 juulil, 1911 okt.) — ?(3) var.

tama, siis eksuvad mõlemad.
Kuu — 1 var.

- b. Läheb pime nägijale teed juhutama, siis eksivad mõlemad.

Tõn. Täht. (1909 okt.) — ?(2) var.

Vrd. Matt. 15,14: Agga kui jõggedale teed juhatab, siis langevad nemmad mõlemad kaewandusse.

Luuka 6,39: Kas pimme võib pimmedale teed juhutada: üks nemmad mõlemad auko ei lange?

Vrd. Kõrber VRMK 41 ja 52.

Vrd. kk: Pime näitab pimedale teed (Ha); Pime juhatab nägijale teed (Tor).

8866. PIME KANA EI LEIA TERA — 3(7) var.

Aa. _____

Pst (Raudsep) — 1(3) var.

- b. Ega pime kana tera ei leia.

Tt (õpil.) — 1 var.

- B. Pime kukk ei tunne tera.

Trv — 1(3) var.

Vrd. 8867. Pime kana leiab ka tera.

8867. PIME KANA LEIAB KA TERA — u. 70(87) var.

A_{1a1}. Pime kana leiab tera.

Saa, Pst, Vil, Kod, Äks, Trt — 7 var.

a₂. _____*

* pimme (Hel, Ráp), pümme (Rõu, Vru, Se); lõudab (Kuu), lõud (Võ), lõvab (Käl), lõvvab (Ran), leid (Hel); kah (Ran), kua (Rak); terä (Kuu, Hel, Ran, Võ), terakese (Vas v. Se), teräkese (Vas v. Se)

J. S. Soosteri (Käl) seletus: rumala kohta, kui see juhtub tõtt või midagi mõistlikku ütlemata. E. Ennisti (Rei) seletus: selle kohta, kes juhtumisi või kogemata midagi saab. P. ja J. Einerite (Hel) seletus: kui looliks arvatu juhtumisi mõne asjaga toime tuleb. J. Tähe (Vil) seletus: «Kui mõnele juhmpäälle õnn vastu tuleb.»

Laakm. ER Kas. Käl. (1887) 48, Kmpm. KLR I^a 119, E 70, E² 18, Puus. EKGr. 30, Kask-Vaigla-Veski I Ak 22, Norm. 266, EKMS IV 757; Hlj, Rak, Kuu, Juu v. Vän (Virkus), Kul, Käl, Rei, Muh, Tõs, Tor, Hel, Vil, Plt, Lal, Trt, Ran, Rõu, Vru, Ráp (Lepson), Vas v. Se (Sandra) — u. 30(38) var.

a₃. Ka pime kana leiab tera.*

* lõudab; terä (Kuu)

Kuu, Tt (S. Veske) — 2 var.

?Ran (Raag) — 1?(1) var.

Ha. Kui pime lähtub nägijale teed juha-
a₄. Küll pimme kana lõudab kah terä.

L. Taki seletus: kui rumal inimene midagi saab.

Hls — 1 var.

- b₁. Pime kana leiab vahest ka tera.*

* leid; vahel; kah (Trv)

Hlj, Kuu, Hls, Trv, Plt — 5(6) var.

- b₂. Pime kana leiab ka vahest tera.*

* pimme (Ote); leid (Trv), lõid (Ote), lõüd (Ote); vahel (LNg), vaest (Trv), vahõl (Ote); kah (Ote); terä (Ote)

Wied. 152, Kündja nr. 49 (1883) 585; LNg, Vän, Trv, Plt, Ote — 7(9) var.

- c₁. Pime kana leiab ka mõnikord tera.

Vän — 1 var.

- c₂. Pümme kana lõud kah mõnikord terä.

Rõu — 1 var.

- d. Pime kana juhtub ka tera leidma.

SJn — 1 var.

- e. Pümehele kanalõ trehväs ka terä noki vaihõlõ.

Se (Savala) — 1 var.

- A₂. Pime kana leiab ka ivakese.

Tln — 1 var.

- A_{3a}. Pime kana leiab koa odraiva.

EKMS IV 757; VMr, Rap v. Mär (Poom) — 2(3) var.

- b₁. Pime kana leiab ka vahest odraiva.*

* koa; odraiba (Rap v. Mär)

E. Poomi (Rap v. Mär) seletus: «Õeldi selle kohta, kui kellelgi kogemata midagi õnneks läks, mida ei teadnud ette arvata.» Tln, Rap v. Mär — 2 var.

- b₂. Pime kana leiab vahest ka otraiva.

Rak — 1 var.

- b₃. Pime kana leiab ka mõnikord odraiva.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

- A₄. Pime kana leiab vahel ka kogemata õtratera.

Jõh — 1 var.

- A₅. Pime kana leiab ka nisuiva.

Pil — 1 var.

- B. Pümme kana lõud kah suutäve.

?Se (Toomemägi) — 1?(1) var.

- C. Pime kana leiab ka tera ja joomar naise.

Päss PJs 560; Rak (Tamm) — 1(4) var.

- D. Pime kana leiab tera ja magaja kasile juokseb hiir ka suhu.

Jõe — 1 var.

Vt. 6296 E.

- E. Pimõ kana otsib tera.

- F. Pime kana nokib alati kõhu nisu täis isegi liivalasust ja saepurhunnikast. ?Var (Männiksoo) — 1?(1) var.
- Ga. Pime kukk lõuvab ka terä.
Pst — 1 var.
- b. Pime kukk leiab viljatera.
E. Poomi seletus: «Oeldakse rumala õnne kohta.»
Rap v. Mär — 1 var.
- Vrd. kk: Pime kana leidis kua tera (Trm); Nüüd on pime kana tera leidnud (Hls); Just kui pimme kana leidis terä (Juu).
- Vrd. 8866. Pime kana ei leia tera.
11947. Terane kana leiab terakesi.
8868. PIME PEAB, SÖGE SÖKUB — 5(9) var.
- Aa. —*
* sõtkub (trükised)
Wied. 152, Kündja nr. 49 (1883) 585, EKMS III 176; TMr — 1(4) var.
- b. Küll pime ära peab, küll sõge ära sõkub.
TMr — 1(2) var.
- Ba. Pime jalg peab, sõge jalg sõtkub.
EKMS III 175 (< Piv) — 1 var.
- b. Vai ep pime jalg pida, sõge jalg ei sõtku.
MMg — 1 var.
- c. Sökkõ jalg sökk, pimme jalg pida.
Räp — 1 var.
8869. PIME VÖIB KEPIGA ÄRA TUNDA — 1?(1) var.
E MVH 87.
8870. PIME ÄRGU NAERGU PIMEDAT — 1(8) var.
- A. —
TMr (anon.) v. Vru (R. Kallas) — 1(3) var.
- Ba. Pime ei pea mitte jalutumat naerma.
W. Norm. UVkÖr 62, Wied. 152, Kündja nr. 49 (1883) 585 — ?(4) var.
- b. Pime ärgu naergu lonkajat meest.
Körber VRMK 44 — ?(1) var. Vene vs tõlge. B-red. tervikuna pärineb vene repertuaarist.
8871. PÜMMEL SOEL OM ÖKS ÖNNÖ — 1 var.
Se (Kirss).
Vrd. kk: Mul läts ku pümmel soel (Se); Õnne kui pümmel soel (Ote).

Vrd. 4070, eriti B: Hundil hundi õnn.

8872. KESSI KIK PINNU PIAT, SII KIK MARJA MAITS — 1 var.

Krk (Hünersonld).

Vrd. 7631. Kes kõik nõmmed kõntsib, see kõik marjad maitseb.

8873. PINGU PERÄST PESSETÄS, MÜTA PERÄST MÜTETÄS, JÄMME PERÄST JÄTETÄS — 1(4) var.

a.

J. Poolakessi seletus: «Kui pink lõngal sees on, siis läheb lõng katki, mütt puutub ka ette, aga jämme ja tasane lõng kannab kududa, ei tee takistust.»
Norm. 150; Ráp — 1(3) var.

b. Pingu pärast peksetakse, müta (= tombu) pärast mütetakse, jämeda pärast jätetakse (peksmata).
EKMS IV 912 — ?(1) var.

8874. PAREM ON PINGI ALL RAHUGA KUI PINGI PEAL RAHUTA — 1(6) var.

Wied. 147, Kündja nr. 48 (1883) 573, E 68, E² 50.

8875. MEIE PIRIT PINNAB LANGA, KUI KALAD KARILLA KÄIVAD — 1(4) var.

Norm. 70, EKMS I 455 ja 1190; Kuu (Penna, Luud).

Kõnekäänuna kasutamise võimalus tõenäoline.

8876. PIRR-PARR TEHTUD, LIRR-LARR LÖHUTUD — 1 var.

Vän (Peterson).

8877. PISAR PIKA PILLI JÄREL — 3 v. 4(4) var.

a.

Hls? (Jung), Trv (Pausk) — 2 var.

b₁. Pisar pilli järel.

SJn (Kielas) — 1 var.

b₂. Pisar ika pilli järel.

?SJn? (Ruhs?) — 1?(1) var.

Vrd. 8846. Pill tuleb pika ilu peale.

8878. KES PISUKSEGA RAHUL EI OLE, SEE SUURT EI SAA — 3 var.

Aa.

Tt (Veske) — 1 var.

b. Kes raasiksege rahul ei ole, see suurt ei saa.

Ti (Veske) — 1 var.

B. Kes veidit ei võta, see pal'lund ei saa.
Kan (Tedder) — 1 var.

8879. KUI PISIKESES EI OLE USTAV, SIIS POLE SUURES KAH — 2 kuni 3(4) var.

Aa. Kes usutav ei ole väikesin asjun, see ei ole suurin eälgi.

?Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.

b.

Pöi (R. Viidalepp) — 1 var.

B. Kes üle pisku truu ei ole, see ei ole ka üle palju.

Sannumetoja III (1850) 196 — 1 var.

Vrd. Luuka 16,10: Kes keigewähhema sees us-taw on, se on ka fures ustaw: ja kes keigewähhema sees üllekohtune on, se on ka sure sees üllekohtune.

Vrd. 14880. Kes ühes truu, see teises truu.

8880. MIDA PISEM KEHA, SEDA SUUREM SÜDA — 1(8) var.

Wied. 115, Kündja nr. 44 (1883) 525, E 54, E² 21, Puus. Eü I 112.

Vrd. kk: Tigidal inimesel üeldakse süda suu-rem olema kui ta ise on, et ei mahu sisse (Jür).

8881. MIDA PISEM PADA, SEDA PAREM LIHATOKKI PUUDA — 1 var.

SJn (Johannson).

8882. PAREM PISIKE PINGUTUS KUI SUUR NÄLG — 1 var.

Kuu (T. Ploompuu).

8883. PAREM PISUKE PEREMEES KUI SUUR SULANE — u. 10(29) var.

A₁a₁.

* pisike (VII); peremiis (VII, Nõo)

Wied. 148, Kas. Talur. Kal. (1880) 42, Kündja nr. 48 (1883) 573, E 68, E² 29, Viid. 110, Kask-Vaigla-Veski I Ak 22, Norm. 127, EKMS I 662 ja IV 286; Sa, Vil? (Nigul), Nõo — 4(21) var.a₂. Parem pisike peremees olla kui suur sulane.

Kan — 1 var.

a₃. Parem ole pisike peremees kud suur sulane.

Pöi — 1 var.

b₁. Paremb väikene peremiis ku suur sulanõ.

Võ (anon.) — 1 var.

b₂. Paremp väike peremiis kui suur sulane.

?Ote (Kroon) — 1(1) var.

A₂. Parem oma veike peremees kui teise mehe suur sulane.

Pal — 1 var.

A₃. Veike peremees ja suur sulane.

Lai — 1 var.

B. Vaene peremiis võip enämb tetä kui rikas sulane.

Norm. 127; Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.

Vrd. 1126. Paremb hää sulanõ ku halv peremiis.

11511. Parem suure talu sulane kui pisike talu peremees.

9205. Paremb põrguh peremiis kui talvah sulanõ olla.

10671. Kes sulaseks suur on, see on peremeheks pisukene.

8884. PISIKE LAPS VAEOTAB PÖLVE PEAL, SUUR SÜDAME PEAL — 12 kuni 15(23) var.

A₁a₁.

* vajutab (trükkised)

Norm. 168, Vih. VER 187; Vän (Peterson) — 1(3) var.

a₂. Pisike laps vajutab põlve peale, suur südame peale.

EKMS II 439 — 2(1) var.

b. Lapsõd enne tallavad põlva ning pärast hakkavad südant tallama.

Khñ — 1 var.

c. Laa tantsib põlve pääl, kiela siis, kui tantsib südamme pääl.

Lüg (Källo) — 1(2) var.

d. Veike issub põlve pial, suur issub südame pial.

Kod — 1 var.

A₂. Noorelt põlve peal, vanalt südame peal.

Kel — 1 var.

B₁. Este talluvad süles, perä südamme pial.

Lüg — 1 var.

- B₂. Vähikäse lapsega tunned raskust süles, suurega süämes.
Kuu — 1 var.
- Ca₁. Latse saiswa väikoh varbaste pääl, suureh süäme pääl.
Se — 1 var.
- a₂. Lapsed seisavad väiksel varvaste peal, suurelt südame peal.
Norm. 168, EKMS II 439 — ?(3) var.
- b. Väiku latse saiswa varbaste pääl, suure süäme pääl.
Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.
- Da. Kui laps pisike, astub ema jala peale, kui suureks saab, astub südame peale.
Tür — 1 var.
- b. Kui laps veike, astub ema jala peale, kui suureks saab, astub südame peale.
Tür — 1 var.
- Ea. Veikesed lapsed astuvad ema põlle peale, suured lapsed astuvad ema südame peale.
Meelej. nr. 7 (1885) 29 — 1?(1) var.
- b. Väikesed lapsed istuvad ema põlle pääle, suured lapsed aga ema südame pääle.
Linda nr. 34 (1896) 519 — 1?(1) var.
- F. Väiksed lapsed sõkuvad vanematel riiete pääl, suured sõkuvad südame pääl.
Hää — 1 var.
- G. Laps on väike, astub ema kleidisaba peale, laps kasvab suureks, astub ema südame peale.
?Trt (Hildebrand) — 1?(1) var.
8885. PISIKE MEES PIIMAHABE, SUUR MEES SUITSUHABE, VANA MEES VAIGUHABE — 2 var.
- a. —
Hää (M. Martinson) — 1 var.
- b. Pisike Mihkel piimahabe, suur Mihkel suitsuhabe, vana Mihkel vaiguhabe.
Vän — 1 var.
8886. PISIKE MEES, PISIKE MEEL — 1—2(3) var.
- A. —
Krj (Allas) — 1 var.
- B. Pisukene mees, pisukene mõistus.
Borm Er Kal. (1871) 64 — ?(1) var.
- C. Kes väike mees, sel väike aru.
?Hls (Söggel) — 1?(1) var.
- Vrd. kk: Pisike mees ja pisike meel ka (Krj); Pikk miis, lühike miil (Hls); Pikk mees, lühike aru (Saa).
- Vrd. 8797. Mida pikem mees, seda pikem meel. 6674, näit. B: Kuidas mees, nõnda mõistus. 6499. Igal mehel oma meel.
8887. PISIKENE PIND SÖRMES TEEB PALJU VALU — 1?(5) var.
- A. —
?Saa (Söggel) — 1?(2) var.
- B. Pisikene pind sõrmes, suur valu.
E² 86 — ?(3) var.
8888. PISIKE PADA KEEDAB PAREMA LEEME — 4(9) var.
- A. —
E 70, E² 86; Rap (Uustalu) — 1(4) var.
- Ba. Pisükäne pada keitab parema subi.
Kuu (Odenberg) — 1(3) var.
- b. Pisike pada keedab magusa supi.
Ann — 1 var.
- C. Pisuke potike kiit üks magusat putru.
Hel — 1 var.
- Vrd. 8896. Pisukene pajakene, magusam rojakene.
8199. Suur pada, lahja leem.
8889. PISIKE PALVE AITAB ENNEM KUI SUUR SUURUSTAMINE — 2 var.
- a. —
Trt (Eisen) — 1 var.
- b. Pisike palve aitab rohkem iki kui suur suurustamine.
Tor — 1 var.
8890. PISIKESE PULLI PUSKLEMIN TEEB MÕNIKORD ISEGI VAGUSA HÄRJA VIHASEKS — 1?(1) var.
- ?Jür (Luu).
8891. PISIST HAAVA PEAD SA HOOLEGA HOIDMA, SUUR HOIAB ENNAST ESEGED — 1 v. 2(4) var.
- a. —
Hil (Tikerpuu) — 1 var.
- b. Pisikest haava pead sa hoolega hoidma, suur hoiab ennast isegi.
Norm. 206 — ?(1) var.
- c. Pisikest haava pead arstima, suur hoiab ennast isegi.
EKMS III 1296 ja IV 869 — 1?(2) var.

8892. PISUKA KALA ON SUUREMA SUOMAAIG — 1(3) var.

Norm. 102; Kuu (Kronström).

8893. PISUKE AJAB SUURE NURKA — 1(5) var.

Norm. 165, EKMS III 519 ja 1062; Krj (Allas).

Vrd. kk: Pisine on suure nurka ajand (Jäm); Tillike om suure nurka tõuganu 'naisel on laps sündinud' (Trv).

Vrd. 14468. Väikene käänd suure sällile.

8894. PISUKE KALA LAUA PEÄL ON PAREM KUI SUUR KALA JÕE SEES — 1?(1) var.

Körber VRMK 56.

Vrd. 3710. Pareim klisk kottis kui säinas mõttes.

8895. PISUKE KOTT TALUB SUURT KOTTI — 1 var.

Khk (Kõögardal).

8896. PISUKENE PAJAKENE, MAGUSAM ROJAKENE — 2(5) var.

a. Tor (Volmerson) — 1(2) var.

b. Väike pajake, magus rooke. E. Normanni seletus: «Väiksemal perel parem toit.»

Vrd. Norm. 160, EKMS IV 24; Prn — 1(3) var. mst: Pisuke pajake, magus roake? 'Pähkel' (Tor).

Vrd. 8888. Pisike pada keedab parema leeme.

8897. PISUKESED LAPSED, PISUKENE MURE, SUURED LAPSED, SUUR MURE — 10(35) var.

A. Pisukesed lapsed, pisuke mure.*
* pisukene (Kmpm.)

* Helle 351, Hupel 114, Čelak. 402, Poromenski EGr. 212, Wied. 153, Kündja nr. 49 (1883) 585, KAH EKAI 156, Kmpm. KH 36, Kmpm. KLR 359, Kmpm. KLR II° 348 — 1(16) var.

*
Pisukesed lapsed pisuke mure, Heint Sinder, Heint Sörgen.

Ba₁. Pisuke laps, pisuke mure, suur laps, suur mure.
Vil — 1 var.

a₂. Hls (Jung) — 1 var.

a₃. Pisikesed lapsed, pisike mure, suured lapsed, suured mured.
Kuu — 1 var.

a₄. Pisukesed lapsed, pisukesed mured, suured lapsed, suured mured.*
* pisikesed (E)
Körber VRMK 61, E 71, E² 86 — 2(5) var.

a₅. Pisukesed lapsed, pisukesed muretsused, suured lapsed, suured muretsused.
Wied. 153, Kündja nr. 49 (1883) 585 — 2(2) var.

b₁. Veiksed lapsed, veike mure, suured lapsed, suur mure.
Trv v. Rõu (Slipsen) — 1 var.

b₂. Väiku latse, väiku murre, suure latse, suure murre.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

b₃. Lapsed veiksed, mured veiksed, lapsed suured, mured suured.
Kod — 1 var.

c. Suur laps, suur mure, väike laps, väike mure.
Norm. 168; Rap — 1(2) var.

d. Suured lapsed, suured mured, tilluksed lapsed, tilluksed mured.
Vil — 1 var.

e. Lapsed pisikesed, pisut muret, lapsed suured, palju muret.
Pha? (anon.) — 1(3) var.

8898. PISUKESED PAJAD AJAVAD RUTTU ÜLE — 3(19) var.

a. Wied. 153, Kündja nr. 49 (1883) 585, Kmpm. KH 36, Kmpm. KLR 359, Kmpm. KLR II° 348, EKMS IV 680 — 1(10) var.

b. Pisikesed pajad keevad ruttu üle.
E 71, E² 86 — 2(4) var.

c. Väikse paa keeve ruttu üle.
Trv — 1(2) var.

d. Veike pott keeb ruttu üle.*
* väike (EKMS)
EKMS IV 680; Amb — 1(2) var.

e. Väike pott käib ruttu üle.
EKMS IV 680 — 2(1) var.

8899. PISUKE USS TEEB SUURE[LE] HÄRJALE OTSA PÄÄLE — ?kuni 2(6) var.

a. — *

* ots (Körber); peale (Körber, Loorits, Norm.)

Körber VRMK 42, Loorits VrP 35, Norm. 265; ?Mus (Miller) — 1?(5) var. Ka Milleri tekst võib tagasi minna Körberli teosele, milles lk. 42 on trükitud rooma vanasõnade eestikeelseid tõlkeid.

- b. Pisikene uss teeb suure härjale otsa. Sirvil. (1898) 60 — 1?(1) var.

8900. UHE PISIKESE VIISIGA TOUSEB SUUR SÜÜ — 1?(1) var.

Wied. ESSr 1381.

8901. ENAM SAAB IKKA PISKUST TÖÖST KUI SUUREST SEISUST — u. 90(155) var.

- A_{1a1}. Pisikesest tööst saab enam kui suurest seisust.

Wied. 153, Kündja nr. 49 (1883) 585, Org 48, Raud VMJ 218; Vil (Suurkask) — 2(7) var.

- a₂. Pisset tööst saab änam kui suurest seisust.

Mih (Piile) — 1 var.

- a₃. Piskust tööst saab enam kui suurest seisust.

E 71, E³ 66 — 2(5) var.

- a₄. Püske tööst saab änam kud suure seisust.

Hil (Tikerpuu) — 1 var.

- a₅. Piskust tööst saab ikka enam kui suurest seisust.*

* pisukesest (Kre)

Kre (Rüitel), VII, Sa (Veäster) — 3 var.

- b₁. Pisikesest tööst saab enam kui suurest seisusest.

?VJg (õpil.), Plt (Luu) — 1 v. 2(3) var.

- b₂. Piskust tööst saab ikka enam kui suurest seisusest.

Juu — 1 var.

- c. Pisukesest tööst saab ikka rohkem kui suurest seisusest.

Kär — 1(2) var.

- d₁. Piskust tööst saab enam kui suurest seisemisest.*

* kut (Kaa)

Wied. 152, Kündja nr. 49 (1883) 585; Kuu (Vilbaste), Krj (Ohakas), Kaa — 4 kuni 6(11) var.

- d₂. Piskust tööst saab ikka enam kui suurest seisemisest.

Kär — 1 var.

- e₁. Piskust tööst saab rohkem kui suurest seisemisest.

Mus, Kär, Kre (õpil.) — 4 var.

- e₂. Piskust tööst saab ikka rohkem kui suurest seisemisest.

Krj — 1 var.

- f. Piskust tööst enam kui suurest seisemisest.

Põl (õpil.) — 1 var.

- g. Piskusest tööst tuleb enam kasu kui suurest seisemisest.

Põl — 1 var.

- A₂. Pisut tegemesest saab enam kui palju seisemisest.

Trv — 1 var.

- A_{3a1}. Enam saab pisukesest tööst kui suurest seisust.

Viid. 109, Mikhla-Parlo-Viidaalepp 1² 114 — 2(2) var.

- a₂. Änam saab piskust tööst kui suurest seisust.

Vän — 1 var.

- a₃. Enam saab pisku tööst kui suure seisust.

Ris — 1 var.

- a₄.

Wied. 32, Kündja nr. 32 (1883) 383; Rap v. Mär (Poom), Mär — 3—5(6) var.

- b₁. Enam saab pisukesest tööst kui suurest seisusest.

Tür — 1 var.

- b₂. Enam saab ikka piskust tööst kui suurest seisusest.

Wied. 32, Kündja nr. 32 (1883) 383 — 1(2) var.

- c₁. Enam saab piskust tööst kui suurest seisemisest.

Jäm — 2 var.

- c₂. Änam soab ikka piskust tööst kut suurest seisemisest.

A. Ranna seletus: virgutus lastele, kes midagi teha ei taha.

Põl — 1 var.

- A_{4a}. Ennemine saab pisikesest tööst kui suurest seest.

Vig — 1 var.

- b. Ennem saab piskust tööst kui suurest seisemisest.

Põl — 1 var.

- A₅. Parem piskust tööst kui suurest seisust.

Tõn. RP 299 — 2(1) var.

- A₆. Enam saab ikka piskust teust kui suurest seisust.
Sjn — 1 var.
- A₇. Parem on pisut tegemisest kui suurest seismisest.
Saa — 1 var.
- B_{1a}. Pisike töö enam kui suur seisk.
Vän — 1 var.
- b. Pisike töö on änam kut suur seisus.
Mus — 1 var.
- B₂. Pisuke tüü toidab rohkem kui suur seisus.
Hls — 1 var.
- B_{3a}. Parem pisuke töö kui suur seisk.*
* pisike; seis (Vig)
NP 14; Vig (Prilimets), Vil (Leoke) — 2(3) var.
- b. Parem pisuke töö kui suur seismine.
?Vig (Prilimets) — 12(1) var.
- C. Parem pisut teha kui palju seista.
?Vil (Leoke) — ?(1) var.
- *
- D_{1a1}. Väikesest tööst saab enam kui suurest seisust.*
* veiksest (Vil)
Noa, Vil — 2 var.
- a₂. Veiksest tööst saab ikka enam kui suurest seisust.*
* väiksest (Hls)
Juu v. Vän (Virkus), Tor, Hls? (Jung) — 3(4) var.
- b₁. Vähest tööst saab rohkem kui suurest seisust.
Hls — 1 var.
- b₂. Veiksest tööst saad rohkem kui suurest seisust.
Plt — 1 var.
- b₃. Väiksest tüüst saavet rohkep ku suurest seisust.
Krk — 1 var.
- D_{2a}. Veiksest tegemisest saab ikka enam kui suurest seismisest.
Plt (Luu) — 1 var.
- b. Veiksestki tegemisest saab rohkem kui suurest seismisest.
KJn — 1 var.
- D_{3a1}. Enam saab veiksest tööst kui suurest seisust.
Kel, Pil — 2 var.
- a₂. Enam saab ikka veikesest tööst kui suurest seisust.
Wied. 32, Kündja nr. 32 (1883) 383, OM nr. 2 (1890) 86 — 1(4) var.
- a₃. Änam soad ikke vähä tööst kui suurest seisust.
Koe (Schultz) — 1 var.
- b. Änam väiksest tööst kui suurest seisust.*
* enam (Tt)
Saa (Tiltus), ?Tt (Eisen) — 1(2) var.
- c. Rohkem väiksest tööst kui suurest seisust.
Hls (õpil.) — 1 var.
- d. Enam saab ikka veikesest tööst kui suurest seisusest.
Wied. 32, Kündja nr. 32 (1883) 383 — 1(2) var.
- e. Enam saab veiksest tööst kui suurest seismisest.*
* enam; väikesest; seismisest (TMr)
Saa (Söggel), TMr — 2(3) var.
- f. Rohkem saab väikesest tööst kui suurest seismisest.
Ris — 1 var.
- D_{4a1}. Enne saab väikse tööst kui suure seisust.
Saa — 1 var.
- a₂. Ennem saab väikesest tööst kui suurest seisust.
M. Mäesalu seletus: öeldi sellele, kes tõrkus odava töö puhul.
Hää — 1 var.
- a₃. Ennem saab ikka väiksest tööst kui suurest seisust.
Norm. 76; Tor — 1(2) var.
- b₁. Ennem saab väikesest tehiskui suurest seisust.
Vig — 1 var.
- b₂. Ennem saab ikka väiksest tehiskui suurest seisust.
Vig — 1(2) var.
- D₅. Rohkem saab ikka vähest tegemisest kui suurest seismisest.
Kõp — 1 var.
- E₁. Väike töö on parem kui suur seismine.
Kuusik KT 210 — ?(4) var.
- E₂. Parem veike töö kui suur seismine.
Kos — 1 var.
- *
- F₁. Väiksest tööst saab iki rohkemp kui suurest kurtimisest.
Hls — 1 var.
- F₂. Änamb saab väiksest tööst kui suurest kurdust.
Hls — 1 var.
- *

G_{1a}. Tühast tööst saab enam ku suurest seesust.
Tor — 1 var.

b. Tühjast tööst tuleb enam kasu kui suurest seismisest.
Emm — 1 var.

c. Tühjast tööst on rohkem kasu kui suurest seismisest.
Käi — 1 var.

G_{2a}. Enam tuleb ikka tühja tööst kui suurest seisust.
Käi — 1(4) var.

b. Enam saab tühjast tööst kui suurest seisust.
Trm — 1 var.

c. Enam asja saab tühisest tööst kui suurest seismisest.
?Vil (Leoke) — ?(1) var.

G_{3a}. Enne saab tühjast tööst kui suurest seisust.

Meelej. nr. 22 (1887) 175, Laakm. ER Kas. Kal. (1892) 14; PJg, Pär — 2(13) var.

b. Ennem saab tühjast tööst kui suurest seisust.*
* tühast (Kul)

Kmpm. KH 42, Kmpm. Klr 359, Kmpm. Klr II⁶ 348, Tander 39; Kul, SJn — 2(11) var.

*

H. Enam saab natukese tööst kui seismisest.
HMD v. Ris (Treumann) — 1 var.

* *

I. Väike tegemine on paremb kui suur vahtmine.
Rõn — 1(2) var.

*

J. Väikesest tööst saab enam kui suurest magamisest.
Kos — 1 var.

K. Paremb üks väike tegemine kui suur suikmine.*
* parem; ikka; suikumine (Norm.)

Norm. 76; Kan — 1(2) var.

*

L₁. Enam annab veikene töö kui suur laisklemine.
?Saa (Söggel) — ?(1) var.

L₂. Tühjast tüest saab enam kui liiast laiskusost.
Khn — 1 var.

Vrd. 11780. Parem teha kui seista.

8902. KES EI HOOLI PISKUST, SEE EI HOOLI PALJUST — 4(5) var.

A. Rap (Pärt) — 1 var.

B. Kiä veitüga rahul olõ õi, ega tuu pal-luga kah rahul olõ õi.
Rõu (A. Jennes) — 1(2) var.

C. Kes ei ole rahul ühega, see ei ole rahul üheksaga.
Saa (Söggel) — 1 var.

D. Kes ei ole rahul ühega, see ei ole rahul teisega.
Saa (Söggel) — 1 var.

Vrd. 12406. Kes ei täna pisku eest, see ei täna palju eest.

8903. KES PISKUGA EI MÖISTA ELADA, EI SAA PALJUGA AMMUGI LÄBI — 2(5) var.

a. Wied. 62, Kündja nr. 36 (1883) 431, E 36, E² 84 — 1(4) var.

b. Kis pisku varaga muista elada, see rohkega oska sedagid.
Emm — 1 var.

Vrd. 11293. Süüakse suured söömäd, elatakse piskuga ka.

8904. KES PISKUST EI ARVA, SEE SUURT EI NÄE — ? kuni 3(3) var.

Aa. ?Vän (õpil.) — 12(1) var.

b. Ära põlga asja pisukest, muidu jääb ilma suurest vist.
?Kel (Soom) — 1?(1) var.

B. Enne lepi vähega, kui pärast täitsa ilma jääb.
?Pld (õpil.) — 1?(1) var.

8905. PAREM PISKUGA KUI PALJA KÄEGA — 1(2) var.

Vil (Leoke).

Vrd. 8909. Parem pisut peos kui hulk ilmas.

8906. PISTA PIKKA JA AJA HARVA, SIIS SAAB IGAMEES OMA KÄTTE — 3 v. 4(4) var.

a. J. Jungi (Hls?) seletus: «Rätsepa troost.» Norm. 101 (< Vil); Hls? — 1 v. 2(2) var.

b. Pista pikka, aea harva, et igamees saab oma kätte.
SJn (Ruhs) — 1 var.

- c. Aja harva ja pista pikka, siis saab igamees oma ruttu kätte.
M. Mäesalu seletus: «Opetatud vanasti rätsepald, kui need alles käitsi töötasid.»
Hää — 1 var.

8907. PISTA PITSI JA PEA PIIRI —
1 var.

Vil (Tõnson).

Vrd. 8913. Võta pits ja pea aru.

8908. PAREMB PISUT RAHUGA KUI
PALJU PAHANDUSEGA — 5 v.
6(10) var.

A. —————*

* parem (trüklised)

Norm. 239, EKMS III 492; Rak (Lilienbach)
— 1(4) var.

Ba. Parem natuke rahuga kui palju riuga.

?Vän (Tammsoo) — 1?(1) var.

b. Parem natuke rahuga kui suur tükk riuga.

Trt (Eisen) — 1 var.

c. Parem on rahu piskuga kui riid paljuga.

Koe (Schultz) — 1 var.

*

Ca. Parem pisut heaga kui palju pahaga.
SJn (Kuresson) — 1(2) var.

b. Parem pisut head kui palju halba.

Saa (Söggel) — 1 var.

Vrd. 10960. Parem suutäis hääga ku keretäis pahaga.

8573. Paremb peotäis rahuga ku üsatäis vihaga.

8969, eriti K₁: Parem pisut hüvägä kui nuumhärj tüluga.

8911. Parem pisut õigusega kui palju ülekohtuga.

8909. PAREM PISUT PEOS KUI HULK
ILMAS — 1 var.

Vil (Leoke).

Vrd. 8905. Parem piskuga kui palja käega.

8910. PAREM PISUT PEOS KUI PALJU
RUHMUS — 1 var.

Trv (Pausk).

8911. PAREM PISUT ÕIGUSEGA KUI
PALJU ÜLEKOHTUGA — u. 20(39)
var.

a₁. —————*

* paramb (Rak), parep (Hls, Krk); õigusege (Krk); ku (Krk, Pst); pallu (Koe, Pst), pallu (Hls, Krk); ülekohtuge (Krk) Brand ABDr (1883) nr. 38, Tõn. ABDr (1893)² 23, Tõn. RP 215, E 68, E² 54, Norm. 251, EKMS IV 723; Rak, Koe, ?Juu v. Vän (Virkus), Rap v. Mär (Poom), ?Vlg (Prilmets), Hls, Krk, Pst, Trv, Vil, SJn, Pal — u. 15(25) var.

a₂. Pisut õigusega on parem kui palju ülekohtuga.*

* param (Saa), paremb (Kuu); oigusega (Kuu)

ABDr (1845) 14, ABDr (1863) 14, ABDr (1884) 14, Loorits Vrp 65, Viidalepp-Parlo-Mihkla I² 116, Parijõgi-Reial-Vaigla 202, Vih. (1949) 93; Kuu (Aas), Saa (Langholts), Vil (Leoke) — 3(13) var.

b. Pisut õigot om ülemb ko pallo ülekohtu.

Se — 1 var.

Vrd. Op. sõn. 16,8: Pisut õigusfega on parem, kui palju wofe ülekohtoga; Tob. 12,8: ... pisut õigusfega on parrem kui palju ülekohtoga ... Tsiteeritud ka koollkirjanduses (Gr. ELr II 49).

Vrd. 13163. Parem on vaesus õiguses kui rikkus ülekohtuses.

14997. Üks nael palukest õigusega on enam kui üheksa ülekohtuga saadut.

8577. Peotäis õigusega om enamväärt kui vakk ülekohtuga.

10624. Parem sool-leib õigusega kui võileib valskusega.

14582. Paremb õigusega koolda kui ülekohtuga elada.

8908. Parem pisut rahuga kui palju pahandusega.

8912. PISUT TIID, PALJO SOAD —
1 var.

Kod (Rätsepp).

Vrd. kk ja nlj-vormel (supi ülekeemise kohta): Pisut panin, palju sain (nlj näit. Põldmäe nr. 555).

Vrd. 8338. Kes palju teeb, see palju saab; kes vähe teeb, see vähe saab.

8913. VÕTA PITS JA PEA ARU —
u. 30(35) var.

Aa. —————*

* voda (Vi), oda (Kuu); pitsi (Kuu, Juu v. Vän); pia (Vi, Kuu, Juu v. Vän, Hää, Trm, TMr), piä (Kam, Ran) Norm. 201, EKMS II 1215 ja III 245; Vi, Kuu, Juu v. Vän (Virkus), Kul, Hää, Saa,

Hel, SJn, KJn, Lai, Trm, TMr, Kam, Ran
— u. 20(24) var.

b. Ole mees, võta pitsi, aga pea aru.
Kos — 1 var.

B. Võta pits ja pea aru, aga viinale anna
valu.
Kuu — 1 var.

C. Võta pits ja pea aru, võta teene ja
ärä ole loru.
KJn — 1 var.

D. Pista pitsi ja pea aru.
Saa, Vil, Vln — 3 var.

E. Võta oma piisk ja pia oma aru.
Tor — 1 var.

F. Joo küll suutäis viina, aga pea oma
aru.
Päss PJs 561; Jöh (Timotheus) — 1(2) var.

G. Võta pits ja piä pääd.
Ran (L. Kallas) — 1 var.

H. Võta iks juu ja piä oma mihe pää.
San — 1 var.

Vrd. 8907. Pista pitsi ja pea piiri.

8914. PLEEKINU KANGAS KARDAB
KIRSTUSKI VARAST — 1?(1) var.

?Rkv (Aug. Krikmann).

8915. ENNEMB POJA LAUVA ALL KUI
TÜTRE LAUVA PÄÄL — 6(12) var.

Aa. _____
Lüg (Källo) — 1(2) var.

b. Poja lauvaalune on parem kui tütre
lauvapääline.
Lüg — 1(2) var.

Ba₁. Paremp poja laua alt kui väimehe laua
pealt.
Norm. 195, EKMS III 927; Amb — 1(3) var.

a₂. Paremb poja lauva all kui väime lau-
va pial.
Lüg — 1 var.

b. Paremp on poja lauva all olla kui
väimehe lauva pääl.
Lüg — 1 var.

C. Paremp poja pingi all kui tütri laua
otsas.*

* tütre (trüklised)

Norm. 195, EKMS III 927; Rak — 1(3) var.
12746. Paremp ikka tütre lauvalune kui
poja lauapealne.

Vrd. 793. Paremb halva poja jalutsin kui hää
tütre pähitsin.

8916. ENNE MU POEG TEKKU PÖLVILI
KIVIAEDA, KUI TA KODUVAIKS
HAKKAB — 1 var.

Hää (Lepp).

8917. KUI POEG LÄTT ERÄLE, SIIS ES
OLÖ PATTU EI PAHANDUST —
1 var.

Se (Mägi).

8918. PAREMB POJA PUSSUHAIS KUI
TÜTRE TÜÜTEGU — 14(15) var.

Aa₁. _____*

* parem (Krk), parep (Krk); pusse- (Krk);
ku (Krk, Trv, Pst); töö- (Krk, Trv)
Krk, Hel, Trv, Pst — 8(9) var.

a₂. Paremp on poea pussuhais kui tütre
tüütegu.
Trv — 1 var.

a₃. Parep om ikki poea pussuhais ku tüt-
re tüütegu.
Krk — 1 var.

b₁. Paremb poja puss ku tütre tüütego.
Se — 1 var.

b₂. Enämb poea puss kui tütre tüütegu.
Hel — 1 var.

Ba. Paremb poja pussuhais ku tütre lämi
leväke.
Trv — 1 var.

b. Paremb poja pussuhaisuh ku tütre
lämmä leevä lõhnah.
Rõu — 1 var.

Vrd. 12615. Tüdrukku om töötegiija, poisil om
pussu painutajade.

8919. PAREMB POJA VILON KU TÜTRE
ILON — 1(3) var.

a. _____
Rõu (Orav) — 1 var.

b. Paremp poja vilus kui tütre ilus.
Norm. 195, EKMS III 927 — 2(2) var.

Vrd. 793. Paremb halva poja jalutsin kui hää
tütre pähitsin.

8920. PAREM POJA PÖRANDUL KUI
TÜTRE TOOLIL — 1 var.

Trj (Eisen).

Vrd. 793. Paremb halva poja jalutsin kui hää
tütre pähitsin.

8921. PAREM POJA UKSE KÕRVAL KUI
TUTRI AHJU PIAL — 1 var.

Pal (M. Uus).

Vrd. 793. Paremb halva poja jalutsin kui hää
tütre pähitsin.

8922. PAREM POJA OUES KUI TUTRE
POUES — 1 var.

Vig (Aitsam).

Vrd. 12747. Parem ikka tütre õues kui poja
põues.

793. Paremb halva poja jalutsin kui hää
tütre pähitsin.

8923. POEG TULEB KOJU, LAMMAS
POIGITI PERSSE ALL, TUTAR
LÄHEB KOTTU, LAMMAS POIGITI
PERSSE ALL — 1 var.

E. Poomi seletus: «Poeg toob naist võttes
lamba koju, tütar viib mehele minnes lam-
ba kaasa.»

Rap v. Mär.

8924. POIGA KAND PUUSAN, TUDÄRD
KAND TERÄN — 1 var.

Hel (Tomp).

8925. POIGA PEUGELA PIGUNE, SIISKI
VAIMUST VAPPERAMBA — 1 var.

Kuu (Lohk).

8926. POIG OKS ESÄ MATT — 1 var.

Se (M. Linna).

8927. POIG OKS OM ESÄ ABI, A TUTÄR
OM ESÄ ÜSÄTSE VARAS —
1(2) var.

üsäne = läbipeksitud tõuvilli ühes aganate
ja purudega enne tuulamist
Norm. 187; Se (M. Linna).

8928. POIG OKS PAREB KU TUTÄR,
OLKÖ' VAI KOLMOST PAIGAST
NIITSEGA KINNI KÖÜTED —
2 var.

a.

Se (M. Linna) — 1 var.

b. Olgu poeg kas vai niisugune, et kol-
mest kohast niinehinnikuga kokku köü-
det, temä iki on poeg.
Se — 1 var.

Vrd. 8941. Olgu poiss kolmest kohast õleside-
mega kinni, ikka saab naise.

8929. POIGO LEIB LÄTT RISTI KAALAST
ALLA, MEHE LEIB PIUTA —
3(7) var.

Aa₁.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

a₂. Poege leib läheb risti kaelast alla,
mehe leib pikuti.

Norm. 194, EKMS III 927 — ?(2) var.

b. Mehe leib lätt pikalde kaalast alla,
poige leib risti.

Vas v. Se (Sandra) — 1(3) var.

B. Lastõ leib lätt riste alla.

Se — 1 var.

Vrd. 5538. Laste leib jääb kurku kinni.

14392. Võõra leib lätt risti kaalast alla.

8930. POJAD ON ISA REES — 4(8) var.

Aa.

F. J. Wiedemanni seletus: pojad arenevad
(halbade kommete poolest) isa sarnaseks.
Wied. ESSr 946, Norm. 175, EKMS I 1058
ja III 736 — 1(4) var.

b. Pojad on isa kelgus.

Wied. ESSr 260 — 1 var.

Ba. Pojad annavad isa rekke.

Wied. ESSr 946, EKMS III 736 — 1(2)
var.

b. Pojad annavad isa kelku.

Wied. ESSr 260 — 1 var.

8931. POJAST ON POOLGI TURVA, TÕHI
TURV ON TUTREST — 8(13) var.

Aa₁.

Norm. 173, EKMS IV 62; Kuu (S. Lilhein)
— 1(3) var.

a₂. Pojast puolgi turva, tühi turv tüttä-
resta.*

* poolgi; tüttäresta (E)

E 71, E² 23; Kuu — 1(3) var.

b. Tühi turv on tüttärest, pojast ige on
pool abi.

Kuu — 1 var.

B. Pojast on poolgi turva, vähe on väis-
ta turva.

EKMS IV 62 (< Hlj) — 1 var.

C. Vähe on väista abi, poolista pojasta,
tühi turba tütterista.

Hlj — 1 var.

Da. Vähe on väista armu, tühi turba tüterista: istu poja leelõukale.
EKMS III 120; Hlj — 1(2) var.

b. Vähe on väiste armu, tühi turba tütarista, istun poja leelõukal.
Hlj — 1 var.

E. Tütar tühja aidalukku, väimes väravalukku, vähe on väiste armu, tühi turba tütarista, istun poja leelõukal.
Hlj — 1 var.

Vt. 12770 B.

8932. POJAST POLV MUUTUB — 14(20) var.

a₁. ————— *

* põlv (E), põlve (Norm.)
E 71, E² 23, Norm. 127; Kuu — 5(8) var.

a₂. Pojast ige polv muutub.
Kuu — 1 var.

a₃. Pojast põlv muudab.
Kuu — 2 var.

a₄. Pojast põlve muudab.
Rak — 1 var.

a₅. Küll pojast põlve muudab.
Hlj — 1 var.

a₆. Pojast polv muundab.
Kuu — 1(3) var.

a₇. Pojast ika põlv moonduv.
Tt (anon.) — 1 var.

b₁. Poeg põlve muudab.
Rak — 1 var.

b₂. Küll poeg põlve muudab.
EKMS II 438 — ?(1) var.

c. Pojast tule polve muutu.
Hlj — 1 var.

8933. SENI OM POIG POIG, KU TA NAISE VOTAB — 5(18) var.

a₁. —————
Trv (Valne) — 1(2) var.

a₂. Seni poeg poeg, kui naise votab.*
* naese (E)
E 76, E² 23; Muh, Trm — 2(9) var.

a₃. Seni on poeg, kuni ta naise votab.
Norm. 194 — ?(4) var.

a₄. Seni poeg kui naise votab.
EKMS III 120 — ?(1) var.

b. Poig om sis poig, ku naist ole_{ei}, võtt naase, sis puul poiga.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

c. Seni onupoeg, kuni ta naise votab.
EKMS III 927 — 1 var.

Vrd. 13928. Vennad on siis vennad, kui nad poissmehed on.

8934. VÕTA ÜTELE PUJALE NAANO, PANET ÜTE PUUSA PÄALT PRUNTSI ÜLES; VÖTAD TOSOLÕ, PEAT TOSO PUUSA PÄALT KA PRUNTSI ÜLES HIITMA — 2(5) var.

a₁. —————

prunts = seelik
Norm. 194; Har (Pähn) — 1(3) var.

a₂. Võta ühele pojale naine, paned ühe puusa pealt pruntsi üles; võtad teisele, pead teise puusa pealt ka pruntsi üles heitma.
EKMS III 927 — ?(1) var.

b. Om üts minni majah, piät meheimä üts ündriku puus üles tsuskama, om kats, sis mõlemba.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

8935. PAREM POEGLAPS JALUTSIS KUI TÜTARLAPS PÄITSIS — 1 var.

Trm (Sild).

Vrd. 793. Paremb halva poja jalutsin kui hää tütre pähitsin.

8936. EI SEST POISIST TÖÖMEEST SAA, KEL VILLASED ROOMAD JA LEPANE LOOK — ?(1) var.

Norm. 74.

Alustekstiks kk: Ei sest poisist töömeest saa, sellel villased roomad ja leppane look (Mar).

8937. KEDA POISID EI SALLI, SEDA EI ARMASTA KA JUMAL — 1 var.

Tt (S. Veske).

8938. KUI POISS KOLMKÜMMEND AASTAT VANAKS SAAB, SIIS TA KUULUB KISKJATE SEKKA: TAL TULEVAD SIIS KULDI KIHVAD SUHU — 1 var.

Rap v. Mär (Poom).

8939. KUI POISS POLE KÜLL POOLT KOPIKAT VÄÄRT, AGA TÜDRU- KULE TA VOIB KÜMNERUBLALISE HÄBI TEHA — 2 var.

a. —————

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

- b. Poiss, kes pole kopikatki väärt, võib tüdrukule künnerubalise häbi teha.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
8940. MIKEPÄRAST POISS EI SAA;
POISS SAAB POOLE HINNAGA
KALLIST NEIDU KATSUDA —
2 var.
- A. —————
Saa (Söggel) — 1 var.
- B. Kes veel saab, kui poiss ei saa; poiss saab poole hinnaga, vana raudrahaga.
Vil (Leoke) — 1 var.
8941. OLGU POISS KOLMEST KOHAST
ÕLESIDEMEGA KINNI, IKKA SAAB
NAISE — 13 var.
- A. Õleks mees kolmest kohast õlesidemega kinni seotud, ikke saab naise, kui võtma hakkab, ja tüdrukul kuldkeed kaelas, aga meest ei soa.
Lai — 1 var.
- B. Miis õlesidemega suab ikke naese, aga naene kuldvööga miist ei sua.
Kod — 1 var.
- C. Mehel olgu kas või õlekubu ümber, saab ikka naist, aga naine meest ei saa.
Trt — 1 var.
- D. Olgu mees nii vilets kui ta on, kui ta õlesidemega ümber pandud on, naise saab tema ikka, aga naisterahval ei ole võimalik kedagi omale tahta, peab ootama.
Lai (Tammepuu) — 1 var.
- E₁a. —————
Sim — 1 var.
- b. Olgu mees või kolmest õlesidemest kinni, naese ike saab.
TMr — 1 var.
- c. Kui mees ka kolme õlesidemega keskelt kinni oleks, naese saab ta sellegi pärast ikka.
Tõs — 1 var.
- E₂. Olgu poiss kasvõi keskelt õlesidemega seotud, naist ta ikka saab.
Trt — 1 var.
- Fa. Mees, kel õleside vööil, võib ka naise saia.
Ran — 1 var.
- b. Mees saab naise, kui ta ka õlekõitega on vöötatud.
Trt (Teder) — 1 var.
- c. Poiss võib õlekõitega ennast siduda ja leiab igal ajal naise.
Trt (Teder) — 1 var.
- G. Olgu poiss ühe käega ehk ühe jalaga ehk kolme õlesidemega ümbert kinni pandud, saab tema naise, kui võtma läheb.
Lai — 1 var.
- Vt. 6682 B.
- *
- H. Kosilanõ olkõ' hot kolmõs paigast niidsega' kinni.
Se — 1 var.
- Vrd. kk: See oo peris hädavares: see vilest vi-gane, kuuest kurjan tõben, see om seits-mest sidemege seot (Krk); Olgu ta või õlesidemega pialt kinni (Kod).
- Vrd. 8928. Polg õks pareb ku tütar, olkõ' val kolmõst paigast niitsega kinni kõütud.
6488. Eks mies ikke naise saa, aga ega tüd-rik kiita või, et mehele saab.
6681. Olgu mees puujalaga, poole puusaga, naise saab ta ikka.
6632, eriti C: Mees võib seitsekümmend seitse suitsu ära käia ja saab ikka naise, aga naisel seda võimu ei ole.
8942. POESI KIIL VAI UISA KIIL —
1 var.
- Hel (Tomp).
- Vrd. ri «Ära usu polsi juttu»: Ära usu ussi keelta, / ussi keelta, polsi meelta (ERIA III : 1 nr. 4876).
8943. POISI HIMU ON — PISTA PEU-
TAIS OLGA PÖLEMA, TÜDRUKUL
NAGU KÄISEST TUKKIJA ODRA-
PÄÄ EHK TULI TOORES PUUS —
2 var.
- A. —————
SJn (Johannson) — 1 var.
- B. Mehel kui odraokas silmas, naesel kui rukkipäe põues.
Tin — 1 var.
- Vrd. kk: nagu tuli toores puus (Kad).
- Vrd. 6701. Meesterahva meel on üks kergitus kergeid õigl, naise meel aga ahju täis too-reid halge.
6590. Mees on nagu kuusepakk — vahete-vahel praksub; naine on nagu haavahalg alati sisiseb.
12168. Tuli ei põle toores puus.

8944. POISID EI VÖTA TUKKI SU KUL-
LEST ÄRA, NEMAD PANEVAD
TUKI SU KULGE — 1(1) var.

Wied. 154.

Vrd. kk: Ega sul tükki küljest keegi ära ei
võta (Saa).

8945. POISID ON PUHA PETISED: PETAB
ÜÜSI PIMEDAL JA VANNUB
PÄEVA VALGEL — 3 var.

Aa.

Vii (Mikk) — 1 var.

- b. Petab õösel pimedas, valetab ja van-
nub valgel.
Saa (Söggel) — 1 var.

- B. Poiss on loodud pettijas: petab õösel
pimedas ja vannub päeval valge ees.
Saa (Söggel) — 1 var.

Vt. 8953 E.

Vrd. rl «Ära usu poisi juttu»: Poiss petab pi-
mejal üöllä, / vannub. päivä valgejalla
(ERIA III : 1 nr. 4877).

8946. POISIL PEAB ÜHEKSA PRUUTI,
TÜDRUKUL ÜHEKSA PEIMEEST
OLEMA; KES PESA HAKKAB
PIDAMA, LÄHEB HAUDUMA —
1 var.

Hmd v. Ris (Treumann).

8947. POISIST POLE SEDA KARTA, ET
TA MIDAGI KOJU TOOB — 1 var.

A. Ranna seletus: «Poega eelistatakse: tü-
tar võib rasestuda.»
Pöi.

8948. POISS JA PIIGA MAGAVAD KA
KAHE PARRE PEAL — 4(5) var.

A.

EKMS III 901; Hlj (Klaas) — 1(2) var.

- B. Vanasti old poiss ja tüdruk nii lepli-
kud, et magand ühe parre pial.
Koe — 1 var.

- C. Noored poiss ja tüdruk magasid nii
ligidal ühe parre pial.
Koe — 1 var.

- D. Armastusõga maatas aidrudja pääl
är'.

Võ (Schmidt) — 1 var.

8949. POISS KAETAS SÖÖMISEST,
TÜTRIK JALA KÄNGMISEST * —
1(4) var.

* kängimisest (EKMS)

Norm. 122, EKMS III 1256; Ote (Maasen).

Vrd. 8471. Peast vaadetakse peigu, jalast neidu.

8950. POISS, KES JAKSAB KÜNNAPAT
KORRAGA LÄBI HAMMUSTADA,
SEE VOIB JUBA NAIST VÖTTA —
1 var.

EKMS III 912 (< Krj).

8951. POISS OM TÛTREGU KURAT —
1 var.

Se (Voolaine).

Vrd. 11879. Teine inimene on teise kurat.

8952. POISS ON KUI TAMMETUVI,
TÜDRUK NII KUI LEPALADO —
1(3) var.

Vii (R. Kallas v. anon.).

8953. POISS ON LOODUD PETTIJAKS,
TÜDRUK VASTA VANDUJAKS —
11(14) var.

Aa.

MMg (Tenter) — 1 var.

- b. Poiss um luudu pettijassõ, neio vasta-
panõjassõ.
Rõu (Gutves) — 1(2) var.

- B. Poiss on loodud pettijaks, tüdruk au
hoidijaks.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

- C. Poiss on loodud pettejaks, neiu
musu võttejaks.

Vig (Pril mets) — 1 var.

- D. Poiss on loodud pettajasse, tütarlaste
laimajasse.

Vii (Leoke) — 1 var.

- E. Poiss on loodud pettijas: petab õösel
pimedas ja vannub päeval valge ees.
Saa (Söggel) — 1 var.

Vt. 8945 B.

- Fa. Poiss on loodud pettijaksi.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

- b. Poiss om lood petjes.
Krk — 1(2) var.

*

- G. Meisterahvas om lood petma, naiste-
rahas perra anna, kui petat, sis pis-
ta.

Võ-Se (Stein) — 1(2) var.

- H. Poiss om luudu kiskujesse, tüdruk vastu vandujesse.
Hel — 1 var.

*

- I. Poiss on luodud puutuma.
Rak — 1 var.

- Vrd. rl «Ära usu poisil juttu»: Poiss on loodud pettajaks, / tütarlaste teutajaks, / noore neidude naerajaks (ERIA III:1 nr. 4878).
Vrd. 8954. Poiss on loodud püüdma, tüdruk hoidma.

8954. POISS ON LOODUD PÜÜDMA, TUDRUK HOIDMA — 2 kuni 4(4) var.

- a. _____
Rap v. Mär (Poom) — 1 kuni 3(3) var.
b. Tüdruk loodud hoidma, poiss püüdma.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
Vrd. 8953. Poiss on loodud pettajaks, tüdruk vasta vandujaks.

8955. POISS ON PULMA HING — 1(2) var.
Kuu (Odenberg).

8956. POISS PUUNÄKK, TUDRUK TAKU-NOKK — 2 var.

- a. _____
E. Poomi seletus: «Poiss hakkab puid raiuma ja maju ehitama, tüdruk aga taas takku nokutama.»
Rap v. Mär — 1 var.

- b. Poeglaps on puunäkk, tüttarlaps takkunokk.
Rak — 1 var.
Vrd. kk: Kas takukaru või puurähn? 'küsidavad naised üksteiselt mõistu, kui teada tahtsid, mis nurganaisel sündis, kas tütar või poeg' (Amb).

8957. POISS SAAB IKE TUDRUKU JUURE, KAS KOHE LÄBI UHERDI AUGU — 1(3) var.

- a. _____
Hlj (Klaas) — 1 var.
b. Poiss saab ikka tüdruku juurde, kas läbi oherdi augu.*
* kas või (EKMS)
Norm. 180, EKMS I 161 — ?(2) var.

8958. POOZI PÄÄ TAKAH KÕIK PAABA TARGA' — 2 var.

- a. _____
Lut (Voolaine) — 1 var.
b. Baaba um tark poezi pää takah.
Lut (Sang) — 1 var.

8959. ÄRA NAARA POISIKEIST, POISIKESEST SAAP MEES — 3 var.

- Aa. _____
San — 1 var.
b. Ära poisikest narri, poisikesest suab pärast kua mees.
Pit — 1 var.
B. Ära laida last, sellest saab ükskord ka mees.
Saa (Söggel) — 1 var.
Vrd. Körber VRMK 62: Lastest saavad inimesed, neitsidest saavad pruudid.
Vrd. 13515. Vanna ei tohi pilgada: esi saat ka vanas; last ei tohi tiigada: esi olt ka lats olnu.

8960. POISSLAPS TÄKUTSÄLG — 1(2) var.

- SJn (Kapp).
Vrd. 12783. Tüttarlaps ja märatsälg.

8961. POISSLASTE SÜNDIMINE JA KIVIDEGA MÄNGIMINE ON SOJA-EELNE TÖÖ — 1 var.

Krj (õpil.).

8962. POISSMEES ON ISE PEREMEES MAJAS — 1?(1) var.

EKMS II 1289.

8963. POISSMEHE VÖRGUD EGÄS LAEVAS — 1 var.

Khñ (S. Saar).

8964. POISSMIIS PUULHÄRGÄ: SÄÄLT SÜÜ, KOST SAA — 1 var.

Rõu (Kõlv).

- Vrd. 11280. Sööme, kui saame.
1859. Kust härg saab, säält härg joob.

8965. KU PUUT' KULÄH, SIS LÄTT KULÄ RIKKAST, A KU KÖRTS KULÄH, SIS JÄÄB KULÄ VAESÖST — 1 var.

Se (Tubli).

8966. POODIPERSE', NAADI'KÖTT —
2 var.

A.

P. Voolaine seletus: poest tahetakse rilet osta, aga mis kõhus, see pole oluline.
Räp — 1 var.

B. Poodiperse, naadimago; sökle kōtun
kōsisese, lindi rinnan libisese.

Kan — 1 var.

Vt. 10415 E.

8967. KES POOLÖ TEE PÄÄL SAISMA
JÄI, SEE SAGEDASTE KAHJU SAI
— 1 var.

Rõu (Ojansuu).

8968. PAREM ON POOL MUNA KUI
ÜHTID — 1 var.

Sa? (R. Kallas).

Vrd. 8970. Parem pool muna kui tühi koor.

8969. PAREM POOL MUNA HEAGA KUI
NUUMHÄRG PAHAGA — u.
170(268) var.

A_{1a1}. Parem keet kapsaid rahuga kui
nuumharg riuga.*

* keed (Wied.), kiet (Kuu); kapstaid (Sa),
kapsid (Ti)

Wied. 145, Kündja nr. 48 (1883) 573, Raud
VMj 218, Norm. 239, EKMS III 587; Sim,
Amb, JJn, Ha, Vig, Pha? (anon.), Pär,
Lai, Ti (anon.) — 12(23) var.

a₂. Param kiet kuastu rahuga kui nuum-
harg riuga.

Khn — 1 var.

a₃. Parem on keet kapstaid rahuga kui
nuumharg riuga.

ABDr (1883) 21 — 12(1) var.

a₄. Paremb kiet kapstid rahun kui nuum-
harg riin.

Ote? (Maasen) — 1 var.

a₅. Parem keet kapsaid rahuga süüa kui
nuumharg riuga.

Jõe — 1 var.

a₆. Paremb keedüs kapstid rahuga süvvä
ku nuumharg riuga.

Räp — 1 var.

a₇. Parem on keet kapsid rahuga süüa
kui nuumharg riuga.*

* kaapsaid (Aud)

Aud, SJn — 2 var.

a₈. Parem keet kaapsi rahuga ku nuum-
harg suure riuga.

Hää — 1 var.

b. Parem kiird kapsid rahuga kui nuum-
harg riuga.

KJn — 1 var.

c. Parem luhk kapsaid rahuga kui nuum-
harg riuga.

luhk = kapsatükk, -veerandik, -poolik

Rap — 1 var.

A₂. Parem keet kapsaid laual, rahulik ma-
jas, kui seal, kus nuumharg laual ja
riid majas.

Kei — 1 var.

A₃. Parem kapsasupp rahuga kui nuum-
harg riuga.

Vig (Väli) — 1(2) var.

A₄. Parem oma kapsaid rahuga süüa kui
harga riuga.

Rak? (Traat) — 1 var.

A_{5a1}. Parem keet kapsaid rahuga kui nuum-
harg tüluga.*

* paremp (Krk), paremb (Ote); kiit (Hel,
KJn, Ksi); kapsid (Sannumetoja; KJn, Pil,
Ksi, Pal, Äks, As), kapstaid (Krk), kaps-
tid (Hel), kaapsud (Pär); rahuge — tülige
(Hel); tülügä (Krk, KJn)

Sannumetoja IV (1851) 218, Meelej. nr. 23
(1887) 181, Vig. Lisal. nr. 25 (1889) 200,
Loorits Vrp 34, EKMS II 346; Vai, Pär,
Saa, Krk, Hel, Vil, KJn, Pil, TaP, Ote,
As (Kuusik) — u. 20(30) var.

a₂. Parem on keet kapsaid rahuga kui
nuumharg tüluga.

VMr (Mastberg) — 1 var.

a₃. Paremb kiit kapstid rahun kui nuum-
harg tülün.

Kan — 1 var.

a₄. Paremb keedus kapstid rahuga kui
nuumharg tüluga.*

* paremp (Ote), parem (Võn); keedüs (Se),
keedis (Võn, Ote); nuumharg (Se); tüluga
(Se)

Stein 50; Võn, Ote, Kan, Võ-Se (Stein),
Se — 5(9) var.

b. Parem kiird kapsid rahuga kui nuum-
harg tüluga.

MMg — 1 var.

A₆. Kapstapää rahuga om paremb kui
nuumharg tüluga.

Plv — 1 var.

A₇. Parem on vesikapsad rahuga kui
nuumharg tüluga.

SJn — 1 var.

A_{8a}. Paremb keedis kapsid rahuga kui
nuumharg pahaga.

Ran — 1 var.

- b. Paremb keedis kapsid rahuge süvvä kui nuumhärj pahage.
Trv — 1(2) var.
- A₉. Parem keet kapsid rahuga kui nuumhärj pahandusega.
Hls? (Jung) — 1 var.
- A_{10a}. Parem keet kapsaid rahuga kui nuumhärj vihaga.
EKMS III 492; Val, VMr, ?Saa (J. Kangur), ?Trv (Rennit) — 2 kuni 4(5) var.
- b₁. Paremb keedus kapstid rahuga kui nuumhärj vihaga.*
* keedüs (Vas), keedis; rahuge — viha-ge (Trv)
Trv, Vas, Vas v. Se (Sandra) — 4 var.
- b₂. Paremb keedus kapstid rahun kui nuumhärj vihan.
Ote — 1 var.
- b₃. Parõmb keedus kapstit rahun kui nuumhärj vihan süvvä.
Rõu — 1 var.
- A_{11a}. Parem keet kapsaid rahuga kui nuumhärj nurinaga.
Tõn. Täht. (1911 mai) — 1?(1) var.
- b. Keet kapsaid parem rahuga kui nuumhärj nurinaga.
Vil (Suurkask) — 1(2) var.
- *
- B₁. Parem keet kapsaid heaga kui nuumhärj riuga.*
* kaapsud (Kaa), kapsid (Plt); higa (Tür, Plt)
Tür, Emm, Kaa, Mih, Vän, Plt, Lai — 8(10) var.
- B₂. Parem kausitais kapsaid heaga kui nuumhärj riuga.
Nis (õpil.) — 1 var.
- B₃. Parem keet kapsaid heaga kui nuumhärj tüluga.
SJn — 2 var.
- B_{4a}. Parem keet kapsaid heaga kui nuumhärj vihaga.*
* kiit (SJn); kapsit, kapsid (Trv, SJn), kapstad (Rõu)
Amb (Kleinmann), Trv, ?SJn (Raid), Rõu (J. Kangur) — 3 kuni 4(5) var.
- b. Parem on üks keet kaapsud heaga süüa kui nuumhärj vihaga.
Kaa — 1 var.
- B₅. Parem keet kapsaid heaga kui nuumhärj pahaga.*
* kapstaid (Vil); heägä (Vig), hääga (Pst)

Gr. ELr I 70, Gr. LLr I 29; Kuu (Vilbas-te), Vig (Prilimets, Aitsam), Pst (Lensin), Vil — 5 kuni 8(11) var.

- B₆. Parem kausitais kapstaleent heaga kui nuumhärj pahaga.
Krj — 1 var.
- B₇. Parem keet kaapsud heaga kut nuumhärj kurjaga.
Jäm — 1 var.

*

- C. Parem on keet kapsaid ilma tülita kui nuumhärj tüluga.
Tln (Keller) — 1(2) var.
- D. Parem on keet kapsaid auga kui nuumhärj riuga.
Hlj — 1 var.
- E₁. Parem keedet kapsaid magedalt süüa kui nuumhärj riuga.
Kul — 1 var.
- E₂. Parem kiet kapsaid vesilta kui nuumhärj riuga.
Hlj — 1 var.
- F. Ennem kapsad lihaga kui nuumhärj vihaga.
Krj — 1 var.
- Ga. Parem keet kapsaid kui nuumhärj.
Jür — 1 var.
- b. Parem kausitais kapsaid kui nuumhärj ära süüa.
Rak — 1 var.

*

- H. Paremb keedis hernit rahuge süvva kui nuumhärj pahage.
Trv — 1(2) var.

*

- I. Parem pähkel heaga kui nuumhärj pahaga.
Lai — 1 var.

*

- J₁. Parem sool-leib heaga kui nuumhärj riuga süüa.
Ris — 1 var.
- J₂. Suutais suula-leiba raholiku meelega suvve panda om paremb kui nuumhärj tül ja pahandusega.
Plv — 1 var.
- J₃. Parem silk-leib rahuga kui nuumhärj vihaga.
Amb — 1(2) var.
- J₄. Parem räim-leib hääga kui nuumhärj vihaga.*
* heaga (trükised)

Norm. 239, EKMS III 492 ja 997; VII (Mikk) — 1(4) var.

J_{5a}. Parem pala leiba rahuga kui nuumhärk vihaga.
Ti (Pihlak) — 1 var.

b. Parep pala leiba rahuga ku noomhärk vihaga ära süvvä.
Krk — 1 var.

J₆. Parem paluke leibä rahuga kui nuumhärk tülīgä.
MMg — 1 var.

J₇. Parem suutäis leiba heaga kui nuumhärk riuga.
Kaa — 1 var.

Vt. 10961 B.

J_{8a}. Parem palake rahuga kui nuumhärk nurinaga.
Sim (Paalberg) — 1 var.

b. Parem palake rahuga kui nuumatud härk nurinaga.
Tön. RP 205 — 1?(1) var.

J₉. Parem suupala hääga kui nuumhärk pahaga.
Trv — 1 var.

Vt. 8299 B₁—B₂.

*

K₁. Parem pisut hüvägä kui nuumhärk tülīgä.
Kod — 1 var.

K₂. Parem pisut heaga kui nuumhärk kurjaga.
Lal — 1 var.

Vt. 9514 B₁—B₂.

*

L. Parem piskuga raho kui rahota nuumhärk sarviga.
As (Pint) — 1 var.

*

M. Paremb vihk vilja armul kui nuumhärk vihal.
Urv (Agel) — 1 var.

*

N. Üks roog armastusega maksab änam kui nuumhärk vihal.
Ujus Tln. Täht. (1878) 64 — 1?(1) var.

O_{1a}. Parem lammas rahuga kui nuumhärk riuga.
Wied. 145, Kündja nr. 48 (1883) 573, E 68 — 1(5) var.

b. Parem lammas rahuga kui nuumhärk tülīga.
E² 50, EKMS III 492 — 1?(2) var.

O₂. Parem pool vasikat heaga kui nuumhärk vihaga.
Nõo (õpil.) — 1 var.

P₁. Parem varblane heaga kui nuumhärk vihaga.
?Pal (Karu) — 1?(1) var.

P₂. Ennem varblane rahuks kui nuumhärk riidus.
Ann — 1 var.

Qa. Paremb rahuga tigalane kui tülīga härg.*

* parem (trükised); tigane (Wied.), tihane (Kündja)

Wied. 148, Kündja nr. 48 (1883) 573; Võ-Se (Stein) — 1(5) var.

b. Parem tihane rahuga kui härg tülīga.
Norm. 239, EKMS III 492 — 1?(2) var.

*

R_{1a1}. _____*

* parep (Krk), paremb (Puh, Ran, Rõu); puul (Trv, Rõu); munna (Rõu); hääga (Jung; Trv, Puh, Ran, Rõu), hääge — pahage (Krk); ku (Krk)

CRJ Klr III 200, Tön. LPr 20, Kmpm. KH 45, Kmpm. Klr 359, Kmpm. Klr II^a 348, Jung 68, Mihkla-Parlo-Viidaalepp I² 113; Amb, Põl, Saa (õpil.), Krk, ?Hel (Karolin), Trv, Puh, Ran, Rõu — u. 10(36) var.

a₂. Parem ikka pool muna heaga kui nuumhärk pahaga.
Tor — 1 var.

b. Heäga pool muna magusam kui nuumhärk pahaga.
Vig (Prilimets) — 1 var.

R_{2a}. Parem pool muna heaga kui nuumhärk kurjaga.
Amb, Juu v. Vän (Virkus) — 2 var.

b. Paremb puul munna hääga ku nuumhärk kur'aga.
Urv — 1 var.

R_{3a1}. Parem pool muna heaga kui nuumhärk tülīga.
Sander I 68 — 1?(3) var.

a₂. Innemb puul' munna hääga ku nuumhärk tülīga'.
?Se (Kesküla) — 1?(1) var.

b. Parem pool muna hääge süvvä kui nuumhärk tülige.
Ti (Veske) — 1 var.

R₄. Pareb puul kanamuna hääge ku nuumhärk vihaga.
Krk — 1 var.

R_{5a}. Paremb kanamuna hiaga kui nuumhärk vihaga.
Ti (anon.) — 1 var.

- b. Parem kanamuna hääga ära süüa kui nuumhärj vihaga.
?Rls (õpil.) — 1?(1) var.
- S_{1a1}. Parem pool muna rahuga kui nuumhärj tüluga.*
* paremb (Võn, Rõn); puul (Võn); munna (Rõn, Rõu); tüluga (Võn, Rõu)
Hel, Võn, Rõn, Rõu, Plv — 5 var.
- a₂. Parem rahuga pool muna kui nuumhärj tüluga.
Vig (Priimets) — 1 var.
- a₃. Paremb um puul munna rahuga ku nuumhärj tüluga.
Võ (Schmidt) — 1 var.
- a₄. Paremp rahun pool munna kui tulin nuumhärj.
Ote — 1 var.
- a₅. Paremb pool munna rahuga süvvä kui nuumhärj tüluga.
Ote — 1 var.
- b. Parõmb puul munna rahulikult süvvä ku suur härj tüluga.
Rõu — 1 var.
- S_{2a}. Parem pool muna rahuga kui nuumhärj riuga.
Hää, Trt (õpil.) — 2 var.
- b. Enam on pool muna rahuga kui nuumhärj riuga.
Loorits VrP 34; Kär (Sömer) — 1(2) var.
- S₃. Paremb pool munna rahun kui nuumhärj vihan.
Ote — 1 var.
- S_{4a}. Parem muna rahuga kui nuumhärj tüluga.
Han — 1 var.
- b. Ennem muna rahu süüa kui nuumhärj tülis.
Plv (Tamm) — 1 var.
- S₅. Parem kanamuna rahuga kui nuumhärj riuga.
Tln, Pst — 2 var.
- S_{6a}. Paremb kanamuna rahuga ku nuumhärj tüluga.
Rõu — 1 var.
- b. Kanamuna rahuga kokku süüa on parem kui nuumhärj tüluga.
TMr — 1 var.
- c. Parem üks kanamuna rahuga kui terve härj tüluga.
Aks — 1 var.
- *
- T₁. Parem pool muna heaga kui terve muna pahandusega.
Saa — 1 var.

- T₂. Parem pool muna riuta kui terve muna riuga.
Plt — 1 var.
- T₃. Parem heaga pool muna kui pajatäis pahaga.
?Vig (Priimets) — 1?(1) var.
- T₄. Ennem muna rahuga kui korvitäis riuga.
?Vän (Tammsoo) — 1?(1) var.
- *
- U_{1a1}. Parem rahuga pool muna kui vaenuka vana kana.
Norm. 239, EKMS III 492; Pst — 1(3) var.
- a₂. Parem pool muna rahuga kui vana kana vaenuga.
Trv (Pausk) — 1 var.
- b. Parem poolik muna rahuga kui vana kana vaenuga.
Sjn? (Ruhs) — 1 var.
- U₂. Parem pool muna rahuga kui vana kana vaevaga.
Hls (Jung) — 1 var.
- U₃. Parem lepis munapoolik kui on vaenus vana kana.
Wied. 145, Kündja nr. 48 (1883) 573, EKMS II 515 ja III 492 — 2(6) var.
- Va. Rahuga pool muna, tüluga tühi kõht.
?Vig (Priimets) — 1?(1) var.
- b. Rahuga pool muna magus, tüluga tühi kõht hoopis.
?Vig (Priimets) — 1?(1) var.
- Vrd. Op. sõn. 15,17: Parrem on üks keet kapsast, kus armastus jures; kui nuumhärj, kus vihkamine jures. Korduvalt tsiteeritud trükistes (Lindf. (1788) lk-1a, Masing ABD 19, Willmann 32, Marpur 76, Körber VRMK 50, EKMS II 346).
- Vrd. Kp XII, 89/90.
- Vrd. 9515. Rahuga sõödaks nuumhärj ära, puredes mitte poolt munagi.
1127. Paremb heaga herneleem kui pahaga pannkoogid.
12999. Parem vaanatäis leent rahuga ära süüa kui katlatäis suppi riuga.
3188. Parem kannikas hääga kui päts pahandusega.
8908. Parem pisut rahuga kui palju pahandusega.
5970. PAREM POOL MUNA KUI TÜHI KOOR — u. 270(371) var.
- Aa₁. Parem pool muna kui tühi koor kogu.*
* paremb; puol; kuor (Kuu)

* Helle 351; Kad, Amb, TÜR, Kuu, ?Vig (Prilimets), Tt (anon.) — 8(10) var.

* **Paremp pool munna, tühhi koor kogona**,
beffer igats als nicht.

- a2. Paremb om pool munna kui tühi koor kogona.

Norm. Cl. 30 — 1?(1) var.

- a3. —————*

* paremb (Marpurg, Norm. Cl.; Jöh, Lüg, Kuu, Hel, Trv, Vön, Kam, Puh, Rön, Ote, San, Kan, Krl v. Urv, Urv, Rõu, Vru, Ráp, Vas, Se), paremp (Kam, Nõo, Ran, Ote), parõmp (Vas), parep (Krk, Kam), pareb (Se), param (Laug, Vestr.; Khn, Vän, MMg); pual (Jöh), puol (Lüg, Amb, Kuu), puöl (Khn), puul (Hel, Vil, Ksi, Pal, Vön, Kam, Nõo, Ran, Ote, Urv, Rõu, Vru, Ráp, Vas, Se); munna (Vön, Kam, Rön, Ote, San, Urv, Rõu, Vru, Ráp, Vas, Se); ku (Kuu, Hää, Krk, Trv, Vil, Urv, Se), kut (Pha); kuar (Jöh), kuor (Lüg, Amb, Kuu, Jõe, Khn), kuur (Hel, Vil, Ksi, Pal, Vön, Kam, Nõo, Ran, Ote, Kan, Urv, Rõu, Vru, Ráp, Vas, Se)

* Hupel 114, Marburg 71, Beifr. II 90, Poromenski EG. 212, Körber VRMK 38, Körber Uus ABDr 11, Wied. ESSr 628, Wied. 148, Kündja nr. 48 (1883) 573, KAH Loe 19, KAH EKAI 156, EPost. nr. 20 (1886) 4, Gr. ELr II 42, Pöder L ABDr 13, Jung 24/5 ja 26, Tander 34, Jürjens 29, E 68, Nurmik III 95, Huvit. V Lisa 16, Kask-Vaigla-Veski III Vö 89, Puus. EÜ I 106 ja 110, Kask-Puusepp-Vaigla 134, Norm. 231, EKMS II 932, III 61 ja 494, IV 424 ja 670, Norm. Cl. 30, Laug, Vestr. 174; käsikirjal. teiseid üle maa — u. 200 (289) var.

* **Paremp pool munna, tühhi koor kogona**,
als die kotte Schöner 172

- a4. Pool muna parem kui tühi koor.*

* paremp (Vö-Se)

Stein 50; Kask-Vaigla-Veski I Hõ 13; Vig (Eisen), Vö-Se (Stein) — 2(6) var.

- a5. Pool muna ikka parem kui tühi koor. Rak (Eisen) — 1 var.

- a6. Paremp ikka pool muna kui tühi koor.*

* ikke, ike (Kad, Koe); param (Khk); kut (Khk)

Val, Kad, Koe, Kos, Kul, Khk, Tor — 7 var.

- a7. Paremp üks puul munna ku tühi kuur'. Se — 1 var.

- a8. Paremp juba pool muna kui tühi koor. Vän (Tammsoo) — 1 var.

- a9. Param on pool muna kui tühi koor. Laug. Vestr. 174; Koe, Tln, Vig, Pöl, Nõo — 6(7) var.

- a10. Paremb om puul munna kui tühi kuur.*

* muna (Trv)

Trv, Plv, Vas — 3 var.

- a11. Pool muna on parem kui tühi koor. Trm, Tt (S. Veske) — 2 var.

- a12. Paremp olevat pool muna kui tühi koor.

Krk — 1 var.

- a13. Paremp pool muna võtta kui tühi koor. Sim — 1 var.

- b. Paremp pool muna ku tühjä koore.

Hls — 1 var.

- c1. Enam pool muna kui tühi koor.*

* änam (LNg, SJn)

JMd, LNg, Sa, SJn, Pal (õpil.) — 7(12) var.

- c2. Inäb puul munna kui tühi kuur. Se — 1 var.

- c3. Puul muna enam kui tühi kuur. TMr (Sill) — 1 var.

- c4. Puul munna inäb ku tühi kuur. Se — 1 var.

- c5. Enam oo pool muna kui tühi koor.*

* änam (Phl)

Phl, Kär, Sa (Vcäster) — 3 var.

- c6. Inäp um puul munna ku tühi kuur. Vö (Schmidt) — 1 var.

- c7. Pool muna on enam kui tühi koor.*

* änam (Rid, Krj, Kre); kut (Rid, Krj)

Rid, Sa, Elva — 6 var.

- c8. Pool muna on paelu änam kui tühi koor. SJn — 1 var.

- c9. Ennem pool muna kui tühi koor.*

* ennemb (Jöh, Ráp); tühü (Jöh)

Jöh, Jä, Plt, Trt, ?Ráp (Org) — 6 v. 7(7) var.

- c10. Inep üks puul' munna ko tühi kuur. Se (Pino) — 1 var.

- d. Paremp ikka pool muna kut paljas koor.

Pöl — 1 var.

- Ba. Parõmb puul munna ku täus kuur. Rõu — 1 var.

- b. Parem pool muna ku muna koor.
Hää — 1 var.
- c. Parem pool muna kui terve koor.
Trv — 1 var.
- C. Parem puul muna-maon kui tühi kuur taskun.
Kod — 1 var.
- D. Pooliskaine muna on ette kui tühi kesta.
?VNg (Aug. Krikmann) — 1?(1) var.
- Vrd. kk: See on tühi kuur, a peremb um puul munna (Lut).
- Vrd. 8968. Parem on pool muna kui ühtid.
8972. Pool muna on enam kui paha sõna.
12378. Parem täna pool muna ku hoome terve kana.

8971. PEA POOL SUUD KINNI — u. 50(67) var.

Aa₁. — *

- * pla (Amb, Jür, Pst, Plt, MMg, Se), piä (Khn, Ran); puol (Lüg), puöl (Khn), puul (Trv, Pst, Ran, Se); kindi (Khn)
G. Kleimneri (Amb) seletus: «Ära räägi kõik välja»; E. Poomi (Rap v. Mär) seletus: ropendajale v. lobisejale öeldi nii; M. Martinsoni (Hää) seletus: «Öeld. palju rääkijale»; H. Maaseni (Pal) seletus: «Räägi viisakamalt.»
Wied. ESSr 808, E MVH 87, E 69, E 20; Lüg, Amb, JMd, Jür, Rap v. Mär (Poom), PiP, Hls, VI, Pal, MMg, Ran, Se — u. 20(31) var.
- a₂. Pea kinni pool suud.
?Saa (Söggel) — 1?(1) var.
- a₃. Pea ikka pool suud kinni.
Hij, Sa (Veäster) — 2 var.
- a₄. Piä no puulgi suud kinni ommeti.
San — 1 var.
- a₅. Pea kinni oma pool suud.
Saa v. Hls (Söggel) — 1 var.
- a₆. Pea oma pool suud ika kinni.
Kuu — 1 var.
- a₇. Pea omal küll pool suud õige kinni.
Saa (Söggel) — 1 var.
- a₈. Pea vahel ka pool suud kinni.
Pal — 1 var.
- a₉. Pidä kua vahel puul suud kinni.
Kod — 1 var.
- b. Pia puul suud.*
* pea (Hel)
Krk, Hel — 3 var.
- c₁. Pea pool suud kinni, kui räägid.
Pal (Karma) — 1 var.

- c₂. Kui sa räägid, pea pool suud kinni.
Hmd v. Ris (Treumann) — 1 var.
- c₃. Kui sa räägid, siis pea alati pool suud kinni.
Hls (Söggel) — 1 var.
- c₄. Pia vahel pool suud kinni, kui räägid.
Rak — 1 var.
- c₅. Kui sa teistest inimestest räägid, siis pea pool suud kinni.
Saa (Söggel) — 1 var.
- d. Parem pia pool suud kinni.
Trm — 2 var.
- e. Parem on alati pool suud kinni pidada.
Trv — 1 var.
- f. Paremp piä omal puul suud kinni, ku sa kõneled.
Ran — 1 var.

B_{1a1}. Pea pool suud kinni, poolega räägi.
Sirvil. (1898) 56; ?Kär (Loiken) — 1 v. 2(2) var.

- a₂. Pea pool suud kinni ja poolega räägi.
Lal (Asper) — 1 var.
- b. Piä puul suud kinni, poolega kõnele.*
* pla (Vas v. Se)
Kam, Vas v. Se (Sandra) — 2 var.

B₂. Inimene piab poole suud kinni pidama ja poolega rääkima.
?Kär (Jank) — 1?(1) var.

B₃. Teadmata asjade juures piab ikka poole suud kinni pidama ja poolega rääkima.
Kad — 1 var.

Ca. Piä ks puul' suud kinni, töösöl poolöl lasõ joosta'.
Se (Pino) — 1 var.

b. Piä ks puul suud kinni, töösöl poolöl lasõ jauhta'.
Se (Pino) — 1 var.

D. Pajatat, pajata poole suuga, a puul suud pitsita kinna.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

E. Piä puul ja poolõga kõnõla.
Urv — 1 var.

F. Kui palju näed, hoia pool suud kinni.
Trt (Piir) — 1 var.

Ga. Pea pool suud kinni, sis kurt persek terve.
Krk — 1 var.

b. Pea pool suud kinni, kurdab perse terve.
Krk — 1 var.

H. Kuula täie korvaga, vahi terava sil-
maga ja pia suu poolest saate kinni.
Rkv (Aug. Krikmann) — 1 var.
Toodud fraaside tähenduslik funktsioon võib
olla sageli kõnekäänuline. Esineb ka puht-
kõnekäänulisi vorme.

Vrd. kk: Ta võissi paremb puul suud kinni
pidädä (Kam).

Vrd. nlj: E 58949/50 < Pil.

Vrd. 10486. Silm võib paelu näha, kõrv võib
paelu kuulda, aga suu ei pia paelu rea-
kima.

12784. Tütarlaps peab poole suud kinni pi-
dama, kui ta räägib.

10873. Pea suu ja pitsita mokka.

8972. POOL MUNA ON ENAM KUI PAHA SONA — ? kuni 3(4) var.

a. —
?Vig (Odem) — 1?(1) var.

b. Parem pool muna kui paha sõna.
?Hls (Söggel), ?Trv (Liller) — ? kuni 2(3)
var.

Vrd. 8970. Parem pool muna kui tühi koor.
8376. Parem paluke leiba kui paha sõna.

8973. PUOLIDETUD LEIVÄST EI SAA ENAMB Tervet leibä — 1 var.

Kuu (Lindström).

Vrd. 6108. Lõigatud leib ei sünni enam kokku.

8974. POOLPÄEV TULEB PÜHA SISSE Nõnda kui jõgi, pühapäevä õhtu jookseb ajaviisi välja — 2 var.

a. —
EKMS-is arvatavasti eksitus, peaks olema
ojaviisi pro ajaviisi.
EKMS III 432 (< Hls) — 1 var.

b. Laupäeva lõunast tuleb püha sisse
nagu jõgi ja pühapäeva lõunast läheb
püha välja nagu meri.

Hls — 1 var.

Vrd. kk: Näe ku püha jooseb sisse ku suur jõgi
(Hls).

8975. PUULPÜHÄ TÕO HARINES HIL- LATSES — 1 var.

Vas v. Se (Sandra).

8976. POOLRIKKAKS ON RASKE SAADA, TÄISRIKKAKS ON KERGE SAADA — 7(10) var.

Aa₁. —
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

a₂. Poolrikkaks raske saada, täisrikkaks
kerge saada.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

a₃. Poolrikkaks on raske saada, aga täis-
rikkaks kerge.

Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.

b₁. Kui juba pooleks rikkaks saab, siis
täieks rikkaks on kerge saada.

Trm — 1 var.

b₂. Kui ju pooleks rikkaks saab, on kerge
täieks rikkaks saada.*

* täiesti (trükised)

E 42, E: 75; Tt (Eisen) — 1(3) var.

B. Veikest rikkaks on vaesel raske saa-
da, aga veikel rikkal on hõlpus suu-
reks rikkaks saada.

Rak — 1 var.

C. Jõukaks on raske saada, aga kes juba
jõukaks saanud, sel on kerge rikkaks
saada.

Ris — 1(2) var.

Vrd. 9719. Rikkaks saada ei ole raske, aga
rikas olla oo raske.

8977. MIS PUUA TULEB, EGA SEE EI UPPU — 1?(1) var.

?Vil (Niggol).

Vrd. Virul, Lisa nr. 41 (1888) 655: Kes poodud
piab saama, ega see uppu (türgi vanasõna
fölge). Sama vrd. Vig. Lisal. nr. 23 (1889)
181 ja Post. Lõbul. (1890) 129.

Vrd. kk: Küll ma olli veli hädän, kas puu val
uputa ennäst (Ote).

8978. PAREMB ON OLLA PUOLEST SAADIK PUODUD KUI ONNE- DULD ABIELUS — 1?(1) var.

?Kuu (Lindström).

8979. POOMINE KOERA SURM, UPUTA- MINE KASSI SURM, PÜSSIGA LASKMINE SAKSA SURM — 1 var.

E. Poomi seletus: «Enesetapjate kohta öel-
dakse.»

Rap v. Mär.

8980. POONU MAJAS EI KõNELDA NÖORIST — 2 var.

a. —
Kam (Reli) — 1 var.

b. Poodu majas kõiest ei räägita.
Nõo (Reli) — 1 var.

8981. KU POORNAH TUISKAS ÜLE RIJALASO, SÖS KAPSTMAAR'APÄÄVÄ ÜLE KATUSÖHAR'A — 24(29) var.

- A. Kui kapstmaarja tuiskas üle riijalasõ, siis urbõpääva üle tarõ katusõ.
Se — 1 var.
- Ba. Kui küünlapääva tuiskas üle riijalasõ, sis kapstmaar'apäävä aja üle katusõ.
Se — 1 var.
- b₁. Ku küündlepäävä aja üle riijalatsõ lummõ, sis kapstmaar'apäävä aja üle katusõ.
Se — 1 var.
- b₂. Ku küündlepäävä aja lummõ üle riijalasõ, sis kapstmaar'apäävä aja üle katusõ.
Se — 1 var.
- C. Kui esimesel paastupäeval lumi üle reejalassa tuiskab, tuiskab maarjapäeval üle katusseharja.
Trv v. Rõu (Siipsen) — 1 var.
- Da₁. Ku poornapäävä riijalasin, sis kapstmaar'apäävä üle katstõ.
Se — 1 var.
- a₂. Ku poorna üle riijalasõ, sis kapstmaar'apäävä üle katusõ.
Se — 1 var.
- a₃. Ku poornapäävä tuiskas üle riijalasõ, sis kapstmaar'apäävä üle katusõ.
Se — 1 var.
- a₄. Ku poorna lummõ üle riijalastõ aja, sis aja kapstmaar'apäävä üle katuse.
Se — 1 var.
- b₁. Kui poornapääväl üle riijalasõ, siis kapstmaar'apääväl üle katusõhar'a.
Se — 1 var.
- b₂. Ku puurna üle riijalastõ tuiskas, siis kapstmaarjapäävä üle katusõharja.
Rõu — 1 var.
- b₃. Kui poorna tuiskas üle riijalasõ, sis kapstmaarjapääväl üle katusõhara.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- b₄. —————*
- * kul (Vas, Vas v. Se); puurna (Vas), poorna (Vas v. Se); reejalase (Vas v. Se); sis (Vas v. Se); kapstmaarjapäävä (Vas), kapsmaarjapäiva (Vas v. Se); katusõhar'a (Vas); katuseharja (Vas v. Se)
Vas (Kirss), Vas v. Se (Sandra) — 3 var.
- b₅. Kui poorna tuiskas üle riijalase, sis kapsmaarjapäävä tuiskas üle katusõharja.
Se — 1 var.

- b₆. Kui poornapääväl tuiskas üle riijalasõ, sis kapstmaarjapääväl tuiskas üle katusõharja.
Se — 1 var.
- b₇. Tuiskab poornapääväl üle reejalase, siis tuiskab kapstmaarjapääväl üle katuseharja.
Vru — 1 var.
- c₁. Poorna purkas üle reejalase, kapsmaarja üle tarõkatusõ.
Se — 1 var.
- c₂. Kui puornapääväl tuiskas üle riijalasõ, sös tuiskas kapstmaarjapääväl üle tarõkatusõ.
Vas — 1 var.
- c₃. Ku puurna tuiskas üle riijalasõ, sis kapstmaarjapäävä juusk tuisks üle tarõkatusõ.
Rõu — 1 var.
- d. Kui poornapäävä tuiskas üle reejalase, siis kapstmaarjapäeval tuiskab üle toakatusõ.
Se — 1 var.
- E. Kui poornapääväl lumi üle riijalaste, sis jüripääväl veel katussil.
Piv — 1 var.
- F. Kui poornapäeval üle reejalase tuiskab, siis tuiskab Jüripäeval üle mägede.*
* -jalakse (Uue Aja Kal)
Uus As Kal. (1905) 23, Uue Aja Kal. (1905) 13 — ?(2) var.
- G. Kui poorna üle reejalase tuiskab ja külm on, lendab tuisks jüripäeval üle katuse ja hobuse jaoks olgu koorem heinu rohkem kui muidu.
Sõõt Aeg Kal. (1907 märts) — ?(1) var.
- Vt. 8982 E.
- H. Kui madisepäeval nii palju tuiskab, et üle reejalase, siis jüripäeval tuiskab üle mägede.
Loorits Vrp 79; Vän (õpil.) — 1(3) var.

8982. KU POORNA PÄÄVÄ TUISKAS JA AASE LUMMO ÜLE TII, SIS PIAT VIL ELÄJILÖ ÖTS KUURMA SÖÜTA ROHKOP OLOMA — 11(15) var.

- Aa. Kui poornapäeval tuiskab, siis saavad heinad kallid, tuiskab üle reejalassegi, siis ka pandakse koormale kolm rublat juurde; on sel päeval hea ilm, siis saavad heinad odavad ja tuleb varajane kevade.
Räp — 1(2) var.

- b. Kui poornapäeval üle reejalase tuis-
kab, läheb heinakoores rubla kalli-
maks.
Plv — 1 var.
- c. Kui poornapäiv lumme satas, siis saa-
va tuleva aasta kalli haina, aga kui
ilus ilma om, sis saava odava.
Räp — 1 var.
- B₁a. Kui poornapäevah üle riijalasõ tuis-
kas, sõs tulõ kuurma haino sisse osta,
ku ei, sõs valla müvva.
Räp — 1 var.
- b. Poornap[äeval] vesi lätõ üle riijalasõ,
sis müüh kuurma haino vällä, a ku
poornapäeval lätõ lumi üle riijalasõ,
sis ostah kuurma haino sisse.
Se — 1 var.
- B₂a. Ku puurna sattas ja tuiskas, sis olkõ
egä hobõsõ jaos viil kuurma hainu
inäh, ku parhilla um.
Rõu — 1(2) var.
- b. Tuiskab puurna paastukuul, peab
veel iga hobuse jaoks koores heinu
olema; siiski olla parem, et ennem
lumi üle reejalase on kui vesi.
Sõõst Nlj. Kal. (1903 märts) — ?(1) var.
- c. Kui poorna pühapäeval tuiskap niigi
palju, et kolm kõrd üle reejalase kääp,
sis kuluvat koorma elaja sõõta enamb.
Vas — 1 var.
- d. Ku poornapääv tuiskas üle tii, sis
piät liisnamp kuurma süütä olõma.
Se — 1 var.
- e. _____
Se (Vabarna) — 1 var.
- C. Kui poornapääva üle riijalase lumi
tuiskab, sis tulevat elajil sõõdapuu-
dus, kui üle looga tuiskap, sis ei tule.
Plv — 1 var.
- D. Kui tuhkap[äeval] tuiskab, saab palju
mardikaid kapsastel suvel, kui sel
päeval üle reejalase tuiskab, siis peab
koores põhku rohkem olema looma-
toiduks.
Kau — 1 var.
- E. Kui poorna üle reejalase tuiskab ja
külm on, lendab tuisik jüripäeval üle
katuse ja hobuse jaoks olgu koores
heinu rohkem kui muidu.
Sõõst Aeg Kal. (1907 märts) — ?(1) var.
- Vt. 8981 G.
- Vrd. 6267. Kui madiksepääv teine teeroobas
umbe tuisand ja teine lahti on, siis saab
teist vilja üks ja teist ei saa; kui mõle-
mad umbes, siis saab mõlemad vilja, kui

mõlemad lahti, siis ei saa kumbagi vilja.
3198. Kui kapstmaarpäeval lumi üle tee
tuisata, siis ei pidada peremees mitte põhu-
ga pillama, sest siis ei tulla mitte vara
kevade.

8983. POORNAPÄÄVÄ SAA JO HARALE JUVVA' KAARTO ALT — 1 var.

Se (Rohtla).

Vrd. 5222. Kui küünlapääva ajal saab härg
räästa alt juua, siis maarjapääva ajal ei
saa kukkkl.

8984. OLED MÕISA POPS — OLED POOL PEREMEEST; OLED TALUPOJA POPS — OLED TÄIS ORI — 1?(1) var.

?Kei (Kriitmäe).

8985. PORBUP[ÄEV] OLI JÕULULEIVA SEPP — 1 var.

A. V. Kõrvi seletus: «Siis hakati jõulu-
leiba tegema.»
Käi.

8986. EGA PORI MEEST EI PEA — 1 var.

Tln (Jürgens).

8987. KUIDA POTT, NENDA TINT — 1(4) var.

Wied. 86, Kündja nr. 41 (1883) 491.

8988. ÄRA PUUTU POTIS, POTIL ON PUDEVAD KÕRVAD — 2—5(6) var.

A.

Hls v. Saa (Sõggel) — 1—4(5) var.

B.

Saue poti kõrvad ei seisa kaua, vaid
lähevad katki.
JJn — 1 var.

8989. ÄRÄ VUOLI PRAEVARRAST, KUI LINDKI VIEL METSÄS — 1 var.

Kuu (Lindström).

Vrd. 5953. Ära enne lindu ära sõõ, kui kätte
saad.

8990. ÜKSKI PROHVET EI OLE KUULUS OMAL MAAL — 9 kuni 37(37) var.

Aa.

* _____ *

* põle (VMr), pole (Kod, Rõu)

- Lüg, VMr, Lai, ?Kod (õpil.), ?Võn (õpil.),
?Rõu (õpil.) — 3 kuni 7(7) var.
- a₂. Ükski prohvet pole omal maal kuulus.
Kaa (õpil.) — 1 var.
- a₃. Ükski prohvet pole ju kuulus omal
maal.
Kaa — 1 var.
- b. Iga prohvet ei ole kuulus omal maal.
?Lai (õpil.) — 1?(1) var.
- c₁. Prohvet ei ole kuulus omal maal.*
* pole (Lai, Trt); oma maal (Trt)
?Lai (õpil.), ?Kod (õpil.), ?Trt (õpil.),
?Võn (õpil.), ?Kam (õpil.) — ? kuni 11(11)
var.
- c₂. Prohvet ei ole omal maal kuulus.
Vai — 1 var.
- d. Ega prohvet omal maal alati kuulus
ole.
?Lai (õpil.) — 1?(1) var.
- e. Prohvet ei ole kunagi omal maal
kuulus.
?Trt (õpil.) — 1?(1) var.
- B. Ükski prohvet pole omal pool kuulus.
?Trv (õpil.) — 1?(1) var.
- Ca. Prohvet ei ole kuulus oma kodumaal.
?Trt (õpil.) — 1?(1) var.
- b. Prohvet ei ole kuulus kodumaal.*
* kuulsa; kodumaal (Plv)
?Kod (õpil.), ?Trt (õpil.), Plv (Tobre) —
1 kuni 5(5) var.
- D. Prohvet ei ole kuulus pärismaal.
?As (õpil.) — 1?(1) var.
- E. Prohvetil oma maal ei ole au.
?Trt (õpil.) — 1?(1) var.
- F. Prohvetil ei ole au oma kodumaal.
?Lai (õpil.) — 1?(1) var.
- Ga. Ükski prohvet pole aus oma päris-
maal.
Muh — 1 var.
- b. Ükskid prohvet pole armas oma päris-
maal.
Emm — 1 var.
- H. Keegi pole kuulus omal maal.
?Trm (õpil.) — 1?(1) var.
- Vrd. Matt. 13,57: Prohvet ei olle ni auto kus-
fagi, kui omma pärris-maal, ja ommas
koi-as. Mark. 6,4: Prohvet ei olle ni auto
kusfagi, kui ommal pärris-maal, ja fuge-
gulaste jures, ja ommas koi-as (Vt. ka ER
Kal. (1887 jaan.) Luuka 4,24: [— — —]
ükski prohvet ei olle mitte armas omma
pärris-maal. Joh. 4,44: [— — —] prohvetil
ommal pärris-maal au ei ole.

- Vrd. 4919. Kāgu ei ole kunagi kuulus omal
maal.
8991. PAREMB PROOSTA PAIGAL
SAISMINE KUI TORO TANTSMINE
— 1 v. 2(2) var.
- A. —————
Se (Kaiv) — 1 var.
- B. Paremb on paigal seissa kui keba-
kuuti lüüa.
?Rak (Aug. Krikmann) — 1?(1) var.
- Vrd. 929. Hea laps, kes hästi tansib, parem
laps, kes paigal seisab.
8992. PROOSTA' OLÖK OM HULLÖB KU'
VARGUS — 2 var.
- a. —————
Se (Aalik) — 1 var.
- b. Proostus om hullup vargut.
Se — 1 var.
8993. PRUUDI KAASARAHA KATAB
KÖIK NAESE VEAÐ KINNI —
1 kuni 3(13) var.
- a. —————*
* naise (E, EKMS)
Wied. 155, Kündja nr. 49 (1883) 585, E
MVH 32, EKMS III 232 — 1(5) var.
- b. Mõrsja kaasavara katt naise veä kin-
ni.*
* katab; vead (Norm.)
Norm. 187; ?Vas v. Se (Sandra) — 1?(2)
var.
- c. Kaasavara katab naise vead.
?Trt (Elsen) — 1?(1) var.
- d. Kaasavara kaotab naise vead.
E² 26 — ?(1) var.
- e. Kaasavara kaotab tüdruku vead.
E² 26 — ?(1) var.
- f. Kaasavara kaotab tütre vead.
Norm. 187 — ?(3) var.
8994. PRUUDIL ON KOLMEKORDNE
KOTIRIIE SILME EES — 1 var.
- E. Poomi seletus: «Õeldi selle kohta, kui
peiu laiduväärt oli, aga pruut leidis teda
väga tubli olevat.»
Rap v. Mär.
8995. PRUUDI MURE — POOL MURET,
TANU TOOB TASASE MURE —
1 var.
- Noa (Lievh).

8996. PRUUT OM KERGE LÕUDA, AGA RASKE PITA, SÖBER OM RASKE LÕUDA, AGA KERGE PITA — 1 var.

Plv (Rocht).

8997. NEO PUDELILE PUHKJA JA NARTSU PÄÄLE LUGEJE, NE SAAVA PÖRGUN PALAME — 1 var.

San (Päss).

8998. PUDELIHE UPUS PALJU RAHA — 1?(1) var.

?Kam (Relli).

Vrd. 2429. Joodik paneb ikka omad asjad kõik pudelisse paigale.

8999. PUTEL OM IHU TERVUS JA SUAME RÕOMUSTUS — 1 var.

San (Päss).

9000. EGA KEEGI PUDRU KALLAL ÜKSI EI RIIDLE — 1(2) var.

a. _____

Vig (Pulst) — 1 var.

b. Ei keegi pudru kallal üksi riidle.
EKMS 111 587 — ?(1) var.

9001. EGA PUTRU NII PALAVALT SÜÜA, KUI KEEDETA — u. 15(63) var.

Aa1. _____*

* pudru (Vig, Nõo); ei süüa (Vig), süüda (trükkised; Kuu, Nõo); keedeta (Kuu) Stein 10, Wied. 20, Kündja nr. 32 (1883) 382, Kurrik SÖ 25, Meelej. nr. 3 (1885) 14, E: 83, Norm. 219, EKMS II 544; Hlj, Kuu (Vilbaste), ?Vig (Eisen), ?Nõo (Eisen), Tt (Eisen) — 4 kuni 5(30) var.

a2. Ega pudru nii palavalt süüakse, kui keedetakse.

Tt (Kreutzw.) — 1 var.

a3. Ega pudru nii palavalt süüakse, kui teda keedeta.

?Kuu (Jahe) — ?(1) var.

a4. Ega pudru nõnda palavalt süüda, kui teda keedetakse.

Tõn. RP 376 — ?(1) var.

a5. Ega putru nõnda palavalt süüda, kui seda keedetakse.

Rak — 1 var.

a6. Pudru ei süüda ial nii palavalt, kui teda keedetakse.

Wied. 155, Kündja nr. 49 (1883) 585, Raud VMJ 218 — 1(3) var.

a7. Putru ei süüa nii palavalt, kui teda keedetakse.

VMr (J. Elken) — 1 var.

a8. Pudru ei süüda nii palavalt, kui keedetakse.

E 71 — ?(1) var.

b1. Pudru nii kuumalt ei süüda, kui keedetakse.

Wied. 155, Kündja nr. 49 (1883) 585 — 1(2) var.

b2. Putru ei süüda nii kuumalt, kui keedetakse.

E: 80 — ?(1) var.

b3. Eiga putru ninda kuumalt süüda, kui täda keideta.

Rkv — 1 var.

Ba. Leent ei süüda nii palavalt, kui keedetakse.

Wied. 106, Kündja nr. 43 (1883) 514, E 50 — 1(7) var.

b. Leent ei süüda nii kuumalt, kui keedetakse.

E: 80 — ?(1) var.

C1a1. Egas ühtegi suppi nii palavalt süüda, kui seda keedetakse.

E. Veskisaare seletus: «Oeldakse liig valju seaduse kohta, millest püütakse mõõda hii-ilda.»

KJn — 1 var.

a2. Suppi ei süüda nii palavalt, kui keedetakse.

?Vän (Tammsoo) — ?(1) var.

b. Ega suppi ei süüda nii kuumalt, kui ta keedetud on.

?Juu v. Vän (Virkus) — ?(1) var.

c. Ega suppi nii soojalt ei süüda, kui keedeta.

Kuu (Vilbaste) — 1 var.

C2. Ühtegi subi ei süüda ilma jahutamata.

Kaa? (Mägi) — 1 var.

Da. Ükski toit ei süüda nii palavalt, kui keedetakse.

M. Mäesalu seletus: «Ei tohi liiga ruttu otsustada või hädaldada; asi ei ole nii halb, kui alguses näib.»

Hää — 1 var.

b. Toitu nii palavalt ei süüda, kui keedetakse.

?Vän (Tammsoo) — ?(1) var.

E. Kõik ei süüda nii palavalt, kui keedetakse.

Wied. 73, Kündja nr. 33 (1883) 454 — 1(2) var.

F₁. Nii kuumalt ei sööda, kui keedetakse.
?Võn (Sordia) — ?(1) var.

F₂. Siiski ei saa mitte nii tuliselt söödud, kui keetud.
Borm Prn. Er Kal. (1892) lk-ta — ?(1) var.

G. Ära söö nii palavalt, nagu kokad sulle ette kannavad.
Ksl — 1 var.

Vrd. kk: Ära ikka putru nii palavalt söö (EKMS I 979); Mitte nii palavalt sööma, kui kokad ette kannavad (EKMS II 1001).

Vrd. 9798. Roog ei ole ial palavam kui siis, kui tulelt lauale tõstetakse.
9014. Ära putru enne ära söö, kui keedetud pole.

9002. KELLE PUDER, SELLE RASV — 1 var.

Hls (Riiet).

9003. KUI PUTRU, NII KÖTTU — 1 var.

M. Linna seletus: «Süük otsah, kött täüs.»
Se.

9004. KUI PUTRU PUUS, SIS NAHKA VINNÜS — 3 var.

a. ————
Vas (Jakobson) — 1 var.

b. Putru puus, nahka vinüs.
M. Linna seletus: «Süük lätt otsa, a' kött vill olõ õi täüs.»
Se — 2 var.

9005. MASKU PAKSU PUTRU, KUI VÖID KASTA EI OLE — 4 var.

a. ————
Hel (Tomp) — 1 var.

b. Paraku ikka paksu pudru, kui võid sees pole.
Tõs — 1 var.

c. Jumal massa paksu putru, ku võit kasta ei ole.
Krk — 1 var.

d. Jumal paraku paksu putru, ku võid kasta ei ole.
Krk — 1 var.

9006. PUDER OM PUHAS VASKAJUUK, UA, HERNE MEHE SÖÖK — 3(6) var.

Aa. ————*

* oa (Norm.)

Norm. 161; Nõo (Tüklov) — 1(3) var.

b. Puder on puhas vasikajook, oad, herne mehe söök.
EKMS III 1046 — ?(1) var.

B. Liha, leib üks mehe süük, puder puhas vasikajuuk.
Kam (Vildebaum) — 1 var.

C. Liha, leib um mehe süük, puder, kapsad vasikajuuk.
Rõu (Pallits) — 1 var.

9007. PUDROL LAGA MAGO, VADSAL SUURÕ' SILMA' — 1 var.

Vas v. Se (Sandra).

9008. PUDRU EI PEA MITTE ENNE ÄÄ SÖÖMA, KUI JAHUD VEEL MITTE VESKELT KOJU TOODUD PÖLE — 1 v. 2(9) var.

Aa. ————

Pär (Kampmann) — 1 var.

b. Pudru ei pia mitte enne ära söödama, kui jahud veskelt koju tuuakse.*
* puder; pea; veskilt (EKMS)
Meelej. nr. 36 (1887) 286, EKMS IV 420 — ?(7) var.

B. Ära enne leiba söö, kui jahud alles veskil on.
?VII (Leoke) — 1?(1) var.

Vrd. 9014. Ära putru enne ära söö, kui keedetud pole.

9009. PUDRUGA SAAB ÜLE AJA HUPATA, KÖRDIGA KÜLASE MINNA — 2(4) var.

A. ————

Wied. 155, Kündja nr. 49 (1883) 585 — 1(3) var.

B. Tanguputru on üla aia hüppäda.
Jõh — 1 var.

Vrd. 5022. Kõrdiga ei saa kaugemale kui üle aja hüpata, pudruga saab ommeti teise perese.
3286. Kartulepudruga ei saa kaugemal kui üle kiviaia.

9010. PUDRUGA TULEB, PUDRUGA LÄHEB — 2(4) var.

A. ————

R. Vildebaumi seletus: lütepudru ja matusepudru kohta.

Norm. 161, EKMS IV 948; Rap — 1(3) var.

B. Tangupudruga võetakse inimene siia ilma vastu ja tangupudruga saadetakse siit ilmast ära.

E. Poomi seletus: «Tangupuder viidi lapse sündimise puhul titeemale, keedeti ka lapsevarrul, pulmapidul ja surnumatmisel.»

Rap v. Mär — 1 var.

Vrd. uk: ERA II 6, 642/3 (5) < Rap.

Vrd. 14095. Viinaga tuleb, viinaga läheb.

9011. PUDRUL LEIB PUUN — 3(5) var.

puun = põues

a. _____*

* põues (trüksed), puuhn (Rõu)

Norm. 161, EKMS IV 948; Kan, Rõu — 2(4) var.

b. Pudurul om leib puuh.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

Vrd. 9062. Pupu puhun päpp.

12796. Oal ja hernel on leib põues.

3278. Kartulil om leib puuh.

6209. Maa puhun om leib.

9012. PUDRU POJALE, TÜMA ROOGA TÛTRELE — 3 var.

a. _____
Hlj (Rehberg) — 1 var.

b. Pupp, puppu pojale, ja tüma ruaga tûtrele.

D. Timotheuse seletus: «Oeldasse veike lastele neid süütes.»

Iis — 1 var.

c. Putru, putru poistele, tüma rooga tûtardele.

Trm — 1 var.

Vrd. rl: Poisile pudru, / tûdrukulle tüma leiba (H II 11, 609 < VMr).

9013. PÄALE PUDRU PUUL TUNNE PUHATA, PÄALE KAPSTEDE JA KARTOLITE KATS TUNNE PUHATA — 1 var.

Räp (Lepson).

9014. ÄRA PUTRU ENNE ÄRA SÕÖ, KUI KEEDETUD POLE — 1 var.

Koe (Juurik).

Vrd. #008. Pudru ei pea mitte enne ää sõõma, kui jahud veel mitte veskest koju toodud põle.

11307. Ära sõõ kartuhvlid enne ära, kui nad veel keedetud pole.

10700, eriti b: Ära suppi enne sõõma hakka, ku ta veel keedetud põle.

9001. Ega putru nii palavalt süüa, kui keedetakse.

9015. EGA PUDRUKAUSIST KUNAGI PÄIKE TÕUSE — 1 var.

Kos (Võlmula).

9016. KUNAS PUDRUMÄND NÄLJAS VÕI TAARIKANN JANUS — 1?(1) var.

?Hls (Sõggel).

Vrd. 4524. Kunas kulp isune või taarikann janune.

9017. NII KAUA KUI PUDRUPADA PEALE TULELT MAHA TÕSTMIST PÕRANDAL VEEL KEEB, EI TOHI MEES VASTU HAKATA, KUI NAINE TEDA SEL AJAL PEKSAB — 1 var.

Hlj (Reepärg).

Vrd. 7313. Naist võib nii kaua peksada, kui tulelt võetud kõrdipada maas veel keeb.

9018. ESI PUHAS, PESÄ PUHAS; ESI ROPP, PESÄ ROPP — 1(2) var.

Nõo (Tüklov).

9019. KES TAHAB PUHAST LEIBA SÕUA, SEL PEA TULEB MAJA MUUA — 1(2) var.

Norm. 128; MMg (A.S.).

9020. KÕIGE PUHTAMB KULD ON SEE KÕIGE RASKEMB — 1 v. 2(8) var.

a. _____
* Gõs. 468, KAH EKAI 87 — 1(2) var.

*
aurum purissimū est pondē-
rosissimum das reinste Gold ist das wichstge / se
Reichste puhtamb kuld on se Reichste raskemb.

b. Kõige puhtam kuld on kõige raskem.
KAH EKAI 89, E 40, E² 91 — 2(5) var.

c. Kõige selgemb kuld om ka kõige rasehemb.

?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.

9021. PUHAS LEIB AJAB KÕHU LÕHKI — 1 var.

La² (Asper).

9022. PUHAS SUU, PUHAS KÄSI KÄIB
MAAILMA LÄBI — u. 15(73) var.

Aa. _____*

* käüb (Hupel, Poromenski), käüp (Norm. Cl.)

* Helle 351, Hupel 115, Poromenski EGr. 213, Wied. 155, Kündja nr. 49 (1883) 585, Körber KR I 10, KAH EKAI 156, Norm. Cl. 30; VMr, Kos, Pal, ?Trm (Ounapuu) — u. 5(26) var.

* *Puhhas suu, puhhas käsi käib maailma läbi, reiner
Mund und reine Hand geht durch alle Land.*

- a2. Puhhas suu, puhhas käsi käib ilma läbi.
Marpurg 71 — 1?(2) var.
- a3. Puhhas suu ja puhhas käsi käivad maailma läbi.
CRJ H I 161 — ?(3) var.
- a4. Puhhas suu ja puhtad käed käivad maailma läbi.
Lindenberg HL Kal. (1887) 23 — ?(1) var.
- a5. Puhhas suu, puhhas käsi käüvä kõigest ilmast läbi.
Laakm. Trt. Kal. (1871 jaan.) — ?(1) var.
- a6. Puhhas suu, puhhas käsi käib kõige maailma läbi.
E 71, E² 20 — ?(3) var.
- a7. Puhhas suu, puhhas käsi käib kõigest maailmast läbi.
VJg — 1 var.
- a8. Puhhas suu ja puhhas käsi — see käib kõigest ilmast läbi.
Vig — 1(2) var.
- a9. Puhhas suu ja puhhas käsi keib kõik maailma läbi.
Kul — 1 var.
- b1. Puhhas suu, puhhas käsi pääseb maailmast läbi.
Stein 155, Kündja nr. 49 (1883) 585; ?Tt (Kreutzw.) — ?(9) var.
- b2. Puhhas suu ja puhhas käsi peasevad ilmast läbi.*
* pääseväd (Kuu)
Tõn. Tln. Täht. (1887) 47, Tõn. LPr 8, Tõn. Täht. (1909 nov., 1910 aug., 1911 mai), Tõn. RP 217 ja 356; Kuu (Salström) — 1(14) var.
- b3. Puhhas suu ja puhhas käsi peaseb kõigest maailmast läbi.
ER Kal. (1889) 91 — ?(1) var.
- b4. Puhhas suu ja puhhas käsi peaseb kõigest ilmast läbi.
?Tln (Pusemann) — 1?(1) var.

c. Puhhas suu ja puhhas käsi saava ilmast läbi.
San — 1 var.

d. Puhhas suu ja puhhas käsi lähevad ilmast läbi.
VII — 1 var.

e. Puhhas suu ja puhhas käsi lähvad kõigest läbi.
Ksi — 1 var.

f. Puhhas suu ja truu käsi käivad läbi terve maa.
Körber VRMK 63 — ?(2) var.

B. Kui puhta kae ja puhhas suu, sis saab häste ilmast läbi.
Nõo — 1(3) var.

Vrd. 4984. Kui käsi puhhas, siis peab suu ka puhhas olema.
5284. Lahke suu ja lahke meel käib maailma läbi.
4297. Pea ennast kolmest kinni: käed, suu ja perse, siis saad ilmast hästi läbi.
10067. Saksa keel ja hõberaha käib kõik maailma läbi.
12791. Tütärlats pidägu suu, kae ja perse.

9023. PUHAS SÜDA OM ROHKEMP KUI
KOTT KULDA — 4(5) var.

Aa. _____
Kam (Tamm) — 1 var.

b. Puhhas süda on kui kuld.
As (Kuusik) — 1 var.

B. Puhhas süda on kallim varandustest.
Võn — 1 var.

C. Hea südametunnistus on parem kui suur rikkus.
Plt — 1(2) var.

Vrd. Niggol Lug. 18: Rahuline südametunnistus on kallim kui kuld ja hõbe.

Vrd. 481. Aus nimm on kallim kui kuld.

9024. PUHAS TAEVAS EI PELGÄ MÜR-
NET EI VÄLKU — 3(12) var.

Aa. _____
Krl (J. ja P. Einerid) — 1 var.

b. Selge taevas ei karda välku ega müristamist.
Niggol VKOR² 38, E 76 — ?(9) var. Vene vanasõna tõlge.

B. Selgest taivast ei tulõ valki.
Kam — 1 var.

C. Kellel süda puhhas, see ei karda müristamist ega välku.
VMr — 1 var.

Vrd. kk: Ta tuli niikui välk selgest talvast (Rõu).

9025. PUHTALE ON KÕIK PUHAS — 2 var.

VMr, Elva (Eisen).

Vrd. Tiit. 1,15: Puhhastele on kül keik asjad puhtad. Kalendrites ja õpikutes korduvalt tsiteeritud piiblifraas näit.: ER Kal. (1882, 1883, 1889, 1891, 1892), Ristir. Püh. Kal. (1909, 1912–16), Risti R Kal. (1912–1916), Gr. SKO I 60 ja II 7.

9026. PUHTA VEE SEES ON KA PUTUKAID — 1 var.

Nis (Neumann).

Vrd. 2462. Jooksvas vees ei selsa putukad. 13214. Vagase vee sees on palju mutakaid. 10259. Segase vee sees palju mutakaid.

9027. PUHK PUDRUGA, KAMPS KARASKIGA — 1(2) var.

A. Wahlbergi seletus: «Saiakse vaesel aeal läbi.» Hel.

9028. KUI MA PUHKAN, SIIS MA RUOSTEDAN — 1 var.

Kuu (R. Lilhein).

9029. KÜLL SIIS PUHATA SAAB, KUI KUUE LAUA VAHEL OLLAKSE — 1 var.

Rap v. Mär (Poom).

Vrd. 865. Haudas aega puhata.

9030. KUI PIAT PUHTIT, SIS JÄAS LEEVÄPALLU, A KUI RAO T MAIJA, SIS SAA LASTA — 1 var.

Se (M. Linna).

Vrd. 5674. Ko olõ õi leibä, sis piä' saajo; ko olõ õi puid, sis rao' tarrõ.

9031. EI PUHTUS UHKUS OLE — 1 var.

Ils* (Roobere).

Vrd. 9034. Puhtus on perenaise uhkus.

9032. PUHTUS, HOOLSUS, PARAUS PANVA TOHTRELE USSE LUKKO — 1(2) var.

?Vas (Lenzius).

9033. PUHTUS OM PUUL ELU — 3 var.

Aa. _____

Krl (P. ja J. Einerid) — 1 var.

b. Puhtus um puul ellu.

Rõu (A. Jennes) — 1 var.

B. Korraspidamine on pool elu.

Vil (Leoke) — 1 var.

9034. PUHTUS ON PERENAISE UHKUS — 2 kuni 4(10) var.

A. _____

Norm. 192; Kos, Hls, ?Kam (Relli) — 2 v. 3(5) var.

B. Puhas tuba on perenaise au.

?Võn (õpil.) — 1(1) var.

Ca. Puhtus on elumaja ehe, olgu loss ehk talutare.

?Mih (õpil.) — 2(1) var.

b. Puhtus on meie toa ehe, olgu loss või talurehe.

?Hls (õpil.) — 2(1) var.

D. Puhtus on kuldne maja varandus.

ABDr (1889) 29, ABDr (1892) 35 — 2(2) var.

Vrd. 9031. Ei puhtus uhkus ole.

9035. PUHU ISE OMA PUDRU PEELE, MIS SA TEISE PUDRU PEELE PUHUD — 1 var.

K. Lepa seletus: ära topi oma nina teise asjadesse.

Mus.

9036. KÕIK SAA AI ÜTE PULGA PÄÄL SAISTA — 2 var.

A. _____

Se (Savala) — 1 var.

B. Ega kõiki ei või ühe pulgaga võeta.

Tln (J. Reimann) — 1 var.

9037. TOO OM ÜTSKÕIK, KAS TÕMBA PULK OLLEVAADI EEST VAI VII-NAVAADI EEST — 1(3) var.

a. _____

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

b. Too on ükskõik, kas tõmba pulk õlle-vaadi eest või viinavaadi eest.

Püss PJs 562 — 2(2) var.

9038. KES PULLI SÜÜD TAKAN OTS — 1(2) var.

Urv v. Krl (Tamm ja Pehka).

9039. MIS SA PULLIKESEGA KAEVLED,
KELLEL SARVI EI OLE — 1 var.

Pal (E. Uus).

9040. PULL KAITSEB IKKI KARJA
SÄALT POOLT, KOST KARJA PULL
TEMAST OLE OM — 1 var.

Trv (Jakobson).

9041. EGA PULMA TEGIJA EI VÄSI,
PULMA KÄIJA VÄSIB — 8 v. 9(15)
var.

Aa.

Norm. 188, EKMS III 232; Hää (Mäesalu)
— 1(3) var.

- b. Ega pulma tegija ei väsi, pulmes käi-
ja väsib.*

* pulmas käija

Hää (Mäesalu) — 2 var.

- Ba. Ega kutsja kunagi ei väsi, tuleja, nee
väsi va.

M. Siipseni seletus: pulma ja peole kutsu-
jate kohta.

Trv v. Rõu — 1 var.

- b. Ega kutsuja kunagi väsi, tulejad väsi-
vad.

E MVH 72 — ?(2) var.

*

- C_{1a}. Ega pulma pidäjä ei jää vaeses, pul-
mah käüjä jääs vaeses.

Räp — 1 var.

- b. Ega pulma pidaja vaisest jää, vaid
pulma käijäd.

?Lüg (Källo) — 1?(1) var.

- C_{2a1}. Pido pidäjä ei jää vaesös, pidol käü-
jä jäävä.

Räp (Lepson) — 1 var.

- a₂. Pidu pidaja ei jää vaeseks, pidul käi-
jad jäävad.

Norm. 199, EKMS III 141 — ?(2) var.

- b. Egas pidu pidäjä vaesös ei jää, pidul
käüjä jääs vaesös.

Urv (Siit) — 1 var.

- D. Pulman käüja jääs vaesös, pulma pi-
däjä lätt rikkas.

Rõu — 1 var.

- Vrd. 9991. Sajah käüja häös ärä, saja pidaja
ei häo kunagi.

9042. EI PULMADE HEADUSE PERAST
MINDA KOHTUSSE — 1 var.

Jõh (Paarmann).

9043. ENNE SAAB PULMAD PIDAMATA
JÄTTA, KUID MATJUSI EI SAA
ILMASKI PIDAMATA JÄTTA —
1?(1) var.

?Hls v. Saa (Sõggel).

Vrd. 2006. Olgu ilm määne oll, naase võtmist
ei saa jätta ja imä matmist.

9044. KUI PULMA LÄHED, VOTA
PUDEL PULMAVIINAGA, RISTSE-
TELE TULEB MINNA ILMA —
1?(1) var.

?Trt (Piir).

9045. OLGU PULMAD MILLAS ON, KUI
AGA VARRUD IKKA OIGEL AJAL
ON — 3 var.

A.

Jõe — 1 var.

- Ba. Laps sünnib alande oigel ajal; pulmad
nee viibivad vahest pikkemalle.

Rak v. Vng (Aug. Krikmann) — 1 var.

- b. Mõnikordki pulmad viibivad, aga laps
tuleb alati oigel ajal.

Rak v. Vng (Aug. Krikmann) — 1 var.

Vrd. kk: Varrud oigel ajal, aga pulmad näuke
viibinud (EKMS III 1062 ja IV 371).

Vrd. nlj: «Laps tuli oigel ajal, aga pulmad
jäid hiljaks» (näit. Põldmäe nr. 244).

9046. PULMAD SUGUVOSA JUUA,
JOODUD KÜLA LASTE JUUA —
2 var.

A.

Pha (E. Lily) — 1 var.

- B. Joot on külapoiste, pulm on suguvõsa,
matus vanade naiste.

Pha — 1 var.

9047. PULMAD TULAD MÕNOLO, PUHÄD
TULAD KOIKOLO — 1 var.

Khn (S. Saar).

9048. PULMA MINNES PÖLE VAJA
MUUD KUI TERAV NUGA JA TÕHI
KOHT — 10(14) var.

- A_{1a}. Kui pulma lähed, võta tühi koht ja
vahe nuga ligi.

Norm. 188, EKMS III 232; Mih — 1(3) var.

b₁.

Hag (S. Läht) — 1 var.

- b₂. Tühi kõht ja terav nuga olgu pulmalisel.
Jõh — 1 var.
- c. Pulma tuleb kaasa võtta tühi kõht ja terräv väits.
Kam — 1 var.
- A₂. Pulma ja juotu viia tühi koht ja terav nuga.
Kuu — 1 var.
- A₃. Jootu ei ole muud vaja kaasa võtta kui tühi kõht ja terav nuga.
Rak — 1(3) var.
- A₄. Kes võõrsi lähäb, sel piab tühi kõht ja terav nuga õlema.
Iis — 1 var.
- A_{5a}. Tühi kõht ja terav nuga tulevad matusele minnes kaasa võtta.
Trt — 1 var.
- b. Matuselisel pidi olema tühi kõht ja terav nuga.
VI (õpil.) — 1 var.
- B. Kui sul vaiv väits om, sis tulõ saaja.
Kan — 1 var.
- Vrd. kk: Tal ei ole muud ku tühi kõht ja terräv väits (Hel).
- Vrd. 13051. Mis vaesel inimesel muud on pulma vila kul tühi kõht ja terav nuga.
4775. Hoia kohtu pulma.
9049. PULMAS POISID PUNASED, /
VÄLJAS POISID VÄLEDAD, /
KODUS KÄIVAD KOMPA-KAMPA
— 2 var.
- A. _____
Kuu (E. Ploompuu) — 1 var.
- B. Väljas mihead vägevad, pulmas mihead punased, kodus käivad kompa-kampa.
Kuu (E. Ploompuu) — 1 var.
9050. PULMAS VAEVA EI VAATATA —
1 var.
J. Kala seletus: «Pulmas ei väsi keegi nalja tegemast.»
VII.
9051. PULM ON NOORE INIMESE SURM
— 1(3) var.
Norm. 189, EKMS III 232; Krj (Toomesalu).
9052. PULM PÖLE MUUD KUI JUTT JA
RUTT, PÄRAST PULMI TULEB
NUTT — 1 var.
Rap v. Mär (Poom).
9053. PULM VAATAB PUNGA PÄÄLE —
1 var.
Saa (Tiitus).
Vrd. 9989, eriti B: Kutsja kaes koti pääle, saaja kaes saani pääle.
9054. ÄMM ENNE PULMI — MAGAJA
KASS, PERÄ PULMI — SUOJA
TIIGER — 1?(1) var.
?Lüg (Källo).
9055. KÖIK EI MAHU PULMALAUDA,
KÜLL AGA MAHUVAD KÖIK
ORJALAUDA — 1?(1) var.
?Saa (Söggel).
9056. PULMAPILL JA KOKAHOBUSE
KELL PEAVAD ALATI HOUDMA —
2 var.
E. Ennisti seletus: «Õõti, kui pill vakatama juhtus. Kokk oli heinasaad. Kesse saavedamisel hobusel kella kaelast võttis, see hüüdis ühtevalu.»
Käl, Emm.
9057. EGA PUNA PÜIDA PUIDE
PÄÄLT* — ?(2) var.
* püüda puude pealt (E)
E MVH 70; ?Pst (Söggel).
9058. IGA PUNANE MARI EI OLE
MITTE MAASIKAS — u. 5(33) var.
- a₁. _____
Wied. 37, Meelej. nr. 2 (1880) 31, Kurrik
SÖ 22, Kündja nr. 34 (1883) 406 — 1(7)
var.
- a₂. Iga punane mari ei ole maasikas.*
* pole (Võn)
Einer EKO 5, Gr. ELr. II 42, Norm. 254,
EKMS IV 345; Võn (J. Rootslane) — 1 v.
2(12) var.
- b. Egä verrev mari ei ole maasikas.
Rõn, Rõu (Perli) — 2 var.
- c. Iga mari pole maasikas.
E 25, E² 80, Nurmik 95, Huvit. V Lisa 15;
?Kuu (Maripuu) — ? kuni 1(12) var. Väi-
malik kirjandusemõjuline häälistraditsioon.
Vrd. LL (1903) 22: Ehk küll mõni mari magus
ja punane on, siiski on ta hammustades
viha.

9059. KUI PUNANE KUKK LAULAB
KATUSEL, SIIS ON KÕIK LÕP-
PEND — 1 var.

Kad (Valdur).

Vrd. kk: Punane kukk katusel 'tulekahju' (Võn).

Vrd. mst: Punane kukk kõnnib katust mööda?
'Tulekahju' (Hää).

9060. PUHKU EI PUNATSILE, VAHT-
[K]U EI VALGILE: ILLOS SAA
IKOTAJA, PUNANE VERE PUSER-
DAJA — 2(3) var.

A. _____

Räp (Poolakess) — 1(2) var.

B. Ilus jätab ikma, punane jätab puhk-
ma.

Plv (Tamm) — 1 var.

Vrd. rl «Ära ihka ilusale»: Ära ihka ilusalõ, /
ära puhka punasõlõ! / Illus su ihu süü, /
punanõ su vere juu (ERIA III:1 nr. 4836).

Vrd. 2027. Ilo pand ikma, puna puhkma.

9061. KUI PUNIK EI LÜPSA, SIIS
MUSTIK LÜPSAB IKKA — 2(4)
var.

A. _____

J. P. Sõggeli seletus: «Kui lehm ei lüpsa,
siis taari saab ikka. Taarianum on Mus-
tik.»

Norm. 158, EKMS IV 23; Saa (Sõggel) —
1(3) var.

B. Mustik lüpsab aasta läbi.

T. Kuke seletus: «Kal'la (taari) saab alati
juua.»

Pit — 1 var.

Vrd. kk: kks joome ikka selli Mustike piima,
mis kaminurgas on, kuni lauda Mustik
lüpsma hakkab (Trv v. Rõu).

9062. PUPU PUHUN PÄPP* — 1(2) var.

* põues (EKMS)

Norm. 161 (< Ran), EKMS IV 948.

Vrd. 9011. Pudrul leib puun.

9063. PURETUD KOER ON ARG —
3—7(28) var.

Aa. _____*

* purdud (Wied., Kündja), purtud (trüki-
sed)

* Helle 351, Hupel 115, Beltr. II 90 ja XI
155, Poromenski EGr. 213, Stein 53, Wied.

155, Kündja nr. 49 (1883) 585, KAH EKAI
157, Norm. 230 — 1(15) var.

*

**Puretud koer on arg, gebrant kind fürchtet sich vorm
Feuer.**

b. Puretud koer on ikka arg.*

* purdud (Wied., Kündja)

Wied. 155, Kündja nr. 49 (1883) 585, Kmpm.
KH 76, Kmpm. KLR 373, Kmpm. KLR II
360, EKMS I 1314 — 1?(6) var.

B_{1a}. Puri pini pelgäs.

Vas, ?Vas v. Se (Sandra) — 1 v. 2(2)
var.

b. Puritu peni iks pelgäs.*

* purt; pini; pelgäs

?Vas v. Se (Sandra) — ? kuni 2(2) var.

B₂. Kes purra om saanu, tuu peni iks pel-
gäs.

Urv — 1 var.

C. Hammustatud koer on arg.

Tõn. Täht. (1911 aprill); ?Hlj (Lauk) —
?(2) var.

Vrd. 4137. Kus koer kord lüüa saanud, ei ta
seal teine kord haugu enam.

8527. Peksasaanud koir kardab kaigast.

9064. PURJUS PIAL ON NELI SILMA —
1 var.

SJn (Johannson).

9065. PURJUST PÄAST TULOPI INEMISE
PERIS LOOMUS NÄHTAVALLE —
1 v. 2(2) var.

a. _____

Kam (Silmus) — 1 var.

b. Joobnus ilmub inimese tõsine loomus.

?Trt (Elsen) — 1?(1) var.

9066. KIS PUSIB, SIE SUAB — 2 var.

A. _____

Khv — 1 var.

B. Kes pusib, sen joudab.

Kuu — 1 var.

Vrd. 9400. Kes püüab, see jõuab.

9067. KES PUSSNUGA PULMA PALUB
— 2 var.

A. _____

Hil (Lalpmann) — 1 var.

B. Kes vaest vatriks veltab, kassile kala
küpsetab ehk pussnuga pulma viib.

Rid — 1 var.

Vt. 13035 M ja 3391 C.

9068. KES PURJUS, SEE LURJUS —
1?(1) var.

?Sjn (Bakhoff).

9069. PUSSU LEIKÄB LEIBÄ KA —
1(3) var.

Kuu (Odenberg).

9070. PUSSU LÄÄT LASKMA, A'A
PEERUS LÄTT — 1 var.

A. Krooni seletus: «Tahad midägi tassa esi
ära tetä, aga vasta tahtmist lätt üks kõik
hoobis suurembas kärsis.»
Ote.

9071. KES PUSULE APPI LÄTT —
1 var.

G. Masingu seletus: pusu = vaene.
Vas.

9072. KEL P..., TUU LITS — 2 var.

a. _____
Se (Savala) — 1 var.

b. Kellel on p..., see on lits.
Saa (Söggel) — 1 var.

9073. PU... PÄÄLE SAA AI TABA
PANDA — 1 var.

Se (Savala).

9074. EGA KÖIKE PUID ÜHE KOR-
RAGA RAJUTA — 1(2) var.

a. _____
Hlj (Rehberg) — 1 var.

b. Ega kõiki puid ühe korraga ei rajuta.
EKMS II 71 — ?(1) var.

Vrd. 9078. Egä kik puu mõtsan üte otsage
maha rajute.

9075. EGA PUUD VANGI JÄÄ — 1 var.

V. Eenvere seletus: «Kui ta nehoekst jäi-
tist saab, siis tuleb selle järele ikka sula.»
Kul.

9076. EGA PUUL KIK OKSA LADVA EI
SAA OLLA — 1 var.

Trv (Ungerson).

9077. EGAST PUUST EI SAA MESI-
PUUD JA EGAST NEIOST MUSO-
SUUD — 1?(1) var.

?Räp (Lepson).

Vrd. 8515. Mis petäi, tuust saa pürrupuu; mis
tütirik; sest saa naene.

9078. EGÄ KIK PUU MÖTSAN ÜTE
OTSAGE MAHA RAJUTE — 1 var.

Krk (anon.).

Vrd. 9098. Puud ei nakata ladvast laasma.

9074. Ega kõike puid ühe korraga rajuta.

9079. EI PUUST PULMAD TEHTA, EI AU
AIATEIVAST — 4 kuni 6(67) var.

A_{1a1}. _____*

* pulme (KAH)

* Helle 329, Hupel 104, Neus 236, Poro-
menski EGr. 183, KAH EKAI 149 — 1(17)
var.

*
*Ei puust pulmad tehta, ei au aiateivast, jam Etant
und Hochjeimachen gehört was rechts. (nicht von Holz
wird Hochjei gemacht, nicht die Ehre von Zaunfaeden.)*

a₂. Ega puust pulma tehta ega au aia-
teibast.

E² 89 — ?(3) var.

a₃. Ei puust pulma teha ega au aiatei-
vast.

?Räp (Elsen) — ?(1) var.

b. Ega puista pulmi tehta, au ei aia-
teiba'ista.

RI ja Kalevala 87, Norm. 189, EKMS III
232; ?Vön (öpl.) — ?(4) var.

A_{2a}. Tee siis pulmi puust ja otsi au aia-
teibast.*

* pulme (trüklised)

Wied. 180, Kündja nr. 52 (1883) 622; Kaa
(I. Kallas), ?VII (Leoke) — 1 v. 2(7) var.

b. Tee pulmi puust ja otsi au aiateibast.*

* pulme (E)

E 82, E² 68 — ?(2) var.

Ba₁. Ei puusta tehta pulma ega aiateibast
aupidu.

Stein 12, Wied. 26, Kündja nr. 32 (1883)
382, Ol. Lisa nr. 11 (1888) 176, Is. Kal.
(1904) 212, Reinhold Kal. (1911) 11; ?Ti
(Kreutzw.) — ?(18) var.

a₂. Ega puust teha pulmi, aiateibast au-
pidu.

E MVH 6 — ?(3) var.

- a3. Ega puusta pulmi tehta, aiasteivast
aupidu.
Raud KL 57 ja 72 — ?(7) var.
- b. Puust ei tetta pulmi ega aiasaibast
aupidu.
Kan (Lipping) — 1 var.
- c. Puust ei tehta pulmapidu, aiasteivast
aupidu.
?Lai (Käär) — 1?(1) var.
- d. Saa ai puust pulmõ pittä, ei aidsai-
bist aupitto.
Rõu (Gutves) — 1 var.
- C. Saa ai saaju saibapaarest, pulme puu-
tüvikist.
?Vas v. Se (Sandra) — ?(1) var.
- D. Puust ei saa pulmi teha ega lepa-
okstest leiba.
Kask-Vaigla-Veski Lõ 36 — ?(1) var.
- Vrd. 459. Otsi au aasteibast.

9080. IGAKORD EI KANNA PUUD ÜHE
PALJU ÕUNE — ? kuni 2(5) var.

- A. _____
Wied. 36, Kündja nr. 34 (1883) 406 —
1?(4) var.
- B. Ega õunad ole ka kõik ühe puu otsas
ühesugused.
?Saa (Söggel) — 1?(1) var.

9081. IGAL PUUL OMA JUUR — 1 var.
Trv (Parts).

9082. IGAL PUUL OMA ÕUNAD —
1 kuni 2(2) var.

- A. _____
O. Greppi seletus: «Äga see ikka nenda äi
ole, et kõik söümaasjad ühte maiku on,
igaüks on ikka omamoodi.»
Krj — 1 var.

- B. Kuidas puu, nõnda õun.

?Jõh (õpil.) — 1?(1) var.
Vrd. Poromenski 20: Missugune on õunapu,
niisugused ka õunad. Vene vs tõlge.

9083. IGA PUU KANNAB OMA VÕSUD —
1 var.

Rap (Vildebaum).

Vrd. 4934, eriti G: Kudas puu, ninda vesu.

9084. IGA PUU PÕLEVAD, SEAL
2 var.

- a. _____

M. Mäesalu seletus: «Puude kui ka inimes-
te kohta.»

Hää — 1 var.

- b. Iga puu ei kõlba mastipuuks.
Hää — 1 var.

9085. KUDA PUU, NÕNDA VILI — 7 var.

- a. _____*

* kuidas (W. Norm. OL), kuidas (Koe,
Mar); nenda (VMr, Kär)
W. Norm. OL 6; VMr, Koe, Mar, Kär, Trv
— 6 var.

- b. Mis puu ees, seda vili järel.
PJg — 1 var.

Vrd. 10247. Kudas seeme, nõnda vili.
5136. Kuida küli, nõnda vili.
7436. Kuidas niml, nõnda vili.
9102. Puud tuntakse tema viljast.

9086. Kuhu PUU KALDUB, SINNA TA
KA LANGEB — ?(8) var.

- a. _____
Norm. 264 — ?(2) var.
- b. Kuhu poole puu kaldus, senna ta ka
langeb.
Kuusik KT 207 — ?(5) var. Vene vanasõna
tõlge.
- c. Kuhu puu langeb, nõnna tema ka jääb.
?Rak (Jürjev) — ?(1) var. Arvatavasti
vene repertuaari mõju.

Vrd. 9109. Puu safas ika sinna, kohe tahetas
laske.

9087. KUI PUUD JUBA VARAKULT, NII
ARVATA APRILLIKUU SEES LEHTE
LÄHAVAD, SIIS ON MAIKUU SEES
TARVIS TALIKUBAR ÕLESSE
OTSIDA — 1?(1) var.

?Hls (Söggel).

9088. KUS PUUD PÕLEVAD, SEAL KA
PUTRU KEEDETAkse — ?(5) var.

- A. Kui puud põlevad, siis ka pudru kee-
detakse.

Kuusik KT 208 — ?(4) var. Vene vs tõlge.

- B. _____
Norm. 75 — ?(1) var.

9089. KUS PUUD PÕLEVAD, SEAL
SUITSU ÕLES TÕUSEB — 1(14)
var.

- a. _____

* Helle 344, Hupel 111, Poromenski EGr. 203, Wied. 94, Kündja nr. 42 (1883) 502, KAH EKAI 154 — 1(8) var.

* Kus puud põlevad, seal suitsu õllestoufeb, mo
Pauer (f. da ift Rauch).

- b. Kus puud põlevad, sääl tõuseb suits
üllesse.*

* seal (Wied., Kündja)

Stein 38, Wied. 94, Kündja nr. 42 (1883)
502 — ?(6) var.

9090. KUS PUUD RAIUTAKSE, SEAL LANGEVAD LAASTUD — u. 50(77) var.

- A_{1a1}. Kus puud raiutakse, seal laastud lan-
gevad.*

* sääl (Hää, Hls, Vil), senna (Vän), sinna
(Trv, SJn)

Kmpm. Kirjaseadm. 92, EKMS III 1074;
Hää, Vän, Hls? (Jung), Trv, Vil, SJn —
6(9) var.

- a₂. —.*

* sinna (Juu v. Vän, Trv)

Juu v. Vän (Virkus), Saa, Trv — 3 var.

- a₃. Kus puud raiutakse, seal langeb laas-
ta.

VMr — 1 var.

- a₄. Kus puud raiutakse, sinna ka laastud
langevad.

Pal (Karu) — 1 var.

- a₅. Kus eal puud raiutakse, sinna lange-
vad laastud.

Tt (anon.) — 1(2) var.

- a₆. Kos puud raiutse, sinna langeb laas-
tu.

Pst — 1 var.

- a₇. Kus puud raiutasse, sinna luast lan-
geb.

Ksl — 1 var.

- a₈. Kus puud raiutasse, sial ikke luast
langeb.

Plt — 1 var.

- a₉. Kus puid raiutakse, sääl langevad
laastud.*

* seal (Norm.; Kuu), sinna (Saa)

Norm. 265; Kuu, Saa, Hel, TaL (J. Kuusik)
— 4(5) var.

- a₁₀. Kus puid raiutse, sääl laastud lan-
gevad.*

* raiutakse (Vil, Pil)

Saa (P. Kangur), Vil? (Leoke), Pil (Bock)
— 3 var.

- a₁₁. Kus puid raiutakse, seal langevad ka
laastud.

EKMS III 338 — 1 var.

- b. Kos puu raotas, sääl lastu lagunese.
Ote? (Maasen) — 1 var.

- c₁. Kus puid raiutakse, senna ikka laas-
tud kukkuvad.

Pee — 1 var.

- c₂. Kus puid raiutakse, sinna kukkub
laaste.

Hel (Wahlberg) — 1 var.

- d₁. Kus puud raiutakse, seal laastud len-
davad.

E² 90; VNg (Nordmann) — 1(3) var.

- d₂. Puud raotas, lastu lindase.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

- d₃. Kustap puida raiutakse, sinna laastud
lennutakse.

?Lai (Wäär) — 1?(1) var.

- e₁. Kus puud raiutes, sinna pudenese ka
laastu.

Trv (Kala) — 1(2) var.

- e₂. Kus puud raiutakse, sinna pudenevad
ka laastud.

?Trv (Kala) — 1?(1) var.

- e₃. Kus puud raiutse, sinna laastud pu-
denend.*

* raiutakse; pudenevad (trükised)

Wied. 94, Kurrik SÖ 22, Kündja nr. 42
(1883) 502; TMr (Herms) — 1(7) var.

- e₄. Kus puid rautas, sääl lastu pude-
nese.

Hel (Wahlberg) — 1 var.

- e₅. Kus puid raiutakse, sääl ikka laastuid
pudeneb.

Trv (Pausk) — 1(2) var.

- f. Kos puid raotes, sinna satas ka laas-
te.

Trv (Sikk) — 1 var.

- g. Kus puid raiutakse, eks seal ole ikka
laasta koa.

Tür — 1 var.

- h. Kus puud rajutakse, seal laastud
maas.

Saa (J. Kangur) — 1 var.

- i₁. Kus puud raiutakse, jääb laasta jä-
rele.

Pal — 1 var.

- i₂. Kun puid raiutes, sinna jääve laastu.

Trv — 1 var.

- i₃. Kust puud raiutakse, sinna jäävad
laastud.

Saa — 1 var.

- j. Kus puid raiutakse, sääl leitakse laastuid.
Hls — 1 var.
- k. Kon puud raotas, sääl lastu liginese [?].
?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.
- A_{2a}. Kun puid rajotas, sääl satas last mõlemi pooli.
Hupel 159, Poromenski EGr. 201, Norm. Cl. 25 — 1(4) var.
- b. Kus puid raiutakse, seal langevad laastud mõlema poole.*
* mõlemale (E)
Wied. 94, Kündja nr. 42 (1883) 502, E 47 — ?(4) var.
- c. Kus puid raiutakse, langeb laaste mõlemale poole.
E 67, Kask-Vaigla-Veski I Hõ 40 — ?(2) var.
- A₃. Raiutakse puud, siis kargavad sellest laastud eemale.
Plt — 1 var.
- B. Kui puid raiutakse, kargavad kildud kaugele.
Tt (anon.) — 1 var.

*

- C. Kus metsa raiutakse, seal langevad laastud.
Sa (Sepp) — 1 var.
- D. Kui metsa raiutakse, siis killud lennavad.
Hää (Mäesalu) — 1 var.

*

- Ea₁. Kus raiutakse, seal langeb ka laaste.
E. Ennisti seletus: «Kui ühte asja tarvitat, siis ta ka kulub.»
Emm — 1 var.
- a₂. Kus raiutakse, seal langevad laastud.*
* sinna (Puus.), senna (Hlj)
Puus. KA V—VI (1939) 124; Hlj, Vän — 2 v. 3(3) var.
- b. Kus raiutakse, seal ka laasta.
Ris — 1 var.
- c. Kus raiutakse, seal on ikka lastud maas.
Tor — 1 var.

9091. KUS PUU KUKUB, SENNA TA JÄÄB — 1 var.

E. Ennisti seletus: «Kudas inimene sureb, sedasi ta teises elus ka on.»
Emm.

9092. KUST ÜKS HEA PUU TAHAB SÜNNITADA, SEE ANNAB ENNAST PAINUTADA — 1 kuni 2(22) var.

a₁. —————*

* hää (KAH)

* Helle 344/5, Hupel 111, Poromenski EGr. 203, KAH EKAL 154 — 1(8) var.

*

Kust üks hea puu tahab sünnitada, se annab ennast painutada, was ein gut Bäumgen werden will, trümmet sich bei Zeiten.

- a₂. Kust üks hää puu tahab sünnitada, se annab ennast painutada.
Norm. Cl. 28 — 1?(2) var.
- a₃. Kust üks hää puu tahab sünnitada, se annab hääste painutada.
Norm. Cl. 28 — ?(2) var.
- a₄. Kust üks hea puu tahab sündida, se annab ennast paenutada.
Wied. 96, Kündja nr. 42 (1883) 503 — ?(2) var.
- a₅. Kust üks hea puu tahab sündida, see annab ennast hästi paenutada.
Wied. 96, Kündja nr. 42 (1883) 503 — ?(2) var.
- b. Kus hää puu tahab sigineda, sääl lasseb ennast paenutada.*
* hea; seal (Wied.)
Stein 37, Wied. 90 — ?(6) var.

9093. KÕIK PUUD EI KASVA KORRAGA TAEVANI — 1 var.

M. Mäesalu seletus: «Abiellumise kohta.»
Hää.

Vrd. 3338. Ega kõik kased ühepikused ei kasva. 2562, eriti C: Pikk puu ei kasva mitte taevasse.

9094. KÕIK PUUD ON HARALIKUD, KÕIK EI KOLBA HARGIPUUKS — 1 var.

Sa (V. T.).

9095. MIS SELLEST PUUST ISTUTADA, MIDA HÄÄ MEELEGA KAEDA EI TAHA — 1 var.

Vas (Tint).

9096. MUU PUU MUHAKU, LEPA LEHT
LEHAKU, TÛTARLATS OLKE VAIK
— 10(17) var.

- Aa. _____
Vas v. Se (Sandra) — 1(4) var.
- b₁. Muu puu muhaku, lepäpuu lehäku,
tütrek olgu vaik.
Plv (Tobre) — 1 var.
- b₂. Muu puu mühagu, lepuu lehvigu,
tütred olgu vai.
E MVH 83 — ?(1) var.
- c. Muu' puu' muhakõ', lepäpuu' lehäke',
tütärlatse' hoitkõ oma suu.
Vas — 1 var.
- d. Lepäpuu lehätäs, muu puu mühätäs,
tütärlats ärä lausku sõnnagi.
Räp — 1(3) var.
- e. Muu puu muhales, lepäpuu lehäles,
tütärlats olgu vaik.
Ote? (Maasen) — 1 var.
- Ba. Muu puu muhaku, lepä leht lehäku,
vaher olgu vaiki.
Võ (Schmidt) — 1 var.
- b. Muu puu muhatagu, lepäpuu lehähtä-
gu, vahtõr saisku vaik.
Plv v. Räp (S. Keerd) — 1(2) var.
- C. Muu puu muhaku, lehepuu lehaku,
kõiv ärä nõsku kõrvagi.
Plv — 1 var.
- D. Muud puud puhatagu, muud lehed lü-
gatagu, aga tütärlaps jäegu kolmest
vakka: ta pidagu suu, perse ja käed.
Plv (Tamm) — 1 var.
- Vt. 12791 C.
- E. Kõupuu kõnelgu, muud puud muhis-
ku, lepuu leinaku.
kõupuu = kasepuu
Kan — 1 var.

9097. PAREM PUUD SELJAN KU POOL
NAELA P...N — 3 var.

- a. _____
Hel, VII — 2 var.
- b. Parem puuda seljäs ku naul perses.
Kuu — 1 var.

9098. PUUD EI NAKATA LADVAST
LAASMA — 18(20) var.

- A_{1a}. _____
Vas — 1 var.
- b. Ladvast laasta ai puud.
Se — 1 var.

c. Puu ei kõlba ladvast laasi.

Vas — 1 var.

d. Ära laasiku puud ladvast tühve.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

A_{2a}. Kes puud ladvast laas.

Ote — 1 var.

b. Kes siis puud ladvast laas.

Rõu — 1 var.

B. Puud naatas õks tüvest laasma.

J. Meistri seletus: nii öeldakse sellele, kes
tahab nooremat tütarit enne kosida.

Vas — 1 var.

C_{1a}. Ega puud ladvast raiuta.

EKMS 1 124; Hlj, Pal — 2(3) var.

b. Ega puud ladvast raiuma hakata.

Vig — 1 var.

C₂. Kas mõni on puud ladvast raiduma
hakanud.

Saa — 1 var.

Da. Puud tüvest raiutakse.

Vig (Aitsam) — 1 var.

b. Puud hakatasse ikke tüüka otsast
raioma.

Mar — 1 var.

Ea₁. Puud raiutas tüvist, ei mitte ladvast.
Vru (anon.) — 1(2) var.

a₂. Puud raiutakse ikka esite tüvikust,
mitte ladvast.

MMg — 1 var.

b₁. Puud ei raiuta ladvast, vaid tüükast.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

b₂. Ega puud ladva otsest enne ei raiu-
ta, teda raiutakse ikke tüükast enne
maha.

Koe — 1 var.

F. Puud laasitas ladvast ja tütrist andas
mehele vanõb.

Se — 1 var.

Vrd. kk: Taa ima ka laas' ladvast puud 'too
ema ka annab noorema tütre enne vane-
mat mehele' (Se).

Vrd. uk: Ära puid ladvast raiuma hakka, puu
kasvud jääda kinni (Vän); Ära puid lad-
vast laasima hakka, puud vettida ära
(Vän).

Vrd. 9078. Egä klik puu mõtsan üte otsage
maha raiute.

4761. Kuusk kukub maha, ladva ots mur-
takse.

9099. PUUD EI RAIUTA ÜHELT POOLT
— u. 15(25) var.

Aa₁. _____

Norm. 237, EKMS I 9; VNg, Rak — 2(4) var.

- a₂. Puud ei raiuta mitte ühelt poolt.
Iis — 1 var.

- a₃. Puud raiuta mette ühelt poolt.
E. Ennisti seletus: «Vastamisi peab head tegema.»
Emm — 1 var.

- b₁. Ega puud ühelt poolt raiuta.*
* puolt (Lüg)
Lüg, Amb, Hmd v. Ris (Treumann), Vig — 4 var.

- b₂. Ega puud ometi ühelt poolt ei raiuta.
M. Reimanni seletus: «Kui üks kaupleja pool üksi hinda maha laseb ehk juurde pörmutab.»
PJg — 1 var.

- c₁. Ega ühelt poolt puud ei raiuta.
Hlj — 1(2) var.

- c₂. Ega ühelt poolt puud rajuta.
Hlj — 1 var.

- Ba. Ühtegi puud ei raiuta iialgi ühelt poolt maha.
Tt (Kampmann) — 1 var.

- b. Ühtegi puud ei raiuta ühelt poolt maha.
Meelej. nr. 28 (1887) 224 — ?(4) var.

- C. Puud piab kahelt poolt raiuma, siis langeb hõlpsamalt maha.
Rak — 1 var.

- D. Ei puu lange ühelt poolt, tahab teine poolt vastu lüüa.
Wied. 25, Kündja nr. 32 (1883) 382 — 1(3) var.

- Ea. Ei puu ühelt poolt maha kuku.
Sim — 1 var.

- b. Ei puu ühelt poolt lange.
Lüg — 1 var.

- Vrd. kk: Puud kahelt poolt raiuma 'kauba juures tingima' (PJg).

9100. PUUD JA PEERUD MEHE MURE, LEIB JA RIIE NAISE MURE — 2(15) var.

- Aa. — *

* pilrud (EKMS)
E 71, E: 47, Kmpm. EL III¹⁰ 172, EKMS II 822; Hlj (Pruhl) — 1(9) var.

- b. Leib ja riie naise mure, puud ja peerud mehe mure.*
* pilrud (EKMS)
Norm. 191, EKMS I 15, II 857 ja 1112; ?Lal (õpil.) — ?(5) var.

- B. Naine katsugu leiba ja riiet, mina muretsen puud ja peerud.
Hlj (Leetberg) — 1 var.

9101. PUUD TULEB LAUTIDA NII, ET VÄRBLANE LÄBI LENNAB, AGA HARAKAS KINNI JÄÄB — 3 var.

- A. —
Iis (Proodel) — 1 var.

- B. Pinu piab olema nii lautud, et värblane läbi lennab, a kull kinni jääb.
Iis (Proodel) — 1 var.

- C. Puid tuleb lautida nii, et jänese pinust läbi hüppab, aga koer järele ei saa.
Iis (Proodel) — 1 var.

9102. PUUD TUNTAKSE TEMA VILJAST — u. 10(43) var.

- Aa₁. Viljast tuntakse puud.
E Karsk. Kal. (1899) 53 — ?(1) var.

- a₂. Viljast tunnukse puud.
Hel (Wahlberg) — 1(2) var.

- b. Puud viljast tuntakse.*
* tunnukse (EKMS)
Norm. 75, EKMS II 1278; ?Vig (Altsam) — ?(3) var.

- c₁. Puud tuntakse viljast.*
* tuntas villäst (Ote)
Vafel. Kal. (1906) 45; ?Kod (anon.), ?Ote (Kroon) — ?(3) var.

- c₂. Puu tunnukse omast viljast.
Körber VRMK 51 (rubriigis «Uuest Testamendist») — ?(1) var.

- c₃. — *
* ta (Ti)
VII v. Trv (Kala), ?Tt (õpil.) — 1 v. 2(2) var.

- d₁. Igat puud tunnukse omast viljast.
Vil (Pihlap) — 1 var.

- d₂. Iga puu tunnukse ta viljast.
Khk (Thom) — 1 var.

- B. Puud tunnukse tema viljast ja inimest tema sõnadest ja tegudest.
Sannumetoja VII (1860) 40 — ?(1) var.

- Vt. 2151 C ja 6621 E.

- C_{1a1}. Puu tuntakse viljast, inimene tegudest.
Wied. 155, Kündja nr. 49 (1883) 585 — 1(2) var.

- a₂. Puu tuntakse viljast, inimest tegudest.
?Pil (Saks) — ?(1) var.

- a₃. Puud tuntakse viljast, inimest tegudest.*
 * tuntaks (Trt, Kam), tuntas (Lal, Urv), tundas (Puh); villäst (Urv); inimest (Trt) Puus. Eü I 113; ?Lal, ?Trt, ?Kam, ?Puh, ?Urv, ?Rõu (kõik õpilastelt, samas korjanduses), ?Nõo (Reli) — ?(10) var.
- a₄. Puud tunnukse viljast, inimest tegudest.
 ?Plt (Luu) — ?(1) var.
- a₅. Puud tuntaks viljast, inimest aga tegudest.
 ?Trt (õpil.) — ?(1) var.
- a₆. Puud tuntakse viljast, inimest tema tegudest.
 ?Trt (õpil.) — ?(1) var.
- a₇. Puud tuntakse tema viljast, inimest aga tegudest.
 ?Lal (õpil.) — ?(1) var.
- a₈. Puud tuntakse ta viljast, aga inimest oma tegudest.
 ?Ran (õpil.) — ?(1) var.
- b. Puud tuntaks viljast, inimest tuntaks tegudest.
 ?Trt (õpil.) — ?(1) var.
- c. Puud tuntakse tema viljast, inimest tema teost.
 Pal (Karma) — ?(1) var.
- Vt. 2151 D₁.
- C₂. Puud tunnukse viljast, meest tegudest.
 Norm. 75; Jõh — 1(3) var.
- Vt. 2151 D₂.
- D. Puud tuntakse viljast, vilja tuumast, aga inimest tema tegudest ja toimetustest.
 Tõn. Trt. Täht. (1885) 44/5 — ?(1) var.
- Vt. 2151 D₃.
- Ea. Nenda kui üks puu tunnukse omast lehtidest, nenda tunnukse ka üks inimene omast tegust.
 * Willmann 108/9 — ?(1) var.

*
Nenda kui üks puu tun-
nukse omast lehtidest, nenda tunnukse ka üks
inimene omast tegust.

- b. Nenda kui puu tunnukse tema lehest, tunnukse ka inimene tema tegudest.
 Willmann³ 115 — ?(2) var.
- Vt. 2151 D₄.

F. Inemist tundas tüüst, puud villäst.
 Vas (Jakobson) — 1 var.

Vt. 2151 D₅.

Vrd. Matt. 12,33: [— —] seft pu tunnukse ommaft wiljaft. Luuka 8,44: Seft igga pu tunnukse ommaft wiljaft. Matt. 7,16: Nende wiljaft peate teie neld tundma.

Vrd. 963. Hea puu annab head vilja, aga paha puu paha vilja.

9085. Kaldas puu, nõnda vill.

9103. PUU EI LANGE ÜHE LAASTUGA — u. 100(196) var.

A₁a₁. Ega puu ühe laastuga ei kuku.
 Pil — 1 var.

a₂. Puu ei kuku ühe laastuga.
 Vil — 1 var.

a₃. Ühe laastuga ei kuku puu maha.
 Trm — 1 var.

b. Suur puu ei kuku ühe laastuga.
 Vig. Lisal. nr. 10 (1890) 80, EKMS I 59 — 1(3) var.

C₁.
 Vig. Lisal. nr. 20 (1890) 160, N. D. UA 13, Tõn. RP 376; Amb, Pld (õpil.), ?Vig (Eisen), Kär, Kaa, Vän, Vi, Pal, As (Kuu-sik), Ti (anon.) — u. 20(29) var.

C₂. Puu ei lange mitte ühe laastuga.
 Saa — 1 var.

C₃. Ei puu lange ühe laastuga.
 * Helle 329, Hupel 104, Beitr. XI 157, Lindf. (1855) 52, Poromenski EGr. 183, Jan-nau Lüh. Kram. 126, CRJ UAr 33, Körper VRMK 35, Körper Uus ABDr 9, Wied. 25, Kurrik SÖ 25, Kündja nr. 32 (1883) 382, KAH EKAI 149, Sander I 69, Jürjens 20; Vil, Plt (Luu), Lal — 5(48) var.

*
Ei pu lange ühe laastuga, es fällt kein Baum von ei-nem Hiebe. (mit einem Sprun.)

C₄. Ega puu ei lange ühe laastuga.
 Kaa, SJn — 2(3) var.

C₅. Ega puu lange ühe laastuga.
 Ris, His, Pal — 3 var.

C₆. Ega puu ühe laastuga lange.
 Stein 10, Wied. 20, Kündja nr. 32 (1883) 382; Kuu, Vig, Vän, ?Ti (Kreutzw. ja S. Veske) — u. 5(13) var.

C₇. Ega puu ühe laastuga ei lange.*
 * Ühü (Vig), Ühe (Hää)

QM nr. 2 (1890) 85; Vig, Hää, Trv v. Rõu (Silpsen), ?Hel (Wahlberg), Trm — u. 5(7) var.

- c₈. Ei puu ühe laastuga lange.
Norm. 212 — ?(3) var.
- c₉. Ega puu ei lange ühest laastust.
Kaa — 1 var.
- c₁₀. Ega ükski puu ühe laastuga lange.
Rootsl. Eluf. Kal. (1901) 15; ?Tln (Keller)
— ?(6) var.
- c₁₁. Ühe laastuga ei lange ükski puu.
Krk — 1 var.
- c₁₂. Ühe laastuga ei lange puu.
?Vil (Palu) — ?(1) var.
- c₁₃. Puu ei lange laastuga.
Krk, Vil (R. Kallas) — 2 var.
- c₁₄. Puu ei lange ühe laastuga maha.
TMr — 1 var.
- d. Ei puu lange mitte ühe laastuga, vaid mitmega.
Wolde ÖkÖ: 13 — ?(1) var.
- e. Ei suur puu lange ühe laastuga.
?Tln v. Mär (Ojasson) — 1?(1) var.
- f₁. Ega puu üte lastoga maha ei lää.
Võ-Se (Stein) — 1(2) var.
- f₂. Ega puu ühe laastuga maha läha.
Kos — 1 var.
- f₃. Puu ei lää üte lastuga maaha.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- f₄. Puu üte lastuga ei lää maaha.
Vas — 1 var.
- f₅. Puu ei lää kunagi üte lastuga maha.
Vas — 1 var.
- f₆. Otski puu ei lää üte lastuga maha.
Ote — 1 var.
- g₁. Ei puu sata üte lastuga.
Rõn — 1 var.
- g₂. Ega puu ei sata üte lastuga.
Võn — 1 var.
- g₃. Puu sata ai' üte lastuga'.
Rõu — 1 var.
- h. Puu ei sada mitte üte laastuge maha.
Trv — 1 var.
- A_{2a1}. Ega puu ühe laastuga maha ei raiuta.
Wied. 20, Kündja nr. 32 (1883) 382; TMr (Herms) — 1(3) var.
- a₂. Ega puu üte lastuga maha ei raota.*
* puud; rojota (Võn)
Võn, Võ (Schmidt) — 2 var.
- a₃. Ega üte laastuga puud maha saa raidu.
Trv — 1(2) var.
- a₄. Egas ühe laastuga puud maha raiuta.
J. Kala seletus: «Iga asja ostmisel peab kauplema.»
Vil — 1 var.
- a₅. Ühe laastuga ei raiuta puud maha.
Ha (Kanketer) — 1 var.
- a₆. Ega puud kennigi üte laastuge maha ei raiu.
Pst — 1 var.
- a₇. Ohtki puud pole korraga maha raiutud.
P. Ariste seletus: õeld. hobuse kauplemisel.
Hps — 1 var.
- b. Puud ei raiuta ühe laastuga.
M. Mäesalu seletused: «1) Ohest nurjumisest ei või ennast eksitada lasta; 2) ühe lõõ, alguse järgi ei tea inimese üle otsustada.»
Hää — 1 var.
- c₁. Ega puu üte lastuga maha ei lüvva.
Ote — 1 var.
- c₂. Puu lõõ ei üte lastuga maaha.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- d. Äiga puu ühe laastuga veel lõõdud pole.
J. S. Soosteri seletus: õeld. tingimise juures.
Käl — 1(2) var.
- B_{1a1}. Ega puu ühe hoobiga kuku.
A. Ploompuu (Kuu) seletus: «Kui mõni mõnda suurt asja kohe esimese tingimisega silmapilk ei osta, vaid veel aru peab.»
Kuu, HMD v. Ris (Treumann) — 2 var.
- a₂. Puu ei kuku mitte ühe hoobiga.
Pil — 1 var.
- b. Ohest hoobist ei kuku ükski puu.
Kam — 1 var.
- c₁. Ega puu ühe hoobiga lange.*
* eiga (Rak); hoobiga (Lüg)
Lüg, Rak, Rap, Rap v. Mär (Poom) — 4 var.
- c₂. Ei puu ühe hoobiga lange.
Kuu — 1 var.
- c₃. Ega puu ühe hoobiga ei lange.
Saa — 1 var.
- c₄. Puu ei lange ühe hoobiga.
Võn — 1 var.
- c₅. Puu ei lange mitte ühe hoobiga.
Kaa — 1 var.
- c₆. Ükski puu ei lange ühe hoobiga.
ABDr (1892) 35; Kuu, Juu v. Vän (Virkus)
— 2 v. 3(4) var.

- c7. Ei keegi puu lange ühe hoobiga.
ABDr (1889) 28 — 1?(1) var.
- d. Ei ühe hoobiga lange suur puu.
Hlj — 1 var.
- e. Ei puu lange ühe hoobiga maha.
Mär — 1 var.
- B2a. Puud ei raiuta ühe hoobiga.
Khk — 1 var.
- b. Puud maha raiuda ei saa ühe hoobi-
ga.
Plt — 1 var.
- c. Ega puud metsas ühe hoobiga maha
ei raiuta.
Koe — 1 var.
- d. Ühe hoobiga ei lõõ mitte puud maha.
Niggol VKÖR⁵ 88, Pöder L ABDr 32 —
?(6) var.
- C. Puu ei saa ühe rapsuga raiutud.
Sa (Veäster) — 1 var.
- D. Ega puu üte lõõgiga maaha ei sata.
Räp — 1 var.
- Ea. Ühe hoobiga ei lange puu ega ühest
palgist ei ehitata hoonet.
Wied. 192, Kurrik SO 23, Kündja nr. 2
(1884) 21, EKMS III 47 — 1(6) var.
- b. Ühe hoobiga puu ei lange ega ühest
palgist hoonet ei ehitada.
E 87, E² 90 — 2(2) var.
- Fa. Puu pole ühe nepsuga raiutud, kaup
pole ühe sõnaga tehtud.
Krj — 1(3) var.
- b. Kaupa ei tehta ühe sõnaga, puu ei
kuku ühe laastuga.
Jäm — 1 var.
- c. Puu lää äi maalõ üte lastuga ja kaup
lää äi kokko üte sõnaga.
Se — 1 var.
- Vrd. Körber VRMK 42: Ühe hoobiga ei tule
tamm mitte maha (ladina vs); Körber VRMK
55: Ei lange ükski tammepuu ühest ainsast
hoobist.
- Vrd. ka Gr. SKÖ II 95 (saksa k.) ja Laakm.
Mr Kal. (1862) 37.
- Vrd. 2744. Jäme puu tarvitab tugevaid hoopisi,
enne kui ta maha kukub.
9104. PUU EI PUIKA HOobi EESTA,
LANGE LAIA LAASTU EESTA —
1 var.
Lai (Käär).
9105. PUU NÄGE KA KASUMISE PÄÄL
VAIVA — 1 var.
Vas v. Se (Sandra).
9106. PUU ON VANA, AGA OKS ON
KÕVA — u. 10(11) var.
- A1. —
Hlj (Reepärg) — 1 var.
- A2. Mida vanem puu, seda kõvem oks.
Kul — 1 var.
- B. Puu on küll vana, aga oks on noor.
Vil — 1 var.
- Ca. Puu on mäda, oks on kõva.
P. Tammepuu seletus: õeld. vana mehe
kohta.
Lai — 1 var.
- b. Puu on küll mäda, aga oks on kõva.
Pal — 1 var.
- c. Mäda puu, kõva oks.
Vön — 1 var.
- D. Puu on küll mäda, aga oks on too-
res.
Hls — 1 var.
- E. Kand on mädänd, a õks on kõva.
Lüg (Källo) — 1 v. 2(2) var.
- *
- F. Esi vana, oss kõva.
Võ-Se (Stein) — 1(2) var.
- Vrd. nlj: ERA II 178, 51/2 (10) < Amb.
Vrd. 13479. Vana puu juured on ikke kõbad.
9107. PUU ON VANEM KUI INIMENE —
2(3) var.
- A. —
EKMS III 271 ja 275 — 1(2) var.
- B. Kuusk vanem kui inimene.
EKMS I 319 — 1 var.
- Vrd. 5009. Kask on vanem kui inimene.
5703, eriti F: Toit ikka vanem kui ini-
mene.
9108. PUU PAINDUB, AGA MEES EI
TAIBU — 1 var.
taibuma = painduma
EKMS III 19 (< VNg).
9109. PUU SATAS IKA SINNÄ, KOHE
TAHETAS LASKE * — 1(2) var.
* iks; sinna (Norm.)
Norm. 264; Rõu (Tumm).
Vrd. 9086. Kuhu puu kaldub, sinna ta ka lan-
geb.

9110. PUUST SAA AI POIGA, EÄST
TARRE — u. 15(32) var.

- A. Saa ai puust poiga, iäst lämmin
vett.
Rõu — 1 var.
- B_{1a}. Saa ei puust poiga, ei iäst lämmin
tarrõ.
Rõu — 1 var.
- b. Puust saa ei poiga, ei iäst lämmin
tarrõ.
Räp — 1 var.
- B_{2a1}. Saa ai' puust poiga, ni jeäst tarrõ.
Lut — 1 var.
- a₂. Saa ai puust poiga, ei iäst tarre.
Vas — 1 var.
- a₃. Ei saa puust poiga, ei eäst tarre.
Vas — 1 var.
- b₁. _____*
* saa ei (Vas v. Se)
Vas, Vas v. Se (Sandra) — 2(4) var.
- b₂. Puust ei saa poiga, iäst tarre.
Kan, Vas — 2(3) var.
- b₃. Puust ei saa poiga, jääst ei saa tarre.
Võ (Schmidt) — 1 var.
- C. Saa ai' puust poiga, jeäst tarrõ, või-
rast saa ai' aanüst.
aanüs = sugulane
Lut — 1 var.
- D. Ei saa puust poiga ja laastust last,
ei eäst lämmin tare ega ei hämmest
hända ja veest viga.*
* lastust; jääst lämmin tarre; egä; hättä
(Wied.)
Stein 14, Wied. 26; Võ-Se (Stein) — 1(9)
var.
- E₁. Ei saa puust poega ega laastust last.
E 17, E² 24, Norm. 181 — 2(5) var.
- E₂. Kos puust poig saap või tammelastust
laits.
San — 1 var.
- F. Ei saa puust poega ega lauast last.
EKMS 1 12 — 2(1) var.
- G. Puust saa ai' poiga ega lumest last.
Vas — 1 var.
- Vrd. 13958. Kost viist veri saa vai tammelastust oma last.

9111. RASSO UM PUUST TULD TABADA'
— 1 var.

Lut (Sang).

9112. SUUR PUU, SUURED LAASTUD —
2(4) var.

Norm. 231, EKMS IV 424; Hää (Mäesalu).

9113. ÄRA PUUD MURRA EGA TÕIST
JÄTÄ — 1(3) var.

Nõo (Tüklov).

9114. KUI PUUDUS KÄES, SIIS LEIB
KÕIGE PAREM ROOG — 1?(4) var.

E 43, E² 79, Kask-Vaigla-Veski I H5 52;
?Tt (Eisen).

9115. PUUDUS ON TEISE MEHE
HAIGUS — 2(3) var.

?Hel? (Wahlberg v. anon.). Võimalik selle
väljendi lähtumine Helle või Hupeli vana-
sõnast «Puus on teise mehe haigus» (11886
Cc).

9116. PUUDUST KERGEM KANNATADA
KUI TÖÖD TEHA — 1 var.

M. Mäesalu seletus: «Logelejate, ühistööst
kõrvalehoidjate kohta.»
Hää.

9117. PUUPÄÄ ON KA PÄÄ — 2 var.

- A. _____
Kuu (R. Lilhein) — 1 var.
- B. Kabustapää on ka pää.
Kuu — 1 var.

9118. MIS SINUSSE EI PUUTU, SINNA
ÄRA PISTA OMA NINA — 1?(9)
var.

Stein 44, Wied. 122, Kündja nr. 46 (1883)
549, E 57; ?Tt (Kreutzw.).

Vrd. kk: Topib oma nina igale poole; Topib
nina vahele (Trv).

Vrd. 12051. Ära topi oma nõna tõise töö va-
hele.
12050. Ära topi oma nina igale poole.

9119. PUURIIDAD, KUS ON SUURED, JA
VÄGEVAD HOBOSED, ON TÖÖ-
TEGIJAD MEHED — 2(1) var.

?Lüg (Källo).

Vrd. 4660. Kus on kuri koer ja ilusad hobused,
sealt võta naine.

9120. KÜLL PÖTRALIHA LUEB JA LINNUMAGUS LAULAB — 1 kuni 2(2) var.

A.

A. Källo seletus: «Kie hlast ei õskand, sis viedi pötraliha ja mett kuolmeistrile.»
?Lüg — 1?(1) var.

B. Küll pötraliha ja linnumagus kuolitab.
?Lüg (Källo) — 1?(1) var.

Vrd. 6090. Küll luts loeb, latikas laalab.

9121. PAGENEJA PÄÄSEP, VASTU-AAJAT VAEVATAS — u. 15(22) var.

Aa₁.

Trv — 1(2) var.

a₂. Pageja pääseb, vastuajajat vaevatše.
Pst — 1 var.

a₃. Pakei pääseb, vastuajajat vaevades.
Vil — 1 var.

b. Pakei pääses, vastuvõtjet vaevates.
Hel — 1 var.

Ba₁. Pageje pääses ärä, vastupaneje saab iki ärä.
Krk — 1 var.

a₂. Pageje pääses, vastupaneje saab iki ärä.
Norm. 113 — 1?(1) var.

b. Pageje pääses, vastupaneje saab ära.
Krk — 1 var.

C. Pögeneja pääseb, vastupaneja saab valu.
Hls — 1(2) var.

Da. Pageneja pääses, vastavõtja tapetas.*
* pagõhõja (Vas v. Se), pagõja (Vas); vastuvõtja (Vas v. Se, Vas); tapõtas (Vas v. Se)
Vas, Vas v. Se (Sandra, Prants) — 3(5) var.

b. Pageheja pääses, vastavõtja surmatas.
?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.

E. Pageja pääses, vastavõtja väsüs.
Rõu — 1 var.

F. Pageja ikki pääseb.*
* üks pääsep (Rõn)
Trv, Rõn — 2 var.

G. Vastupanejet vaevates.
Trv — 1(2) var.

H. Paluja pääseb, vastuhakkaja saab valu.
Pst (Raudsep) — 1 var.

Vrd. 9122. Pagõjal jäle, vastavõtjal veri.

9122. PAGÕJAL JÄLE, VASTAVÕTJAL VERI — 4 var.

A. _____*

* pagõhõjal
Se — 3 var.

B. Pagejal jälg, vastuvõtjal sälg.
Kan — 1 var.

Vrd. 9121. Pageneja pääsep, vastuajajat vaevatas.

9123. PÕHI KINNITAB TALVET — 5 var.

A.

A. Leppiku seletus: «Lumi, mis vastu põhja, s.o. lõunatuulega maha sajab, jääb kauemaks ajaks püsima.»
Mih — 1 var.

Ba. Lõunõst tulõvad talvõ lumi ja põhjast tulõvad kinnitus lumõlõ.
Plv — 1 var.

b. Kui lumi lõunast maha tuleb ja põhi kinnitab, siis talv jääb pidama.
Lai (Tammepuu) — 1 var.

Ca. Kui esimene lumi lõuna poolt maha sadab, siis põhi kinnitab ja tuleb kindel talv; sadab aga esimene lumi põhja poolt maha, siis lõuna lunastab ja kindlat talve ei tule.
Lai (Ermann) — 1 var.

b. Kui lumi lõunast tuleb, siis põhi kinnitab; kui põhjast tuleb, siis õeldi: lõuna lahutab.
Lai (Tammepuu) — 1 var.

9124. PÕHI PAKUB, LÕUNA LAKUB — 1 var.

P. Tammepuu seletus: «Kui põhjast esimene lumi tuleb, siis lõuna sulatab.»
Lai.

Vrd. 9126. Põhi sajab, lõuna ajab.

9125. PÕHI SAAB PÕLGAJALLE, NAESE OTS SAAB NAERJALLE — 4 var.

A.

Tln (Truuv) — 1 var.

B. Luu-kont valitsejalle, kapa põhi põlgajalle.
Tür, Vän — 2 var.

Vt. 6103 H.

C. Põhi saab põlgajale, luu-kont valijale, naese ots naerjale.
Vig — 1 var.

Vt. 6103 I.

9126. PÕHI SAJAB, LÕUNA AJAB —
1 var.

L. Priksi seletus: «Põhja poolt sadas lund, siis lõuna poolt tuli sooja ja see lumi sulas ära.»
Koe.

Vrd. 9124. Põhi pakub, lõuna lakub.

9127. PÕHJATA RIISTA EI SAA VEEGA
TÄITA — 1 kuni 3(5) var.

a. —————
Norm. 235, EKMS I 83; Kuu (õpil.) — 1(3) var.

b. Põhjata nõud ei täida veega täis.
?Vig (Aitsam) — 1?(1) var.

c. Ilma põhata tunni ei jovva kiäki täu-tä.
?Rõu (Perli) — 1?(1) var.

Vrd. 2460. Jooksja riist ei pea vett.

9128. POHITUUL PANEB PÜKSID JALGA
— 5(7) var.

Aa. —————*

* põhjatuul (trüklised)
S. Hirrendi seletus: «Pohituul hakkab enä-mästi üüsel lisama ja lähteb kovaks, siis täüdüb mennä ajalasa püünüks korjama, ei saagi vahest huomikuni magama jääda.»
Norm. 38, EKMS IV 115; Kuu — 1(3) var.

b. Pohituul paneb üöse püksid jalga.*
* põhjatuul
Kuu — 2 var.

B₁. Läänetuul heidab magama ja põhja-tuul paneb püksid sohu.
Kuu — 1 var.

B₂. Pohituul paneb üöse püksit jalga, länstuul heidab mihega magama.
Jõe — 1 var.

Vt. 6148 B₁—B₂.

9129. PÕHITUUL JA LÕUNA PÄIKE ON
LAISA POISI MEELEPÄRAST —
1 var.

Põl (Sepp).

Vrd. kk: Pohituul ja lõuna päike on ta roos 'laisk' (Sa).

Vrd. 9130. Põhjatuu ja lõuna pää — see on rebase meelest hia.

9130. PÕHJATUUL JA LÕUNA PÄÄ —
SEE ON REBASE MEELEST HIA
— 3 var.

A. —————

pää = päike, päev

Amb (Neublau) — 1 var.

Ba. Kui tuul põhjast ja päike lõunast, siis rebasele pöosa all paras.
Hää — 1 var.

b. Kui tuul põhjast ja päike lõunast, siis rebasele pöosa ääres paras.
J. Nurme seletus: «Kul ollakse «sooja» koha leidnud.»
Kul — 1 var.

Vrd. 9129. Põhituu ja lõuna päike on laisa poisi meelepärast.

9131. PÕHJATUUL ON PILVEDE
PÜHKIJA TUUL — 1?(3) var.

Tlsp. 80.

Vrd. 9132. Põhjatuu taevaluud.
6020. Loodetuul pühib taevast.

9132. PÕHJATUUL TAIVALUUD — 1 v.
2(6) var.

a. —————
Nõo (Tüklov) — 1(3) var.

b. Päält (põhja) tuul on taevaluud, mis pilved ja kalad ära pühib.
Ol. Lisa nr. 11 (1888) 173, Is. Kal. (1904) 209, Reinhold Kal. (1911) 6 — 1?(3) var.
Vrd. 6019. Loodetuul on taevaluud.
9131. Põhjatuu on pilvede pühkija tuul.

9133. PÕHJATUUL TUU PÕUDA, LÕUNA-
TUUL TUU VIHMA — 1 v. 2(2)
var.

A. —————
Rõu (M. Jennes) — 1 var.

B. Lõunatuul lõõtsub vihma.
?Ti (Eisen) — 1?(1) var.

9134. PÕHK PUNU TOIT — 1 var.
VII (Niggol).

9135. MIS POIGITI EI SAA, KATSU
PÜSTI — 1 var.
Kuu (A. Ploompuu).

9136. PÕLATU JALGE VAHELT JOOKSEB
TUUL — 1 var.

Trv (Müür).

Vrd. 12246. Tuul jookseb külalise jala alt.

9137. ANNA PÖLLULE, SIIS ANNAB
PÖLD SINULE — 8(15) var.

Aa. Anna põllule, põld annab sinule.
E 11, E² 69, Huvit. V Lisa 14, Kask-Vaig-
la-Veski I Ak 22 ja 26 — ?(7) var.

b. —
Vil (Pihlap) — 1 var.

c. Anna põllule, sõs and põld sulle kah.
Räp — 1 var.

d. Anna sina põllule, siis annab põld
sulle.*

* sea; sõs; siule (Trv)

Saa, Trv — 2 var.

e. Anna enne põllule, siis annab põld
sulle.

Krj — 1 var.

B. Kes põllule annab, see põllust ka
saab.

Saa — 1 var.

C. Ära põllu käest enne taha, kui sa te-
mal andan ei ole.

Saa — 1 var.

D. Annad põllule seitse kõrda, annab
põld sada kõrda; annad põllule ühã
kõrda, annab põld sulle seitse kõrda;
narrid põldu ühã kõrda, narrib põld
sinu seitse kõrda.

Jõh (Mets) — 1 var.

Vt. 7398 R.

9138. ANNA PÖLLULE, MIS PÖLD
TAHAB — 1(2) var.

Rõn (anon.).

9139. EGA PÖLD PÕUDA EI PÕE —
1 var.

Trv (Ungerson).

Vrd. kk: See põld ei karda põuda 'lasterikkuse
kohta' (Hää).

9140. ENNE PÖLD, PÄRAST PÖLLU-
LISED — 1 var.

Tõs (Õövel).

9141. KERREM ON PÖLDU KUNDA KUI
LAPSI KASVATADA — 1 var.

SJn₉ (Käpp).

9142. KES OMA PÖLDU KURNAB,
TÜHJENDAB OMA RAHAKOTTI —
1?(14) var.

a. —
CRJ Sak. Kal. Põl. (1880) 214 — 1?(2) var.

b. Kes põldu kurnab, tühjendab kuk-
kurt.*

* kukrut (Norm., EKMS)

Tõn. Trt. Täht. (1888) 50, Tõn. Täht.
(1909 mai), Tõn. RP 218, Norm. 84, EKMS
III 376 — ?(12) var.

9143. KES PÖLDU TOIDAB, TEDA
TOIDAB PÖLD JÄLLE — 4(19) var.

Aa. —
CRJ Sak. Kal. Põl. (1880) 214 — 1(2) var.

b. Kes põldu toidab, seda toidab põld
jälle.

Tõn. Trt. Täht. (1888) 50, Tõn. LLr 86,
E 36, E² 69 — ?(10) var.

c. Kes põldu toidab, seda toidab põld.
Norm. 86, EKMS IV 439 — ?(4) var.

B. Mees annab põllule toitu, põld annab
mehele.

HMD v. Ris (Treumann) — 1 var.

C. Kui põllumees põldu nuumas, sis nuu-
mas põld põllumeest.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

D. Ravitsat sa põldu, põld ravitsas sin-
nu.

Lut — 1 var.

9144. KES PÖLLU HIST EI HOOLITSE,
SELLE JÄTAB PÖLD HÄTTA* —
1(3) var.

* eest (Norm., EKMS)

Norm. 83, EKMS III 376; TMr (Siil).

9145. KOSUTA PÖLDU, SIIS ANNAB TA
LEIBA — 1 kuni 2(13) var.

a. —
Wied. 72, Kündja nr. 38 (1883) 454, Ol.
Lisa nr. 11 (1888) 173, Is. Kal. (1904) 209
— 1(10) var.

b. Kosuta põldu, siis ta annab leiba.
EKMS III 376 — 1?(1) var.

c. Kosuta põldu, siis annab leiba.
E 40, E² 79 — ?(2) var.

9146. KUDA SA PÖLDU HARID, NÕNDA
PÖLD SULLE TASUB — 2(27) var.

a. —
* kuidas (Meelej., Norm.), kuidas (EKMS);
nenda (Wied., Kündja)
Stein 32, Wied. 75, Kündja nr. 38 (1883)
455, Meelej. nr. 7 (1887) 54, Jung 55 ja 72,
EKMS III 377, Norm. 84; Tt (Kreutzw.) —
1(21) var.

- a₂. Kudas põldu harid, nõnda põld sulle tasub.*
* kuidas (E²)
E 45, E² 69 — ?(2) var.
- b. Kuida sa põldu harid, nenda ta sulle tasub.
Wied. 75, Kündja nr. 38 (1883) 455 — ?(2) var.
- c. Kudas põldu harid, nõnda põld sulle annab.
Tõn. RP 219 — ?(1) var.
- d. Kudas sa põldu harid, nõnda ta sul villä kannab.
Saa — 1 var.

9147. KUDA SINA PÖLLULE, NÖNNA PÖLD SINULE — 2 v. 3(3) var.

- Aa. _____
Ksi (Riomar) — 1 var.
- b. Nenda kui sa põllule, nenda põld sinule.
?Saa (J. Kangur) — 1?(1) var.
- B. Kuda sa maale annad, ninda maa annab ka sulle.
Lüg (Källo) — 1 var.

9148. KUIDAS PÖLD, NÖNDA NAARID — 2—4(19) var.

- A. _____*
* naerid (trüklised peale Ol. Lisa)
Ol. Lisa nr. 11 (1888) 173, Is. Kal. (1904) 209, Puus. EKGr. 185, Norm. 74 ja 84, EKMS III 377 — 1(11) var.
- B₁. Kuda põld, nõnda naarid; kuda vane-mad, nõnda lapsed.
Wied. 87, Kündja nr. 41 (1883) 491, Norm. 175, EKMS I 1058; SJn — 1 v. 2(7) var.
- B₂. Kui nurm, nii naari; kui vanemba, nii latse.
?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.
- Vt. 13636 D₁—D₂.

9149. KÜLL PÖLD ESIKI HENDA KOKKO PAND — 3 var.

- A. _____
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- B. Põllumees olgu mureta, põld kogub ise henda põllu päält.
Plv — 1 var.
- C. Põld kasi esigi hinda.
Vas — 1 var.

9150. LASE PÖLD PUHATA, SOS ANNAB PÖLD LEIBÄ — 1 var.

Trv (Ungerson).

9151. PÖLD EI KANNA VILJA HARI-MATA EGA ORAS KASVA KÜLVA-MATA — 1(3) var.

Norm. 83, EKMS III 378; Hlj (Lepp-Viik-mann).

9152. PÖLD EI LASE ENNAST PETTA — 3(6) var.

- Aa. _____
Pst (Raudsep) — 1(2) var.
- b. Põld ei lase ennast narri.
Trv — 1(3) var.
- B. Põld ei lase pilgata, pilkad — perast nakad pallega.
TMr (Sill) — 1 var.

9153. PÖLD EI SELETA LEIVAVETTKI — 1 var.

Põl v. Muh (Mundi).

9154. PÖLD JOODIKOT PERREMIIST EI PÖLÖ, PÖLD PÖLG MEISTRET PERREMIIST — 3(5) var.

- a₁. _____
Räp (Lepson) — 1 var.
- a₂. Põld joodikut peremeest ei põlga, põld põlgab meistrit peremeest.
Norm. 83, EKMS III 378 — ?(2) var.
- b. Põld joodikut ei põlõ, põld põlg meistremiist.
Räp (Lepson) — 1 var.
- c. Joodikut põli ei põlõ, põli põlg meist-riimiist.
Räp (Lepson) — 1 var.

9155. PÖLD JÄTA SÖÖTI, HEINAMAA NIIDA ÄRA, PANE KANNIKAS KÕRVA — 1(2) var.

SJn (Kapp).

9156. PÖLD ON JUMALA LAUD — 1 var.

HMd v. Ris (Treumann).

9157. PÖLD ON KAUSI SARNANE: KUDAS SELLE SISSE PANDAKSE, NII RÜOBATAKSE KA SÄÄLT SEEST — 1(4) var.

- a. _____
SJn (Saabas) — 1 var.

- b. Põld on liua sarnane: mis sa sinna paned, seda sa seal võtad.
Virul. Lisa nr. 24 (1888) 381 — ?(3) var.
Vene vanasõna tõlge.
9158. PÖLD ON TALUPOEA PIIMALEHM — 1 kuni 2(6) var.
- a. _____
SJn (Kapp) — 1(2) var.
- b. Põld talupoja piimalehm.
?Räp (Eisen) — 1?(1) var.
- c. Põld põllumehe piimalehm.
E² 69, Norm. 83, EKMS III 378 — ?(3) var.
- Vrd. Virul. Lisa nr. 9 (1888) 142: Põld on piimalehm: mida parem teda söödad, seda enam võid pärast lüpsa (P. Jakobson).
9159. PÖLD ON TEISTE TÖÖDE EMA — 1(5) var.
- a. _____
Plv (Tamm) — 1 var.
- b. Põllutöö on kõikide tööde ema.
Virul. Lisa nr. 24 (1888) — ?(4) var. Vene vanasõna tõlge.
9160. PÖLD PANEK PUHKAMAIE, IE PANEK HINGAMAIE — 1 var.
Hlj (Lootus).
9161. PÖLD RÕOMUSTAB KOA SIIS, KUI SÖNNIKUSE VANKRIGA ÜLE MINNAKSE — 3 var.
- A. _____
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- B. Vanast põld on rääkinu: «Kui muud ei anna, siis söeda sitatse vankriga üle põllu, siis ka viljal parem kasv.»
TMr (Solon) — 1 var.
- C. Kelle põllul sõnnikuratas ei veere, selle vili ei kasva.
Põl (Tustit) — 1 var.
- Vrd. kk: Nii palju üks maa sal väetust, kui sitatse vanderdega üle sõideti (Ote).
- Vrd. 7558. Noorekuu sees sõnnikuse vankriga üle põllu käia, see on niisama häa kui vahakuu sees sõnnikud vidad.
2559. Jumala õnnistus käüp sifarataste takkan.
3440. «Küll ma kasvaksin nagu rüga nii pikaks, kui peremees minu põllust ometi sitase vankriga üle käiks,» oli kaer vanast kaebanud.
9162. PÖLD TAHAB PÕHJANI HARIDA, VÄLI VALJUSTE VÄETADA — 1 var.
Pal (Kitznik).
9163. PÖLDU EI KÜNТА ÜHE HÄRJAGA — 2(4) var.
- Aa. _____
Vän (Tammsoo) — 1 var.
- b. Ega ühe härjaga põldu künта.
Norm. 189 — ?(1) var.
- B. Kus teine, seal teine, ega ühe härjaga põldu künта.
Loorits Vrp 35; Hlj (Kungur) — 1(2) var.
9164. PÖLD ÜTESÄ AASTAKA SAIS ÄR SÜÖDUH, SAA SÄANE KU VAHTSONO SITÄLINE — 1 var.
Lut (Sang).
9165. PÖLLU NÄGU TUNNISTAB PÖLLUMEHE TEGU — ? kuni 4(25) var.
- a. _____
CRJ Sak. Kal. Põl. (1880) 214 — 1?(3) var.
- b. Põllu nägu näitab põllumehe tegu.
Tõn. Trt. Täht. (1880) 50, Tõn. LLr 86, Tõn. Täht. (1908 mai), Tõn. RP 218, E 71, E² 70, Puus. E² I 20, Norm. 83, EKMS III 378; ?Trv (Meos) — 1?(20) var.
- c. Põld tunnistas põllumiist.
?Trv (Ungerson) — 1?(1) var.
- d. Kuidas põllumehe tegu, nii põllu nägu.
?Vig (Prilmet) — 1?(1) var.
9166. PÖLLUST TUNNAKSE MEEST — 1 var.
Tt (R. Kallas).
9167. PÖLLUST TÕUSEB, MIS ISE SISSE VISKAD, AGA PÖLLUS MÄDANEK, MIS SULANE KÜLVAB — 1(4) var.
- a. _____
Wied. 154, Kündja nr. 49 (1883) 585 — 1(2) var.
- b. Põllust tõuseb, mis ise viskad, aga põllus mädaneb, mis sulane künnab.
EKMS III 378 ja 1256 — ?(2) var.

9168. UTLE MULLE, KELLE PÖLD SEE
ON, SIIS ÜTLEN, MIS MEES SEAL
ELAB — 1(4) var.

Pha? (anon.).

9169. KES KORRA PÖLEND, KARDAB
TULD — 7 kuni 10(41) var.

A_{1a}. —————*

* põlenud (KAH, Jürgens, EKMS)

* Helle 337, Hupel 108, Willmann 8, Lindf.
(1788) Ik-ta, Porominski EGr. 194, Wied.
58, Kündja nr. 36 (1883) 431, KAH EKAI
152, Jürgens 55, EKMS I 1314; ?Sa (Allas)
— 1 v. 2(22) var.

*
Kes korra põlend, kardab tuld, gebrant kind
fürchtet sich vor'm Feuer. (wer einmal gebrant, fürchtet
das Feuer.)

b. Kes põletada on saand, sie kardab
tuld.
Rak — 1 var.

A_{2a1}. Kes kord kõrvetada on saanud, see
kardab tuld.
Hel (Wahlberg) — 1(2) var.

a₂. Kissi korra kõrvetada on saanu, sii
kardab tuld.
?Saa (P. Kangur) — 1?(1) var.

a₃. Kes kord kõrvetada on saanud, see
kardab teine kord tuld.
?Hel (Wahlberg) — 1?(1) var.

b. Kes korra kõrvend, see kardab tuld.
Stein 26, Wied. 58, Kündja nr. 36 (1883)
431 — 2(5) var.

c. Kes korra ennast kõrvetand, kardab
tuld.
E 34, E² 10 — 2(2) var.

B. Keda tuli kõrvetanu, sii ka tuld pel-
gäp.
Kan — 1 var.

C_{1a}. Kes korra põlend, mõistab tule eest
hoida.
Wied. 58, Kündja nr. 36 (1883) 431 — 1(2)
var.

b. Kes korra põlend, see hoiab tule eest.
Pär (Kampmann) — 1 var.

c. Kes üts kõrd palanu, tuu tõist kõrd
hoit tule iist.
?Vas v. Se (Sandra) — 1(1) var.

C₂. Kes ennest korra korvetab, sie oskab
hoidada.
Jõe — 1 var.

Vrd. 11167. Kes üks kord oma sõrmed põletand,
see hoidku, et ta teist korda ei põleta.
5081. Kes külje kõrvetanud, tunneb tule.
10698. Kes supiga suu põletanud, see pu-
hub ka vee peale.
9170. Põlenud laps kardab tuld.

9170. PÖLENUD LAPS KARDAB TULD —
u. 20(50) var.

Aa. —————*

* põlend (Tln, Han, Mär, Sjn)

Gr. SKO II 68, E² 47, Norm. 230, EKMS I
1018; VMr, Tln, Rap v. Mär (Poom), Han,
Sjn — 5(23) var.

b. Põletatud laps kardab tuld.

H. Sillaste seletus: «Oeldakse abielus ol-
nud inimeste kohta, kelle abielu oli õnne-
tu, läksid lahku ja kardavad uuesti abi-
elluda.»

Hel — 1 var.

c. Põletatud lapsed kardavad ikka tuld.
EPost. nr. 15 (1886) 3 — 1 var.

Ba. Kui laps end kord on poletanud, hoiab
ta end teine kord.
Krj — 1 var.

b. Kui laps korra näpu poletas, siis teise
korra hoiab.
Sa (Allas) — 1 var.

c. Määne lats näpü palutanu, tuu inäb
tuld ei putu.
Rõu — 1 var.

C. See laps nallalt enam tulist lambi-
klaasi pius ei võta, kui kord näpud
ära põletas.
M. Mäesalu seletus: «Oeldi selle kohta, kui
halb laenutasuja oli asjata uut laenu kü-
sinud.»
Hää — 1 var.

D. Põlenud laps kardab tuld, pestud laps
kardab vett.
Trt — 1 var.

E. Põlend käsi kardab tuld.
Kam — 1 var.

Fa₁. Kõrvetand kass kardab tuld.
Wied. 75, Kündja nr. 38 (1883) 455 — 1(2)
var.

a₂. Kõrvetatud kass kardab tuld.
?VII (Leoke) — 1?(1) var.

a₃. Kõrbend kass kardab tuld.
Tt (Kreutzw.) — 1 var.

b₁. Põlend kass pelgab tuld.
Stein 53, Wied. 154, Kündja nr. 49 (1883)
585, EKMS I 1314; Tt (Kreutzw.) — 1(7)
var.

b₂. Põlend kass kardab tuld.
Wied. 154, Kündja nr. 49 (1883) 585 — 1(2) var.

b₃. Põlend kassikene kardab tuld.
Wied. 154, Kündja nr. 49 (1883) 585 — 1(2) var.

c. Põlend kassid kardavad tuld.
Wied. 154, Kündja nr. 49 (1883) 585 — 1(2) var.

Ga. Põlend koer kardab tuld.
?Mih (Perkson) — 1?(1) var.

b. Kes koer ennast korra põletand, see kardab tuld.
?Ti (Jung) — 1?(1) var.

Vrd. 9169. Kes korra põlend, kardab tuld.
11167. Kes üks kord oma sõrmed põletand, see hoidku, et ta teist korda ei põleta.
5081. Kes külje kõrvetanud, tunneb tule.
10698. Kes supiga suu põletanud, see puhub ka vee peale.

9171. MIS MINU KÜLGE EI PÕLETA, SELLE PEALE MINA EI PUHU — u. 10(17) var.

Aa. _____
Wied. 119, Kündja nr. 46 (1883) 549 — 1(3) var.

b. Mis minu külge ei kõrveta, seda mina ei puhu.
EKMS II 546 — 1?(1) var.

c. Mis sinu külge ei põleta, selle peale ära puhu.
Meelej. nr. 7 (1887) 54 — 1(2) var.

Ba. Mis sind ei põleta, seda sina ei kustuta.
Wied. 122, Kündja nr. 46 (1883) 549 — 1(3) var.

b. Mis sind ei põleta, seda ära kustuta.
Kos — 1 var.

c. Mis tuli sind ei põleta, seda sina ära kustuta.
VII — 1 var.

d. Mis tuli mind ei põleta, seda ma ei kustuta.
Wied. 123 — 1 var.

e. Mis mind ei põleta, seda mina ei kustuta.
E MVH 35 — 1?(1) var.

f. Ära mine seda tuld kustutama, mis sind ei põleta.
EKMS IV 313 — 1 var.

C. Mis mind ei põleta, seda ma ei põleta.
His (Jung) — 1 var.

D. Mis tuli sind ei põleta, seda ära mine kustutama, muidu põletad iseennast.
Wied. 123, EKMS II 546 — 1(2) var.

9172. ÄÄ PÕLETA KÜLMA LEEMEGA SUUD — 1 var.

R. Viidebauml seletus: «Ilmaaegne kiitus.» Tür.

9173. KES PÕLGAB JUMALAVILJA ÄRA — 3 v. 4(27) var.

Aa. _____
* Helle 338, KAH EKAI 152, Jürjens 26; ?Ti (Clare) — 1 v. 2(6) var.

*
Äes põlgab Jummalavilja ärra? däs Gute nimmt man allemal vorlieb. (wer verachtet Gottes Frucht weg oder ver?)

b. Kes jumalavilja ära põlgab.
* Hupel 108, Poromenski EGr. 193, Wied. 57, Kündja nr. 36 (1883) 431 — 1(6) var.

*
Äes jummalavilja ärrapõlgab (ärra põlgep, ärrat) mer mied Gottes Gabe verschmähen, etc.

c. Kes jumalaviljakest põlgab.*
* -viljakest (Päss)

Päss PJs 561; Vig — 1(2) var.

d. Kes põlgab jumalavilja.
Wied. 62, Kündja nr. 36 (1883) 431 — 1(2) var.

e. Kes jumalavilja tohib põlata.
Stein 26, Wied. 57, Kündja nr. 36 (1883) 431, E MVH 49; ?Ti (Kreutzw.) — 1(9) var.

B. Ära põlga jumalavilja.
Kuu — 1 var.

C. Kes seda elutilgakest ometi põlgab.
?Saa (Söggel) — 1(1) var.

Vrd. 2666. Jumala-annõit massa ai suust vällä alja'.

9174. PAREM PÕLGTUD TALLEKE PIDÄDE KUI HÄÄD OTSMA MINNA — 1 var.

Hel (G. Habicht).

9175. PÕLGA HILLAST, ÄR PÕLGKU VARAJAST — 1(3) var.

a. _____
Kan (Tedder) — 1 var.

- b. Põlga hiljast, ära põlga varajast.
Norm. 70, EKMS I 455 — ?(2) var.

9176. ÄRA PÕLGA ESIMEST ÕNNE IAL ÄRA — u. 15(31) var.

- a₁. Wied. 13, Kündja nr. 31 (1883) 370; TMr (Hermes) — 1(4) var.
- a₂. Ära esimest õnne ial ära põlga.
Tt (Vilberg) — 1 var.
- a₃. Esimest õnne ära ial põlga.
Rak (Aug. Krikmann) — 1 var.
- a₄. Ärä pelga iialeski oma esimest õnne.
VNg (Aug. Krikmann) — 1 var.
- a₅. Edimest õnne ära kunagi ära põlate.
?Trv (Sikk) — 1?(3) var.
- b₁. Ära põlga esimest õnne.
Nurmik II 154, Jänes-Parlo 19; ?Lüg (Källo) — ? kuni 2(6) var.
- b₂. Ära põlga esimest õnne ära.
E 13, E² 53, Norm. 180; ?Võn (õpil.) — 1?(5) var.
- b₃. Ära põlga oma esimest õnne ära.
Trm (Särg) — 1 var.
- b₄. Ära esimest õnne põlga.
Lüg (Källo) — 1 var.
- b₅. Ärä esimest õnne pelga.
Kuu (Lainevoog) — 1 var.
- b₆. Edimäst õnne ärä põle.
Ote — 1 var.
- c. Esimest õnne ei või põlge.
?Trv (Kala) — 1?(1) var.
- d₁. Esimäs õnne ei maksa põlata.
Kod — 1 var.
- d₂. Edimäst õnne ei massa konagi ära põlata.*
* esimest; ei maksa; kunagi (Juu v. Vän)
?Juu v. Vän (Virkus), Nõo — 1 v. 2(2) var.
- e₁. Edimest õnne ei kästa ära põlate.
?Trv (Kala) — 1?(1) var.
- e₂. Edimäst õnne ei kästä põlge.
Räp (Poolakess) — 1 var.
- Vrd. 9178. Ära põlga õnne, kui õnn käes on.
715. Ära esimest kaupä põlga.

9177. ÄRA PÕLGA SÖNNIKUVEO VAN- KERT, TEMA TOIDABKI TOREDAT TÕLDA — ?(5) var.

- Aa. Austa musta sõnnikuvankrit, tema toidab toredat tõlda.
Laakm. ER Kas. Kal. (1889) 25 — ?(2) var.

- b. Auvusta musta sitaratast, ta toit saksa tõlda.
?Rõu (Gutves) — ?(1) var.

- B. _____
?Lai (Jaama) — ?(1) var.
- C. Sõnnikuvanger toidab toredat tõlda.
?Trm (Sommer) — ?(1) var.

9178. ÄRA PÕLGA ÕNNE, KUI ÕNN KÄES ON — 1?(1) var.

- ?Jõh (õpil.).
Vrd. 9176. Ära põlga esimest õnne ial ära.

9179. PÖLLE PAIKAD ÄRA, MIS SA POLLUL TEED — 1(7) var.

- a. _____
M. Mäesalu seletus: «Õeldakse, kui vihm või talv põllu laiguliseks rikkunud.»
Hää — 1 var.
- b. Pölle paikad ära, aga mis sa põllule teed.
Vih. (1951) 93, (1952) 93, (1954) 100 ja (1957) 110, Vih. VER 189 — ?(6) var.

9180. PÖLLETA EI TOHTIDA ÜLE PÖRANDA MENNA, AGA TANUTA VOIDA TEISE PERESSE KÜLL MENNA — 4(5) var.

- A. _____
Hlj (Rehberg) — 1 var.
- B. Pölleta üle põranda (ei tohi noorik minna, ennem mingu) tanuta üle tänava.
EKMS II 1113; Hlj (Leetberg) — 1(2) var.
- C. Pölleta üle põranda, tanuta taloje.
E. Metsa seletus: «Abieluline ei tohtinud ilma minna.»
Lüg — 1 var.
- D. Ilma mütsita ei tohita üle tänava ega ilma pölleta üle põranda menna, muidu hirvitaks vanapagan.
Hlj — 1 var.
- Vrd. 9182. Ää mine pölleta põllale ja tanuta külatänavale.
7291. Naise peävä tanoga üle läve mine-mä.

9181. PÖLL ON NAISE PUHTUS, TANU ON NAISE EHE — 2(6) var.

- Aa. _____
Norm. 152, EKMS II 1113 ja III 604; Jjn (Rehberg) — 1(4) var.

- b. Tanu naise ehe, põll naise puhtus.
Hlj (Reepärg) — 1 var.
- B. Põll näitab naise puhtust, tanu naise tunnust.
?Lüg (Källo) — ?(1) var.
9182. ÄÄ MINE PÖLLETA PÖLLALE JA TANUTA KÜLATÄNAVALE — 2 var.
- A. —
Var (Meindok) — 1 var.
- B. Ilma põlleta ja tanuta põle naine tohtind värvast välja minnagid.
Käl — 1 var.
- Vrd. 9180. Põlleta ei tohtida üle põranda men-
na, aga tanuta võida teise peresse küll
mennä.
9183. PAREMB PÖLLETÄUS PÖLDU KUI NÄPUTÖÖ * — 1(3) var.
* parem; täis (trüklised)
Norm. 83, EKMS III 377; Kan (Tedder).
9184. KA PÖLLUMES EI KÜLVAND VANAKUUL, ET VANAKUU KÜLV VARISEB — 1 var.
Koe (Viitmann).
Vrd. 2380. Jahvata vanakuuga, külvä noorõkuu-
ga.
9185. KUI PÖLE PÖLLUMEHEL LEIBA, SIS POLE SEDA LINNAMEHEL AMMUGI — 1?(1) var.
?Vig (Prilimets).
9186. KUI PÖLLUMES PÖHKU MÜÜB, MÜÜB LEIVA KA ÄRA — 1 kuni 2(3) var.
- A. —
Hmd v. Ris (Treumann) — 1 var.
- B. Kui talupoeg sõnniku ära müüb, siis müüb ta leiva laua pealt.
Laakm. ER Kas. Kal. (1889) 25 — 1?(2) var.
- Vrd. 8617. Peremees, kes põhku müüb, sandikoti kacla vilb.
9187. KUI PÖLLUMES PÖHKU MÜÜB, SIIS PÖLD NUTAB. KUI PÖLLUMES PÖHKU OSTAB, SIIS PÖLD RÖÖMUSTAB — 1?(3) var.
?Pil (Sõssur) v. ?Trm (Dunapuu).
Vrd. 8617. Peremees, kes põhku müüb, sandi-
koti kacla vilb.

9188. PÖLLU- JA MEREMEESTEL EI OLE PÜHA EGA ÖÖD — 1(3) var.
- a. —
Norm. 99; Krj (Mägi) — 1(2) var.
- b. Põllu- ega meremehel ei ole püha ega ööd.
EKMS I 913 — ?(1) var.
9189. PÖLLUMES MAGAB, PÖLD KASVAB; AMMETMEES MAGAB, AMMET SEISAB — u. 20(48) var.
- A_{1a1}. —
* ametmees (E², Norm., EKMS; Rap v. Mär), ametimees (Viid., Mihkla-Parlo-Vildebaum); amet (E², Viid., Mihkla-Parlo-Vildebaum, Norm., EKMS; Rap v. Mär)
Vlg. Lisal. nr. 15 (1890) 120, E² 72, Viid. 94, Mihkla-Parlo-Vildebaum I 94, Norm. 83 ja 101, EKMS I 138, II 808, III 378 ja 1192; VNg, Hlj, Rap v. Mär (Poom) — 3(23) var.
- a₂. Põllumees magab ja põld kasvab; ametimees magab, amet seisab.
Lai — 1 var.
- b. Ametmees magab, amet seisab; põllumees magab, põld kasvab.
Tin — 1 var.
- c. Põllumees magab, põld kasvab; ametmees magab, töö seisab.*
* põllumies; ametmies; töö (Lüg)
Lüg, Rap v. Mär (Poom) — 2 kuni 3(3) var.
- A_{2a}. Põllumees magab, põld kasvab; ametmees magab, amet magab ka.
Hel — 1(2) var.
- b. Põllumiis maka, põld kasus; ammõdimiis maka, ammõt ka maka.*
* kah; amet; ametmiis
Rõu — 2 var.
- B. Põllumiis maka, põld ei maka; ammõdimiis maka, ammõt ka maka.
Rõu — 1 var.
- Ca₁. Kui ametmees magab, amet varnas; kui põllumees magab, kasvab vili ikke põllul.
Tt (Eisen) — 1 var.
- a₂. Kui ametmees magab, amet varnas; kui põllumees magab, kasvab vili põllul.
E 42, E² 69, EKMS I 138 — ?(4) var.
- b. Kui ametimiis magab, siis töö magab varnan; ku põllumiis magab, siis vili kasvab ikki põllul.
Trv — 1(2) var.

- c. Ametmees heitap magama, sis seisap amet saina pääl; aga põllumees magab, sis kasvab vili välja pääl.
Se — 1 var.
- d. Põllumees magab, vili kasvab ika; ametmees magab, vili ei kasva.
Rap — 1 var.
- D. Põllumees magab, leib kasvab; ametmees magab, leib magab.
Tor — 1 var.
- Ea. Ametmees ajalde rikas, põllumees om põlve rikas; ametmees heit magama, amet saisap saina päälä; põllumees heit magama, vili kasup väljä päälä.
Laakm. Mr Kal. (1863 juuli) — ?(1) var.
- b. Ametmees on ajuti rikas, põllumees on põlvini rikas; ametmees heitas magama, amet saisap saina pääl; põllumees heitas magama, vili kasvab põllu pääl.
Ote — 1 var.
- Vt. 9191 E.
- F. Põllumees magab, põld kasvab.
R. Koppeli seletus: »Jutustaja tarvitas vanasõna vihma ajal.»
Mih — 1 var.
- G. Talumies viskab pikalli vuode ja kan-
nikas kasvab.
Lüg — 1 var.
- H. Ammetmies magab, töö sõisab seinä
pial; põllumies magab, vili variseb
väljäl.
Lüg — 1 var.
- Vrd. kk: Sina magad, töö seisab; mina magan,
vili kasvab (ütleb põllumees küsitõlilesele)
(Sa).
- Vrd. rl «El mere- ega metsamehele»: Amet-
mees heldab magama — / amet seisab
seina peal. / Põllumees heldab magama
— / vili kasvab välja peal (ERIA III: 1
nr. 4790).
- Vrd. 8606. Kui peremees magab, siis kasvab
põld, aga kui sulane magab, siis magab
ka põld.
9190. PÕLLUMEES ON SAATUSE ORI —
1 var.
Sim (Vaarmann).
9191. PÕLLUMEES PÕLINE RIKAS,
AMETMEES AJUTI RIKAS, KAUP-
MEES KORRATI RIKAS, KALA-
MEES KEVADEL RIKAS, AIDA-
MEES SUGISEL RIKAS, METSA-
MEES MILLALGI RIKAS — u.
115(221) var.
- A. *

- * kaubamees (Raud KL 1)
E MVH 13, Raud KL 1 57 — ?(10) var.
- B. Põllumees põline rikas, ametmees aru-
di rikas, kalamees kevade rikas, jahi-
mees ei ialgi.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- C1ä1. Põllumees põline rikas, ametmees
ajuti rikas, kaupmees korrati rikas.*
* põllo- (Sa, SJn); -mles (Lüg, Hlj, Kuu),
-mils (Ote); rikkas (Lüg); ammeti- (Künd-
ja), ammet- (Lüg, Hlj, Kuu, Ans, Sa),
ameti- (Jänes-Parlo, EKMS III; Hel, Vil,
SJn, Ote); ajaldase (Lüg), ajute (Hlj,
Kuu), aentine (Vig), aeoti (Sa, SJn), alute
(Krj), aluti (Ans), aeuti (Hel), ajudi (Vil);
korraldi (Kündja, Norm., EKMS I ja III;
Kuu, Ans, Plt), korrate (Hlj, Kuu), kor-
rata (Kad, Vil), korraldane (Vig), korral-
da (Lüg), korralt (SJn); kauba- (Kad)
Kündja nr. 49 (1883) 585, Gr. ELr II 93,
Jänes-Parlo III, Norm. 83, EKMS I 98 ja
III 378; Lüg, Hlj, Kad, Sim, Amb, Kuu,
Vig, Sa, Hel, Vil, SJn, Plt, Ote — 17(31)
var.
- a2. Põllumees põline rikas, ametmees
arute rikas, kaupmees korrate rikas.*
* ammet- (Laakm. ER Kas. Kal.; Kuu),
ammeti- (Wied.), ameti- (Tln, Vän, Trv,
Tt); harune (Laakm. ER Kas. Kal.), haruti
(Wied.), harulte (VMr, Amb), harulda (Kuu,
Tln), harulta (Rap v. Mär), haru (Rap v.
Mär), haruldane (Krj), aroldi (Vän), haru-
ti (Trv, Tt), harvaste (Ksi); korralte
(Laakm. ER Kas. Kal.; VMr), korraldi
(Wied.), korralta (Amb, Rap v. Mär), kor-
raga (Kuu), korratu (Tln), korralda (Tln),
korрати (Vig, Trv, Tt), korraldane (Krj),
korrate (Ksi)
Laakm. Mr Kas. Kal. (1858) lisa 48, CRJ
KLr I 84, Wied. 154, CRJ Sak. Kal. Põl.
(1880) 215, Ilmjärvi Uus ABD 40; VMr,
Amb, Kuu, Tln, Jür, Rap v. Mär (Poom),
?Vig (Altsam), Krj, Vän, Trv, Ksi, Tt
(S. Veske) — u. 15(38) var.
- a3. Põllumees põline rikas, ametmees aru-
tu rikas, kaupmees korrata rikas.
Tõn. RP 219 — ?(1) var.
- a4. Põllumees põline rikas, ametmees ha-
ruti rikas ja kaupmees korrati rikas.
Lai — 1 var.
- a5. Põllumies põline rikkas, ammetmies
ajuti, kaupmes korrati rikkas.
Lüg — 1 var.
- a6. Põllumees põline rikas, ametmeesaju-
ti, kaupmees korрати.
Khh — 1 var.

- b₁. Ametmees ajuti rikas, kaupmees kor-
rati rikas, põllumees põline rikas.*
* ammet- (Stein), ammeti- (Hls)
Stein 6, Kurrik SÖ 22, E 10, E² 69, EKMS
I 138, II 984/5, 985 ja III 1192; Hls, Pal
— 2(17) var.
- b₂. Ametmees ajuti rikas, kaubamees ko-
hati rikas, põllumees põline rikas.
Ann — 1 var.
- b₃. Ametimiis harvasti rikas, kaupmiis
korraldi rikas, põllumiis põline rikas.*
* ameti-; harvasti; -mees; korraldi (Huvit.)
Huvit. V Lisa 14; Ksl — 1(2) var.
- b₄. Ammetmees ajute, kaupmees korratu,
põllumees põline rikas.
Wied. 5, Kündja nr. 31 (1883) 369/70; Sa
(Allas) — 1(5) var.
- b₅. Ammetimees on ajuti, kaupmees kor-
rati, põllumees põline rikas.
Kas. Talur. Kal. (1880) 42 — ?(2) var.
- b₆. Ametimees ajuti, kaupmees korraldi,
aga põllumees põline rikas.
Trm — 1 var.
- c₁. Kaupmees kohati rikas, ametmees
ajuti rikas, põllumees põline rikas.*
* kauba- (Nurmik III, RI ja Kalevala)
Nurmik III 95, Kmpm. EL IV² 17, RI ja
Kalevala 88; Nrv, Vän — 2(12) var.
- c₂. Kaupmiis kõrratu rikas, ametimiis
ajuti rikas, põllumiis põline rikas.
San — 1 var.
- c₃. Kaupmees om karrati rikas, ameti-
mees aruti rikas, põllumees om põline
rikas.
Pst — 1 var.
- d₁. Põllumees põline rikas, kaupmees kor-
rati rikas, ametmees ajuti rikas.
VJg — 1 var.
- d₂. Põllumees põline rikas, kaupmees ko-
ratu rikas, ametimees arutu rikas.
Vil — 1 var.
- d₃. Põllumees põline rikas, kaupmees kor-
rate rikas, ametimees arute rikas.
?Vil (Toss) — 1?(1) var.
- d₄. Põllumees on põline rikas, kaupmees
on korraldi rikas, ametmees aruldi ri-
kas.
Vil — 1 var.
- d₅. Põllumees põline rikas, kaupmees kor-
rati, ametimees ajuti.
Trm — 1 var.
- C₂. Põllomiis perātu rikas, ametmiis aol-
de rikas, kaubamiis harvalde rikas.
?Vas (Lenzius) — 1?(1) var.
- C₃. Põllumies on põhjatu rikas, ametimies
on ajuti rikas, kaupmees, sie on kõige
rikkam.
Lüg — 1 var.
- D_{1a1}. Põllumees põline rikas, ametimees
ajuti rikas.*
* -mies (JJn); ammeti- (Wied., Kündja;
Hls), ammet- (Vlg. Lisal.; JJn), amet-
(Norm.; Kär, Pal); aeoti (SJn)
Wied. 154, Vlg. Lisal. nr. 24 (1881) 1 ja
nr. 15 (1890) 120, Kündja nr. 49 (1883) 585,
Norm. 101; ?JMd (öpil.), JJn, Khk, Kär,
Päl, Hel, Vil, SJn, Pal, TMr, Elva — u.
10(21) var.
- a₂. Põllumees põline rikas, ametmees ar-
vaste rikas.*
* mies (JJn); ammet- (Hlj, JJn, Kaa);
arute (Hlj), arvasti (JJn), arute (Hmd. v.
Ris, Kaa), aruti (Pst)
Hlj (Lepp-Viikmann), VMr, JJn, Hmd v.
Ris (Treumann), Kaa, Pst — 6 var.
- a₃. Põllumees on põline rikas, ametmees
on ajuti rikas.*
* miis; um; aoldõ (Rõu)
SJn, Rõu — 2 var.
- a₄. Põllumies on põline rikas ja ammet-
mies on ajuti rikas.
Hs — 1 var.
- a₅. Põllumees põline rikas, ametimees
aruldasetl.
Hli (R. Viidalepp) — 1 var.
- b₁. Ammetmees ajuti rikas, põllumees põ-
line rikas.*
* põllumees — põline (Sa); amet- (Johan-
son Kal.; Aud, Trm, Ran), ameti- (Schnei-
deri Kal.; Vig, Vil, Vän, Hls, Rääp), amme-
ti- (Vil); -mies (Jöh, Hlj, Trm), miis (Rääp);
ajutine (Jöh), ajote (Rääp), aeoti (Ti)
Wied. 5, Kündja nr. 31 (1883) 369/70, Jo-
hanson Kal. (1911) lk-ta, Schneider Kal.
(1911) lk-ta; Jöh, Hlj, VMr, Mär, Vig, Jäm,
Vil, Sa? (Veäster), Aud, Vän, Hls, Trm,
Vön, Ran, Rääp, Ti (Kreutz.) — 16(20)
var.
- b₂. Ametimees harvasti rikas, põllumees
põline rikas.
Mihkla-Parlo-Viidebaum I 94, Viid. 94 —
?(2) var.
- b₃. Ametimiis on harukord rikas, põllu-
miis on põline rikas.
Vil — 1 var.
- b₄. Amõtimiis om aeotinõ rikas, põllumiis
om põlinõ rikas.*
* aolda (Se)
Rääp, Se — 2 var.

- c. Ametnik ajuti rikas, põllumees põline rikas.
Koe — 1 var.
- D_{2a1}. Ametimees ajote rikas, põllumees põhjatu rikas.*
* ajoti; põllo- (Ote)
Võn, Ote — 2 var.
- a₂. Amõtmis um aolda rikas, põllumiis om põhjatu rikas.
Rõu — 1 var.
- b. Põllumees põhjatu rikas, ametimees ajuti.
Puh — 1 var.
- D₃. Ametimees ajoti rikas, pellomees põhjani rikas.*
* amet-; ajuti; põllu- (Lai)
Kad, Lai — 2 var.
- D₄. Amatmiis om alta rikas, põllumiis om peräldä rikas.
Se — 1 var.
- Ea. Ametimees ajalde rikas, põllumees om põlve rikas; ametimees heit magama, amet saiasp saina päälä; põllumees heit magama, vili kasup väljä päälä.
Laakm. Mr Kal. (1863 juuli) — ?(1) var.
- b. Ametimees on ajuti rikas, põllumees om põlvini rikas, ametimees heitas magama, amet saiasp saina pääl; põllumees heitas magama, vili kasvab põllu pääl.
Ote — 1 var.
- Vt. 9189 E.
- F. Ametimees ajoti rikas, saksa mees sajoti rikas, põllomees põlvini rikas.
Krj (Allas) — 1(3) var.
- G. Põllumees põline rikas, ametmees haruldane rikas, kaupmees kardab kahju alati.
Pee — 1 var.
- H. Ametmiis ajuti rikas, kalamees kevade rikas, põllumees on põlve rikas.
Trt — 1 var.
- I. Põllumies poline rikkas, kalamies ajutine rikas.
Jõe — 1 var.
- J. Põllumees põline rikas, ostumees aegajuti.
Mus — 1 var.
- K. Ametimees ajuti rikas, kaupmees korra rikas.
Meelej. nr. 1 (1885) 5 — ?(1) var.

*

L₁. Põllumies põleki rikkas, ametimies on

alati rikkas, kaupmies on kõrralta rikas.
Lüg — 1 var.

- L₂. Ametimees haruti rikas, kaupmees kuradi rikas, põllumees põlegi rikas.
Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.
- M. Põllumees pangavõlgnik, ametmees on aina rikas, kaupmees kole rikas.
Sim — 1 var.

*

- Na. Põllumees põline rikas.
Sak. Lisal. nr. 2 (1878) 1, Reimann KTr VI 51; Vig, Mih — 2(4) var.
- b. Põllumees on põline rikas.*
* -mies (Lüg, Kuu); rikkas (Lüg), rigas (Kuu); põline (Kuu)
EKMS I 47; Lüg, Kuu, Mar — 3(4) var.
- c. Põllumees on põliseks rikkaks.
Plv — 1 var.
- O. Ammetmees on arutu rikas.
Hlj — 1 var.
- P. Kaupmees on korraldane rikas.
Rõn — 1 var.
- Vrd. rl «El mere — ega metsamehele»: Põllumees põline rikas, / ametmees ajuti rikas (ERIA III : 1 nr. 4790).

9192. PÕLLUMEES SÜGISE TARK — 4 var.

- A. —
Hmd v. Ris (Treumann) — 1 var.
- Ba. Põllumees on sügise tark, mitte kevade.
Pil (H. Keller) — 1 var.
- b. Põllumees kevade pole tark ühti, sügise oo tark küll: oleks võind sel ajal külvata.
Lä (Tiitsmaa) — 1 var.
- C. Kevadel kannab põllumiis rumalusekotti, sügusel tarkusekotti.
Trv (Ungerson) — 1 var.
- Vrd. 11382. Sügise om karjapõss targemb kui keväe kuningas.
3650. Keväjä mõista ai mehe midä, sügise umma vana naaseki targa.
5155. Külviimees pole halgi tark olnud.

9193. PÕLLUMEHE SÖNNIKUVARA — TEMA RAHAVARA — 1?(8) var.

- a. —
CRJ Sak. Kal. Põl. (1880) 214, Norm. 86, EKMS IV 439 — 1?(4) var.

- b. Põllumehe sõnnikuvara on tema raud-
vara.
Tõn. Tri. Täht. (1888) 50 — ?(4) var.

**9194. PÖLLUMIHE SAMMU, PÖLLUMIHE
RAMMU — 1 var.**

Rõn (Urb).

- Vrd. 8630, eriti D: Peremehe sammu on põllu-
rammu.

**9195. KOHENDA PÖLLUNURKA, AGA
ARA KOHENDA MAJANURKA —
2 var.**

Trm (Sommer).

**9196. KES TEISE PÖLLUPEENART
KÜNNAB, SEE NÄRIB TEISE
SÜDAME SOONI — 1(3) var.**

Wied. 64, Kündja nr. 37 (1883) 442.

- Vrd. 9197. Põllupeenra kündijad ja lapse kaela
murdijad teevad ühesuurust pattu.

**9197. PÖLLUPEENRA KÜNDIJAD JA
LAPSE KAELA MURDIJAD TEEVAD
ÜHESUURUST PATTU — 1 var.**

Noa (Lievh).

- Vrd. 9196. Kes teise põllupeenart künnab, see
närib teise südame sooni.

**9198. PÖLLUVARAS ON SUUREM SÜD-
ALUNE KUI AIDAVARAS — 1 var.**

HMd v. Rls (Treumann).

- Vrd. Põdder Tõetuim 15: Kes põllu pealt vilja
varastab, on jumala aida lõhkuja, ja selle-
pärast kahevõrdse nuhtluse väärt, peale
ilmaliku karistuse on temal ka veel raske
taevalik nuhtlus oodata....

**9199. SENI PÕLV PÕLVEKENE, KUI
POLE SUUL SULGEJADA EGA
KEELEL KÕITJADA — ?(5) var.**

a. —————*

* kōitjajada (EKMS)

E 76, E² 84, EKMS I 319 — ?(4) var.

b. Seni põli põlvella, kui pole suul sulgi-
jada ega keelel kōitjajada.
?Tt (Eisen) — ?(1) var.

- Vrd. rl «Huag»: ... parajalla põlvella, / ku-
ep ole suul sulgujajada. / kielel kinnikōite-
jajada (VK III nr. 128).

**9200. ENNE LÕPEB PÕRGUS TULI KUI
LAEVAS TÕO — 2(4) var.**

a.

EKMS IV 927; Hää (L. Lepp) — 1(3) var.

b. Ennemb loppub pergus tuli kui laevas
tõo.

Kuu (R. Lilhein) — 1 var.

- Vrd. 6995. Millal lõpeb mõisatöö ehk millal
kustub põrgutuli.

**9201. ENNE VÕTA PÕRGUST POOLED
PÄEVAD, KUI SA VÄIMEHEKS
LÄHED — 1 var.**

Krj (Toomessalu).

**9202. KES JUBA PÕRGUS, PEAB KA
KURADIT KUMMARDAMA — 1 var.**

Amb (Kleinmann).

**9203. KUNAS PÕRGU HINGIST TÄIS
SAA VÕI SILM VAATAMISE
HIMUST — 2(8) var.**

a₁.

Trv (Kala, Sikk) — 1(3) var.

a₂. Millal põrgu hingist täis saab ehk
silm vaatamise himust.
E 55, E² 20 — ?(4) var.

b. Inimese silm ja põrguhaud ei saa ku-
nagi täis.

Sim — 1 var.

- Vrd. Op. sõn. 27,20: Põrguhaud ja hukatusse-
koht ei ja ial täis, nenda ei ja innimesse
silmad mitte küll.

Vrd. kk: Kunas põrgu hengist täis saa või
N.N. rahahimust (Trv).

Vrd. 2149. Inimese tahtmine ega põrgu ei saa
ial täis.

9209. El põrguhaud saa elades täis.

8390, eriti Bb: Kunas põrgu hingedest täis
saab, nõnda ka pastori pung rahast.

4409. Kunas kotisopp ja põrguhaud täis
saab.

10467. Silm ei saa täis nägemist, kõrv ei
saa täis kuulmist.

**9204. KUNAS SAA PÕRGU TÄIS, KUNAS
SAA MÕISATAHTMINE TASA —
1 var.**

Hel (Tanning).

- Vrd. 4555. Kuradi himu saab põrgus inimeste
hingedest koa enne täis, kui rikka himu
pahaahitsemisest täis saab.
6995. Millal lõpeb mõisatöö ehk millal
kustub põrgutuli.

6996. Millal mõisatöö tehtud saab ehk millal põrguhaud täis saab.

9208. Põrguauk ja mõisaõu ei saa ilal täis.

9211. Põrguhaud ja saksa perse, kes neid jõuab täita.

6991. Mõisa auk ei saa elades täis.

9210. Põrguhaud ega vangikoda ei jää ilmaski tühjaks.

9203. Kunas põrgu hingist täis saa või silm vaatamise himust.

2149. Inimese tahtmine ega põrgu ei saa ilal täis.

9209. Ei põrguhaud saa elades täis.

**9205. PAREMB PÕRGU PERREMIIS
KUI TAIVAH SULANÕ OLLA —**
1 v. 2(6) var.

a. —————
Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.

b. Parem põrgus peremees kui taevas sulane.
E MVH 47 — 12(3) var.

c. Parem põrgus peremees olla kui taevas sulane.
Norm. 127 — ?(1) var.

Vrd. 8883. Parem pisuke peremees kui suur sulane.

**9206. PÕRGU LÄHEVAD PILLILOOJAD,
TANTSIJAD TAGA JÄRELE —** 6 v. 7(12) var.

a1. —————*
* Läävad (Trv), lähvad (Hls, SJn)
Hls, Trv, SJn — 4(5) var.

a2. Pillilööjad põrgu läävad, tantsijad taga järele.
Pit — 1 var.

b. Põrgu lähvad pillipuhujad, tantsijad tagant järele.
Trv — 1 var.

c1. Pillimehed lähvad põrgu, tantsijad takka järele.
E 71; ?Tt (V. Teder) — ?(4) var.

c2. Pillimihed lähtevad iel pergu, tantsijad tagant järele.
?Kuu (Lindström) — 12(1) var.

9207. PÕRGUN KA HARINET ÄRA —
1 var.

Har (Voolaine).

Vrd. 848. Ar' harinõt, sös põrgoh kah hää.

**9208. PÕRGUAUK JA MÕISAÕU EI SAA
ILAL TÄIS —** ?(1) var.

?Kei (Kriitmäe).

Vrd. 6995. Millal lõpeb mõisatöö ehk millal kustub põrgutuli.

6996. Millal mõisatöö tehtud saab ehk millal põrguhaud täis saab.

9204. Kunas saa põrgu täis, kunas saa mõisatahtmine tasa.

9211. Põrguhaud ja saksa perse, kes neid jõuab täita.

6991. Mõisa auk ei saa elades täis.

**9209. EI PÕRGUHAUD SAA ELADES
TÄIS —** 1 v. 2(31) var.

a1. —————
* Helle 329, Hupel 104, Poromenski EGr. 183, Wied. 25, Kündja nr. 32 (1883) 382 ja nr. 49 (1883) 585, KAH EKAl 149, Jürjens 47 — 1(23) var.

Ei põrguhaud ja elades täis, big. Die wird immer voll, ein Gräbhals friegt niemals satt.

a2. Ega põrguhaud elades täis ei saa.
Stein 10, Wied. 20, Kündja nr. 32 (1883) 382 — ?(6) var.

b. Põrguhaud ei saa eäle täüs.
Norm. Cl. 21 — 12(2) var.

Vrd. kk: Kunas põrgu hingist täis saa vai N.N. rahast (Trv).

Vrd. 9210. Põrguhaud ega vangikoda ei jää ilmaski tühjaks.

11477. Tahtja p... ei saa täis.

6996. Millal mõisatöö tehtud saab ehk millal põrguhaud täis saab.

9204. Kunas saa põrgu täis, kunas saa mõisatahtmine tasa.

9211. Põrguhaud ja saksa perse, kes neid jõuab täita.

6991. Mõisaauk ei saa elades täis.

2149. Inimese tahtmine ega põrgu ei saa ilal täis.

8390. Papi külimit ning kotisopp ei saa ilal täis.

4409. Kunas kotisopp ja põrguhaud täis saab.

182. Ahne köht ei saa ilal täis.

10171. Sandi kott ei saa kunagi täis.

**9210. PÕRGUHAUD EGA VANGIKODA
EI JÄÄ ILMASKI TÜHJAKS —**
1 var.

Koe (Schultz).

Vrd. Op. sön. 27.20: Põrguhaud ja hukatuskoht ei sa ial täis, nenda ei sa innimesse filmad mitte kül.

Vrd. 6996. Millal mõisatöö tehtud saab ehk millal põrguhaud täis saab.
9209. Ei põrguhaud saa elades täis.
10171, eriti C: Kunas sandikott täis saab või põrguhaud tühjas jääb.
9204. Kunas saa põrgu täis, kunas saa mõisatähtmine tasa.

9211. PÕRGUHAUD JA SAKSA PERSE, KES NEID JÕUAB TÄITA — 1(2) var.

Wied. 154, E MVH 88.

Vrd. 6995. Millal lõpeb mõisatöö ehk millal kustub põrgutuli.
6996. Millal mõisatöö tehtud saab ehk millal põrguhaud täis saab.
9208. Põrguauk ja mõisaõu ei saa ial täis.
9204. Kunas saa põrgu täis, kunas saa mõisatähtmine tasa.
6991. Mõisa auk ei saa elades täis.
9210. Põrguhaud ega vangikoda ei jää ilmaski tühjaks.
9203. Kunas põrgu hingist täis saa või silm vaatamise himust.
2149. Inimese tähtmine ega põrgu ei saa ial täis.
9209. Ei põrguhaud saa elades täis.

9212. KUS PÕRN MAUST JÄÄB — 27(66) var.

A_{1a1}. — *

* maost (Trv, Plt)

* Gös. 295, Wied. 94, Kündja nr. 42 (1883) 502, KAH EKAI 88 ja 89; Trv, Plt — 3(9) var.

* NB. Kus põrn maust jeb? die milch kan vom dem magen nicht getrennet werden/.

i.e. gleich fuchet sich/ gleich findet sich.

a₂. Kos põrn maost jääs.*

* põrn (Stein; ilmne trükiviga); maust (Stein; Võ-Se)
Stein 30; Rääp, Vas v. Se (Sandra), Võ-Se (Stein) — 3(9) var.

a₃. Kuhu põrn maust jäeb.

Iis — 1 var.

b₁. Kus põrn maust lahkub.*

* kos (Trv, Plv); maost (Trv, Plv); lahkup (Trv), lahkus (Plv)
Trv, Puh, Plv — 4 var.

b₂. Kust põrn maost lahkub.
VII — 1 var.

c. Kost põrn mao küllest lahkub.
Trv — 1 var.

d. Kas põrn ikka naljalt maust lahkub.
Pii — 1 var.

A_{2a1}. Ega põrn maust lahku.
Pal — 1(2) var.

a₂. Põrn ei lahku maost.
R. Viidebaumi seletus: «Perekonna ühtehoidmise kohta.»
Urv — 1 var.

b₁. Egas põrn maost maalõ jää äi.
V. Pino seletus: «Ko kiä kel veiga kund-sah käuse.»
Se — 1 var.

b₂. Ega põrn maost maha ei jää.
Rõu — 1(3) var.

B_{1a}. Kus põrn maeast läheb.
Krj — 1(3) var.

b. Kuhu põrn majast läheb.
Krj — 1 var.

B₂. Kus põrn maast kaub.
Wied. 94, Kündja nr. 42 (1883) 502; Kaa — 1(4) var.

B₃. Põrn ei lahku maast.
E 71, E² 9 — 2(2) var.

C. Kus põrn maost lahkub või tütar emast.
Norm. 176, EKMS I 1058; Trv — 1(5) var.

Da₁. Kus põrn maust, kus roe rattast jääb.
* Helle 344, Hupel 111, Beitr. XI 155, Poromanski EGr. 203, Wied. 94, Kündja nr. 42 (1883) 502 — 1(10) var.

* Kus põrn maust, kus roe rattast jääb, gleich und gleich gesellt sich gern. (wo die Milg vom Magen, wo der Dreck vom Rade bleib?)

a₂. Kus põrn maust ja roe rattast jääb.
Wied. 94, Kündja nr. 42 (1883) 502 — 2(2) var.

b. Kus põrn maost, kus pori rattast jääb.
KAH EKAI 154 — 2(1) var.

c. Ei pori jää rattast ega põrn maost.
Vig — 1 var.

Vt. 10541 K.

E. Kus põrn maa külgest läheb või roja rattast.
Muh — 1(2) var.

Vt. 10541 L.

F. Kus sopp rattast ehk sitt maust läheb.
Han — 1 var.

Vt. 10541 M.

- G. Kus põrn maost jääs ehk kirep kil-
last vai hää pini karjast.
Rõu — 1 var.
- Vt. 3813 M.
- Vrd. kk: Kus põrn maost jääs vai sina minust
(Hel).
- Vrd. uk: Poißlastel andas looma põrna süüvä,
sis saavad tast hää ratsamies ja seisab
hästi hobesa sellän nagu põrn mao küllen
(Pst).
9213. ANNA PÖRSSALE, SIS PÖRSSA
KULEST LÖVVAT — 1(3) var.
- a. _____
Võn (Jalajas) — 1 var.
- b. Anna pörssale, siis pörssa küljest
leiad.*
* pörssale — pörssa (Norm.)
Norm. 98, EKMS III 823 — ?(2) var.
9214. EGA PÖRSAST KOTIS OSTETA —
u. 110(169) var.
- A_{1a1}. _____*
* porsast; kodis; osteda (Kuu)
Lüg, Hlj, Rak, TÜR, Kuu, Juu v. Vän
(Virkus), ?Vän (Tammsoo), Lal, Pal, Trt
(õpil.) — 10(11) var.
- a₂. Ei porsast ei osteta kotin.
As (Pint) — 1 var.
- a₃. Ega porsast kotis ei osteta.*
* kotin; õsseta (Jõh, Kod)
Norm. 250, EKMS IV 250 ja 253; Jõh, VII,
Hel, Kõp, Kod, Puh — 6(10) var.
- a₄. Porsast ei osteta kotis.*
* porsast (Kuu), pörst (Plv); osteda
(Kuu); kodis (Kuu), kotin (Plv)
Ann, Kuu, Sa (Sepp), VII, Nõo, Plv —
7 var.
- a₅. Porsast ei osteta kunagi kotis.
Hel — 1 var.
- a₆. Ega keegi porsast kotis osta.
Pil — 1 var.
- b₁. Pörssa[st] kotti ostõta ai'.
Se — 1 var.
- b₂. Porsast ostõta ai kotti.
Se — 1 var.
- A_{2a}. Ega porsast või kottis osta.*
* õsta (Jõh)
Jõh, Rap v. Mär (Poom) — 2 var.
- b₁. Pörst ei saa kotin osta.
Ran — 1 var.
- b₂. Ega porsast saa kotis osta.
VMr — 1 var.
- A_{3a1}. Ära porsast kottis osta.*
* kotis (Pil)
Hls, HJn, Kaa, Pil — 4 var.
- a₂. Ära osta porsast kottis.*
* kotis (Hel, Põl)
Sa, Hel — 7 var.
- b. Ostku ui porsast kotte.
Se — 1 var.
- A_{4a1}. Kes porsast kotis ostab.*
* kis (Mih, Phl, Tõs); kottis (Mih, Pha,
Tõs), kottes (Phl)
Kuu, Mih, Phl, Khk, Pha, Tõs — 6 var.
- a₂. Kesse porsast kodis ostab.
Kuu — 1 var.
- b. Kes porsast kinni seotud kotis ostab.
Plt — 1 var.
- B. Porsast ei müüde kotis.
A. Leski seletas: «Õhtegid kaup ei ostete
filma nägemata.»
Põl — 1 var.
- C_{1a1}. Ega porsast kottis ei kaubelda.
VMr — 1 var.
- a₂. Ega porsast kotis kaubelda.*
* kottis (Jõh)
Jõh, HMD v. Ris (Treumann), Põl — 3
var.
- a₃. Porsast ei kaubelda ial kotis.
Kär — 1 var.
- a₄. Porsast ei kaubelda kottis.*
* ep (Kaa)
Jäm, Kaa — 2 var.
- b. Porsast ei saa kottis kaubeldud.
Krj — 1(3) var.
- C_{2a}. Ära kauple porsast kottis.
Krj — 1 var.
- b. Kaubõlku ui porsast kotti.
Se — 1 var.
- C₃. Kes porsast kotis kaupleb.
Kär — 1 var.
- *
- D_{1a1}. Ega siga kotis osteta.
E 15, E² 93, EKMS I 226; Jõh, ?Tt (El-
sen) — 1 v. 2(6) var.
- a₂. Ega siga kotis ei osteta.*
* kotin (Hls, Trv); ostete (Hls)
Hls, Trv, VII, Pal, MMg — 7(10) var.
- a₃. Siga ei osteta kotis.*
* sika (Hel), tsikka — tsika (Ote)
VMr, PJg, PÄL, Hel, Ran, Ote — 9 var.
- a₄. Ega siga kottis osteta.
Tt (anon.) — 1 var.
- a₅. Siga ei osteta mitte kotis.
Hel — 1(3) var.
- a₆. Ega tsiga kotti ei osteta.
Kaa — 1 var.

- b₁. Ega ükski siga kottis osta.
Vän — 1 var.
- b₂. Ega siga keegi kotis osta.*
* kilgi (Vil)
Hls, Vil — 2 var.
- c. Koti sees siga ei osteta.
Krk — 1 var.
- D_{2a}. Ega siga kotis tohi osta.
Stein 10, Wied. 21, Kündja nr. 32 (1883)
382; Tt (Kreutzw.) — 1(8) var.
- b₁. Siga kotis ei saa osta.
TMr — 1 var.
- b₂. Siga ei saa kotin osta.
Ran — 1 var.
- b₃. Siga ei saa kotis ostetud.
Sa (Veäster) — 1 var.
- c. Siga ei või kottis osta.
Sjn — 1 var.
- D_{3a1}. Ära siga kotis osta.*
* tsika (Rõu); kottis (Mih, Sjn), kotin (Rõu)
KAH Loe 18; Jõe, Mih, Vän, Vil, Sjn, Rõu — 7(11) var.
- a₂. Ära osta siga kotis.
Plt — 1 var.
- b. Ära tsika kotti osta.
Kan — 1 var.
- D_{4a1}. Kis siga kottis ostab.*
* kes (Sa)
VMr, Sa (R. Kallas v. anon.) — 2(4) var.
- a₂. Kes tsika kottih ost.
Räp — 1 var.
- b. Kes nu kotti tsika ost.
Rõu — 1 var.
- Ea. Ega siga ei müüda kotis.
?Sa (Pea, Tilling) — ?(3) var.
- b. Siga ei müüda kotis.
Kam — 1 var.
- F_{1a}. Tsikka ei kaubelda kotti.
Vas — 1 var.
- b. Ei keegi siga kottis kauple.
Vig — 1 var.
- F₂. Siga ei või mitte kottis kaubelda.
Kre — 1 var.
- F₃. Kes siga kottis kaubelda.
?Sjn (Kielas) — 1?(1) var.
- F₄. Seakaup ei sünni kotis.
VMr — 1 var.
- G₁. Ära siga kotin osta ega noorikat tagat usse kauple.
Pst — 1 var.
- G_{2a}. Seakaup ei kotis sünni, mõrsjakaup ei ukse taga.

Stein 58, Wied. 162, Kurrik SÖ 25, Kündja nr. 50 (1883) 597, Norm. 250, EKMS IV 250; ?Tt (Stein) — 12(17) var.

- b. Seakaup ei sünni kotis ega mõrsjakaup ukse taga.
E 75, E: 72 ja 94 — ?(3) var.

H. Äle porsast kodis osta eiga naist ilusa näoga kosi.
VNG — 1 var.

- I. Älä porsast kodis osta eiga naist käriguteelt voda.
ViR (Aug. Krikmann) — 1 var.

Vt. 7331 E.

- J. Kis porsast kottis ostab, tarvis enne magatada kua.
A. Laane seletus: «Poisid ütlesid.»
Tõs — 1 var.

Vrd. Kp XIX 947/8; Kesse kotis seakaupa / Sõgedast saab sobitama?

Vrd. kk: Ostab sea kotis (Wied. 138); porsast kotis ostma (EKMS III 1235).

Vrd. 3411. Ära kassi kotin osta.
3487. Kaupa ei või mitte kottis osta.

9215. KÜLL PÖRSAS PORI LEIAB — 1?(1) var.

?Trt (Tammepuu).

Vrd. 4106, eriti A₂: Pestud siga läheb jälle porisse.

9216. PAARIS PÖRSAD PAREMINI SÖÖVAD — 7(8) var.

Aa₁.

TMr (õpil.) — 1 var.

- a₂. Paarin pörsa parembide söövä.
Ran — 1 var.

a₃. Paarin pörsa söövä parembide.
Kam — 1 var.

b. Pörsad ikka kehekesi paremini söövad.
Ote (õpil.) — 1(2) var.

c. Kaks porsast söövad ikka paremini kui üks.
Plt — 1 var.

B. Pörsad söövad ikke ükskoise uhal.
VNG (Aug. Krikmann) — 1 var.

C. Lapsed ja pörsad söövad ükskoise õhinal paremini kui üks.
Vil — 1 var.

Vrd. 2990. Kaks sigä kasvavad seltsis paremine.

9217. PAREMB PÖRSS PERSEN KUI PERÄN — u. 90(112) var.

A_{1a1}. _____*

- * parem (Saa, Hls, Krk, Hel, Trv, Vil, Sjn, Urv, Tt), parep (Krk); porsas (Saa, Hls, Krk, Hel, Trv, Vil, Ote, Tt); perses — perän (Hls), perses — püras (EKMS; eP), perses — peräs (Saa), perses — peras (Saa, Hls, Vil), perseh — peräh(n) (Wied.; Vas v. Se); ku (Hls, Krk, Trv, Pst, Rõu, Vas v. Se); peran (Saa, Hls, Krk, Hel, Trv, Vil, Pst, Urv, Rõu, Tt) Wied. 149, EKMS III 1071; eP (anon.) v. Tt (anon.), Saa, Päl, Vil, Ran, Ote, Vö, Se, Tt (Veske, anon.) — u. 45(57) var.
- a₂. Parem ikka porsas persen kui peran.*
* peses — peras
Vil (Suurkask) — 2 var.
- a₃. Parem om porsas perses kui peran.
Vil? (Suurkask) — 1 var.
- a₄. Ennemb ikka porsas perses kui peras.
Lüg — 1 var.
- b₁. Parem porsas perses kui peran joosmas.
Lai — 1 var.
- b₂. Parem pörss persen kui peran jooskman.*
* perän joosman (Rõu)
Puh, Rõu — 2 var.
- b₃. Parem pörss perseh ku peräh juusk.
Vas v. Se (Sandra), Se — 3 var.
- b₄. Paremp pörst persen kui perra juusk.
Vö-Se (Stein) — 1(4) var.
- c. Parem pörss persen kui ta takan joosk.
Urv v. Krl (Pehka, Tamm) — 1(2) var.
- d. Parem pörss persen kui perän vedädä.*
* parem (Puh); peran (TMr, Puh); vedada (TMr, Puh), vidädä (Ote), vitä (Plv)
TMr, Nõo, Puh, Ote, Plv — 6(8) var.
- e₁. Parem pörss persen kui perän rögisemän.*
* porsas (Kan); peran (Kan); rigiseman (Kan), rigisämän (Urv)
Ote, Kan, Urv — 3 var.
- e₂. Parem pörss persen kui peran rigisäs.*
* perän irisäs (Kam), perän tisires (San), virisäs (Ote), irras (Ote)
Kam, Ote, San, Vas — 5(6) var.
- f. Parem pörss perses kui järel.
Vil — 1 var.
- A_{2a}. Parem p...s kui peras.
Vil — 1 var.
- b. Parem persen kui peran juuskman.
Kam — 1 var.
- B₁. Parem pörss perseh ku peoh pitä.
Räp (Lepson) — 1 var.
- B₂. Parem persen kui peon.
Rõn — 1 var.
- C. Parem pörss perseh kui kotih.
Räp (Lepson) — 1 var.
- *
- D_{1a}₁. Parem pörss kõhus kui peras.
Pst — 1 var.
- a₂. Parem porsas kõhun kui perän.
TMr — 1 var.
- b. Parem pörss kötun kui perän virisämän.
Ote — 1 var.
- c. Parem pörss kõhus kui porsa virin.
Trt (Piir) — 1 var.
- D₂. Parem pörss kötun kui kõrvan.
Trv (Kala) — 1 var.
- *
- Ea₁. Parep pörss kotih ko peräh juusk.*
* paremp (Se)
Se — 2 var.
- a₂. Parem pörss pörss kotih ku peräh juusk.
Se — 1 var.
- a₃. Parem pörss kotih kui perah joosta.
Vas — 1 var.
- b. Parem pörss kotih ku takah juusk.
Se — 1 var.
- c. Parem pörss kotin kui perän tirisep.
Kan — 1 var.
- *
- F. Parem pörss sulun ku peran kävvün.
Rõu — 1 var.
- *
- G. Parem porsas pōuen kui järel joosta.
MMG — 1 var.
- *
- H. Parem pörss peus kui peras.
Plv (Melzov) — 1 var.
- *
- I. Parem porsas pliikutud kui ta peran om.
pliikutud = tapetud
Krk — 1 var.
- * *
- J. Parep siga persen kui perän; perän vingup, persen paugup.
Krk — 1 var.
- Vrd. 9218. Parem porsa peran kui pere peran.
9219. Parem pörss peran kui persen.

9218. PAREM PÖRSA PERAN KUI PERE
PERAN — ? kuni 2(2) var.

a. _____

?Saa (Söggel) — 1?(1) var.

b. Parem pörssa persen kui pere persen.
?Hls (Söggel) — 1?(1) var.

Vrd. 9217. Paremb pörss persen kui perän.

9219. PAREM PÖRSS PERAN KUI
PERSEN — 2 var.

A. _____

Saa (Tuul) — 1 var.

B. Paremb pörss perän kui peon.
Kan (Väggel) — 1 var.

Vrd. 9217. Paremb pörss persen kui perän.

9220. PESE PÖRSAST SEEBIGA EHK
TOIDA PERET PIIMAGA — 1(3)
var.

Trt (R. Kallas) v. TMr (anon.).

Vrd. 10363. Saada siga Saksamaale, pese siga
seebiga, siga tuleb koju, siga jääb [seaks].

9221. PISTA PÖRSAS KOTTI, KUI
PAKUTAKSE — u. 170(260) var.

A₁a₁. _____*

* pistä (Kuu, Vig); porsas (Kuu), pörs
(Kod); ku (Kel, Kod); pakutaks (Vai, Amb,
Kul), pakutasse (Rak, Sim, Kad, Vig, KJn,
Plt, Trm, Pal, Kod, Ksi), pakutse (Pil),
pakkuda (Jõe), pakuta (Kuu)
Stein 53, Wied, 152, KAH Loe 19, Kündja
nr. 49 (1883) 585, Meelej. nr. 24 (1885)
133, E 71, E² 94, Puus. KH III¹² 54, Mihk-
la-Parlo-Viildalepp I² 113, Kask-Puusepp-
Vaigla 98; Vi, Jä, Ha, Lä, PJg, VIP, TaP,
Trt, As (Kuusk), Tt (Kreutzw., anon.) —
u. 60(86) var.

a₂. Pistä pörss kotti, ku pakutas.
Rõu — 1 var.

a₃. Kui pörsast pakudaks, pista kotti.
Käl — 1(2) var.

b₁. Pane pörsas kotti, kui pakutakse.*
* porsas; kod; pakkuda, paguda (Kuu),
pakutasse (Kod)
Jõh, VMr, Kuu, Kos, Krj, Lai, Kod, Tt
(Vilberg) — 10 var.

b₂. Pane siis pörsas kotti, kui pakutakse.
Plv — 1 var.

b₃. Pane pörsas kotti, kui sulle pakutak-
se.
Pal — 1 var.

b₄. Pane pörss kotti, kui pörst pakutak-
se.

J. Ainsoni seletus: võta vastu, kui head
asja pakutakse.

Pst — 1 var.

b₅. Kui pakutakse, pane pörsas kotti.
Trm, Trt — 3 var.

c. Pista pörsas kotti, kui kaubeldse.
Pöi (Tustit) — 1 var.

A₂. Pane pörsas kotti, kui pakutakse; ära
jätta järele jooksmas.
Lai (Tammepuu) — 2 var.

A₃a. Pista pörsas kotti, kui pakutakse; ää
jää vana emist ootama.
?Mar (Hilemägi) — 2(1) var.

b. Kui pakutakse, pista pörsas kotti, ega
vana siga sulle pärast enam anta.
KJn — 1 var.

A₄. Pista pörsas kotti, kui pakutakse; võ-
ta hani vastu, kui antakse.
?Trt (Elsen) — 1?(1) var.

A₅. Pissa pörsas pauna, kui pakutakse.
MMg² — 1 var.

A₆. Pista pörsas põue, kui pakutase.
MMg — 1 var.

B₁a₁. Pista pörsas kotti, kui pea oma poole
on.
Hlj, Rak — 4(6) var.

a₂. Pista pörsas kotti, kui pea sinu poole
on.*

* su; pool (Tin)

Rak, Tin? (R. Kallas v. anon.) — 2(3)
var.

b₁. Pistä porsas kotti, kui pää puol on.
Kuu — 2 var.

b₂. Pista pörsas kotti, kui pää on poole.
Kuu — 1 var.

b₃. Pista porsas kotti, kui pää puole.
Kuu — 1 var.

b₄. Pane porsas kotti, kui pää puole on.
Kuu — 1 var.

c₁. Pista pörsas siis kotti, kui piapool
ees on.
lis — 1 var.

c₂. Pista pörsas kotti, kui peapool ees on.
Jõh — 1 var.

c₃. Pista pörsas kotti, kui pää ees on.
lis — 1 var.

d. Pane siis pörsas kotti, kui pää pöö-
rab.
VNg — 1 var.

B₂. Pista pörsas kotti, kui põigiti ies on.
Rak — 1 var.

C_{1a1}. Kui pörsast pakutakse, siis pea kott lahti.

* Helle 341, Hupel 110, Celak. 94, Porominski EGr. 198, Körber VRMK 37, Wied. 81, Kündja nr. 40 (1883) 478, KAH EKAI 153, Jürjens 71; Trv, SJn — 3(25) var.

*
Kui pörsas pakutakse, siis pea kott lahti, mer das
Geraten haben will, muß den Saft aufhalten.

a₂. Piä kott, kui pörss pakutas.*

* piä (Nõo), pea (Räp)
TMr, Nõo, Räp — 3(5) var.

a₃. Pea siis kott, kui pörsas pakutakse.
Krk — 1 var.

b. Võta kott, kui pörst pakutas.
Puh — 1 var.

c. Kui pörst pakutas, sis olgu kott valmis.
Võ-Se (Stein) — 1 var.

d₁. Piä sõs kott valmis, ku pörss lubatas.
Räp — 1 var.

d₂. Kui pörsad lubataks, sis olgu kott just valmis.
Võn — 1 var.

d₃. Kui pörsat toovotedas, sis olgu kott valmis.
toovotama = töötama, lubama
Võn — 1 var.

e. Kui pörsast lubatas, hoia kott kinni.
TMr (anon.) v. Vru (R. Kallas) — 1(2) var.

f₁. Kui pörsast pakutakse, siis pea kotisuu lahti.
Stein 33, Wied. 81, Kündja nr. 40 (1883) 478; ?Vas (G. Sander), ?Tt (Kreutzw.) — ?(7) var.

f₂. Kui pörsast pakutakse, pea kotisuu lahti.
E 43, E² 94 — ?(2) var.

f₃. Kui pörsast pakutakse, siis peab kotisuu lahti võtma ja mitte põlgama.
Tõs — 1 var.

g₁. Pakutakse pörsast, siis hoia aga kotisuu lahti.
?Jõh (õpil.) — ?(1) var.

g₂. Hoia kotisuu lahti, kui pörsast pakutakse.
Hls (õpil.) — 1 var.

h. Pea kotisuu valla, ku pörss pakutes.
Trv — 1 var.

C_{2a}. Kui tsika pakutas, sis peä ka kott.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

b. Olgu kott valmis, kui siga lubatas.
Võn — 1 var.

D_{1a1}. Võta pörsas vastu, kui pörsast pakutakse.*

* pörss — pörst (Saa, Trv, Vil, TMr); vastata (E; Vil); ku (Vil); pakutse (Saa, TMr) Wied. 210, Kündja nr. 4 (1884) 46, E 94, E² 42, Kask-Vaigla-Veski I Ak 26; Saa, Trv, Vil, TMr, Trt? (Eisen) — 3(16) var.

a₂. Võta pörss sis vastu, ku pörst pakutes.

Trv — 1(2) var.

a₃. Võta siis pörss vastu, kui pörst pakutakse.

Trv — 1 var.

a₄. Võta pörsas vastu, kui pakutakse.
Hls, Vil — 2 var.

a₅. Võta pörsas, kui pakutakse.*

* pörss (Trv), pörst (Tt); pakutes (Trv) Khk, Krj, Hää, Trv, Tt (anon.) — 5(6) var.

a₆. Võta siis pörsast, kui pakutakse.
Mus — 1 var.

a₇. Võta pörsas, kui pörsast pakutakse.*
* pörss — pörst; pakutes (Trv) Wied. 210, Kündja nr. 4 (1884) 46; Tln, Hmd v. Rls (Treumann), Hää, Trv — 4 v. 5(8) var.

a₈. Võta pörsast, kui pörsast pakutakse.*
* võta; pörsast (Sa) Sa, Vän, Saa, Vil, Plt — 8(11) var.

a₉. Võta pörsas, kui pörsas pakutakse.
Sannumetoja V (1856) 39 ja VII (1860) 45; Aud — 2 kuni 3(3) var.

a₁₀. Pime, võta pörss, kui pörss pakutakse.
Hel — 1(3) var.

a₁₁. Võta siis pörsast, kui pörsast pakutakse.*
* sis; pakutasse (SJn) Vil, SJn — 2 var.

a₁₂. Võta siis pörsast, kui pörsas pakutakse.
Kär — 1 var.

a₁₃. Veta siis pörsas, kui pörsast pakutakse.
Phl — 1 var.

a₁₄. Võta pörsast siis, kui pörsast pakutakse.
?Saa (Langholts) — 1?(1) var.

b. Võta pörst siis, kui teda pakutakse.
Vil (Kala) — 1(2) var.

- c₁. Võta siis pörsast, kui sulle pakutakse.
Kaa (Pea) — 1(2) var.
- c₂. Võta pörsast siis, kui sulle pakutakse.
Vän — 1 var.
- c₃. Võta siis pörsas, kui sulle pörsast pakutakse.
Jäm — 1 var.
- c₄. Võta pörsas, kui sinule pakutakse.
Pöi — 1 var.
- d. Võta pörsas, kui teda sulle pakutakse.
Krj — 1 var.
- e. Kui pörsast pakutakse, võta pörsas vastu.
Tön. RP 377 — 1?(2) var.
- D₂. Võta pörsast, kui pörsast pakutakse, ära siis enam küsi, kui vanaks seaks on kasvanud.
SJn — 1(2) var.
- D₃. Võta vastu pörsas, kui pakutakse, ää oota vana orikast.
Mar — 1 var.
- D₄. Võta pörsas vastu, kui pakutakse, ära suurt siga oota.
Vän (õpil.) — 1 var.
- D₅. Võta pörsast, kui pörsast pakutakse, mine võta siis, kui pole saada.
VII — 1 var.
- D₆. Võta pörsas, kui pörsast pakutakse, ära mine siis kotti otsima.
SJn — 1 var.
- E. Ära pörsast põlga, kui pakutakse.
Tön. Täht. (1911 aprill) — ?(2) var.
- F. Pista kingitud pörsas kotti.
Mih — 1 var.
- Vrd. kk: Mis sa pörsast kotti es pane, kui pakuti (VII).
- Vrd. 4425. Plä kotti, sis ku repän kotih.
9222. PÖRSAL POLE VAJA VANA SEA KÜNA — 1 var.
VII (Talits).
9223. PÖRSA SÖÖK OM PAREMB KUI VASKA JOOK — 1 var.
Trv (Feldfebel).
9224. PÖRSA SULD ON VANA SIA VAKS — 1 var.
Pal (M. Uus).
9225. PÖRSS KASUS MUAN, KANAPOIG TUAN — 1(2) var.
Kan (Väggi).
9226. SEENI PÖRSS ÄRITAS PENNI, KUNNI PENI PÖRSAL KINDSU PERRÄ TOMBAS — 1 var.
Hel (G. Habicht).
9227. KES PÖRSAVARAS ON, ÄRGU MINGU SUURE SIA KALLALE — 1 var.
Hää (Mäesalu).
9228. ENNE MAHUB PÕUE, PÄRAST EI MAHU ENAM ÕUE — 2 var.
- a. —
Plt (Luu) — 1 var.
- b. Enne pistaks põue, pärast ei mahu õue.
Plt — 1 var.
- Vrd. kk: Enne mahtus põue, nüüd ei mahu õue (E 19).
- Vrd. 716. Edimält mahup üte hamme sisse, pärast ei mahu ütte tarre.
14844. Üheksa last mahuvad ühe ema põue, aga üks ema ei mahu üheksa lapse õue.
9229. PAREM SOUA PÕUAPÄTSI KUI VIHMAKARASKIT — 1(2) var.
Norm. 39; Saa (Söggel).
9230. EGA PÕUD EI PARANDE — 1 var.
M. Tombl seletus: üeldakse siis, kui on palju vihma sadanud.
Hel.
9231. MIS PÕUAL PILDAS, SI NÄLLÄL NÄRITS — 1 var.
Hls (Reissar).
9232. PAREM PÕUA PÕHK KUI VIHMA VILI — 27(35) var.
- Aa₁. —
* paramb; põvva (Hls)
Norm. 85, EKMS III 378; Jõh, Saa, Hls — 4(6) var.
- a₂. Parem on põua põhk kui vihma vili.
Pal — 1(2) var.

- a₃. Põua põhk om paremp ku vihma vili.*
* on; parem; kui
Hls — 2 var.
- b. Põuane põhk on parem kui vihmane vili.
SJn — 1 var.
- c₁. Põua põhk on änam ku vihma vili.
Hää — 1 var.
- c₂. Põua põhk änam ku vihma vili.*
* enam; kui (Tõs)
Tõs, Hää — 3 var.
- B. Põua aganas on parem kui vihma vili.
Tor — 1(2) var.
- C_{1a1}. Parem põua sõkal kui vihma vili.*
* parep (Krk); ku (Krk); sögel (TMr)
Saa, Krk, Trv, Hls v. Pst (Söggel) — 5(7) var.
- a₂. Parem on põua sõkal kui vihma vili.*
* parep; om; põvva; ku (Krk)
Saa, Krk — 2 var.
- a₃. Põua sõkal om parep kui vihma vili.*
* on; parem (Trv); ku (Krk)
Krk, Trv — 3 var.
- b. Parem põua sõkel kui vihmase aja vili.
Hls — 1 var.
- c₁. Paremb põua aja sõkal ku vihma aja vili.
Trv — 1(2) var.
- c₂. Parem põua aea sõkal kui vihmase aea vili.
Trv? (Silpsen) — 1 var.
- C₂. Parem kuiva sui sõkal kui vihmase aea vili.
Tt (anon.) — 1(2) var.
- Vrd. 14048. Parem vihma vili kui põua sõkal.
14057. Vihma vili ja põua sõkal.
9233. PÕUA AASTADE JÄRELE NAE-RATAB MAA, VIHMA AASTADE JÄRELE NUTAB — 1 var.
Plv (Tamm).
9234. PÕUA-AASTA — NÄLJA-AASTA — 1 var.
Puh (Antik).
9235. PÕUAGA ON LEIVAKANNIKAS IKKAGI MAJAS, AGA VIHMA-POLE SEDAGI — ? kuni 2(4) var.

Norm. 85, EKMS III 378; ?Vän (Tamm-soo) — 12(3) var.

- b. Põuaga on leivakannikaski majas, aga suurveega ei ole sedagi.
?Vän (Tammsoo) — 12(1) var.

9236. PÕUAGA SAAT IKS MIDÄGI, AGA VESI VOTT KÕIK ÄRÄ — 2 var.

- A. —
Kam (Tamm) — 1 var.
- B. Vihm võtab viimase, kuiv annab kuigi pali.
Lüg (Källo) — 1 var.

9237. PÕUA JÄLJED PARANEVAD, VIHMA JÄLJED EI PARANE — 8(34) var.

- A_{1a1}. —
Wied. 154, Kündja nr. 49 (1883) 585, E MVH 18, E 71, E² 12, Jänes-Parlo 111, EKMS I 612 ja III 378; Kad — 2(15) var.
- a₂. Paranevad põua jäljed, vihma jäljed ei parane.
Rl ja Kalevala 88 — ?(1) var.
- a₃. Põua jäljed paranevad, aga vihma jäljed ei parane.
Norm. 39; Rak — 1(2) var.
- b. Põua jäljed paranevad ruttu, vihma jäljed ei parane mitte.
Ol. Lisa nr. 11 (1888) 175, Is. Kal. (1904) 211, Reinhold Kal. (1912) 8 — ?(7) var.
- c₁. Põua jälg veel paraneb, ei parane liia vihma jälg.
EKMS IV 439; Rak — 1(3) var.
- c₂. Paraneb põua jälg, ei parane vihma jälg.
Sim — 1 var.
- d. Põua jäljed paranevad, vihma jäljed jäävad.
Sööt Nlj. Kal. (1903 aug.) — ?(1) var.
- A₂. Külap põua jäljad paranevad, milla vihma jäljad paranevad.
Hlj — 1 var.
- B. Ei vie jälg parane, põua jälg paraneb.
Hlj — 1 var.
- C. Põua jäljed paranevad, nutu jäljed ei parane.
Wied. 154, Kündja nr. 49 (1883) 585 — 1(2) var.
- Vrd. 14058. Vihm kautab küll põua jäljed, aga põud ei kauta vihma jälg.

1194. Kui veel enne heinamaarjapäeva vihma tuleb, siis veel põua jälg paraneb.

9238. **PÕUA LAPSED NAERAVAD, VIHMA LAPSED NUTAVAD** — u. 65(104) var.

A_{1a1}. — *

* põvva (Trt)

Wied. 155, Kündja nr. 49 (1883) 585, Ol. Lisa nr. 11 (1888) 175, Sõõit Nlj. Kal. (1903 aug.), Is. Kal. (1904) 211, Reinhold Kal. (1911) 9, E MVH 18, E 71, E² 12, Muuk-Mihkla III 22, Kask-Vaigla-Veski III Vö 123, EKMS I 612 ja III 378; Tln, Lai, TMr, Trt, Elva, Rõu — 8(31) var.

a₂. Põua lapsed naeravad, aga vihma lapsed nutavad.
Trm — 1 var.

b. Vihma lapsed nutavad, põua lapsed naeravad.*
* nutvad; naervad (Hel)
Norm. 39, EKMS III 378 ja IV 439; Hel, Sjn, Lai — 4(8) var.

c₁. Põvva latse naarava, vihma latse ikevä.*
* põua (Saa, Krk); lapsed (Saa), latsed (Krk), latsõ (Ote, Se); naaravad (Saa), naarave (Krk), naarva (Ote), naardva (Se); ikevad (Saa), ikva (Ote, Se), ikeve (Krk)
Saa, Krk, Ote, Kan, Se — 6 var.

c₂. Põua lapse naarva, aga vihma lapse ikva.*
* lapsed; naeravad; ikevad (VII)
VII, San — 2 var.

c₃. Põvva latse' iks naarava, aga vihmamatse' ikeva.
Plv — 1 var.

d₁. Vihma latse ikva, põvva latse naarva.*
* latsed (TMr, Ran), latsõ (Nõo, Urv, Rõu, Plv); ikeva (Norm.; Trv, Nõo, Rõn), ikevã (TMr, Kam, Nõo, Ran); põua (Norm.; Trv, Rõp); naarava (Norm.; Trv, TMr, Kam, Nõo, Ran, Rõn), naardva (Hel, Ote, Urv), naerava (Nõo)
Norm. 85; Hel, Trv, TMr, Võn, Kam, Nõo, Ran, Rõn, Ote, Kan, Urv, Urv v. Krl (Seen), Rõu, Plv, Rõp — 22(24) var.

d₂. Vihma latse ikeve ja põvva latse naarve.
Trv — 1 var.

e. Põua laits naarap, vihma laits ikep.
Krk — 1 var.

A_{2a1}. Vihma lapsed nutavad, kuiva lapsed naeravad.*
* nutavad (Juu)
Jõh, Juu — 2 var.

a₂. Vihma lapsed nutavad, aga kuiva lapsed naeravad.
Pal — 1(2) var.

b. Vihma latse ikva, kuiva latse naarava.*
* ikuve; naarave (Hls)
Hls, Hel — 2(4) var.

B_{1a}. Ei nuda pona lapsed, nutavad vihma lapsed.
Kuu — 1 var.

b₁. Itkevãd ike vihma lapsed, ei itke põõda lapsed.
Kod — 1 var.

b₂. Vihma latsõ ikva, a põvva latsõ ei ikõ.
Vas — 1 var.

c. Põvva latsõ ei ikõ, vihma latsõ ikva.
Se — 1 var.

B_{2a1}. Ei nuta kuiva lapsed, nutavad vihma lapsed.*
* nutvad (MMg)
Lai, MMg — 2 var.

a₂. Ei nuta kuiva lapsed, vaid nutavad vihma lapsed.
Trm — 1 var.

b. Nutvad iikka vihma lapsed, ei nuta kuiva lapsed.
?Pil (Sõõdur) v. ?Trm (Ounapuu) — 1?(3) var.

c. Nutused vihma lapsed, ei nuta kuiva lapsed.
E² 48 — ?(1) var.

Ca. Vihma lapsed nutavad enam kui põua lapsed.
Trv — 1 var.

b. Vihma latse ikva enam kui põvva latse.*
* latsõ (Se); iname (Vas), inamb (Vas v. Se), inãbã (Se); ko (Se); põua (Vas)
Vas, Vas v. Se (Sandra), Se — 5 var.

c. Vihma lapsed vinguvad enam kui põua lapsed.
?Saa (Sõggel) — 1?(1) var.

Da. Ei nuta põua lapsed nii kui vihma lapsed.
Wied. ESSr 696 — 1 var.

- b. Põvva latse' ei ike nii kui vihma latse'.
Wied. 155 — 1 var.
- E. Vihmatsõ vele ikva, päävä poja ikkõ õi.
?Rõu (Gutves) — 1?(1) var.
- Vrd. 14054. Vihma latse naarava, kuiva latse ikeva.
9239. PÕUA PÕUES LEIVAKANIKAS — 1 var.
Vän (E. Tetsmann).
Vrd. 4464. Kuivas põues seisab saialeib, märjas kesvakanikas.
9240. PÕUD PIAP VIHMA JÄLLED ÄRÄ TASUMA, AGA VIHMA PÕUA JÄLGI EI JÕVVA TASUDA — 1 var.
TMr (Mägi).
Vrd. 14058. Vihm kantab küll põua jäljed, aga põud ei kauta vihma jälgi.
9241. PÕUD TULEB, PULL PÕUES; VIHMA TULEB, VITS PÕUES — 2 var.
A. —
Aud (Visse) — 1 var.
B. Vihim tuleb, vitsad käen; sadu tuleb, sarved piän.
Kod (Lilv) — 1 var.
9242. PÄRAST PÕUA PILVID, PÄRAST ILU ITKEMIST — 1?(7) var.
a. —
Wied. 150, Kündja nr. 49 (1883) 585 — 1?(2) var.
b. Põuda pärast pilvesida, elu pärast ikkemista.
?Vil (Leoke) — 1?(2) var.
c. Pärast põua pilved, pärast ilu istlemine.
E 69, E² 11, EKMS I 319 — 1?(3) var.
9243. KES IGA PÕOSA ALLA OTSIB, SEE VIIMAKS OMMETI USSI LEIAB — 2(9) var.
a₁. —
Wied. 56, Kündja nr. 36 (1883) 431 — 1(4) var.
a₂. Kes iga põosa alt otsib, see viimaks ussi leiab.
E 34, E² 44, Kask-Vaigla-Veski I Hõ 52 — 1?(3) var.
- b₁. Kes kõik põösad läbi otsib, see ikka ussi leiab.
?Vil (Suurkask) — 1?(1) var.
- b₂. Kes kõik põösad läbi otsib, leiab viimati ikka ussi.
J. Petersoni seletus: naisevõtjast, kes kõik pered läbi jookseb.
Vän — 1 var.
9244. KUS PÕÖSAD PÕLLUPEENARDEL JA KRAAVIKALLASTEL KASVAVAD, SEAL EI OLE PEREMEEST KODUS — ? kuni 2(10) var.
a. —
Tõn. Täht. (1908) 38 — 1?(1) var.
- b₁. Kus põösad põllupeenardel kasvavad, seal ei ole peremeest kodus.
Tõn. Täht. (1909 mai ja 1910 juuni) — 1?(5) var.
- b₂. Kus põllupeenardel põösad kasvavad, seal pole peremeest kodu.
Norm. 84, EKMS II 377; ?Rap v. Mär (Poom) — 1?(3) var.
- b₃. Kus põllupeenardel põösad kasvavad, seal peremeest pole kodu.
?Rap v. Mär (Poom) — 1?(1) var. E. Poomi tekstid esindavad ilmselt kirjandusest lähtunud sekundaartraditsiooni.
9245. PÕOSA ALT OM HEA VAHTI, MIS TEISED TEGEVAD — 1(2) var.
TMr (anon.) v. Vru (R. Kallas).
9246. EGÄ ÜHE PÄIVÄGÄ VIEL AESTA LEIBÄ SAA — 1(3) var.
E. Lindströmi seletus: öeldakse, kui paha ilmaga ei taheta merele minna.
Kuu.
9247. EI OLE VEEL PÄEV ÖHTUS — 3(30) var.
a₁. —
* Helle 329, Hupel 104, Beitr. XI 157, Poromenski EGr. 183, Wied. 25, Kündja nr. 32 (1883) 382, KAH EKAI 149, Nurmik II 145 — 1(11) var.
- *
Ei polle veel päev öhtuse, et ist noch nicht aller Tage Abend. (Der Tag ist noch nicht zum Abend.)
- a₂. Ei ole veel päev öhtuni.
Jannau Lüh. Kram. 122 — 1?(1) var.

a₃. Ei ole veel päiv õdangul.

* Hupel 104, Marburg 70, Porominski EGr.
183, Wied. 25; Tt (Clare) — 1(5) var.

*
ei ole veel päiv õdangul, var.
ei ole veel päiv õdangul, tõrj.] kor Las ei noch nicht zum Bunde.

a₄. Ei ole päev veel õhtal.

Nörmann 31, Stein 12, Wied. 25, Kündja
nr. 32 (1883) 382, E MVH 72; ?Tt
(Kreutzw.) — ?(11) var.

b. Ei ole veel kõik päevad õhtus.

Sannumetoja V (1856) 21, Wied. ESSr 730
— 1(2) var.

Vrd. kk: Ega sinu päev veel õhtus pole (Kuu).

9248. ENAM PÄIVI KUI MAKARAID —
4(17) var.

Aa₁. — *

* makeraid (Wied., Kündja), maakeraid
(Stein), makerjaid (EKMS)

* Helle 331, Hupel 106, Porominski EGr.
186, Stein 15, Wied. 32, Kündja nr. 32
(1883) 383, KAH EKAI 150, EKMS IV 22 —
1(14) var.

*
Ennam päivi kui makaraid, es sind mehr Tage da
man essen will (als Würste.)

a₂. Päivi on enam kui makergid.

TMr (Birkenenthal) — 1 var.

b. Usejamb päiv kui makkar.

R. Lilheina seletus: «Rohkem päevi kui
vorste; üeld., kui mõnda toitu, paremat
pala tahetakse süüsta.»
Kuu — 1 var.

B. Enämp päivi kui palakeisi.

Ote (Speek) — 1 var.

Vrd. 9249. Enam päivi kui pidusi.

9249. ENAM PÄIVI KUI PIDUSI*
— 1?(9) var.

* pidusid (E MVH)

M. J. Eiseni seletus: «Pikkade pidude pi-
dajate vabandus, et tööd küll veel saab
teha.»

Stein 15, Wied. 32, Kündja nr. 32 (1883)
383, E MVH 73; ?Tt (Kreutzw.).

Vrd. 9248. Enam päivi kui makaraid.

9300. Päävi palju, pätsi vähe.

9250. IGAL PÄEVAL OMAD IGED, TUN-
NIL OMAD TOIMETUSED —
2—3(14) var.

A₁a₁. — *

* ikked (Norm.; Rap)

Norm. 68; Vai (Russmann), ?Rap (õpil.) —
1 v. 2(3) var.

a₂. Egal päeval oma ikked, tunnil oma
toimetuse.

Trv (Liller) — 1 var.

b. Igal päeval omad ikked, tunnil toime-
tused.

?Vig (Aitsam) — ?(1) var.

A₂. Iga(l) päeval omad head, tunnil tõi-
sed toimetused.

?Trv v. Vil (Kala) — ?(2) var.

Ba. Tänasida toimetusi / ära viska homse
varna. / Igal päeval omad ikked, /
tunnil omad toimetused.

Hps. Kod. Kal. (1908) 3; ?Hel (õpil.), ?Trt
(õpil.), ?Nõo (õpil.), ?Vlg (õpil.) — ?(6)
var.

b. Tänasida toimetusi / ära viska homse
varna. / Igal päeval omad mured, /
tunnil omad toimetused.

Pöder Kaupl. Kal. (1899) 28 — ?(1) var.

Vt. 12411 E.

Tänapäeval tuntud Kp-st pärineva lendsõ-
nana (Kp III 724/25), mille loomisel võis
Kreutzwaldil olla aluseks ka traditsioon
(vrd. Aa₁ Vai ja Aa₂ Trv), kuid pole või-
matu, et juba nimetatud tekstid esindavad
Kp-st lähtunud sekundaarset traditsiooni.

9251. IGAL PÄEVAL OMAD PARMUD —
1?(4) var.

Norm. 267, EKMS II 935; ?Pal (Karro).

Vrd. 12607, näit. D₃: Päeva pala ja parmud,
õösi sääsed ja poisid.

9252. IGAL PÄEVAL OMA ÖÖ — 1 var.

VLk (Verlis).

9253. IGAL PÄEVAL OMA ILM, IGAL
TUULEL OMA TUISK* — 1(2) var.

* päeval (Norm.)

Norm. 210; Krj (Grepp).

Vrd. 12218. Igal tuulel oma tuju.

9254. IGA PÄEV SAAB OMAST VAEVAST
— 5 var.

a. — *

¶ ega (Hls, Tt), ige (Kuu); päiv (Kuu),
pää (Tt)

- Kuu, Hls, Trv, Tt (Veske) — 4 var.
- b. Iga päevale saab omast tööst.
Lai — 1 var.
- Vrd. Matt. 6,34: Iggal päeval jaab kül ommaft waewaft.
9255. IGA PÄEV TOOB ISE TÖÖD —
2(7) var.
- a. _____
E 26, E² 65; Trv (Kala) — 1(6) var.
- b. Igal päeval on oma töö ja tallitus teha.
Koe — 1 var.
9256. IGA PÄÄ EI OLE PUHAPÄÄV —
1 v. 2(5) var.
- a. _____*
- * päev; puhapäev (E²)
E² 18; Kre (Rüitel) — 1(4) var.
- b. Ega iga päev pole puhapäev.
?Käi (Kiisa) — 1?(1) var.
9257. KEN PÄÄVÄ TOINETOIST VIHKAU,
NII OOSE TOINETOIST ARMATAV
— 1 var.
- Hls (Järve).
9258. KES EI VOTA PÄEVA PEAST, SEE
EI SAA PÄEVA P... ST — 1 var.
- Jäm (Kuldsaar).
- Vrd. 9280. Parem pääva peast kinni hakata kui
pääva persest.
9259. KES PÄÄVA MAGAB, SEE OOSE
SAGAB — 1 var.
- Kaa (Tõll).
9260. KOLM PÄEVA ENNE JAKOBI-
PÄEVA PEAB KESA KORRATUD
OLEMA, KAS HOBUSE KAEL VÕI
HÄRJA SARV — 1 var.
- Trm (Tammepuu).
- Vrd. 9336. Enne pärtlipääva kolm pääva ja peale
pärtlipääva kolm pääva, siis tee nii kõ-
vast rukkid, kas aja või härja sarved
maha.
9261. KOLM PÄÄVA ENNE JÜRIPÄÄVA
JA KA KOLM PÄÄVA PÄRAST JÜRİ-
PÄÄVA — ODRAKÜLI — 1 var.
- Krj (Allas).
- Vrd. 9826. Rukis tuleb külvata kolm päeva enne

pärtlipäeva või kolm päeva pärast pärtli-
päeva.

9262. KOL' PÄIVÄ JOVVA AI PUHTAS
MOSKO, KU KASS LÄKAHUT' —
1 var.
- Se (Loorits).
9263. KUI KOLM PÄEVA ENNE PÄRTLI-
PÄEVA MEES KUNNI JUURES
HOBUSE AJAMISE TARVIS VITSA
LÄHAB OTSIMA, SIIS SELLE LÄBI
KOLM VAKKA RUKKID VÄHEMAKS
JÄÄB — 1 var.
- L. Kase seletus: «Pärtlipäeva ümber oli
maarahval igalpool kibe rukki külvamise
töö käsil.»
Hls v. Krk.
9264. KUI PÄIV PERRÄ KAES, SIS SAA
SATO — 1 var.
- Se (Oinas).
9265. KUI PÄIV UMBRE KÄÄNDÄS, SIS
SAA PÄÄVÄL VALGOMB PUUL
PÄÄLE — 1?(2) var.
- Norm. 44; ?Rõu (Gutves).
- Vrd. uk: Sel päivil [püüripäeval] loop maa kivi
külge ja nakkap tõisipidi käümä, püöräp
ümbre, nakkap tagasi tulema (Nõo).
- Vrd. 9307. Päävakäänäk, pääval käändäs mus-
tõb puul pääle.
9266. KUI PÄÄVAD PIKEMASE LÄHVAD,
SIS TOSTAB PEREMIIS MÜTSI, KU
LÜHEMASE LÄHVAD, TOSTAB
SULANE — 1 var.
- Tor (Tilk).
9267. KUI PÄÄVÄGA LUMI LÄHEB, SIIS
HERNED JA LINAD NÖGODESSE
— 2 var.
- A. _____
Sim (Böckler) — 1 var.
- B. Kui lumi sulab enne tee pealt, siis
tehakse harned nõkku, kui tee kõrvast,
siis küürule.
Sim (Böckler) — 1 var.
9268. KÖIK PÄÄVAD EI OLE VENNAK-
SED — 4(5) var.
- Aa. _____
EKMS I 332; Rak (Lilienbach) — 1(2) var.

- b. Kõik päevad ei ole velised.
Krk — 1 var.
- c. Kõik päevad ei ole üheteise venna-kesed.
Vil (Suurkask) — 1 var.
- B. Päiv ei ole päivale veli.
San — 1 var.
- Vrd. 9290. Päev ei ole päeva laps.
11. Kõik aastad ei ole vennaksed.
9269. KÜLL PÄIV PÄLKÄS, LUMI LUIKAS — 1 var.
Rõu (Pallits).
9270. LIHAB PÄÄ PARDAST LÄBI, SAAB HOOME NATUKSE — 1 var.
Põl (Rand).
9271. LÄHED PÄEVA PIALE, VÕTA NÄDALA LEIB ÜHES — 1 kuni 6(13) var.
- Aa. Kui sa päeva peale välja sõidad, siis võta nädali peale leiba ligi.
Nigol VKOR² 155 — ?(6) var. Vene vana-sõna tõlge.
- b. Mine pääväs vällä, a nädälis võta leevakott üteh.
?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.
- c. _____
Lal (Sommer) — 1 var.
- B. Sõidad päiva peale, sõõ nädala pea-le.*
* päeva (trüklised)
Norm. 198, EKMS III 1251; ?Vai (Masing) — 1?(1) var.
- C1. Kui sa päeva pääle välja lähed, võta kahe pääle leivakott ligi.
?Vil (Suurkask) — 1?(1) var.
- C2. Kui ühest päevast välja lähed, võta kolmest päevast kraami kaasa.
?Rak (Jürjev) — 1?(1) var.
- Da. Sõidad päeva peale välja, siis võta aastane leivakott ligi.
?Vig (Pulst) — 1?(1) var.
- b. Sõidad päevaks välja, võta aastane leivakott ligi.
EKMS III 571 — ?(1) var.
9272. MITU PÄEVA ENNE MIHKLIIT HÄRMA, SETU PÄEVA PARAST JÜRIT JÄED — ? kuni 3(10) var.

a. _____

Laakm. ER Kas. Kal. (1886) 34 — 1?(5) var.

- b1. Mitu päeva enne mihklit halla, setu päeva pärast jurit jäed.
Laakm. ER Kas. Kal. (1886) 34 — 1?(1) var.
- b2. Mitu päeva enne mihklit halla, nii palju päevi pärast jurit jääd.
Tlsp. 79 — 1?(3) var.
- b3. Nii mitu päeva enne mihklit halla, nii palju päevi on pärast jüripäeva tuleval kevadel jääd.
Sõit Nij. Kal. (1901 sept.) — ?(1) var.
9273. MITU PÄEVA PÄÄLE JAANI-PÄEVA KÄGU KUKKUB, NII MITU NÄDALAT ON PÄÄLE MIHKLI-PÄEVA SOOJA — 1 var.
Iis (Tarum).
9274. MITU PÄEVA, SETU VAEVA — 1 var.
Trv (Sikk).
9275. NII MITU PÄEVA ESIMENE LUMI MAAS, NII MITU TALVET TEEB — 1 var.
Põl (Tustit).
9276. NII MITU PÄÄVA, NII MITU MEELT — 1 var.
Krk (Kingissepp).
Vrd. 8466. Mitu pääd, setu meelt.
9277. ON PÄEV LÜHIKENE, INIMESED VEEL HILJAMAD — 1(3) var.
Wied. 138, Kündja nr. 48 (1883) 572.
9278. PAREM ON PÄÄVA TÕUS KUI LOOJAMINEK — 1?(1) var.
?Koe (Schultz).
9279. PAREM PÄÄVA KUUMUS KUI VIHMA VILU* — 1(8) var.

* päeva (trüklised)

E¹ 68, E² 12, Kask-Vaigla-Veski Lõ² 15, Norm. 39, EKMS I 612; Kad (Hintzenberg).

9280. PAREM PÄÄVA PEAST KINNI
HAKATA KUI PÄÄVA PERSEST —
3 var.

Aa. —————

Jür (Angelus) — 1 var.

b. Ennem võta peeva peest kui peeva sabast.

A. Tustiit seletus: «Tuleb alustada hommil, mitte päeva lõpus.»

Põi — 1 var.

B. Tõõle minna päeva peast, aga mitte päeva perst.

Jäm — 1 var.

Vrd. 9258. Kes ei võta päeva peast, see ei saa päeva p...st.

9281. PERAST PÄÄVALOOJA TEHAKSE
PERGELILLE — 3(4) var.

Aa. —————*

* pärast; päeva (EKMS)
EKMS IV 176; Jõh — 1(2) var.

b. Peale päevaveeru tehtud töö läheb kuradile.

Kuu — 1 var.

B. Enne päikest endale, pärast päikest pergelille.

Kuu — 1 var.

Vrd. ns: Enne päivä töötégoni engellile, / peräst päivä töötégoni pergelille. / Tule tontil, too kottil, / tondil kottijele kogogo (Val).

Vrd. rl «Õõitõõ tulu tondile»: Enne päiva Jeesuselle, / pärast päiva pergelille (ERIA II: 2 nr. 2916).

Vrd. 9313. Pealt päikeselooja tõe — tondile tubakaraha teenimine.

9368. Pühapäeva tõe varastab kurat omaie.

9282. PÄEVAD EI OLE MITTE PÄÄLAKUTE, VAID PERAKUTE — 9(12) var.

Aa. Ega päävad päälakute ole.

Hlj — 1 var.

b. Ei õle elopäävad kõik piälakute.

Kod — 1 var.

B_{1a}. —————

Pal (Arst) — 1 var.

b. Ega päävad päälakute ole, nad on perakute.*

* päälakuti — perakuti (trüksed)

Norm. 62, EKMS III 92; MMg — 1(4) var.

c. Egä niid päävad ei ole piälakuta, om peräkuta.

A. Univere seletus: «Kõik päävad ei ole ühesugused.»

Kod — 1 var.

d. Kõik päävad ei õle pääledikku, vaid järjestikku.

Lüg — 1 var.

B_{2a}. Ega päeva' ei ole ületside, päiva' omma peratside.

Kam — 1 var.

b. Pääva' omma' perätside, mitte ületside.

Plv — 1 var.

C. Kõik päävad ei käi päälessute, kõik päävad ei ole saamapäävad, muist on süömapävad.

Lüg — 1 var.

Vt. 11315 C.

9283. PÄEVAL SILMAD, ÖÖL KÕRVAD —
4 kuni 7(7) var.

Aa. —————

Kad (Böckler) — 1 var.

b. Ööl kõrvad, päeval silmad.

Trt (Piir) — 1 var.

B_{1a}. Ööl silmad, metsal kõrvad.

Hls (anon.), Kam (Relli) — 2 var.

a₂. Üül silmä', mõtsal kõrva'.

?Kam (Relli) — 1?(1) var.

a₃. Üül omma' silmä', mõtsal kõrva'.

?Kam (Relli) — 1?(1) var.

b. Mõtsal omma kõrva', üül silmä'.

?Kam (Relli) — 1?(1) var.

Vt. 6728 Q.

9284. PÄEVAL TEE JA ÖÖSEL SÖÖ, EI
SIIS MOISAKUBJAS LÖÖ —
1 kuni 3(5) var.

Norm. 111, EKMS II 967; Rap v. Mär (Poom).

9285. PÄEVAL TÖÖ, ÖHTUL VÕERAD;
KIBE NÄDAL, RÕOMUS PUHA —
1?(1) var.

Laakm. ER Kas. Kal. (1889) 5.

9286. PÄEVAL VALITSEB NAINA MEEST,
AGA ÖÖSEL MEES NAIAT — 1?(1) var.

?Hps (P. Ariste). Võimalik sekundaartraditsioon.

9287. PÄEVA LÖHUD, AASTA
PARANDAD — 1(14) var.

E 69, E² 15, Norm. 60; Kad (Hintzenberg).

9288. PÄEVA NIMI PÄSTAB, KARVA
NIMI KAOTAB — 6 var.

a. —————*

* päevä; päst; kaotes (Hel)
Hel (Tomp), Ran — 2 var.

b. Karva nimi kaots, päevä nimi päst.
Hünersonide seletus: «Lehmäl piap nimi
selle päevä järgi panema, mis päeväl ta
sündis, aga mitte karva järgi.»
Krk — 1 var.

c. Päeva nimi tekutab pääle, karva nimi
kaotab ärä.
Trv — 2 var.

d. Päevä nimi pand pääle, karva nimi
kaotes.
Hel — 1 var.

9289. PÄEVA PAISTEL ON SOE, EMA
JUURES ON HEA — ?(13) var.

Niggol VKOR^o 140, Mihkla-Parlo-Viidadepp
I² 117, Norm. 170, Vih. VER 187. Vene vs
tõlge.

9290. PÄEV EI OLE PÄEVA LAPS —
1 var.

Ksi (P. Berg).

Vrd. 9268, eriti B: Päiv ei ole päiväle velli.

9291. PÄEV LOOJAS, LEEM SOOJAS —
1 v. 2(2) var.

a. —————
Sim (Kanter) — 1 var.

b. Päev loojas, supp soojas.
EKMS IV 818 — 12(1) var.
Kõnekäänulisus võimalik.

9292. PÄEV LÄHEB PIKEMAKS, SÄIE
LÜHEMAKS — 6 v. 7(9) var.

a. —————
Norm. 151, EKMS IV 912; Hij (Rehberg)
— 1(3) var.

b. Pääv pitk, säie lühike.
VNg — 2 var.

c. Päevad pikenevad, [asanduse]d lühe-
nevad.*
* [asengud]
EKMS I 1191 (< eL) — 12(1) var.

c. Päiva pikene, lastuse lühene.
Vas v. Se (Sandra) — 2 var.

d. Pääva pikene, liiskusõ lühene.
Vas v. Se (Prants) — 1 var.

Vrd. kk: Pikad päävad, aga lühikesed lasingud
'õeld. kevadel' (Koe).

Vrd. 9297. Päiv pikene, vari lühene.
9294. Päevä lääve pikepes, sammu sake-
pes.

9293. PÄEV LÜKKAB ÖÖLE, LAISAD
LÄHEVAD TÖÖLE — 1(9) var.

a. —————
Wied. 150, Kündja nr. 49 (1883) 585, E 69,
E² 41, Norm. 222, EKMS II 417 ja 898 —
1(8) var.

b. Päev hüüab ööse, laisad lähvad tööle.
?Vil (Jaanson) — ?(1) var.

Vrd. 3115. Kanad puule, laisad tööle, usnad
und magama.

9294. PÄEVA LÄÄVE PIKEPES, SAMMU
SAKEPES — 14(19) var.

Aa. —————*
* lähevad; pikemaks; sammud; sagedamaks
(EKMS; Aud)
Norm. 43, EKMS I 1198; Aud, Krk — 2(4)
var.

b₁. Päevä läävä pikembes, sammu läävä
sagembes.
Hel — 1 var.

b₂. Päevad lähevad pikemaks, sammud
lähevad sagedamaks.*
* päävad; lähavad (Hel)
EKMS IV 176; Hel — 1(3) var.

c. Päevä läävä pikemase, sammu saagu
sagemase.
Pst — 1 var.

Ba. Keväde lääve päevä pikempes, sammu
sakempes.
Hls — 1 var.

b. Keväde tule, päävä lääve pikembes,
sammu sakembes.
S. Tanningu seletus: «Sis tuleve kik pörsa
ja vas'ka juutmise.»
Hel — 1 var.

C. Keväjä päiva pikembä, jalasammu
sakkemba.
Ote — 1 var.

Da. Lähva päiva pikembas, jalasammu sa-
gedamas.
Nõo — 1 var.

- b. Midä päiv pikembäs, jalasammu sage-dambas.
J. Tammemäe seletus: «Mida pikem päev, seda rohkem tööd.»
Ote v. San — 1 var.
- E. Ao pääva pikene, jalasammu sage-nese.
Kan — 1(2) var.
- Fa. Päevad lähavad pikemaks, põllumehe sammud lähavad sägedamaks.
Saa (Sõgget) — 1 var.
- b. Suvel on põllumehe sammud sagedad.
Saa (Sõgget) — 1 var.
- G. Kevadel pikad päevad, lühikesed ot-sad.
HMD v. Rls (Treumann) — 1 var.
- Vrd. 9297. Päiv pikenes, vari lühenes.
9292. Päev läheb pikemaks, säie lühemaks.
9295. PÄIVILDE ELÄ, SAA AASTA ETTE MÖTLE — 1(4) var.
- a. _____
Norm. 63; Vas v. Se (Sandra) — 1(3) var.
- b. Päeviti ela, aasta mõtle ette.
E² 59 — ?(1) var.
9296. PÄIV PAISTUS EGAUTELE — 1 var.
Ote (Kroon).
9297. PÄIV PIKENES, VARI LÜHENES — 1 var.
Vas (Jakobson).
- Vrd. 9294. Päevä läläve pikepes, sammu sake-pes.
9292. Päev läheb pikemaks, säie lühemaks.
92. Aig jõudnes, vari pitknes.
9298. PÄIV TUU PAL'LO, ÜÜ TUU MITU — 1 var.
Rõu (Ruga).
9299. PÄIV VANEMB, PÄÄ PIKEMB — 1 var.
Plv (Tobre).
9300. PÄÄVI PALJU, PÄTSI VÄHE* — 1(3) var.
* päivi; päitse (Vru)
Trm (anon.) v. Vru (R. Kallas).
Vrd. 9249. Enam päivi kui pidusi.
9301. SENNI IKKA PÄE PAISTAB, KUI VIHMA SADAMA HAKKAB — 1 var.
Vig (Valdt).
9302. SÄTTEID PÄIVIST EI PÄÄSE — 1 var.
Kuu (Esken).
9303. TULO PÄIV NE KAND HOOLÖ — 2 var.
- A. _____
Se (Voolaine) — 1 var.
- B. Jummal toosõ päävä, kand hoolö.
Se — 1 var.
- Vrd. 2650. Küll jummal hoole kand, kallil ajal süvvä and.
9304. ÜHE PÄEVA TULETAME, TEISE MINETAME — 1(7) var.
- a. _____
Wied. ESSr 607, EKMS I 49 ja 980 ja II 898; Tt (Vestf.) — 1(5) var.
- b. Ühe päeva tuletama, teise minetama.
EKMS IV 439 — ?(1) var.
- c. Ühe päeva tuletavad, teise minetavad.
EKMS I 55 — ?(1) var.
9305. ÜKS PÄÄV KAEBAB TEIST TAKKA — 2(35) var.
- Aa. _____*
- * päev; taga (Wied., Kündja, KAH, E, Norm.)
* Helle 358, Hupel 117, Beitr. XI 153, Poromski EGr. 223, Jannau Lüh. Kram. 122, Wied. 196, Kündja nr. 2 (1884) 21, KAH EKAI 159, E 88, E² 17, Norm. 67 — 1(19) var.
- *
Üks päev kaebab teist takka, mis man einmal ver-
kamt, läßt sich körperlich wieder einbringen.
- b₁. Üks päev kaebab teist ikka taga.*
* päev (trükised)
Stein 64, Wied. 196, Kündja nr. 2 (1884) 21; ?Tt (Kreutzw.) — ?(4) var.
- b₂. Üks päev kaebab ikka teist taga.
EKMS III 497 — ?(1) var.
- B. Üts päiv kahitsep tõist taga.
Laakm. Mr Kal. (1862 jaan.) — ?(1) var.

C. Üks pääv nouab teist takka.*

* päev; taga (Wied., Kündja, KAH, Ridala, EKMS)

* Helle 358, Hupel 117, Poromenski EGr. 223, Wied. 196, Kündja nr. 2 (1884) 21, KAH EKAI 159, Ridala 22, EKMS I 55 — 1(10) var.

* Üks pääv nouab teist takka, es geht so ein Tag nach dem andern vorbei

9306. ÜKS PÄÄV SÖÖMATA JA ÜKS ÕO MAGAMATA — EI SEE TEE TERVELE INIMESELE VEEL MIDAGI — 3 var.

a. Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

b. Üks päe söömata ja üks õo magamata — see tee tervele inimesele midagi.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

c. Üks pääv söömata, üks õo magamata — ei see tee terve inimesele midagi.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

9307. PÄÄVAKÄÄNÄK, PÄÄVAL KÄÄNDÄS MUSTOB PUUL PÄÄLE — 1 var.

Rõu (Gutves).

Vrd. 9265. Kui päiv ümbre käändäs, sis saa pääväl valgõmb puul pääle.

9308. PÄEVANE TÖÖ ON KERGEM KUI ÕÖSINE TÖÖ — 1 var.

EKMS III 432.

9309. PÄÄVANE MAGAMINE VOTAB KORSOD NJAO PIALT — 1 var.

njao = nāo

Khn (S. Saar).

9310. KÜLL TULEB VIIMAKS KEIK PÄEVAVALGELE — 3(4) var.

Aa. Trv v. Rõu (Siipen) — 1 var.

b. Kõik tuleb omal ajal valge ette.
W. Norm. OL 140 — ?(1) var.

B. Kõik tiid tulevad päivavalgele, üks-kõik, kas hiad vai pahad.
Lüg (Källo) — 1 var.

C. Olgu aig pikk vai lühkene, küll üts-körd kõik avalikus saa.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

Vrd. Luuka 12,2: Agga ühtegi ei olle kinnikaetud, mis ei peaks ilmuma; ja ühtegi ei olle jallaja, mis ei peaks teada fama. — Samuti Matt. 5,15 ja Mark. 4,22.

Vrd. ka Schneider VKm 87.

Vrd. 8861. Midagi ei saa nii pimedas tehtud, mis mitte viimaks valge ette ei tuleks.
2652. Küll jummal toose kõik valge ette.
13262. Vale tuleb päivavalgele.

9311. PÄIKE PLEEGIB PANGILAU, KUU KULBIVARRE — 1 var.

J. Kala seletus: nõude koristamise ja lüvatamise pidid tüdrukud omast ajast tõe vahepeal tegema.
VII.

9312. SEDA PÄIKEST EI TÕUSE, MIS LOOJA EI LÄHE — 1 var.

Kos (Võimula).

9313. PEALT PÄIKESELOOJA TÖÖ — TONDILE TUBAKARAHHA TEENIMINE — 3 var.

a. Kos (Sommer) — 1 var.

b. Ära tie piale päävalooja tööd: sa tienid tondile tubakaraha.
T. Wiedemanni seletus: suvise päeva kohta.
Kos — 1 var.

c. Kui peale päävaloode töötad veel, siis teenid tondile tubakaraha.
Kul — 1 var.

Vrd. 9281. Perast pääva looja tehakse perge-lille.

9314. PÄILINE VAATAB PÄEVA PEALE, SÜDA KÜTAB KÜLIMITU PEALE — u. 15(29) var.

Aa1. Wied. 150, Kündja nr. 49 (1883) 585, E 69, E² 67 — 1(7) var.

a2. Päiline vaatab päeva pääle ja süda kütab külimitu pääle.
Vil — 1 var.

a3. Päiviline kaes päivä pääle, süä kütt külümütü pääle.
Rõn, Ote — 2 var.

b1. Päiline vaatab pääva pääle, süda kütab külimitu.
Vil (Leoke) — 1 var.

- b₂. Päiviline kaes päiva pääle, süü kütt külimitu.
Ote (Silde) — 1 var.
- b₃. Päeviline vahib päeva peale, süda kütib külümüti.
Plv (Melzov) — 1 var.
- Ba. Päeviline vahis päevä pääle, silmä kaese siega pääle.
Krl (Einerid) — 1 var.
- b. Päiviline kaes päiva pääle, silma vahtva sõoga pääle.
?Plv (Tobre) — 1?(1) var.
- C. Päiviline kaeb päeva ja suure tüki leiva pääle.
Urv — 1 var.
- D₁. Ori vaatab otsa päele, päeviline päeva päele.
Pal v. TÜR (Siliun) — 1 var.
- D₂. Ori vaatab otsa pääle, palgaline päeva pääle.
Vil (Jaanson) — 1 var.
- E_{1a}. Päiline vaatab päeva peale, aga peremees vaatab töö peale.
Pee — 1 var.
- b. Päeviline vaatab päeva peale, peremees töö peale.
Viid. 93, Viidebaum-Parlo-Mihkla 93, Huvit. V Lisa 16 — 2(3) var.
- E_{2a}. Sulane vaatab päeva pääle, peremees töö pääle.
M. Mäesalu seletus: «Sulane ootab päeva lõppu, peremees töö lõppu.»
Hää — 2 var.
- b. Sulanõ kaes päävä pääle, perremiis tüü pääle.
Vas v. Se (Prants) — 1 var.
- Vt. 8626 B₁—B₂.
- F. Töölene vaatab päikese pääle ja suure leivakoti pääle.
?Saa (Söggel) — 1?(1) var.
- G. Päiline vaadab pääva pääle: aega orjal, aega härjal.
Käi — 1(3) var.
- Vt. 50 H.
- Vrd. 5386. Laisk vahib pääva silmi, virk vahib töö silmi.
9315. KUIDAS PERA, NÕNDA PERSE — 1?(1) var.
?Vil (Leoke).
9316. PERÄMÄNE LATS OM MÖHERIIB-SAHUS — 1 var.
Vas v. Se (Sandra).

Vrd. kk: Sie ongi sie kaabekakk 'üeldasse viimast last ja iseäranis siis, kui ta veike kasuga on' (lis).

9317. PERÄMÄNE POIG OM PESÄMUNA — 1 var.

Se (Savala).

9318. PERRÄ OM PALJOGI TARKU, ETTE EI OLE ÜTTEGI — u. 20(70) var.

A_{1a}.

Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.

a₂. Pärast tarku paljugi, ette ei ole ühtegi.

E 69, E₂ 35, Parijõgi-Relal-Vaigla VI 202, Norm. 269 — 2(16) var.

b. Pärast tarku on palju, enne tarku ühtegi.

?VNg (Nordmann) — 1?(1) var.

c. Takast tarku pallu, iin ei üttegi.

?Urv (Sill) — 1?(1) var.

d. Takast kõik targa', enne ei üttegi.

?Urv (Sill) — 1?(1) var.

A₂. Tagantjargi tarku palju.*

* tagantjärel (Norm.)

Norm. 269; Trt — 1(2) var.

B_{1a}. Kes enne nii tark on kui pärast.

Wied. 56, Kündja nr. 36 (1883) 431, E 34; Sa — 3(8) var.

a₂. Kes enne nii tark kui pärast.

E MVH 77, E₂ 35, Nurmik II 192, Nurmik III 94, Norm. 269; ?Trm (Särg) — 12(14) var.

a₃. Kes enne on nii tark kui pärast.

?Pöi (Tustit) — 1?(1) var.

b. Vai kes enne nõnda tark one kui pärast.

Kod — 1 var.

c. Kes ette nii tark kui perra.

Räp? (Heller) — 1 var.

B_{2a}. Keegi pole enne nii tark kui pärast.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

b. Enne ei ole nii tark kui pärast.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

Ca₁. Igamees on küll taga tark, aga ükski ei tea ette.

Wied. 36, Kündja nr. 34 (1883) 406 — 1(3) var.

a₂. Igamees on takka tark, ette ei tea keegi.

E 26, Muuk I 139, Muuk-Mihkla II 67, Meos Vaatl. III—IV 141, Kask-Puusepp-Vaigla 144 — 2(5) var.

- a₃. Igaüks on takka tark, ette ei tea keegi.*
* tia; kiegil (Jõh)
Huvit. V Lisa 15; ?Jõh (Mets) — 1?(2) var.
- a₄. Igaüks takka tark, ette ei tea keegi.
E: 35 — ?(2) var.
- b. Ega keegi ette nii tark ei ole kui taade.
Kam — 1 var.
- Da. Esitarku põle kedagid, tagutarku küll.
Hii (R. Viidalepp) — 1 var.
- b. Eks tagutarku ole küll, aga esitarku vähe.
Mus — 1 var.
- E. Inimene ei ole enne tark, ta oo pärast tark.
Kul — 1 var.
- F. Tagantjärke on kõik targad, edep nää ükskid mette.
Põl — 1 var.
- G. Igamees on ette tark, pärast annab tagant targutada.
Nrv — 1 var.
- H. Perrä om egalütel perse targõmb ku ette pää.
?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.
- I. Taade iks targem kui ette.
Võn — 1 var.
- Vrd. 11689. Tarkus tuleb taga järele.
9319. Pärast on igaüks tark.
9319. PÄRAST ON IGAÜKS TARK — u. 20(43) var.
- Aa₁. —————*
* pera (Jõh)
Jõh, Ann, Hel — 3 var.
- a₂. Perrä um egaüts tark.*
* egaüts
Rõu — 2(3) var.
- b. Pärast igaüks tark.
Vän — 1 var.
- c. Egaüts om perrä targõp.
Se — 1 var.
- d. Pärast on igrames tark.*
* peräst; igamies (Kuu)
Kuu, Hls (õpil.) — 2 var.
- Ba. Igaüks on tagast järele tark.*
* tagant (Rap v. Mär)
Rap v. Mär (Poom), Trm — 2 var.
- b. Tagant järke on ju kõik targad.
Põl — 1 var.
- c. Igamees on takka tark.
Jõh — 1 var.
- C. Takka järele Talinna mees tark.
E: 35 — 1?(1) var.
- D. Tagant järele hea tark olla.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- E. Inimene on pärast targem kui enne.
?VMr (Mastberg) — 1?(1) var.
- F. Pärast on kõik targad ja valmis õpetama.
Pai — 1 var.
- Ga₁. Lõpetuses igrames tark.
Wied. 107, Kündja nr. 43 (1883) 514; TMr — 1(5) var.
- a₂. Lõpetusel igrames tark.
E 51, Kmpm. KLR II⁷ 306 — ?(7) var.
- b. Lõpul igaüks tark.*
* lõpetusel (Kmpm., Norm.)
E: 35, Kmpm. EL II⁸ 217, Kmpm. EL III¹⁰ 250, Norm. 72 — ?(10) var.
- Ha. Pärast õnnetuse kõik targad.
Aud — 1 var.
- b. Küll perast õnnetust om egaüts tark.
Hls — 1 var.
- I. Peräh om kõõ perseh targõp.
Se — 1 var.
- Vrd. 11689. Tarkus tuleb taga järele.
9318. Perrä om paljogi tarku, ette ei ole üttegi.
9320. KES PÄRJA LÜKKAB, EKS SEE MÜTSI PANE — 1(2) var.
Wied. 62, Kündja nr. 36 (1883) 431.
9321. KÜLLAP PÄRIJAID ON, OLEKS SURIJAID OLEMAS — u. 30(44) var.
- A. Külap päri pärijaid, kui suri surijaid.*
* küllap (trükised)
Norm. 208, EKMS III 949 ja 952; Hlj (Rehberg) — 1(5) var.
- B_{1a}. —————
Põl (R. Viidalepp) — 1 var.
- b. Küll perijaid on, ku surijaid on.
Lüg — 1 var.
- c₁. Oleks surijaid, küll siis pärijaid oleks.
Trm (Sild) — 1 var.
- c₂. Oleks surijaid, küll pärijaid oleks.
E 61 — ?(3) var.
- c₃. Oleks surijaid, küll oleks pärijaid.
E: 43; ?Kuu (Jahe), ?Juuv v. Vän (Virkus) — ? kuni 2(5) var.

- C₄. Oleks surijaid, küll pärijaid on.
Norm. 208, EKMS III 952; Trm (Särg) — 1(3) var.
- C₅. Oleks surijaid, küll pärijaid.
Kul — 1 var.
- C₆. Oleks surijud, külap pärijud.
A. Ranna seletus: «Argu muretsetagu päranduse üle; aga ka selle kohta, et võhivõõrad jaole klpuvad.»
Põl — 1 var.
- d. Kui oleks surijaid, küll siis pärijaid.
Lüg — 1 var.
- e₁. Oleks surijaid, küll vara pärijaid on.
Lüg — 1 var.
- e₂. Oleks aga surijaid, küll oleks vara pärijaid.
Jür — 1 var.
- B₂. Ku kuulijd olesse, vara perijd om nii ku arru ei olesse.
San (Päss) — 1 var.
- C_{1a1}. Kui jumal surejasi annab, küll siis kuradil pärijasi on.
Hää — 1 var.
- a₂. Annab jumal surijaid, külap kurat saadab pärijaid.
Rkv (Aug. Krikmann) — 1 var.
- b₁. Annaks jumal surijaid, küll kurat annaks vara pärijaid.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- b₂. Annaks jumal surijaid, küll kurat annab vara pärijaid.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- c. Jumal annab surijaid, kurat vara pärijaid.
Kuu — 1 var.
- d. Annaks jumal surijaid, et saaks vara pärijaid.
Ann — 1 var.
- C₂. Kui jumal surma annab, küll kurat pärijaid tuob.
Lüg — 1 var.
- C₃. Annaks jumal surijaid, külap pagan pärijaid annab.
JJn — 1 var.
- C_{4a}. Annaks surijaid, külap pergel pärijaid annab.
Amb — 1 var.
- b. Kui surijaid on, külap pergel pärijaid tuob.
Hlj — 1 var.
- D₁. Kui jumal hinge viib, küll kurat pärijaid tuob.
Hlj (Rehberg) — 1 var.
- D₂. Kui jumal hinge korda saab, küll kurat vara pärijaid juhatab.
Hlj (Rehberg) — 1 var.
- D₃. Kui Iesukane hinge korjab, küll pergel perijäd tuob.
Kuu — 1 var.
- E. Kui mies sureb, küll siis pergel periji tuob.
Kuu — 1 var.
- F. Küll pergel periji tuob.
Kuu — 1 var.
- *
- G. Kus surijaid, sääl pärijaid.*
* kos — slal; perijaid (Trm)
Hlj, Trm — 3(4) var.
9322. EKS SII PERI, KES PERA EI TEA, EKS SII KORJA, KES KOMMET EI TEA — 1 var.
MMg (Jürgenson).
9323. PERIMÄKKE MINEK UM IKS RASEDAMB KUI ÜLESMAKKE — 1 var.
Plv (Kaarheit).
9324. PERIPIDI PAREM, VASTUOKSA VAASEM — 2 var.
- a. _____
Vil (Leoke) — 1 var.
- b. Peripidi parem, vastuoksa halvem.
Vil (Leoke) — 1 var.
9325. PERIVETT ON KERGE UJUDA — 1?(3) var.
Kmpm. KH 37.
9326. ÄRA VISKA PÄRLEID SIGADE ETTE — u. 10(15) var.
- Aa. _____
Hel, Lal (õpil.), Pal (Karma), Trm (õpil.), Trt (õpil.), Puh (õpil.) — 5 kuni 8(8) var.
Kõik hilised, õpil. saadetised kõik Tartu Tehnikagümnn. samuti ka järgmistes red-s.
- b. Ära viska pärleid sia ette.
?Kam (õpil.) — 1?(1) var.
- c. Pärleid ei visata sigade ette.
?Trt (õpil.) — ? kuni 2(2) var.
- d. Pärleid ei loobita sigadele.
?Nis (õpil.) — 1?(1) var.

B. Tõde avalda tõetundjale, sest pärleid ei või iga looma ette heita.

Tõn. Prn. Täht. (1888) 43 — ?(3) var.

Vrd. Matt. 7,6: ... ärge heitke ommad perlid jlggade ette, et nemad neid ärra ei jõtku omma jalgega. Vt. ka Körper VRMK 51.

9327. ENNE PÄRTLI IGE PAIV, PERÄST PÄRTLI NÄDÄLPÄIVIS — 1 var.

S. Hirrendi seletus: «Räimikudu saab sügüsel pärtlipäivä ajal.»

Kuu.

9328. HEA PÄRTÄL RAJUB ENNE, PAHA PERÄ. — 6 var.

Aa₁. — *

* hüvä Pärtel

Jõh — 2 var.

a₂. Hea Pärtel rajus enne, paha Pärtel rajus pära.

EKMS IV 41 (< Jõh) — 1 var.

a₃. Hää Pärtel rajub enne, paha pärast pärtlipääva.

Jõh — 1 var.

b. Hää Pärtel rajub enne vihmaga, paha Pärtel rajub pärast kuivaga.

A. Miksi seletus: «Kui kaks nädalat enne pärtlipäeva on vihmane ja tormine, siis pole veel nii väga paha. Kui aga seda ei ole, siis on kaks nädalat päale pärtlipäeva tingimata kuivad tormised ilmad ja need rabavad küpse vilja maha.»

Jõh — 1 var.

B. Enne Pärtli — hea Pärtel, pärast Pärtli — paha Pärtel.

EKMS III 463 (< Jõh) — 1 var.

Vrd. uk: E 78541 < Jõh.

9329. PÄRTEL PANEB HUMALATELE VIIMASE VIHA — 10(12) var.

A₁a₁. — *

* humalale (Loorits)

Loorits Vrp 59; Kad (Noor) — 1(3) var.

a₂. Pärt paneb humalale viimase viha sissi.

Tür — 1 var.

b. Pärt viskab viimatse viha humalatele peale.

Plt — 1 var.

A₂a. Pärtlipäev annab humalatele viimase viha.

HJn — 1 var.

b. Pärtlepäeval pantakse humalale viimne viha sisse.

Tõs — 1 var.

c. Pärtlipäevast on humalal viimane viha sees.

Rap — 1 var.

d. Pärtlipäevast] viimane viha tuleb humalatesse.

Rap — 1 var.

B. Pärtmisepäe lähab humalal viimane viha sisse ja kapsad hakkavad piasid kasvatama.

SJn — 1 var.

Vt. 5605 P.

*

C₁. Laurits paneb viimase viha humalasse.

Rak — 1 var.

C₂. Lauritsapäeval pannakse humala viha sisse.

Mär — 1 var.

9330. PÄRTEL PÄRIB: «KUS ON MESI?» — 12(1) var.

?Nõo v. Rõn (Eisen).

9331. PÄRTEL SEENED KÜLVAB — 7 var.

A₁. —
Jõe (Kaasik) — 1 var.

A₂a. Pärtlipäeval külitakse seemed metsa.

Har — 1 var.

b. Pärtlipäa pidid seemed külvatama.

Kul — 1 var.

c. Pärtmusepäev on seenekülvipäev.

Wied. ESSr 788 — 1 var.

B. Pärtlesepäeval külitakse seeni, vanadpoisid ja vanadtüdrukud olla nende külijad.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

C. Pärtlipäeval olla viimne seeneküli, pärast seda ei kasuda enam seena.

Rap — 1 var.

D. [Pärtlipäev], sest päevast peavad seemed pärisest kasvama hakkama.

Mär — 1 var.

Vrd. Kk: seenekülvipäev 'pärtlipäev' (Wied. ESSr 1036).

9332. PÄRTLIRAJU JA KADRISULA EI JÄANUD ÜHELGI AASTAL TULEMATA, JOULU- JA KÜUNLASULA OOTA AGA IGA AASTA ASJATA — 1 var.

VJg (Lepiku).

Vrd. 6442. Mart tinutab, Kadri sulatab.

9333. PÄRT PERIB PÄÄSUKESED — 1 var.

J. Sturmli seletus: «Peale pärdipäeva enam pääsukeisi ei ole näha.»

Ksl.

Vrd. 9341. Pärtlipäeva aegas pääsuksed lähevad ää.

9334. PÄRTLIKÜLI — VIIMANE KÜLI — 1 var.

Aud (õpil.).

9335. ENNE JA PERÄST PÄRTLEPÄEVA KOLM PÄEVA OLLEV LEPP PAJU POOLVELLE — 1(2) var.

Trv (Kuusk).

Vrd. 9959. Rõa tetas enne pärtuspäiva ja peran kolm päiva ja sis lubanu lepp kah hennäst adraluitsa vitsas käända.

9336. ENNE PÄRTLIPÄEVA KOLM PÄEVA JA PEALE PÄRTLIPÄEVA KOLM PÄEVA, SIIS TEE NII KÕVAST RUKKID, KAS AJA VÕI HÄRJA SARVED MAHA — 2 var.

A. MMg (Artis) — 1 var.

B. Rukki rääkind ennemuiste: «Mind piab [kolm] päeva enne pärtlipäeva ehk [kolm] päeva piale pärtlipäeva kõige kibedamast tehtama, kas või härja sarvest veri tilkugu.»

Ksl (Nurk) — 1 var.

Vrd. 9260. Kolm päeva enne jakobipäeva peab kesa korratud olema, kas hobuse kael või härja sarv.

9337. KUI PÄRTLIPÄEVAL RÄÄSTAD TILGUVAD, SIIS JAANIPÄEVAL VOTAB KÜLM VILJAD — 1 var.

VNg (Aug. Krikmann).

9338. MIS PÄRTLIPÄEVAS VERESE EI SAA, SEE EI VALMISTA ENAM — 1 var.

Wied. ESSr 788.

9339. PEALE PÄRTLIPÄEVA VISKA POOL SEEMET ROHKEM — 2 var.

a. Kse (H. Tampere) — 1 var.

b. Kis peale pärtlepäeva rukkiseemet külvab, see peab kahekordse seeme külvama.

Rap v. Mür (Poom) — 1 var.

9340. PÄRDISPÄEV OLLEV RÜÄTEGEMISE EMÄ — 4(5) var.

A. San (Pedajas) — 1 var.

Ba. Pärtlepäevän ei tohi rügä tetä: sie om rüä emä päev.

A. Rullli seletus: «Tetäs enne — ek peräst.»

Trv — 1 var.

b. Pärkmusepäe, sel päeval rügä ei tetä, sis om rüä emä päe, kolm päevä enne ja peräst tetäs rügä.

Pst — 1 var.

C. Rukkimaarjapäeva nimetatakse rukki ema päevaks, sest siis saavad rukkid enestele ema.

M. J. Eiseni seletus: «Hakatakse rukkid külvama.»

?Elva — ?(1) var.

D. Pärtlüspäiv um kesk rüätegemist, tuu um rüä imä.

Vas — 1 var.

Vrd. uk: Pärtlipäeval ei või külvata, «et Pärtus Külvi Emma om» (OES MA 33, 200 < J. Chr. Clare).

9341. PÄRTLIPÄEVA AEGAS PÄÄSUKESED LÄHEVAD ÄÄ — 8 var.

A. Pärtmisepäeval lööve pääsuke parve.

Trv — 1 var.

Ba. Pärtlipää ööldakse peasukesed ära hakkama minema.

Kad — 1 var.

b. Kul (Eenveer) — 1 var.

c. Pärtüspäiv, sis tahtva' pääsiks ää mündä.

Har — 1 var.

d. Pärtlipäival lahkuvat pääsukesed meie kodumaalt.

Krl — 1 var.

e. Pärtlipäeval minevad pääsukesed soojale maale.

Trv — 1 var.

- f. Pärtuspäeval] lindasõ pääsukese är
lammälõ maalõ.
Rõu — 1 var.
- C. [Ussimaarjapäeval] rändavad viimased
pääsukesed meilt ära.
Saa — 1 var.
- Vrd. 9333. Pärt perib pääsukesed.
9343. Pärtlipäeval lähvad pääsukesed järve,
9342. PÄRTLIPÄEVAL EI KÜLVATA,
SEST PÄRTEL UTELNUD: «ÄRGE
MULLE SILMADESSE PILLUGE,
VAID SÜGAGE MU SELGAI»; TA
KÄSKINUD AGA KÜNDA JA
ÄÄSTADA — 3 var.
- Aa. _____
Pal (E. Uus) — 1 var.
- b. Pärtlipäeval ka ei tohi külvata, sest
Pärtel on ütelnud: «Mulle vasta silmi
ei tohi loopida!»
Lai — 1 var.
- B. Kolm päeva enne pärtli ja kolm päe-
va pärast on hia rukkid küllida, aga
mitte pärdipäeval ei pia küllida, sest
Pärt ei käskind oma selga küllida.
Plt — 1 var.
- Vrd. uk: Pärtlipäeval peab rukkikülv lõpetatud
olema.
- Vrd. 9826. Rukis tuleb külvata kolm päeva enne
pärtlipäeva või kolm päeva pärast pärtli-
päeva.
9343. PÄRTLIPÄEVAL LÄHVAD PÄÄSU-
KESED JÄRVE — 2 var.
- a. _____
Rõu (Orav) — 1 var.
- b. Pärtlipäeval minevät pääsläse är jär-
ve.
Vas — 1 var.
- Vrd. 9341. Pärtlipäeva aegas pääsukesed lähe-
vad ää.
9344. PÄRTLIPÄEVAST VISSATAKSE
KÜLM KIVI MERESE JA SOE KIVI
KAJUUSE — 2 var.
- A. _____
Pha (Toomessalu) — 1 var.
- B. Katripäeva viskab taevataat külma
kivi merese ja sooja kivi allikuse.
Phl (Mey) — 1 var.
- Vrd. 2333. Jaan viskab kuumat kivi merre, Jaak
jahe ja Mihkel külma.

9345. PÄRTLIPÄEV ON ESIMENE
SÜGISEPÄEV — 1 var.
EKMS III 463.
9346. PÄSMER MÖÖDAB NAEU,
MOISTLIK SÖNU — 1(5) var.
* möödab (trüklised)
Norm. 255, EKMS II 215, IV 326 ja 870;
Kaa (Tõll).
9347. PÄTSI LEIVA EEST SAAB KÜMME
AASTAT, SUUREMA ASJA EEST
AMETIKORGENDUSE — 12(1) var.
?Trt (Piir).
9348. SAA AI PÄTSE PÄÜHTSEHE, KO
TUÜD TAHA AI TETA' — 1 var.
Se (Pino).
9349. VÖTA PÄTS PIIMA JA LASS
LEIBA, SIIS ALLES MINE NAE-
SEGA RÄÄKIMA — 12(1) var.
?Saa (Sõggel).
- Vrd. kk: Vöta päts piima ja lass leiba, siis
mine sinuga vaidlema (Hls); Mine sinuga
vaidleme, sis vöta päts leiba ja karp räl-
mi (Hel).
- Vrd. 9853 B. Mine hulluga maid jagama, vöta
pütt piima, päts leiba.
9350. KUS SA PÄASED PÖRSA EEST,
KES HAIKU JÄRGI TUNNEB
MEEST — 1 var.
S. Karro seletus: öeldakse inimese kohta,
kellest lahti ei saa.
Hls.
9351. EI JÄÄ ÜTE PÄÄSLASE PERÄST
SUVI TULOMATA — 1 var.
Vas (Jakobson).
- Vrd. 9356. Üks pääsuke ei tee suve,
9352. KUI PÄÄSTLESE PESÄN KAITSE
MUNNA OM MUNETU, SIS KÜLVÄ
KATE SÖRME VAHELT, KUI VIIS
MUNNA OM, SIS VISKA VIIE
VAHELT — 9(10) var.
- A. _____
San (K. Gross) — 1(2) var.
- B. Kui viis pääsokese munna pesan om,
sis külvat viie sõrmega kesvi maha.
Plv (Rocht) — 1 var.

- Ca. Kui pääsukesel kolm muna pesas olema, siis olla paras odra tegemise aeg. VII (Tamm) — 1 var.
- b. Kui pääsukesel juba kolm muna pesas, siis on paras odraküli aeg. VII (Leoke) — 1 var.
- D. Keskä külvetäs sõs, ku pedäjä kasvu' omma loogan vai pääsläse pesan om neli munna. Urv (Reigo) — 1 var.
- Vt. 3623 C.
- E. Kui pihlik äitseb ja pääsuksel kaits muna pesän, sis om keskä külimine. Ran (Tamm) — 1 var.
- F. Ku pääsokosõl om kol' muna pesäh, sis võit linnu külbä. Se (Tammeorg) — 1 var.
- G. Kui pääsläsel om pesäh kats munna, sis külpü üi viil linnu, ku kol' om, sis võit külbä. Se (Oinas-Tammeorg) — 1 var.
- H. Ku' mustarästäl om jo pesäh neli munna, sis võit jo kaaru külbä. Se (Tammeorg) — 1 var.

9353. KUI PÄASUKESED ENNE JURI-
PÄEVA TULEVAD, LÄHEVAD NAD
ENNE MIHKLI PÄEVA — 2 var.

- a. ————
San? (Eisen) — 1 var.
- b. Ilmub pääsukene enne jüripäeva ehk jüripäev tuleb, siis mineva ta ka enne mihklipäeva ärä. VII (Täht) — 1 var.

9354. PÄASLANE TUU ÜTE SÖÖGIAO —
1?(1) var.

?Rõu (Gutves).

Vrd. 6242. Maarjapäev toob keskhommiku ja rukkivihk viib keskhommiku.

9355. PÄASUKE ALGAB PÄEVA, ÖÖBIK
LÕPETAB — ?(18) var.

- a. ————*
* ööpik (Niggol)
Niggol VKOR² 104, Norm. 47 — ?(11) var.
Vene vanasõna tõlge.
- b. Pääsuke päeva alustab, ööbik lõpetab.*
* ööpik (E)
E 69, E² 17, Puus. EKGr. 29 — ?(6) var.
- c. Pääsukene algab päeva, ööpik päeva lõpetab.
E MVH 15 — ?(1) var.

9356. ÜKS PÄASUKE EI TEE SUVE —
u. 40(112) var.

- A1a1. Ei üks pääsuke tee suid.*
* suve (KAH)
* Helle 330, Hupel 105, Beltr. XI 159, Celak. 290, Poromenski EGr. 185, KAH EKAI 150 — 1(12) var.

*
Ei üks pääsuke tee suid, eine Schwabe macht keinen Sommer.

- a2. Ei üks pääsukene tee suvve.*
* suvvl
Norm. Cl. 22 — 1?(2) var.
- a3. ————
Val (Russmann) — 1 var.
- a4. Üts pääsokõnõ ei tee suvvõ.
Plv — 1 var.
- a5. Ega üks pääsuke suved ei tee.
VMr — 1 var.
- a6. Ei üks pääsuke tee veel suve.
Stein 13, Wied. 28, Kündja nr. 32 (1883) 382; ?Tt (Kreutzw.) — ?(8) var.
- b1. Ei üks pääsukene too suve.
Sander I 69 — ?(6) var.
- b2. Üks pääsuke ei too suve.*
* üits (Trv)
?Trv (Johanson), Rõu? (Pallits) — 1 v. 2(2) var.
- b3. Ega üits pääsukene suvve ei tuu.
Nõo — 1 var.
- b4. Ega üts pääseokõnõ suvvõ tuu ui.
Rõu — 1(2) var.
- b5. Ega üks pääsuke suid too.
HMD v. Ris (Treumann) — 1 var.
- b6. Üks pääsuke ei too veel suve.*
* pääsuke; suid (Pii)
Ol. Lisa nr. 11 (1883) 173, Is. Kal. (1904) 209, Reinhold Kal. (1912) 6, Norm. 264; Hel (Wahlberg), Vil, Pii — 3 v. 4(16) var.
- b7. Üts pääsokõnõ ei too viil suvvõ.
Rõu — 1(2) var.
- b8. Üts pääsokõnõ tuu ui' viil suvve.
Vas — 1 var.
- b9. Üks pääsuke ei too veel mitte suve.
Vig — 1(2) var.
- b10. Egä üks pääslike viil suid ei tuu.
Saa (P. Kangur) — 1 var.
- b11. Üts pääslane ei too suvve.
Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.
- c. Üks pääsuke ei too suid välja.
Vän (Peterson) — 1 var.

- d₁. Ega ühe pääsukese pärast veel suvi tule.
JJn (Oberg) — 1 var.
- d₂. Uheainsa peäsokese pärast ei tule sui veel mitte kätte.
Körber VRMK 42 — ?(3) var. Ladina vana-sõna tõlge.
- A₂. Üks pääsuke ei ole suve looja.
Plv — 1 var.
- Ba₁. Ei üks pääsuke tie viel kevadet.
Trm — 1 var.
- a₂. Üks pääsuke ei tee kevadet.
Reiman EK I 278 — 1?(1) var.
- a₃. Üks pääsuke ei tee veel kevadet.
E 88, E² 102 — ?(2) var.
- a₄. Üks pääsuke ei tee veel mitte kevadet.
Niggol VKOR² 109 — 1?(9) var.
- a₅. Üks pääsukene ei tee mitte kevadet.
Niggol Lug. 4 — 1?(1) var.
- b₁. Üks pääsuke ei too kevadet.
Amb (Kleinmann), Juu v. Vän (Virkus), Vön — 3 var.
- b₂. Üts pääsokene ei tuu keväjät.
Plv (Tobre) — 1 var.
- b₃. Ei üks pääsuke too veel kevadet.
Pal — 1 var.
- b₄. Üks pääsukene ei too veel kevadet.
Pet. Ah 15, EKMS III 338; Kad, Rak, ?Mar (Hilemägi), Saa (Söggel) — 3 kuni 5(6) var.
- b₅. Üts pääsuke ei tuu viil keväjät.
A. Krooni (Ote) seletus: «Üks hulga seast ei suuda midagi suurt korda saata.»
Ote, ?Räp (Lepson) — 1 kuni 2(3) var.
- b₆. Üits pääsuke ei tuu viil mitte keväjät.
Kan — 1 var.
- b₇. Üks pääsukene veel kevadet ei too.
Kuusik KT 207 — ?(4) var.
- c. Üks pääsukene ei too iialgi kevadet.
?As (Pallo) — 1?(1) var.
- *
- C. Üks peasuke ei too veel sooja.
Kuu — 1 var.
- D. Üks pääsuke ei too veel sooja ega üheksa luke talvet.
?Mar (Hilemägi) — 1?(1) var.
- E. Üks kuldnohk ei too veel kevadet ega pääsuke suve.
Norm. 264; ?Vän (Tammsoo) — ?(2) var.

- Fa. Esimene pääsuke ei too veel suve.
?Plt (Luu) — 1?(1) var.
- b. Ega esimene pääsukene veel suvet ei too.
Saa (Söggel) — 1 var.
- Ga. Ega esimene pääsuke too veel kevadet.
Saa (Söggel) — 1 var.
- b. Ega esimene pääsuke veel kevadet too.
Kel (Kriitmäe) — 1 var.

* *

- H. Üts kurg tuu ui keväjät.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- I. Kats lõoköst tuu ui' kevädet.
Vas (Lenzius) — 1 var.
- J. Egä kärblene ei tuu suve.
Hel — 1 var.
- Vrd. 9351. Ei jää üte pääslase pärast suvi tulomata.
9357. PÖÖRA SÕNA SUUS ENNE KOLM KÖRD ÜMBRE, KUI SA TA VÄLJA ÜTLED — 5 v. 6(10) var.
- Aa₁.
Vil (Suurkask) — 1(2) var.
- a₂. Pööra sõna suus enne kolm korda ümber, kui välja ütled.
E 71, E² 62 — ?(3) var.
- b. Seeni käänä sõnna ütesä körd suun ümbre, ku vällä ütled.
Rõu — 1 var.
- c. Inne käänä sõna ütesä körd suun ümbre, ku täl vällä last tulla.
Rõu — 1 var.
- d. Lase sõna enne kümme korda suus läbi käia, kui välja ütled.
?Rap (õpil.) — 1?(1) var.
- B. Enne kui sõna vällä ütlet, kaalu tedä ütesä kõrda läbi.
Ote — 1 var.
- C. Lase sõnal suus enne kolm kord ümber käia, kui välja ütled, ja hõeru kopik enne kuumaks, kui ta välja annad.
Rõu (Leegen) — 1 var.
- Vt. 4378 B.
9358. PÄRAST PÖÖRIPÄEVA JÄEDA PÄIKE KOLM PÄEVA PESASSE — 1 var.
Tür (Bernstein).
- Vrd. kk: Päev on pesas (Wied. ESSr 804); Mõned päevad enne jaanipäeva üeldakse, et

päike on pesas, päev ei pikene ega vähe-
ne nagu (Kad).

Vrd. uk: Päiv om sis pesän, kui ta ümbre
känetes (Krl).

9359. PÖÖRIPÄEVA TUUL TEEB PESA

— 1 var.

Hlj (Rootalu).

9360. ENNE PÜHI PAKLA PALAVA — 1 var.

Nõo (Sild).

9361. KES KÖIK PÜHAD PEAB, SEE KÖIK NÄLJAD NÄEB — u. 40(57) var.

Aa1. — *

* kis (Tür); kalk (Kuu), kik (Hel); pühad
(Kuu), pühä (Hel, Ran); piäb (Ran), pi-
däb (Kuu), pidä (Hel); sii (Hel, Ran), sie
(Kuu); näl'lad (Tür), nällä (Hel, Ran),
näljäd (Kuu), näljä (Hel), nälgäd (Kuu);
näab (Tür), nägeb (Kuu), näge (Kuu, Hel)
S. Lilheina (Kuu) seletus: «See on ainult
niisuguste vanasõna, kes armastavad püha-
päevil töötada.»
Norm. 200, EKMS IV 935; VMr? (Priimets),
Tür, Ha, Hel, TMr (Eisen), Trt, Ran, Rõu
(Leegen) — 17(21) var.

a2. Kes kõik pühad peab, see kõik näljad
ka näeb.
Juu — 1 var.

a3. Kes kõik pühad peab, see ka kõik
näljad näeb.
VII — 1 var.

a4. Kes kõik pühad ära peab, see kõik
näljad ära näeb.*
* näljad (E) — ilmselt trükiviga.
E 35, E2 18 — ?(9) var.

b1. Kes kõik pühad pühaks peab, see kõik
näljad näha saab.
Jür — 1 var.

b2. Kes kõik pühä pühaks pida, tuu kõik
näla är näge.
Plv (J. Keerd) — 1(2) var.

b3. Kes kiik pühä pühaks pidä, too näge
kiik nälä.
Trt? (Siil) — 1 var.

c. Kui sa kõiki pühaksid pidama hakkad,
sis sa kõik näljad näed koa.
Vig (Priimets) — 1 var.

d. Kes kõik pühä pühitseb, sii kõik näl'lä
näeb.
Nõo — 1 var.

e. Kõige pühä pühitseb, kõige nälä näet.
Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.

Ba. Kes kõik pühad pühitseb, see kõik
näljad näkitseb.*
* kõik (Kaa)
Sa — 6(7) var.

b. Kes kõik pühad pühitseb, see kõik
näljad näpitseb.
Khk — 1 var.

C. Ku kõõ pühapäävä ar pead, sis kõõ
nälä ar ka näed.
?Se (N. Oinas) — 1?(3) var.

D. Kes kaik päiväd pidab, sie kaik näl-
jäd nägeb.
Kuu — 1 var.

*

Ea. Kes kõik pidud peab, see kõik näljad
näeb.*
* peod (EKMS)

EKMS III 511; Hel (Pastarus) — 1(2) var.

b. Kes kik pidu pidä, sii kik näl'lä näge.
M. Sarve seletus: nende kohta, kes kõikjal
tahavad käia.
Krk — 2 var.

c. Kes kik peo pidä, tuu kik nällä näge.
Hel — 1 var.

d. Kiä kõik pidu pidä, tuu kõik nälä
näge.
Rõu — 1 var.

Vrd. 9395. Kes kaik püü'üd püüdäb, see kalk
näljad nägeb.
4543. Kes kõik kunstid piab, see kõik näl-
jad näeb.
12450. Kes kõik tüü tege, tuu kõik nälä
näge.
6412. Ken kaik marjad maitseb, sen kalk
näljad näeb.

9362. KUI ON PÜHAD, SIIS OLGU PÜHAD — 9 v. 10(10) var.

A1a1. —

Tln (J. Reimann), Vön (Tammsoo), SJn
(Raid) — 3 var.

a2. Kui pühad on, siis olgu pühad.
Tor — 1 var.

a3. Kui on pühad, siis olgu ka pühad.
VII (Leoke) — 1 var.

a4. Kui om püha, siis olgu püha.
Rõn (Käärrik) — 1 v. 2(2) var.

b. On pühad, olgu pühad.
Hls (Riet) — 1 var.

A2. Kui on pühad, siis olgu õieti.
Amb — 1 var.

B. Kui om jõulu, sis olgu jõulu.

Rõn (Käärrik) — 1 var.

Vrd. nlj: H III 25, 325/9 < Vil.

9363. PÜHAD TULEVAD KUI SAKSAD,
LÄHEVAD KUI SANDID — 9(10)
var.

A_{1a1}. —

Amb (Kirmann) — 1 var.

a₂. Pühad tuleva kui saksa, lähva nigu
sandid.

TMr (Siil) — 1 var.

b. Pühi läävä ku sandi, tulöva' ku sak-
sa'.

Se (Kesküla) — 1 var.

c. Pühad saksan tulevad, aga sandin
liäväd.

Kod — 1 var.

A₂. Jõulud tulevad kui saksad, lähevad
kui sandid.

Trt (Elsen) — 1 var.

A₃. Tulevad kui saksad, lahkuvad kui
sandid.

J. Karma seletus: pühade kohta.

Pal — 1 var.

B. Pühad on tulemas kuulus kui kunin-
gas, saab ligi kui saks, on mõõda
kui sant.

Rak (Jürjev) — 1 var.

C. Püha tuleva kui kuninga, lähäva kui
sandi.

Nõo (Tüklöv) — 1(2) var.

D. Pühid tuleva' ku rikka, läävä [ku]
sandi.

Se (Kesküla) — 1 var.

Vrd. mst: Tulliva kui saksa, lätsiva kui sandi?
'Pühad' (Nõo).

Vrd. kk: Tulliva kui saksa, lätsiva kui sandi
'pühade kohta' (Nõo).

Vrd. 9364. Pühad tulevad suurelt ja lähävad
veiksekt.

9364. PÜHAD TULEVAD SUURELT JA
LÄHÄVAD VEIKSELT — 1(4) var.

a. —

Hls (Söggel) — 1 var.

b. Pühad tulevad suurelt, lähevad väik-
selt.

E 72, E 18 — 2(3) var.

Vrd. 9363. Pühad tulevad kui saksad, lähevad
kui sandid.

9365. PÜHA OLGU, TOINE TULGU,
ARGIPÄIVA ÄRGU OLGU — 4(5)
var.

Aa. —

VNg (Aug. Krikmann) — 1 var.

b. Pühä mingu, tõse tulgu, äripäevä
ärgu olgu.

Hel — 1 var.

Ba. Pühad olgu, teised tulgu, harva argi-
päivi olgu.

Mar (Hiemägi) — 1 var.

b. Püha olgu, püha tulgu, haru argipäe-
vi seas olgu.

Kaa — 1(2) var.

Vrd. kk: Üks pühä, pühä alati, ei argipäiva
ölegi 'joodiku ja trallitaja kohta, kes tööd
ei tee' (Lüg).

9366. PÜHÄ AIG EI ANNA PUKSE,
KALLIS AIG EI ANNA KALTSU —
1 var.

Trv (Teckel).

9367. ÄRA SA PÜÜA PÜHALLA NAIST,
PÜHALLA PRUUDID ILUSAD —
1 v. 2(2) var.

A. —

Kuu (Hein) — 1 var.

B. Ära püüa pühal naista, / katsu kallil-
la ajalla; / vahi naine varda pealta, /
sihi naine sirbi pealta.

E MVH 5 — 12(1) var.

Vt. 7415 F.

Vrd. rl «Võta naine töölt»: ... ära püüa pü-
halla naista, / katsu ei kallilla ajala!
/ [— —] Vali naine varda päältä, / sihi
naine sirbi päältä (ERIA III:1 nr. 4528).

9368. PÜHAPÄEVA TÖÖ VARASTAB
KURAT OMALE — 1 var.

Trm (Sommer).

Vrd. 9371. Pühapäevane töö ei õnnista.

9281. Perast päävalooja tehakse perge-
lille.

9369. PÜHAPÄEV EI VÕI MITTE TÖÖD
TEHA, SEST ET PÜHAPÄEVANE
TÖÖ KOIGIST NII PALJU KASU
TOOB, KUI OHRAIVA ÜHEKSAKS
TEHA — 1 var.

Kuu (A. Ploompuu).

9370. PUHAPÄEV JUMALA PÄRALT,
ARGIPÄEV TÖÖ PÄRALT — 1(3)
var.

Krj (Allas).

9371. PUHAPÄEVANE TÖÖ EI ÕNNISTA
— 7 var.

Aa. _____*

* pühapäene (Plt)

Ann, Rap v. Mär (Poom), Kul, Plt —
4 var.

b. Pühapäevane töö ei õnnestu.
Kaa — 1 var.

Ba. Pühapäeva töö ei tuua tulu.
Saa — 1 var.

b. Pühapäeva tööst ei ole midagi kasu.
Saa — 1 var.

Vrd. 9368. Pühapäeva töö varastab kurat omale.

9372. IGAÜKS PÜHKIGU OMA UKSE-
ESIST — 5(17) var.

Aa₁. _____

Pil (Jung) — 1 var.

a₂. Igäüits pühkü oma usseedist.
Trv — 1 var.

a₃. Igaüks pühkigu ise oma ukse eest.
Pst — 1 var.

b. Iga mees pühkigu oma ukse ees.
Wied. 36, Kündja nr. 34 (1883) 406 — 1(3)
var.

c. Igamees pühkigu oma uksealune.
?Jõh (õpil.) — ?(1) var.

B₁. Kui igamees pühiks oma ukse ees, siis
saaksid keik uulitsad puhtaks.
Körber VRMK 44 — ?(2) var. Vene vana-
sõna tõlge.

B_{2a}. Kui iga linnakodanik pühiks aga oma
ukse ees, siis saaksid linna uulitsad
keik puhtaks.
Tallor. Post. nr. 39 (1859) 306 — ?(1) var.

b. Kui iga kodanik pühib oma ukse eest,
siis on kõik uulits puhas.
Wied. 76, Kündja nr. 39 (1883) 466, Kask-
Vaigla-Veski Lõ 74 — ?(4) var.

B₃. Omaenese ukse eest pühkigu igamees,
siis saavad keik uulitsad puhtaks.
Körber VRMK 64 — ?(1) var.

C. Tahad, et kõik piavad ukseest puh-
tad hoidma, siis pia omal esite puhas.
VNg (Volde) — 1 var.

D. Kui igamees oma ukse eest niisama
hoolega pühiks, kui ta heameelega
teiste majadest tolmu tahab pühkida
— oh, kui puhas oleks siis maailm.
W. Norm. OL 36 — ?(1) var.

Vrd. 9374. Pühi enne oma uksealine puhtaks,
siis mine teistel pühkima.

9373. PUHI ENNEMA OMA NINAALUNE
ÄÄ, SIIS MINE TEISTEL — 5 var.

a. _____
Põi (Rand) — 1 var.

b₁. Pühi esite oma nina tatist puhtaks ja
siis mine teisel pühkima.
Vän — 1 var.

b₂. Ei maksa enne teise nina pühkima ru-
tata, kui oma ninaalune puhas pole.
Hls — 1 var.

c. Kasi enne oma ninaalune puhtaks.
Vil — 1 var.

d. Igaüks pühkigu oma ninaalust.
Kaa — 1 var.

Vrd. kk: Pühi esmalt oma nina alt puhtaks, siis
tule minu nina pühkima (Sannumetoja IV
(1851) 60).

Vrd. 9374. Pühi enne oma uksealine puhtaks,
siis mine teistel pühkima.
5061. Ära küla küürima mine, kui kodu
koristamata on.

9374. PUHI ENNE OMA UKSEEDINE
PUHTAKS, SIIS MINE TEISTEL
PÜHKIMA — u. 60(77) var.

Aa_{1a}. _____*

* ukseesine; tõisel (Kär)
Hlj, Kär — 2 var.

a₂. Pühi enne oma ukseesine puhtaks, siis
mine teise oma pühkima.*
* õma, puhtast; tõese; pühkmä (Kod)
Lai, Kod — 2 var.

a₃. Pühi enne oma ukseesine puhtaks, siis
mine teise ukseest pühkima.*
* tõese (MMg)
Lai, MMg — 2 var.

a₄. Pühi enne oma uksealine puhtast, siis
vast võid minna teise ukseest püh-
kima.
Rak — 1 var.

a₅. Pühi enne oma ukseesine puhtaks, siis
alles seletad ehk teistel pühkima min-
na.
Tõn. Täht. (1904) lk-ta — ?(1) var.

- a₆. Enne pühi oma ukseesine puhtaks, siis mine alles teise ukseesist pühkima.
Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.
- a₇. Pühi enda ukse eest enne puhtaks, siis mine teise ukseesist pühkima.
Pöl — 1 var.
- a₈. Esimäseks pühi oma ukseesine puhtaks, siis mene teise ukse iest pühkima.
Kuu — 1 var.
- a₉. Pühi enne oma ukseesine puhtas, enne kui teise ukseesist pühid.
Vil — 1 var.
- a₁₀. Pühi enne oma ukseesine puhtaks, kui sa teisel lähed pühkima.
Krj — 1 var.
- a₁₁. Pühi enne oma ukseesine puhtaks, kui teiste uste eest lähad pühkima.
Hel — 1(3) var.
- a₁₂. Pühi enne oma ukseesine, siis mine teise oma pühkima.*
* tõise (MMg)
Norm. 259, EKMS I 190; MMg — 1(3) var.
- a₁₃. Pühi esite isi oma ukseesist, siis mine teistel pühkima.
Hls — 1 var.
- a₁₄. Pühi esmalt oma ukseesine, siis võid sa teisel ka pühkida.
Sa (Veäster) — 1 var.
- a₁₅. Pühi enne oma ukseesine, pärast pühi teisel.
As (Kuusik) — 1 var.
- a₁₆. Pühi enne oma ukseesist, siis teisel.
Pha? (anon.) — 1 var.
- a₁₇. Pühi enne oma ukseesine kui teisel.
Mär — 1 var.
- b. Pühi enne oma ukseesine puhtaks, siis mine teise omad kaapima.
Lai (õpil.) — 1 var.
- c₁. Pühi enne oma uksealine puhtaks, siis mine teise uksealust pühkima.
JMd, Lai — 2 var.
- c₂. Pühi enne oma uksealine puhtaks, siis seletad sa teise uksealust puhastada.
Lai — 1 var.
- A₂. Igaüks pühkigu enne oma ukseesine puhtaks, siis mingi teise ukseesist pühkima.
Trm — 1 var.
- A₃. Kästas enne enda ukseesine puhtasse pühki, sis alles teise usseesine.
Hls — 1 var.
- A_{4a}. Pühi enne oma ukseesine puhtaks ja siis vaata teise oma.
Tõs — 1 var.
- b. Pühi enne oma ukseesine puhtaks, pärast vaata teise oma.
Lüg — 1 var.
- c. Pühi enne oma ukseesine puhtaks, siis näe teiste pahma.
Trm — 1 var.
- A₅. Pühi enne oma ukseesine ära, kui teist õpetama hakkad.
Pal — 1(2) var.
- A₆. Kes teist õpetama läheb, pühkigu enne oma ukseesine puhtaks.
Tõn. Täht. (1908) 38, (1909 märts, 1910 mai, 1911 okt.), Tõn. RP 363 — 1?(5) var.
- A₇. Pühi enne oma ukseesine puhtaks, siis tule teisi rääkima.
Pal — 1 var.
- A₈. Igaüks pühkigu enne oma ukseesine puhtaks, siis tulgu teise üle rääkima.
Trv — 1 var.
- Ba₁. Pühi enne oma ukseesine puhtaks.
EKMS IV 723 — 1?(1) var.
- a₂. Pühi esiti oma ukseesine puhtaks.
VII — 1 var.
- b. Pühi enne oma uksealine puhtaks.
KJn — 1 var.
- C. Enne pühi oma ust kui võorast.
Mär — 1 var.
- D. Enne pühi oma läve ees puhtaks, siis vaata teise oma.
VLk — 1 var.
- E_{1a}. Pühi enne ende tareläveeline ära, sis pühi teisel.
Krk — 1 var.
- b. Pühi ende tareläveeline enne puhtes, sis tule teistel pühkima.
Krk — 1 var.
- E₂. Pühi enne oma tareläveeline puhtes, sis tule teist õpame.
Krk — 1 var.
- E₃. Pühi enne oma tareläveeline puhtes, sis mine teist arvesteme.
Krk — 1 var.
- F₁. Pühi ennem oma läveesine puhtaks, pärast hakka teisel pühkima.
Hel — 1 var.
- F₂. Pühi oma läveesine enne puhtaks, ku lähad tõse lävealust pühkmä.
Krk — 1 var.
- Ga₁. Pühi enne oma tareeline puhtas, sis mine tõse tareedist pühkmä.
San — 1 var.

- a₂. Pühi esite oma tareedine, sis mine
tõisel pühkme.
Krk — 1 var.
- b. Pühi enne oma tareesine, kui tõisel
pühkma lähed.
Hel — 1 var.
- H. Pühi esite oma toaesine puhtaks, siis
mine teisel pühkima.
Vän — 1 var.
- I_{1a}. Pühi enne oma ukseesine puhtaks, siis
mine teise õue kasima.
Pal — 1 var.
- I₂. Pühi enne oma ukseesine puhtaks, siis
vaata teise õue.
Hää — 1 var.
- J. Pühi enne oma tareesine, siis mine
naabri õuet koristama.
Vil — 1 var.
- K. Pühi enne oma ukseesine puhtast, siis
mine tuatagust pühkima.
Pal — 1 var.
- La. Pühi enne oma õue kui teisel.
Mär — 1 var.
- b. Pühi enne oma õuet kui võõrast.
Mär — 1 var.
- c. Pühi oma õue enne puhtaks, siis hak-
ka alles teise õuet pühkima.
Plt — 1 var.
- d. Pühi oma õue enne puhtaks, siis pühi
teise õue.
E 72, E² 31, EKMS II 199 — ?(4) var.
- e. Pühi oma õue enne puhtaks, siis mine
teise õuet pühkima.
Tür — 1 var.
- M. Ennem pühi enda trepiesine puhtaks,
siis pühi alles teise trepiesine puhtaks.
VMr — 1 var.
- N. Pühi enne oma kamber, kui sa lähed
teise õuet pühkima.
Krk — 1 var.
- O. Pühi enne oma põrand puhtaks, siis
teistel.
Pha — 1 var.
- *
- Pa. Ära mine teise uksetagust pühkima,
kui sul enesel alles pühkimata on.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- b. Ära mine enne teise uksealust pühki-
ma, kui sul omal ei ole puhas.
Vän — 1 var.
- Q. Ära enne naabri ukseesist pühi, kui
sul oma õue koristamata on.
Vil — 1 var.

- R. Mis sa enne tõse tareläveedist pühkmä
läät, kui sul endel puhas ei ole.
Hel — 1 var.
- S. Pühi oma ukse eest, igal perel isi
viis, igal talul oma taar.
?Pal (Karu) — 1?(1) var.
- Vt. 11504 E.
- Vrd. kk: Pühi enne oma ukseesine puhtaks, kui
mind tuled õpetama (Kuu).
- Vrd. 11892. Teise uksealust on ju kerge pühki-
da, aga oma uksealust mitte.
11830. Kes palju teise ukseesist pühib, siis
selle ukseesine kogub prügi täis.
9372. Igaüks pühkigu oma ukseesist.
9373. Pühi ennema oma ninaalune ää, siis
mine teistel.
5061. Ära küla küürima mine, kui kodu
koristamata on.
3514. See on kaval mees, kes pühib oma
ukse eest ja teiste rahva sitaga ei hakka
sõrml solkima.
9375. EGA PÜKSI RÜVETAMINE RAHA
EI MAKSA, VAID PUHASTAMINE
JA PESEMINA — 1 var.
Pal (M. Uus).
9376. KELLEL PÜKSID, SELLEL PIEL —
1 var.
Pöi (Rand).
9377. KEL PÜKSID JALAS, KÜLL SEE
NAISE SAAB — 1?(5) var.
E² 26; ?Elva (Eisen).
- Vrd. 6488. Eks mies ikke naise saa, aga ega
tüdruk kiita voi, et mehele saab.
9378. PAREM PÜKSATA KUI MUTSATA
— 1 var.
Krk (Mägi).
9379. PAREM PÜKSATA NÖGESE-
POOSASSE KUI KODUVÄI KOHALE
— 3 var.
- A. _____
Vän (Rõõmussaar) — 1 var.
- Ba. Koduväi koht on nagu perset pidi
nõgesepõõsas istuda.
Ann — 1 var.
- b. Koduväis minnä om niisama hää kui
istu palla p...ga nõgessepuhman.
Ote — 1 var.

9380. PUKSATA MEES, SARVITA
HÄRG — 1(3) var.

Wied. 156, Kündja nr. 49 (1883) 585,
EKMS III 604.

Vrd. 10206. Sarveta härg, habemeta mees ja
iluta naine on kõik ühesugused viletsake-
sed.

9381. ÄRA AJA KÕIKI PUKSA KORRAGA
JALGA, MUIDU LÄHEVAD KÕIK
KORRAGA KATKI — 2(11) var.

a₁. _____
Wied. 11, Kündja nr. 31 (1883) 370 — 1(2)
var.

a₂. Ära aja kõiki püksa korraga jalga,
muidu lähevad kõik katki.
E 12, E² 64 — 2(4) var.

b₁. Ära pane keik püksid korraga jalga,
siis lähavad ka korraga katki.
TMr (Herms) — 1 var.

b₂. Ära pane kõik[i] püksa korraga jalga,
siis lähevad kõik korraga katki.
Wied. 11, Kündja nr. 31 (1883) 370 — 2(4)
var.

9382. ÄRA ANNA PÖKSE TÖISE JALGA,
SIS OLED ESI ILMA — 2 var.

A. _____
Puh — 1 var.

B. Anna püksid teise jalga, ise karga
kaltsuta.
Pst — 1 var.

Vrd. 9383. Ära anna püksa naise jalga.

9383. ÄRA ANNA PUKSA NAISE JALGA
— 9(20) var.

Aa₁. _____*

* naese (Hmd v. Ris, Vil)
Amb, JJn, Kuu, Hmd v. Ris (Treumann),
Vil (Pallu) — 5 var.

a₂. Ära angu pükse naase' jalga.
Rüp (Poolakess) — 1(3) var.

b. Ära anna oma püksid naise jalga.
Rei (Ennist) — 1 var.

B₁. Anna naise jalga püksid ja käi ise
püksata.*

* naese (Stein, Kündja); püksa (Wied.,
Kündja)
Stein 7, Wied. 6, Kündja nr. 31 (1883) 370;
Ti (Kreutzw.) — 1(8) var.

B_{2a}. Annad püksid naise jalga, käid ise
püksata.
Tön. RP 193 — 2(2) var.

b. Kes püksid naese jalga annab, käigu
ise ilma pükseta.
Vil — 1 var.

Vrd. kk: Meil om püksõlda peremiis, püksid
omma naase jalah (Se).

Vrd. 9382. Ära anna pökse töise jalga, sis oled
esi ilma.

4626. Kuri naene kisub mehe püksid oma
jalga.

9384. IGA PÜSIKANDJA EI OLE VEEL
MEES — 6 var.

A. _____
Jür — 1 var.

Ba₁. Kaik ei ole mihed, kes püksü kanda-
vad.
Kuu (R. Lilhein) — 1 var.

a₂. Ega kaik ole mihed, kes püksä kan-
davad.
Kuu (R. Lilhein) — 1 var.

b. Kaik ei ole mihed, kes püksü pidäväd.
Kuu (R. Lilhein) — 1 var.

C. Kõik on mehed, kel till taga; kõik ei
ole mehed, kel püksid jalas.
Trt (Piir) — 1 var.

D. Iga mees pole veel mees, kellel mu-
nad on.
Har — 1 var.

9385. POSIVUS VIIB SIHILE — 1—3(12)
var.

Kmpm. KLr II³ 35, Kmpm. EL III⁷ 52,
Kmpm. EL IV⁹ 67, Norm. 212, Vih. (1957)
109, Vih. VER 187; KJn, Tt (S. Veske).
Väljendi populariseerijaks on ilmselt olnud
massiline esinemus koolikirjanduses; käsi-
kirjalised tekstid KJn, Tt (S. Veske) esin-
davad arvatavasti sekundaarset traditsioo-
ni, mille tegelik ulatus võiks olla siinsega
võrreldes märgatavalt suuremgi.

9386. EI PÜSSI PEA PEREDA, EI
KANNEL LAPSI KASVATA* —
1(4) var.

* pereta (trükised)
Norm. 98 ja 200, EKMS I 695; Vig (Lalp-
mann).

Vrd. 8843. Pii ei toida pereta, kannel ei kata
kedagi.

11582. Ega tants täida kõhtu, ega laul kas-
vata lapsi.

9387. KUIDAS PÜSS, NÕNDA PAUK — 1?(8) var.

Nurmik III 95, Huvit. V Lisa 15.

9388. PÜSS OM VIRGEM KUI PÜVI* — 1(2) var.

* on; virgem (Norm.)

Norm. 98; Vas (Jakobson).

9389. MIDA PÜSTIM PEA, SEDA KERGEM KOORM — 1?(2) var.

? Vil (Suurkask).

Vrd. 4848. Kõrges peas ei ole tera.

9899. Mida rutem rattad jooksevad, seda kergem koorm.

9390. PAREM PÜSTI SURRA KUI PÕLVILI ELADA — 2 kuni 5(5) var.

a₁. —
? Rõn (Kaupmees), ? Ote (õpil.) — ? kuni 3(3) var.

a₂. Paremb püstü surra kui polvila elädä. Kuu (Lindström) — 1 var.

b. Ilusam on püsti surra kui põlviile elada.

H. ja J. Volbergide seletus: «Õeldakse järskuse surma puhul.»

Kuu — 1 var.

9391. PÜSTUJALU EI LOUÄ TOTT — 1 var.

Kuu (Lindström).

9392. IGAL PÜTIL OMA KAAN — 13 var.

Aa₁. —

Krj — 1 var.

a₂. Igäl püdül oma kanss. Kuu — 1 var.

b. Iga pütt leiab omale kanne. Jõe — 1 var.

Ba₁. Igäl podil oma kans.

Kuu — 1 var.

a₂. Igäl potil on oma kaan. Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

b. Iga pott leiab omale kaane. Kuu — 1 var.

C. Igäl püttil olgu kohane kaan. Vig (Altsam) — 1 var.

Da. Igäl podil oo kuhane kans. Kuu — 1 var.

b. Igale potile kohane kaas.

Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.

Ea. Iga katlale kuhane kaas. Kuu — 1 var.

b. Ehi iga katlale kuhane kaas. Kuu — 1 var.

F. Pott leiab paraja kaane. VMr — 1 var.

G. Iga pada leiab omale kaane. Kuu — 1 var.

Vrd. 13230 C. Kuida pütt, nõnda kaan.

13232. Vakk ise kanne valib.

3445. Olgu katal misuke taht, küll ta kaa-se hendäle iks lõid.

9393. NAGU PÜTTI, NII PUNNI — 1?(1) var.

? Plv (Melzov).

Vrd. 13230. Kuida vakk, nõnda kaas.

473. Suur auk, suur punn.

9394. PÜTT RÄIMI ON ÄNAM KUI SETVERK VILJA SIAL SÕOTA — 1 var.

Hää (Mäesalu).

9395. KES KAIK PÜÜÜD PÜÜDÄB, SEE KAIK NÄLJÄD NÄGEB — 2(4) var.

a. —
Norm. 101; Kuu — 1(2) var.

b. Kes kõik püüüd püüab, see kõik näljad näeb. EKMS I 138 — ?(1) var.

c. Kes kaik püüd püüdäb, sie kaik näl-gäd nägeb.

E. Lindströmi seletus: «Pühapäevase püügi kohta.»

Kuu — 1 var.

Vrd. 12450. Kes kõik tüü tege, tuu kõik nälä näge.

9361. Kes kõik pühad peab, see kõik näljad näeb.

4543. Kes kõik kunstid piab, see kõik näljad näeb.

6412. Ken kaik marjad maitseb, sen kaik näljad näeb.

9396. Mine püve püüdma, kautad kana.

9396. MINE PÜVE PÜÜDMA, KAUTAD KANA — u. 110(185) var.

A_{1a1}. —*

* püvve (Räp, TaL), püüd (Räp), püü (Pär); kautad (Puus., EKMS; TaL, Räp)

- Meelej. nr. 14 (1887) 111, Puus. KH III¹³ 79, EKMS I 83; Pär, Tal, Rääp — 5(23) var.
- a₂. Mine püvve püüdma, kaotad kanagi ärä.*
* püü (Vig); püüdmä (Võn); kautad (Vig); ära (Vig), är (Rõu)
Vig, Võn, San, Kan, Rõu — 6(8) var.
- a₃. Mine püve püüdma, kaotad ära kanagi.
Rõu — 1 var.
- a₄. Mine püvi püüdma, kaota kanagi ärä.
TMr — 1 var.
- a₅. Mini püü püüdmä, kaota kana.
Vig — 1 var.
- b₁. Mine püvve püüdma, kaotad kanagi käest.*
* püve (trükised; Hls, Ran), püvi (Hel, Kod), püüd (Saa); püüdmä (Hls, Hel, Kod); kautad (Hel)
Mihkla-Parlo-Viidalepp I: 114, Muuk-Mihkla-Tedre 79, Norm. 235; Saa, Hls, Hel, Kod, Ote, ?Ran (L. Kallas), Kan — 8(12) var.
- b₂. Mine püve püüdmä, kaotad kanagi käest ärä.*
* püvve (Urv), püüve (Rõu); püüdma; kautad (Hel); ära (Hel), är' (Urv), ar' (Rõu)
Hel, Võn, Urv, Rõu — 4(6) var.
- b₃. Mine püve püüdma, kaota kanagi käest ärä.*
* püvve; püüdmä (Plv)
Nõo, Plv — 2(4) var.
- b₄. Mine püüd püüdma, kauta kana ka käest ära.
Vig — 1 var.
- c. Mine püvi püüdmä ja kana kaotat.
Rõn — 1 var.
- A_{2a}. Ära mine püve püüdma, kaotad kana kätte ära.
Krk — 1 var.
- b. Ära mine püü püüdma, kautad kanagi ära.
Vig — 1 var.
- A_{3a1}. Lähed püve püüdma, kaotad kanagi.*
* lääd (Hls), läät (Vas v. Se, Se), lähad (Saa); püüd (EKMS; Saa), püvve (Vas v. Se, Se); püüdmä (Se), püündme (Hls); kautad (PäL); kana (EKMS; PäL), kanage (Se)
Grossschmidt ABDr 10, EKMS I 83; Saa, PäL, Hel, Vas v. Se (Sandra), Se — u. 10(13) var.
- a₂. Lääät püvve püüdma, kaotat kanagi ärä.*
- * lähed (trükised), lähad (Võn); püüd (trükised), püve (Krk, Trv, Võn); püüdme (Krk), püündmä (Trv), püüdmä (Rõu, Rääp) E 50, Nurmik II 176; Krk, Trv, Võn, San, Rõu, Rääp — 8(14) var.
- a₃. Lääät püvve püüdmä, kaotat viimäte kanagi är.
Rõu — 1 var.
- a₄. Püvve lähad püündmä, kaotad kanagi. Har — 1 var.
- a₅. Püvve lääd püüdma, kaotad kanagi ar.
Rõu — 1 var.
- b₁. Lääd püüvi püüdmä, kaotad kanagi käest.*
* lähed; püüd (Ote), püve (Hls), püvve (Rõu), püvi (Trv); püünme (Hls), püündma (Trv), püüdma (Ote); kautad (Hls), kautad (Trv); kana (Hls, Trv, Ote)
Hls, Trv, Ote, Rõu — 5 var.
- b₂. Lähed püüda püüdeäie, kaotad käest kanagi.
Rl ja Kalevala 88 — 7(1) var.
- b₃. Lähät püve püüdmä, kaotat kanagi käest ärä.*
* lääd (Pst, Rõu), läät (Rõu); püündma; kautad (Pst); är (Rõu)
Pst, Nõo, Rõu — 4(6) var.
- b₄. Lääät püve püündme, kaotet kana kah kätte ära.
Krk — 1 var.
- b₅. Püvve läät püüdmä, kaotat kanagi käest ära.
Rääp, Plv — 2(4) var.
- b₆. Püvve läät püüdmä, kaotat kanagi är käest.
Tt (R.P.) — 1 var.
- b₇. Püvve läät püüdma, kaotat ar kanage käest.
Se — 1 var.
- b₈. Püvve läät püüdmä, kaotat kanagi käest.*
* püüdma (Rõu)
Rõu, Vas v. Se (Prants) — 2 var.
- c. Püüd lähete püüdma, kautate kanagi käest.
Plv — 1 var.
- d. Lääät [— — —] püvve püüdmä, kaotat uma kana.
Lut — 1 var.
- e₁. Kui püvve püündma lähät, sis kautad kanagi.
San — 1 var.

- e₂. Kui lähed püve püüdma, kaotad kanagi.
Rak (õpil.) — 1 var.
- e₃. Kui püvvi püüdmä läät, kaotat kanagi är.
Vas — 1 var.
- f. Kui lääd püvve püüdma, sis kaotat oma kanagi käest.
Vas — 1 var.
- A₄a₁. Püve läät püüdma, kaotat kakenu kanagi ära.
Vas — 1 var.
- a₂. Püvve läät püüdma, kaotat ka kakenu kanagi.
Vas — 1 var.
- b. Püvve lääd püüdmä, kaotat uma kakõnu kanagi.
Se — 1 var.
- c. Lääät püvve püüdma, kaotat kakenu kanagi käest.
Võn — 1 var.
- d. Lääm püve püüdma, kaodam kakenu kana.
LMr 134 — 1 var.
- A₅a. Hakkad püüd püüdma, kaotad kanagi.
Kam (Relli) — 1 var.
- b₁. Hakkat püve püünme, kaotet kana käest ära.
Krk — 1 var.
- b₂. Nakkat püvve püüdma, kaotat kanagi ära käest.
Plv — 1 var.
- A₆a₁. Püvve püvvät, kanagi kaotat.
Vas — 1 var.
- a₂. Püüad püüd, kaotad kana.
Kmpm. Klr 1° 123, Kmpm. Klr 11° 341 — ?(2) var.
- b. Kui püvve püüad, kaotad kanagi.
Kam — 1 var.
- A₇a₁. Kes püvve lätt püüdma, kautas kana.*
* püve (Stein), püüd; läheb (Wied. jj. trükised); kaotas (Se), kautab (Wied., Kündja), kaotab (E, Puus., EKMS)
Stein 28, Wied. 62, Kündja nr. 36 (1883) 431, E 36, Puus. EKGr. 30, EKMS I 83; Vö-Se (Stein), Se — 2(14) var.
- a₂. Kes lähäb püvi püüdma, kaotab kanagi ära.
As (Kuusik) — 1 var.
- a₃. Kes püvekest lää püündme, kaots kana ära.
Krk — 1 var.
- a₄. Kes püüd püünma lääb, kautab alati kana.
Hls — 1 var.
- a₅. Kes püüe püüdma lätt, see kaotab viimade kanagi.
As (Pint) — 1 var.
- b₁. Kes püüd lähäb püüdma, kaotab kanagi käest.
EKMS III 133 — 12(1) var.
- b₂. Kes püüd lähäb püüdma, kaotab kanagi käest ära.*
* kautab (Vlg. Lisal.)
Vlg. Lisal. nr. 19 (1890) 152; Rak — 1 v. 2(7) var.
- b₃. Kes püvve lätt püüdma, kaotas kanagi käest ära.
Ote — 1 var.
- b₄. Kes lätt püvve püüdmä, kaotas kanagi ära käest.
Kam — 1 var.
- c. Kes püvesid püüdma lätt, kaotab kanagi käest ära.
Ote — 1 var.
- A₈. Kes mõtleb püüd püüdma minna, kaotab käest kanagi.
Saa (Söggel) — 1 var.
- A₉a₁. Kes püü püüab, kautab kana.
Vil (R. Kallas v. anon.) — 1(3) var.
- a₂. Kes püüd püüd, kaotas kanagi.
Se (Relli) — 1 var.
- a₃. Kes püvi püüab, kaotab kanagi ära.
Trv — 1 var.
- b. Kes püvve püüd, kaotas kana käest.
Ote — 1 var.
- A₁₀. Mine püüd püüdma, jääd kanastki ilma.
VMr — 1 var.
- A₁₁. Lase kana käest lahti ja mine püüdma, jääd mõlemaist ilma.
TMr — 1 var.
- A₁₂. Ära mingu enne püvve püüdmä, kui kana viil käen ei ole.
Võn — 1 var.
- B. Kui sul kana käes on, siis ära mine parti püüdma, pärast kautad kana käest.
Pal — 1 var.
- C₁. Lääät tetre tapma, kaotat kanagi.
Se (Tammeorg) — 1(2) var.
- C₂. Kes lähäb tedre laskma, kautab püü ära.
Val — 1 var.

- D. Ära mine mõtust püüdma, ehk kautad kana.
SJn — 1(2) var.
- E. Lääd kulli püüdma, kaotad kanagi ära.
Võn — 1 var.
- F. Lääd hanni püüdmä, kaotad kanage.
?Se (Sõrmus) — 1?(1) var.
- G. Püüad patsi, kaotad kannika, püüad püüd, kaotad kana.
E 72, E² 52, EKMS I 83 — 1?(4) var.
- Vt. 3187 J.
- H. Lääd suurt saama ja ausat ahnitsama, kaotad kanagi käest.
Kam — 1(2) var.
- Vt. 10939 J.
- I. Mine püvve püüdmä, levvad karu kate pojage.
Hel — 1 var.
- Vt. 10801 H.
- Vrd. kk: Lätsi püvve püüdma, kaoti kanaki käest ära (Ote).
- Vrd. 9395. Kes kaik püü'ud püüdäb, see kalk näljäd nägeb.
9397. PAREM PÜÜ PEOS KUI KÜMMET
PÖLLU PEAL — ? kuni 2(2) var.
- a. _____
?Plv (Eisen) — 1?(1) var.
- b. Parem üks põldpüü peos kui kümme tükki põllal.
?Rid (Hilemägi) — 1?(1) var.
- Vrd. 13795. Parem varblane peos kui tuvi katusel.
9398. PÜÜDJÄ OKS PUTRO EI SÜÜ —
1 var.
- F. Ilviku seletus: kalapüüdjate kohta.
Se.
9399. EI MAKSA SEDA PÜÜDA, KES ISE
PÜÜDMISEST ELAB — 1 var.
- Trt (R. Viidalepp).
- Vrd. kk: Ära püüa, me ise püüdmisest elame, 'iroonil. ütlus tähenduses: ära mind lolliks tee' (Trt).
9400. KES PÜÜAB, SEE JÕUAB — 1 kuni
6(21) var.
- Aa. _____
Kmpm. EL II⁶ 365 — 1?(2) var.
- b. Kes hoolega püüab, see jõuab.
Kmpm. EL I³ 48, Kmpm. EL II¹⁰ 70 —
1?(11) var.
- c. Kes hoolega püüab, see kaugele jõuab.
Kask-Vaigla-Veski I Ak 59 — 1?(1) var.
- B. Kes püüab, see edasi pääseb.
Muuk-Mihkla II 42 — 1?(1) var.
- Ca. Kes püüab, see saab.
Wied. ESSr 913, EKMS III 475 ja 1088;
?Tin (õpil.) — 1 v. 2(4) var.
- b. Kes südamest püüab, küll see ka
saab.
?Jõh (õpil.) — 1?(1) var.
- D. Kes püüab, see saab; kes loodab, see
kaob.
?Hls (õpil.) — 1?(1) var.
- Vrd. 9066. Kõs pusib, sie suab.
11757. Kes teeb, see jõuab, kes mõõda
teed läheb, see pidagu jõuad.
11180. Kes sõuab, see jõuab.
2163. Kuida inimene püüab, nenda ta saab.
9401. KUI PÜÜAD KÕIGEST VÄEST,
SAAD ÜLE IGAST MÄEST — u.
45(137) var.
- A_{1a1}. Kes püüab kõigest väest, saab üle
igast mäest.
Jung 54, Nurmik III 313, Kmpm. EL III⁷
53 ja IV⁹ 68, Puus. EKGr. 186 ja 190,
Puus. KH III¹² 79, Puus. EÜ I 23. Kirjan-
dusliku päritoluga, autoriks ekslikult peetud
J. Bergmanni (Kmpm. EL IV⁹ 68) või A. Pi-
riki (Nurmik III 313, Kmpm. EL III⁷ 53).
Kirjanduse kaudu tuttavaks saanud, mõnini-
gase sekundaartraditsiooniga, näit.: Kad,
Tin, ?Vig (Prilmets), Kaa, Põl, Pjg (õpil.),
Vil, Vln, Lal (õpil.), Pal, Trm, Trt, Puh,
?Ran (L. Kallas), Urv, Krl, Har — u.
20(65) var.
- a₂. Kes püüab kõigest väest, see saab üle
igast mäest.
Kask-Puusepp-Vaigla 14 — 1?(1) var.
- b₁. _____
Gr. ELr I 76, ENaester. Täht. (1902) 87,
EEdu Kal. (1905) 19, Kmpm. Klr 202 ja
360, Kmpm. Klr I 214, Kmpm. Klr II⁹
179 ja 349, Kmpm. EL II³ 145, Hps. Kod.
Kal. (1908) 3, Huvit. I⁹ 116, Norm. 212,
Vih. (1957) 109, Vih. VER 187; M. J. Eise-
ni mõttesalm (Gr. ELr I 76), autoriks pee-
tud ka A. Piri (Kmpm. väljaanded), oman-
danud rahvasuus mõningase sekun-
daartraditsiooni, näit.: Lüg, Hlj, Kuu, Lal,
Pal, Trt, Võn, Kam, Hel — u. 15(52) var.
Samuti järgmised.

- b₂. Kui püüad kõigest väest, siis saad üle igast mäest.
Puus. Eü I 108; Pal (õpil.) — 12(3) var.
- b₃. Kui sa püüad kõigest väest, saad üle igast mäest.
Kaa, Sjn, Trt — 3(5) var.
- b₄. Kui sa püüad kõigest väest, saad siis üle igast mäest.
Nõo (õpil.) — 1 var.
- b₅. Kui püüad kõigest väest, saad üle kõigest mäest.
Nrv (õpil.) — 1 var.
- b₆. Kui sa püüad kõigest väest, siis saad üle kõigest mäest.
Pal (õpil.) — 1 var.
- b₇. Kui kõigest väest püvvät, saat üle egäst mäest.
?Kam (Tamm) — 12(1) var.
- A₂. Püüa kõigest väest, saad üle igast mäest.
Tln — 1 var.
- Ba₁. Kui püüad kõigest väest, saad üle igast kõrgest mäest.
Kõp — 1 var.
- a₂. Kui sa püüad kõigest väest, siis saad üle kõrgest mäest.
Võn (Hildebrand) — 1(2) var.
- b₁. Kui püüad kõigest väest, saad üle suurest mäest.
?Kam (Relli) — 12(1) var.
- b₂. Ku püvvät kõigest väest, saat üle suu-
röst mäest.
Rõu (Raadla) — 1 var.
- c. Kes püüab kõigest väest, saab üle suurest mäest.
?Kam (Relli) — 12(1) var.
9402. PUUMIES KAKS NÄGEB: KAS
SAAB KALA VAI JÄÄB ILMA —
4 var.
- a. —
Kuu (Kaskjärv) — 1 var.
- b. Kaks püümies näge.*
* nägeb
E. Lilheina seletus: «Püügimehel on kaks asja, kas saab püütavat kala või tuleb püügilt tühjalt tagasi.»
Kuu — 3 var.
9403. KELLE PUUNISES, SELLE LIND —
1(3) var.
- Norm. 98, EKMS I 695; VII (Takk).
Vrd. 9404. Mis, püüs püüab, selle peremees
soab.

9404. MIS PUUS PÜÜAB, SELLE PERE-
MEES SOAB — 10(16) var.
- Aa. —*
* saab (trüklised)
Norm. 98, EKMS I 695; Põl (Toomessalu)
— 1(3) var.
- b. Mis püüs püüab, seda peremees peab.*
* see (Khk, Kär, Jäm)
EKMS I 913; Sa — 6(10) var.
- c. Mis püünises, see peremehe oma.
Põl — 1 var.
- B. Püünise loom on ikka ta peremehe
päralt.
Põl — 1 var.
- *
- C. Mis püüs püüab, on igamehe oma.
Rei — 1 var.
- Vrd. 9403. Kelle püünises, selle lind.
9405. PUONISES LOOMA ÕNNETUS,
PEREMEHE ÖNN — 1 var.
- Põl (Toomessalu).
Vrd. 14733. Ohe õnnetus tuleb tõisele õnneks.
9406. KUI PUÜPOEG JUBA JOUAB
OKSA LENNATA KEVADEL, SIIS
PEAB KÜLVINOU KA VARNA
PANEMA — 2 var.
- A. —
Saa (Langholts) — 1 var.
- B. Kui püüpoig kevade juba oksa lenda-
va, siis pidävä põllumees külvakka
varna riputama.
Saa (P. Kangur) — 1 var.
9407. KES LÄHEB ÄRA RAAGUDE
SEEST, LÄHEB JÄLLE RISU-
HUNNIKU PEALE — 1(8) var.
- a. —
* Helle 337, Wied. 59, Kündja nr. 36
(1883) 431, KAH EKAI 152, E 35 — 1(6)
var.
- *.
*Kes läheb ära raagude seest, läheb jälle risu-
bunni peale aus der Trippe im Schlag-Regen.*
- b. Ära mine raagude eest, satud risu-
hunniku otsa.
E: 64 — 2(2) var.
- Vrd. kk: Ta läheb küll ära raagude seest, aga
ta läheb jälle risuhunniku peale (Will-
mann 73).

9408. PANÕ' SA RAAKSO' AHJU VAI
PANÕ' KULD AHJU, ÜTS IKS ÄR
PALAS — 1 var.

Lut (Voolaine).

9409. EGA RAAMATUS ÜKSI TARKUST
EI OLE — 3 var.

- a1. _____
VMr (V. Lurich) — 1 var.
a2. Ega raamatus üksi ole tarkust.
Trt — 1 var.
b. Kes on jo raamatukesest üksi oma
tarkust kätte saand.
VMr — 1 var.

9410. MIS SURMALAPS RAAMATUGA
VOI PEREPOEG KARJAVITSAGA
TEEB — 1 var.

Vil (Talts).

9411. RAAMAT ON TARKUSE ALLIKAS
— ? kuni 4(8) var.

- a1. _____
Norm. 58, Vih, VER 186, EKMS III 1215;
?Saa (J. Kangur), ?Kam (Relli) — ? kuni
2(6) var.
a2. Raamat — tarkuse allikas.
?Kuu (Kronström) — 1?(1) var.
b. Raamat om tarkuse läte.
?Ote (Kroon) — 1?(1) var.

9412. KUI RAASU RÜPES, SIIS SÖPRU
PALJU — 1 v. 2(2) var.

- a. _____
Hel (Puusepp) — 1 var.
b. Kui raasu rüpes, siis sõprust palju.
EKMS III 1032 — 1?(1) var.
Vrd. 13918. Kui vellel raasu rüpin, om vell vel-
lekene, aga kui vellel kölke kõtun, agane
aogun, pilliruug persen, ei ole vellekest
kunnigin.

9413. EGAÜITS KÄI OMA RADA,
SAADAN KEET OMA PADA — 3—
4(11) var.

A. _____*

* igaüks; käib; keedab (E)
E MVH 6; E 26, E² 104; Trv (J. Kuusk)
— 1(8) var.

- B. Kurat keedab oma pada; elu läheb
oma rada.

L. Briedise (Krij) seletus: «Headus vöi-
dab.»

Krij, Kam (Relli) — 2 var.

- C. Kurat keedab oma pada, mina kõnnin
oma rada.
?Kam (Relli) — 1?(1) var.

9414. KUS RAJA, SEAL RIIUKAJA —
?(4) var.

Kuusik KT 209, Norm, 240, EKMS III 587.

9415. RAGASI PÄÄL ISTUTAS, KASKIST
EI MÖTOLDA — 1 var.

Vas (Jõgeva).

9416. AINULT RAHA ON MEIE AJA
KURAT JA JUMAL — 1?(1) var.

?VII (Leoke).

Vrd. 9474. Raha on rikka jumal.

9417. ANGU UI RAHHA AR' KÕO
KOTIĞA — 1 var.

M. Linna seletus: «Masku ul ülearust hin-
da.»

Se.

9418. EGA RAHAGA MAKSA RAHA
VAHETADA — 1 var.

Lal (Tammepuu).

Vrd. 6900. Muna munaga ei maksa vahetada.

9419. EGA RAHA SULE, SELLAGA
SAA — 1?(1) var.

E MVH 72.

9420. EGA RAHA TASKUS KARJU —
7(10) var.

Aa1. _____
E² 73; Elva (Eisen) — 1(4) var.

- a2. Ega raha taskus ei karju.
Trm (Särg) — 1 var.
b1. Ega raha kellegi taskus karju.
Vän (Peterson) — 1 var.
b2. Ega raha kellegi taskus ei karju.
Mih — 1 var.
c. Ega raha taskus ei röögi.
Saa (Söggel) — 1 var.
B. Ega raha kotis ei kõlisc.
Saa (Söggel) — 1 var.
C. Ega raha ei karju
Hää — 1 var.

9421. EGAS RAHA VÕI PALA OLLA KOTIS, TA PEAB ÄRA JAHTUMA * — 1(3) var.

* palav (trükised)

Norm. 233, EKMS II 24; Koe (Viidebaum).

Vrd. 9422. Egas raha või ära jahtuda.

9422. EGAS RAHA VÕI ÄRA JAHTUDA — 1(2) var.

Norm. 81; Koe (Viidebaum).

Vrd. 9421. Egas raha või pala olla kotis, ta peab ära jahtuma.

9423. ILMA RAHATA EI SAA KIVIGI PÄHE LÜUA — 1?(1) var.

?Trv (Kala).

Vrd. kk: Ta on nii ihnus, et ei anna teisele mitte kivi pääd peksta (Koe).

Vrd. 3556. Enne saad kehva käest kõtutäie süüa, enne kui rikka käest kivi päha lüüva.

9424. KELLEL RAHA, SELLEL RAMU — 1 var.

Khn (S. Saar).

Vrd. 9772. Kel on rinda, sel on rammu.

9425. KELLEL RAHA, SELLEL VÕIMUS — 1 var.

Trm (Särg).

Vrd. 9763. Kel rikkust, tuul võimu.

9426. KEL RAHA, SEE TÖSTETES TOLDA, KEL KOTT, SEE MUIDUGI KOORMA OTSA — 1?(1) var.

?Trv (H. Kallas).

9427. KEL RAHA, SEL SÖBRU — 2 kuni 3(30) var.

a1. — *

* kellel; sellel (Rootsl.); sõpru (enamikus trükistes)

Wied. 52, Kündja nr. 35 (1883) 418, Rootsl. Elut. Kal. (1901) 15, E 33, E² 73, Kmpm. KLr I^o 124, Kmpm. KLr II° 342, Huvit. V Lisa 15, Kask-Puusepp-Vaigla 55, Norm. 243; ?Tt (Kreutzw.) — 1?(21) var.

a2. Kel raha, sel sõbrad.

VMr (V. Lurich) — 1 var.

a3. Kel raha, sel sõber.

Stein 24 — 2(4) var.

b1. Kellel palju raha, sellel palju sõbru.

Saarl. Lisa nr. 8 (1886) 2 — 2(1) var.

b2. Kel palju raha, sel palju sõpru.
Puus. KH III¹² 29, Puus. Eü I 113 — 2(2) var.

c. Kui on raha, on ka sõpru.

Jõh (Mets) — 1 var.

Vrd. Op. sön. 19, 4; Warrantus fadab paljo jõbro; agga kes alw, peab ka ommaft jõbraft lahkuma.

Vrd. 9435. Kus raha, sääl naabrid.

9730. Rikkal mehel on sõpru küll.

9428. KES RAHA HOIAP, SEE ELÄP ILMA HÄDÄTÄ — 1 var.

Ote (Speek).

9429. KIE KÖIK TEHA LASEB RAHA IEST, EI JÕUVA HALJALE OKSALE — 1?(1) var.

?Lüg (Källo).

Vrd. kk: haljale oksale jõudma.

9430. KIK MASSAB RAHA, MIS VÄHÄ NIIDSE PÄÄL SEISAB — 1 var.

Trv (Feldfebel).

Vrd. 10564. Sitt maksab kuo raha.

9431. KUI RAHA LOETAKSE, SIIS MINE VÄLJÄ; KUI TÖÖD TEHAKSE, SIIS TULE LIGI — 5—7(47) var.

Aa1.

* Helle 341, Hupel 110, Poromenski EGr. 198, Gressel (1856) 54, Körber VRMK 37, Körber Uus ABDr 10, Stein 34, Wied. 82, Kündja nr. 40 (1883) 478, KAH EKAI 153, Kmpm. KH 83, Schneider Elusal. Kal. (1905) 29, Muuk-Mihkla III 133, Muuk-Mihkla-Tedre IV 102, Norm. 142 — 1(33) var.

* *Äui rahha loetakse, siis minne välja, kui tööd tehakse, siis tulle liggi, beş Geld jählen muß man weggeben, beş arbeiten nahe sein.*

a2. Kui raha loetakse, mine välja; kui tööd tehakse, tule ligi.

E 43, E² 73; Trv (Pausk) — 1(5) var.

b. Kui tööd tehakse, siis mine ligi; kui raha loetakse, siis mine välja.

Lai — 1 var.

c. Kui raha loetakse, mine välja; kui tööd tehakse, tule sisse.

EKMS III 489 ja IV 176 — 1?(2) var.

d. Kui raha loetakse, mine eemalle; kui tööd tehakse, tule ligi.

Tõn. RP 144 — 1?(1) var.

- e. Kus raha luetakse, sealt mine eemalle;
kus tööd tehakse, sinna astu ligi.
Tõn. Täht. (1911 mai), Tõn. RP: 141 —
? (2) var.
- B. Raha lugejast hoia kaugel, leeva lõi-
kajal hoia lähukes.
Psf — 1 var.
- C. Koh raha loetas, siält pake kavvedehe;
koh situtas, sinnä mine inemba mano.
Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.
- Vt. 13000 B.

9432. KUI RAHA OTS, SIIS ON NÕU
KAH OTS — 1?(1) var.

?Äks (Blaubrik).

9433. KUI RAHA RÄÄGIB, SIIS ON ILM
VAIT — 1?(11) var.

- a1. _____
?Vil (Suurkask) — 1?(2) var.
- a2. Kui raha räägib, on ilm vait.
E 43, E2 73 — ?(6) var.
- a3. Ilm jääb vait, kui raha kõneleb.
Norm. 107 — ?(2) var.
- b. Kus raha avab oma suu, seal seisab
õigus päris vait.
?Vlg (Kriinal) — ?(1) var.

9434. KUS RAHA KÄÜB IES, ON KAIK
TIED LAHTI — 1?(1) var.

?Kuu (Lindström).

Vrd. 9441. Raha ees avanevad kõik ukсед.

9435. KUS RAHA, SÄÄL NAABRID —
1?(2) var.

?Tt (R. Kallas).

Vrd. 7407. Kus naudib, seal naabrid.
9427. Kel raha, sel sõbru.

9436. KÕIK RAHA HOIDMINE EI OLE
RAHA KOGUMINE — 1 var.

* Tt (Kielas).

9437. KÜLL RAHA RAAMATU LUGE,
KÜLL MESI MEELE MÕIST —
1(2) var.

Norm. 135; Krl (P. Einer).

Vrd. 6090. Küll luts loeb, latikas laalab.

9438. KÜLL RAHA ÕIGUST TEEB —
2 var.

- a. _____
M. Mäesalu seletus: «Õeld., kui kaalus või
mõõdus pisut puudu või üle on.»
Hää — 1 var.

- b. Raha teeb õiguse.
Hää — 1 var.

Vrd. 9466. Raha, mis tumm ja keeletu on, teeb
õigeks, mis kõver on.

9439. ON SUL RAHA, ISTU MAHA; POLE
RAHA, KASI ÄRA — ? kuni 3(3) var.

- Aa. _____
Körber VRMK 58 — 1?(1) var.

- b. On sinul raha, siis istu maha, aga kui
ei ole, siis kasi minema.
Uus Tln. Täht. (1878) 64 — 1?(1) var.

- B. On sul raha, siis astu ette; pole sul
raha, seisa ukse kohtas.
Körber VRMK 58 — 1?(1) var.

9440. PAREM RAHA KOTTIS KUI KAUP
KAINDLAS — 1 var.

Koe (Schultz).

9441. RAHA EES AVANEVAD KÕIK
UKSED — 3 v. 4(4) var.

- A. _____
Vil (Kala) — 1 v. 2(2) var.

- B. Hüva nodiga mihel on alande ukсед
lahti.
Rkv (Aug. Krikmann) — 1 var.

- C. Rahamihel onvad keik ukseaugud lah-
ti, vaise mihel puha nee kinni.
Rkv (Aug. Krikmann) — 1 var.

Vrd. 4514. Kuldyvoti võtab kõik ukсед lahti.

9434. Kus raha käüb ies, on kaik tied lahti.

9442. RAHA EES, JÕUD TAGA — ? kuni
2(2) var.

- A. _____
?Vil (Kala) — 1?(1) var.

- B. Raha ees nõrkeneb jõud.
?Vil (Kala) — 1?(1) var.

9443. RAHA EEST SAAB KÕIK —
1 v. 2(3) var.

- Aa. _____
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

- b. Raha eest kõik võip saada.
Valtnr Tõlk 49 — ?(1) var. Vene fraasi
tõlge.

- B. Ku mudu ei saa, küll sis raha eest saab; raha eest võib kas või vanapaganale sarved paha teta.
?Saa (Söggel) — 1?(1) var.

Vrd. kk: Tema teeb vanapaganalegi sarve pähä (Trv).

9444. RAHA EI HAISE — 3 var.

- a. _____
Lüg, Kõp — 2 var.

- b. Ega raha ei haise.
EKMS III 489 — 1 var.
Igapäevases kõnes sageli kasutatav fraas.

Vrd. 7838. Ega oma latse silt ei haisa.

9445. RAHA EI HOIA MEEST, KUI MEES RAHA EI HOIA — 1(2) var.

Trv (Pausk).

9446. RAHA EI KARDA HUNTI EGA RABANDUST, AGA KOORMAT TA EI KANNA — 1?(1) var.

?Amb (Freimann).

9447. RAHA EI OLE LEIB — 1 var.

Hää (Mäesalu).

9448. RAHA EI OLE SUGULANE — 2 var.

- a. _____
Lüg (Källo) — 1 var.

- b. Ega raha pole sugulane.
Hel — 1 var.

Vrd. 11018, eriti L: Suguline om küll oma, aga raha om võõras.

9449. RAHA EI SAA PUU OTSAST LÕIGATA — 7 var.

- Aa. _____
Ote (Kroon) — 1 var.

- b₁. Raha ei olõ puu otsast lõigata.
Räp (Lepson) — 1 var.

- b₂. Ega raha ei ole puu otsast lõigata.
Hls (Söggel) — 1 var.

- b₃. Ega raha puu otsast lõigata olõ õi.
Vas v. Se (Prants) — 1 var.

- b₄. Egas raha ole ei kelgi puu otsast lõiku.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

- c. Ega raha ei ole puu otsast lõiku.
J. Sandra seletus: raha peab hoidma.
Vas v. Se — 1 var.

- B. Ega raha puu otsas kasva, et anna.
Lüg (Källo) — 1 var.

9450. RAHAGA ELA KAS RABA PEAL — 1?(1) var.

?Vig (Eisen).

Vrd. kk: raha kü raba (Lal).

9451. RAHAGA PÄASEB PERGUSTKI VALJA — 1?(1) var.

?Kuu (R. Lilhein).

9452. RAHAGA SAAB KOHTA OSTA, RAHAGA SAAB KOHTUS KOSTA — 3 var.

- Aa. _____
Hls (Tarum) — 1 var.

- b. Raha eest võib kohta osta, raha eest võib kohtus kosta.
HJn — 1 var.

- B. Raha iist saad kohtus kosta.
Krl — 1 var.

Vrd. ul: Raha eest saab hobust osta, / kas sa seda ei tea. / Raha eest saab kohtus kosta, / kas sa seda ei tea (Krk).

9453. RAHA IIST PUHITAS PERSEKI PUHTAS — 1?(1) var.

?Ote (Kroon).

9454. RAHA IIST SAAT KIKE OSTA, ESSÄ-EMMÄ MITTE — 9(15) var.

- A₁a. _____
Hel (Tomp) — 1 var.

- b₁. Raha iest saab muud kõik, aga isa ja ema aga ei saa.
Rak — 1 var.

- b₂. Raha eest saab muud kõik, aga isa ja ema ei saa.
Norm. 170 — 2(2) var.

- b₃. Raha eest saab muid kõiki, aga isa-ema mitte ei saa.
Lal — 1 var.

- A₂a₁. Lõnnas suab kõiki raha iest, isä-ema ei sua.
Khn — 1 var.

- a₂. Linnas saab kõike raha eest, isa-ema ei saa.
Norm. 170 — 2(1) var.

- b. Linnast saab kõike pääle isa-ema.
Nõo — 1 var.
- Ba₁. Kõikõ saat ilmah raha iist, a imä armu ja tsirgupiimä ei saa.
Vas v. Se (Prants) — 1 var.
- a₂. Kõike saad ilmas raha eest, aga ema armu ja linnupiima ei saa.
Norm. 170 — ?(3) var.
- b. Essä-emmä ja tsirgupiima ei saa ilmast, muido saat kõike.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- c. Muido om kõikõ lõüdü', essä, immä olõ_õi õnnõ ja tsirgupiimä.
Se — 1 var.
- d. Essä, immä ja tsirgupiimä ole_ei kost-ki lõüdü.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
9455. RAHA JOOKSEB RAHA JUURE — 3(12) var.
- a. ————*
- * juurde (E, E₂)
Wied. 156, Kündja nr. 49 (1883) 585, E 72, E₂ 73 — 1(8) var.
- b. Raha tulõ raha mano.*
* tuleb; manu (EKMS)
Norm. 230, EKMS III 489; Se (J. Ilvik) — 1(3) var.
- c. Raha lätt rahalõ mano.
Se (Savala) — 1 var.
- Vrd. 9811. Kus rublad ees on, senna veerevad veel rublad juure.
9456. RAHA KADUND — VÄHE KADUND, TERVIS KADUND — PALJU KADUND, AU KADUND — KÕIK KADUND — u. 15(23) var.
- Aa. ————*
- * kadunud (trükised); pailu (Tür)
Norm. 257, EKMS I 212; Tür, Rap v. Mär (Poom) — 2(6) var.
- b₁. Vara kadund — vähe kadund, tervis kadund — palju kadund, au kadund — kõik kadund.*
* vähä (Rap v. Mär)
Mickwitz Kal. (1892) 48; Rap v. Mär (Poom) — 2 var.
- b₂. Vara kaotatud — vähe kaotatud, tervis kaotatud — palju kaotatud, au kaotatud — kõik kaotatud.
Trt (Piir) — 1 var.
- B. Varandus kadund — vähe kadund, aga tervis kadund — kõik kadund.*
* vara; kadunud (trükised)
Norm. 205, EKMS III 1298; Kul (Eenveer) — 1(3) var.
- C₁. Vara kadunud — palju kadunud, au kadunud — kõik kadunud.
Kreutzb. Kal. (1906) 97 — 1?(1) var.
- C₂. Raha kadund — põle kedagi, aga au kadund — kõik igaveste kadund.
Kul — 1 var.
- C₃. Kes varanduse om kaotanu, om veidi kaotanu, ent kes au om kaotanu, om kõik kaotanu.
Trt — 1 var.
- C₄. Raha kaotat või joot ära — jälleki saat, aga kui au kaotat, seda ei saa ämp.
Vas — 1 var.
- D_{1a}. Varandus kadunud — vähe kadunud, au kadunud — palju kadunud, julgus kadunud — kõik kadunud.*
* vara (Kmpm.)
Kmpm. Kirjaseadm. 31; Muh — 1 v. 2(2) var.
- b. Kes on raha kaotanud, on vähe kaotatud, kes au kaotatud, on palju kaotatud, kes julguse kaotanud, see on kõik kaotatud.
Rak — 1 var.
- D₂. Kaotad varanduse, oled veerandi kaotand, kaotad au, oled poole kaotand; kaotad kuraasi, siis oled kõik kaotand.
Üleüld. Tarv. Tähtn. (1911) 11 — ?(1) var.
- E. Raha kadund — vähe kadund, rahu kadund — palju kadund, au kadund — kõik kadund.
Kod — 1 var.
- F. Raha kadund — vähe kadund, sõber kadund — palju kadund, au kadund — kõik kadund.
?Ote (õpil.) — 1?(1) var.
- G. Raha kadunud, on vähe kadunud, kalim kadunud, on palju kadunud, lootus kadunud — puha kadunud.
Hls — 1 var.
- Vrd. Sannumetoja IV (1851) 159: Raha kadund — palju kadund, au kadund — enam kadund, jumal kadund — keik kadund.
Sannumetoja IV (1851) 23: Au ära, hea nime ära, rahu südamest ära.
- Vrd. ka Gr. SKÖ I 60 (saksa k.).
9457. RAHAKURAT ON KÄNGE — 1 var.
Rap v. Mär (Poom).

9458. RAHA KÄEH OM SUUREMB VOIT
KU MEHE KÄEH — 1?(1) var.

?Vas v. Se (Sandra).

9459. RAHAL EI OLE SILMI PÄÄS —
10(21) var.

Aa₁. —————*

* peas (E, Jänes-Parlo)

E 72, E² 73, Jänes-Parlo 11, Puus. Eü 1 25;
Trm (Sild) — 1(7) var.

a₂. Ei rahal ole silmi pääs.

Lüg — 1 var.

a₃. Ega rahal silmi peas ole.

Pal — 1 var.

b₁. Ega rahal silmi olõ_õi, kui hinnel
olõ_õi.

Vas v. Se (Prants) — 1 var.

b₂. Ega rahal silmi ei ole, kui enesel ei
ole.

E² 73 — ?(3) var.

b₃. Rahal olõ_õi silmi, ku hindäl olõ_õi.
M. Linna seletus: ära maksa asjast seda,
mis esialgu küsitakse.

Se — 1 var.

b₄. Rahal ei ole silmi, kui endal ei ole.
Norm. 142, EKMS III 489 — ?(3) var.

b₅. Ega rahal ole_ei silmi, kui hental ei
ole.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

b₆. Ega rahal silmi pias õle, kui endal ei
õle.

Trm (Särg) — 1 var.

c. Ögas rahal olõ_õi silmi kui hindäl.

Se (M. Linna) — 1 var.

B. Ega rahal silmi ei ole, inimesel on
silmad.

Lai — 1 var.

C. Ega rahal silmi pole, kelle tasku ta
läheb.

J. Oõveli seletus: asja kohta, mille eest on
rohkem makstud, kui see väärt on.

Tõs — 1 var.

9460. RAHALLA SAA JA HEVUSELLA
PÄÄSE, MUT LEHMÄLLÄ EI SAA
MIDÄ — 2 var.

a. —————

Kuu (R. Lilhein) — 1 var.

b. Rahaga saab ja hobusega peaseb, aga
lehmaga ei tule midagi.

Kuu (S. Lilhein) — 1 var.

9461. RAHAL OLO_ÖI' MIILT PÄÄH —
1 var.

Se (Savala).

Vrd. 532. Ega eläjäl miilt pään ei ole.

9462. RAHAL ON RATTAD ALL — 2 var.

A.

M. Mäesalu seletus: «Raha kulub kerges-
ti.»

Hää — 1 var.

B. Rahal on jalad all.

Saa (Sõggel) — 1 var.

Vrd. 9477. Raha paneb rattad käima.

9463. RAHA LÄTT ÖKS RABASUUHHO
— 1 var.

V. Pino seletus: kui raha on, osta selle
eest midagi suuremat, muldu kulub raha nii
ära, et ei näegi teda.

Se.

9464. RAHA MAKSAB IGAL POOL —
1 var.

Saa (Sõggel).

9465. RAHA MAKSAB LAULMINE,
KULDA SUU KULUTAMINE — ?(1)
var.

E MVH 12.

Vrd. r1 «Laulikule palka»: Raha küll maksab
laulemine, / laulemine, luulemine, / kulda
suu kulutamine (ERIA I:1 nr. 281).

Vrd. 5593. Ei laulik laula rahata ega päästa
keelt kilingita.

9466. RAHA, MIS TUMM JA KEELETU
ON, TEEB ÖIGEKS, MIS KÖVER
ON — 1?(1) var.

Gressel (1874) 64.

Vrd. 9438. Küll raha õigust teeb.

9467. RAHA MULLA SISSE PANDA ON
PAREMP KU TASKUN HOIDA —
1 var.

S. Tanningu seletus: talu ostmise kohta.
Hel.

9468. RAHA MURRAB RAUDA — 1(11)
var.

Wied. 156, Kündja nr. 49 (1883) 585, Kmpm.
KH² 73, E 72, E² 73, EKMS III 489; Kaa
(I. Kallas).

Vrd. 974. Hea sõna murrab ka rauda.

9469. RAHA ON HEA SULANE, AGA PAHA PEREMEES — ? kuni 2(34) var.

a. —————*

* hää (Nurmik, Puus.; Vln), hää (Kuu); peremlis (Vln), peremies (Kuu); kuld (Nurmik)

Körber VRMK 46, E 72, Kmpm. EL III¹ 89, Kmpm. EL IV⁹ 104, Nurmik IV 305, Puus. EKGr. 131 ja 209, Puus. KH II¹¹ 102, Puus. EII 1 109, Puus. KKH I⁷ 51, Norm. 142, EKMS III 489; ?Kuu (Kaskjärv), ?Vln (Ratas) — ? kuni 2(32) var. Käsikirjalised teisedid esinevad parimal juhul üksnes kirjandusest lähtunud sekundaartraditsioonis. Körberi tekst esineb prantsuse vana sõnade peatükis.

b. Raha hea sulane, aga paha peremees. E MVH 24, E² 73 — ?(2) var.

Vrd. 12174. Tuli ja vesi on head sulased, aga pahad peremehed.

9470. RAHA ON HINGE VARAS — 4—7(15) var.

Aa. —————

Wied. 156, Kündja nr. 49 (1883) 585, E 72, E² 73, Reiman EK I 275; ?Mih (Piile), ?Rõn (Kaupmees) — 1—3(8) var.

b. Raha hinge varas.

Wied. 156, Kündja nr. 49 (1883) 585; Mih (Sakson) — 1 v. 2(3) var.

B. Kuld on hinge varas.

Wied. 88, Kündja nr. 41 (1883) 491 — 1(3) var.

C. Raha on hinge vaenlane.

Hää (Mäesalu) — 1 var.

Vrd. 9504. Raharikkus — hinge hukkus.

9471. RAHA OM HUA MIIS MINEMÄ — 2 var.

Se.

Vrd. 97. Aig um hää miis minema.

9472. RAHA ON MAAILMA ESAND* — 1?(3) var.

* isand (trüksised)

Norm. 142, EKMS III 489; ?TMr (Siil).

9473. RAHA ON RAHVA ÕIGUS — 1 var.

Äks (Sepp).

Vrd. 9484. Raha rahva hää.

9474. RAHA ON RIKKA JUMAL — 2—4(4) var.

Aa. —————

Rap v. Mär (Poom), Trt (Eisen) — 2 var.

b. Raha on rikka mehe jummal ja kõik. ?Ran (L. Kallas) — 1?(1) var.

B. Raha on rikka jumal, uni vaese vöö-raspidu.

Kask-Vaigla-Veski Lõ² 22 — 1?(1) var.

Vrd. 4808. Mõnel kött kuningas, raha jummal. 9416. Ainult raha on meie aja kurat ja jumal.

9475. RAHA ON TULI TULEMA, AGA VESI MINEMA — u. 25(47) var.

Aa. —————*

* tulemas — minemas (trüksised; Hlj, MMg) Norm. 141, EKMS III 489; Hlj, VMr (Mastberg), Koe, Kuu, Rap v. Mär (Poom), Vig (Väli), ?MMg (Tenter) — 7(13) var.

a₂. Raha on ikka tuli tulema, aga vesi minema.

Kse — 1 var.

a₃. Raha on tuli tulema ja vesi minema.*

* tulemas — minemas (~ menemas) (Nrv, Kuu)

Puus. EKGr. 174; Nrv, Kuu, Rap v. Mär (Poom), Pöi, Ksi — 5(9) var.

a₄. Raha on tuli tulema, vesi minema.*

* tulemas (TMr)

Rap v. Mär (Poom), Hel, Lai, TMr — 4 var.

a₅. Küll see raha on aga tuli tulema, vesi minema.

Kuu — 1 var.

a₆. Raha tuli tulema ja vesi minema.

E 72, E² 73 — ?(2) var.

a₇. Raha on kui tuli tulema ja vesi minema.

?Vig (Aitsam) — 1?(1) var.

b. Raha vesi minema, tuli tulema.

Tln (J. Reimann) — 1 var.

Ba₁. Tuli tulema, vesi minema.*

* tulemas — minemas (Tür, Lai), tuleman — mineman (Kod)

P. Tammepeuu ja J. Rimmelga seletus (Lai): raha kohta.

Tür, Kul, Lai, Kod — 5(6) var.

a₂. Tuli tulema ja vesi minema.

Kuu — 1 var.

b. Tuleb kui tuli ja läheb kui vesi.

T. Wiedemanni seletus: «Oeld. raha kohta.»

Kos — 1 var.

C. Kui tuli tulemas, siis vesi minemas.
Vru (R. Kallas) v. Tt (anon.) — 1(3) var.

D. Raha on kui vesi, tuleb ja läheb.
?Lüg (Källo) — 12(1) var.

E. Raha on kibe tulemas, aga libe mine-
mas.
?Lüg (Källo) — 12(1) var.

F. Raha nenda käest kulub, kui tuli usin
tulema, vesi ära minema.
Wied. 254, Kündja nr. 9 (1884) 106 — 1(2)
var.

Vrd. kk: Tuli on ta tulemas, aga vesi on ta
minemas 'varanduse kohta' (TMr).

Vrd. 12164. Tuli on usin tulema, vesi väle va-
juma, raha kõrme kuluma.

9476. RAHA ON ÜMMARGUINE — 1 var.
Hlj (Leetberg).

9477. RAHA PANEB RATTAD KÄIMA —
u. 85(160) var.

Aa₁. —*
* käümä (Kuu), käüma (Ote, Se), käimä
(Kod, Puh); pand (Ote, Se); ratta (Ote,
Se)
Tõn. Täht. (1909 nov.), Kmpm. Klr I^o
123, Kmpm. Klr II° 341, Nurmik III 95, E^o
73, Huvit. V Lisa 16, Norm. 142, EKMS III
489; Vi, Amb, Ann, Ha, Rap v. Mär
(Poom), Juu v. Vän (Virkus), Rel, Pöi, Krk,
Vil, Sjn, TaP, Puh, Ote, Krl, Se — u.
35(64) var.

a₂. Raha paneb kõik rattad käima.*
* panõp (Kam), pand (Se); kalk (Kuu),
keik (Hls); ratta (Hls, Kam, Se); käümä
(Kuu), käuma (Se), käimä (Kam)
Tõn. Trt. Täht. (1885) 50, Tõn. RP 229;
Rak, VMr (Mastberg), Kuu, Rap v. Mär
(Poom), LNg, Pöi, Päl, Trv, Vil, Sjn, Pjl,
Pal, Kam, Se — u. 20(31) var.

b₁. Raha ajab rattad käima.*
* a'ab (Trv, Ksi), a'a; käimä (San)
Reinhold Kal. (1909) 33, E 72, E^o 73,
Huvit. II 215, Puus. KH II° 74, Puus. KA
III—IV° 125, Puus. KA V—VI (1939) 23, 88
ja 124, Raud VMJ 218, Muuk-Mihkla I 95,
EKMS III 489; ?Amb v. JMd (õpil.), Pde,
Kuu, Pöi, Trv, Ksi, San — 6 v. 7(30) var.

b₂. Raha ajab kõik rattad käima.*
* a'a (Hel, Trv), aab (Vil, Plt, Trm),
aasõ (Se); kik (Hel, Trv); ratta (Hel, Trv,
Se); käümä (Se), käimä (Hel, Trv)
Jäm, Vil, Plt, Trm, Rõu, Se — 9(11) var.

b₃. Küll raha kõik rattad käima ajab.
Tõs — 1 var.

b₄. Raha aeab kõik rattad ilmas käima.
Vil (Toss) — 1 var.

c. Raha saa kõik ratta käümä.
Räp — 1 var.

Ba₁. Raha paneb rattad jooksma.
Kmpm. KH 66, Kmpm. Klr 369 ja Kmpm.
Klr II° 358 — 12(3) var.

a₂. Raha paneb kõik rattad jooksma.
Tür — 1 var.

b₁. Raha ajab rattad jooksma.*
* ratta (Trv)
Wied. 156, Kündja nr. 49 (1883) 585, Kmpm.
Klr II° 349; Kaa, Trv, Vil, ?Pil (T. Saks)
— u. 5(12) var.

b₂. Raha aeab kõik rattad jooksma.
Sjn — 1 var.

C. Raha ajab rattad liikuma.
Krk — 1 var.

D. Raha paneb rattad käima, vesi veski
veerema.
Tt (S. Veske) — 1 var.

E. Raha paneb rattad käima ja teeb mitu
imet ilmas.
Wolde ÖkÖ 14 — 12(1) var.

F. Raha aja rattadki käimä, siis muud
veel ei munsterda.
Lüg — 1 var.

Vrd. ul «Raha paneb rattad käima» (näit. RKM
II 156, 108/9 (1) < Tor).

Vrd. 228. Ajaradas kiert itse ilma rahata.
9462. Rahal on rattad all.

9478. RAHA PEAB KÄIMA ÜHEST
KÄEST TOISE KÄTTE — 1 var.

Krk (Sarv).

Vrd. mng «Taalrimäng»: See taaler peab käima
ühe käest teise kätte (JJn).

9479. RAHA PEAB TASKUN OLEME,
MUIDU EI LÄÄ SIGA TEE PÄÄLT
KORVA — 1 var.

Krk (Sarv).

Vrd. 4365. Kopikas peab taskus olema, muidu
koerad kusevad peale.

9480. RAHA PIMESTAB SEADUSE
SILMA — 1 v. 2(2) var.

Vil (Kala).

Vrd. 4490. Kuld katt kuninga silmäl.

9481. RAHA PIST, RAHA PÄST — 1 var.

San (Päss).

Vrd. 11132. Sõna pistab, sõna peastab.

9482. RAHA PUNGAH, MIILGI PÄÄH — 1 var.

Se (Savala).

Vrd. 6659. Miis käeh, ne mill'ge pääh.

9483. RAHA PÕLE INIMEST SAAND, INIME ON RAHA SAAND — 9 v. 10(10) var.

Aa₁.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

a₂. Ega raha ole inimest saand, inime ikka raha saand.

E. Poomi seletus: «Oeld. sellele, kes raha ei taha välja anda, vaid vaevab ennast ennem tööga.»

Rap v. Mär — 1 var.

b₁. Inimene on raha saanud, aga mitte raha inimese.

Lai — 1 var.

b₂. Inimene on raha saanud, ega raha pole inimest saanud.

Krk — 1 var.

Ba₁. Ega raha ole mind saand, mina olen raha saand.*

* egas: pole (Vän)

Kuu, Vän — 2 var.

a₂. Ega raha minu õle saand, mina õlen raha saand.

A. Källo seletus: «Pillaja vastus noomijale.»

Lüg — 1 v. 2(2) var.

b. Mina olen raha saanu, aga raha ei ole mitte minnu saanu.

Rön — 1 var.

C. Raha ei teeni miist, vaid miis teenib raha.

Pal (M. Uus) — 1 var.

Red. B kasutus võib olla kõnekäänuline.

Vrd. 9491. Raha teenib meest, aga mees ei või raha teenida.

6588. Mees on kuue saanud, ega kuub ei ole meest saanud.

9484. RAHA RAHVA HÄÄL — 1 var.

Rap v. Mär (Poom).

Vrd. 9473. Raha on rahva õigus.

9485. RAHA RASKE SAADA — 3 v. 4(4) var.

A.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

B. Rahha om rassõ saia, kulda kerge kor'ada.

Se — 1 var.

C. Raha om rassõ saia, a kergehe lätt. Se — 1 var.

D. Raha on kõik ilm täis, raske teda kinni püüda.

?TMr (Siil) — 1?(1) var.

Vrd. 9489. Rahata on raske elada.

9492, eriti näit. Db₁: Raha teenida ei ole raske, raske on aga raha holda.

9486. RAHA SIGITAB VARGAID — 2 v. 3(3) var.

A.

Jõh (õpil.), Lüg (Källo) — 2 var.

B. Raha tekitab röövleid.

?Khn (Teder) — 1?(1) var.

9487. RAHATA EI SAA KUHUGI MINNA — 1?(1) var.

?Lüg (Källo).

9488. RAHA TAHAB TARKA MEESTA — 1?(1) var.

?Vil (Suurkask).

9489. RAHATA ON RASKE ELADA — ? kuni 2(2) var.

A.

Lindenberg HL Kal. (1887) 39 — 1?(1) var.

B. Rahata raske elada, varata vaba olla.

?TMr (Siil) — 1?(1) var.

Vrd. 9485. Raha raske saada.

9490. RAHA TEEB PIMEDAKS, KURDIKS, KEELETUKS — 1 var.

E. Poomi seletus: «Altkäemaksu võtjate kohta.»

Rap v. Mär.

Vrd. 14026. Viha teeb inimese pimedaks.

9491. RAHA TEENIB MEEST, AGA MEES EI VOI RAHA TEENIDA — 2(7) var.

A.

Wied. 156, Kündja nr. 49 (1883) 585, E 72, E² 73, EKMS III 489 — 1(6) var.

- B. Raha on mehe päralt, aga mitte mees raha päralt.
Krj (Mägi) — 1 var.
- Vrd. 9483. Raha põle inimest saand, inime on raha saand.
9492. RAHA TEENIDA POLE KUNST, AGA RAHA HOIDA ON KUNST — u. 15(29) var.
- Aa₁. —
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- a₂. Raha tienmine mte põlõ kun'ts, aga hoidmine ond k[u]n'ts.
Khn — 1 var.
- b. Raha saada pole kunts, aga raha hoida on kunts.
lis (Pino) — 1 var.
- c. Raha hoidmine on suurem kunst kui raha teenimine.
Pöder Kaupl. Kal. (1901) lk-ta — 1 var.
- d. Raha saamine ei ole kunts, aga raha väljaandmine on kunts.
Trm — 1 var.
- e. Kunst on raha teenida, veel suurem kunst oo raha hoida.
Pär — 1 var.
- B. Raha väljaandmine on niisama suur kunst kui sissevõtmine.
Sirvil. (1899) 50 — 1 var.
- C. Raha on sitt teenida, aga kunts on teda hoida.
sitt = kerge
Trm — 1 var.
- Da. Raha teenida on kergem kui raha hoida ja õigel viisil pruukida.
Wied. 156, Kurrik SO 23, Kündja nr. 49 (1883) 555 — 1(4) var.
- b₁. Raha teenida ei ole raske, raske on aga raha hoida.
E 72 — 1 var.
- b₂. Raha teenida ei ole raske, raske aga raha hoida.
E² 73 — ?(3) var.
- b₃. Raha teenida ei ole raske, raske on raha hoida.
Puus. KH 111¹² 49, Puus. Eü 1 115 — ?(3) var.
- c. Kerge on raha teenida, aga raske teda hoida.
Jäm — 1 var.
- d. Raha tiini om kerge, aga välläandmine raske.
Ote (Kroon) — 1 var.
- E. Varandust koguda on kergem kui seda alaf hoida.
Tõn. Täht. (1909 juuni, 1910 veebr., 1911 juuli) — ?(3) var.
- Fa. Igaüks oskab raha teenida, aga ei oska hoida.
Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.
- b. Raha mõistab iga loll teenida, aga raha hoida ümber käia kõik targad ei mõistagi.
Vän — 1 var.
- Ga. Raha himmusta mõistvad keik, aga raha hoida mitte.
?Sa (anon.) — 1(2) var.
- b. Raha himusta ep ole raske, vaid raha hoida.
?Sa (R. Kallas) — 1(1) var.
- Vrd. 9485. Raha raske saada.
9493. RAHA TOOB RAHA SISSE — 5 v. 6(10) var.
- Aa. —
Kaa (Tõll) — 1(2) var.
- b. Raha toob rahale raha otsa.
Norm. 142, EKMS III 459; TMr (Siil) — 1(3) var.
- Ba. Raha kasvatab raha.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- b. Raha teenib raha.
Lai (Tammepuu) — 1 var.
- c. Raha tieb raha.
?Lüg (Källo) — 1(2) var.
- d. Rahaga raha saab.
Tür — 1 var.
9494. RAHA TULEB, RAHA LÄHEB — 2 var.
- A. —
Lüg (Källo) — 1 var.
- B. Raha saab ja raha läheb.
Jür (R. Põldmäe) — 1 var.
- Vrd. 9812. Lase rubla minna, siis on ruumi teisel tulla.
9495. SUUR RAHA PÄRIB HINGE — 1 var.
- Jäm (Kuldsaar).
- Vrd. 9504. Raharikkus — hinge hukkus.
12422. Ega tüe hinge pärl, hingamine hinge pärib.

9496. **TOO EI OLE RAHA, MIS PAKUTAS; TOO OM RAHA, MIS KÄTTE ANDAS** — 1(2) var.

Vas v. Se (Sandra).

9497. **UMA RAHA IIST OLED EGÄL PUUL HÄÄ** — ? kuni 2(2) var.

A. —
? Ote (Kroon) — 1?(1) var.

B. On sul raha, siis oled sa mees.
? Vig (Lemmerkänd) — 1?(1) var.

9498. **ÄI RAHA SÜNNI SÜÜA, KUI VILJA POLE MUUA** — 7(9) var.

A. —
Käi — 1 var.

B. Ei kuld sünni süüa, kui vilja pole müüa.
Norm. 83, EKMS III 376; Kuu — 1(3) var.

Ca. Ega raha sünni süüa.
Trv — 1 var.

b. Ega raha süüa sünni.
Tt (Ruhs?) — 1 var.

D. Raha ei kõlba süüa, raha on omaks otstarbeks.
Jõh — 1 var.

E. Ega raha kõlba pada panna.
Lüg (Källo) — 1 var.

F. Rahha süüüi tsigagi.
Se (Savala) — 1 var.

Vrd. 3940. Kui kibi sedasi süüa sünniks, nagu vesi juua sünnib, mis siis viga oleks elada.

9499. **ÜLE RAHA PÖLE ÜKSKI ASI** — 1 var.

Trm (Särg).

9500. **RAHAHNUS ON KÕIGE KURJA JUUR** — u. 5(13) var.

Aa. —
E 72, E² 73, Norm. 235, EKMS I 83; Kuu, Rap v. Mär (Poom) — 3(10) var. Üleskirjutused kõik hilised.

b. Ahnus on keige kurjuse juur.
* Sannumetoja V (1856) 119 — 1?(1) var.

c. Ahnus om kurja juur.
Vas — 1 var.

B. Raha om kige kurja juur.
Krk — 1 var.

Vrd. 1. Tim. 6,10: Seft rahha-ahnus on keikide kurja asjade juur, mis monningad on

püüdnud, ja usufst ärra ekfinud, ja on isfeennast palju walloga läbbipistnud. Korduvalt tsiteeritud trükistes, näit.: Kõrber VRMK 53, ER Kal. (1882 dets., 1883 okt., 1886 juuni, 1891 dets. ja 1892 okt.), Mickwitz Kal. (1892) 63, Risti R Kal. (1902, 1908, 1909, 1911, 1912, 1914, 1916) lk-ta, Risttir. Püh. Kal. (1908 juuni, 1909 okt., 1912 dets., 1914—1916 okt.) jm.

Vrd. 5393. Hoidke laiskusest, laiskus oo kõige kurja juur.
14024. Viha on kurja juur.

9501. **RAHAKOTT ON RIKKA SÜDA** — 2 var.

A. —
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

B. Raha rikka süda.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

Vrd. 9749. Rikka süda on raha külges kinni nagu raudnael kibi sees.

9502. **ÄRA ANNA MITTE OMA RAHAKOTTI TEISE KÄTTE HOIDA** — 2(4) var.

A. —
Pha? (anon.) — 1(3) var.

B. Naist, jalgratast ja rahakotti ei laenatud testetele.
VLk — 1 var.

Vt. 12363 G.

9503. **RAHALUGEMISE JUURES EI OLE KUBJAST VAJA** — 1 var.

Lüg (Källo).

Vrd. 11228. Ega sõõmal kubjast ole.

9504. **RAHARIKKUS — HINGE HUKKUS** — u. 40(51) var.

Aa₁. —*

* henge (Hää, Hls, Krk, Hel, Puh, Urv); hukatus (Lai)
Wied. 156, Kündja nr. 49 (1883) 585, Kas. Talur. Kal. (1881) 39, EKMS III 489; Hää, Saa, PÄL, VIL, SJN, TaP, Puh, Ote, Vö, Se, As (Kuusik) — u. 25(35) var.

a₂. Raharikkus on hinge hukkus.*

* hukatus (Juu v. Vän)
Juu v. Vän (Virkus), Ran (L. Kallas), Se — 3 var.

b. Suur raharikkus on hinge hukkus.
Vön — 1 var.

- B. Rikkus hinge hukkus.
Kmpm. KH 32 — 1?(3) var.
- C. Suur rikkus ajab inimest hukka.
Ris (Holts) — 1 var.
- D. Raha — hinge hukka.
Se — 1 var.
- Ea. Rahaahnus — hinge hukkus.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- b. Rahaahnus om hinge hukkus.
?Räp (Lepson) — 1?(1) var.
- Fa. Raha ajab hinge hukka.*
* aja (Se)
Kaa, Kam v. Se (Relli), Se — 3 var.
- b. Suur raha aja hinge hukka.
Kam (Relli) — 1 var.
- c. Raha vidä hinge hukka.
Kam (Relli) — 1 var.
- Vrd. Schneider VKM 60: See suurem õnn sul näikse raharikkus, / mis ometi on sinu hinge hukkus.
- Vrd. ri «El rikast rahasse panda»: Maha jääb ilmarikkus, / ilmarikkus, henge hukkus (ERIA II:2 nr. 2604).
- Vrd. 9506. Raharikkus on hinge uhkus.
9495. Suur raha pärib hinge.
9470. Raha on hinge varas.
9505. RAHARIKKUS JA RIISTA PIKKUS — SEE ON NOORTE MEESTE UHKUS — 2 var.
- a. _____
Kul (Samet) — 1 var.
- b. Raharikkus, t... pikkus on nooremehe uhkus.
Lai (Tammepuu) — 1 var.
- Vrd. 7293. Naise rikkus ja t... pikkus on üks.
9506. RAHARIKKUS ON HINGE UHKUS — 2 var.
- a. _____
Plt (Luu) — 1 var.
- b. Raha, rikkus — hinge uhkus.
Pal (Karma) — 1 var.
- Vrd. 9504. Raharikkus — hinge hukkus.
9507. RAGE ÄI JÄÄ METTE TALVE POHAKS — 1 var.
- rage = rahe
Khk (Teär).

9508. EGA ENNE RAHU OLE, KUI KAKS KÄTT RINNAL — 4 var.
- a. _____
Trt (Rehberg) — 1 var.
- b₁. Ei enne saa rahu, kui kats kätt rinna pääl.
As (Pint) — 1 var.
- b₂. Ei saa enne rahu, kui kaks kätt rinde peal.
Pal — 1 var.
- c. Ega enne rahu ei saa, kui käed risti rinna pääl.
Hls — 1 var.
- Vrd. kk: Ei mina saa enne rahu, kui kaks kätt risti rinna pääl on (Kuu).
- Vrd. 12427. Ei tõe enne lõpe, kui kaks kätt rinde peale saab.
9509. KELLEL RAHU, SELLEL ROEMU, KEL POLE RAHU, SEL POLE ROEMU — 1 var.
- Kuu (Einstruck).
9510. KES RAHU RIKUB, PEAB NAHA EHK RAHA ANDMA — 1?(6) var.
- a. _____
Wied. 63, Kündja nr. 37 (1883) 442; ?Ti (Kreutzw.) — 1?(4) var.
- b. Kes rahu rikub, peab raha ehk rahu andma.
Stein 27 — 1?(2) var.
- Vrd. kk: Küll tasotus iks piät saama, kas raha val nahaga (Kan).
- Vrd. 8153. Otsi rahu, ei mitte raha taga.
9680. Rikas maksab rahaga, vaene maksab nahaga.
9511. KES TAHAB SAADA HEAD RAHU, SEE KUULGU, NÄHKU JA OLGU VAIT — 1?(3) var.
- Körber VRMK 64.
- Vrd. 10486. Silm võib paelu näha, kõrv võib paelu kuulda, aga suu ei pia paelu reaktima.
9512. KUS RAHU KASUB, SEALT RIID KAUB — 1(4) var.
- Pha? (anon.).
9513. PAREMB RAHU KITSAN MAJAN KUI SUUR HABU LAJAN RAJAN — 1?(1) var.
- ?Vas v. Se (Sandra).

9514. PAREM RAHU PISKUGA KUI
SUUR VARA TULIGA — 2 v. 3(3)
var.

A.

?Vig (Priimets) — 1?(1) var.

B₁. Parem pisut hüvägä kui nuumhärj
tülīgä.

Kod — 1 var.

B₂. Parem pisut heaga kui nuumhärj
kurjaga.

Lai — 1 var.

Vt. 8969 K₁–K₂.

9515. RAHUGA SÖÖDAKS NUUMHÄRG
ÄRA, PURELDES MITTE POOLT
MUNAGI — 3 var.

Aa.

M. Mäesalu seletus: «Rahuliku meelega
tehakse üheskoos suured tööd valmis.»

Hää — 1 var.

b. Rahuga süvvas ar nuumhärj, purel-
des ei saa puult munnagi.

Vas (Jakobson) — 1 var.

B. Hää! meele! süvvas nuumhärj ärä,
tülīgä ei saa puult munnagi süvvä.
Võn — 1 var.

Vrd. 8969. Parem pool muna heaga kui nuum-
härj pahaga.

9516. RAHU KOSUTAB, VAEN KAOTAB
— u. 50(230) var.

Aa₁. *

* vain (Marpurg; Rõu); kautab (Helle,
Hupel, Neus, Poromenski, Jannau, Körber,
CRJ, Malm, Stein, Wied., Kurrik, Kündja,
KK ABDr, Gr. ELr I, Kangur, ABDr (1889,
1891, 1892), Vig. Lisal., Laakm., Tõn.; Vi,
Ha, Vig, Kär, Kaa, VII, Vän, Hls, Pst, VII,
SJn, MMg, Trt, Plv, Vas)

* Helle 352, Hupel 115, Marpur 72, Neus
237, Poromenski EGr. 213, Jannau Lüh.
Kram. 127, Körber VRMK 38, Körber KR I
45, CRJ UAr 28 ja 33, CRJ Klr I 84, Malm
2, Stein 54, Wied. 156, Lüdimois UAr (1880)
22, Kurrik 6, Kündja nr. 49 (1883) 585,
Elner Lüh. EKÖ 67, Kk ABDr (1887) 26, Gr.

* ELr I 70, Gr. LLr I 29, Kangur ABDr
(1891) 25, Ilmjärv Uus ABDr (1888) 18 ja
40, ABDr (1889) 29 ja (1891) 25 ja (1892)
35, Vig. Lisal. nr. 17 (1890) 136, Laakm.
ER Kas. Kal. (1894) 46, KAH EKAl 157,
Sööt Pa (1898) 6, Sander I 68, Kmpm. KH
64 ja 75, Kmpm. Kirjaseadm. 35, Kmpm.
KÖ 44, Kmpm. Klr 79 ja 372, Kmpm. Klr

II⁶ 359, Kmpm. EL II⁶ 22, Kmpm. EL III¹⁹
234, Uus As Kal. (1903) 19, Kodu Kal. (1906)
lk-ta, Jung 76, Tõn. Täht. (1909 jaan., 1910
dets., 1911 mai), Tõn. RP 231, E 50, E² 72,
Nurmik II 59, Huvit. I² 47, Huvit. II 146,
Huvit. V Lisa 16, Loorits VrP 65, Muuk-
Mihkla I 86, Jänes-Parlo 110, Parijõgi-
Relal-Vaigla V 64, Norm. 129, EKMS III
492, 587 ja IV 294; Vi, Koe, Ha, Rap v.
Mär (Poom), Juu v. Vän (Virkus), Lä, Sa,
Vän, Hls, VII, ?SJn (Raid), VI (Kuuben),
Ksi, Trm, MMg (Puus), Trt, ?Ran (L. Kal-
las), Rõu (Thom), Plv (Hulk), Vö-Se
(Stein) — u. 40(200) var.

*

**Rahho kosutab, vaen kaotab, Friede erndet,
Unfriede verjert.**

a₂. Rahu kosutab ja vaen kaotab.
Lai — 1 var.

a₃. Rahu kosutab ja vain kaotas.
Räp — 1 var.

a₄. Rahu kosutab, aga vaen kaotab.
Trv — 1 var.

b. Vaen kaotab, rahu kosutab.
Juu v. Vän (Virkus), Pil — 2 var.

B. Rahu kosutab, vain vaivab.
Puh — 1 var.

Ca. Rahu kosutab, tüli kautab.*

* kautab (Lai)

Lindf. (1856) 56, Wied. 156, Kündja nr. 49
(1883) 585; Lai (Tammepuu) — 2(4) var.

b. Tüli kautab, rahu kasvatab.
Sannumetoja IV (1851) 218 — 1?(1) var.

D. Rahu kosutab, riid kaotab.*

* kautab (Tõn.)

Tõn. LPr 13; Pst (Raudsep) — 1 v. 2(4)
var.

E. Rahu kosutab, riid kahandab.
Tõn. LLr 70 — 1?(1) var.

*

F. Rahu kasvatab, vaen kahandab.
Lai (Tammepuu) — 1 var.

Ga. Rahu kasvatab, tüli kautab.*

* kautab (E)

Wied. 156, Kündja nr. 49 (1883) 585, E 72,
E² 50, Jänes-Parlo 163 — 1(6) var.

b. Tüli kautab, rahu kasvatab.
Sannumetoja IV (1851) 218 — 1?(1) var.

Ha. Rahu kasvatab, viha kautab.
VII. Kal. (1864) 33 — 1?(1) var.

- b. Viha kautab, rahu kasvatab.
Vru (R. Kallas) — 1(2) var.
- I. Hüädus kasvatab, vain kaudab.
Kuu — 1 var.
- J. Headus kosutab, kadedus kaotab.
Vig — 1 var.
- K. Tüli kahandab.
Vil — 1 var.
- Vrd. 9625, eriti C: Riid rikub, rahu rajab.
9517. RAHU ON RÕOMU ÕDE — 1?(1) var.
? Muh (Uusküla).
Vrd. 9918. Rõõm on rahu tütar.
9518. RAHU ON SURNUAIAL KAHE KIVI VAHEL — 1 var.
Hel (Martin).
9519. RAHU RÕOGA ON SOJASKI — 1 var.
Hlj (Leetberg).
Vrd. 11312. Sõõmaaega on sõjaski.
9520. RAHU TEEB RAHVA RIKKAKS — ? kuni 2(5) var.
A. —
Norm. 129, EKMS III 492; ?Lai (Tammepuu) — 1?(4) var.
B. Sõprus teeb rahva rikkaks.
?Lai (Tammepuu) — 1?(1) var.
Vrd. 9625. Riid rikub, rahu rikastab.
9521. RAHU TEEB RASVASEKS JA LAHKUMINE LAHJAKS — 1?(5) var.
a. —
Wied. 156, Kündja nr. 49 (1883) 585, EKMS III 492 — 1?(3) var.
b. Rahu teeb rasvaseks, lahkumine lahjaks.
E 72, E² 50 — ?(2) var.
9522. RAHU VÕIDAB RAHA — 2 kuni 4(20) var.
A. —
Wied. 156, Kündja nr. 49 (1883) 585, Kmpm. KH 32, Kmpm. KLR 354, Kmpm. Kõ 10, Uus As Kal. (1905) 39, Kreutzb. Kal. (1905) 16, E 72, E² 50; ?Kuu (Vilbaste) — 1 v. 2(13) var.

- Ba. Rahu on enam kui raha.
Kmpm. KLR I^o 119; ?Saa (Söggel) — 1?(5) var.
- b. Rahu on rohkem väärt kui raha.
Tõn. RP 179 — ?(1) var.
- c. Raho om ics paremp kui raha.
Ote (Vaher) — 1 var.
- Vrd. 8153. Otsi rahu, ei mitte raha taga.
9523. RAHU ISTUB RASVA SEHEN, KUNINGAS KULLA SEHEN — u. 5(8) var.
Aa. —
rahu = neer
Trv — 1(2) var.
- b. Rahu magab rasva sees, kuningas kulla sees.
Puh — 1 var.
- c. Kuningas kulla sees, rahu rasva sees.
Hls — 1 var.
- Ba. Rahu rasva sees nagu kuningas kulla sees.*
* sehen (Trv)
Saa v. Pst (Söggel), Trv — 2(3) var.
- b. Nagu kuningas kulla sees, nenda rahu rasva sees.
?Pst (Söggel) — 1?(1) var.
- Vrd. kk: Ta elas ku rahu rasva seeh (Vas).
Vrd. 9674. Rikas elas rõõmsalt kui rahu rasva seeh.
9524. PAREM ON RAHULISED NAABRID KUI TULITSEJAD VENNAD — 1?(2) var.
Norm. 243; Koe (Schultz).
Vrd. 7125. Hää naaber enam kui õde ja vend.
9525. RAHOLINE SÜDÄ OM KALLIMP KUI KULD — 2 var.
A. —
Ote (Vaher) — 1 var.
- B. Rahu sõprus enamb kui kuld ja vara.
Rõn (anon.) — 1 var.
9526. RAHULINE MEEL KÄIB RIKKUSEST ÜLE — 1?(28) var.
Stein 54, Wied. 156, CRJ H I 161, Kündja nr. 49 (1883) 585, Kmpm. KLR II² 45, Kask-Vaigla-Veski III V5 76; ?Ti (Kreutzw.).

9527. RAHULINE SÜDA JA RÕOMUS
NÄGU KOGUB OMALE PALJU
SOBRU — 1(3) var.

Pha? (anon.).

Vrd. 5283. Lahke silm leiab sõpru.

5285. Lahke suu teeb palju sõpru.

9528. KUDA RAHVAS, NÖNNA MINA —
1 var.

Lai (Tammepuu).

9529. KUDAS RAHVAS, NÖNDA RÕOVAS
— 8(14) var.

Aa. ————— *

* kuda (Krk); ninda (Pst)

Krk, Pst — 3 var.

b. Kuidas rahvas, nõnda riie.

E² 78 — ?(1) var.

Ba. Kuidas lind, nõnda sulg; kuidas rahvas, nõnda rõõvas.*

* rõivas (trüüsed)

Norm. 147, EKMS III 604; Pst — 1(3) var.

b. Kuidas lind, nõnda sulg; kuidas rahvas, nõnda riie.

Muh — 1 var.

c. Kudas rahvas, nõnda riie; kudas linnud, nõnda suled.

Hää — 1 var.

Vt. 5905 D.

C. Kudas inimene, ninda riie; kudas lind, ninda sulg.

Tt (Veske) — 1 var.

Vt. 5905 E.

D. Kuda rahvas, nõnda rõõvas; kuda maa, nõnda usk.*

* kudas; riie (E)

E 45; Trv — 1(3) var.

E. Kuidas maa, nõnda usk.

E² 9 — ?(1) var.

9530. MIS AITAB RAHVA RÄÄKIMINE
EHK VANEMATE KIELMINE —
1 var.

A. Källo seletus: «Kui mies tahab naist võtta ehk tüdruk mehele minna, ei siis huoltta kielamisest.»

Lüg.

9531. RAHVA HÄÄL ON JUMALA HÄÄL
— 3—5(19) var.

Aa. —————

Gr. SKO II 40, Kuusik KT 206, Mihkla-

Parlo-Viidalepp I² 117; Rap v. Mär (Poom), ? Hls (õpil.) — 1—3(17) var.

b. Rahva hääl, jumala hääl.

Kuu (Remmik) — 1 var.

B. Rahva tahtmine on jumala tahtmine. Kod (Luigla) — 1 var.

Eesti traditsiooni's ilmselt hiline, kirjandusemõjuline.

9532. RAHVA RAAMAT ON KÕIGE TARGEM — 1 v. 2(2) var.

Krk (Kõdar).

Vrd. 9533. Rahva raamat on lai.

9533. RAHVA RAAMAT ON LAI — u.
15(26) var.

A_{1a1}. —————

Sjn (Ruhs) — 1 var.

a₂. Rahva raamat om iks lai.

Ote — 1 var.

b₁. Rahva ruamat on suur ja lai.

VNg — 1 var.

b₂. Rahva raamat om suur, lag'a.

Kam — 1 var.

A₂. Rahva raamat on lai, kes selle läbi jõuab lugeda, see saab targaks.

Trv (Kala) — 1 var.

A₃. Rahva raamat on ikka lai, kes selle järele elada võib.

Aud — 1 var.

A₄. Rahva raamat om suur, tuu tiijäp kõik.

Nõo — 1 var.

Ba. Rahva käeh om lag'a raamat.

Räp — 1 var.

b. Rahva käeh õks lag'a raamat.

Se — 1 var.

C. Rahva raamatul om laia lehe.

Nõo (Tüklov) — 1(3) var.

D₁. Ilma jutt ja rahva raamat.

E MVH 75; Vil (Leoke) — 1 v. 2(5) var.

D₂. Ilma jutt ja rahva raamat om suur, sinna kirjutive egäüits sisse, aga üt-sigi ei võta vällä.

Krk — 1 var.

*

E. Maailma raamat on suur.

Vru (R. Kallas) v. Tt (anon.) — 1(3) var.

F. Rahva suu on suur, ilma raamat lai.

Vil (Pallu) — 1 var.

Vt. 9535 C.

*

- Ga. Maarahval on lai raamat.
Wied. ESSr 935, EKMS III 481; Tt (Vestr.)
— 1(3) var.
- b. Rahval on lai raamat.
EKMS IV 345 — ?(1) var.
- Vrd. kk; Rahva raamatu lugeja 'tühja juttude
puhuja' (Saa).
- Vrd. 1989. Kes ilma raamatu jõuab läbi lugeda.
9532. Rahva raamat kõige targem.

9534. RAHVAS RÄÄGIB RAIPE JUTTU —
5(7) var.

Aa. —————*

* reigib (Kär)
Sirvil. (1898) 56; Kär (Sömer) — 2 var.

- b. Rahval omma õks raipe jutud.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- Ba. Rahvas aab raipe juttu, inimesed ime-
juttu.
Ksi (Riomar) — 1 var.
- b. Rahvas räägib raibet juttu, inimesed
imelikku.
Rak (Tamm) — 1(3) var.

9535. RAHVA SUU ON LAI — 2 v. 3(3)
var.

A. —————

?Trt (Piir) — 1?(1) var.

B. Ilmal on suur suu ja laiad kõravad.
Saa (Söggel) — 1 var.

C. Rahva suu on suur, ilma raamat lai.
Vil (Pallu) — 1 var.

Vt. 9533 F.

Vrd. 14414. Võõra silm on ikka lai.

9536. SUURE RÄHVA JUTT MAHUS
SUURE RÄHVA KÕRVU, VAENE
KÕNOLAS KAS PÄIV OTSA —
KEEGI EI PANE TÄHELE* — 1(2)
var.

* mahub; kõneleb; päev (Norm.)
Norm. 107; Rääp (Viidebaum).

9537. KUS IIAL RAIPE ON, SINNA
KOGUVAD KOTKAD — u. 50(73)
var.

Aa₁. —————*

* senna (Kre, Vil)
Kmpm. KH 80; Val, Kre (Rüitel), Trv, Vil,
?Trt (õpil.) — 5(7) var.

- a₂. Kus iial raibe, sinna koguve kotka.
Trv — 1 var.

a₃. Kus raibe on, sinna koguvad kotkad.*
* kos; om; sinnä; koguva; kotka (Kam);
senna (Kos)

J. Simose (Kam) seletus: «Autu tüdruk
kohta.»

Kos, SJn, Trm, Kam, ?Trt (õpil.) — 4 kuni
6(6) var.

a₄. Kus on raibe, sinna koguvad kotkad.
Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.

a₅. Kos raibe om, sinna koguve iki kot-
ka.

M. Sarve seletus: «Kus midägi saia om
ja pal'lu kokku lääve.»

Krk — 1 var.

a₆. Kus raibe, sinna koguvad kotkad.*

* kogonevad (Kod); senna (Kuusik)

Kuusik KT 205; Kuu, Kos, Kod, Vön (õpil.)
— 4 v. 5(6) var.

a₇. Koh rõibe, sinnä kogose kotka.
Vas — 1 var.

b₁. Kus raibe maas, sinne koguvad kot-
kad.*

* raip (Kaa); sinna, sõnna (Kaa)

Kuu, Kaa — 3(5) var.

b₂. Kus raibe maas on, senna koguvad
kotkad.

Khk — 1 var.

b₃. Kus raibe maas, sõnna koguvad ikke
kotkad.

Mar — 1 var.

b₄. Kus raebe moas, sinna koguvad koa
kotkad.

Hag — 1 var.

c. Raibe juure koguvad kotkad.

Trv — 1 var.

d. Kus raibe, sääil kotkad.

?Lai (õpil.) — 1?(1) var.

B. Kus raibe, sinna koguvad kotkad; kus
kirik, sinna tehtakse kõrts.

Tõn. RP 180 — 1(1) var.

Vt. 2641 D.

C_{1a}₁. Kus iial raibe, sinna kogunevad ka
kaarnad.

Ran — 1 var.

a₂. Kus raibe on, sinna koguvad kaar-
nad.*

* senna (Kaa)

Kaa, Kod (anon.) — 2 var.

a₃. Kus raibe on, sinna kaarnad kogu-
vad.

VMr (Mastberg) — 1 var.

- a₄. Kus raibe on, sinna kogub ikka kaarnaid.
Plt — 1(2) var.
- a₅. Kus raibe, senna koguvad kaarnad.*
* sinna; kuarnad (Ksl)
Mus, Ksl — 2 var.
- b. Kus raibe maas, sinna kogunevad kaarnad.
E. Ennisti seletus: «Kus tütarlaps majas, sinna tulevad ikka noored kokku.»
LNg — 1 var.
- c. Kus raibe maas, seal kaarnad kous.
Wied. 94, Kündja nr. 42 (1883) 502 — 1(3) var.
- d. Kus raibe maas, sääl elavad kaarnad.
Saa (Söggel) — 1 var.
- e. Kus raibe, seal kaarnad.*
* sääl (Sa), sial (SJn)
Sa (R. Kallas v. anon.), SJn — 2(4) var.
- f. Raibe juure koguvad kaarnad.
?Trt (õpil.), ?Võn (õpil.) — 1 v. 2(2) var.
- g. Raibe kallale kogunevad kaarnad.
Puus. KH II¹¹ 69 — ?(1) var.
- C₂. Senna, kus kaarnad koguvad, peab ka raibe olema.
Tln (Puusemann) — 1 var.
- C_{3a}. Kus raisk, senna kaarnad koguvad.
Vil — 1 var.
- b. Kus raiska, seal ka kaarnaid.
Hlj — 1 var.
- c. Raisa ümber ikka koguvad kaarnad.
J. Sõsteri seletus: halvamaineliste tüdrukute ja poiste kohta, aga kasutatud ka muude pahade juhtumite puhul.
Kad — 1 var.
- d. Küll kaarnad raisa peale kokku tulevad.
Trm — 1 var.
- D. Kus on raiska, seal on kaarnaid; kus on varandust, seal vargaid.
Wied. 93, Kündja nr. 42 (1883) 502, E 47, E: 74 — 1(8) var.
- Ea. Kus raibe, sial rongad.
SJn — 1 var.
- b. Kos raibe, sääl lendäve ikki ronga.
Trv — 1 var.
- c. Eks rongad lendä ikka sääl, kus raibe on.
Saa — 1 var.

- Fa₁. Kus raibet on, sinna koguvad ka vareased.
Hls — 1 var.
- a₂. Kos rõibe, sinnä kogunõse varesse.
Ote — 1 var.
- b. Kus raibe, sääl vareseid.
Saa — 1 var.
- Vrd. Matt. 24,28: Seft kus ial raibe on, fenna kogguwad kotkad. Luuka 17,37: Kus sur-nud kehha on, fenna kogguwad kotkad. Toodud piibli fraase on korduvalt tsiteeritud vaimulikus jm. kirjanduses, näit.: ER Kal. (1882, 1885, 1890, 1892, 1895 — kõikjal nov.), Risti R. Kal. (1901, 1909, 1912, 1914, 1915, 1916 — kõikjal nov.), Ristir. Püh. Kal. (1909, 1912, 1914, 1915, 1916 — kõikjal nov.) jm.
- Vrd. kk: Okva kui kaarna raibe kallal 'kasu-ahnete kohta' (Ote).
- Vrd. 9539. Kus raisk ees on, sealt koer sööb.
9538. MIS RAIBE TÄNA, SEE RAIBE HOMME — 2(4) var.

Wied. 121, Norm. 61, EKMS II 201; Hlj (Leetberg).
9539. KUS RAISK EES ON, SEALT KOER SÖÖB — 2(4) var.
- a. —
Wied. 94, Kündja nr. 42 (1883) 502 — 1(3) var.
- b. Kus raisk, senna joosevad koerad kokku.
SJn — 1 var.
- Vrd. 9537. Kus ilal raibe on, sinna koguvad kotkad.
4323. Kus kont maas, sinna koerad jooksevad.
9540. HALLITADA AI RAISKAJA KÄTTE KOPIK AR — 1 var.

Se (Savala).
9541. RAIUMIST EI PEA MITTE SEISMA JÄETAMA, ENNE KUI PUU LANGEB — 1(4) var.
- a. —
Wied. 156, Kündja nr. 49 (1883) 585 — 1(3) var.
- b. Puud peab seni rajuma, kuni ta lan-geb.
?Saa (Söggel) — ?(1) var.

9542. PÄRAST RAJUILMA JA TUISKU
SAABUB SULA — 1?(1) var.

?Kam (Relli).

9543. ÄRA RAKENDA VANA HOOST
ETTE, RAKENDA ENNEM NOOREM
HOBUNE — 1 var.

Tln (Võimula).

9544. RAKENDAMINE LÄHEB PALJU
MAKSMA — 1 var.

J. A. Reepärgi seletus: iseseisvalt elama hakkamine läheb kulukaks. Hlj.

9545. RAMMUMES PEKSETAKSE,
RAHAMEES TAPETAKSE — 1 var.

Jõe (Tutar).

9546. RAMMUNE KOER KUTSUB KOSI-
LASI MAJJA — 1?(1) var.

?Hls (õpil.).

Vrd. 8590. Sinna peresse mine kosja, kus ram-
mus koer ja suur haopinu.

9547. RAMMUSAD TEED, LAHJAD
POLLUD — 1?(10) var.

a. ———
CRJ Sak. Kal. Põl. (1880) 214 — 1?(3) var.

b. Kui rammusad teed, siis lahjad põl-
lud.
Tõn. Trt. Täht. (1888) 50, Norm. 86, EKMS
IV 439 — 1?(7) var.

Vrd. 6932. Kui muru rammun, sis põld lahja.

9548. RAMMUS KASS ON HOBUSTE
ÖNN — 1 var.

Sim (Joonuks).

Vrd. 3397. Kui kass majas rammus, siis on ka
hobune rammus.

9549. RAMMUS KUER JA SUUR PUU-
RIIT NÄITAB MAJA JÕUKUST —
? kuni 2(2) var.

A. ———
?Lüg (Källo) — 1?(1) var.

B. Kui talus asub paks koer ja on ole-
mas suur puuriit, sellest tuntakse ta-
lus hoolsat ja tublit peremeest.
?Saa (Sögge) — 1?(1) var.

Vrd. 8590. Sinna peresse mine kosja, kus ram-
mus koer ja suur haopinu.

9550. KÜLL IGAÜKS OMA RANDA
ROOGIB — 2—3(5) var.

Aa. ———
Jõh — 1 var.

b. Igaüks ikke oma randa ruugib.
E. Metsa seletus: Igaüks kaitseb ja õigus-
tab ennast.
Jõh — 1 var.

c. Igaüks oma randa roogib.
Norm. 78; Jõh (õpil.) — 1?(2) var.

B. Igaüks oma kalad ruogib.
?Lüg (Källo) — 1?(1) var.

9551. KES ON KANDAND RASKAST
KUORMA SELJAS, SIE KAUB VIEL
KAUA KUURAS — 1 var.

Kuu (Lindström).

9552. MIDA RASKEM TÖÖ, SEDA
VAIKSEM UNI — 3 var.

a. ———
Kei, Ote (õpil.) — 2 var.

b. Mida raskem töö, seda magusam uni.
VMr — 1 var.

9553. RASKED ASJAD TEHAKSE
NÕUGA, EI MITTE SUURE RAMMU
LÄBI — 1 var.

Ris (Holts).

Vrd. 7642, eriti red. B₂: Rasket tööd tehakse
nõuga, mitte jõuga.

7634, eriti red. Ad: Nõu kaudu on suure-
maid asju tehtud kui jõu kaudu.

9554. RASKE ON OMA KUIVA KOORU-
KESE OTSAST VÕERA VOILEIVA
OTSAS MINNA — 2 var.

M. Mäesalu seletus: «Raske võõrsilt õnne
otsida.»

Hää.

Vrd. 7994. Paremb oma ema koorik kui võõra-
ema võileib.

9555. RASKE ON VÄLJA SOLITUD
SUPPI JÄLLE SOHU VÕTTA —
1 var.

Pär (Kampmann).

Vrd. kk: Süü uma süle tagasi (Se).

Vrd. 7174. Ära naera, küll sa sööd ise oma
sülitud kapstad.

9556. RASSE OM SELLEL ILMAN
ELADE, KES ALATI KURJA
MÖTLES — 1(9) var.

- a. _____
Krl (P. ja J. Einerid) — 1 var.
- b. Sellel on raske, kes kurja meele
peab.
Nigol VKÖR³ 67 — ?(8) var. Vene vana-
sõna tõlge.

9557. RASSO UM REBÄSEL REGI
PERRÄ VÖTTA — 8(15) var.

- a1. _____
Norm. 222; Rõu — 1(4) var.
- a2. Rasse om rebasel ree perra võtmi-
ne.
J. Sandra seletus: laisast lapsest, kes ei
taha tööd hakata tegema.
Vas v. Se — 1 var.
- a3. Rebäsel um rassõ reke perrä vōtta.
Rõu — 1 var.
- a4. Raske on rebasel rege järele vōtta.
E 72, E² 99 — ?(2) var.
- b. Rebäsel om halv jo reke perrä vōtta.
Se — 1 var.
- c. Kuri om rebasel rege perra vōtta.
Nõo — 1 var.
- d1. Rebäsel um reikese vidamine rassõ.
Võ (anon.) — 1 var.
- d2. Raske on rebasel regi vedada.
E² 99 — ?(2) var.
- e. Rebäsel um reikene rassõ.
Plv — 1 var.
- f. Rebäsel viländ reke vitä.
M. Linna seletus: vedelejäl villand tööd
teha.
Se — 1 var.
- Vrd. kk: Kuri nigu rebäsel reke perrä vidädä
(Urv).
- Vrd. 9591. See rebane jooseb rutembast, kellel
reikest takan ei ole, aga kellel reikene
takan om, ei jõua nii joosta.

9558. RASSOJALALINE ÕKS KUNA
LATSÕ TUU — 1 var.

M. Linna seletus: «Määnest juttu kavva
aetäs, lätt täüde.»
Se.

9559. RASV PETAB HIIRE LÖKSU —
5 kuni 7(20) var.

- A. _____
* hiiri (Wied., Kündja)

Wied. 156, Kurrik SÖ 25, Kündja nr. 43
(1883) 585, E 72, Norm. 252, EKMS III
135; Trt (Hameri) — 2(13) var.

- B1. [— — —] pekitükk petab hiirid lõk-
su [— — —].
Sannumetoja VII (1860) 26 — 1 var.
- B2. Pekiga püütakse hiirekesi.
Wied. 150, Kündja nr. 49 (1883) 585 — 1(2)
var.

*

- Ca. Rasvaga püütakse tihaseid.
?Jõh (õpil.) — 1?(1) var.
- b. [— — —] rasvaga tihaseid püütakse
[— — —].
Sannumetoja VII (1860) 6 — 1 var.
- D. Pekitükk meelitab tihase lõksu.
?Jõh (õpil.) — 1?(1) var.
- E. Rasv petab hiire lõksu ja kelm teab,
mis ta teeb.
?Trt (Piir) — ?(1) var.
- Vrd. Jänes-Parlo 116: Rasv petab hiire lõksu ja
kelm teadis, mis ta tegi.
- Vrd. kk: See teab, et rasvaga tihaseid püü-
takse, kes oskab hlaste koerust teha (Kei).
- Vrd. 6744. Mesi karu lõksu meelitab.

9560. RASVAMAIA RATTAL ON ALATI
HEÄL TAGA — 1(4) var.

Pha? (anon.).

9561. KUI RATAS EI VEERE, SIIS
RASVA — 1 var.

SJn (Köstner).

Vrd. 7098. Mäeritud ratas jookseb ikka libe-
dasti.

9562. KÕIK RATTAD JA RATTAKESED
TAHAVAD MÄÄRET SAADA —
1 var.

E. Poomi seletus: «Õeld. altkäemaksu võt-
vate ametnike kohta.»

Rap v. Mär.

Vrd. kk: Ei jõua kõiki rattaid ja rattakesi mää-
rida, asi läks viltu (Rap v. Mär).

Vrd. 7098. Mäeritud ratas jookseb ikka libe-
dasti.

9563. RATAS LEIAB IKKA ROOJA-
HUNNIKU — 1 var.

Ha (Kanketer).

Vrd. 10541. Kuhu sitt rattast jääb.

9564. EI OLE KENEKILLE RAUDA
RINDA LUODUD — 1 var.

E. Lindströmi seletus: «Õeldakse halastaja kohta.»
Kuu.

9565. RAUDA ROOSTEST RIKUTAKSE,
INIMEST KA EKSITAKSE —
2(4) var.

a. _____
Amb (Hintzenberg) — 1 var.

b. Rauda roostest rikutakse, inimest ja eksitakse.
Lindenberg ATT 53 — 1(3) var.

Vrd. 9802. Rooste süüb rauda, kurvastus südant.

9566. RAUD KA KULUB VIIMAKS ÄRA
— 1(2) var.

Lindenberg ATT 53.

Vrd. 9567. Raud on küll tugev, aga ajahammas on veel tugevam.

9567. RAUD ON KÜLL TUGEVI, AGA
AJAHAMMAS ON VEEL TUGEVI
— 1(21) var.

a₁. _____
H. Karelli seletus: suure varandusega inimese kohta.
Puus. EKGr. 191, 200 ja 209; SJn — 1(4) var.

a₂. Raud on küll tugev, aga ajahammas veel tugevam.
E 72, Puus. EÜ 1 109, Kask-Puusepp-Vaigla 22 — ?(7) var.

a₃. Raud on küll tugev, kuid ajahammas veel tugevam.
Puus. KH II¹¹ 102 — ?(8) var.

b. Raud tugev, aga ajahammas veel tugevam.
E² 14, EKMS I 573 — ?(2) var.

Vrd. 9566. Raud ka kulub viimaks ära.
224. Ajahammas hakkab kõigele peale.

9568. RAUD SULATATA TULES, SAA-
DIKS PATUSE INIMESE SÜDA —
1?(3) var.

a. _____
Wied. 156, Kündja nr. 49 (1883) 585 — 1?(2) var.

b. Raud sulatatakse tules, saadik siis patuse inimese süda.
EKMS II 199 — ?(1) var.

9569. SII RAUD, MES KÄSIL KÄIB, EI
RUASSETA ILMAN — 1(2) var.

a. _____
A. Univere informandi seletus: «Et ärä pelgä ilma naaru.»
Kod — 1 var.

b. See raud, mis käsil käib, ei roosteta ilmas.
EKMS III 798 (< Kod) — ?(1) var.

Vrd. 5176. Künnaud ei roosteta.

9570. TAO RAUDA, KUI RAUD KUUM
ON — u. 75(120) var.

A_{1a1}. _____*

* tau (Wied., Kündja); om (Puh)
Wied. 179, Kündja nr. 52 (1883) 622; Tür.
Ta — 4(7) var.

a₂. Tao rauda siis, kui raud kuum on.
Norm. 68; Rap v. Mär (Poom) — 1(5) var.

a₃. Tao rauda, kui raud kuum.
E 81; Ote (Kroon) — 1(4) var.

a₄. Tao siis rauda, kui raud veel kuum on.
Kam — 1 var.

a₅. Tahu sis rauda, kui raud kuum om.
Hel — 1 var.

a₆. Tao rauda siis, kui ta kuum on.
Muh — 1 var.

a₇. Tao rauda, kui ta kuum on.
Pil — 1 var.

a₈. Tao rauda, kui see kuum on.
Plv (Hulk) — 1 var.

a₉. Tao rauda, ku kuum on.
A. Källo seletus: «Ärä lase poissi kää mitu aastat, armastus jahtub, jättäb maha.»
Lüg — 1 var.

a₁₀. Tao rauda, niikaua kui raud kuum on.
Räp v. Mär (Poom) — 1 var.

a₁₁. Tao rauda, kuni ta kuum on.
Juu v. Vän (Virkus), Vil, Trm (Ounapuu) — 3(5) var.

a₁₂. Tao rauda, kuni ta on kuum.
Kuu — 1 var.

a₁₃. Tao rauda, kuni see kuum.
Reiman EK I 277 — ?(1) var.

a₁₄. Tau rauda senni, kui see kuum on.
Pal (Karro) — 1(2) var.

a₁₅. Tau rauda nii kaua, kui ta kuum on.
Amb (Kleinmann), Vil (R. Kallas v. anon.) — 2(3) var.

- a₁₆. Tao rauda nii kaua, kuni ta kuum on.
VMr — 1 var.
- a₁₇. Tao rauda seeni, ku ta kuum om.
S. Tanningu seletus: kangekaelse inimese kohta.
Hel — 1 var.
- a₁₈. Rauda peab siis taguma, kui ta kuum on.
Plt — 1 var.
- a₁₉. Rauda tuleb seni taguda, kuni ta kuumaks läheb.
?Hls (Söggel) — ?(1) var.
- a₂₀. Taguge rauda, kui raud kuum on.
Trt (õpil.) — 1 var.
- b₁. Tau rauda, kui raud tuline on.*
* tau (HMD); ku (Kod)
Kos, HMD (õpil.), Kod — 3 var.
- b₂. Tau rauda, kui raud tuline.
Kuu — 1 var.
- b₃. Tao rauda, kuni see tuline.
Hls (õpil.) — 1 var.
- b₄. Tao rauda seni kaua, ku raud alles tuline.
Kõp — 1 var.
- c₁. Tao rauda, kui raud soe on.*
* tau (Jõe, Kuu, Trm); sue (Jõe)
Ha, Trm — 5 var.
- c₂. Tao rauda, kui raud veel soe on.
Sjn — 1(2) var.
- c₃. Tao rauda, kui raud sue.
Trm — 1 var.
- c₄. Tao rauda siis, kui raud soe on.
Ksi — 1 var.
- c₅. Tau siis rauda, kui raud soe on.
Plv — 1 var.
- c₆. Tau siis rauda, kui ta soe on.
Vil (Palu) — 1 var.
- c₇. Tao rauda siis, kui ta soe.
A. Hiemäe seletus: õpeta lapsi siis, kui nad õpetust võtavad.
Mar — 1 var.
- c₈. Tau rauda, kui see soe on.
Ha (Kanketer) — 1 var.
- c₉. Tagu rauda nenda kaua, kui ta veel soe on.
Khk — 1 var.
- c₁₀. Tao rauda, kuni raud veel soe.
Vig (Prilimets) — 1 var.
- c₁₁. Tao rauda, kuni see soe on.
Saa (Söggel) — 1 var.
- c₁₂. Tao rauda seni, kuni ta on soe.
Kask-Vaigla-Veski Lõ 73 — ?(1) var.
- c₁₃. Tao rauda seni, kui ta soe on.
Trv v. Rõu (Siipen) — 1 var.
- c₁₄. Rauda piab siis taguma, kui ta sue on.
Hlj — 1 var.
- d₁. Tau rauda, kui raud palav on.
VMr — 1 var.
- d₂. Tao siis rauda, kui raud pala on.
Hel — 1(2) var.
- d₃. Tau rauda, kui ta pala on.
Sjn — 1 var.
- d₄. Rauda tao, kui ta palav on.
E 72 — ?(1) var.
- d₅. Rauda tao, kui ta palav.
E² 13, EKMS I 54 — ?(2) var.
- d₆. Tao rauda senni, kui ta palav on.
Lindenberg ATT 53, Wied. 179, Kündja nr. 52 (1883) 622 — 1 v. 2(5) var.
- d₇. Tau rauda, kuni ta palav on.
Tõn. RP 180; Tt (S. Veske) — 1(3) var.
- d₈. Tao rauda, kuni see veel palav on.
Vil — 1 var.
- d₉. Tau rauda nii kaua, kui tema palav on.
Pödder LVK Gr. 96 — 1?(1) var.
- d₁₀. Rauda peab taguma, kui ta palav on.
Wied. 156, Kündja nr. 49 (1883) 585 — 1(3) var.
- d₁₁. Rauda piab siis taguma, kui ta palav on.
Hää — 1 var.
- A₂. Tao rauda palavalt.
Mihkelson 101, Kuusik KT 111 ja 202 — ?(7) var. Vene vs tõlge.
- A₃. Tau rauda, kui raud sula.
Vän — 1 var.
- A₄. Niikaua tagu rauda, kui ta alles punane.
Krj (Allas) — 1 var.
- A_{5a}. Tahu sis rauda, kui raud pehme om.
Hel — 1 var.
- b. Tao rauda, kui ta pehme on.
?Vig (Pulst) — ?(1) var.
- A₆. Kui raud tüma, siis peab teda taguma.
Wied. 82 — 1 var.
- A₇. Tao rauda, niikaua kui ta taguda annab.
Trt — 1 var.
- A₈. Tau rauda kuumana, älä tilista täde külmana.
?VI (Aug. Krikmann) — 1?(1) var.

- B_{1a1}. Sis tsaa rauda, kui raud kuum om.
Wied. 169; Vö-Se (Stein) — 1(2) var.
- a₂. Tsaa rauda, ku raud om kuum.
Se — 1 var.
- a₃. Tsaa sõs rauda, ku raud kuum om.
Räp — 1 var.
- a₄. Tsaa rauda sõs, ku ta kuum um.
Rõu — 1 var.
- b₁. Tsaa sis, kui raud lämmi om.*
* um
Vas — 2 var.
- b₂. Tsaa sõs rauda, ku lämmi om.
Rõu — 1 var.
- c₁. Tsaa rauda sis, ku raud pallav om.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- c₂. Tsaa rauda, kui raud pallav om.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- d. Kui raud om lämmi, sis pidä tsagama.
Wied. 82 — 1 var.
- B₂. Kui raud om lämmi, sis pidä pääle löömä.
Wied. 82 — 1 var.
- C. Rao', ku raud om kuum.
Se — 1 var.
- D. Tao rauda parajal ajal.
Trv — 1 var.
- E. Tao rauda, kuni tast midagi saab.
Tln (Keller) — 1 var.
- Fa₁. Tau rauda, kunni tema kuum on; saab külmaks läinud, ei hakka haamer peale.
?Jõe (Vilbaste) — ?(1) var.
- a₂. Tau rauda, kunni ta kuum on; on ta külmaks saanud, siis ei hakka haamer enam peale.
?VMr (Haus) — ?(1) var. Aluseks tõenäoliselt mingi vene materjali sisaldav trükis.
- b. Sepp taub rauda nii kaua, kui ta kuum on; saab ta külmaks läinud, siis ei hakka enam haamer peale.
Körber KR I 32 — ?(1) var.
- G. Puud painuta noorelt, rauda tau palavalt.
Võn (P. Rootslane) — 1 var.
- Vt. 14264 O.
- H. Väana vitsa, kui vits toe; tau rauda, kui raud pala.
Jäm (Kuldsaar) — 1 var.
- Vt. 14264 V.
- Vrd. kk: rauda taguma kuni (kui) ta kuum on 'mõjuma' (EKMS II 981).
- Vrd. 5133. Tao külma ja sooja rauda nii palju kui tahad, aga kokku nad ei hakka.

9571. KULL RAUDIKE, VASIKANAHKA LEIVAKOTT, PLEKKPIIMALÄHKER SO MEHEKS TEEVAD — 1(3) var.

- a.
Jõe (Kivikangur) — 1 var.
- b. Küll raudike, vasikanahkne leivakott, plekkpiimalähker meheks teevad.
Norm. 130, EKMS III 1025 — ?(2) var.
- Vrd. 13632. Kes vanemate sõna ei taha kuulda, peab vasikanahka kuulma.

9572. POE KULL RAUDPÄHKLE SISSE, AGA JUMAL NÄÄB SIND SINNAGI — 4(36) var.

- Aa₁. — *
* näeb (Wied., Kündja)
Beitr. XI 159, Wied. 153, Kündja nr. 49 (1883) 585 — 1(5) var.
- a₂. Poe küll raudpähkli sisse, jumal näeb sind sinnagi.
Sander I 67 — ?(5) var.
- b₁. Poe kas raudpähklisse, jumal näeb siiski.
E 71, E² 103, Huvit. II 215 — ?(6) var.
- b₂. Poe või raudpähklisse, jumal näeb siiski.
Huvit. II³ 248, Huvit. V Lisa 16 — ?(12) var.
- c. Ehk küll tahaksid raudpähkli sisse pugada, jumala silm näeb sind sinnagi.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- Ba. Käk'i kas vai tarõ ala, jummal sinnä ka näge.
Se (Oinas-Tammeorg) — 1(6) var.
- b. Jumal näge kõiki, olõ tarõh vai tarõ all.
Se (T. Linna) — 1 var.
- Vrd. 7659. Kus ial olen, sääl näeb mind jumal.

9573. KEDÄ RAVITAS, TUU PALLO SÜÜ; KEDÄ KASITAS, TUU PALLO SITUS — 2 var.

- A.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- B. Keda ravitas, tuu üks paljo süüp.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- Vrd. 8364. Palju sõõb sõõdetav, palju joob joo-detav.

9574. EGA REBA HOBUNE RAM[M]U EI PEA — 1 var.

Pst (Raudsep).

9575. EGA REBANE ILMASKI SINNA KOHTA EI TEE, KUS TA KUKITAB — 11(13) var.

A. Vig (Saalist) — 1 var.

- Ba. Ei koer sinna situ, kuhu kükkitab.
J. Sõstra (Kad) seletus: «Ei kelm seda täida, mis lubab.»
Hlj, Kad — 2 var.

b. Ei koer sinna igakord situ, kus ta kükkitab.
VMr — 1 var.

C. Ei jänese igakord sinna situ, kus ta kükkitab.
Jõh — 1 var.

D. Mats ei situ sinna, kus ta kükkitab.
Noa — 1 var.

E. Ega miis ei situ sinna, kos ta kükitab.
Ran (L. Kallas) — 1 var.

F₁. Sinnä saa ai situtus, kohe kükätät.*
" ei saa
Rõu — 2(4) var.

F₂. Ega sinnä' viil situ', kohe kükät, läät tükü maad edese.
Se — 1 var.

G. Ega igakõrd sinna hunikut ei jää, kos kükitetse.
Pst — 1 var.

Vrd. kk: Ei see mees senna s..., kus ta kükitab (Amb).

Vrd. 10575. Situ sinna, kus sa kükitad.
3102. Ega kana iga kõhtagi ei muni, kuhu kükkitab.

9576. EGA REBANE KODU LÄHEDALT KANU VARASTA — 2(10) var.

Aa. Kõp — 1 var.

b. Ega rebane kodu lähedalt kanu mura.
Kõp — 1 var.

Ba. Tark rebane ei sõõ oma küla mehe kanu.
Kõrber VRMK 45 (prantsuse vs), Mihkla-Parlo-Viidalepp 12 113 — 2(6) var.

b. Tark rebane ei sõõ oma küla kanu.
Norm. 139, EKMS IV 428 — 2(2) var.
Kõik red. B tekstid lähtuvad Kõrberist.

Vrd. 1595. Ega hunt pesa ümbert ei murra.

9577. EGA REBAN SIILIGA ELA — 1 var.

VMr (V. Lurich).

9578. KES REBAST UUNDO TIID, KU PINI PERRÄ LÄTT, SIIS VÄLLÄ OTS — 1 var.

Räp (S. Keerd).

Vrd. 14775. Kes ähnhä oonde tääd, kui ei ti-kuta.

9579. KUI REBANE KUULUTAB, SIIS VÕTA HANID HOIDA — 2(1) var.

Kõrber VRMK 57.

Vrd. 12927. Kui usaldusest räägib rebane, siis katsu kanad viia varjule.

9580. KUS REBANE, SEAL SABA — 1 var.

VMr (J. Elken).

Vrd. 9590. Rebase saba paistab välja.

9581. REBANE EI KÕLBA KANADE KARJASEKS — 1 v. 2(3) var.

a. Norm. 60; Khk (Thom) — 1(2) var.

b. Rebane ei kõlba kanakarjuseks.
EKMS II 201 — 1(1) var.

9582. REBANE IKS SOEST SÖÖNUMB — 1 var.

Plv (Tobre).

9583. REBANE KA UNES LOEB KANU — 2(4) var.

a. ?Vig (Aasberg, Altsam) — 2(2) var.

b. Rebäne maka, unõh lugõ kanno.
?Vas (Jõgeva) — 2(1) var.

c. Rebane näeb ööselgi kanadest und.
TT (1903) 19 — 2(1) var.

9584. REBANE OLEVAT RAIBE, JÄNES TEMA JÄRGMINE — 1 var.

H. Niguli seletus: «Kui teel kuhugille minnes vastu tulevad.»

Vil.

9585. REBANE ON KAVAL, AGA VIHAMES ON VEEL KAVALAM — 1 var.

MMg (Lätt).

9586. REBASE EEST HOIA KÕRVALE,
AGA LOVILE MINE JULGESTE
VASTU * — ?(3) var.

* julgesti (trükkised)

Mihkla-Parlo-Viidaalepp I² 113, Muuk-Mihkla-
Tedre IV 69; ?Vän (Kontus).

9587. REBASE KAVALUS VÕIDAB KARU
— 1?(12) var.

Stein 54, Wied. 157, Kündja nr. 49 (1883)
585, E 73, E² 99, Kask-Vaigla-Veski I Ak
14, Norm. 253, EKMS I 1107; ?Tt (Kreutzw.).

9588. REBASEL ON ENAM KUI ÜKS
AUK — 2(36) var.

Aa. —————*

* rebasel; om; enämb (Norm. Cl.)

* Helle 352, Hupel 115, Poromenski EGr.
213, Wied. 157, Kündja nr. 49 (1883) 585,
KAH EKAI 157, Norm. 253, Norm. Cl. 30,
EKMS I 1107 — 1(16) var.

*
*Rebasel (hiiril) on enam kui üks auk die Maus
weiß mehr als ein Loch.*

- b. Rebasel on enam kui üks urgas.

Stein 54, Wied. 157, Kündja nr. 49 (1883)
585, E 73, E² 99, Mihkla-Parlo-Viidaalepp I²
113, EKMS I 1107; ?Tt (Kreutzw.) — ?(10)
var.

- B. Hiiril on enam kui üks auk.*

* hiirel (Wied., Kündja, KAH), hiirtel
(Stein)

* Helle 352, Hupel 115, Poromenski EGr.
213, Stein 18, Wied. 41, Kündja nr. 33
(1883) 393 — 1(10) var.

* Vt. red. Aa.

9589. REBASEL ON ÜHEKSA LINNU JA
ÜHEKSA TEISTE ELAJATE KEELT
SUUS — 1 var.

VMr (V. Lurich).

9590. REBASE SABA PAISTAB VÄLJA —
2(7) var.

Aa₁. —————

E MVH 88, Nurmik II 145; VMr (J. Elken)
— 1(3) var.

- a₂. Eks rebase saba paista ikka välja.
Norm. 253, EKMS I 1107 — ?(2) var.

- b. Küll omal ajal rebase hand rebasega
välja näüp.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

- B. Hunt võib küll end varjata, aga saba
paistab silma ometi.

?Saa (Söggel) — ?(1) var.

Vrd. 9580. Kus rebane, seal saba.

9591. SEE REBANE JOOSEB RUTEM-
BAST, KELLEL REIKEST TAKAN
EI OLE, AGA KELLEL REIKENE
TAKAN OM, EI JOUA NII JOOSTA
— 1 var.

Plv (Roht).

Vrd. 7327. Võtad naise, nagu regi perän; saad
latse, nagu kivi rii pääl.

9557. Rassõ um rebasel regl perrä võtta.

9592. KUI REEAISAD MITTE ENNE
PAASTUMAARJAPÄEVA KAKS
NÄDALAT TASA EI KAO, SIIS
KAOVAD NAD PÄALE PAASTU-
MAARJAPÄEVA KAKS NÄDALAT
KISENDADES — 1 var.

Hls (Söggel).

Vrd. 6072. Kui lumi inne kapstmaarjapäivä kats
nädälit ei lää, sis lätt pääle kats kiidsen
ja viidsen.

7652. Kas nädal enne maarjapäeva ehk nä-
dal peale maarjapäeva on regi lakas.

9593. REEDE JUMMAL RIKAS, EESPA
OIGE — 3 var.

A. —————
Ote (Parts) — 1 var.

- Ba. Iispane päiv olna helde ja riidine
päiv olna rikas.
Nõo — 1 var.

- b. Iispä jumal helde, riidi rikas.
Nõo — 1 var.

9594. REEDE RISTMINE VEAB REDE-
LILE, KARUSE KASTMINE
KAELAKOIDE — 1 var.

karuse = karusepäeva (13. juuli)
Vig (Aitsam).

9595. REEDINE TORM PÜHAPÄEVÄ EI
NÄE — 1 var.

Hää (Mäesalu).

9596. REEKOORM TAGAPOOL, VANKRE-
KOORM ETTEPOOLE — 3 var.

A. —————
Hls (Hus) — 1 var.

- B. **Suvõkuurma ette, talvõkuurma taadõ.**
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- C. **Reekoorm eetsi, rattakoorm taatsi.**
Kaa (Jakson) — 1 var.

9597. ESITEKS REGI, PÄRAST KOORM
— 1 var.

- Amb (Kleinmann).
- Vrd. 7327. Võtad naise, nagu regi perän; saad latse, nagu kivi rii pääl.

9598. KELLE REE, RATTÄ ALL MEES
ÄRA VÄSIB — 1(4) var.

- a. —————*
- Wied. 53, Kündja nr. 35 (1883) 418 — 1(3) var.
- b. **Kelle ratta (ree) all mees väsib.**
E MVH 76 — ?(1) var.

9599. KELLE REES SÖIDAD, SELLE
LAULU LAULAD — 1 var.

- EKMS IV 840.
- Vrd. 5672. Kelle leiba ma sõõn, selle laulu ma laulan.

9600. KES REE RIKUB, SEE REE
RAKENDAB — u. 30(36) var.

- A_{1a}. —————*
- * kee (VNg); rie (Hlj, Rak); rigub (VNg); sie (Hlj, Rak); ragendab (VNg, Hlj)
- A. Traadi (Rak) seletus: kes on pahasti teinud, see peab parandama ka.
- Norm. 130, EKMS II 22, III 1228 ja IV 723; VNg, Hlj, Rak — 6—9(12) var.
- b. **Kes ree rikkub, see rakkendab.**
VNg — 1 var.
- A₂. **Kes ree rikub, see ree parandab.***
* rie (Jõh, Lüg); sie (Jõh, Lüg); rikkub (Jõh)
Val, Jõh, Lüg, Pal, Trm, MMg — 7 var.
- B. **Kes rikkub, see rakkendab.***
* rikub (Rak, VMr, Amb, Kuu, Tor); sie (Rak, Kuu); ragendab (Kuu), rakendab (Rak, VMr, Amb, Kuu, Jõe, Tor)
Rak, VMr, Amb, Kuu, Jõe, ?Tor (õpil.) — 11(13) var.
- C. **Kes sind rikub, see sind rakendab.**
Wied. ESSr 923, EKMS III 56 ja 901 — 1(3) var.
- Vrd. 6106. Kie lõhub, sie parandab.

9601. REE JA RATTÄ SURM ON IKKA
TEE PÄÄL — u. 20(24) var.

- A_{1a}. —————*
- * ikki (Hää); peal (Juu v. Vän, Saa)
Juu v. Vän (Virkus), Hää, Saa — 6 var.
- a₂. **Ree ja ratta surm ikki tee pääl.**
Hää — 1 var.
- a₃. **Ree ja ratta surm on tee peal.***
* tee ääres (trüksed)
Wied. 157, Kündja nr. 49 (1883) 585, E 73, E² 88; Ksi, Lai — 3(6) var.
- a₄. **Rii ja ratta surm iks tii veeren.**
Urv — 1 var.
- a₅. **Ree-ratta surm on tee pääl.**
Krk — 1 var.
- b. **Ree ja ratta surm tuleb ikka tie peal.***
* tee (Norm.)
Norm. 207; Sjn — 1(2) var.
- c. **Ree ja ratta surm õeldakse tee ääres olevad.**
Tor — 1 var.
- d. **Rii ja vankre surm on tii veeres.**
Vil — 1 var.
- A₂. **Ree ja ratta surm saada ikka tee pääl**
ja töö ajal ette tulema.
?Saa (Söggel) — 1?(1) var.
- B. **Ree surm ikke tii ääres.**
Tor — 1 var.
- C. **Vankri surm on tee peal.**
EKMS IV 417 — 1 var.
- D. **Ree ja ratta surm on ikke teada, tee pial, aga ega mina-sina oma surma paika ei tea.**
Pal — 1 var.
- E. **Ree ja ratta surm on tee ääres, vargal võllas.**
Saa — 1 var.
- Vrd. 12511 B. Rlista surm on tee peal.

9602. REGE ÖÖLD: «ENEM VEA
MINUGA PALJAST TEED MÖÖDA
[KAKSKÜMMEND] VIR[STAI] KOOR-
MAT KUI UHEST ÖÖST KODU
KOORMA ALLE JÄTTAD» — 1 var.
VNg (Jürjev).

9603. REGI EI JOOSE KUNAGI ETTE
HOBEST — 4 var.

- Aa. —————
- Ote — 1 var.
- b. **Ära lase saani ette hobust joosta.**
Puh — 1 var.

- B. Ära ihen hobest joosta.
Hel — 1 var.
- C. Mistarvis vankri ette hobõst nakašõ juuskma.
G. Looduse seletus: «Ku sulanõ peremihest vai alamb ülembast ette taht minnä.»
Kan — 1 var.
- Vrd. 1815. Ega hand iks häräst ette ei saa.
9604. REGI JA VANKER EI LEPI OHEL TEEL — 1?(16) var.
- Stein 54, Wied. 157, Kündja nr. 49 (1883) 585, Kmpm. KH 30, Kmpm. Klr 357, E 73, E: 88, Norm. 211, EKMS I 332; ?T1 (Kreutzw.).
- Vrd. 10980, eriti Bb;: Suve-talve tapleve, regiratas riidleve.
9605. KES RIHA EI TUNNE, SII RIISU EI MOISTA — 1 var.
- Saa (Sitka).
9606. KUI RIHA VARS LIKES SAA, EI VÕI ENÄMB HAINA TETÄ — 4(5) var.
- A. _____
Hel (Tomp) — 1 var.
- Ba. Kunni reha vars veel käsi märjaks ei tee, nii kaua võida veel heinu kuhja panna.
Amb (Klemmer) — 1 var.
- b. Vihmaga võib nii kaua heina riisuda, ku riha vars tilkuma hakkab.
Hää (Mäesalu) — 1 var.
- C. Hein käsib end vihmajärgi ajal nii kava riisuda, kuni tilkmed mõõda riha vart maha jooksevad.
Hls (Söggel) — 1(2) var.
- Vrd. 9608. Ku riha vars lige, om hein ka lige.
9607. KUI RIHÄ SÄLLOLE JA KOODI KUMMALO, SIS SAAVA SAOTSÕ ILMA — 1 var.
- Rõu (Gutves).
9608. KU RIHA VARS LIGE, OM HEIN KA LIGE — 1 var.
- Trv (Feldfebel).
- Vrd. 9606. Kui riha vars likes saa, ei või enämb haina tetä.

9609. REHA LUIISK PÕOSAS — 2(3) var.
- A. _____
Käi (Sooster) — 1(2) var.
- B. Vikati luisk on taskus, riha luisk põesas.
A. Ranna seletus: «Märkus hooletule loovõtjale, et ta vajaks urvaplaastrit (vitsa) põosast.»
Põi — 1 var.
9610. SEDA, MIS REHA EI RIISU, SEDA LOOM EI SÖÖ — 2(5) var.
- a. _____
Mus (E. Tampere) — 1 var.
- b. Mida riha äi riisu, seda loom äi söö.*
* reha; ei (trüksid)
H. Tarkini (Khk) seletus: «Heinakõrsi, mis loovõtmisel maha jäävad, loom ei söö.»
Norm. 91, EKMS I 412 ja 437; Khk — 1(4) var.
9611. KEL EI OLE REHERENTSÄKUT, SEL EI OLE KIRIKUKENTSÄKUT — 3(4) var.
- Aa. _____
Trv — 1 var.
- b. Kel ei ole reheremsäkit, sel ei ole kirikukentsäkit.
Trv — 1(2) var.
- B. Kes ei hoia reheripsu, sel ei ole kerukipsu.
Ote — 1 var.
- Vrd. 9612. E[ga] relieriamutimad ole ikke kirikukriamutimad.
9614. Reiereebutus ja kerikupeebutus on mõnel üks.
9612. E[GA] REIERIAMUTIMAD OLE IKKE KIRIKUKRIAMUTIMAD — 2 var.
- A. _____
G. Klemmeri seletus: ega reherlided kirikusse minna ei kõlba.
Amb — 1 var.
- B. Ega kerikukiemotus saa olla reijerienatus.
A. Källo seletused: keemotama = ehtima, sättima; reenama = mustaks määrima.
Tähendab: puhta riidega ei saa rehele minna.
Lüg — 1 var.

- Vrd. kk: Kerikukeemutus, reiereemutus (Jöh); Reherimukad ja kirikukamukad (Rap v. Mär).
- Vrd. 9614. Reiereebutus ja kerikupeebutus on mõnel üks.
9611. Kel ei ole reherentsäkut, sel ei ole kirikukentsäkut.

9613. MITU REHTI, SETU KÕHTU — 1(3) var.
- Krj (Allas).

9614. REIEREEBUTUS JA KERIKUPEEBUTUS ON MÕNEL ÜKS — 1 var.

Trm (Sild).

- Vrd. kk: Mis reiereemutid, need kirikukeemutid 'riietest ei hooli' (Hlj v. Kad); Midä reieremotus, sie kerikukiemotus 'argipäevarõlvaga läheb kiriku' (Lüg); Midä kerikukiemotus, sie reierenatus 'kirikuriide paneb rehele selga' (Lüg); Mis kirikukeemud, need riereemud (Jöh).

- Vrd. 9612. E[ga] reieriamutimad ole ikke kirukriamutimad.
9611. Kel ei ole reherentsäkut, sel ei ole kirikukentsäkut.

9615. RIHM VÕETAS, NIITS MASTAS — 2 var.

- A. Plv (Rocht) — 1 var.

- B. Rihma annat, niits mastas. Vas (Jakobson) — 1 var.

- Vrd. kk: Tuu miis rihma võtt, niitse mass (Vön).
- Vrd. 7428. Niitse võtat, rihma massat.

9616. RIHA OLGU SOOLA TUUA, TALLINNA RAHA TAGUDA* — 1?(6) var.

* Tallinn (Norm., EKMS)

E MVH 11, E 73, E 74, Norm. 141, EKMS I 1104 ja IV 799.

- Vrd. r1 «Riha rikkumine»: Jäägu Riha soola tuua, / Tallinn raha taguda (ERIA II:1 nr. 2169).

9617. EGA RIID LEIBA KÜSI — 1?(1) var.

?Kam (Relli).

- Vrd. 257. Amet ei küsi leiba.

9618. EGA RIID RIIDU EI LÕPETA — 1 var.

Koe (Schultz).

9619. HOIA ESIMISE RIIDU IEST — 1?(1) var.

?Lüg (Källo).

9620. KEDA RIID ENNE TOIT — 1 var.
- Amb (Klemmer).

9621. MIS RIID SEE ON, KUI PÕLE KARVAKISKUMIST — 5(8) var.

- a1. — *

* midä; sie; ei õle (Lüg)

E. Poomi (Rap v. Mär) seletus: «Õeldakse neile, kes käredasti valdlevad.»

Lüg, Rap v. Mär — 2 var.

- a2. Mis riid see on, kui karvakiskumistki pole.*

* karvakiskumist (E)

E MVH 84; Rap — 1(4) var.

- b. Mis taplus see on, kui riide rebimist ja karvakiskumist ei ole.
- Trm — 1 var.

- c. Mis kisma see on, kus lõõmist ei ole.
- Vän — 1 var.

Kõnekäänuline funktsioon tõenäoline.

- Vrd. kk: Mis riid teil siin on, kui karvakiskumist pole (Pit).

9622. PÄRAST RIIDU EI OLE TARVIS RUSIKAD NÄIDATA — 1 var.

Vai (Russmann).

9623. RIID JA KADEDUS AJAVAD PÕRGUD LAIEMAKS — 1?(1) var.

?Amb (Neublau).

9624. RIID KOGUB SõNU, KURIKAS PESU — 2 var.

- A. Pai (Viide) — 1 var.

- B. Sõim lõud pogand sõnnu, mõsk mustõ rõivid.
- Se — 1 var.

- Vrd. 8711. Pesuküna korjab pesu ja pulmalaud inimesi.

9625. RIID RIKUB, RAHU RIKASTAB — 4 v. 5(11) var.

- A. Wied. 158, Kündja nr. 49 (1883) 585 — 1(2) var.

- B. Riid rikub, rahu rakendab.

Norm. 239, EKMS III 492, 587 ja IV 840;
?VMr (Mastberg), ?Tõs (Weltmann) — 1 v.
2(6) var.

C. Riid rikub, rahu rajab.

Sjn — 1 var.

Da. Rahu toidab, riidlemine rikub.

* Arvelius 40 — 1 var.

*

Rahho toitað: riidleminne rifuð!

b. Rahu toidab, riid rikub.

Kmpm. Klr 79 — ?(1) var.

Vrd. 9520. Rahu teeb rahva rikkaks.

9516, eriti D: Rahu kosutab, riid kaotab.

9626. RIIDLEJAD JÄEVAD ENAMISTE
IKKA SELLEST SAAGIST ILMA,
MILLE PÄRAST NAD KISKLEVAD
— ?(1) var.

Tõn. LLr 25.

9627. RIIDLEJAL ON RIHMAD KAE LAS,
TULITÖSTJA PEA PALJAS, ÕIGE
MEES ON IKKA HALJAS — 1 var.

Amb (Kleinmann).

Vrd. 8719. Petja perse paljas, õigel ikka haljas.

9628. RIIE EI RIKU MEEST —
u. 30(72) var.

Aa₁. — *

* miest (Lüg, Muh, Khn), miist (Vln, Krl)
Kmpm. Klr 12 ja 368, Kmpm. Klr I⁶ 18,
Kmpm. Klr II⁶ 357 ja 364, Kmpm. EL II¹⁶
39, Nurmik I 97, Huvit. II 27, E² 78, Meos
Vaatl. III—IV 86, Puus. KKH I⁷ 55, Kask-
Vaigla-Veski I Ak 16, Reiman EK I 276;
Lüg, Jõh, Kuu, Muh, Khn, Hls, Hel, Vln,
Pal, Trm, Kam, Ran (L. Kallas), Krl, Ti
(S. Veske) — u. 15(40) var.

a₂. Kuid ega riie riku meest.
Puus. Eü I 149 — ?(1) var.

a₃. Ega riie meest riku.*

* miest; rigu (Kuu)

Kuu, Ti (Eisen) — 3(4) var.

a₄. Ega riie meest ei riku.
Pst — 1(2) var.

b. Rõivas ei riku miist.

Ote (Kroon), ?Se (Sõrmus) — 1 v. 2(2)
var.

Ba. Riie ei riku meest, kui mees riiet ei
riku.

Norm. 149, EKMS III 604; Tür, Juu v. Vän
(Virkus), Trt (õpil.) — 3(5) var.

b. Riie ei riku meest, kui mees ise riiet
ei riku.

?Jõh (õpil.), ?Kuu (Jahe) — ?(2) var.

c. Riie ei reku meest, kui mees ise ei
reku riiet ää.

?Mar (Hilemägi) — ?(1) var.

C. Riie ei riku miest, kui mies iseennast
ei riku.

Lüg (Källo) — 1 var.

D. Riie ei riku meest, aga mees rikub
riiet.

Põl (Tustit) — 1 var.

E. Riie ei riku inimest ega tee paremaks.
Sannumetoja VII (1860) 60 — 1?(1) var.

F. Riie ei riku inimest.

Sannumetoja VII (1860) 60 — 1?(1) var.

G. Riie ei teuta meest.

Meelej. nr. 34 (1887) 271, Laakm. ER Kas.
Kal. (1892) 18, EKMS III 604 — ?(10) var.

H. Rõivas ei teuta meest, kui mees rõõ-
vast ei teuta.

Pär (Kampmann) — 1 var.

Vrd. 7117. Müts ei narri meest, kui mees mütsi
ei narri.

7435. Ega nimi meest ei riku.

13657. Ega vara miist ei riku.

259. Ammet ei tiuta meest, kui mees amme-
tit ei tiuta.

9629. KUI RIIK RIKAS, SIIS RAHVAS
VAENE; KUI RAHVAS RIKAS, SIIS
RIIK VAENE — 1 kuni 2(2) var.

Rap v. Mär (Poom).

Vrd. 9676. Rikas härra, vaene vald; vaene här-
ra, rikas vald.

9630. RIIGI KULUL ON KA KARU
HÄRRA — 1?(1) var.

?Nrv (Muru).

9631. HEAD RIISTAD ON POOL TÖÖD —
1(22) var.

Aa.

CRJ Sak. Kal. Põlv. (1880) 214, Tõn. Trt.
Täht. (1888) 50, Tõn. LLr 86, Tõn. Täht.
(1908 mai ja 1909 aug.), Tõn. RP: 216 —
1(16) var.

b. Hea riist on pool tööd.

Norm. 73 — ?(4) var.

c. Hea tööriist on pool tööjõudu.

?Vig (Altsam) — ?(1) var.

B. Hää riista puul vaiva.

?Vas (Jõgeva) — ?(1) var.

Vrd. 911. Hea hakkamine on ju pool tööd.

9632. KÕIK ON RIISTA RIIDLEJAD, EI OLE KOOLJA KORISTAJAT — 1(30) var.

a1.

* Helle 336, Hupel 108, Poromenski EGr. 192, Wied. ESSr 963, Wied. 74, Kündja nr. 38 (1883) 454, KAH EKA1 151, Laug. Vestr. 174, Norm. 209, EKMS II 841, III 698 ja 951 — 1(25) var.

* *Keit on riista riidlejad, ei olle koolja koristajat.*
wir wollen wol alle erben, nicht aber alle Mühe haben.
(alle find des Haußraths Jander, keiner ist der Leiche Sam-
ler.)

a2. Kõik on riista riidlejad, aga ei ole koolja koristajat.

Stein 31; ?Ti (Kreutzw.) — ?(4) var.

b. Kõik on riista riidlejad, ei ole surnu koristajat.

EKMS I 202 — ?(1) var.

Vrd. 3101. Küll kamsa kasijad on, oleks nenda koolja koristajad ollad.

9633. MINE SIIS VEEL RIISTA TEGEMA, KUI SUL TEDA TARVIS ON — 1(2) var.

A.

Trv v. Rõu (Slipsen) — 1 var.

B. Ära hakka siis veel riista tegema, kui tarvis on põllule minna.

?Vil (Suurkask) — ?(1) var.

Vrd. 14779. Siis hakata ämbrit tegema, kui tuli katuksel.

9634. RIIST EI KAE TERÄSALVO — 4 var.

A.

Se (Lõhmus) — 1 var.

Ba. T... teräsalvõ pääle ei kae.

Räp (Lepson) — 1 var.

b. Ega t... teräsalvõ pääle ei kae.

Räp (Lepson) — 1 var.

C. T... kae ei teräsalvõ, p... kae ei puudust.

Se (Lõhmus) — 1 var.

Vrd. n1j: ERA II 271, 531/2(67b) < Räg.

9635. AIGO OM RIKKAS MINNÄ, VAESES JÄÄT ESIKI — u. 15(25) var.

A1a1.

*

* aigu (Vas, Se); ommõ (Se); rikkast (Se); vaesõst (Se); esigi (Vas), es'ki (Se), eiski (Se)

Räp, Vas, Se — 4(9) var.

a2. Aigu om rikkast minnä, vaesõst eski jäät.*

* ommõ

Se — 2 var.

a3. Aigu rikkas minnä om, a vaesõs jäät esiki.

E. Kirs seletus: «Sellele, kes kurdab, et vähe aega, palju tööd.»

Se — 1 var.

a4. Rikkast minnä' aigo om, vaesõst jääme eiske'.

Se — 1 var.

b. Aigu om rikkas saia, vaesus tulõ muidogi.

Norm. 110; Plv — 1(2) var.

c. Aigu um rikkas minnä, vaesõs saat ilmtahmata.

Plv — 1 var.

A2. Rikkast minnä' aigo om, vaesõ' jo olõmõge'.

Se — 1 var.

B. Rikkast lää äi kõrraga, a vaesõst jääde eiski.

Se — 1(3) var.

Ca. Vaiv om rikkast saia', vaesõst jäät eski.

Se — 1(2) var.

b. Vaiv rikkast minnä, vaesõst eski jääde.

Se — 1 var.

D. Hääd rikkast saia', küll vaesõst eiske jäät.

Se — 1 var.

E. Rikkaks on raske saada, vaesus tuleb iseenesest.

?VMr (Priimets) — 1?(1) var.

9636. EGA RIKAS SEDA EI SALLI, ET
KEHVAL V... ON — 4 var.

- Aa. _____
Hls (Mörd) — 1 var.
- b. Kes seda sallib, et vaesel ka v... on.
M. Neumann seletus: «Kes seda sallib, et
vaene inime teiste moodi elab.»
Kad — 1 var.
- Ba. Rikkal om kade näta, et vaesel suur
t...
Ran — 1 var.
- b. Peremehel on paha meel, kui sulasel
on suur t...
Lai — 1 var.
- Vrd. 13021 b. Rikkal kade miel, kui vaese perse
valge on.

9637. EGA SEE POLE RIKAS, KEL
PALJU ON, VAID SEE ON RIKAS,
KES OMAGA RAHUL ON — u.
10(12) var.

- Aa. Ei see mees pole rikas, kel palju vara
on, vaid see, kes omaga rahul.
Tallor. Post. nr. 39 (1899) 306 — 1 var.
- b. _____
Körber VRMK 43; Mus (Miller) — 2(3)
var. Körberil vene vanasõnade rubriigis.
- c. Kõige rikkam on see, kes omaga ra-
hul.
Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.
- d. Kes rikas — see, kes omaga rahu.
Pil (H. Keller) — 1 var.
- e. Too om rikas, kes omaga rahul om.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- B. Ega see pole rikas, kel küll on, vaid
see on rikas, kes omaga läbi saab.
Mus (Miller) — 1(2) var.
- Ca. Rikas see, kes vähega läbi saab.
Ez 75 — 12(1) var.
- b. Tuu om rikas, kes veitiga läbi saa.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- c. Tuu om kõige rikkamb, kia kõige vei-
dembaga ar mõist ellä.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- Vrd. mst: Kes on kõige rikkam? (Hls).
- Vrd. Post. Eral. (1899) 112: Mitte see ei ole
rikas, kellel palju on, vaid see, kellel kül-
lalt on (antud ilvi vs tõkena).
- Vrd. 13063. Vaene ei ole see, kellel vähe on,
vaid see, kes palju tarvitab.
13081. Vaene on see, kes rohkem raiskab
kui kogub.

9638. EI RIKAS RAHAGA PANTA,
KUNING KULDA EI MAETA —
3(12) var.

- Aa. _____*
* kuningas; panda (Wied., Kündja)
Beitr. III 112 (< Kod), Wied. 26, Kündja
nr. 32 (1883) 382 — 1(7) var.
- a2. Ei rikas rahasse panda, kuning kul-
da ei maeta.
Norm. 110 — 2(1) var.
- b. Rikast ei maeta rahasse, kuningat
suure kullasse.
Hlj — 1(3) var.
- B. Saks ei siidis jo sureksi, kuningas
kulda ei matetaks.
Amb — 1 var.
- Vrd. rl «Ei rikas rahasse panda»: Ei rikas
rahasse panda, / kuning kulda ei maeta
(ERIA II:2 nr. 2603).
- Vrd. kk: Ega sind sõgedat külla sisse maeta
(Kuu).

9639. EKS RIKAST IGAÜKS KUTSU,
KES VAESE TAHAB NÄHA —
2 var.

- a. _____
Trm (Särg) — 1 var.
- b. Eks rikast igaüks näe, kes vaest ta-
hab näha.
Trm — 1 var.

9640. ENNE LÖPEB RIKKA RIKKUS
KUI VAESE VAESUS — 12(15)
var.

- a. _____*
* ennem (Rak)
Norm. 104, EKMS III 614; Hlj, Rak, Hag
— 3(6) var.
- b. Ennem lõpeb rikka rikkus kui vaese
lahkus.
Käi — 1 var.
- c. Rikka rikkus kaub pea, aga vaese
vaesus jääb.
Hää — 1 var.
- d1. Rikka rikkus üks lõpõs, vaesõ vaesus
ei lõpõ konagi.
Ote — 1 var.
- d2. Rikka rikkus lõpõs ar, vaesõ vaesus
kao oi kohegi.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- d3. Rikka rikkus kaos ar, vaese vaesus
kao oi kohegi.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

- d4. Rikka rikkus kaos ar, vaese vaesus lõpe ei kohegi.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- e. Vaese vaesus kestab ikki, aga rikka rikkus võib pia kaduda.
M. Mäesalu seletus: õeldi, kui jutt oli mõne endise suurniku vaesestumisest.
Hää — 1 var.
- f. Millas vaese vaesus lõpeb, aga rikka rikkus lõpeb pea.
Vän — 1 var.
- g. Rikkus lõpeb ärä, vaesus kunagi.
Räp — 1 var.
9641. KAS ARVATE, ET RIKKA PÄRAST SEISAB MAAILM ÜLEVAL: TA SEISAB ENNEMINE VAESE PÄRAST ÜLEVAL — ?(3) var.
Wied. 48, Kündja nr. 35 (1883) 418.
9642. KELLEST RIKAS, SELLEST HELDE — 4 var.
- a. _____
EPost. nr. 16 (1886) 3; Ote, Plv — 3 var.
- b. Kellega rikas, sellega helde.
Ote — 1 var.
9643. KES OM RIKAS OMAN KOTON, TOO OM VÖÖRAL KOTAL KAH — 1 var.
Plv (Viidebaum).
9644. KES RIKAS RAHALE, SEE KÖRGE AULE — 1 var.
Ris (J. Reimann).
9645. KES RIKKAL RINDU A'AB VOI VAESE VANGIST PÄSTÄB — 1(2) var.
Norm. 132; Pst (Jaan Ainson).
9646. KOST RIKAS RAHA, LEIBA SAAB, KUI VAENE TÄLLE TÖÖD EI TEE — 2(4) var.
- a. _____*
kust (trükised)
Norm. 102, EKMS III 614; Räp (Org) — 1(3) var.
- b. Kes rikast toidust, leiba saa, kui vaene talle tüüd ei tii.
San (Päss) — 1 var.
- Vrd. 9653. Kust rikas raha saab.

9652. Kus see rikka raha saaks, kui kehvad söömas ei oleks.

9647. KUI RIKAS MAKAS KOTI PÄÄL, SIS VAENELATS VAKKO PÄÄL — 1 var.

Plv (Tamm).

Vrd. 8088. Ori magab õrre peal, vaenelaps varna peal.

9648. KUI RIKAS ÜTLEP: «ROTI SÖÖVÄ PAARI KÜNNIRAUDU ÄRÄ» — OM ÕIGE; VAENE ÜTLEP: «ROTI SEIVÄ VAKA RÜKI ÄRÄ» — EI USU KIÄKI — 4 var.

a1.

Ote — 1 var.

a2.

Vaene kaebas rahvale: «Roti omma pal'lo kurja tennü, kõik viläkoti katski jüränü» — usu_us kiäki; rikas kaebas: «Roti omma mulle pal'lo kurja tennü, paari künnirauda rüä salve, rüki sisse ar söönu» — uskse ega miis.

jürämä = nārīma

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

b.

Kes vaese juttu usub! Kui rikas ütleb, et «Rotid on mul rauakange ära söönud,» siis usuvad seda kõik, aga kui vaene ütleb, et «Rotid on mul leivakukla ära söönud,» siis üteldakse: «Mis sa võltsid.»

Rõu — 1 var.

Vt.

9708 C₂b.

c.

Kes vaese juttu usub! Kui rikas ütleb, roti om täl paar künniraudu ära söönü — ustas õkva.

Kan — 1 var.

Vt.

9708 C₂c.

9649. KUI RIKKAL RIHEPARS LIHKMA NAKKAS, OM VAESSEL KIGE SUUREMB NÄLG — 1 var.

Hel (Tomp).

9650. KUS JÄÄB RIKKA RIKKUS, SINNA JÄÄB VAESE VAESUS — 5(8) var.

Aa.

Pst (Saar, Simer) — 1 var.

b.

Kus jääs vaese vaesus, sinnä jääs rikka rikkus.

Hel — 1 var.

- B. Kus jääb rikka raha, sinna jäeb vaese vara.
VII — 1(2) var.
- Ca. Kus jäeb rikka raha, sinna vaese võlg.
SJn — 1 var.
- b. Kus jääb rikka vara, sinna jääb vaese võlg.
Norm. 110, EKMS IV 298; Ksi — 1(3) var.
9651. KUS RIKAS SEDA VEELIB, ET VAENE KA ELAB — 2(5) var.
- a. _____
Norm. 106, EKMS III 1092 ja IV 298; Hää — 1(4) var.
- b. Või rikas seda veelib, et vaene ka elab.
M. Mäesalu seletus: rikas ei salli, et vaene paremale järjele saab.
Hää — 1 var.
9652. KUS SEE RIKKA RAHA SAAKS, KUI KEHVAD SÖÖMAS EI OLEKS — 3(6) var.
- A. _____
Norm. 110; Hlj (Pruhl) — 1(4) var.
- B. Kes rikaste leiva sööks, kui vaeseid ei oleks.
Norm. 110; Pal (Maasen) — 1(2) var.
- C. Kui laiska ei oleks, kes siis rikaste leiva sööks.
Plv — 1 var.
- Vt. 14218 G.
- Vrd. 11602. Kes sis tarko leevä sööse, ko ullõ olõ õi.
9646. Kost rikas raha, leiba saab, kui vaene tälle tööd ei tee.
9653. KUST RIKAS RAHA SAAB — 2 var.
- A. _____
Rak (Lilienbach) — 1 var.
- B. Ega rikkal raha ole.
Rak (Lilienbach) — 1 var.
- Vrd. 9646. Kost rikas raha, leiba saab, kui vaene tälle tööd ei tee.
9654. KOIGÕ RIKKAMB OM SIS KOIGÕ VAESOMB, KUNA TA KOIGÕ MAHA PIÄT JÄTMÄ — 1 var.
- Vas v. Se (Sandra).

9655. KÕIK EP OLE NII SUURED RIKKAD, KUDA KIIDETAKSE, KÕIK EP OLE NII SUURED VAESED, KUI LAIDETAKSE — 1 var.
- Sim (Viidebaum).
- Vrd. 1149. Ükski ep ole nii hea, kui kiidetakse, pole ükski nii õel, kui laidetakse.
9656. MIDA RIKAS HUOLIB, TIEB LEHELIST JA PESEB PÄADKI — 1 var.
- Lüg (Källo).
- Vrd. 9734. Rikkal on mantli pääd määrida, vaene ei saa leivalegi.
9657. MIDA RIKKAMAKS SA LÄHED, SEDA LAHJEMAKS SA JÄÄD — 1 var.
- Krj (Toomessalu).
9658. MIDA RIKKAMALE TULID, SEDA PERGELIMAKS LÄHTI — 1 var.
- VNg (Aug. Krikmann).
9659. MIDA RIKKAM MEES, SEDA KIBEDAM SURM — 1 var.
- Amb (Neublau).
9660. MIDA RIKKAM, SEDA RÕEMSAM — 1(6) var.
- a. _____
?Vig (Odem), ?Vil (Pallu) — ?(2) var.
- b. Minka rikas, tuuga armas.
Vas v. Se (Sandra) — 1(4) var.
- Vrd. Gr. RkÖrE II 74: Millest rikas, sellest on ka rõõmus (meel teistele anda).
- Vrd. 9661. Mida rikkam, seda tigidam.
9661. MIDA RIKKAM, SEDA TIGEDAM — 1 var.
- Hlj (Pruhl).
- Vrd. 9660. Mida rikkam, seda rõmsam.
9662. MINE SA RIKKA KÄEST ÕIGUST SAAMA — 1 var.
- Pld (M. Viidalepp).
9663. MIS RIKAS HOOLIB ÜHE SILMA PÄRAST, TEINE ON TASKUS — 1(25) var.

* Helle 347, Hupel 112, Poromenski EGr. 205, Wied. 121, Kündja nr. 46 (1883) 549, KAH EKAL 155, Norm. 110 — 1(15) var.

* *His riikas hõlõ äbbe silma pärašt, teine on taskus, wõs špabel dem Reichen ein Auge, er hat ihr ja z.*

a₂. Mis rikas hoolitseb ühe silma pärast, teine on tal taskus.
EKMS I 515, III 648 ja 844 — ?(3) var.

b. Mis rikas ühest silmast hoolib, kellel teine taskus on.
Stein 43, Wied. 121, Kündja nr. 46 (1883) 549; ?Tt (Kreutzw.) — ?(7) var.

9664. OLGU UI' RIKAS SÜGÜSE, OLO RIKAS KEVÄJÄ — 3 v. 4(7) var.

Aa₁. _____
Norm. 159; Se (Aalik) — 1(2) var.

a₂. Olgu ui sügüse rikas, oll' keväjä rikas.*
* sügüselst — keväjält
Se — 2 var.

b. Ära ole rikas sügise, ole rikas kevade.
EKMS IV 24 — ?(1) var.

B. Kevadel oli see vaene, kes oli sügisel rikas.
?Rõu (Gutves) — 1?(2) var.

Vrd. 13055. Paremb om vaene süküs kui rikas kevväl.

9665. PALLEGE RIKASTE EEST, VAESED SAAVAD ISEGI LÄBI — 3(6) var.

Aa. _____
Plv — 1 var.

b. Jumal hoidku rikaste eest, vaesed saavad niigi läbi.
Amb — 1 var.

c. Jumal avita rikkid, vaese eläve mudigi.*
* rikkaid; muidugi (EKMS)
Norm. 118, EKMS IV 264; VIL (Veske) — 1(3) var.

B. Jumal avitab vaest, rikas saab isegi valmis.
?Saa (Söggel) — ?(1) var.

9666. PAREM RIKAS SULANE KUI VAENE PEREMEES — 2 var.

A. _____
Jõh (Paurmann) — 1 var.

B. Parep rikas sannamiis ku kehv pere-miis.
TMr — 1 var.

Vrd. 1126. Paremb hää sulanõ ku halv perre-miis.

9667. PAREM RIKKA MEHE JALUTSEN KUI VAESE MEHE PÄHITSEN — 1 var.

Võn (Hildebrand).

Vrd. 793. Paremb halva poja jalutsin kui hää tütre pähitsin.

9668. PUHU OLEME RIKKAD, TEISE SANDID — 1 kuni 2(15) var.

a. _____
* Helle 351, Hupel 115, Poromenski EGr. 213, Stein 53, KAH EKAL 156/7, Norm. 111, EKMS II 822 — 1(12) var.

* *Pabho olleme rikkad, teise sandid, bald reich, bald arm, bald gar nichts.*

b. Puhu oleme rikkad, teise oleme sandid.
Laug. Vestr. 176 — ?(1) var.

c. Puhu oleme rikkad, teise vaesed.
Wied. 155, Kündja nr. 49 (1883) 585 — 1?(2) var.

Vrd. kk: Samm saksa, tõine samm sante oleme (Krk).

9669. RIGAS SOITAB TUE SELJÄS, PIITS VALEGA TAGAND JÄRELE — 1 var.

tue = tõe
Kuu (Lindström).

9670. RIKKAS EI SAA ILMA VAEVATA — 1 var.
Räp (Poolakess).

9671. RIKAS EI USU VAESE HÄDA JA VAENE EI USU RIKKA HÄDA — 1 var.

Trt (Hildebrand).

Vrd. 13032. Kes vaese talupoja häda usub, 752. Kes ise ei õle halge õld, sie ei usu tõise häda.

9672. RIKAS ELAB NENDA, KUDAS TA
TAHAB, VAENE ELAB NENDA,
KUDAS TA SAAB — 6(19) var.

Aa₁. Rikas elab, kuidas tahab, vaene, kui-
das võib.*

* kudas (E)

E 73, E² 74, Puus. Eü I 116, Kask-Vaigla-
Veski III Vö 17, Kask-Puusepp-Vaigla 158
— ?(8) var.

a₂. Rikas elab nõnna, kui tahab, aga
vaene nõnna, kudas võib.
Kos — 1(2) var.

a₃. Rikas elab nõnda, kuidas tahab, vae-
ne nõnda, kuidas saab.
Norm. 108, EKMS IV 298 — ?(2) var.

a₄. Rikas elab nii, kudas ta tahab, vaene
elab, kuidas saab.
Hää — 1 var.

a₅. —————
Pst (Raudsep) — 1(3) var.

b. Vaene elab nii, kuidas saab, rikas
elab nii, kuidas tahab.
Kul — 1 var.

c. Rikas teeb nii, kui tahab, vaene nii,
kui võib.
HMD v. Ris (Treumann) — 1 var.

B. Rikas saab kõik, mis tahab, vaene
vaatab, kuidas välja tuleb.
Krk — 1 var.

Vrd. 9700. Rikas sõõb seda, mis ta tahab, vae-
ne sõõb seda, mis tal on.
545. Elä nii, kudas võit, mitte nii, kudas
taha.

9673. RIKAS ELAB VAESTE VAEVAST
— 1 var.

Rap v. Mär (Poom).

9674. RIKAS ELÄS RÖÖMSALT KUI
RAHU RASVA SEEH — 1 var.

rahu = neer

Vas v. Se (Sandra).

Vrd. 9523. Rahu istub rasva sehen, kuningas
kulla sehen.

9675. RIKAS HÄRRA, RIKAS VALD;
VAENE HÄRRA, VAENE VALD —
2 var.

A. —————
Pha? (anon.) — 1 var.

B. Rikas rahvas, rikas herrä; vaene vald,
kõik lõpeb ärä.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

Vrd. 9676. Rikas härra, vaene vald; vaene här-
ra, rikas vald.

9676. RIKAS HÄRRA, VAENE VALD;
VAENE HÄRRA, RIKAS VALD —
1(5) var.

Norm. 112, EKMS II 967; Sa (anon.) v.
Vru (Kallas).

Vrd. 9675. Rikas härra, rikas vald; vaene här-
ra, vaene vald.

9629. Kui riik rikas, siis rahvas vaene;
kui rahvas rikas, siis riik vaene.

9677. RIKAS KOORIB VAESEID, VAENE
KOORIB KARTULID — 3 var.

a. —————
Saa (Söggel) — 1 var.

b. Rikas koorib vaesemat, vaene jälle
vaesemat ja vaene koorib kartulast.
Hls — 1 var.

c. Rikas koorib vaesemat, vaesem jälle
vaesemat ja vaene koorib ka — vaene
koorib kartulast.
S. Karro seletus: käbele läinud laada pala-
ganiartistide esitatud satiirist.
Hls — 1 var.

Vrd. Edu Kal. (1911) 17: Kartulid on loodus
selleks sünnitanud, et vaesel inimesel ka
midagi koorida oleks.

9678. RIKAS LOODAB RAHA PEALE,
VAENE LOODAB NAHA PEALE —
7(10) var.

Aa. —————
JMd (Rosenstrauch) — 1 var.

b. Rikas loodab raha piale ja vaene
perssenaha piale.
Kos — 1(2) var.

c. Rikas loodab raha peale, vaene selja
naha peale.
Norm. 133 — ?(1) var.

Ba. Rikas loodab raha piale, vaene käte
vaeva piale.
Tor — 1 var.

b. Rikas loodab vara pääle, vaene käte
vaeva pääle.
Vil — 1(2) var.

C. Rikas loot vara pääle, vaene oma
kara pääle.
Hel — 1 var.

D. Rikas loodab oma raha peale, kerja-
ja kargu peale.
Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.

- E. Rikas loodab riiu pääle, raharikas rammu pääle.
Krj — 1 var.
- Vrd. kk: Rikas loodab vara pääl, mul lootus tüdruk ahju pääl (Krk).
- Vrd. 9680. Rikas maksab rahaga, vaene maksab nahaga.
9679. RIKAS LÄHEB KÜLL VADERIKS, AGA MITTE VARRULE — 1 var.
VNg (Volde).
9680. RIKAS MAKSAB RAHAGA, VAENE MAKSAB NAHAGA — u. 25(54) var.
- Aa₁. ———*
* mass (Se)
Wied. 157, Kündja nr. 49 (1883) 585, Raud VMj 218; Se (V. Raud) — 2(6) var.
- a₂. Rikas maksab rahaga, aga vaene nahaga.
Nurmik III 94 — ?(9) var.
- a₃. Rikas maksab rahaga, vaene aga nahaga.
Kuu — 1 var.
- a₄. Rikas maksab rahaga, vaene nahaga.
Sak. Lisa nr. 22 (1888) 2, Kmpm. KH 31, E 73, E² 74, Huvit. V Lisa 16; ?Vän (Öpil., Tönisson) — 1 kuni 3(15) var.
- b. Rikas miis mass rahaga, a vaene uma nahaga.
Räp — 1 var.
- c₁. Rikas peaseb rahaga, vaene maksab seljanahaga.
Wied. 157, Kündja nr. 49 (1883) 585 — 1(2) var.
- c₂. Rikas maksab rahaga, vaene seljanahaga.
Vig — 1 var.
- d₁. Rikas maksab rahaga, vaene perse-nahaga.*
* rigas (Kuu); persse- (EKMS; Rap v. Mär, Juu v. Vän, Kuu), perssi- (Vig), persi- (Kul)
EKMS II 830; Lüg, Kuu, Juu v. Vän (Vir-kus), Rap v. Mär (Poom), Kul, Vig — 11(12) var.
- d₂. Rikas maksab rahaga ja vaene pers-senahaga.
Kos — 1(2) var.
- e. Rikas vastab rahaga, vaene persse-nahaga.
Kos — 1 var.
- f. Rikas maksab rahaga, vaene tagu-otsanahaga.
Tür — 1 var.
- B. Saks maksab rahaga, talupoeg naha-ga.
Kuu — 1 var.
- C. Rikas maksab rahaga, vaene vaeva-higiga.
Vig — 1 var.
- D. Rikas lakub raha peale, kehva p[er-se]naha peale.
VJg — 1 var.
- Vrd. Meelej. nr. 9 (1879) 434: Rikas pääseb rahaga, kehva küüranahaga (soome vs).
- Vrd. ul: Kui mõisas kohut mõisteti, / siis nagu siga tapeti. / See vaene maksis nahaga, / kui ta ei jõudnud rahaga (Kod).
- Vrd. 9678. Rikas loodab raha peale, vaene loo-dab naha peale.
6380. Mis ei maksa rahaga, seda ei mak-sa nahaga.
9510. Kes rahu rikub, peab naha ehk raha andma.
9681. RIKAS MEES ALGAB PROTSSESI, AGA VAENE LÖPETAB TEDA — 1?(2) var.
Wied. 157, Kündja nr. 49 (1883) 585.
9682. RIKAS MURES: KELLELE VARA JÄTTA, VAENE MURES: KUST LASTELE LEIBA VÖTTA — 1 var.
VII (Kala).
9683. RIKAS NAINEN KUI RESU SILMAS — 5 v. 6(8) var.
- A. ———*
* risu (Norm.)
Norm. 187; Rap (Uustalu) — 1(2) var.
- Ba₁. Rikas naine nagu okas silmas.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- a₂. Rikas naine kui okas silmas.
Krj — 1 var.
- b. Rikas naene õeldakse olevad nagu okas silmas.
V. Eenveere seletus: rikas naine teeb me-hele eluaeg etteheiteid, tuletab oma rikkust meelde.
Kul — 1 var.
- C. Naase kaasavara om kui puru silman, kes kõige hõõrd.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

- D. Rikas naene on pennaks silmas, suut-
reks elu ristiks ilmas.
?Tõs (Öövel) — 1?(2) var.
Vrd. 13080. Vaene on risu rikka silmas.
9684. RIKAS NAINEN ON MEHE RIST —
1?(1) var.
?Koe (Schultz).
9685. RIKAS NOORIK, KURI KUI KIKAS
— 1(2) var.
Rõu (Leegen).
9686. RIKAS NÄE EI NÄLÄLIST,
USU UI OHULIST — 1(2) var.
Norm. 108; Vas v. Se (Sandra).
Vrd. 7664. Näe nälläst ja usu ohulist.
9687. RIKAS OM TUNDA ROIVIST,
VAENE VARBIST — 1?(1) var.
?Kam (Relli).
9688. RIKAS ON TARK, AGA VAENE
ON RUMAL — 13(15) var.
Aa₁. —
VMr — 1 var.
a₂. Rikas alati tark, vaene ikki rumal.
Vän — 1 var.
a₃. Eks rikkas ole ikka tark ja vaene ru-
mal.
Jõh — 1 var.
a₄. Vaene om alati rummal, rikas om
alati tark.
Ote, Plv — 2 var.
b. Rikas, et rummalgi — om tark, vae-
ne, et tarkki — om rummal.
Rõu — 1 var.
c₁. Kes rikas, see tark; vaene on alati
rumal.
Trt — 1 var.
c₂. Kes vaene, see on rumal, aga kes ri-
kas, see on tark.
Pal (Karro) — 1 var.
c₃. Kiä vaenõ, tuu rummal; kua rikas,
tuu tark.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
d. Oled rikas, oled tark; oled vaene, oled
rumal.
Norm. 107; Trv v. Rõu (Siipsen) — 1(2)
var.
- e. Oled rikas, oled tark ja aus; oled
vaene, oled põlatud.
Tln — 1 var.
- B. Rikas tark, kehva loll.
Hlj — 1(2) var.
- C. Kes rikas om, tuu om ka tark.
Hel — 1 var.
- Vrd. 11691. Vanasti tarkus käinu taadriaru
mõõda.
13125. Vaese valge, rikka rumala.
11612. Parem tark ja vaene kui rumal ja
rikas.
11607. Mida targem rahvas, seda rikkamad,
mida rumalamad, seda vaesemad.
9689. RIKAS OSTAB, SANT KERJAB,
KUST VAENE VOTAB — 4 var.
A. —
Krj — 2 var.
Ba. Sant kerjab, kust vaene võtab.
Krj — 1 var.
b. Sandile antakse, kust vaene saab.
Kaa — 1 var.
9690. RIKAS PERNAANE NI' VAENÕ —
ÜTSKI MÕISTA AI, MIDA KIITA —
1 var.
M. Linna seletus: «Rikas mõista sõõgi-
kraami rohkusõ, a' vaenõ puudusõ peräst.»
Se.
9691. RIKAS RAHA NOAL, KERJUS
KARGU NOAL — 2(7) var.
a. —
Plv (Melzov) — 1 var.
b. Rikas raha nõjal, kerjak kargu nõjal.*
* kerjaja (E)
E MVH 88, E 73, E² 74; Plv — 1(6) var.
9692. RIKAS RAHVAS, ROHKE AND —
2(3) var.
Wied. 157, Kündja nr. 49 (1883) 585; Hel
(Tomp).
9693. RIKAS RIISTA RIPUTAP, VAINEN
T... SIPUTAP — 1(3) var.
Võ-Se (Stein).
9694. RIKAS RIKUB TÛTRE, VAENE
RIKUB HOBUSE — 1 var.
HMD v. Ris (Treumann).

Vrd. 13120. Vaese mehe varsast saab ruttu hobene ja rikka mehe türest saab ruttu pruut.

9695. RIKAS ROHKESTI SAAB, ROHKESTI ANNAB — 2 var.

- a. _____
KJn (Raidla) — 1 var.
- b. Rikas rohkesti saab, rohkesti lähab.
KJn — 1 var.

9696. RIKAS SAAB PEA VAESEKS, VAENE PEA RIKKAKS — 3 var.

- a. _____
Ris (Holts) — 1 var.
- b. Kui pia vaene rikkaks saab.
Hij — 1 var.
- c. Pia rikkast vaene saab, pia vaesest rikas saab.
KJn — 1 var.

9697. RIKAS SITUB JA TILGUTAB, AGA VAENE LASEB PAHINAL — 1 var.

G. Rumbergi seletus: rikas on ihnus, aga kui vaene midagi saabki, siis on see tal pea otsas.
Kad.

9698. RIKAS S... RIPAKILI, VAENE VAEVA TÖLLAKILI — 5(6) var.

- Aa. Rikas situb ripakile, vaene situb kükakile.
Krij — 1 var.
- b. Rikas situb ripakile, vaene käpu roomakile.
Trv — 1 var.
- c. _____
Pal — 1(2) var.

- B. Rikas situb ripakille, kangekaelne käpakille, vaene laseb vasvorinal.
Rap v. Mär (Poom) — 2 var.

Vrd. ri «Rikas ja vaene»: [— — —] rikas sittub riputelle (VK III nr. 705).

9699. RIKAS SÖIDAB TÖLLAS, VAENE RIPUB VÖLLAS — 6 var.

- a₁. _____
EKMS III 614; Rap v. Mär (Poom), Har — 3 var.
- a₂. Rigas soita tellas, vaene rippub velas.

Kuu — 1 var.

- b. Rikkad sõitvad tõllan, vaesed ripuvad völlan.
TMr — 1 var.

- c. Rikas tõllas, vaene völlas.
Har — 1 var.

Vrd. 14474. Väiksed vargad ripuvad völlas, suured sõidavad tõllas.

9700. RIKAS SÖÖB SEDA, MIS TA TAHAB, VAENE SÖÖB SEDA, MIS TAL ON — u. 10(18) var.

- Aa₁. _____
Hää (Mäesalu) — 1 var.
- a₂. Rikas sööb seda, mis ta tahab, vaene sööb seda, mis ta saab.
Hää — 1 var.
- b. Vaene sööb, mida saab, rikas sööb, mida ta tahab.
?Saa (Söggel) — 1?(1) var.
- c. Rikas sööb, mis süda kutsus, vaene sööb, mis jõud kannab.
Norm. 108, EKMS IV 298; As (Kuusik) — 1(3) var.
- d. Rikas süü, mis süda kutsus, vaene süü, mis saada jõuab.
TMr — 1 var.
- e. Rikas sööse, mis süa kuts, vaene sööse, mis köttu täüt.
Plv — 1 var.
- Ba₁. Rikas sööb, millal tahab, vaene sööb, kui süüa on.
Ez 74 — ?(2) var.
- a₂. Rikas sööb, millal tahab, vaene sööb, kui tal on.
Saa (J. Kangur) — 1 var.
- a₃. Rikas sööb siis, kui ta tahab, vaene sööb siis, kui tal on.
Trm — 1(2) var.
- b. Vaene sööb, kui tal midagi on, rikas sööb, millas ta tahab.
Körber VRMK 54 — 1(3) var.
- C. Rikas sööb, millal tahab ja mis ta tahab; aga vaene sööb, siis kui saab ja mis ta saab.
Jõh — 1 var.

- D. Rikas süöb, mida tahab, vaene vesitab suud.
Lüg — 1 var.

Vrd. Edasi Kal. (1914) 32.

Vrd. 9672. Rikas elab nenda, kudas ta tahab, vaene elab nenda, kudas ta saab.

8622. Peremees sööb, mis tahab, sulane peab sellega leppima, mis antas.
11296. Süü, ku süä kuts.
5037. Küläh süüd tuud, mis andas, kodo süvväs, mis tahat.

9701. RIKAS SÜGAB ALATI KÕHTU, VAENE PEAD — 1 var.

Trt (Pohka).

9702. RIKAST AJAB AHNUS, VAEST TÕHI KÕHT — 2(3) var.

a. Rikast äratav ahnus, vaest tühi kõht. Klempier Elusal. Kal. (1905) 19; Amb — 1(2) var.

b. —————
Kod (Traat) — 1 var.

9703. RIKAS TAPAB SUURE HÄRJA, EI SAA MAUKU MEKKIDAGI; MA TAPAN VANA VARESE, SEALT SAAN SADA VORSTIKEST — 3(11) var.

a. —————*
* säält (Ridala)

Wied. 157, Kündja nr. 49 (1883) 585, E 73, E² 74, Ridala 21, EKMS II 1311 ja IV 298 — 1(8) var.

b. Rikas tapab suure härja, ei saa mauku mekkidagi; vaene tapab vana varese, sealt saan sada vorstikest.
Raud VMj 218 — ?(1) var.

c. Rikas tapab suure härja, ei saa maukugi; vaene tapab vana varese, saab säält sada vorstikest.
VMr — 1 var.

d. Rikas tapab suure härja, ei saa mauku maitseidagi; ma tapan vana varese, sealt saab liha linna viia ja saab vala vaestel anda.
Vän — 1 var.

Vrd. ri «Rikka härg ja vaese vares»: Rikas tappis suure härja — / ei soand süia, ei soand müia, / ei soand sandile jägada. / Vaene tappis vana varekse — / sest sai süia, sest sai müia, / sest sai sandile jägada (ERIA II: 2 nr. 2586).

9704. RIKASTEL ON MAADE RIIDU, KEHVADEL UNE KÄRINAT — 1(4) var.

Norm. 109, EKMS III 614 ja IV 298; VJg (Ustallo).

Vrd. ri «Rikas ja vaene»: Rikka'alla maie riidu, / kõhväl on unekärinäl (VK III nr. 705).

9705. RIKASTEL ON RAHA KUI RABA JA NAGU RATSABOBUSE SITTA — 5 v. 6(6) var.

Aa₁. Rikastel on raha kui raba.
VII — 1 var.

a₂. Rikkal raha nagu raba.
Saa — 1 var.

a₃. Rikkal mehel on raha nagu raba.
Saa — 1 var.

b. Rikastel on raha kui ratsahobuse sitta.
VII — 1 var.

c. —————
VII — 1 var.

B. Rikkal raha kui raba, kehval lapsi laia viisi pääl.
?Saa (Söggel) — 1?(1) var.

Vt. 9739 H.

Vrd. kk: Temal raha kui raba (Trv); Pallu nigu ratsahobuse sitta (Ote).

9706. RIKAST NÄTÄS ORU PÕHJAS JA VAEST EI NÄE MÄE PEAL — 1 var.

Võn (Hildebrand).

9707. RIKAST TUNTAKSE PERSEST, VAEST PALGEST — 1(3) var.

Trt (R. Kallas) v. TMr (anon.).

9708. RIKAST USUS OGAUTS, VAEST USUUI KIÄKI — 6(9) var.

A. —————*
* egäuts (Norm.)

Norm. 107; Se (Savala) — 1(2) var.

B. Mis rikas ütles, tuu om õigus, tuud usutas.
Se — 1 var.

C₁. Ega vaese juttu kiäki ei usu.*
* keegi (Norm.)
Norm. 107; Ote — 1(2) var.

C_{2a}. Kes vaese juttu usus.*
* usub (E)
E MVH 78; Plv — 1(2) var.

b. Kes vaese juttu usub! Kui rikas ütleb, et «Rotid on mul rauakange ära söönud,» siis usuvad seda kõik, aga kui vaene ütleb, et «Rotid on mul leiva-

kukla ära söönud,» siis üteldakse:
«Mis sa võltsid.»
Rõu — 1 var.

Vt. 9648 b.

- c. Kes vaese juttu usup! Kui rikas ütlep,
roti om tal paar künniraudu ära sõõ-
nū — ustas õkva.
Kan — 1 var.

Vt. 9648 c.

Vrd. nlj: H II 64, 553 (1) < TMr.

Vrd. 9754. Rikka võltsi usutas, aga vaese õigust
ei taha keaki kuulda.

9709. RIKKAD ON AADAMAST SAADIK SUGULASED — 1 var.

Kuu (A. Ploompuu).

Vrd. kk: Me oleme Aadamast saadik sugulased.

Vrd. 1. Aadama ajast oleme kõik sugulased.

9710. RIKKAD RIKASTEGA, VAESED VAESTEGA — 1?(2) var.

A. —

?Vig (Priimets) — 1?(1) var.

- B. Sarnased sünnivad sarnastega, rikkad
rikastega, vaesed vaestega.

Rahva Lõbul. nr. 3 (1898) 72 — ?(1) var.

Vt. 10204 C ja 13088 B.

9711. RIKKAD VILISTAVAD, VAESED LAULAVAD — 2 var.

a. —

Pal — 1 var.

- b. Vaene — see ajab vilet, rikas — see
laseb laulu.
Ote — 1 var.

9712. RIKKAGA ON RASKE KOHUT KÄIA: TA OSTAB RAHA EEST ÕIGUST — 1(4) var.

Pha? (anon.).

Vrd. 14433. Ära mine vägevaga vaidlema ega
suurega kohut käima.

9713. RIKKA HAMMAD ÕITSEVAD, KEHVA KUUNED ÕITSEVAD — 2 var.

Rap v. Mär (Poom).

Vrd. 13113. Vaesel sõrmed vastavad, õnnetumal
õitsevad, kehal kestavad.

9714. RIKKA HAIGUS JA KOERA LON- KAMINE, SEE ÕETSE ÜKS OLAD — 1 var.

Põl (Tustit).

9715. RIKKA HAIGUS JA VAESE ÕLU ON KUULSAD — u. 145(206) var.

- A₁a₁. Rikka tõbi, vaese õlut.*

* õlu

SJn — 2 var.

- a₂. Rikka tõbi ja vaese õlu.

Trt — 1 var.

- b₁. Rikka mehe tõbi on kuulus, vaese
mehe õlu on kuulus.

* Gös. 287 — 1 var.

* Rikka mehe tõbbe on kuulis.

Wann ein Reicher krank ist / das hört man weh.

Wanne mehe õlle on kuulis.

Wann ein Armer krank ist / das hört man weh.

- b₂. Rikka mehe tõbi ning vaese mehe õlu
on kuulus.

* Gös. Animadv. 287, KAH EKAI 86 ja 88,
EKMS I 362/363 — 1(4) var.

*

Rikka mehe Tõbbe ning vaese mehe õlle on kuulis.

- b₃. Rikka tõbi ja vaese õlu on kuulus.*

* õlut (trükkised)

Wied. 157, Kündja nr. 49 (1883) 585; Saa,
Trv — 2(4) var.

- b₄. Rikka tõbi ja vaese õlut on kuulsad.*

* õlu (TMr)

EKMS IV 299; Nis, Vän, VII, TMr — 4(5)
var.

- b₅. Rikka tõbi ja vaese õlu, need on kuul-
sad.

Hel (Wahlberg) — 1(3) var.

- b₆. Rikka tõbi, vaese õlu on kuulsad.

TMr — 1(2) var.

- b₇. Rikka tõbi ja vaese õlut on kuul-
sad asjad.

Wied. 157, Kündja nr. 49 (1883) 585 — 1(3)
var.

- c₁. Rikka tõbi ja vaese õlut kuulukse
kaugale.*

* õlu (Norm.; Pal); kaugel (Hupel, Kör-
ber; VII)

* Hupel 115, Körber VRMK 38, Körber Uus
ABDr 11, Norm. 106; Kär, Tös, VII, Pal —
4(14) var.

*

Rikka tõbi, ja vaese õlut kaugel des Reichen Krankheit wird des Armen
Hör klar sein sein.

- c₂. Rikka tōbi ja vaese õlut, see kuulukse kaugel.*

* kaugale (KAH)

* Helle 352, KAH EKA1 157 — 1(5) var.

*
Rikka tōbbi, ja vaese õlut se Palu se Eangel, reicher Leute Krafft und armer Leute Pfannfuchen riecht man an weiffen.

- A_{2a1}. Vaese õlut ja rikka tōbi kuuldakse kaugale.

Lindenberg ATT 13; ?Amb (Hintzenberg) — 1 v. 2(5) var.

- a₂. Vaese õlu ja rikka tōbi, need kuulukse kaugale.

Lai — 1 var.

- a₃. Vaese õlu ja rikka tōbi kuulukse kaugale.

Lai — 1 var.

- b. Vaese õlut ja rikka tōbi on kuulda terve kihelkond läbi.

Kuu — 1 var.

- B. Rikka tōbi ja kehva õlut kuulukse kaugel.*

* kaugale (E)

Stein 54, E 73, E² 74; Tf (Kreutzw.) — 1(7) var.

- C_{1a}. Rikka haigus ja vaese õlut.

Lai, Pal — 2 var.

- b₁. Rikka haigus ja vaese õlut on kuul-
lus.*

* õlu (Päss)

Päss PJs 562; Vän — 1(4) var.

- b₂. — *

* õlu (Päss, E, Norm.; Lüg, Ksi, MMg), õlut (Sa); oo (Vig), omma (Räp); kuul-
sad (Lüg), kuulsad (Tor), kuulsa (Räp)
Päss PJs 562, E² 56, Norm. 107; ?Lüg
(Källo), VMr, Vig, Sa, Tor, Ksi, MMg,
Räp (Poolakess) — u. 10(15) var.

- b₃. Rikka haigus ja vaese õlut, need on kuulsad.*

* nied (Jöh)

Jöh, Tür — 2 var.

- b₄. Rikka haigus ja vaese õlu, niid on mõlemad kuulsad.

Kod — 1 var.

- b₅. Rikka haigus ja vaese õlut on kuulsad mõlemad ilmas.

PJg (Lussik) — 1 var.

- b₆. Rikka haigus ja vaese õlut on ühte-
viisi kuulsad.

Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.

- b₇. Rikka haigus ja vaese õlu oo ühe-
võrra kuulsad.

Vig (Prilmets) — 1 var.

- b₈. Rikka haigus ning vaesõ õlut, kaks kuulust asja.

Khn — 1 var.

- b₉. Rikka haigus ja vaese mehe õlu üteldakse kuulsad olema.

Trt — 1 var.

- c₁. Rikka haigus ja vaese õlut kuulukse kaugale.

Krj (Janushof) — 1 var.

- c₂. Rikka haigust ja vaese mehe õlut kuulukse kaugale.

Vig (Laipmann) — 1 var.

- c₃. Rikka haigus ja vaese õlut on kaugale kuulda.

?Vig (Aitsam) — 12(1) var.

- c₄. Rikka haigus ja vaese mehe õlut kostavad kaugale.

Kuu — 1 var.

- d. Rikka haigus ja vaese õlut on üle valla kuulsad.

Jöh — 1 var.

- e. Rikka mehe haigus ja vaese mehe õlut keivad kaugelt läbi.

Mus — 1 var.

- f. Rikka mehe haigus ja vaese mehe õlut on üks.

Trm — 1 var.

- C_{2a}. Vaese õlut ja rikka haigus.

Kaa — 1 var.

- b₁. Vaese õlut ja rikka haigus on kuulsad.*

* õlu (Pet.)

Pet. Ah 40; Kuu — 1(2) var.

- b₂. Vaese mehe õlu ja rikka haigus on kuulsad.

Trv — 1 var.

- b₃. Vaese õlut ja rikka haigus on ühte-
viisi kuulsad.

Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.

- c₁. Vaese õlut ja rikka haigus, nee kuulsaks ikka kaugale.

Käl — 1(2) var.

- c₂. Vaese õlut ja rikka haigus kõlavad kaugale.

Sa (R. Kallas) — 1 var.

- d. Vaese õlut ja rikka haigust, seda täädvad kõik ja tulavad vaatama.

Krj — 1 var.

- e. Vaese mehe õlut, rikka mehe haigust teab iga nurgatagune.

Han — 1 var.

- f. Vaese õlu ja rikka haigus, nied on ühe pulga pial.
Lüg — 1 var.
- C₃. Rikka mehe haigus on niisamma kuulus kui vaese mehe õlut.
Tln (Keller), Trm — 2 var.
- C₄. Vaese mehe õlut on niisamma kuulus kui rikka mehe haigus.
Tln (Keller) — 1 var.
- D_{1a1}. Rikka haigus, vaese mehe õlletegu.
Muh — 1(2) var.
- a₂. Rikas haige ja vaene mees teeb õlut.
?Kei (Kriitmäe) — 1?(1) var.
- b₁. Rikka haigus ja vaese õlletegu on kuulsad.
Kuu (Jahe), Kul — 2 var.
- b₂. Rikka mehe haigus ja vaese mehe õlletegemine on ikka kuulsad.
Kuu — 1 var.
- b₃. Rikka haigus ja vaese õlletegu olla kuulsad.
VMr v. Vig (Priimets) — 1 var.
- b₄. Rikka haigus ja vaese õlletegemine on mõlemad kuulsad.
Vil (Suurkask) — 1(2) var.
- b₅. Rikka haigus ja vaese õlletegu on mõlemad väga kuulsad asjad.
Pöi — 1 var.
- b₆. Rikka mehe haigus ja vaese mehe õlletegu on mõlemad ühtemoodi kuulsad.
Krj — 1 var.
- c₁. Rikka haigus ja vaese õlletegu kuulub kaugele.
Hlj — 1 var.
- c₂. Rikka haigus ja vaese mehe õlletegu on kaugele kuulda.
Krj — 1 var.
- c₃. Rikka haigus ja vaese õlletegu kõlavad kaugele.
Pee (Münther) — 1 var.
- c₄. Rikka haigus ja vaese õlletegu kostavad kaugele.
Ris — 1 var.
- d. Rikka haigus ja vaese õlletegemine on kuulsad üle ilma.
Krj — 1 var.
- e₁. Rikka haigus ja vaese õlletegu, see on üks.
A. Sameti seletus: käivad suure kisaga.
Kul — 1 var.
- e₂. Rikka inimese haigus ja vaese inimese õlletegu, see oo üks.
Kul — 1 var.
- D₂. Vaese inimese õlletegemine ja rikka haigus on kuulsad.
Hmd v. Ris (Treumann) — 1 var.
- D_{3a}. Kaks asja on kuulsad: rikka haigus ja vaese õlletegu.
Jõe — 1 var.
- b. Küla kuulsamad on: rikka haigus ja vaese õlletegu.
Pöi — 1 var.
- D₄. Rikka mehe haigus on niisama kuulus, kui vaene mees teeb õlut.
Plt (Luu) — 2 var.
- D₅. Kui mõni rikas inimene külas haigeks jääda, siis räägitavat sest niisama palju kui sest, kui vaene korra õlut teha.
Jür — 1 var.
- E_{1a}. Rikka haigus ja kehva õlut.
Hlj, Sim — 2 var.
- b₁. Rikka haigus ja kehva õlut kuulsad.
EKMS II 173 — ?(1) var.
- b₂. Rikka haigus, kehva õlut on kuulsad.
Hlj — 1 var.
- b₃. Rikka mehe haigus ja kehva mehe õlut, see on alati kuulus.
Koe (Schultz) — 1 var.
- b₄. Rikka haigus ja kehva õlu on mõlemad kuulsad.
Hel — 1 var.
- c. Rikka haigus ja kehva õllejoomine on kaugele kuulsad.
Pal — 1 var.
- d. Rikka haigus ja kehva õlut kuulukse kaugele.
EKMS III 614; Rak — 1(2) var.
- e. Rikka haigus ja kehva õlut on üks.
Amb (Münther) — 1 var.
- E₂. Kehva õlut ja rikka haigus olla ühe kuulsad.
Hls — 1 var.
- F. Vaese viin ja rikka haigus on kuulsad.
Norm. 107; ?TMr (Siil) — ?(2) var.
- G. Saksa haigus ja vaese mehe õlu on kuulsad.
Kod — 1 var.
- H_{1a1}. Rikka surm ja vaese õlu om kuulus.
Ote — 1 var.
- a₂. Rikka surm ja vaese õlut on kuulsad.*
* õlu (Tln)
Amb, Tln, Rap v. Mär (Poom) — 4 var.

- a₃. Rikka mehe surm ja vaese mehe õlu om kuulsa.
Pst — 1 var.
- a₄. Rikka surm ja vaese õlut on mõlemad kuulsad.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- b. Rikka surm ja vaese õlu, nied käivad kokku.
Sim — 1 var.
- H₂a. Vaese mehe õlu ja rikka surm.
Trv v. Rõu (Slipsen) — 1 var.
- b. Vaese õlu ja rikka surm on mõlemad ühte viisi kuulsad.
Sjn — 1 var.
- I₁a₁. Rikka surm ja vaese õlletegemine olevat kuulsad.
Lai — 1 var.
- a₂. Rikka surm ja vaese õlletegu oo üks-võrra kuulsad.
?Vig (Prlimets) — 1?(1) var.
- b. Ku rikas sureb ja vaene õlut teeb, on kaugel kuulda.
Hää — 1 var.
- c. Rikka mehe surm ja vaese mehe õlletegu, see peab olema üks.
Kul — 1 var.
- d. Rikka mehe surm ja vaese mehe õlletegu, nee keivad nenda läbi küla naagu kell.
Kaa — 1 var.
- I₂. Vaese inimese õlletegemine ja rikka surm on kuulsad.
HMd v. Ris (Treumann) — 1 var.
- I₃a. See on kuulus, kui rikas sureb või vaene õlut teeb.
Hää — 1 var.
- b. Külal on kuulus, kui rikas sureb või kui vaene teeb õlut.
Trm — 1 var.
- I₄. Rikka surm on justkui vaese mehe õlletegu.
Krk — 1 var.
- J. Rikka surm ja kehva õlletegemine ühekuulsused.
Amb (Kleinmann) — 1 var.
- K. Kui rikas teeb õlut või vaene sureb, üks ja sama: teeb vaene õlut või rikas sureb, üle valla kuulda.
Kos — 1 var.
- L. Vanapoisi pulm, rikka mehe surm ja vaese mehe õlu om haruasia.
?Hls (Ruubel-Körnits) — 1?(1) var.
- M. Rikka mehe surm ja vaese inimese kaljategu on üle kihelkonna kuulsad.
?VNg (Aug. Krikmann) — 1?(1) var.
- N. Rikka mehe surm ja sanna mehe õllekurn, nii olevet kuuldse.
Krk — 1 var.
- O. Vaese õlletegu ja rikka matus on terve kerkkonnal täada.
Krk — 1 var.
- P₁a₁. Kuulus kuninga tõi, ausa vaese mehe õlu.*
* kuulsa (Har); aus (As); vaesõ (Kan); mihe (Kan, Har)
Norm. 107; Kan, Har, Plv, Vas v. Se (Sandra), As (Kuusik) — 5(7) var.
- a₂. Kuulus on kuninga tõi, ausa vaese mehe õlu.*
* kullus (Vas); on (As); kuniga (Hel); aus (Hel, As); mihe (Hel)
Hel, Rõu, Vas, As (Pint) — 4 var.
- a₃. Kuulus on kuninga tõi ja ausa on vaese mehe õlu.
Kan — 1 var.
- a₄. Kuulsa om kuniga tõi, ausa vaese õlu.*
* kuulus; on; kuninga (Võn)
Võn, Kan — 2 var.
- a₅. Kuulus olla kuninga tõi ja aus vaese mehe õlu.
Plv — 1 var.
- b. Kuulsa kuningamihe tõi, ausa vaese mihe õlu.
Võ (Schmidt) — 1 var.
- c. Kuulsa kuninga tõi, ausa mehe õlu.
Ote — 1 var.
- d. Kuulus kuninga haigus, aus vaese mehe õlu.
Trt — 1 var.
- e. Kuulus kuninga tõi, ausa vaesõ mehe taar.
Rõu — 1 var.
- f. Kuulus kuninga tõi ja vaese mehe taar.
Päss PJs 562, E 48, E² 56 — 1?(4) var.
- g. Kuri kuninga tõi, aus vaese mehe õlu.
?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.
- P₂a. Kuulsad on kuninga tõi ja vaese mehe õlu.
Sak. Kal. (1880) lisa 83 — 1(4) var.
- b. Kuulus kuninga haigus ja vaese mehe õlu.
Rõu — 1 var.

- c. Kõkõ kuulsamb om kuninga tõi ja vaese mehe õlu.
Plv — 1 var.
- Pa. Kuulus om küll kuninga tõi, viil kuulsam om vaese mehe õlu.
?Se (Kaiv) — ?(1) var.
- Pi. Ausa vaesõ mehe olu, kuulsa rikka mehe tõi.
Võ (anon.) — 1 var.
- Q. Rikka haigus ja surm on kuulsad.
?VMr v. Vig (Priimets) — 1?(1) var.
- Ra. Vaese inimese kaljategemine on üle kihelkonna kuulus.
?Rkv (Aug. Krikmann) — 1?(1) var.
- b. Vaise ihmise kaljategu on üle kihelkonna kuulus.
?VNg (Aug. Krikmann) — 1?(1) var.
- Vrd. kk: Kuulus nagu rikka tobi (Kuu).
- Vrd. Sirvil. (1901) 39: Kurjad naesed on kuulsad ja nendest räägitakse palju nagu vaese mehe õllest ja rikka mehe haigusest.
- Vrd. 11535. Talupoja õlut ja saksa vaesus on kuulsad.
13122. Vaese mehe õlu ja rikka mehe talu om kuulus.
9744. Rikka mehe haigus ja vaese mehe rikkus on üks.
9745. Rikka surm ja vaese pulmad on kuulsad.
4748. Kuulus rikka tobi, ei kehva kuolemine.
9716. RIKKA HÄÄD NÄGEVÄ KÕIK, VAESE HÄTÄ EI NÄE KIÄKI * — 1(4) var.
* head; näevad; häda; keegi (trükkised)
Norm. 108, EKMS IV 299; Ote (Grossschmidt).
9717. RIKKA JUTT HELISEP PILVINI * — 1?(3) var.
* heliseb (Norm.)
Norm. 107; ?Plv (Tobre).
9718. RIKKA KOHUS LAUA PEAL, VAESSEL LAUA ALL — 1(3) var.
Norm. 132, EKMS II 20; JIn (Oberg).
- Vrd. 4236. Kohus lavva pääl, õigus lavva all.
9719. RIKKAKS SAADA EI OLE RASKE, AGA RIKAS OLLA OO RASKE — ?(2) var.
- A. —
?Mar (Hiemägi) — ?(1) var.

- B. Raske on rikkaks saada, aga kerge on rikas olla.
?Vil (Suurkask) — ?(1) var.
- Vrd. 8976. Poolrikkaks on raske saada, täisrikkaks on kerge saada.
9720. RIKKA KULD MATAB-KATAB KÕIK — 1 var.
Krij (Toomessalu).
9721. RIKKAL RAHA PALJU, VAESSEL KASKE PALJU — 1?(1) var.
?Hls (õpil.).
9722. RIKKAL AOL OTS LEIB INEMIST, VAESSEL AOL INEMINE LEIBA — 1 v. 2(5) var.
- a1. Norm. 111; Vas v. Se (Sandra) — 1(3) var.
- a2. Rikkal ajal otsib leib inimest, vaesel ajal inimene leiba.
EKMS II 822 — ?(1) var.
- b. Hüäl aol ots leib inemist, halval aol inemine leibä.
?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.
9723. RIKKA LAUDA ÄRA MINE MITTE SÕOMA, PÄRAST SAAD PILGATUD — 1 var.
Pha? (anon.).
9724. RIKKAL AU JA VARA KALLIS, VAESOL TOIT JA UNI MAKUS — 8(26) var.
- Aa. —
E 73, E² 74, Puus. KH III¹² 79, EKMS IV 298, Norm. 109; Võ (anon.) — 1(17) var.
- b. Rikka au ja vara kallis, vaese toit ja uni kuulus.
EKMS III 614 — ?(1) var.
- Ba. Rikkal raha, vara kallis, vaesel sõök ja uni magus.
?VMr (Priimets) — ?(1) var.
- b1. Rikkal lust, et raha küll, vaesel aga uni armas.
Pst — 1 var.
- b2. Rikkal lust, et raha küll, vaesel muudkui uni armas.
Pst — 1 var.
- c. Rikkal suur on rahaahnus, vaesel mihel uni magus.
Kuu — 1 var.

- d. Vaesel uni magus vili, rikkal raha-
ahnus.
Kad — 1 var.
- e. Rikkal riid ja rahaahnus, vaesel leib
ja uni magus.
Hls — 1 var.
- Ca. Rikkal raha armas, vaesel n... ja
uni magus.
Lüg — 1 var.
- b. Rikkal leib ja raha kallis, vaesõl n...
ja uni kallis.
Se — 1 var.
9725. RIKKAL EI OLE SUUD, VASIKA
EI VIGA — 1(4) var.
Trt (R. Kallas) v. TMr (anon.).
Vrd. 11450. Süü rokal, süü vasikal.
9726. RIKKA LEVAL TULI OTSAS,
RIKKA VARAL USS OTSAS —
1(2) var.
Käi (Sooster).
Vrd. kk: Rahal oo jo uss otsas 'öeldakse, kui
inimesel raha on juba läind armsaks, et ta
ei raatsi süssistest võtta ühtki senti'
(Phi).
9727. RIKKAL HEA RABA PEALGI
ELADA — 2(4) var.
A. —
Tt (Eisen) — 1 var.
- Ba. Rikas mingi raba peale, kõik tuuakse
raba pealegi kätte.
E 73, E² 74 — ? (2) var.
- b. Rikas mingi raba peale, kõik tuuakse
sinnagi kätte.
VMr (Mäevälja) — 1 var.
9728. RIKKAL INEMISEL LÄHEB HAME
RINNA PÄALT KATSKI, ORJAL
LÄHEB OLA PÄALT — 1 var.
Plv (Tamm).
9729. RIKKAL LISATAKSE LIGI, VAESEL
VÕETAKSE ÄRA — 1(4) var.
Norm. 103, EKMS III 606 ja 614; Saa (Tiit-
tus).
9730. RIKKAL MEHEL ON SÕPRU KÜLL
— 7(17) var.
Aa. —
EKMS III 38 — 1 var.
- b. Rikkal on palju sõpru.
Puus. KA III—IV¹ 126 — ?(1) var.
- c. Kui õled rikkas, siis on sõpru küll.
Lüg — 1 var.
- B. Piimapüti ümber kogub pallu kärm-
si, rikka mehe ümber pallu sõpru.
kärmel = kärbseid
Saa — 1 var.
- C₁a. Rikkal on enam sõbru kui kehval.*
* sõpru (Stein, E)
Stein 54, Wied. 157, Kündja nr. 49 (1883)
585, E 73, E² 74; Tt (Kreutzw.) — 1(10)
var.
- b. Rikkal on enam sõpru kui vaesel.
Kod — 1 var.
- C₂. Rikkal on palju sõpru, vaesel ei
ainustki.
Tln — 1 var.
- C₃. Rikkal palju sõpru, vaesel pole va-
deridki.
Hls — 1 var.
- Vrd. 9427. Kel raha, sel sõbru.
9731. RIKKAL MIHEL VIINANAPS,
KÖHVÄL MIHEL VIETOPS —
2 var.
a. —
Kuu (R. Lilhein) — 1 var.
- b. Rikas mies ottab viinanapsi, kõhvä
mies juob vietopsi.
Kuu (R. Lilhein) — 1 var.
9732. RIKKAL MÖLDRIL ON IKKA
KAKS LUUDA: VANA LUUD,
MILLEGA VESKILISED PUHIVAD,
JA UUS, MILLEGA TA ISE VES-
KILISI PUHIB — 1(3) var.
a. —
Rõu (Leegen) — 1 var.
- b. Möldril ikka kaks luuda: vanaga pü-
hivad veskelised, uuega puhib ise
veskelisi.
E MVH 83 — ?(2) var.
9733. RIKKAL ON HÕLPUS HAIGE OLLA
— 1 v. 2(6) var.
Wied. 157, Kündja nr. 49 (1883) 585, Kask-
Vaigla-Veski III VÕ 17; Vru (R. Kallas) v.
Tt (anon.).

9734. RIKKAL ON MANTI PÄÄD
MÄARIDA, VAENE EI SAA LEIVA-
LEGI — 2 var.

A. _____

Lüg (Källo) — 1 var.

B. Mida rikas huolib, peseb piimaga
pääd, vaene ei saa juuvagi.

Lüg (Källo) — 1 var.

Vrd. 9656. Mida rikas huolib, tieb lehelist ja
peseb päädki.

9735. RIKKAL ON RAHA, VAESSEL ON
VAEVA — ? kuni 2(2) var.

A. _____

?Võn (Goldberg) — 1?(1) var.

B. Voi vaesel vaeva voi rikkal raha puu-
dust.

?Vil (Leoke) — 1?(1) var.

Vrd. 9742. Rikkal rõõmu rohkesti, vaesel vae-
va, viletsusi.

9739. Rikkal raha, vaesel latse.

9736. RIKKAL PAL'LO VARRA, VAESSEL
PUHAS SOÄ — 1 var.

Vas (Jakobson).

9737. RIKKAL PARADIIS MAA PÄÄL,
VAESSEL TAEVAS — 1 var.

Hää (Mäesalu).

9738. RIKKAL PUUDUB RAHU, VAESSEL
PUUDUB VARA — ? kuni 2(2) var.

A. _____

?Võn (P. Rootslane) — 1?(1) var.

B. Kes rikas, sel raha, kes vaene, sel
rahu.

?Vig (Pulst) — 1?(1) var.

9739. RIKKAL RAHA, VAESSEL LATSE
— u. 20(38) var.

Aa. _____*

* vaiseil (Stein; Ti); lapsed (Wied., Künd-
ja, E)

* Stein 55, Wied. 158, Kündja nr. 49 (1883)
585, E 73, E² 74; Röp, Võ-Se (Stein) —
2(16) var.

b. Rikkal raha küll, vaesel lapsi.

EKMS II 439 — 1 var.

B. Laisal lapsed varaks, rikkal raha ja
rõõvad.

?Hls (Söggel) — 1?(1) var.

Ca. Rikas om uhkõ uma raha pääle, vae-
nõ uhkõ ummi latsi pääle.

Se — 1 var.

b₁. Rikkal olõ õi nii hüä miil uma raha
pääle ku vaesõl ummi latsõ pääle.

Se — 1 var.

b₂. Rikkal ei ole nii hea meel oma raha
üle kui vaesel oma laste peale.

Kam — 1 var.

c. Rikas naara ai nii uma raha üle kui
vaenõ ummi latsi üle.

Kam — 1 var.

D. Rikkal raha — vähe lapsi, vaesel
võlga — palju lapsi.

TMr — 1 var.

Ea₁. Rikkal leib, vaesel lapsed.*

* vaezil (Vas v. Se), vaesõl (Vru); latse
(Vas v. Se), latsõ (Vru)

E MVH 88; Vru, Plv, Vas v. Se (Sandra)
— 3(5) var.

a₂. Rikkal leibä, vaesel latsi.*

* leiba; lapsi (trükised)

Norm. 104, EKMS III 614; Ote — 1(3) var.

a₃. Rikkal leiba ja vaesel latsi.

Võn — 1 var.

a₄. Rikkal om leib, vaesel latse'.

Plv — 1 var.

b. Rikkal leiba küll, vaene rikas laste
puolest.

Lüg — 1 var.

F. Rikkal raha ja leib, vaesel latsõ ja
nälgi.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

G. Rikkal mihel omma hobõsõ ja lehma,
vaesel nälgi ja latsõ.

Har — 1 var.

H. Rikkal raha kui raba, kehval lapsi
laia viisi pääl.

?Saa (Söggel) — 1?(1) var.

Vt. 9705 B.

I. Vaese varandus on lapsed, rikka va-
randus on raha ja vara.

Saa (Söggel) — 1 var.

Vt. 5488 E.

Vrd. 9735. Rikkal on raha, vaesel on vaeva.

9740. RIKKAL RASVA, LAISAL PALJALT
LAHJAD LUUD — 1 var.

Saa (Söggel).

9741. RIKKAL RIPPUB RAHAKOTT
PERSES, SELLEPÄRAST EI SAA
TA TAEVA — 1 var.

Iis (Timotheus).

- Vrd. 2823. Ennem läheb kaamel läbi nõelasilma, kui rikas taevariiki saab.
9760. Üks rikas saab valval taiva sisse.

9742. RIKKAL RÕOMU ROHKESTI, VAESSEL VAEVA, VILETSUSI — ?(4) var.

E MVH 21, Norm. 107; ?Trt (Liemann).

- Vrd. 9735. Rikkal on raha, vaesel on vaeva.

9743. RIKKALO ÄNDAS RAHA IIST, VAESOLO ARMU PERAST — 2 var.

- a. ————
Rõu (anon.) — 1 var.

- b. Rikkale raha eest, vaesele palve pääle.
VI (Kuuben) — 1 var.

9744. RIKKA MEHE HAIGUS JA VAESE MEHE RIKKUS ON ÜKS — 2 var.

- a. ————
Trm (Sild) — 1 var.

- b. Rikka mehe haigus on nii sama kuulus kui vaese mehe rikkus.
Trm (Sild) — 1 var.

- Vrd. 9715. Rikka haigus ja vaese õlu on kuulsad.

9745. RIKKA NÕU OM PAREM KUI VAESE JOUD — 1 var.

Krk (Kõdar).

- Vrd. 7634. Enam tehakse nõuga kui jõuga.

9746. RIKKA PÄRALT TERVE TAEVA-RIIK — 1 var.

Kos (Sommer).

9747. RIKKAST PEREST OSTA HOBUNE, VAESEST VALLAST VÕTA NAINE — u. 130(208) var.

Aa₁. ————*

* Õsta (Jõh); hobu (Pst, TMr); naene (Wied., Kurrik, Kündja, E; Kaa, Pst, TMr) Wied. 158, Kurrik SO 23, Kündja nr. 49 (1883) 585, Lindenberg HL Kal. (1887) 39, E 73, E² 74, Muuk I 139, Muuk-Mihkla I 95 ja II 67, Mihkla 70, Raud VMj 218, Huvit. V Lisa 16, Mihkla-Parlo-Viildalepp I² 113, Kask-Vaigla-Veski Lõ 69; Jõh (Mets), Kaa (I. Kallas), Pst, TMr (Solon), Vru (R. Kallas) v. Tt (anon.) — u. 5(29) var.

- a₂. Rikkast perest osta hobune ja vaesest vallast võta naine.
KJn — 1 var.

- b. Rikkast perest võta hobune, vaesest vallast võta naine.
Nõo (Sild) — 1 var.

- B. Vaesõst talost võta naane, rikkast perest osta hobõnõ.
?Räp (Lepson) — 1?1) var.

- C_{1a}. Rikkast perest osta hobune, vaesest perest võta naane.
Nrv (Sirdnak) — 1(2) var.

- b₁. Vaesest perest võta naine, rikkast perest osta hobune.
?Saa (õpil.) — 1?2) var.

- b₂. Vaesest perest võta naine ja rikkast perest osta hobune.
Hlj — 1 var.

- c. Rikkast perest osta hobu, vaesest võta naine.
Vig — 1 var.

- d. Naene tuleb võtta vaesest perest, hobune tuleb osta rikkast perest.
Saa (Sõgget) — 1 var.

- C₂. Rikkast perest osta hobune, kehvast perest võta naine.
Hlj — 1 var.

- D. Rikkast vallast osta hobune, vaesest vallast võta naine.
Vil (Leoke) — 1(2) var.

- Ea. Rikkast talust osta hobu, vaesest vallast võta naine.*
* Õsta (Jõh); hobune (Jõh, Plt) Meelej. nr. 34 (1885) 214; Jõh (Mets), ?Plt (Saks), San (K. Gross) — 3 kuni 5(7) var.

- b. Vaesest vallast võta naane, rikkast talust osta hobune.
Vil (Leoke) — 1 var.

- c. Hobu osta' rikkast talust, nainõ võta' vaesõst vallast.
Urv — 1 var.

- d. Rikkast talost hopõn, vaesõst vallast naane.
Se — 1 var.

- e. Vaesest vallast võta naine, rikkast talust hobune.
Trm — 1 var.

- F_{1a}₁. Rikkast talust osta hobune, vaesest talust võta naine.*
* hobene; naene (Nõo) Norm. 183, EKMS II 100; Kuu, Nõo — 2(4) var.

- a₂. Rikkast talost osta' hobõnõ, vaesõst talost võta naane.

V. Aaliku seletus: «Rikkah taloh sōōdedō hobōsō, vaesōh taloh tūūinemise', vaiva-nāglja.»

Se — 1 var.

a₃. Rikkast talust osta hobene ja vaesest talust võta naist.
Ta (Hildebrand) — 1 var.

a₄. Osta hopōn rikkast talost, naane võta vaesōst talost.
Kam v. Se (Relli) — 1 var.

b₁. Vaesest talust võta naine, rikkast talust osta hobune.
Nōo — 1 var.

b₂. Võta naene vaesest talust, hobu aga osta rikkast talust.
Trt — 1 var.

b₃. Naine võta vaesest talust ja hobune osta rikkast talust.
Saa — 1 var.

c. Võta rikkalt talult hobune ja vaeselt talult naene.
Trv — 1(2) var.

d₁. Rikkast talust osta hobune, vaesest võta naene.
Juu v. Vān (Virkus) — 1 var.

d₂. Hobu osta rikka talust, naine võta vaesest.
Rak — 1 var.

e. Naist võta vaesōst talost, hobōst rikkast.
Se — 1 var.

F_{2a}. Rikkast talust osta hobune, aga kehvast talust võta naene.
Jōh — 1 var.

b. Naene tuleb võtta kehvast talust, hobune tuleb osta rikkast talust.
Hls (Sōggel) — 1 var.

G_{1a1}. Rikkast kohast osta hobune, vaesest kohast võta naene.
Kos, Vil — 2 var.

a₂. Rikkast kōhast ōsta hobene, vaeses kōhas võta naene.
Kod — 1 var.

a₃. Rikkalt kohalt osta hobene, vaeselt kohalt võta naine.*
* kōtalt; naene (Hel)
Hel, Pst — 2 var.

a₄. Rikkast kuhast osta hobune ja vaesest kuhast oda naine.
Kuu — 1 var.

a₅. Rikkast kōhast ōsta hobene ja vaesest kōhast võta naene.
MMg — 1 var.

a₆. Rikkast kohast osta hobune, aga vaesest kohast võta naene.
Plt — 1 var.

a₇. Osta rikkast kohast hobune, võta vaesest kohast naene.
VMr — 1 var.

a₈. Osta rikkast kohast hobune ja võta vaesest kohast naine.*
* kuhast; naene (TMr)
Amb, Tūr, SJn, TMr — 4(5) var.

a₉. Osta hobune rikkast kohast, naine võta aga vaesest kohast.
Kuu — 1 var.

a₁₀. Osta rikkalt kohalt hobene, vaeselt kohalt võta naene.
Trv — 1 var.

b₁. Vaesest kohast võta naene, rikkast kohast osta hobune.*
* kōhast (Jōh); naine (Jōh, Kod); ōsta (Jōh); hobone (Jōh), hobu (Kod)
Jōh, Tōs, PJg, Kod — 4(5) var.

b₂. Vaesest kohast võta naine ja rikkast kohast osta hobune.*
* naene (Jūr)
Jūr (Petroff), Ksi (Mauer), Ran (L. Kal-las) — 3 var.

b₃. Võta vaesest kohast naine, osta rikkast kohast hobune.*
* naene (Jōe)
Jōe, Trv — 2(4) var.

b₄. Võta vaesest kohast naene ja osta rikkast kohast hobune.*
* oda; kuhast (Jōe); naine (Kas. Talur. Kal.; Kuu, Jōe, Tln)
Wied. 210, Kündja nr. 4 (1884) 46, Kas. Talur. Kal. (1880) 42; Kuu, Jōe, Tln, Saa, Trm — u. 5(9) var.

b₅. Võta vaesest kohast naene, rikkast kohast osta hobune.
Wied. 210, Kündja nr. 4 (1884) 46; TMr (Herms) — 1(3) var.

b₆. Võta naene vaesest kohast, aga osta hobune rikkast kohast.
J. Soodla seletus: «Siis saad õnnelikuks.»
Trm — 1 var.

c. Naine võta vaesest kohast, hobune võta rikkast kohast.
Koe — 1 var.

d. Rikkast kohast osta hobune ja vaesest kohast naine.
Ta (J. Kuusik) — 1 var.

e. Rikkast kohast osta hobune, vaesest kohast kosi naine.
Vōn — 1 var.

- f. Vaesest kohast võta naine, rikkast osta hobune.
Kuu (Jahe) — 1 var.
- G_{2a}. Vaesest kuhast naene võtta ja rikkast kuhast hobo osta on parem.
Sa (Veäster) — 1 var.
- b. Vaeselt kohalt võta naene, rikkalt kohalt osta hobu, siis saab käsi hästi käima.
Hel — 1 var.
- c. Vaesest kohast naene võtta ja rikkast kohast hobune osta, siis ei pea ialgi petta saama.
Sim — 1 var.
- d. Osta rikkast kuhast hobune, oda vaesest kuhast naene, siis on hää elu.
Jõe — 1 var.
- e. Vaesest kohast kosi naine, rikkast kohast osta hobune, siis on sulle õnne elada.
Koe — 1 var.
- f. Võta vaeselt kohalt naene ja osta rikkalt kohalt hobune, siis saab muidugi rikkaks.
Trv — 1 var.
- g₁. Rikkast kohast osta hobune, vaesest kohast võta naine — siis oled sa mees.
Tür — 1 var.
- g₂. Võta naine vaesest kohast ja osta hobune rikkast kohast, siis soab sost mees elades.
sost = sinust
Koe — 1 var.
- G₃. Õnnelikuks saaja noormees peab vaesest kohast naine võtma, aga hobune rikkast kohast ostma.
Plv — 1 var.
- G₄. Rikkast kohast osta hobune ja vaesest kohast võta naene, siis hobune hirnub ees ja naene naerab taga.
MMg — 1 var.
- G₅. Suurest ja rikkast kohast naine võtta, siis saad hea töötégija naise, aga veikesest ja vaesest kohast hobune osta, siis saad hea sõja hobuse.
Jür (Saalverk) — 1 var.
- G₆. Ära vaesest kohast osta hobust ja ära rikkast kohast võta naest.
Krj (Allas) — 1(3) var.
- G₇. Vaesest kohast võta naene, jõukast osta hobune.
Kuu — 1 var.
- H. Osta rikkast kohast hobune, aga vaesest vallast võta naene.
?SJn (Ruhs) — ?(1) var.
- I. Võta vaesest kohast naene, osta rikkast talust hobune.
Kmpm. KH 42 — ?(1) var.
- J. Vaesest perest kosi naine, rikkast kohast hobune.
Tt (Pint) — 1 var.
- K. Vaesest jaost võta naine, rikkast kohast osta hobune.
Rön — 1(2) var.
- L_{1a1}. Rikkast paigast osta hobune, vaesest paigast võta naene.*
* paigast (TaL); hobene (Vön), hoben (Ote), hobõnõ (Se), hobõne (Võ); vaesõst (Se); naane (Se)
Krk, Vön, Ote, Võ (Schmidt), Se — 5 var.
- a₂. Rikkast paigast osta hobene ja vaesest paigast võta naine.
Urv — 1 var.
- a₃. Rikkast paigast osta hobene, aga vaesest paigast võta naine.
Ote — 1 var.
- a₄. Hobene osta rikkast paigast, naine võta vaesest paigast.*
* hobõnõ (Urv), hobõne (Vas), hobonõ (Se); naenõ (Urv), naane (Se); vaesõst (Urv, Se)
Ote, Urv, Vas, Se — 4(5) var.
- a₅. Osta rikkast paigast hoppõn, võta vaesõst paigast naane.
?Rõu (Gutves) — 1?(1) var.
- b₁. Vaesest paigast võta naine, rikkast paigast osta hobene.*
* vaesõst (Rõu, Võ), vaõsõst (Ote, Plv); paagast (Plv); naane (Rõu, Plv, Võ), naanõ (Ote); hobõnõ (Ote, Rõu, Plv, Võ), hobu (Kan)
Ote, San, Kan, Rõu, Plv, Võ — 9(11) var.
- b₂. Vaesest paigast võta naene ja rikkast paigast osta hobene.
Ote — 1 var.
- b₃. Naine võta vaesest paigast, hobene osta rikkast paigast.*
* naane (Rõu); hobõnõ (Ote), hopõn (Rõu)
Ote, Rõu, Vas v. Se (Sandra) — 3(4) var.
- b₄. Vaesest paigast naine võta, aga rikkast paigast hobune osta.
JJn — 1 var.
- c. Rikkast paigast osta hobõne, vaesest paigast kosi naine.
As (Pint) — 1 var.

- d. Vaesest paigast võta naine ja rikkast paigast hobune.
Trm — 1 var.
- e. Rikkast paigast osta hobune, vaesest naene.
Jõh (õpil.) — 1 var.
- f. Hobune osta rikkast ja naine võta vaesest paigast.
Nõo — 1(2) var.
- g. Vaesest paigast võta naine, rikkast osta hobune.
Rõu — 1 var.
- h. Naine vaesest paigast, hobune rikkast paigast.
Puh — 1 var.
- L₂. Vaesest paigast võta naine, uhkest paigast osta hobu.
Kan — 1 var.
- M. Võta vaesest vallast naine ja osta rikkast paigast hobune.
C. Lippingu seletus: «Vaese valla naine om kõva tüüd tegemä, ent rikkast paigast ostetu hobene kõva vedämä.»
Kan — 1 var.
- N. Vaesest paigast võta naine, rikkast talost osta hobune.
As (Pint) — 1 var.
- O. Hobu osta rikka majast, naine kosi kehva kojast.
Tõn. RP 90 — 2(2) var.
- Pa. Hobune osta rikka käest, naine võta vaese käest.*
* hobu (Stein, Vlg. Lisal.), hobo (Võ-Se), hobene (Plv); naene (Stein, Wied., Kündja, Vlg. Lisal.), naane (Plv)
Stein 18, Wied. 134, Kündja nr. 33 (1883) 393, Vlg. Lisal. nr. 9 (1890) 71, E² 92, EKMS I 475; Kõp (Ratas), Plv (Tobre), Võ-Se (Stein) — 3(24) var.
- b. Rikka käest osta hobune, aga vaese käest võta naene.
Trm — 1 var.
- Q. Hobune osta rikka käest, naine võta vaesest perest.
Kam v. Se (Reli) — 1 var.
- R. Hobu osta rikka käest, naine võta kehva talust.
Rak (Jürjev) — 1 var.
- Sa. Hopen osta rikkast, naine võta vaesest.
Vas — 1 var.

- b. Hopõn osta' rikkast, naane võta' vaesest.
Se — 1 var.
- T. Hobu osta rikkast talust, naine ahjuukse eest.
?Trt (Piir) — 12(1) var.
- U. Vaesest perest võta naine.
Rak? (Traat) — 1 var.
- Vrd. 3559. Kehva naine ja rikka mehe hobune — need on mõlemad virgad ja villedad.
9748. RIKKA SURM JA VAESE PULMAD ON KUULSAD — 2(8) var.
- a. —
Wied. 157, Kündja nr. 49 (1883) 585, E 73, E² 74, Puus. KA V—VI (1939) 124 — 1(6) var.
- b. Rikka surm ja vaese pulm on kuulsad.
EKMS III 614 ja IV 299 — 1(2) var.
- Vrd. 9715. Rikka haigus ja vaese õlu on kuulsad.
9749. RIKKA SÜDA ON RAHA KULGES KINNI NAGU RAUDNAEL KIBI SEES — 1 kuni 3(3) var.
- Rap v. Mär (Poom).
Vrd. 9501. Rahakott on rikka süda.
9750. RIKKA SÜDA ON VARANDUSE KULGES — 1(2) var.
- A. —
?Lüg (Källo) — 2(1) var.
- B. Vaene magab nigu kott, rikka süda kulla küljes kinni.
Kod — 1 var.
- Vt. 13110 D.
Vrd. 13682. Kus on su varandus, sial on su süda.
9751. RIKKA TALU TEENIJATÜDRUKU ÕUKSE TUTT OM ENAM KUI VAESE TALU TUDAR* — 1(3) var.
- * vöökesse (EKMS); tütar (trükised)
Norm. 118, EKMS III 1256; Tt (Veske).
9752. RIKKA TERETAMINE KUULDAKSE KOLME VERSTA PÄALE, AGA VAESEL EI KUULDA KOLME SAMMU PÄALEGI — 1 var.
- Krj (Mägi).

9753. RIKKA TÛTRED ON AINULT ILUASJAD — 1(2) var.

Norm. 173; ?Vän (Tammsoo).

9754. RIKKA VÕLSSI USUTAS, AGA VAESE ÕIGUST EI TAHA KEAKI KUULDA — 1(4) var.

a₁. Ote (Grossschmidt) — 1 var.

a₂. Rikka valet usutakse, aga vaese õigust ei taha keegi kuulda.
Norm. 133, EKMS IV 727 — ?(2) var.

b. Rikka vale maksab pali, vaese tõde ei võeta kuuldagi, vaene võib ennast lollist rääkida.
?Lüg (Källo) — ?(1) var.

Vrd. 9708. Rikast usus õgaüts, vaest usu ui kiäki.
7922. Oma lapse valet ustakse ennem kui võera tõe rääkimist.

9755. SAA KÜLL RIKKAS, ÄRA SAA UHKES — 2 var.

a. Ote — 1 var.

b. Kui sa rikas oled, ära vaid uhke ole.
VNG — 1 var.

9756. SEE INIMENE ON RIKAS, KES PALJU ÕPPIND — 1 var.

Pär (Rosenplänter).

9757. VÕTA RIKAS NAIN EHK SANDI IEST HOBUNE — 1(2) var.

Amb (Kullerkupp v. anon.).

Vrd. 13071. Vaene mees ärgu võtku rikast naist.

9758. ÄR MINGU RIKKAGA RIIDLEMA, TARGAGA TANKLEMA, KÕVAGA MAADLEMA — 11 v. 12(16) var.

A. LMr 134 — 1 var.

B. Nakaku ui rikkaga riidlõma, targaga tanklõma, kõvaga vägipulka vidämä, virgaga juuskma, kõvaga maadlõma.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

C. Kõvaga maelda ei saa, rikkaga koh-tid käia ei saa.
Se — 1 var.

Vt. 14433 E.

Da. Ära mine rikkaga riidlema ega vägevaga vaidlema.
Norm. 133 (< Pal), EKMS IV 728 — 1(2) var.

b. Mine rikkaga riidlema ehk vägevaga vaidlema.

Pal (E. Uus) — 1 var.

c. Ära mingu vägevaga väärdlema ei ka rikkaga riido.

Räp (Poolakess) — 1(3) var.

Vi. 14433 G.

Ea. Ärä mingu suurõga suud jagama, kõvaga maadlõma.

Vas (Jakobson) — 1 var.

b. Suurega naaku ui suud jagama, kõvaga maadlema.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

Fa. Mingu ui virgaga juuskma ei kõvaga maadlõma.

Vas v. Se (Prants) — 1 var.

b. Kas no virgaga joosta ja kõvaga maelda jõvvat.

Vas — 1 var.

G. Jovva ai kõvaga maelda, virgaga joosta õi rikkaga üts häste ellä'.
Se — 1 var.

H. Mine kuningaga kohtusse või rikkaga riidlema.

Norm. 133; Ti (Eisen) — 1(2) var.

9759. ÄRA RIKAST VARGILE MINE, MINE IKKA VAEST VARGILE — 1 var.

Esitaja seletus: rikas paneb kõik rattad käima, et varast kätte saada.

Kuu (Hameri).

Vrd. 13780. Varasta saksa, aga mitte talupoega.

9760. UKS RIKAS SAAB VAIVAL TAIVA SISSE — 1 (3) var.

* Gõs. 374, KAH EKAL 87 ja 88.

* *Ein reicher kumt schwerlich in den Himmel /
üt rickas šahb maiwal taiwa siffe.*

Vrd. Matt. 19,23: Agga Jესus ütles omma jünger-
rittele: Tõest minna ütlen teile, et üks
rikkas waeuvalt taewariiki saab. Piiblitsi-
taadina ka ER Kal. (1888 juuni).

Vrd. 2823. Ennem läheb kaamel läbi nõelasilma,
kui rikas taewariiki saab.

9741. Rikkal rippub rahakott perses, selle-
pärast ei saa ta taeva.

9761. EGA ME RIKKUSEGA ELA, ME
ELAME INIMESEGA — 1?(1) var.

LL (1903) 22.

9762. EI RIKKUS ANNA RAHU —
4(17) var.

Aa.

Stein 12, Wied. 26, Kündja nr. 32 (1883) 382,
Norm. 110; Tt (Kreutzw.) — 1(9) var.

b. Rikkus ei anna rahu.

Vlg. Lisal. nr. 9 (1890) 71, Kmpm. KH 32,
Kmpm. KLr II° 365 — 2(5) var.

B. Rikkus rikub rahu.

Vil — 1 var.

C. Raha ei anna rahu.

Rak, Hls — 2 var.

Vrd. 4228. Kohus ei anna kellegi rahu, kui esi
ei olõ rahu.

9763. KEL RIKKUST, TUUL VÕIMU —
1 var.

Se (Savala).

Vrd. 9425. Kellel raha, sellel võimus.

9764. RIKKUSE PÄRAST EI MAKSA
VÕTTA, VAESUSE PÄRAST EI
MAKSA PÕLATA — 1 var.

Trm (Haav).

9765. RIKKUS MAJA RIID, VAESUS
MAJA TÕLI — 1 var.

Räp (Jagomann).

Vrd. 12687. Tühi toob tüli majasse.

9766. RIKKUS RIKKA OMA, VAENE
PEKSU VAESUST KALLALT
— 1 var.

Vil (Takk).

9767. RIKKUST HIMUSTAD, RIIDO
LÄÄD, VARANDUST HIMUSTAD,
VAESEST JÄÄD — 1 var.

Räp (Jagomann).

9768. RIKKUS TULEB HÄRGADEGA,
VAESUS HOBUSTEGA ASUB
MAJASE — 2 var.

a.

Krj (Toomessalu) — 1 var.

b. Vaesus tuleb ratshobustega nel'la,
aga rikkus tuleb härgega nagu täi.
Aud — 1 var.

Vrd. mst: Hobusega tuleb, härgega läheb?
'Haigus' (Muh).

Vrd. kk: Härgega tulõ, hobõstõga läit (Räp).

Vrd. 2726. Jõulud tulevad härgega, lähevad
hobustega.

758. Haigus hobustega tuleb, aga härgega
läheb.

9769. RIKKUS TULEB RINGUTADES,
VAESUS TULEB HAIGUTADES
TOA NURKA ASUMA — 1 var.

Krj (Toomessalu).

9770. RIKKUS TULUN OM MULD, KUI
VAESUS RAHUN OM KULD —
1?(1) var.

?Plv (Tamm).

9771. SEE RIKKUS RUUGITAKSE KUR-
JASTE OTSIDES, SAADES NING
PIDADES — 1(3) var.

* Gös. Animadv. 248, KAH EKAI 87 ja 89.

*
der Reichtum wird übel gebraucht im Suchen/erlan-
gen und besitzen. Se Reichus ruffitare kurjaste oides/
sahdes ning pidades.

9772. KEL ON RINDA, SEL ON RÄMMU
— 1 var.

Hlj (Rehberg).

Vrd. 9424. Kellel raha, sellel ramu.

9773. MIS RIPAKIL, SEE ÄRA — 5 var.

A. _____*

* sil (KJn)

J. Raidla (KJn) seletus: «Hooletult jäetud
asjad varastatakse ära.»

Ann, Vän (Tammsoo), KJn — 3 var.

B. Kus ripakil, sealt raba.

Vig (Prilimets) — 1 var.

C. Kus võtta on, sealt võta; kus ripakil,
sealt raba.

M. Prilimetsa seletus: «Varguse kohta.»

Vig — 1 var.

9774. RIPA-ROPA LÖHUB RIISTA,
PILLAB ÄRA PILLA-PALLA —
3 var.

A. —————
Plv (Hulk) — 1 var.

B. Pea tehtud pilla-palla, ripa-rapa lõhub
riistad.
VII — 1 var.

Vt. 8487 Z₂.

C. Usin läheb hukka, kärmas läheb kär-
na, ripa-rapa rikub riistad, aga hilju-
ke elab alati.
Pee — 1 var.

Vt. 12933 D.

Vrd. 9928. Rāpakas hobune rikub roomad.

9775. EI VII RIST HAUDA, EI KUTSU
KULUST TAGASI — 1 var.

Vas (Jakobson).

Vrd. 14257. VII i vits hauda, kutsu ui kulatsk
tagasi.

9776. RISTIISA RIHMAD KOVAD —
1(2) var.

Trm (anon.).

9777. KUI ENNE RISTEBED MERED
TAIS ON, SIIS TULEB KUIU SUI
— 1 kuni 2(4) var.

a. —————
Käi (Sooster) — 1(3) var.

b. Kui enne ristebed meri kuiv on, siis
tuleb kuiv sui.
?Rel (Kõrm) — 12(1) var.

9778. KUI ENNE RISTIPÄEVA RUA-
ORAS VAO ÄRA KATAB, SIIS ON
ENNE JAAKAPÄEVA LEIB KÄEN
— 1 var.

Pst (Raidla).

Vrd. 9843. Kui rukkioras jüripäe varese ära
katab, siis saab ilusa rukkil.

3414. Kaste enne jüripäeva, rukis enne
jaakobeld.

2338. Kui enne jaani saab maasikit, saab
enne jaakapäeva uudist leiba.

9844. Kui rukkioras enne jüripäeva pal-
gast ära liigub, siis saab enne jaagupi-
päeva lõigata.

8073. Kui oras enne jüripäeva liperdab,
siis enne jaagupipäeva saab leigata.

9779. KU RISTIPÄEVA KOTUN PÜHA
UM, SIS EI TULO UTTEGI RISTI
MAJA PÄALE — 1 var.

Rõu (Kanger).

9780. RISTIPÄEVAL PANNAKSE
ROHULADVALE SOOLA — 11 var.

A_{1a}. —————
J. A. Reepärgi seletus: «Sellest ajast läheb
rohi tugevamaks ja loomadele tulusamaks.»
Hlj — 1 var.

b. Suur ristipäiv viskas suula haanä
sekkä.
Rāp — 1 var.

A₂. Ristipäevast saadik ei ole tarvis loo-
male soola anda, sest see pääv
külvab soola rohu sisse.
Kad — 1 var.

A₃. Ristipäevast üeldakse noore rohule
suol sisse pandama, enne seda aega
olla rohi mage.
Kos — 1 var.

B. Ristepäevast peab loodus soola rohu
hulka viskama, jagupipäevast raud-
nael heina.
Kuu — 1 var.

Vt. 2300 M.

C. Kui ristapäe vihma sajab, siis see on
soolane vihm ja see paneb looma-
toitude jätku peale.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

Da. Kui taevaminemispühäl vihma sajab,
siis on soolane vihm, see paneb vilja
kasu kinni.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

b. Ristipäevane vihm on soolane: kui rist-
ipäeval vihma sajab, siis paneb kõik
viljad ja rohu kiratsema.
Kul — 1 var.

E. Nelipühi ja lihavõtte esimesel pühäl
ja ristepäeval sajab soolast vihma,
mis põllule kahjulik on.
Emm — 1 var.

F. Kui ristabe vihma sajab, see olla hei-
na kihvt.
Krj — 1 var.

G. Ristipäeva vihm kuulutab halba hei-
nasaaki.
Nurmik III 96 — 1 var.

Vrd. 4734. Kuuendamal külvinädalal pandakse
sool noore rohule sisse, siis ta hakkab
looma toetama, niikaua väsitab.

9781. RISTIVERD NAENE JA KÖRV HO-BENE — NEED TOOVA ÖNNE MAJASSE — 1(2) var.

?Vil (Jüri Täht).

9782. RISTKÄDSILE RIKAS, SAAJA NIGU SAA, PUHTILE PUHTALT — 1 var.

A. Kure seletus: «Ristsetele kingiga, pulma nagu juhtub, matustele palja käsi.» Urv.

9783. KUS RISU OUES, SÄÄL LEIBA SALVUS* — 1(2) var.

* seal; salves (EKMS)

EKMS III 779; Jõh (Paurmann).

9784. PAREM RISUSES RUKKIS KUI KESAVALJAL — 2 var.

Jõh (Paurmann).

9785. RITK RIIDE RUUG — 1 var.

riide = reede

Se (Pino).

9786. ROHI OLGU VALMIS, MITTE UKSI TARVIS — 1 var.

Pst (Luts).

9787. MIDA ROHKEM AEGA, SEDA PAREM TÖÖ — ?(6) var.

E 55, E² 13 ja 66, EKMS I 54; ?Hlj (Lepp-Vihkmann).

Vrd. 980. Hea töö tarvitab ka head aega.

9788. MIDA ROHKEM TIID, SEDA ROHKEM TAHETASSE* — 1(4) var.

* teed; tahetakse (trükised)

Norm. 103, Vih. (1957) 108, Vih. VER 184; KJn (Raidla).

9789. ROHKEM PUID, SUUREM TULUKE — 3 kuni 4(9) var.

A.

Norm. 53; LNg (Prooses) — 1(2) var.

Ba. Palju puid tulesse aeda, enämb tuli poltab.*

* ajada; enam; põletab (Norm.)

Norm. 53; Kuu (Odenberg) — 1(4) var.

- b. Mida enam puid tulde paned, seda paremast tuli põleb.
Rak — 1 var.

- C. Mida rohkem süsa, seda suurem lõke.*
* süsi (Norm.)

Norm. 53; ?Jõh (õpil.) — 1(2) var.

Vrd. 12149. Kon suur tuli, säääl pal'lu puid.

9790. ROHKEM SAAB PALUJA KUI PAHANDAJA — ? kuni 2(2) var.

a.

?Saa (Söggel) — 1(2) var.

- b. Palujale antakse palju, pahandajale mitte palagi.

?Saa (Söggel) — 1(2) var.

9791. ROHUKASULE ON KASTET VAJA — 1 var.

Kam (Silmus).

Vrd. 1173. Heinale on kolm kastet vaja.

9792. ROHUNINA TÄRKAB, KÜNNIMEES ÄRKAB — 1(42) var.

Aa.

— *

* rahunina (Stein, Hmselt trükiviga)

Neus 235, Stein 55, Wied. 158, Kündja nr. 49 (1883) 585, Ol. Lisa nr. 11 (1888) 172, Sander I 69, Is. Kal. (1904) 208, Reinhold Kal. (1911) 5, E 73, E² 70, Raud VMJ 218, Kask-Vaigla-Veski Lõ² 69, Norm. 87, EKMS III 378 — 1(39) var.

- b. Kui rohunina tärkab, siis künnimees ärkab.

Tõn. Täht. (1911 mai) — ?(1) var.

- B. Rohonõna sirgup, künnimees virgup. Laakm. Mr Kal. (1863 aprill) — ?(1) var.

- C. Kevad ärkab, rohunina tärkab. Kask-Vaigla-Veski Lõ² 65 — ?(1) var.

9793. RONK JA RONK ON KOKKU KAKS RONKA — 1(5) var.

Wied. 158, Kündja nr. 49 (1883) 585, E 73, E² 101.

9794. TÖSTA RONK ÜLE KATUSE, SIIS ARVAB TA ENNAST ÜLE PILVEDE SEISVAT — 1(5) var.

a.

Wied. 185, Kündja nr. 1 (1884) 9, EKMS IV 221 — 1(3) var.

- b. Tõsta ronk katusele, ronk arvab ennast pilvedel seisvat.

E 84, E² 101 — ?(2) var.

9795. ROOBISUITS JA TUKIVING OM SAKSA SURM — 2(36) var.

Aa. —————*

* roovi- (Hupel, Poromenski, Stein, Wied.,
Kündja, Norm., EKMS)

roop : roobi, roov : roovi = korstnata talu-
pojakõõk (Wied. ESSr)

* Helle 352, Hupel 115, Poromenski EGr.

213, Stein 54, Wied. 158, Kündja nr. 49
(1883) 585, KAH EKA1 157, Tõn. Täht.
(1911 juuni), E 74, E² 29, Norm. 113, EKMS
I 74 ja II 967 — 1(25) var.

*Roobisuits ja tukiving om saksa surm, Rauch und
Schmauch für Deutschen nicht taug.*

b₁. Tukiving ja roobisuits om saksa rah-
va surm.
EKMS III 719 — ?(1) var.

b₂. Tukiving ning roobisuits om saksa
surm.
?Sa (R. Kallas) — ?(1) var.

b₃. Tukiving ja roobisuits om saksa surm.
?Rkv (Heraklides) — ?(1) var.

B. Roobisuits ning tukaving om saksa
hing.*

* roovi- (Wied., Kündja)

* Gös. 411, Neus 236, Wied. 158, Kündja
nr. 49 (1883) 585, KAH EKA1 57 ja 58/9,
EKMS III 717 — 1(5) var.

**
Kruken Rauch/brände Schmauch/den Deutschen
Taug (der Deutschen Laug)
roopisuits/naetava hing om Sara hing.*

Vrd. ka Kmpm. KH 65 ja KH² 30.

Vrd. nlj AaTh 1380, näit. Põldmäe nr. 420 ja
578.

Vrd. 12116. Tukiving ja roobisuits om ämma su-
retajad.

9796. Roobisuits ja tukiving om naeste piin.
12115. Tukisuits ja tunglaving om vana-
poisi hinge elätaja.

9796. ROOBISUITS JA TUKIVING OM NAESTE PIIN — ?(1) var.

?Saa (J. Kangur).

Vrd. nlj AaTh 1380, näit. Põldmäe nr. 420 ja
578.

Vrd. 9795. Roobisuits ja tukiving om saksa
surm.

12116. Tukiving ja roobisuits om ämma su-
retajad.

12115. Tukisuits ja tunglaving om vanapoisi
hinge elätaja.

9797. ROHKET RUOGA NOUDAB, KAIK NÄLJÄ NÄGEB — 1 var.

Kuu (J. Mikiver).

Vrd. 12450. Kes kõik tüü tege, tuu kõik näle-
näge.

9798. ROOG EI OLE IAL PALAVAM KUI SIIS, KUI TULELT LAUALE TOSTE- TAKSE — 1(5) var.

a.

Wied. 158, Kündja nr. 49 (1883) 585 — 1(2)-
var.

b. Roog ei ole ial palavam kui tulelt
lauale tuues.

E 73 — ?(2) var.

c. Toit ei ole ial palavam kui tulelt
lauale tuues.

E² 80 — ?(1) var.

Vrd. kk: Mitte nii palavalt süüma, kui kokad
ette kannavad (EKMS II 1001).

Vrd. 9001. Ega putru nii palavalt süüa, kui
keedetakse.

9799. KU RUUPÄÄLSE OTSA' KÜNNUSE LOOTSIKOHE, SIS OM LATIKO AIG MUUDA — 1 var.

Se (Vabarna).

9800. RUUSK TIIB RUUNA JULGESSE — 1 var.

Trv (Ungerson).

9801. ROOSTETAB ROOTSI RAUD, VANASONA EI ROOSTETA — ? kuni 2(3) var.

A.

E MVH 10, Kask-Vaigla-Veski Lõ² 21 —
1(2) var.

B. Vanasõna ei roosteta.

?Lai (Tiidu) — 1(1) var.

Vrd. 13375. Vana arm ei roosteta.

9802. ROOSTE SÜÜB RAUDA, KURVAS- TUS SÜDANT — 3—7(30) var.

Aa₁.

* sõõb (trüklised); südänti (Saa), südameid
(E, õpikud, Norm., EKMS)

Niggol VKOR⁵ 114, E 74, E² 47, Muuk I 134,
Kask-Puusepp-Vaigla 35, Norm. 268, EKMS
II 137; ?Rak (Jürjev), ?Saa (Sitzka), Kod
(Grossschmidt) — 1—3(21) var.

- a2. Rooste sõõb rauda, kurvastus sõõb südant.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- b. Kurbus sõõb südant nagu rooste rauda.
E² 48 — ?(3) var.
- B. Rooste sõõb rauda.
Puus, KKH I⁷ 8; ?JMd v. Amb (õpil.),
?Saa (õpil.) — 1—3(4) var. Kirjandusest
lähitud sekundaartraditsioon.
- C. Rauda sõõb rooste, hinge laiskus.
Linda nr. 47 (1895) 756 — ?(1) var.
- Vrd. mst: Kes süüp rauda? 'Rooste' (Rõn).
Vrd. 13786. Varastatud raha rooste sõõb püksid
läbi.
9565. Rauda roostest rikutakse, inimest ka
eksitakse.

9803. ROOTSI ÕIGUS KOIGE PAREM ÕIGUS — 1?(1) var.

- ?Tt (Eisen).
Vrd. 9804. Nii palju on veel rootsi õigust jä-
rele, et kui maha kukkud, siis võid oma
lubaga ülesse tõusta.

9804. NII PALJU ON VEEL ROOTSI ÕIGUST JÄRELE, ET KUI MAHA KUKKUD, SIIS VOID OMA LUBA- GA ÜLESSE TÕUSTA — 1(7) var.

- a. _____
Hij (Pruhl) — 1 var.
- b. Rootsi õigust nii palju: kukud maha,
võid oma luaga üles tõusta.
E MVH 88 — ?(1) var.
- c. Nii palju on veel rootsi õigust, et
maha kukkudes oma loaga võid üles
tõusta.*
* võib (E²)
E 60, E² 54 — ?(5) var.
- Vrd. kk: Teil on seal veel ikka vana rootsi
õigus (Kuu).
Vrd. 9503. Rootsi õigus kõige parem õigus.

9805. KUI ROOTSI VANGI EI OLE, SIIS SIRUTA SILKU, KUI SILKU EI OLE, SIIS SÕÖ SILGU SILMA- VETT — 1(2) var.

rootsi vang = heeringas; silgu silmavesi
= silgu soolvesi
EKMS IV 23; Pal (M. Uus).

9806. ROPPUS NING UHKUS KASVAVA UTE JUURE PÄÄL — 1 v. 2(17) var.

- Aa. _____*
* kasvavad (Stein)
Stein 55; Vö-Se (Stein) — 1(7) var.
- b. Roppus ja uhkus kasvavad ühe juu-
re peal.
Wied. 158, Kündja nr. 49 (1883) 585, Kmpm.
KH² 32, E 73, E² 51 — ?(9) var.
- B. Uhkus ja jämedus kasvavad ühe
juure peal.
Tõn. Täht. (1911 juuni) — 1?(1) var.
- Vrd. 502. Edevus ja uhkus kasvavad ühest
kannust.

9807. KUI ROTID TEEVAD PESA NABRA OTSAS, TULEB SÜGAV TALV, KUI NABRA POHJA, SIIS MADAL — 4(5) var.

- Aa. _____
Kär (Peters) — 1 var.
- b. Kui rotipesad nabra all on maa vas-
tus, tuleb madal tali, on nad aga
ülevel vihkude vahel nabra sees, tu-
leb sügav tali.
Kär (Jank) — 1 (2) var.
- Ba. Kui roti rõuke alla sügävä uru teevä,
tuleb sügav talv.
Nõo — 1 var.
- b. Kui rotid lähvad kõrgesse viljanapra,
tuleb sügav tali.
Pha — 1 var.
- Vrd. 6061. Kui luiged madalalt lendavad, siis
tuleb madal talv; kui luiged kõrgelt lenda-
vad, siis tuleb sügav talv.

9808. ROTT KA' SAA ULLI PÄÄGA KASSI KÄTTE — 1 var.

Se (Orusaar).

9809. ROTT KÄIB SENNI KAUA PEKKI NÄPPAMAS, KUNNI LOKSU JÄÄB — 1(3) var.

Wied. 158, Kündja nr. 49 (1883) 585, Kmpm.
KH² 32.

9810. ROTT SURÖB VILJASALVÖ KUA ÄÄ — 2—3(4) var.

- A. _____
Khñ (S. Saar) — 1 var.
- Ba. Hiir koolõs viljasalve nälgä.
Har — 1 var.

- b. Hiir koaleb terasalve.
?Pst (Söggel) — 1?(2) var.
B-vormelife vanasõnalisus on küsitav.
- Vrd. 1235. Ega hiir viljasalve sure.
12700. Tühja salve sureb rott ka nälga.
7128. Küll nabrahiir näliä näeb.
14003. Külap veskirott koaleb.
5367. Laisk lõpõs viljälavõge ar.
9811. KUS RUBLAD EES ON, SENNA
VEEREVAD VEEL RUBLAD JUURE
— 1(5) var.
- a. _____
Wied. 94, Kündja nr. 42 (1883) 502 — 1(3) var.
- b. Kus rublad ees, sinna veerevad rub-
lad juurde.
E 47, E 74 — ?(2) var.
- Vrd. 9455. Raha jookseb raha juurde.
9812. LASE RUBLA MINNA, SIIS ON
RUUMI TEISEL TULLA — 5 var.
- Aa. _____
Saa (Söggel) — 1 var.
- b. Lase rubla minna, ruumi kahel tulla.
Hää (Mäesalu) — 1 var.
- c. Anna luba ruublel minna, siis on ruu-
mi katel tulla.
Juu v. Vän (Virkus) — 1 var.
- B. Kui rahale on ruumi tulla, siis on tal
ka ruumi minna.
Saa (Söggel) — 1 var.
- C. Kui ruumi on minna, siis on ruumi
tulla.
Saa (Söggel) — 1 var.
- Vrd. muist Aa S 37.
Vrd. 9494. Raha tuleb, raha läheb.
9813. RUBLAGA MINNAKSE KOHTUSSE,
KOPIKUGA TULLAKSE TAGASI —
1 var.
- Saa (Söggel).
Vrd. 4244. Kohtu uksest minnakse kuue ja ka-
sukaga sisse, alasti tullakse välja.
9814. RUBLANE NIMI, KOPIKANE AMET
— 17—19(36) var.
- Aa. _____*
- * kopikune (Norm.); ammet (Wied., Künd-
ja)
Wied. 158, Kurrik SÖ 25, Kündja nr. 49
(1883) 585, E 74, E 69, Norm. 82, EKMS
I 138 ja III 1192; Aud — 2 v. 3(16) var.

- b. Kümnerublane nimi ja kopikane am-
met.
Wied. 102, Kündja nr. 43 (1883) 514 — 1(4)
var.

*

- B₁. Rublane nimi, kopikane põli.
O. Ninenmäe seletus: «Perenaiseametist.»
Ann — 1 v. 2(2) var.
- B₂. Perenaisel kiidetakse sajarublane nimi
olema, aga kopikane põli.
Jür — 1 var.
- C_{1a1}. Perenaesl olla rublane nimi, aga ko-
pikune põli; aga saunanaesl olla ko-
pikune nimi ja rublane põli.
Rap (Uustalu) — 1 var.
- a₂. Perenaisel rublane nimi, kopikune
põli; saunanaesl kopikune nimi ja
rublane põli.
Norm. 125 — ?(1) var.
- b. Perenaisel on sajarublane nimi, aga
kopikane põli; saunanaisel kopikane
nimi, aga sajarublane põli.
Rap v. Mär (Poom) — 2 var.
- c. Saananaesl on poolekopikane nimi,
aga sajarublane põli; perenaesl on sa-
jarublane nimi, aga poolekopikane
põli.
Kul — 1 var.
- C₂. Rublane nimi, kopikane põli; kopikane
nimi, rublane põli.
A. Kagovere seletus: taluperenaise ja moo-
nakanaise kohta.
Ann — 1 var.
- D. Perenaisel on [tuhand]rublane nimi,
aga poolekopikane põli, ja moonaka-
mehe naisel on [tuhanderublane] põli
ja [poolekopikane] nimi.
Vi (Salm, Kalme) — 1 var.
- E. Perenaisel on kopikane põli, viieko-
pekane nimi; moonamehe naisel on
kopikane nimi, aga viiekopikane põli.
JJn — 1 var.

*

- F. Uhel on kopikane elo, aga ruplane
nimi; tõisel on kopikane nimi, aga
ruplane elo.
A. Källo seletus: esimene on ihne rikas,
kes ei raatsi korralikult süüa, teine on
möödukas vaene, kes elab korralikult.
Lüg — 1 var.
- Ga. Ruplane nimi, kopikane elo.
A. Källo seletus: «Rikka kohta, kes ei
raatsi perele süüa anda.»
Lüg — 1 var.

- b. Rublane nimi, aga kopikane elu.
Rak — 1 var.
- H. Muoname naisel on kopkane elo ja ruplane nimi.
Lüg — 1 var.
- *
- I. Kuldne põli, kopikane nimi.
H. Romeli seletus: «Moonakanaise kohta.»
Val — 1 var.
- Vrd. 13620. Vanatüdrukü põli — kolmekopikane põli.
9815. RUGA TII KUHJA, KATS KAKU
ALT — 3(4) var.
- a. _____
Plv (J. Keerd) — 1 var.
- b. Ruga loo kuhja, kats kaku alt.
Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.
- c. Ruga luvvas kuhja, kats suitas maha.
Plv (Pähn) — 1 var.
- Vrd. nlj: H II 40, 803 < Kos; H II 58, 98 < Jür jt.
9816. VAI RUGA RUALE VELI OM —
1 var.
- Ote (Vaher).
Vrd. 1175. Hein ei ole heinale veli.
9817. EGA RUIH HOBEST EI OTSI,
HOBENE OTSIP RUIHT — 6(14)
var.
- Aa. _____
Stein 10, Wied. 20; Vö-Se (Stein) — 1(8)
var.
- b. Ega ruhi hobest ei otsi, kui hobene
ruht ei otsi.
Kan — 1 var.
- B. Ruuh ära otsku kunagi hoböst.
Vö (anon.) — 1 var.
- Ca. Paremu kui hopen ots ruiht kui
ruih hobest.*
* om (Norm.)
Norm. 185; Vas — 1(2) var.
- b. Paremb üks hobõnõ ruiht ots ku ruhi
hoböst.
Urv — 1 var.
- D. Hobõnõ ots kõ ruiht! Hukah, ku ruhi
jo' hoböst ots.
E. Kirsi seletus: «Tüdruk ärgu jahtigu
polsse.»
Se — 1 var.
- Vrd. kk: Ruhl ots hobest (Kan).

9818. KÜLL RUUH IKS TSEA LÖÖD, ENT
TSGA EI LÖVVÄ IKS RUUHT —
3 var.
- A. _____
Wied. 100 — 1 var.
- B. Küll mold põrsid saab.
Sjn (Kapp) — 1 var.
- C. Küll mold nosijaid leiab.
Kuu (Volberg) — 1 var.
9819. KES SIIS RUGIST SÖÖB, KUI
SAIA ON — 1 var.
Kaa (Tõll).
9820. ON RUKKI SÖLME VAHE VAK-
SAGA MOOTA, SIIS SAAB RUKKI-
KÖRT SÜLLAGA MOOTA —
1 var.
Saa v. Hls (Söggei).
9821. PALJU RUKKID A'AVAD KÕIGE
TUGEVAMA HÄRJA LÖHKI —
2(4) var.
- a. _____*
* ajavad (trükised)
Norm. 235, EKMS I 83; VMr (V. Lurich)
— 1(3) var.
- b. Palju rukkid a'avad kõige tugevama
hobuse lõhki.
VMr (V. Lurich) — 1 var.
9822. RUKIS ISE OLLA ÜTELNUD, ET
TEMA MITTE AEGA EI ANDA JA
NAESED PIDADA KÄED PÖLLE
ALT VÄLJA VÖTMA — 1(2) var.
M. Reimanni seletus: «Rukkilõikuse aegsa
ei tohi naesed kätes vardaid kududa.»
Kse.
9823. RUKIS KASVATAB OMA POJA
ÜLESSE, AGA OHR TAPAB OMA
POJA ÄRA* — 1(3) var.
* üles; oder (Loorits)
Loorits Vrp 46; Jür (Saalverk).
9824. RUKIS OLI ÜTLENUD: «KES MIND
TAL[VEL] TALLAB, SEDA TALLAN
MINA SUVEL JÄRELE» — 1 var.
Saa (Söggei).
- Vrd. 11406. Sügüsetele rüä sökjallõ andas
muru leibä, keväjätsele visatas kiviga kuk-
ruhe.

9825. RUKIS ON MAJA PEREMEES —
1 kuni 2(9) var.

a.

Kapp 40, Wied. 158, Kündja nr. 49 (1883)
585, E 74 — 1(7) var.

b. Rukis maja peremees.

E³ 29; ?Trt (Eisen) — 1?(2) var.

Vrd. 5695. Leib on peremees.

5687. Leib ja suul one peremiis majan.

9826. RUKIS TULEB KÜLVATA KOLM
PÄEVA ENNE PÄRTLIPÄEVA VÕI
KOLM PÄEVA PÄRAST PÄRTLIPÄEVA — 2 var.

A.

Lai (Joonuks) — 1 var.

B. Ennem tehti ikka ruki ja nisu seemet
kolm päeva enne ja kolm päeva
pärast laaritsapäeva.

Kul (Eenveer) — 1 var.

Vrd. 9342. Pärlipäeval ei külvata, sest Pärtel
ütelnud: «Ärge mulle silmadesse pilluge,
vaid sügase mu selga!»; ta käskinud aga
künda ja äästada.

9261. Kolm päeva enne jüripäeva ja ka kolm
päeva pärast jüripäeva — odraküli.

8266, eriti C: Rükki kõnelnud muiste: «Enne
liigub paju paigalt kui mina, kui mind
kolm päeva enne või kolm päeva pärast
pärlipäeva tehakse.»

1320, eriti B: Hobune: «[Kolm] päeva enne
ja [kolm] päeva pärast lauritsapäeva on
rugiküli aeg, kui ma siis tõrgun, siis
muudkui anna piitsa.»

9827. RUKIS ÕELNUD: «MINUL OM
PIKK TEEKOND EES, MULLE
PEAB PEREMEES HÄÄ LEVAKOTI
KAASA ANDMA,» ODER: «KÜLIGU
MIND VÕI TURBAUKU, JOUAN
MA SEITSME NÄDALAGA VAL-
MIS,» KAER: «KÜLIGU KAS VÕI
KOLDETHASSE, VALMIN ÜHEK-
SAMA NÄDALAGA» — 1 var.

Vil (Kala).

Vrd. 9961. Rügä tuhka, tõug mutta.

9828. RUKI VALMIB VAARMARJA
AJAKS, LINA VALMIB PÄHKLE
AJAKS — 1?(1) var.

?Saa v. Hls (Söggel).

9829. RUKI ÜTLES ODRALE: «SA OLED
MU KORVAST KESIPÜKS» — 1 var.

Han (Noot).

9830. RUKKID EI LEIKA ORASEST —
1 var.

J. Sturm's seletus: ette ei või kiita.

Ksl.

Vrd. 8075. Orasest ei tunta veel vilja.

8076. Orasest vilja näikse.

9831. RUKKID ROKKA, ODRAD TUHKA
— 3 var.

A.

VNg (H. Krickmann) — 1 var.

B. Odrad palunud jumalat: «Lase meid
ikka tuhka küllida.»

Ksl — 1 var.

C. Oder tuleb küllida tuhka, lina likku ja
kartul kõrgele maale.

Saa (Söggel) — 1 var.

Vrd. 9961. Rügä tuhka, tõug mutta.

9832. RUKKIL ON KAKS NÄDALAT
ÕITSEMISE AEGA, KAKS NÄDA-
LAT KASVAMISE AEGA JA KAKS
NÄDALAT KÜPSEMISE AEGA —
11(13) var.

A_{1a1}.

Rak (Lilienbach) — 1(2) var.

a₂. Kaks nädalid kasvatab rukis päd,
kaks nädalid õitseb, kaks nädalid kas-
vatab tera ja kaks nädalid valmib
tera, siis algab rukiõikus.

Saa — 1 var.

b₁. Kaks nädalad rukis õitseb ja kaks
nädalad iva kasvab ja kaks nädalad
piab küpsema — nii et kuus nädalad.
Jür — 1 var.

b₂. Rugi esimestest õitest [kuus] nädalat
edasi saab lõikus: [kaks] nädalat õit-
seb, [kaks] nädalat kasvab ja [kaks]
nädalat küpseb.

Käl — 1 var.

c. Rukis kasvab kuus nädalad: kaks nä-
dalad loomine, kaks nädalad õolitse-
mine ja kaks küpsmine.

Trm — 1 var.

d. Rukki õitsema hakkamisest arvatakse
kuus nädalat lõikusesse: rukis õitseb
kaks nädalat, küpseb kaks nädalat,
siis on tera valmis, küps ja võib lõi-
gata.

Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

A₂. Rukis õõlnud: «Kaks nädalad õitsen,
kaks kasvan iva ja kahe nädalaga
olen küps.»

Hij — 1 var.

- B₁. Kaks nädalat rukis haljendab, [kaks] nädalat] ajab päid, [kaks] nädalat] öitseb, [kaks] nädalat] paisutab teri, [kaks] nädalat] küpseb.

Kuusik KT 209 — ?(1) var. Vene vanasõna tõlge.

- B₂. Rukki valmimist arvati kevadel nii: [kaks] nädalat loob pead, [kaks] nädalat öitseb, [kaks] nädalat kasvatab tera, [kaks] nädalat valmib — siis saab lõigata.

Vän v. Vil (õpil.) — 1 var.

- B₃. Esimese kevadise kaste järele on rukkilõikuseni [kaksteist] nädalat, sest oras lahutab lehti [kaks] nädalat, kasvatab kõrt [kaks] nädalat, loob [kaks] nädalat, öitseb [kaks] nädalat, kasvatab tera [kaks] nädalat ja küpseb [kaks] nädalat.

Kuu — 1 var.

- C₁. Rukki kasvamise kohta arvatakse nõnda: üheksa ööd ja päeva kasvatab poega, üheksa ööd ja [päeva] loob, üheksa ööd ja [päeva] öitseb, üheksa ööd [ja] [päeva] kasvatab iva, üheksa ööd [ja] [päeva] küpseb, siis olla uut-seleib kääs.

VNg — 1 var.

- C₂. Rükis eelitseb ühessä üüd ja päevä, terä kasvab ühessä üüd ja päevä, terä kuebav ühessä üüd ja päevä.

Kod — 1 var.

9833. RUKKIPÄÄ ON KÕRGE, AGA ISE ON KERGE — 1(6) var.

- a. —
Trm (Sild) — 1 var.

- b. Rukkipäe kõrge, aga ise kerge.

E 74, E² 52 — ?(5) var.

Vrd. 4848. Kõrges peas ei ole tera.

9834. RUKKIT KÜLI VAREM, KUI MAA OOTAB SEEMET; RUKKIT KÜLI HILJEM, KUI SEEME OOTAB MAAD — 2 kuni 3(3) var.

- A. —
Rõu (Gutves) — 1 var.

- B. Kui rukki valmimine hiljaks jääb, seega põld seemet ootab, siis küli põld vana rukkiga varem maha, kui aga rukkilõikus varajane oli ja rukkiseeme põldu ootab, siis küli uue seemnega, aga hiljem.

Mar (Iisberg) — 1 var.

- C. Ootab rukkiseeme maad, siis lase tal hästi oodata, ootab aga maa rukkiseemet, siis rutta rehepeksmisega.

Sõõt Nlj. Kal. (1903 aug.) — 1?(1) var.

9835. RUKKI ÜTLEND: «KES MIND PÕL-LALT VIIMPSE KUT ÜIKSE ÜLES NOPIB, SELLE SALVEST MA ILMASKID ÄP KAU» — 7(9) var.

- Aa. —
Krj (Tooms) — 1 var.

- b. Rugi oli muiste ütelnud: «Peaks mind nenda maast ära nopitama kui oder, va pungsilm, ma ei lõpeks iialge peremehe salvest ära.»

Krj (Allas) — 1(3) var.

- Ba. Rukis sõnanud vanasti: «Kui rumalad need inimesed on! Nad koguvad maast va söklasaba üles, kellel ohak peras ja kesi ümber. Kui nad mind nii hoolega üles korjaks, ei ma siis salve nukast kahaneks!»

Vil — 1 var.

- b. Rükis nännü, kui kesvamaa päält pääle lõikuse päid korjatu ja ütelnu sis, et «Või imet, või söklakõrt korjatasse ja mind ei korjata sugugu enam, mis maha sattab ja pian sellegi-pärast peremehel aasta otsa salven seisma, aga söklakõrt korjatasse ja ei seisa rohkem aidan kui kõigest kevadeni. Kui mind ka sedaviisi kõik pääkesed üles korjatasse, ma seisas eluag peremehel salven.»

TMr — 1 var.

- C. Rükis ööld ennevanast ka sedaviisi, et «Oleks minu piasi ka ninda väljalt korjatud kui vana kesiperset, küll mina mehest mehe tieksin.»

Jõh — 1 var.

- D. Rüga ütelnu: «Kesu, söklaperse, korjatas üles, aga mina pea kõrte kōdu-nema.»

Trv — 1 var.

- E. Rukis olli vanasti üteln: «Odra, va veekott, korjatse maast ää, nisu ja mind ei korjata.»

Muh — 1 var.

- Vrd. uk: Kui sulvilja põllul kõrred, mis väkat põlnud maha niitnud, kasvama jäeti, siis need pidid hakkama jõuluööil lõikust ki-sendama, neld pidi siis ikka põllult ära kit-kuma (Rap v. Mär).

- Vrd. 9837. Kui rukki- [või] kaerakõrs lõikamisel mõni maha jääb [— — —], siis torkab jõuluõõsel persse.

9836. KUI EDIMENE RUKKIHAKK
PÜSTI, ON LÖUNETUND KADU-
NUD — 1 var.

Pst (Raidla).

Vrd. 9848. Rukkivihk viib pruukostileba, lina-
kolge lõunaune.

9837. KUI RUKKI- [VÕI] KAERAKÖRS
LOIKAMISEL MONI MAHA JÄEB
[— — —], SIIS TORKAB JOULU-
ÖÖSEL PERSSE — 1 var.

Vil (Leoke).

Vrd. 9835. Rukki ütlend: «Kes mind põllalt
vilmpse kut üikse üles nopib, selle salvest
ma ilmaskid äp kau.»

9838. RUKKILOIKU AJAL ON KONNAL
SUU KINNI — 9 var.

A₁. ———
Lüg (Källo) — 1 var.

A₂. Enne ei tohi külida, kui konn ei ku-
rista; on küli maa, konna suu kinni.
Kaa (Tarkin) — 1 var.

B. Päält jaanipääva um kunna suu kinni.
Räp — 1 var.

C. Jakobipäeval läheb konna suu kinni.
Vai — 1 var.

D. Lauritsapäev on konna suu kinni.
Kos — 1 var.

E₁. Pärtlesepäevast on konna ja kõikide
usside suu kinni.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

E₂. Pärtle- või parkmesepäävast jäävad
konna suu ja sisaliku silmad kinni.
Tor — 1 var.

E₃. Pärtlispääv, no siis pidi minema
konna suu kinni ja [— — —] siis pidi
olema seenesündimise pääv.
Kul — 1 var.

*

F. Konna suu on jüripäevani kinni.
Ann — 1 var.

Vrd. muist Aa US 36.

Vrd. kk: Suu kinni kui konnal jakobipäeva ajal
(Vai).

9839. RUKIMAA UTELNUD VANAST:
PAREM OLLA, KUI ENNE JAKUBI-
PÄEVA TEDA KUUSEHAUGA
KÖRD ÜLE VEETAKSE, KUI
PÄRAST ÄKKEGA VÕI PURUKS
ÄESTAKSE — 1(2) var.

Plv (Tamm).

9840. RUKKIMAARJA TOOB MARJU,
PART PÄHKLIID PEALE KA — 1 var.

Krj (Mägi).

9841. PÄÄLE RUKKIMAARJAPÄEVA
HAKKADA KÄRBLASED ENNAST
POOMA — 1 var.

Rak (J. Laarmann).

9842. RUKKIMAARJAPÄE OM RUUNA
EMA PÄE; SIIS EI OLE KÄSKEN
HOBENE ENNE [MAARJA]PÄEVA
[KOLM] PÄEVA JA PÄRAST
[MAARJA]PÄEVA [KOLM] PÄEVA
ENNAST ADRA EEST VALLA
VOTTA — 1 var.

Pst (Pöögelmann).

9843. KUI RUKKIORAS JÜRIPÄE
VARESE ÄRA KATAB, SIIS SAAB
ILUSA RUKKI — 7 kuni 8(9) var.

Aa₁. ———
PJg (Võlt) — 1 var.

a₂. Kui jüripäeval rukioras varese ära
katab, siis saab head rukit.
PJg — 1 var.

a₃. Ku jüripäeval rukki[or]as varese ää
katab, sis saab sel aastal hia rukis.
Pär — 1 var.

b. Kui rukioras katab jüripäeva aeg va-
rest, siis tuleb sel sügisel hea vilja-
saak.
Noa — 1 var.

Ba. Jüripäeval peab rukkioras olema juba
nii kõrge, et ta varese vao ära pei-
dab.
Sim — 1 var.

b. [Jüripäeval] rukkioras peab juba nii
kõrge olema, et vares, mis vau sees
käib, sest varjatud peab saama, enne
aga ei või oma rukkipõldu vaatama
minna.

Kündja nr. 16 (1883) 188 — 17(2) var.
Aluseks Wied. 356 toodud saksakeelne tekst.

c. Rugioras peab [jüripäeval] nii suur
olema, et vares sisse ää kaub.
Krj — 1 var.

C. Ristipääva aig katab juba oras räagu
ära.
Tor — 1 var.

Vrd. 9778. Kui enne ristipäeva rüaoras vao ära
katab, siis on enne jaakapääva leib käen.

9844. KUI RÜKKIORAS ENNE JÜRIPÄEVA PAIGAST ÄRA LIIGUB, SIIS SAAB ENNE JAAGUPIPÄEVA LOIGATA — 18(20) var.

A_{1a}.

Vil — 1 var.

b. Kui enne jüripäeva orase juur oma koha pealt ära liikuvad, saada rukis enne jakobipäeva lõigata.
Pst — 1 var.

c. Kui enne jüripäeva rukiorasse juure ära liikuvad, siis saab ruki enne jakubipäeva lõikada.
Pal — 1 var.

d. Kui enne jüripäeva rükkioras ära liigub, siis saab enne jaakapäeva uutsileiba.*

* uudist leiba (Hls v. Krk)

Hls v. Krk (Kase), Hls v. Pst (Söggel) — 2(3) var.

e. Kui enne jüripäeva oras ära liigub, siis on enne jakobipäeva rukis valmis.
Pst — 1 var.

A₂. Kui enne jüripäeva rükkioras ära liigub, siis on jakopipäeval uudine käes.
Pst — 1 var.

A₃. Kui kevade enne jüripäeva rükkioras paigalt ära nihkub, saab jakobipäevaks rükkid lõigata.
Vil — 1 var.

A₄. Kui jüripäev orasse juur kohalt liigub, siis saab jaakubipäeval rükkid lõigata.
Trm — 1 var.

A₅. Kui mitu päeva rukiorasse juur enne jüripäeva ära liigub, nii mitu päeva saab siis rukis enne jaakapäeva valmis.
Saa — 1 var.

A₆. Ku inne ürri kattõ nädälit rüga ar liigahas, sis saa inne jakapäivä kattõ nädälit leib.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

B. On enne jüripäeva orakse juured ära liikunud, siis annab rüga jaagupipäevas lõigata, ei ole ta aga mitte, ei anna ka jaagupipäevas lõikust.
Pst — 1 var.

C. Kui rükkioras külma pärast liigub enne jüripäeva, saadakse uudseleiba pärast jaagupipäeva, liigub oras aga pärast jüripäeva, saab uudseleiba juba enne jaagupipäeva.
Trt (Eisen) — 1 var.

D. Kui rükkioras juba künnipäeval ära olla liikunud, saava enne jaagapäeva uudseleiba.
Saa — 1 var.

E. Kui rükkioras jüripäevaks maa küllest ära nihkub, saab jaanipäevaks rükkid lõigata.
Vil — 1(2) var.

F. Ku enne maarjapäevä oras ära liigub, sõs om jaakapäevän uudine salven.
Trv — 1 var.

G. Kui enne maarjapäeva rukioras ära liigub, siis ei saa see mitte kunagiste ruki kohta hädä tähendama; aga kui ruki alles pääle maarjapäeva juurdu-ma või ära liikuma saab, siis saada see tulevase ruki kasvu kohta palju hädä tähendama.
Saa (Söggel) — 1 var.

*

H. Kui kapstamaaräst rüga ar liigahas, sis ei saa jakapäävast uudseleiba.
Se (Ress) — 1 var.

Vrd. 3414. Kaste enne jüripäeva, rukis enne jaakobeid.

2338. Ku enne jaani saab maasikit, saab enne jaakapäeva uudist leiba.

9778. Kui enne ristipäeva rüaoras vao ära katab, siis on enne jaakapäeva leib käen.
9966. Ku rüaoras inne jüripäivä neli nädälit är liigahas, saava terävü rüü.

8073. Kui oras enne jüripäeva liperdab, siis enne jaagupipäeva saab leigata.

3670, eriti Na: Kui röa juur liikunud ja kasvamine alanud, on kord lund maale kui kord sõnikud.

9845. RUKKITERA OLI LUBANUD SIIS POOLE SUUREMA SAAGI ANDA, KUI TA ISE SAAVAD KÜLMATIST MAHA PUGEDA; KUI PEREMEES AGA KÜLMATIST VISKAB, SIIS MINEVAD TAL PÄÄ SEGAMINE — 1?(1) var.

?Saa v. Hls (Söggel).

9846. RUKKITUI OO ODRA SÖNNIK — 1 var.

Muh (R. Viidalepp).

Vrd. 9847. Rukkitüü kasvatab odra poja.
7766. Oder on rukkil poeg.

9847. RUKKITÜÜ KASVATAB ODRA POJA — 1 var.

Käl (Kõrv).

Vrd. 9846. Rukkitüi oo odra sõnnik.
7766. Oder on rukki poeg.

9848. RUKKIVIHK VIIB PRUUKOSTI-
LEBA, LINAKOLGE LÕUNAUNE —
1 v. 2(2) var.

A. _____
Vän (Rõõmussaar) — 1 var.

B. Linakolge viib lõunauinaku.
?Vän (Tammsoo) — 1?(1) var.

Vrd. 6242. Maarjapäev toob keskhommiku ja
rukkivihk viib keskhommiku.

9836. Kui edimene rukkiahk püsti, on lõu-
netund kadunud.

9849. ANNA RUMALALE TEED, MINE
ISE MÕÖDA — 1(2) var.

a. _____
?Vän (õpil.) — 1(1) var.

b. Anna rumalale teed, jää ise ilma.
?Tõs (õpil.) — 1(1) var.
Võimalik mingi tundmatu trükiallika kasu-
tamine.

Vrd. 9859. Rumalale peab ruumi andma.
4276. Kolme asjale pead teed andma: hei-
nakoormale, palgisavale ja vanatüdrukule.

9850. KES RUMALA PEAD VASTU SEINA
TAOB, KUI ISE — 1 var.

Nrv (Kasikov).

9851. KIS RUMALATEGA VAIDLEB,
TEEB ENNAST RUMALAKS —
1(1) var.

?Rap v. Mär (Poom).

Vrd. 11616. Targad jäävad rumalaks, kui nad
rumalatega vaidlevad.

9852. KUI RUMAL PEA, PEAVAD JALAD
TUNDMA — 1 var.

Lai (Jaama).

Vrd. 8462. Mis ei ole peas, see peab jalus ole-
ma.

8452. Kui ei ole piad otsas, anna aga jal-
gudele valu.

9853. MINE RUMALAGA VAIDLEMA,
VÕTA NÄDALANE LEBAKOTT
SELGA — 2 var.

A. _____
Vän — 1 var.

B. Mine hulluga maid jagama, võta pütt
piima, päts leiba.
Nõo — 1 var.

Vrd. Kk: Hakka temaga vaidlema, võta leiva-
kott kaasa (VMr); Kes sinuga vaidlema ta-
hab hakata, see võtku kolme päeva leiva-
kott ligi (SJn); Sinuga võta ikka nädala
leivakott kaasa, kui reakima tulla (Kuu);
Mine sinuge vaidlema, sis võta päts leiba
ja karp räimi manu (Hel); Võta päts piima
ja lass leiba, siis mine sinuga vaidlema
(Hls); Kes sinuga vaidlema hakkab, peab
omale tegu leiba ja tünder soola kaasa
võtma (Hlj).

Vrd. 5997. Haka lolliga vaidlema või vastikaga
võedu joosma.

13870. Kes vasikaga võidu jooksta tahab,
võtku nädalane leivakott kaasa.

4676. Mine kurjavaimuga võitlema, siis
võta aastane leivakott selga.

9349. Võta päts piima ja lass leiba, siis
alles mine naesega rääkima.

9854. RUMALA AKNAD ON ALATI
TUHMID — 1(7) var.

Wied. 159, Kündja nr. 49 (1883) 585, E 74,
E: 37, EKMS III 663.

9855. RUMALA ILU-AU KUI VORST
KOERA KAELAS — 1?(1) var.

?Krij (Mägi).

Vrd. Kk: Ei sul seisa ka miski asi, just nagu
koera kaelas vorst (Kuu).

Vrd. 4127. Kui kaua koera kaelas vorst seisab.

9856. RUMALA KARJATSE KANIKAS
SÜÜAKSE IKKA ÄRA — u. 20(53)
var.

A_{1a}. Hullu karjatse kannikas süüakse ikka
enne ära.*

* kanikas (KAH, Jürjens); söödakse (KAH)
* Helle 333, Hupel 106, Poromenski EGr.
188, KAH EKAI 150, Jürjens 62 — 1(16)
var.

* *Hullo Karjatse Kannikas süüakse ikka enne ära, des
dumme muß allezeit Haare lassen. (des dummen Hirtens
Stück (Brodt) wird allezeit am ersten aufgefressen.)*

a₂. Hullu karjase kannikas süüakse ikka
esiteks ära.*

* karjatse (Wied., Kündja)
Stein 19, Wied. 189, Kündja nr. 33 (1883)
393 — 1(5) var.

- b₁. Hullu karjatse kanik süüvässe ikka ära.*
* karjase kannikas (trükised); süvväs (Krk), süias (Trv), süüakse (trükised); iki ära (Krk)
E 24, E² 37; Krk, Trv — 3(8) var.
- b₂. Hullu karjatse kanik süvvas ärä.*
* süüakse ära
Trv — 2(4) var.
- b₃. Hullu karjatse kannikas ikke süüasse.
Joh — 1 var.
- A₂. Hullu kantsik süvvas ikki ära.
?Ran (Raag) — 1?(1) var.
- B_{1a}. Rumala karjatse kannikas süüasse kõigepealt ära.*
* karjase; süüakse (trükised)
Norm. 247, EKMS IV 955; Iis — 1(3) var.
- b₁.
Kos, Vil (Suurkask) — 2(3) var.
- b₂. Rumala karjatse kanikas süüakse.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
- B₂. Rumala kanikas saab teistest söödud.
VMr (Mastberg) — 1 var.
- C. Narri kanikas ja hullu karjatse kanikas süüakse ühteviisi ära.
?Vil (Leoke) — 2(1) var.
- Da. Hullu karjatse kannikas on hea ära süüa.
Wied. 189, Kündja nr. 33 (1883) 393 — 1(3) var.
- b. Hullu karjatse kannikas on hää süüa.
Ridala 21—?(1) var.
- Ea. Rumale karjatse kanik süvväs enne ärä kui targa.
Krk — 1 var.
- b. Rumale karjatse kanik süüas iki enne ära kui targa oma.
Krk — 1 var.
- *
- F. Rumala karjatse kannikas süüakse ukse ies, targal taga nurgas.
Amb — 1 var.
- G. Narri karjatse kannikas süüakse alati kesavälja mulgus.
JJn — 1 var.
- H. Lolli karjuse kanik võetakse ikka käest ära.
SJn — 1 var.
- Vrd. kk: Nendap see hullu karjatse kannikas süüakse (Wied. ESSr 203); Nõnda ikka rumala karjatse kannikas süüakse (Tür); Näete, kudas hullu karjatse kannikas süüakse (Pär).
- Vrd. mj AaTh 613.

Vrd. 5315. Laisa karjatse kannikad süüakse ära. 7731. Nällase karjase kannika ikka sööb koer.

9857. RUMALA KOTIST ON KERGE MATTI VOTTA — 2(4) var.

- a. _____
Norm. 252, EKMS III 135; Jür (K. Põldmäe) — 1(3) var.
- b. Rumala kodist on kerge matti otta.
Kuu (Lindström) — 1 var.

9858. RUMALAL EI KASVA IAL NII- PALJU SULGI SELGA, ET LEN- NATA VOIB — 1?(5) var.

- a. _____*
* ial (Norm.)
Wied. 159, Kündja nr. 49 (1883) 585, Norm. 60 — 1?(3) var.
- b. Rumalal ei kasva niipalju sulgi selga, et lennata võib.
E 74, E² 37 — 2(2) var.

9859. RUMALALE PEAB RUUMI ANDMA — 2(2) var.

E² 37; ?Tt (V. Teder).
Võimalik mingi tundmatu trükiallika kasutamine.
Vrd. 9849. Anna rumalale teed, mine ise mööda.

9860. RUMALAL MEHEL KASVAVAD HEAD KARTOHVLID — 1(4) var.

- a. _____*
* kartuhvlid (trükised)
Wied. 159, Kündja nr. 49 (1883) 586; TMr (Herms) — 1(3) var.
- b. Lollidel kasvavad suured kartuhvlid.
?Kre (Rüittel) — 2(1) var.

9861. RUMALALT ÄRA OOTA MITTE HEAD — ? kuni 2(2) var.

- a. _____
?Kos (Wiedemann) — 1?(1) var.
- b. Rumalalt ärä ootku kongi hääd.
?Vas v. Se (Sandra) — 1?(1) var.
- Vrd. Gr. LS 186: Seda isegi sa tead: / Lollist ära oota head.

9862. RUMAL, KES LEIVAHUNNIKU OTSAS NÄLGA SUREB — 2(1) var.

?Vän (Tammsoo).

- Vrd. 9867. Rumal siga, kes nabra ääre nälga sureb.
 9863. Rumal kits on see, kes ei mõista puud koorida, kui puu ees on.
 1235. Ega hiir viljasalve sure.

9863. RUMAL KITS ON SEE, KES EI MÕISTA PUUD KOORIDA, KUI PUU EES ON — 2(31) var.

- a1. * Helle 352, Hupel 115, Poromenski EGr. 213, Wied. 158, Kündja nr. 49 (1883) 585 — 1(12) var.

* Rummal kits on see, kes ei mõista puud koorida, kui puu ees on, fronte capillata est, post hinc occasio calua.

- b. See on rumal kits, kes ei mõista puud koorida, kui puu ees on.*
 * ke ~ kä (Cl.)
 Wied. 165, Kündja nr. 50 (1883) 598, Norm. 115, Norm. Cl. 30, EKMS II 967 ja 1282 — 1(9) var.
- c. Rumal kits on see, kes ei mõista puud koorida.
 KAH EKAI 157 — ?(1) var.
- d1. Rumal kits, kes puud ei oska koorida.
 Stein 54, Wied. 159, Kündja nr. 49 (1883) 585; ?Tt (Kreutzw.) — ?(7) var.
- d2. Rumal kits on see, kes puud ei oska koorida.
 Wied. 159, Kündja nr. 49 (1883) 585 — ?(2) var.
- Vrd. 9867. Rumal siga, kes nabra ääre nälga sureb.
 9862. Rumal, kes leivahunniku otsas nälga sureb.
 1235. Ega hiir viljasalve sure.

9864. RUMAL MEES, KES PARAMA TÕO TEEB, KUI TA MÕISTAB — 1 var.
 Vän (Peterson).

9865. RUMAL PIA VAEVAB INIMIST — 1?(1) var.
 ?Lüg (Källo).

Vrd. 12869. Ul'i pää, jalal pal'lo vaiva.

9866. RUMAL PIÄT IKI TARGEMBELE JÄRGI ANDMA — 1 var.
 Nõo (Päss).

Vrd. 11629. Targem annab järele.

9867. RUMAL SIGA, KES NABRA ÄÄRE NÄLGA SUREB — 1?(15) var.

Aa. — *

* äärde (Raud, EKMS)
 Wied. 159, Kündja nr. 49 (1883) 585, Raud VMj 218, Norm. 116, EKMS II 967 ja 1282; ?Tt (Kreutzw.) — 1?(8) var.

b. Rumal siga sureb nabra äärde nälga.
 E: 94 — ?(1) var.

B. Loll siga, kes kartulivao vahel nälga sureb.
 Norm. 116, EKMS II 967; ?Vän (Tammsoo) — ?(4) var.

Ca. Rumal siga, kes molli ääres nälga sureb.
 ?Vän (Tammsoo) — ?(1) var.

b. Rumal siga sureb molli äärde nälga.
 ?Vän (Tammsoo) — ?(1) var.

Vrd. kk: Rumal kui siga, kes nabra ääre nälga sureb (Stein 54).

Vrd. 9862. Rumal, kes leivahunniku otsas nälga sureb.
 9863. Rumal kits on see, kes ei mõista puud koorida, kui puu ees on.
 1235. Ega hiir viljasalve sure.

9868. RUMAL SIGA KOTI NAABER — 1 v. 2(3) var.

?Vän (Tammsoo), Hel (Wahlberg).

Vrd. 13201. Vaga siga koti naaber.

9869. RUMAL TEEB KAHJU, KUI TULD LAHEB NÄITAMA — 1(5) var.

Wied. 159, Kündja nr. 49 (1883) 585, E 74, E: 37; Pär (Rosenplänter).

9870. RUMAL TEGO PEA TEHTOD, PARAST OMAL PAHA — 3(6) var.

A. Ris (Veber) — 1 var.

B. Rumal tegu pea tehtud, vaeval kaua aega taga.
 Jäm — 1 var.

C. Rumal tüe saab ruttu tehtud, eluaeg sest vaeva nähtud.*
 * tõe (trüklised)

Norm. 228, EKMS III 665; Hlj — 1(4) var.
 Vrd. 9887. Rutaka tüe rumala, hillukse tüe lusa.

9871. RUMAL UHKUS EI KOLBA MITTE KOERA SAVA ALLA — 1(2) var.

Wied. 159, Kündja nr. 49 (1883) 585.

9872. RUMAL VARAS, KES OMA JÄLGI
EI OSKA KUSTUTADA — 1?(6) var.

Stein 55, Wied. 159, E² 37; ?Tt (Kreutzw.).

Vrd. 10190. Sant see varas, keda tabatakse.

9873. RUMMAL EI VÕI RUMALAT
OPADA — 1?(1) var.

?Vas v. Se (Sandra).

9874. RUMMAL PÄÄ, PAL'LU VAIVA —
u. 50(85) var.

Aa. —————*

* rumal (Norm.; Krk, Trv, Vil, TMr v. Trt, Nõo, Ran, Rõn); pea (Norm.; Vil, TMr v. Trt, Urv); palju (Vil, Rõn, San), palju (TMr v. Trt, Võn, Rõu), pal'lo (Ote, Rõu), pailu (Urv); vaeva (Krk, Hel, Trv, Vil, TMr v. Trt, Urv, Krl)

Norm. 60; Krk, Hel, Trv, Vil, TMr (anon.) v. Trt (R. Kallas), TaL, Urv, Krl, Rõu — 21(27) var.

b. Pää rummal, vaiva pallõ.*

* pal'lo

Plv — 2 var.

c1. Rummal pää tege pal'lu vaeva.

Hel — 1 var.

c2. Ruml pää teeb palju vaeva.*

* pea (Jõh); vaiva (Puh)

Jõh, Trv, Puh — 4 var.

d. Ruml pia näeb palju vaeva.*

* rummal (Võn); pää (Võn), pea (Pal, Trt, Elva); näge (Võn)

Pal, Trt, Võn, Elva — 5 var.

e1. Rummal näge palju vaiva.

Võ-Se (Stein) — 1(3) var.

e2. Ruml näeb palju vaeva.*

* näge (Stein)

Stein 55, Wied. 159, Kündja nr. 49 (1883) 585, Rootsl. Elut. Kal. (1901) 19, E 74, E² 37 — 2(14) var.

f. Rumlal om palju vaiva.

?Võn (P. Rootslane) — 1?(1) var.

Ba. Loll pea, palju vaeva.

?Urv (õpil.) — 1?(1) var.

b. Lollpea näeb palju vaeva.

Trm — 1 var.

Ca. Hullul pääl on ilmas palju vaeva.

Päss PJs 559; Võn — 1(3) var.

b. Hullul peal on palju vaeva.

E² 56, EKMS I 726 — 2(3) var.

D1a. U'l'i pää, pal'lo vaiva.*

* pallõ (Vas)

Vas, Se — 7 var.

b. Uil miil, pallo vaiva.

Se — 1 var.

c. U'l'i pää näge palju vaiva.

Vas — 1 var.

d1. [— — —] ullil om pallo vaiva.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

d2. Ullil iks pallo vaiva.

Vas v. Se (Prants) — 1 var.

D2. Ullil palju vaiva, targal palju mõ-
lemist.*

* palju; vaeva (E, EKMS)

E² 37, Norm. 64, EKMS III 1215; Vas, Vas v. Se (Sandra) — 2(9) var.

Vrd. kk: Rummal pää ja pal'lo vaiva (Plv).

Vrd. 12869. U'l'i pää, jalal pal'lo vaiva.

8448. Kel tüütas pää, tuul jalol veidemb vaiva.

9875. RUMALASTE KÜSIDA ON KERGEM
KUI TARGASTE KOSTA — 2(33)
var.

Aa. —————

Wied. 159, Kündja nr. 49 (1883) 586, Tõn. R. Täht. (1882) 50, Tõn. LLR 112/3, Kas. Talur. Kal. (1897) 63 — 1(19) var.

b. Rumlasti küsida on kergem kui tar-
gasti vastata.

E 74, Reiman KTr V 26, Jänes-Parlo 58, Kask-Vaigla-Veski Lõ² 33 — 2(9) var.

c. Rumlasti on kergem küsida kui tar-
gasti vastata.

Puus. EKGr. 174 — 2(2) var.

d. Rumlasti küsida kergem kui targasti
vastata.

E² 61 — 2(2) var.

B. Jah, küsida on küll kerge, aga vas-
tata on raske.

Tor (Ostrov) — 1 var.

9876. RUMALUSE VASTU VÕITLEB
JUMALGI ASJATA — 2(6) var.

a. —————

Tõn. Täht. (1909 aug., 1910 veebr.) — 2(5) var.

b. Lolluse vastu võitleb jumalgi asjata.

Tõn. Täht. (1911 det.) — 2(1) var.

Vrd. 250. Alpidega ei jõua jumalgi vaielda, veel vähem siis inimene.

9877. RUMALUS KÖNNIB EGA HÖLMA
ALL — 1 var.

Pst (Takk).

9878. RUMALUS KÄIB EES, TARKUS
TAGA JÄRELE — 9 kuni 12(12) var.

Aa. —————*

* tagast (Pal)

Koe, Tln, Pal — 3 var.

b. Rumalus käib ikka ees ja tarkus tak-
ka järele.

Vän — 1 var.

c. Rumalus käib ees, tarkus kõnnib taga
järele.

Tõn. RP 237 — 12(1) var.

d. Rumalus ees, tarkus taga järele.*

* järele (Elva)

Juu v. Vän (Virkus), Elva (Eisen), Räp
(Eisen) — 3 var.

e₁. Rumalus ees ja tarkus taga.

Tt (S. Veske) — 1 var.

e₂. Rumalus ees, tarkus taga.

?Jõh (õpil.) — 12(1) var.

B. Rumalus ratsutab ees, tarkus tatsutab
taga järele.

Pal — 1 var.

C. Rumalus käib tarkuse ees.

?Tln (Tammsoo) — 12(1) var.

Vrd. 11689. Tarkus tuleb taga järele.

9879. RUMALUS LÖÖB ISIENNAST —
12(1) var.

?Vil (Leoke).

Vrd. 9880. Rumalus peksab oma peremeest.

8715. Pefis peksab iseennast.

9880. RUMALUS PEKSAB OMA PERE-
MEEST — 5(6) var.

a. Rumalus lööb oma peremeest.

Norm. 65; Vig (Aitsam), Vil (Leoke) — 2(3)
var.

b₁. —————

Hlj — 1 var.

b₂. Rumalus peksab peremeest.

Pit — 1 var.

c. Lollus peksab peremeest.

Pit — 1 var.

Vrd. 9879. Rumalus lööb isiennast.

1501. Hooletus lööb ikk oma peremeest.

15119. Ülekohus lööb oma peremeest.

2865. Kadedus lööb ikka oma peremeest.

9881. RUMALUS TANTSIB TARKUSE
PILLI JÄRELE — 1 var.

Kaa (Tõll).

Vrd. kk: Tantsib teise pilli järgi (Jür).

Vrd. 1578. Hullu pilli järgi ei kästa tantsida.

8837. Ega iga pilli järele saa tantsida.

9882. RUMALUST PEAB PEKSTAMA —
1 kuni 3(5) var.

A. —————

Trt (anon.) v. Vru (R. Kallas) — 1(3) var.

Ba. Loll saab peksta alati.

?Koe (Schultz) — 12(1) var.

b. Eks lolli pekseta alati.

?Koe (Schultz) — 12(1) var.

Vrd. 6013. Loll saab kirikus ka peksta.

9883. RUMALUSOLO OLO OI RUUHT,
HAIGUSOLO UM KÜL' ROHI —
1 var.

Rõu (Orrav).

Vrd. 10744, eriti D: Haiguse vastu on rohtu,
aga surma vastu rohtu ei ole.

9884. KUI ON LÄIND RUMM, SIIS
MINGU KA KODARAD — 3 var.

Aa. —————

Hlj (Reepärg) — 1 var.

b. Kui on läind rumm, siis mingu ko-
dara pulgad.

Hlj (Reepärg) — 1 var.

B. On mend vanker, mengu kodarad ta-
gand järele.

Kuu — 1 var.

Vrd. 12060. Kui on läinud trumm, siis mingu ka
pulgad.

9885. RUSIKAS ON IGALÜHEL, AGA
MÕISTUST AINULT MÕNEL —
?(29) var.

a. —————

Tõn. Täht. (1909 apr., 1910 jaan.) — ?(5)
var.

b. Rusikas on igaühel, mõistust ainult
mõnel.

Tõn. RP 69 — ?(1) var.

c. Rusikas igaühel, aga mõistust ainult
mõnel.*

* igaühel (E¹, Parijõgi-Reial-Vaigla)

E 74, E² 36, Parijõgi-Reial-Vaigla VI 202 —
?(20) var.

d. Rusikas igaühel, mõistust ainult mõ-
nel.

Huvit. V Lisa 16 — ?(1) var.

e. Rusikas on igaühel, mõistus aga mõ-
nel.

Norm. 64, EKMS III 1215 — ?(2) var.

9886. KUS RUSKE HÄRG ÜKS KORD
MAGANUD, TUNNUKSE ÜHEKSA
AASTAT KOHTA — 4(13) var.

- a₁. ————
Wied. 94, Kündja nr. 42 (1883) 502, Norm.
45, EKMS IV 84 — 1(7) var.
- a₂. Kus ruske härg kord maganud, tun-
nukse üheksa aastat kohta.
EKMS IV 93 — ?(1) var.
- b₁. Kus punane härg maganud, tunnukse
aset üheksa aastat.
E 47, E² 11 — ?(2) var.
- b₂. Kos punane härg kõrra maganud,
sial tuntasest aset üheksa aastat.
TMr (Siil) — 1 var.
- b₃. Kus magas punane härg, on ase tun-
da üheksa aastat.
Kad — 1 var.
- c. Kus punane härg magab, seal ei kas-
va [üheksa] aastat midagi.
Kad — 1 var.
- Vrd. mst: Punane härg makkas mäe pääl, ase
kümme aastet tunda? 'Tulease' (Krk).

9887. RUTAKA TÕE RUMALA, HILLUKSE
TÕE ILUSA — u. 40(72) var.

- A₁a₁. ————
* tüü; hilise (SJn)
Hlj, SJn — 2 var.
- a₂. Rutaka töö rumala, hiljuse töö ilu-
sa.
EKMS I 59 — ?(1) var.
- a₃. Rutaka töö on rumal, hilise töö ilusa.
Tln (Keller) — 1(2) var.
- b₁. Hilise töö ilus, rutaka töö rumal.
VMr — 1 var.
- b₂. Hilise töö on ilus, rutaku töö on ru-
mal.
MMg — 1 var.
- A₂. Ehe ruttu, saab rumala, ehe hilla,
saab ilusa.
SJn — 1 var.
- B. Ruttu tüü ikke rohma-rahma, hiljaku
tüü ilosa.
Kod — 1 var.
- C₁a₁. Hil'lu saab ilusake, pea saab pilla-
palla.
Trv — 1(2) var.
- a₂. Hilja saab ilusaks, pea saab pilla-
palla.
E 23, E² 15 — ?(2) var.

- a₃. Hilju saab ilusaks, pea saab pilla-
palla.
EKMS I 56 ja 59 — 1(2) var.
- b. Hiljusest tehtud ilusa, pia tehtud pil-
la-palla.
Kuu — 1 var.
- C₂. Hilise töö ilusa, pea tehtud pilla-
palla.
VNG — 1 var.
- Vt. 8487 Z₁—Z₂.
- C. Teke hilja, saab illos, tekke tassa,
saab tasane.
Võn — 1 var.
- Da. Ruttu saa rummal, hilda saa illus,
tassa saa tasane, kavva saa kaunike-
ne, pia saa pilla-palla.
Hel — 1 var.
- b. Ruttu tetäs rummal, hilda tetäs illus,
tassa tetäs tasane, kavva tetäs kau-
nikene, pia tetäs pilla-palla.
Hel — 1 var.
- Vt. 8487 H.
- E. Ruttu saa rummal, kavva kaunis, hil-
da illus, tassa tasane.
Hel — 1 var.
- Vt. 8487 I.
- F. Hillakeste tettu saab illus, tassakeste
tettu saab tasane, pea tettu saab pil-
la-palla.
Ote — 1 var.
- Vt. 8487 J.
- Ga. Kärme töö on kärnikune, hilluka töö
ilusa, rutaka töö rumala.
Norm. 228, EKMS III 493 ja 665; Kuu —
1(4) var.
- b. Kärme töö on kärnikune, hiljuse töö
ilusa, rutaka töö rumala.
EKMS III 670 (< Kuu) — ?(1) var.
- Vt. 4954 E.
- H₁a₁. Kärme töö on kärlikline, hiljase töö
ilus.
Val — 1 var.
- a₂. Kärme töö on kärnikune, hilluka töö
ilusa.
Kuu — 1 var.
- a₃. Kärme töö on kärnikune, hilluka töö
on ilus.
Kuu — 1 var.
- b. Kärme töö on kärnikune, hillukane on
ilusa.
Kuu — 1 var.
- c₁. Hilise töö on ilusa, kärme töö on kär-
nikline.*
* kärniklane (EKMS)
EKMS I 55 ja 58; VNG — 2(3) var.

- C₂. Hillukse töö ilusa, karmä töö kärnik-lane.
Jõh — 1 var.
- H₂. Kärme töö läeb kärna, no hillukesel ika ilus.
Kuu — 1 var.
- Vt. 4954 C₁—C₂.
- I. Kärme töö on kärniline, rutaka töö on rumala.
Rak — 1 var.
- Vt. 4954 F.
- J_{1a}. Rutaka töö on rumal.
Kad, Plt — 2 var.
- b. Ruttu lendab, kui rumal tüü.
Kuu — 1 var.
- J₂. Ruttu tehtud rumal töö.
E² 71 — ?(1) var.
- J_{3a}. Ruttu tehtud rumal saab.
Plv — 1 var.
- b. Ruttu tettud saab rummal.
Nõo — 1 var.
- c. Mis ruttu tetäs, saa rumaleste.
Hel — 1 var.
- K₁. Ruttu tettud rummal saab, aigupiti illus.
Kam — 1 var.
- K₂. Mis ruttu tetäs, saa rumaleste, mis aigamüüdä, saa armas.
Hel — 1 var.
- L. Ruttu tehtud rumal saab, pea tehas pilla-palla, kaua tehtud kaunikene.
Trt (õpil.) — 1 var.
- Vt. 8487 G.
- Ma. Ruttu tehtud rumal töö, kaua tehtud kaunis töö.
E MVH 12, Raud KL I 57, Norm. 228, Vih. (1957) 109, Vih. VER 187, EKMS III 665; ?Saa (J. Kangur), teised käsikirjalised teisedid on kõik hilised ning esindavad kirjandusest lähtunud hiliistraditsiooni, näit.
Kad, Hel, Trt (õpil.) — ? kuni 5(23) var.
- b. Kaua tehtud kaunis töö, ruttu tehtud rumal töö.
Trt (õpil.) — 1(2) var.
- Vt. 8487 M.
- Vrd. 9870, eriti C: Rumal töö saab ruttu tehtud, eluaeg sest vaeva nähtud.
9888. KEL RUTT, SEL NUTT — 1 kuni 2(7) var.
- A. _____
Hää (Mäesalu) — 1 var.
- B. Kus palju ruttu, sääl palju nuttu.
Puus. KH II¹¹ 104; ?VMr (Priimets) — 12(6) var. Uueaegne, kirjandusemõjuline.
9889. RUTUL EI OLE LEENT — u. 20(44) var.
- A₁. _____*
* liimi (Ote, Vö)
Tin, Ote, Vö — 3(4) var.
- A₂. Rutturuvval ei ole leemi.
Kam — 1 var.
- B_{1a}. Rutul ei olõ liimi, mak'kal ossa.*
* leent (Norm., EKMS); pole (Norm.); maial (Norm., EKMS); osa (Norm., EKMS) Norm. 229 (< Kul), EKMS II 816; Kam, Ote — 2 v. 3(6) var.
- b₁. Rutul põle leent ega maial osa.
Lal, Trt — 2 var.
- b₂. Rutul ei ole liimi, ei makjal ossa.
Kam — 1 var.
- B₂. Maial ei ole liha ega rutakal leent.
Norm. 164, EKMS II 816; Sjn — 1(4) var.
- B₃. Rutul ei ole liimi, makjal jako.
?Vas v. Se (Sandra) — ?(1) var.
- C. Rutul pole leent, maial pole osa; küll laisk petab usinat.
* Helle 352, Hupel 115, Beitr. XI 156, Porominski EGr. 214, Wied. 159, Kündja nr. 49 (1883) 586, KAH EKAL 157, EKMS II 417 — 1(13) var.
- *
Rutul pole leent, maial pole osa, küll petab usinat, eile mit' teile.
- Vt. 6342 C ja 5377 B.
- D. Rutul ei ole liimi, palaval ei ole maku.
Tal — 3 var.
- E. Rutul ei ole liimi, makjal osa, palaval ei ole magu.
Võn — 1 var.
- Fa. Ei rutul pole rooga, ei maial pole magu.*
* ole (E); ega (E²)
E 17, E² 80; Nrv — 1(3) var.
- b. Rutul pole rooga, maial pole magu.*
* ep ole (Phl)
Hii — 2 var.
- Ga. Rutul põle rooga, maial põle magu, hädalisel asjal põle hända taga.
Hii (Tikerpuu) — 1 var.

- b. Rutul ei ole rooga (leent), maial ei ole magu (osa), hädalisel (hädalisel asjal) ei ole hända taga.*
* Saareste tekst on esitatud diplomaatiliselt äratrükis.

EKMS III 665/6 — ?(1) var.

Vt. 1801 Gb ja 6342 B.

- H. Rutjal põle leenta, kärmel pole osada.

Lindenberg HL Kal. (1887) 23 — ?(1) var.

9890. RUTUL RUGA TAKAN — 5(8) var.

Aa₁. —————

Ply — 1 var.

- a₂. Rutul om ruga taga.

Krl — 1 var.

- a₃. Rutul on ruga taga.

Urv — 1 var.

- b₁. Rutul õks ruga takah.

Norm. 228; Se — 1(2) var.

- b₂. Rutul ikka ruga taga.

EKMS III 666 — ?(1) var.

- c. Ülearvu rutul um ruga takahn.

Rõu — 1 var.

- B. Rutul on hunnik taga.

?Rõu (Orro) — ?(1) var.

9891. RUTUL RUTU ASJAD, TIITSUL TIITSU TEOD — 1 var.

Noa (Lievoh).

9892. RUTU TÕO ON HOOLETU — 1 var.

EKMS III 664.

9893. SIIS RUTT RATTAL, KUI VANA NAINA VANKRIL — 7(32) var.

Aa. Rutt rattal, vana naene vankril.

* Helle 352, Hupel 115, Neus 237, Poromski EGr. 213/4, Wied. 159, Kündja nr. 49 (1883) 586, KAH EKAL 157 — 1(17) var.

* Rutt rattal, wanna naene wankril, du eist und eist, und komst sein Tage nicht aus der Stelle.

- b. Rutt rattis, kui vana naene vankris.
Pal (E. Uus) — 1 var.

c. —————
Sim (Fliedermann) — 1 var.

- B. Rutt rattal, kiir kodaral, vana naine vankril.

Stein 55, Wied. 159, Kündja nr. 49 (1883)

586, E 74, E² 71, EKMS III 665; Tt (Kreutzw.) — 1(10) var.

- Ca. Rutt rattal, kanasitt kaarikul.
Kuu — 1 var.

- b. Rutt rattal, kanapask kaarikul.
Nõo, Ran — 2 var.

Vrd. kk: No nüüd on rutt rastel (Rak); Nüüd on rutt rattal ja kanapask kaarikul (Hää).

9894. RUTATA EI MASSA; ÕIGOL AJAL AR' MINNÄ' — SEE UM PÄÄASI — 1?(1) var.

?Urv (õpil.).

9895. RUTTA, ET ÕIGEL AJAL VALMIS SAAD — ?(3) var.

E² 13; ?Saa (J. Kangur). Arvatavasti kirjandusest.

9896. KES RUTTU SÖÖB, SEE RUTTU TEEB — u. 10(13) var.

A₁. —————*

* kis; süeb; sie; tieb (Khn)
Khn, Hää, Vil (Suurkask) — 5 var.

- A₂. Kie kiirest süöb, sie kiirest tieb.
Lüg — 1 var.

- B. Kes virk sööma, see virk tööle.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

- C. Kis kärm sööma, see kärm tööle.
Rap v. Mär (Poom) — 1 kuni 4(4) var.

- D. Kis kärme sööma, see kärme töö peale ka; kis pikaldane sööma, see pikaldane töö peale ka.
Kul — 1 var.

- E. Kes usin sööma, see usin tegema; kes laisk sööma, see laisk tegema.
Tor — 1 var.

Vrd. 11212. Sööjast tuntakse töömlest.
14221. Kes virk on sööma, see laisk on töös.
11239. Kes sööb, see teeb.

9897. KIÄ RUTTU JUUSK, TUU PIA VÄSUS — 1 var.

Se (M. Linna).

9898. MIDA RUTEM HOBU EEST ÄRA LÄHEB, SEDA KERREM TULEB KOOREM JÄRELE — 1 var.

Hää (Mäesalu).

Vrd. 9899. Mida rutem rattad jooksevad, seda kerrem koorm.

9899. MIDA RUTEM RATTAD JOOKSE-
VAD, SEDA KERREM KOORM —
?(6) var.

E 55, E² 71, Kask-Vaigla-Veski I Ak 16;
?VII (Suurkask).

- Vrd. 9898. Mida rutem hobu eest ära läheb,
seda kerrem tuleb koorem järele.
9389. Mida püstim pea, seda kerrem koorm.

9900. MINEGE RUTTU MINEMA, TULGE
RUTTU JÄLLE TAGASI — 1 var.

Pst (R. Viidalepp).

- Vrd. 2465. Mine joostes ja tule joostes, räägi
ruttu asi ülesse, siis saad kähku tagasi.

9901. MIS RUTTU EI LÄHE, LÄHEB
OMMETI PIKALT — 1(6) var.

Wied. 121, Kündja nr. 46 (1883) 549, Kask-
Vaigla-Veski Lõ² 72, EKMS I 56 ja 1222.

9902. RUTEMBAST SÄÄT, KAUGEMBAST
JÄÄT * — 1(7) var.

* sõõd (Stein, ilmne trükiviga)
Stein 55, Wied. 159; Võ-Se (Stein).

- Vrd. 11698, eriti D: Hilla läät, kaugõpa saat.

9903. RUTTU SAADUD, RUTTU SÕÖDUD
— 3 var.

- a₁. —
Põl — 1 var.

- a₂. Rutu saadu on ruttu ka sõõdud.
Jür — 1 var.

- b. Rutu saadud, rutem sõõdud.
Aks — 1 var.

- Vrd. 10004. Kuidas saadud, nõnda sõõdud.
9904. Rutu tettu, ruttu süüdu.

9904. RUTTU TETTU, RUTTU SÜÜDU —
1 var.

Nõo (Keem).

- Vrd. 11790. Tee ruttu, sõõ ruttu, maga ruttu.
9903. Rutu saadud, ruttu sõõdud.

9905. TEE RUTTU JA KÄI RUTTU, SIIS
EI ÜTLE KEEGI, ET SA VANA
OLED — 2 var.

- A. —
Hää (Mäesalu) — 1 var.

- B. Tee ruttu ja käi ruttu, siis ei ütle
keegi, et sa laisk oled.
Hää — 1 var.

9906. RÖHUTUD RIND RÖÖGIB — 1(5)
var.

- A. —
Wied. 158, Kündja nr. 49 (1883) 585 —
1(2) var.

- B. Rõhutud rind õhkab.
Kmpm. Klr 373, Kmpm. KH² 83, Kmpm.
Klr II² 360 — ?(3) var.

- Vrd. 4308. Konn krooksub ka, kui pääle astu-
takse.

9907. EGA RÖÖVA VALGEN EI ELETE,
PÄEVA VALGEN ELETES — 2(4)
var.

- a. —
Norm. 148; Hel (Tomp) — 1(2) var.

- b. Ega riide valgusega elata, päevaval-
gusega elatakse.
San? (Eisen) — 1 var.

- c. Ega rõivad valges (s.o. valgeks plee-
gitatult) ei helenda, päeva valges he-
lendavad.
EKMS III 603 — ?(1) var. Aluseks ilmselt
Tomby Helme tekst, mida ebaõigesti redi-
geeritud.

9908. KEL RÕIVA PÕLVINE PORITSE,
TUL SUU KÕRVUNI RASVAGE —
1(2) var.

San (K. Gross).

- Vrd. 2392, eriti D₂, näit. D_{2a1}: Kel jala põlvine
poriga, sel suu kõrvuni rasvaga.

9909. RÕIVA TEGEVA MEEST MEHES —
3 kuni 9(14) var.

- Aa₁. —
Vas v. Se (Sandra) — 1 kuni 3(3) var.

- a₂. Riided teevad meest meheks.
Sannumetoja VII (1860) 119 — 1?(1) var.

- a₃. Riided teevad mehe meheks.
E² 78; ?Kod (Lindvere) — ? kuni 2(2) var.

- b. Riided teevad mehikesest mehe.
Roots!. Elut. Kal. (1901) 15, Norm. 149,
EKMS III 604 — 1?(4) var.

- c. Riie tegeb miheks.
Kuu (R. Lilhein) — 1 var.

- Ba. Riided teevad inimesest inimese.
Vig (Prilimets) — 1 var.

- b. Riided teevad inimese.
Kreutz. Kal. (1906) 100 — ?(2) var.
Vrd. Kodu Kal. (1905) lk-ta: Mis teevad mehi-
kesest mehe? — Riided.

9910. RÕIVIT HOIA JOBA UVVÖST
PAAST JA AU NOORÖST IAST —
4 kuni 5(5) var.

Aa₁. —
Ote (Kroon) — 1 var.

a₂. Riideid hoia uuest peast, au noorest
east.
Kam (Relli) — 1 var.

b. Rõõvast hoia uuelst ja au hoia noorelt.
Vil — 1 var.

Ba. Hoia au noorest põlvest.
?Vig (Altsam) — 1?(1) var.

b. Hoia au noorest east.
Kam (Relli) — 1 var.

Vrd. 11973. Hoia tervis nooruses ja au vana-
duses.

9911. RÕOVAS EI ILUTSE INEMIST,
INIMENE ILUTSES RÕOVAST —
2(20) var.

Aa. Riie ei tee inimest kenaks, vaid ini-
mene teeb riide kenaks.
Meves 134 — ?(2) var.

b. Mitte riie ei ehita inimest, vaid ini-
mene ehitab riidet.
Niggol VKOR⁵ 87, Pöder L ABDr 32 —
?(9) var.

c₁. Mitte rõivas ei ilusta inimest, vaid
inimene ilustab rõivast.
Norm. 149, EKMS III 604 — ?(3) var. On
tagasi viidav Niggoli tekstile, mis tõenäo-
liselt üksnes vene vanasõna tõlge.

C₂. —
Krl (P. ja J. Einerid) — 1 var.

Ba. Ei riie meest ehi, mees ehib riidet.
E 17, E² 78; Nrv (Sirdnak) — 1(3) var.

b. Ei riie ehi meest, mees ehib riidet.
Huvi. V Lisa 14 — ?(2) var.

9912. SAA EI KEAKI ROIBET RÕOMU
PÄÄLE JA AGANAKOTTI AU PÄÄLE
— 1(8) var.

a. —
Võ-Se (Stein) — 1(4) var.

b. Saa ei keaki raibet rõomu pääle ja
aganakotti avvu pääle.*
* keagi (Stein); raibe (Stein), raibe
(Norm.); aganakotti; au (Stein, Norm.)
Stein 59, Wied. 161, Norm. 105 — ?(4) var.

9913. IGAL RÕOMUL OMA ÕIGUS —
1?(1) var.

O. Grepil seletus: las igaüks tunneb omast
asjast ka rõomu.

?Krl.

Vrd. 6501. Igal mehel oma õnn, igal õnnel oma
õigus.

9914. KOGUNI SUUR RÕOM TEEB
ÕNNETUKS — 1?(2) var.

?Vil (Leoke).

9915. MILLEST RÕOM OHELE, SELLEST
KA TEISELE — 1 var.

Lai (Tiidu).

Vrd. 14894. Mis ühele hea, on teisele paras.

9916. RÕOM EI TULE VALUTA — 1 var.

Kul (Eenveer).

9917. RÕOM JA MURE KAKSIKVENNAD
— ? kuni 2(13) var.

Aa. —
Reiman KTr VI 54, Kask-Puusepp-Vaigla
158, Norm. 267, EKMS II 936 ja III 675
— ?(5) var.

b. Rõom ja mure on kaksikvennad.
?Mär (Ojasson) — ?(1) var.

B₁. Rõom ja kurbtus kaksikvennad.*
* kurbus (EKMS)
EKMS II 137; ?Vig (Väli) — 1?(3) var.

B_{2a}. Rõom ja kurbtus on vennad.
Tõn. Täht. (1909 märts) — ?(2) var.

b. Rõom ja kurbtus on vennaksed.
?Saa (J. Kangur) — ?(1) var.

C. Rõom ja mure on kaksikõed.
?Trv (Kala) — 1?(1) var.

Vrd. Kp. Sissee. 81—90: Rõom ja mure kaksik-
vennad, / kaksiklapsed loomuskofas. / Kõn-
nivad käsi käessa, / ründavad sammu sam-
mussa.

Vrd. 7142. Naer ja nutt on kaksikvennad.
14684. Õnn ja õnnetus on vennaksed.
3422. Kasu ja kahil kaksikvennad.

9918. RÕOM ON RAHU TÛTAR — 1?(43)
var.

a. —
Wied. 158, Kündja nr. 49 (1883) 585, Kmpm.
KH² 9, Kmpm. Kõ 8, Kmpm. Klr 91 ja
354, Kmpm. Klr 1¹ 98, Kmpm. Klr 11² 33,
Kmpm. EL 11² 36, Freymann 216, Plmp.
EKik I 25, E 74, Norm. 267 — 1?(41) var.

- b. Rõõmus meel on rahu tütar.
Tõn. Täht. (1911 jaan.) — ?(2) var.
Vrd. 9517. Rahu on rõõmu õde.
6370. Maja rahu on maja rõõm.
9919. RÕOM TEEB KEELEPAELAD
LAHTI, AGA MURE SULUB NEED
KINNI — 1 var.
Pil (Loorits).
9920. RÕOMU PÄRAST EI SURE KEEGI
ÄRA — 1 var.
Võn (Mootise).
9921. RÕOMSASTE NING JULGESTE
NOORES EAS KÄIAKSE — 1?(3)
var.
Wied. 158, Kündja nr. 49 (1883) 585; ?Kaa
(I. Kallas).
9922. OLGE RÕÖMSAD RÕÖMSATEGA
JA NUTKE NUTJATEGA — 4 kuni
5(13) var.
A. Olgem rõõmsad rõõmsatega.
Kask-Puusepp-Vaigla 4 — ?(1) var.
Ba. —
Wied. 135, Kündja nr. 48 (1883) 572, Kmpm.
KH 45; ?Kaa (I. Kallas) — 1?(8) var.
b. Ole rõõmus rõõmsatega, nuta nutja-
tega.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
C. Ole rõõmus rõõmsatega ja nuta nut-
jatega, ole ka narr narridega.
Plt — 1 var.
Da. Naera naerjatega, nuta nutjatega.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.
b. Naera naerjidega, ike ikjidega.
Puh — 1 var.
Vrd. Rooma 12,15: Olge rõõmsad rõõmsadega,
ja nutke nutjatega. Siir. 7,35: Ärra minne
nende eest ärra, kes nutwad, ja leina lei-
najatega. Otsese piiblitseaadina ka näit.
ER Kal. (1884 aug., 1885 apr., 1888 mai,
1893 aug., 1894 mai); Ristir. Püh. Kal. (1906
aug.); Risti R. Kal. (1905, 1906, 1913, 1917).
9923. ÄRÄ RÕOMUSTA, KU SA VIIL
KATUSSE OTSAH EI OLE —
1 var.
Räp (Poolakess).
9924. HAKKA RÄIME HÄNNAST SÕOMA,
SIS PÄÄ NÄEB, MIS PERSEGA
TEHJASSE — 1 var.
Saa (P. Kangur).
Vrd. 3381. Kass sõõb kala hännast.
9925. MIKS RÄIM VORKU LÄHEB, KU
TAL AUK EES ON — 1 var.
M. Mäesalu seletus: «Kis hooletud ollid,
oma piisil ilusti kinni ei kohendanu, neil
õeldi ikki.»
Hää.
9926. RÄIME SADA JA PAKK TULE-
TIKKE OLLA IKKA ÜHE HINNA
PEAL — 1 var.
Jäm (Kuldsaar).
9927. RÄNDAJAL EI OLE PÄÄVARJU —
1 var.
Puh (Antik).
9928. RÄPAKAS HOBUNE RIKUB ROO-
MAD — u. 25(41) var.
Aa₁. —*
* rapak (MMg), räpak (Post).
Post. nr. 45 (1887) 3, EPost. nr. 2 (1889) 3;
VMr. MMg — 2(9) var.
a₂. Rāpāk hobene roomad rikub.*
* rāpakas; hobune (Pal); ruamad (Kod)
Kod, Pal — 3 var.
a₃. Rapakas hobune rikub roomad ära.
Trm — 1 var.
a₄. Rāpakas hobune ika roomad rikub.*
* rapakas (trükised)
Norm. 228, EKMS III 665; Pal — 1(3) var.
b. Rāpakas hobune lõhub roomad.
Plt — 1 var.
B_{1a1}. Rāpakas hobune rikub riistad.*
* rāpāk; hobene (TMr)
Kuu, TMr — 2 var.
a₂. Rāpakas hobune riistad rikub.
Amb — 1 var.
b. Rāpakas hobune lõhub riistad.
Plt — 1 var.
B_{2a}. Rōba hobune rikub riista.*
* hōbene; riistā (Trv)
Trv, Pst, Tt (anon.) — 8(10) var.
b₁. Rōba hobune rikub ikki riista.
Trv — 1(2) var.
b₂. Rāba hobune rikub ikka riistad.
?Tt (Suurkask) — ?(1) var.

- B₃. Rabe hobu rikub riista.
Sjn — 1 var.
- B₄. Pirmakas hobune lõhub ikka riistad.
Pil — 1 var.
- C. Rõba rikub riista.
Saa — 1 var.
- D. Rāpane hobo rikub rangid.
Vil (R. Kallas v. anon.) — 1(3) var.
- E. Rapakas lõhub rangid.
Sjn — 1 var.
- Vrd. 9774. Ripa-rapa lõhub riista, pillab ära pilla-palla.
9929. RÄPATELEN EI SAA KAUGOLO — 1 var.
P. Ruga seletus: rāpātelen — rāpāk hopōn, kiā sōs, kui lūūt, äkki kargas.
Rōu.
9930. RÄTIKUGA TUI, TANUGA ÖÖ-KULL — 1 var.
Krj (Mägi).
Vrd. 12614. Tüdrukuna tui, naisena nui.
9931. SEE RÄTT EI KOLBA KAELE, MIS JALAS OLNUD — 1(3) var.
Vru (R. Kallas) v. Ti (anon.).
9932. MIKS RÄTSEP NINA PEAKS LÖI-KAMA, KUI RIJET KÜLL KÄES — 1 var.
Vil (Niggol).
9933. RÄTSEPAD JA MÖLDRID OLLA KOIK VARGAD — 1?(1) var.
?Vil (Leoke).
9934. RÄTSEP, RÄIM JA PÄÄSUK — NEED ON KOIGE KERGEMAD SUREMA — 1(3) var.
Tōs (E. ja H. Niidud, E. Raud).
9935. KUI RÄAGUD PALJU KARJUVAD, ON VIHMLIGIDAL — 1?(7) var.
- a. _____
Ol. Lisa nr. 11 (1888) 174, Is. Kal. (1904) 210, Reinhold Kal. (1911) 7 — 1?(3) var.
- b. Rāagud karjuvad, vihm ligidal.
E² 11, EKMS I 612 — ?(2) var.
- c. Rāagud karjuvad, vihm tulemas.
E² 11, EKMS I 612 — ?(2) var.
9936. RÄÄG LAULAB RUKKI ÖITSEMA — 1?(1) var.
?Kuu (Mohrfeldt-Mäevälja).
9937. KÜLL ON RÄÄKJAI, RAPJAI, EI OLE AGA TOITJAI, KATJAI — 1?(1) var.
?Tōs (Schantz).
Vrd. 11908. Tōne om luudu küll tōist kõneleme, aga mitte tōist toitma.
9938. KES RÄÄGIB, MIS TAHAB, SEE KUULEB, MIS EI TAHA — 1 var.
VI (Kuuben).
9939. MIDA ROHKEM RÄÄGITAKSE, SEDA AUSAM MEES — 1?(1) var.
?Hmd (õpil.).
Vrd. 2108. Inimene, keda rāāgitakse; hobune, kellega sõidetakse.
9940. MIS SA EI TAHA RÄÄKIDA VAENLASELE, SEDA ÄRA RÄÄGI KA SÖBRALE — 1(3) var.
a. _____
Kul (Eenveer) — 1 var.
b. Ei pea su vihamees su saladusi teadma, siis hoi neid ka oma sõbrade eest.
?Pär (Pulst) — ?(2) var.
Vrd. 15090. Mis sa tahad üksi teada, seda ära tittle ei kellegile.
9941. RÄÄGID KULAMEHELE, KULAMEES RÄÄGIB KOGU KÜLALE — 1?(1) var.
?TMr (Eisen).
Vrd. 1994. Kui tahad, et kõik ilm teada saab, siis rāāgi oma naisele.
9942. RÄÄGI MEEST, AGA ÄRA NIMETA MEEST — u. 65(95) var.
Aa₁. _____*
* ei nimeta (Wled., Kündja)
Sannumetoja VII (1860) 1, Wied. 157, Kündja nr. 49 (1883) 585, Norm. 262, EKMS II 398; VMr (Mastberg), Vig (Laipmann), Sa, Tōs (Schantz), Aud, Hel, Kōp, Trm — u. 15(30) var.
- a₂. Rāāgi meest küll, aga ära nimida.
Käl — 1(2) var.

- a₃. Räägi meest, ära nimeta meest.*
* ää (Rap v. Mär, Sjn)
Rap v. Mär (Poom), Vig, Sa, Sjn — 7(9) var.
- b₁. Räägi meest, aga ära nimeta.
Sa — 3(4) var.
- b₂. Räägi meest, ära nimeta.*
* miest; ära; nimida (Kuu)
Koe, Kuu — 3 var.
- Ba. Räägi meest, aga ära räägi mehe nime.*
* mehest
Kuu — 1 v. 2(2) var.
- b. Räägi meest, aga mitte mehe nime.
K. Lepa (Krj) seletus: «Kui räägid mõnda juttu, ära räägi, kes sulle seda rääkind on. Noomitakse, kui mõni teise jutu edasi räägib ja ütleb ka, kes seda rääkind on.»
Krj, Trv — 2 var.
- c₁. Räägi mehest, aga ära ütle nime.
Sa (R. Kallas v. anon.) — 1(3) var.
- c₂. Räägi meest, ära ütle nime.
Pär (Kampmann) — 1 var.
- C_{1a1}. Räägi meest, aga ära nimeta mehe nime.*
* reagi (Kos); miest (Jõh, Kos), mehest (Puus.); ää (Kos)
E 73, E² 60, Puus. EKGr. 30; Jõh, Kuu, Kos, TMr (Eisen) — 4(10) var.
- a₂. Räägi meest, aga ära mehe nime nimeta.
Kuu (Jahe), Vig (Saalist), Lai (Tammepuu) — 3 var.
- a₃. Räägi miest, vade ära mihe nime nimida.
Kuu (R. Lilhein) — 1 var.
- b₁. Kõnele meest, aga ära nimeta mehe nime.
Trv v. Rõu (Siipsen) — 1 var.
- b₂. Kõnele meest, aga ära nimeta mehe nimme.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- b₃. Kõnele miist, ära nimitägu mehe nimme.
Räp (Poolakess) — 1 var.
- b₄. Kõnele meest, aga ära mehe nime nimeta.
Trv (Vaine) — 1 var.
- b₅. Kõnele miist, ära mihe nimme nimete.*
* meest; ära; mehe; nime (Hel, Trv); nimeta (Trv), nimitä (Ote v. San)
- Hel, Trv, Ote v. San (Tammemägi) — 4 var.
- c₁. Nimeta meest, aga ära nimeta mehe nime.
H. Sillaste seletus: «Tegudest võib rääkida, aga mitte tegijast.»
Hel — 1 var.
- c₂. Nimeta meest, ära mehe nime nimeta.
Trv, Puh — 2 var.
- d. Miist või nimete, aga mihe nimme ei või ütelda.
J. ja P. Einerite seletus: «Õeld., kui keelstki midagi paha räägitakse ja teine nime järele pärib.»
Krl — 1 var.
- C₂. Räägi mehest ja mehe tegudest, ära nimeta mehe nime.
Amb — 1 var.
- Da₁. Räägi meest, aga ära nimeta nime.*
* riagi (Iis), reagi (Koe); miest (Iis), mehest (Juu v. Vän)
Iis, VJg, Koe, Juu v. Vän (Virkus), Sjn (Bakhoff) — 5 var.
- a₂. Räägi küll meest, aga ära nimeta nime.
Kär — 1 var.
- a₃. Räägi meest, ää nimeta nime.
?Amb (Kuusik) — 12(1) var.
- b₁. Kõnele meest, aga ära nime nimeta.*
* kõneta mehest (Trv v. Rõu)
Trv v. Rõu (Siipsen), Vil — 2 var.
- b₂. Kõneta meest, aga ära nimeta nime.
Saa — 1 var.
- c. Miist mass kõnõlda, nimme ei massa nimetä.
Rõu — 1 var.
- E. Kõnele meest, aga ära nimeta.
TMr (Herms) — 1 var.
- F. Räägi last, ära nimeta nime.
Hlj — 1 var.
9943. RÄÄGI SA MIDAGI NAISELE VEI PANE LAKAT VÄL'LA, SEE ÜKS-KEIK — 1 var.
Kaa (Reinart).
9944. RÄÄGI SUUGA, PEA KÄED RAHU — 7(9) var.
- Aa₁. —
Trv v. Rõu (Siipsen) — 1 var.
- a₂. Räägi suuga, aga käed pea rahul.
E MVH 88 — 2(2) var.

- b. Kõnõla suuga, kääe pia rahulõ.
Rõu — 1 var.
- c. Kõnõla suuga, ära kõnõla kättega.
Trv v. Rõu (Slipsen) — 1 var.
- d. Räägi suuga, ära räägi käsidega.
Lüg — 1 var.
- e. Räägi suuga, aga mitte kättega.
Vil (Palu) — 1 var.
- B. Keelega räägi, mis sa räägid, aga kättega ära puudu.
SJn — 1 var.
- C. Keelega lobise, a kässile ära anna õigust.
Plv — 1 var.
- Vrd. 10463. Silmaga võib küll vaadata, käega ei või mitte keiki katsuda.
9945. RÄÄGI TOTTU JA VIHKA VALET — 1 var.
Jür (K. Põldmäe).

9946. RÄÄKIJAID PALJU, AGA TEGIJAID VÄHE — 1 var.

- Tür (A. B-n).
Vrd. 8330. Kes palju räägib, see vähe teeb.

9947. TEIE RÄÄGITE PALJU JOOMAST, AGA EI ÜKSKI RÄÄGI JANUST — 2(12) var.

- a1.
* Helle 355/6, Hupel 116, Poromenski EGr. 219, Wied. 151, Kündja nr. 52 (1883) 622, KAH EKAL 158, Päss PJs 561 — 1(10) var.

*
*Teie räägite palju joomast, aga ei üksetki räägi janust,
für schmeckt mal viel vom trinken, aber nicht wo der Durst
bertröstet.*

- a2. Teie räägite palju joomast, aga ükski ei räägi janust.
Stein 61 — ?(1) var.
- b. Ti kõik kõnõlõd ümbre juumise, a ükski kõnõlõ õi ümbre kanahemize.
Päss 177 (< Lut) — 1 var.
- Vrd. Kod. Kal. (1882) lisa 95: «Kõik räägivad minu kangest joomisest,» ütles joodik, «ükski ei räägi aga minu kangest janust» (fraas omistatud dr. Bertramile).

9948. ÄRA RÄÄGI, KUI LIIGPALK SEINAS ON — 1 var.

- EKMS I 335.
Vrd. kk: Seinal palju palka (Amb).

9949. ÄRA RÄÄGI ROHKEM, KUI VOID TEISELE SUU SISSE ÕELDA — 1 var.

- Sim (Viidebaum).

9950. ÄRA RÄÄGI SANDILE, SANT RÄÄGIB KÕIGE ILMALE — 2 var.

- a.
JJn (Oberg) — 1 var.
- b. Räägi sandile, sant räägib maailmale.
HMD v. Ris (Treumann) — 1 var.
- Vrd. kk: Räägi senule, sa räägid sandile, sant räägib kõige ilmale (Rap v. Mär).
- Vrd. 1994. Kui tahad, et kõik ilm teada saab, siis räägi oma naisele.

9951. ÄRA RÄÄGI TEIST KAUGEL, KATSU ENNAST KÄEGA — 1 var.

- Kuu (A. Ploompuu).

9952. ÄRA RÄÄGI TUULDE — 1?(17) var.

- a.
Gr. SKO II 41 — 1?(16) var.
- b. Ära kõnele tuule poole.
E² 64 — ?(1) var.
- Vrd. kk: Tema kõneleb tuulele (Amb v. JMd).

9953. ÄRA RÄÄGI ÜLE RINNA, RÄÄGI, MIS PARAS ON — 1 var.

- JJn (Oberg).

9954. ÄRA RÄÄGI KEIKI, MIS SA KUULED — 1 v. 2(2) var.

- a.
Saa (Sitzka) — 1 var.
- b. Kõik pole tarvis rääkida, mis kuulda.
?Tõs (Schantz) — 1?(1) var.
- Vrd. 11722. Tea palju, aga kõnele vähe.

9955. KUI RÄÄKIMINE KOPIK MAK-SAB, SIS VAIT OLEMINA KAKS — ?(4) var.

- a.
?Võn (P. Rootslane) — ?(1) var.

b. On [rääkimine] kopik väärt, siis vaikimine kaks.
?Pil (Keller) — ?(1) var.

c. Rääkimine kopik, vaid olemine kaks.
E 73, E² 60 — ?(2) var.

Vrd. 9956. Rääkimine hõbe, vaikimine kuld.

9956. RÄÄKIMINE HÕBE, VAIKIMINE KULD — u. 65(121) var.

A_{1a1}. *

* reakimine (Kuu)

Sirvil. (1898) 56, Nurmik I 14, Norm. 256; Jõh, Hs (õpil.), Lüg (Källo), Kuu, Ha (õpil.), Lå (õpil.), Krj, Põl, Muh, Saa, Krk, Trv, Vil, ?Trt (õpil.), Võn, Ran (L. Kallas), Ote (õpil.) — u. 25(33) var.

a₂. Rääkimine hõbe ja vaikimine kuld.
Hls (õpil.), Kod, Rõu (Pill) — 3 var.

a₃. Rääkimine on hõbe, vaikimine kuld.
Kuusk KT 203, Kmpm. Kirjaseadm. 74/5, EKMS II 224 ja IV 326; Ann, ?Kuu (õpil.), Pha (Kuusk), VII, Pal — 6 kuni 8(17) var.

a₄. Rääkimine on hõbe, vaikimine on kuld.
Tõn. RP 316 — 12(2) var.

a₅. Rääkimine on hõbe ja vaikimine on kuld.
Muh — 1 var.

a₆. Rääkimine on hõbe, aga vaikimine kuld.
Tin (Pusemann), Juu v. Vän (Virkus) — 2 var.

b₁. Vaikimine kuld, rääkimine hõbe.
Jõh (õpil.), Rak (õpil.), Rap (õpil.), Rap v. Mär (Poom), Käl, Hls (õpil.), Kõp, Ote (õpil.) — 8(9) var.

b₂. Vaikimine on kuld, rääkimine hõbe.
Is. Kal. (1903) 206; Krj, Tt (S. Veske) — 2 v. 3(4) var.

c₁. Rääkimine on hõbe, wait olemine kuld.
Pet. Ah 32; Vig (Väli) — 1 v. 2(3) var.

c₂. Rääkimine on hõbe, wait olemine on kuld.
Rak — 1 var.

c₃. Rääkimine on hõbe, aga wait olemine on kuld.
VMr (Mastberg), Vig (Aitsam) — 1 v. 2(2) var.

d. Kõnelemine om hõpe, vaikimine kuld.
Krl v. Urv (Tamm, Pehka) — 1(2) var.

e₁. Wait olemine on kuld, kõnelemine hõbe.
Gr. SKÖ II 70 — ?(11) var.

e₂. Vakka olemine om kuld, kõnõlõmine om hõpe.
?Ote (Kroon) — 12(1) var.

f₁. Kõnelemine hõpe, vaik olemine om kuld.
Vas v. Se (Sandra) — 1(4) var.

f₂. Kõnelemine om hõpe, vaik olemine kuld.
Kan — 1 var.

f₃. Kõnõlamine um hõpõ, vaiki olõmine kuld.
Rõu — 1 var.

f₄. Kõnõlõmine on hõppõ ja vaiki olõmine kuld.
Krl — 1 var.

g. Kõnelemine om hõbe, wait kurtmine om kuld.
Krk — 1 var.

A_{2a}. Kõnelemine on hõbe, kuid parajal ajal vaikimine on kuld.
Plv (Tamm) — 1 var.

b. Kõnelemine on hõbe, aga parajal ajal wait olemine — kuld.
Tõn. Täht. (1909 dets., 1910 aug., 1911 sept.) — ?(3) var.

Ba. Rääkimine on kuld, vaikimine vana hõbe.
?Hls (Sõggel) — 12(1) var.

b. Rääkimine on kuld, aga vaikimine on hõbe.
?Võn (Hildebrand) — 12(1) var.

c. Kõnõlõmine kuld, vaikimine hõpõ.
?Rõp (Lepson) — 12(1) var.

C. Rääkimine muld, vaikimine kuld.
?Käl (Kälsa) — ?(1) var.

D. Vaikimine kuld, rääkimine tõsi.
?Hls (õpil.) — ?(1) var.

E. Vaikimine kuld, lobisemine mürk.
?Kaa (õpil.) — ?(2) var.

Fa. Vaikimine on kuld.
Nrv (õpil.), HMD (õpil.), Kre (Luks), Pal (Karro), Urv (Prisko) — 5 var.

b. Vaikimine hõbe.
?Vig (õpil.) — 12(1) var.

G. Wait olemine on kallim kui kuld.
Vai (Feldbach) — 1 var.

H. Vaikimine on kuld, wait olemine veel kallim.
?Vru (õpil.) — ?(1) var.

I. Rääkimine on kuld.
?Hls (Sõggel) — ?(3) var.

Vrd. Niggol Lug. 6: Õeldud sõna on hõbedane, aga mitte õeldud on kuldne.

Vrd. 9955. Kui rääkimine kopik maksab, sis
vait olemine kaks.

9957. KUDA RUGA IIN, NII TÕUG
TAKAN — 1 var.

Võn (Viidebaum).

9958. KU JO RUGÄ HÄITSES, SÕS VII
LATSO RÜKKÄ, AR ENÄMB EI
KOOLÖ — 1(3) var.

a. —————*

* kui; sis (Norm.)

Norm. 158; Se (Kirs) — 1(2) var.

b. Kui rukis õitseb, siis vii lapsed rukki,
ära enam ei kooole.
EKMS IV 23 — ?(1) var.

9959. RÖÄ TETAS ENNE PÄRTUSPÄIVA
JA PERAN KOLM PÄIVA JA SIS
LUBANU LEPP KAH HENNÄST
ADRALUITSA VITSAS KÄÄNDA —
3(4) var.

A. —————

Ote (Nugin) — 1 var.

B. Kolm päeva enne ja pärast pärtle-
päeva [— —] om keskrõategemise
aig ja kui põllumihel ägle vahevits
katsik lää, ei ole tal vaja uut vitsa
otsin aiga viitä — lepp om sel aal
sikke külländ, et tast vahevitsa käändä
või.
Trv — 1(2) var.

C. Rügä tegemise ajal lubanu lepp adra-
lusika vitsasse painuda.
Trv — 1 var.

Vrd. 9335. Enne ja pärast pärtlepäeva kolm
päeva ollev lepp paju poolvelle.

9960. RUGÄ OLEV UTELNU, ET TEMA
TOIST NOOREMAD UTESSA
ÕOD-PÄEVA JÄRGI OOTAV JA
SÕS TOISEGA ÜTEN VALMIS
SAAVAD — 1 var.

Trv (Liller).

9961. RUGÄ TUHKA, TÕUG MUTTA —
u. 50(81) var.

A₁. Rukist peab leetuhka tegema.
M. Neumannil seletus: «Rukkipõld peab
olema kulv ja muld peenike.»
Kod — 1 var.

A₂. Rukis külva maatuhka.
Sõõt NJ. Kal. (1903 aug.) — 1?(1) var.

A₃. Rukki rääkind ennemuiste: [— — —]
«Mind piab kuiva muu nagu lietuha
sisse tehtama.»
Ksi (Nurk) — 1 var.

B. Rügä käsen ennäst kuiva mulla sissi
maha tetä, sõs ei kartvat talve äpä-
rust.
Loorits Vrp 46; Trv (Ungerson) — 1(2)
var.

*

C₁. Kaer külva vai poriauku: kaeral on
omast kääst kasukas, sie ei lähe ker-
gelt piimale.
Lüg (Källo) — 1 var.

C₂. Kaer riakinud ennemuiste: «Mind sõ-
kutagu poriauku, siis on mul hia.»
Ksi (Nurk) — 1 var.

D. Kaer üteli, et «Külvä mind mudase,
siis olen ma mees.»
Kos — 1 var.

*

E. Suvivili külva veelompi, talvevili kül-
va künkale.
E MVH 18 — 1?(1) var.

Fa. Suivili külvatakse veelompi, talvevili
maatuhka.
Ol. Lisa nr. 11 (1888) 173, Is. Kal. (1904)
209 — 1?(6) var.

b. Suivili külva lomp, talvili tuhasse.*
* maatuhka (Sõõt NJ. Kal. 1901)
Sõõt NJ. Kal. (1901, 1902 ja 1904 mai),
Adamson Kal. (1905) 15 — ?(4) var.

G. Suvõvili külvä porre, talvõvili tuhka.
?Räp (Lepson) — ?(2) var.

H. Suivili tehakse sompa ja talvili te-
hakse tuhka.
Juu — 1 var.

Ia. —————*

* rukis (trükised; Rõu)
Ol. Lisa nr. 11 (1888) 174, Is. Kal. (1904)
210, E MVH 18, Norm. 88, EKMS III 378;
Rõu (Gutves), Plv (Semm) — 2 v. 3(12)
var.

b. Rügä tii tuhka, tõug mutta.
Vas — 1 var.

c. Tõug tee mutta, rügä tee tuhka.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

d. Tõug külvä mutta, rügä tuhka.
Plv — 1 var.

e. Tõug külvä mutta, rügä maatuhka.
Rõu — 1 var.

J. Rügä tuhka külvetäs, tõug porre visa-
tas.
Räp (Lepson) — 1 var.

- K. Rūga tii kuiva vai tuha sisse, tõuvili kas vai pudru sisse.
Rõu — 1 var.

*

- L. Rukis teha tuhasse, muu vili mudasse.
Nis — 1 var.

*

- Ma. Rukkid tuhka, kaerad mutta.
Norm. 88; Pst — 1(2) var.

- b. Rūga tetās tuhka, kaara või külvä mutta.
Urv — 1 var.

- N_{1a}. Kaara külva porri, rukis tuhka.
Pst — 1 var.

- b. Kaar tulep porri visata, rügä tuhka tetä.
A. Tamme seletus: «Kaar es pelgä liket, rüga es pelgä kulva.»
Ran — 1 var.

- N₂. Kaar külvä porri, rüga tuhkhada.
Kam, Ran — 2 var.

- O. Kaer ütles külvajale: «Külva mind soppa,» rukis ütles: «Külva mind tuhka.»
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

- P₁. Rukki külva tuhka, kaerad vette.
Hlj — 1 var.

- P₂. Rukkit peab tuhasalve maha tegema, kaara veelohku.
Vil — 1 var.

- P₃. Ennemuiste rukis üeld, et «Mind viska tuhka,» aga kaer üeld, et «Mind viska kohe veeauku.»
Sim — 1 var.

*

- Q. Külvma piät: rüga tuhka, kesv mutta.
Ote — 1 var.

- Ra. Küli rugi tuhka, oder sonki.
Käi — 1(3) var.

- b. Rukkid külitakse tuhka ja odrad sonki.
Noa — 1 var.

- S_{1a1}. Rukis tuhka ja oder läkku.
Pst — 1 var.

- a₂. Rugi tuhka, oder läkku.
Krj (Allas) — 1(3) var.

- b. Oder läkku, rugi tuhka.
Sa (Noor) — 1(2) var.

- c. Küli odrad läkku, rugid tuhka.
Khk — 1 var.

- d. Oder saab ikka lakko ja rugi tuhka külitud.
Sa (Veäster) — 1(2) var.

- S₂. Oder läkku, rugi tuhka, siis on sügisel salved ja vaadid täis.
Pöi — 1 var.

- Ta. Rugi tuhka, oder soppa.
Kaa — 1 var.

- b. Ruki pane tuhka, otr soppa.
Kul — 1 var.

- U. Rukkid külva tulimulda, odrad soppaauku.
Vlg. Lisal. nr. 24 (1881) 1 — 12(1) var.

- V₁. Rukki tahap tuhka tehä, ötra ruoja.
Lüg — 1 var.

- V₂. Rukis tuleb lietuhka ja otra ruojaauku.
Lüg — 1 var.

- Ö. Odrad mädasse ja rugid tuhka küli-da.
PJg — 1 var.

*

- Ä. Kesi ja kaar tee pori sisse, rüga, nisu ja lina tee tuha sisse.
Ote — 1 var.

*

- Ö_{1a}. Kaer kaevusse, oder ojasse ja rukis tuhka.
EKMS III 376 (< Mih) — 1 var.

- b. Kaer küli kaosse, oder ojasse, rukis tee tuhka.
Rap v. Mär (Poom) — 1 var.

- c. Kaer viska kausse, odrad ojasse, aga rukkid tuhka.
Kse — 1 var.

- d. Odra ojasse, kaer kaevu ja rukis tuhka.
Muh — 1 var.

- e. Odr tehasse ojasse, kaer tehasse kaose, ruki tehasse tuhka.
Muh — 1 var.

- Ö₂. Otr ütelnud põllumehele: «Tee mind ojase maha, siis ma kasva heaste,» kaer ütelnud: «Tee mind kaevu, ma kasva siis ka heaste,» rukis aga ütelnud: «Mind võid sa ka tuhka teha, ma kasvan ikka.»
Han — 1 var.

- Ü. Rukis külvatakse koldesse, oder ojasse ja kaer kaevu.
Vän v. VII (öpil.) — 1 var.

- Vrd. ri «Külmused kündjale» (ERIA II:1 nr. 1538).

- Vrd. 12093. Pareim tuhka külva kui porri.

9831. Rukkid rokka, odrad tuhka.

12102. Tuhkhada külvetu kesev kasu hää.

7767. Oder ütelnud ennemuiste: «Mind ei

pia mitte lietuha ega poriauku tehtama, vaid paraja muu sisse.»

7155. Nairis riakind ennemuiste: «Mind kuiva muu kui tuha sisse külitama.»

9827. Rukis õelnud: «Minul on pikk teekond ees, mulle peab peremees hää levakoti kaasa andma,» oder: «Küligu mind või turbaauku, jõuan ma seitsme nädalaga valmis,» kaer: «Küligu kas või koldetuhasse, valmin üheksama nädalaga.»

5859. Lina riäkinud ennemuste: «Mind piab mudaauku linapesasse paraja kuiva muu sisse tehtama.»

9962. RÜHKJAL OM RÜÜD, HAARDJAL HAMÖH — u. 10(15) var.

Aa. _____

Se — 1 var.

b. Rübäjäl rüüd, haardjal hame.

Vas — 1 var.

Ba. Rühkjäl om rüüd', haardjal hamöh, a magajal olõ_õi midägi'.

* rühkjäl; hame (Norm.)

Norm. 80; Se — 1(2) var.

b. Rühkjäl õks rüüd, haardjal hamöh, magahajal olõ_õi midägi.

Se — 1 var.

Ca. Rühkjälle rüüd', haardjalle hamöh, ilmaistjälle saa_ai mitte midäge'.

Se — 1 var.

b. Rühkjäl rüvikene, haardjal hammökõnõ, a istjal midäge koh.*

* rüvikene; istjäl; midägi (Norm.)

Norm. 222; Se — 1(2) var.

D₁a. Haardjal hame, rühkjäl rüüd, kogahajal ei ole kottigi.

Vas v. Se (Sandra) — 2(3) var.

b. Haartjal hame, rühkjäl rüüd, kogahajal ei kottigi.

Se — 1 var.

D₂. Kia haardja, tuul hamõ, kua rühkjä, tuul rüüd, a kogohajal olõ_õi kottigi.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

Ea. Haardjal om hameh, tegijal ting, kulätäjäl kohki midä.

Se — 1 var.

b. Haardjal hamöh, tegijäl ting, kulätäjäl kohki midä.

Se — 1 var.

Vt. 11813 C.

Vrd. 9963. Rühkjäl rüä', tegijal terä'.

9963. RÜHKJAL RÜÄ', TEGIJAL TERÄ' * — 1(2) var.

* rühkjäl — tegijäl (Norm.)

Norm. 80; Plv (Semm).

Vrd. 9962. Rühkjäl om rüüd, haardjal hamöh.

11811. Tegijal terä', magajal tü...'

1371. Hopõn om hoitija tallih, raha om raguja pungah, tera om tegijä salvõh.

9964. MINE NÜÜD RÜVEDAGA RÜÜDI VAHETAMA — 1(3) var.

EKMS II 942 ja III 862; Jõh (Paurmann).

9965. RÜÄHÄERMÄS SATAS KÜLBIVAKKA, SIS PANÕ KÜLBIVAKK KAALAST ARÕ — 10(16) var.

Aa. Seeni hoia külbüvakk kaalah, kooni rüähäermäs sinnä sisse tsilgahas.*

* kuni (Norm.)

Norm. 88; Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.

b. Seni hoia külvivakk kaelas, kuni rukkiõis sinna sisse tilgub.

EKMS III 378 — 2(1) var.

Ba. Kui rukkiõis külvimatti langeb, jäta külumine seks aastaks hoopis seisma. Sõöt Nlj. Kal. (1903 ja 1904 juuni), Adamson Kal. (1905) 15 — 2(3) var.

b. Kui langeb rukkiõis külvimatti, pane külvimatt käest.

Rõu — 1 var.

c. Kui rükihäitsmed langevad, siis ka külvajal külvivakk käest.

Plv — 1(2) var.

d. _____

Se (Põhi) — 1 var.

Ca. Niikavva võib külvä, kui rüähäelme külvivakke kukkusõ.

Räp — 1 var.

b. Nii kavvani külvä tõugu maaha, kooni rüähäermäs külvivakka satas.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

Da. Kui rügä häitsnes, viska külinõu nuka.

Hel — 1 var.

b. Kui rügä häitses, olgu külvivakk kummalo.

Räp — 1 var.

c. Rügä lätt häitsemä, sis pandas külbüvakk maaha.

Se — 1 var.

E. Kesva külv sis kõige parem, kui kütse maasik külvivakka tulep ja rüä-

häerma rüppe tulep ja pedaja kasu
loogan om.
Urv — 1 var.

Vt. 3623 B.

9966. KU RUÄORAS INNE JÜRIPÄIVA
NELI NÄDALIT ÄR LIIGAHAS,
SAAVA TERÄVÄ RUÄ — 1 var.

Vas (Prants).

Vrd. 9844. Kui rükkioras enne jüripäeva pai-
gast ära liigub, siis saab enne jaagupi-
päeva lõigata.

9967. KUI RUÄPÄÄ VALLÄ TULE, SIS
TULEVAD SOEPOJAD KA EDI-
MALT VOSAST VALLÄ — 1 var.

Vas (Jakobson).

9968. RUÜPLEJÄ-RÄÄPLEJÄ IKS SAAP,
KAS SUUHE VAI SÄLGÄ — 11(14)
var.

A₁. Rüubleja iks saap, kas suuve vai säl-
ga.
Võn — 1 var.

A_{2a}. — *

* rüublejä-rääblejä; saab; suuve (Võn)
Võn, Vas — 2 var.

b. Ruubeliija-raabeliija iks saap, kas saap
suuve vai sälgä.
Võn — 1 var.

c. Roobleja-raableja ikka saab, saagu
suhu või saagu selga.
Võn (õpil.) — 1 var.

d. Ruubleja-raableja saap iks, olgu suu-
ve vai sälgä.
Võn — 1 var.

e. Rüüpä-räapä iks saap — kui ei saa
suhu, sis sälgä.
Nõo — 1 var.

A₃. Ruuble ja rooble — kui ei saa suhu,
saab pähegi.
Võn — 1 var.

Ba. Rüublejä-rääblejä iks saap.
Kam — 1 var.

b. Rüubleja-rääbleja ikka saab.
Norm. 51 — ?(1) var.

C. Rüupleja ja rääpleja ikka matsu saab.
TMr (anon.) v. Vru (R. Kallas) — 1(3) var.

D. Hüppaja ja rabeleja ikka saab, kas
suhu ehk selga.
Võn — 1 var.

Vrd. 4825. Kõndja iks kaits näge, saagu suuve
või sälgä.

3698. Kiipjälle-kaapjälle iks saa, ilmaist-
jälle ei saa midagi.

9969. RUUS OM RINNA PEHMOTUS,
PIIR PERSE PUHASTUS — 1 var.
Se (M. Linna).

9970. RUUSTIKULE SEALE TULEVAD
IKKA RANGID KAELA — 1(4) var.

Norm. 136, EKMS I 991 ja III 499; VII
(Niggol).

Vrd. 22. Abielu paneb rangid kaela.

9971. KATS PAARI SAAPID JALAS, ÕLE
PIKUTI KOTUN — 5 var.

A. —

Se (Kaiv) — 1 var.

B. Katsat kanti saapa jaläh, olõ piuta
kõtuh.

Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

C. Saapa jaläh, savi kötuh, pintsäk sä-
läh, persest olõ' väläh.

Se — 1 var.

*

D. Tsiitsovik säläh, ol'g persest väläh.
Se — 1 var.

*

E. Kirjud suled seljas, pikad õled kõhus.
Põl — 1 var.

Vrd. 10415. Siidi pääl sibisäse, sökla kötun kõ-
sisasõ.

9972. KIS ON SAAPAD JALGA SAAND,
SEE ON ISAND IGAPAE — 1 kuni
3(3) var.

Rap v. Mär (Poom).

Vrd. 9976. Saapad ei tee sind saksaks.

9973. KUI SAABAST EI MÄÄRI, MÄÄRI
KÄNKSEPPÄ — ?(4) var.

A. —

?Vas v. Se (Sandra) — ?(1) var.

B. Kes saabast ei määri, peap känkseppa
määrmä.

?Vas v. Se (Sandra) — ?(2) var.

C. Paremb kängi määri ku' känkseppä.
?Vas v. Se (Sandra) — ?(1) var.

9974. PANE SAABAS JALGA, SAKSA-SÄRK SÄLGÄ, KES IKS HULGUS, TOO HULGUS — 1 v. 2(2) var.

a. Trt. Vör. Kal. (1837) 43 — 1 var.

b. Pane saabas jalga, saksasärg sälgä, kes iks hulgas, see hulgas.
?Puh (Arak) — 1?(1) var.

9975. SAABAS KUNDSAL, VILL VARBIL — 1 var.

H. Ojansuu seletus: üeldi pilgates nende kohta, kes hakkasid pastelde asemel saapaid kandma.

Krl.

Vrd. 14203. Parem vill varbas kui korts kinas.

9976. SAAPAD EI TEE SIND SAKSAKS — 2 var.

A. VNg (Volde) — 1 var.

B. Egas kõik saksad pole, kes saapad kannavad.
Vlk — 1 var.

Vrd. 10207. Iga saattelkuue seest ei leita mitte saksa, iga saapakandjal ei ole saksa jalgu.
10658. Suuts suus ei tee veel poissi meheks ega saapad plikat saksaks.
9972. Kis on saapad jalga saand, see on isand igapäe.

9977. EGA SAAT NIME EI RIKU — 1 var.

M. Silla seletus: «Heinaostjad ütlevad heinamüüja saadu arvu nimetamisel.»
Trm.

9978. SAAD ON ALLES POOL HEINA — 3(6) var.

Aa. Norm. 91, EKMS I 437; SJn (Johannson) — 1(4) var.

b. Saad on pool heina.
Tor — 1 var.

B. Kui haena ruan, om puul hainu kähen.
Hel (Tomp) — 1 var.

9979. SAADIKOLLE SAAPA, KÄRÄTÄ-JÄLLE KÄNGÄ — 2 var.

A. Vas — 1 var.

B. Saatjale saapa, kitjäle kind.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.

9980. KUI SAAGO EI VIILI, SIS VIIL SAAG SINNU — 1 var.

Vas (Jakobson).

Vrd. 14162. Kui sina vikatit ei nühi, siis nühib vikat sino.

9981. EGAS SAAJA POLE MILLALGI PAILU SAAN, AGA ANDJA ON HOOPIS ROHKEM ANNUN — 1 var.

Krj (Grepp).

9982. KUS SAAJAID, SÄÄL SÖÖJAID — 1 var.

Äks (Blaubrik).

Vrd. 10004. Kuidas saadud, nõnda söödud.

9983. SAAJAL OM TING, HOITJAL KATS — 1(2) var.

Vas (Masing).

Vrd. 1421. Hoitjal om asi, saajal ei ole.

9984. SAAJA MIIS IKS SAA, SAAGU SUUHTÖ VAI SÄLGÄ — 5(10) var.

Aa₁. Saaja miis iks saa, kas saage suuhte ehk sälgä.
Plv — 1 var.

a₂. Plv — 1 var.

a₃. Saaja mees ikka saab, kas suhu või selga.
E. Lepassoni seletus: inimene, kes igale poole tikub ja endale midagi saada püüab.
Plv — 1 var.

b₁. Saaja ikka saab, saagu suhu või sälgä.*
* selga (E)
E 74; Plv — 1(3) var.

b₂. Saaja ikka saab, olgu suhu või selga.
Nurmik II 147 — ?(2) var.

c. Saaja ikka saab, saagu suhu või silma.
E² 42 — ?(1) var.

B. Kui ei saa suhu, siis selga.
TMr — 1 var.

Vrd. kk: Saagu suue vai selgä (As).

Vrd. 11807. Tegija ikke saab, ükskõik kas suhu vai selgä.
2459. Jooksja koer saab ikka — puhu selga, telse sohe.

9985. KUI SAAJA LÄHED HÄUGA, SIIS KODO TULED AUGA — 1(2) var.

Rõn (anon.).

9986. MIS SAAJA SIIS, MIS ILMA HOISKAMATA — 1 var.

Trv (J. Tinn?).

9987. MIS SAAJAS SAADUD, SEE PULMAS PEETUD — u. 85(110) var.

Aa₁. Mis saajas saakse, see pulmas peetakse.

* Helle 347, Wied. 122, Kündja nr. 46 (1883) 549, EKMS III 216 — 1(5) var.

* *His saas saakse, se pulmis peetakse, mis emer ausu
Orfendome darvon trägt, das muß er wol bepalten.*

a₂. Mis saajas saadakse, see pulmas peetakse.*

* sajas (KAH); saadasse (Trt); seda (Tür) KAH EKAL 155, EKMS III 232; Tür, Kuu, Trt — 3(5) var.

a₃. Mis sajas saada, see pulmas peeta.*

* migä — sie; saajas; piedä
A. Ploompuu seletus: «Kui laps mürab ja vanem teda keelab hoiatades, et ta eneselle häda teeb, kuid laps ei kuula, aga pärast ometi häda saab ja nutma hakkab.» Kuu — 4 var.

b₁. Mes saaja saab, sie pulmas piedä.*

* mis; see
G. Vilbergi seletus: «Peab ise sellega rahul olema, mis oma tehtud.» Kuu — 3 var.

b₂. Mis sajah saa, tuu pulmõh pidä.

M. Linna seletus: «Sedä üldas tsüra, pini, oina, kassi, kikka kottalõ, kiä' kakõldõh veristä' saava'.» Se — 1 var.

c₁. Mis saajast saanud, see pulmas peetakse.

Trv v. Rõu (Slipsen) — 1 var.

c₂. Mis saajan saanu, siis pulman peetas.*

* peetes (Hel)
Hel, Trv — 2(3) var.

d₁. Mis sajan saadu, tuu pulman peetas.

Urv — 1 var.

d₂. Mis sajas saadud, seda pulmas peeta.

Hlj — 1 var.

e. Mis saajan saadu, peab pulman pidä-mä.

TMr — 1 var.

f₁. Mis saajan saad, tuu pulman piäd.*

* sajah (Räp, Vas v. Se), saajah (Võ), sajan (Rõu, Se); saat (Har, Võ, Vas v. Se, Se); pulmen (Har), pulmõn (Rõu), pulmah (Räp, Võ, Vas v. Se); piad (Har), piät (Vas v. Se), piat (Võ, Se); tuud (Rõu)
Võ, Se — 8 var.

f₂. Mis saajan saad, see pulman piäd.*

* sajas (Hls), sajan (Plv); saat — peat (Plv), piad (Hls), pead (VII); seda (Hls, VII)
Hls, VII, Plv, Vas — 4(6) var.

f₃. Mä saajan saat, tuud pulman piä.

Rõu — 1(2) var.

f₄. Mä sajah sait, tuu pulmahn piat.

Rõu — 1 var.

g₁. — *

* mes (Kuu, Kod, Nõo, Puh, Ran); migä (Kuu), mida — seda (VNg); sajas (Wied., Kündja; Amb, VII, KJn, Vön), saeas (TMr), saes (Nrv), saajan — pulman (Trv, Trt, Nõo, Ran, Kan), sajan — pulman (Hel, Kod, Vön, Ote), saajah — pulmah (Räp); saad — peed (Trv), suatud — pidetud (Kod), saadud — peetu (Vön, Nõo, Puh, Ote, Kan), saado — peetõ (Räp); sie (Jõh, Iis, Rak, Kuu), sii (KJn, Kod, Nõo), tuu (Vön, Ote, Kan, Räp)
Wied. 122, Kündja nr. 46 (1883) 549, Päss PJs 560, Norm. 189, EKMS III 232 ja 730; Vi, Amb, Kuu, VIL, KJn, Ta, Kan, Räp (Lepson) — u. 35(47) var.

g₂. Mis saeas saadud, on pulmas peetud.

Tt (anon.) — 1 var.

g₃. Saajas saadud, pulmas peetud.

H. Krickmanni seletus: oma otsitud õnnetuse kohta.
VNG — 1 var.

h₁. Mis saajas saanud, see pulmas peetud.

Trv — 1 var.

h₂. Mis saajan saanu, sii pulman peet.*

* see; piet (Trv)
Trv, Pst — 2 var.

i. Mis saajast saadi, seda pulmas peeti.

Hls (Söggel) — 1(2) var.

B. Mis saes saadud, see pulmas söödud.

Amb (Kleinmann) — 1 var.

C. Mis sajah saat, tuu kotoh piät.

Se — 1 var.

- D. Mis saajan saanu, see peien peetes.
Trv v. Rõu (Siipsen) — 1 var.
- Ea. Mis sõjas saadud, see pulmas peetud.*
* suadud (Plt); sõjast (Pal)
G. Klemmeri seletus: õeld, siis, kui keegi kurdab, et riitus ehk naljatades häda sai.
Amb, Kuu, Plt, Pal — 6(8) var.
- b. Mis sõjas saadakse, see pulmas peetakse.
Lindf. (1865) 62; Jür (Saalverk) — 2 var.
- c. Mis pulmas pietakse, sie sõeas saadakse.
Jür — 1 var.

9988. SAAJA MINDAS KAEMA, KODO TULDAS SÜÜMA, JÕOLE MINDAS JUUMA — 2(3) var.

- a. _____
Võ (anon.) — 1 var.
- b. Saaja kaema, jõele juuma, kodo süüma.
Plv (Tobre) — 1(2) var.
- Vrd. 9990. Saaja mindas silmega', puhtillõ mindas kõtuga.

9989. SAAJA MINDAS, SAANI KAETAS — 28(39) var.

- Aa₁. _____*
* mindas (Kam, Ote, Rõu, Plv, Se), minnaks (Norm.), minnakse (EKMS), minna (TMr); kaias (Kan, Rõu), kaetaks (Norm.), kaetakse (EKMS)
Norm. 188, EKMS III 232; TaL, Võ, Se — 10(12) var.
- a₂. Saaja mintakse ja saani kaetaks.
Võn — 1 var.
- b₁. Saaja läät, saani kaetas.*
* lähad (Nõo); saane (Räp); kaias (Räp)
Nõo, Rüp, Vas v. Se (Sandra), Võ (anon.), Se — 9(11) var.
- b₂. Kui saaja lähed, siis saani kaias.
Vru — 1(3) var.
- c. Saaja tult, saani kaetas.
Se — 1 var.
- d. Saaja sõidat, saani kaias.
San — 1 var.
- Ba₁. Kutsja kaes koti pääle, saaja kaes saani pääle.
Norm. 188; Hel — 1(2) var.
- a₂. Kutsuja kaeb koti peale, saaja kaeb saani peale.
EKMS III 232 — ?(1) var.

- b. Saaj' kaes saani pääle, kutsui koti pääle.
Hel — 1 var.

Ca₁. Saja kaeva saani pääle, ristijatsi rii pääle.*
* ristjatsi (Norm.)
Norm. 188; Krl (P. Einer) — 1(2) var.

- a₂. Sajad kaevad saani peale, ristsed ree peale.
EKMS III 232 — ?(1) var.
- b. Saajad vaatvad saani pääle, ristsed vaatvad ree pääle.
Hls (Söggel) — 1(2) var.

- D. Saja läät, saani vahitas, kotti kaetas, punga pesä pääle koputedas.
Vas v. Se (Sandra) — 1 var.
- Vrd. 9053. Pulm vaatab punga pääle.

9990. SAAJA MINDAS SILMEGA', PUHTILLO MINDAS KÕTUGA — 2 var.

- a. _____
Se (Vabarna) — 1 var.
- b. Ähki silmiga, puhtele kõtuga.
Lut (Voolaine) — 1 var.
- Vrd. 9988. Saaja mindas kaema, kodo tuldassüüma, jõole mindas juuma.

9991. SAJAH KÄÜJA HÄÖS ÄRÄ, SAJA PIDAJA EI HÄÖ KUNAGI — 2(3) var.

- a. _____
Vas v. Se (Sandra) — 1(2) var.
- b. Ega pulma pidaja ei häo, pulma käüja häob ära.
Vas (Jakobson) — 1 var.
- Vrd. 9041. Ega pulma tegija ei väsi, pulma käija väsi.

9992. TUU UM SAAJAH AMETIMIIS, KELLE VATSK VALGEMB, KELLE KOTT KÖRGEMB — 1 var.

Võ (Schmidt).

9993. KUDA SAAK, NÖNNA SÖÖK — 2 var.

- a. _____
Plt (G. Wöhrmann) — 1 var.
- b. Nigu saaki, nõnda sööki.
Trt — 1 var.
- Vrd. 10004. Kuidas saadud, nõnda söödud.
572. Elu eletäs õnnõ perrä, süük süvväs saagi perrä.

9994. KUI EI JÖVVA SAAGI AJAL,
PERÄST ENÄMB EI SAA — 1 var.

Ote (Palm).

9995. KES ON SAANUD SAAMA
PÄÄLE, SEE ON SAANUD SÖÖMA
PÄÄLE — 1?(1) var.

?Saa (Söggel).

Vrd. 11315. Kõik on ikka söömapäevad, ei kõik
ole saamapäevad.

9996. KUS SUURED SAAMAD, SEAL
SUURED SÖÖMAD — 6(23) var.

Aa. _____*

* sääl (Rkv, Trv)

Wied. ESSr 1013, EKMS III 694 ja 697
(< Sa); Rkv (Herakliedes), Trv (Siruf)
— 4(6) var.

- b. Kussa suured saamad, seal on suured
söömad.*

* kuza (Wied.), kusa (Kündja); seal (trü-
kised)

Wied. 96, Kündja nr. 42 (1883) 503; Jaa
(Rosenplänter) — 1(5) var.

- c. Kus on suured saamad, seal on suu-
red söömad.

Norm. 235 — ?(1) var.

- B. Suured söömad, suured saamad.

Wied. 174, Kurrik SO 20, Kündja nr. 51
(1883) 611, E² 83; Kaa (I. Kallas) — 1(6)
var.

- C. Suured söömad, suured joomad.

Päss PJs 570, E² 55 — ?(5) var.

Vrd. 11315. Kõik on ikka söömapäevad, ei kõik
ole saamapäevad.

9997. KERGELT SAADUD, KERGELT
LAHÄB — 7—9(9) var.

Aa₁. _____

Lüg — 1 var.

- a₂. Kergelt saadu, kergelt läheb.
VNg — 1 var.

- b. Mes kergeld saadu, sii kergeld lähäb.
Ran (Tamm) — 1 v. 2(2) var.

- c. Mis kergelt saadu, tuu kergelt lännü.
Ote — 1 var.

- d. Kergest saad, kergest läheb.
Hlj — 1 var.

- B. Midä kergembähe saad, toda kergem-
bähe lätt.

?Räp (Lepson) — 1?(1) var.

- Ca. Muidu saadud, muidu läinud.

Vän — 1 var.

- b. Mis muidu saadud, see muidu läheb.
Vig (Prlimets) — 1 var.

Vrd. 10003. Kuida saadud, nenda läheb.

9998. KES SAAB, SEE SALVAB —
1(2) var.

Rak (Tamm).

9999. KUIDA SAADUD, NENDA ANTUD*
— 1 v. 2(2) var.

* nõnda (Vil)

Sannumetoja II (1849) 193; VII (Suurkask).

Vrd. 10003. Kuida saadud, nenda läheb.

10000. KUIDA SAADUD, NENDA PILLA-
TUD — 1?(1) var.

Laarm. Mr Kal. (1862) 39.

Vrd. 10003. Kuida saadud, nenda läheb.

Академия наук Эстонской ССР. Институт языка и литературы
Академия наук Эстонской ССР. Литературный музей Ф. Р. Крейцвальда
ЭСТОНСКИЕ ПОСЛОВИЦЫ

ТОМ II

Под редакцией Арво Крикманна и Ингрид Сарв
На эстонском языке

Художник-оформитель: Пауль Лухтейн

Таллин, изд-во «Ээсти раамат»

Toimetaja E. Priidel

Kunstiline toimetaja M. Vannas

Tehniline toimetaja E. Ainla

Korrektor U. Rattur

ИБ № 2582

Laduda antud 31. 03. 80

Trükkida antud 21. 10. 83

MB-07880

Formaat 70×90/16

Trükipaber nr. 1

Kiri: literaturnaja

Kõrgtrükk

Trükipoognaid 54,25

Tingtrükipoognaid 63,47

Tingvärvitõmmiseid 63,47

Arvestuspoognaid 87,03

Trükiarv 3000

Tellimus nr. 1747

Hind rubl. 10.90

Kirjastus «Eesti Raamat», 200090, Tallinn, Pärnu mnt. 10
H. Heidemannil nim. trükikoda, 202400, Tartu, Ülikooli 17/19. II

«Eesti vanasõnad»

I köide:	Sissejuhatus Tekstid nr. 1—5000
II köide:	Tekstid nr. 5001—10000
III köide:	Tekstid nr. 10001—15140
IV köide: 1. osa	Lisa 1: Sõnaregister
IV köide: 2. osa	Lisa 2: Geograafilise leviku register Lisa 3: Kogujate register Lisa 4: Kogumistöö ülevaade Lisa 5: Sagedamaid eesti vanasõnu Lisa 6: Viited rahvaluule teistele liikidele
V köide: 1. osa	Lisa 7: Sissejuhatus (vene keeles) Tiiteltekstid vene keeles
V köide: 2. osa	Lisa 8: Sissejuhatus (saksa keeles) Tiiteltekstid saksa keeles

EESTI AKADEEMILINE RAAMATUKOGU

1 0200 00058912 1